141049 aur (2

DE AEQVITATE

TRACTATVS NOVVS VSVQ; RECEPTISSIMVS
LIBER SECVNDVS.

In quo centum aliæ vtiliſsimæ quæſtiones, in quibus de ÆQVITATE iudicandum eſſe proponit, & pleniſsime examinetur.

PERMVLTIS SENATVS EXCELLENTISSIMI MEDIOLANI, ET ALIORVM TRIBVNALIVM DECRETIS COMPROBATAE.

AVCTORE

IVLIO CÆSARE CALVINO
PATRICIO, ET I.C. COLL. DERTONENSI
CIVE, AC ADVOCATO MEDIOLANENSE
VERCELLARVMQ; PRÆTORE
PRO S. R. C. M.

Cum duplici Indice, altero quæſtionum, altero rerum, & verborum quæ in hoc opere continentur.

AD AVGVSTISSIMVM
PHILIPPVM IV.
HISPANIARVM REGEM
POTENTISSIMVM,
ET TER MAXIMVM.

MEDIOLANI, Ex Typographia Philippi Ghiſulphij. M.DC.XLIII.
Ad inſtan. Nicolai Maioli. *Superiorum permiſſu.*

Digitized by Google

Imprimatur.

Fr. Hieronymus Figinus S. Offitij Mediol. Vicecomiſſarius.

Io. Paulus Mazzuchellus pro Eminentiſs. D. Cardinali Archiepiſcopo.

Comes Maioragius pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

PHILIPPO IV.

M A X I M O,

POTENTISSIMO CATHOLICO HISPANIARVM REGI &c.

Iulius Cæſar Caluinus Fel.

NEMINEM decet, Regum Maxime, ac Potentiſſime, aliud ſibi ÆQVITATIS Patrocinium depoſcere, quàm quod Catholici in vertice orbis, alta veluti regnorum Baſe Iuſtitiæ ſpirans ſimulacrum ſolidauit Deus, Non inſcitè Iuſtitiam Iouis filiam, ipſiq; conterminam Ioui confinxit vetuſtas, cuius tanta dignitas, vt omnium Regina Deorum fuerit appellata; quando Te vnum in proxima ſuperis ſede collocatum, veluti orbis ſoſpitatorem & ſcita Prudentiæ, & oracula veritatis, & reſponſa æquitatis edentem intuemur. Alij fidentius locuti ſimul, ac verius, Iuſtitiam Iouem, Deum ſcilicet eſſe dixerunt, hoc eſt eam legem legum omnium antiquiſſimam, ac perfectiſſimam, quæ ab illo cæleſti Domicilio in terras delapſa eſt. Certè hæc in animum illum Tuum, vt loco, ita dignitate, ac magnitudine conterminum diuinitati delapſa,

ſe ſe

ſe ſe diffundit in communionem humani generis, regitq; omnia moderatur, altero veluti oculo Deum intuens, altero reſpiciens homines, quibus idem vnus propè innumeris Conſulis, vel virtutes debito honore afficiendo, vel vitia emendando, ſuum denique cuiq; tribuendo. Hinc conſenſus ille Deorum, atq; concentus, ac æternus quidam mentis heroicæ vigor perpetuæ adhærentis rationi, & perenni quadam, ſempiternaq; lege ſuum tenorem ſeruantis, nulliſq; caſibus à ſuo tramite deflectentis. Ea me virtus impulit, vt has qualeſcunque de æquitate elucubrationes alijs à me prius editis additas Tuæ Maieſtatis Auguſtali ſiſterem, ac quaſi ad Aras Iuſtitiæ ſacrarem. Venient ſanè pauca hæc ingenij mei monumenta in lucem, quia ſcilicet ad Te; cum ſplendore nominis vmbram ſimul habitura Patrocinij Tui. Foue, faue, & viue diuturnæ felix ætati, victurus gloriæ immortalitati.

Digitized by Google

INDEX

Argumentorum, quæ in hoc opere continentur.

REnuntiatio enormiſſimæ læſionis vtrum regulariter valeat. Cap. 101.

Occidens ſeium putans occidere Titiũ, an teneatur pœna ordinaria, ſaltẽ ſi delictũ comiſſit animo deliberato. C. 102.

Hæres officialis quando teneatur ratione delicti in officio comiſſi ẽt ſi lis nõ fuerit cõteſtata cum ipſo officiali. C. 103.

Eſculenta, & poculẽta recipere an poſſint Magiſtratus ſaltẽ quæ anni curſu valorẽ aur. centũ non excedunt. C. 104.

Donatio facta Eccleſiæ ob cauſã an indigeat publicatione iuxta diſpoſit. Nou. Conſtit. Med. tit. de donat. Cap. 105.

Securitas, ſiue ſaluusconductus à Iudice datus Reo, ſiue debitori an ei ſeruãdus ſit, etiamſi Iudex huiuſmodi facultatem non haberet. Cap. 106.

Salui conductus cõceduntur diuerſimode vz. Annales, Biennales, Triennales, Quinquennales, et Menſuales. C. 107.

Ceſſio bonorũ cõceditur debitorib. ad carceres euadendũ vel exeundũ. C. 108.

Nouatio non conſideratur fauore Dotis. Cap. 109.

Statutum diſponens ne mulier maritata ad aliquẽ contractũ deueniat niſi cum Mariti, & duorum attinentiũ conſenſu, locum habet quando mulier viuebat ſeparatim à viro capitaliter bãnito, & mulier erat ſagax. Cap. 110.

Datur retẽtio creditori apẽti hypotecaria donec ei ſit ſatiſfactũ, ẽt ſi datio ĩſolutũ rei iudicatæ creditori eſſet nulla. C. 111.

Diſpoſitio l. vbi cæptũ C. de Iudicijs diuerſimode limitatur. Ita ut pendente primo Iudicio corãm vno Iudicẽ, poſſit conueniri reus coram alio. Cap. 112.

Confeſſio facta Iudici per litigatorem, licet in actis non regiſtrata, vtrum eidem conffitenti præiudicet. Cap. 113.

Exceptio excuſſionis nõ poteſt tertio poſſeſſori denegari, ẽt ſi Iudex ſola facti veritate inſpecta ꝓcederet in cauſa. C. 114.

Emphiteuta recuperans rem venditam, Domino irrequiſito antequã declarata ſit caducitas, excuſatur. Cap. 115.

Pactũ redimendi temporale efficitur perpetuũ ob læſionẽ enormiſſimã in pretio rei vẽditæ, cũ huiuſmodi pacto. C. 116.

Infamia notatus, qui ſit tutor vel curator, poteſt pro minoribus quorum tutelam gerit aduocare. Cap. 117.

Statutum pœnale loquens de infamia intelligitur de infamia Iuris, non autem facti. Cap. 118.

Peritis numero paribus magis creditur atteſtantibus fauore rei quam deponentibus pro Fiſco. Cap. 119.

Fructus Arboris pendentis in fundo ſiue domo alterius, non ſunt illius, ſed Dñi fundi, in quo arbor habet radices, qui per tres dies poteſt illos colligere in domo ſiue fundo vicini. Cap. 120.

Damnati ad remum ab hoſtibus capti cum triremibus, ſi mox à Chriſtianis recapiantur an liberati dicãtur à priori pœna, licet tempus condemnationis nõ adimpleuerint. Cap. 121.

Datur etiam quarta dilatio ad probandum in ciuili cauſa. Cap. 122.

In diuiſione bonorum hereditariorũ deducitur prius legitima filiorũ antequam

aſſignetur

aſſignetur portio debita Nouercæ vel Vitrico ex diſpoſitione l. hac edictali de ſecundis nuptijs. Cap. 123.

Parentes non poſſunt relinquere plus filijs cõmunibus, ſiue ſecundi matrimonij, q filijs prioris matrimonij. Cap. 124.

Appellatio in dubio admitti debet etiam in caſibus in quibus regulariter eſt prohibita. Cap. 125.

Melioramenta facta de re feudali, an extimari debeant iuxta valorem ædifitij, vel potius materiæ. Cap. 126.

Incrementum contingens in re feudali ad Dominum ſpectat quo ad proprietatem, ad Vaßallum vero quo ad vtile dominiũ ſiue vſumfructũ. Cap. 127.

Immunitas duodecim liberorum conceditur etiam ſi filius vltimo loco natus ſtatim deceſſit, ſuſpicaremurq; illum eſſe octimeſtrem. Cap. 128.

Repertis armis prohibitis in loco, in quo plures conuenerant, vbi non conſtet preciſè cuius fuerint arma, An omnes abſoluendi veniant. Cap. 129.

Incertus vbi ſit occiſor ex certis rixãtib., locũ habet tantũ pena extraordinaria niſi conſtaret de auctore rixæ. C. 130.

Condemnatus in contumatiam ratione homicidij in rixa àb incerto ex certis comiſſi, non dicitur verus homicida, idcirco ſi de alijs duobus homicidijs fuerit is imputatus gaudet beneffitio decreti gratioſi excludẽtis eos qui tria comiſerunt homicidia. Cap. 131.

Aſſertio iurata vulnerati in mortis artic. conſtituti facit inditium ad torturam ſi aliquod concurrat cum ea adminiculum. Cap. 132.

Remedium reſtitutionis in Integrum ex Aequitate fuit introductum, non autem contra Aequitatem. Cap. 133.

Minores in aliquibus caſibus prius agere debeat contra Tutores ſiue Curatores, antequã reſtitut. in integrum obtineant aduerſus contractus per Tutores, ſiue Curatores celebratos. Cap. 134.

Pecuniã furto ſubtractam mox per furẽ eius creditoribus vel alijs ſolutam, an poſſit vendicare Dñus pecuniæ, ſi plene non probat eandem adhuc extare penes ipſos quibus ſoluta fuerat. Cap. 135.

Immunitates onerum in venditionibus ſtabiliũ antiquitus per Communitates promiße, vtrũ valeant in præiuditiũ aliorum onera ſoluentium. Cap. 136.

Filia ſiue ſoror ſemel dotata quæ abſq; propria culpa dotem amittit, An iterum dotari debeat. Cap. 137.

Promiſſio dotis etiam in genere facta, vtrum valeat. Cap. 138.

Fideiußor condemnatus verſus Fiſcum in ſumma promißa de conſignando delinquẽte, cui poſtea ratione principalis delicti fuerunt publicata bona per Fiſcũ, an poſſit moleſtari, vel ſaltẽ ex bonis eiuſdem confiſcats eidem reſarciri debeat ſumma ſoluta Fiſco. Cap. 139.

Iudæus factus Chriſtianus, an puniatur pro delictis per eum commiſſis tempore quo erat Iudæus. Cap. 140.

Penſio in beneffitialibus an pro quarta parte fructuum poſſit cõſtitui. C. 141.

Debitor ſoluendo debitum cum vſuris, liberatur etiamſi in plus per iuramentũ in litem eſſet condemnatus. C. 142.

Iuramentũ ſupletoriũ in deffectum probationum defferri an poſſit Iudeis. C. 143.

Pro ſolutione ſiue extinctione annui legati certæ quantitatis vini vel ſimilium, an poſſit heres tradere legatario etiam Eccleſiaſtico vineam ſiue predium idoneum, ex qua vinũ vel aliud legatũ poſſit recolligere. Cap. 144.

Cenſus conſtitutus ſuper fundo legato Piæ cauſæ, ſolui an debeat ab hærede, vel à legatario. Cap. 145.

Proxenetæ, cui debetur merces ſiue ſalarium pro concluſione contractus etiã matri-

matrimonij; Illud an ei ſit ſoluendũ etiam ſi poſtea effectum non ſortiatur contractus. Cap. 146.
Probationes admittuntur etiam lapſo termino dato ad probandũ ubi res ſit adhuc integra. Cap. 147.
Iudex reductionis à laudo procedere debet de Aequitate ſecundum quam, arbiter laudauit. Cap. 148.
In quibus caſibus reus conuentus teneatur edere Inſtrumenta actori ad fũdandam eius Intentionem. C. 149.
Actio ſemel extincta aliquando etiam contra regulam reuiuiſcit. C. 150.
Res Eccleſiaſtica in perpetuam Emphiteuſim tradita ob eius ſterilitatem an tranſeat ad quoſcunq; hæredes et extraneos, vbi contrarium non fuerit expræſsè conuentum. Cap. 151.
Obligatio vxoris cum viro, quando valeat. Cap. 152.
Pretium ex venditione facta per virũ & uxorem ſimul, præſumitur perueniße ad virũ tantum alio non docto. Cap. 153.
Mulier an ſit teſtis habilis in codicillis. Cap. 154.
Fiſcus agere prius debet aduerſus eius offitialem qui exegit à debitore, antequam debitorem moleſtet, ſi in libris non reperitur deſcripta ſolutio huiuſmodi debiti. Cap. 155.
Sequeſtratio licet regulariter prohibita ſit ſæpe ita dictante Aequitate conceditur. Cap. 156.
Legatum factũ alicui mulieri pro contrahendo matrimonio, debetur etiãſi tempore teſtamenti matrimonio erat copulata legataria. Cap. 157.
Teſtes de vniuerſitate an ſint idonei teſtes pro vniuerſitate. Cap. 158.
Fictio in Iure, an de rigore vel ex Aequitate admittatur. Cap. 159.
Reſciſſo contractu alienationis rerum Eccleſiæ, an pretium ſolutum reſtitui emptori debeat. Cap. 160.
An ſit in facultate emptoris ſupplere pretiũ rei emptæ, vel rem ipsã dimittere ſibi pretio reſtituto. Cap. 161.
Licet in contractibus aliquando quis nõ teneatur de euictione rei traditæ, tenetur tamen ad pretij reſtitutionem. Cap. 162.
Fructus rei venditæ cum pacto redimẽdi, an diuiduntur pro rata temporis inter vẽditorem, et emptorem, quando res redimuntur. Cap. 163.
Fructus beneffitiorũ quando diuidendi ſint inter ſucceſſorem in beneffitio, & heredes beneffitiati. Cap. 164.
Stante ſtatuto quod pœna delicti applicetur. Iudici pro certa parte, an ea debeatur ſucceſſori, vbi adhuc nõ fuerit exacta vel potius ei, qui condẽnationẽ fecit, & eius hæredibus. Cap. 165.
Intereſſe dotis an licite percipi poſſint per Maritum poſt mortem vxoris, liberis extantibus. Cap. 166.
Maritus an teneatur alere uxorem, ſi dotem non recepit. Cap. 167.
Mulier an omiſſis ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis in cõtractibus mulierũ, validè poſſit dotem promittere præſertim ſecundo viro. Cap. 168.
Emptor qui ſolam partem pretij rei emptæ ſoluit; lucratur tantum fructus pro rata pretij ſoluti. C. 169.
Dotalis pecunia ſoluta Patri, et filio ad quem eorum perueniße præſumatur. Cap. 170.
Calumnioſus accuſator excuſatur non nunquam à pœna contra calumnioſũ accuſatorem impoſita, ob iuſtũ dolorem. Cap. 171.
Exceptio nõ numeratæ pecuniæ poteſt et opponi, poſt biennij lapsũ. Cap. 172.
Iudicia ſiue remedia, reſcindens, & reſciſſorũ, an ſimul poſſint cumulari. Cap. 173.

In

Digitized by Google

In dubio contra Fiſcum, pronuntiandū eſt in cauſis lucratiuis, ſecus in oneroſis. Cap. 174.
Bona omnia emphiteutæ an præſumantur emphiteutica ſi illa non indicat emphita. Cap. 175.
Conductor an teneatur finita locatione perſeuerare in locatione; & è contra, an locator aliquando pariter teneatur permittere perſeuerantiā conductori. Cap. 176.
Vxor an teneatur ad penſionem domus per maritū conductæ, quādo poſt eius obitum in ea habitauit. Cap. 177.
Solus inſultans aliū non coactis hominibus, an teneatur de vi publica, maxime ſi id ſequtum fuit in loco priuato non in publica via. Cap. 178.
Confrontacio inter reū, & teſtes, quando fieri debeat, & late de illius materia. Cap. 179.
Bona furis, et eius hær. an tacite hyppoteca ta ſint verſus furtū paſſū. C. 180.
Maiori annis 25. Vtrum concedatur reſtitutio in integrum ob omiſſam inuentarij confectionem. Cap. 181.
Pœna ob omiſſionem alicuius rei ſcienter ſiue doloſe factam in Inuentario, quæ ſit. Cap. 182.
Aſcendentes an ita ſuccedant, in emphiteuſi, ſiue deſcendentes. Cap. 183.
Annuum legatum Eccleſiæ relictum, an extinctum, & finitum dicatur longiſſimo curſu annorum centum. Cap. 184.
Exceptio excuſſionis deducta per fideiuſſorem, vt prius excutiatur principalis, an admittenda ſit in caſibus in quibus proceditur de plano, & ſola facti veritate inſpecta, vel de Aequitate. Cap. 185.
Renontiatio generalis facta per fideiuſſorem benefficio legis ſibi competentis, an comprahendatur renontiationem excuſſionis. Cap. 186.
Duobus exiſtentibus Primogenitis, an ambo admitti debeant ad Primogenituram, & late circa materiam ipſam. Cap. 187.
Vaſſallus duorum Dominorum qui inuicem bellum gerunt, cui perſonaliter inſeruire debeat. Cap. 188.
Vaſſallus an poſſit Dominū conuenire non impetrata prius venia, abſq; eo quod non incidat in pœnā, & nullitatem. Cap. 189.
Reus qui contra ſe, & ſocios falsū depoſuit fatendo delictū quod nō comiſſit; An teneatur ad pœnā, & ad dāna verſus ſocios nominatos. C. 190.
Legitima an in vita Patris filio debeatur. Cap. 191.
Qui ad propriam neceſſariā deffenſionē alium occidit, impune id agere potuit Cap. 192.
Intereſſe ob rem non traditam, quomodo ſit taxandum. Cap. 193.
Teſtamentum furioſi, an aliquando valeat. Cap. 194.
Quæ nā res vſucapi nequeāt. Cap. 195.
Theſaurus repertus in fūdo vendito ad quē ſpectat, ſl. an ad emptorem, vel ad venditorē, aut ad inuentorē. C. 196.
Iuditium ſeparationis bonorū quo pacto & quibus competat. Cap. 197.
Admiſſio banniti ad Nou. deffen. interim deffuncti, vtrum proſit eius heredibus, Itaut ij ad probandam admittatur defūcti innocentiā. C. 198.
Locator qui Domum vel rem locatam tradere non poteſt, liberatur tradendo æque idoneā, vel præſtādo intereſſe. Cap. 199.
Teſtamentum nuncupatiuū, an validū ſit, etiamſi hæredis Inſtitutio explicite facta non fuerit, coram teſtibus ſed implicite per relationē ad aliud. Cap. 200.

1410445

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

TRACTATVS
IVLII CAESARIS
CALVINI
PATRITII DERTHONENSIS, AC CIVIS.
ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS
DE ÆQVITATE
LIBER SECVNDVS

Cum perutili, & copioſo, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum Indice.

SVMMARIA.

HOmines oculos in Iudices ſient in ſpeculum conuertunt num. 1.
Iudices verſatiſſimi, & doctiſsimi eſſe debent num. 2.
Iudex non debet ab alio diſcere ea quæ determinanda ſunt num. 3.
Iudices officium, neceſſarium eſt ad quem neceſſario confugere compelluntur litigantes num. 4.
Iudices munus antequam quis ſuſcipiat qua ætate eſſe debeat, & per quantum tempus ſtudere legali ſcientiæ debuerit num. 5. & 6.
Romuli conſilium in conſtituendo Senatu num. 7.
Hebreorum mos circa electionem Iudicum num. 8.
Calcidentium lex circa Iudicum, & legatorum electionem num. 9.
Aduocatus quo tempore ſtudere debeant legali ſcientiæ antequam I. C. fiat num. 10.
Gregorij Sancti ſententia notanda num. 11.
Iudex ſcientiam, & experientiam habere debet num. 12.
Scientia magis quã experientia in Iudice requiritur n. 13.
Aſſiduus vſus vni rei deditus artem, & ingenium ſæpè vincit num. 14.
Experiẽntia curſu tantum temporis aquiritur num. 15.
Scientia ſublata deeſt bonum num. 16.
Sententia Boadilli circa Iudicem Ignarum num. 17.
Magiſtratus exercere in propria Patria prohibuit Imperator Conſtantinus num. 18.
Pauperes à iudicandi munere prohibentur num. 19.
Pauperem neminem bonum eſſe in adagio habebant ſparciata num. 20.
Pauperes malè audiunt in exercendis muneribus nu. 21.
Iudex recedere minimè debet ab Aequitate num. 22.
Iudex tandiù dicitur quamdiù iuſtus eſt num. 23.
Renunciatio enormiſſimæ læſionis valet num. 24.
Contrarium verò num. 27, Quia prima opinio de rigore iuris procedit num. 37.
Speciorum enumeratio in renunciationibus ſæpè plus

A operatur

Digitized by Google

operatur quam ipſa generalitas num. 25.
Volenti non fit dolus, aut iniuria num. 26.
Dolus præſumitur ex læſione enormiſſima etiam ex propoſito num. 28. & 29.
Dolo de futuro non poteſt renunciari num. 30.
Dolus re ipſa, & ſic præſumptus parificatur dolo ex propoſito num. 31.
Ad contractus reſciſſionem, æquiparantur binæ hæ ſpecies doli num. 32.
Statutum loquens de dolo intelligitur, de dolo verò non præſumpto num. 34.
Dolus de futuro dicitur ille qui in contractibus cadit enormiſſimam læſionem num. 36.
Renunciatio ſpecialiter facta læſioni enormiſſimæ, non valet etiam ſi ſit iurata num. 39.
Ad annullandam ſpecialem renunciationem enormiſſimæ læſionis quæ requirantur num. 40.
Læſio quando dicatur enormiſſima relinquitur arbitrio Iudicis num. 43.
Agens ad reſciſſionem contractus ob enormiſſimam læſionem Iudicium proponere poteſt non impetrata abſolutione à iuramento num. 44.
Cautius tamen eſt petere abſolutionem num. 45.
Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis, & tres Comites habere debet num. 46.
Læſio quatuor modis conſideratur num. 47.
Optio ſupplendi læſionem datur ab eo qui dolum commiſit num. 48.
Dolus re ipſa annullat contractum bonæ fidei ſicut dolus ex propoſito num. 49.
Læſio in contractu ſuppleri pretium, ſiue damnum n. 50.
Dolus qui re ipſa elicitur dicitur verus num. 51.
Contractus vbi ipſo iure nullus non eſt, fructuum reſtitutio à die eius celebrationis non debetur num. 52.
Dolus in contractibus eſt incidens non dans cauſam, & propterea non annullat contractum num. 53.
Vilitas pretij non immutat naturam contractus modo non conſiſtat in vno eccuſſimo num. 54.
Læſio ex vilitate pretij reſultans non impedit effectus emptionis num. 55.
Læſio non conſideratur in donatione num. 56.
Neq; in ſpiritualibus re non integra num. 57. Neq; aduerſus ingreſſum religionis num. 58.
Religionem ingreſſus dicitur conditionem ſuam meliorem feciſſe num. 59.
Inter duos Minores, melior dicitur conditio poſſidentes num. 60.
Læſio vltra dimidiam non conſideratur ad contractus reſciſſionem num. 61.
Læſionis prætextu non reuocantur locationes rerum Fiſci, & Cur. num. 62.
Dux Sabaudiæ Arbiter fuit inter Ducem Florentiæ, & Ferrariæ num. 63.
Conuentionibus iuratis ſtandum eſt num. 64.
Inſtrumentum publicum dicitur probatio probata, & caſus legis num. 65.
Læſionis ratione non conceditur reſciſsio, ſiue reſtitutio, niſi intra quadriennium à die celebrati contractus petatur à maioribus, à minoribus verò poſtquam ad vigeſimum ſextum annum prouenerint num. 66. 67.
Quod in Eccleſia non procedit num. 68.
Læſio enormiſsima an, & quando etiam poſt lapſum quadriennij reſciſionem, ſeu reſtitutionem admittit num. 69 & 70. cum plur. ſeq.
Eccleſia ſemper minor dicitur num. 71.
Læſionis enormiſſimæ reſtitutio fundatur in præſumpto dolo aduerſarij num. 72.
Doli præſumptio reſultans ex enormiſsima læſione compenſatur cum negligentia minoris num. 73. & ratio num. 74.
Maxime ſi in contractu cum iuramento læſioni enormiſſimæ renunciatum eſt nu. 75. vel cum Iudicis decreto lapſo decennio num. 76. num. 75. & 76.
In primogenitura lapſus decennij non excluditur reſciſio contractus ob enormiſsimam læſionem num. 77. 78.
Læſionis enormiſsimæ renunciatio facta à perſona diſcreta, & prudenti valet num. 79. Quando ex qualitate perſonarum certum eſt non interueniſſe dolum nu. 80.
Geminata promiſſio ex interuallo approbata, & iurata læſionis prætextu reſcindi non poteſt num. 81. & Cur. num. 82. num. 81. & 82.
Error, & dolus ex quibus qualitatibus à contractu excludantur num. 83.
Geminationis vi receditur à regulis Iuris num. 84. limit. num. 85. enixam mentem contrahentium denotat, ſolemnitates ſupplet, & errores præſumptionem adimit num. 86 num. 84. 85. 86.
Læſionis enormiſſimæ ratione datur reſciſio, & reſtitutio etiam lapſo quadriennio intra annos triginta num. 87.
De læſione enormiſsima pleniſſimè conſtare debet, & liquidiſſimè num. 88.
Præſumptio ſtat pro validitate contractus num. 89.
Probatio præſumptiua non ſufficit ad probandum deffectum contractus facti etiam à minore cum Iudicis decreto num. 90.
Litibus mundi quietem turbare legibus improbatur n. 91.
Læſio enormiſsima excluditur præſentia Iudicis nu. 92.
In dubio pro validitate contractus pronunciandum nu. 93.
Læſio regulariter non præſumitur etiam in minore, niſi probetur num. 94.
Verbum in infinitum perpetuitatem temporis denotat num. 95.
Cauſa conſeruandæ agnationis ſufficiens eſt ad inducendũ fideicommiſſum etiam in caſu mortis num. 96.
Primogenitus dicitur ille qui natu maior eſt num. 97.
Primogenitus vnus tantum eſſe poteſt num. 98.
Primogenito mortuo ſecundogenitus efficitur primogenitus num. 99.
Primogeniti qualitas conſideratur tempore vltimæ ſucceſſionis tantum num. 100.
Primogeniti qualitas nunquam moritur, ſed perpetua ſui natura dicitur num. 101.
Primogenito deficiente illico ſecundogenitus locum, & denominationem requirit num. 102. & 118.
Primogeniti ſub verbo venit etiam is quam nemo antecedit num. 103.
Primogenitus cum non durauerit habetur, ac ſi natus non eſſet num. 104.
Secundogenitus per mortem primogeniti ſine filijs maſculis dicitur primogenitus, & primogenituram conſequitur num. 105. & vocatusq; potentia primogenitus nu. 106. nu. 105. & 106.

Primo-

Digitized by Google

Primogenito mortuo in quem ſucceſsio primogenituræ peruenerat quanda non continuet ius illud in ſecundogenitum num. 107.

Primogenito vltimo loco defuncto, qui fuit primus hæres primogenituræ teſtatoris admittitur ſecundus genitus num. 108. 109.

Inter deſcendentes, & tranſuerſales maxima eſt differentia ratione dilectionis num. 110.

In feudis mortuo primogenito ſine filijs maſculis ſuccedit ſecundogenitus, & eo decedente tertiogenitus, et ſucceſsiuè cæteri fratres, non autem fœminæ num. 111.

Argumentum valet à feudis ad primogenituram num. 112, & 114.

Numerus pluralis verificatur in pluribus ordine tamen ſucceſsiuo in primogenitura num. 113.

Primogenitura conſtituta à tranſuerſali ratione conſeruandæ agnationis largè interpretanda num. 115.

Ius agnationis ex conſtitutione primogenituræ non tollitur in totum, ſed tantum minuitur, ſiue potius differtur num. 116.

Regula quod ſecundogenitus ſemel excluſus ſemper cenſeatur excluſus quando procedat num. 117.

Primogenitus dicitur qui nunc talis reputatur, licet viuente primogenito diceretur ſecundogenitus num. 119.

Declaratum fauore primogeniti cenſetur, declaratum in fauorem ſucceſſi in eius locum ſlz. ſecundogeniti num. 120.

Primogenituræ inſtitutio vbi non poteſt habere locum in deſcendentibus ceſſat diſpoſitio num. 121.

Primogenituræ ſucceſsio in ſuſpenſo remanet donec ſubeſt ſpes ſucceſſionis num. 122.

Primogenituræ renunciationem poteſt quis facere non ſolum expreſſè, ſed etiam tacitè num. 123, & *ſtatim ad ſecundum genitum ius peruenit num.* 124.

Diuiſio non præiudicat primogenituræ ignoranter facta num. 125.

In claris non admittuntur coniecturæ, nec declarationes, & interpretationes num. 126.

Qualitates repetitæ arguunt enixam, & firmam voluntatem num. 127.

Teſtamenti appoſitione largo modo veniunt etiam codicilli num. 128.

Teſtamentum, & codicilli vna, & eadem cenſetur diſpoſitio num. 129.

Clauſula generalis repetita ſuam mentem teſtatoris comprehendit diſpoſita tàm in teſtamento, quàm in codicillis num. 130.

Communis vſus loquendi attendi debet in contractu quod verba poſſunt ambiguitatem parere num. 131.

Primogenitura in contractu ſtrictè in vltima voluntate latè interpretanda num. 133. 134.

Argumentum à maioratu Hiſp. ad maioratus Italiæ non valet num. 135, & 136.

Res quæ in rebus humanis non eſt obeſſe dicitur nu. 137.

Interpretatio omnis facienda eſt quæ conueniat menti Teſtatoris conſeruationi bonorum, & primogenituræ etiam recedendo à verborum proprietate num. 138.

Verbo intentioni, & menti ſeruire debent, & non contra num. 139.

Conſequens qui vult etiam neceſſarium antecedens velle debet num. 140.

Pluralis numerus non verificatur in vno primogenito num. 141.

Primogenitus vt alios comprehendat ſecundogenitum ſub eodem nomine num. 142.

Primogenitus in numero plurali vocatus ordine ſucceſſiuo intelligitur num. 143.

Proemium declarat finem contrahentium num. 144.

Pia cauſa quæ ſine cenſeatur vocata num. 145. 146.

Abſurdi vitandi gratia omnis capienda interpretatio nu. 147. & 148.

Hæreditatis ademptio non admittitur in pœnam facti alieni num. 149. & *ſeq.*

Primogeniti renunciatio per alienationem, vel alio modo non præiudicat ſucceſſoribus vocatis ad illam nu. 151.

Diuiſio non parit contrauentionem, ſed alienatio in extraneos num. 152.

Primogeniti vocatio pronomen appellatiuum comprehendit etiam ſecundumgenitum ſucceſſum in locum primogeniti num. 153.

Teſtatoris, mens, & voluntas omnino obſeruari debet num. 154.

Teſtatorum voluntates ſuum habere effectum Reipublicæ intereſt num. 155.

In fideicommiſſis attenditur proximitas num. 156.

In primogenitura conſideratur ipſa, & fideicommiſſo num. 157.

Regula quod æqualitas inter fratres ſit ſeruanda, quando habeat locum num. 158.

Parentes relicta legitima poſſunt de alijs bonis plus vni quam alij ex filijs relinquere num. 159.

Iura Parentes ad æqualitatem inter liberos, hortantur non vero inæqualitatem num. 160.

Venditio rei alienæ valet tantum in præiuditium Venditoris non Domini num. 161.

In donatione generaliter facta non continetur res donatori debita ex fideicommiſſo num. 162.

Rem ſuam quis ſtipulari non poteſt num. 163.

Præſumptio illa capienda quæ euitat ſuſpicionem turpis quæſtus num. 164.

Æs alienum quando præſumatur ſanatum ex bonis primogenituræ num. 165.

Vtilius videri debet quod eſt honeſtius num. 166.

Solutio quando cenſeatur facta ex communibus pecunijs num. 167.

Læſio duplum, vel triplum excedens magni facienda nu. 168.

Redditus qui implicari debeat num. 169. & 170.

Mater minor excuſatur à pœna priuationis legitimæ ob non petitum tutorem filio num. 171.

Approbatio diuiſionis poſt perfectam ætatem eo ſuſtinetur num. 172.

Fides vti ſcriptura priuata non facit fidem num. 173.

Inſtrumentum tollit fidem priuata ſcriptura contraria num. 174.

Probationes pleniſſimæ, & vrgentiſſimæ requiruntur ad tollendam fidem inſtrumenta num. 175.

Probatio reſultans ex ſcriptura priuata non tollit inſtrumentalem num. 176.

Probatio debilior non tollit maiorem. ibidem.

Atteſtatio priuata in præiuditium tertij nihil releuat num. 177.

Inueriſimile eſt quod quis aſſerere velit cum iuramento in publicis inſtrumẽtis veritati quãdo eſt alienũ n.178.

Atteſtatio contraria aſſertioni iurata in inſtrumento non probat num. 179.

Læſionis tempus mortis teſtatoris ſpectandum eſt nu. 180.

Læſio non conſideratur ratione partis, ſed totius nu. 181.

In æſtimatione rerum relata ad fructus, ſiue redditus non fit detractio expenſarum ex fructibus num. 182.

Probatio à communiter accidentibus ſufficiens dicitur num. 183.

Vaſſallus infeudatus tenetur ex fructibus feudi reparare, & reficere arces, & cauere, ne res deterior fiat n. 184.

Vaſſallus ad modicas neceſſarias, & vtiles expenſas tenetur num. 185. & compenſantur cum fructibus perceptis num. 186. num. 185. 186.

In inueſtituris feudorum apponi ſolet pactum ad meliorandum num. 187.

Expenſa magna in re feudali facta quando recuperentur num. 187.

Læſus enormiſſimè quomodo quis dicatur num. 188.

Læſio, aut deceptio facilè committitur inter imbecilles, vel ruſticas perſonas num. 189.

Læſio in quibus conſiderari non poſſit, & qualitates eam excludente num. 190.

Princeps eſt lex animata num. 191.

Renunciatio enormiſſimæ læſionis an regulariter valeat. Cap. CI.

IAM ſupra in præcedenti libro *cap. 4. num. 7. & 17.* abundè doctum fuit AEQVITATEM in omnibus hominum actibus eſſe ſpectandam, Iudicesq; ante oculos ſemper eam habere debere, Et ſic Iudicis præſertim munus eſt AEQVITATIS præcepta ſeruare,
1 Coram quibus de rebus, ac honore Priuatorum
agitur, & in quos vt in ſpeculum oculos intuẽ-
2 tur homines, vt ait *Boadil. in eius politic. lib. 1.*
3 *cap. 7. nu. 1. p. p.* Quos idcirco verſatiſſimos, &
Doctiſſimos eſſe debere probat *Bal. in add. ad Specul. tit. de poſitionibus §. 7. Verſ. decimotertio, dum ait*, Non ſufficit eſſe Iudicem, ſed Iuriſperitum, quia vt inquit *Plato lib. 2. de legibus*; Non
4 debet verus Iudex, quæ determinanda iuditio
ſunt, ab alio diſcere, & quaſi ſtupefactus tàm clamore multorum, quàm ignorantia ſua, ita ferrè ſententiam; Id quod innuit Imperator Iuſtinianus in *Auth. de Iudicijs in princip.*
4 Neceſſarium enim eſt Iudicis offitium, ad quẽ
neceſſariò confugere compellantur litigantes ſicuti Aduocati offitium voluntarium eſt, Quẽ ſi parum expertum elegit, ſibi imputet litigator, qui doctum, & meliorem potuit eligere; Secus circa Iudicem, quem neceſſariò adire cõpellitur, vt copioſè ſcribit *Boadil. d. l. p. cap. 6. præſertim num. 21. cum ſeq. quo loco viz. num. 17.* tradit per Regem Catholicum fuiſſet ſpeciali-
5 ter prouiſum, vt per decennium prius quis ſtu-
deret legali ſcientiæ, & ætatis annum 26. ageret, antequam Iudicis offitium exerceret; Quæ Conſtitutio conuenit *l. Magiſtros C. de profeſſor. & Medic. lib. 10*, Vbi Imperaror Iuſtinianus iubet ne repente, nec temere proſiliat, quis ad hoc munus Iudicis, Quos ante trigeſimum an-
6 num minime fieri ſuadebat Octauiano Cæſari
Mecenates, vt poſt Dionem Caſſium, refert *Petr. Gregor. lib. 47. ſyntag. iuris cap. 9. num. 20. par. 3.* Qui etiam ſcribit Romulum, Curiam ſuã
7 primum, & conſilium dilegiſſe ex ſeniotibus,
Vnde Senatus nomen accepit à Senibus, & Patribus; Nouerat enim Iudicia optima fieri cum ratione experientia, & prudentia, quæ longè abſunt à iuuenibus.
8 Hinc ait Philo Hebreus moris fuiſſe, Seniores
ad Magiſtratus legitimè gerẽdos vocari, Prout Calcidentium lex erat, Nequis natus infra an-
9 nos quinquaginta, vel Magiſtratus ageret,
Vel legationem obiret, vt explicat *Petr. Greg. all. cap. 9. num. 22.*
Quamuis, vt Iuriſconſultus, & Aduocatus quis
euadat, ſufficiat quinquennij ſpatio ſtudio le-
11 gali incubuiſſe, vt habetur in proemio *Digeſtorũ,*
§. & quod iam in primis verſ. quinti anni ex l. peritiores, & l. iubemus §. ſportulis, & ibi glo. C. de Aduoc. diuerſ. Iudicum.
11 Namq; vt ſcribit *Diuus Gregor. lib. 27. moralium,*
Nemo rectè iudicare poterit ſi legem qua iudicaturus eſt, ignorat, Adeò quod Iudicem ſcien-
12 tiam, ac experientiam ſimul habere debere cõ-
cludunt omnes, Vt experientia, proceſſus formare, Scientia verò illos definire ſciat, vt ſcribit
13 *Boadil. in all. cap. 6. lib. 1.* Vbi tamen concludit
neceſſariam magis eſſe ſcientiam, ſiue theoricã quam experientiam in Iudice; Quamuis inquit
14 Cicero quod aſſiduus vſus vni rei deditus, &
ingenium, & artem, ſæpè vincat, Quæ experien-
15 tia, nõ niſi curſu multi temporis haberi poteſt,
vt tradit *Ariſtoteles lib. 5. polit. dum ait*, ex temporis latitudine, experientia oriri; Sublata au-
16 tem ſcientia deeſt bonum, vt eſt in Prouerb.
19, Qua ratione motus ait *Boadil. in all. cap. 6.*
17 *num. 43. lib. 1. p. prima*, quod potius pallium
ammitteret, quam ad illius recuperationem agere coram Iudice ignaro, ad quod propoſitũ allegat Terentium canentem, Quid cum illis agas, qui neq; ius, neq; bonum, atq; AEQVVM. Sciunt melius peius proſit, obſit nihil.
Prout in Prouintia, ſiue Ciuitate ex qua oriun-
18 dus eſt, vel larem antea elegiſſet, Officia, ſiue
Magiſtratus gerere quamquam prohibuit Conſtantinus Imperaror in *l. 3. C. de diuerſ. offic. & apparitorum Iudic. lib. 12. Vlpia.* verò in *l. reſcripto ff. de muner. & honor.* cauit à iudicandi mu-
19 nere prohiberi pauperes, qui vix de ſuo victum
ſuſtineri poſſint, Quia apud Spartiatas erat in adagio, Neminem pauperem bonum eſſe, Ne
20 inopes Iudices prædandi occaſionem ex offi-
21 cio accipiant à qua nec diuites ſemper abſtinẽt,
& malè audiunt, vt poſt Laertium tradit *Petr. Gregor. all, lib. 47. cap. 10. ſub num. 14.*

Aequitatis

Acquitatis igitur propoſitam materiam ſequendo, à quo nullo modo recedere debet Iudex,
22 aliter Iudicis nomen illum non mereri ſcribit
Doctiſſimus Caſſiodorus Epiſtola 27.his autem
verbis; Iudex tandiù eſſe dicitur, quamdiù iuſtus eſſe creditur, Quia nomẽ quod ab AEQVI-
23 TATE ſumitur, per ſuperbiam non ſeruatur;
Cuius meminit *Boadil. in eius polit. lib. 2. cap. 2. num.* 5. Et cum de læſione etiam enormiſſima actum fuerit in ſuperiori libro *cap. 7. & cap. 22. ac cap. 45, & etiam cap* 89. Frequentiſſimaq; ſit materia ipſa dum paſſim de ea agitur in iudicijs, de reſciſſione contractuum ob enormiſſimam læſionem, non obſtante quod fuerit expreſsè renunciatum, enormiſſimæ læſioni; multi hæſitant, an huiuſmodi renunciatio valeat.

Et validam illam eſſe tradit *Abb. in cap. quintauallis num. 32. Verſ. ſed reſpectu de iureiurando, Caſtr.*
24 *conſ. 225. num. 2. poſt med. Verſ. tertia fuit opinio*
25 *lib.* 2. Quia ſæpè plus operatur enumeratio
ſpecierum quam ipſa generalitas *l. ſed, & ſi quis §. quæſitum ff ſi quis caut. Cephal. conſ. 121. ſub nu. 8. & Gabr. com. opin. tit. de Arbitr. concl 3. nu.39.*

Hanc ſententiam ſequitur *Fab. de Monte tr. de empt, & vend qu. 8. princip. num. 15. per l. Quæritur §. ſi venditor ff. de edil. edicto, Pantul. Cremenſ. in repet. l. 2. num. 98. de reſcind. vendit. ſ Aſt. deciſ. 220. nu. 1. Dec. conſ. 27, & conſ. 180. Lofred. conſ. 23. col. 3.*

Ratio huius ſententiæ videtur, Quod volenti non
26 fit dolus, neq; iniuria *l. cum donationis C. de tranſact. l. p. §. vſq; ad duo ff. de iniurijs, & horum ſententiam ſequitur Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de emptione, & venditione reſol. 3. num. 11.*

Contrariam tamen ſentẽtiam, quod ſcilicet enor-
27 miſſimæ lęſioni non poſſit renunciari probat
poſt *Alex. conſ. 139. lib. 7. Iaſ. conſ. 135. num. lib. 4. Dec. conſ. 39. ſub num. 9. conſ. 70. col. pr. in fine, & conſ. 479. num. 11. ac conſ. 551. num. 4, quam ſequitur Cephal. ſub: contrar. in conſ. 142. num* 30.

28 Quia cum ex læſione enormiſſima præſumatur
dolus, vt probat. *Bar. in l. ſi ſocietate § arbitrorum ff. pro ſocio, Crau. conſ 142. num. 21, & Alba conſ. 77. num. 23, & conſ. 100. in fine, Cephal. d. dicto conſ. 142.*
29 *num.* 31. Quippe etiam dolus ex propoſito, vt
tradit *Didacus in cap. quamuis par. 2. §. 1. col. 3 circa med. & ſequitur Gabriel all. conclus. 3. num. 49. cum ſeq. Crau. conſ. 142. num 22. Cephal. conſ. 110. nu. 82.*
30 *lib.* 2. Non poteſt renunciare ipſi dolo *l. ſi vnus
§ illud ff. de pactis, & probat Gabriel all. num. 49. Conan. lib. 3. cit. de Theſaur. cap. 4. litt. A. Cephal. d.*
31 *conſ. 142. num. 29.* vbi ſcribit dolum re ipſa, & ſic
præſumptum parificari cum dolo ex propoſito per *l. p. in fin. ff. de doli excepti*, Quamuis probauerit contrarium idem *Cephal. in all. conſ. 121. ſub num. 8. Porrus in primo reſponſo regiſtr. in tract. Canatij, poſt Pozimb. tr. in quibus caſibus crimin. procedi non poteſt.*

Ad reſciſſionem enim contractus tantum has bi-
32 nas ſpecies doli ęquiparari probat *Bargal. tr. de dolo lib. 2. cit. de dolo re ipſa num. 22. poſt Dec. Cagnol. & alios ibi relatos.*

Etſi ſtatutum de dolo loqueretur. De dolo verò
intelligendum eſt, non de pręſumpto oriente
33 ex re ipſa, vt ſcribit *Bargal. tit. loco* 24. & 25.
Quemadmodum dolo de futuro pariter nõ poſſe
34 renunciari tradit *Cagnol. in l. contract. num. 77. ff.*
35 *de regul. iur.* Diciturq; dolus futurus ille qui in
contractibus ob enormiſſimam lęſionem cadit;
Quia non naſcitur tempore contractus, ſed ita
demum, ſi petatur reſciſſio ob lęſionem enor-
36 miſſimam *l. ſecunda §. circa de except. l. ſi quis cum aliter ff. de verbo. oblig. Bar. conſ.* 98.

Et licet prima opinio cenſeatur magis communis
37 ſecundum Gabrielem loco relato; Tamen eam
de rigore iuris procedere affirmat *Abb. in d. cap. Quintauallis verbo*, & incidentur ſtudens concordię.

DE AEQVITATE verò hanc vltimam negatiuã
38 procedere ſubijcit idem *Auctor. loco relato, & ſequitur Bargalia d. lib. 2. tit. de dolo re ipſa num.* 54,
qui ſequenti numero ſcribit hanc concluſionẽ
procedere etiam ſi ſpecialis renunciatio facta
39 fuiſſet cum iuramento, Quam concluſionem
confirmat etiam idem Auctor *lib. 6. reg. 28. num. 9.* Vbi tradit renunciationem enormiſſimæ lęſionis non valere.

In hac tamen materia multa conſideranda ſunt,
ad annullandum ſpecialem renunciationem
40 enormiſſimę lęſionis, Et primo qualitas con-
trahentium, *l. ſed ſi ſuſceperit §. poſt. & ibi Dd. ff. de Iudicijs Bargal. d. tit. de dolo re ipſa nu. 40. & Merot. reſponſo* 88. *ſub num.* 20. Secundo lęſio ipſa,
41 quę euidens eſſe debet, & in multò plus duplo,
ſiue triplo, & vltra conſiſtere, vt probat idem *Bargal. d. tit. de dolo re ipſa num. 6. vbi num. 39. &* 40. ſcribit lęſionem multum excedere debere dimidiam ex *Iaſon conſ. 113. lib 4, & Curt. conſ. 141. num. 5, ac Corn. conſ. 189. num. 13. verſ. ex quo putat lib.* 1. Quod contingit in caſu *Grat. conſ. 88. lib.* 1. Vbi contentus pro centum; In tranſactione ſexcentum promiſerat, cum renunciatione ſpeciali enormiſſimę lęſionis; Quia ro in caſu locũ eſſe reſciſſioni contractus probat ibidem Auctor ipſe, cum promiſſor videretur potius deceptus, quam aliter.

42 Et ſic non in omnibus cauſis abſolutè concludi
debet huiuſmodi renunciationem ſpecialem non valere, Sed tantum in ijs caſibus, in quibus qualitas perſonarum contrahentium, & negotij circunſtantiæ, & euidentiſſima læſio, tam grauis, quippe maxima id ſuadeant, Et ſic vt
43 tradit *Bargal. loco rel. ſub num.* 6. relictum eſt ar-
bitrio Iudicis, quando læſio dicatur enormiſſima, iuxta tradita per *Menoch. de Arbitr. caſu 78. cum ſeq. & ſcribit Burſa conſ. 99. num. 13, & conſ. 25. num. 5. lib. p.*

44 Quando autem, quis agit ad reſciſſionem con-
tractus ob enormiſſimam læſionem Iudicium ipſum poteſt proponere non impetrata abſolutione à iuramento, quod ſperni poſſe in caſu enormiſſimæ læſionis decidit Rota Romana quæ innititur AEQVITATI, vt poſt *Caſſiodor.*

deciſ. vnica tit. de empt. & vend. probat Cagnol. in
l. 2. num. 98. & 99. C. de reſcind. vendit. quem ſequi-
tur Bargal. d. tit. de dolo re ipſa num. 38; Quamuis
45 cautius eſſe petere abſolutionem ſubijcit ibidē
Bargal. verſ. vbi definitur; Maximè quia donec
non eſt probata læſio enormiſsima, agens vide-
tur eſſe periurus, & probatio non fit in princi-
pio iuditij.

Ratio autem cur in læſione enormiſſima non ſit
neceſſaria abſolutio à iuramento ea eſſe vide-
46 tur, Quia cum iuram. eſſe non debeat iniquita-
tis vinculum, & tres Comites habere debeat
Veritatem, Iuſtitiam, & Iudicium, Probata ini-
quitate contractus, iuramentū remanet ſine iu-
ſtitia; Ideò ſua ſpontè concidit vno ex ſubſtan-
tialibus defficiente *Bargal. citato loco num. 38. in*
fin. & Morot. Reſp. 88. ſub num. 19. qui ex Siluano
conſ. 71. num. 5. tradit hanc opinionem eſſe ve-
riorem, & Aequiorem, nec in iudicando ab ea
recedendum.

Qui auctor ideſt *Bargal.* læſionem quatuor modis
conſiderat loco relato *num 42. cum ſeq.* Videli-
47 cet quando eſt modica, vel magna, aut maior,
ideſt enormis, aut maxima, ideſt enormiſſima.

An autem probata enormiſſima læſione, contrac-
tus abſolutè reſcindatur, An verò ita demum ſi
aduerſarius nollit reſarcire læſionem vſq; ad
iuxtam quantitatem.

Et licet optio illa ſupplendi amittatur ab eo,
48 qui dolum commiſſit, *Didac. var. reſolut. lib. 2. cap.*
4. verbo quoties, & Pinell. ind. l. 2. par. p. num. 25. C.
de reſcind. vend., Maximè cum dolus re ipſa an-
49 nullet contractum bonæ fidei ſicut dolus ex
propoſito, vt ſcribit *Straph. de Iuram. Priuileg. 83.*
num. 99.

Tamen cum *Tex. in ipſa l. 2. C. de reſcind. vendit.*
apertè conſerat contrahenti facultatem ſup-
plendi pretium, ſiue damnum illi, qui in contra-
50 ctu fuit læſus; Ceſſat omnis hæſitatio, vt ibidē
tradit *Pinell. num. 28. p. p. cap. 4, & ſequitur Bargal.*
d. tit. de dolo re ipſa num. 47. qui ſubijcit in contra-
51 rium allegata procedere quando, interueniſſet
dolus verus non præſumptus, vt eſt ille qui re
ipſa elicitur, idem *Bargal. loco rel. num. 47. in fine,*
& num. 48. verſ. in contrarium tamen.

Et hoc caſu per reſciſſionem contractus fructus
omnes reſtituendi an veniant, etiam à die cele-
brati contractus, non moti ſoli iuditij, Et cum
contractus ipſo iure nullus non ſit, fructuum re-
52 ſtitutio à die eius celebrationis non debea-
tur, *l. eleganter, & ibi Bart. ff. de dolo, Scrib. in l. ſi*
quis cum aliter ff. de verb. obligat.

Dolus enim in contractibus eſt incidens, non dās
53 cauſam, qui idcirco non annullat contractum,
l. Iulianus §. ſed ſi venditor ff. de action. empti, nec
54 vilitas pretij ſolet immutare naturam contrac-
tus, dummodo non conſiſtat in vno nummo, *l. ſi*
quis ff. locati, Idcirco propter talem læſionem nō
55 impediuntur effectus emptionis, Ita eleganter
probat *Bargal loco rel. num. 48. per totum.*

Læſio tamen non conſideratur in donatione, quæ
56 in mera liberalitate conſiſtit, *Cephal. conſ. 147.*
num. 51. lib. 1. Alba conſ. 81. num. 55. verſ. Neq; etiā
obſtat; Prout neq; etiam conſideratur in ſpiri-
57 tualibus, vt in renunciatione, aut permutatio-
ne Eccleſiaſtici Beneficij, re non integra, ideſt
quando beneficium in alterum illatum eſt *Gloſ.*
& Bart. in l. ait Prætor ff. de minorib. Iaſon in l. Gal-
lus §. & quod ſi tantum ff. de liber. & poſth. Idem
58 aduerſus ingreſſum Religionis, Quia licet li-
bertatem amiſiſſe dicatur ingreſſus, Tamen in-
59 greſſus dicitur conditionem ſuam meliorem
feciſſe, Prçterquamquod cū Eccleſia ſit loco mi-
noris inter duos minores, melior dicetur con-
ditio poſſidentis copioſè *Bargal. relato tit. de dolo*
re ipſa num. 67. cum ſeq. plur.

61 Prout læſio etiam vltra dimidiam non conſide-
ratur ad contractus reſciſſionē quando ſeruatis
ſeruandis deuentum eſt ad contractum cum
Fiſco, cui non competere actionem ad reſciſ-
ſionem probat amplè *Gutierez pract. qu. tr. de Ga-*
bellis qu. 147. nu. 6. Quam ſententiam ſequitur Auen-
danus tr. de exequen. mandatis par. 2. cap. 12. num. 12.
62 *fol.* 190, Vbi apertè tradit non reuocari loca-
tiones rerum Fiſci ſub prætextu læſionis; Nec
Fiſcus, vel Reſpubl. deinde inueniat, qui cum
ea contrahat poſt *Lucam de Penna in l. congruit C.*
de locat. prædiorum Ciu. lib. 11.

Et quia de hac materia læſionis amplè ſcripſimus
ſuperioribus diebus in cauſa D. Comitis Nu-
uolariæ, in qua alij plures iuris articuli exami-
nantur ad communem vſum, & vtilitatem hic
ſubijciuntur ſcripta ipſa.

Pro Illuſtriſſimo, & Excellentiſsimo DD. Camillo
Gonzaga Comite Nuuolariæ in cauſa præten-
ſionis Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi
D. Archiepiſcopi eius fratris.

Adſit Virtus Spiritus Sancti.

CVM cauſa hæc ſit cognoſcenda à Sereniſſi-
mo Duce Mantuæ Arbitro electo, cui tot eru-
ditiſſimi Viri aſſiſtunt, breuitate præſertim vti
debemus, & neceſſaria tantum pro veritatis di-
lucidatione deducenda ſunt, apparatu quoli-
63 bet, & ſuperfluis de induſtria prætermiſſis. Vt
de Sereniſſimo Duce Sabaudiæ arbitro inter
Sereniſſimos Duces Florentiæ, & Ferrariæ ſcri-
bit *Natta conſ. 615. in princip.*

Et pro clariori rei intelligentia; Præmittendum
eſt veram, & ab omnibus approbatam eſſe con-
64 cluſionem conuentionibus iuratis ſtandum eſ-
ſe, nec ab illis poſſe recedi, cum improbum ſit
promiſſiones cautione proximum fallere, Ma-
xime vbi ex certa ſcientia, etiam cum interuen-
tu Sapientum, aut attinentium facta ſunt, *Vul. l.*
Iuſgentium §. Prætor ait ff. de pactis, & ibi ſcrib. Me-
noch conſ. 35. num. 1, & 16, ac conſ. 55. num. 6. Anton.
Rob. lib. 1. rerum iudicat. cap. 2. & Suarez in all. 21. in
fine, & diximus nos in tract. de Aequitate lib. 1. cap.
13, num. p. & cap. 67. num. 4.

65 Quia

65 Quia inſtrumentum publicum dicitur probatio
probata eſt caſus legis; Contra quem nonniſi
probationibus pleniſſimis, & durioribus veni-
re quis poteſt *gloſ. in l. cum precibus C. de probation.*
Surd. conſ. 6. num. 11, & conſ. 134. num. 34. latiſſimè
Gratian. diſcept. forenſ lib. 4. cap. 717. num. 24, & 796
num. 11, & cap. 939. num. 4, & cap. 993. nu. 10. par. 5.

Secundo præmittendum eſt ratione læſionis, quã
in inſtrumento, & conuentionibus adfuiſſe quis
ſupponit. Non concedi reſciſſionem, ſiue reſ-
titutionem, niſi ea intra quadriennium à die
66 celebrati contractus petatur per maiores; Per
minores verò à die quo ad vigeſimumſextum
67 annum peruenerunt, & ſic poſt perfectam æta-
tem *Tex eſt expreſſus in l. fin. C. de in integr. reſtit.*

68 Quod in Eccleſia procedere ſtatuit Summus
Pontifex in *cap. 1. & 2. de reſtitut. in integrum lib.*
6. & in Clem. p. eod tit. Specul. tit. de reſtitut. in
integrum §. intra quantum tempus num. 2. in fine,
Soc. Iun. conſ. 175 num. 41. lib. 2 & Iaſ. in Authen.
quas actiones num. 35 C. de Sacroſ. Eccleſ. quos ſequi-
tur Odd. de reſtitut. in integrum q. 19. num. 22. cum
ſeq. & num. 47.

69 Et quamuis vbi læſio enormiſsima ſit, etiam
poſt lapſum quadriennij, reſciſſionem, ſiue reſti-
tutionem admitti voluerunt nonnulli *Scrib. per*
Gloſ. in d. cap. 1. de reſtitut. in integrum lib. 6. Caſſador.
deciſ. vnica num. 5. de empt. & vendit. Padill. in re-
pet. l. 2. C. de reſcind. vend. num. 40. Odd d. qu. 19.
ſub num. 92. in fine, Gratian. diſcept. forenſ. 148. nu.
29. par. p. Parlator. rerum quotidid. lib. 2. cap. fin. §.
16. num. 14. p. 5. & Felician. de Cenſ. lib. 2. C. p. n. 40.

70 Quorum traditio tamen impugnatur à multis
Doctoribus, dum *Tex in d cap. 1. de reſtitut. in inte-*
grum lib. 6., loquitur de Eccleſia tantum, non de
alijs perſonis, & ſic non poſſunt Eccl. & minor
71 hoc caſu equiparari, Quia Eccleſia ſemper mi-
nor dicitur, quod non contingit in minore, qui
tractu temporis efficitur maior; Et licet ratio
ob quam in caſu enormiſſimæ leſionis conce-
ditur reſtitutio, fundata videatur in preſumpto
72 dolo Aduerſarij *l. ſi ſuperſtite C. de dolo, l. omnes §.*
Lucius ff. quæ in fraudem creditorum, Gamma deciſ.
94. num. 3.

73 Tamen hec doli preſumptio compenſatur cum
negligentia minoris, qui poſtquam effectus ma-
ior tam diù tacuit; Vt quandoq: tutus ſit ab
74 exceptione reſtitutionis in integrum, vel re-
ſciſsionis contractus ille, qui contraxit cum mi-
nore, vel aliter, vt notat *Grauat. ad Veſtrium lib.*
4. cap 4. quem refert Odd. all. qu. 19. num. 37.

Maximè ſi cum iuramento in contractu fuiſſet re-
nunciatum, etiam enormiſſimæ læſioni, vt hoc
75 in caſu, & probat *Gonzal. de reſtitutione in integr.*
ſub nu. 20. verſic. tertio Infero tom. ſecundo, & hanc
ſententiam amplectitur *Vrſil. ad Aff. deciſ. 322.*
ſub num. 7. vbi apertè tradit, numquam potuiſſe
prætextu enormiſſime leſionis obtinere in pra-
ctica reſtitutionem in integrum fauore maio-
ris aduerſus contractum poſt *Cran. conſ. 192. &*
Alex. conſ. 105. lib. 6.

Et quam minime procedere in renunciationibus,
& alijs remiſſionibus, iurium acceptilationi-
bus, & pactis de non petendo factis, etiam à
76 minore cum Iudicis decreto, vbi lapſum ſit de-
cennium probat *Odd. d. qu. 19 num. 63.* Quæ re-
nunciationes, & pactum de non petendo cum
Iudicis decreto interuenerunt in inſtrumento
diuiſionis de quo eſt Quæſtio.

Prout quando agitur de primogenitura quam iam
approbauit ſecũdogenitus, Per huiuſmodi clau-
ſulas, & renunciationes, ac etiam per fructuum
perceptionem, ex bonis ſibi in diuiſione aſſi-
gnatis per longum tempus; Quod tunc lapſo
77 decennio vlterius agi non poſſit ad reſciſſionẽ
contractus, Etiam ob enormiſſimam læſionem
expreſsè, & in noſtris terminis probat *Menoch.*
conſ. 401. num. 44. cum ſeq., qui loquitur de Fratre
Com. Mirandolæ, qui in diuiſione approbaue-
rat primogenituram conſtitutam per eorum Pa-
trem; Mox lapſo decennio reſciſionem contra-
ctus petebat, in quam ſententiam citat *Crau. cõſ.*
624. in fin. Dec. Pariſ. Curtium, Albam, & alios ibi
relatos.

Et præcipuè in hoc caſu procedit concluſio Meno-
chij dum poſt perfectam ætatem annorum vi-
gintiquinque, expreſsè cum iuramento iterum
approbauit diuiſionem ipſam D. Archiepiſco-
pus per nouum inſtrumentum generalis libera-
tionis reciprocæ factæ inter ipſum, & Co. Ca-
millum, ac Comitiſſam Victoriam eorum Ma-
trem ratione adminiſtrationis, & tutelæ, cum
expreſſa renunciatione etiam enormiſsimæ le-
ſionis; Vt ex ipſo inſtrumento celebrato die 28.
Nouembris 1610; Et ſic triennio exacto, & vltra
à die primi contractus; ne dum dierum quin-
que, quod breue tempus ad cõfirmationẽ prio-
ris contractus. Nihilominus magnifacit *Morot.*
reſponſo 88. ſub num. 13. verſ. Secundo erravit.

Per quam approbationem, & nouam promiſſionẽ,
ac reciprocam liberationem, cum renunciatio-
78 ne enormiſsimæ leſionis; Omnis præcluſa dici-
tur via vlterius agendi D. Archiepiſcopo *l. Quæ-*
ritur §. ſi venditor ff de ædil. edicto, Dec. conſ. 180. nu. 4.
Didac. var. reſol. lib 2 cap 4. num. 5. Molin. de primog.
lib. 2. cap. 3 num. 19. Padil. in repet. l. 2. C. de reſcind.
venditione num. 43.

Valet enim renunciatio enormiſſimæ læſionis fa-
79 cta à perſona præſertim diſcreta, & prudenti, vt
eſt D. Archiepiſcopus, & probat *Fabian. de Mon-*
te tr. de emptione, et venditione qu. 8. princip. num. 15.
per d. l. Quæritur §. ſi venditor ff. de ædil. edicto; Pantal.
Crem. in d. l. 2. num. 98. C. de reſcind. vendit. facit etiam
l. fin. §. fin. C. ſi maior factus alien. ra. hab. & ibi ſcrib.
Dec. conſ. 200. num. 4. verſ. præterea etiam dato, &
conſ. 232. num. 6. Cephal. conſ. 121. ſub num 8. Et hãc
eſſe communiorem ſententiam, quando præſer-
tim ex qualitate perſonarum ſumus certi, non
80 interueniſſe dolum, Vt hoc in caſu, attẽta qua-
litate D. Com. Camilli, & ipſius D. Archiepiſ-
copi, vt poſt Gabrielem *tit. de Arbitris lib. 2. concl.*
3. num. 39. & 59. probat Bargal. tr. de dolo lib. 2. tit.

de

de dolo re ipſa num. 58. cum ſeq. plur.
81 Geminata etenim hæc promiſſio, & comproba-
tio facta ex interuallo tanti temporis per D.
Archiepiſcopum, rantæ eſt potentiæ, vt omni
poſtpoſita læſione vlterius contra contractum,
& iuratam promiſſionem venire nequeat *l. Ba-
liſta ff. ad Senatus Conſ. Trebell. Sebaſt. Medic. tr. de*
82 *reg. iuris par. p. reg. 3. ampliat. 116.* Quia magis de-
liberatam voluntatem oſtendidit, vt tradit *Ma-
ſeard. concluſ. 345. num. 52. verſ. nono, quem ſequitur
Polid. Ripa ſing. obſeru. 179. num. 5. cum ſeq Ad rem
Alba conſ. 734. num. 54. quos ſequitur Affinis, &
Praeceptor Meus Senator Paulus Bellonus tr. de his
quæ in contr. fiunt cap 97. per totum, præſertim nu. 9.
& num. 13. lib. p.*
Cum error omnis, & dolus ex qualitate perſonæ
D. Archiepiſcopi poſt perfectam ætatem con-
firmantis contractum per eundem antea geſtum
cum decreto Pretoris, & interuentu attinentium
83 excludatur, vt copioſè has qualitates perpen-
dendo Iudicis arbitrio, quando lapſum eſt bien-
nium inter primum, & ſecundum contractum
probat *Io Euterius in reper. Auth. Sacramenta pu-
ber. num. 98. cum tribus ſeq. C. ſi aduerſus vendit.*
84 Et ob vim geminationis receditur à regulis iu-
ris *l. ſi mulier la 2. C. ad velle. Alex Trentacinq. lib. 3.
var. reſol. tit. de fideiuſſ. reſol. 2. num. 2. Coſta in eius
praxi conuent. par. p. nu. 131. D. Eruditiſſimus Me-
renda lib. 2. controuerſ. iuris cap. 36. num* 11. Valde
conferunt ea quæ tradit *Caſtrenſ. in conſ. 305. lib.*
2. Vbi filia per geminatam promiſsionem re-
nunciauerat paternæ, & maternæ hæreditati;
Quia cum vtramq; renunciationem feciſſet, dũ
eſſet minor, annis viginti ſine Iudicis decreto
85 concludit, quod non obſtante actus gemina-
tione, non valet renunciatio.
Ergo in hoc noſtro caſu valebit cum geminatio
actus facta ſit poſt perfectam ætatem à D. Ar-
chiepiſcopo; Et primæ renunciatio facta fuerat
cum decreto Iudicis, & interuentu peritorum.
Enixam enim mentem contrahentium non ſolum
ſignificat geminatio promiſſionis, Sed & omnes
ſolemnitates vi ſua ſupplet, & omnem erroris
præſumptionem adimit, vt ferè in his terminis
probat *Rol. conſ. 28. num. 42. cum tribus ſeq. lib. 4. quẽ
ſequitur Galuanus conſ. 1. num. 13. cum ſeq. Bardell.
conſ. 62. num. 1. & 2, latè Alex. Trentacinq. lib. 3. var.
reſolut. tit. empt. & vendit. reſol. 3. num. 14, verſ. qua-
nam opinio.*
Nihilominus admiſſa ex abundanti, & (citra veri-
tatis præiuditium) Prima opinione quod ſlz.
attenta enormiſſima læſione concedatur reſtitu-
tio aduerſus contractum, & illius reſciſſio etiã
lapſo quadriennio, intra annos triginta, vt poſt
87 alios voluit *Parladorus loco relato num. 14. Gra-
tian. cap. 148. num. 19. par. p.*
Permittendum eſt tertio loco, quod de læſione
88 enormiſſima pleniſſimè, & liquidiſſimè conſta-
re debet, Non autem ex coniecturis, & præſum-
ptionibus, ſiue in Doctorum controuerſis opi-
nionibus fundari poteſt, cum agatur de reſcin-
dendo contractu, vt probat *Innocen. in cap. cum ex
litteris poſt num. 7. verſ. ſed in iſto caſu, & verſ. Ego
non credo, extra de reſtitutione in integrum, & ibi ple-
nè Abb. ſub num. 16. Specul. in tit. de reſtitutione in
integrum ſub rubr. de effectu reſtitutionis vol. 4. &
in §. quis autem ſub rubr. quis, et quando poſ. in inte-
grum reſtitutionem peti col. 11. verſ. Illud quoq; præ-
mittendum faciunt tradita per Bart. in l. Nam, & po-
ſtea §. ſi minor ſub num. 7. ff. de iureiur. Pantal. Cre-
men. in repet. d. l. 2. C. de reſcind. vend. num. 276. Benin-
tend. decis. 85. num. 2. et nu. 9.* vbi hanc magis com-
munem, & receptam eſſe opinionem tradit, *hos
ſequitur Maſeardus de probat. concl. 963. num. 16.*
Prout hanc eandem concluſionem probat *Dec.
conſ. 474. num. 11. & Gozad. conſ. 44. num. 8. quos ſe-
quitur Ludouiſ. deciſ. 120. num. 14. cum ſeq. & deciſ.
406. num. 18. in fine,* vbi apertè probat, quod cum
89 præſumptio ſtet pro validitate contractus
etiam à minore celebrari in quo interuenit Iu-
dicis decretũ, Qui ad eius nullitatẽ eſt agir, te-
netur plenè, & concludenter probare deffectum
quẽ pati contractum ſupponit; Nec ſufficit pro-
90 batio præſumptiua, vt ibidem ſubijcit *Beltra-
minus ante verſ. Aduertendum tamen, & tradit idem
Pantaleo in d. repetit. l. 2. num. 108. C. de reſcind. vend.*
Et ſumma ſanè ratione, quia aliter rerum dominia
in ſuſpenſo ſemper eſſent; Et poſt pacta, & con-
uentiones iuratas, iterum lapſo diuturno tem-
pore, primæua iura quis reaſſumere poſſet, &
91 Mundi quietem litibus turbare quod omnino
à legibus improbatur, *l. fin. ff. pro ſuo, & tradit
Balb. de reſcript. qu. 4. princip. num. p. & qu. 5. num. 7.
par. p. princip.*
Et eo magis liquidiſſimis, & manifeſtiſſimis pro-
bationibus docendum eſſet, in hoc caſu, de læ-
ſione enormiſſima, eo quia, per præſentiam Iu-
dicis, & Attinentium in contractu diuiſionis, ad
quem deuenit D. Archiepiſcopus, excludi om-
92 nino lęſionem enormiſsimam habetur in *l. tran-
ſactionem vbi Iaſ. num. p. C. de tranſactionibus, &
probat Bart. in l. frater à fratre num. 51, ff. de cond.
indeb Dec. conſ. 232. num. 3. Crau. conſ. 114. num. 2.
quos ſequitur Ludouiſ. all. deciſ. 120. num. 15. ac dec.
406. num. 14.*
Vltimo præmittendum eſt in dubio pronuncian-
93 dum eſſe pro validitate contractus; Et illius
reſciſsioni minimè eſſe locum, vt poſt *Crau. conſ.
151. in fin. probat Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol.
tit. de empt. & vend. reſol. 3. ſub num. 14. verſ. quæ
nam opinio.*
His ſic præmiſsis, videndum eſt an de prætenſa lę-
ſione in inſtrumento diuiſionis factæ inter Ill.
DD. Com. fratres Gonzagas plenè, & conclu-
denter conſtet ex deductis iuribus, & ex ſubti-
liſſimè allegatis per Præſtantiſſimum Aduoca-
tum Illuſtriſs. D. Archiepiſcopi, cum qui lęſum
ſe dicit, id probare teneatur; Quia ea regulari-
94 ter non pręſumitur etiam in minore niſi pro-
betur, *l. nam, & perſona §. ſi minor ff de iureiur. & l.
Verum §. Item non reſtituitur ff. de minoribus, Natta
conſ. 650. num. 8.*

Et

Digitized by Google

Et ſanè deciſiuè procedendo, Cum primum caput
lęſionis deducatur ex primogenitura conſtitu-
ta per Ill. D. Patriarcam, quam primo loco de-
traxit in diuiſione D. Com. Camillus Iunior, &
quam minime ſubeſſe putat D. Archiepiſcopus;
Perpendi debet dictum D. Patriarcam in Teſta-
mẽto relictis hæredibus vniuerſalibus DD. Co.
Franciſco Camillo, & Alphonſo eius ex fratre
nepotibus, conſtituiſſe poſt eorum mortem in
omnibus eius bonis primogenitură, ad quam
maſculum naſciturum Com. Camilli vocauit;
Quem primogenitum vt ſupra naſciturum(ver-
ba pręciſa teſtatoris)ex nunc dictus D. Teſtator
inſtituit hęredẽ vniuerſalem, & ſic in infinitum
quemlibet primogenitorum ex Cipo Com. Ca-
milli, cum prohibitione cuiuſcunq; alienatio-
nis directè, vel indirectè, & hoc quia dictus D.
Teſtator intendit erigere in dictis ſuis bonis
primogenituram ex Cippo dicti Comitis Ca-
milli;Prohibendo iterum quamlibet alienatio-
nem etiam ſuppellectilium,& argenteorum, Eo
quia intendit D. Teſtator ea omnia, & ſingula
conſeruare in familia ipſius ad vſum primoge-
niti de quo ſupra.

In codicillis verò diſpoſuiſſe eundem D. Teſtato-
rem conſtat,quod cum in dicto teſtamento or-
dinauerit bona eius vniuerſa conſeruari debe-
re in eius familia eaq; poſt hęredum mortem
ad primogenitum ex Com. Camillo tranſcire,
& ſic de primogenito in primogenitum; Ad
maiorem corroborationem prędictorum in ca-
ſu alienationis cuiuſcunq; per aliquam ex eius
hęredibus, vel eorum ſucceſſoribus fiendę tũc,
& eo caſu cadant qui contrauenerint ab omni
iure ſibi in dictis bonis quomodolibet compe-
tenti dictaq; bona contrauenientis applicentur
Fabricę Diui Petri in Vrbe (ſubijciendo dein-
de) Voluitq; quod vbi ex Com. Camillo nulli
filij maſculi naſcantur vel ſuperuiuant; Tunc,
& eo caſu bona vniuerſa, quæ ad primogen.
Com. Camilli, & ad eius ſucceſſores primoge-
nitos deuenire debebant; Ea omnia ad pri-
mogenitum Com. Alphonſi dicti Com. Camil-
li fratris, & ad d. primogeniti primogenitos
maſculos in infinitum perueniant, Et ſic perpe-
95 tuam primogenituram conſtituiſſe conſtat, Cũ
verbum in infinitum perpetuitatem temporis
denotet. *l. falſo C. de diuerſis reſcrip. Menoch. conſ.
95. num.4, & conſ.*1023. *num.*8, Quę ſaltem vſque
ad quartam generationem ſe extendit, vt tra-
dit idem *Menoch. conſ.* 197. *num.* 65.

Diſpoſitio etenim hęc Teſtatoris, omnes qualita-
tes, & circunſtantias perpetui fideicommiſſi,&
primogeniturę, perpetuę continet, cum plures
ſubſtitutiones ordine ſucceſſiuo factę ſint in
primogenitis maſculis, Vocando prius primo-
genitos maſculos Com. Camilli Sen. mox eis nõ
exiſtentibus, Primogenitos maſculos Com.
Alphonſi,expreſſa cauſa conſeruandę agnatio-
nis,ac illius ſplẽdoris; cum prohibitione cuiuſ-
cunq; alienationis, vt bona conſeruentur vt ſu-
pra, Quam ſolam prohibitionem cauſa conſer-
uationis factam, ſufficientem eſſe ad inducen-
dum fideicommiſſum etiam in caſu mortis pro-
96 bat *Socin. Sen. in l. ſi Cognatis num.* 18. *de rebus du-
bijs, quem ſequitur Bimius conſ.p.n.* 71, Et ſic perpe-
tuam primogenituram fuiſſe à Teſtatore legi-
timè conſtitutam in his terminis probat *Rimin.
Iun. conſ.* 544. *num.* 20. *cum ſeq. plur. & num.* 32.

Hoc idem probat *Peregr. cons.*38. *num.* 6. *lib.* 5. per-
pendendo præſertim verbum illud in infinitũ,
& ibi declarat eius dicta in alijs pluribus Con-
ſilijs.

Cum itaq; primogenituram validè conſtituerit
Teſtator. Nulli dubium eſt, quin ritè, & rectè
in diuiſione fuerunt aſſignata bona dictæ pri-
mogenituræ Comiti Camillo Iun; Vti primo-
genito Com. Alphonſi, Eſto quod conditio
primogeniti,non potuerit verificari,niſi in per-
ſona eiuſdem Com. Camilli Iunioris tempore
quo deceſſit Comes Iulius Cæſar primogenitus
eorum frater, & tempore quo ad diuiſionem
bonorum deuenerunt fratres ipſi, Cum ipſi Co.
97 Camillus natus ſit maior D. Archiepiſcopo, vt
probat *Tiraquel. tr. de primogen. lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 2.
98 Vnusq; primogenitus eſſe tantum poſſit, non
plures vt dixit *Oldra. in cons.*231. *ſub num.* 2. *in fin.*
Mortuoq; primogenito ſecundogenitus effici-
99 tur primogenitus, *Menoch. cons.* 220. *num.* 124, *&
cons.* 752. *num.* 3. *Tiraquel. d. tract. de primogen. qu.*
42. *num.* 3. *Molin. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. *Idem Bimius
d. conſil. p. num.* 49. *&* 94. *Amplè Viuius decis.* 502.
num. p. cum ſeq. Et conſideratur qualitas primo-
geniti tempore vltimæ ſucceſſionis tãtum ideſt
100 quando factus fuit locus ſucceſſioni, vt pro-
bat *Menoch. cons.* 160. *num.* 354, *&* 357. *ac d. conſil.*
220. *num.* 220. *& num.* 221. *& conſil.* 269. *num.* 21.
Rimin. all. conſil. 544. *num.* 151, *& num.* 230. *Decian.
conſil.* 16. *nu.* 2. *lib.* 4. *qui in eadem cauſa reſpondit cum
Menochio.*

101 Primogeniti enim qualitas nunquam mori-
tur, ſed perpetua ſui natura dicitur *Menoch. conſil.*
1032. *num.* 26. Maximè quando fuit conſtituta
cauſa Nobilitatis, & familiæ conſeruandæ, vt
in hoc caſu explicauit Teſtator, & ibidem ſubij-
102 cit *Menoch. num.* 27. In tantum vt deficiente
primogenito illico ſecundogenitus locum, &
denominationem primogeniti acquirat, *Tex. eſt
in cap. grandi de ſuppl. neglig. Prælatorum lib.* 6., *&
in cap. licet de voto, Bal. in l. ſi quis §. talem C. de ſe-
cundis nuptijs, & in l.* 2. *num.* 5. *C. de iure emphiteot.
Alciatus in l. proximus ff. de verborum ſignificat. &
ibi Rebuff. col.* 2. qui ſcribit, quod ſub verbo pri-
103 mogeniti venit etiam is quem nemo antece-
dit *Cap. Ioſeph de verborum ſignif. Tiraquel. de pri-
mogen. qu.* 3. *num.* 11. *Molin. de primog. lib. p. cap.* 5.
num. 20. Bimius qui in terminis ſuper eodem teſ-
tamento Com. Vitallani Vicecomitis ſuper quo
reſponſum protulerunt *Menoch. Burſa. Decian. &
Rimin. Iun. de quibus infra, cons. p. num.* 49, vbi pro-
bat, quod morte primogeniti ſecũdogenitus ef-
ficitur primogenitus, Quaſi ille primogenitus
cum

104 cum non durauerit, habeatur, ac ſi natus non
eſſet, vt habetur in *cap. Nam & ego de verb. ſignif.*
Peregr. all. conſ. 38. num. 3. lib. 5. Cephal. conſil. 190. per
totum, In terminis Alcia. conſil. 109 n. 2. lib. 9. Quam
concluſionem expreſsè probat *Menoch. conſil. 269*
num. 27. & conſil. 752. num. 3. Vbi docet quod
ſecundogenitus per mortem primogeniti ſine
filijs maſculis dicitur primogenitus, & primo-
105 genituram conſequitur idem tradit *Rimin. Iun.*
cit. conſil. 544. num. 225, ac ſcribit etiam Burſa. conſil.
354. ſub num. 19. verſic. Quapropter, & num. 23.
vbi admittit ſecundogenitum fratrem primo-
geniti in quo prius primogenitura initium ha-
106 buit, Vocari in potentia primogenitum defi-
ciente ſine filijs ipſum primogenitum, vt euenit
in hoc caſu; Eandem probat ſententiam *Surd.*
conſil. 403. num. 10. vbi apertè tradit, quod do-
nec aliquis extat de primogeniti linea, ſecun-
dogenitus, & qui ab eo deſcendit non admitti-
tur ad ſucceſſionem; Ergo extincta linea pri-
mogeniti; ſuccedit ſecundogenitus id quod
comprobat idem *Surd. num. 16. & 17.*

Et ſic conuincitur opinio eorum qui affirmarunt,
107 quod mortuo primogenito in quem ſucceſſio
primogenituræ peruenerat, Illud ius non con-
tinuat in ſecundogenitum inter quos conſtan-
ter ſententiam ipſam ſuſtinet, in diuerſo ta-
men caſu. *Menoch. conſil. 220 num. 57. cum ſeq. plur.*
& num. 127. cum ſeq. ac conſil. 97. num. 92. poſt Iaſ.
conſil. 8. num. p. cum ſeq.

Quia eorum ſententia locum obtineret quando
primogeniti non eſſent vocati in infinitum, vt
hoc in caſu vocati fuerunt, & quando ex alijs
apertiſſimis circunſtantijs non conſtaret mentē
Teſtatoris fuiſſe, vt ad primogenitos in infini-
tum peruenirent bona Teſtatoris, vt expreſsè
probat *Rim. Iun. d. conſ. 544.* per ſexdecim fun-
damenta irrefragabilia, quæ breuitatis gratia
non repetuntur, & qui Auctor à *num. 141. vſq;*
ad finem præſertim num. 160., & num. 228. loquen-
do in eadem facti ſpecie ſuper qua reſpondit
Menoch. all. conſil. 220. Burſat. dicto conſil. 354. &
Decian. conſil. 16. lib. 4. eiuſdem Menochij ſenten-
tiam reprobat, & ad contraria ſigillatim reſpō-
det, ac ea tollit, & eneruat, atq; concludit, quod
defuncto primogenito, indubitanter ſuccedit,
ſecundogenitus in primogenitura, Quam con-
cluſionem etiam approbauit poſtea idem *Me-*
noch. all. conſ. 369. num. 27. & conſil. 752. & ſic quo-
dammodum ſibi contrarius priorem opinionē
reuocare videtur, Quam primam ſententiam
perplexam eſſe admittit idem *Menoch. in addit.*
ad dictum conſil. 220. regiſtrat. in 13, & vlt. vol. eius
Conſiliorū ſicuti aliam eius concluſionē in ea-
dem materia firmatam *dicto conſ. 97.*, plurimum
dubitationis habere fatetur idem Auctor in ea-
dem addit. ad ipſum *conſ. 97.* regiſtrat. vt ſupra.

Comprobatur noſtra hæc concluſio per eundem
Decian. dum dicto conſ. 16. num. 44 ſcribit, quod
quando agitur de ſuccedendo primogenito vl-
timo loco defuncto, qui fuit primus hæres pri-
108 mogenitus Teſtatoris; Tunc admittitur ſecū-
dogenitus, quam admitti non poſſe credi, vbi
iam hæreditas primogeniti deueniſſet ad aliū
primogenitum vltimo loco defunctum, vt in ea
facti ſpecie euenerat; Et ſic cum Com. Camillus
ſucceſſerit in primogenitura poſt mortem Co.
Iulij Cæſaris primi hæredis primogeniti, ceſ-
ſat omnis ſcrupulus, & verificatur concluſio
Deciani.

Quemadmodum valdè etiam confert huic noſtræ
concluſioni ea adducta ratio per *Decian. num. 50.*
& ſub num. 56. verſic. non obſtat ſeptimum, & verſic.
non obſtat octauum; dum affirmat, Teſtatorem eo
in caſu loquutum fuiſſe in prima ſubſtitutione
de deſcendentibus quorum ſecundogenitum
vocauit deficiente primogenito, quem ſecun-
dogenitum non conſiderauit in caſu ſecundę
ſubſtitutionis factæ fauore tranſuerſalium; Et
109 Idcirco inter tranſuerſales non habuiſſe in
conſideratione ſecundogenitum, cum maxi-
ma ſit differentia inter deſcendentes magis di-
110 lectos, & tranſuerſales. *d. l. cum Pater §. pen. ff. de*
leg. 2. & l. fin. de natur. lib.

Namq; cū prima, & ſecunda ſubſtitutio teſtatoris
in hoc noſtro caſu loquatur de tranſuerſalibus,
non de deſcendentibus; & deficiente, vel non
exiſtente linea maſculina Com. Camilli Senio-
ris eius ex fratre nepotis, cuius primogenitum
primo loco vocauerat, Subſtituit, & vocauit
primogenitum Com. Alphonſi Senioris, & ter-
tiogeniti ex nepotibus Teſtatoris, ac in infinitū
eius primogenitos; Apertiſſimè patet voluiſſe
Teſtatorem Com. Camillum Iuniorem effectum
primogen. ob mortem Co. Iulij Cæſaris, ſucce-
dere in ipſa primogenitura perpetua, cū omnes
ſint tranſuerſales Teſtatoris, & conſequenter
æquæ dilecti.

Cuius Menochij traditio eo clarius ex ſe eliditur,
dum idem Auctor eodem *conſil. 220, à num. 11.*
vſq; ad num. 53, probat fideicommiſſum in eo ca-
ſu conſtitutum, ad quod primogenitus erat vo-
catus, adhuc durare, non obſtante morte primo-
geniti; Quamuis exinde probare nixus eſt, pri-
mogenito defuncto ſine filijs maſculis non fieri
locum ſecundogenito, ſed fideicommiſſum ad
filiam fæminam primogeniti deuolutum eſſe.

Si etenim admitteretur concluſio per *Menochium*
firmata quod decedente primogenito in eius
locum non ingrediatur ſecundogenitus eiuſdē
lineæ, Non ſolum hoc contra Teſtatoris mentē
expreſſam in caſu noſtro ſequeretur; dum voca-
uit primogenitos in infinitum; Sed vlterius
omnes ordines primogeniturę in vniuerſo Mū-
do confunderentur; Præſertim in feudis in qui-
111 bus mortuo primogenito ſine filijs maſculis
ſuccedit ſecundogenitus, & eo decedente ter-
tiogenitus, & ſucceſſiuè cæteri fratres, non au-
tem fæminæ, vt ſcribit *Oldrad. conſil. 94. num. 15.*
Quod procedere etiam affirmant ſcribentes ſi
primogenitus morte ciuili moriatur, vel pri-
mogenituræ renunciat per *Tex. in l. p. ff. de ſucceſſ.*
edicto,

edicto, Tiraquell. d. trac. de primogenitura qu. 4. nu. 9. in fin.

Et euenit in Mantuano Ducatu, in quo deniquè ſucceſsit ipſemet Sereniſs. D. Dux origioem habere à ſecundogenito, cuius fauore obſeruatus fuit modus hic ſuccedendi, & qui (vbi admitteretur Menochij aſſumptum) excluſus omnino fuiſſet ſtantibus alijs de eadem familia, & ſtante Sereniſsima Sorore D. Ducis vltimo loco defuncti, quod abſurdiſſimum eſſet abſurdum;

112 Valet enim argumentum à feudis ad primagenituram, cum eadem militet ratio *Socin. conſil. 47. num. 4. cum seq. plur. lib. 3. Pariſ. conſil. 72. nu. 74. lib. 4. Gabriel conſil. 107. num. 6. Decian. d. conſil. 16. nu. 5. & 22. lib. 4. & Surd. conſil. 403. num. 7.*

Quæ sanè ſententia eo efficacius procedit in hoc noſtro caſu, dum apertis verbis paret diſpoſuiſſe Teſtatorem in codicillis, in euentu, quod ex dicto D. Camillo Seniore nulli legitimi, & naturales filij maſculi naſcerentur, vel nati defeciſſent, Tunc, & eo caſu &c. Et ſic filios in plurali numero non in ſingulari vocauit; Quamuis primogenitua vnus tantum conſequi poſſet primogenituram, videlicet, Primus, & eo decedente, ſecundus, & ſucceſsiuè, quia in pluri-

113 bus verificatur numerus pluralis ordine tamē ſucceſſiuo, vt tradit. *Bart. in l. fin. ff. ad Trebel. Verronen. in l. in vsuiuris nu 2. ff de verb. ſignif. Rimin. Iun. d. conſil. 544. num. 12. & 161.*

Et licet negare non potuit idem *Decian. sub nu. 53. verſic. non obſtat tertium, & num. 54.* quod in feudis conceſſis ex beneficio Principis decedente primogenito ſine filijs maſculis ſuccedit ſecundogenitus iuxta doctrinam *Oldradi in conſil. 252. & Lofredi conſil. feudal. 24;* Tamen nixus eſt probare hanc concluſionem non procedere in primogenituris bonorum allodialium, in quibus ſtrictam faciendā eſſe interpretationē ſupponit; Namq; prætetquāquod argumentū à feudo

114 ad primogenituram optimè procedere ſupra fuit probatum, & tradit *Paris. d. conſil. 72. nu. 74. lib. 4;* Cum clariſſima ſit diſpoſitio Teſtatoris in hoc caſu fauore ſecundogeniti effecti primogeniti per mortem primi, ceſſat deducta ratio.

Prout eo magis ceſſat dum primogenitura hæc conſtituta à tranſuerſali ratione conſeruandæ agnationis tanquam fauorabilis in ea vocatis

115 large non ſtrictè interpretanda venit, vt ad Saturitatem: probat *Rimin. Iun. conſil. 23. num. 83. poſt Cephal. conſil. 137. & repetit idem Rimin. in all. conſil. 544. num. 78. 81. 85. cum ſeq. & num. 105. & 126. cum ſeq. 167. 193. 238. cum ſeq. & 266.* vbi infinitos in eam refert ſententiam ferè ab omnibus communiter approbatam.

Non enim tollitur in totum ius agnationis ex cōſtitutione primogenituræ, vt aliqui putarunt,

116 ſed tantum diminuitur, ſiue potius differtur; Cum primogenitis deficientibus ſine filijs, ipſi quoq; agnati tanquam primogeniti effecti admittantur, *Bec. conſil. 56. num. 42. lib. p. quem sequitur Rimin. cit. conſil. 544. num. 105.* Et hanc concluſionem admittit etiam idem *Menoch. in all. conſil. 220. num. 48.* Quando conſtat manifeſtè de voluntate fideicommittētis, vt in hoc caſu liquet, Quod etiam probat idem *Menoch. loquēdo de primogenito in conſil. 980. num. 32.*

Regula autem quod ſecundogenitus ſemel excluſus ſemper excluſus cenſeatur; procedit quando

117 excluſio eſſet abſoluta, & perpetua; Non autē, ſi ad tempus, & ſic durante primogenito, & eius maſculina linea, vt poſt *Paris. d. conſil. 72. nu. 109. cum plur. seq. lib. 4. & Gabrielem conſil. 107. num. 52. lib. p. probat Rimin. Iun. sæpius citato conſil. 544. num. 106. cum seq. & tradit Surd. all. conſil. 403. num. 10. 16. & 17. ac dixi ego in tr. de Aequitate cap. 94. nu. 53. cum seq. lib. p.*

118 Quia ſtatim eius locum ingreditur ſecundogenitus, vt probauimus ſupra, & admittit idem *Menoch. d. conſil. 220. num. 51,* licet deinde reſipiſcat; Maxime cum hoc fuerit expreſsè prouiſū, per Teſtatorem in hoc caſu vt ſupra fuit dictum; Et prohibitio ſiue excluſio ſecundogeniti temporaliter, videatur loqui dum ſcilicet durabit primogenitus, & eius linea, vt declarat *Bald. in Auth. ſi quis col. 5. verſic. & per hoc infertur C. de secundis nuptijs, et admittit Decian. d. conſil. 16. num. 36. lib. 4.*

Quare cum clariſsima ſit diſpoſitio D. Patriarchæ circa conſtitutionem, & conſeruationem primogenituræ in filijs, & deſcenden. maſculis primogenitis D. Co. Camilli Sen. & Com. Alphōſi Sen. eius nepotum ſucceſſiuo ordine, & de eius familia in infinitum vt ſupra fuit explicatum, & ferè in his terminis probat idem *Menoch. conſil. 773. num. p. cum ſequentè, et conſil. 1099. num. 12. ac tenent Peregr. all. conſil. 38. num. p. lib. 5. & conſil. 6. num. 5. cum ſequenti lib. 6. & Rimin. d. conſil. 544. per totum,* Eſſet nodum in ſcirpo quærere, vbi in dubiū reuocaretur ius Comitis Camilli Iunioris in bonis dictæ primogenituræ ſub prætextu declarationis obtentę per Comitem Alphōſum Patrem à M. Reuer. D. Vicario Regij fauore Com. Iulij Cæſaris filij tunc primogeniti, & ad excluſionem D. Claudij filij naturalis Com. Franciſci.

Quia omni in caſu tanquàm res inter alios acta nō eſſet attendenda, Nihilominus ſtante irrefragabili, & indubitata concluſione de qua ſupra; Cū ob mortem Com. Iulij Cæſaris primogeniti, illico illius locum, & denominationem primogenituræ acquiſiuerit Com. Camillus Iun. qui idcirco dicitur ipſe primogenitus, vt amplè probauimus ſupra, & tradit *Menoch. conſil. 1023. num. 13. Peregr. d. conſil. 38. num. p. cum plur. ſeq.*, qui ferè in his noſtris terminis loquitur; dum concludit ſecundogenitum ob mortem primogeniti admitti ad primogenituram excluſo filio illius, qui fuerat vocatus ad primogenituram, vbi filius fratris primogeniti primo loco inſtituti, deceſſiſſet ſine filijs; quæ qualitas, ſiue clauſula repetita cenſetur etiam in ſecundogenito Com. Alphonſi Sen. vt probat *Rimin. all. conſ. 544. num. 166.*

Digitized by Google

num. 166. *&* 179. *cum ſeq. plur.* Quia primogeni-
119 tus dicitur qui nunc talis reperitur, & reputa-
tur, licet viuente primogenito diceretur ſecun-
dogenitus, vt poſt *Alciatum in all. l. proximus ff. de
verb. ſignif. probat idem Rimin. all. conſil.* 544. *nu.* 160,
& num. 225. Ad ipſum Co. Camillum Iuniorem
ſpectaſſe primogenituram certiſsimi, & indu-
bitati iuris eſt.

Declaratum enim fauore Com. Iulij Cæſaris pri-
mogeniti, cenſetur declaratum etiam fauore
120 Co. Camilli in eius locum ſucceſſi, & nunc
primogeniti, *l. in omnibus officijs §. nõ debeo ff. de re-
gul. iuris, faciunt tradita per Peregr. conſil.* 19. *ſub n.*
17. *verſic. nam regula certa eſt lib.* 4. Prout etiam cõ-
ferunt tradita per *Oldradũ d. conſil.* 94. *nu.* 22. *quem
ſequitur Menoch. conſil.* 501. *num.* 2. *cum ſeq.*

Neq; ſubſiſtere videtur ratio in contrarium alle-
gata declarationem slz. ipſam cum ceſſione fac-
tam per Præfectos Ven. Fabr. Diui Petri de Vr-
be non conuenire D. Com Camillo Iuniori, dũ
facta legitur fauore Com. Iulij Cæſaris tunc vi-
uentis, neq; de alijs loquatur ceſſio; Præſertim
cum tunc adhuc viueret Com. Camillus Sen.
cuius primogeniti, & lineæ fauore fuerat primo
loco conſtituta primogenitura.

Quia quatenus tunc vixiſset adhuc Com. Camil-
lus Sen. (quod tamen non adimittitur, neque
hucuſq; probatum fuiſſe mihi ſupponitur) cum
eo tempore ipſe Com. Camillus Sen. in ſenec-
tute laboraret, neq; Vxorem minusq; filios ha-
beret, neque habere arbitraretur, in cælibatu
viuendo, libenterq; idcirco paſſus eſset decla-
rationem fauore Com. Iulij Cæſaris primoge-
niti alterius lineæ, ideſt Com. Alphonſi eius fra-
tris, poſt ipſius Com. Camilli Senioris primo-
geniti, & lineam maſculinam à Teſtatore voca-
ti ad primogenituram; Poſtquam locum ſibi nõ
poterat vendicare inſtitutio primogenituræ in
121 proprijs deſcenden. Ceſsat diſpoſitio *l. Quam
diu l.* 3. *ff. de acquir. hereditate, & l. antiqui ff. ſi pars
hared. petatur, de qua re Surd. conſil.* 125. *nu.* 41. *verſ.
ſtatur verò, & num.* 43. *&* 46. *& Ceph. conſil.* 450.
num. 27.

Si enim patientiam non præſtitiſset Com. Camil-
lus Sen. nulli dubium eſt, quod ſucceſſio pri-
mogenituræ in ſuſpenſo remanere debebat do-
122 nec ſuberat ſpes eius ſucceſſionis, vt ſcribit
*Surd. & Ceph. ex aduerſo citati, & tradit Menoch.
conſil.* 808. *num.* 31; Verum cum ſpem hanc ſibi
deeſse ſciret Com. Camillus Sen. patienter tu-
lit; Quippe potius deſiderauit (ſi eo tempore
viuebat) vt fauore primogeniti alterius lineæ,
(nempe Com. Alphonſi fratris) locum haberet
primogenitura, vt in terminis poſt *Oldrad. conſil.*
95. *num.* 15, *tradit Martin. Laudenſ. tract. de Principe
qu.* 351. *incip. primogenitus.*

Quam primogenituræ renunciationem non ſolũ
123 expreſsè, ſed etiam tacitè facere poterat ad
proprium præiuditium *Menoch. conſil.* 158. *nu.* 64.
& conſil. 211. *num.* 15; Eaq; ſequta renunciatione
altero ex duobus modis facta, ſtatim ad ſecun-
dum genitum peruenit ius primogenituræ, vt
124 inquit idem *Menoch. all. conſil.* 211. *num.* 46. *cum
ſeq. Lanar. conſil. p. num.* 11. *cum ſeq.*

Et quemadmodum ſi Comes Camillus primoge-
nitus ignoranter diuiſiſſet cum D. Archiepiſ-
copo fratre bona primogenituræ, nec ſibi, nec
primogenito præiudicaſſet *Menoch. conſil.* 484.
125 *num.* 33. *& conſil.* 181. *num.* 92. Quia primogeni-
turæ bona non conferuntur, *idem Menoch. conſil.*
1166. *num.* 6. Ita multo minus poteſt nunc mole-
ſtari Com. Camillus ab eodem D. Archiepiſco-
po ob retentionem bonorum eiuſdem primo-
geniruræ, cum facilius admittatur exceptio; quã
detur actio iuris notiſſimis.

Nõ etiam obſtat quod ceſſio facta per dictos DD.
Præfectos ſe reſtrinxerit ad fauorem primoge-
niti tunc viuentis non aliorum, & ſic fauore tã-
tum Com. Iulij Cæſaris nõ Com. Camilli. Quia
aut diſpoſitioni D. Patriarchæ ſtare intendit D.
Archiepiſcopus, dum in teſtamẽto eius vniuer-
ſam hæreditatem in primogenituram erexit; Et
omnino eſt obaudiendus, cum clara adeò ſit
ipſa diſpoſitio, ſiue primogenituræ conſtitutio
in perpetuum facta, Vt inanis ſit omnis hæſita-
tio, & in claris non admittantur coniecturæ,
126 nec declarationes, nec interpretationes *Bar. in
l. ſi quis à filio §. ſi quis plur. in fine ff. de leg. p. Cardin.
Mant. de coniect. vlt. volunt. lib.* 3. *tit. p. nu.* 30., *& Pe-
regr. de fideicom. art* 63. *num.* 7.

Aut ceſſioni factæ per Præfectos Ven. Fabricæ ini-
titur D. Archiepiſcopus, & cum fauore primo-
geniti vocati poſt obitum hæredum D. Patriar-
chæ ad formam eiuſdem Teſtamenti, & ſecun-
dum mentem, & diſpoſitionem Teſtatoris, ceſ-
ſionem ipſam fecerint DD. Præfecti, quæ quali-
tates, ſecundum slz. diſpoſitionem, & mentem
Teſtatoris bis repetitæ leguntur in ipſo inſtru-
mento ceſſionis, & ſic magis enixam, & firmam
fuiſſe voluntatem Præfectorum, ſe velle omni-
127 no confirmare cum voluntate Teſtatoris li-
quet *dicta l. baliſta ff. ad trebell. Bim. conſil.* 19. *nu.* 4;
Vaniſsimum eſt, hæſitare, primogenituram ip-
ſam ad Com. Camillum primogenitum poſt
necem Co. Iulij Cæſaris fratris ſpectare ex iur.
ſupra deductis.

Quia etſi in ceſſione in ſpecie facta non ſit mentio
de diſpoſitis per Teſtatorem in codicillis, ſed
tantum de primogenitis vocatis in teſtamento,
in quibus codicillis vocantur primogeniti ma-
ſculi deſcendentes à Com. Alphonſo, vbi defi-
ceret, vel non ſubeſſet linea maſculina Co. Ca-
milli Senioris; Tamen indubitati iuris eſt ap-
pellatione teſtamenti largo modo venire etiã
128 codicillos *Tex. in l. conficiuntur §. p. ff de iure codi-
cillorum, & in l. Eunuchis in fi. C. qui teſtam. fac. poſſ.
Gloſ. in l. p. in fi. ff. de Teſtamentis, Caſtren. in l. proxi-
mè ff. de his, quæ in teſtam. del. Crott. in repet. rubr. ff.
de leg. p. num. p. & num.* 157. *in fine, & ibi Petrus
Criſpus num.* 44. *cum ſeq. & num.* 55. *cum ſequ.* Vbi
ſubtiliter hanc materiam diſputat, ac difficul-
tatem, quando ſpecies cum genere nominata
dicitur,

Digitized by Google

dicitur, vel ne examinat, & ſequitur *Eugen.*
conſ. 85. *num.* 6.

Propterea ceſſionem ipſam loqui patet non tan-
tum de diſpoſitis in Teſtamento, ſed etiam in
codicillis,quia codicilli,& Teſtamentum vna,
129 & eadem cenſetur diſpoſitio, aut eodem
tempore facta videtur, Cum vtriuſq; effectus
conferatur in tempus mortis, Vnde vnum ſu-
pletur,& declaratur per aliud *Text. eſt in l.* 3. §.
ſi plures ff. vt in poſſeſſ. legat. Card. Mant. de coniec-
turis vlt. volunt. lib. 6. *tit.* 4. *num.* 28. *Bimius conſ.*
19. *ſub num.* p. *conſ.* 47. *num.* 9. *& conſ.* 305. *nu.*
39. *cum ſeq. Peregr. conſ.* 14. *num.* 6. *lib.* 6.

Maxime ſtante ipſa clauſula repetita ſecundum
mentem Teſtatoris,quæ Generalis eſt, & apta
comprehendere omnia per Teſtatorem diſpo-
130 ſita, tàm in teſtaměto, quàm in codicillis *l. ex*
facto ff. de hæred. Inſtitut. & l. in conditione ff. de
condic. & demonſtrat. Peregr. conſ. 5. *num.* 2. *cum*
ſeq. lib. 6.

Et omni in caſu ex communi vſu loquendi ap-
pellatione Teſtamenti venire etiam codicillos
docet experientia, quæ communis loquendi
131 vſus omnino attendi debet etiam in contra-
ctu, quando verba poſſunt ambiguitatem pa-
rere, vt poſt alios probat *Alba conſ.* 163. *nu.* 32.
cum ſeq. Surd. conſ. 572. *num.* 39. *Bimius d. conſ. p.*
num. 56, *& Card. Mant. tr. de tacit, & ambig. lib.*
22. *tit.* 8. *num.* 5. *&* 6. *per l. labeo ff. de ſuppell.*
legata.

Prout non dicitur alterata diſpoſitio Teſtatoris,
dum in ceſſione ipſa fuit purè, & abſolutè vo-
catus Primogenitus ad partem bonorum Teſ-
tatoris, quam occupabat dictus Com. Clau-
dius filius naturalis, Comitis Franciſci, Quã-
uis teſtator non vocaſſet Primogen. niſi poſt
mortem eius hæredum primo loco inſtituto-
rum, qui erant Com. Franciſcus Camillus, &
Alphonſus Seniores, Namq; cum eo tempore
iam eueniſſet caſus mortis Com. Franciſci ex-
peditum eſt pro ea portione purificatam fuiſſe
conditionem fideicommiſſariæ primogenitu-
ræ; Et propterea abſolutè de ea portione lo-
quitur ceſſio fauore primogeniti, ad quem tũc
ea ſpectabat portio; non verò de alijs portio-
nibus, quarum conditio nondum erat purifi-
cata.

Dum enim Teſtator ordinauit Primogenituram
poſt obitum eius trium hæredum primo loco
inſtitutorum, & ſibi in eodem gradu coniun-
ctorum, tanquam ex fratre Nepotum; Diſcre-
132 tiuè illum loqutum fuiſſe credendum eſt,
cum non omnes tres dicti eius Nepotes, &
hæredes vno contextu eodem tempore pro-
babiliter erãt deceſſuri, ſed diuerſo tempore:
Sequuta verò morte vnius, locus fiebat pro ea
portione primogenituræ, *Aff. in cap. p. in* 4. *not.*
nu. 6. *cum ſeq. tit. hic finit lex Feder. poſt Iſerniam*
in cap. p. §. *præterea col. p. Verſ. ſed quia ponitur*
in tit. qua fuit prima cauſa beneſ. amitt. in vſibus
feudorum, Tiraquel. de primog. qu. 3. *nu.* 6, *& Al-*
ba conſ. 60. *num.* 10.

Et quamuis vbi attendatur ius ceſſionis, primo-
genitura videatur in contractu fundata, & ſic
ſtrictè veniat interpretanda; E contra verò in
133 vltima voluntate fundata, latè ſit interpre-
tanda iuxta *l. in Teſtamentis ff. de reg. iur.*, *Et in*
l. quidquid adſtringendæ. ff. de verb. oblig. Tamen
cum ceſſio ipſa facta fuerit ad finem tantum,
& effectum, vt mens, & diſpoſitio Teſtatoris
ſuum ſortiatur effectum, & bona prædicta iux-
ta diſpoſitionem, & mentem Teſtatoris recu-
perentur, & poſſideantur (verba præciſa ceſ-
ſionis) & ſic ſe in omnibus referat ad Teſta-
mentum, & ad mentem Teſtatoris, latè inter-
pretanda eſt iure ſupra deductis.

Et propterea non videtur obſtare traditionem,
134 *Peregrin. in conſ.* 64. *nu.* 20. *lib.* 2. Quia ſcriptura
Teſtamenti ſub qua códicilli etiam compre-
hendũtur, & ad quam ſe refert ceſſio ſpectan-
da venit, & ſic ceſſant alia tradita per *Peregr.*
conſ. 70. *num.* 16. *cum ſeq. lib.* 3., vbi ſcribit non
135 valere argumentum à maioratibus Hiſ-
paniarum ad maioratus Italiæ, Cum in Hiſ-
panijs vocato maiore natu ſimpliciter alij ſuc-
cedant decedente maioratu, quod non con-
136 tingit in Italia; Quãdoquidem cũ in hoc caſu
expreſsè fuerint vocati primogeniti Com.
Alphonſi Senioris in infinitum, ceſſat deduc-
tum obiectum, Vt elicitur ex traditis per *Me-*
noch. d. conſ. 97. *num.* 50. *cum ſeq. & nu.* 59. *cum ſeq.*
& ſcribit Peregr. ull. conſ. 64. *num.* 20. *per l. forma*
ff. de cenſib. & §. *diſponat in Auth. de nuptijs.*

Ex quibus tolluntur omnia alia ſubtiliter conſi-
derata per Præſtantiſſimum D. Aduoc. D. Ar-
chien. dum nixus eſt probare ceſſionem am-
plecti tantum perſonam Comitis Iulij Cæſaris
tunc viuentis, non Comitis Camilli poſtea na-
ti; Quia præterquod hucuſque non fuit doc-
tum Com. Iulium Cæſarem deceſſiſſe poſt
mortem Com. Alphonſi Patris, minuſq; tem-
pore ceſſionis, nondum fuiſſe natum Com.
Camillum Iuniorem; Cum ceſſio ſe in omni-
bus retulerit ad diſpoſitionem, & mentem
Teſtatoris, ſuperflua potius quam ipſa menti
contraria dijudicanda eſſent verba in ceſſio-
ne poſtea inſerta, vt infra oſtendetur.

Præſertim cum verbum abſenti in ipſa ceſſione
appoſitum referatur ad perſonas Com. Ca-
milli, & Alphonſi Seniorum tunc abſentium,
ad quorum vtilitatem ipſis viuentibus facta
eſt ceſſio, & eis defunctis ad fauorem primo-
geniti ſub quo verbo primogenitos in infini-
tum comprehendi iam ſatis fuit ſupra pro-
batum.

Quamquam etiam ſi abeſſe dicitur ea res quæ in
137 humanis rebus non eſt, vt decidit *Tex. in l.*
mulieris §. *abeſſe, & ea res ff. de verb. ſignif.* Certè
quòd hoc etiam procedere patet in nondum
nato, qui in humanis rebus non eſt, Quidquid
afferant Scrib. hoc intelligi de illis, qui mor-
tui ſint; non autem de ijs qui numquam fuẽt
nati, Quia verba Tex. ſunt adeò clara, vt quo-
dammodo nefas ſit ſuper illis hæſitare.

B Prout

Prout æquè ſublata dicuntur etiam alia ſubſe-
quentia verba pro eius hæredibus, & ſucceſ-
ſoribus, & ad habendum &c. ex quibus ope-
rari alienabilia eſſe bona concluditur per D.
Egr. Adu. D. Archiep.

Quia cum hæc omnia reſiſtant menti Teſtatoris,
dum voluit primogenituram eſſe perpetuam,
omnis facienda eſt verborum interpretatio,
recedendò etiam à verborum proprietate,
quæ conueniat menti Teſtatoris, & conſerua-
138 tioni bonorum, & primogenituræ, *Bero. conſ.
188. num. 13. lib. p. conſ. 96. num. 6, & conſ. 112. num.
19. lib. 2. Rimin. Iun. conſ. 23. nu. 84, & all. conſ. 544.
num. 35. cum ſeq. & num. 58.*

Verba enim intentioni, & menti ſeruire debent
139 non intentio verbis *Cap. humanæ aures 3. q. 5.
Rim. d. conſ. 544. num. 46*, Et præcedentia maioris
ſunt efficaciæ, & potentiæ ad determinationē
ſequentium, quam è contra *Gloſ. & Bart. in l.
quisquis ff. de leg. 3. & in l. auia ff. de condit., & de-
monſtrat. Thobias Nonius conſ. 22. num. 12. Rimin.
all. conſ. 544. num. 259. cum duob. ſeq. Bimius dicto
conſ. p. num. 43.*

Atqui ſi ſecundum mentem Teſtatoris ceſſio
eius finem obtinere debet, dubium non eſt
quin primogenitis omnibus lineę, Com. Al-
phonſi prodeſſe debeat, cum qui vult conſe-
140 quens, velit etiam omne neceſſarium ante-
cedens. *l. illud. ff. de acquir. hered. l. ad rem mobil.
ff. de procur. Menoch. conſ. 232. num. 40. quem ſe-
quitur Rimin. ſæpius citato conſ. 544. num. 173. &
num. 264.*

Quo pacto an bona peruenire poterunt ad pri-
mogen. familiæ Teſtatoris in infinitum, vt
diſpoſuit Teſtator; ſi ſub corticę verborum
contentorum in ceſſione admitteretur ea ef-
fecta fuiſſe alienabilia, vt ſubijcit *Rimin. loco
rel. num. 229*; Etiam ſi primogenitus in ſingu-
lari numero ſit nominatus in ipſa ceſſione;
Quia cum ea ſe referat ſemper ad mentem Te-
ſtatoris, vt expreſsè in ea legitur, & fuit iam
dictum, Præſertim dum poſt verba, cum hoc
quod poſt obitum ipſorum, ſuccedat Primo-
genitus, ſubijciatur verbum vocatus iuxta
formam teſtamenti; Et ſic ad diſpoſitionem
omnimodam Teſtatoris, omnino ſe referat.

Quamuis cum in Teſtamento, & codicillis plu-
rali numero fauore slz. Primogenitorum vſus
ſit Teſtator, dum præſertim ſubiunxit in co-
dicillis per hæc verba, Et in euentu, in quem
ex dicto D. Camillo nulli legitimi, & naturalis
filij maſculi naſcantur, prout in dicto Teſta-
mento, vel nati defecerint; Tunc, & eo caſu
bona vniuerſa quæ ad Primogenitum dicti Co.
Camilli, & eius ſucceſſores primogenitos de-
uenire debebant, Ea omnia ad Primogenitum
Com. Alphonſi dicti Com. Camilli fratris, &
ad dicti primogeniti Primogenitos maſculos
in infinitum perueniant; Indubitatum eſt om-
nes maſculos primogenitos, comprehendere
ordine ſucceſſiuo, cum numerus pluralis non
141 verificetur in vno primogenito, vt ſupra di-
ximus per *l. vbi numerus ff. de teſtibus, & l. ſi liber-
tus §. poſt annos ff. de manumiſſ. Teſtam. Rimin. cit.
conſ. 544. num. 12. num. 88., & num. 161.*

Et ſic ceſſant quæ in contrarium deduxerunt
*Burſatus conſ. 354. num. 11. cum ſeq. & num. 24. lib.
4, & Decian. reſp. 16. ſub num. 30. cum plur. ſeq., &
ſub num. 56. verſ. Non obſtat ſextum lib. 4.* qui in
eadem facti ſpetie cum Menochio reſponde-
runt, & præcipuum fundamentum ad exclu-
ſionem ſecundogeniti conſtituerunt, dum eo
142 in caſu Primogenitus in numero ſingulari
fuerat vocatus, & ſic admittere videntur cō-
prehendi ſecundogenitum ſub nomine pri-
mogeniti, quando in numero plurali vocatus
eſt, cum plures fratres ordine ſucceſſiuo tunc
143 vocaſſe Teſtatorem pateat *Cap. Plurales de
Reg. Iur. Rol. conſ. 38. num. 47. lib. 4.*, Præcipuè cum
nullus Primogenitus adhuc natus eſſet tem-
pore teſtamenti, & codicillorum D. Patriar-
chæ, vt probat ibidem *Burſa. num. 14.*

Quæ enixa diſpoſitio ceſſionis fauore Primoge-
nitorum in Teſtamento, & codicillis vocato-
rum, & ad finem conſeruandi bona in primo-
genitis in infinitum iuxta mentem Teſtatoris,
liquidiſſimè, eo elicitur, etiam ex proemio
eiuſdem ceſſionis, per quod declaratur finis
144 contrahentium, vt probat *Randenſ. deciſ. Piſa-
na 23. num. 6. & Gratian. diſcept. for. 584. num. 12,
& diſceptat. 724. num. 10. cum ſeq.* Quæ ſanè bona
non conſeruarentur in primogenito, vbi Co-
mes Camillus natus ſecundogen. ſed effectus
primogenitus ob mortem primogeniti, ad ip-
ſam primogenituram non admitteretur, *Rim.
d. conſ. 544. num. 173.*

Ad quam ceſſionem fauore primogeniti iuxta
diſpoſitionem, & mentem Teſtatoris, optima
145 ratione, & pia mente deueniſſe DD. Præfec-
tos Ven. Fabricæ patet ex traditis per *Ang. in-
ter conſilia Baldi conſ. n. 19. Punctus lib. 4.* Quia ob
contrauentionem hæredum huiuſmodi cauſa
pia cenſetur potius vocata ad terrorem, & ad
comprimēdum cupiditatem hæredum in alie-
natione bonorum, quā vt in effectu conſequa-
146 tur, & retineat bona prohibita alienari *Vul-
pell. conſ. 122. num. 3.* quem ſententiam amplec-
titur *Marzar. qu. fideicommiſſ. 45. verſ. vlt. & ſeq.
Petra de Fideicom. qu. p. num. 122. Card. Alban. conſ.
42. col. 2. in princip. & num. 16. & nouiſſimè ſeq.
Alex. Rhaudenſ. deciſ. Piſana 22. num. 79.* Vbi tra-
dit Eccl. ſiue Hoſpitale idcirco teneri ad reſ-
titutionem huiuſmodi hæredibus, Et hanc
opinionem eſſe Aequam.

Id quod eo fortius apparet, pęnam priuationis
slz. ad terrorem potius impoſuiſſe Teſtatorē;
quam vt verè bona peruenirent ad Ven. Fa-
bricam; Dum Teſtator poſt expreſſam pęnam
ipſam priuationis illis hæredibus, & ſucceſ-
ſoribus, qui ad alienationem deueniſſent; Cō-
ſtituit ſecundam ſubſtitutionem fideicommiſ-
ſariam, & primogenituram fauore filiorum
maſculorum primogenitorum D. Com. Al-
phonſi in infinitum, in deffectum ſucceſſionis
maſculinæ

maſculinæ Com. Camilli Sen., Vbi enim bona
abſolutè, & verè applicari voluiſſet Ven. Fa-
bricæ; Inanis redderetur dicta ſecunda ſubſti-
tutio facta fauore primogen. Com. Alphonſi,
poſt expreſſam pęnam priuationis bonorum,
& eorum applicationis ad Ven. Fabr. Quod
abſurdiſſimũ eſſet abſurdum ad quod euitan-
dum omnis facienda eſt poſſibilis interpreta-
147 tio, vt poſt alios probat Rimin. d. conſ. 544. & 94. ac num. 114. Bargal. tr. de dolo lib. 3. tit. de dolo in contractibus ſtricti iuris num. 30. f. 299.

Quippe quod purificata hac vltima ſubſtitutione
cenſetur adempta prior diſpoſitio pęnam reſ-
148 piciens. & facta fauore Ven. Fabricæ iuxta l. ſi ita ſcriptum lap. & l. ſi te ſolum § p. ff. de hæred. inſtit. Cephal. conſ. 52. num. 17, Ex quo tollitur aſſumptum in contrarium firmatum, quod per applicationem bonorum Teſtatoris Ven. Fabricæ, extincta dicitur primogenitura; Quia illam in infinitum durare ſatis ſuperque probatum extat.

Additur etiam, quod ſicuti per alienationem bonorum factam per hæredes, & ſucceſſores in primogenitura, non infertur præiuditium alijs primogenitis futuris; Cum non admittatur ademptio hęreditatis in pœnam facti alie-
149 ni, Bart. in l. Paterfam. Teſtamen. in 4. oppoſ. ff. de hæred. inſtit. Socin. conſ. 21. lib. 3. Cephal. conſ. 52. n. 2. & 11. ac num. 21 & Seſſa deciſ. Aragon. 31. num. 36, & in terminis fideicommiſſi, & primogenituræ, Peregr. de fideicom. art. 11. num. 87. cum ſeq. plur.
Qui primogeniti idcirco reuocare poſſunt hu-
150 iuſmodi alienationem l. pacto §. fratre ff. de legatis 2. & probat Molina de primog. lib. 4. cap. 1. nu. 12, & 20. fol. 446. cum ſeq., Cum renunciatio primogeniti per alienationem, vel alio modo
151 facta non poſſit præiudicare ſucceſſoribus ad primogenituram vocatis, vt poſt alios probat Menoch. conſ. 211. nu. 14., & Cephal. conſ. 152. num. 73. lib. 2. quos ſequitur Surd. conſ. 403. nu. 81, Ita ſi primogenitura de qua agitur in infinitũ durare debet in primogenitos primo Comitis Camilli Senioris, deinde illis deficientibus, vel non extantibus, in primogenitis deſcendentibus ex Com. Alphonſo Seniore, vt ſtatuit Teſtator; Concludendum eſt per alienationem primorum hæredum, nullum factum fuiſſe præiud. Comiti Camillo Iuniori, nec primogenitis ſucceſſoribus.

Præterea cum ad diuiſionem bonorum tantum deueniſſent primi hæredes D. Patriarchæ, etiã cum facultate alienandi; Non dicebatur fuiſſe per eos contrauentum, niſi ſequta reali alie-
152 natione in extraneos, vt ſcribit Alba conſ. 20. nu. 16 & probat Petra de fideicommiſſ qu. 10. nu 38. ad quam alienationem minimè deuenerant, & ſic factum minimè fuiſſe locum applicationi bonorum Ven. Fabr.

Deniq; pro coronide huius principalis concluſionis; perpendi debet, quod Teſtator vocauit primogenitum per verbum appellatiuum, nõ autem per verbum proprium, quo caſu ſuo loco, & tempore appellatiuũ nomen compre-
153 hendit etiam ſecundogenitum ingreſſum in locum primogeniti prædefuncti, vt probat Rimin. all. conſ. 544. num. 242. Bimius qui ſuper eodem teſtamento reſp. conſ. p. num. 48., & admittit Menoch. in all. conſ. 220. num. 19. cum duob. ſeq.

Quæ teſtatoris voluntas ſiue mens omnino obſeruari debet, cum id iure naturali receptum
154 ſit, vt habetur in l. non vſq; ff. ſi quis à Patre fuerit manumiſ. & cap. vltima voluntas 13. q. 3., Quia
155 Reipublicæ intereſt, vt voluntates Teſtatorũ ſuum ſortiatur effectum, l. vel negare ff. Quemadmodum teſtam. aper. Baldus in l. Gallus §. ſi is in 3. not ff. de liber. & poſth., Decian. d. reſponſo 16. nu. 74. cum ſeq. lib. 4.

Cuius Aucthoris concluſio mirificè confert huic noſtrę ſententiæ; Quidquid enim ille ibi probauit ad excluſionem ſecundogeniti; Id reſultare conſtat fauore primogeniti alterius lineę iuxta diſpoſita per Teſtatorem; Verum hoc in caſu excluſo Comite Camillo ſecundogenito, & effecto primogenito, ob mortem Com. Iulij Cæſaris fratris, Extincta remaneret omnino primogenitura, & ſic ex diuerſis non fit illatio, & abſurdiſsimum admitti hoc non poteſt abſurdum, quod primogenitura in infinitum conſtituta, extincta dicatur per mortem primogeniti ſine filijs maſculis, exiſtentibus illis duobus eius fratribus.

Quemadmodum enim in fideicommiſſis ſuccedit frater proximior fratri defuncto, cum in
156 ijs attendatur proximitas, vt ſcilicet ordine ſucceſſiuo ſuccedant proximiores l. vlt. C. de verb. ſignif. l. ſi cognatis ff. de reb. dubijs. Alba conſ. 60. num. 10. Decian. all. conſ. 16 num. 56. lib. 4. Eo fortius hoc obſeruari debet in primogenitura, in qua, & fideicommiſſum. & primogeni-
157 tura conſideratur Anchar. conſ. 82. Alba dicto conſ. 60. num. 10. & Decian. loco rel. num. 9.

Neq; in conſideratione vllo modo eſſe poteſt in hoc caſu æqualitas inter fratres ſeruanda;
158 Quia iura allegata locũ fortè haberent quãdo ageretur de bonis paternis, vel alterius aſcendentis; non autem de bonis tranſuerſalibus, ſiuè collateralibus, vt erat D. Teſtator, & declarat Anneus Robertus lib. p. rerum Iudic. cap. 15. verſ. pro genero, ac dixi ego in tract. de AEQVITATE cap. 7. num. 6. & 7. lib. p.

Quamuis abſolutiſſimi iuris ſit iure communi inſpecto poſſe parentes relicta filio legitima, de reliquis bonis ad libitũ diſponere, & plus
159 vni, quam alij filio relinquere l. cum ratio ff. de bo. damna. & l. Quoniam in prioribus C. de Teſtam. Roland. conſ. 62. num. 63. lib. 3. & probaui in dicto tr. de AEQVITATE cap. 83. num. 18. cum plurib. ſeq. lib. 1. Iura verò in contrarium allegata, parentes hortantur ad Aequalitatem ſeruandam inter liberos, non autem Inæqualitatem
160 vetant, vt per l. cum Pater § Euictis ff. de leg. 2. & l. fin. C. commun. vtriuſq; probat Bimius conſ. 393. num. 11.

Et ex his confirmatur concluſio quòd per mortẽ

Digitized by Google

Com. Iulij Cæſaris primogeniti, boną primo-
genituræ conſtitutæ per D. Patriarcham, tam-
quam adhuc, ſubſiſtentis, Integrè ſpectabant
Com. Camillo Iuniori ſecundogenito, ſed ef-
fecto primogenito ob mortem Com. Iulij Cę-
ſaris fratris, & primogeniti excluſo omnino
D. Archiepiſcopo tertiogenito, & ſiç nullam
paſſum fuiſſe læſionem D. Archiepiſcopum in
aſſignatione dictæ primogenituræ facta ipſi
Comiti Camillo.

Deueniendo ad ſecundum caput prætenſę ceſ-
ſionis factæ per Sereniſs. D. Ducem Vincentiū
Primum; Cum ex ſupra deductis certum ſit
portionem hęreditatis D. Patriarchæ peruen-
tam ad Co. Franciſcum, & poſt eius mortem
occupatam per Com. Claudium, mox ab eodẽ
relictam dicto Sereniſs. D. Duci Vincentio
Primo eſſe ſubiectam primogenituræ de qua
latiſſimè fuit actum; Et idcirco ſpectare Com.
Camillo Iuniori; Innanis redditur omnis hę-
ſitatio, Quod illam receperit Com. Camillus
ſub falſa cauſa declarationis Sereniſſimi Ma-
gni Ducis; Cum ceſſio facta per Sereniſs. Ducẽ
Mantuæ, facta legatur acceptante, & ſtipulan.
Comitiſſa Victoria Matre pro tribus eius filijs,
& pro Com. Camillo Seniore.

Namq; cum perſpicuum ſit, eam portionem ſpec-
taſſe Com. Camillo primogenito, Acceptatio
facta nomine filiorū per Matrem nō poteſt ſe
extendere ad bona aliena, vti erant ea de qui-
bus agitur, propria primogenituręe; Cum ven-
161 ditio rei alienę valeat tantum in pręiuditiū
ipſius venditoris, non Domini rei venditę, vt
eſt *Text. in l. rem alienam ff. de contrah. empt. & tra-
dit Menoch. conſ. 300. num. 68. 69. cum ſeq.* Vnde
162 dicitur de donatione generali facta, in qua
non continetur res donatori debita ex fidei-
commiſſo, vt voluit *Bart. in l. qui Romæ §. duo fra-
tres in 4. & 5. qu. ff. de verb. obligat., & ibi omnes
Scrib. ac in l. p. C. de pactis; Boer. deciſ. 33. num. 4;*
Maxime, quia ſtipulatio ipſa facta fuit abſen-
te Com. Camillo, cuius iuribus nullum fieri
potuit pręiuditium iuribus notiſſimis, Neq;
rem ſuam quisq; ſtipulari poſſit, *l. nemo 82 ff. de
contrah. & committ. ſtipul. & ſcribit Io. Gſdeus
tr. de ſtipul. cap. 6. concluſ. 6. n. 53. cum ſeq. fol. 313.*

Sub quo capite aliud etiam deducitur dum Co.
Camillus in diuiſione retinuit poſſeſſionem
nuncupatam la Cechina hęreditatem dicti q.
Com. Franciſci, & per eundem Com. Camillū
aſſignatam D. Archiepiſcopo, pro reintegra-
tione medietatis Caſini ipſo Com. Camillo in
diuiſione obuenti, & æſtimati à peritis pretio
aureorum 14. mille in totum; Et ſiç bona pre-
dictæ Cechinę pro aureis ſeptemmille aſſi-
gnatis D. Archiepiſcopo, & quæ bona Cechi-
nę pertinere ad ſe ſuppoſuit Com. Camillus
loco aureorum 25. millium ſolutorum D. Se-
reniſſimo Duci Mãtuæ, quos ex fratribus eius
bonorum ſolutos fuiſſe ſupponit in compenſa-
tione ceſſionis dictæ hæreditatis factę per Se-
reniſs. Ducem, vt cantat ex inſtrumento ceſ-
ſionis.

Nullam falſam cauſam fuiſſe expreſſam in diui-
ſione, & nullam poſſe condiderari læſionem
elicitur; dum verè pecunias ipſas ſoluit Sere-
niſs. Duci, mater ipſorum DD. Fratrum ex
fructibus bonorum primogenituræ, & hære-
ditatis Com. Camilli Senioris, vt præſumitur,
& conſequenter propriorum ipſius Com. Ca-
milli Iunioris cum redditus hæreditarij Com.
Alphonſi communis Patris ipſorum DD. Fra-
trum, non eſſent tanti valoris, vt debitum hoc
tàm egregium potuiſſet ſanari ex illis, dedu-
ctis alimentis totius familiæ, vt benè nouit
D. Archiepiſcopus, Præcipuè cum hæreditas
paterna ingenti ære alieno grauata eſſet, vt
conſtat ex inuentario, & fuit narratum in eo-
dem inſtrumento diuiſionis in quo inter alia,
capitale cenſus aureorum 16. mille exprimi-
tur in rationem octo pro ſingulo centenario,
Et onus dotandi quinque ſorores, quod æs
alienum ad aureos nonaginta mille, & vltra
aſcendere enunciatur.

Et ita præſumendum eſt ad euitandum ſuſpicio-
nem turpis quæſtus, vt tradit I. C. in *l. Quintus
164 ff. donat. inter virum, & vxorem, & habetur in l.
etiam C. de donation. inter virum, & vxorem*, Si .n.
redditus hæreditarij deductis intereſſe cen-
ſuum, & legatis vix ſufficientes erant pro ali-
mentis familiæ, Nullo modo ex ijs ſanari etiã
potuit ingens ipſum æs alienum, Quod cum
nihilominus ſanaſſe D. Comitiſſam matrem
horum fratrum conſtet; Præſumendum eſt ſa-
naſſe ex fructibus bonorum primogenituræ
165 Com. Camilli cum aliunde tot pecunias non
potuiſſet conflare Dom. Comitiſſa, vt copioſè
probant *Menoch. plena præſumptione 51. lib. 3;
faciunt tradita per Surdum in deciſ. 55. nu. 7. & 9.*
166 Vtilius enim videri debet, quod eſt ho-
neſtius, vt ante *Menoch. ſcriptum reliquit Alciat.
præſumpt. 26. ſub num. p. verſ. tertio intellige.*

Et ſic ceſſat alia præſumptione, quòd ex commu-
167 nibus pecunijs ſolutio facta cenſeatur iuxta
ſententiam *Crau. conſ. 129. num. 2. & 7*, Maxime
quando facta fuit per Tutorem, ſiue Tutricẽ,
vt tradit *Poſt. Borgn. & alios Maſcard. de pro-
bation. cõcl. 1793. n. 6*; Quia hoc intelligitur, quã-
do ex Communibus redditibus veriſimiliter
fieri ſolutio potuit; Itaut cum in hoc caſu ca-
dere non poſſit huiuſmodi cõſideratio vt ſup.
fuit explicatum; Ceſſat etiam deducta pręe-
ſumptio.

Quam ſanè deductionem ſcienter admiſſit in
diuiſione D. Archiepiſcopus vti pleniſſimè
edoctus de his omnibus, & quod verè ad D.
Com. Camillum ſpectabant bona ipſa ratio-
ne æqualitatis ſeruandæ, cum hoc AEQVI-
TATI omnino conueniret, vt ex bono, &
AEQVO, omiſſa omni ſolemnitate, vnusquiſ-
que eorum quod ſuum eſſet conſequeretur,
168 vt probaui in tr. de AEQVITATE, *cap. 6.
num. 24*; Et quatenus dubia nihilominus eſſet
quæſtio, Adhuc tamen læſionem modiciſſimã
contineret, non enormiſſimam, quæ idcirco in
conſidera-

conſideratione non haberetur, Et quam tan-
tum, vbi duplum, vel triplum excederet eam
168 magnifatiendam eſſe probat *Bargal. tr. de do-
lo lib. 2. tit. de dolo re ipſa num. 46. fol. mihi* 159.

Tertium caput læſionis quod verſari ſupponitur
circa annuum redditum ſex mille aureorum
prælegatorũ Domino Archiepiſcopo per Co-
mitem Camillum Seniorem, cum illius fructus
debuiſſent implicari ſingulo anno ad fauorem
Domini Archiepiſcopi iuxta diſpoſitionem
Teſtatoris, quod minime factum fuiſſe ſup-
ponit D. Archiepiſcopus.

Perpendi debent verba præciſa diſpoſitionis
Teſtatoris, qui dum prælegauit dicto D. Ar-
chiepiſcopo his vſus fuit verbis, *Item laſcio per
ragion di legato, che telli miei proprij beni allodiali
da eleggirſi dalla predetta Conteſſa Vittoria, ò dalli
Arbitri, & amicabili Compoſitori, quali ſaranno
eletti da Camilino, & Alfonſino figliuoli del già det-
to Conte Alfonſo mio fratello, ne ſijno aſſignati tanti
al detto Alfonſino, che rendano ſcuti ſeimille d'entra-
ta ferma ogn'anno.*

Deinde ſubijcitur, *che li danari, che ſi trouaranno al
tempo di mia morte, e l'iſteſſa entrata annua delli
ſeimille ſcudi per me come di ſopra laſciati al pre-
detto Alfonſino, ſi mettino à honeſto, e giuſto gua-
dagno, de' quali guadagni, e cenſi voglio ſe ne cauino
le doti infraſcritte, per le ſopranominate quattro
figliuole del già detto Conte Alfonſo, e Conteſſa Vit-
toria, cioè, quella parte, che non ſarà ſtata pagata à
detto nome, e tutto queſto ſinò che detto Alfonſino ſarà
arriuato all'età compita d'anni vinticinque.*

Legatum pariter fecit dictis DD. quattuor ſoro-
ribus filijs Com. Alphonſi aureorum decem-
mille pro ſingula in caſu dotis temporalis, Ita
tamen quod vbi eis detur dos ab hæredibus
Com. Alphonſi in tanta ſumma, eo caſu vo-
luit quod legatũ reduceantur ad aureos quinq;
mille pro ſingula, Ita vt dos ſingularum ad
aureos quidecimmille in totum aſcendat.

Explicauit deinde idem Teſtator, *e doppo ſarà ſta-
to ſodisfatto alle predette doti; Ordino che tutto il
reſtante di quel capitale, qual ſi ſarà fatto, e cauato
de tali Entrate, e guadagne, ſi metta pur anche eſſo à
giuſto guadagno, ſin tãto che il predetto Alfonſino ha-
uerà viuẽto compito li detti anni vinticinque; E pri-
ma non ſi poſſi mouere per ſpenderlo; ma finito puoi
il tempo ſudetto ſi diuida puoi trà il mio herede,
è detto Alfonſino.*

His ſic ſe habentibus eum non facta alia expreſ-
ſione, nec diſtinctione D. Comitiſſa Victoria
Tutrix, & Curatrix DD. Comiti Camilli Iu-
nioris, & Alphonſi nunc Archiepiſcopi eius
filiorum, dotes dederit dictis quattuor filia-
bus in ſummam aureorum 60. millium ſequẽ-
do formam legati facti ipſis DD. Sororibus
per dictum Teſtatorem aureos 40. mille ex
fructibus redditus annui ſex mille aureorum
D. Archiepiſcopo prælegatorum dediſſe D.
Com. Victoriam dicendum eſt; Et ſic inani-
ter cõqueri videtur D. Archiepiſc. quod facta
non fuit implicatio ipſius annui redditus ad
eius beneſitium, cum fructus dicti redditus
fuerint conſumpti iuxta tenorem teſtamenti,
& mentẽ Teſtatoris in ſolutione dotium dict.
DD. Sororum, & ſi aliquid ſuperfuiſſet, il-
lius dimidia ſpectabat ipſi Comiti Camillo.

Neq; aliquo modo poteſt imputari eidem Co-
miti Camillo Iuniori hæredi, quod redditus
ipſe minime fuerit implicatus ad formam teſ-
tamenti, vt illum teneri ſupponit Eruditiſs.
169 Aduoc. Domini Archiepiſcopi per *l. p. ff. de re-
bus eorum, & per l. magis puto § Viduas, & §. ſi
pupillus C. de rebus eorum, de quæ Menoch. de Ar-
bitr. caſu 171. num. 67. & Simoncell. de decretis
lib. 3. tit. 8, num.* 120.

Quia cum ipſemet Teſtator diſpoſuerit, vt id fiat
per Comitiſſam Victoriam pœnes quam erat
adminiſtratio bonorum Dom. Archiepiſcopi;
Ceſſat omnis hæſitatio cum enim iuſſerit Teſ-
tator id perfici per D. Comitiſſam Victoriam,
non poteſt conſiderari grauamen, ſiue præiu-
170 ditium aliquid D. Archiediſcopo, vt tradit
*Bal. in l. Imperator § ſi centum in fine ff. de leg. 2.
Pantal. in repet. d. l. 2. num. 99. C. de reſcind. vend.*
Præſertim cum ex deductis appareat fructus
dicti redditus fuiſſe conſumptos pro maiori
parte in cauſam dotium ordinatam per Teſta-
torem.

Quamuis etiam cum idem Com. Camillus eſſet
minor tempore mortis Com. Camilli Senioris,
& ſub tutela eiuſdem D. Comitiſſæ Victoriæ;
Excuſandus eſſet ob retardatam implicatio-
nem, quatenus etiam ea fieri potuerit, Vt di-
citur de Matre, quæ intra annum non petijt
dari Tutorem filio pupillo, quia ſi intra illud
tempus decedat filius pupillus Regulariter
Mater non conſequitur legitimam in bonis
171 filij; Verum ſi Mater ipſa eſſet minor ea ex-
cuſaretur à pœna priuationis legitimæ, vt ha-
betur in *l. 2. C ſi aduerſus delictum Corn. conſ 40. nu.
3. lib. 3. Et probaui ego in tr. de AEQVITATE
cap. 94. num. 20. lib. p.*

Prout ad ſanandum reliquum æs alienam Pater-
næ hæreditatis conſtituens ſummam aureorũ
90. mille, vt expreſsè legitur in Inuentario, &
in Inſtrumento diuiſionis, computatis tamen
dotibus dictarum DD. Sororum ipſorum Co.
Camilli, & D. Archiepiſcopi fructus dicti præ-
legati fuiſſe conſumptos pro portionẽ ipſi D.
Archiepiſcopo ſpectante ex dicto ære alieno
conſtat.

Vbi enim ex fructibus dicti prælegati, & primo-
genituræ Com. Camilli, non fuiſſet ſanatum
æs alienum relictum per Com. Alphonſum eo-
rum Patrem, in tanta ſumma, & conſtituens
aureos nonaginta mille; Certum eſt, quòd
per venditionem tot bonorum ipſius hæredi-
taris, id fieri debuiſſet; Et ſic longè minor pars
hæreditatis paternæ obueniſſet D. Archiepiſ-
copo.

Si enim ex fructibus dicti prælegati æs alienum
hæreditarium ad D. Archiepiſcopum pro di-
midia ſpectans fuiſse ſanatum admittit Dom.

Archiepiſcopus, Non eſt quod de eorum im-
plicatione nunc agatur; Si verò ex bonis pater-
nis id ſanatum fuiſſe maunlt, ea portio pater-
næ hæreditatis, quæ ad ſanandum æs alienum
diſtrahi debebat pro implicatione fructuum
prælegati eidem deſeruire debet; Et ſic quo-
cunq; ſe vertit D. Archiepiſcopus, eius iura
intacta remanere comperiet, & conſequenter
nullibi læſum fuiſſe cognoſcet, ne dum enor-
miſſimè vt erroneæ fuit ſuppoſitum.

Accedit etiam quòd per ampliſsimam liberatio-
nem reciprocam hinc inde factā ab ipſis DD.
Fratribus, ac etiam reſpectu adminiſtrationis
tutelæ fauore D. Comitiſſæ Victoriæ ad quam
deuenerunt ipſi DD. Fratres die 28. Nouem-
bris 1610; poſtquam perfectam ætatem anno-
rum vigintiquinq; compleuerat D. Archiepiſ-
copus; tollitur omnino aditus omnis vtrique
parti conquerendi de præcedentibus diuiſio-
nibus; Cum liberatio ipſa reciproca, et ap-
probatio diuiſionum facta fuerit poſt perfectā
ætatem, & ſic reiterata dicātur, contra quā nil
172 vlterius poſſe deduci probatum fuit ſupra
per *l. quæritur § ſi vē litor. ff. de edil. edicto, Scn. Bell.
d. cap. 97. per totum lib. p. de his quæ incont. fiunt.*

Neq; quidquam releuat atteſtatio facta in ſcrip-
tura priuata per dictam D. Comitiſſam Victo-
riam Communem Matrem; quod ſcilicet, Quā-
uis in inſtrumento diuiſionis fuerit affirmatū
fructus annorum duodecim dicti legati annui
redditus aureorum ſex mille, remanſiſſe penes
ipſam Comitiſſam Victoriam; Contrarium ta-
men verum fuiſſe, quia nec ipſa illos habuit,
minusq; ij fuerunt traditi D. Archiepiſcopo,
vt legitur in dicta atteſtatione.

Certum enim eſt fidem tanquam ſcripturam pri-
173 uatam non facere fidem iuxta *Tex. in l. Inſtru-
menta C. de probat. & l. nuda C. de donat. Menoch cōſ.
378. num. 10. Eugen. conſ. 8. num. 35. Coſta conſ. p. nu.
93, ac plures, quos refert, & ſequitur Genua tr. de
ſcript. priuata lib. 1. qu. 4. num. p.*

Et omni in caſu cum aliter conſtet ex publico in-
ſtrumento diuiſionis, & ex alio inſtrumento
confirmante primum, in quo præſente ipſa D.
Comitiſſa, & acceptante, liberationem, quam
ad eius fauorē fecerat D. Archiepiſcopus die
29. Nouembris 1610. tolli dicitur per hæc in-
ſtrumenta omnis fides dictæ priuatæ ſcripturæ
174 contrariantis ijs, quæ in inſtrumentis conti-
nentur, vt poſt *Bal. in conſ. 198. ad intelligentiam
col. 2. verſ. ſcriptum igitur lib. 1. probat Menoch. cōſ.
787 num. 12, & conſ. 807 nu. 32. faciunt tradita per
Maſcard. tr. de probationibus concluſ. 109. num. 10.*

Ridiculum præterea eſſet, vt per ſimplicem aſſer-
tionem tertij deſtrui poſſent contenta in in-
175 ſtrumentis, aduerſus quæ, vrgētiſſimæ, & ple-
niſſimæ probationes requiruntur, vt fuit pro-
batum ſupra in primo præmiſſo, & in his ter-
minis tradit *Hector. Felic. alleg. 14. nu. 9. cum ſeq.*
dum inquit durum valde, & arduum eſt, velle
contra contenta in inſtrumento publico pro-
bare cum efficaciſſima probatio ex inſtrumēto
176 reſultans, maxima cum difficultate, tolli, &
remoueri poſſit; Quia de iure fieri non poteſt,
vt probatio debilior reſultans ex præſumptio-
177 ne, ſiue priuata ſcriptura, ſuperet, & tollat
maiorem, & validiorem probationem ex in-
ſtrumentis reſultantem *l. fin. C. de edicto Diui
Adr. tollitur Bald. in conſ. 21. num. p. lib. 4.* Maxi-
me in præiuditium tertij, quo caſu huiuſmodi
atteſtationem priuatam nihil omnino releua-
177 re tradit idem *Genua all. qu. 4. num. 7.* Et præ-
cipue quando contenta in priuata ſcriptura
inueriſimilia ſunt, vt inueriſimile admodum
178 eſt voluiſſe hos DD. Fratres bis aſſerere cum
iuramento in publicis inſtrumentis, id quod
veritati reſiſtebat, *Grat. conſ. 63. nu. 10. lib. 2. quē
ſequitur Genua d. qu. 4. num. 2.*

Et eo minus probare dicitur atteſtatio ipſa, dum
contrariat aſſertioni iuratæ factæ per eandem
D. Comitiſſam in dicto vltimo inſtrumento
generalis liberationis ſtipulato diei 29. No-
179 nembris 1620. *Felin. in cap. 2. num. 1. de fide in-
ſtrumentorum.*

Quoad quartum caput prætenſæ læſionis, reſpi-
ciens tempus quo fuit facta aſſignatio, ſiue æ-
ſtimatio dicti annui redditus aureorū ſex mil-
le, vt ſupra legati, quam habito reſpectu ad tē-
pus mortis Teſtatoris fieri debuiſſe ſupponi-
180 tur ex *Cephal. citato conſ. 563. n. 42. cum ſeq. plur.
& Peregr. de fideicommiſſ. art. 35. num. 8. & deciſ.
61. num. 11.*

Breuiter reſpondetur non releuare obiectum, Tū
quia non fuit ab extimatoribus expreſſum, cu-
ius temporis habuerint rationem in extima-
tione, Tum quia quatenus ſecundum tempus
aſſignationis facta eſset extimatio, Quòd
minimum releuaret, cum à die obitus Teſtato-
ris ad diem aſſignationis factæ anno 1607. in-
crementum nullum, vel ſaltem modiciſſimum
fecerint bona, vt notorium eſt; Tum quia læſio
non poteſt conſiderari habita ratione partis,
181 ſed ad totum id de quo agitur, & ſic totius
Patrimonij, & bonorum de quibus fit mentio
in diuiſione, vt concludit *Socin. conſ. 266. nu. 24.
verſ. ad quartum difficult. lib. 2. & tradit Natta conſ.
525. num. 50. verſ. ad aliud quod dicitur, quos ſequi-
tur Gratian. diſcept. for. lib. p. cap. 148. num. 21.* Tum
deniq; quia aſſignatio ipſa facta fuit iuxta ex-
preſſam diſpoſitionem Teſtatoris dum man-
dauit, vt aſſignatio fieret à Peritis eligēdis per
eoſdem DD. Com. Camillum, & Com. Alphō-
ſum nunc Archiepiſcopum, vel per D. Com.
Victoriam, quod factum inconcuſsè fuit.

Accedit vlterius quod in hoc conſtituendo red-
ditu, habenda erat ratio fructuum tantum, i. ô.
detractis impenſis, Quia in æſtimatione rerum
182 relata ad fructus, ſiue redditus, non fit de-
tractio [illegible]penſarum ex fructibus *l. fundi Treba-
tiani ff. de vſufr. legato, vt probat Bal. in l. 2. col. pen.
C. de reſcind. vend. Quem ibidem ſequitur Pantaleo
num. 223.* concluſionem ipſam palpabili ratio-
ne corroborans.

Quintum caput prætēſæ læſionis tollitur omnino

ex

ex deductis ſupra in reſolutione ſecundi capitis læſionis; Cum æs alienum paternæ hæreditatis adeò graue eſset, vt nonniſi ex fructibus etiam primogenituræ propriæ Com. Camilli potuerit ſanari, vt abunde fuit dictum, licet illud ſanatum legatur per Comitiſsam Victoriã Communem Matrem, & Tutricem.

Quibus fundamẽtis accedit etiam alia ratio deducta ex communiter accidentibus, quia probationem ex communibus accidentibus ſufficientem eſſe notatur in *l. nos hoc C. vnde legitimi,*
183 *& in cap. præſentia de probationibus, glo. in l. neq; natales C. de probation. & tradit Pantal. in d. l. 2. nu. 278. C. de reſcind. vend.* Sed frequentius accidit, quod ex fructibus adminiſtratis ſoluatur æs alienum per Tutores quam è contra. Ergo &c.

Ex qua reſponſione tollitur etiam ſextum caput læſionis aquiſitiones ſlz. factas per Com. Victoriam matrom roſpicientes; quæ tamen aquiſitiones in modico conſtituit, & ſic modiciſſimi præiuditij eſsent.

Prout tollitur etiam ſeptimum, continens expẽſas meliorationum factarum per Com. Alphõſum Patrem in Arce Nouellariæ, ac in alia Bagnoli; Namq; cum ex communi voto, & conuentione ipſorum Comitum Franciſci Camilli Senioris, & Alphonſi Patris anno vſq; 1577. concorditer fuerit conſtitum Primogenitura in Caſtris Arcibus, & Iuriſdictione locorum Nouellariæ, & Bagnoli, & in omnibus quibuſcunq; bonis feudalibus, & Iuriſdictionibus, ac etiam in molendinis, & iuribus aquarum fauore primogeniti, cum expreſsa conditione, vt mortuo primogenito ſine filijs maſculis legitimis, & naturalibus, ſuccedat in ijs ſecundogenitus, & illius filij primogeniti in infinitum, & perpetuis temporibus; Quam primogenituram etiam exinde confirmauit, Cæſarea Maieſtas; prout eandem, etiam in eius Teſtamento Com. Camillus Senior confirmauit, prohibẽdo Com. Alphonſo ſub pœna priuationis legati dicti annui redditus aureorum ſexmille, omnem impugnationem, & contrauentionem dictæ inſtitutioni primogenituræ.

Dicendum eſt ad huiuſmodi expenſas obligatum fuiſſe Com. Alphonſum Seniorẽ, nec eas poſſe detrahere hæredes.

Quia Vaſſallus infeudatus tenetur ex fructibus
184 feudi reparare, & reficere Arces tuendo etiã, & defendendo, ne res deterior fiat, neue corruat; Iuriſdictionemq; iuſtè exercet Vaſsallus, ne abuſu, vel negligentia amittat feudum, vt poſt *Aff. & alios probat Garzia tr. de expenſis cap. 12. num. 70. cum ſeq.*

Præterea diſtingui debet inter expenſas, an ſlz. eæ neceſſariæ, an vtiles, an voluntariæ fuerint, Item an modicæ, an magnæ, Quia ad mo-
185 dicas neceſſarias, & vtiles tenetur Vaſsallus *l. hactenus alias. l. vſufructu. 7. §. hactenus ff. de vſufr.* Et compenſantur cum fructibus percep-
186 tis, *l. ſumptus ff. de rei vendicatione, Natta conſil. 256 num. 3, & probat Roſental. de feud. Tit. ex quibus cauſis feud. amitt. cap. 10. concluſ. 43. ſub nu. 75. verſ. & hoc tanto magis, & num.* 85.

Conſuetum enim eſt in inueſtituris feudorum apponi clauſulam ad meliorandum qua ſtante expenſę meliorationum non poſsunt recupe-
187 rari, vt poſt *Aff. probat Forſter. de feudis tit. de ſucceſſoribus lib. 3. cap. 20. num. 12.*

Et omni in caſu expenſę huiuſmodi magno ſumptu in re feudali factæ non recuperantur, Niſi in caſu quo citra culpam, vel delictum feudũ
187 reuertitur ad Dominum; Non autem quando ob mortem patris, feudum deuenit ad filiũ primogenitum, vt poſt alios probat *Pariſ. conſ. 55. num. 24. lib. 3. & copioſiſſimè tradunt Scrader. de feudis par. 9. ſect. 2. num. 30. lib. p.*

Cæterum ad iudicandum læſionem enormiſſimã in diuiſione bonorum tãti valoris aureos ſcilicet quinquecentummille, & vltra conſtituẽris (vbi mihi ſupponitur habita ratione primogenituræ conſtitutę per D. Patriarcham, & hæreditatis Com. Camilli Senioris, ac vniuerſę hæreditatis paternę, ac bonorum relictorum per Com. Franciſcum mediante ceſſione facta per Sereniſs. Ducem Mantuæ Vincentium Primum, quorũ valorem ad aureos 150000. aſcẽdere fuit enunciatum in ipſo inſtrumento ceſſionis, quod veriſimiliter credi debet dum Viceuerſa eidem Sereniſsimo D. Duci perſoluti fuerunt aurei 25000, & alij aurei ſexmille pro dote filiæ naturalis ipſius Com. Franciſci, vt conſtat inſtrumentum ceſſionis) Exiguæ dicerentur, & parum momenti expenſę ipſæ cũ earum dimidia, quam prætendit D. Archiepiſcopus, non excederet aureos bis, vel ter mille ad ſummam, Quæ ſumma habito reſpectu ad vniuerſa bona de quibus in inſtrumento diuiſionis penitus non habetur in conſideratione, Et quæ ad hoc vt enormiſſimè læſus
188 dici poſſit D. Archiepiſcopus, ſaltem aureos ducentum ſexaginta mille conſtituere deberet, iuxta ea quæ poſt alios tradit *Bargal. d. lib. 2. tit. de dolo re ipſa num. 45. & 46.*

Octauũ caput prætenſæ læſionis deducitur, quòd creditum aduerſus hæredes Illuſtriſs. D. Cardinalis de Corrigio, licet ſpectaret ad Doni. Archiep. ex peculiari legato ſibi facto per Co. Camillum; Tamen illud in diuiſione fuit pro communi deſcriptum.

Cui reſponderur, quòd cum in teſtamento dicti D. Com. Camilli Senioris non legatur extare tale creditum contra hæredes D. Cardinalis de Corrigio, ceſſat prætenſio, Præter quod de modiciſſima ſumma ageretur, quæ non eſt cõſiderabilis iuribus ſupra deductas.

Et ex his quemadmodum de vlla læſione, ne dũ de enormiſſima conſtare patet, Ita è contra de bono iure D. Com. Camilli liquet, qui ſummas in reconuentione contentas iuſtè petere, & & conſequi poteſt.

Propterea Illuſtriſs. hic Archiepiſcopus prudentiſſimus, & ſapientiſsimus ferre certè non potuerit, vt eius fides, & iurata promiſſio in

ſecundo

Digitized by Google

ſecundo etiam inſtrumento, poſtquam maior factus fuerat tribus elapſis annis, non paucis diebus à die celebrati primi contractus diuiſionis, ad quàm Com. Camillum prouocauerat, & amicorum opera ſępiſſimè inſtiterat; In dubium reuocetur, poſtquam per longum curſum annorum 29. pacta ipſa, & diuiſiones conſtanter ſeruauerit, & fructibus bonorum in diuiſione ſibi obuentorum gauiſus ſit, ſimulq; amicorum, & affinium, ac Prætoris, qui diuiſionibus interuenerunt, candor, & fides obſcurentur, eiuſdemq; Illuſtriſs. Com. Camilli fratris ingenuitas, & fides ſimul contemnetur.

Non enim agitur de inſtrumento celebrato inter imbecilles, vel ruſticas perſonas, in quibus de facili lęſio, aut deceptio committitur, vt ſubijcit *Bargal. dicto tit. de dolo re ipſa num. 39. &*
189 *40.* ſed de pactis initis inter Proceres Viros ętate maiores, notoria nobilitate, integritate, & propria virtute celeberrimos, geminatis publicis actibus confirmatis, ac per adeò longū annorum curſum inconcuſsę obſeruatis, Vt quodammodo nefas ſit læſionem aliquam, vel deceptionem in ijs conſiderare, & conuentio-
190 nes ipſas in dubium reſecare, vt de fratre Com. Mirandolæ concludit *Menoch. in fine memorati conſ. 412.*

Prout ita arbitrandum fore ſperatur per Sereniſs. Principem cui tot Sapientiſſimi Viri aſſiſtunt, & quem legem animatam eſſe in terris
191 decidit Imperator in *Auth. de Conſulibus §. vlt.* & ita iuris eſſe cenſeo, ſaniore iuditio ſemper ſaluo &c. Mediolani die vltima Auguſti 1636.

Ad laudem Omnipoten. Dei, atq; Deiparę ſemper Virginis Marię.

Iulius Cæſar Caluinus.

S V M M A R I A.

Homicida capite plectitur num. 1.
Qui gladio ferit, gladio perit num. 2.
Caim primus homicida, et effuſor ſanguinis humani n. 3.
Homicida voluntarius ab altari euelli poteſt num. 4.
Homicidium pœna capitis punitur ex ſtatutis etiam omnium locorum Caroli Pirouani I. C. occiſi mentio num. 5.
Scium occidens velle occidere Titium non dicitur habuiſſe animum occidendi, nec doloſè egiſſe, ſed culpoſè num. 6. & 7. & ceſſat pœna ordinaria nu. 5. & ſententia AEQVIOR dicitur num. 6. Contrariam amplectentes n. 7. vſq; ad 12. Diſtinctio authoris n. 13.
Volens interficere vnum duo occidens tenetur de vtroq; homicidio num. 10.
Dolus, & animus conſideratur in occidente num. 11.
Actus ex errore factus nō nocet, quia ſine conſenſu n. 12.
Dolo carens circa vnum non porrigitur ad alium nu. 13.
In delictis mitior ſententia amplectenda vbi opiniones dubia num. 14.
In Dominio Mediolani varò ordinaria pœna homicida rixoſus punitur, & quare num. 16. & 17.
Actus omnis ex perſona agentis, & patientis determinatur num. 18.
Iura ſemper in ſpecie, & in concreto loquuntur nu. 19.
Occidere hominem volens in genere pęna ordinaria punitur, & quare num. 20.
In delictis ſufficit dolus in genere etiam quod ſit error in corpore num. 21.
Diui Cipriani ſententia num. 22.
Pœna homicidij, vt locum habeat duo requirit factum, & conſilium idem propoſitum num. 23.
Pœna homicidij extraordinaria quomodo committatur num. 24.
Qualitas animi deliberati quando ceſſet num. 25.
Homicida quando verè, & realiter, conſentit homicidio, licet errauerit in perſona num. 26.
In homicidio quando ſufficiat dolus in genere num. 27.
Sententia Senecæ num. 28.
Ciceronis ſententia num. 29.
Aequitas ratione grauioris delicti, vt eſt animo deliberato commiſſum acerbius agit iuxta facti, & perſonarum qualitatem num. 30. 31.
Senatus Mediol. exemplaris ſententia refertur Aequitatem amplexa num. 32.
Conſilium non factum punitur num. 33.
Homicida præmeditatus omnino punitur num. 34.
Homicida, ſeu caſu, ſeu de induſtria pro parricida habetur num. 35.
Nullum homicidium prudens neque conſultum nu. 36.
Affectus an, & quando puniatur nō ſecuto, eff ctu num. 32. 37. 38. 39. 40. 41. Vbi quid ſeruetur in Hiſpanijs quid Mediolani cum duobus Senatus exemplis traditur num. 42. cum ſeq.
Lenitas in puniendis delictis maiorum cauſa num. 43.
Hominum cedes an Natiuitates frequentiores ſint difficile dicta num. 44.
Virtus premium meretur, & in caſu quā aſpirabat non peruenerit num. 45.
Voluntas origo facti eſitus; ſolus Diuinitati imputatur num. 46.
Exemplum à Rebuffo relatum affertur num. 47.
Exemplum Senatus Mediolani refertur num. 48.
Occidens vnum pro alio qua pœna puniatur traditur DD. diſtinctio num. 49, 50, 51.
Pœna imponenda pro modo culpæ num. 52.
Opinio Auctoris num. 53.
Occidens prætereuntem dum ſe defendit ab aggreſſore non tenetur pœna ordinaria num. 54.
Homicidium voluntarium, & animo deliberato dolo non caret licet erroneum num. 50. & Cicer nu 55. & 56.
Deciſionum Senatus Mediolani exempla traduntur nu. 57. 58. 59. 60.
Nou. Conſtit. declarantur num. 61.
Delictum quando dicatur animo deliberato commiſſum, & ex quibus deliberatio indicitur remiſſiuè num. 62.
Homicidium deliberatum, ſiue premeditatum quid ſit num. 63.
Tempus premeditationis Iudicis arbitrio relinquitur num. 64.
Quod ſpatium temporis illud arbitrium capiat n. 65. 66.
Calor iracundiæ ſedatus præſumitur dum offenſus, poſt offenſionem ad extraneos actus diuertit num. 67.
Senatus Mediolani decretum refertur num. 68.

Occidens

Occidens, Seium putans occidere Titium vtrũ teneatur pœna ordinaria ſi, appenſate delictum commiſſit. Cap. CII.

TRitiſſimum eſt homicidam capi-
re plecti, vt canit Martianus I. C.
1 *in l. p. ff. ad l. Cornel. de ſicar.* Quia vt
legirur in Euangelio, qui gladio
ferit gladio perir, & in Geneſi,
2 Quicunque effuderir humanum
ſanguinem fundetur ſanguis illius, Et ſicuti
Caym primogenitus Adæ occidendo fratrem
Abel primus fuerit occiſor, & effuſor ſangui-
3 nis humani generis, Ira & ipſe occiſus reman-
ſit à Lamech pronepote ſuo, Id quod ſtatuit
etiam Summus Pontifex Max. *in cap. 1. de homi-
cidio voluntario*, quando ex inſidijs proximum
4 quis occidit, quia tunc ab altari etiam euelli
poſſe voluit Summus Pontifex.
Non ſolumq; de iure communi hoc procedit, ſed
5 etiam ex proprijs ſtatutis, ſiue Conſtitutioni-
bus, vbiq; cautum fuiſſe reperitur, Prout in
hoc Dominio Mediolani cauetur ex *No. Conſt.
tit. de pœnis §. homicida capite puniatur*.
Et quia non rarò euenit, vt dum Sempronius oc-
cidere tentat Titium, occidit Seium, Vt ſupe-
rioribus annis euenit in perſona Egr. I. C. D.
Caroli Pirouani in eius rhedda exiſtentis, qui
cum ſæpè D. Romulum Bononum Laudenſem
eius familiarem amicum alloqui conſueuiſſet,
& ad hunc effectum circa primam noctis horã
reperiretur ante Ianuam domus, in qua hoſpi-
tabatur Bononus in via lata ſita, ictu ſclopi ro-
tati confoſſus fuit D. Pirouanus, ab inimicis
Bononi, dum illum pariter in rhedda exiſten-
tem interficere putabant, credentes Bononum
non Pirouanum interficere; Hæſitant paſſim,
ſcribentes, an eo caſu pœna ordinaria homici-
dij teneatur Sempronius, & variæ fuerunt ſen-
tentiæ Doctorum.
Qui negatiuam partem ſuſtinent eo præſertim,
innituntur fundamento, quod dum qui occidit
Seium, volens occidere Titium, non dicitur
6 habuiſſe animum occidendi, nec doloſè egiſse
cum Seio, ſed potius culpate quo caſu ceſſat
7 pœna ordinaria, & ſic capitalis, vt de communi
ſententia *Doctor. teſtatur Angel. in l. p. ff. de legi-
bus, & ibi Iaſ. num. 19. Bart. in l. quid ergo §. pœna
grauior ff. qui notantur infamia, Bald in l. qui data
opera C. qui accuſare non poſſunt, Clar. in §. homicidiũ
verſ. dicunt etiam aliqui*.
8 Et hanc ſententiam, vti mitiorem & AEQVIO-
REM ſequitur *Angel. loco relato, & in l. ſi cum ſer-
uo ff. de iniurijs; Florian. de S. Petro in l. ſcientiam §.
ſed ſi deffendendi ff. ad l. Aquil. Iaſ. in l. p. num. 18. ff.
de legibus, arg. l. interpretatione, & l. ſanctio legum ff.
de pœnis, Carer. in eius praxi crimin. tit. de homicidio
§ 2. num. 57, Cephal. conſ. 53.* & ita deciſum fuiſſe
per Senatum Taurinenſem Teſtatur *Theſaur.
deciſ. 243. in fine*.

Contrariam tamen ſententiam amplectitur *Bart.
in l. reſpiciendum §. delinquit in fine ff. de pœnis*; Quia
9 Sempronij animus erat committendi homici-
dium, & rei illicitæ omnino operam dabat, &
ideò pœnam ordinariam euitare nequit; *Idem
probat Bald. in l. ſi quis non dicam rapere col. pen. C. de
Epiſcopis, & Cleri. hos, ſequitur Vaſquez lib. 3.
controu. Illuſtr. cap. 97. ſub num. 32. verſ. in Summa,
& verſ. Et tenendo*, vbi ad contrariam reſponſio-
nem, & optimis fundamentis eius opinionem
corroborat.
Hanc eandem ſententiam ſequuti ſunt, *Clar. in d. §.
homicidium verſ. dicit etiam verb.* Sed certè ego,
& ibi *Baiard. num. 12. Couaruuias in prima parte re-
lictarum §. 10. num. 14*, vbi reſpondit ad funda-
menta in contrarium excitata per *Angel. & alios
idem probat Boſſius tit. de homicidio num. 73. verſ.
Ego autem, ampiè Caball. reſol. crim. lib. 1. caſu 31. n. 8
cum ſeq. num. 15*, Ad quæ fundamenta Eque reſ-
ponder *Vaſquius. all. cap. 97. ſub num. 32. verſ. In
Summa, & verſ. Et tenendo*.
Cui ſententiæ conferunt etiam ea, quæ ſcribit
Caball. dicto caſu 157. num. 2. dum poſt Bart. & alios
10 *concludit*, teneri pro vtroq; homicidio eum, qui
volens interficere vnum tantum, duos occidit
per *l. ſcientiam §. qui cum aliter ff. ad legem aquil. et
l. eum qui nocentem § pen. & fin. ff. de iniurijs, Ce-
pol. conſ. 36. num 5. verſ. ſic etiam eſſet dicens*, quod
ſi quis volens vnum occidere, duo occidit te-
netur de morte omnium, quem ſequitur *Carer.
in eius pract. crim. §. 3. quæro num. 18. verſ. Sed quid
in propoſitu quæſt fol. 109*.
Cum enim reſpectu illius quem occidere non in-
tendebat occiſor, nec animum, nec dolum ad-
hibuerit in occidendo, & tantum doloſè occi-
dere volebat alium, qui dolus, & animus conſi-
11 deratur in dicta *l. p. ff. ad l. Cornel. de ſicarijs*; Et
nihilominus etiam pro eo homicidio citra ani-
mum commiſſo teneri occiſorem habetur ex
ſupra deductis; Multo magis de homicidio te-
neri illum patet, qui animum occidendi habe-
bat hominem, ſcilicet non illum, ſed alium oc-
ciderit.
Quam rationem animũ ſlz. nõ habuiſſe delinquẽ-
di talem occiſorem magnifaciunt contrariam
partem tenentes, vt poſt alios tradit *Gomez de
delictis cap. 3 tit. de homicid. num. 34*; Cum omnis
12 actus ex errore factus, nunquam nocere va-
leat, quia ſine conſenſu geſtus fuit *l. ſi per errorẽ
13 ff. de iuriſdictione omnium iud.* Et carens dolo cir-
ca vnum, non porrigitur ad alium *l. Fulcinius §.
quod ergo, verſ. quod ſi aduerſus ff. quibus ex cauſis*.
Propterea *Iaſ. in l. 1. num. 18. ff. de legibus, & Gram.
conſ. 5. ſub nu. 7.* affirmarunt Bartoli doctrinam
ponere Iudices Maleficiorum in magno peri-
culo, ſi volunt eius deciſionem ſeruare, quando
occurrit huiuſmodi caſus, Adeò quòd hortan-
tur Iudices iſti duo Doctores, Vt in mitiorem
ſentẽtiam deſcendant; Quia in delictis mitior
14 ſententia eſt amplectenda quando opiniones
ſunt dubiæ iuxta *l. interpretatione, & l. ſanctio le-
gum ff. de pœnis, vt poſt Iaſ. ſubijcit Gram. loco relato
num. 8*.

Digitized by Google

num. 8. in fine, *hoc idem ante eos probat Bal. in conſ.*
443. lib. 3.

In hac ambigua Quæſtione, pro conciliatione
Doctorum diſtinguendos eſſe duos caſus arbi-
tror, Vel enim homicidium fuit in rixa com-
miſsum, vel deliberato animo, aut ex inſidijs.
15 Et in primo caſu priorem ſententiam vti mi-
tiorem, de AEQVITATE ſequendam eſſe con-
cludo; Quia cum occiſor non præmeditauerit
delictum, nec habuerit animum occidendi,
Minusq; doloſè egerit, ſed errore ductus illum
occiderit; Extraordinaria pœna dignus tantũ
videtur, iuxta *d. l. ſi per errorem ff. de iuriſd. omn.*
iud. & ibi Ang. num. 17. Et ita in caſu rixæ reſ-
pondit *Cepolla all. conſ. 33.* Quia tunc verè dici-
tur, quòd percuſſus non obijt dolo percuſsoris,
ſed culpa, quæ in delictis, etiam lata nunquam
æquiparatur dolo, vt poſt *Bar. & Ang. tradit Ce-*
pol. d. conſ. 33. verſ. quod ſic probatur, & Gomezius
tr. de homicidio cap. 3. num. 16.
16 Maxime cum in hoc Dominio ratò ordinaria
pœna puniatur homicida, qui in rixa ſimplex
homicidium commiſſit, vt probat *Clar. in eodem*
§. homicidium verſ. alia etiam; Menoch. de arbitr. caſ.
362. num. 4. verſ. hæ iuris, & Doctorum ſententia, Pe-
guerra deciſ. 14 num. 15. & 24, Farin. conſ. 100. nu.
17 *28. & Theſaur Iun. qu. famil. 13. num. p. lib. 3*; Ratio
eſt, quia vt inquit Philoſophus, Primi motus
non ſunt in poteſtate noſtra, de quo *glo. in l. ſi*
quis non dicam rapere C. de Epiſcopis, & Cler. Rebuff.
ad Conſt. Regni in proem. glo. 5. num. 29. Surd. conſ.
40. num. 29.

Tanto minus ergo pœna ordinaria puniri debet,
qui in rixa volens occidere vnum alium occi-
dit; Cum enim omnis actus ex perſona agen-
18 tis, & patientis determinetur, vtiq; perſona
patiens non ſubeſt intentioni perſonæ agentis,
Et ſic actus non dicitur conſumatus, & in effec-
tu deductus, *Caball. d. caſu 31. ſub num. 13.*

Quo caſu concurrere poſſunt quæ eleganter de-
ducit *Gribal. tr. de omni genere homicidij in vlt. par.*
tit. Fit de homicid. prod. n. 33 cum ſeq. relatu à Caball.
loco citato, Dum ſcribit reſpectu ſequti euentus
homicidij, talem animi concurſum, & effectum
eſse reſpectu generis, & in abſtracto, & non in
ſpecie, vel in concreto, & iura ſemper in ſpe-
19 cie, & in concreto loqui, nec genus in abſtrac-
to conſiderare, ſed ipſas ſpecies, in quibus ca-
dit realis determinatio; Generà enim ſola con-
ſideratione comprehenduntur, & pœnam non
merentur. Species verò ad facta, & ſenſus ap-
plicantur, & de illis iura diſponunt; Ex quibus
concludit quòd volens hominem occidere in
genere, non punitur ordinaria pœna, niſi occi-
derit illum quem in ſpecie trucidare intende-
bat; Quę tamen concluſio minime admittitur;
Cum verè, volens hominem occidere in gene-
re, puniatur ordinaria pœna, Quia ſemper ho-
micidium ex propoſito, & doloſè commiſſit,
20 licet in ſpecie de certa alia perſona cogitaue-
rit, *d. l. ſi ff. ad l. Cornel. de ſicarijs.*

Secundo autem caſu, dum quis deliberatè volens
occidere Seium putans illum eſse talem, occi-
dit Titium, ordinaria pœna teneretur, Quia
ſemper occidendi animum habuit, Et ex pro-
poſito, & doloſè occidit; Et in delictis ſufficit
dolus in genere etiam quod ſit error in corpo-
21 re, Et delinquens tunc puniri debet de eo quod
ſequtum eſt *Bal. in all. l. ſi quis non dicam rapere nu.*
13. C. de Epiſcopis, & Cler. Vt enim inquit D. Cy-
prianus ſermone 5. de lapſis, Deus videt corda, &
pectora ſingulorum, & iudicaturus non tantum
de factis, ſed & de verbis, & cogitationibus no-
ſtris, Omnium mentes, voluntateſq; conceptas
22 in ipſis adhuc clauſi pectoris latebris intuetur.

Homicidium etenim tunc commiſſit delinquens
re, & animo operamq; dedit rei illicitæ, licet
noluit occidere, quem occidit, ſed alium, nec
curatur an vnum, an alium occidere voluerit.

Nam lex homicidium in quacunq; perſona com-
miſsum punit cum re, & conſilio, ſiue ex pro-
poſito ſit factum homicidium; Et licet extrin-
ſecus, ſit erratum, id non impedit pœnam ho-
micidij, quę vt locum habeat duo tantum ſuf-
23 ficiunt, quæ interuenerunt, factum ſlz. & Cõ-
ſilium ideſt propoſitum, vt poſt *Rom. tradit Ca-*
ball. all. caſu 31. num. 10.

Hanc ſententiam probare videtur *Boſſ. tit. de homi-*
cid. ſub num. 72. verſ. Ego tamen, & verſ. conclu-
dendo tamen, Vbi ſcribit quòd ſi caſus eueniret,
in quo homicida inconſideratè procedendo nõ
potuiſset à principio cogitare, quod poſtea ſe-
24 quutum fuit, Tunc extraordinariè puniendus
eſset. Secus autem, vbi de hoc in genere ſaltem
cogitaſset, ac conſideratè proceſſiſset, Quia
perinde eſt, ac ſi habuiſset animum offendendi
occiſum ibi exiſtentem.

Eandem ſententiam amplectitur *Clar. relato verſ.*
25 *dicitur etiam verbo ſed certè*, Vbi tamen inquit,
quòd reſpectu huiuſmodi homicidij ceſſare vi-
detur qualitas animi deliberati, nec ideò eſſet
reijciendus, qui pro eo gratiam peteret, cuius
opinionem ſequitur ibidem *Baiard. num.* 12.

Prout ſententiam ipſam ſequi videtur *Gomez. d.*
tit. de homicidio cap. 3. ſub num. 34. verſ. ſed breuiter;
Quia tunc verè, & realiter conſenſit delinquẽs
26 homicidio, licet errauit in perſona, & dolus,
ac animus quem habuit reſpectu corporis oc-
ciſi ſufficit, *iuxta Tex. in dict. l. Eum qui nocentem*
§. fin. de iniurijs; cuius verba ad litteram refer-
runtur; Cum neutiquam aptium accomodari
poſsint ad caſum noſtrum.

Si iniuria mihi fiat ab eo cui ſim ignotus, aut ſi
quis putet ne Lucium Titium eſſe, cum ſim Ca-
ius, Seius, præualet quod principale eſt; Iniuriã
eum mihi facere velle; Nam certus ſum, ego li-
cet ille putet, me alium eſſe quam ſim, & ideò
iniuriarum habeo actionem; Et qui Auctor ex
Bal. in all. lege ſi quis non dicam, probat ſufficere
27 in huiuſmodi homicidio dolum in genere, li-
cet non ſit commiſſus in ſpecie.

Ad remq; ſe offerunt tradita per Senecam, quem
refert *Anneus Robertus lib. 1. rerum iudic. cap 6. pag.*
95. dum inquit, Poteſt aliquis nocens fieri, quã-

uis

Digitized by Google

nis non nocuerit; Si quis cum vxore, tanquam
cum aliena cuncubat, adulter erit, quamuis
illa adultera non ſit; Alioquin mihi venenum
dedit, ſed vim remixtum cibo perdidit; Vene-
num illud dando ſcelere ſe obligauit, etiamſi
28 non nocuit, Omnia ſcelera enim ante effectum
operis, quantum culpæ ſatis eſt, perfecta ſunt,
Ergo multò magis quando alium necauit, pu-
tans eſſe eum quem erat necaturus, Et Cicero
29 pro Milone egregiè dicit, Niſi fortè quia per-
fecta res non eſt non fuit punienda, perinde
quaſi exitus rerum non hominum conſilia legi-
bus vendicentur minus dolendum fuit re non
perfecta, ſed puniendum certè nihilominus.

Quam concluſionem apertiſſimè comprobat etiã
Cuball. all. caſu 31 num. 15. cum ſequenti, & num. 21.
vbi teſtatur, ſe alias votaſſe pro pœna ordinaria
homicidij contra eum, qui animo deliberato
30 noctu volens occidere vnum, alium interfecit,
Idem probat *Hector Felic. alleg. 30. num. 8. par. p.*
Et hanc ſententiam AEQVITATI etiam ad-
herere patet; Cum ratione grauioris delicti, vt
31 eſt illud animo deliberato commiſſum, *Boſſ. tit.*
de Inquiſit. num. 115. quem ſequitur Carpan. ad cap.
homicida num. 1125. & num. 1128. Eugen. conſ. 76.
num. 4; AEQVITATEM acerbius etiam agere
iuxta facti, & perſonarum qualitatem probaui-
mus ſupra in *cap. p. num. 21. cum ſequenti lib. 1. per*
l. quid ergo §. pœna grauior ff. de infam. & tradit
Marcus Salomonius in rep. rubr. ff. de Iuſtitia, & iure
in fine.

32 Et ita cenſuit Sen. Excellentiſs. Mediolani die
20. Iulij 1595. ſuper relatione Dom. Prætoris
Cremonæ de Hieronymo Cardorio Veterina-
rio, qui faſſus fuerat ſe noctu in inſidijs collo-
caſſe, vt deliberatè vulneraret Iulium Cambiã,
qui quemdam eius ſocium vulnerauerat, ſed
cum illac tranſijſſet Thomas Ferrarius, crede-
retq; illum eſſe Iulium, ipſummet Ferrarium
in capite vulnerauit, Cardorium enim cõdem-
nauit Senatus in pœna primæ euaginationis
abuſus, & vulneris, Et in expenſis, & damnis
erga offenſum; & mox in exilium biennale, &
vlterius arbitrio ſub pęna remi triennalis, ſi
exilium non ſeruaſſet.

Si, enim Cardorius deliberatè vulneraſſet Ferra-
rium animo interficiendi illum; Porrò quòd
ordinariam pęnam mortis non euaſiſſet iuxta
diſpoſitionem *Nou. Conſtit. tit. de pœnis § homici-
da*, Sed quia deliberatio non excedebat quali-
tatem vulnerandi, Idcirco extraordinaria pę-
na tantum fuit punitus.

Quia conſilium vniuſcuiuſq; præſertim, non fac-
33 tum eſſe puniendum ſcribit *Paulus. I. C. lib. 5.*
ſententiarum tit. ad l. Cornel. de ſicarijs, quem ſequi-
tur Farinac. qu. 98. num. 176. & Felic. alleg. 4. nu. 14.
ac Theſau. Iun. qu famil. 13. num. 2. lib. 1, & ibi ſubij-
cit verba Conſtantini Imperatoris in nouella 2. in fin.
dum inquit; Cæterum ij, omnino punientur qui
malitiæ exuberantia præmeditari ſunt cædem
34 proximi, & eam potius habito conſilio in ani-
mæ ſuæ pernitiem, & fratris necem inſtructi
patrarent; Nam qui non ſponte interfecit, nec
conſulto, & immediatè, perpetuo ſubijciatur
exilio.

Vt enim inquit *Petrus Aerodius lib. 8. rerum indica-
tarum tit. 4. cap. p.* Tanta Congregatione affini-
tateq; tum Diuino, tùm humano iure homo ho-
mini coniunctus eſt, vt quocunq; modo alter
35 alterum occiderit, ſeu caſu, ſeu de induſtria,
rectè nihilominus pro parricida habeatur; Quis
audeat prudens occidiſſe, cui, & imprudentia
fraudi ſit; Quamuis idem auctor in ſeq. cap. 13.
36 ſcribit nullum homicidium prudens eſſe, neq;
conſultum.

Neque reſiſtere videtur, ea addita concluſione
per *Theſaur. all. deciſ. 243. num. 2, & 3;* Quod ſci-
licet ex generali conſuetudine Italiæ affectus
37 non punitur niſi ſequuto effectu; Et idcirco cum
Sempronius non occiderit Titium, vt in animo
conceperat, ſed eius loco Seium non fuerit cõ-
ſequutus effectum, & conſequenter puniri pęna
ordinaria non poſſit talis affectus.

38 Quandoquidem vbi quis ad actum proximum
deuenit in delictis præmeditatis etiam ambu-
lando; Contrarium verius eſt, & affectus, vt
plurimum ita punitur ſicut effectus, *vt per l. is
qui cum telo C. ad legem Cornel. de ſicar. probat Mar-
ſil. in l. vnica num. 292. cum ſeq. C. de raptu Virg. &
& teſtatur Clar. in qu. 92. verſ. ſcias tamen;* Et ſæpè
hanc ſententiam obſeruaſſe Sen. Taurini teſta-
tur *Theſaur. Iun. in add. ad ipſam deciſ. verſ. Quod
tamen, & verſ. ſeq. iuncto verſ. & aduertas; Hoc
idem probat Decian. tr. crimin. lib. 9 cap. 23. circa
finem,* & hanc practicam obſeruari in Hiſpanijs
39 quando per delinquentem fuit deffenſio ſub-
lata ipſi offenſo probat *Gomez. dicto cap. 3. ſub nu.
30. verſ. Hodie tamen.*

In hoc autem Dominio Mediolani habemus *Nou.
Conſt. tit. de pœnis § mandans, & § homicida*, quibus
40 diſponitur affectum puniri ſicut effectum in
delictis præmeditatis ad occidendum, & ibi
copioſiſſimè *Carpan. præſertim nu. 1045, & 1047.
ac num. 1051.*

Et ita cenſuit Sen. die 27. Iunij 1619. de duobus
41 mandatarijs Bergomenſibus, qui ab Agro
Brixienſe in quo mandatum ſuſceperant, ad
hanc Ciuitatem ſe contulerant, vt interficerẽt
fratres Rotulas, qui licet ad alium actũ magis
proximum non deueniſſent, furcis tamen eos
ſuſpendi iuſſit. Sen. quod ſuplicium fuit exe-
curioni miſſum infra octo dies, à die eorum de-
42 tentionis; Hoc idem cenſuit Senatus die 15.
Nouembris 1626. referente Eruditiſſimo Se-
natore Papyrio Cattaneo relationem à me tũc
Iudice Prætorio Cremonæ tranſmiſſam, & iux-
ta Curiæ votum, de Ioſepho Capettino Man-
tuano, qui accepto mandato in eo agro, ad op-
pidum Caſtelletti agri Cremon. armatu ſclo-
pulo breui rotato ſe contulerat, vt de mandato
Siluij Valarij interficeret Iouitam Carbonum
Incolam dicti Oppidi, & qui captus ratione
delationis tormenti, mandatum faſſus eſt, dũ
illum excutiebam, ad quem effectum tormentũ
illud deferebat,

Et

Digitized by Google

Et ſumma ſanè ratione ad Prouinciam à peſſimo
hoc hominum genere expurgandam cum leni-
tas in puniendis delinquentibus ſit anſa, &
43 cauſa maiorum delictorum de quo conqueri-
tur *Rebuff. d. gl. 5. in proem. Conſt. num. 29. dum ait,*
ſed vtinam, illa iura obſeruarentur, quia multi
ab homicidijs retraherentur teſtè *Cepolla conſ.*
29; Quod ſanè repetere videtur *Petrus Aerodius*
citato lib. 8. rerum iudicatarum tit. 4. cap. p. verbo,
ſed ita quoq; veniam indulgere, Vt hodie paſ-
ſim, hoc eſt nulla pęna nulla damnatione, ne
minima quidẽ interpoſita, certè id ipſum cauſæ
eſt, Cur iam apud nos difficile ſit dicere, Fre-
44 quentiores ſint hominũ cædes, an Natiuitates.
Qui auctor eodem *lib 8 tit. 4 cap. 14.* tradit vulgare
eſſe puniri homicidã pęna *d. l. Cornel.*, qui voluit
occidere, Et ſi caſu aliquo non potuerit illud
perpetrare; Nam quemadmodum virtus præ-
45 mium meretur, & ſi caſu, eo quo aſpirabat non
peruenit; Sic etiam ſcelera licet circa exitum
ſuperſedeant, meritò puniri; Voluntas origo
46 facti eſt, & ſi ſalus Diuinitati imputetur, vt Io-
ſeph dixit eius fratribus, Vos cogitaſtis de me
malum, ſed Deus vertit illud in bonum.
Hinc ſcribit idem *Rebuff. loco rel. num. 31.* fuiſſe con-
47 demnatum ad furcas in offitio Montis Peſula-
ni quendam, qui attentauerat cognoſcere car-
naliter Virginem, licet impeditus actum non
conſumauerat, ſed per ſe non ſteterat iuxta *de-*
ciſ. Boerij 316.
Hoc idem cenſuit Senatus Excellentiſs. Mediol.
48 die 14. Iunij 1614. de Io. Baptiſta Sauſono reo
confeſſo tentatæ per vim cognitionis carnalis
Felicis de Abbiate quam per vim eadem nocte
rapuerat, quia non obſtante remiſſione obten-
ta, Cenſuit Senatus ipſum Sanſonum capite
plectendum, vt fuit exequtum iuxta diſpoſitio-
nem *Nou. Conſtit. tit. de raptu Virginum.*
Et quia error huiuſmodi occidendo vnum pro
alio diuerſimodè contingere poteſt, diſtinguũt
ſcribentes plures caſus, ne iura confundantur,
Et primo aut Sempronius firmiter credens oc-
49 cidere Titium, occidit Seium, errando in per-
ſona, Aut volens occidere Titium caſualiter
occidit Seium, qui ibi ſuperuenit, vel qui proxi-
mus erat Titio, Et primo caſu ordinaria pœna
teneri occiſorem probat *Caball. all. caſu 31. n. 18,*
& ſcribit Farin. cit. conſ. 100. lit. M. Dum ſe remittit
ad diſpoſitionem l. eum qui nocentem § fin. ff. de iniu-
rijs ſupra citatum cum alijs iuribus ibi add.
50 Secundo autem caſu extraordinaria pęna te-
neri occiſorem ſcribit *Caball. cit. num. 18.* cum in
hoc leuius delictum videatur in illo iam gra-
51 uius, Et ſic diuerſa menſura ſeruanda ſit, & pro
modo culpæ imponenda pęna *Gandin. de Male-*
fit. tit. de homicid. & eorum pœnis ſub num. 20. verſ.
ſi autem delictum, Quamuis Farin. neq; eius protu-
lerit ſententiam in eo caſu, ſed ad iura citata
ſe remittat.
Hoc idem obſeruat in duobus ſequentibus caſi-
bus, Videlicet quando quis vnum iniuriare in-
tendens, alium iniuriauit, & quando quis occi-
dit mediatorem dum alium occidere volebat
iuxta tradita per *Menoch. de Arbitr. caſu 324. n. 9.*
Nihilominus *Caball. loco citato num. 21,* voluit ordi-
52 naria pęna puniri eum, qui volens animo deli-
berato offendere vnum, occidit alium pœnes
illum exiſtentem, & ante eius oculos labentem
cum admenando, vel ſclopum explodendo ma-
nifeſtum erat, quòd ex huiuſmodi ictu illos
offendiſſet.
Verum vt verum fatear his ſublatis diſtinctioni-
bus, cum in delictis præmeditatis ſemper occi-
ſor habuerit animum, & deliberatam volunta-
tem occidendi Sempronium, & ſic homicidiũ
committendi; ſiue errore, ſiue caſu alium
occiderit, opinionem Clari amplectendo, In-
53 trepidè teneo ordinaria pœna illum plecten-
dum eſſe; Quia ſemper talis homicida fuit
in dolo, & dabat operam rei illicitæ, habuitq;
animum occidendi hominem, & in hoc crimen
conſenſit, Ita ut voluntarium homicidium, hoc
fuiſſe appareat, vt probat *Couarru. par. p. relecta-*
rum cap. 10. ſub num. 14. verſ, Quorum ſententia, à
qua concluſione non diſſentire dicitur *Gomez.*
all. cap. 3. ſub num. 35. Quia licet contrariam opi-
nionem AEQVIOREM, eſſe ſcribit *verſ. Sed*
certè; Tamen aduertendum eſſe ait quando oc-
ciſor non daret operam rei licitæ, Quia tunc
ordinaria pęna teneretur alium occidendo; ſe-
cus verò ſi ſe deffendendo aduerſus aggreſſo-
rem, occideret prætereuntem, vel alium, quia
tunc, cum licita eſſet defenſio, non tenetur or-
54 dinaria pœna occiſor. *l. ſcientiam § qui cum aliter*
verſ. ſi defendendi ff. ad l. Aquil.
Non enim verum eſt homicidam voluntarium, &
55 animo deliberato dolo caruiſſe, eo ſub prætex-
tu quod ſi ſciuiſſet, non eſſe Titium non occi-
diſſet; Quia ſatis eſt quòd deliberatè occiderit
56 hominem ob quod tenetur generali pœna ho-
micidij; Alioquin ſequeretur eſſe neceſſariam
ſcientiam ſpetialem occiſi, & eius cognitionẽ
apud homicidam, vt is puniatur pœna ordina-
ria homicidij, quod eſt abſurdum; Et ſatis eſt
voluiſſe hominem occidere, & hominem occi-
derit, Quamuis in perſonam errauerit, vt pu-
niri iuſtè valeat pœna ordinaria homicidij,
quod voluntate, & actu commiſſit, nec circa id
aliquam habuit ignorantiam, quæ actum red-
dat inuoluntarium *Couarru. all. § 10, ſub nu. 14.*
57 *verſ. alioquin ſequeretur, & probat Vaſq. d. cap 96,*
ſub num. 32. verſ. Sed tamen ego, Vt conſideratur
in eo, qui dum feram, vel auem occidere pu-
tabat, aut ſclopum in ſignum lætitiæ exploſit,
vel alio modo præter voluntatem hominem
interemit, vt probat idem *Couarru. citato verſ.*
Alioquin, Qui etiam ſubijcit homicidam hunc
in corpore non erraſſe etiam ſi errorem ha-
buerit in cognitione perſonæ; Idcirco pœnam
ordinariam non poſſe euitare; Cum homicidium
ſit perpetratum animo, & facto meo, licet ex
voto non ſucceſſerit in ea perſona, at in alia, vt
eleganter tradit *Vaſquez all. cap. 96. prope finem*
verſ. nec obſtat, Vt euitarẽt ſi in corpore erraſſet

occidendo

occidendo hominem loco feræ; Et ita ſæpè
58 cenſuit Senatus, Præſertim in cauſa Excellentiſſimi Ducis Alburquenſis Gubernatoris huius Dominij, qui dum venaretur in agro Viglcuanenſi credens occidere feram, occidit hominem ſuper quo caſu via Iuſtitiæ voluit, quod Senatus iudicaret, Qui cenſuit non eſſe moleſtandum, vt ſcribit *Carpan. ad Nou. Conſt. d.cap. Homicida num. 326*, Vbi caſu commiſsum fuiſse hoc homicidium probat, quia accidit ſine culpa *Menoch. de arbitr. caſu 324. nu. 2.* Prout
59 die 21. Aprilis 1583. Idem Senatus cenſuit fauore Alphonſi Cottæ, qui dum ad annulum publicè coram Excellentiſſimo Gubernatore curreret, percuſſit in capite Io. Antonium Nouariam, qui ab aſtantibus fuerat impulſus in locum in quo currebatur, & qui deinde ob dictum vulnus deceſſit.
60 Idem cenſuit Senatus die 10. Octobris 1583. de Thoma Roccio percuſſore auri, qui caſu occiderat Io. Franciſcum Romanum puerum dum ipſe Roccius aurum percuteret, & Io. Franciſcus inclinaſset caput ſub malleo, quē Roccius eleuatum habebat, & ob magnum pondus retinere nequiuit.
Prout die 20. Octobris 1590. Senatus iuſſit exulere Blaſium Anglerium incolam Solerij, eo
61 quia explodendo ſclopum inſignum lætitiæ mulierem amicam occiderat.
Et eo fortius concluſio hæc noſtra locum obtinere debet in hoc Dominio ſtante allegata diſpoſitione Nou. Conſtit. pœna vitæ plectente illum, qui animo deliberato occidendi quem inſultauit, vel enſe, vel telo, aut aliter, etiam ſi non vulnerauerit, vt ſupra dictum fuit, Quia vel ratione huius tantum tentari homicidij deueniendo ad actum proximum, vel ratione homicidij in tertium per errorem deliberatè eo actu cōmiſſi, credēdo quod ille eſſet is quē
62 occidere intendebat, ſemper capitali pœna illum teneri patet, & admittere etiam videtur *Surd. conſ. 40. ſub num. 33. in fine, & num. 34.* dum ad excuſationem homicidę eo in caſu adducit animum occiſoris, non fuiſſe deliberatum, ſed in rixa; propterea illum pęna ordinaria homicidij minime teneri.
63 Cæterum quando delictum fuit animo deliberato commiſſum, & ex quibus inducatur deliberatio abundè ſcribit *Boſſ. tit. de homicidio num. 33. cum ſeq. plur. Clarus in dicto §. homicidium verſ. ex propoſito dicitur, Cumia in ritibus cap. 54. num. 102. cum plur. ſequenti, Farin. qu. 126. nu. 199. cum plur. ſeq. latiſſimè Menoch. de arbitrar. pleno caſu 361.* vbi viginti adducit coniecturas, ex quibus animus deliberatus occidendi conijcitur, *& lib. 5. præſumpt. 38. num. 1. Caball. tract. de omni genere homicidij num. 380 cum ſeq. plur. & num. 387. cum ſeq. Bertazol. conſ. 85. num. 10. cum ſeq. & conſ. 208. num. 8.*
Et licet præmedatum homicidium, ſiue animo deliberato commiſſum, dicitur quando poſt
64 ortam rixam, & iram, ſiue iniuriam factam intra modicum tempus quis aduerſarium aggreditur, & occidit, quod tempus intra triginta dies concedi probat *Lucas de Penna in l. omnes omnino Curiales C. de Decurion. lib. 10. & Boſſ. tit. de homicidio num. 62, Sen. Bellonus tr. de his quæ incontin. fiunt cap. 7. num. 7;* Illud tamen tempus Iudicis arbitrio relinqui ex facti, & perſonarū
65 qualitate docet *Menoch. recitato caſu 361. nu. 22,* Quod arbitrium extra ſpatium ſequentis diei,
66 & ſic vigintiquattuor horarum non ſe extendere tradit idem *Menoch. conſ. 207. num. 40. poſt Bobinum conſ. 9. nu. 13;* Quia per huiuſmodi tempus iracundiæ calorem durare ſcribit *Clar. d. §. homicid. verſ. ex propoſito propè finem.*
Tamen vbi ſedato calore diuertendo ad extraneos actus ad huiuſmodi delictum quis deuenerit, qui calor ſedatus præſumitur dum of-
67 fenſus poſt receptam offenſionem ad extraneos actus diuerterit, vt probat *Boſſ. d. tr. de homicidio num. 61. in fine, & Sen. Bellonus d. cap. 7. nu. 7. poſt Caball. tr. de omni genere homicidij num. 96. & ſequitur Farin. all. qu. 126. ſub nu. 214. verſ. quia ad excludendum, deliberationem, & verſ. Quod idem poſt Cardin. Albanum conſ. 12. num. 2.* Tunc præmeditate deliquiſſe diceretur, Et ita cenſuit
68 Senatus die 22. Ianuarij 1592. in cauſa Alexij Paltinerii, qui ex inſidijs occiderat Io. Baptiſtam Cellam lapſis tantum viginti horis poſt receptam iniuriam, Declarando caſum non eſſe gratiabilem, Quod notatu dignum valde videtur.

S V M M A R I A.

Inuidia maximum vitium ob quod primum fuit à Cain patratum homicidium num. 8.
Mors omnia ſoluit num. 1.
Mortuo delinquente extinguitur delictum omnis pœna pecuniaria, ſiue bonorum confiſcationem continens num. 2.
Morte delinquentis extinguitur iudicium num. 3.
Pœna non tranſit ad hæredes num. 4. & traditur decretum Senatus Mediolani num. 5.
Aliud decretum Senatus Mediolani num. 6.
Aloyſij Beleredij Senatoris honorifica mentio Scipionis Africani cauſa per Lucium defenſam ob eius mortem num. 7.
Hæres Officialis tenetur ex delicto eiuſdem de AEQVITATE num. 8, & declaratur tamen num. 9.
Pœna pecuniaria delinquentis in officio, vt tranſeat in hæredes duo requiruntur num. 8. & 9.
Reus in caſu quo poſt mortem damnare poteſt, & Fiſco bona applicari intra quinquennium agi debet nu. 11. & 12.
Iniquum putauit Pe. Roma, vt poſt tot annos quis rationem redderet num. 14.
Sima ea ſententia num. 15.
Delicta pro quibus etiam poſt mortem contra eum procedi poteſt recenſentur num. 12. 16. 17. 18. 19. 10. 21. 22. & 23.
Qui publicam pecuniam fœneratur dicitur crimen peculatus committere 23. Miniſtri infamia redundat n. 24

Qui vtitur publicis rebus peculatum committit nu. 24. & 25.

Infamia minori redundat in Magiſtratu num. 26.

Confiſcatio bonorum venit ipſo iure in crimine læſæ Maieſtatis, & hæreſis num. 27.

Vaſſalli delinquentis morte pœna tranſit ad ſucceſſores num. 28.

In crimine læſæ Maieſtatis non requiritur diffinitiua, ſed ſufficit declaratoria num. 28.

Reus criminis læſæ Maieſtatis impune occidi poteſt num. 29.

Dux Vrbini pro homicidio Cardinalis Alidoſij Papienſis pro duellis non fuit moleſtatus num. 30.

Contra filios rei læſæ Maieſtatis de iure antiquo procedebatur ad capitalem pœnam num. 30.

Filij ob criminis grauitatem etiam puniuntur num. 31.

Filij Sciani filij capite fuerunt damnati num. 32.

Amici rei perduellionis quod iure antiquo pœna capitali afficiebantur num. 33. & cur num. 34.

E ſocijs fideliores ſunt amici num. 35.

Sæpius delectamur cibis ſuauiſſimis quam ſaluberrimis num. 36.

Dominium bonorum rei læſæ Maieſtatis amittitur ipſo iure licet effectus, expectet declaratoriam num. 31. declaratur num. 37.

Sententia declaratoria in crimine Maieſtatis retrotrahitur ad tempus commiſſi criminis num. 38.

Declaratoria ſequta in crimine Maieſtatis Fiſcus vindicare poteſt omnia bona rei alienata poſt perpetratum crimen etiam ante declarationem num. 39.

Pœna confiſcationis in crimine Maieſtatis habet locum tantum in primo capite, non autem in alijs in quibus mors ſiue confiſcatione ſuccedit num. 40. 41. niſi per edictum Principis eſſe pœna confiſcationis impoſita pro quacunq; ſpecie.

Princeps ſuperiorem non recognoſcens poteſt per edictum imponere pœnam confiſcationis pro quacunque ſpecie criminis Maieſtatis num. 42.

Hæres Offitialis tenetur in certis caſibus ratione, delicti in offitio etiam ſi non fuerit lis conteſtata cum ipſo Offitiale viuente. Cap. CIII.

ANtiqui iuris eſt mortem omnia
ſoluere, vt ſanxit *Imperator Iuſ-*
tin. in § deinceps in Auth. de Nup-
1 *tijs*, Adeò quòd extincto delin-
quente, extinctum etiam dici-
tur delictum, & omnis pęna pe-
cuniaria, ſiue bonorum confiſcationem conti-
2 nens *l. vnica, & ibi Doct. C. ex delictis defunctorum,*
& l. deficis C. de publ. iudic. & l. ex Iudiciorum ff. de
accuſationibus, ac probauit Cyn. in l. vlt. C. ſi reus, vel
accuſator mort. fuer. quem ſequitur Menoch. conſ. 99.
num. 157.
3 Quinimo iuditium etiam cæptum extingui
per mortem delinquentis probat *Tex. in l. p. C.*
ſi reus, vel accuſator mort. fuer. Quia pœna non
tranſit ad hæredes *d. l. vnica, & l. pupill. § ſi hæred.*
de reg. iur. & latè tradit Bertazol. conſ. crim. 181. nu.
9. cum ſeq. lib. p. & ſequitur Peregr. de iure Fiſci,
tit. 5. num. p. cum ſeq. nec pœna ad hæredes tranſit §.
4 *non autem institut. de perp. & tempor. act. poſt alios*
tradit Gratian. lib. 5 diſcept. forenſ. cap. 862. num. 28.
Et ita cenſuit Senatus die 11. Auguſti 1552. in
cauſam Petri Martyris Montij rei cõfeſſi fal-
5 ſitatum commiſſarum in præiuditium Fiſci, &
præmortui pendente termino ad deffenſiones
faciendas; Declarando non eſſe locum confiſ-
cationi ob mortem rei ante condemnationem
6 ſequtam; Quòd reſcriptum regiſtratum eſt in
primis additionibus ad Nou. Conſt. fol. 25.
7 Prout etiam die 18. Maij 1632. referente Am-
pliſſimo Senatore Aluyſio Bcleredio, cenſuit
Senatus actionem criminalem non dari con-
tra hæredes niſi in crimine læſæ Maieſtatis.
Quibus rationibus non poſſe procedi contra P.
Scipionem Africanum contendebat Lucius
Frater, dicens, Parum fuiſſe eum poſt mortẽ
non laudari, Niſi quoq; accuſetur; Carthaginẽ-
ſesq; contentos fuiſſe exilio Annibalis, Popu-
lum verò Romanum ne mortem quidem P.
Scipionis exſatiari, niſi, & ipſius ſepulcri fama
7 laceraretur, Et frater inſuper mactaretur ac-
ceſſione inuidiæ, vt refert *Petr. Aerod. lib. 9. rer.*
iudic. tit. 5. de peculatus crimine cap. 7. Vbi in fine
inquit vtrumq; Scipionem fuiſſe vexatum, qui-
bus non tàm crimen, quàm inuidia nouerat,
Cum tanta cognomina Africani, & Aſiatici nõ
potuerint ſuſtineri; Cuius inuidiæ ſtimulo
quòd maximum eſt vitium, ad fratris homici-
8 dium deueniſſe Caym conſtat, & illud valdo
exagerat vti homicidium coniunctum *Petrus*
Aerodius lib. 8. tit. 4. cap. 13.
DE AEQVITATE tamen ex ſpeciali beneficio
Imperatorum Diocletiani, & Maximiani cau-
8 tum eſt fauore eorum, Qui extorſionibus, vel
aliter fuerant vexati ab Officiale cuius hære-
des in quantum ex delicto teneri habetur in
l. vnica C. ex delictis defunctorum, & ibi Gloſ. in ver-
bo Scelere circa medium verſ. non obſtat quod hic
Vbi apertè tradit Gloſ. quod ex AEQVITA-
TE, datur actio cõtra hæredes, in id quod per-
uenit ad Offitialem, ne alieno ſcelere ditentur
hæredes iuxta verba eiuſdem Textus. Quæ cõ-
9 cluſio tamen intelligitur, vbi viuente Offitia-
le lis cum eo ſit conteſtata, vt explicat Textus
prædictus.
Et ſi autem pœna pecuniaria delinquentis in of-
fitio tranſeat in hæredes iuxta *Text. in l. 2. C. ad*
10 *l. Iuliam repetundarum*. Nihilominus duo re-
quiruntur ad hoc, vt hæredes teneãtur, Primò
quòd lis fuerit cum ipſo Offitiali conteſtata,
Secundò quòd intra annum à die eius mortis,
11 contra hæredes agatur, vt exponit ibidem
Gloſ. p. per l. in Senatus § ſi propter, & l. 2 ff. ad
Turpil. Et probat Pe. Gregor. lib. 38. Syntag. iur.
cap. 28. num. 6. par. 3.
In quocunq; autem caſu in quo reus poſt mortẽ
damnari poteſt, & Fiſco bona applicari ob
grauitatem criminis, quod id intra quinquẽ-
nium

Digitized by Google

12 nium tantum agi poſſit probat *Text. in l. res quæ*
ff. de iure Fiſci, & l. fin. C. eodem tit. Alioquin per-
ſcriptionem quinquennij excluditur Fiſcus,
nec rei defuncti hæres moleſtari, vlterius po-
13 teſt, vt habetur in *l. 2. & ibi Bart. C. de Apoſtatis,*
Gloſ. & Salyc. in l. Manicheos, C. de hæret. Roman.
ſingul. 432. Cephal. conſ. 17. num. 7, Boer. deciſ. 264.
num. 18. Gramat. deciſ. 105. num. 22. Clar. in §. læſa
Maieſt. verſ. Item licet, & qu. 51. num. 14. verſ. hic
tamen, & verſ. ſciat autem, vbi apertè loquitur
de crimine repetundarum, ſuper quo intra
quinquennium à die mortis defuncti eſt om-
nino cognoſcendum.
Hanc eandem ſententiam amplectitur *Decian. lib.*
5. cap. 57. num. 12, & Peregr. d. tr. de iure, & priuil.
Fiſci lib. 4. tit. 5. num. 33. vbi multos in eam refert
ſententiam.
Et ita apud Romanos obſeruatum fuiſſe teſta-
tur *Petr. Aerod. d. lib. 9. tit. de pecul. cap. 17,* Cum
14 iniquum videretur poſt tot annos, quam quis
pecuniam acceperat delegatam in vſum Reip.
eius reddere rationem; Vnde pulcrè Syma-
15 chus ad Theodoſium, Ne nouum exemplum
inducas Pie Imperator, vt ſucceſſio omnium,
qui Reipublicæ præfuerunt ſecura ad liberos
non tranſeat.
Vt verò præcisè habeatur, quæ ſint grauiora illa
delicta pro quibus etiam poſt mortem proce-
di poteſt, ratione confiſcationis, ſiue adem-
ptionis bonorum *gl. in d. l. vnica verbo ſcelere de-*
tentur in fine. C. ex delictis defunctorum, Quinq; tra-
*dit caſus sl*z. *Primo in crimine læſæ Maieſtatis l. fin.*
16 *ff. ad l. Iul. Maieſt. 2. in crimine hæreſis l. 4. C. de hæ-*
17 *ret. 3. in crimine repetundarum, l. 2. C. ad l. Iul. re-*
18 *petunda 4. in crimine de reſiduis, l. ex iudiciorum ff.*
19 *de accuſationibus, & l. 2. ff. ad l. Iul. repetundarum,*
20 *& 5. in crimine peculatus, l. fin. ff. ad l. Iul. pecul.*
His tamen alios tres addidit caſus *glo. in d. l. ex*
21 *iudiciorum verbo Maieſtatis ff. de accuſationibus,*
Videlicet in crimine apoſtatatus *l. 2, et l. apoſta-*
23 *tarum C. de apoſtatis,* Secundo quando vxor de
morte viri accuſata deceſſit *l. Lucius ff. de iure*
Fiſci, quia non ſecuta condemnatione ipſa vi-
uente imminet pœna bonorum ademptionis
23 hæredibus mulieris; Delictum hoc enim gra-
uiſſimum inter parricidia connumerari tradit
Petr. Aerod. lib. 8. rerum iudic. tit. de parricidijs cap.
24 4. Prout crimen peculatus non ſolum com-
mittir qui publicè pecuniam furatur, ſed & qui
publicis rebus vtitur, aut fruitur, vt contigiſſe
Alcibiadi teſtatur Aerodius lib. 9. tit. 5. de peculatu
cap. 5. dum ille ſuppellectili publica, ornamen-
25 tis, vaſiaq; aureis, & argẽteis priuatim, & tan-
quam ſuis domi vtebatur; Et C. Verro qui pe-
cuniam publicam fœnerabatur, cum huiuſmo-
di fœneratio publicæ pecuniæ alio nomine
appellanda non ſit, quam crimen peculatus, vt
inquit Cicero relatus per Aerodium qui ſe-
quenti capitulo inquit infamiam Miniſtri re-
26 dundare in Magiſtratum, quia vix delinquere
poſſe Miniſtros tradit, niſi iubente, aut con-
ſentiente, aut diſſimulante Magiſtratu, Tertio
in crimine deſertæ militiæ *l. 4. C. de re militar*
lib. 12.
Vbi enim confiſcatio bonorum venit ipſo iure,
vt in crimine læſæ Maieſtatis, ac hæreſis, in
quibus feuda, & bona ipſo iure ad Dominium
deuoluit tradit *Affl. de feudis in cap. p. §. porrò*
num. 32. tit. ex quibus caſibus feuda amitt. morte
27 Vaſſalli delinquentis; Non extinguitur pœ-
na; ſed tranſit contra ſucceſſores à quibus poſ-
ſeſſio illius rei recuperatur *Menoch. conſ. 99. nu.*
159. quem ſequitur Farinac. qu. 112. num. 25, & qu.
116. num. 13. & qu. 164. num. 20. cum ſeq
Neq; eo caſu requiri ſententiam diffinitiuam
28 condemnantẽ delinquentẽ, ſed tantum decla-
ratoriam copioſè probat *Menoch. in all. conſ. 99.*
num. 160. cum ſeq. Farin. qu. 116. num. 20. ob delic-
ti atrocitatem, *vt tradit Io. Igneus in l. Cams num.*
18. ff. ad d. conſ. Sillanian. per Gloſ. in d. l. Inditiorum
verba Maieſtatis ff. de accuſat. & Gloſ. in l. vlt. C. de
iure Fiſci lib. 10, & poſt eos ſcribit Farin. d. qu. 1 2.
29 *num. 1.* Dum ob huiuſmodi crimen impunè
etiam occidi poſſe reum tradit idem *Farinac.*
qu. 103. num. 13. & qu. 116. num. 27; Quemad-
modum euenit, Cardinali Alidoſio Papienſi,
qui fuit occiſus à Duce Vrbini, tanquam per
duellis, & idcirco de huiuſmodi homicidio
30 non fuiſſe moleſtatum ipſum Ducem ex de-
claratione Cardinalium teſtatur *Feret. conſ. 31*
num. 8, & 9. lib. 1. quem ſequitur Eugen. conſ. 23.
num. 56.
Prout ob grauitatem criminis, contra filios hu-
iuſmodi rei ad capitalem pœnam de iure an-
31 tiquo procedebatur, vt innuit *Tex. in dicta l.*
Quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt. de qua reactum fuit
ſupra *in cap. 12. lib. p.* Et idcirco Excellentiſs.
Senatus Conſ. Romanæ Reipubl. capite dam-
32 nati fuerunt filij Aelij Seiani, qui vt inquit D.
Tertullianus teſtè Petro Aerodio *lib. 7. rerum*
iudicatarum tit. Si quis Principi attentauerit cap.
31. fol. 890. Impuberes mortem neſciebant, &
ſub cultro ridebant, Quippè quod amici etiam
33 huiuſmodi rei eadẽ pœna capitali afficieban-
tur de iure antiquo, vt ſubijcit Pe. Aerodius
loco allegato. Quia delictum huiuſmodi ſine
34 Socijs nemo audere ſolet, e Socijs autẽ fide-
liores ſunt amici, quia veteri amicitia impulſi
de facili veniunt in ſceleris ſocietatem, Et
quemadmodum ſæpius delectamur cibis ſua-
35 uiſsimis, quam ſalubetrimis. Sic pleriq; li-
bentius, ad eos adiunguntur qui vitia, quam
qui virtutes inſectantur, *Hæc Petrus Aerodius*
loco rel. fol. 895:
Dominium enim bonorum rei criminis læſæ
36 Maieſt. amittitur ipſo iure, licet quo ad eius
effectum ſtat in ſuſpenſo, donec ſequatur ſen-
tentia declaratoria; Quod interpretatur *Fa-*
rinac. all. qu. 116. ſub nu. 24. verſ. Dixit, nil aliud
velle ſignificare, niſi quod amittitur ipſo iure
Dominium, ſed quod non poteſt capi poſſeſsio
37 ſine ſententia, *Peregr. de Iure Fiſci tit. 8. nu. 11.*
Baiard. ad Clarum in §. læſæ Maieſt. num. 25. verſ.
Et licet bona, & Andr. Gail. de pace publ. lib. 2. cap.
3. num. 15.

Et ſententia hæc declaratoria, retrotrahitur ad
38 tempus commiſsi criminis; Itaut illa ſequta poterit Fiſcus vendicare omnia bona ipſius rei etiam alienata poſt perpetratum crimen,
39 ſed ante condemnationem, ſeu declarationē prædictam, vt expreſſe tradit *Decian. in tr. crim. lib. 7. cap. 40. num. 6. & ſequitur Farin. alleg. qu. 116. num. 22.*

Quæ tamen pæna confiſcationis, locum tantum obtinet quando crimen læſæ Maieſtatis fuit commiſſum in primo capite vlz. quando illud
40 fuit commiſsū contra Principem, vel Rempublicā, ſiue contra eos collaterales ideſt Conſiliarios, aut Senatores iuxta *Tex. in l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt.*, Quia in alijs caſibus tantum-
41 modo pæna mortis ſuccedit abſq; bonorum confiſcatione, vt docet *Affli. Tit. quæſtu. regal. verbo, & bona committentium nu. 53. & num. 99. & probat Farin. alleg. qu. 116. nu. 23.*

Niſi fortè per edictum Principis impoſita eſſet pœna etiam confiſcationis pro quacunq; ſpecie criminis læſæ Maieſt., vt fieri poſſe per Princi-
42 pem Superiorem non recognoſcentē admittit *Farin. loco cit. nu. 24. poſt Baiard. ad Clar. in d. §, laſe Maieſt. num. 1.*

SVMMARIA.

Munera excitant oculos Sapientum, & mutant verba, iuſtorum, & cur num. 1. 2. & 3.
Adminiſtrantes remp. non ſolum à malo, ſed etiam à ſuſpicione mali alieni eſſe debent num. 4.
Iudex bonus abſtinere debet à gratia odio, & pretio num. 5.
Iudex bonus abſtinere debet à muneribus num. 6.
Concuſſionis nomine continentur munera num. 7.
L. 12. tab. quid Magiſtratibus circa dona præcipiat nu. 8. vbi pulcrum Petri Aerodij exemplum num. 8.
Senatui Romano licebat mitigare leges num. 9.
Lex repetundarum conuictos ordine Senatorio remouebat damnatos vero iure concionandi priuabat, ob Aequitatem non ſeruata num. 10.
De Aequitate permiſſum eſt aliquando Magiſtratibus munera aliqua capere poſſe num. 11. cum diſtinctione num. 12. cum ſeqq.
Munerum pratioſorum appellatione quid veniat, & quid leuium num. 13. & 14.
Munera pratioſa, & magna omni iure, & Aequitate Magiſtratibus prohibentur recipi, & cur num. 15, limitatur num. 16. cum declaratione num. 17.
L. Iulia repetundarum quos excipiat num. 18.
Munera leuiora qui Magiſtratus accipere poſſint quomodo, & quando num. 19, & 20, cum plur. ſeq.
Edulium quid ſit num. 21.
Dictio nihil eſt vniuerſalis num. 22.
Vniuerſalis negatiua totum excludit num. 23.
Magiſtratus & actu Iudices eſculenta, & poculenta accipere poſſunt num. 24. præſertim qui nullum, vel tenuem ſalarium habent num. 25.
Pacta ſunt non habere ſalarium, vel tenue num. 26.
Eſculenta, & poculenta in anno excedere non debent aureos centum num. 27.
Magiſtratus plura munera eſculenta, & poculenta quā paucis diebus poſſunt conſumi non excedit legis promiſſionem num. 28. & non requirunt actualem conſumptionem num. 29. ampliatur num. 30.
Senatoribus Mediolani non eſt prohibitum recipere eſculenta, & poculenta num. 31.
Eſculenta, & poculenta Magiſtratui dono data non debent vendi num. 32, & cur num. 33.
Eſculenta, & poculenta recuſare in vrbanum, & ab Aequitate alienum num. 34. 35.
Senatoris Pauli Belloni ſalſe dictum num. 36.
Iudex cauſa poſt latam ſententiam, an poſſit munera accipere ab eo qui obtinuit num. 37. 38. 39, & 40. improbatur Anchar. & Menoch. ſententia.
Iuramenti forma, quæ proteſtabatur à Iudicibus circa munera num. 41.
Pæna repetundarum Comites etiam afficiebat ſi contrauentionem perſuaſiſſent Magiſtratui, vel quod ob id accepiſſent num. 42. quæ duplicem habet effectum num. 43. 44. & 45.
Pæna repetundarum tenentur qui vel accuſandi, vel non accuſandi gratia quid accipiunt num. 46.
Demoſthenes repetundarum punitus, & cur nu. 47.
Iudicem precari, vel precando abſolui, ſed docere atq; ſuadere iuſtum eſt num. 48. & cur num. 49.
Catonis ſolemne dictum de furibus num. 50.
Senatoris Principalis Montij admonitio facta Auctori accedenti, ad iudicaturam Cremonenſem num. 51.
Caſatis Montij Card. & Archiep. mentio num. 52.
Quid obſeruauerit Auctor in accipiendis muneribus num. 53.
Fumi venditoris punitio facta ab Imperatore Alexandro Seuero num. 54. 55.
Conſuetudo Franciæ donandi Magiſtratibus num. 56.
Conſuetudo cuiuſcunq; regionis eſt optima legum interpres num. 57.
Cenſus ratione, vel liuelli capones annuos dare obligatus viuos tradere tenetur nu. 58, limitatur in alijs autibus, & cur num. 59.

Eſculenta, & poculenta recipere an poſſint Magiſtratus ſaltem, Quæ in anno valorem aureorum centum non excedunt, Cap. CIV.

1 MVnera excecare oculos Sapientū, & mutare verba iuſtorum habetur in Eccleſ. cap. 20. Quia (vt legitur in Prouerbijs cap. 27.)
2 Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas iudirij, Hinc ſcripſit Ieſaias cap. 38. quod qui proijcit aua-
3 ritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, ipſe in excelſis habitabit.

Propterea cum in his, qui rempublicam adminiſtrant tanta requiratur integritas, & fides, Non ſolum à malo, ſed etiam à mali ſuſpitione
4 alieni eſſe debeant; Auaritia præſertim, vt oderit ſummopere requiritur, bonus enim

Iudex

Iudex abſtinere debet, à gratia, odio & prætio
5 *cap. Epiſcopus* §. *ſi ergo* 11. *qu.* 3. Et etiam à mu-
neribus ſiue donis, vt expreſſe cauetur per *Vl-*
6 *pianum in l. ſolent* §. *vlt. in princip. ff. de officio*
Proconſ. & legati, & Modeſtin. in l. plebiſcito ff. de
officio Præſidis.

Sub concuſsionis enim nomine contineri hæc
7 munera voluit *Gloſ. in l. eadem* §. *p. ff. ad l. Iul.*
repetund. & lege 12. *tabularum teſte Cicerone lib.*
3. *de legibus*, Ita cautum erat Magiſtratus; Do-
8 num non capiunto, neue danto, neue petunto,
neue gerunto.

Et cum Iulius Baſſus Quæſtor in Bithinia à pro-
uintialibus licet amicis quædam accepiſſet;
accuſantibus Pomponio Ruffo, & Theofane,
ac Polliono, qui furta, & rapinas munera ipſa
vocitabant, & quæ non celabat Baſſus; Cauſa
per quattuor dies acta eſt, quorum vlterius
probationes occuparunt; Cenſuit Bæbius ma-
cer conſul deſignatus, Baſſum teneri lege re-
petundarum, vt refert *Petrus Aerôdius lib.* 9.
rerum iudicatarum cap. 23. *tit. de repetundis fol.*
1243, qui ſubijcet Cæpionem contra Senten-
tiam Conſulis dandos eſſe Iudices decreuiſſe.

Et cum liceret Senatui mitigare leges; Veniam
9 dari oportere Baſsi facto vetito quidem, non
tamen inuſitato, Quæ Cæpionis Sententia pre-
ualuit.

Qui Auctor ſequitur, quod lz. conuictos repe-
tundarum, ordine etiam Senatorio remoueri
debere teſte Suetonio cautum eſſet, & ius con-
cionandi nõ habere damnatos de repetundis;
Tamen non fuiſſe obſeruatum rigorem dictæ
10 legis, ſed AEQVITATEM, Prout antea actum
fuerat cum Lucio Lentulo conſulare, quẽ dam-
natum lege Cæcilia repetundarum, Nihilomi-
nus poſtea Cenſorem factum eſſe cum Luc.
Cenſorino refert Valerius; Atq; Luc. Scipio-
nem Aſiaticum licet damnatum ob peculatum
manſiſſe nihilominus in Senatorio ordine.

De AEQVITATE tamen permiſſum eſt aliquan-
11 do Magiſtratus, & cauſarum Iudices xenia
aliqua, quæ corruptè munera vocantur aliqua
capere poſſe, vt ample probat *Menoch. de Ar-*
bitr. caſu 517. *ſub num.* 2. *verſ. Caterum vbi diſtin-*
12 *guit duos caſus*, inter Iudicem potentia tantum,
& alium qui potentia, & actu Iudex dicitur;
Prouteriam diſtinguit munera, inter pretioſa,
& leuia; Quorum prætioſorum appellatione
13 venire Aurum, & Argentum ſuppellectilia, &
reliqua his ſimilia docet *Menoch. all. caſu* 517.
ſub num. 12. *verſ. Hic ſtatuit*, Alia autem leuia
14 munera, eſculenta, & poculenta continere
ſcribit idem *Menoch. loco rel. num.* 5. *&* 13. *cum*
ſeq.

Nam primo caſu dona, & munera tantum ma-
gna, & quæ danti magno detrimento ſunt pro-
hibita cenſentur per dictam *l. ſolent* §. *vlt. ff. de*
officio Proconſ. & legati, Et ab his omnino Ma-
giſtratus abſtineri debere tradit *Menoch. loco*
citato ſub num. 3., cum hæc, omni iure, &
AEQVITATE, prohibeantur, Quia munera
hæc recipiendo, vel ſe maxime obſtringere vi-
15 dentur Donantibus, Vt eis ad omnia teneri
credantur; Vel Donantes ipſos dicantur con-
cuſsiſſe, & cum ijs concuſsionis crimen com-
miſsiſſe dicantur.

Niſi fortè huiuſmodi munus factum eſt ab amico
16 vel ſanguine coniuncto *l. p. C. ad l. Iul. repetund.*
Boſſ. tr. de Official. corruptis num. 3. vbi declarat
17 hoc intelligi, vt vſq; ad Aureos centum poſsit
accipere, & ſequitur *Menoch. loco cit. num.* 4. ac
ſcribit *Petrus Gregorius lib.* 36. *Sintagm. iuris cap.*
28, *ſub num.* 4. *in fine par.* 3. vbi tradit *l. Iuliam*
18 excipere Sobrinos, & proximiores, & Vxorem
eo quia in his ſuſpitio mali ceſſat dummodo
negotij aliquid publici non ſit cum ijs.

Alia vero munera leuiora, quæ eſculenta, & pocu-
19 lenta vocantur indiſtinctè poſſe dono accipe-
re eos Magiſtratus, qui actum Iudices nõ ſunt,
ſcribit *Coraſ. in d. l. plebiſcito num.* 5. *ff. de officio*
Præſidis, & poſt alios multos probat *Menoch. cit.*
caſu 517. *num.* 5. *cum ſeq. plur.* vbi ad contraria
reſpondet, & refert *Vlpiani verba in d. l. ſolent* §.
vlt. ff. de officio Proconſ. & leg., Vlz. quantum
ad Xenia pertinet audi quid ſentimus, Vetus
Prouerbium eſt.

Neq; omnia, neq; quouis tempore, neq; ab om-
20 nibus, nam valde inhumanum eſt à nemine
accipere, ſed paſsim viliſsimum, & omnia aua-
riſsimum; Et quod mandatis continetur ne
donum, vel munus ipſe Proconſul, vel qui in
alio offitio erit accipiat ematue, quod niſi
victus quotidiani cauſa ad Xenia nõ pertinet,
ſed ad ea, quæ edulium excedunt vſum, ſed ne
Xenia producenda ſunt ad munerum qualita-
tem.

Edulium enim eſt quidquid edimus, vel edẽdi
21 gratia nobis eſt paratum, quod Modeſtinus
eſculentum, & poculentum appellauit in *d. l.*
Plebiſcito ff. de officio Præſidis, vt refert *Menoch.*
loco rel. num. 7. qui ſubijcit in edulijs ceſſare
ſuſpitionem cõcuſsionis, & corruptionis cum
modici ſint valoris, Quas duas rationes conſi-
derauit Imperator, dum prohibuit Magiſtrati-
bus munerum receptionem.

In ſecundo caſu quamuis non parum reſiſtant
iura deducta, & præſertim hanc negatiuã par-
tem ſequuti ſint *Accurſ. Rainer. Butrigar. Bal.*, *Lu-*
cas de Penna, & alij quos refert Menoch. cit. caſu
517. *num.* 14. Ea moti ratione, quod cum Im-
perator Iuſtin. ſanciuerit hos Iudices nihil
capere poſſe præter ſalarium, & vſus ſit ea dic-
22 tione, nihil, quę vniuerſalis eſt, & ſic eſculenta
etiam, & poculenta excludere videatur, cum
23 vniuerſalis negatiua totum excludat *l. hoc ge-*
nus vbi gloſ. ff. de condic. & demoſtrat.

Attamen contrarium verius eſſe concludit *Me-*
24 *noch. citato caſu* 517. *num.* 16. *cum ſeq. plur.* dum
admittit Magiſtratus etiam actu Iudices poſſe
accipere eſculenta, & poculenta, quæ eius ani-
mum peruertere nequeunt, cum modici ſint
valoris, nec accipientes animum allicere, vel
peruertere ſoleant, vt probauit *Abb. in cap. & ſi*

quaſtiones num. 4. de Simonia, & explicat, Redou.
tr. de Simonia in 3. parte cap. 24. num. 12, & poſt
eos ſcriptum relinquerunt *Paris de Putro tr. de*
Synd. in verbo eſculenta, & verbo Conſiliarijs, Alex.
conſ. 206. nu. 10. lib. 2, & Boſſius tit. de Offitialibus
corrupt. nu. 2. cum alijs per Menoch. relat. n. 18.
Quibus addo *Pe. Gregorium cit. libro 36. Synt.*
iur. cap. 28. ſub num. p. & Coſtam remed. ſubſidiar.
78. num. 10. cum ſeq. plur.
Et eo magis procedere hanc concluſionem affir-
mat *Menoch. num.* 21. quando Iudex, vel nullum,
25 vel tenue habet Salarium à Principe quo viue-
re poſsit; Nam tunc omnino permiſſum eſt
accipere eſculenta, & poculenta, modo non
ſint magni valoris *cap. Statutum §. inſuper de re-*
ſcriptis in 6, & ibi Gloſ. & ſcrib. & poſt multos
alios probat *Viuius deciſ.* 113. *nu.* 8. Quia paria
26 ſunt non habere ſalarium, vel tenue, vt tradit
Menoch. ſub d. num. 21. in fine, qui ad contraria
reſpondet *nu. 16 & 19. & Coſta tcit. remed. 78,*
num. 10. & 13.
Horum eſculentorum, & poculentorum tamen
valorem, licet ſua prudentia iudicabit Iudex,
habita ratione qualitatis Perſonarum, & quan-
titatis muneris, & à quo, & cui, & quo tem-
pore, vt ſubijcit *Menoch. num.* 22., Nihilominus
horum valorem in anno excedere non debere
27 aureos centum ſcribit idem *Menoch. num. 11.*
& tradit *Petrus Gregorius d. cap. 28, ſub num. p.*
& ſeq. Petrus Aerodius d. lib. 9. rerum iudicatarum
cap. 23. circa medium verſ. Qui Magiſtratus Vr-
bani tit. de repetundis; Itant licet vna die à di-
uerſis dono receperit Magiſtratus plura mu-
28 nera eſculenta, & poculenta, Non id circò di-
ceretur excedere normam à legibus permiſsã,
vt eſculenta recipiantur, quæ paucis diebus
29 poſſunt conſumi, Quia ſat eſt quod apta ſint
conſumi, non quod requirant actualem con-
ſumptiorem, vt ſcribit *Menoch. num. 23. vbi præ-*
cedenti num. ampliat concluſ. procedere reſpectu
eſculentorum, & poculentorum pro ſe, ſed
30 etiam pro ſuis, ideſt familia, & Equis..
Qui auctor *num. 22. cum ſeq. probat*, non id circò
31 prohibitum eſſe Senatoribus Mediolani reci-
pere hæc eſculenta, & poculenta, vt Perdices,
Capones, metretã Vini, vel duas ad ſummãm
non obſtante iuràmento præſtito antequam
in eo ordine ſedere inciperent, quod illicita
munera non accipient, & ab omnibus illicitis
abſtinebunt.
Verum memoriam habere debent Magiſtratus,
32 ne ratione eſculentorũ, & poculentorũ de qui-
bus Tertullianus ait, belle equidem in mune-
ribus quæ à paruis maioribus offeruntur titu-
lus offitij, delectat munus non corrumpit,
ante oculos inquam habere debent, Sententiã
Themiſtoclis, quem non malè audiſſe, quod
edulia acciperent Magiſtratus narrat Plutar-
cus, ſed quod accepta retro alijs venderent;
Non poſſe enim elabi eo comertio, quin repe-
33 cuniam aceiperent, vt reefrt *Petrus Aerodius*
d. li.b 9. rerum iudic. tit. de repetundis cap. 24. poſt
princip. verſ. de Xenijs.

Qui auctor impugnando inhumanitatem eorum
Magiſtratuum, qui pænitus exculenta, & po-
culenta recuſant, Inquit verſ. memini. Quod
quidam Iudex cum inito Magiſtratu magni-
fice ſtatuiſſet iudicandi cauſa, vel à pullo ab-
ſtinere; Propterea ſane reiiciebatur quod nihil
34 AEQVI humaniq; de eo ſperarent, qui omnẽ
Vrbanitatem humaniterq; faſtidiret, vt Rho-
diorum Coloſus ob eximiam magnitudinem
35 formidabilis non amabilis erat.
Ad quod propoſitum non poſſum non enarrare
quod Superioribus annis accidit in domeſti-
co colloquio aliquot Senatorum inter quos
quidem vir certè Doctiſs. ſed eque auidiſs. ad
opes ingentes cumulandas, qui cum Propræ-
turã exercuiſſet, dum eius abſtinentiam in eo
munere ornatiſsimè oſtentaret, dixit ſibi pati-
nã reccentis vuæ plenam, quaſi tunc è vinea de-
cerptã dono allatam in Natalitijs Feſtis repu-
diaſſet; Cui acutè reſpondit Sen. meus Bello-
36 nus; Rectè profecto egiſti; amice ſed ſi vineam
tibi donaſſet ille, certè non repudiaſſes, quod
dictum omnes aſtantes ad riſum commouit.
Cæterum doctrina *Anchar. in conſ. 271, col. 4.*
verſ. ſupereſt videre, quam ſequitur Menoch. caſu
342. num. 39. & all. caſu 517. num. 8, Tuta non
videtur, dum admittit eum qui Iudex cauſæ
37 extitit poſt latam ſententiam poſſe munera
accipere ab eo qui obtinuit, cum corruptionis
ſuſpitio hic ceſſet id quod admiſiſſe Concilium
Romanum tempore Mauritij ſub Gregor. IJ.
tradit *Petrus Aerodius all. cap. 24*, Oblatio enim
huiuſmodi nullam culpæ maculam ingerit;
38 quæ ex accipientis ambitu non proceſsit, vt
inquit Sacra Synodus.
Quando quidem de facili fraus admitteretur,
neq; intereſt præmio, an ſpe præmij ſuſpenſa,
39 an tranſacta lite quicquam à Iudice fiat qui
quamdiù in poteſtate eſt, numquam eſt priua-
tus; Corrumpit, & qui demeretur in futurum;
Corrumpitur, & qui ex præterito accipit, Id
circò ordinatum à dicto Concilio reuocatum
fuiſſe per Concilium Calcedonenſe, atq; per
40 Bracarienſe, vt refert *Petrus Aerodius all.*
cap. 24. poſt initium verſ. ſed facile, Vbi ſequentia
verba Imperatorum valent, *& Theodoſij ad*
Florentiuum in l. Sancimus C. ad l. Iuliam repetun-
darum enarrat, à quibus huiuſmodi munera
poſt exactum Magiſtratũ omnino prohibetur.
Nihil pænitus tàm in adminiſtratione poſitos,
quàm poſt depoſitum offitium pro aliquo præ-
ſtito benefitio tempore adminiſtrationis quã
gratuito meruerunt accepturos; id quod ſo-
lemni iuramento firmare ſolent Iudices, qui ad
41 Prouintias moderandas mittebantur docet
Petrus Gregor. all. cap. 28. num. 3.
Et pæna repetundarum tàm ipſos Magiſtratus,
quàm eorum Comites ſi cõtrauentionem per-
42 ſuaſerint, vel quid ob id acceperint afficere
ſcribit *Petr. Gregor. cit. cap. 28. num. 6, per l. p.*
& l. Comites ff. eodem tit.
Quæ pæna duplicem habet effectum videlicet
nummarium,

43 nummarium, & criminalem, nummaria pæna
pertinet ad teſtitutionem recepti; Criminalis
verò extra ordinem imponitur pro modo
effectus ſubſequti §. *ſi quis autem de adminiſtrat. tut.*, *& l. 3. ff. ad l. Iul. repetund.*, Si enim factum
ſubſequtum capitalem pænam importet, vt
damnatio capitalis innocentis; pæna capitali
44 etiam tenetur Magiſtratus, vt probat *Pe. Gregor. all. cap. 28. ſub num. 6.* Quod procedere
etiam affirmat, ſi hoc non pecunia mediante,
45 ſed per iracundiam fecerit condemnando Innocentem *Boer. deciſ. 153. num. 9. cum ſeq.*

Prout eadem pæna repetundarum tenentur, qui
46 ob accuſandum, vel nō accuſandum pecuniam
accipiunt, vt eueniſſe *Demoſtheni ſcribit Petr. Gregor. all. cap. 28. num. 19. & 20.* dum à Populo
Athenienſe damnatus fuit quinquaginta Ta-
47 lentis, eo quia cum dixiſſet Harpalum ex Aſia
ab Alexandro profugum; Poſtea ab Harpalo
Calice, & viginti talentis delinitus, Demo-
ſthenes deſtitiſſet à cepto, vt refert Plutarchus
in vita ipſius Demoſthenis.

Caute igitur agi debet cum Judicibus, ne ad corruptionem inducantur. Quoniam, vt inquit
Socrates, nec iuſtum mihi videtur eſſe Iudicē
48 præcari, vel præcando abſolui, ſed docere
atq; ſuadere; Non enim ad hoc ſuadetur Iudex, vt per gratiam concedat, ſed vt Iudicet;
atq; id iure iurando promiſsit, nō per gratiam
cuicunq; libuerit condonare, ſed iudicare
49 ſecundum leges *Petrus Gregor. all. cap. 28. nu. 9. qui ſeq. num. 12*, ſolemne dictum illud Catonis
refert, Fures priuatorum furtorum in neruo in
50 compedibus ætatem agere, Fures publicos, in
auro, & purpura.

Cæterum ſilentio non præteribo normam, quam
in tot biennalibus Magiſtratibus per longum
tempus à me exercitatos obſeruaui; Quia cum
veriſsimam eſſe cognoſcetem ſententiam Petri
Aerodij de eo Iudice loquentes, qui ad Inſtar
Coloſsi Rhodiorum, ob eximiam magnitudinem formidabilis potius quam amabilis eſſet;
Mediam viam amplectendo, & traditur per
Vlpianum bene viuendo, atq; Humaniſsimi
51 Viri, & Ampliſsimi Senatoris Princiualis
52 Montij, Eminentiſsimi Cardinalis Cæſaris
Montij nunc meritiſs. Archiepiſcop. Mediolani Parentis, admonitiones mihi traditas,
dum ad Magiſtratus Cremonenſes quos ipſe
laudabiliſsimè longè antea execuerat accedere deberem; Nec omnia, nec ab omnibus, nec
paſsim eſculenta, & poculenta admiſsi, aut
recuſaui.

Illum autem iugiter ante oculos habui ad quem
53 finem moueretur ille, qui Xenia dono dabat,
An ex mera Vrbanitate an ad aucupandum
animum Iudicis, an ex rebus proprijs, aut
emptis, An Diues vel Pauper, an lites, & cauſas pendentes haberet, aut habere ſoleret, tum
litibus datus, vel manu promptus eſſet nec ne;
Et deniq; an donator eſſet ex illis qui fummum
vendere ſolent; Cum non deſint his tempori-
54 bus huiuſmodi delicta comittentes, vt temporis Alexandri Seueri Imperatoris accidiſſe
teſtatur Plinius qui Imperator iuſsit de Thurino quodam inſigni fumi venditore ſuppliciū
ferri, quod crimini reſponderet, dum alligatus Palo Iuſſu Principis viridium lignorum
55 fumo eſt enectus pronuntiante Prætore fumo
perijt qui fumos vendidit; Aliquando enim
partem modiciſſimam Xeniorum, aliquando
integram, aliquando nil pænitus accipiendum
ſtatuebam, excluſis omnino ſemper miſſis ab
illis, quorum cauſæ coram me tractabantur,
vel vti manu promptorum, vel litibus deditorū
de facili poterant tractare, aut paupertate laborantium, Et vt verum fatear omnibus computatis Xenia hæc accepta vix viginti aureos
in anno aſcendere permiſſi, ne dum centum vt
licere ſcribit Menoch. cum alijs ſupra deductis,
Id quod ab alijs Iuſdicentibus eque obſeruari
puto.

Et ſecundum hanc concluſionem extare conſue-
55 tudinem in Regno Franciæ, vt hyemali tempore dentur Magiſtratibus pingues capones
mortui, comeſtibiles; Perdices, & Cunicali
mortui teſtatur *Rebuff. in l. Mulieres 12. §. Abeſt, & ea res verſ. mortuus abeſſet in fine ff. de verb. ſignific.* Quo loco ſcribit, quod quæ ſeruari
poſſunt, nec ſtatim edi ſolent vt ſuues Boues
arietes aliaq; id genus animalia viua tradi ſolent, & debent, Quamuis in huiuſmodi rebus
57 mox, & conſuetudo cuiuſcunq; regionis, quæ
eſt optima legum interpres inſpicienda ſit *l. ſi ſeruus plurium in fin. ff. de lega. p.*

Si vero quis ratione cenſus, vel liuelli, capones
58 ſingulis annis dare debet, Eos viuos tradere
tenetur, teſte *Bart. in l quod ſe ff. ſi cert. pet.* Quod
tamen non procedere in alijs auibus, ſiue animalibus, quæ facilè viua capi non poſſunt, vt
perdices, lepores, & aliæ feræ beſtiæ, propter
59 difficultatem capiendi; Et quia meliora ſunt,
ſi aliquo tempore reſeruentur mortua pro tē-
poris qualitate; ea mortua dare ſufficit, & ita
ſeruare conſuetudinem teſtatur *Albert. Bru. tr. de forma, & ſolemnit. actus rubr. de generali cognit. formæ verſ. rerum autem, quem ſequitur Rebuff. in all. §. abeſt, & ea res ff. de verb. ſignific.*

S V M M A R I A.

Donatio facta Eccleſiæ non inſinuata an valeat num. 1, & quid ſi non publicata iuxta diſpoſitionem Nou. Conſt. Mediolani num. 2. cum pluribus ſeq.

Nou. Conſtit. Mediolani tit. de donat. §. hoc autem declarantur num. 2. 3. 4. 10. 11. & 12.

Statuta quando dicantur facta in odium Eccleſiæ num. 5, 6. & 7.

Eccleſijs de Aequitate multa conceduntur, ac Pijs locis quæ alias prohibita ſunt num. 8, & 23. maxime cum agitur de donatione ex cauſa num. 8. & 9.

Nullitas allegari non poteſt niſi ab eo cuius fauore determinata à lege fuit num. 10.

In donatione ratione ſtippulationis præſentia donatarij requiritur num. 12.

Coſta

Digitized by Google

Coſtæ doctrina de remed. ſubſid. remed. 116. refellitur num. 13.

Doctorum traditione intelligi debent ſecundum leges, & rationes quas allegant num. 14.

Autoris ſententia Papiæ lata fauore Monaſterij D. Marci Alexandræ num. 15.

Contractus tales præſumi quales à partibus ſunt denominati num. 16. limit. num. 17. & cur.

Contractus ſi alia ſit forma, vel alius effectus donationem egrediens alius cenſendus erit, quam donationis num. 18.

Donatio aliquo modo onetoſa non dicitur donatio, ſed contractus innominatus, & quare num num. 19.

Donatio non debet deſeruire prætextu alicuius retributionis num. 20.

Contractum donationis, vel innominatum quæ qualitates arguant num. 20, & 21.

Donatio facta fauore Eccleſ. non eget inſinuatione, nec publicatione num. 22.

Donatio facta de re certa Eccleſ. nullo acceptata fauore Eccleſiæ valet num. 24.

Donatio omnium bonorum nulla facta reſeruatione facta Eccl. valet num. 25.

In cauſi Eccleſiaſticis, & Piæ cauſæ reijciuntur omnes ſolemnitates, ſubtilitates, & ſuperſtitiones num. 26.

In Eccleſia, & Pio loco ceſſat præſumptio fraudis, & doli num. 27.

Decretum Senatus Mediolani num. 27.

Publicatio donationis fit ad euitandas fraudes num. 28.

Donatio Eccleſ. facta quamuis non acceptata non poteſt reuocari num. 28, & minus ob non factam publicationem, & cur num. 29.

Donatio quæ vltra commodum donatarij reſpicit commodum tertij dicitur ob cauſam num. 30.

Donatio facta ob cauſam non requirit publicationem, ſiue inſinuationem num. 31. 32. neq; etiam à iure municipali deſiderata num. 32.

Statuta loquentia de donationibus non habent locum in donatione ob cauſam, ſeu reciproca num. 33.

Donatio reſpiciens vtilitatem donantis, & eius animæ ſalutem dicitur facta num. 34. ob cauſam.

Penitentiæ locus non eſt etiam re integra in donatione facta fauore Eccleſ. & Piæ cauſæ num. 35.

Menoch. doctrina in conſ. 261. declaratur num. 36.

Pro Eccleſia in dubio pronunciandum num. 37.

Opinio fauorabilis Eccleſ. dicitur AEQVIOR ſententia num. 38.

Donatio facta Eccleſiæ ob causã an indigeat publicatione iuxta diſpoſit. No. Conſtit. tit. de donationibus Cap. C V.

1 NON raro inter Iudiciarios ſtrepitus hæſitatur de validitate donationum factarum Eccleſijs, quæ iuxta diſpoſitionem iuris communis non fuerunt inſinuatæ, vel iuxta præſcriptam formam *Nou. Conſt. huius Mediolanen. Dominij tit. de donationibus §. hæ autem*, publicatæ non fuerunt, vbi quando agebatur ſaltem de dimidia parte bonorum donantis.

Et eas inualidas, & nullas eſſe videtur, Tum quia
2 cum diſpoſitio Nou. Conſtit. ſit generalis, ſiue vniuerſalis, dum vtitur verbis, & quæcunq; donationes, Eccleſiam etiam comprehendere videntur *l. Iulian. ff. de leg. 3. & poſt alios multos probat Peregr. de fideicom. art. 26. num. 10. & art. 32. num. 54.*

Tum quia tum in eiſdem *Conſtit. §. et quia plerunq;* expreſſe facta fuit mentio Piorum locorum, Non poteſt hæſitari quin de Eccleſia etiam non diſpoſuerint Cõſtitutiones, vt in puncto harum
3 Conſt. probant *Coſta remed. ſubſid. 116. nu. 159. poſt Galiam conſ. 100. num. 45.*

Neq; affirmari poſſe videtur, Vel hoc modo exceſiſſe Conditores Conſtitutionum fines ſuæ iuriſdictionis, Vel ſaltem in odium Eccleſiæ, & in diminutionem eius libertatis ad Conſtitutionem ipſam deueniſſe.

Quia quo ad primum cum diſpoſitio Conſtitutionum concepta ſit in rem, quæ eſt ſubiecta iuriſdictioni ſtatuentium Affirmari non po-
4 teſt ſtatuentes exceſſiſſe fines eorum iuriſdictionis, vt poſt alios probat *Alciat. conſ. 58. nu. 2. lib. 2. tom. p.*

Quo vero ad ſecundum; Comuniſsima eſt Scribentium ſententia tunc tantum lædi Eccleſiæ libertatem, Et in odium Eccleſiæ condita eſſe
5 ſtatuta, Quando expreſſe prohibetur bonorũ alienatio in Eccleſiam, Secus vero, quando ſtatuta ſunt vniuerſalia, vt hoc in caſu, Quia tunc; & ſi in conſequentiam Eccl. obſint ſtatu-
6 ta, non dicuntur facta in odium Eccleſiæ, Vt puta quando per ſtatutum prohibita fuit alienatio bonorum in non Subditos, ita probat *Bal. in cap. quæ in Eccleſiarum nu. 16. & cap. Sancta Maria nu. 8. de Conſtit.*

Præterquod ſtatuta præſcribentia modum contrahendi, qui de facili poſsit adimpleri:
7 Non dicuntur facta in diminutionẽ Eccleſiaſt. libertatis, nec in illius odium, vt docet *Barbat. in rubr. de rebus Eccl. non alien. num. 148. in fine, Opizon. in repet. l. fil. fam. §. Diu nu. 79. ff. de leg. p. Dec. ad d. cap. Eccl. Sancta Maria num. 254. & 256. de Conſt. Alciat. all. conſ. 58. num. 2. lib. 2. tom. p.*

De AEQVITATE tamen contrarium cõcluden-
8 dum eſt, cum de AEQVITATE multa concedantur, Eccleſijs, & Pijs locis quæ alias prohibita ſunt, vt abundè ſcripſi in ſuperiori libro de æquitate *cap. 8. num. 3. cum ſeq.*, Et in terminis noſtris concluſionẽ hanc comprobat *Clar. in §. Donatio qu. 17. num. 9.* Multa enim ſunt priuilegia Eccleſijs, & Pijs locis conceſſa de quibus ad ſatietatẽ *Tiraquel. pleno tr. de Priuil. Pijæ Cauſæ.*

Maxime verò quando agitur de Donatione ex cauſa, vt abundè ſcribit *Card. Tuſcus concluſ. 629.*
9 *per totum, & concluſ. 646. ſub num. 77. lit. D. & concluſ. 199. lit. I. per totum maxime num. 10. cum ſeq.*

ſeq. vbi multos cumulat Doctores hanc opinio-
nem vti AEQVIOREM, & veriorem tenentes.

In contrarium verò allegara præſertim circa ge-
neralitatem verborum Conſtitutionis, De ri-
gore iuris procedere patet non de AEQVI-
TATE. Præſertim verò quia nullitas allegari
non poteſt, niſi ab eo cuius fauore determi-
10 nata à lege fuit *Menoch, conſ.* 153. *num.* 31. *Surd.*
conſ. p. num. 84. *Peregr. conſ.* 44. *num.* 20. *lib.* 4.
Torius ad ſtatut. 98. *num.* 58.; Præterquod,
& numero, & auctoritate plures ſunt ij Docto-
res qui hanc ſententiam deffendunt, vt infra
etiam explicabitur.

Prout tollitur etiam fundamentum ex verbis
eiuſdem Conſtitutionis deductum, dum ex-
preſſe facta fuit mentio locorum Piorum in
§. *Et quia plerumq;* namq; ſicuti in caſu accep-
tationis Donationis ſtatuerunt Conſtitutio-
nes normam qua Deputati Piorum locorum
illas acceptare debent; Ita cum in caſu publi-
cationis, nec de Pijs locis, nec de Eccleſia facta
11 fuerit mentio; Ceſſar aſſumptum ipſum
nec bene infertur de vno ad alium caſum. Cum
maxime ratione ſtippulationis præſentia Do-
natarij requiratur, vt tradit *Tuſcus all. concluſ.*
697. *litt. D. per totum, & Serafin. deciſ.* 724. *nu.* 8.

12 Huic rigori indulgendo Nou. Conſtit. conce-
dunt Pijs locis, vt poſsint poſtmodum dona-
tiones acceptare eorum Deputati, Ita ſane, vt
acceptando Priuilegium ſeruent.

Coſta verò auctoritas in all. remed. ſubſid. 116. *ſicuti*
fundata videtur ſuper mera doctrina *Galia conſ.*
13 100. *nu.* 25. qui de Eccleſia, nec verbum facit,
ſed de forēnſibus tantum loquitur, Ita ea eliſa
dicitur cum tritum ſit Doctorum traditiones
14 intelligi debere ſecundum leges, & rationes
quas allegant, vt poſt multos ſcribit *Menoch,*
conſ. 52. *num.* 165. & in alijs locis per me relatis
in cap. 80. *num.* 18. *l. p.*

Et ita iudicaui menſe Decembris proxime elapſi
1635. dum Prætorius Iudex eram Papiæ fauo-
15 re RR. Fratrum Monaſterij Diui Marci Ale-
xandriæ contra DD. Fratres Rutos Papienſes
poſt maturam diſcuſsionem, & excitaras du-
bitationes, quas hic ſubijcere ſtatui, & qua-
rum reſponſiones per menſem, & vltra inani-
ter deſideraui, Adeoq; quod expirante officio
non potui iuſtam expeditionem cauſæ his Re-
ligioſis Viris Diui Dominici regulam verè ob-
ſeruantibus, Qui Ruri tandem aquieuerunt
meæ ſententiæ.

Inter Monaſterium Sancti Marci Alexandriæ, & DD.
Fratres Rutos.

DVO præcipuè conſideranda veniunt in
hac cauſa, Primo ſlz. an contractus de quo
agitur ſit verè donatio, qualem nominarunt
Contrahentes; An verò contractus in nomi-
natus vltro citroq; obligatorius, ira vt alterâ
ex partibus inuita non potuerit reuocari.

Secundò an quatenus donatio eſſet, potuerit
reuocari à donante, eo ſub prætextu quod cũ
ad formam Nou. Conſtit. requireretur publi-
catio ipſius donationis, idq; non eſſet factum,
nullius momenti diceretur donatio, & con-
ſequenter tenear illius reuocatio.

Quo ad primum dubium, & ſi regulare ſit con-
tractus tales præſumi, quales à partibus ſunt
denominati, vt tradit *Oſaſch, deciſ.* 139. *num.* 24.
16 Tamen id limitari videtur, quando forma, &
effectus, vel pacta in contractu appoſita deno-
minationi contrariantur; Tunc enim magis
forma, & effectus, ac pacta inſpiciuntur, quam
nomen contractus quo vſi fuerunt contrahen-
17 tes vt alijs omiſsis ad ſaturitatem ſcribit *Card.*
Mantica de tacit. & ambig. lib. 2. *tit.* 2. *num.* 56. *&*
19. *part. p.*, qui ad propoſitum multa tradit
exempla, præſertim *num.* 7. *cum ſeq. plur.*, Hoc
idem ferè in his terminis tradit *Gratian l b. p.*
diſcept. forenſ. cap. 82. *ſub num.* 23. *cum, ſeq.*

Et in puncto donationis, quod ſlz. in contractu
à partibus ſit dictum dono &c. Alius tamen
contractus quam donationis cenſendus erit,
18 ſi alia ſit forma, vel alius effectus donationem
egrediens probat idem *Card. Mant. lib.* 13. *tit.*
5. *num.* 36., Qui Auctor eodem *lib.* 13. *tit.* 3.
num. 6. tradit quod donatio reciproca, vel
ob cauſam, ſiue de præterito, ſiue de futuro,
vel aliquo modo onerosa; Non dicitur dona-
tio, cum aliam cauſam habeat, quam liberali-
19 tatis, Et propterea dicitur contractus inno-
minatus, ita tradit *Clar. lib.* 4. *tit. de donatio qu.*
2. *& latius qu.* 16. *quem ſeq. Surd. conſ.* 419. *nu* 62.
& poſt eos Gratian. alleg. cap. 82. *num.* 26. vbi
apertè probat, quod vbi certum quid datur, vt
aliquid fiat, non eſt donatio, quæ non debet
deſeruire prætextu alicuius retributionis iux-
20 ta traditionem *Imola in l. p. ff. de donat. & Bart.*
in l. 2. *num.* 8. *&* 9. *C. de donat. ob cauſam.*

Hæc ſanè onera, & qualitates continere contrac-
tum de quo agitur liquet ex Inſtrumento ipſo,
Ibi enim primo loco legitur onus conſtruendi
Eccleſiam, & Monaſterium, vt fol. 17., ſecun-
do onus aponendi lapidem marmoreũ ſculp-
tum fol. 18., tertio onus celebrandi quattuor
Miſſas continuas ſingulis diebus fol. 19., quar-
to onus celebrandi ſolemne officium à mor-
tuis eodem die obitus ipſius contrahentis,
quinto onus celebrandi alia ſex huiuſmodi
Aniuerſaria ſingulis binis menſibus fol. 19, à
ter. 6., onus ibidem perpetuis temporibus re-
tinendi duodecim Fratres, nempè ſex Sacer-
dotes, & alios ſeruientes, vt fol. 20., ſeptimo
onus audiendi Confeſsiones, & concionandi
fol. 20. Quibus ſanè multa alia ſequuntur one-
ra, quæ in ipſo Inſtrumento leguntur, Et quæ
21 contractum innominatum continere non do-
nationem videtur etiam ſic nos verſari extra
caſum *Conſtit. tit. de donat.* palam fit, vt conclu-
dit *Surd. conſ.* 290. *num.* 20. *& deciſ.* 214. *nu.* 15.

Et vbi de mera, & libera donatione ageretur ad
huc, cum facta fuerit fauore Eccleſiæ neceſſa-
ria non erunt inſinuatio, nec publicatio, vt

ample

22 ample probat Clar. §. donatio qu. 17. nu. p. Cran. conſ. 160. nu. 1. Sola ad antiqua decreta Sabaud. tit. de donat. gloſ. 1. num. 16. part. 1. & ad Conſt. ſuper 6. parte decreti gloſ. 6. num. 1. & 2. fol. mihi 188. Anton. Gabriel. tit. de donat. num. 27. com. concluſ. Carp. ad ſtat. 324. num. 77. lib. p. Cardin. Tuſcus pract. concl. lit. D. concluſ. 648. num. 70. Guidob. Collegamens Aduoc. 10. nu. 16. Ant. Faber. in ſuo Cod. tit. de donat. deciſ. 12. vbi firmat ſic fuiſſe iudicatum in Sabaud. Senatu quem ſequitur Ricc. Collect. 2075., vbi multos tradit caſus in quibus inſinuatio, ſiue publicatio non requiritur Farin. deciſ. 458. num. 6. part. 2. Tortus ad ſtat. Ticinenſem 62. num. 76., & Genua in tr. de Eccleſ. qu. 296. Fontanell. de pactis nuptialib. lib. p. clauſ. 4. gloſ. 21. par. 2. num. 2. cum tribus ſeq. & lib. 2. cl. 5. num. 8. p. 3. num. 20. cum ſeq.

Statutum enim de donatione loquens non comprehendere donationem factam Eccleſ. ſiue ad
23 Pias cauſas videtur, Quia de AEQVITATE multa conceduntur Eccleſijs, & Pijs locis. quæ alias prohibita requiruntur, vt dixi in Tract. de Aequitate cap. 8. num. 3, & ſeq. & num. 8. ac cap. 54. cum ſeq., dum permittunt leges valere diſpoſitionem captatoriam ad Pias cauſas factã; Item non teneri de proprio Eccleſiam hæredem, quæ Inuentarium non fecit; Idem dicitur de donatione facta de re certa Eccleſiæ à nullis acceptata, quia licet non valeat, & poſ-
24 ſit reuocari donatio, Tamen fauore Eccleſ. valet Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de donat. reſol. p. num. 16, & reſol. 3. num. 15. vbi etiam tradit, quod lz. donatio omnium bonorum
25 nulla facta reſeruatione non teneat, Tamen facta Eccleſiæ valet per Bar. in l. fin. num. 13. & ibi Iaſ. & Cagnol. C. de pactis; Clar. in §. Donatio qu. 20. verſ. Vlterius quæro, Quia in cauſis Eccleſiæ, & Piæ cauſæ reiectas eſſe omnes ſolem-
26 nitates, neglectas, omnes ſubtilitates, & ſuperſtitiones ſtatuit Imperator in l. p. C. de Sacroſ. Eccl. Polid. Ripa de actis in mortis art. cap. 19. nu. 6, ac cap. 62. num. 4.

In Eccleſia enim, & Pio loco ceſſat præſumptio
37 fraudes, & doli, vt abundè dictum eſt Rol. conſ. 39. num. 43. lib. p. Menoch. all. conſ. 161, num. 18. & Ceph. conſ. 162. num. 14. lib. 2., & fauore Eccleſiæ declarauit Sen. Excellentiſs. die 3. Martij 1562. in cauſa D. Thimotei Mediebarbæ Tici-
37 nenſis, & ſcriptum reperitur ad meam Conſtitut. manu Senatoris Barbauariæ, Ad quem finem ſlz. vt magis innoteſcant donationes fuiſſe cautum per Nou. Conſtit. vt publicentur donationes per tres vices in vna hebdomada,
28 & fraudes euitentur tradit Beretta conſ. 11. nu. 4. & ſub num. 12. verſ. ad tertio loco.

In tantum, vt nec etiam huiuſmodi donatio Eccleſiæ facta quamuis adhuc non acceptata
28 poſſit reuocari tradit idem Genua qu. 151. nu. 2. vſq; ad finem, & qu. 128. nu. 4.

Et eo minus poſſit reuocari huiuſmodi donatio,
29 ob non factam publicationem, quia omni in caſu diceretur donatio ob cauſam, vt poſt alios docet Peregr. de fideicommiſſ. art. 51. num. 67. Quia continet commodum donantis, & eius animæ ſalutem Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 984. num. 38, ſicut dicitur etiam donatio
30 ob cauſam, illa quæ vltra commodum donatarij reſpiceret etiam commodũ alicuius tertij vt ſcribit Fontanell. de pact. nuptial. lib. p. clauſ. 4. glo. p. num. 31. fol. mihi 36. Quo caſu non requiritur publicatio, ſiue inſinuatio à iure com-
31 muni requiſita, vt abundè ſcribit Menoch. pleno conſ. 261. num. 8. poſt Clar. in d. §. donatio qu. 16. verſ. ſed quid dicendum, Peregr. d. art. 51. nu. 64. cum ſeq. plur., & conſ. 76. nu. 30 & 33. cum ſeq. lib. p., Theſaur. Iun. qu. forenſ. 83. num. 5. lib. 3. Magon. deciſ. Flor. 64. num. 65. Barz. plena deciſ. 25, Neq; etiam à iure municipali deſiderata,
32 vt poſt Nattam conſ. 609. probat Carp. ad ſtat. 324. num. 6. lib. p. vbi multos tradit caſus in quibus neceſſaria non eſt inſinuatio in donatione copioſè poſt alios multos Tortus ad ſtat. 62. in Ciuil. num. 30, & 31, Menoch. conſ. 723. & conſ. 963. & in terminis Nou. Conſtit. Gallia conſ. 31. num. 1. Petr. Antonius Anguiſ. conſ. p. num. 10. lib. p. idem Menoch. alleg. conſ. 261. num. 9. cum ſeq. plur. & Decian. reſponſo 79. lib. 5. Ad rem conferunt, quæ tradit Gratian. lib 5. diſcept. forenſ. cap. 984. num. 19, & 20. vbi docet ſtatuta loquentia de donationibus non habere
33 locum in donatione ob cauſam, ſeu reciproca poſt Gail. ſingul. obſeru. 40. nu. 7. cum ſeq. plurib. lib. 2. Hanc eadem ſententiam ſequitur Ludouiſ. deciſ. 563. num. 11. qui loquitur in terminis ſtatuti Vrbis, quam ſententiam amplectitur Fontanell. de pact. nuptial. lib. p. clauſ. 4. glo. 19. num. 34. part. p. fol. mihi 314.

Maxime verò quia pacta ſiue conditiones in ipſo contractu donationis appoſitæ non dicuntur factæ principaliter ad veilitatẽ Donatarij, qui tot expenſas, & adcò graues ſuſtinere teneatur, ſed ad fauorem ipſius donantis, & pro eiuſ-
34 dem animæ ſalute, & ſic facta dicitur ob cauſam, ac excluſa liberalitas donantis, vt tradit Ang. in l. ſed hæc ita ff. de re iud. Iaſ. in l. inter eos in 2. notab. nu. 4. verſ ſed ad hoc reſpondit ff. eodem tit. Alex. conſ. 142. verſ. pro hoc facit num. 18. lib. 2. Cran. conſ. 85. nu. 2. quos ſequitur Gratian. alleg. cap. 82. num. 34. Quo caſu locus non fuit pæni-
35 tentiæ, etiam re integra, vt fauore Eccleſiæ. & Piæ cauſæ probat Card. Mantic. de tacit. & ambiguis lib. p. tit. 8. num. 25. cum ſeq. vſq; ad num. 32. & ſeq. Gratian. lib. 5. diſcept. 803. num. p.

Et quatenus contra opinionem Menochij in all. cap.
36 261. à Deciano comprobatam, vigerent obiectiones factæ per Egr. Adu. DD. de Rutis; Perpendi poſſet in eo caſu agi de donatione facta per Patrem filio, ex cauſa vtili eidem filio donatario; In hoc autem noſtro agi de donatione facta ob cauſam Eccleſiæ, & donantis tantum vtilitatem continente; Onus autem, & diſpendium Donatarij inferente, & ſic multo maiorẽ rationem vigere pro Eccleſia pro qua omnis abeſt fraus, quam in perſonis laicalibus.

Et vbi adhuc dubij aliquid poſſet cadere (quod
omninò excluſum eſſe dicendum videtur) Pro
37 Eccleſia, In dubio pronunciandum eſſe con-
cludunt omnes præſertim *Decius conſ. 426. num.
12. Cephal. conſ. 11. num. 20. lib. 1. Cauale. deciſ. 45.
num. 5. & deciſ. 43. num. 73. par. p. poſt Gloſ. in cap.
ſciant 12. de Elect. in 6., & in l. ſunt perſona in ſine
de Relig. & ſumpt. funerum*, vbi habetur in dubio
ſequendum eſſe eam Doctorum opinionem,
quæ fauorabilis eſt Eccleſiæ, & quæ idcirco
38 dicitur Aequior ſententia *Gratian. lib. p. diſcept.
88. num. 6. cum ſeq. & diſcept. 1. num. 2.* Et ex his
&c. reſpondetur &c. tamen &c. Papię die 5.
Nouembris 1635.

Caluinus.

S V M M A R I A.

Magiſtratu tria reminiſci oportere num. 1.
Homo animalium omnium in Rectorem, & Cuſtodem ſuum ingratiſſimus, & cur num. 2.
Qui hominibus praeeſſe deſiderat Deum praire contendit num. 3.
Hominem regere artium eſt, & diſciplina diſciplinarum num. 4.
Inter omnes artes viuendi, & regendi ars amplior, & ſuperior nimis num. 5.
Imperare eſt ars artium omnium num. 6.
Securitatis conceſſio ſpectat ad Principem num. 7.
Reſcripta ſaluiconductus dicuntur reſcripta gratiæ n. 8.
Securitas conceſſa à Iudice inferiori inualida eſt, & non attendenda num. 9. & 13.
Nullum quod eſt nullũ producere poteſt effectum nu. 10.
Nullitas iuriſdictionis, & auctoritatis eſt in inſanabilis num. 11.
Sub fide publica quis decipi non debet num. 12. 13.
Securitas, ſeu fiducia quam concedi non debuit conceſſa eſt ſeruanda omnino num. 14. etiam ſi verba ſaluiconductus variè poſſent interpretari num. 15.
Pro ſaluoconductu in dubio pronunciandum num. 16.
Deciſio Sacr. Concil. refertur num. 17.
Senatus Mediolani decretum refertur num. 18.
Quæſtor Io. Baptiſta Villodrus laudatur num. 19.
Domini Caroli Colomi Caſtrorum generalis Præfecti in Statu Mediolani præclara mentio num. 20.
Exemplum iudicatum ab Auctore Papiæ affertur ſententia num. 21. 22, & 23.

Securitas, ſiue ſaluusconductus à Iudice datus Reo, ſiue debitori ei ſeruandus eſſe etiamſi Iudex huiuſmodi, non haberet Facultatem. Cap. CVI.

MAgiſtratum triũ reminiſcei oportere ſcribit *Volateranus lib. 29. cap.*
1 2. Videlicet quod hominibus pręſidet, quod ſecundum leges pręſidet, & quod non ſemper pręſidet; Quia hæc tria obſeruando,
nec à legum diſpoſitione ſecedet, nec in homines ſeuire poterit; Hominibus enim imperare magna res eſt, vt inquit Patricius in proemio de Regno, Cum (vt ait Xenofons) homo
ſit animalium omnium in Rectorem, & Cuſtodem ſuum ingratiſsimum animal; Nullum
2 ſiquidem aliud animal in Paſtorem ſuum ſeditioſum eſt pręter homo, qui incẽſus ſemper in
eos qui ſibi pręeſſe, aut imperare quærunt, inſidias meditatur nouiſq; rebus ſtudet, eoſq;
odio habet quamuis nihil mali ab eis vnquam
perpeſſus ſit.

Nec idcirco ambire Magiſtratum debet homo
ob tot difficultates, & ſcopulos, & pericula in
quæ incidere Iudices palam eſt; Hinc ſcripſit
Diuus Bernardus ad Eugenium Papam tr. de conſi-
3 *deratione lib. 4. col. 4.* Quoties hominibus præ-
eſſe Deſidero, Deum meum pręire contendo,
Et tunc non ſapio quæ Dei ſunt; Prout ante eũ
tradit D. Io. Chriſoſtomus ſuper Math. Qui-
cunq; Primatum deſideraueritin terra, Inue-
nerit confuſionem in Cęlo, vt refert *Boadil. in
eius polit. lib. p. C. 3. num. 67. p. p.*

Prout Diuus Gregorius Nazianzenus in Apolo-
4 getico inquit, Reuera mihi videtur eſſe ars ar-
tium, & diſciplina, diſciplinarum hominem
regere, qui certè eſt inter omnes animantes
maximus, & moribus varius, & voluptate di-
5 uerſus; Diuus verò Thomas lib. 2. de Regimi-
ne Principum cap. is tradit inter omnes artes
viuendi, Regendi ars, amplior, & ſuperior, &
idem D. Chriſoſtomus ad Corint. ſermis in-
6 quit, Etenim imperare ars eſt, & non ſolum
dignitas, Immo ars artium omnium.

Solent itaq; ſæpè aliqui Iudices glorię auidi, vt
morem gerant ijs, qui apud, & plurimæ ſunt
auctoritatis non ruminato negotio, nec per-
penſis limitibus propriæ auctoritatis, conce-
dere debitoribus, vel reis ſaluosconductus,
ſiue ſecuritatem etiamſi eorum facultas ad id
ſe non extendat, Hæſitatur idcirco ſæpè vtrum
ſeruanda ſit huiuſmodi ſecuritas.

Et ſanè cum huiuſmodi ſecuritatum conceſſio
7 ſpectet ad Principem *Gloſ. in cap. cum non deceat
de Elect. lib. 6. arg. l. ſancimus §. ſi quis autem. C. de
donationibus, Rebuff. ad Conſtit. Regni tit. de litt. de-
latorijs art. 1. Glo. num. 22*, Quia reſcripta ſalui-
8 conductus dicuntur reſcripta gratiæ, *Surd. de-
ciſ. 397. nu. 17, & 18*, Tanquam inualida, & nul-
9 la non eſt attendenda ea, quam conceſſit Iu-
dex inferior iuribus notiſsimis.

Quod enim nullum eſt, nullum producere poſſe
effectum tradunt omnes, & pręſertim dixi in
10 ſuperiori libro *cap. 26. num. 1.* Maximè reſpec-
tu nullitatis Iuriſdictionis, & auctoritatis, quę
11 inſanabilis omnino dicitur *Socin. Sen. conſ. 99.
num. 9. lib. 3. & conſ. 39. num. 23, ac conſ. 83. nu. 29.
lib. 4. & poſt alios Vant. de nullit. tit. de nullit. ex
deffenſ. Iuriſdictionis num. 6.*

Contrarium tamen de AEQVITATE, verius
eſt; Quia ſub fide publica quis decipi non de-
12 bet, & debitori, ſiue reo ſeruanda eſt conceſſa
ſecuritas,

Digitized by Google

ſecuritas, *Tex. in Auth. de mandatis Principum §.*
*ſed neq; Franch. deciſ.*258. *Cancer. var. reſol. par.*2.
*cap.*2. *num.*292. *Ample in terminis noſtris Farin. de*
*car, & Carcer. qu.*29.*num.*6. *& num.*25. *ac num.* 95,
12 Et ita obſeruaſſe Rhampſinetum Regē Aegip-
tiorum teſtatur *Petr. Aerod. lib.*9 *rer. iudic. tit.*5.
cap. p. fauore eius, qui publ. ærarium cum fratre
pluries pecunia ſpoliauerat, ac fratrem, vt laqueis
deciſum occiderat caputq; ei obtruncauerat,
ne ſcelus in lucem proderet; dum ſatius eſſe
exiſtimaſſet alterum perire, quam ambo, Mox
vigore edicti impunitatem, & præmia pro-
mittentis his qui factum detegiſſent, facinus
narrauerat.
13 Quamuis de rigore iuris, nulla eſſet ſecuritas,
vt ſubijcit *Farinac. nu.*96, *&* 98, Vbi inquit non
poſſe aſſecuratum capi, niſi prius reuocetur
saluuſconductus, & aſſecurato intimetur reuo-
catio, nec ab hac opinione magis communi
eſſe recedendum tàm in conſulendo, quàm in
iudicando teſtatur.
Et enim fiducia, ſiue ſecuritas concedi non de-
14 buiſſet conceſſa tamen omnino ſeruanda eſt
Gloſ. in l. 1. *C. de his qui veniam ætatis impetr. Me-*
noch. de Arbitr. Iud. caſu 336. *num.* 5. *&* 6. *ac caſu*
332. *num.* 5. *Surd. conſ.* 28. *num.* 9. *& num.* 10. *Cy-*
*riacus Niger controuerſ.*199. *num.*19, *& Tortus ad*
ſtat. 7. *in crim. num.* 4.
Etiam ſi verba ſaluiconductus vario modo poſ-
15 ſent interpretari, idem *Surd. conſ.*298. *num.*22.
Quia in dubio pro ſaluoconductu pronunciā-
16 dum eſt, vt ſubijcit *Surd. loco relato num.* 51.
Et ita deciſum fuiſſe per Sacr. Concil. refert *Ric-*
17 *cius ad dictam deciſ. Franchi num.* 258; Prout cum
Marchio Mortarij Gubernator Alexandriæ, &
Capitanei generalis in Regione Tanſpadana
conceſſiſſet ſaluumconductum cuidam appel-
lato il Monferrino Incolæ Pagi Caſalis Cer-
mellorum in contumatiam damnato in pœnā
rotæ, & bannito ab hoc Dominio, Isq; pendē-
te ſaluoconducto captus fuiſſet; Cum nullius
eſſet effectus ſaluuſconductus tanquam con-
ceſſus ab eo, qui huiuſmodi poteſtatem non
haberet propoſito negotio in Senatu ex ordi-
ne Excellentiſs. D. Ducis Feriæ huius Domi-
18 nij Gubernatoris, eoq; diligentiſſimè exami-
nato; Cenſuit Senatus anno 1619. eſſe dimit-
tendum captum ſub clipeo ſaluiconductus
etiam nulliter conceſſi, Ne ſub fide publica de-
ceptus eſſet; Prout fuit liberè dimiſſus; Quam-
uis modicum poſt tempus, Iterum in Dominio
captus, & ad Carceres Alexandriæ traductus
eius temeritatis pœnas exinde dedit ad rela-
tionem Integerrimi, & fortiſſimi tunc Prætо-
ris illius Ciuitatis, nunc Aequiſsimi Quæſto-
ris Extr. redd. D. Io. Baptiſtæ Villodræ, verè
furum, latronum, ac aliorum huiuſmodi ſcele-
ſtorum hominum vindicis.
Idem cenſuit Senatus Excellentiſs. die 13. Mar-
20 tij 1632. fauore cuiuſdam D. qui vigore pro-
clamatum, Seruitium exteri Principis deſe-
ruerat, & ad hoc S. R. M. in termino ſe conſi-
gnauerat coram Auditore Exercitus, vt banni
liberationem deinde conſequeretur; Et licet
proclama ipſum expreſsè iubebat, ne huiuſ-
modi banniti admiſsi ad ſeruitium Regium
poſſint recedere à ſtationibus, Attamen cum
licentiam ille obtinuiſſet ab Auditore, & ad
Patriam ſe contuliſſet, ac cum multis conuer-
ſaſſet, qui idcirco moleſtabantur ob banniti
conuerſationem, Nihilominus Senatus Excel-
lentiſs. attenta bona fide eorum, iuſſit non
eſſe vlterius moleſtandos non obſtante nulli-
tate licentiæ per Auditorem datæ.
Huiuſmodi ſaluumconductum conceſſum duo-
bus capitaliter bannitis per Don Carolum
Colomum Generalem Præfectum Caſtrorum,
& alterum Quintum Fabium in deffenſione
huius Dominij ab incurſu Gallorum, ſeruando
præcepta Vegetij ſcribentis, quod Boni Du-
ces non aperto prælio (in quo eſt commune
periculum) ſed ex occulto ſemper attenti, &
integris ſuis quantum poſſunt Hoſtem interi-
mant certè, aut terreant, Quamuis in aperto
etiam ſecundum opportunitatem, & terruit,
& profligauit Hoſtes, Dum Valentianum Op-
pidum a diuturna obſidione Gallorum Pede-
montanorum, ac Placentinorum liberauit, quē
ſaluumconductū approbauit anno 1635. Emi-
nentiſs. & Reuerendiſs. D. Card. Aegidius
Albornozius huius Dominij moderator, quid-
quid de auctoritate dicti Don Caroli poſsit
hæſitari, Ea præcipua ratione, ne ſub fide pub-
lica deciperentur duo illi banniti, qui capti
deinde fuerant, vti ſuſpecti læſæ Maieſtatis cri-
minis, Quamuis ratione criminis læſæ Maieſ-
tatis vti à ſaluoconductu excluſi ad vlteriora,
fuerit contra eos proceſſum, & tandem ab im-
putatione ipſa liberati, quippe potius Inno-
21 cens declarati patrocinante pro eis Acutiſſi-
mo I. C. D. Cæſare Quarantino compatre meo
honorando.
Quemadmodum reſpectu ſalniconductus ex cau-
ſa debiti obtenti per Florentium Cherinam
Mercatorem Papienſem à Senatu Excellentiſ-
ſimo per menſem, Et eo pendente detentum;
Non obſtante quod de illius ſubreptione non
22 leuiter hæſitaretur iuxta *l. fin. C. ſi contra ius, vel*
vtil. publ. de qua Rebuff. ad Conſtit. Regni, tr. de litt.
*dilatorijs art. p. Gloſ. p. num.*22, *&* 35, *Et Menoch. de*
Arbitr. caſu 203. *num.* 14. *cum ſeq. & num.* 24,
D. Senator Bellonus de his quæ incontinenti fiunt cap.
10. *num.* 3. *& Coſta remed. ſubſid.* 20. *num.* 17. *&*
tr. de portione rata qu. 139. *num.* 13. *& nouiſſimè*
Oldrad. de reſcriptis in præludio 12. *num.* 11. *cum*
ſeq. plur. poſt excitatas hinc inde dubitatio-
nes; Iudicaui, Tunc Iudex Prætorius Papiæ
23 die 20. Septembris huius currentis anni 1635,
Quem Cherrinam dimitti liberè iuſſi, cui de-
clarationi acquieuit etiam ille creditor, ad
cuius inſtantiam fuerat detentus.

SVMMARIA.

Debitoribus non ſoluendo exiſtentibus conceditur de
AEQVI-

AEQVITATE dilatio competens ad ſoluendum conceditur num. 1.

Afflicto per caſum non debet dari afflictio circo bonorum executionem num. 2.

Littera dilatoria, ſiue ſaluiconductus conceduntur per annum, vel per maius, aut minus tempus nu. 3. & 5.

Saluiconductus, ſeu dilatio ad ſoluendum conceduntur etiam vniuerſitatibus num. 4.

Dilationes ad ſoluendum quinquennium excedere non debent num. 5.

Mora modici temporis non eſt magni præiuditij num. 6.

Quibus annus biennium, triennium, & quinquennium concedatur num. 7.

Nouarum Conſtit. Mediolani diſpoſitio circo quinquennales dilationes num. 8, & 9.

Inter creditores hyppotecarios, & chyrographorios nulla differentia quo ad ſaluumconductum num. 9.

Saluusconductus quinquennalis non poteſt prorogari ex decreto Senatus Mediolani num. 10.

Dilationes, & ſaluiconductus etiam militibus, & quare num. 11, & 12.

Declaratio Excellentiſſimi Marchionis de Leganes Gubernatoris Status Mediolani fauore Marchionis Beccaria ab hoſtibus capti num. 12.

Dilatio ad ſoluendum alicui conceſſa an cenſeri debeat communis eius debitori num. 13. 14. & 15.

Diſtinguitur num. 18. 19. 20, & 21.

Aequitas non patitur, vt quis cum alterius iactura locupletior fiat num. 16.

Reſcriptum conceſſum fauore impetrantis ad aliud non debet protrahi num. 17.

Quod fauore alicuius conceſſum eſt in eius odium retorqueri nequit num. 18. diſtinctione explicatur cum num. ſeqq.

Compenſatio an admittatur non obſtante impetrata moratoria num. 20, 21, & 22.

Saluusconductus, ſeu moratorio pluribus cauſis priuilegiatis denegatur qui enumerantur à num. 22. vſq; ad num. 64.

Materia delinquendi non eſt dando num. 30, & 44.

Conſtitutio tollens aliam Conſtitutionem non refertur ad iuratam num. 32.

Saluusconductus conceditur de Aequitate pro debito iurato etiam non facta ſpeciali mentione de iuramento in precibus num. 35.

Charitas benè ordinata à ſeipſo incipit num. 38.

Pater filium alere tenetur niſi ipſe ſit pauper, & filius ſe ipſum alere poſſit num. 39.

In dubio pro litteris ſaluiconductus iudicandum ex AEQVITATE num. 40.

Puaperes qui dicantur Iudicis arbitrio relinquitur n. 41

In pari paupertate pro valetudinario iudicandum n. 42.

Maior eſt labor perſona quam rerum num. 44.

Quilibet poteſt renunciare fauori ſuo num. 45.

Senatus Mediolani non obſtante renunciatione concedit debitoribus litteras dilatorias auditis creditoribus num. 47.

Litteris dilatorijs annalibus, vel quinquennalibus conceſſis ad ſecundas non deuenitur, & conceſſa non tenent, niſi de prioribus expreſſe facta mentione nu. 48.

Pretium redemptionis captiuorum enumeratur inter debita Pia num. 51.

Bona debitoris Pij loci ratione adminiſtrationis non poſſunt dari in ſolutum num. 52.

Decret. Sen. refertur declaratio Senatus Mediolani.

Eccleſia, Fiſcus, & Pupillus æquiparantur num. 54.

Mulier indotata remanere non debet num. 56.

Merces quis à Mercatore extero recipiens intelligitur ſtatum animo ſoluendi pretium num. 57.

Creditum ex cauſa perſonæ domus locata eſt valdè priuilegiatum num. 59.

Artifices pro debito facti promiſſi ceſſione bonorum non liberrantur, ſed carcerari poſſunt num. 62.

Senatus Mediolani de Aequitate moratorias modici temporis ad parandas pecunias concedere ſolet in caſibus etiam priuilegiatis num. 63. etiam præſertim in cauſa onerum num. 64.

Dilatoriæ principali conceſſæ non iuuant fideiuſſorem num. 65.

Priuilegium perſonale non egreditur perſonam nu. 66.

Moratoria non valet in cauſa debiti ex pretio rerum comeſtibilium, & animalium num. 68. & cur num 69.

Pretium in comeſtabilibus, & animalibus ſtatim ſolui debet, niſi dilatio dota fuerit à venditore num. 69.

Moratoriæ tempus incipit currere à die data litterarum non à die præſentationis num. 70.

Debitor vt moratoriæ beneficio vti poſſit cauere debet de ſoluendo debitum alias dilatio inefficax num. 71. vbi de conſuetudine Senatus Mediolani ibidem num 71.

Princeps ex cauſa poteſt concedere moratoriam nulla appoſita conditione cauendi, & cenſetur abſolutè conceſſa num. 72.

Debita ſpeciatim exprimi debent à debitore in impetratione moratoriæ num. 73.

Saluusconductus breuioris temporis viz. menſium triũ, vel anni poteſt concedi ſine partis citatione, vel conſenſu num. 74. & cur num. ſeqq.

In impetratione priuilegij quod non lædit, aut modice partis citatione non requiritur num. 75.

Mora modici temporis non affert conſiderabile, ſiue magnum præiuditium num. 76.

Quinquennalem dilationem qui obtinuit, & ea poſitus eſt, non poteſt poſtea cedere bonis num. 77. & 79.

Annalem dilationem obtinens poteſt cedere bonis nu. 78

Saluiconductus conceduntur diuerſimodè videlicet Annales, Biennales, Triennales, Quinquennales, & menſuales. Cap. CVII.

ACTVM iam fuit in ſuperiori libro cap. 44. de creditorum importunitate aduerſus debitores, qui ratione alicuius fortuiti caſus ſoluere nequeunt eorum debita, & quibus prouidere volens Imperator Alexander ſanxit in *l. quæ fortuito C. de pigno.* vt
1 eis competens dilatio ad ſoluendum concedatur, id quod de AEQVITATE procedere non ambigitur.

Iuſtum enim, & AEQVVM eſſe habetur in *l. Diuus. 24. ff. de offitio Præſidis. & in c. ex parte de Cle-*

ricis egrotis, ne iam afflicto per caſum ite-
2 rum afflictio detur circa bonorum execu-
tionem, ideò Princeps his damnum paſſis ex
bono, & AEQVO ſuccurrit per litteras dila-
torias, ſiue ſaluiconductus, vt creditores pa-
tientiam habeant per annum, vel per maius,
aut minus tempus, & omnia eis redder debi-
3 tor iuxta Euangelij ſententiam, & tradit *Re-
buff. ad Conſtit. Regn. de litt. dilatorijs ar. p. Gloſ. p.
num. 12.*
Non ſolumq; huiuſmodi ſaluusconductus ſiue
dilatio ad ſoluendum poteſt concedi perſonis
4 particularibus, ſed etiam vniuerſis homini-
bus alicuius Oppidi damno belli, vel aliter
perpeſſis probat *Afflic. deciſ. 377. quem ſeq. Re-
buff. loco relato num. 13.* qui teſtatur aliquando
vidiſſe has literas dilatorias impetrare à
Ruſticis alicuius pagi ab hoſtibus deſtructis,
Diuerſimodè autem conceduntur huiuſmodi di-
lationes, quæ Quinquennium nullo modo ex-
5 cedere debent, *l. ſi debitoris C. de Iudicibus, &
ſcribit Rebuff. cit. Gloſ. p. nu. 6.*, ea ratione, quia
quod differtur non aufertur *l. 2. Cod. de precibus
Imperatori offer.*, moraq; modici temporis non
6 eſt magni præiudirij *l. ſi debitori ff. de Iudicijs*,
Namq; annum concedi communiter, omnibus
7 damnum paſſis tradit *Rebuff. loco cit. num. 6.*,
biennium contra Vſurarios Triennium Cle-
ricis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis, Quinquenniũ
autem conſentientibus creditoribus, vel eorũ
maiore parte,
De quo quinquennio accedente conſenſu cre-
ditorum, vel maioris partis loquuntur Conſti-
tutiones noſtræ in *tit. de ſaluiſconduct.* vbi de-
claratur, Concedendos eſſe huiuſmodi ſalui-
8 conductus quo ad omnes, Vbi tres partes ex
quattuor omnium creditorum tàm reſpectu
numeri perſonarum, quæ quantitatis debiti
cum debitore conueniant, vel ſaluocondu-
cto conſentiant; Inter quos creditores hoc in
caſu nullam extare differentiam inter hypo-
9 tecarios, vel chyrografarios decidit *Tex. ad lit-
teram in l. fin. ff. de ceſſione bonorum, ſiue qui bonis ce-
dere poſſunt*, vbi de quantitate debiti, & nume-
ro debitorum optime ſtatuit circa dilationẽ,
vel ceſſionem admittendam debitori, De quo
quinquennio amplè agit Apicella, in quem
poſt hæc ſcripta incidi *tr. de quinquennali dilat.
tit. 1. per totum*.
10 Quem ſanè ſaluumconductum non poſſe pro-
rogari, Cenſuit Senatus Excellentiſſimi die
13. Iulij 1556. quod reſcriptum regiſtratum
legitur in prima *add. ad Nou. Conſtit. fol. 33.*
Conceduntur etiam huiuſmodi dilationes mi-
litibus ratione militiæ, vel vt non cogantur
ſoluere creditoribus durante militia, vel ne
11 litibus defatigentur, ita ſcribit idem *Rebuff.
12 all. gloſ. p. nu. p.* Et ita declaratum fuit hoc cur-
renti anno 1636. per ſpeciale reſcriptum ab
Excellentiſs. D. March. de Leganes huius Do-
minij Gubernatore fauore D. Marchionis Io.
Beccariæ Turmę Equitum leuis armaturę Du-
cis, & capti in Agro Placentino ab Hoſtibus
iubendo quibuſcunq; Iudicibus, vt in ſuſpen-
ſo tenerentur omnes eius cauſæ durante dic-
ta Captiuitate, vel donec aliud fuiſſet proui-
ſum, De qua ſuſpenſione inaniter conqueſti
hucuſq; ſunt prætenſi creditores dicti Mar-
chionis.
Cum hac tamen declaratione conceſſa huiuſ-
13 modi dilatio cenſeri deberet, Vt ſicuti dila-
tionem habet impetrans non ſoluendi ſuis
creditoribus, vel ab ijs litibus minime moleſ-
tari intra tempus expreſſum, Ita illo pendente
tempore eorum debitores inquietare non
poſſint, Quia quod quiſq; iuris in alium ſtatue-
14 rit ipſe eodem iure vtatur *l. p. & per totum tit.
ff. quod quiſq; iuris de quo apud Diuum Math. c. 18.
in fine ibi*, Serue nequam omne debitum remiſũ
15 tibi, quoniam rogaſti me, non ne ergo opor-
tuit, & te misereri conſerui tui, ſicut ego tui
miſertus ſum *Rebuff. all. gloſ. p. nu 9*, Qui tamen
dicit hodie non ſeruari huiuſmodi decla-
rationẽ quo ad debitores impetrantes; Fortè
eo quia non fit oppoſitio à debitoribus.
16 AEQVITAS tamen non patitur vt quis cum
aliena iactura locupletior fiat, vt dixi ſupe-
riori libro *cap. 40. num. 2. & c. 45. num. 10*, Id
quod contingere videretur, vbi debitor dila-
tionem, ſiue moratoriã ad ſoluendum credi-
toribus impetraret, & ſic creditores impediti
eſſent in exactione eorum crediti; E contra
eos pulſare poſſet debitor impetrans mora-
toriam.
Et quamuis cum reſcriptum conceſſum fuerit fa-
uore impetrantis, obid ad aliud non debeat
17 protrahi *l. p. ff. de Conſtitut. Principum*, Quippe
quæ alicuius fauore conceſſa ſunt in eiuſdem
18 odium retorqueri nequeant, *l. quod fauore C. de
legib.* Attamen ad euitanda vtraq; abſurda
poſſet diſtingui inter debitores impetrantes
huiuſmodi moratoriam.
Vel enim conuentus eſt ab impetrante eius de-
bitor, cui nulla exceptio compenſationis cõ-
petit; Vel pulſatur is cui ipſe impetrans non
ſoluit ob beneficium reſcripti ſaluumconduc-
tum, ſiue moratoriam continentis; Et primo
19 caſu non obſtare reſcriptum dicendũ videtur,
Secundo autem caſu duplex iniquitas orire-
tur; Vbi debitor ſoluere cogeretur; Sibi verò
20 minimè ſatisfieri ab eodem impediretur, &
ſic compenſationem non valeret exercere,
quam tamen omnino admittendam eſſe pro-
21 bat *Bart. in l. amplius ff. rem ratam haberi quem
ſequutus fui ſupra in cap. 7. num. 5. per Gales tract.
de obligationibus Cameralibus. par. 4. q. 2. num. 7.
cum ſeq.*
Honeſtè enim non videtur agere creditor vo-
22 lens exigere quod ſibi debetur, nec ſoluere
quod debet, vt tradit *Gratian. lib. 1. diſcept. for.
cap. 39. num. 7, & cap. 129. nu. 18. cum ſeq* Quip-
pe inique tunc illum agere probat idem *Gra-
tian. lib. 4. cap. 728. num. 19*, Et ſic de AEQVI-
TATE teneri compenſationem admittere
credito-

Digitized by Google

creditores, non obſtante impetrata morato-
ria ex his patet.
Qui ſaluiconductus ſiue moratoriæ pluribus in
23 caſibus denegantur, quos recenſet Rebuff. cit.
Gloſ. p. à num. 17. vſq; ad finem num. 19. in cauſis
priuilegiatis d. l. 2. C. de precibus Imper. offer. vt
24 ſunt creditores ratione delicti, l. ſi ex parte §.
quamquam, & ibi Gul. de Cuneo ff. quod eum eo, &
l. ſi rerum ff. de re iud. Rom. ſing. 179. Math. Brun.
de ceſſione bonorum qu. princip. 26. ſub nu. 7. in fine.
Secundo creditores futuri qui non comprehen-
25 duntur in reſcripto arg. l. Aurelius §. Titius ll p.
ff. de libert. leg., & clem. ſi. de reſcriptis, Guido Pa-
pa deciſ. 109., Dicunturq; futuri creditores ij,
26 qui facti ſunt poſt datam litterarum, non à
tempore præſentationis arg. cap. cam de reſcrip-
tis, & cap. ſi eo tempore eodem tit. lib. 6.
Tertio creditores per ſententiam Senatus, ſiue
Parlamenti, quæ in iudicatum tranſitum feciſſe
27 dicitur ob auctoritatem Senatus l. ſeruo §. cum
Prætor ff. ad Trebell. Guido Papa deciſ. 97.
28 Quarto idem prohibetur Vaſſallisio præiu-
ditium Domini, Tex. in l. incola 2. ff. ad municip.
Alex. & cæteri in l. p. ff. ſi certum pet. & Iaſ. in l. 2.
num. 29. C. de iure emphit.
Quinto debitores ex cauſa locationis, vel colo-
29 niæ, aut emphiteuſis, & ex cauſis onerum per-
ſonalium, ab hoc priuantur beneficio Gloſ. in l.
cum fructuarius ff. de vſufr. Specul. in tit. de locat.
§. nunc autem verſ. 128, Quod tamen procede-
30 re intelligitur, quando receperunt fruc-
tus, & emolumenta rerum locatarum, mox
vti inteodunt dilatione, quia tunc eis non
conceditur; Alioquin daretur materia delin-
quendi, Maſuer. in rubr. de ſolutionibus §. Item
31 dilatio, Et ita iudicaſſe Senatum Pariſienſem
anno 1549. die 3. Aprilis teſtatur Rebuff. loco rel.
num. 22.
Sexto in debito iurato quod priuilegiatũ dicitur
32 Gloſ. in cap. cum non deceat de Elect. lib. 6. verbo
effectus, vbi habetur, quod Conſtitutio tollẽs
aliam Conſtitutionem non refertur ad Con-
33 ſtitutionem iuratam Alber. Brun. conſ. 12. col. 9.
in materia feudorum, Et ſi alicui conceſſus
ſaluusconductus, non poteſt extendi ad debi-
34 ta iurata niſi præceſſerit diſpenſatio Ordi-
narij aduerſus iuramentum, cap. debitores de
iureiurando.
DE AEQVITATE tamen concedi ſaluumduc-
tum etiam pro debito iurato, etiam ſi facta nõ
35 ſit ſpetialis mentio in precibus de iuramento
probat Coſta de portione rata quaſt. 139. in fine;
Prout ſi Princeps, vel Senatus motu proprio
litteras dilatorias conceſſiſſet, tunc debitor
non diceretur periurus arg. cap. ſuperueniens de
36 iureiurando, Rebuff. all. Gloſ. p. num. 23.
Septimo non conceditur debitori ſaluuscondu-
ctus, quando creditores eſſent Pauperes non
37 valentes expectare, quia tunc charitas benè
38 ordinata à ſeipſo incipit l. præſes C. de ſeruit., &
aqua, Vt dicitur de patre qui filium alere te-
netur, niſi ipſe ſit Pauper, & poſſit filius ſe ip-
39 ſum alere, l. ſi quis à liberis §. p. & §. de alimento
ff. de liber. agnoſc. & dixi in ſuperiori lib. cap. 16. nu.
7. cum ſeq. In dubio tamen pro litteris ſalui-
40 conductus iudicandum eſt vti AEQVITATI
conſonum, vt probat Affl. &. deciſ. 377. quem ſe-
quitur Rebuff. vbi ſupra num. 25.
Qui autem pauperes dicantur Iudicis arbitrio
41 relinquitur Gloſ. in Auth. præterea C. vnde vir, &
vxor. Rebuff. ſub d. num. 25. & copioſiſſimè Meno-
chius de arbitr. caſu 65. num. 7, In pari verò pau-
42 pertate, vbi alter ſit valetudinarius in illum
inclinabit Iudex, vt tradit Rebuff. vbi ſupra.
Octauo non poteſt ſe iuuare his dilatorijs debi-
43 tor ex cauſa laboris perſonalis, Hoc enim de-
bitum dicitur priuilegiatum, cum maior ſit
44 labor perſonæ quam rerum l. in ſeruorum ff. de
pœnis, Alioquin materia delinquendi præbe-
retur vt ſupra fuit affirmatum; Multos enim
quis locaret, mox opere facto, litteras dilato-
rias, ſiue ſaluiconductus impetraret, vt docet
Rebuff. vbi ſupra num. 26.
Nono idem etiam procederet quando debitor
45 expreſsè renunciaret beneficio huiuſmodi
reſcripti dilatorij, Cum quilibet poſſit renun-
ciare fauori ſuo l. penult. C. de pact. s, & cap. Si di-
ligenti de foro compet.; Quamuis nõ obſtante hu-
46 iuſmodi renũciatione poſſet Princeps, vel Se-
natus has litteras dilatorias concedere; Modo
expreſsè apponat clauſulam non obſtante re-
nunciatione cap. propoſuit de conceſſione præben-
da, Rebuff. loco citato num. 28. & 29, Et ita quoti-
die obſeruat Excellentiſs. Senatus Mediolani
47 dum non obſtantibus renunciationibus con-
cedit debitoribus litteras delatorias, audi-
tis tamen prius creditoribus per mutuas pre-
ces quas inchimetor nuncupant.
Decimo, vbi ſemel conceſſæ fuerint huiuſmodi
litteræ dilatoriæ annales, vel Quinquennales
ad ſecundas non deuenitur, vel eæ conceſſæ nõ
48 tenent, niſi expreſsè facta ſit mentio etiam de
prioribus litteris, Aliter enim ſubreptitiæ
ſecundæ dicerentur cap. ſuper litteris de reſcrip-
tis, Rebuff. loco relato num. 30.
49 Vndecimo denegantur, nec valent huiuſmo-
di litteræ in cauſa debiti verſus Reg. Cam. ſiue
Fiſcum, Non enim veriſimile eſt, quod volue-
rit Princeps includere creditum ſuum, & per-
ſonam ſuam in hac dilatione, tanquam Fiſco
damnoſum, l. nec damnoſa C. de precibus Impera-
tori offer. & l. cum poſſeſſor §. p. ff. de cenſ. Rebuff.
all. Gloſ. p. num. 31.
Duodecimo idẽ procedit in debitis Eccl. aut Pij
50 loci, & pro anima arg. Auth. multo magis C. de
Sacroſ. Eccl. Angel. conſ. 24, Inter quæ pretium
redemptionis captiuorum computari certum
51 eſt, nam hoc Pium, & AEQVVM eſſe habetur
in l. ab hoſtibus 2. C. de captiuis, Quemadmodum
huiuſmodi debitoris bona in ſolutum dari nõ
poſſe prouidit Noua. Cõſtitut. in tit. de bonis in ſo-
lutum dandis, Et probaui ſuperiori libro cap. 44. nu.
19. cum ſequenti, Quod etiam procedit in de-
52 bito ratione adminiſtrationis Pij loci, vt Cen-

D 2 ſuit

Digitized by Google

fuit Senatus Excellentiſs. die 14. Maij 1618.
fauore Montis Pietatis Ciuit. Derthonæ con-
tra Bartholomæū Clericū eius adminiſtrato-
rem petentem moratoriam, Vel declarari
eſſe in caſu dandi bona in ſolutum; Quia
fuit in vtroq; capite obauditus, Prout idem
53 videtur dicendum in debitoribus pupilli cū
54 Eccl. Fiſcus, & pupillus æquiparentur *cap. p. de
in integr. reſtitut. l. 1. C. quando Imperator inter pu-
pillum, & viduam, Rebuff. all. gl. p. num. 32, & 33.*
55 Decimotertio idem dicendum eſt in dote fa-
uore mulieris, *Maſuer. in rubr. de ſolutionibus §.
& ſimiliter*, Tam ſcilicet in ea ſoluenda quam
in repetenda, ne mulier indotata remaneat *l.*
56 *p. ff. ſolut. matr.* Idem in emptore mercium à
Mercatore extero ad euitandas fraudes, & ne
detur materia delinquendi *l. conuenire ff. de pa-
ctis dotalibus*.

Recipiendo enim quis merces à Mercatore ex-
57 tero intelligitur eo animo recipere, vt ſtatim
eis mercibus receptis ſoluat pretium *l. in omni-
bus ff. de iudic.* Idem in debitis nundinarum, vbi
58 aliter non dictarent priuilegia huiuſmodi nū-
dinarum *Rebuff. vbi ſupra nu. 34. cum duobus ſeq.*

Decimoquarto huiuſmodi litteræ dilatoriæ non
iuuarent debitores ex cauſa penſionis domus
59 locatæ, Quia priuilegiatum valde eſſet huiuſ-
modi creditum *Iaſ. & alij in l. itē ſeruiana Inſt. de
action. & in l. poſtquam ff. de pactis. Rebuff. de litte-
ris oblig. art. 6., & citata Gloſ. p. num. 37.*
60 Quemadmodum pro debito depoſiti conce-
di nequeunt huiuſmodi litteræ *Tex. in l. penult.
C. depoſiti*, Et ita cenſuiſſe Senatum Burdegalē-
ſem teſtatur *Boer. deciſ. 296.*, Idem procedet
61 in debitis artificum, qui factum promiſſerūt,
Quia nō iuuāt moratoria ſi promiſſa adim-
plere valent, *l. item in pretio §. penult. ff. locati vbi
Bal.*, Qui neq; per ceſſionem bonorum liberan-
tur, ſed carcere poſſunt compelli ad hoc vt
62 pareant *Gal. de Cuneo in l. p. C. de ceſſione bonorum,
Rebuff. vbi ſupra nu. 38. cum ſeq. & de Magiſtr. ar-
tif. art. 4. glo. 2. Math. Brun. de ceſſione bonorum q. 26.
princip. ſub num. 6;* Solet autem Senatus Excel-
lentiſs. Mediol. concedere de AEQVITATE,
63 moratorias modici temporis ad parandas pe-
cunias, in caſibus etiam priuilegiatis, vt teſ-
tatur *D. Senator Bellonus tr. de his quæ incont. fiunt
cap. 10. num. 6. in fine*, Et præſertim id conceſſit
fauore debitoris ex cauſa onerum die 3. Iunij
1619. Refer. eodem Senatore Bellono.

Si verò huiuſmodi litteræ dilatoriæ conceſſæ
65 fuiſſent debitori principali, Eæ non iuuarent
fideiuſſori qui interim poſſet compelli ad ſol-
uendum debitum *Bal. & cæteri in l. Quoties C. de
66 precibus Imperatori offerendis*; Quia priuilegium
perſonale, non egreditur perſonam, *l. quia ff.
ſol. matrimon.* Alioquin priuilegium trahere-
tur in infinitum, vt poſt *Staſil. de litt. gratia, tra-
dit Rebuff. vbi ſupra glo. p. num. 42.* Niſi in ſaluo-
conductu, vel moratoria expreſsè facta eſſet
mentio etiam fideiuſsionis, quia tunc vtriq;
inſeruiret.

Qui Auctor num. 43. tradit, Idem fuiſſe iudicatū
67 per *Parlamentū* fauore vēditoris domus, ad cu-
67 ius præiuditium minime valere moratoriam
obtentā per emptorē ratione pretij ipſius do-
mus; *ſcribis num. verò* 45. docet, has moratorias
nō valere in cauſa debiti ex precio rerū come-
68 ſtibilium, & animalium per *Boer. all. deciſ.* 196.
69 *vol.* 2; Quia ſtatim ſolutio fieri debet, ſi data
non fuit à venditore dilatio *l. 2. ff. de nundinis, l.
in omnibus obligationibus ff. de iudicijs*, Prꝫterquod
delinquendi materia daretur, vbi hoc per-
mitteretur, vt diximus ſupra.

Tempus verò conceſſum incipit currere à die
datæ litterarum, non autem à die præſentatio-
70 nis, *l. ſancimus C. de diuerſis reſcriptis*, ne debitor
obtentis litteris eas pænes ſe retineat donec
à creditore pulſetur, & ſic ad euitandas frau-
des *Rebuff. all. gl. p. num.* 48.

Debitor autem qui hoc beneficio moratoriæ vti
intendit, cauere debet de ſoluendo debitum
creditori lapſa ea dilatione obtenta, aliter
71 nullius eſſet effectus huiuſmodi dilatio *l. Vni-
uerſa C. de precibus Imperat. offer.*, Quam condi-
tionem apponere ſolet Senatus Excellentiſs.
Mediolani quando debitoribus huiuſmodi
concedit dilationes; Aliter enim vbi morato-
ria, ſiue ſaluusconductus conceſſus eſſet nulla
appoſita conditione, tutus videretur debitor,
72 cum ille abſolutè conceſſus videretur, quod
facere poſſe Principem ex cauſa non eſt ambi-
gendum *Ananía conſ. 82 Viſo ſtatuto per d. l. Vni-
uerſa C. de precibus Imperatori offer.*

In impetratione litterarum moratoriarum ex-
primi debent debita ſpeciatim pro quibus de-
bitor vult dilationem obtinere, ſecurè agere
73 intendit, vt tradit *Rebuff. cit. glo. p. num.* 41.
Ceterum ſaluiconductus breuioris temporis viz.
74 menſium trium, aut ſex, vel anni ad ſummum
concedi poteſt etiam ſine partis citatione, vel
conſenſu, quia in his quæ non lædunt partem,
aut modice, non requiritur in impetratione
75 Priuilegij partis citatio. *Bart. in l. 2. nu 2. C. de
temp. appell., & in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff.
de liber. & poſth. Alex. conſ. 11 lib. 7. Scrib. in l. quo-
ties C. de precibus Imperat. offer.*, Mora enim mo-
76 dici temporis, non affert conſiderabile, ſiue
magnum præiuditium. *l. ſi debitore ff. de iudicijs*,
Rebuff. in all. gl p. num. 8, 10, & 11. & *num.* 53. Vbi
ſequentibus numeris materiā harum morato-
riarum, & ſaluiconductus copioſiſſimè exa-
minat, ad quem remittitur Lector, ne omnia
ab hoc auctore tradita circa hanc materiam
reſcribere videar, quamuis ſupra expreſſa vel
neceſſariora ab eodem auctore deſumpta ſint.

Hoc vnum tamen additur, quod qui obtinuit di-
lationem Quinquennalem, & ea potitus eſt, nō
77 poteſt poſtea cedere bonis *l. fin. C. qui bonis ce-
dere poſſ.* Secus autem in eo, qui annalem di-
78 lationem obtinuit *l. præcipimus C. de temp. ap-
pell. Guido Papa conſ. 124. q. 7. Bal. conſ. 301. Ad
euidentiam lib. 5. Rebuff. all. glo. p. num. 61*, qui ſu-
bijcit ſe aliquando vidiſſe admitti aliquem ad

ceſſionem

Digitized by Google

79 ceſſionem quamuis Quinquennali dilatione fuiſſet vſus.

S V M M A R I A.

Ceſſis bonis moleſtari amplius in perſona non poteſt debitor num. 1.

Ceſſionis remedium dicitur miſerabile, & flebile nu. 2, & cur num. 3.

Debitor cedens bonis poteſt dimitti nudus num. 4. contrarium de Aequitate num. 4. & 5.

Debitori cedenti bonis veſtes viles relaxantur num. 6.

Damnatus ad ſupplicium relaxantur veſtes viles nu. 7.

Debitoris Bonis cedenti relinquenda ſunt alimenta de iure Canonico num. 8. maximè in bonis poſt ceſſionem quæſitis num. 9.

Carceratus relaxando omnia ſua bona creditoribus de Aequitate relaxandus num. 10. ampliatur in eo cum imminet periculum carcerationis ibidem.

Ignominia qua cedens nonnullis in locis ex ſtatut. diſpoſitione affici ſolet num. 11.

Senatus Mediolani decretum in cauſa ceſſionis bonorum citra formam pudendam num. 12.

Forma pudenda non eſt de ſubſtantialibus, ſed accidentalibus ceſſionis num. 13.

Remedium ceſſionis quibus caſibus nõ admittitur nu. 14. vſq; ad num. 34.

Delictum non debet remanere impunitum num. 15.

Remedium ceſſionis eſt ſubſidiarium num. 21.

Bona ante ceſſionem quæſita integrè applicantur creditoribus, poſt autem non integrè num. 23.

Ex bonis poſt ceſſionem quæſitis deducitur à debitore, quod ſufficuit ad alimenta ita vt ne egeat num. 24.

Bona occultans dicitur ſimilis neganti debitum nu. 29. lim. num. 30.

Ceſſio bonorum an reuocari poſſit diſtinctione declaratur num. 34. vſq; ad 37.

Ceſſionis beneſitio expreſsè renunciari non poteſt per pactum, vel aliter num. 37.

Exceptioni nullitatis, & ijs qui contra bonos mores fiunt renunciari non poteſt num. 38.

Statutum ceſſionem bonorum prohibens non valet n. 39.

Cedens bonis non poteſt agere contra ſuos debitores etiã ſi in creditorem fraudem ad ceſſionem deuenerit n. 40.

Cedens bonis proſequi non poteſt litem actionis iniuriarum ceptam num. 41.

In ceſſione facienda an citandi ſint omnes creditores nu. 42. & 43.

Ignominioſam ceſſionem faciens non amplius tenetur creditoribus etiamſi deuenerit ad pinguiorem fortunam num. 44. & cur num. 45.

Creditor quando poſſit conuenire debitorem cedentem in forma pudenda pro bonis poſtea quæſitis nu. 46, & quid in foro conſcientiæ num. 47. & 48.

Ceſſio bonorum conceditur debitoribus ad carceres exeundos, vel euadendos. Cap. CVIII.

SEquendo materiam debitorum, qui creditoribus ſatisfacere difficillime poſſunt, alio
modo quã per ſaluoſconductus, ſiue moratorias conſuluit Imperator Alex. huiuſmodi debitoribus, præſertim ijs, qui in carceribus detinentur, vel ſibi imminet timor in illis intrudendi, Dum ſtatuit in *l. 1. Et toto tit. C. de ceſſione*
1 *bonorum*, Vt ceſſis bonis creditoribus, moleſtari amplius in perſona non poſſint debitores; Quod ſanè remedium dicitur miſerabile, &
2 flebile, vt probatur in *l. pen. & fin. Eodem tit. ac tradit Math. Brunus de ceſſione bonorum qu. p. ſub num. p.*, Et qui Auctor ſubijcit miſerabile, ac flebile verè dici remedium hoc, quia miſerum
3 facit cedentem, Ei vix Interulam dimittendo, vt inquit *Bal. in all. l. fin. in princip. Verſ. nota quod ceſſio. Rom. conſ. 459. col. p. & Rol. conſ. 7. num. 1. lib. 2.*
Porrò quod nudus poteſt dimitti debitor cedẽs
4 bonis, vt habetur in *l. cum. & filij. C. de ceſſione bonorum, Glo. in l. qui bonis, & Glo. fin. in l. peti ff eodem tit. & Glo. in l. fin. § fin. in vlt. glo. ff. quæ in fraudem cred.*, Vbi habetur, quod cedenti bonis vſq; ad ſacculum, & peram auferri debet, & nihil ſibi relinqui nec minimus denarius.
5 Contrarium tamen de AEQVITATE determinat *Bart. in d. l. pen. C. de ceſſ. bon. & Salyc. in d. l. p. col. 2. verſ. Quæro 2. eodem tit. per Alber. &*
6 *Baldum dicẽtes quod ſaltem viles veſtes ei dimittentur cum illa etiam ad ſupplicium damnatis relaxen-*
7 *tur, l. Vnus ff. de bonis damnat. Ang. in d. l. cum, & filij, & in l. ſi laborante §. cum in eadem in fin. ff. ad l. Rhod. de Iact. quos ſequitur Brun. all. tr. de ceſſione bonorum qu. princip. 3. ſub nu. 9. verſ. contrarium tamen*, Vbi poſt medium inquit iſtam opinionem AEQVITATE niti, *Rol. d. conſ. 7. n. 18. lib. 2.*
Quippe alimenta etiam relinquenda eſſe huiuſmodi cedenti bonis tenent Canoniſtæ in *cap. Odoardus de ſolut., & præſertim Abb. & Imola,*
8 Quam concluſionem veram eſſe declarat *Alber. in rubr. C. hoc tit. col. 2. verſ. Canoniſtæ etiam n. 5.* In bonis poſt ceſſionem quæſitis, in quibus nõ eſt fraudandus alimentis quotidianis, iuxta *Tex. in l. qui bonis ff. de ceſſ. bon. Brun. in all. qu. 3. nu. 9. in fin. & num. 16.*, Quamquam recepta non videatur ſententia hæc à Legiſtis. Etſi alimenta verè reſeruantur ei qui bonis ceſſis in bonis poſt ceſſionem quæſitis, cum huiuſmodi cedens teneatur tantum ex bonis poſtea quæſitis verſus creditores ita ut non
9 egeat, & ſic deductis alimentis *l. qui bonis ff. de ceſſ. bonorum, & probat Apicella tr. de ceſſione bonorum tit. 3. n. 25. pag. 116. & ſub nu. 74. pag. 126.*
Supplicatio autem debitoris carcerati, quòd relaxetur è carcere dimittendo omnia eius bona creditoribus ſuis, vel eius cui imminet periculum carcerationis ratione æris alieni con-
10 tracti eſt iuri, & AEQVITATI, conſona vt tradit *Bal. in conſ. 301 nu. 2, & 3. lib. 5*; Qui ſcribit huiuſmodi cedentibus nõ inferri aliquam ignominiam, quæ in aliquibus locis, ſecundũ ſtatutorum diſpoſitionem inferri conſueuit videlicet cedentem inducendo in locum pub-
11 licum illumq; populo oſtendendo, Vel quod

Digitized by Google

ipſe cedens percutiat renis columnam, *Rol. all.*
conſ.7. num. 15. lib. 2. & Apicella d. loco num. 24.

Huiuſmodi etenim modus ignominiæ in hoc
Mediolani Dominio per ſpeciale reſcriptum
12 tollere conſueuit Sen. Excellentiſs. Dñ conce-
dit debitoribus, vt poſſint deuenire ad ceſſio-
nem bonorum citra formam pudendam, Vt
quotidiè videmus, modò debitor ſit bonę qua-
litatis, Vxorem, & filios honeſtæ conditionis
habens, & præcedentibus de his informatio-
nibus, vt cenſuit Senatus die 2. Ianuarij 1599.
& eſt regiſtratum decretum in nouiſſimis ad-
dit. ad Nou. Conſtit. fol. 46., Et ſumma cum
ratione, & AEQVITATE, Quia ſicuti certum
eſt nihil vtilitatis accreſci creditoribus per
formam pudendam ceſſionis bonorum, cum
non ſit ex ſubſtantialibus ceſſionis, ſed ex ac-
13 cidentalibus, vt colligitur ex ijs quæ notãtur
in l. actoris ff. de procur. Bal. in all. conſ. 301. num 3.
lib. 5. Rolan. all. num. 7. Ita iuxta regulam quod
tibi non nocet, & alteri prodeſt, formam ipsã
pudendam ceſſionis tollere conſueuit Sena-
tus.

Non autem abſolutè in omnibus caſibus admit-
tuntur debitores ad ceſſionem bonorum, ſed
in multis eis denegatur huiuſmodi remediũ,
14 Et primò nõ competit eis pro debito ex cauſa
delicti, vt probat *Aretin. in §. fin. col. 3. verſ. Qua-*
ro an non tantum Inſt. de action. Carpan. ad ſtat. 408.
nu. 62. lib. p. Delictum enim impunitum, rema-
15 neret, quod non eſt admittendum *vul. l. ita*
vulner. §. pen. ff. ad l. aquil. Brun. dicto tr. de ceſſione
bonorum q. 9. q. 4. princip. num. 3. Non tamen pro-
16 cederet cõcluſio, vbi ex cauſa delicti debitor
eſſet priuati, Quia tunc bonis cedere poſſe de-
bitorem *tradit Boer. all. deciſ. 349. num. 8. quem ſe-*
quitur Carpan. cit. cap. 408. nu. 69. lib. p.
17 Idem intelligitur de quocunq; debitore Fiſci
qui per ceſſionem bonorum non liberatur eo
caſu quo paupertas excuſat, vt per *l. ſacrilegũ §.*
fi. ff. ad l. Iul. pecul. probat Bal. in all. l. p. nu. 7. C.
18 *qui bonis ced. poſſunt, Boſſ. tit. de captura num. 90,* Si
tamen debitor eſſet Gabellarum non poſſet
vti benefitio ceſſionis bonorum, vt probat *Cu-*
mia ſuper viribus cap. 95. num. 47. quem ſequitur
Carpan. all. ſtatut 408. num. 79.

Secundo bonis cedere non poteſt obligatus præ-
ciſè ad factum, Vt in Scriptore, & ſimilibus *l.*
19 *ſtipulatio §. ſine autem ff. de noui. operis nunciatiuè,*
Vbi tamen promiſſorum habear facultatem
faciendi; Quia propter impoſſibilitatem, te-
neretur tantum ad intereſſe, & ſic cedere poſ-
20 ſet, vt probat *Bal. in l. p. num. 5. C. qui bonis ced.*
poſſ. Carpan. ad ſtatut. 408. num. 124. poſt Socin.
reg. 68. lim. 6.

Tertio non admittitur debitor ad huiuſmodi
ceſſionem, quando à creditoribus non moleſ-
21 tatur; Quia cum huiuſmodi remedium ſit ſub-
ſidiarium ad euitandam moleſtiam Carcerum;
Ceſſante moleſtia creditorum ceſſare etiam
dicitur periculum carcerationis, & conſequẽ-
ter ceſſionẽ bonorũ, vt probat *Brun. cit. tr. de ceſſ.*
bon. qu. 7. num. 24. q. 4. princip.

Quod eo magis procedit ad euitandum abſur-
dum, Nãq; vbi debitor, qui à creditore nõ mo-
leſtatur, admitteretur ad ceſſionem bonorum
22 magnum poſſet præiuditium parari credito-
ribus in bonis, poſt ceſſionem à debitore quæ-
rendis, quod non eſt admittendum, vt poſt
Boer. deciſ. 349. col. 8. verſ. ſi etiam debitor, probat
idem Brun. loco citato in fine; Vt .n. inquit Glo. in l.
p. C. qui bon. ced. poſſ. Verbo in eo enim, & pro-
bauimus ſupra. Bona ante ceſſionem quæſi-
23 ta integrè applicantur creditoribus; Bona
verò poſt ceſſionem quæſita, licet creditori-
bus quærantur vt ſupra diximus ex Salyceto;
Non tamen integrè quæruntur; Sed ex eis per
24 debitorem deducitur, tantum quantum ſibi
ſat eſt pro alimẽtis, ita vt non egeat; Et in bo-
nis huiuſmodi poſſent per benefitiũ ceſſionis
creditores fraudari *Alber. de Roſate in d. rubr.*
C. qui bon. ced. poſſ. col. 2. in fin. verſ. Item quæri-
tur, Vt poſt alios multos per eum relatos tradit
Rendin. in promptuario var. ſeutent. tit. 14. de ceſ-
ſione bonorum num. 3.

Quarto benefitium hoc ceſſionis denegatur de-
bitori qui prius à creditoribus quinquenna-
25 lem, vel etiam minorem dilationẽ habuerit.
Tex. in l. fin. C. de ceſſione bonorum, & ibi Glo. Af-
flic. deciſ. 378, quos ſequitur Brun. all. tr. de ceſſ. bon.
qu. 20. nu. 21. qu. 4. princip. fol. mihi 86. *à ter.* Quem-
26 admodum etiam denegatur emphyteutæ, &
Feudatario qui cedere nequeunt in præiudi-
tium Domini directi. *Socin. regula 68. fallent 2.*
& 3. Carpan. ad d. ſtatutum 408. nu. 120. cum ſeq.
lib. p.

Quinto excluditur ab hoc ceſſionis benefitio, is
debitor, qui ſub ſpe ceſſionis bonorum, debi-
27 tum contraxit, ita probat *Bar. in l. p. §. p ff. ſi quis*
Teſtam. liber. eſſe iuſſus fuerit Brun. loco rel. q. 30.
q. 4. princip. per totum fol. mihi 104; Prout neq;
admittitur ad hoc benefitium debitor qui
28 bona omnia non indicaſſet creditoribus;
Quippe ea occultaſſet *Gl. in l. p. vbi Bar. et Ang.*
ff. eodem tit. de ceſſ. bon. Iaſ. in § fin. col. 2. verſ. An
autem qui cedit num. 8. Inſt. de actionib. Et debitum
29 negans ſimilis dicitur occultãti bona *l. heredi-*
tatem § fin. & ibi Caſtr. & Alexander ff. ad l. falcid.
Cui negauit debitum idcirco denegatur etiã
ceſſionis benefitium *d. l. pen. & ibi Glo., & Bart.*
ff. de ceſſione bonorum, Brun. q. 2. princip. num. p. &
30 *qu. 5. princip. num. 2;* Niſi tamen poſtea re inte-
gra illud fateatur, vt copioſè probat *Rol. conſ. 7.*
num. 7. lib. 2. Apicella d. tr. ſub num. 6. verſ. etiamſi
negauit.

Deniq; non conceditur beneficium hoc ceſſionis
ijs debitoribus, qui doloſè egerunt, vel con-
31 trahendo debitum, etiamſi ſciebant ſe non
eſſe ſoluendo, quãdo induxerunt creditorẽ ad
contrahendũ *Apicella d. tr. de ceſſ. bon. ſub nu. 29.*
& num. 30. Secus ſi ſponte, & proprio motu
contraxit cum eo creditor *Caſtr. in l. etiam §. li-*
cet num. 3 ff. ſol. matr. Carpan. ad d. ſtat. 408. nu. 6. lib.
32 *p.*, Vel bona ſua in fraudem creditorem diſ-
ſipauit,

Digitized by Google

ſipanit, aut in ludo, ſiue Meretricibus conſum-
pſit, vt copioſè ſcribit *Brun. qu. 28. qu. 4. princip.
num. 1. cum ſeq. & qu. 31. num. p. 4. 6. & 7. d. q. num.
4. princip. poſt Bal. in d. l. p. nu. 4. cum ſeq. n. 14. C. qui
bonis C. de dt re poſſ.*

Alios plures caſus, in quibus non conceditur be-
neficiū ceſſionis bonorum tàm ex diſpoſitio-
33 ne ſtat. Mediolani, quam iuris communis tra-
dit *Carp. ad ſtat. 408. num. 43. cum plur. ſeq. par. p.*
ad quem remittitur Lector, vt breuitati ſtu-
deamus.

An autem ceſſio ipſa bonorum ad quam deuentū
eſt poſſit reuocari diſtinguunt interpretes;
34 Vel enim id fit re integra ideſt, ante bonorū
diſtractionem, & eam poſſe reuocari conclu-
dunt *Bar. in l. p. C. de ceſſione bonorum, & poſt mul-
tos decidit Capel. Telos decis. 174;* Aut actus eſt
conſumatus, & res non eſt integra, & tunc pœ-
35 nitentia ſæradicitur, nec admittitur reuoca-
tio. *Brun. qu. 14. princip. per totum*; Namq; cum
ceſſio bonorum à lege introducta ſit ad benefi-
tium debitorum, ne ſcilicet in carceribus pro
ciuili debito liberi homines marceſcant, Non
debet in eorum odium retorqueri, quod ſe-
queretur ſi re integra ceſſionem reuocare non
36 poſſent modo parati ſint creditoribus inte-
grè ſatisfacere *l. pen. & ibi Scrib. C. de pactis, Re-
nidiua all. tit. de ceſſione bonorum num. 2. per totum,
maxime in fin. & Coſta de re integra diſtinct. 74. n. p.*

Quemadmodum huic benefitio ceſſionis bono-
37 rū non poſſe expreſsè renunciari per pactum,
vel aliter diſtinguendo probat *Bal. in all. l. p. nu.
12. cum tribus ſeq. num. 14. verſ. Et hæc vera*, cum
38 nullitatis exceptioni, & ijs quæ contra bonos
mores fiunt, renunciari non poſſit, *l. antique ff.
ad Velleiana, & l. pactum ff. de pactis, Bal. loco rela-
to num. 13. Carpan. ad dictum ſtat. 408. num. 69. cum
duob. ſeq. num. verò 182.* tradit quod ſi ſtatuto
39 prohiberetur huiuſmodi ceſſio non valeret
ſtatutum ipſum.

Cedens verò bonis, ſicuti moleſtari vlterius non
40 poteſt à creditoribus; Ita neq; ipſe agere va-
let contra eius debitores etiamſi in credito-
rum fraudem ad ceſſionem deueniſſet *Brun. loco
rel. qu. 6. princip. num 8. quem ſequitur Carpan. ad d.
ſtatut. 408. num. 114. vbi ſeq. num.* concluſio-
nem ampliat procedere etiam in proſequtio-
41 ne litis captæ in actione iniuriarum quam
proſequi nequit cedens bonis per Cumiam de
ritibus magnæ Curiæ *cap. 95. num. 4, & Brun.
qu. 18. princip. num. 2.*

Et in hac facienda ceſſione citandi ſunt omnes
42 creditores ſaltem ad quorum inſtantiam fuit
carceratus debitor, vt tradit *Brun. qu. 10. prin-
cip. in princip. & num. 4. licet ſecundum Papon. ſuis
conſuetud. tr. de ceſſione* §. 71. *in princip.*, neceſſe
43 ſit omnes creditores citari facere *Carp. in all.
ſtatut. 408. num. 166, & ſtatut. 410. num. 4. lib. p.*

Vbi autem ad ceſſionem vituperoſo modo deue-
nit debitor, amplius non tenetur verſus cre-
44 ditores, Etiamſi ad pinguiorem fortunam
poſtea deueniat *Gloſ. in cap. ſicut dignum* §. *omnes
inſuper in verbo ſi habeat de homicidio Guid. Papa
ſing. 343;* Ignominia enim, quæ pœna corpo-
45 ralis eſt loco pecuniarij debiti ſuccedit. *l. fin.
de in ius voc. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſu
183. num. 22, cum ſeq. Affl ct. decis. 379. num. 5.*,
Vbi Vrſil. in fine dat cautelam ad hoc vt cre-
46 ditor poſſit conuenire debitorem ſic vitupe-
roſè cedentem, pro bonis aquirendis, quod
ſlz. proteſtetur, quod de eius voluntate non
ſit ceſſio hæc ſic vituperoſè, *Carp. ad all. ſtat. num.
408. num. 141.* & poſt multos alios per eum re-
latos *Giurba ad ſtatuta Meſſana cap. 2. glo. 16. n. 13.
47 par. p.* Vbi verſ. quid dicendum probat in foro
iuditiali hoc procedere, quia in iuditio animæ
tenetur hic vituperoſè cedens ex bonis poſtea
quæſitis ſatisfacere creditoribus *Moliu. diſput.
172. num. 9. Nauar. c. 17. num. 86. & Gr ff. lib. 2.
decis. 130. num. 7. p. p. deducto ne egeat, Lupus de
48 Vſuris comens. 4.* §. *4. num. 64. & Craſſ. except. 17.
num. 8. & Apicell. citato tr. de ceſſione bonorum
num. 28. verſ. quam concluſionem Vbi ſeq. verſ.* ſcri-
bit Clerico cedenti bonis, debere relinqui tot
bona pro alimentis ne egeat.

Ceſſioq; bonorum operatur etiam ſolutionem
compromiſſi ad quod prius deuenerat cedēs,
vt probat idem *Apicella num. 74.* vbi etiam in-
quit operari ſolutionem ſocietatis.

SVMMARIA.

*Nouatio non inducitur niſi verbis expreſſis fuerit ac-
tum num. 1. Vel vbi ex coniecturis, & præſumptio-
nibus eliciatur num. 2. & cur num. 3.*

*Expreſſum dicitur quod ex coniecturis, & præſumptio-
nibus apparet num. 3. quæ euidentes, & vrgentes
eſſe debent, & cur num. 4.*

*Nouationem inducit ex incompatibilitate pactorum in
Inſtrumentis contentorum num. 5. cum exemplo in-
dicis Authoris num. 4. & 50.*

Pactorum incompatibilitas quomodo conſideretur num. 6.

*Interuſurij augumentum nouationem non inducit nu.
7. & 8.*

*Quando declaratio dicatur non autem nouatio num. 9.
& 10.*

*Nouatio non fit fauore dotis de Aequitate num. 11, &
cur num. 12.*

*Dos non dicitur ſoluto matrimonio num. 13. & Vxore
mortua dos amplius non dicitur, nec gaudet priuile-
gijs dotis num. 14. declaratur num. 43 & 44.*

*Dos conſtante matrimonio dicitur patrimonium mulie-
ris, & ſoluto patrimonium ſi torum, vel mariti in ca-
ſu lucri dotis num. 15.*

*Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra æque priui-
legiatum num. 16. & declaratur num. 48. 49.*

*Dos quibus in caſibus ſoluto matrimonio Priuilegia reti-
net remiſſiuè, et quibus non num. 17. 18. 19. 27. 28. 29,
& 42, & quando non num. 18.*

*Hæreditas apprehenſa nulli reſtituenda non dicitur
amplius hæreditas, ſed patrimonium hæredis, &
amittit priuilegia hæreditatis num. 20.*

*Dos recuperata à muliere cum onere reſtituendi alijs re-
tinet nomen, & priuilegia dotis num. 21, 22, & 43,
& cur ibidem, & num. 23.* Dos

Digitized by Google

Dos datur propter onera matrimonij, & plures fauores per liberorum procreatione conſequtus num. 24.

Vxore mortua exiſtentibus liberis dotis recuperatiod marito cuius ſit effectus num. 25. & 26.

Statuti Papiæ 125. in ciuil. diſpoſitio num. 26.

Dos ſine matrimonio ſtare non poſſe quomodo intelligenda num. 29. & 30.

Dos ſoluto matrimonio ſecundum communem vſum loquendi retinet nomen dotis, & venit ſub diſpoſitione ſtatutorum num. 31.

Priuilegium dotis non ſoluta per mortem Vxoris an tranſeat in filios, & extraneos num. 32. 33. 34. 35.

Dotis priuilegia ſunt perſonalia Vxoris num. 33.

Priuilegia dotis tranſeunt ad filios non iure hæreditario, ſed filiationis num. 35.

Prælationis priuilegia licet cohereant perſonæ mulieris, & non tranſmittantur ad hæredes tranſeunt tamen ad filios num. 36.

Priuilegia perſonalia non tranſmittuntur ad filios, niſi quando ipſi ſunt cauſa priuilegij num. 37.

Priuilegia competentia doti ratione perſonæ quibus competant hæredibus num. 38. 39. & 40.

Priuilegium tacitæ hypothecæ ratione dotis tranſit etiã ad extraneos, & quomodo num. 41.

Dos ſoluto matrimonio antequam reſtituatur dicitur dos num. 42.

Promiſſionis dotis ſtatus non dicitur mutatus per ſolutionem matrimonij morte Vxoris, & cur num. 44.

Nouatio circa dotem in præiuditium mulieris fieri non poteſt num. 45. ampliatur in filia num. 46.

Tutor, & adminiſtrator non poteſt nouare in præiuditiũ pupillorum, ſed quidem in vtilitatem num. 47.

Nouatio non conſideratur fauore dotis quamuis alias inducta diceretur. Cap. CIX.

IMperator Iuſtinianus in *l. fin. C. de nouat. & in §. præterea Inſtitution.*, quibus modis tollitur obligatio animaduertens multas controuerſias oriri circa nouationem inducendam inter contrahẽtes, ſtatuit
1 in poſterum non induci nouationem, niſi verbis expreſſis fuerit actum, Quam deciſionem pluribus fundamentis comprobauit poſt *Gabrielem Maſcardum, & alios Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 17. tit. 3. in princip. & Mareſcot. lib. 2. var. reſolut. cap. 56. in princip. lib. 1.*
Quam tamen deciſionem declararunt Scribentes, habere etiam locum, vbi ex coniecturis, & præſumptionibus eliciatur contrahentium
2 fuiſſe mentem nouandi, vt probat *Cagnol. in l. ſingularia num. 102. ff. ſi cert. pet. Afflict. deciſ. 44. num. 15, & poſt multos alios per eum relatos Menoch. lib. 3. præſumpt. 134. num. 36., ac Card. Mant. d. lib. 17. de tacit. & ambig. tit. 3. num. 13. cum ſeq., & Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de Nouation. reſol. p. verſ. ſecunda eſt opinio*, Vbi habetur ab hac opinione vti veriori, & AEQVIORI non eſſe recedendam, & ita fuiſſe deciſum per Sacrum Concil. Neapol. *teſtatur Franch. deciſ. 15. num. 2.*
Eam adducunt deciſionis rationem; Expreſſum ſ[c]z. illud etiam dici quod ex coniecturis, &
3 præſumptionibus apparet ex doctrina *Bart. in l. Prætor ait ff. de operis noui nunciatione*, quam rationem comprobant *Afflict. deciſ. 44. num. 15 Oſaſc. deciſ. 142. nu. 11. & Maſcard. de probat. concl. 1112. num. 18. & 22.*
4 Quas tamen coniecturas, & præſumptiones euidentes, & vrgentes eſſe debere docet *Alba conſ. 68. num. 5. & ſequitur Mareſcot. all. cap. 56. nu. 13*, ita vt euidenter appareat contrahentes voluiſſe nouare deueniendo ad nouum actum ſine obligationem, vel primæ contrariam, vel ſaltem in aliquo primæ obligationi præiuditialem.
Vt ſuperioribus menſibus conſiderabam in cauſa D. Beccariæ contra DD. Iugales de Albergatis Ticinenſes, in qua D. Beccaria nulla facta reſeruatione primæuorum iurium ratione reſidui dotis ſibi reſtantis à D. Galinio eius ſororio prædefuncto, deuenerat ad nouum contractum, in quo nouam dilationem conceſſerat debitori ad ſibi ſoluendum debitum, Interim verò intereuſurium ſibi ſolueret in maiori quantitate, quam primo loco fuerat conuentum, facta prius tamen renunciatione beneficij *Nou. Conſtit. in tit. de bonis in ſolutũ dandis.*
Hac enim ſtante præſertim beneficij renunciatione, quod primo loco ſibi competebat, nouationem fuiſſe euidenter inductam pro abſoluto habui, cum per huiuſmodi renunciationem beneficio ſibi in primo contractu cõpetenti, præiuditium inferebatur primo contractui, & ſic nouationem fuiſſe inductam vi-
5 debatur; Cum incompatibilia ſint pacta in vltima conuentione appoſita, & alia in primo inſtrumento contenta, & ita iudicaſſe *Rotam Romanam teſtatur Cardinalis Mantica de tacit. & ambig. lib. 17. tit. 3. num: 13, quem ſequitur Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. 290. num. 17. poſt Menoch. conſ. 381. num. 32. cum ſeq.*
6 Quæ incompatibilitas, & diuerſitas, conſideratur non ſolum quando in totum fuit mutatus contractus, ſed etiam in parte, vt probat *Gabriel. conſ. 170. num. 5. lib. 2. & Gratian. all. diſcept. forenſ. 290. num. 23.*
Ex quibus tolluntur, ea quæ ob augumentum intereuſurij non eſſe inductam nouationem
7 eleganter probat *Martius Medices examine 41. per totum præſertim num. 35, & deciſ. 67. præſertim num. 13, & num. 21. cum ſeq., & num. 28. 33. 35.*
8 *& 36.* Diuerſa enim valde eſt conſideratio augumenti intereuſurij, à renunciatione beneficij dandi bona in ſolutum, vt de ſe patet; Maxime verò quia ſicuti in eo caſu fideiuſſor obligatus erat, ex primo contractu ad damna, ita obligatus, etiam dicebatur ad cambia, & recam-
9 bia in ſecundo contractu ſine eius præſentia facto inter creditorem, & debitorem, Quia in ſecunda obligatione, partes declararunt, non

10 nouari, ad rem *Marius Muta deciſ. 33. num. 24.*
& idem Medices loco relato num. 15.

De AEQVITATE nihilominus fauore dotis
non fit nouatio, vt copioſè tradit *Gratian. lib. 3.*
11 *diſcept. forenſ. cap. 509. num. 13. cum ſeq., Martius*
Medices deciſ. 66. nu. 62. cum ſeq. Cum dos multa
12 habeat priuilegia, *D. Sen. Bellonus tr. de his, quæ*
inconsin. fiunt c. 160, præſertim nu. 2. lib. 1. & ample
Amator. Rodriquez in tr. de priuileg. credit. par. p.
art. p. num. p. cum ſeq. plur.

Qua ſtante indubitata concluſione, duo adhuc
obijciebantur D. Beccariæ, Alterum ſcilicet
non agi hic amplius de dote, cum iam diù
13 mortua eſſet vxor; Soluto verò matrimonio
non dicitur dos *l. 3. ff. de iure dotium, Anchar. cõſ.*
150. num. 4, & poſt alios Barboſa in quarta parte
Rubr. ff. ſol. matr. num. 13. circa medium, & in puncto
Magon. deciſ. Lucenſi 46. num. 31.

Mortua enim Vxore dos ad filios, & hæredes
14 ſpectat, nec idcirco amplius dicitur dos, nec
gaudet priuilegio dotis, vt latè declarat *Bal.*
Nouell. de dote par. 11., & nouiſſimè defendit Gra-
tian. lib. p. diſcept. forenſ. 185. num. 11.

Dos enim conſtante matrimonio dicitur patri-
15 monium Mulieris, Eo autem ſoluto dicitur
patrimonium filiorum; vel mariti in caſu quo
Vir lucretur dotem, vt Papiæ, vel hæredum, vt
probat *Caſtr. conſ. 11, nu. 2, verſ. Item dicere lib. p.*

Alterũ verò eſt (dato citra veri præiuditij, quod
adhuc ageretur de dote) cum DD. Iugales de
Albergatis, & ipſi agant de dote obſtare vide-
16 tur D. Beccariæ, ea iuris regula, quod priui-
legiatus nõ poſſit vti priuilegio aduerſus eque
Priuilegiatũ de qua copioſè Menoch. conſ. 52. nu. 41.
conſ. 100. nu. 284. conſ. 242. nu. 18, et conſ. 680. nu. 38,
ac conſ. 813 num. 15.

Primum tamen obiectum ſublatum videtur per
Additionem eiuſdem *Magonij, ad deciſ. 46. dit. C.*
17 vbi multos adducit caſus, in quibus dos etiam
dicitur ſoluto matrimonio, & priuilegia obti-
net dotis, & præſertim quando ſuperſunt filij,
vt hoc in caſu, de qua concluſione copioſiſſi-
mè ſcripſit D. Ludouicus Somaſcus Eruditiſ-
ſimus Aduocatus D. Beccariæ in ſequenti ce-
dula.

Christi, ac B. V. Nominibus inuocatis,

IN propoſita quæſtione an, & quando dos re-
tineat, vel amittat nomen, & priuilegia do-
tis, non eſt cõſiderandum iuditio meo an ma-
trimonium ſit ſolutum morte viri, an morte
vxoris, ſed inſpiciendum eſt, an dos ſit exacta
à marito, an verò ſit exigenda.

Et ſi eſt exacta, tunc conſiderandum eſt, an mu-
lier prædecedat marito, an verò maritus poſt
vxorem viuat.

Et in primo ex dictis caſibus videndũ eſt an dos
ſit reſtituenda alteri, an remaneat apud mu-
lierem, vel maritum ſuperuiuentem.

His ante oculos habitis, dico quod ſi dos eſt
exacta, & nemini eſt reſtituenda, ſed remanet
alterius eorum ſuper exiſtentium viz. vel ma-
riti, vel mulieris ſuperuiuentis, tunc admitti-
mus, dotem amittere nomen, & priuilegia do-
18 ris, quia ſit patrimonium illius pęnes quem
ipſa bona, vel pecuniæ datę in dote remanent.

Si verò dos ſit adhuc exigenda, vel exacta ſit al-
teri reſtituenda, tunc ſemper retinet nomen,
19 ac omnia eius priuilegia, donec ſit exacta, vel
exacta donec ſit reſtituta, ſiue mulier præde-
cedat, ſiue vir.

Hanc diſtinctionem firmo ex dictis per Docto-
res communiter in *rubr. ff. ſolut. matrim. vbi ſi-*
gnanter Iaſ. nu. 7. 8. & 9. & in l. 1. num. 9. vbi etiam
Dec. num. 18. C. Vnde vir, & vxor. Ad quæ pro-
banda vtuntur hac ſimilitudine viz.

Sicut hæreditas apprehenſa per hęredem, & nul-
li reſtituenda, nõ dicitur amplius hæreditas,
20 ſed proprium hæredis patrimonium, & tunc
amittit omnia priuilegia competentia hæ-
reditati, vt eſt petitio hæreditatis, quæ am-
plius hæredi non competit, ſed rei vendica-
tio, & alia remedia, & ſicut, ſi hæres appræ-
hendiderit hæreditatẽ, & bona hæreditaria,
& tenetur alijs reſtituere, puta per fideicom-
miſſum, adhuc dicitur hęreditas, & etiam poſt
aditionem hæreditatis retinet nomen hære-
ditatis, & fideicommiſſaria hæreditas appel-
latur; Ita etiam, quando dos eſt exacta, & vni-
ta cum alio patrimonio vxoris, ſi quod habet,
tunc non eſt amplius dos, ſed patrimonium
mulieris, ac cum nomine perdit, & ius, & pri-
uilegia dotis, & eſt alienabilis; At quando
dos recuperatur à muliere cum onere alij reſ-
21 tituendi, puta liberis poſt eius mortem vigo-
re pacti, vel ſtatuti tunc retinet nomen, & pri-
uilegia dotis, ad effectum vt illud onus im-
pleatur, & donec eſt implendum ſemper eſt
dos.

Ecce igitur quòd iſti DD. in hac quæſtione cum
pluribus alijs ſequitur à *Ruger. conſ. 26. nu. 5. &*
6. lib. 2. ex Mantica de tacitis lib. 12. tit. 1. num. 1-5.
22 dicens non ceſſare nomen, & priuilegia dotis,
donec fuerit mulieri, vel hæredibus reſtituta,
vel filijs; quia per mulierem eſt reſtituenda,
Idem tit. 4 num. 10. dicens, quod antequam dos
ſit reſtituta retinet nomen dotis, & ſi vxor de-
ceſſerit relictis filijs retinet adhuc nomen do-
23 tis, quia oneribus matrimonij preteriti de-
ſeruire intelligitur, & ideò dicunt *Soc. Sen. conſ.*
9. num. 13. lib. 1. & Soc. Iun. conſ. 35. num. 6. lib. 1.
quod cum dos detur propter onera matrimo-
24 nij, inter quæ ſunt liberi, & ipſorum educatio,
Ideò dos pro liberorum procreatione pluri-
mos fauores conſequitur.

Cum ideò in caſu noſtro mortua vxore in matri-
monio, exiſtẽtibus liberis eiuſdem matrimo-
nij patris officium ſit recuperare dotem non
ſolutam, tum, vt vſufructo eo viuente fruatur,
tum vt apud eum remaneat ad commodum
25 filiorum, vt dicit *Mantica de tacitis lib. 12. tit. 8.*
num. 23. ſcilicet vt poſt eius mortem proprie-
tatem dotis reſtituat filijs iuxta noſtrum Stat.

in

Digitized by Google

26 *in ciuilibus* 121. *vbi Tort.num.*5. 55.61,*&* 68.*cum*
*ſeq. Neguſ.Iun.quæſt.*480.*num.* 12.ſequitur quod
donec fuerit exigenda, vel exacta fuerit im-
pletum onus reſtitutionis ſemper retinebit
dotis nomẽ,& priuilegia, quia numquam ad-
huc eſt effectum patrimonium alicuius; Non
Matris quia eſt mortua in matrimonio, non
Patris, quia non eſt exacta, & etiam ſi fuiſſet
exacta non eſt patris patrimonium, quia ha-
bet ſolum vſufructum, non filiorum, quia non
eſt eis reſtituta.
Prædicta etiam diſtinctio ellicitur ex *Soc.Sen.cõſ.*
121. *poſt num.* 9. 10, *&* 11. *lib.* 1. Dicens, aut ſu-
mus in tempore antequam dos ſit reſtituta,
27 & tunc non viro, ſi ſolutum fuit matrimo-
nium, vel adita fuerit hereditas mulieris,
vel non, nam omni caſu procedunt illa, quæ
dixit *num.*6. *&* 7. Scilicet quod ſemper dicitur
dos; Aut dos eſt verè, ac virtualiter reſtituta
mortua muliere hæredibus mulieris, & tunc
28 non dicitur amplius dos, vel res dotalis, nec
gaudet amplius beneficio, & priuilegio dotis,
quia vt dixit *num.* 6. eſt factum proprium pa-
trimonium eius, cui fuit reſtituta, & idem *cõſ.*
147. *num.* 3.4. *&* 5. *eodem lib.* 1. Dicens quòd
29 licet dos non poſſit ſtare ſine matrimonio, id
tamen verum eſt, intelligendo de matrimo-
30 nio præſenti, vel præterito, vnde cenſetur
ſemper ad dotis reſtitutionem habere priui-
legia dotis, non ſolum in perſona mulieris, ſi
viuit, ſed etiam in perſona hæredum mulie-
ris, & poſtea loquens de dote adhuc non reſ-
tituta, format tres caſus, ex quibus concludit
quod ea non reſtituta, adhuc durat dos, ad
quam filijs competit actio.
Præterea poteſt etiam dici, quod etſi dos fuerit
reſtituta, Nihilominus etiam ſoluto matrimo-
nio dos ſecundum communem vſum loquen-
di retinet nomen dotis, & ſub dotium diſpo-
31 ſitionibus etiam ſtatutarijs continetur *Caſtr.*
in rubr. ff. ſol. matrim. nu. 2. *cum alijs per Ruger. conſ.*
26. *num.* 7. *lib.* 1. *citatis.*
Alio etiam modo dictæ quæſtioni ſatisfieri po-
teſt ex *Theſaur. Iun. lib.* 1. *quaſt. forenſ.* 5. qui vi-
detur decidere hunc noſtrum caſum ad fauo-
rem D. Becear iæ, dicens quòd aliqui volunt,
priuilegium dotis non ſolutæ marito, ſoluto
matrimonio per mortem vxoris, non tranſire
32 in filios, nec alios extraneos hæredes, quia nõ
33 eſt amplius dos, & dotis priuilegia ſunt per-
ſonalia vxoris; Aliqui verò dicunt contrariũ,
Alij autem diſtingunt inter hæredes ſuos, &
extraneos, vt ad ſuos eiuſdem matrimonij
34 tranſeant priuilegia ad extraneos verò non, &
hæc eſt diſtinctio Accurſij, vt vbi per eum; Hãc
diſtinctionem ſequitur *Gratian. diſcept.* 143. *nu.*
44. dicens quod quamuis mulier non habeat
ſuos hæredes, tamen non ſit tranſmiſſio iure
ſanguinis ex potentia ſuitatis, Quare priuile-
gia tranſeunt ad filios non iure hæreditario,
35 ſed filiationis ſic; & *Bald. in l.* 1. *ſub num.* 2. *verſ.*
& nos ex prædictis priuilegijs ff. ſol. matrim. dicit
quòd priuilegia prælationis, licet, cohereant
36 perſonę, & oſſibus mulieris eſto quod nõ trãſ-
mittantur ad hæredes tamen tranſeunt ad fi-
lios einſdem matrimonij, *& nu.* 3. *notant*, quod
priuilegia perſonalia non tranſmittuntur ad
37 filios, niſi quando filij ſunt cauſa priuilegij,
vt l. dabimus ff. de priuileg. cred. l. non Solem. §. ſi
puella ff. de ritu nupt. l. 1. *ff. de priuil. dot.*, & dicun-
tur eſſe cauſa priuilegij, quia ſunt onera ma-
trimonij.
Verum quidem eſt quòd *Theſ. poſt num.* 4, dicit,
quòd dicta diſtinctio videtur contra verba
legum per eum citatarum *num.* 1. *cum ſeq.* Vnde
ipſe cogitabat, an dici poſſet, quod aut ſumus
in priuilegijs quæ doti competũt ratione per-
38 ſonæ, & illa non competunt hæredibus, vt eſt
actio de dote, de qua loquitur *Tex. in d. l. vn. C.*
de priuileg. dot. Aut verò de priuilegijs com-
petentibus non perſonæ mulieris, ſed rei, &
doti ipſi, vt hypothecę priuilegium, & ſimilia,
& tunc ad omnes hæredes tranſit.
Sed Theſaurus loquitur contra dictam diſtin-
ctionem Accurſij, & Interpretum, qui intelli-
gunt dictam legem vnicam in hæredibus ex-
39 traneis, vt slz. in eis non tranſeat priuile-
gium actionis de dote.
Quare iuſta eum ratione Senatus Pedemontanis
40 in facti contingentia, vt dicit idem *Theſ.* ſe-
quutus fuit dictam communem diſtinctionẽ,
vt priuilegia dotis ad hæredes ſuos tranſeant
eiuſdem slz. matrimonij, & ad eorum deſcen-
dentes, non autem ad extraneos, Imò de ex-
traneis notat *Theſ.* quod etiam ad illos tranſi-
41 ret priuilegium tacitæ hypothecæ, de quo in
in lege aſſiduis C. qui poſt in pign. hab. vbicunq;
ex pacto, aut ſtipulatione dos debet reſtitui
hæredibus mulieris, quia virtute pacti, & ſti-
pulationis attenditur priuilegium.
Ex quibus omnibus apparet quod Additionator
ad *Magon. deciſ. Lucenſ.* 46. *in finali addit. benè di-*
xit, quod ſoluto matrimonio antequam dos
reſtituatur, dicitur dos, Imò ſi fuerit reſtituta,
42 & adhuc debeat alij reſtitui, retinet nomen
dotis.
Et quod dictum eſt in eadem *deciſ. nu.* 31. *ex Natta*
conſ. 29. *num.* 9. quod fauor dotis conſideratur
quando mulier agit ad dotem, cui iura fauent
ad reconciliationem matrimonij, Secus ſi ea
mortua, alter agit, quia non dicitur amplius
dos, hoc inquam intelligendum eſt, quando
43 alter, Ideſt hæres extraneus mulieris agit, ad
dotem, non autem, quando dos eſt reſtituen-
da filijs vti ſuis, Nam hoc caſu pater poteſt
agere ad dotis reſtitutionem, pro illius con-
ſeruatione ad commodum filiorum; quos alе-
re tenetur, cum ſint reliquiæ onerum matri-
monij, vt notabiliter deciſum fuit cauſa matu-
44 rè diſcuſſa per *Rotam deciſ.* 10. *penes Gales. de ob-*
lig. Camerali, vbi non poteſt dici mutatus ſta-
tus promiſſionis dotis ex eo, quod per mortẽ
vxoris ſolutum fuit matrimonium, quia cum
dos fuerit promiſſa marito, ſi diſſoluto ma-
trimonio,

Digitized by Google

trimonio, non eſt adhuc ſoluta, ei competit
actio, prout prius etiam competebat viuente
vxore, præſertim durantibus oneribus matri-
monij per exiſtentiã liberorum, ad quos per-
tinet dos, & eis eſt reſtituenda, quam tamen
poteſt illam penes ſe retinere propter vſufru-
ctuum in ea vti patri, & legitimo adminiſtra-
tori debitum.

Cum ergo priuilegia dotis competentia mulie-
ri tranſeant in filios iure ſuitatis, firma rema-
nent pro D. Beccaria adducta in prioribus
ſcriptis ex *Mediceo deciſ. 66. num. 62. cum ſeq. & Gratian. diſcept. 509. num. 13. & 21.*, quod ſiz.
dos ſit ita priuilegiata, vt circa eam nulla poſ-
45 ſit fieri nouatio in præiuditium mulieris, ita
vt ſi Actio dotis nouetur, & mulieri ſit aliquo
modo inutilis, vel damnoſa poterit redire ad
primæuam actionem adhuc non extinctam, &
ideò idem dicendum ſit ad fauorem filiorum,
46 in quos tranſeunt priuilegia matri competẽ-
tia, dum viuebat, & pater non potuerit facere
pactum nouans actionem dotis, & eius ante-
lationem, & priuilegia in præiuditium filiorũ,
Marius Muta deciſ. 33, num. 26. & 27, vbi ducit
argumentum à dote, in qua nunquam nouatio
facta videtur, niſi expediat doti, ita etiam Tu-
47 tor, ſiue Adminiſtrator, non poteſt nouare in
præiuditium pupillorum, licet poſſit in eorum
vtilitatem; Quod vtiq; argumentum eſt ſatis
ad propoſitum noſtrum, quia etiam D. Becca-
ria, vti Pater, & legitimus Adminiſtrator filio-
rum non potuit facere nouationem in præiu-
ditium priuilegiorum dotis, quæ eſt filiorum
eiuſdem matrimonij, & ideò poteſt excipere
de nouationis (quatenus adeſſet, quod tamen
perpetuo negamus) nullitate, vt dicit *Muta d. deciſ. 33. num. 29.*

Et minime ſunt habenda in conſideratione, quæ
dicuntur per partem aduerſam de diuerſitate
caſus *deciſionis 67.* Medicei à noſtro caſu, Non
enim adduximus deciſionem Medicei, vt eius
caſus decidat noſtrum, vti ſimilis, ſed quia
auctoritates, rationes, & fundamenta, quę pro
deciſione ſui caſus ſcripſit, ſatis cõueniunt, &
adaptantur caſui noſtro, quia ſunt fundamen-
ta generalia, & quę in iure ſubſiſtunt, ideò poſ-
ſunt adaptari ſecundum Ludouicus Somaſcus
caſuum contingentiam.

Prout ſecundum obiectum tollitur etiam eo ipſo
48 quod Priuilegiatus agit de damno euitando,
non de lucro faciendo, vt in hoc caſu, atq; vbi
49 Priuilegiatus in ſpecie agit cõtra Priuilegia-
tum in genere, Quia tunc, vti eo poteſt, vt co-
pioſè ſcribit idem *Menoch. conſ. 52. nu. 43. & conſ. 447. num. 37. conſ. 680. num. 44. & conſ. 763. n. 13.*

Et ita iudicaui menſe Nouembris 1635. fauore
50 D. Beccariæ, non fuiſſe ſcilicet factam noua-
tionem in præiuditium dotis ſibi adhuc debi-
tæ; Quamuis eo quia non probauerat bona de
quibus agebatur, fuiſſe in bonis Galinij, qui
dotem promiſerat, & ſic hypothecata pro do-
te ipſa; Declaraui in eorum poſſeſsione eſſe
manutenendam Vxorem D. Albergati.

S V M M A R I A.

Statutum Papiæ 98. in ciuilibus declaratur num. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 9. 17. 33. 56. 63. 64. 65. num. 1.

Mulier adeundo hæreditatem dicitur quaſi contrahere cum creditoribus, & legatarijs num. 2. & 41.

Mulier in quibus caſibus contrahere poſſit ſine conſenſu Viri remiſſiuè num. 6. 7. & 8.

Authoris iudicatum pro Marchione Belliſomo num. 9.

Mulieres omnes propter infirmitatem conſilij in poteſtate Tutorum eſſe voluerunt maiores num. 10.

Mulier habens maritum bannitum, vel condemnatum ad triremes, vel perpetuos carceres reputatur vidua, & cur num. 11.

Eiq; competit priuilegium viduis conceſſum num. 12.

Mulier quæ fecit diuortium cum marito gaudet beneficio Viduis conceſſo num. 13.

Mariti longa abſentia mulierem extra caſum ſtatuti conſtituit num. 14.

Ex propria culpa, & negligentia lucrum quis conſequi non debet num. 15.

Comparatio litterarum an probetur ſcriptura manu ſcripta Patris num. 16.

Statuti prohibentis contractibus mulieri maritatæ ſine conſenſu Viri, & duorum attinentium quæ ſit ratio num. 17. & 26.

Mulier ante reuocationem aditæ hæreditatis prætextu ſolemnitatis ſtatuti non adhibitæ reſtituere debet res occupatas num. 18. Ampliatio in Eccleſ. num. 19.

Mulieri non ſubuenitur niſi fuerit decepta num. 20.

Geminatio actus eum magis confirmat num. 21.

Hæreditas ſolo animo aditur per actus qui citra nomen hæredis fieri nequeunt num. 22.

Voluntas facto probatur num. 23.

Hæres ſemel nõ poteſt amplius deſinere eſſe hæres n. 24.

Iudex omnia ſubtiliter rimiſari debet num. 25.

Statuti diſpoſitio habens duas rationes finales impulſiuas vna ceſſante non ceſſat ſtatutum num. 27.

Mulieres dicuntur conſilij fragiles, & contra propria commoda laborantis num. 28.

Sagacitas, & prudentia mulieris probandum qui ſit fundat in ea num. 29. & an ea excuſet ab obſeruatione ſtatuti num. 30.

Argumentum à ceſſante ratione procedit ex legis interpretatis num. 31.

Littera dicitur quæ poteſt videri, & oculo corporeo legi num. 31.

Statutum loquens in caſu verò non extenditur ad caſum fictum num. 32.

Maritus abſens abſentia propinqua debet expectari pro obſeruatione ſtatuti à muliere num. 33.

Fœmina quo ad iuris ignorantiam æquiparatur ruſtico, & minori num. 34.

Mulier fragilitate propria non culpa dicitur decepta num. 35. & 36.

Debitor animaduertere debet an is cui ſoluit ſit verus creditor, vt liberationem conſequatur num. 37.

Hæreditatis aditio nulla à principio confirmari non poteſt num. 38.

Ratificatio ſiue confirmatio requirit ea quæ ſunt neceſſaria in primo actu num. 39. & 50.

Verba ſunt intelligenda ſecundum mentem proferentis num. 40.

Debitor

Debitor ſoluens hæredi non facta perquiſitione cum quibus conditionibus ſit hæres non liberetur num. 42.

Liberatio ſine mandato ſufficienti eſt inefficax num. 43.

Periculum vbi maius eſt plenius eſt prouidendum n. 44.

Probatio debet de neceſſitate concludere num. 45.

Aditia ipſo iure nulla poteſt impugnare ab eo qui adijt num. 46.

Nullum quod eſt, nullum iuris effectum parit num. 47, *&* 54.

Nullitas non includit in ſe iniuſtitiam num. 48.

Nullitatis ſcientiam non habentis ratificatio nihil operatur num. 49.

Confirmatio actus nulliter geſti non datur, vitio in confirmatione perſeuerante num. 51.

Geminatio non operatur niſi circa illud quod validè fuit geſtum num. 52.

Taciti minor virtus eſt quam expreſſi num. 53.

Impedimentum non præſtat, quod de iure non ſortitur effectum num. 54.

Aditia ſecum trahit obligationem num. 55.

Pro actu ſemper eſt iudicandum, donec contrarium probetur num. 57.

Viro ad inopiam vergente triplicem ipſo iure actionem mulieri competere ad dotis reſtitutionē n. 58, *&* 59.

Muliere non traditur libera dotis diſpoſitio per contingentem caſum lucri dotis num. 60. *transfertur tamē dominium, & libera adminiſtratio num.* 61.

Separationis iudicio pendente, vel terminato competūt remedia ad dotis reſtitutionem de quibus num. 62.

Ceſſante ratione, ceſſat ſtatuti diſpoſitio num. 65.

Mulier poteſt renunciare S.C. Velleiano num. 66.

Bannitus amittit omnia beneficia ſtatut. Ciuitatis, licet non amittat beneficium Iuris Ciu. num. 67, *& quando non num.* 68, *&* 69.

Bannitus tanquam miles non poteſt impunè offendi n. 68.

Tolerantia, vt bannitus non amittat Iura Ciuitatis quæ nam ſit num. 69. 70, *&* 71.

Statutum diſponens, ne, Mulier maritata ad aliquem contractum deueniat, niſi adhibito conſenſu Viri, & duorum attinentium, locum an habeat, Quando Mulier viuebat ſeparata, à Viro, capitaliter bannito, & Mulier erat ſagax &c. Cap. CX.

STatuto Ticinenſi 98. in ciuil. cauetur mulierem maritatam, non poſſe aliquo modo alienare, vel ſe obligare ſine Viri, & duorum attinētium conſenſu; Dubitari contingit, an ſtatutum ipſum compræ-
1 hendat actus obligatorios, quos non cum aliquo, ſed coram Iudice ex ſe facere poteſt mulier maritata, ad quos ſine Viri, & attinentiū conſenſu deuenit, Vtpote hæreditaria aditio coram Iudice facta.

Et quia mulier adeundo hæreditatem dicitur
2 quaſi contrahere, cum creditoribus, & legatarijs §. *hæres quoq; Inſt. de obligationibus, quæ ex quaſi contractu. l. apud Iulian § fin. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur Iaſ. in l. 1. n.* 109 *ff. de leg.*, In ſta-
3 tuto contineri etiam huiuſmodi actū aditionis videtur, vt expreſsè tradit idem. *Iaſ. in §. omnium num. 36. & ſeq. Inſt. de actionib.*

Contrarium tamen vti AEQVITATI, magis conſonum verius eſſe puto, Tum quia vt pluri-
4 mum hæreditatis aditio, vtilis mulieri exiſtimatur, Et licet accidentaliter damnoſum, finē ſortiri poſſit huiuſmodi adhitio, non per hoc actus ille ſui natura proficuus, & vtilis mulieri licet tractu temporis damnoſus effici poſſit; vt inutilis, & damnoſus non eſt extimandus, ſed proficuus, & vtilis, quo caſu non habere locum ſtatutum decidit, *Bald. in l. neq; C. de contrah. & committ. ſtipul. Tiraquel. in tr. de legibus connub. in glo. 6. nu. 56. & 76, Menoch. de præſumpt. lib. p. præſumpt. 6. num. 16. & Galia in conſuetud. Alexan. Verbo legare, qu. 7.*

Tum quia in ſpecie quod caſus hic aditionis hæreditatis ſit ſtatuto excluſus probat *idem*
5 *Iaſ. in l. more nu. 33. verſ. in contrarium ff. de acquir. hæred.* vbi hanc ſententiam communiter, eſſe approbatam, & receptam tradit; Hanc eandē ſequitur *Tiraquell. d. tit. de legibus connub. in glo. 3. num. 111. Menoch. conſ. 196. nu. 22, Granuc. Theor. 25 num. 35, quos ſequitur Tartus ad d. ſtatut. 98. nu. 56. Vbi poſt Carpan. ad ſtatut. 328. à num. 50. vſq; ad num.* 58, multos tradit caſus, in quibus mu-
6 lier maritata poteſt contrahere ſine conſenſu Viri, & propinquorum, *Prout ſeq. num. 61. per l. cum hæres ff. de acquir. hæred.* tradit ab hoc ſtatuto pariter excludi, mulierem habentem Virū
7 furioſum *Ruin. conſ. 145. num. 4, Numero verò* 65.
8 idē procedere affirmat, ſi maritus diu abeſt, & ignoretur vbi ſit, poſt *Coſtam tr. de iuris, & facti ignor. diſtinct. 78. num. 4. cent.* 2; Plures alios caſus non comprehenſos in ſtatuto tradit *Carpan. ad d. ſtatut. 328, num. 280, vſq; ad nu. 312. poſt Alex. conſ. 105. num. 11. lib. 4, & Gabrielem conſ. 161. nu. 17. cum ſeq. lib.* 1.

Et ita iudicaui, Ticini menſe Nouembris 1635.
9 fauore D. Marchionis Belliſomij contra D. Druſianam Fiambertam, quæ poſtquam fratris hæreditatem adiuiſſet, eamq; per multum tempus retinuiſſet; Contendebat ab illa ſe abſtinere, & eam repudiare vti ſibi damnoſam eo ſub prætextu, quod in aditione adhibitę non fuiſſent ſolemnitates dicti ſtatuti 98, quæ repudiatio in euidens damnum creditorum hæreditatis reſultabat.

Namq; cum caſus ipſe à ſtatuto excluſus videretur; Maiorem AEQVITATEM vigere videbatur pro creditoribus hæreditarijs, quam pro ipſa hærede, quæ diu bonis hæreditarijs gauiſa fuerat, & ad ſui libitum de ijs diſpoſuerat, ideſt de mobilibus, & ſe mouentibus, Et quæ ideirco callide egiſſe dicebatur; Cum maximè illa notoriè eſſet prudens, & ſagax mulier, quippe Virago, & ſic non computari diceretur in ijs, de quibus loquitur Cicero pro

Murena, dum ait, Mulieres omnes propter infirmitat.m conſilij, in tutorum poteſtate eſſe voluerunt maiores, Sed poteſt connumerari inter eas, de quibus loquitur *Valer. Max. lib. 6. c. 7. de fide Vxoris, ac Diuus Ambroſius lib. 2. de Virgin. Farin. qu. 30. num. 118, & qu. 131. num. 160, ac qu. 32. num. 79*, Atq; copioſiſsimè verba facit *Boadil. lib. 3. C. 15. num. 130. p. 2.*

Et quia prius motiua excitaueram in ea cauſa, illa, cum reſponſionibus in Aduocatorum in quibus plures excutantur iuris articuli hîc ſubijcere ſtatui ad commodiorem vſum Fori.

Inter D. Druſianam Fiambertam, & D. Marchionem Beliſomium.

QVamuis ex difusè ſcriptis in hac cauſa ſublata videatur omnis hæſitatio, Conſidero tamen, quòd finalis cauſa ſtatuti 98. diſponentis ne mulier maritata poſſit alienare, vel ſe obligare, niſi accedente conſenſu Viri, & duorum attinentium, Vel in eorum deffectû duorum vicinorum; Ea eſſe videtur ne blanditijs Viri ſeduci poſſit mulier, Vel in eiuſdem præiuditium quicquam agere ex ſe.

Si verò rectè perpendantur circonſtantiæ concurrentes in caſu, de quo agitur dum D. Druſiana notoriè prudens, & ſagax, vt de facili in hoc multos maſculoa ſuperet, Virum habens capitaliter bannitum ob carceris fracturam, dum in ijs aſſeruabatur ad querelã etiam eiuſdem D. Druſianæ: cum aliquo non contraxit, vt vel bona alienaret, vel ſe ad aliquid obligaret, Sed coram Iudice comparuit, & aditionẽ hæreditatis fratris, prima facie ſatis opulentæ confirmari impetrauit; Vtiq; quod actum illũ feciſſe dicitur, ad quem omnis diligẽs paterfamilias deueniſſet, de quo minime loqui ſtatuentes voluerunt; Cum ratio ſtatuti in eo nuſquam militaret, vt de ſe patet.

Mulier enim habens maritum bannitum, vel condemnatum ad triremes, vel perpetuos carceres, reputatur ac ſi vidua eſſet, quia inutilem
11 Virũ habere dicitur *Gl. ſing. in l. vlt. verbo orbitates C. ad l. Flau. de Plagiar. & ibi Bar. Alex. cõſ. 104. col. 2. lib. p.* Eiq; priuilegium Viduis conceſſum
12 competit, vt docet *Bal. in l. is qui pro emptore col. 33. verſ. adde ff. de Vſucap.*, *latiſſimè Cotta in memorali verbo Vidua, Couaruu. pract. q. cap. 7. nu. 2. Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 666. num. 9.* Et ſic contrahere eo caſu poteſt mulier, ac ſi maritũ nõ haberet, vt poſt *Bal. in conſ. 399. lib. 3.* probat *Lamberteug. de contract. glo. 8. verbo mariti nu. 31. fol. mihi 268, Petr. Gregor. lib. 11. Sint. iur. par. 2. tit. 4. de poteſtate mariti in vxorem num. 22, 24, & 26.*
13 Prout dicitur de ea quæ diuortium cum marito fecit, quæ gaudet beneficio Viduis conceſſo *l. Vnica C. quando Imper. inter Viduam, & pupillum idem Gratian. lib. 3. diſcept. 406. num. 6.*

Præterquod longa abſentia Viri conſtituit mu-
14 lierem extra caſum ſtatuti, vt in noſtris terminis probat *Bal. conſ. 488. lib. p. & conſ. 393. lib. 5. quem ſequitur Coſta de facti ſcientia, & ignor. diſtinct. 78. num. 4. cent. 2. quos ſequitur Tortus ad d. ſtat. 98. nu. 65, faciunt tradita per Sen. Bell. lib. p. de his, quæ incont. fiunt cap. 4. nu. 2, poſt Crau. conſ. 12. num. 4.*

Additur etiam quod quatenus D. Druſiana admitteretur ad repudiationem hæreditatis ſub prætextu inobſeruantię dicti ſtatuti; Ex propria culpa (ne dicam dolo) & negligentia ſuerum conſequeretur D. Druſiana contra diſ-
15 poſitionem *l. pupillus ff. quæ in fraude cred. & l. non fraudantur §. nemo ex ſuo delicto ff. de reg. iuris, Menoch. remed. 7. recuper. num. 20. ac conſ. 75. nu. 7, & ſcripſi Ego in tr. de AEQVITATE cap. 88. nu. 8, & 29.*

Nam dum Iudicẽ adiuit vt confirmationem additionis obtineret prout obtinuit; Tenebatur ipſa ſolemnitates ſtatuti obſeruare, Non enim Iudex ad id debebat animaduertere minusq; creditores hæreditarij id peragere poterant, quos non monuit D. Druſiana de eius aditione, vt in ſimili diſtinguendo conſiderat *Natta*
16 *in repet. Auth. Quod ſine num. 15. C. de teſtam. ...*, dum loquendo de comparatione litterarum, an per eam probetur ſcripturam manu Patris fuiſſe ſcriptam, diſtinguit inter apocam ſcriptam inter partes quæ eam ſolemnem fieri curare tenebantur, Et Epiſtolam ab vno ad alium abſentem ſcriptam, Et ſic vel negligenter, vel dolosè id omiſſit, Ergo &c.

Quam negligentiam ſiue culpam fateri videtur Egr. eiuſdem D. Druſianæ Aduocatus in nouiſſima iuris allegatione verſ. Dicimus adhuc ibi, Debebat igitur D. Druſiana requirere conſenſum Viri, qui ſi renuiſſet, conſentire ſine cauſa, Iudex declaraſſet, ſine illo poſſe fieri aditionem.

Si etenim cum aliquo contraxiſſet, huiuſmodi omiſſio poſſet ei imputari, cum ea contrahenti; Cum contrahens cum muliere teneretur benè animaduertere, an ſolemnitates legis etiam municipalis eſſent adimpletæ, Secus autem dicendum eſt quando mulier cum aliquo non contraxit, ſed ipſa ſola à Iudice prouiſionem obtinuit.

Quod autem ſtatutum fundatum ſit ſuper mulieris fragilitate, vt ſupponitur ex parte D. Druſianæ, Et conſequenter ſemper militet illa ratio, tàm præſente, quàm abſente Viro; Puto à veritate hoc eſſe alienum, Quandoquidem, cum ſtatutum loquatur de contractibus, & obligationibus à mulieribus maritatis tantum ſuſcipiendis, Permittendo, vt aliæ mulieres ſe obligare valeant omiſſa huiuſmodi ſolemnitate, Certo certius habetur, non ſexus fragilitatem, ſed mariti blandimenta potius verſus Vxorem, vel vxoris reuerentialem metum
17 erga maritum in conſideratione habuiſſe ſtatuentes faciunt tradita per *Gratian. lib. p. diſcept. 108. num. 14. & 25.*

Et quatenus ob ſexus fragilitatẽ ad ſtatutũ ipſi

Google

fuiſſet deuentum (quod omninò tamen nega-
tur) Adhuc fragilitas hæc excluſa diceretur
in D. Druſiana ſtatibus eiuſdem notorijs qua-
litatibus mulieris, ſlz. ſagacis, ſcientificæ & in
rebus gerendis verſatiſſimæ; Et ſic limitata in
ea diceretur regula ipſa.
Et eo fortius id declaratum eſſe vidatur, dum
D. Druſiana ad alios plures deuenit contrac-
tus (vt ſupponitur) ſine ſtatuti ſolemnitate
cum vtiles illos ſibi fuiſſe admitatt Egr. eius
Aduocatus in dicta nouiſſima allegatione *ver,*
Dum autem aſſeritur.
Præterea cum poſt aditam hæreditatem ſe im-
miſcuerit in ea D. Druſiana, & multum tem-
pus labi permiſſerit, antequam aditionem re-
uocare tentauerit ſub prætextu non obſeruatę
ſolemnitates à ſtatuto requiſitę probabile eſt,
vt mobilia, & alias res pretioſas hæreditarias
occupauerit ad quarum reſtitutionem prius
18 teneretur antequam aditionem reuocaret *Gl.*
in l. fin. verbo completior C. de in integr. reſtit. min.,
Lambert. ad ſtatuta de contract. mulier. glo. 24. nu.
5. Rimin. Iun. in §. vlt. num. 58. Inſtit. quibus alie-
nare licet, vel non tenetur enim prius reſti-
tuere quidquid habuit, antequam actus, ſiue
19 contractus reuocetur, vt de Eccleſia voluit
Rota die 15. Iunij 1599. & die 13. Februarij
1606. de qua *Gratian. lib. 3. diſcept. 576. num. 27.*
cum ſeq.
Cum enim conſiderari non poſſit aliqua decep-
tio in hoc caſu, fruſtra agere videtur D. Dru-
ſiana ad reuocationem aditionis hæredita-
tis, Quia deceptione ceſſante illi non ſubueni-
20 tur, *vt per l. inter ff. de donationibus, & cap. cum*
vniuerſum de rerum permutatione in terminis probat
Gratian. all. cap. 576. num. 28. poſt Caſtrenſem in l. 2.
num. 7. ff. ad Velleianum.
Deniq; quatenus prædicta non militarent, Ad-
huc obaudienda videretur D. Druſiana; Quan-
doquidem, poſtquam Vidua fuit effecta (& ſic
extra caſum ſtatuti) aditionem ipſam ex-
preſsè ratificauit, Dū die 18. Decembris 1632.
effecta vidua reportauit confirmationem præ-
cepti ad eius inſtātiam emanati tempore quo
viuebat Vir, Dom. Victorię eius ſorori ne in
hæreditate de qua agitur ſe ingereret; Quam
ſanè pręcepti confirmatione inthimari etiam
curauit eidem D. Victorię, poſtquam ſecundo
loco nupſerat D. D. Buttigellæ cum eiuſdem
ſecundi Viri conſenſu, vt ex ipſis actis exhi-
bitis videre eſt.
Et ſic & tempore Viduitatis aditionem ratifica-
uit, Et tempore ſecundi matrimonij cum Viri
conſenſu pariter approbauit D. Druſiana; Ita-
ut per actuum geminationem magis atq; ma-
gis confirmata dicatur aditio hęreditatis prę-
dictæ, Atq; ſublatus dicitur omnis ſcrupulus
omiſſæ ſolemnitatis in primæ aditionis actu
21 iuxta *l. baliſta ff. ad S.C. Trebell. Senator Bellon. tr.*
de his quæ incont. ſine cap. 97. nu. p. cum ſeq. plur.,
In tantum vt quatenus primus actus aditionis
non valeret ob omiſſam ſolemnitatem, ſecun-
dus actus ſuſtineretur.
Cum non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè, & ſo-
lo animo poſſit adiri hæreditas faciendo actus
22 qui citra nomen hæredis fieri nequeunt *vul. l.*
pro hærede ff. de acquir. hæred. Per factum tamen
23 probatur voluntas *l. p. C. de repud. hæred. Ma-*
ranta in repet. l. is poteſt num. 2. ff. de acquir. hæred.
de quibus actis abunde *Menoch. conſ. 772. per to-*
tum, Argel. tr. de legitimo contradictore qu. 4. n. 36.
Itaq; certum eſt confirmationem dicti præcepti
prohibentis D. Victoriæ, ne ſe ingereret in
hæreditate fratris ad ipſam D. Druſianam
ſpectante, & iam adita, obtenti tempore
quo erat vidua ipſa D. Druſiana fieri non po-
tuiſſet citra nomen hæredis,
Idcirco hæreditatem ipſam iam legitimè adep-
tam etiam per dictum ſecundum actum non
poſſe repudiare D. Druſianam concludendum
videtur iuxta regul. quod ſemel hæres am-
24 plius deſinere non poteſt eſſe hæres, *l. ſicut*
C. de repudianda hæreditate, & l. Pomponius ff. de
negotijs geſtis, Argel. d. qu. 4. art. 2. num. 40. cum
ſeq. Et ex his &c. Reſpondeatur tamen &c.
Papiæ die 16. Maij 1635.

Subſcripta Caluinus.

In Chriſti, ac eius M. V. Mariæ Nomine.

Licet re vera negari non poſſit, quin dubita-
tiones nouiſſimè ſubtiliter ſimulq; doctæ
excitatæ à Perill. D. meo Iudice rationis equiſ-
ſimo contra Perill. D. Druſianam Fiambertā,
primo (vt aiunt aſpectu) ſatis vrgere videan-
tur.
Attamen ſi cuncta ſubtiliter rimentur prout fac-
turum non dubito D. meum Iuſdicentem ad
25 quem hoc ſpectat *cap. Iuſdicentem 30. qu. vlti-*
ma. Menoch. in conſil. 36. num. p. Crediderim ne-
quaquam officere ipſi D. Druſianæ.
Et omiſſis pluribus de quibus in prioribus ſcrip-
tis ne videat iam ſcripta repetere, ſolum cu-
rabo dubijs promotis ordinatim, ac ſingula-
tim ſatisfacere.
Conſidero enim priori loco rationem finalem,
& principalem qua moti fuere ſtatuentes ad
prohibendum ne mulier maritata poſſit alie-
nare, & ſe obligare abſq; cōſenſu viri, & duo-
rum ſuorum attinentium fuiſſe ad conſulen-
dum fragilitati, & imbecillitati mulieris, vt
26 tradit *Hieron. Gab. in conſ. 29. num. 39. lib. 2. Odd.*
de reſtit. in integrum q. 10. art. 6. num. 28., vbi vult
quòd quando mulier prohibetur obligationē
contrahere ſine conſenſu propinquorum dici-
tur prohibita propter ſexus fragilitatem.
Et licet poſſit etiam adduci alia ratio inductiua
de qua per D. meum in ſuis doctiſſimis moti-
uis, nempe ne blanditijs viri ſeduci poſſit, &
ne marito præiudicet, attamen cum duæ ſint
rationes inductiuè finales quarum quælibet
de per ſe ſufficit vna ceſſante, non tamen ceſ-
27 ſat diſpoſitio ſtatuti, ſed illa firma remanet *§.*
affinitatis, & §. Socerum inſt. de nupt. l. ſi non lex
alia

Digitized by Google

alia vbi Bald. & Imol. ff. de hered. inſtit. cum cæteris de quibus per *Euerard. loco à ceſſante ratione num. 5. Socin. Sen. in conſ. 23. num. 20. lib. 4.* Maximè in caſu noſtro, in quo adhuc remanent reliquiæ dictæ cauſæ, vt ibidem per *Euerard. in fine*, & per hoc dicitur ceſſare ſecundum obiectum deductum, à ſagacitate, & prudentia ipſius D. Druſianæ in his ſuperante multos maſculos habentis maritum bannitum ob fracturam carcerum, in quibus etiam detinebatur ad eius inſtantiam, & querelam, & quæ in adeunda hæreditate fraterna prima facie ſatis opulenta, & quæ fecit quod quilibet pater familias diligens feciſſet.

Quia admiſſo hoc pro nunc citra veri labem adhuc remanet fragilitas ſexus muliebris imbecillitas Conſilij, cũ mulieres dicantur conſilij fragiles donec viuunt, & eorum Conſilium
28 ſemper laboret contra propria commoda, vt per *Odd. in q. 10. art. 6. num. 29. & 31. de reſtit. in integrum*, & ſic remanēt adhuc reliquiæ cauſæ, ob quã fuere prohibita à ſtatuto ſe obligare abſq; dicta ſolemnitate quo caſu ceſſare dicitur argumentum ex aduerſo factum à ceſſante ratione, vt per *Euerard. in d. loco à ceſſante ratione in fine*.

Vltra quod in caſu noſtro non conſtat de ipſa ſagacitate, & prudentia, quæ cum ſit extra naturam mulierum, iuxta dictum Salamonis in prouerbijs ſcilicet mulierem fortem quis inueniet ex aduerſo probanda venit, ſi vellit
29 ſuper ea ſe fundare *l. 41. incumbit, & l. in exceptionibus ff. de probat.*

Accedit quia etiam admiſſa dicta ſagacitate, & prudentia, non tamen dicta D. Druſiana dicitur excuſata ab obſeruatione ſolemnitatis di-
30 cti ſtatuti, vt probat Tex. *in l. qui habet ff. de tutellis, & in propoſito tradit Odd. de reſtic. in integr. q. 23. art. 7. num. 26.* vbi vult quod non debeat attendi quod ex accidenti eſt in minore attenta eius ætate, nempè quo ad prudentiam, & malitiam exceſſiuam, ſed quod regulariter, & naturaliter eſt in ætate minoris.

Vltimo loco dico memoratum argumentum deductum à ceſſante ratione ſtatuti non habere locum in ſtatutis Papiæ, quæ cum debeant intelligi pro vt iacent ad litteram nullo extrinſeco habito intellectu, vt diſponitur in ſtatuto ſub *rub. 55. de regim. poteſt.* ex magis communi DD. opinione dicitur prohibita omnis legalis interpretatio, & ſic dictum argumentum à ceſſante ratione quod procedere dicitur ex legis interpretatione, vt per *Euerard. in d. loco à*
31 *ceſſante ratione cum littera dicatur, qua poteſt videri, & oculo corporeo legi l. 1. §. legi ff. de his qui in teſtam.* debentur ita tradunt infraſcripti DD. nempe *Socin. in l. 1. num. 38. vbi de communi ff. de vulg. Socin. Iun. in conſ. 16. num. 6. cum ſeq. lib. 1. Cornens in conſ. 276. num. 6. lib. 4. Picus in conſ. 85. num. 30. Rol. in conſ. 62. num. 37. vbi de communi lib. 3. Cuſt. Iun. in conſ. 6. num. 7. Alba in conſ. 480. nu. 13. Dom. Tortus ad dictum ſtatutum 55. num. 6. ac 23. cum ſeq.*

Non obſtat dum dicitur D. Druſianam tempore dictæ aditionis vti habentem maritum tunc temporis inutilem reputari viduam, ac ei cõpetere priuilegium Viduis conceſſum, pro vt etiam dicimus de vxore diuortium faciente à Marito, quæ dicitur Vidua, & Vidua priuilegijs gaudet.

Nam reſpondetur procedere per fictionem non autem verè, & propriæ, vt per *Couarruuiam in d. cap. 3. num. 2. practic. quæſt. Bal. in d. l. fin. C. ad legem Flauiam de Plagijs*, Statutum autem loquens in caſu verò non extenditur ad caſum fictum *Gra-*
32 *tian. cap. 505. num. 49.*

Accedit quia cum D. Druſiana haberet maritum iuuenem, & licet bannitum, attamen toleratũ, & cum quo nullum adhuc fecerat diuortium, & in partibus propinquis commorantem tempore aditionis, Nõ video cur poſſit dici habere maritum inutilem, & ſtante dicto ſtatuto, quando maritus eſt abſens non in partibus remotis, ſed propinquis, vt in caſu noſtro debet
33 expectari vt præſens ſit, vt in puncto huius noſtri ſtatuti conſiderat *Coſta de remed. ſubſid. remed. 53. num. 13.*

Sed demus citra veri labem præſentiam Mariti, ob eius bannum, & abſentiam non fuiſſe neceſſariam; Adhuc tamen non video, quomodo dicta aditio hæreditatis poſſit ſuſtineri, ex quo in ea deſideratur, ne dum præſentia mariti, ſed etiam duorum attinentium, & ſtatutum noſtrũ pro forma requirat, ne dum præſentiam mariti, ſed etiam attinentium, & vbi duo obſtant, vno ſublato, alterum remanet, vt probaui in alijs ſcriptis, & non repeto breuitatis gratia.

Dum autem aſcribitur culpæ negligentiæ, & dolo ipſius D. Druſianæ, quare adeundo non obſeruauerit ſolemnitatem ſtatuti, id fortaſsè poſſet procedere in maſculo ſecus in fæmina, quæ præſumitur iura ignorare, & quæ quo ad
34 iuris ignorantiam præſumendam æquiparatur ruſtico, & minori *Alexan. in conſ. 127. num. 2. lib. 2.* & à qua dolus omnis abeſſe præſumitur, *Coſta de iuris ſcientia. & ignorantia diſtinct. 13. nu. 3. cent. 1.* & quæ D. Druſiana cum fragilitate propria fuerit decepta non poteſt dici propria culpa decepta, vt in ſimili conſiderat *Odd. de*
35 *reſtit. in integrum q. 4. art. 5. num. 27.*

Stante igitur iuris, & ſtatutorum ignorantia in dicta D. Druſiana poteſt dici quod petendo confirmationem aditionis à Dom. meo Iudice abſq; obſeruatione ſolemnitatis ſtatuti fuerit in dolo, & culpa cum eadem fragilitate qua adiuit abſque ſolemnitate eadem fragilitate
36 confirmationem petijt ex adductis per *Iaſ. in §. fuerat num. 8. inſt. de act.*

Sed tenebantur debitores hæreditatij animaduertere an aditio prædicta fuiſſet facta cum debita ſtatuti ſolemnitate, tenetur enim debitor ad effectum, vt ſoluendo conſequatur liberationem animaduertere an is cui ſoluit ſit
37 verus creditor, & ſic verus hæres, & hoc auctoritate *Bar. in l. ſi Vrbana num. 4. ff. de cond. indeb*

dum quærit unnquid conductor ſoluens Abbati intruſo libereтur, & tenet quod non quãdo ab eo non conduxit *Bar. ſequitur Alex. in conſ.*150. *nu.* 7. *lib.* 5. cum cæteris de quibus per *Pyrum Maur. in tract. de ſolut, oblat. & retent.cap.* 5. *num.* 27. cum debitor ſoluens alteri quam verò creditori non liberetur, *Surd. dec.* 161. *nu.* 11. niſi hoc faceret de mandato Iudicis competentis, vt per *Pyrum Maur. in tract. de ſolut. in d. cap.* 5. *num.* 45. *verſ. nono*, Iuſſu Iudicis de qua quæſtione doctiſſimè, ac vtiliter rtactatur à Perill. D. meo Iudice rationis in ſuo vtiliſſimo *tract. de AEQVITATE lib.* 1. *cap.* 50. vbi hanc quæſtionem doctè, ac ſubtiliter omnibus numeris ſoluit adeout nihil vlterius clarius, ac facundius, & plenius deſiderari valeat ad quæ me remitto.

Additur quia cum dicta additio hæreditatis ſit
38 nulla à principio non poteſt dici confirmata
Gloſ. in c. p. de confirmat. vtili, vel inutili, cum
quod nullum eſt nullum poſſit producere effectum *l. Si non § condemnatum ff. de re Iudic. Surd. in conſ.* 3. *num.* 11. *cum ſeq. D. meus in d. tract. de AEQVITATE cap.* 56. *num.* 1. *& cap.* 45. *num.* 63.
39 & mulieris ratificatio, ſiue confirmatio requirat ea quæ ſunt neceſſaria in confectione primi actus, *l. ſi vt proponis C. de nupt. Gratian. cap.* 565. *num.* 47. *Surd. in conſ.* 3. *num.* 10. *lib.* 1.

Et licet in meis nouiſſimis ſcriptis *verſ. dicimus adhuc*, ibi debebat igitur dicta D. Druſiana tequirere conſenſum viri, qui ſi renuiſſet conſentire &c. non tamen per prædicta verba volui fateri D. Druſianam fuiſſe negligentem, & in culpa hoc non faciendo cum attento ſexu fæmineo præſumatur iura ignorare, vt ſupra dixi, ſed ſolum volui inferre, quod ſi D. Druſiana volebat ſeruare ſolemnitatem ſtatuti debebat interpellare virum ad conſentiendum, & ſic locutus ſum non de neceſſitate præciſa, ſed cauſatiua, quia ſi volebat poſſe agere contra debitores hæreditarios debebat obſeruare ſolemnitatem ſtatuti requiſitam in obligatione mulieris maritatæ, & verba ſunt intelligenda
40 ſecundum mentem proferentis *l. ſi quis intentione ambigua ff. de Iudic.* quicquid ſit non poteſt
Aduocatus præiudicare litigantibus argumẽto tituli *C. vt quæ deſunt Aduoc. facit regula alteri per alterum &c.*

Nec negari poteſt quin dicta D. Druſiana adeundo dictam hæreditatem non dicatur quaſi cõtraxiſſe cum creditoribus, & legatarijs *§. hæres*
41 *quoque inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi contractu*
l. apud Iulianum § fin. ff ex quibus cauſ. in poſſ eatur Iaſ. in l. p. num. 109. *ff. de legatis primo*, & ideo tenebantur creditores quaſi contrahentes cum dicta D. Druſiana benè aduertere an ipſa in adeũda hæreditate prędictas obſeruanerit debitas ſolemnitates à ſtatuto requiſitas ex quo ipſa vti mulier eas ignorare præſumebatur, vel ſaltim debitores hæreditarij antequam ſoluerent hoc animaduertere debebant, ad effectũ, vt rectè ei ſoluendo poſſent conſequi liberationem cum vt ſupra dixi debitor alteri ſoluẽdo quam verò creditori non liberetur, & de-
42 bitor ſoluens hæredi non facta perquiſitione
cum quibus conditionibus ſit hæres non liberetur *Gratian. cap.* 636. *num.* 6. Hinc videmus quod licet creditor poſſit conſtituere Procuratorem ad recipiendum debitum abſq; interuentu alterius perſonæ attamen debitor antequam ſoluat debet animaduertere an mandatũ ſit ſufficiens ad recipiendum, & liberandum alios et ſi eũ liberet ſine mandato ſufficienti li-
43 beratio eſt inefficax *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 699. *num.* 5. *&* 3.

Non etiam obſtat dum prętenditur rationem ſtatuti 98. non eſſe fragilitatem ſexus ex quo non omnes mulieres coarctat ad ſe obligandum cũ dicta ſolemnitate, ſed ſolum maritatas.

Reſpondetur rationem principalem fuiſſe, vt cõſulatur fragilitati, & imbecillitati ſexus, & licet alia poſſit eſſe ratio acutè, & ſubtiliter conſiderata à D. meo nempe ne blanditijs viri ſeducatur, & poſſit præiudicare marito, quibus rationibus ſimul iunctis fortaſsè moti fuere ſtatuentes ad præſcribendam dictam ſolemnitatem ſolum obſeruandam à mulieribus maritatis non ab alijs ex quo mulieres maritatæ maiori periculo ſubijciebantur eis enim obſtabat fragilitas ſexus, & periculum ne à viris ſeducantur mediantibus blanditijs, & ideò eis ſolis de quorum periculo, & damno magis tractabatur voluit ſtatutum conſulere, cum vbi
44 maius eſt periculum plenius ſit prouidendũ,
& magis conſulendum *l. p. §. ſi quis ff. de Corb. edict. c. vbi periculum de elect. in* 6. *Gratian. cap.* 669. *num.* 16.

Et quod ſtatuentes non hac ratione ſola fuit moti ad ita ſtatuendum, ſed etiam ratione ſexus fragilitatis apparet, quia ea attenta, debuiſſet etiam idem ſtatuere in viris in quibus militat eadem ratio nempe ne vxorum blanditijs ſeducantur iuxta *Text. in l.* 1. *ff. de donat. inter virũ, & vxorem*, ſed quia in viris non militat ratio imbecillitatis ſexus prout in mulieribus, ideò de viris nihil diſponere voluere.

Et cum in caſu noſtro concurrere dicantur duæ rationes principales nempè fragilitas ſexus, & periculum ne blanditijs viri ſeducantur, & ambæ non poſſint dici ſublatæ per prætẽſam prudentiam, & ſagacitatem ipſius D. Druſianæ nõ ceſſat diſpoſitio ſtatuti vt ſupra circa principium latè deduxi, vbi etiam probaui argumẽtum à ceſſante ratione ſtatuti, non habere locũ in caſu noſtro ꝙ non repeto cũ non expediat.

Dum autem prætendit D. meus in prioribus ſcriptis in *verſ. dum autem aſſeritur*, me admittere D. Druſianam feciſſe alios contractus ſibi vtiles non ſeruata ſolemnitate ſtatuti.

Dico me hoc non dixiſſe, nec dicere, ſed ſolum reſpondendo obiectioni in contrarium factæ nempe quod plures contractus fecerat ſine viro, dixi per infraſcripta formalia verba, hoc nõ officere, cum poſſint eſſe tales cõtractus, puta vtiles

Digitized by Google

vtiles ipſi contrahenti, in quibus mariti conſenſus non requiritur vtſupra dixi, & non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe, *l. neque tales C. de probat.* (hæc ſunt mea formalia verba) quæ meo Iudicio (ni fallor) prætenſam confeſſionem de neceſſitate non inducunt.

Argumentum autem deſumptum ex eo quod ex quo D. Druſiana non ſtatim, ſed per multum tempus poſt aditionem ob non ſeruatam ſolemnitatem ſtatuti annullari aditionem ipſam tentauerit multa mobilia, & alias res prætioſas occupaſſe probabile ſit ad quarum reſtitutionem ante omnia teneatur, dicimus illud eſſe probabile, ſed non neceſſarium, non enim ſequitur fuit hæres ergo multa bona mobilia, & res hæreditarias habuit, eum eas in hæreditate reperuiſſe minimè cõſtet, & poſſit eſſe quod nulla bona mobilia fuerint inuenta in dicta
45 hæreditate, & probatio debeat de neceſſitate concludere, *l. neque tales C. de probat. l. non hac C. vnde legit.* & ipſius D. Druſianæ negantis vlla bona habuiſſe hæreditaria in negatiua fundata eſſe dicatur *l. Actor C. de probat. Bal. in l. 1. col. 1. C. de iuris, & facti ignorant. Ruin. in conſ. 63. num. 4. lib. 4.*

Et licet in caſu noſtro nulla fortaſsè poſſet conſiderari deceptio ex parte D. Druſianæ, vt prætenditur, in motiuis Adhuc tamen cum dicta aditio ſit nulla ipſo iure, vt alias probaui poteſt ipſa D. Druſiana contra eam licet ab ea
46 geſtam venire *l. a. C. ſi aduerſ. re iud. l. quemadmodum C. de agricolis, & cenſitis lib. 11. Alex. in conſ. 123. num. 6. lib. 1.* cum paria ſint actum non fie-
47 ri, vel nulliter fieri, & quod nullum eſt nullum iuris effectum pariat *Surd. deciſ. 51. num. 13. cum ſeq. & dec. 121. num. 6.*

Vltra quod non poteſt negari quin hæc hæreditas non ſit damnoſa ex quo vt alias dixi in prioribus ſcriptis in hæreditate multa latent incommoda, & tarò ſit, quod non ſit damnoſa, in quibus etiam probaui hoc onus nempe hæreditatem hanc eſſe lucroſam, & opulentam ſpectare ad partem aduerſam ad quæ me remitto, ne denigrem papyrum, vbi non expedit.

Non obſtat dum dicitur mulieri non ſubueniri niſi probetur de deceptione ex adductis à *Gratian. cap. 576. num. 28.*

Dicimus enim in caſu noſtro non eſſe neceſſariũ, quod ſubueniatur dictæ D. Druſianæ ex quo aditio eſt ipſo iure nulla, & nullitas non inclu-
48 dat in ſe iniuſtitiam, *Odd. de reſtit. in integrum q. 39. num. 29.* hinc videmus ceſſare reſtitutionem, quando actus eſt ipſo iure nullus, *Odd. de reſtit. in integrum q. 17. art. 7. nu. 62.* & ſententiam nullam non indigere appellatione, nec reſtitutione, *Odd. vbi ſupra num. 70.*

Nec poteſt fieri fundamentum ſuper aſſerta ratificatione expreſsè vt dicitur facta de dicta aditione ab ipſa D. Druſiana dum prætenditur vti hæredem inhibuiſſe D. Victoriæ ſorori, ac reportaſſe confirmationem præcepti inhibitorij illud inthimando etiam eum conſenſu D. Petri Buttigellæ eius ſecundi mariti.

Cum huiuſmodi ratificatio actus nullius ad hoc vt valeat requirat plenam ſcientiam ipſius nullitatis, & omnium qualitatum, & ideò cum D. Druſiana non haberet ſcientiam dictæ nul-
49 litatis, nihil operatur ratificatio, *Surd. in conſ. 49. num. 32, cum ſequentibus pluribus lib. 1. Hieron. Gab. in conſ. 36. num. 60. lib. 1. Gratian. cap. 513. nu. 30,* hinc dicimus quod ratificatio, vt noceat requirit ſcientiam in ſpecie claram nitidam, & concludenter probatam *Polid. Rip. de noctur. tẽpore cap. 65. num. 21. Coſta de facti ſcientia inſpect. 63. num. 20.*

Secundo reſpondetur quod ad hoc, vt ratificatio operetur requirit omnes ſolemnitates neceſſarias in confectione primi actus, & ſic requi-
50 rit ſolemnitatem dicti ſtatuti 98. vtſupra probaui ex *Surd. conſ. 3. nu. 10. lib. 1. Gratian. cap. 565. num. 47. & cap. 933. num. 16. & 981. num. 44.* quæ ſolemnitas in caſu noſtro deſiderantur.

Ex quibus apparet quod etiam ſi milies dicta D. Druſiana dictam aditionem hæreditatis primo loco factam abſq; ſtatuti ſolemnitate ratificauerit, cum tamen in ratificatione nõ obſeruauerit ſolemnitatem ſtatuti in aditione requiſitam, quæ ratificatio non valet minus confirmatio actus nullius, cum confirmatio actus nulliter geſti non detur, quando vitium
51 perſeuerat in confirmatione *Gratian. cap. 761. num. 19. & cap. 669. num 6,* eo quia vitium quod erat in aditione perſeuerat in confirmatione geminata, *Dec. in conſ. 475 num. 15.* & geminatio
52 non operetur niſi circa illud quod validè fuit geſtum *Gratian. cap. 764. num. 30,* quæ ratificatio ſi non potuit expreſsè fieri abſq; ſolemnitate dicti ſtatuti vtſupra dixi, multo minus potuit fieri tacitè ſcilicet per actus hæreditarios ne plus operetur tacitum quod expreſſum, quod eſſe non debet, & minor ſit virtus taciti quam
53 expreſsi *Becius loquens in ratificatione in conſ. 37. num. 24. lib. 1., Gratian. cap 699. num. 13.*

Et ex his concluditur quod cum D. Druſiana per dictam aditionem nullam non poſſit dici facta hæres non ſubintrat regula in contrarium adducta, quod ſemel hæres cum non præſtet impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum *C. non præſtat de reg. iur. in 6* & actus nullus habeatur pro non facto, & nullum producat effectum *Gratian. cap. 103. nu. 9.* & paria ſint actum non eſſe factum, vel nulliter geſtum, *Gratian. cap. 923. num. 16.*

Subſcrip. Hieronymus Madius I. C.

MVlieres alioſue in poteſtate alterius Conſtitutos ex vi ſtat. 98. & 121. in ciuilibus prohibitos ſe obligare ſine cõſenſibus de quibus in ſtat. prædictis non eſt quidem ambigendum, verùm vtrùm ex vi eorumdem ſtat. poſſint adire hæreditatem ſine prædictis ſolemnibus adhuc eſt controuerſum cùm ea ta-

55 tione, quod aditio quodammodo ſecum tra-
hat obligationem, omnes exaduerſo allegati,
& deſumpti ex *Veg. conſ. 39. & D. Tort. ad ſtatu-
ta prædicta in locis citatis ſenſerunt non ſuſtineri adi-
tionem, quibus ſtipulatur Tiraquel. de leg. connub.
gloſ. 5. num. 119. & ſeq.*

Contra verò aditionem ſubſiſtere quaſi quod illa
obligatio non ſit abſoluta, ſed ſecundum quid,
& in quandam conſequentiam pendentem à
fortunæ euentu, adeò quod non ità abſolutè
56 poſſit intrare diſpoſitio prohibitiua dicti ſtat.
ſenſit in terminis *Angel. conſ. 318. & vltimo, cum
alijs per Carpan. adductis ad cap. 328. nu. 143. lib. p.*
cuius quidem authoritas in dubium refricatur
per *Coſt. de facti ſcient. diſt. 78. per tot. cent. 2.*, & de
prædictis hinc inde plura adducuntur ex mul-
torum auctoritatibus, quæ ſi hinc inde ponde-
rantur res eſt apprimè controuerſa.

Sed quoniam in puris terminis aditionis tota vis
pendet ab eo, verùm actus ſit in damno, vel id
minus, quoniam data opulentia hæreditatis
nemo dubitat ſuſtineri aditionem, & hic ad-
hùc non liqueat, quod hæreditas ſit damnoſa,
vtiq; pro actu ſemper eſt iudicandum, donec
57 contrarium probetur, & hoc non inficiantur
*tùm Tort., tùm Coſt., tùm Carpan., & Tiraquel. in
locis ſuperius recenſitis.*

Sed cum hæc, quæ dicta ſunt, habeant locum ſo-
lùm in muliere, quæ cum viro exiſtat, & coha-
bitat, fortius dicendum eſt ſuſtineri hanc adi-
tionem in Domina Fiamberta, quę duplici ex
capite à viro ſeorſum viuebat, tùm quia eius
inopiam declarari curauerit, & proinde ſola
ad dotis aſſecurationem propediebatur, tùm
quia tentato Iudicio ſeparationis thori lis hac
de re cum viro agebatur, ſeorſumq; ab ipſo de-
gebat.

Tùm denique, quia vir effectus bannitus amiſit
beneficia ſtatut. huius Ciuitatis.

Quidquid dici poſſit de viri inopia, iure commu-
ni inſpecto nempè ex iure veteri in *l. ſi conſtante
58 ff. ſolut. matrimon. de iur. Cod. in l. vbi adhuc C. de iur.
dot., & iure nouiſſimo in §. illud in authentica de
æqualit. dot., & ex Iur. Can. in cap. per veſtras de do-
nation. inter virum, & vxorem*; Vnum eſt ſequta
declaratione vergentiæ viri ad inopiam tripli-
cem ipſo iure actionem mulieri competere ad
dotis perfectam reſtitutionem obtinendam,
perſonalem contra virum, & eius bona hypo-
59 tecariam contra tertios, & rei vendicationē,
*Barboſ. latè alijs cumulatis in d. l. ſi conſtante num. 7.
& 8. ff. ſolut. matrimon.*, & licet per hoc non tra-
datur mulieri libera dotis diſpoſitio per con-
60 tingentem caſum lucri dotis, vt ſenſit eo loci
Barboſ. num. 8. verſ. denique, tamen in mulierem
61 transfertur dominium, & libera adminiſtra-
tio, vt dicit ibidem *Barboſ. ſubſeq. num. 45. verſ.
vlterius quæritur, ſequitur Molin. ampliſſimè de con-
tract. diſput. 429. per tot.*

Iudicio autem ſeparationis pendente, vel termi-
nato rurſus competere vxori prædicta reme-
62 dia ad dotis conſtitutionem dicit *Franch. deciſ.
244. per tot. Theſaur. deciſ. 130. ad finem, quos ad-
ducit Paſchal. de Patria poteſt. lib. 3. cap. 4. num. 25.*

In omnibus hiſce caſibus data bonorum ſepara-
tione ceſſat vitius ſtat. & ſuſtinetur actus mu-
63 lieris, vt in terminis ſcripſit idem *Tiraquel. vi-
dend. d. tract. de leg. connub. gloſ. 6. num. 39. & duob.
ſeq. vſq; ad finem*, & quidem apertiſſima ratio-
ne, nam ſiuè ſtatutum eo conditum ſit, vt con-
ſulat imbecillitati mulieris, quæ ſanè intelli-
genda eſt quamdiù ipſa blanditijs inducatur
64 à marito, & non vltra, vt etiam alicubi ſenſit
idem *Tiraquel. eod. tract. gloſ. 5. nu. 35.*, qui etiam
num. 36. idem ſentit de metu; alias eſſet dicere
nunquam poſse mulierem ſolutam contrahe-
re, quo nihil abſurdius; ſiuè conſulat intereſse
viri propter adminiſtrationem, quam habet
de rebus vxoris; Ceſsat hęc difficultas quoties
65 ceſsat ratio, ob quam ſtat. prouidit, neq; enim,
vt inquit *Tiraquel.*, ſtatutum loquitur de fęmi-
nis abſolutè, ſed de maritatis tantùm, quo
caſu vel imbecillitas conſideratur in ordine
ad virum, qui mulierem compellat ad prę iudi-
cialia, vel in ordine ad ipſum, qui non debeat
pati incommodum ex contractu, vel quaſi ip-
ſius vxoris; Mulierem autem ab his ſolutam
poſse regulariter cōtrahere, neq; niſi Sen. Cōſ.
66 Velleiano iuuari, cui etiam poteſt renuncia-
re, non eſt ambigendum, quod teſtatur *Caſtren.
conſ. 198. num. 3. verſ. item hac ratio &c. lib. 1. Paci-
fic. deciſ. 171. num. 10.*

Hinc videmus D. Fiambertam, poſtquam à viro
diuertit, & ipſum inopem declararè obtinuit,
ſemper & quandocunq; & agendo, & excipiē-
do in quibuscunq; actibus ſeorſum, abſq; ali-
quorum conſenſu interfuiſse, plurimos item
contractus cum eodem viro, cum ſocero, & cū
alijs diuerſis confeciſse.

Sed ad tollendas omnes difficultates mors ciui-
lis ipſius viri banniti ipſam reddidit habilem
ad prędicta, quandoquidem clariſſimum eſt
67 bannitum amittere omnia beneficia ſtatut. Ci-
uitatis, etſi non amittat beneficium iuris ciui-
lis, *Menoch. latiſſimè conſ. 603. per tot.*, & ſicuti
bannitus retinet patriam poteſtatem filiorum,
quia hoc pendet à iure ciuili, vt inquit *Peregr.
de iur. Fiſci lib. 3. tit. 7. nu. 23.* ità non retinet iura
ſibi prouenientia à ſtat., vt ille teſtatur *ſubſeq.
num. 33. & pluribus ſeq.*, quibus accedit *Boſſ. in
ſua praxi, tit. Banniti quæ amittant per tot. & Fa-
rinac. latiſſimè quæſt. 102. num. 15. & pluribus ſeq.
præcipuè num. 76.*, vbi plures adducuntur.

Neque adducatur prętēſa tolerantia ex eo, quod
tamquam miles non potuit impunè offendi,
68 quoniam ſi inſpiciatur *Farinac. cit. loco num. 81.
& ſeq.* loquitur in caſu, in quo in ipſo actu bā-
ni quis prohibetur impunè offendi, quia tunc
verum eſt ipſum non amittere beneficium ſta-
tut. Ciuitatis, ſed hoc non habet locum in ca-
ſu noſtro, in quo primo fuit ſeruatis ſeruandis
bannitus, deinde hæc tolerantia ità demum
ipſum iuuat, quatenus degat ſub vexillo, alias
non prohibetur ſi vagaret impunè offendi, vt

ad

ad litterã cauetur ex proclamationibus Prin-
cipis; tollerantia autem ad effectum, vt banni-
69 tus non amittat iura Ciuitatis ea eſt, quam re-
cenſent *Menoch. de arbitrar. quaſt. 90. num. 56. & 57.*, *& in terminis banniti vti militis tollerati La-
derch. conſ. 205. per tot.*, nimirùm vt per actum
Principis poſitiuum bannitus tolleretur, quo
ad habitationem in toto Dominio, non per ſo-
lam patientiam, ſed per actum affirmatiuum
70 abſolutè, & indefinitè in loco, & in tempore,
vt inquit *Surd. conſ. 270. num. 16. & ſeq.*, quia
ceſſante aliqua ex prædictis tollerantia non
iuuàt, quia inquit ille conceſſum ad tempus,
vel locum præciſum, poſt illud cenſetur pro-
hibitum, ac Princeps nonniſi bannitum tolle-
cat quatenus ſub vexillo degat, vel vt aiunt in
quarterio ſiſtat, non autem in hac particulari
tollerantia dicitur quis quæſiuiſſe iura Ciui-
tatis, quia hoc caſu actus Principis ità debet
ſe exprimere, vt bannitus dicatur admiſſus ad
ea munera, quorum erat incapax, vt ad litterã
71 dicit *Laderch. d. conſ. 205. ſub num. 2.*
Ex quibus &c.

Iacobus Cantonius.

SVMMARIA.

Immiſſus in poſſeſſione actione reali hypothecaria, aut mixta ex prima decreto remanet poſſeſſor etiam non expulſo Domino ante annum reuocabiliter, post annum irreuocabiliter num. 1. declara num. 2.

Quando tale remedium concedi ſoleat num. 1. 2. & 3.

Immiſſio in poſſeſſionem ex parte decreto quam licentiã aſſociandi vocant pragmatici differt à iuſſu de poſſidendo, vt executio iuris ab executione facti num. 4.

Executio iuris qua ſit, & qua facti num. 5.

Datio in ſolutum nulla defectu citationis, vel pro maiori debito eſt reuocanda num. 6.

Nullum quod eſt nullum producit effectum num. 7.

Creditori agenti hypothecaria non obſtante nullitate de Aequitate datur retentio donec ei ſit ſatisfactum n. 8.

Et ſpeciale eſt in creditore hypothecario num. 9. & 10. fallit num. 11.

Fiſcus in pænis incipit habere hypothecam in bonis delinquentis à die condemnationis num. 11.

Nou. Conſtit. Mediolani iure bona delinquenti Fiſco hypothecata remanent à die commiſſi delicti num. 12.

Duorum Creditorum Chyrographarij perſonali actione qui prior executionem habet præfertur, licet poſterior in ſententiam num. 13.

Secus ſi eodem tempore facta executio num. 14.

Executio perfecta quot modis dicatur n. 15. 18. 20. et 21.

Præſcriptio decens infra quod datur via executiua per ritum 124. quomodo interrumpatur num. 16.

Reſtitutio in integrum non retardat executionem ſententia quando fuit petita poſt executionem captam n. 17.

Factum in quibus dicatur quod captum eſt num. 19. 20. & 21.

Hypothecarijs creditoribus tàm expreſſæ, quàm tacita hypothecæ ſatiſfaciendum eſt iuxta ordinem temporis num. 22. 23.

Inter tacitam, & expreſſã hypothecam regulariter nulla eſt differentia num. 24.

Mulier, & Fiſcus ſpetiali priuilegio præferuntur habentibus tacitam non autem expreſſam hypothecam num. 25.

Creditores funerarij ſunt priuilegiati num. 26.

Creditores Chyrographarij, ſiue perſonalis vltimam partem capiunt ſatisfactionis in concurſu num. 27. & æquali diuiſione ratam vnuſquiſq; capit, vbi non integram poſſit num. 28.

Datur retentio creditori Agenti hypothecaria donec ſit ei ſatisfactum, etiam ſi datio inſolutum rei creditori adiudicatæ eſſet nulla.

Cap. CXI.

IMmiſſum in poſſeſſione actione rea-
li, vel hypothecaria, aut mixta ex
primo decreto, legitimam remane-
re poſſeſſionem etiam non expulſo,
Domino poſſeſſore ante annum re-
uocabiliter, poſt annum verò irre-
1 uocabiliter habetur in *l. 2. C. de P.gnor. pign. Bart. & Alex. in l. ſi finita §. Iulianus ff. de damno inf. &*,
Miſinger. obſer. ſing. 28. cent. p. Vbi ſubdit hoc
2 procedere ſi verè, & realiter apprehendiſſet
creditor, & immiſſus eſſet ad bona *per l. non eſt mirum ff. de pignor. act.*
3 Quod ſanè remedium concedi ſolet, vel pro
executione inſtrumenti guarentigiati, vel Ca-
meralis obligationis, vel pro executione ſen-
tentiæ dum fit captio pignoris, deinde ven-
ditur ad haſtam, mox creditori in ſolutum
datur cum clauſula conſtituti, & licentia in-
grediendi propria auctoritate, vt tradit *Coſta tr. de re integra diſtinct. 15. num. 1.*
Eademque eſt differentia inter immiſſionem in
poſſeſſionẽ ex Iudicis primo decreto, quam li-
4 centiam aſſociandi vocant pragmatici, & in-
ter iuſſum de poſſidendo, qualis eſt differen-
tia inter executionem iuris, & executionem
facti, *Bal. conſ. 259. circa finem lib. 3. Coſta vbi ſup.*
Executio enim iuris appellatur conceſſio exe-
cutionis, ea verò facti, quę realis, & actualis
5 eſt dicitur facta per primũ decretum *Maſtrill. decis. 30. num. 10. par. p.*
Quatenus autem datio in ſolutum eſſet nulla, vel
deffectu citationis, vel quando pro maiori de-
bito fuit facta, quo caſu, in totum debet reuo-
6 cari, *l. ſi non ſortem § ſi centum ff. de condict. indebiti, Tiraquell. de retr. conſangu. §. 23. glo. p. num. 25. Dec. conſ. 585. nu. 5. verſ. 6. concluſ. & probat Gratian. lib. primo diſcept. for. cap. 162. num. 33. vbi num. 34.* diſ-
tinguit inter præiuditium tertij, vel ipſius de-
bitoris, Quia quod nullum eſt nullum poſſe
7 etiam producere effectum, habetur in *l. ſi non §. condemn. ff. de re iud. Surd. deciſ. 45. num. 17. & dixi in ſuperiori libro cap. 26. num. p. & in cap. 45. n. 63.*
De AEQVITATE, tamen ea non obſtante nul-
litate datur retentio, creditori ipſi Agenti hy-
8 pothecaria, donec eidem ſit ſatisfactum, *Alex.*

in

Digitized by Google

in l. ſi finita in princip. ff. de damno infecto, quem ſe-
quitur Surd. deciſ.46., & probat Coſta de re integra
dicta diſtinctione 15. ſub num. 8. verſ. quia procedit,
Vbi hoc ſpeciale eſſe in creditore agente hy-
9 pothecaria pro bono iure iam detecto, & eui-
dente ſcribit poſt *Neguſantium tr. de pignor.*
membro 2. por. 3. num. 6. 7. & 8, Non reſpectu
hypothecæ exortæ, ex tenuta, quæ non pro-
ducit ius ſpeciale, ſed fauorem creditoris, nec
vulnerat hypothecam præambulam, vel con-
10 uentionalem, aut legalem, *l. non eſt mirum ff. de*
pignor. act. Turrecr. conſ.31. num. 12. cum ſeq. lib. 2.
Quod tamen fallit in cauſis Fiſcalibus; cum Fiſ-
11 cus in pœnis incipiat habere hypothecam in
bonis delinquentis à die condemnationis, vt
tradit *Bart. in l. auſertur §. Fiſcus ff. de iure Fiſci, &*
ſequitur Peregr. tr. de iure Fiſ. lib. 6. tit. 6. num. 12, ac
Sola ad nou. decr. Pedemon. tit. 30. glo. 4. num. 2.
Quamuis vigore *Nou. Conſtit. tit. de iure, & priuileg.*
Fiſci §. omnium cadant in hypothecam Fiſci bona
12 *delinquentis à die comm ſſi delicti non condemnatio-*
nis, vt copiosè etiam ſcribit Carpan. ad ipſum §. om-
nium præſertim num. 59. cum ſeq. & ante eum tra-
dit Ploc. conſ. 30. num. 32, & Clar. qu. 51. verſ. ſciant
etiam.
Duobus verò exiſtentibus creditoribus Chyro-
grapharijs, vel in perſonali tantum actione, &
primus obtinuerit ſententiam deinde ſecun-
13 dus; Qui primitus habuerit executionem, is
præferendus eſt alteri creditori, qui primum
obtinuerit ſententiam nondum executam, vt
docet *Tuſcus concl. 118. num. 69. lit. H. quem ſequi-*
tur Coſta d. tit. diſtinct. 15. num. 12. & per l. qui au-
tem §. ſciendum eſt, & l. pupill. quæ in fraud. cred.
probat Amator. Roderiquez tr. de Priuileg. cred. par.
2. art. 3. nu. 3. Vbi declarat quod ſi eodem tem-
pore facta ſit executio, Tunc attenditur tem-
14 pus ſententiæ, vt præferatur is qui primo ſen-
tentiam obtinuit, licet exequtio fuerit dilata,
vſq; ad tempus, quo pariter facta eſt pro credi-
tore ſecundo, *Molina tr. 2. de Iuſt. & iure diſp.*
536. verſ. obſeruandum deinde eſt fol. 793.
Exequtio autem perfecta dicitur etiam ex primo
15 decreto per detentionem creditoris, ac per
fideiuſſionem præſtitam de ſoluendo certo ter-
mino, atq; per ſolutionem, vt caueri per Ritũ
124. refert Cumia in tantum quod vno ex præ-
16 dictis interueniente interrumpitur præſcrip-
tio decennij, Infra quod datur via exequtiua
per ritum *Maſtrill. all. deciſ. 30. nu. 8, & 9., Qui id-*
circo concludit num. 4, reſtitutionem in integrum
non retardare executionem ſententiæ quando
17 ea fuit petita poſt executionem cæptam, vt
poſt alios probat *Sforz. Odd. de reſtitutione in in-*
tegrum qu. 43. num. 49. Magon. deciſ. 133. lib. 1., &
Lancell. de attent. reſtitut. in integrum pendente par.
2. c. 18. nu. 127, verſ. ſexto limita, & nu. 132, Quam-
18 uis perfectionem executionis alios requirere
ſcribit inter quos idem *Odd. d. qu. 43 num. 91. &*
Honded. conſ. 18. num. 92. lib. p.
Ad quod propoſitum conſiderandum eſt, quod
quædam ſunt quæ habent certam formam, vt
domus, quæ conſiſtit in ſolo, parietibus, &
tecto, Quædam ſunt, quæ non habent certam
formam limitatam, Vt murus ſiue fouea, quæ
ſiue magna, ſiue paruæ ſit ſemper fouea appel-
19 latur; Et in iſtis dicitur factum, eo ipſo quod
aliquid eſt cæptum, *l. ſtipulatio § opus ff. de noui*
operis nunciatione, & idem dicitur de executio-
20 ne, quæ facta vel vno, vel altero modo, ſemper
dicitur perfecta, *l. & ſi non ſunt §. quid ergo ff. de*
auro, & argenteo legato; Idem ſi facta eſt miſſio
21 ex primo decreto, quia dicitur perfecta exe-
cutio non tantum cæpta, vt probat *Bal. in l. con-*
ſentaneum nu. 43. C. quomodo, & quando Iudex quem
ſequitur Maſtrill. rel. deciſ. 30. num. 5. & 6.
Si verò creditores ſint diuerſi generis, nempe hy-
pothecarij tàm expreſsè, quàm tacitè Priuile-
22 giati, & Chyrographarij; Primo hypothecarijs
ſatisfaciendum eſt iuxta ordinem temporis,
vt qui prior ſit tempore potior ſit iure, *l. ſi eo in-*
23 *ter, & l. potior ff. qui priores in pignore habeantur*
tum regulariter, nulla ſit differentia inter taci-
24 tam, & expreſſam hypothecam, vt tradit *Bart.*
in l. fin. is qui num. 28 ff. de iure Fiſci; Ex ſpeciali
verò priuilegio mulierum, & Fiſci illi præfe-
25 runtur habentibus tacitam, non expreſſam
hypothecam, *l. Aſſiduis, & l. pignus. C. qui potio-*
res in pignor. habeantur Amatorius Roderiquez d.
tr. de concurſu cred. art. p. num. 2. in fin. & par. 2. art.
3. ac Plenus par. 2. art. p. cum ſeq. Deinde Pri-
26 uilegiati, vt ſunt funerarij, *latè Rodriquez loco*
prædicto par. 2. ar. 2. per totum, Vltimo loco Chy-
27 rographarij, ſiue perſonales creditores, vt
ſcribit *Molin. de Iuſt. & iure tr. 2. diſput. 536. fol.*
28 1792., Et inter eos Aeque, & diligenter fit di-
uiſio æqualis bonorum, itaut ad ratam bonorũ
quantitatis, vnusquisq; capiat, vbi integrè nõ
ſit omnibus ſoluẽdo ex bonis debitoris, vt ſcri-
bit *Rodriq. all. art. 3. per totum par. 2. de Priuileg.*
cred.

SVMMARIA.

Reconuentio habet locum ratione exceſſus ſolius qualita-
tis num. 1.

Reconuentio in quantitate, & qualitate non habet locum
num. 2.

Reconuentionis regula quomodo de Aequitate, & quo-
modo iuris rigore procedat num. 3. & 4.

Reconuentio cauſa ſpiritualis non datur coram laico
num. 4.

In cauſis ſpiritualibus Iudex ſæcularis non poteſt cogno-
ſcere, nec ad finem ſententiandi, nec ſuper incidenti ad
finem pronunciandi ſuper principali profana num. 5.

Cauſa repugnans ſolum qualitati Iuriſdictionis admit-
tit reconuentionem, & quomodo num. 6. 7. 8.

Delegati Iuriſdictio eſt odioſa, & non prorogabilis de
vno ſpetie ad aliam, nec de perſona ad perſonam n. 9.

Reconuentionis cauſa poteſt proponi coram eodem Iudi-
ce tàm Delegato, quàm Ordinario etiam pedaneo qui
alias non poſſet cognoſcere num. 10, & 11.

Reus an reconuenire poſſit Actorem pro eodem negotio
pro quo alias eundem Actorem conuenerat coram
alio Iudice ſuper quo non iudicatum nu. 11. 12. cum
ſeqq.

L. ſi

Digitized by Google

L. ſi quis poſtea, & l. vbi cæptum ff. de Iudic. declaratur num. 12. & 15. vſq; ad 29. vbi pluribus modis limitet, & num. 38.

In executiuis pro eadem re poteſt quis vexari coram diuerſis Iudicibus num. 16.

Lapſa inſtantia dicitur finitum iuditium num. 21.

Reconuentio terminari debet coram quo Iudice fuit propoſita num. 28.

In cauſa reconuentionis non poteſt opponi declinatoria fori num. 30, & procedit de Aequitate Canonica non de rigore iuris num. 31.

Reconuentio ex eodem negotio procedens, quo conuentio admitti omnino debet num. 32.

Clericus quid agendo Iudicem laicum elegit eundem pati debet Iudicem in reconuentione numero num. 33.

Nec poteſt à ſua petitione deſiſtere ad euitandam reconuentionem num. 34. limitatur 36.

Appellans non poteſt renuntiare appellationi in præiuditium appellati num. 35.

Reus in iudicio pulſatus quando per modum exceptionis poſſit proponere id quod propoſuerat in alio iudicio ab Actore incohato, & adhuc pendente nu. 37. & 38.

Reconuentio in omnibus cauſis obligat actionibus, & ſuper omnibus rebus regulariter locum habet num. 39.

Reconuentio non poteſt fieri de contentis in primo iuditio iam finito num. 40.

Iudicatum Authoris num. 41, & 48. vbi non magis impulſiua.

Exceptio litis pendentiæ tantum præſtat quãtum exceptio rei iudicatæ num. 42. declaratur num. 43.

Exceptio rei iudicatæ non obſtat niſi concludat de neceſſitate num. 44.

Morte Summi Pontificis concedentis finitur Iuriſdictio data Conſeruatoribus num. 45.

Reconuentia datur etiam non finito primo iudicio cum actiones Actoris, & rei originem haberet ab eodem fonte num. 46.

Connexa ſimul terminanda ne continentia cauſa diuidatur num. 47.

Conſeruatoris offitium quinquennio tantum durat n. 49.

Conſeruatoris Iuriſdictio delegata eſt à Sum. Pontif. nu. 50. & temporalis, ac momentanea non continua appellatur num. 50. 51.

Conſeruatoria denunciatia debet fieri Epiſcopo intra menſem à die deputationis quot exemptione ab Ordinario num. 52.

Conſeruator eſſe non poteſt Vicarius generalis num. 53, nec is qui non ſit conſtitutus in dignitate Eccleſiaſtica num. 53, & 54.

A Conſeruatore ſemel legitimo electo non licet recedere re non integra num. 55.

Diſpoſitio .l. Vbi cæptum C. de Iudicijs diuerſimodè limitatur, Ita ut pendente primo Iuditio coram vno Iudice, poſſit denuò cõueniri Reus coram alio Iudice. Cap. CXII.

ACtum fuit ſupra in præcedẽti libro capitulo 76. de materia reconuentionis, quæ cũ practicabilis valdè ſit multa alia decidẽda occurrunt, quæ in dicto cap. non fuerunt explicata; Et pręſertim illa ſe affert quæſtio, Vtrum in materia reconuentionis, extendi poſſit Iuriſdictio Iudicis coram quo facta fuit reconuentio ad diuerſam cauſam non ſuppoſitam poteſtati Iudicis, ex natura cauſæ, Et tunc an ſit prorogabilis, vel habeat locum reconuentio, aut non.

Et ſecundum Bartolum in Auth. Et conſequenter, ſi datur ſolus exceſſus in quantitate, habet
1 locum reconuentio, Vt in laico Conuento co-
2 ram Clerico; Si verò in quantitate, & qualitate non habet locum reconuentio, Vt in cauſa ciuili etiam ſtatus, & libertatis quęſtione, vt probat *Socin. in cap. ex litteris ſub nu. 56. verſ. Quãdoq; verò agitur de mutuis petitionibus*.

Et ibi ſubijcit *Socin.* materiam iſtam eſſe ſatis intricatam, & difficilem, Et quamuis opinio ipſa ſit ſatis AEQVA, Tamen de iuris rigore vi-
3 detur dici poſſe, quod regula reconuentionis ſtet in qualibet cauſa ſecundum ea quæ dixit idem *Auctor num. 44.*

Niſi qualitas cauſæ, penitus repugnet qualitati
4 perſonæ, & Iuriſdictioni Iudicis, qualis eſt ſpiritualis à Laico, *vt in cap. 2, & 3. de Iudic. & in cap. tua il p. de Decimis*.

Quia in his caſibus Iudex Sæcularis, etiam incidenter non poſſet de tali cauſa cognoſcere, nõ ad finem ſententiandi ſuper illa, ſed neq; etiã ſuper huiuſmodi incidenti, ad finem pronun-
5 ciandi ſuper principali quę eſſet profana, vt in *Cap. cauſa il p. Et cap. lator qui filij ſint legitimi, Socin. all. loco, & num. verſ. Ita quod hoc caſu*.

Si verò cauſa non repugnaret pænitus qualitati perſonæ, & Iuriſdictioni, ſed ſolum qualitati Iuriſdictionis, Quia ſuper illa cauſa alias ex natura Iuriſdictionis non haberet poteſtatem cognoſcendi directè, ſed tamen poſſet per
6 viam incidentiæ prout eſt cauſa ſtatus, & libertatis, *vt l. Quoties C. de iuditijs*. Et hoc caſu ad-
7 mittitur reconuentio, dummodo alia qualitas non repugnet, videlicet quia ſit pęnitus non cõtingens cauſam principalem, ita quod qualitas formæ, & ordinis, & ſubſtantiæ formæ cognoſcendi repugnaret, quia tunc reconuentio non habet ſuam naturam, ſed tamen propter
8 hoc nõ debet impediri, Ita ratiocinatur *Socin. all. loco, & num. verſ. ſi verò, & in cap. prudentiam ſub num. 20. eod. tit.*

Non releuante, quod pars non poſſit prorogare Iuriſdictionem in illa, Quia per viam reconuentionis ius facit talem prorogationem, Sicut dicitur in Delegato, cuius Iuriſdictio eſt odioſa, & reſtringibilis, & non prorogabilis de vna ſpecie ad aliam, & de vna perſona ad
9 aliam; *Scrib. & præſertim idemmet Socin. in cap. cũ olim de officio deleg.* & tamen virtute reconuentionis fit prorogatio ipſo iure, *vt in d. cap. ex litteris, & cap. prudentiam de mutuis petition.*

Ex quibus clarius declaratur, quod alias affirmauimus *in d. cap. 78. num. 35.* cauſam reconuentionis

uentionis poſſe proponi coram eodem Iudice
10 tàm Delegato, quàm Ordinario etiam pedaneo, qui alias non poſſet cognoſcere iuxta Glo. in d. Auth., Et conſequenter verbo eundem Iudicem, & l. quoties C. de iudicijs, Quia veriſſima ea, eſt ſententia, quidquid in contrarium affirmant plures Scribentes modo non concur-
11 rat alia qualitas excluſiua Iuriſdictionis ipſius Iudicis vtſupra explicauimus.

Sequendo autem materiam recōuentionis, Quæritur vtrum poſſit reus reconuenire Actorem pro eodem negotio pro quo alias eundem Actorem conuenerat coram alio Iudice, ſuper quo iudicatum adhuc non fuerat, Quam quæſtionem à nemine expreſsè tactam vidi, & quã idcircò non parum difficilem, & dubiam illam eſſe cenſui.

12 Namq; pro negatiua ſtat regula ipſa l. ſi quis poſtea, & l. vbi captum ff. de iudicijs, Et §. quoniam in Auth. de teſtibus; in quibus cauetur iuditia debere terminari coram eo Iudice, coram quo fuerunt cæpta, & explicat ibi Bart., qui ſub num 3. verſ. Non enim tradit, Actorem non poſſe deſiſtere à lite cæpta coram vno Iudice, & ad alium Iudicem ire iuxta Auth. quod ſemel C. quomodo, & quando Iudex, niſi fortè reus citatus
13 fuiſſet contumax, quia tunc poteſt Actor nouum iuditium coram alio Iudice incipere. Cũ reus non poſſet allegare alibi cęptum iuditiũ,
14 quod contempſit, vt docet ibidem Bartol. ſub eodem num. 3.

De AEQVITATE, tamen in pluribus caſibus contraria verior videtur ſententia ipſa, Cum multipliciter limitetur regula, vt ibidem tra-
15 dit Bart. & diffuſius explicat Socin. in dicto cap. prudentiam num. 55. cum ſeq. plur. de mutuis petit., Prout alias plures limitationes tradit etiam Gabriel. commun. opin. tit. de Iudicijs concluſ. p. num. 10. cum ſeq. plur. quos ſequitur Carpan. ad ſtatut. Mediolani 8. lib. p. Prout alias etiam ſcribit Port. commun. concluſ. lib. 3. regul. 22.

Præſertim verò locũ non habet diſpoſitio d. l. captum, in executiuis in quibus pro eadem re, vel
16 debito, poterit quis vexari corã diuerſis Iudicibus, vt probat Dec. conſ. 12. num. 2, & 3. Gabriel d. tit. de iudicijs concluſ. p. n. 31, Carpan. ad all. ſtatutum 8. nu. 42. Surd. conſ. 542. nu. 11, & 12, Coſta de re integra diſt. 80 ſub nu. 6, quos ſequitur Tortus ad ſtatutum 36. in ciuil. num. 7.

Nam ſi primum iuditium cæptum fuit ordinariũ
17 contrauentionis alicuius inſtrumenti, eo pẽdente poterit agi executiuè ad eius obſeruantiam coram alio Iudice, vt tradit Lancell. de attentatis, lim. 30. num. 11. quem ſequitur Carpan. loco rel. num. 51, & 52.

Idem procedit ſi actor mutet iuditium ob vr-
18 gentem neceſſitatem, Vt puta ſi Poteſtas cæperit in aliqua cauſa procedere, & eius offitiũ deinde fuerit extinctum, Socin. in all. cap. prudẽtiam num. 41. de mutuis petit., Gabr. cit. conclu. p. nu. 24. Lancell. de attent. par. 2. lim. 2. nu. 46. & Carpan. ad d. ſtat. 8. num. 63, Qui ſequenti numero tradit hoc idem procedere ſi Iudex primus fuerit
19 impeditus, nec cauſa expeditioni potuerit incumbere.

Quæ concluſio locum etiam obtinet ſi primus Iudex non ſit diligens in adminiſtranda Iuſ-
20 titia, vel eam facere nollit; Quia tunc alius adiri poterit, vt docet Affl. deciſ. 354. nu. 2. in fin. & ibi Vrſill.; Gabr. recit. concluſ. p. num. 25. & 27. cum plur. ſeq. Lancell. memorata lim. 2. num. 48, & Carp. loco relato num. 70. Portius in regula 22. lim. 5. & lim. 7.

Prout idem procederet ſi inſtantia primi Iudi-
21 cis eſſet lapſa, & perijſſet, quia tunc dicitur finitum iuditium ipſum, ita ſcribit Socin. in all. cap. prudentiam ſub nu. 32. de mutuis petit. & poſt eum probat Coſta de re integra diſtinct. 47. num. 3. Quia perempta inſtantia, pereunt omnia acta ordinatoria iudicij etiam quoad effectum iu-
22 ris, Vt quoad vitium litigioſi, quod manet extinctum, Et quo ad interruptionem præſcri-
23 ptionis, Alia autem probatoria acta perdurant, vt ex Bar. & alijs tradit Gail. obſeru. 67. num. 2, & 3. lib. p., quos ſequitur Coſta vbi ſupra.

Limitatur etiam regula ipſa, quando reus con-
24 uentus eſſet contumax, Quia non poterit reus coram alio Iudice conuentus allegare alibi cæptum iuditium, quod contempſit, vtſupra affirmauimus, Nam quantum ad eum illa ci-
25 tatio poſſet penitus circonduci, & annullari, vt per l. poſt adictum C. de iudicijs probat Bart. in d. l. Vbi captum ſub num. 3, & ibidem additur lit. A.

Deniq; limitatur diſpoſitio d. l. vbi captum, quando ex cauſa neceſſaria deduxit quis in ſecundo iuditio, id quod pendebat in primo, Vt in
26 iuditio reconuentionis iuxta Tex. in l. ſed, & ſi reſtituatur §. ſed ſi dies ff. de iuditijs, & ibi Gloſ. & Bartol. ac in d. l. vbi cæptum ſub num. 3. verſ. Item hæc regula, ampliat concluſionem, ſiue ſcilicet ne-
27 ceſſitas illa inſit à principio, ſiue ſuperueniat ex poſt facto, vt explicat Gabriel d. tit. de Iudic. concl. p. num. 13.

Quam ſententiam ſequi videtur Socin. in d. cap. Prudentiam nu. 23. vbi tradit, Reconuentionem
28 terminari omnino debere coram eodem Iudice, coram quo fuit propoſita; num. verò 44. Inquit quod ſi primum iudicium neceſſariò fuiſſet cæptum coram vno Iudice, Tunc poterit perfici etiam coram alio per l. ſed & ſi reſtituatur § ſed ſi dies ff. de iudicijs, Bart. in d. l. vbi captum num. Idem tradit Socin. loco relato num. 41. & in cap. penult. num. 55. verſ. limitatur de foro compet. quem ſequitur Carpan. cit. ſtatut. 8. num. 62.

Qui Auctor in fine dicti cap. Prudentiam de mutuis petit. concludit limitari etiam d. l. Vbi captum, quã-
29 do id contingeret ex alijs quibuſcunq; legitimis cauſis.

Opponi namq; non poteſt declinatoria fori, in cauſa reconuentionis, l. cum Papinianus C. de ſen-
30 tent. & interlocut. diuerſorum Iud. Bartol. in Auth. & conſequenter nu. 19. C. eodem tit. Bal. in l. ſi idem in vlt. lect. num. 2. ff. eodem Affl. deciſ. 173. nu. p. cum ſeq. Molignatus de reconuention. q. 37.

Quam

Digitized by Google

Quam ſententiam procedere de AEQVITATE
31 Canonica, non autem de rigore iuris tradit
Marcobr. conſ. 44. num. 23. Boſſ. de foro compet. nu.
225. & poſt eos Carolus de Graſſis tr. de effectibus
clericatus effectu p. num. 746. poſt medium.
Præterea reconuentio vbi peruenitet ex eodem
negotio, ex quo conuentio deducitur, Ad-
32 mittendam omnino eam eſſe probat *Guido Pa-*
pa conſ. 183. verſ. ſed contrarium, & conſ. 91. nu. 9.
Honded. conſ. 21. num. 2. lib. 1. Farin. qu. 99. quos ſe-
quitur Carolus de Graſſis dicto effectu p. num. 746. in
fine, qui ſeq. num. & num. 755., ait quod poſtquã
33 Clericus agendo Iudicem laicum ellegit, non
debet dedignari eundem cõtra ſe habere iux-
ta *all. Tex. in cap. cum Papinianus, et tradit Honded.*
all. conſ. 21. num. 1. 3. & 16.
Qui Clericus non poteſt in reconuentionis præ-
iuditium à ſua petitione deſiſtere, ad euitan-
34 dam reconuentionem, Quia adhuc poſſet cõ-
tra cum procedi in cauſa reconuentionis; etiã
ſi in cauſa petitionis nihil ageret, *Affl. all. deciſ.*
173. nu. 4. Franch. deciſ. 193. num. 13. & deciſ. 349.
num. 2. Carpan. ad ſtat. 44. num. 95. lib. 1. & Coſta de
re integra diſt. 47. num. 1. & ſeq. & diſt. 80. poſt
35 *Caball. conſ. 177. num. 15.* Ad inſtar appellantis,
qui in præiuditium appellati renunciare non
poteſt appellationi iuxta *Surd. deciſ. 143. nu. 3.*
Niſi tamen re integra, & antequam facta eſſet re-
conuentio, petitioni, & moto iudicio renun-
36 ciaſſet Actor, vt inquit *Bal. in d. Auth. &, conſe-*
quenter, & Graſſus d. effectu p. ſub num. 749.
Additur etiam quod reus in iuditio pulſatus po-
teſt per modum exceptionis proponere id
37 quod propoſuerat in alio iuditio ab Actore
inchoato, & adhuc pendente, Dummodo ſe-
38 cundum iudicium ſit principalius primo, vel
æque principale, Secus autem ſi ſit acceſſorium,
& dependens à primo. *l. fundum ff. de except. Ab-*
bas conſ. 50. n. 2. lib. 2. Coſta de re integra diſtinct. 80.
num. 7. vbi reſp. & obiectis.
Et ex his patet regulam, *l. Vbi captum*, limitari
per aliam regulam, quod in omnibus cauſis,
obligationibus, actionibus, & ſuper omnibus
39 rebus regulariter habet locum reconuentio,
arg. Tex. in d. cap. ex litteris, vbi Socin. num. 44. & in
d. cap. Prudentiam, & ibi pariter Socin. num.
de mutuis petition. & l. cum Papinian. & Auth. cõ-
ſequen. C. de ſentent. & interlocut. omn. Iud., Lopus
alleg. 67.
Si verò lata fuiſſet ſententia ſuper omnibus con-
tentis in conuentione, & ſic finitum eſſet iu-
40 ditium, Non poſſet fieri reconuentio de con-
tentis in dicto primo iuditio iam finito *glo.*
magna in cap. fin. de iudicijs. Franch. deciſ. 193. nu. 9.
& deciſ. 376. per totum, quos ſequitur Carol. de Graſ-
ſis d. tr. de effectibus Clericatus, effectu p. nu. 784.
Et his præſertim motus rationibus ita iudicaui
41 menſe Decembris 1635. fauore Ven. Hoſpita-
lis S. Mathæi Papiæ, qui Ven. Monaſterium S.
Petri in Cælo Aureo reconuenerat, non obſtã-
re quod Monaſterium excepiſſet de litis pen-
dentia coram eius Conſeruatore ad inſtantiã
Hoſpitalis more, quę tantum pręſtare dicitur,
42 quantum exceptio rei iudicatę in priore iu-
ditio, *Monter. deciſ. Aragon. 23. num. 6.*, Quia in-
telligitur quando ad aliud iuditium non con-
43 uolaſſet Monaſterium, tendens idcirco ad
diuerſos effectus, *Bar. in l. qui Romæ §. duo fratres,*
in 5. oppoſitione ff. de verb. oblig. Alba cõſ. 672. lib. 4.
Et ſic nunquam obſtare exceptionem rei iudica-
44 tę, niſi concludat de neceſſitate tradit *Surd.*
deciſ. 260. num. 31. concurrente identitate per-
ſonarum rei, cauſę finis, & modi agendi. *l. cum*
quæritur, & duabus ſeq. ff. de except. rei iud. Rota
Rom. deciſ. 190. num. 40. cum ſeq. lib. 1. quos ſequitur
Coſta de re integra all. diſtinct 80. num. 7. cum ſeq.
vbi citat etiam Franciſcum de Ponte conſ. 62. nu. 35.
conſ. 49. nu. 3. & 4. ac conſ. 90. num. 9. de hac ma-
teria diſertè loquentem.
Et eo libentius ad hanc deciſionem deueni, cum
Monaſterium conuenilset Hoſpitale etiã pro
ſcolaticijs pro quibus illud eſſe obligatũ ſup-
ponebat vigore inſtrumenti venditionis, Cu-
ius inſtrumẽti virtute ad damna, ob nõ adim-
pletam conuentionem primo loco Hoſpitale
egerat coram Conſeruatore contra ipſum Mo-
naſterium, qui Conſeruator curſu annorum
duorum cum dimidio iudicium ipſum non de-
finiuerat, ſed facta prouiſionali ordinatione;
Ius cognoſcendi ſuper damnis, & expẽſis, ſibi
tantum reſeruauerat, Et qui poſtea non termi-
nato negotio deceſserat; Cuius morte finita
45 dicitur Iuriſdictio prout morte Summi Pon-
tificis concedentis finiri huiuſmodi Iuriſdic-
tionem datam Conſeruatoribus teſtatur *Io.*
Andr. in cap. fin. § officium de officio Delegato, Gigas
tr. de penſionibus Eccl. qu. 91. num. 2. & 5. quos ſe-
quitur Coſta de re integra diſtinct. 64. num. p., Et ſic
cum eodem contextu ſuper contentis in eodẽ
inſtrumento pronunciandum ſit, ceſsat omnis
hęſitatio, quin admittenda veniat reconuẽtio
ipſa etiam non finito adhuc primo iudicio,
Cum actiones Actoris, & rei, originem habeãt
46 ex eodem fonte, Ideſt ex eodem inſtrumento
iuxta tradita per *Rebuff. de execut. ſent. art. 6. glo.*
p. num. 2. per totum.
Quippe connexa dicantur contenta in petitio-
ne Monaſterij, & in reconuentione Hoſpita-
47 lis, quo caſu ſimul terminanda eſſe ne conti-
nentia cauſæ diuidatur decidit *Tex. in l. nulli C.*
de Iudicijs. Rebuff. de ſentent. execut. art. 6. glo. in 2.
verſ. tertia ratio, Lancell. de attent. 2. par. cap. 4. lim.
2. num. 87. cum tribus ſeq., *faciunt tradita per Fo-*
ler. ſuper Conſtit. Regni rubr. de Magiſtro Iuſticiarum
ſtatuimus num. 14. cum ſeq. Boſſius de foro compet.
num. 238. Gabr. de iudicijs concl. p. num. 5. quos re-
fert, & ſequitur Carpan. ad d. ſtatut. 8. num. 27. cum
ſeq. plur.
Prout eo libentius in eam etiam inclinaui ſentẽ-
tiam, quia ante reconuentionem nulla data
48 fuerat notitia Hoſpitali de noua ellectione
Conſeruatoris facta per Monaſterium poſt
mortem primi Iudicis à cuius Monaſterij ar-
bitrio dependet ellectio ipſa, Cum ad ſuppli-
catione m

Digitized by Google

eationem Monaſterij Cōſeruatore nominato
ille concedatur per Summum Pontificem, Cu-
ius offitium quinquennio tantum durare pro-
49 bat *Coſta all.diſtinc.64.num.5.de re integra*, Quod
Hoſpitale propterea diminuare nequiuit nouū
ellectum fuiſſe Iudicem ideſt Conſeruatorem
loco primi prædefuncti, cuius Iuriſdictio or-
dinaria, neq; à iure, vel publico, vel municipa-
li data eſt, ſed extraordinaria ideſt Delegata à
50 Sum. Pontifice, *Glo. & Gemin.in c.p.de offitio De-
leg. in 6., Iaſ.conſ.145.num.8.lib.4.Surd.de alim.tit.
p.qu.79.num.10. Coſta loco relato num. 2.* Quæ id-
circo temporalis, & momentanea, non conti-
51 nua poteſt appellari, *Coſta all. diſtin.64, num.1.
& 5.*

Quæ ſanè denunciatio noui Conſeruatoris om-
ninò neceſſaria erat, vt dicitur de Epiſcopo, cui
intra menſem à die deputationis Conſerua-
52 toris denunciari deber, vt ille ſibi in litteris
Conſeruatorijs aſſignatis à Iuriſdictione or-
dinarij eximat, vt cautum fuit per *Sacrum Con-
cil. Trident.Seſſ.14.cap.9. & tradit Leo in Theſaur.
fori Eccl.p.2.cap.18.num.101. cum plur.ſeq. & ſe-
quitur Sbroz.tr.de Vicario Epiſcopi lib.2., qu.27.nu.
7, & 15. quos refert Coſta all.diſt. 64. num. 6, & 7,*
Quibus locis tradunt, Vicarium Generalem
53 non poſſe eſſe Conſeruatorem, Huiuſmodiq;
munus dari non poteſt, niſi ei qui ſit in digni-
54 tate Eccleſiæ conſtitutus, Vel ſit Canonicus
Cathedralis ſub pæna nullitatis, *cap.p.de offitio
Deleg. in 6.*

Et quando ellectio eſt legitima, non licet à Con-
ſeruatore ſemel ellecto recedere, re non inte-
55 gra, *Leo d. cap.18. num. 14. p. 2. in Theſaur. fori
Eccl. quem ſequitur Coſta all.diſt.64.num.8.* Et latè
cauetur per Cōſtitutiones Synodi ſeptimi Pro-
uincialis, Metropolitanæ Eccl. Mediolanenſis
*tit. de Conſeruatoribus etiam Regulatoribus pag. 69.
cum ſeq.*

SVMMARIA.

Iudices iudicare debent ſecundum allegata, & probata num. 1. & 17. non ſecundum extraiudicialem ſcientiam num. 1. & 2. etiamſi ſola facti veritate inſpecta iudicare debere num. 3. lim. num. 29.

Sententia D. Ambroſij de bono Iudice num. 4.

Iudex Dei Locumtenens in terra vocatur num. 5. & 6. aliaq; attributa narrantur, & quid illos deceat nu. 7. 8. 9. 10, & 11.

Auaritia dicitur Nouerca, & eſt ſummè inimica Iuſtitia num. 7.

Iudices non auaritiam, ſed largitatem ſectari decet n. 8.

Eccleſiaſt.c.7. quod de Iudici diſponat num.12.

Homines qui habent de alijs iudicare ſæpè propter iuſtitiam multes aduerſarios habent num. 13.

Non eſt credendum teſtibus contra Iudices, niſi magna multitudo conueniat num. 14.

Voluntas ſenſusq; Ciuium fragilis flexibiliſq; eſt erga Prætoris num. 15 & 16.

Deus aliquando permittit malos in bonorum obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, & cur num. 17.

Confeſſione facta Iudici. & Iudici per vnum ex litigatoribus de qua non conſtat ex actis abſentia, vel negligentia Notarij poteſt ſententia dici de Aequitate num. 18. & cur num. 19. lim. num. 23. 24. & 25.

Iudicis animus moueri poteſt etiam ex ijs quæ ſibi exactis non conſtant num. 20, & 21.

Probatio nulla maior partis confeſſione, vbi certus ſit Iudex eam non inficiari confitentem nu. 22. lim. n. 23.

Sententia Iudicis incerta exactis ex Inſtrumento tamen certa quod neq; in actis eſt, neq; memoratur in ſententia an ſit valida num. 26. 27. & num. 28.

Inſtrumentum in iuditio non productum non dicitur Iudici cognitum num. 28.

Iudex in cauſis, vel ſummis modici momenti oretenus tractatis an poſſit ferre ſententiam ſuper allegatis à partibus, & ſuper confeſſione alterius partis non rogata num. 30. 31, & 32.

Iudex quando in ſcriptis proceditur ſententiam dicere tenetur ex his quæ vt Iudex non vti priuatus cognouit num. 32.

Confeſſio facta Iudici per litigatorem licet in actis non ſit regiſtrata vtrum eidem confitenti præiudicet.

Cap. CXIII.

RAulus. I.C. in l. illicitas §. veritas ff.de
offitio Præſidis, ſtatuit Iudices ſecū-
1 dum allegata, & probata iudicare
debere, vt triuiale eſt, non autem
ſecundum conſcientiam, Ita vt ſi
quis verè creditor ſit Sempronij de certa ſum-
ma, illum conuenerit; creditum verò minimè
probauerit, quamuis Iudex edoctus ſit de ve-
ritate rei ſecundum probationem factam iu-
dicare debet, non ſecundum eius extraiudi-
2 cialem ſcientiam, *l. p. & toto tit. C. plus valere
quod agitum, amplè Glo. in d. §. veritas.*

Hinc ſcribit *Ruginel. pract q.cap p.num.25.cum ſeq.
3 num. 32. cum ſeq. & num. 43.* procedere hanc
concluſionem etiamſi ſola facti veritate inſpe-
cta iudicare haberet, Iudex; Quia adhuc ſe-
cundum iudiciarium ordinem iudicare de-
bet iuxta *Tex. in cap. ſi quo, 30. qu. 5, & in cap.
Iudice 3.q.7. cum multis alijs locis, & Authoribus
per Ruginell.allegatis, et præſertim Natta conſ.276.
num. 2. Menoch. de arbitr.qu.24. num.3, in fint, &
Oſaſcus deciſ.p. num.39. cum ſeq. plur.*

Ad quod propoſitum ſummopere confert ſen-
tentia, Diui Ambroſij de Iudice ſic loquentis,
5 vt refert idem *Ruginell. ſub num. 34.* Bonus Iu-
dex nihil ex arbitrio ſuo facit, & propoſito
domeſticæ voluntatis, ſed iuxta leges, & iura
pronunciat; Statutis iuris obtemperat, Non
indulget propriæ voluntati, nihil præparatū,
& meditatum de domo refert, ſed ſicut audit,
Ita iudicat, Et ſicut ſe habet natura decernit,
obſequitur legibus, non aduertatur examinat
cauſæ merita, non mutat.

5 Quia Iudex Dei Locumtenens in terra voca-
tur, pro vt ait Diuus Auguſtinus his verbis:

Vos

Vos enim reputati eſtis, ab hominibus Duces
Populi, Iudices terræ, Orfanorum Patres, Vi-
duarum mariti, Iuſtitiæ zelatores, Reipublicæ
amatores; Cauete ergo, ne corrumpamini,
odio, amore, prętio, pręcibus, vel timore; De-
cet igitur Iudices non ſolum quæ diximus
adimplere, ſed etiam cum Dei adiutorio cal-
care ſuperbiam abominari luxuriam abhorre-
re falſitatem, deſpicere auaritiam, quæ nouer-
7 ca dicitur, & eſt ſumma inimica Iuſtitiæ; Ipſa
enim eſt quæ Patrem neſcit, Matrem ignorat,
8 amicum perdit, ſe ipſam dereliquit; Decet igi-
tur Iudices non auaritiam, ſed largitatem ſec-
tari, amare paruulos, pupillis, & orfanis fa-
ciem ſerenare, nec ſolum verbo, ſed opere de-
monſtrare; Non debet auertere faciem à pau-
pere, nec conſeruos dedignari fideles, nec
ceruicem erigere quoſdam deſpiciendo ſcien-
tes, Quod moritur pariter doctus, & indoc-
9 tus; Decet Iudices gratiam, quam diuinitus
receperunt, ſollicita mente cuſtodire fidem
oſtendere, zelum rectitudinis conſeruare; De-
10 cet Iudices clementiæ eſſe cultores, ſæuitiæ
deteſtatores, cunctis benignos, ad iram tar-
dos, ad miſericordiam feſtinos, in aduerſis
firmos, in proſperis humiles, Et quibuſcunq;
11 dignitatibus fuerint ſublimati ſemetipſos
agnoſcant, & caueant, ne ſuo deſpiciant infe-
riores.

Et in Eccleſiaſtico cap. 7. habetur noli quærere
12 a fieri Iudex, niſi virtute valeas irrumpere ini-
quitates, ne extimeſcas faciē potētum namq;
licet perſecutores inſurgant in Iudices rectos
13 de ſententia Diu. Thomas, dum ait quod ho-
mines qui habent de alijs iudicare ſæpè prop-
ter Iuſtitiam multos aduerſarios habent,
Vnde non eſt credendum teſtibus contra eos
14 niſi magna multitudo conueniat, Vt enim
inquit Cicero in Tuſcul., Quam fragilis, fle-
15 xibiliſque eſt voluntas ſenſuſque, Ciuium
erga Prętores, vt non modo improbitati eo-
16 rum iraſcantur, ſed etiam rectè factis ple-
rumq; faſtidiant, nihil eorum probitas, & in-
nocentia inter calumniantium tenebras ſplē-
17 deſcit, & vt inquit Diuus Gregorius in cap.
ſunt plurimi 6. q. p. Deus aliquando permit-
tit malos in bonorum obtrectationem, & ob-
iurgationem prorumpere, Vt ſi qua gloria ab
ore laudantium in corde naſcitur, ab ore Vi-
tuperantium ſuffocetur, Et ſic vndiq; patet
Iudicem ſecundam allegata, & probata debe-
re iudicare, non ſecundum eius conſcientiā
Itant de his quæ iudicialiter acta non ſunt,
nec inter acta regiſtrata haberi poſſit ratio in
iudicio.

De AEQVITATE, tamen, ſi Iudici, vt Iudici fa-
18 cta fuit confeſſio, per vnum ex litigatoribus
de qua non appareat in actis Iudicis, Vel ob
abſentiā, vel ob negligentiam Notarij, ex ea
ſententiā dicere poteſt Iudex cum ius litigā-
19 tium ei, vt Iudici manifeſtum ſit; Ita probat
Couar. lib. p. var. reſolut. cap. 1. ſub num. 9. verſ. quod ſi confeſſio.

Hoc idem cenſuiſſe Baldum conſtat in *l. p. ſub nu. 6. in fine ff. de manum vind.*, Vbi expreſsè docet,
poſſe Iudicis animum moueri etiam ex ijs quę
20 ſibi ex actis non conſtant, Quam ſententiam
confirmauit idem *Bal. in l. Quoties §. fin. ff. de pro-*
21 *bationibus*, dum ait, quod animus Iudicis po-
teſt moueri, etiam ex non ſcriptis in proceſſu,
puta ex aliqua confeſſione coram ſe facta viua
voce, vt in propoſito caſu, Et hanc concluſio-
nem tandem admittit idem *Ruginell. loco relato ſub num. 42. verſ. Admittimus tamen;* Cum nulla
maior ſit probatio, quam partis confeſſio; Vbi
22 tamen Iudex certus ſit confitentem non infi-
ciari confeſſionem; Ad tem idem. *Bal. in l. ſolam C. de Teſtibus, Fr. Aret. conſ. 84. col. 4. & conſ. 127. col. 2. Marſil. ſing. 102, 272, & 386. Bart. in l. non ſolum §. ſed vt nu. 5. ff. de oper. no. nunciat. Crau. conſ. 250; num. 19, Paſetus conſ. 21. num. 2. Marius Anguiſſ. conſ. 40. num. 9. Menoch. conſ. 361, num. 17. Alba conſ. 276, & Gratian. deciſ. Marcb. 68. num. 8, cum ſeq., & Mariliau. deciſ. 5. num. 13.*

Vbi tamen agatur de ſententiæ iuſtificatione nō
23 procederet concluſio; Quia quāuis AEQVIS-
SIMA, eſſe ſententiam teneat *Couarun. loco relato, & infra verſ. tamen ſi verè AEQVISSIMA*,
Nihilominus eam nullam eſſe arbitratur, vt
etiam ſubijcit *Ruginell. d. num. 42, in fine*.

Propterea concludit Couarun. oportere, vt ſi
24 huic confeſſioni teſtes adfuerint, eos omninò
examinari, eorumq; teſtimonia inter acta re-
digi, quibus defendi ſententiæ Iuſticia poſſit;
Teſtibus verò deficientibus, ſententia ipſius
Iudicis ex hac confeſſione lata iniqua ex præ-
25 ſumptione iudicabitur, licet verè AEQVIS-
SIMA ſit.

Elicitur ex hac concluſione an ſententia Iudicis
incerta, ex actis; Certa tamen ex inſtrumento,
quod in actis minime apparet, & cuius men-
26 tio in ſententia fit nulla ſit, an valida; Et pro
validitate ſcripſerunt *Innoc. & Felin. in cap. cum Venerabilis num 41, de exceptionibus, Alex. in l. a & Prætor §. vlt. ff de re iud., & Bal. & Salycet. in l. 3. C. de ſententijs, quæ ſine certa quant.*

27 Quamuis contrarium verius eſſe, Ideſt ſentē-
tiam nullam etſi AEQVISSIMAM probauit,
Anton. de Butrio in eadem cap. cum Venerabilis §. quia verò col. 2. vbi Abbas num. 48, & Decius nu. 37. cum alijs per Couarun. citatis loco relato verſ. ſicuti Accurſius; Ea præſertim ratione, quod In-
28 ſtrumentum non productum in iudicio, non
dicitur per Iudicem cognitum *l. vlt. C. de fide Inſtrument., Rudenſ. deciſ. Piſana 30 ſub num. 218. Verſ. Acta autem.*

29 Hæc tamen concluſio limitatur in cauſis, quæ
oretenus tantum tractantur, non in ſcriptis
quando ſlz. agitur de cauſa, vel ſumma modi-
ci, momenti, Quia tunc poteſt Iudex ſenten-
30 tiā proferre ſuper allegatis à partibus, Et ſu-
per confeſſione alterius ex partibus, etiam ſi
de confeſſione non fuerit rogatus Notarius.
Qui tantum inter acta annotare ſolet ordina-
tionem Iudicis, cum clauſula auditis partibus

Digitized by Google

oretenus, Id quod probare videtur *Felin. in cap. Paſtoralis §. quia verò num. 25. de offitio Delegato, Bart. & cæteri in Auth. niſi breuiores C. de ſenten. ex breuil. recit. Carpan. ad ſtat. 47. lib. 1., & ſequitur Ruginell. all. cap. p. num. 95, num. 133, &*
31 *num. 169. Cuius Felini opinionem reprobat Couarnu. cit. num. 9. verſ. ſexto ex principali*, Ea ductus ratione, quod in cauſa procederetur in ſcriptis, non oretenus tantum, in quibus terminis maxima eſt differentia, Quia quando in ſcriptis
32 proceditur ſententiam dicere tenetur Iudex ex his, quæ vt Iudex, non vti priuatus cognouerit, & quæ conſcripta inter acta fuerunt, Aliter nulliter ageret, vt ſupra fuit doctum.

SVMMARIA.

Exceptio excuſſionis admittenda ſit à Iudice procedente ſola facti veritate inſpecta num. 1. cum ſeqq. præſertim num. 14. 27. vſq. ad 33.

Argentarius, qui pro alio fideiuſſit non poteſt opponere exceptionem excuſſionis num. 2. & cur num. 3.

Exceptio excuſſionis an dicatur de apicibus Iuris nu. 4. & 16.

In iudicio in quo proceditur ſola facti veritate inſpecta reijciuntur iuris apices num. 5.

Exceptio excuſſionis an vitiet iudicium hypothecarium num. 6.

Exceptio excuſſionis introducta ad rigorem iuris conſeruandum num. 7. Et proinde reijcienda num. 8.

Excuſſionis benefitium non perimit, vel impugnat obligationem fideiuſſoris, ſed recipit modum procedendi num. 9.

Beneficij excuſſionis reiectione an lædatur fideiuſſor num. 10.

Benefitium excuſſionis in fideiuſſore introductum eſt iure Auth. num. 11.

Benefitium excuſſionis non competebat de Iure Cod. num. 12.

Clauſula ſola facti veritate inſpecta omnem iuris formam reijcit num. 13.

Exceptio excuſſionis de Aequitate admittitur etiam à Iudice procedente ſola facti veritate inſpecta num. 14. & quare num. 15. & 16.

Apices iuris quam dicantur num. 17.

Bonæ fidei aliqui effectus narrantur num. 18, & 19.

Exceptio excuſſionis comprehendit ordinem Iudicis, & ius partis num. 20. & 21.

Exceptio excuſſionis ius partis continens inique excluditur num. 22.

Clauſula reſcripti, ſola facti veritate inſpecta quid operetur num. 23.

Exceptio excuſſionis fideiuſſori denegatur n. 24. & 25.

Inter mercatores de bono, & Aequo eſt iudicandum ommiſſa excuſſione num. 25.

Excuſſionis exceptio tertio de Aequitate competit nu. 26, & tur num. ſeqq.

Exceptio ius tertij tangens. Aequitati conſentanea num. 27.

Deciſio Senatus Taurinenſis num. 28. 29. & 30.

Statutum Mediolani cap. 169. lib. 2. prohibet exceptionem excuſſionis num. 32.

Fideiuſſor qui ſe principaliter obligauit non gaudet beneficio excuſſionis num. 33. 34.

Cognita à Iudice ſummariè, extraiudicialiter impotentia ſoluendi principalis ceſſat excuſſio num. 35. cum duobus ſequentibus.

Excuſſio inanis eſt quam excludit inopia debitoris nu. 36.

Exceptiones inutiles, & fruſtatoriæ non ſunt admittendæ num. 39.

Exceptio excuſſionis non poteſt tertio poſseſsori denegari, etiamſi Iudex ſola facti veritate inſpecta procederet in cauſa. Cap. CXIV.

SEquendo materiã auctoritatis Iudicis, qui ſola veritate facti inſpecta procedit. Vel ex ſpeciali decreto Principis, Vel ex diſpoſitione alicuius, municipalis legis; Quæritur an coram hoc Iudice admit-
1 tenda ſit exceptio excuſſionis, Et negatiuè reſpõdet *Bal. in l. fruſtra C. de nõ num. pecun. Angelus in l. fiddiuſſor §. pater Seij ff. de pignor. Hyppol. de Martil. in rubr. de fideiuſſ. num. 8. per l. Illud. ff. ad l. aquil. quos ſequitur Oſaſc. decis. 2. ſub num. 6. Menoch. de Arbitrar. qu. 51, & Theſaur. deciſ. 51. per Glo. pen. in §. argentariorum in Auth. de fideiuſſ.* Vbi habetur argentarium, ſiue campſorem, qui pro alio fideiuſſit, opponere non poſſe hu-
2 iuſmodi exceptionem, quam gloſam ſingularẽ eſſe, & menti tenendam dicit idem *Bal. loco relato.*

Ratio huius deciſionis eſt ob præcipuam fidem, quam homines habent ex promiſſione Cam-
3 pſorum, vt explicat *Hyppol. de Martil. d. num. 8, in rubr. de fideiuſſ. Oſaſc. loco relato ſub num. 6.*
4 Prætereа, Cum exceptio excuſſionis dicatur de apicibus iuris, *Glo. in l. ſi mancipium §. ſi communi, verbo actum, & ibi Bologn. in apoſtill. ff. de euictionibus, Dec. conſ. 27. col. fin. Theſaur. alleg. deciſ. 52. ſub num. 2;* In hoc iuditio in quo proceditur
5 ſola facti veritate inſpecta reijciuntur iuris apices, vt poſt *Iaſ. probat Theſaur. all. deciſ. 52. num. 2.* Quia exceptio iſta præpoſtera ratio-
6 nis non vitiat iuditium, & proceſſus tenet licet actum fuerit hypothecaria aduerſus poſſeſſores bonorum, non conuento principali, & excuſſione non facta, vt poſt *Bart. in l. perſecutionem qu. vlt. C. de pignor., & in l. prolatam in princip. C. de ſentent. & interloqut. Ind. & Iaſ. in l. à Diuo Pio §. in venditione num. 19. ff. de re iud., probat Socin. conſ. 24. num. 48. lib. p. & ſequitur Oſaſc. all. deciſ. 2. ſub num. 8.*

Huiuſmodi, etenim exceptiones inductas eſſe ad
7 rigorem iuris, conſeruandum probat *idem Bar. in l. p. in fin. ff. de condit. indeb., & in l. cum quis in*
8 *fin. C. de iuris, & facti ignor., Ergo erat reijciendas iuxta l. ſi fideiuſſor §. quædam ff. mandati, Oſaſc. vbi ſupra num. 8.*

Benefitium namq; excuſſionis non perimit, vel impugnat

9 impugnat obligationem fideiuſſoris; ſed reſ-
picit modum procedendi, ſeu ipſam litem; Id-
circo per illius repulſam læſus non videtur
10 fideiuſſor, qui ſoluendo dicitur ſoluere debi-
tum, nec repetit à creditore, quia debitor eſt,
vt tradit. *Bar. in l. Cum quis, & ibi Bal. col. pen. verſ. modo autem prædicta C. de iuris, & facti ignor. idem Bal. in l. p. in fine ff. de condit. indebiti.*

Conſiderandum eſt inſuper quod beneficium
excuſſionis in fideiuſſore eſt introductum de
11 iure Authenticorum §. *ſi quis in Auth. de fideiuſſ. vt tradit Iaſ. in l. ſi conſtante num. 296. ff. ſol. matrim.*; Cum de iure Codicis non competeret
13 hoc beneficium *l. non recte, & l. iure noſtro C. de fideiuſſ.*; Sed per dictam clauſulam, ſola facti
veritate inſpecta, omnis forma à iure intro-
12 ducta cenſetur reiecta, Ergo exceptio excuſ-
ſionis ſimiliter repellitur *Angel. in §. Item ſi quis in fraudem col. 7. verſ. Quæro ſtatuto cauetur, & ibi Iaſ. num. 78. Inſtit. de actionib. Alex. conſ. 58. num. 7. lib. 5, & conſ. 114. num. 9. lib. 6. Pariſ. conſ. 53. num. 115. lib. 3. Neguſ. de pignorib. in octaua parte, in primo membro, verſ. decimo fallit nu. 35, quos ſequitur Oſaſc. vbi ſupra præſertim num. 9, & 10.*

Hanc eádem ſentent. ſequitur *Dec. conſ. 57. col. p. in fine, Rol. conſ. 9. n. 21. & conſ. 14. n. 15., Ioſeph. Lud. deciſ. Peruſ. 45. num 8. Gail. lib. 2. obſeru. 27. nu. 26, Rota Genu. deciſ. 78. num. 3. Gratus conſ. 63. in fine, & conſ. 119 num. 28. lib. 2.*

14 Contraria tamē ſententia de AEQVITATE,
verior videtur, quam amplexi ſunt, *Oſaſcus, Theſaurus, & Menoch. locis, vt ſupra relatis viz. Oſaſcus ſub num. 10, Theſaur. num. 3, & Menochius num. 6. quos ſequitur Ruginellus cit. cap. p. num. 63, & ante eos copioſiſſimè Natta conſ. 521.*

15 Excuſſionis enim admiſſionem, in maxima
AEQVITATE, eſſe fundatam probant *Theſau. all. deciſ. 52. ſub num. 4, & Menoch. cit. qu. 51. nu.*
16 *63*; neq; verè de apicibus iuris dici poteſt ex-
ceptio excuſſionis, cum ſit adinuenta, vt cir-
cuitus euitentur ex magna AEQVITATE, vt
dicit apoſtilator ad *Dec. cit. conſ. 27. in fine, & ſequitur Theſaurus all. num. 4.*

Apices enim iuris dicuntur, quicquid extrinſe-
17 cus agitatum eſt, nec bonam fidem tangunt,
ſecundum *Bald. in cap. p. col. 2. de Conſtitutionibus, quem ſequitur Socin. conſ. 120. col. 7 verſ. nec ex eo lib. p; & refert Rugin. l. cap. p. ſub num. 79*; Atque
excuſſionis exceptio non dicitur de apicibus
iuris, nec de ſuperfluis, vt ſupra dictum fuit,
18 Cum bona fides non patiatur, vt iuris ciuilis
ratio non habeatur *Bal. & Salyc. in l. placuit C. de iudicijs*, ſicuti non patitur etiam bona fides,
vt quis inſiſtat rei, & agat ad reſciſſionem cō-
19 tractus, cuius vigore potiſſimum, rem illam
eſt conſequutus *l. reſiſtenta, & l. bona fides tantundem ff. de reg. iuris. Ergo &c.*

Huiuſmodi enim exceptio excuſſionis non ſolū
comprehendit ordinem Iudicij, ſed etiam ius
20 partis, vt probat *Alciat. conſ. 382, & 285. nu. 8,*
Et ideò aliud eſt exceptio de excuſſione non
facta, quo ad ſimplicem formam Iudicialis or-
dinis, & ſubtilitatem quandam iuris, Aliud ſi
21 opponatur tanquam de graui partis præiudi-
tio, vt tradit *Rota Gen. deciſ. 90. num. 10, & 11*, Et
ſi hoc caſu vbi excludatur exceptio videtur ini-
22 quitas fieri, vt poſt *Neguſ. probat Theſaur. ſub all. num. 4. & ante eum innuit Oſaſch. cit. deciſ. 2, ſub num. 14. verſ. Quapropter, quam ſententiam ſequitur Ruginell. in all. cap. p. num. 65.*

Facultas etenim huic Iudici tributa per reſcrip-
tum ſola facti veritate inſpecta ſe extendit, vt
ſuperflua quo ad ordinatoria proceſſus reiece-
23 re tantum poſſit, non quo ad ius partis *Cardin. in clement. ſapè col. 10. in fine §. verum quia de verborum ſignif. Menoch. de A. bitr. qu. 24. num. 3. in fine, quos ſequitur Ruginell. all. cap. p. ſub nu. 55.*

Placet tamen diſtinctio quam clarius facit *Theſ. all. deciſ. 52. num. 6. cum ſeq.*, Et quam prius (li-
cet non ſic exactè) innuerat *Oſaſc. loco relato*;
Aut igitur exceptio excuſſionis propoſita fuit
per fideiuſſorem, Aut per tertium poſſeſſorem,
Si per fideiuſſorem cum ipſe ſe obligauerit ex
facto proprio pro alio, & optimè ſciret teneri
24 verſus creditorem, & ideò ſibi imputet, dene-
ganda videtur excuſſionis exceptio *arg. l. fin. ff. de fideiuſſ. iuxta doctrinam Decij in all. conſ. 27.*
25 Maxime, ſi res inter Mercatores ageretur in-
ter quos de bono, & Aequo eſt iudicandum, &
ſic, omiſſa excuſſionis exceptione *Gabriel. de fideiuſſ. concl. p. vt dixi ſupra lib. 1. cap. 6. nu. 11.*
vbi quamplures in eam retuli ſententiam, &
quam opinionem ſequitur *Theſaur. all. deciſ. 52. num. 5*, Qui hanc ſententiam AEQVIOREM,
eſſe teſtatur, De qua materia latius infra in *cap. 185*, Vbi amplè ea trutinabitur.

Si verò per tertium poſſeſſorem conuentum hy-
pothecaria proponitur AEQVITAS ſuadet
26 excuſſionem fieri, Vt prius conueniatur Prin-
cipalis, vel eius hæredes, ſi opponatur per *Tex. expreſſum in l. moſchis ff. de iure Fiſci*, vbi Paulus
I. C. reſpondet AEQVVM. putare prius con-
ueniri debere hæredes; Et ſic magis liquet hāc
exceptionem ius tertij tangentem, non eſſe
27 de apicibus iuris, ſed AEQVITATI conſenta-
neam, atq; ideò non debere reici, ab eo qui ſe-
cundum veritatem, & AEQVITATEM pro-
cedere tenetur, vt poſt *Bal. in l. fin. §. ſed, & ſi quis col. p. verſ. fuit quæſitum C. commun. de legatis probat Ruginell. cit. cap. p. ſub nu. 62. verſ. At quod, & ſub num. 65. verſ. Aut loquimur de exceptione, poſt Alciatum conſ. 33. num. 9. cum ſeq. lib. 6. alias conſ. 382. num 5. Cran. conſ. 263. num. 3. & num. 6. verſ. ex præmiſſis*; Et ita deciſum fuiſſe per Senatum
Taurinenſem teſtatur *Theſaur. recit. deciſ. 52.*
28 *ſub num. 6. verſ. Hæq; diſtinctio*, Quamuis poſ-
tea hoc idem pluries ſtatuiſſe Senatum ipſum
29 fauore etiam Fideiuſſoris tradit idem Auc-
thor *verſ. verum cum iterum*, Nullam admitten-
do differentiam inter fideiuſſorem, & tertium
poſſeſſorem.

Hanc tamen concluſionem vti difficultate non
carentem approbaſſe non videntur eundem

30 Senatum tradit, idem *Theſaur. deciſ. 175. nu. 6.*,
vbi differentiam fecit Senatus ipſe inter ipſũ-
met debitorem, & tertium poſſeſſorem, vt vi-
dere eſt; Et ſic magis iterum placet diſtinctio,
ipſa ſupra firmata, quæ maiorem AEQVITA-
31 TEM continere videtur, Et quam Coadiuto-
res ſtatutorum huius Metropolitanæ Vrbis,
quam maxime ante oculos habuerunt, dum in
32 *cap. 189. lib. 2.* expreſsè prohibuerant excep-
tionem excuſſionis, & ibi amplè Carpanus.

Præſertim verò contra Fideiuſſorem hæc locum
33 obtinebunt, vbi ſimplex fideiuſſor, non exti-
tit, ſed vlterius progreſſus eſt, & tanquã prin-
cipalis ſe obligauit verſus creditorem, Vel
excuſſionis beneficio tacitè, aut expreſsè re-
nunciauit; Quia tunc omnino ad debita ſolu-
34 tionem tenebitur reiecta excuſſionis excep-
tione, vt probat *Gail. cit. obſeru. 27. nu. 20. & 21.
lib. 2*, Et poſt multos per eũ relatos, tradit *Ru-
ginell. loco citato ſub num. 67. verſ. Niſi igitur*.

Faciunt tradita per *Cauagnolum ad decretum Mon-
tisferr. §. 8. num. 8. cum ſeq. plur.* vbi diſertè ma-
teriam pertractat, & concludit Iudicem, eo
35 caſu poſſe ſummariè, & extraiudicialiter co-
gnoſcere an debitor principalis ſit ſoluendo,
quia ſi ſoluendo non reperitur, poterit Iudex
36 abſque aliqua declaratione ſuper diſcuſſione,
contra fideiuſſorem, & tertios poſſeſſores pro-
cedere; Hoc enim pacto non tollitur ipſa ex-
37 cuſſionis exceptio, aut defenſio Fideiuſſori;
Sed tantum mutatur defenſionis modus, Et
ordo cognoſcendi ſuper ipſa exceptione, quod
fieri poſſe, tradit *Ruginell. loco relato*; Hoc idem
innuere, videtur *Gail. all. obſeruat. 27. num. 14, &
19*, dum ait excuſſionem non habere locum ſi
debitori principali notoriè non ſit ſoluendo
poſt *Vrſill. ad Afſl. deciſ. 318. num. 5. Cardin. Mant.
tr. de tacit. & ambig. lib. 16. tit. 17. num. 20. cum
ſeq. plur. par. 2.* Quia inanis dicitur excuſſio,
38 quam excludit debitoris inopia *Tex. in l. nam
39 15. ff. de dolo malo*, Inutilesq; & fruſtatoriè ex-
ceptiones non ſunt admittendæ, *l. non cogendum
ff. de Procuratoribus, & l. hac ſtipulatio §. fin. ff. vt
40 legati non caueat*, *Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ.
cap. 490. num. 44.* Prout etiam excuſſio ceſſaret,
quando principalis debitor mortuus eſſet, vt
probat *Alex. conſ. 51. num. 6. & conſ. 100. num. 4.
lib. 5. Pariſ. conſ. 50. num. 41. lib. 1. quos ſequitur
Card. Mant. d. lib. 16. tit. 17. num. 14. par. 2.*

SVMMARIA.

Emphyteuta caducitatem incurrit per alienationem rei ſine licentia Domini eoq; irrequiſito num. 1. duplexq; affertur ratio num. 2. & 3. ampliatur num. 4. ratio num. 5. ampliatur num. 6. lim. num. 7. 8. 9. & 10.

Mandatum ſpeciale requiritur in alienatione rei emphyteoticæ num. 10.

Emphyteuta alienãs irrequiſito Domino coemphyteutis, vel comprehenſis in Inueſtitura non cadit à iure ſuo num. 11. & cur num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18, & 19.

Alienatio in coemphyteutam facta cenſetur potius repudiatio quam alienatio num. 13.

Pactum expreſſum de nõ alienando rem emphyteuticariam irrequiſito Domino quomodo intelligatur nu. 16.

Contractus emphyteuticus non requirit de neceſſitate ſcripturam num. 20.

Longinquitas temporis idem operatur quod ſcriptura num. 21. & quanam debeat eſſe num. 22. & 23.

Emphyteuta promittens ſoluere Canonem de fructibus rei emphyteuticariæ non tenetur, niſi de anno quo fructus collegit, & cur num. 24. & 25.

Legato certo numero emphorarum vini alicuius fundi ſi minus natum eſt amplius non debetur num. 26.

Caducitas non incurritur niſi ſit ceſſatum per tria triennia, vel quinquennia.

Vbi fructus ſolo triennio, vel quinquennio naſcantur, & cur num. 27.

Emphyteuta quando penſionem ſoluat cauſa demonſtrationis, & non taxationis, & quando cadat ab emphyteuſi non ſoluendo Canonem per triennium, etiam ſi fructus non percipiat num. 28. 29. & 30.

Canonem in pecunia ſoluere obligatus tenetur omni anno ſoluere num. 31.

Emphyteuta recuperans rem venditam Domino irrequiſito, antequam declarata ſit caducitas excuſatur. Cap. CXV.

ACtum fuit in ſuperiori libro *cap. 79.
& 80.* de Emphyteutica moroſo
quando excuſari debeat à caduci-
tate ob non ſolutum Canonem, Sed
quia caducitatem etiam incurrit
ob alienationem rei emphyteoti-
cæ ſine licentia Domini factam, & eo irrequi-
1 ſito *iuxta Tex. in l. vlt. C. de iure emphyteutico, vbi
Scriben. & in capit. potuit de locato, vt poſt Clarum
in §. emphyteuſis q. 13., & Rodo. tr. de rebus Eccl.
non alien. tit. de caducit. ob rei alien. nu. 9. fol. 519.
probat Corbul. tr. de iure emphyt. tit. de cauſa pri-
uat. ob alien. irrequiſito Domino num. 9.*

Cuius concluſionis duplicem rationem affert
Corbulus ibidem quorum altera eſt, vt Domi-
2 nus poſſit offerre idem pretium, ſi ipſe rem
emere voluerit *d. cap. potuit, & l. fin. C. de iure
emphyt.* Altera verò eſt, vt propter conſenſum,
3 & receptionem noui emphyteutæ Dominus
Laudemium conſequatur, ne neceſſe habeat
probare Dominium, ſi vellet agere, & rem ven-
dicare aduerſus extraneum, in quem res eſt
alienata, quod difficile reſultaret, vt docet
*Bar. in l. in conuentionibus ff. de verb. ſignif. & in l.
qui Romæ §. duo fratres, col. pen. ff. de verb. oblig.
Gabriel. conſ. 84. num. 9. lib. 1.*

Quæ ſanè concluſio procedit etiam ſi nullum fac-
tum fuerit pactum inter Dominum, & emphy-
4 teutam circa alienationem rei emphyteoticæ
vel meliorament orum, vt ſcribit *Iaſ. in d. l. fin.
num. 8, de iure emphyt.*, quia hoc venit ex natura
contractus

5 cōtractus emphyteuſis, vt notat idem *Iaſ. in l. 2.*
in 4. notab. num. 4. C. de iure emphyt., quem *ſequi-*
tur Corbulus loco relato, ampliatione p. num. 2.
Et quam concluſionem etiam præcedere probat
Corbul. cit. tit. ampliat. 15, etiam ſi alienatio fac-
6 ta fuiſſet in euidētem vtilitatem Domini poſt
Doct. in l. fin. C. de iure emphyt., & in cap. potuit de
locato, Bero. conſ. 124. num. 16. lib. p.
Si tamē poſt factam huiuſmodi alienationem rei
emphyteoticæ Domino irrequiſito, emphy-
teuta redimeret rem emphyteoticam antequā
Dominus declaraſſet caducitatē; De AEQVI-
TATE, ſubuenitur emphyteutæ, quia res in-
7 tegra adhuc dicitur, vt poſt *Gabrielem conſ. 66.*
num. 47. lib. 2. & Corbulum tr. de iure empt. tit. de
cauſa priuat. ob alienationem, ampliat. 29. probat
Coſta de re integra diſtinct. 69. num. 5.
Idem procederet ſi venditio eſſet nulla, *arg. l. 4 §.*
8 *condemnato ff. de re iud. Alciat. conſ. 258. num. 5.*
Coſta in ſuis memor. verbo actus nullus, verſ. tamen
ſi mulier, quos ſequitur Corbul. d. tit. de cauſa pri-
uationis ob alienationem irrequiſito Domino factā
9 *lim. 22. num. 1.*, Vtpote ſi alienatio facta fuiſſet à
minore, vel muliere, aut Communitate non
ſeruatis ſolemnitatibus, vel à Procuratore nō
legitimo, vel generale tantum habente man-
datum. Cum ſpeciale requiratur in alienatio-
10 ne rei emphyteoticæ *Alex. conſ. 16. in fin. lib. 4. &*
conſ. 42. lib. 6. Corbul. ibidem num. 2, & 3.
Si tamen venditio facta fuiſſet irrequiſito Domi-
no alijs coemphyteutis, ſiue alicui ex compre-
henſis in eadem Inueſtitura, non caderet alie-
11 nans à iure ſuo iuxta *deciſ. Bar. in l. ſi domus §. fin.*
& ibi Alex. num. 7. ff. de leg. p. idem Bart. in l. qui
Romæ §. duo fratres qu. 10, vbi etiam Alex. num. 60,
& Crottus num. 144. ff. de verbor. obligat., quam
ſententiam communem eſſe teſtatur Gabriel. conſ. 88.
num. 16. lib. 1. Clar. in § emphyteuſis qu. 14. quos
ſequitur Corbul. all. tit. de cauſa priuat. ob alien.
irrequiſito Domino fact. lim. 6. num. p.
Iſto enim caſu, ceſſant rationes ob quas emphy-
teuta prohibetur irrequiſito Domino aliena-
12 re, Vt Dominus recognoſcatur in Dominum
ab extraneo in quem res alienatur, & vt ipſe
Dominus habeat eum obligatum actione per-
ſonali ad ipſum recognoſcendum, & ad pēſio-
nem ſoluendam cum ipſe emphyteuta Emptor
teneatur ad eum recognoſcendum etiam pro
parte, quam habuit à ſuo coemphyteuta: Ita vt
13 alienatio in eum facta cenſeatur potius repu-
diatio quam alienatio, *cap. p. & ibi Doctores de*
Alien. feudi Pater.
Prout ceſſat alia ratio, ne cogatur Dominus ha-
14 bere emphyteutam contra propriā voluntatē,
Ripa in d. §. duo fratres ſub num. 87. ff. de verbor.
oblig. per l. fin. C. de iure emphyt. Quia iam fuit ap-
15 probata perſona ipſius coemphyteutæ emen-
tis; *Corbul. in all. limit. 6. num. 2; Qui num. 6.* affir-
mat hoc procedere etiamſi emphyteuta in In-
16 ueſtitura pacto expreſſo promiſiſſet Domino
non alienare rem ipſo irrequiſito, nam tale
pactum debet intelligi de alienatione facien-
17 da in extraneum, non autem inter ſe ipſos em-
phyteutas ſecundum *Salyc. in l. ea lege nu. 16. C. de*
condit. ob cauſam, Quamuis contrarium placuiſſe
Baldoin c. p. §. Præterea de feud. alien. tradit ibidem
ipſe Auctor poſt Ripam in d. §. duo fratres ſub num.
87. verſ. & ampliatur, Ea ratione quod prohi-
18 bitio hominis cum prohibitione legali debeat
aliquid operari per *Tex. in §. Sanctiſſima in Auth.*
de alienatione, in emphyteuſim.
Opinionem verò Salyceti procedere tradit ibi-
dem Ripa, vbi non eſſet adiecta aliqua pœna
19 promiſſioni de non alienando, *Berous cōſ. 128.*
num. 12. lib. p. quem ſequitur Corbul. all. num. 5. in fin.
Cæterum licet aliqui voluerunt, contractum em-
phyteoticum ſcripturam de neceſſitate requi-
20 rere; Contrarium tamen verius eſſe docet *Bar.*
in l. p. num. 6. C. de iure emphyt., & ſeq. Socin. conſ.
169. num. 12. lib. 2; Quia longinquitas temporis
idem operatur, vt ipſa ſcriptura, cum ex longa
21 ſolutione Canonis, ſiue penſionis paruæ quā-
titatis præſumatur emphyteuſis *Bal. conſ. 116.*
num. 2. lib. 1. & conſ. 24. num p. in fine lib. 4. Crau.
conſ. 380. num. 16. Alex. de Neuo conſ. 27. num. 3.
Rol. conſ. 96. num. 25. lib. p., quos ſequitur *Gallia conſ.*
99. num. 62. & 79. cum ſeq.
Modo tamen longinquitas ipſa temporis, quo
fuit ſolutum Canon excedat annum quadra-
22 geſimum; Quia tunc præſumitur ab initio con-
tracta emphyteuſis, *Bald. conſ. 24. lib. 3, Dec. conſ.*
146. num. 2. in fine, quos *ſequitur Gabriel commun.*
concl. lib. 1. tit. de præſumptionibus num. 18. & ſeq.,
23 Maxime quando vniformis fuit penſio quo-
tannis ſoluta *Alex. de Neuo d. conſ. 27. num. p. &*
Gallia conſ. 99. num. 65,
Et quando emphyteuta promiſiſſet ſoluere Ca-
nonem de fructibus rei in emphyteuſim con-
ceſſæ, Tum cum dicatur facta mentio fructuū
per modum taxationis, & non demonſtratio-
24 nis; Emphyteuta non teneretur ſoluere Ca-
nonem, niſi illo anno, quo fructus collegit, Nā
locus adiectus cauſa taxationis conditionem
facit, & obligatio reſtringitur ad illud quod in
tali loco naſcitur, Itaut ſi fructus huiuſmodi
25 ſolo triennio, vel quinquennio fierent, vt ex
nemoribus, & Siluis, tunc ſolum omni trien-
nio, vel quinquennio deberetur Canon, ita
tradit *Dec. conſ. 180. num. 2. in fin. per l. cum certus*
ff. de vino, tritico, oleoq; legato, vbi ſi Teſtator le-
gauit certum numerum amphorarum vini,
26 quod in fundo Semproniano natum eſſet, &
minus natum ſit, amplius non debetur *Feretus*
conſ. 241. num. 2, & Corbul. d. tr. de iure emphyt. tit.
de cauſa priuat. ob non ſolutum Canonem lim. 28 nu.
2, & 3.
Quo caſu caducitas non incurritur niſi ceſſatum
27 ſit in ſolutione Canonis per tria triennia, vel
quinquennia, Tunc enim huiuſmodi triennium,
vel quinquennium reputatur pro vno anno, vt
notat *Iaſ. in l. diuortio §. quod in anno num. 6. verſ.*
tertio principaliter nota ff. ſol. matr., quod repetit.
in l. 2. in 4. notab num. 4. C. de iure emphyt. per Tex.
in l. ſi ſic cōſtituta ſit aqua ff. quemadmodum ſeruitus

Digitized by Google

amittantur. Cotta in eius memor. verbo emphyteuta priuati in prima declaratione per Rol. conſ. 87. num. 29. verſ. quarto dicitur lib. 1. quos ſequitur Corbul. d.tit. de cauſa prin. ob non ſolutum Canonem lim. 28 num. p.

Vbi verò emphyteuta conduxiſſet Siluam, aut
fundum, & promiſiſſet ſolum tantam quantitatem vini, aut frumenti, aut pecuniæ in genere; Quia tunc facta dicitur mentio de frumento, aut vino pro Canone cauſa demonſtrationis, & non taxationis, quæ penſio dicitur præ-
28 ſtari in recognitionem Dominij, vt tradunt
Scrib. in d. l. p. C. de iure emphyt. tunc omni anno
29 Canonem ſoluere teneretur emphyteuta,
qui ſi ceſſaret per triennium caderet in commiſſum, etiamſi ſingulo anno ex ipſis bonis emphyteoticis fructus non perciperet, vt probat *Corbul. all. lim. 28. nu. 4.* qui ſequenti numero tradit idem procedere ſi Canon, eſſet vnius ſextarij frumenti, & quinque bononenorũ, vel ſimili quantitate; Nam propter adiunctam quantitatem pecuniæ, nullo modo videtur facta mentio de frumento cauſa taxationis; Et
30 qui tenetur ſoluere Canonem in pecunia te-
31 netur omni anno ſoluere *Iaſ. in Auth. quam rem num. 11. verſ. idem quando ex qualitate rei C. de Sacr. Eccl.*

SVMMARIA.

Pacta ſunt ſeruanda num. 1.
Emptor cogitur retrouendere intra terminum ſecus eo elapſa num. 2.
Aequalitas inter contrahentes ſeruanda vbi ei expreſſe non ſit renunciatum num. 3.
Contractus ex conuentione legem accipiat num. 4.
Pactum redimendi temporale ob læſionem enormiſſimam de Aequitate fit perpetuum num. 5. ratia num. 6.
Læſio enormiſſima ceſſat ſi pretium, & paulò plus quarta diminuatur ratione pacti num. 7.
Venditio læſo vltra dimidiam, quæ remedia competant num. 8. 12, & quæ emptori num. 13.
Vilitas pretij probat in emptore malam fidem num. 9.
Dolus ex propoſito in emptori præſumitur cui renunciari non poteſt tanquam de futuro num. 10, & 11.
Reſponſum Autoris Perſichello num. 14.
Datium portus eſt de Regalibus num. 15.
Redditus datiorum venduntur de ſtylo Status Mediolani in rationem duorum pro centenario num. 16.
Redditus materia per quos tractetur ad cap. ſpectans num. 17. & 18.
Redditus iuſtus incipiat quando tot eſſe debent, vt viginti annis ſors æquatum num. 19.

Pactum redimendi temporale efficitur perpetuum, ob læſionem enormiſſimam pretij rei venditæ cum huiuſmodi pacto. Cap. CXVI.

PActa ſeruanda eſse tradit *Vlp. in l. p. de pactis, & Marcian. in l. ſi creditor §. illud ff. de diſtr. pi-*
1 *gnoris, & probaui in ſuperiori libro cap. 67. per tot.,*
Adeò quod ſi inter Emptorẽ, & Venditorẽ conuentum ſit, vt Venditor poſſit intra certum tẽpus redimere eodem pretio, rem venditam, Certum eſt, quod quemadmodum poteſt cogi Emptor ad retrouendendum rem emptã ſi, intra tempus conuentum venditor vult illam redimere reſtituto pretio, Ita eo elapſo termino
2 inuitus non cogitur rem dimittere, ſi equalitas inter contrahentes ſeruanda eſt iuxta *l. fin.*
3 *C. de fruct. & litis expenſis*, vbi ei expreſsè non ſit renunciatum, *l. ſed, & celſus § ſi fundus ff. de*
4 *contrab. empt.* Contractusq; ex conuentione legem accipiunt. *l. p. §. ſi conuenias ff. depoſiti, Bim. conſ. 297. num. 89. cum ſeq. & conſ. 301. num. 28.*
De AEQVITATE tamen attenta pretij modici-
5 tate, & læſione enormiſſima, Pactum retrouendendi effectum eſſe perpetuum concludunt Scribentes, quorum anteſignanus fuit *Hoſtienſis de Vſuris verſ. an aliquo caſu num. 8. per cap. ad noſtram de contrahen. empt., Bal. in cap. p. in tit. de feudo dato inuicem legis comiſſ. Caſſan. in conſuetum Burgund. tit. de retenſ, & vendens § p. nu. 22. quos ſequitur Tiraquell. de retr. conuent. Glo. 2. num. 53.,*
6 qui ſubdit id procedere ex quadam AEQVITATE, ob ſuſpitionem ſimulationis, vel feneraticij contractus, quæ ſuſpitio oritur ex modicitate pretij, & pacto retrouendendi.
Hanc eandem ſententiam de AEQVITATE ſequuti ſunt, *Menoch. de Arbitr. caſu 217. ſub nu. 3. & Bimius conſ. 35. cum trib. ſeq. lib. p. & conſ. 375. num. 23. lib. 4.*
Ad euadendum autem enormiſſimam læſionem diminuendum eſt pretium iuſtum, paulò minus
7 tertia parte, & paulò plus quarta ratione pacti
de retrouendendo, vt poſt alios copioſè tradit idem *Bimius d. conſ. 375. num. 16.*, Itaut ſi facta hac diminutione ratione pacti redimendi, Adhuc vltra dimidiam læſus eſset venditor in pretio rei venditæ, Tunc vel pactum temporale
8 redimendi efficeretur perpetuum iuxta ea quæ
ſupra dicta ſunt, Vel agere poſſet læſus ad nullitatem contractus iuxta *l. 2. C. de reſcind. vend. vt abunde probaui ſupra in cap. 22, & c. 46. per totũ,*
9 Quia ex pretij vilitate mala fides dicitur probata in emptore, *Tex. in l. p. C. ſi vend. pignor. aga. Bart. in l. alio num. 14. ff. de alim., & cibar. leg. latè Gamma deciſ. 40. per totum præſertim num. 6. & nu.*
10 10, Quippe dolum ex propoſito in emptore
præſumi, cui minime poſſe renunciari tanquã
11 dolo de futuro, probat *Bargal. tr. de dolo lib. 3. tit. de dolo in iuramento nu. 26. poſt Gabrielem commun. conclus. tit. de arbitr. concluſ. 3. num. 49, verbo ſed tenendo, & Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 36. num. 14.*
Vel etiam agere poteſt læſus vt pretium ad Iuſ-
12 ticiam reducatur, & ſic de AEQVITATE augeatur, vel diminuatur, tam ſi fuit læſus Ven-
13 ditor, quàm Emptor, vt copioſè ſcribit *Theſau. lib. 2. qu. famil. 14. ſub nu. 2.* Quo loci amplè ſcribit de omnibus contractibus emptionis, in quibus læſio poteſt conſiderari, vel re ipſa, vel
ratione

Digitized by Google

ratione temporis, vel fauore venditoris, vel
commodum emptoris in pretio decepti ad
quem remittitur Lector.
Et ita reſpondi hoc currenti anno 1636. pro D.
14 Perſichello, contra D. March. Vidonum, qui
ab eo emerat duas ſextas partes datij Portus
Picelconis pretio aureorum bis mille centum
circiter triginta, cum pacto redimendi ad an-
nos duodecim, Cuius redditus aſcendebat ad
aureos centum ſeptuaginta, & ſic in rationem
15 octo pro centenario, Namq; cum datium ip-
ſum eſſet de Regalibus, vt habetur in *c. p. quæ
ſint regalia, & ibi Bal. & eſt Tex. in l. p. & 2. C.
de noui vectigal. de qua materia Boſſ. tit. de regal. nu.
p. quem ſequitur Roſental. de feud. par. p. cap. 5.
concluſ. 3, & concluſ. 15.*, Stylus huius Regionis
16 eſt, vt huiuſmodi redditus vendantur in ra-
tionem duorum pro ſingulo centenario, vt ex
actis Ill. Magiſtratus Extraord., Itaq; notoriè
conſtabat de enormiſſima læſione.
De hac materia amplè ſcribit *Menoch. plena præ-
ſumptione 122. lib. 3. præſertim num. 50. cum ſeq.*
vbi docet quod emptor dicitur læſus, ſi ven-
17 dito fundo pro aureis centum, illum condu-
xit pro aureis ſex, quia redditus aur. centum
ſint quinque ad Summum, Præter quod tot
fructus non percipiuntur ex fundo, vt reddi-
18 tus viginti annorum æquent ſortem, & ſic
minus percipitur quam in quinq; pro ſingulis
centûm aureis ſingulis annis, Cum tamen
lege cautum ſit redditus tot eſse debere, vt vi-
19 ginti annis ſors æquetur §. *Quia verò Leonis in
Auth. de non allen. Corn. conſ. 265. lib. p. & Cran.
conſ. 156. num. 12. in fin. Natta conſ. 198. num. 14.
& Rol. conſ. 40. num. 27. lib. 2.*

SVMMARIA.

*Aduocati offitium nobile eſt honorabile, & laudabile
num. 1.
Aduocatus eſſe probibetur infamia notatus num. 2.
Aduocati non poſſunt eſſe collectores collectorem nu. 3.
Aduocati non poſſunt perſonali munere grauari, niſi
neceſſitate conſulendi, iudicandi, & arbitrandi nu. 4.
Minores decimoſeptimo anno non completo non poſſunt
aduocare num. 5.
Quibus aduocare probibitum ſit num. 6. vſq; ad 15.
Mulieres aduocare nequeat num. 8. limitatur num. 23.
Tutor, & Curator etiam ſi alias probibiti, aduocare
poſſunt pro ſuis pupillis, & minoribus num. 16. ratio
num. 17.
Clericus, & Monacus probibetur aduocare pro alijs in
cauſis ſæcularibus num. 18. ſecus pro ſe, Collegio, vel
Monaſterio num. 19.
Clericus pro quibus poſtulare poſſit in cauſis ſæculari-
bus num. 20. 22, & 23.
Clericus in cauſis criminalibus omnino probibetur pro
alio aduocare num. 21. an pro reis num. 22.
Clericus in quibus caſibus honorarium petere poſſit per
aduocatione licet oblata recipere valeat num. 24.
Clerici in cauſis ſæcularibus poſſunt conſulere, quia non
dicuntur poſtulare num. 25.
Poſtulare, & aduocare quid ſit num. 26.
Conſulens in Camera poteſt eſſe Aduocatus alterius
partis num. 27, & quando non num. 28. 29. 30, et 31.
Aduocatus eſſe quis non poteſt in cauſa in qua Aſſeſſor,
vel Iudex fuit num. 32.
Iudex durante ſuo officio non poteſt aduocare in cauſis
pendentibus coram alijs Iuſdicentibus num. 33. ſub
pœna arbitraria, vel priuatione offitij num. 34.
Delinquens in offitio priuandus eſt matricula, officio, &
beneſitio num. 35.
Lex probibens quod eſt contra bonos mores non appoſita
pœna intelligitur arbitraria num. 36.
Aduocatus, & Procurator qui ob infamiam non debuit
admitti, admiſſus non reddit proceſſum nullum n. 37.
Aduocatus qualis eſſe debeat num. 38. 39. 40., & 41.
Aduocatus non accuſat, ſed defendit num. 42.
Aduocatus debet comendare Aduocatum Aduerſarij
non vituperare num. 43. 44.
Iactantia omnis à bonis moribus eſt aliena num. 45.
Aduocare in crimine læſæ Maieſtatis omnibus probibi-
tum etiam per Patrem, vel filio ſine licentia Princi-
pis num. 46.*

Infamia notatus qui ſit Tutor, vel Curator poteſt pro minoribus quorum tutelam gerit aduocare. Cap. CXVII.

ADuocati offitium nobile eſse, &
honorabile, ac laudabile ſtatuit
1 Imperator Anaſtaſius, *in l. lauda-
bile C. de Aduoc. diuers. Iudicum, &
Imperator Conſtantinus, in l. Iudices
C. de dignitatibus lib. 12.* Idcirco
2 infamia notati Aduocatos eſſe prohibētur *d.
l. Iudices, & l. p. §. ait Prætor ff. de poſtulando, & ibi
Bal. num. 4.*
Itaq; Aduocati prohibentur eſse collectores
3 collectarum *in l. nequis C. de adu. diuers. Iud.*, neq;
aliquo perſonali munere poſsunt grauari, niſi
neceſſitate conſulendi, iudicandi, & arbitran-
di, vt ſtatuerunt Imperatores Theodorus, &
Valentinianus in *l. Sancimus C. de Adu. diuerſo-
rum iuditiorum*.
Prout minoribus qui decimumſeptimum annum
non compleuerūt prohibitum eſse pariter ad-
5 uocare ſcribit *Vlpian. in l. p. §. pueritia ff. de poſtu-
lan. vbi in seq. §. alios plures narrat.* quibus prohi-
betur aduocare, vt ſurdis qui Prætoris decre-
6 tum exaudire nequit, Item fæminis, ne contra
7 pudicitiam ſexui congruentem alienis cauſis
8 ſe immiſceant mulieres, Nec virilibus offitijs
fungantur, Item cæcis, qui inſignia Magiſtra-
tus videre, & reuereri non poſſunt; Quamuis
Senatorium ordinem retinet, & iudicandi of-
9 fitio fungatur, cæcus, quando poſt ademptam
dignitatem euaſit cæcus, & ſi aſpirare ad hu-
iuſmodi dignitates nō poſſit, vt habetur ibidē
10 §. *caſum*; Item ijs, qui in corpore ſuo muliebria
paſſi sūt, dummodo vi prædonum, vel hoſtiū
non

non fuerit ſtupratus; Item qui capitali crimi-
11 ne damnatus eſt, vel calumniæ cauſa publico
12 iuditio damnatus fuit, Item hæreticis, & In-
fidelibus quos ſi admittat Iudex puniri debet
l. nemo C. de poſtulando, Ala tr. de Adu. & Cauſid. Chriſt. cap. p. Item qui operas ſuas, vt cum beſ-
13 tijs depugnaret locauit, quia tunc nota af-
ficitur; Si verò depugnaſſet non locatis operi-
bus, ſed virtutis oſtendendæ cauſa ſine mer-
14 cede non teneretur nota aliqua, niſi paſſus eſ-
ſet ſe in arena honorari corona, vel alio pre-
mio, *l. ſpem C. quæ res pign. dari poß.* Et his omni-
bus pro alio prohibentur aduocare, ludos .n.
15 facientes in plateis dicuntur infames *Bar. in d. l. p. l. §. remouet num. 27 ff. de poſtulando.*

De AEQVITATE tamen admittuntur illi ad
Aduocationem etiam pro alijs, pro quibus
16 tutelam, vel curam gerunt, vt expreſsè caue-
tur *in d. l. p. §. ſed eſt æquiſſimum ff. de poſtulando;*
Quia vt ibi ſubijcit *Glo. litt. O,* ratione offitij,
17 quædam permittuntur, quæ alias prohibita
ſunt *l. ex quibuſdam ff. de iure Fiſci, l. quæſitum ff. de in ius vocando.*

Aduocare pro alijs in cauſis ſæcularibus prohi-
18 betur etiam Clericis, & Monacis *l. placet C. de Epiſcopis, & Cler. Glo. in l. p. §. ſexum ff. de poſtulando;* Qui tamen pro ſe, & pro Collegio, vel
Monaſterio aduocare permittuntur *Bal. in d. l.*
19 *placet num. 3, & 4, Specul. tit. de Aduoc. §. obijcitur nu. 4, & 5.* vbi tres excipit caſus in quibus poſ-
20 tulare poteſt Clericus videlicet pro ſe, pro
Eccleſia, & pro miſerabilibus perſonis, *cap. primo extra de poſtulando,* Quod tamen intelli-
21 gitur in ciuilibus negotijs, Quia in criminali-
bus omnino prohibentur Clerici aduocare
pro aliquo *cap. aliquando 51. diſtinct.,* Pro acto-
22 ribus ſcilicet non pro reis; Quamuis tutius eſ-
ſe in totum abſtinere tradit *Specul loco relato ſub num. 8, Copioſè Ala d. qu. p. verſ. Clericus vſq; ad finem, & quæ ſeq. qui etiam ampliat,* Clericum
23 poſſe aduocare pro coniunctis, & ſic cauſa ne-
ceſſitatis, pietatis, & affectionis naturalis, vt
probat *Summa Silueſtrina in verbo Aduocatus nu. 6.,* Prout pro parentibus decrepitis, aut infir-
mis Procuratoris officio in ſubſidium fungi
mulier permittitur *l. fœminis ff. de Procuratoribus, & latè tradit Coſta remed. ſubſidiario 70. nu. 19.*
24 In caſibus verò permiſſis honorarium aliquod
petere nequeunt Clerici de AEQVIIATE Ca-
nonica, Quamuis oblata recipere valeant, vt
poſt *Hoſtienſem, & Butrium probat Ala d. q. 2. per totum.*
25 In Camera tamen conſulere poſſunt Clerici
etiam in cauſis ſecularibus, quia tunc poſtula-
re non dicuntur *l. Paulus §. Paulus ff. de legatio-*
26 *nibus,* Quia poſtulare, & Aduocare, eſt in iudi-
tio aliquid dicere, Non autem in Camera in-
ſtruere, *Bar. in d. l. p. §. poſtulare num. 2. ff. de poſtulando.*

Prout conſulens in Camera, eſſe poteſt Aduoca-
27 tus alterius partis citra crimen præuaricatio-
nis, Niſi fidem alteri de patrocinãdo dedecit,
vel ſecreta cauſæ, ſibi fuerint à primo com-
28 municata, eiq; ſolutum condignum ſalarium
pro conſilio, Quia tunc non debet contrarijs
partibus conſulere; Secus autem ſi tãtum fue-
rit tentatus à Clientulo, quia malicijs eorum
29 obuiãdum eſt, vt optimè explicat *Bal. in l. quos prohibet in addit. in fine, & in l. à Principe ff. de poſtulando,* Et ante eum probat *Specul. all. tit. de Adu. §. ſequitur videre ſub num. 11. verſ. ſæpè etiam*
30 *vidi, Qui tamen num. 19.* honeſtius eſſe putat, vt
talis Aduocatus abſtineat à nouo patrocinio
aduerſæ partis, maximè in cauſa appellationis
31 quæ ſecundum aliquos, eadem eſſe videtur
cum principali, quamuis contrarium habea-
tur in *cap. ſi quis in quacunque q. 6.*

Qui fuit Aſſeſſor, vel Iudex in aliqua cauſa in
32 eadem, poſtea eſſe non debet Aduocatus *l. fin. C. de Aſſeſſor. l. pen ff. eodem tit., & l. Quisquis C. de poſtulando, & arg. l. bis quidem §. In poſterum C. qui militare non poſſunt lib. 12. l. ſi plures ff. de pœnis, & l. hac parte C. de prox. Sac. Scrin. lib. 11. latè Specul. all. §. obijcitur num. 10. tit. de Aduoc.*

Prout aduocare etiam prohibetur publicis Offi-
33 cialibus, ſiue Iuſdicentibus etiam in cauſis co-
ram alijs Iuſdicentibus pendentibus durante
eorum offitio *Tex. eſt in l. ſi quis C. de adu. diuerſ. iudiciorum facit l. puto etiam, & l. ex ea cauſa cum*
34 *l. ſeq. ff. de poſtulando,* ſub pœna arbitraria, vel
priuatione offitij, vt docet *Bal. in d. l. placet C. de Epiſcopis, & Clericis,* vbi tradit quod ſi pro-
hibitum eſt Doctoribus ſalariatis aduocare;
Contrafacientes tolli debent de matricula, &
priuari ſalario, quia qui delinquit in offitio
35 priuandus eſt matricula officio, & beneficio;
36 Quando enim aliquid prohibet lex, quod eſt
contra bonos mores, licet pœna non appona-
tur, Intelligitur de pœna arbitraria *leg. nemo martyres C. de Sacr. Eccl., facit l. 2. C. ſi ſeruus, aut libertus ad decur. aſpirat. & probat idem Bal. in cit. l. p. §. qui aduerſus ff. de poſtul.*

Si tamen admittitur Aduoc. vel Procur., qui ob
infamiam non debebant admitti, non idcirco
37 dicitur proceſſus nullus *arg. l. quãuis C. de adult. idem Bal. in all. l. p. §. ait Prætor num. 4. in fine ff. de poſtul.*

Cæterum Aduocatus eſſe non debet procax, qui
38 opprobrijs non ratione certat, nec ſe ab iniu-
rijs temperat, quia talis Aduocatus damno
39 famæ, & opinionis mulctatur *d. l. Quisquis C. de poſtulando,* Item nimium verboſus non eſſe de-
40 bet *Aduoc. arg. l. p. C. de appell.* Loquacitas enim
Actorem ſuum coinquinat, quæ ſeruire Audi-
41 toribus ad vſum profectus ignorat *cap. ſit rector 42. diſtinct. Specul. loco relato num. 9. & in §.*
42 *nunc nu. 8. Qui nu. 31.* inquit quod Aduocatus
nõ accuſat, ſed defendit *leg. qui cũ maior §. idem puto ff. de bonis lib. & in §. ſeq. per totum tit.*

Quemadmodum Aduocatum, debere comen-
43 dare Aduocatum aduerſarij docet idem *Specul. in §. nunc, quod eſt 6. nu. 16,* Non autem illum
44 vituperare de quo conqueritur *Seneca lib. declamationum caſ. 2. his verbis,* Creſcere ex mea

propoſu.t

Digitized by Google

propoſuit inuidia homo, qui ſe melius iactare quam defendere poteſt; Orator ille cum ſe nequiret defendere, in meam depreſſionem voluit ſe iactare, non attendens quod omnis iactantia à bonis eſt moribus aliena *cap. imitare 6. qu. p. Specul. in all. § 6. num. 28.*

45 In genere autem omnibus prohibitum eſt aduocare pro aliquo in crimine læſæ Maieſtatis tàm
46 humanæ, quàm Diuinæ etiā pro Patre, vel filio ſine licentia Principis, ſeu Superiori *cap. filius de pœnis lib. 6. Affl. de feud. tit. quæ ſint regal. n. 23.*

S V M M A R I A.

Infamia duplex eſt iuris, & facti num. 1.
Infamia iuris quid ſit, & quid facti num. 2. & 3. 28. 29. & 36.
Infamia etiam datur tertiæ ſpeciei quæ dicitur Canonica num. 4.
Statutum loquens de infamia de qua intelligatur num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11, 30, & 37. De Aequitate intelligitur de infamia iuris num. 12, & 53.
Vbi lex non diſtinguit, neq; nos num. 6.
Verbum aliqua vniuerſale eſt num. 9. ac 62. & 90.
Statuta pœnalia dicuntur odioſa num. 13. & propterea reſtringenda num. 14.
In dubio ſemper intelligitur de vera, & propria infamia num. 15.
Statutum huiuſmodi eſt iuris communis correctorium num. 6. & accipi debet, vt minus corrigat ius commune num. 17. & 27.
Infamia iuris non irrogatur pro pœnam extraordinariā num. 18, & cur num. 19. Senatus Conſultum Mediolani afferuntur num. 20. 21, & 51.
Statutum huiuſmodi conforme eſt iuri communi nu. 22.
Franciſcus Oſius I. C. laudatur num. 22.
Tabellionatus officium eſt nobile num. 23.
Io. Petrus Ala I. C. num. 24.
Angelus Belmeſſerius num. 25.
Notarius condemnatus de crimine commiſſo extra offitium Notarius etiam ſi ex condemnatione ſubeat infamiam non poteſt priuari Tabellionatu num. 26.
Infamia facti excludit ab acquirendis non à quaſitis n. 31
Diſpoſitio pœnalis loquens de infamia in dubio de iuris, & non facti intelligi debet num. 32.
Fama hominis decolaratū pro facti mortaliter vulneratum pro infamia iuris facti num. 33.
Infamia facti facilius irrogatur num. 34.
Infamiam diluit emendatio vitæ num. 35.
Infamia iuris tamquam accidens, & ſequela delicti non poteſt ſtare ſine ſubiecto principali num. 37.
Infamia iuris dicitur quia à iure inducitur num. 38.
Delictum patratum quando infert pœnam ipſo iure, & de delicto conſtat notatur factum num. 39.
Iudex ſententiam certam in re incerta ferre non poteſt num. 40.
Probationes in delicto debent eſſe luce meridiana clariores num. 41.
Suſpiciones, & indicia poſſunt purgari per torturam num. 42.
Conſtitutio pœnalis inhabilitans reum, propter delictum non comprehendit ſola ſuſpicione grauatum nu. 43. & 44.
Condemnatus contumax ſuper indicijs in cauſa delicti famoſi non notatur infamia, & cur num. 45.
Vbi agitur de infamia irroganda condemnatio ratione delicti non autem indiciorum neceſſaria eſt num. 46.
Ex pœna extraordinaria an ſumatur argumentum infamia diſpenſata num. 47. & 48.
Iudex imponens pœnam extraordinariam pro delicto famoſo non tollit infamiam num. 49.
Furti condemnatus, vt efficiatur infamis furtum debet eſſe plenè probatum ſententia, vel confeſſione nu. 50.
Ex minori pœna videtur ſuper infamia tranſactum n. 52
Statutum continens pœnam dicitur odioſum num. 54. & ideò reſtringendum num. 55. & quem minimè fieri poteſt ius commune corrigere debet num. 56.
Statutum quanto magis fieri poteſt præſumitur conuenire cum diſpoſitione iuris communis, & quantò minus ei derogare num. 57.
Statutum quod poteſt operari contra ius commune effectum vnum duplicem inducere non debet num. 58.
Infamia facti notatus non dicitur prorſus turpis, ſed leui macula ſis prorſus num. 59.
Infamia omnis priuat tantum dignitate propriè, vel impropriè num. 60.
Tabellionatus eſt dignitas impropriè num. 60.
Infamis regulariter loquendo intelligitur de eo qui eſt infamis per ſententiam num. 61.
Dictio aliqua vniuerſalis recipit reſtrictionem, ne ſequatur abſurdum, vel iniquum num. 62.
Infamia triplex eſt iuris, facti, & canonica num. 63.
Statuentes quod non expreſſerunt, conſulto omiſiſſe cenſentur num. 64.
Statutum eſt reſtringendum ne contineat duo ſpetialia num. 65.
Statuti verba, vbi referri poſſunt ad factum, & ad ius referri debent ad ius tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus num. 66.
Benignior, & Aequior fieri debet interpretatio nu. 67.
Statuta ad cooptandis I. C. in Colleg. benignè largè, ac ſecundum Aequitatem ſunt interpretanda num. 68.
Argumentum à contrario ſenſu eſt validiſſimum in ſtatutis num. 69.
Filio malo nomine à Patre ſerie notato infamia facti inducitur num. 70.
Infamia facti irrogatur interlocutione Iudicis cauſa non incognita ignominioſa in litigantes prolatis verbis num. 71, dicta tamen cenſentur correctionis non infamiæ cauſa num. 71. 72.
Statuto dubio ſemper recurri debet ad ius commune num. 73.
Statutum interpretare debet ſecundum ius commune num. 74.
Statuti interpretatio vera, & ſecundum Aequitatem deſumitur ex obſeruantia ſubſecuta num. 75.
Statuta recipientia certam interpretationem à conſuetudine recipientia non poſſunt multari num. 76.
Statutum imponens pœnam teſti dicenti falſum intelligitur de falſitate circa ſubſtantia alia num. 77.
Statutum imponens pœnam contra deferentem ſclopum rotatum, non afficit differentem non aptum ad glandem iaculandum num. 78.
Statutum, ſeu pragmatica prohibens Officialibus accipere munera non comprehendit Fiſcales num. 79.

Statutum

Statutum non comprehendit caſum improprium nu.80.
Statutum diſponens ſententias conformes eſſe exeutionis mittendas nulla admiſſa appellatione intelligitur de ſententijs verè conformibus num.81.
Statutum pænale loquens in caſu verò, non trahitur ad caſum fictum num. 82.
Statutum puniens mulieres portantes perles intelligitur de veris non de fictis num. 83.
Statuti verba vbi non conueniunt, neq; etiam diſpoſitio num. 84.
Infamia notati dicuntur, quod lex tamquam infames ſignat num 85.
Infamia facti non ſignat neq; notam inurit, ſed tantum apud bonos, & graues Viros lædit exiſtimationem num 86.
Alia eſt infamia de homine, alia inter homines num.87.
Infamia alicuius, & infamia de aliquo quid ſit num. 88, & 89, & quid intrinſeca, & extrinſeca, ibidem num. 88. & 89.
Dictio aliqua vniuerſalis, quid præſtet num. 90. 91. 92. 93. & 94.
Infamia alia iuris, & de iure, alia iuris tantum, & quæ ſit vtraq; vndeq; procedat nu. 91. cum duobus ſeqq.
Verba vniuerſalia ſunt reſtringenda ſecundum ſublatã materiam num.94. & patiuntur exceptionem ſecundum cauſa quantumcumq; ſint vniuerſalia nu.94.95.
Infamia facti irrogatur per ſimplicem accuſationem contra aliquem porrectam num. 96.
Statutum interpretandum eſt potius ab alio ſtatuto quam à iure communi num. 98.
Statuti verba interpretãda ſunt de ſtylo Ciuitatis n.99.
Infamatus per ſententiam dicitur de iure infamis n.100.
Statutum interpretandum eſt ſecundum communem vsũ loquendi eiuſdem Ciuitatis num. 101.
Statutum loci inferioris non dicitur honeſtum ſi contradicit loci ſuperioris num. 102.

Statutum pænale loquens de infamia intelligitur de infamia iuris non facti. Cap. CXVIII.

POſtquam actum fuit ſupra de iſs, qui infamia notati Aduocati officio fungi nequeunt, Sæpeq; vel à iure communi, vel per ſtatuta locorum prohibitum ſit huiuſmodi aliqua infamia notati, alia munera exercere; Non ab re eſſe videtur diſerere de qua infamia loquantur leges cum duplex ſit infamia iuris ſlz. & facti *vul. l.p ff de his qui no-*
1 *tantur infamia, & l. ceſſat ff. de actionib. & obliga-*
2 *tionib.*, Iuris enim eſt, quando lex ipſa notati factum, vel Iudex in ſententia infligit infamiam; Facti vero, quando neq; lex, neq; Iudex
3 miniſter eius, aliquam infamiam irrogat, ſed ex aliquo turpi facto diuulgato apud homines probos, atq; graues diminuitur bona opinio alicuius.
Secundum verò *Azorium in eius ſumma par.2. lib.*
4 *6. cap.7.litt.A, & B.* Tertia ſpecies infamiæ adducitur vlz. Canonica, quæ ex omni peccato læthali inducitur.

Et quia vt plurimum ſtatuta generaliter loquũtur de infamia notaris Generaliter etiam intelligenda ſunt, de omni genere infamiæ, vt
5 habetur in ſtatuto Cremonenſi, de delendo è libro Collegij, & honoribus priuando Notario ſi poſtquam in illud fuerit admiſſus, aliqua infamiæ nota affectus ſit *iuxta l. de pretio ff. de*
6 *public. act. & probaui ſupra in cap. 12. num.3.* per quam legem determinatur, quod vbi lex non
7 diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.
Maxime cum verba ſtatuti, ſiue legis videantur
8 eſſe talia, vt poſſint adaptari ad omnem Infamiam etiam impropriam ratione illius ver-
9 bi, aliqua, quæ dictio eſt vniuerſalis, & talis quæ induit omnem ſpeciem etiam improprã, vt probat Illuſtriſs. Card. Tuſcus *tom.2. litt.V. concl.243. num.p. & 3. fol.606.*
Et eo fortius quia fauorabile eſſe videtur ſtatu-
10 tum ipſum, quod Notarios à Collegio excludit, & ſic bonis moribus viuere doceat ingredientes in Collegium, quod ſanè publicã vtilitatem reſpicere dicitur, & ſic ampliari, nõ
11 reſtringi debeat eius diſpoſitio *iuxta l. cum quædam ff. de lib. & poſtib.*
De AEQVITATE tamen verior, & probabilior
12 eſt contraria ſentẽtia nempe ſtatutum huiuſmodi comprehendere ſolum infamiam iuris non autem facti, vt probat *Abb in cap ſuper his num.2. de pœnis Camill. Galin. de verbor. ſignif. lib.*
13 *10. cap.17.n.3*, Quia cũ pœnalia ſint huiuſmodi ſtatuta dicũtur odioſa, vt poſt multos probat *Galin. tr. de verb ſignif. lib.8. cap.p. n.35. per Tex. in § Quia verò Leonis in Auth. de nõ alien. rebus Eccl.* Et conſequenter reſtringendam veniant, vt
14 communiter tradunt *Scribentes quos refert, & ſequitur Bombinus conſ. 13. num.18. & conſ.5. nu.8. Eruditiſs. Bimius conſ.278. num.37. lib.3, & Morot. conſ.7. num. 3.*
In dubio enim ſemper intelliguntur de vera, &
15 & propria infamia, vt iuris, Non de impropria, vt facti quæ in hominum opinione conſiſtit *Seſſa deciſ. 193. num. 31, Marius Salomon. in repet. l. omnes populi num. 209. & ſeq. ff. de Iuſtitia, & iure.*
Præſertim verò quia huiuſmodi ſtatuta ſunt iu-
16 ris communis correctoria, quo caſu ita accipi debent, vt quo minus fieri poſſit ius com-
17 mune corrigãt, vt poſt infinitos tradunt *Bombin. conſ.p. num. 9. & Galna. conſ.51. num.64.*
Quæ ſanè infamia iuris non irrogatur per extraordinariam pœnam pro delicto, quod ſui natura iuris infamiam irrogat; Quoniam ſtan-
18 te extraordinaria pœna, infamia non dicitur irrogata *Tex. eſt in l. ſi ſeuerior C. ex quibus cauſis infam. irrogetur, & poſt alios multos docet Gamma deciſ. Luſit. 139. per totum*, Quia ex impoſitione pœnæ extraordinariæ, elicitur imputatum de
19 delicto non eſſe plenis probationibus cõuictum, & conſequenter infamiam iuris quæ acceſſoria eſt minime incuriſſe, *D. Sen. Bell. tr. de his quæ incontinenti ſiunt. cap.115. num.12. lib.2.* Et
20 alias obtinui à Senatu Excellẽtiſſimo fauore

Antonij

Antonij Mariæ Rigolæ anno 1614. de quo Se-
natusconſulto *teſtatur idem D. Sen. Bellon. in
all. cap.* 115. *num.* 11.
Prout tandem me etiam patrocinante pro Cauſi-
dico, & Equite Io. Iacobo Curtarello Cremo-
nenſi, Cenſuit idem Excellentiſſimus Senatus
21 die 14. Maij 1622. referente eodem Ampliſ-
ſimo Senatore Bellono declarando per pœnã
extraordinariam irrogatam Curtarello, illum
non remanere notatum ea infamia de qua lo-
quitur ſtatutum ipſum Notariorum Cremonæ
excludens à Collegio Notarios infamia no-
tatos, quod conforme eſſe diſpoſitioni iuris
22 communis teſtatur vir magnæ eruditionis, D.
Franciſcus Oſius in eius nouiſſimo, & elegan-
tiſſimo opuſculo de antiqua nobilitate *Tabell.
poſt hæc ſcripta impreſſo verſ. Ceterum fol.* 57. *poſt
Couarruu. pract. qu.* 19. *nu.* 5. *verſ. hinc deniq; & verſ.
Tertia concluſio*, dum abſolutè probat infamem
23 non poſſe Tabellionis Offitium (quod nobile
eſſe tradit) exercere; Et quia res ipſa diligen-
24 tiſſimo ſtudio fuit exagitata; Tum ab Erudi-
tiſſimo I.C.D. Io. Petro Ala, tum ab alijs Præſ-
tantiſſimis I.C. Et præſertim Sapientiſſimo D.
25 Angelo Belmiſſerio I. C. Pontremulenſe Se-
reniſſimi D. Ducis Mutinę Vigilantiſſimo Cõ-
ſiliario ſcripta ipſa infra ponere opportunum
duxi ad commodiorem vſum in foro verſan-
tium.

IN NOMINE DOMINI.

NOſtrorum temporum conditionem, valde
doleo: quod deficientibus cauſis, forum
ſqualeat, & Aduocati cogantur exercere in-
genium in tali controuerſia, de qua, vt perſpi-
cua veritate dicam, quæ pro Domino Curta-
rello magis probabilia videntur, has conclu-
ſiones conſtituo.
Iure communi inſpecto, Notarius condemnatus
de crimine commiſſo extra officium Nota-
riatus, etiam ſi ex ea condemnatione ſubeat
26 infamiam non poteſt priuari tabellionatu, vt
docuit *Bar. in l. eadem lege. ff. ad l. Iul. Repetun. Ful-
goſ. in l. Quod ait §. ignominiæ. ff. de his qui notat. in-
fam. Angel. in dicta l. §. Miles. & in l. Si quis ex Ar-
gentarijs in principio, §. cogentur. ff. de edendo*, & ita
etiam ex facto reſponderunt *Bart. in conſ.* 77. *&
Riminal. Iun. in conſ.* 185. *num.* 17. *Farin. conſ. crimin.*
111. *num.* 41. *lib.* 2. quod etiam notauit *Carpan.
ad ſtatuta Mediolani. cap.* 354. *num.* 13. *lib.* 1. *poſt
Couar. pract. quæſt. cap.* 19. *verſ. ſexta, & ſeptima
concluſio*, & hãc concluſionem probauit *Rot. Ro-
mana deciſ.* 812. *nu.* 17. *p. p.* vbi alij adducuntur.
In ſecunda concluſione, ſubſcribo verba ſtatuti
cap. 19. ita concepti, vt ſenſus eius probabi-
lior inueſtigari poſſit.
Si poſtquam aliquis in præfatum Collegium ad-
miſſus fuerit, & ſuperuenerit aliqua infamiæ
nota, Is de libro Collegij deleatur, & omnibus
honoribus Collegij priuatus ſit, & eſſe intelli-
gatur, habeaturq; perinde ac ſi, numquam
fuiſſet de dicto Collegio, & in officio Nota-
riatus deliquiſſet.
Hoc ſtatutum, quatenus iubet, Notarium infa-
matum ex alia cauſa, deleri, de libro, perinde
ac ſi deliquiſſet in officio, Pœnale eſt, atq; Cor-
rectorium iuris communis, cuius diſpoſitio-
27 nem retuli in prima concluſione. Ergo, beni-
gna interpretatione debet ita reſtringi, vt mi-
nus corrigat illud quàm poſſibile ſit, *Clemen.*
2. *vbi Gloſ. in verſ. In eiuſdem, de ætate, & qualita-
te. Anton. de Butrio in cap. fin. in* 12. *Fallentia de cõ-
ſuetudin. Roman. conſ.* 129. cum mille ſimilibus
ſcienter ommiſſis.
Cum verò duæ infamiæ ſpecies, à Doctoribus
noſtris Magiſtraliter diſtinguantur, videlicet,
facti, & iuris.
Facti, illa dicitur, quando, neq; lex, neq; Iudex
28 miniſter eius, aliquam infamiam irrogat, ſed
ex aliquo turpi facto diuulgato, apud Homi-
nes probos, atq; graues, diminuitur bona opi-
nio alicuius.
Iuris verò, quando, lex ipſa notat factum, vel Iu-
dex in ſententia infligit infamiam: qui termi-
29 ni, cum notiſſimi ſint, & in ore omnium quo-
tidiè verſentur, non eſt, quod eos confirmem;
neceſſaria commemoratione contentus.
Tertia eſt concluſio, quod hoc ſtatutum, ſimpli-
30 citer mentionem faciens, de nota infamiæ ſu-
perueniente, ſatis erit iudicio meo, ſi intelli-
gatur de infamia iuris, & non facti.
Si enim comprehenderet etiam infamiam facti,
multæ correctiones iuris communis inde ſe-
querentur.
Prima, quod Notarius infamis ex alia cauſa, poſ-
ſit priuari officio Tabellionatus, in quo mini-
me deliquerit.
Secunda, quod infamis infamia facti, poſſit ope-
rari effectum excluſionis à Tabellionatu, con-
tra quam iure communi caueatur: nam, talis
31 infamia excludit ab aquirendis, non à quæſi-
tis, vt in ſpecie de offitio Tabellionatus, Doc-
tores primæ concluſionis tradiderunt, *& not.
Corn. In Rubr. C. ex quibus Cauſ. infamia irrogatur:
Appoſtill. ad Dyn. in cap. infamibus de regul. iur.
in* 6. *Anton. de Monac. deciſ.* 19. *nu.* 8. *&* 49. *in Bo-
non.* vbi alios allegat, *& Appoſtill. ad Iacob. Re-
buff. in l. prima C. de infamibus.*
Quæ tertia concluſio, videtur mihi in propoſita
ſpecie valde rationabilis.
Tum quia, Diſpoſitio pœnalis loquens, de infa-
mia, in dubio debet intelligi, de infamia iu-
32 ris, & non facti, vt *not. Abb. in cap. ſuper his nu.*
2. *de pœnis*, & ex eo deducit *Io. Paul. Balzaran.
in ſuis Commentar. nouiſſime editis, ad Conſtit. Sici-
liæ tit. de Patarenorum Recept. nu.* 23.
Tum quia, Fama hominis Decolorari dicitur per
infamiam facti, & mortaliter vulnerari, per in-
33 famiam iuris; *Alberic. in l. nullam C. ex quibus
cauſis infamia irrog.* quod ideo fieri dicitur,
quia, ſicuti infamia facti, facilius irrogatur.
Pariſ. in conſ. 88. *nu.* 11. *lib.* 4. ita, & facilius ab-
34 ſtergitur, emendatione vitæ, & morum cor-
rectione,

Digitized by Google

rectione, & ſermones hominum de vitijs alio-
rum emendatis, facilè conſeneſcunt; in quam
ſententiam ſufficiat pleniſsimus locus apud
Menoch. in conſ. 137. num. 17. cum multis ſequent.
vbi oſtendit multis Auctoritatibus grauiſſi-
35 morum Doctorum, quod emendatio vitæ, di-
luit infamiam præteritam, vſq; adeò, vt non
poſſit amplius dici perſona turpis in materia
l. Fratres C. de inofficioſo teſtamen. & poteſt inſtitui
ab vno fratre, abſque eo quod alter præteri-
tus, habeat rationem conquerendi: qui tan-
tum conqueri poteſt, quando frater turpem
perſonam inſtituiſſet: quem inſuper effectum
vitæ emendatæ ad abſtergendam infamiam
facti agnoſcit, & probat *Aldouin. conſ. 27. nu. 26.*

Non eſt ergo exiſtimandum, Prudentiſſimos, &
Circumſpectiſſimos Conditores ſtatuti præ-
dicti, eum ſenſum habuiſſe, vt infamia facti,
in ſola hominum opinione conſiſtens, & à le-
ge, vel eius Miniſtro, hoc eſt, Iudice, non irro-
gata, & habens originem extra officium No-
tariatus, & quæ facilè poſſit abſtergi, ſufficere
debeat in re tanti momenti, ad delendum
Notarium de Matricula, & priuandum Hono-
ribus Collegij honeſtiſſimi, ſed potius ſenſiſſe
de infamia iuris, quæ mortaliter vulnerare ſo-
let exiſtimationem hominum, vt ſupra decla-
raui.

Quamobrem, in eo conſiſtit verùs ſtatus propo-
ſitæ cauſæ, Numquid, ex circunſtantijs rerum
actarum, irrogata fuerit D Curtarello, infa-
mia iuris, quæ, vt opinor, neceſſaria eſt ad exe-
cutionem ſtatuti, hucuſque explicati.

Senatus Excellentiſsimus, viſa relatione de Cur-
tarello, & Felino accuſatis, multumq; graua-
tis de peccato &c. mandauit Felinum bene
torqueri, ad veritatem eruendam, & ſi nihil
emergat, dimitti cum præcepto in faciem &c.
Curtarellum verò, inhabilem ad torturam,
loco eius condemnari iuſſit, in tercentum au-
reis: illiſq; ſolutis, mitti in exilium quinquē-
nale à toto Dominio.

Non ignoto, ſed fateor, delictum illi obiectum,
eſſe talis qualitatis, vt ſimulatq; conſtat eſſe
patratum, lex ipſa notet factum, & irroget
infamiam, quæ propterea dicitur iuris, & de
36 iure, per Canonem latæ ſententiæ, non expe-
ctato miniſterio Iudicis condemnantis.

Sed & contendo, de hoc peccato, plenam proba-
37 tionem eſſe neceſſariam, Quod enim non eſt,
notari non poteſt, & infamia iuris, tanquam
accidens, & ſequela delicti, non poteſt ſtare
ſine ſubiecto principali *l. eius qui in Prouincia.
ff ſi cert. petat. vt latius diſcurrit Balzaran. in loco
citato,* quod ante eum notauit *Alberic. in Rub ff.
de his qui not. infamia num. 7.* vbi inquit, infamiā
iuris non poſſe ſtare ſine facto, ſed dici iuris,
38 quia à iure inducitur, & in actu practico, ita
reſpondit *Io Franc de Ponte conſ. 90. num. 42. verſ.
Sed quando delictum patratum infert pœnam ipſo iu-
39 re, et de delicto conſtat. notatur factum lib. 1. idq;
præſupponit Th. Grammat. conſ. 45. num. 32. in cri-
minal. & voto 3. num. 36.*

Et profectò, cū ipſa lex præcipiat Iudici ſuo Mi-
niſtro, nè ferat ſententiam certam, in re incer-
40 ta, quantumuis exigui momenti, vt tradit *Glo.
& Doctor. in l. 1. C. de ſentent.* quæ pro eo quod
intereſt: *& in l. 1. C. de ſenten.* quæ ſine certa
quantitate: Eſſet abſurdiſſimum, quod, ſuper
delicto incerto, & minime probato, eo genere
probationis luce meridiena clarioris, quod
41 ipſa requirit *in l. ſciant cuncti, C. de probation.* vel-
let irrogare infamiam certam? quæ longe plus
affligit homines rectè ſentientes, quam quod-
libet damnum pecuniarum.

Neque ſententia Senatus, aut condemnatio præ-
ſupponunt plenam probationem delicti.

Accuſatis, multumque grauatis.

Si multum grauati, de delicto: ergo non plenè
probato.

Condemnatio verò non puniuit delictum, ſed
42 ſuſpiciones, & iudicia, quæ per torturam pur-
gari poterant, ſicut Felinus tortus optimè
purgauit.

Quando autem aliqua conſtitutio pœnalis, inha-
bilitat Reum propter delictum, non compre-
hendit eum, qui ſola ſuſpicione, licet vehemē-
43 ti fuit grauatus, vt notabiliter fuit reſolutum
in *Rota Romana apud Iacobum Put. in deciſ. 400.
verſic. ſtatutum verò,* quòd inhabilitat vigore
44 criminis, non videtur inhabilitare ratione
ſuſpicionis lib. 2. idq; repetit eadem *Rot. apud
Far. decis. 51. ante num. nonum lib. 1. criminal. vbi
videatur; quibus addo Bertaz. in conſil. 55. num. 25.
verſic. atqui,* cum non conſtaret plenè de deli-
cto, & præſumptionibus atq; indicijs fuerit
damnatus *lib. 1. criminal. vbi,* hac ratione defen-
dit Reum ab infamia, quæ illi obijciebatur.

Ab hoc fonte fluit alia recepta concluſio, quan-
do quis, condemnatus fuit in contumaciam
ſuper indicijs ſumptis in cauſa delicti famoſi,
non notatur infamia: quia, non cenſetur con-
45 demnatus ob delictum probatum, ſed ob fic-
tam confeſſionem ex diſpoſitione ſtatuti in-
ductam, *vt ſingul. decidit Bald. in l. Si tutor. C. de in-
terdicto matrim. Bart. in l. Ictus fuſtium ff. de his qui
not. infam. Angel. in l. infamem ff. de publ. Iudicijs,*
in quam ſententiam reſponderunt *Andr. Sicul.
conſ. 3. nu. 4. 5. 6. et 7. lib. 2.* & in cauſa Cremonenſi
vnius de Locatellis. *Decian. conſ. 96. num. 25. lib.
3.* quem hac ratione defendit à nota infamiæ
iuris, & multos alios allegat, quibus addo
*Paul. de Caſtro in conſ. 467. lib. 1. Corn. conſ. 281. nu.
6. lib. 4. Th. Triuiſan. in deciſ. 3. num. 17. lib. 2. Al-
phonſ. Villagut. deciſ. 27. num. 15.*

Ex quibus patet, vbi agitur de infamia irrogan-
46 da, eſſe neceſſarium, vt fiat condemnatio ra-
tione delicti, non autem ratione indiciorum:
quod etiam ponderauit *Io. Calderin. in conſ. 3.
paulò ante finem, verſ. non habuit intentionem Iudex,*
quod iſte notaretur infamia, & prædicta pro-
cedunt potiſſimè, quia non pronunciauit ſuper
crimine, niſi per modum cauſæ &c. *ſub tit. de
Accuſat.*

Hanc pœnam extraordinariam, atq; diminutā,

no

Digitized by Google

non ea ratione perpendo, quod putem ex ea
47 ſemper ſumi argumentum infamiæ diſpenſatæ, vt nonnulli Doctores incauti, non diſtinguentes terminos huius diſputationis ſubtiliſſimæ, fuerunt opinati.

Scio enim, quod vbicunq; cõſtat de delicto, quod
48 lex ipſa notare ſoleat, abſq; miniſterio Iudicis condemnantis, non poteſt ipſe Iudex per pœnam deminutam, tollere infamiam, quam lex, ſua poteſtate, ante condemnationem inflixit, vt originaliter diſtinguebat *Angel. in l. Quid ergo §. pœna grauior in fine. ff. de his qui not. infam. Alex. in l. & ſi ſeuerior in principio, & ibi clariſſimè Ioan. Sicard. num. 14. C. ex quibus cauſ. infam. irrogat.* quod etiam optimè declarauit *Iacob. Cuiac. ad lib. 1. Reſponſ. Papinian. cart. 753 tomo 4. Operum ſuorum*: qui locus, in hanc rem eſt peregregius; & ita quoq; reſpondit *Ioan. Franc. de Ponte in dicto conſ. 90. in 3. dubio per totum*, vbi videatur.

Sed perpendi diminutionem pœnæ, in ordine ad cauſam, qua fuit motus Senatus ad eum
49 condemnandum, hoc eſt ad probationem delicti, non plenam, ſed imperfectam; non clariſſimam, ſed obſcuram, & quoniam ſcio *Petr. Caball. c. 172. reſolutio. criminal. num. 36.* ſcriptum reliquiſſe, quod Iudex imponens pœnam extraordinariam pro delicto famoſo, non tollat infamiam, Tamen aduertendum eſt, quod omnia habilia ſunt præſupponenda, videlicet, certitudo delicti plenè probati, quod equidẽ ipſe neceſſariò præſupponit, exemplum afferens in crimine furti, pro quo, inquit ipſe, imponitur pęna arbitraria, & tamen certum eſt, quod ad hoc vt condemnatus furti efficiatur infamis, opus eſt, ipſum furtum eſſe plenè pro-
50 batum, vſque adeò, vt requiratur ſententia ſuper probatione, vel confeſſio ipſius accuſati, vt notauit *Gloſ. ſingularis in l. Sed & ſi poſſeſſor. §. final. ff. de iureiur. verſ.* Nec furto probato irrogatur infamia, niſi ſententia, vel confeſſio intercedat.

Quæ cum ita ſint, exiſtimo partes eſſe eorum, qui hoc iudicium exercent, nihil grauius decernere, contra Curtarellum, ſed eum relinquere in ſua poſſeſſione officij, & dignitatis.

Neque enim credo, quemquam tantum auſurum, vt velit plus iudicare, factum condemnando, quàm fecit Excellentiſſimus Senatus, qui illud noluit punire, tamquam non plenè probatum ſed compenſare tantum, cum cruciatu corporis, quem, tortura intuliſſet.

LAVS DEO.

Io. Petrus Ala I. C. Collegij Cremonenſis.

Pro Cauſidico Io. Iacobo Curtarello Abb. Collegij Notariorum Cremonen.

Contra

Eiuſdem Collegij Agentes.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

DE duobus agi videtur in propoſita facti ſpecie, in qua abunde ſcripſerunt alij Eruditiſſimi Aduocati. Primo ſcilicet loco, an ex condemnatione aureorum 300. & exilij quinquennalis per Excellentiſs. Senatum facta cõtra D. Io. Iacobum Curtarellum Cauſidicum, & Abbatem Collegij Notariorum Cremonæ delatum de nefando crimine, aliqua iuris infamia affectus dicatur ipſe Curtarellus: Secundo, vtrum ſtatutum Collegij Cremonę diſponens, quod ſi poſtquam aliquis admiſſus fuerit in Collegium, & ſuperuenerit aliqua infamiæ nota is de libro Collegij deleatur, ac omnibus honoribus Collegij priuatus ſit, cõprehendat infamiam facti, adeo quod vbi affectus huiuſmodi facti infamia admittatur dictus Curtarellus iuxta recitati ſtatuti diſpoſitionem, deleri debeat ex libro Collegij, & Abbatis officio priuari.

Quoad primam quæſtionem, negatiuam partem veriſſimam eſſe iam probauerunt dicti Eruditiſsimi Viri, *& tradit Gama deciſ. Luſitana 139.*
51 *per totum*, in qua loquendo ferè in his noſtris terminis, de eo, qui ob crimen libelli famoſi (pro quo ipſo iure impoſita eſt pœna infamię) damnatus fuerat in pœnam pecuniariam, ac exilij ſex menſium; In fine teſtatur fuiſſe concluſum non eſſe irrogatam aliquam infamiam dicto condemnato, illumq; eſſe capacem officij Iuſdicentis quod prætendebat; tum quia vbi de crimine non plenè conſtat, non venit pœna infamiæ, tum etiam quia ex huiuſmodi minori pœna videtur ſuper infamia tranſactũ,
52 *vt inquiunt DD. ibi citati, ac probat Petr. Gregor. ſintagm. iuris lib. 31. cap. 29. nu. 12. in fine, & num. 13. in fine*, & nouiſſimè ſententiam ipſam multis auctoritatibus elegantiſſimè comprobauit Ampliſs. & Acutiſs. vir D. Sen. Paulus Bellonus affinis, & olim præceptor meus in *tr. de his quæ incont. fiunt par. 2. cap. 115. per totum præſertim nu.* 8. dum concludit infamia, iuris non eſſe affectum eum qui ob deffectum inditiorum condemnatus fuit in pœna extraordinaria; etiam ſi pœna ſit temporalis, vt in hoc noſtro caſu id quod, & elicitur ex traditis per *Azor. in eius ſumma inſt. moral. lib. 5. cap. 7. litt. D par. pr.*

Deueniẽdo igitur ad vltimam quæſtionem, quam magis arduam puto; Negatiuam partem vti veriorem, & tutiorem pariter amplector, viz. ſtatutum de quo agitur debere intelligi de in-
53 famia iuris, non facti, & conſequenter locum ſibi non vindicare in caſu propoſito. Negari enim non poteſt, quin pænale dicatur ſtatutum ipſum quidquid in contrarium afferre nixi ſint DD. Aduocati dicti Collegij, fauorabile ſcilicet illud eſſe.

Namq; regula eſt, ſtatutum continens pœnam
54 dici odioſum, vt ex recentioribus præter *Carpan. in prælud. ſtat. Mediol. num. 58. probat Camil. Galin. tract. de verb. ſignif. lib. 8. cap. pr. num. 35. per Tex. in §. quia verò Leonis in auth. de non alien. reb. Eccleſ. vbi Scribentes omnes, & poſt eos Alder. Maſcar. de gener. ſtatut. interpretatione concl. 4. nu. 246.* Cumque ſtatutum de quo agitur cõtineat pęnã

G priuationis

Digitized by Google

55 ptiuationis Notatiatus, & offitij Abbatis heſitari non poteſt, quin ſit odioſum, & conſequenter quin ſi teſtringendum iuxta communem DD. ſententiam, de qua per *Bombinum cõſ. p. num. 13. & 18. ac conſ. 5. num. 8. D. Bimius conſ. 278. num. 57. lib. 3. & Moroc. conſ. 7. num. 3.* Maximè cum ſit iuris communis correctorium, eſto quod vt fuit explicarum de iure communi, Notarius condemnatus de crimine commiſſo extra officium Notariatus, etiam ſi ex ea condemnatione ſubeat infamiam, non poteſt priuari Tabellionatu, *vt per Riminal. iun. conſ. 185. nu. 17.* quo caſu ita accipi debet, vt quo minus
56 fieri poſſit ius commune corrigat, *Bombinus d. cõſ. pr. n. 19. et poſt infinitos alios Galuan. cõſ. 51. n. 64.*

Qua de re ſi teſtringendum venit ſtatutum ipſũ tanquam odioſum, ac iuris communis correctorium; Procul dubio quod infamia iuris tantum, non facti continere affirmandum eſt, ſic enim illud interpretando, minus quam fieri poterit ius commune cottectum remanebit, vt enim tradit *Polid. Rippa obſeru. 65. num. 5. &*
57 *Moroc. conſ. 85. num. 55.* Statutum quanto magis fieri poteſt præſumitur conuenire cum diſpoſitione iuris communis, illique quanto minus fieri poteſt derogare, vt ante eos etiam probauit *Menoch. conſ. 684. num. 6. & conſ. 756. num. 2.* Quippe quod ſtatutum quod poteſt operari
58 contra ius commune, effectum vnum, duplicẽ inducete nõ debet, vt ex congeſtis per *Carpan. in præalud, ad ſtat. Mediol. num. 337. & ſeq.*

De iure autem communi infamia facti non excludit, nec priuat quempiam à dignitate, ſiue officio; Quoniam non prorſus turpis dicitur
59 notatus infamia facti, ſed tantum leui macula aſperſua vocatur, *l. ea quæ, C. ex quibus cauſis infam. irrogatur, Bal. in l. p. verſ. item ex formis. C. de hared. inſt.* id quod etiam probat *Menoch. conſ. 1137. nu. 45. & ante eum Afflict. ſuper Conſtit. Regni rub. 89. lib p. num. 6. & 7.* dum tradit quod licet omnis infamia priuat quem dignitare, Id ſanè in-
60 telligitur dignitatem propriè, nõ impropriè, vt Tabellionatus, Immo eius ſententiæ fuit *Petr. Greg. recit. lib. 31. c. 29. n. 11. in fine;* Vt ſuperueniente infamia iuris (ꝙ magis eſt) nõ poſſit quis priuari beneficio, & ſic dignitate tituli, Ergo tanto minus ſuperueniente infamia facti.

Cortoboratur propoſita concluſio, ex eo quod appellatione infamis regulariter loquendo intelligitur ſempet de eo qui ſit infamis per ſen-
61 tentiam, & conſequenter infamia iuris affectus non infamia facti, *vt per cap. infamis 3. quæſt. 7. docet Galin. dicto tract. de verb. ſignif. lib. 10. cap. 17. n. 3.* Vnde cũ ſtatutũ de quo agitur loquatur ſimplicirer de infamia; Indubitãter cõcludendum eſt intelligi de infamia iuris nõ facti.

Neque obſtat, quod addita ſit in ipſo ſtatuto dictio illa aliqua, per quam vniuerſaliter loqui
62 ſtatutum ipſum videtur; Quia nihilominus recipit reſtrictionem ne ſequatur abſurdum, vel iniquum, *l. promittendo ff. de iure dot. Iacobus de Nigris in repetitione, l. per omnia num. 4. ff. de legat. p.* id quod voluit etiam *Menoch. conſ. 261. nu. 31.* dum ſcriptum reliquit ſtatuti verba vniuerſalia reſttingi, vt minus corrigant jus commune, quam ſit poſſibile.

Vbi autem admitteretur quod dictio ipſa aliqua non reſtringeretur; ſed comprenderet omne genus infamiæ, profecto quod hoc abſurdiſſimum ſequeretur abſurdum, vt etiam infamiã
63 canonicam comprehenderer, Eſto quod triplex dicitur infamia, iuris ſcilicet, facti, & canonica, ſecundum *Azor. in eius ſumma par. 2. lib. 6. cap. 7. lit. A. & B:* quæ infamia canonica ex omni peccato lethali inducitur, vt ibidem rradit *Azor.* Adeò quod omnem committentem peccatum mortale comprehenderet ſtatutum ipſum; & conſequenter pauciſſimi, imo nullus in ipſo Collegio Notariorum extaret, quin delendus à libro eſſet pro obſeruantia dicti ſtatuti, ſi de alia infamia quam iuria loqueretur, adeò his temporibus prona eſt humana fragilitas ad huiuſmodi committendas mortales offenſionea, quod ſanè abſurdum omninò euitandum eſt, nec credendum ſtatutum prædictum de alia infamia, quam iuria voluiſſe diſponete; Statuentes enim id expreſſiſſent
64 clarioribua verbis ſi voluiſſent, & conſultò illud omiſiſſe cenſentur, *Sfor. Odd. conſ. 36. nu. 27.*

Preterea communis DD. concluſio eſt, vt ſtatutũ ſit reſtringendum ne contineat duo ſpecialia,
65 *Igneus in repet. l. dudum num. 26. & ſeq. C. de contrab. empt. lib. 7.* vbi loquitur de ſtatuto dante terminum affinibus ad retrahẽdum, quem terminum teſtatur currere etiam minoribus aliter duo concurrerent ſpecialia, Verum quatenus admitteretur, quod ſtatutum de quo agitur loquererur eriam de facti infamia, Enimuerò quod duo ſpecialia contineret; primum ſcilicet quod Notarius poſſet priuari officio Tabellionatus, in quo minimè deliquit, ex alia cauſa, quam diſponit ius commune, Secũdum quod infamia facti operaretur, tantum quantum infamia iuris etiamſi maxima ſit in iure differentia inter iuris, & facti infamiam, cum hæc ab acquitendis dignitatibus, illa verò ab acquiſitis excludar de iure communi hæc leui macula aſperſum, illa verò prorſua turpẽ teddat, vt ſupra fuit probatum.

His additur (& per hoc omnis tollitur hæſita-
66 tio) quod vbi ſtatuti verba poſſunt referri ad factum, & ad ius, debent referri ad ius, non ad factum, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, quia benignior, & AEQVIOR fieri debet interpretatio, vt diſponitur in *l. ſtipulatio §. hæc quoq; vbi Gloſ. & Scribentes ff. de verb, oblig.* prout ſi ſtatutum loquitur de poſſeſſione ſimpliciter, intelligitur tantum de ciuili, quæ in iure con-
67 ſiſtit, non de naturali, quæ plurimum facti habet *Coſta tract. de facti ſcientia, & ignorantia inſpect. 59. num. 2. Seſſa decis. 25. num. 84. & Pereg. conſ. 19. nu. 11. lib. 3.* Ita ſtatutum noſtrum mentionem faciens de infamia intelligi debet de infamia iuris non facti.

Suffra-

Digitized by Google

Suffragatur vlterius noſtræ cõcluſioni quidquid
68 ſcribunt DD. ſtatuta ſcilicet de cooptandis
I.C. in Colleg., benigne, largeq; ac ſecundum
AEQVITATEM eſſe interpretanda, vt poſt
alios probat *Menoch. conſ. 227. nu. p. & 7. & conſ.
552. num. 10. ac Galin. alleg. tract. de verb. ſignif. lib.
10. cap. 27. num. 35.* ea ratione moti, vt ex fre-
quentiori numero I. C. floreſcant Collegia;
Arguendo igitur à contrario ſenſu (quod ar-
69 gumentum validiſſimum eſſe in ſtatutis do-
cet *Pereg. conſ. 10. num. 6. lib. 3.*) ſtrictiſſimè inter-
pretanda ſunt ſtatuta quibus priuantur Nota-
rij Collegio in quo fuerant admiſſi, Ita vt de
infamia iuris tantum loqui ad excluſionem
Notariorum ſtatutum prædictum affirman-
dum venit.

Nec omittendum cenſeo abſurdum eſſe, quod
70 vbi ab irato Patre filius malo nomine ſe-
rio notaretur, per quod facti infamia indu-
citur, *Petr. Greg. d. lib. 31. cap. 29. num. 10.* de Col-
legio Notariorum delendus eſſet talis filius
tamquam comprehenſus in dicto ſtatuto; Idẽ
etiam affirmari poſſet de his quæ Iudex inter-
loquendo cauſa non cognita in litigantes in-
famantia inferret; quia licet ex his infamia
71 facti irrogetur, *l. verbum, & l. interloquutio, ff. ex
quibus cauſis infamia irrogatur*, dicta tantum cen-
ſentur à Iudice, vt ad meliorem frugem re-
72 deant, non infamiæ cauſa. *Petr. Gregor. alleg.
cap. 29 num. 10.*

Quando autem ſtatuti mens eſt dubia, ſemper
recurri debere ad granum ſalis, ideſt ad ius
73 commune, *tradunt Scribentes per l. in ambigua ff.
de leg. Galin. d. tract. de verb. ſignif. lib. 8. cap. 3. nu.*
74 *20.* quia interpretari debet ſecundum ius cõ-
mune, *cap. cum dilectus de conſuetudine, & l. vltima
§. in computatione, ff. de Iureiurando, Galin. vbi ſu-
pra num. 18. & Menoch. conſ. 527. num. 9.*

Denique ſtatuti interpretationem veram, & ſe-
cundum AEQVITATEM deſumi tradunt *DD.*
ex obſeruantia, & practica ſubſequuta, vt ſcri-
75 bit *Menoch. recitato conſ. 527. num. 9. quem ſequitur
Carpan. in præl ud. ad ſtat. Mediol. num. 333. cum ſe-
quenti*; Quia vbi ſtatuta certam interpretatio-
nem recipiunt à conſuetudine, non poſſunt
76 mutari, *l. minime. ff. de leg. Clarus in prax. crim. q.
89. ſub num. quem ſequitur Galin. lib. 7. cap. 17. nu. 8.*
hucuſq; autem nunquam auditum fuit fuiſſe
aliquem Notarium dicti Collegij è libro dele-
tum ob infamiam facti, quamuis quamplurimi
in eam inciderint, tum ob diuerſa crimina ſibi
impicta, quibus ipſo iure infamia irrogaba-
tur, tum ob ſpurietatem, tum ob alias cauſas,
quibus apud probos viros nota affecti fuerunt
huiuſmodi homines; vt patet ex exemplis pe-
nes per Ill. D. Relatorem exiſtentibus, præſer-
tim illius Cauſid. ac I. C. Io. Baptiſtæ ab alma
Vrbe ob furtum banniti anno 1603. 4. menſe
Iunij, vt per continuam obſeruantiam decla-
ratum fuiſſe ipſum ſtatutum non comprehen-
dere infamiam iuris affirmandum eſt.

Cæterum conferunt etiam huic noſtræ conclu-
ſioni multa quæ circa ſtatutorum interpreta-
tionem ſcripta reliquerunt Doctores, & pri-
mo, quod ſtatutum imponens pœnam teſti di-
77 centi falſum, intelligitur in teſtimonio falſo
circa ſubſtantialia, non circa qualitates, aut
acceſſoria, *Coſta de facti ſcientia, & ignorantia in-
ſpect. 4. num. 5.* Secundo quod ſtatutum impo-
nens pœnam contra deferentem ſclopum ro-
tatum, non afficit deferentem ſclopum non ap-
78 tum ad glandem iaculandum, *Coſta dicto trac-
tatu inſpect. 23. num. 4.* Tertio, quod ſtatutum,
ſiue pragmatica prohibens Officialibus acci-
pere munera, nõ comprehendit Fiſcales, quã-
79 uis nomen Officialis ſit generalis *Marcellus
Maurus alleg. 77. per totum.* Item quod ſtatutum
80 non comprehendit caſum improprium, *Seſſa
deciſ. 103. nu. 31.* Item quod ſtatutum diſponens
ſententias conformes eſſe executioni mitten-
das, nulla admiſſa appellatione, intelligi debet
81 de ſententijs verè conformibus, *Burſa. cõſ. 219.
num. p. lib. 2. Carpan. ad ſtatut. Med. cap. 136. nu. 10.*
82 *lib. p.* Item quod ſtatutum penale loquens in
caſu verò, non trahitur ad caſum fictum, qui eſt
idem ſecundum iuris fictionem, & non ſecun-
dum veritatem *Bar. in l. ſi quis maior C. de tranſac.
Marius Salomonius in repet. l. omnes populi, nu. 209.
& ſeq. ff. de iuſtitia, & iure vol. p.* & demum quod
83 ſtatutum puniens mulieres portantes perlas,
intelligitur de perlis veris non de fictis, *Galin.
d. trac. de verb. ſignif. lib. 8. cap. 17. num. 7.*

Quapropter ex deductis patet ſtatutum prædic-
tum non intelligi de infamia facti, & conſe-
quenter non poſſe è Collegio, & à dignitate
Abbatis remoueri Curtarellum, cum in iuris
infamiam minime inciderit, & ita iuris eſſe, &
AEQVITATI conuenire, cenſeo, ſaluo &c.
Mediolani die 20. Decembris 1621.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ
ſemper Virgini Mariæ.

*Iulius Cæſar Caluinus I. C. Colleg.
& Orator Derthonenſis.*

FIrmatam concluſionem verã in iure eſſe exiſ-
timo, Ego Io. Petrus Ala I. C. Coll. Cremonę,
vt iam probaui in meis ſcriptis eum pro ab-
ſoluto habeam nullam eſſe irrogatam iuris in-
famiam dicto D. Curtarello per recitatam ex-
traordinariam condemnationem, nulloq; mo-
do continere facti infamiam ſtatutum ipſum
Colleg. Notar. Cremonæ, propterea in huius
rei teſtimonium huic conſultationi me ſub-
ſcripſi.

CVM excitatis auctoritatibus, & deductis
fundamentis plenè liqueat de veritate cõ-
cluſionis ſupra firmatæ ſuperfluum exiſtimaui
quidquã aliud allegare pro illius corrobora-
tione, maximè verò circa primum articulum,
84 quamquam circa ſecundum illud etiam adde-
re poſſum, quod vbi verba ſtatuti non conue-

niunt, ibi neq; etiam conuenit ſtatuti diſpoſi-
tio *vul. leg 4.§.toties ff.de damn.infect.* Verumta-
men ſtaturi prędicti verba nō verificantur in-
famia facti, neq; ad huiuſmodi infamiam adap-
tantur, Ergo illa non continere ſtatutum pa-
tet, Maior propoſitio probatur, nam ſtatutum
loquitur de ijs qui ſunt inſigniti nota infamię,
& de illis, quibus ſuperuenit infamiæ nota;
Illi autem qui ſunt infamia notati, neq; poteſt
iuſtè dici quod habeant infamiæ notam, Illi
85 enim dicuntur infamia notati, quaſi ſignati
quod lex tāquam infames ſignat *Briſon. de verb.
ſignif. l. 12. verſ. notare fol. 437. Io. Caluinus in ſuo le-
xion. iur. in verbo notare fol.* 1287. Ergo ita aper-
tiſsimè conſtat non verificari verba ſtatuti in
infamia facti, ſed tantum iuris, quia facti in-
famia non ſignat, neq; notam inurit; Sed tan-
86 tum apud bonos, & graues viros lædit exiſti-
mationem *Corn, in rubr, C. ex quibus cauſ. infam.
irrogatur*.

Præterea, vt tradit *Calderinus in conſ.* 156. *quem ſe-
quitur Illuſtriſſ. Card. Tuſc, pract. concluſ. tom.* 4.
littera I. concluſ. 107. *num. pri. fol.* 480. Alia eſt
87 infamia de homine, alia inter homines. Pri-
ma de homine eſt læſæ dignitatis ſtatus legi-
bus, & moribus reprobatus, Secunda inter ho-
mines, & publica, & communis infamatio, qua
ſtante diſtinctione dilucidè apparet non veri-
ficari in propoſito noſtro ſtatuti verba, quia
ſtatutum loquitur de infamia de homine, quæ
lædit, & mutat ſtatum hominis notando, & ſi-
gnando aliquem nota infamiæ, Noſtra verò,
eſt infamia inter homines, quem tangit exiſti-
mationem ſimilis eſt diſtinctio quam attulit
*Coſta de iuris, & facti ſcientia in ſp. 19. num. 2. & 3.
& ante eum Loſaus de iure vniuerſalis par. 4. nu.* 54.
88 *fol.* 265. taliſq; infamia conſiderari poteſt du-
pliciter primo infamia alicuius, ſecundo infa-
mia de aliquo.

Primo modo eſt ſtatus alicuius contaminatus, ſe-
cundo modo eſt publica vox, & fama contra
89 aliquem. Primo modo eſt intrinſeca, Secun-
do modo eſt extrinſeca qua ſtante diſtinctio-
ne quæ in effectu incidit in primam ſatis aper-
tè conſtare poteſt non verificari verba ſtatuti
quæ loquuntur de illis qui ſunt inſigniti nota
infamiæ, & de illis, quibus ſuperuenit infamiæ
nota, & ſic de illis qui haber infamiam intrin-
ſecam, & nulla ratione de habentibus infamiā
extrinſecam, qualis eſt infamia facti.

Neq; obſtat quod verba ſtatuti videntur eſſe ge-
neralia, & talia quæ poſſint adaptari ad omnē
infamiam, etiam impropriam ratione illius
90 verbi, aliqua dictio enim illa aliqua eſt vni-
uerſalis, & talis, quæ includit omnem ſpeciem
etiam impropriam, vt multis probat *Illuſtriſſ.
Cardinalis Tuſcus tom. 3. littera D. concl.* 143. *nu.* 1,
3. *fol.* 606.

Quia reſpondetur vna cum *Bart. in l. pri, in fine ff.
de his qui not. infamia*, quod huiuſmodi dictio
91 ſe habet vtiliter reſpectu ſpecierum infamiæ
iuris, quæ vel eſt iuris, & de iure quando lex
notat factum, vel eſt iuris tantum, quæ oritur
92 ex ſententia Iudicis, aut ex delicto publico,
aut etiam priuato in tribus caſibus furti ſcili-
cet bonorum raptorum, & iniuriarum; Aut
etiam ex contractu in quatuor caſibus, vide-
93 licet ex dolo commiſſo in actione pro ſocio
depoſiti mandati, & tutelæ *Gomez. var. reſol. to.
pri. cap.* 11. *num.* 38. & quamcumque iuris infa-
miæ notam, quis incurrat deleri debet à ma-
tricula, ſed non poſſunt dicta verba intelligi
de infamia facti quæ vt ſupra dictum eſt notat
quemquam, neq; notam infamato inurit, &
abſolutiſſimi iuris eſt vniuerſalia verba eſſe
94 reſtringenda, ſecundum ſubiectam materiam
Rota in vlt. Farin. par. 4. deciſ. 542. *num.* 4. *& deciſ.*
549. *num.* 3. Et verba quantumcumque vniuer-
ſalia pati exceptionem, ſecundum ſubiectam
95 materiam reſoluit *Rota iuxta Farin. d. par. pri,
deciſ.* 375. *num.* 8. Et propterea ſtantibus prædi-
ctis ſtatutum erit intelligendum de infamia
iuris tantum, non de infamia facti, & ita &c.
ſub calculo tamen, & cenſura ſenioris iudicij
Bononiæ &c.

*Ego Camillus Gipſius I. V. D. Collegiatus,
& in antiquiſſimo Patrio Bonon. Archi-
gymnaſio publ. ord. iur. Ciuilis pomerid.
horis profeſſor, & Aduocatus Pauperum,
in quorum fidem ſic me ſubſcripſi, &
ſignaui &c,*

Circa primi articuli probationem ſuperfluū
exiſtimaui quidquam aliud allegare cum
res in claris eſſe dicatur; Ad ſecundę verò quę-
ſtionis corroborationem illud prætermittere
nolui quod ex eodem ſtatuto elicitur; In alia
enim dicti ſtatuti parte diſponitur, quod ſi
quis ex Collegio fuerit iniuſtè accuſatus de-
beat defendi ab alijs de Collegio, cum multis
quæ ibidem recenſentur *verſ. ſi verò quiſquam*,
96 Quare eſto quod per ſimplicem accuſationem
contra aliquem porrectam infamia facti irro-
gatur, *Boſſ. tit. de ſentent. ſub num. 89. in fine*, quo-
modo ſi ſtatutum priuaret Collegio illum qui
ſola facti infamia notatus eſt poſſet eſſe quod
deberet Collegium deffendere accuſatum, quē
iam & Collegio priuatum, & infamatum de-
clarauerat; Certè ex hoc percipitur, quod ſta-
tutum loquitur tantum de infamia iuris non
97 facti, vbi autem diceret quis ſtatutum loqui
de iniuſtè accuſato non autem de omni accu-
ſatione, Reſpondeo quod ſi ſimplex accuſatio,
vt diximus infamat de facto, quia eius bonam
opinionem lædit apud graues viros, debet in-
famare ſtatim poſt porrectam accuſationem,
& tempore quo modo conſtat de veritate,
vel falſitate accuſationis, quia illius iuſtitia,
vel iniuſtitia pendet à proceſſu qui fabricabi-
tur, & à ſententia quæ poſt tantum temporis
expectari debet. Dum igitur poſt porrectam
contra vnum accuſationem, & dum nundum
conſtat de illius iniuſtitia, ideſt tempore quo

ſuper

Digitized by Google

ſuper illa fabricatur proceſſus non ſolum non tollitur de Collegio accuſatus, qui interim eſt infamis de facto, ſed remanet ſub illius protectione, Neceſſario dicendum eſt dictum ſtatutum loqui de infamia iuris, non autem de infamia facti, & hæc &c. Mutinæ &c.

Angelus Belmeſſerius I. V. D. Pontremulen.

ABunde adeò ſuper duobus articulis de quibus controuertitur ſcripſerunt cęteri DD. Aduocati, vt nihil amplius ſuperaddi poſſe videatur, vtramq; enim concluſionem pro Dom. Curtarello firmatam in iure veriſſimam eſſe opinor; Atq; circa ſecundam quæ magis dubia, & difficilis prima facie videtur. Dico quod memoratum ſtatutum Collegij interpretandum potius eſt ab alio ſtatuto eiuſdem
98 Ciuitatis Cremonæ quam de iure communi, vt poſt multos alios probat *Rau. conſ. 118. nu. 4. & ante eum Dec. conſ. 411. num. 12. & conſ. 597. nu.* 12. Atqui ſtatutum dictæ Ciuitatis ſub rubrica 159. de Notarijs expreſsè diſponit, quod nullus Notarius poſſit in Ciuitate exercere artem Notariatus, ſi per Collegium, ſiue per Cõſules Notariorum Cremonæ infamatus fuerit ad Arengheriam, vel ad ſcalas Palatij ſono tubarum præmiſſo ob fraudem, vel falſitatem in officio Notariæ commiſſam &c. Ponderando verba infamatus ad Arengheriam, vel ad ſcalas Palatij, quæ ſignificant infamatum per ſententiam, & ita de eo qui eſt infamis de iure, nõ autem de facto. Ergo verbum infamatus poſitum in prædicto ſtatuto Collegij vt ſupra intelligendum iuxta declarationem factam per
99 ſtatutum ipſius Ciuitatis, maximè cum verba ſtatuti interpretanda ſint de ſtylo Ciuitatis *Soc. Iun. conſ. 18. num. 7. lib. 3. Tob. Non. conſ. 94. num.* 15. Sed per dicta verba ſtatuti Ciuitatis infamatus, eſt ille qui ad ſcalas, & ad Arengheriam eſt infamatus, ergo mediante ſentẽ-
100 tia, & ſic de iure non autem de facto, & ad hoc conferunt notata per *Crot. conſ. 4. nu. 31. lib. pri. Corn. conſ. 133. num. 8. & ſeq. lib.* 2.
Additur etiam quod ſtatutum interpretandum eſt ſecundum communem vſum loquendi eiuſ-
101 dem Ciuitatis *Dec. conſ. 275. num. 13. Curt. Senior conſ. 13. num. 84. Surd. conſ. 553. num. 34. & & ſeq.* ſed in Ciuitate Cremonæ Notarius dicitur infamatus ad Arengheriam, & ad ſcalas ad effectum, vt dicatur à ſtatuto priuatus, & ita per ſententiam, Ergo dictum verbum infamatus poſitum in ſtatuto Collegij Notariorũ debet ſecundum dictam diſponendi conſuetudinem intelligi alias ſequeretur, quod ſtatutum dicti Collegij, quod eſt locus inferior tota Ciuitate, contradiceret diſpoſitioni Ciui-
102 tatis ſuæ, quod eſſet inhoneſtum, vt conſiderat *Dec. conſ. 538. num. 13.* & ita &c. Papiæ &c.

Ego Doctor Marta ſcripſi.

SVMMARIA.

Peritis credendum eſt num. 1. Fabro de Fabrica num. 2. Obſtetrici de partu num. 3. Aduocato de cauſa nu. 4. Menſori de ſuo facto num. 5. Tabellioni de ſuo officio num. 6.

Artis ſuæ vnumquemq; & Autorem, & Diſputatorem idoneum num. 7.

Q. Scæuola de iure Prætorio conſultus ad Furium, & Caſſellium conſultores reijciebat num. 8.

Medicorum iuditio ſtatur an vulnera ſint lethalia, nec ne remanſura cicatrix num. 9.

Obſtetricum iudicio ſtatur an partus ſit maturus, & an qua fuerit deflorata num. 10.

Peritorum iuditio ſtatur cuius manu ſit ſcriptura nu. 11.

Architectis in æſtimatione domus, & rei Peritis ſtatur num. 12.

Iudicio Peritorum, ſi apparet iniquum non ſtatur num. 13, & ita cenſuit Senatus Mediolani nu. 13. & 14.

Periti cum iuramento de credulitate iudicium ſuum proferre debent num. 15, & cur num. ſeq.

Periti habentur loco teſtium num. 16. & 38.

Periti duo regulariter ſunt adhibendi num. 17.

Peritus vnicus ſufficit, vbi alius in loco non reperiatur num. 18, In cauſis modici præiuditij ſecus in grauibus num. 19. cum ſententia Auctoris num. 20.

Peritorum iudicia nonnumquam ad nutum partium proferuntur num. 21.

Sententia lata ad relationem Periti nunquam tranſeunt in iudicatum num. 22. & 23. ratio num. 24. & 25.

Peritis pro Reo productis, peritioribus, vel pluribus pro eo iudicandum num. 26.

Foller. cõſilium Aduocatis, vt adhibeant peritiores Medicos ad tollendum iudicium lathale in defenſionibus contra Curiam num. 27, & quomodo articulanda defenſio ibidem num. 27.

Peritis paribus numero, & peritia pro Curia deponentibus ſtandum num. 28, cur num. 29.

Contra de Aequitate num. 30, & 31.

In dubio contra perenſſorem iudicandum num. 32.

Iudicium Peritorum diſtinctè, & ſeparatim ab vnoquoq; recipiendum, non ſimul num. 33. alias nullum eſt num. 34. 35.

Autoris obſeruatio in caſu cuiuſdam Principis nu. 36.

Iuditium Peritorum accipi debet coram ipſomet Iudice num. 37.

Quando agitur de vulnere an ſit lathale, vel ne ſtandum magis Chirurgo, quam Medico nu. 39. & cur nu. 40.

Peritis æqualibus ſtandum iudicio eorum quod magis veriſimile num. 41.

Peritis numero paribus magis creditur atteſtationibus fauore Rei, quam deponentibus pro Fiſco. Cap. CXIX.

PEritorum iuditium ſæpè neceſſarium, eſſe tàm in criminalibus, quàm in ciuilibus cauſis notiſſimum eſt; Cum multa definiri nequeant ſine Peritorũ iuditio, & his omnino

 credi

1 credi ſtatuerunt Imperatores, ac reſponderunt
Iuriſperiti, *Imperator etiam Auguſtinus in l. ſemel C. de re milit. lib.* 12, ſtatuit Medico de ſua
peritia eſſe credendum, *& Imperator Iuſtinianus in Auth. de non alien. §. quod autem iubet, Fa-*
2 *bro de Fabrica eſſe credendum*, Prout, Obſtetrici,
3 de partu, & ſimilibus prouidet *Vlpianus in l. vnica, & ibi Glo. ff. de ventre inſpiciendo.*
4 Idem obſeruatur in Aduocatis de cauſa, *l. Rem*
5 *non nouam C. de Iudic.*, & in Menſore, cui creditur de ſuo facto, *l. p. ff. ſi menſor fal. dix. vt in Ta-*
6 *bell. de ſuo offitio l. ſi quis Decurio ff. de falſis, vt abunde ſcribit Petrus Gregor. lib. 7. ſintag. iuris, glo. 4. tit. 8. num. 5, & lib. 47. cap. 10. num. 11. par. 3.* Vbi ex Valerij Maximi exemplis, tradit ſuæ artis vnuſquemq; & Authorem, & Diſputatorem opti-
7 mum eſſe, Ac Q. Sceuola quorieſcunque de iu-
8 re Prætorio conſulebatur, ad Furium, & Caſellium qui huic ſcientiæ dediti erant Conſultores reiciebat; *Gregorium ſequitur Boadil. in eius polit. lib. p. cap. 5 num. 4. par. p.*
Hinc ſcribit *Bar. in proemio digeſtorum nu. 8, & Alex.*
9 *in conſ. 15. num. 11. lib. p.* ſtari Medicorum iudicio, an morbus, ſiue vulnera ſint læthalia, nec, ne, & an ſit remanſura cicatrix; Prout probat *Pariſ. conſ. 56. num. 13. lib. 2.* ſtari inditio obſte-
10 tricum, an partus, ſit maturus, nec, ne, & an quis fuerit deflorata.
Idem obſeruatur circa ſcripturas, an ſcilicet facta ſit manu Titij vel ne, quia ſtatur iudicio Pe-
11 ritorum, *l. comparationes C. de fide Inſtrumẽtorum, Alex. conſ. 87. lib. 7, & Menoch. de arbitr. caſu 113. num. 26, latè Maſcard. de probationibus concl. 350, & concluſ. 1169. num. 10.*
Prout in æſtimatione rei, vel domus ad Architec-
12 tos, ſiue Peritos recurritur quibus credendũ eſt §. *quod autem, in Auth. de non alienan., Specul. in tit. de probationibus §. fin. in fine; latiſſimè Maſcar. concluſ. 653. per totum.*
13 Quamuis ſi appareat iniquũ eſſe eorum indicium illi minime ſtatur *Cagnol. in l. 2. C. de reſcin. vend. n. 259. verſ. ſciendum eſt*, Et ita cenſuit Sena-
14 tus ſuperiori anno 1624. die 28. Iunij in cauſa æſtimationis domus adheſæ Sacello Diui Barnabæ, vt dixi in ſuperiori libro *c. 89. n. 15. cũ ſeq.*
15 Et qui Periti de credulitate cum iuramento iuditium ſuum proferre debent, *vt poſt Romanũ in rubr. de iureiur. num. 3. copioſè probat Maſcard. de probat. concl. 1169 nu. 19;* Alias eis nulla fides eſſet adhibenda, *vt probat Io. Andr. in cap. fraternitatis de frigidis, & malefic. Glo. in d. l. comparationes verbo deponentibus C. de fide Inſtrumentorum, latè Io. Crottus in tr. diuerſorum de Teſtibus par. 7. ſub num. 227. verſ. quarto extenditur fol. mo-*
16 *dum 655;* Quia Periti habentur loco Teſtium, vt explicat ibidem *Crottus, & tradit Maſcard. all. concl. 1169. num. 23.* Quidquid in contrarium tradiderit antecedenti *num. 21. verſ. ex qua quidem declaratione.*
Et licet regulariter duo ſaltem periti ſint adhibendi, vt ſit de teſtibus, & probat *Dec. in cap.*
17 *propoſuiſti de probat. nu. 10. poſt Bar. in l. p. ff. de ventre inſpit., & Bal. in proemio digeſtorum, & in l. 7. in 3. lect. ff. de ſtatu hominum,* & poſt alios recentiores, *Bertazol. conſ. crim. 33. num. 12. lib. p. per cap. ſignificaſti il 2. de homicid.*
Tamen vnicum ſufficere, vbi alius in loco non re-
18 periretur declarat *Maſcard. all. concl. 1169. n. 21. cum ſeq.* quam limitationem iterum declarat
19 *Maſcard. num. 23.* procedere in cauſis modici præiuditij, ſecus verò in cauſis grauibus, vt in his in quibus agitur de vita hominis, Quam ſanè vltimam declarationem, & ipſe approbo,
20 quidquid in contrarium mox ſubijciat *Maſcard. ſeq. num. 24.*
Quia, re fuit ſæpiſſimè cognitum, horum Peritorum iudicia proferri nonnunquam ad nutum
21 partium, & non ſine magno pretio, vt in cauſis quorum patrocinium tuebar, Et in alijs in quibus Iudex eram non tarò euenit; Tam in Medicis, & Chirurgis vulnus læthale, non læthale Iudicantibus, Et è cõtra; Vel veneni propinationem minime interueniſſe, licet re vera interuenerat, & è contra, Item rei valorem eſſe magnum, cũ re modicus eſſet; Item ſcripturã non eſſe manu talis conſcriptã, & ſic de ſingulis, quod tamẽ dictum ſit ſalua proborum fide, quorum numerus non eſt exiguus.
Propterea prouidit lex, vt ſententiæ latæ ad relationem Periti, nunquam tranſeant in indica-
22 tum, vt tradit *Dec. in d. cap. propoſuiſti num. 43. de probationibus, & ſequitur Riminal. Iun. conſ. 212. n. 4. cum ſeq. plur. lib. 2, & Menoch. conſ. 849. num. 2; cum ſeq.* qui licet diſtinguat inter Peritos elec-
23 tos à Iudice, & alios electos à partibus; Illius tamen diſtinctionem non approbat *Camill. Lepid. deciſ. Lucenſi 38. verſ. & cum doceor, quem ſequitur Barthol. Niger in addit. ad Maſcard. concl. 653. ad num. 3. in fine*, Quia talis ſententia ex veris probationibus lata non dicitur ſed pri-
24 uilegiatis, *Aſin. tr. de execut. §. 7. cap. 199. circa med.* à qua idcirco appellari poſſe tradit *Bar. & ſequuntur alij Scrib. in l. arbitrio ff. qui ſatisdare cogantur, idem Aſin. recenſ. §. 7. cap. 203. prope finem.*
Quippe contrarium poſſe probari, per alios peri-
25 tiores docet *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de homicidio num. 4, verbo noſcant, quem ſequitur Bal. in l. ſi ab hoſtibus §. ſi vir ff. ſol. matr. Galianol. in repet. l. 2. §. vlt. ff. de verb. oblig. & Pantaleo Crem. in repet. l. 2. num. 299. C. de reſcind. vend., quem ſequitur Menoch. in all. conſ. 849. num. 3. & in tr. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 5. num. 166.*
His verò contrarijs probationibus factis, Si Periciores, ſint ijs quos produxit reus, vel numero
26 plures Pro eo iudicandũ eſſet, vt poſt *Io. Andr. ad Specul. d. num. 4. probat Bal. in d. §. ſi vir ff. ſol. matr., quem ſequitur Galianola, & Cremenſ. locis citatis;* prout hoc idem probat *Foler. in eius pract. tit. de forma Capitulorum in plur. delictis num. 21,* Vbi admonet Aduocatos, vt vbi aliqui Medici ex parte Curiæ deponãt vulnus fore lęthale,
27 In deffenſionibus adhibeant, Peritiores Medicos, quia illis ſtatur, Et in exceptione articu-
lari

lati debet de pauca experientia illorum per
Curia adhibitorũ, & de magna Peritia eorum,
qui producuntur ad deffenſionem, *Aſin. tr. de
execut. §. 7. cap. 199. in princip.*
Si verò pares ſint numero, & peritia adhibiti Pe-
riti tàm per Fiſcum, ſiue Curiam, quàm per reũ
in deffenſionibus; Credẽdũ eſſe ijs qui per Cu-
28 riam iuditium protulerunt probat *Bal. in cap. p.
quib. mod. feud. amitt. in 6. col.*; Ea ratione quod in
dubio iudicandum ſit contra percuſſorem, &
29 ſic fauore Fiſci, *cuius Baldi ſentent. ſequtus eſt idẽ
Foler. in appar. ad pragmat. de ictu baliſtæ.*
Sed hæc opinio de rigore iuris procederet; De
30 AEQVITATE, verò exiſtẽtibus paribus pro-
bationibus tàm in numero Peritorũ, quàm in
peritia ſtandum potios eſt iuditio eorum, qui
pro deffenſione rei depoſuerunt, quàm qui
pro Fiſco retulerunt, *Tex. eſt cum Glo. in cap.
Clerici, 81. diſtinct. facit l. abſentem ff. de pœnis; tum
ex doctrina Ang. de maleſic. verbo cicatrix in fine,
quem ſequitur idem Foler. reprobata eius priori
opinione all. num. 21.* ea ratione, quod hæc ſe-
31 cunda opinio nititur AEQVITATE, Quam
ſententiam amplexus eſt idem *Bal. in l. data ope-
ra C. qui accuſ. non poſſunt, Cephal. conſ. 23. num. 23.
Anchar. conſ. 285. Maſcard. all. concluſ. 1169. nu. 44.
poſt Hercul. in tr. de probanda negat. nu.* 230, Tum
32 quia in dubio fauore rei eſt iudicandum con-
tra Fiſcum, vt declarat *I. C. in l. non puto ff. de iu-
re Fiſci, & ſequitur Menoch. conſ. 305. num. 25, &
conſ. 451. num.* 40, Præſertim in criminalibus
cauſis in quibus de pœna agitur, vt probat
idem *Menoch. conſ. 1007. num. 45.*
Peritorum verò iuditium, ſiue potius teſtifica-
tus cum eorum iuramento accipi debet coram
33 Iudice diſtinctæ, & ſeparatim ab vnoquoq;
eorum, Non autem vnico contextu, & ſimul
vt obſeruari vidi à nonnullis non benè edoctis
de his terminis, Quia præſertim in rebus gra-
34 uibus Peritorum iuditium hoc modo receptũ
nullum eſt; Cum vnus alium inſtruxiſſe dicatur
per eundem præmeditatum ſermonem, quo
caſu veritas non poteſt de facili deprehendi
35 *Tex. eſt in §. Et quia verò multi in Auth. de teſti-
bus, Specul. in tr. de teſtibus §. nunc tractandum 7.
num. p. & ſub num. 9. verſ. argum. contrar., Caſtr.
in l. minime ff. de legibus, latè Moncada in addit. ad
Io. Crottum tr. de teſtibus diuerſorum par. 7. num.*
36 257. *lit. N. prope finem,* Et ita obſeruaui in plu-
ribus proceſsibus grauioribus, & præcipuè ſu-
periori anno ad probandum præcipuè ſub-
ſcriptionem cuiuſdam Magni Principis eſſe
factam manu eiuſdem Principis, per compara-
tionẽ litterarum indubitabilium eiuſdẽ Prin-
cipis in qua cauſa agebatur de confiſcatione
bonorum valoris ſeptingentorum millium au-
reorum, & vltra, qui proceſſus à me vti Dele-
gato ſpeciali formatus fuit trãſmiſſus ad Eccl.
Proregem Neapolis, mox ad S. R. Maieſt.
Quod autem fieri, ſiue accipi debeat iuditium
Peritorum coram ipſomet Iudice habemus
37 *Glo. in l. iubemus C. de liber. cauſa, & in l. hac con-
ſultiſſ. §. fin. C. de teſtam. facit l. Quinquaginta ff. de
probationibus, & probat idem Io. Crottus loco citato
num. 257. vbi Moncad. lit. N.* Qui Periti tanquã
teſtes reputantur, vt iam dictum fuit ex *Crotto*
38 *ſub nu. 227. verſ. Quarto extenditur, & tradit Maſ-
card. de probat. concl. 1169. num.* 23. Quidquid in
contrarium affirmauerit ex *Bartol. in præcedenti
num. 21.*
Et quando agitur de vulnere, & an illud ſit mor-
tale vel ne, ſtandum magis eſt Chirurgo, quã
39 Medico *Glo. in cap. vt veterum, 9. diſtinct. & ſcri-
bit Maſcardus all. concl. 1169. num.* 40, Peritiori-
40 bus. n. in ea arte ſtãdum, *eſt l. p. §. p. & §. ſi omnes
vel plures ff. de ventre inſpic.*, Et vbi æquales eſ-
ſent Periti, Tunc ſtandum eſt iudicio eorum,
41 quod magis, veriſimile videtur *Maſcard. alleg.
concl. 1169. num. 43.*

SVMMARIA.

Fructus arboris pendentis in domum vicini ſpectant ad Dominum domus non arboris num. 1, De AEQVITATE tamen ſecus num. 3.

Arbor impendens in agrum alienum vſque ad quindecim pedes altius à terra coercenda eſt num. 2.

Dominus arbor poteſt inuito vicino per tres dies colligere fructus dummodo non afferat domum vicino num. 4. & vbi impediretur poteſt actione interdici de glãde legenda, & ad exhibendam num. 5.

Vicinus domum ſentiens ex impendentia arboris vicini de Aequitate poteſt fructus ramorum impendentium colligere, vel eos abſcindere vſq; ad altitudinem pedum quindecim num. 6. Niſi à Domino arboris praſcriptum eſſet ius incidendi ſpatio 30. vel 40. annorũ ſciente, & patiente vicino num. 7.

Arbore iuſtè plantata dimiſſo ſpatio ſecundam diſp. l. fin. ff. fin. regund. an abſcindi poſſint iam pendentes in fundum vicini num. 8. 9. & 10.

Arbor radices ad fundamentam domus vicini prouenientes an propria-autem ius ſuccidere poſſit num. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.

Vicinus altius ædificare non volens reluminibus officiatur non poteſt arborem plantare num 17. & cur nu. 18. ſecus ſi ſeruitus eſſet ne altius tollatur n. 19. & 20.

Aequitas vbi ſimilis, & ſimile ius ſtatui debet num. 18.

Fructus arboris pendentes in fundo, ſiue domo alterius non ſunt illius, ſed Domini fundi in quo arbor habet radices qui per tres dies poteſt illos colligere in domo, ſiue fundo vicini. Cap. CXX.

QVotidiè videmus arbores vicini habere ramos pendentes in domo, ſiue fundo alterius vicini; Quæritur cuius ſunt fructus ab huiuſmodi ramis pendentes, Et ſanè, Vbi arbor in alienas ædes impenderit, eſt de vigore edicti Prætoris in *l. p. §. Deinde ait*

Prætor

Prætor ff. de arbor. cadendis, debeat arbor ſcindi
à ſtipite; Conſequenter illius fructus ad Do-
1 minum domus ſpectare dicendum eſt, nō enim
ad Dominum arboris, vt innuere videtur *Bal.
in l. p. in princip. verſ. ſi arbor C. de interdictis*.

Diſtinguit tamen lex ipſa, Quando ſlz. arbor im-
penderet in alienas ædes, quo caſu permitti-
tur ſuccisio, Et quando impenderet agro, &
2 tunc tantum vſq; ad quindecim pedes à terra
altius coercenda eſt, vt ibidem ſcribit *Vlpian.
in §. vlt.*

De AEQVITATE tamen fructus huiuſmodi sūt
3 Domini fundi in quo arbor radices egit, & ſic
Domini arboris *§. ſi Titius alienam plantam Inſtit.
de rerum diuiſ. Tex. in d. l. p. ff. de interdictis*, Qui
4 Dominus poteſt inuito vicino per tres dies re-
colligere huiuſmodi fructus dummodū dam-
num non afferat vicino, *vt per l. Gracbus Cod. de
adulter. probat Caualcan. deciſ. 22. num. 46. par. 2,
& copiosè probat Hortenſ. Caualc. eius Fener. tr. de
brachio Regio tit. de Aequitate par. 6. num. 622. nu-
perrime à me viſo*.

Et vbi vicinus hanc fructuum recollectionem
5 impediret, poſſet Dominus contra eum agere
actione interdicti de glande legenda, & ad
exhibendum, *vt ſcribit Caualcan. loco relato per
Tex. in l. Iulianus §. glans ff. ad exhibendum paſſ Ce-
poll. in tract. de ſeruit. ruſtic. prædiorum tit. de ſemi
plant. num. 3. verſ. ſed circa plantas, Et de ſeruit. itin.
num. 24. verſ. quarto ſi glans mea*.

Si tamen propter vmbram quam patitur in eius
prædio vicinus damnum aliquod ſentiret, De
AEQVITATE, & fructus ramorum in eius
6 fundo pendentium colligere, vel ramos ipſos
abſcindere poſſet, ne ſibi officiantur vſq; ad
altitudinem pedum quindecim, *vt per Tex. in
all. l. p. §. vlt ff. de arbor. cædendis, probat Caualc.
in d. tr. de braeb. Reg. par. 6. tit. de AEQVIT. num.
622. circa medium*.

Niſi tamen præſcriptum fuiſſet ius non inciden-
di per Dominum arboris ſpatio 30, vel 40. an-
norum ſciente, & patiente vicino, quia tunc
non poſſet Vicinus propria auctoritate huiuſ-
modi ramos incidere, nec eorum fructus re-
colligere *l. p. ff. de gland. leg. & d. l. p. §. vlt. ff. de ar-
bor. cedendis Caualc. alleg. deciſ. 32. num. 47. quem
ſequitur Hortenſ. frater ſub all. num. 622.*

Neq; attenditur quod ab initio iuſtè fuerit plan-
8 tata arbor, videlicet, eo dimiſſo ſpatio quod
diſponitur in *l. fin. § finium regondorum*, ac leges
etiam municipales requirunt inter fundos vi-
cinorum, quo caſu iuxta *l. Gracbus ff. de adult.* pę-
nam non meretur plantator; *Quia ſecundum Gl.
in d. l. p. C. de interdictis verbo redigent.*, Etiam ſi
iuſtè ſit plantata arbor cum ex iſto ſequatur
iniuſtum per accidens debent omnino remò-
9 ueri, ne contra AEQVITATIS terminos Do-
10 minus cum vicini iactura locupletior fiat, *vt
probat Bal. in d. l. p. n. p. in fine verſ. Glo. apponit C. de
interd.*

Præterea ſi radices arboris perueniant ad funda-
menta domus vicini, eas euellere, & propria
11 auctoritate ſuccidere an poſſit vicinus; Et Pręₑ
toris auctoritate id peragere debere docet *Ce-
pol. tr. de ſeruitut. Vrb. prædiorum tit. de arboribus
num. 4. cum ſeq. Foler. ad Conſt. Regni rubr. de officio
Iuſtitiarij num. 90. Carp. ad ſtat. 371. num. 4. par. 2.
hos ſequitur Hortenſ. Caualc. cit. tit. de AEQVITA-
TE num. 622. in fine; Et licet tradat Bal. in all. l. p. nu.
2. C. de interdictis*, quod videtur poſſe vicinum
12 propria auctoritate ſcindere radices funda-
menta eius domus deuaſtantes, Quia cum id
fiat in proprietate vicini contra eius volunta-
tem, poteſt propriæ auctoritate ſuccidere *arg.
l. Quemadmodum ff. ad l. aquilian.*

Verum diſtinguendo ſecundum *Cynū ſubijcit Bal.
d. num. 2.* quod, aut aliquid mittitur ſupra meū,
13 quod non contingit meum, & non poſſum
mea auctoritate prouidere, ſed debeo inten-
tare interdictum: Aut contingit meum, & tūc
24 aut facto hominis, & tunc poſſum mea aucto-
ritate; Aut facto naturæ, Et tunc debeo ad Iu-
dicem recurrere, vt in propoſito caſu.

Quod tamen intelligi ſubijt de ſtipite, quia non
15 eſt in meo, & ſic propria auctoritate non poſ-
ſum ſuccidere, ſed ramos ſupra pendentes
poſſum incidere, quia ſolū debet eſſe liberum
vſq; ad Cælum, & idem in arbore ſupra domū
pendente dummodo in alienum non imitram;
hoc enim pacto, cum poſſeſſionem meam tuear
incidendo ramos, vel alia ſuper tectum meum
16 exiſtentia remouendo, licitè id agere me poſ-
ſe concludit ibidem *Bal. in fine*, Quamuis & hoc
caſu Prætoris auctoritate vti debere vicinum
ſcribit *Menoch. retinendæ remed. 3. num. 241. per l.
Si duo §. ſi vicinus ff. vti poſſidentis*.

Si verò vicinus non poſſit altius ædificare, ne lu-
minibus officiatur, vel ob ſeruitutem quam
17 debet, vel ex diſpoſitione ſtatuti; Idem intel-
ligitur ſicut de arbore in eius prædio exiſten-
te, quæ lumen vicino tollat, qui ideirco Cælum
videre nequit *l. ſi arbore §. interd. ff. de ſeruit. Vrb.
prædiorū, Oliban. tr. de act. p. p. lib. 2. ad §. AEQVE,
18 num. 55*; Quia vbi eſt ſimilis AEQVITAS, Et
ſimile ius ſtatui debet *l. Illud ff. ad l. Aquil. Glo.
in d. l. p. verbo quibus oſtenditur in fine Cod. de inter-
dictis*.

Secus dicendum eſſet vbi ſeruitus domus vicini
19 tantum ſe extenderet ne altius tollatur (non
expreſſa qualitate ne luminibus officiatur)
Quia tunc, per arboris plantationem, non di-
citur contrauentum ſeruituti, ſed contra ſer-
20 uitutem ne officiatur proſpectui, Vel lumini-
bus, *Tex. eſt in l. ædificia ff. de ſeruit. Vrb. prædiorum,
latè Socin. Sen. conſ. 141. ſub num. p. verſ. confirmatur
hoc idem lib. p. quem ſequitur Carpan. ad ſtat. 342.
num. 59. lib. 2.*

SVMMARIA.

*Capta in bello capientium efficiuntur num. 1. diſt. nu. 15.
& num. 32.*

*Bellum publicum dicitur quod à Populo Romano, vel ab
Imperatore inciditur num. 2. 3.*

Principes

Principes omnes, qui Superiorem non recognoſcunt poſſunt inducere bellum num. 4.

Duces Mediolani habent ius indicenda bellum præſcriptum licet Imperatorem recognoſcant num. 5.

Omnes Italiæ Principes habent ius indicendi bellum n. 6.

Capta in bello iuſto non reſtituuntur de iure Canonico num. 7.

Belli iuſtitia ex tribus dignoſcitur num. 8. 9. 10.

Bellum iuſta cauſa præſumitur motum à Principe auctoritatem habente indicendi bellum num. 11. 12. 13. & 16.

Iuſtitia belli dupliciter conſideratur num. 14.

Principis declaratio habentis poteſtatem indiceni bellum facit illud iuſtum num. 17.

Cauſa iuſta indicendi bellum eſt quando ſuſcipitur pro defenſione ſua rerum ſuarum, aut ſociorum, & confœderatorum defenſione num. 18. & cur num. 19.

Bellamus, vt abſq; iniuria in pace viuere poſſimus n. 20.

Pacem qui vult, paret bellum num. 21.

Belli materia melius eſt occurrere opportunè quam poſt exitum vendicare num. 22.

Bellum iuſtum dicitur, quod fit propter iniurias præcedentes ad eas propulſandas, & vindicandas num. 23, & cur num. 24. & 25.

Bellare bonis decet, vt eorum Dominio ſubdantur mali vicini num. 26.

Belli timor, & ſuſpicio habetur pro bello nu. 27. & peior bello num. 28.

Principis ius indicendi bellum habentis milites diſputare non debent de Iuſtitia belli num. 29, & cur nu. 30.

Vir iuſtus militans etiam ſub Rege ſacrilego rectè eo iubente belli gerat num. 31.

Capta in nauibus hoſtium piratarum infidelium, aut Hæreticorum qui occidi etiam poſſunt fiunt capientium num. 33.

Merces Chriſtianorum è manibus Hoſtium, & Infideliũ capta quem capientium fiant num. 34. & 35.

Iura captiuitatis quo ad perſonas inter Chriſtianos non ſeruantur num. 36. & propterea non fiunt capientium num. 37.

Chriſtiani remiges damnati reperti in nauibus Turcarum, ſiue hoſtium, licet tempus condemnationis non compleuerint de Aequitate liberati à pœna dicuntur ſecus ſit de rigore num. 38. & 39. & cur num. 40.

Libertatis fauore à priuatione ad habitum non datur regreſſus num. 40.

Carolus V. Imperator libertati donauit omnes Chriſtianos perpetuum, & temporale remum iam damnatos in Arce Tunecti repertos num. 41.

Autoris de hac re ſententia exemplaris num 42.

Hebræus factus Chriſtianus non poteſt puniri de delictis commiſſis dum erat Hebreus num. 43.

Iniuſtitia belli obligat partem ad damna, & expenſas num. 44. etiam ſi defendendo num. 45.

Commiſſum in bello ei totum imputandum qui primus mouit niſi de Iuſtitia appareat num. 46.

Capta mobilia in bello ſpectant ad Ducem non ad milites num. 47.

Milites exhibere tenentur Duci capta in bello num. 48.

Damnati ad remum ab hoſtibus capti, cum triremibus, ſi mox à Chriſtianis recapiantur. An liberati dicantur à priori pœna licet tempus condemnationis non adimpleuerint.

Cap. CXXI.

CAPTA in bello effici capientium
1 triuiale eſt, & decidit *Tex. in l. p. ff. de aquir. poſſeſſ. & ibi Scrib. & in l. ſi quid in bello, & ibi Bar ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.*, Materiam hanc latè examinat, *Vincen. de Franchis Plena deciſ.* 268, Quam concluſionem diſtinguẽdo declarat *Bart. in l; hoſpes num. 2. ff. eodem tit.*, procedere in publico bello, non in priuato,
2 quod publicum bellum nonniſi à Populo Romano indictũ, ſiue ab Imperatore in quo tran-
3 ſlata eſt omnis Iuriſd. Romani Populi, *dicitur l. Hoſtes ff. de verb. ſignif.*
Tamen omnes Principes qui Superiorem non recognoſcunt, ſed ſupremi ſunt Domini, habentur in eorum Prouincijs tanquam Imperato-
5 res, & bellum indicere poſſunt, *vt probat Boer. deciſ. 178. in princip. & num. p. latè Borella tr. de Reg. Cath. præſt. cap. 32. nu. 110;* Prout Duces Me-
5 diolani habere ius inducendi bellum ſaltem præſcriptum, licet ſuperiorem Imperatorem recognoſcat tradit *Abb. in cap. ſicut il 3. de iureiurando, Brun. conſ. 19. num. 4, & probat Curt. Iun.*
6 *conſ. 188. num. 23. lib. 3*, Ac omnes Italiæ Principes huiuſmodi ius indicendi bellum perſcripſiſſe probat *Menoch. conſ. p. num. 156.*
De iure verò Canonico cauetur, capta in bello
7 iuſto non reſtitui *Tex. in d. cap. ſicut il 3. de iureiurando, vbi Glo. in verbo reſtituunt, & in cap. dicat 23. qu. 5 latè Decian. reſpon. 25 nu. 110. lib. p. & poſt alios Ferrettus de re militari, tit. de iuſto, ſiue iniuſto bello num. 21, & 84, ac 118.*
8 Iuſtitia autem belli ex tribus dignoſci teſtatur *Franc. Mar, deciſ, 456. num. 54.* Videlicet Auctoritas Principis indicendi bellum, Iuſta cauſa, & intẽtio recta, Vt bonum promoueatur, & malum euitetur, *cap. Dominus 23. qu. 2. & cap. militari 2. q. p.*, *Quamuis ſecundum Couarru. in cap. peccatum par. 2. § 9. num. p. cum ſeq. de reg. iur. lib. 6.*
9 Duo priora requiſita tantum ſint neceſſaria,
10 Cum tertium in ijs contineatur, quem ſequitur *Petrinus Bellus tr. de re milit. p. 2. tit. p. ſub nu. 2., Et Menoch. conſ. 70. num. 84.*
Iuſta cauſa præſumitur ſemper, quando bellum fit à Principe auctoritatem habente indicen-
11 di bellum, *Scrib. in d. cap. ſicuti, præſertim Abb. nu. 3. de iureiurando, Ferretus dicto tit. de iuſto, vel iniuſto bello num. 9. Summa Angel. in verbo bellum nu.*
12 *3*, Quidquid in contrarium tradiderit *Barbat. conſ. 39. num. p. lib. p.*, Cuius obiecta poſt *Abb. tollit Natta conſ. 284. num. 7. & 9.* vbi expreſsè tradit non eſſe diſtinguendum, an bellum ſit
13 iuſtum nec ne, vbi à ſupremo Principe eſt indictum,

dictum, cum iuſtum tunc præſumatur.
14 Et dupliciter conſideratur iuſtitia ſlz. cauſæ,
& ſupremæ poteſtatis, vt ibidem ſubijcit *Natta, num. 8, & 9. poſt Abb. loco relato num. 7. & tradit Siluan. conſ. 22. num. 10. cum ſeq. lib. p. aſſerens ſub num.* 10, quod tantum diſtinguitur an bellum inter duos non recognoſcentes ſuperio-
15 rem monetur, Vel ne, Quia primo caſu bona
efficiuntur capientium, Secundo autem caſu
illud procederet, vbi bellum eſſet iuſtum.
Itaut admiſſa poteſtate indicendi bellum iuſtũ
16 bellum dicitur, omiſſa diſtinctione, an cauſa
ſit iuſta necne *Tex. in cap. p. 23. q. 2. Dec. conſ. 691.*
17 *num.* 3, Et ſtante Principis declaratione, bellũ
dicitur iuſtum *cap. quod culpatur 239. p. Afflic. deciſ. 265 num. 42.*
Præterea cauſa iuſta indicendi bellum, dicitur
18 quando ſuſcipitur pro ſui rerumq; ſuarum, aut
ſociorum, & confederatorum deffenſione, *l. nã dubito ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. Socin. Iun. cõſ. 77. num. 30. lib. p. Summa Angel. verbo bellum ſub num. 4. verſ. tertio reſpondetur, & num. 6, Menoch.*
19 *conſ. 702. num.* 86, Quia tunc pacis, & quietis
ſtudio arma ſuſcipiuntur, *cap. apud verò 23. q. p.*
Bellamus enim, vt abſq; iniuria in pace viuere
20 poſſimus, cum qui pacem vult, bellum parare
21 debeat, vt eſt in adagio, & tradit *Petr. Bellus de re milit. tit. p. par. 10. num. 4;* Et in materia belli,
Melius eſt occurrere in tempore, quam poſt
22 exitum vendicare, *vt per l. p. C. quando liceat vnicuiq; inquit Ancar. conſ. 88. n. 4, quem ſequitur Alba conſ. 769. num.* 17.
Bellum inſuper iuſtum etiam dicitur quod fit
23 propter iniurias præcedentes pro ijs pulſandis, & aſſumenda vindicta, *cap. Dominus noſter, 13. qu. 2. Iaſ. conſ. 60. num. 5. lib. p.*, qui loquitur de Marchione Saluciarum à quo in bello captum fuerat Caſtrũ Mulazani Dominis de Fariano.
Et in tantum dicitur iuſtum bellum id quod geritur ad pulſandum iniuriam, vel vindictã aſſumendam, Vt ne ſi impunita tranſiret, alias
24 excitatura ad peius inferendum; Manifeſtum
nobis imineret periculum, ad hoc præſertim, vt mali puniantur, & eorum audacia reprimatur, & vt emendentur, ac boni ſubleuentur pacia ſtudio *Ferct. de re milit. tit. de iuſto, vel iniuſto bello num. 33. cum ſeq. poſt Socin. Sen. conſ. 94, ſub num. 22, verſ. tertio principaliter, & num. 40. lib. 5.*
25 vſq; ad totalem deſtructionem ipſius qui iniuriam intulit, *vt probat Socin. Iun. conſ. 68. nu. lib. 3.*
Hinc ſcribit *D. Auguſtinus de Ciuitate Dei cap. 3. lib.*
26 *4. & cap.* 19, Cum autem ſint mali inquieti, &
iniurioſi. Tunc congruit, & bonis bellare, vt ſubdantur eorum Dominio mali vicini; Quia peius eſſet, vt iniurioſi Iuſtioribus dominarentur, Et ita nõ tantum diceretur neceſſarius apud bonos, ſed & non incongruè dicitur felicitas.
Timor verò, & ſuſpicio belli habetur pro ipſo
27 belli tempore *arg. l. Pedius ff. de incend. ruinis, &*
28 *naufr. Surd. conſ. 367, num,* 24. Quippe peior eſt
bello timor ipſe belli, *vt inquit Seneca in traged. quem refert Ancar. conſ. 88. num. 3, & ſequitur Io. Iacobus de Leonardis inter conſilia Bruni. conſ. 117. num. 168. cum ſeq.*
Quando tamen bellum indicitur à Principe ſuperiorẽ non recognoſcente; vel qui bellum indicendi ius præſcripſit, Et ſic iuſtum bellum gerere ex ſupra allegatis, videatur; Siue præſumptionem iuſti belli habere dicatur, Non debent ſubditi, & milites iſtius Principis diſ-
29 putare ſuper Iuſtitia huiuſmodi belli, vt inquit *Diuus Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap.* 75; Intereſt enim quibus cauſis, quibusuè auctoritatibus homines gerenda bella ſuſcipiunt,
30 Ordo tamen ille naturalis mortalium paci
accomodatus hoc poſcit; Vt ſuſcipiendi belli auctoritas, atq; conſilium penes Principem ſit, Exequendi autem iuſta bella, miniſterium milites debeant pro pace, ſaluteq; cõmuni; Bellũ .n. quod gerendũ, Deo auctore, ſuſcipitur, rectè ſuſcipi dubitare fas non eſt; vel ad terrendam, vel ad ſubiugandam mortalium ſuperbiam; *Et Diuus Paulus ad Romanos cap.* 13. Cum
31 ergo vir iuſtus, ſi fortè ſub Rege homine etiã
ſacrilego militet, rectè poſſit illo iubente bellare ciuice pacis ordinem ſeruans, Cui quod iubetur, vel non, eſſe contra Dei præceptum certum eſt; Vel verum ſit, certum non eſt; Itaut fortaſſè reum Regem faciat iniquitas Imperandi, Innocentem autem militem oſtendat ordo ſeruiendi; *vt refert Caualcan. tract. par. 6. ſub num. 384. verſ. hic obiter quæro.*
Si igitur quæ in bello iuſto capiuntur, capientis
32 fiunt ex ſupra allegatis; hæſitandum non eſt,
quin capta in nauibus hoſtium, ſiue Piratæ, vel Infideles, aut Hæretici, qui occidi etiam poſſunt *l. 3. in fin. ff. de ficar. & l. proditores ff. de re mi-*
33 *lit.*, Effecta non ſint capientium, etiamſi in manu Infidelium eſſent mercea Chriſtianorum Chriſtianis vehendi cauſa, Vel ſi ab hoſtibus, aut Piratis, vel huiuſmodi ſceleſtiſſimis hominibus prius capti fuiſſent cum mercibua.
Verum diſtinguendum eſt inter merces, & perſonas Chriſtianorũ, quia reſpectu merciũ, vbi
34 eæ ab Hoſtibua, vel Infidelibus captæ fuiſſent,
& intra ſpatium 24. horarum eas non recuperaſſent Domini, ſed poſt dictum ſpatium ab alijs, è manibus hoſtium captæ iterum fuiſſent, Tunc non veniunt reſtituendæ Dominis, & ef-
35 fectæ ſunt capientium, *Tex. eſt in §. penult. Inſt. de rerum diuiſ., & in l. ſi quis §. differentiam, vbi Gl. & Bar. ff. de acquir. poſſeſſ. ſcribent in l. in bello ff. de captiu. & poſtlim. reuer. Hortenſ. Caualc. d. tract. de brach. Regio par. 6. ſub num. 384. verſ. Hinc ſcias, faciunt tradita per Azorium qui loquitur de bonis temporal. Eccleſ. par. 3. Inſtit. moral. lib. p. cap. 20. col. p. lit. C. pag. 67.*
Reſpectu verò perſonarum per hoſtes captarum,
36 cum iura captiuitatis inter Chriſtianos quoad perſonas non ſeruentur *Bart. & alij in l. Hoſtes ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. Salyc. in l. ab hoſtibus C. eodem tit. Boer. deciſ. 178, num. 2, & nouiſſimè*

Peregr.

37 *Peregr. de iure Fiſci lib.3.cap.3;* Eas non fieri ca-
pientium probat *Ancar. in cap. peccatum de reg.*
iur. lib.6, & ibi Didac.in 2.par.§.11.ſubnu.5. Aret.
in l. qui à latronibus ff. de teſtam.

Et ex hac concluſione inferatur, quod ſi in Naui-
bus Turcarum, ſiuè hoſtium reperiātur Chriſ-
tiani ad remum damnati quos vulgò Galeo-
tos nuncupant, & qui tempus in conditione
appoſitum adhuc non adimpleuiſſent, licet de
38 rigore iuris liberati à pœna non dicerentur.

De AEQVITATE tamen, & ſumma benignita-
39 te illos liberos, penitus eſſe habetur in *l.in bel-*
lo §. de portatum ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. &
ita probat Hortenſ. Caualc. de brach. Reg. par.6. tit.
de AEQVITATE cap.13.num.133; Quia fauore
40 libertatis à priuatione ad habitum non datur
regreſſus *l. qui res §. aream ff.de ſolut. & l. poſt dié*
ff.de leg.commiſſ., Et ita libertatem conceſſit In-
41 uictiſs. Carolus V. Imperator omnibus Chri-
ſtianis etiam ad perpetuos, aut temporales
remos damnatos repertos in Arce Tuneti,
quos ſeruos fecerat Ariademus inſignis Pira-
ta Barbaruſſa nuncupatus, & quorum opera in
poteſtatem Cæſaris venerat Arx, ipſa teſtè Io-
uio in eius Hiſtoria *lib. 34.*

Hoc idem dixi obſeruandum eſſe cum illis ad re-
mum damnatis, qui in maximo naufragio Re-
giæ Claſſis pœnes Inſulam Corſicæ inter ſpu-
mantes vndas irati Maris Deo fauente vitam
ſeruauerant ſuperiori anno 1635, dum quidā
Offitialis Regij legati in Ciuitate Ianuæ reſi-
dentis, inſtabat apud Prætores Ciuitatum hu-
ius Dominij, vt huiuſmodi damnatos, qui è
naufragio ſeruati fuerant, detineri curarent,
& iterum ad triremes tranſmitterentur, do-
nec tempus condemnationis adimpleuiſſent,
42 Quia impium mihi videbatur, vt qui Diuinis
numinis fauore vitam ſeruauerant, & liberta-
tem obtinuerant, Iterum ſine nouo peccato,
antiqua pœna afficerentur.

Qui *Hortenſius Caualcan. ſubijcit in fine nu.333,* quod
eadem ratione, & fauore Religionis, non po-
teſt puniri, Hebreus factus Chriſtianus de de-
43 lictis per eum commiſſis dum erat Hebræus,
Caball. var. reſol.caſu 113, et 140, de qua re in par-
ticulari *cap.140.* infra agitur.

44 Et quia data Iuſtitia belli ex vna parte, reſul-
tat iniuſtitia ex altera parte, illa tenetur ad
damna, & expenſas, *vt probat Socin. Iun. all.conſ.*
68. num.43 lib.3. Petrus Bellus cit. tr. de re milit.
par. 2. tit. quæ ſine cauſa bellum indicendi verſ. quod
non minus, quo loci ſcribit, quod ſicut mouens
45 bellum iniuſtum tenetur ad damna, *Mart. Lau-*
denſ. tr. de bello q.14, Ita etiam qui iniuſtè ſe de-
fendit ad ea tenetur, Eiq; imputandum eſt to-
tum commiſſum in bello, qui primus bellum
46 mouit ſi de eius iuſtitia manifeſtè non appa-
ret *l. quoniam multa C. de vi publica vel. priuat. &*
ſcribit Abb. in d. capit. ſicut num.13. de iureiur.

Licet autem ex ſupra firmatis, ſatis luculenter
appareat, quod capta in bello, fiunt capien-
tis, opportunum tamen eſt ſcire an ſpolia hæc
ad milites, Vel potius ad Principem ſpectent,
Atq; copioſiſſimè allegatis ijs quæ pro vtraq;
opinione traduntur per Scribentes, Conclu-
dit Eruditiſſimus *D. Antonius Merenda lib.2. cō-*
trouerſ. iuris pleno cap.22. quod immobilia ad
47 Principem ſpectant; mobilia vero ad Ducem
Exercitus, qui eas militibus pro libito diſtri-
buere ſolet, vt eorum fortitudo præmium cō-
ſequatur, Cui Duci idcirco exhibendæ ſunt
48 ſpoliæ occupatæ per milites *Alcia. in l. p. n.7. ff.*
de aequ. poſſeſſ. & D. Faber lib.2. ſemeſtr. cap.4. quos
ſequitur Merenda cit. cap.20. num.10, & 21.

SVMMARIA.

Dilatio ſemel tantum prorogari debet num.1. Accuſa-
to bis num.2, Probato impedimento datur tertia nu.
3. ſolo iuramento num.4.

Dilatio quarta non datur num.5. ſecus de Aequitate ex
cauſa num.6.

Dilationi communi vtriq; parti an pro reum poſſit re-
nunciari in praiuditium Actoris nu.8. vſq; ad n.13.

Fauori ſuo renunciari poteſt num.9.

Priuilegium qui habet aliquo non poteſt eo inuito con-
tra ipſum eo vti num.10. contra alium verò etiam eo
inuito num.11.

Diſtinctio Bart. num.12. & 13.

Dilationis probatoria de iure communi ſunt continuæ,
vbi ſpeciali lege dies tantum vtiles non numerentur
num.14.

Dilatione conceſſa non modo teſtes, ſed etiam inſtrumen-
ta produci poſſunt ab vtraq; parte num.15.

Inſtrumenta etiam poſt didicita teſtificata produci poſ-
ſunt, & cur num.16.

Dilatione data ad producendum inſtrumenta non poſſunt
produci teſtes licet inſtrumentorum nomine ſummant
num.17.

Datur etiam quarta dilatio ad probandum in cauſa ciuili. Cap.CXXII.

ET iure communi inſpecto, & ex diſ-
poſitione ſtatutorū præſcribitur cer-
tus terminus litigatoribus ad pro-
bandum, quem dilationem nuncu-
pant, & quem ſemel prorogari tan-
1 tū deberi docet *Lafranch. de Oriana in cap.2. n.2. de*
dilationibus, Prout accuſatori in criminalibus
2 pariter ſemel prorogatur, Accuſato autem
bis, *vt probat ibidem Lafranch. cit. quem ſequitur*
Affl. ad Conſt. Regni rubr.23. num.22. cum ſeq. lib.2.
poſt Bart. Maranta in eius ſpeculo 6. par. princip.,
primo actu iudicij verſ. de dilatione num.4. cum ſeq.

Probato verò impedimento datur tertia dilatio
3 probatoria, *vt ſubijcit Lafranch. loco relato num.*
3. verſ. eſt aduertendum, quod tamen impedimē-
4 tum ſolo iuramento probari docet *Bar. in dicto*
5 *verſ. ſummariè num.21.* nec quarta dilatio dan-
da eſt *cap. vltra tertiam de Teſtibus, & notat Aſin.*
in eius praxi §.21. cap. p. num.2.

De AEQVITATE tamen quarta etiam conce-
ditur

6 ditur dilatio ex cauſa, *vt ſubijcit Aſin. loco relato verſ. conceditur tamen, & ſequitur Hortenſ. Caualc. all. tr. de brach. Sæcul. par. 6. tit. de AEQVIT. cap. 2. ſub num. 14. verſ. in iudicijs.*

Quam ſententiam amplectitur *Carpan. ad ſtat. 24. nu. 14.* adhibita moderatione de qua *Lanſ. æb. loco cit. num. 11; Qui Carpan. d. num. 14.* teſtatur
7 hic Mediolani indiſtinctè practicari, quod vbi procedit ur per dilationes, vt in cauſis ſummarijs ex ſui natura, vel exequtiuis dantur à Iudice quatuor dilationes, etiam nullo probato impedimento, & ſine cauſæ cognitione, Et vltra eas ſolet nouas concedere Senatus Excellentiſsimus, ea adhibita tamen clauſula, vbi abſit calúmnia.

Obtenta dilatione per reum an ei poſſit renunciare in præiuditium Actoris, cui communis
8 redditur dilatio *l. petendæ C. de temp. in int. reſt.*
9 Variant ſcribentes, Namq; cum fauori ſuo quis poſſit renunciare *vul. l. quod fauore C. de legibus;* Videtur affirmandum reum poſſe renunciare dilationi obtentæ, & ſic etiam in præiuditium Actoris.

Huic rationi aliam addunt ſcribentes præſertim *Iac. de Aretio in l. ſi poſt mortem §. fin. ff. de bon. poſſeſſ. contra tabul. vbi tradit, qui habet priuileg. à me,*
10 non poteſt me inuito eo vti contra me *l. ſi Iudex circonuento ff. de minor. & l. amiciſſimos ff. de excuſ.*
11 *tutorum,* Sed ſi vult vti contra alium poteſt me etiam inuito *d. l. ſi poſt mortem,* Atqui in propoſito cum Actor habeat bebefitium dilationis impetrata à Reo ex perſona ipſius Rei, nõ videtur poſſe ea vti contra ipſum Reum eo Inuito.

Difficultatem tollit *Bar. in d. l. petenda num. 5.* per hanc diſtinctionem vlz. aut re integra reus re-
12 nunciat dilationi, aut re non integra, Ideſt poſtquam Actor dederat articulos ad probandum virtute dictæ dilationis, vel teſtes citari curauerat ad examinandum, Et primo caſu admittitur renunciatio dilationis obtẽtæ etiã
13 ad præiuditium Actoris; Secundo autem caſu non eſt locus pænitentiæ *l. ſi pecuniam ff. de condition e ob cauſam, Bart. vbi ſupra nu. 5. & 6. quem ſequitur Carpan. in all. cap. 24. num. 18. lib. p. copiosè Caſta de re integra diſt. ult. 58 num. 13.*

Dilationes verò probatoriæ de iure communi sũt continuæ, vbi ſpeciali lege dies tantum vtiles
14 non comprehendantur, vt cauetur ex *d. ſtat. 24. & ibi Carpan. num. 20, conferunt trad. per Affl. ad Conſt. Regni rubr. 13. de exceptionibus num. 18. verſ. 4. lib. 2.*

Dilationeq; conceſſa non ſolum teſtes, ſed etiam inſtrumenta poſſunt produci per ambas par-
15 tes *l. Iudices C. de iudicijs, & l. p. de edend.* cum etiã poſt didicita teſtificata, poſſint produci inſtrumenta, quia ceſſat timor ſubornationis;
16 E contra verò, data dilatione ad producendũ inſtrumenta non poſſunt produci teſtes, licet
17 inſtrumentorum nomine teſtes contineantur *cap. peruenit de teſtibus cogand. latè Specul. tit. de dilationibus §. videndum ſub num. 7. verſ. Item nota, & verſ. Quod ſi data eſt dilatio, quem ſequitur Aſin. in eius praxi §. 22. cap. 18, & Carp. ad ſtat. 22. num. 64. & num. 100. lib. p.*

SVMMARIA.

Maritus nullo lucrandi pacto poteſt plus conferre in Vxorem quam vni liberorum prioris matrimonij minus habenti, & è contra Vxor verſus ſecundum Maritum num. 1.

Legitima non eſt detrahenda prius quam portio Vxor debita detrahatur num. 2.

Parentes debent tantum relinquere filijs legitimam à lege ſtatutam, reſiduum vel alijs ex ſecundo matrimonio ſuſceptis, vel alijs perſonis legare num 3.

Filij, & Vitricus, ſiue Nouerca ſufficit, quod ſint aquales in lucro legis, licet inaquales ſint in prouidentia Teſtatoris num. 4. 5. 7. & 8.

Relictum filio ſuppletur à lege ipſo iure vſq; ad ſupplementum legitima num. 6.

Quod capitur beneficio l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs non imputatur in legitimam num. 9.

Legitima prima loco deducenda deinde bona aqualiter diuidenda inter filium, & vitricum, ſiue nouercam de AEQVITATE num. 10. vſq; ad num. 30. & num. 54. 59. etiam extante ſtatuto quod &c.

Legitima, & bona ex l. hac edictali capiuntur diuerſo iure, & ratione num. 11. 12. 13. & 14.

Diuiſio inter filios primi matrimonij, & ſecundi quomodo facienda num. 13.

Mortua Vxore vir lucretur dotem num. 60. 61.

Filius legitimam conſequitur tamquam ex alienũ nu. 15.

Portio debita per l. hac edictali dicitur lucrum num. 16,

Deductio vnius quando impediret deductionem alterius ibidem.

Portio debita per l. hac edictali dicitur panalis nu. 17. & non imputatur in debitum filio creditori legitimè num. 18.

Cautela mulieris ad euitandam diſpoſitionem l. hac edictali num. 19. & 20.

Authoris opinio num. 21.

Secunda nuptia decorum adulterium appellantur n. 25.

Sex in dubio fauet filijs à matre derelictis contra extraneum num. 27.

Opinio fauore filiorum continet Aequitatem, & humanitatem num. 28. & 30.

Fauor filiarum naturali, ciuili, & canonica ratione magis conſideratur quam Eccl. & pauperum num. 29.

Diſpoſitio l. hac edictali tolli poteſt per ſtatuta particularia num. 31. non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè verbis non obſtantibus num. 32.

Lex continens ius voluntarium, & poſitionum na autem naturale, & neceſſarium tolli poteſt num. 33.

Legum correctio non inducitur per ſubauditos intellectus num. 34.

Statuti diſpoſitione incompatibili exiſtente cum diſpoſitione tacitè legi derogatum cenſetur num. 35.

Statuto à legitima Matri excludi poſſunt filij num. 36. ratio num. 37. etiam ſi partem tantum dotis lucraretur Vir ex diſpoſitione ſtatuti num. 38.

Eadem ratio eſt partis quo ad partem quæ eſt totius quo ad totum num. 38.

Statutum

Statutum contingenter legitima poteſt priuare filios, non certitudinariè num. 39. & 42.

Et quando dicatur contingenter priuari num. 41.

Statutum diſponente maritum lucrari dotem in præiuditium filiorum non autem de alijs bonis in ijs poſſunt conſequi legitimam num. 40.

Legitimam non poſſe prohiberi à ſtatuto AEQVIOR eſt opinio num. 43.

Statutum Dertbonæ declaratur num. 44.

Baldi opinio reprobata à Phanuc. num. 45. caſus traditio minus vera oſtenditur num. 62. & 63. & opinio Bal. aſſeritur ibidem.

Statuto deferente verò dimidiam dotis filia matri legitima non datur in illa dimidia nu. 46. quia pars quã maritus lucratur eſt quaſi æs alienum num. 47.

Legitima dicitur æs alienum impropriam, & per fictionem num. 48, ratio num. 49.

Dictio quaſi eſt nota impropprietatis num. 50.

Legitima viuente patre non dicitur debita vt, nec ſpe num. 51.

Legitima non comprehenditur ſub ſtatuto loquente de ære alieno num. 52.

Legitima non debetur Fiſco ob delictum commiſſum à filio patre viuente num. 53.

Plus quod eſt relictum victrico quam filio vnocatur, & filio aſſignatur in pœnam iniuriæ ſibi à matre illatæ num. 55. 56. 57. & 58, & 70.

Bertrandus refellitur num. 61.

Legitima non cenſetur ſublata in omni diſpoſitione, niſi expreſsè de ea diſpoſitum ſit num. 62.

Statuta ſtrictè intelligenda, nec amplianda ad legitimam non expreſſam num. 64.

Legitima ſupplementum à legatarijs quando conſequenter num. 65.

Legitima diminui per ſtatuta non in totum tolli poteſt, num. 66.

Legitima filijs relicta de reſiduo ad libitum poſſunt parentis diſponere num. 67. limitatur num. 69. & 71.

Filij æquales in lucro l. hac edictali eſſe debent nec inæquales in prouidentia Teſtatoris num. 68.

Diſpoſitio l. hac edictali procedit non ſolum in patre, aut matre, ſed etiam in auo, & auia, proauo, & proauia num. 72. contra in materia ſtatutorum num. 73. præſertim odioſorum, & cur num. 74.

Mulier ſecundo nupta per adulterium amiſſa dote viroq; applicata non nocet filijs primi matrimonij ipſa mortua num. 75.

Diſpoſitio l. hac edictali extenditur etiam ad vſum fratrum relictum nouercæ, vel vitrico, & cur num. 76.

Aeſtimatio hæreditatis ratione dict. vſusfructus quomodo facienda num. 77.

Statuto, vel conſuetudine dante victrico vſumfructum totius dotis eius vita durante filius tamen ſtatim legitimam conſequitur num. 78.

Legato vſufructu omnium bonorum patri, vel matri non intelligitur in eo comprehenſa legitima nu. 79. & 80.

Beneficium l. hac edictali, vt conſequi poſſit an filius hæreditatem patris, vel matris adire debeat n. 81. et 83.

Patrimonium defertur iure hæreditario num. 82.

Delatio operatur ſingulare beneficium l. hac edictali in quo non requiritur aditio hæreditatis num. 84.

Vno ex filijs prioris matrimonij repudiante lucro l. hac edictali, eius pretio non accreſcit alijs, et cur num. 85. limitatur num. 86. & 87.

Decedente aliquo ex filijs primi matrimonij ante parentem ſecundum matrimonium contraxit tranſmittitur eius portio ad eius liberos, non ad extraneos num. 88.

Victrico, vel nouercæ ablato illud plus relictum ex beneficio l. hac edictali teneatur etiam ad reſtitutionem omnium fructuum, & cur num. 89. 90. 91. 92.

Ampliatur ad fructus conſumptos ſtante mala fide, & defectu tituli num. 93.

In conditione ex l. hac edictali non veniunt fructus ante litem conteſtatam, excepta illa parte quæ debetur loco legitimæ ipſis filijs, & cur num. 94.

Filius non priuatur beneficio l. hac edictali ob non confectum inuentarium, & cur num. 95.

Filius ob non confectum inuentarium non amittit legitimam, ſed ea detracta tenetur inſolidum, ad reſiduum, & poterit incarcerari num. 96. 97.

Filius inſtitutus in ſola legitima non tenetur facere inuentarium num. 98.

Diſpoſitio l. hac edictali procedit etiam quando eſt facta donatio filijs ſecundi matrimonij in capitulis matrimonialibus num. 99. 100. 101. limitatur num. 102. & 103. declaratur num. 104. & 105.

Conſuetudo Ciuitatis Neapol. ſi quis moriens, non corrigere l. hac edictali num. 100.

L. hac edictali facta fuit non ſolum odio mariti, & mulieris, ſed etiam fauore filiorum primi matrimonij num. 105.

Filius conſentiens ſecundo matrimonio matris non dicitur renunciare beneficio l. hac edictali, vt etiam de conſenſu viri dicitur nu. 106. & eſt ſententia Aequa contra Theſaurum num. 107. & ratio num. 108. & 109.

Diſpoſitio l. hac edictali in quo ſit fundata num. 100.

Reprobatur Sarmienti opinio ab Autore à quo explicatur Textus legis num. 111.

Statuto Mediolani 305. lib. p. ceſſa quæſtio l. hac edictali num. 112.

Filius an poſſit legitimam ſolam acceptare, & hæreditatem repudiare, vt euitet vexationes creditorum nu. 113. vſq; ad finem.

Legitima debetur omni remoto onere num. 114.

Legitima non perditur propter innobedientiam hæredis, vel non confectum inuentarium num. 115.

Facilius impeditur quid fieri, quam iam factum nu. 116.

Filius in legitima propriè non eſt hæres num. 117.

Ius naturale non poteſt corrumpi à iure ciuili num. 118.

Filius poteſt acceptare legatum, & repudiare hæreditatem, & cur num. 119. 120.

Hæres poteſt hæreditatem repudiare, & legatum acceptare num. 121.

Inſtitutio diuidi non poteſt num. 122.

Filius non poteſt pro parte acceptare hæreditatem, & pro parte repudiare num. 123.

In legitimam filijs quæ imputentur, & quæ non num. 124. 125.

Filius inſtitutus in certa re hæreditaria cum grauamine poteſt eum retinere, et dicere volo legitimam meam, & quod eſt vltra eam repudiare num. 126.

Sub verbis generalibus renunciationis hæreditatis non comprehenditur legitima num. 130.

Filius quando repudiata patris hæreditate poſſit rem emphyteuticam obtinere præſt. & hæredibus acceptam num. 131.

In diuiſione bonorum hæreditariorum deducitur prius legitima filiorum, antequam aſſignetur portio debita Nouercæ, vel Victrico ex diſpoſitione l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs. Cap. CXXIII.

IMperatores Leo, & Anthemius Sanxerunt in *l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs*; Vt maritus nullo lucrãdi pacto poſſit plus conferre in Vxorem quam vni liberorum prioris matri-
1 monij minus habenti, & è contra, Vxor verſus ſecundum maritum; Hinc dubitant Scribentes ſi maritus legauit vxori mille, legitima verò filiorum ad quingentos aſcendat, Vtrum prius detrahenda ſit legitima, antequã portio vxori debita detrahatur.

Et pro negatiua facit *Tex. in Auth. de triente, & Semiſſ. col. 3.* Vbi habetur filijs legitimam tan-
2 tum deberi, & reliquum poſſe relinqui, cui placuerit per Teſtatorem, *& in Auth. de nuptijs §. illud*, vbi expreſsè cauetur Genitores tantũmodo teneri relinquere filijs legitimam à lege ſtatutam; Reſiduum, vel alijs filijs ex ſecundo matrimonio ſuſceptis, vel alijs perſonis le-
3 gare; Quam ſententiam amplectitur *Cynus in d. l. hac edictali qu. 3. C. de ſecundis nuptijs*, & eum ſequi videtur *Bal. ibidem num. 5.* dum concludit ſufficere, quod filij, & Victricus, ſiue nouerca
4 ſint equales in lucro legis, licet inæquales ſint in prouidentia Teſtatoris; Idem confirmare videtur ſub *nu. 17, & 18.* dum concludit, quod computato relicto per patrem ſufficit, vt filius habeat integram legitimam cuius vſq; ad concurrentem quantitatem potuit Pater relinquere Nouercæ, vt conſuluiſſe pro Nouerca affirmat ibidem *Bal.*, quamuis dubia videretur quæſtio, Ergo legitima non venit ante partem detrahenda *Baldum ſequitur Caſt. conſ. 128. nu. p. lib. p.*

Hanc eandem ſententiam etiam probat *Bertrand. in repet. d. l. hac edictali verſ. Ita tamen num. p. & ſub num. 6. verſ. Quæritur quid iuris cum num. ſeq.*, Vbi apertè probat, quod mortua muliere quæ inſtituit hæredem vniuerſalem ſecundum virum, & filium primi matrimonij inſtituit hæredem in viginti ſi filius opponit Victrico, quod ipſe non poteſt habere, niſi viginti, quia non
5 plus ſibi fuit relictum, & quod vltra relictum eſt Victrico habetur pro non ſcripto iuxta diſpoſitionem huius *l. hac edictali*, Victricus autem reſpondit, quod relictum filio ſuppletur à lege
6 ipſo iure vſq; ad ſupplementum legitimæ *l. ſcimus ff. de inoff. teſtam.*, Vnde fingitur filius inſtitutus in legitima de qua contentus eſſe debet; Concludit pro Victrico ſublata diſtinctione aliquorum Doct. an ſcilicet filius petierit ſupplementum necne.

Quemadmodum fortius concluſionem ipſam cõfirmare videtur, dum *num. 9. verſ. primus caſus vſq; ad num. 12.* diſtinguendo tres caſus in quibus filio legitimæ ſupplementum conſequitur concludit Nouercam, ſiue Victricum tantumdem habere poſſe quantum importat legitima filij, Ergo ea non poteſt ante diuiſionem hæreditatis inter filios, & Victricum, ſiue Nouercam, deduci.

Idem affirmat ipſe Auctor loco relato *ſub num. 28, verſ. Primo quando*, Vbi proponit exemplum Matris, quæ relicta hæreditate valoris auteorũ 1200. legauit filio primis matrimonij 500, Et reſiduum. Victrico reliquit; Et ſic 700. Quia ex quo Victricus habet ducenta pluſquam filius primi matrimonij ex diſpoſitione *d. l. hac edictali*, illa ducentum ab eo auocabit filius, Et ſic Victrico remanebit niſi quinquecentũ, ſicut fuerat legatum filio prioris matrimonij;
7 Vnde nulla habenda eſt conſideratio, quod filius habeat primo legitimam, & poſtea remedium *d. l. hac edictal.*

Nam ex quo filius habet legitimam, & vltra à matre, nullum remedium ad illam habẽdam, vel
8 ſupplendã ſibi competere, *tradit Bertrã. l. loco relato*, qui ſubijcit quod licet videretur ex quinquecentum cum eſſent relictis filio, quadringentum quæ ipſe filius habere debet pro ſua legitima non imputentur, ſeu non debeant impedire benefitium ipſius *l. hac edictal.* Sicuti id
9 quod capitur benefitio eiuſdẽ lege nõ imputatur in legitimã per ea, *quæ ſcribit Bar. et cæteri in l. p. de inoff. teſtam.*, & ſic cum vltra legitimam filius ſolum habeat centum, quod Victricus ſolum poſſet habere centum, & reliqua ſexcentum applicari deberent filio primi matrimonij; Tamen hoc verum non eſſe concludit *Bertrand. loco citato*.

Hanc pariter ſequitur ſententiam *Alex. conſ. 158. lib. 5. Ancar. conſ. 101., & Alciat. in l. in quartam circa finem ff. ad l. falcid. quos refert et ſequitur Gabriel com. concl. tit. de ſecundis nuptijs concl. 4. n. 60.*

Contraria ſentẽtia nihilominus de AEQVITATE, verior, & communior videtur, nempe pri-
10 mo loco deducendam eſſe legitimam à filio, mox diuidendã bona æqualiter inter filium, & Victricum, ſiue Nouercam pro qua ſtat *Gl. in §. optime in Auth. de nuptijs*.

Nam legitima, & benefitium *l. hac edictali*, capitur diuerſo iure, & diuerſis legibus, ac diuerſa
11 ratione, legitima enim debetur filio ratione naturali *l. cum ratio ff. de bonis damnatorum*, ſed hoc, quod reuocatur per *l. hac edictal.* reuocatur ratione ciuili propter offenſam ipſius filij, &
12 ſic dicitur benefitium ex AEQVITATE, in odium ſecundarum nuptiarum, & ideò iſta debita inter ſe non confunduntur ad inuicẽ, vt copioſè probat idem *Bal. in d. l. hac edictali num. 21*,

num.21, & num.41. C. de ſecundis nuptijs, Vbi etiã
13 tradit modum quo faciendas eſſe diuiſiones
inter filios primi matrimonij, & filios ex ſecũ-
do matrimonio; Idem ſequitur Caſtr. conſ. 462.
per totum lib. 2, Et vtramq; ſtare poſſe deduc-
tionem slz. legitimæ, & benefitij, l. hac edictali,
14 & locum habere per l. cum ex eo ff. de action. &
obligation. & l. 2. ff. de priu. delictis, copioſè probat
Laurent. deciſ. Auenon. 95. in fin. verſ. Alia vera
opinio.
Prout hanc ſeutentiam ſublatis contrarijs ante
Baldum comprobauit Flor. de S. Petro in diſput. p.
num. 14. cum ſe plur. fol. mihi 220. vbi apertè tra-
15 dit quod legitimam tanquam æs alienũ prius
conſequitur filius l. Papin. §. ſed ſi impubes ff. de
inoff. teſtam., Portio verò debita per l. hac edictali,
dicitur lucrum l. fœmina eodem tit., Ergo vnius de-
16 ductio non impedit deductionem alterius
arg. Glo. in d. l. Papin. § meminiſſe ff. de inoff. teſt. &
17 l. quamquam C. ad l. falcid., Quam portionem pæ-
nalem etiam nuncupat Flor. loco relato, quaſi ir-
rogetur in pœnam, & odium coniugis, ſiue viri
ad ſecundas nuptias conuolantis, & idcirco,
non debet imputari in debitum filio creditori
18 legitimæ l. pignore ff. de piguor. act.
Quam concluſionem ſequitur etiam Dec. conſ. 246
nu. 4. vbi dat cautelam mulieri ad euitandam
19 diſpoſitionem d. l. hac edictali, vlz. vt donet om-
nia bona quæ habet ſecundo viro non obſtan-
te prohibitione legis, & quod vnus obligat ſe,
& promittat conſeruare maritum in tali do-
20 natione non obſtante l. hac edictali, Quia talis
promiſſio obligaret efficaciter promittentem
ad intereſſe, Quam tamen cautelam vti in
fraudem legis adinuentã, & dolum continen-
21 tem parum prodeſſe mulieri arbitrarer iuxta
ea quæ ſcribit ibidem Bal. num. 29. cum ſeq. plur.
& quam impugnat Franch. deciſ. 435. num. 19, Et
pro ea declaranda faciunt tradita per Martam
voto 77. num. 18. cum ſeq. plur. Vbi probat ſuſti-
neri in tantum relictum ſiue donatum viro, in
quantum commodum relicti non remaneat
viro, neq; eius filijs.
Hanc eadem ſententiam amplectitur Crau. conſil.
142. num. 4. poſt Bal. in conſ. 401. lib. 2, & conſ. 22.
lib. 5. Caſtrenſ. conſ. 348. col. 2, & conſ. 462. lib. 2.
Anch. conſ. 101, & Socin. conſ. 35. in vlt. dubio lib. 4.
Odd. conſ. 3. num. 35, & quam etiam ſequitur Rota
22 Roman. in nouiſſ. deciſ. 726. in fine p. 3. Vbi ita iu-
dicatum fuiſſe per Rotam habetur, & in quam
vt AEQVIOREM inclinaſſe Rotam die 10.
Decembris 1536. ibi traditur, & copioſè com-
probat Rol. de lucro dotis plena qu. 17, quam ſenten-
tiam etiam amplectitur Eruditiſſ. Facbin. lib. 3, con-
trouerſ. iuris cap. 70, qui ad contraria reſpondit,
Quippe concluſionem ipſam ex expreſſa diſ-
poſitione Tex. In l. Scimus § Repletionem C. de inoff.
teſtam. deducit, dum his vſus eſt verbis Impera-
23 tor Iuſtinian. Non ſi quid ex alijs cauſis filius
lucratus eſt, vel ex ſubſtitutione, vel ex iure
accreſcendi, vt puta vſusfructus, Humanitatis
enim gratia (ideſt AEQVITATIS) ſancimus
ea quidem omnia quaſi aduenticio iure eum
lucrari.
Illamq; poſt longam controuerſiam amplexus
eſt Senatus Pedemontanus teſtè Theſaur. deciſ.
24 184. ſub num. 4. verſ., Et cum hæc quæſtio, vbi
ſcribit Senatum illum iudicaſſe fauore filiæ
cõtra victricum, & in odium mulierum ſecun-
do nubentium, quas ſecundas nuptias decorũ
25 adulterium vocat Athenagoras Græcus ſcrip-
tor in oratione pro Chriſtianis ad Imperatorẽ
Antoninum fol. pen. Quamuis verè ſecundis
nuptijs non conueniat nomen ipſum, Et ita in
poſterum eſſe obſeruandum cenſuit Senatus
ipſe, Et denuò etiam iudicauit die 22. Decem-
26 bris 1589. faciendo tres partes hæreditatis,
quarum vna filiæ pro legitima applicaretur,
alia pro eius portione debita per diſpoſitionẽ
dicta l. hac edictal., Tertia verò victrico aſſigna-
retur, vt ibidem ſubijcit Theſaur. Ad rem Fonta-
nell. de pactis nuptial. clauſ. 5. glo. 8. par. 3. num. 57.
& 61. lib. 2.
27 Quia in dubijs fauere ſolet lex, iſtis filijs à ma-
tre derelictis contra extraneum, vt ibidem
ſubijcit Theſaur. & probat Curt. Sen. conſ. p. lib. 4,
& Pariſ. conſ. 73. num. 40. lib. p. idem tradit Rimin.
Iun. conſ. 339. num. 13. vbi ait tunc opinionem
28 fauore filiorum continere AEQVITATEM,
& humanitatem, Hinc ſcrib. Baldus in l. Iubemus
C. de teſtamentis, quod apud naturalem rationẽ,
29 apud ius ciuile, & canonicum magis eſt con-
ſiderandus fauor filiorum quam Eccleſiæ, &
Pauperum, quem refert, & ſequitur Tiraquel. in
l. ſi vnquam verbo libertis num. 64. C. de reu. donat.
Socin. Iun. conſ. 189. num. 79. lib. 2.
Neq; ab hac ſententia diſſentiunt idem Rol. conſ.
62. num. 3. cum ſeq. lib. 3. & Surd. conſ. 401. num. 2.
verſ. Et quamuis cum ſeq. plur., & ſub nu. 29. verſ.
nec contradicit dum hanc opinionem veriſſi-
mam, & AEQVAM, eſſe probant contineręq;
30 maximam AEQVITATEM per quam fauor
fit filijs, vt tradit Rim. Iun. conſ. 311. num. 28, & in
conſ. 333. ſub num. 2. verſ. prima eſt concluſio, & nu.
11. & 13, Quamuis in caſibus ab alijs propoſi-
tis ſtante ſtatutorum diſpoſitione in Ciuitate
Mediolani, & Mantuæ, qua ſublata videtur ip-
ſa lex hac edictali, contrarium ſequti ſunt, Prout
eandem ſententiam ſublato ſtatuto Teluani
approbare, etiam videatur Peregr. conſ. 107. lib.
3. & Gabriel conſ. 13. ſub num 33. lib. 2.
Non enim ambigendum eſt, quin per ſtatuta par-
31 ticularia tolli poſſit diſpoſitio ipſius l. hac edic-
tal. vt probat Bal. ibidem num. 7. C. de inoff. dot. Ber-
trand. in d. l. hac edictal. nu. 52, Quippe non ſolum
32 expreſsè, ſed etiam tacitè poſſe legi prædictæ
derogari per ſtatutum, illis verbis non obſtã-
tibus ſcribit Bertrand. d. num. 52. & abunde pro-
bat Surd. cit. conſ. 401. num. 18, & 26. in fine, & nu.
27. Carpan. ad ſtat. 298. nu. 298. cum duob. ſeq. lib. p.
Cum enim lex contineat ius voluntarium, & po-
33 ſitiuum, non autem ius naturale, & neceſſariũ
eam poſſe tolli probant poſt alios Rol. d. tr. de lu-
cro dotis qu. 24. num. p. & ſequitur Phanuc. in tr. de

Digitized by Google

dote glo.5.num.33. verſ.dicat immo contrariũ,Gabr.
conſ.13. num. 10.lib.2. & Ludouiſ.deciſ. 173.nu.7.
In dubio autem dictæ legi derogatum non vide-
34 tur, quia legum correctio non inducitur per
ſubauditos intellectus Glo. in cap. cupientes §.
quod ſuper viginti de elect. lib. 6. Socin. conſ.52.col.
p.in fin.lib. 3,& conſ.35.col.2.lib.4. & Roland. d.tr.
de lucro dotis qu. 26. num. 8. vſq; ad finem, Rota de-
ciſ.432. num.3. p.p. & deciſ.255. num.7. p.4. in re-
centior. Vincent.de Franch.deciſ.435.nu.17.Quam-
uis num. 5. cum ſeq. probat requiri expreſſam
35 derogationem, Niſi ſtatuti diſpoſitio eſſet in-
compatibilis cum diſpoſitione, l. Quia tunc taci-
tè derogatum cenſeretur Gabr.conſ.73.num.10.lib.2.
Ludouiſ. all.deciſ.173.in fine.
36 Cuius ſtatuti virtute à legitima etiam exclu-
di poſſe filios voluit Curt. Iun. in auth. præterea
num. 17. C.vnde vir, & vxor, Ad hoc vt mulieres
37 facilius maritum inueniant Caſtr. in l. 1. C. de
inoff. dot. Dec. conſ. 19. num. 5. quos ſequitur Surd.
all. conſ. 401. nu. 23, Quod procedere affirmant
Scribentes, etiam ſi partem tantum dotis lu-
craretur vir ex diſpoſitione ſtatuti cum eadem
38 ſit ratio partis quo ad partem, quæ eſt totius
quo ad totum l. quæ de tota ff. de rei venditione, &
ibi Glo.
Qui tamen auctor difficultatem huius opinionis
cognoſcens, ſubijcit ſtatuta contingenter, le-
39 gi/mam poſſet priuare filios, quibus certitu-
dinaliter non tollitur, vt ſi ſtatutum diſpone-
ret maritum lucrari dotem in præiuditium
40 filiorum, nec loquatur de alijs bonis; In Ijs
poſſunt filij conſequi legitimam; Et ſi alia non
41 non adſint bona, excepta dote, tunc contin-
genter legitima priuarentur Natta conſ.308.nu.
4. vſq; ad finem, Rolan.d.conſ. 62. num.53.lib.3,&
Bello. conſ. 13.num.21, qui inquit ſat eſſe quod
42 legitima non tollatur præcisè, & certitudina-
liter, quamuis alia non extent bona Phanuc.
de dote cit. Glo 5. nu.35, Cran.conſ.nu.4. Alba conſ.
50.num.3, & Oſaſc. deciſ.20.num.7., de hac quæſ-
tione abunde Michael Craſſus in cõmun. opin. ver-
bo ſtat.qu.5.lib.p. Ancar. qu.famil.51.num.7.lib.2.
vbi tradit AEQVIOREM, eſſe eam opinio-
43 nem vlz. poſſe prohiberi legitimã Menoch.conſ.
4. num.11. Aſcan. Clem. tr.de patria poteſt. c.6. eff.
16.num.22. quos ſequitur Carpan. ad ſtatut. 278.nu.
19. lib. p.
Quamuis contrarium probauit Bal.in conſ.273.lib.
5. qui loquitur in terminis ſtatuti Ciuitatis
Derthonæ meæ originalis Patriæ, quod eſt re-
giſtratum in lib.3. fol.117. à tergo, dum inquit
quod licet per ſtatutum derogatum ſit l. hac
44 edictali, Tamen filij conſequuntur legitimam,
quia expreſsè non facit mentionem de legiti-
ma ſtatutum ipſum, nec de filijs primi matri-
monij, ſed tantum quod decedente muliere
conſtante matrimonio Vir lucretur dotem,
ſaluo iure communium liberorum ipſius ma-
45 trimonij; Baldi tamen doctrinam reprobat
Phanuc.de dote all. Glo.5. verſ. hinc reprobatur, &
ſequitur Surd. cit.conſ.401.num 34. poſt Socin.Iun.
conſ.70.num.2.lib.2. licet hanc Phanucij traditionem
minus, veram eſſe infra oſtendetur verſ. Per quod.
Idem intelligitur de legitima debita matri, quia
quotieſcunq; ſtatutum deferat viro dimidiam
46 dotis filiæ, non dabitur matri legitima in illa
dimidia, ſed maritus ante omnia deducet lu-
crum prædictum, poſtea mater ſuper reliqua
portione capiet legitimam, quæ tali caſu erit
tertia pars tantum dimidiæ, idest tertia pars
eius quod habuiſſet ab inteſtato deducto lu-
47 cro viri, Adeò quod in calculanda legitima
non habetur ratio partis quam maritus lucra-
tur, perinde ac ſi eſſet æs alienum, vt poſt Butr.
probat Socin. conſ.288. verſ. confirmatur etiam lib.
p. & ante eum Bal. in conſ. 314. in fine lib 4. Corn.
conſ. 127.col. p.lib. 3. quos ſequitur Surd.cit. conſ.
401. num.34. verſ. Et pro confirmatione, ac num.35.
Maxime cum, & ſi legitima deducatur tanquam
æs alienum, & filius, ſiue mater in ea iudicetur
48 quaſi creditrix; hoc tamen contingit impro-
priæ, & per fictionem, Quia habetur pro ære
49 alieno quo ad aliqua tantum, non quoad om-
nia Ang. in l. Papinian. § ſi quis impubes ff. de inoff.
teſtam. Textus enim ipſe in §. ſi quis impubes, dicit
eſſe quaſi æs alienum; Et vtitur dictione quaſi,
quæ eſt improprietatis nota l. hoc colore, vbi Bar.
50 ff. de inoff. teſtam. Surd. loco relato num. 28. Et vi-
51 uente Patre, legitima non dicitur debita re,
nec ſpe l.p.§. ſi impuberi ff. de coll. bon., & idcirco
legitima non comprehenditur ſub ſtatuto lo-
52 quente de ære alieno, vt probat Iaſ.conſ. 181. per
totum lib. 2. Alc. in l. in quartam nu.25. ff. ad l. falcid.
Menoch. de arbitr. caſu 159.num.12, & caſu 163.nu.
18. ac in conſ.71. num. 7. Propterea ea non debe-
tur Fiſco ob delictum commiſſum à filio Patre
53 viuente, vt abunde probat Carpan. ad ſtat. 416.
num. 238. cum ſeq. Senator Bell. lib.2. de his quæ in-
ter fiunt cap. 51. per totum.
Et quamuis Bertrand. in all. l. hac edictali verſ. ita tu-
men ſub num.28. verſ. & totum reſiduum, & verſ. &
ad id, ac verſ. & aduertit, diſtinguit an aliquid
fuerit filio relictum per Matrem, licet minus
legitima, vel nihil penitus fuerit relictum; Quo
caſu tantum poſſet filius prius deducere legi-
54 timam, poſtea reſiduum diuiditur æqualiter
inter Victricum, ſiue nouercam, & filios, aut
priuignos, Si verò aliquid relictum eſt filio
55 minus quam fuit relictum victrico, tunc tan-
quam non ſcriptum illud plus auuocatur à vi-
ctrico, & aſſignatur filijs in pœnam iniuriæ,
56 ſiue grauaminis illati filijs per matrem Bal. in
d.l. edictali num. 21, & ibidem tradit Bertrand. ſub
num.7. verſ. nec, habet iniquum, ſcribit Pich. in repet.
Auth. Præterea ſub num. 40. verſ. habent propter
iniuriam C. vnde vir, & vxor, Rol. in all. conſ.62. ſub
num.47. verſ. non obſtat lib. 3; Adeò quod filius
habebit plus victrico, id quod pluſquam ſibi
57 fuerat relictum, legatum erat victrico, & ſic
non erunt æquales, ſed filij pinguiorem partẽ
58 habebunt, vt ad litteram diſponit Tex. in d.l. hac
edictali verſ. ſi verò pluſquam, & declarat Glo. in
verbo diuidi, & in §. optime in auth. de nuptijs, vt
ibidem

Digitized by Google

ibidem probat Bertrand. pleno num. 28.
Attamen communiſsima videtur concluſio vt ſu-
pra firmata, & à tot Doctoribus comprobata,
ac deciſionibus, tot Tribunalium corroborata
abſq; hac diſtinctione, ſed abſolutè; Itaut filius
habeat in primis eius portionem legitimæ,
59 Mox cum victrico æqualiter diuider, vt pro-
bat *Pieb. in repet. Auth. Præterea num.* 40, *verſ.
tertium verò C. vnde vir, & vxor, Surd. conſ.* 401. *nu.*
30. *& conſ.* 22. *num p. & Fontanel. d. clauſ.* 5. *glo.* 8.
par. 3. *nu.* 61. *lib.* 2. Etiamſi extaret ſtatutũ, quod
mortua vxore, vir lucretur dotem, vt tradit,
60 *Pract. Papienſ. in form. libel.* quo vxor agit ad do-
tem dictæ D. Margaritæ *num.* 11. *& nu.* 12, *quem*
61 *ſequitur Odd. all. conſ.* 3. *num* 37. *vbi Bertrandi doc-
trinam impugnat Carpan. ad d. ſtatut. Mediolani* 298
num. 300. *cum ſeq. & num.* 318. *verſ. niſi dicere ve-
llimus lib. p. vbi verſ. Pro hac opinione ſcribit*, quod
legitima non cenſetur ſublata in omni diſpo-
ſitione, niſi expreſsè de ea diſpoſitum ſit, &
62 teſtatur ita fuiſſe iudicatum per Coll. Medio-
lani anno 1581, contra concluſ. *Rol. in tit. conſ.*
62. *lib.* 3.
Per quod fundamentum, & deciſionem Coll. Me-
diolani, apertè patet benè conſuluiſſe *Bal. ſuper
ſtatuto Terdonæ citato conſ.* 273. *lib.* 5., & malè per
63 *Socin. Phanuc. & Surdum fuiſſe reprobatam ipſius
Baldi ſententiam vt ſupra fuit explicatũ*, Quæ Baldi
ſentẽtia magis placet, & eã approbat *Pichus in
d. repet. Auth. Præterea nu.* 40. *C. vnde vir, & vxor*,
quando ſtatutum ſimpliciter diſponit, nec
64 verbum facit de legitima, Ea ratione quia ſta-
tuta ſtrictè ſunt intelligenda, nec amplianda
ad legitimam non expreſſam, vt vulgare eſt,
& probat Crot. in d. Auth. præterea num. 41.
Quia legitimæ multa ſunt priuilegia, & illius ſup-
plementum à legatarijs, etiam poteſt conſe-
65 qui, quando parentes factis multis legatis mo-
dicam portionem reliquerunt filijs, & ſic mi-
nus legitima, *vt poſt Bar. probat Alex. in l. in quar-
tum in fin. ff. ad l. falcid. Bertrand. in d. repet. l. hac
edictali num.* 30. *verſ. A legatarijs vero*, Et quam
66 legitimam diminui per ſtatuta non in totum
tolli poſſe, communiter tradunt *Scrib. & præ-
ſertim Bal. in §. optime in Auth. de nuptijs, & in d.
l. hac edictali num.* 20, *Alex. in l. quod de bonis §. fin.
ff. ad l. falcid.* vbi ſubſiſtente cauſa id tantum
agi poſſe tradit, & ſequitur *Bertrand. in d. repet.
d. l. hac edictali, verſ. ita tamen num.* 14. *C. de secun-
dis nuptijs, Dec. conſ.* 19. *Calca. conſ.* 11. *num. eo
conſ.* 36. *num.*
Ex his verò conſtat, quod quamuis relicta legiti-
ma filijs, de reſiduo poſsint parentes ad libi-
tũ diſponere, vt probauimus ſupra per *d. l. quo-*
67 *niã in prioribus, et l. omnimodo C. de inoff. teſtam.*
vt liceat Patri inequales filios relinquere, dum
tamẽ legitimã nõ minuat *§. optime, & §. pen. in
Auth. de nuptijs*, & ſic Aequales in lucro legis
hac edictali eſſe debeant filij, licet inæquales
68 in prouidentia Teſtatoris: *Bal. loco relato num.*
16., Tamen limitatur hoc, quando diſpoſitio
69 facta eſſet fauore Victrici, vel Nouercæ per *d. l.
hac edictali*, quo caſu filij quid plus in odium
70 Victrici, vel Nouercæ poſſunt conſequi vltra
legitimam *Bertrand. in d. l. hac edictal. verſ. ita ta-
men nu.* 12. *vbi verſ. addo quod*, Ampliat hoc etiã
intelligi quando Pater plus relinquiſſet Ama-
61 ſiæ, ſeu Concubinæ, Vel mater Concubinario,
atq; filio legitimato, & naturali, Prout hoc idẽ
prius probauerat in alia *repet. einſdẽ l. n.* 20, *&
& 21. vbi* plura adducit fundamenta poſt *Io.
de Gatronibus in rubr. C. de ſecundis nuptijs num.* 25.
Et cuius legis diſpoſitionem procedere non ſolũ
in Patre, aut Matre, ſed etiam in Auo, & Auia,
& proauo, & proauia probat *Bal. ibid. num. p.*
dum Auus, ſiue Auia habens nepotem ex filio
præmortuo, ſpreta naturali charitate nepotis,
ad ſecunda vota conuolauit, & plus reliquit
vxori quam nepoti, quia habetur illud plus pro
non ſcripto per hunc Textum, & applicatur
nepoti cui facta eſt iniuria *Corn. cõſ.* 82. *n.* 5. *lib.* 3
73 Quamuis in materia ſtatutorum contrarium
eſt affirmandum, qua vbi ſtatutum verba facit
de Nouerca ſimpliciter illud non intelligitur
de Nouerca magna quæ eſt vxor Aui, *ita probat*
74 *Bal. loco rel. num.* 22, *&* 23. maxime in ſtatutis
odioſis, cum odia ſint reſtringenda, non am-
plianda iuribus vulgatis, & ſequitur *Bertrand.
verſ. quam obſeruat num.* 6.
Si verò mulier ſecundo nupta commiſsit adulte-
rium ob quod dotem amiſit, & applicatur vi-
75 ro; Videtur non potuiſſe nocere filijs primi
matrimonij ſaltem poſt mulieris obitum, *vt
probat Cynus in eadem l. hac edictali, & ibi Bal. num.*
11. *ac in l. aſſenſum C. de repudijs*, vbi diſtinctio-
nibus quæſtionem ſoluit.
Quæ lex locum etiam habet in vſufructu relicto
76 Nouercæ, vel Victrico; quia non conſideratur
forma relicti, ſed affectus rei, Et facta æſtima-
tione hæreditatis ſi habita ratione vſufruc-
tus, & ætatis Victrici, vel Nouercæ reperiatur
quod plus habeat quam filius, Illud plus ei
auferetur, & filijs applicatur, vt ibidem probat
Bal. num. 19. *& ſequitur Bertrand. in d. verſ. Ita ta-
men num.* 12, Et extimatio fiet iuxta diſpoſitio-
77 nem *l. hæreditatum ff. ad l. falcid. Theſaur. all. deciſ.*
184. *num.* 8., Vbi etiam tradit quod vbi ſtatu-
to, vel cõſuetudine daretur victrico vſufructus
totius dotis eius vita durante, Tamen ahuc
78 filius conſequeretur legitimam ſtatim per *l.
Quoniam in prioribus C. de inoff. teſtam*; Et legato
vſufruct. omnium bonorum patri, vel matri
79 non intelligitur in eo comprehenſa legitima,
Bar. in l. Vxori ff. de vſufr. leg. Dec. conſ. 418. *num.* 2.
& 485. *num.* 14, *& ita iudicaſſe Senatum Taurinen.*
80 *teſtatur Theſaur. num.* 9. *quamuis contrarium pro-
bauerit Rol. de lucro dotis all. qu. num.* 4.
An autẽ ad cõſequendũ beneficiũ huius *l. hac edi-
ctali*, neceſſe ſit quod filius adeat hæreditatem
Patris, vel Matris, cuius factũ impugnat; Et pri-
mã facie inquit ibidẽ *Bal. n.* 18, quod ſic, Quia ſi
illud habetur pro non ſcripto; Ergo remanet
in corpore Patrimonij diſponentis, ideſt teſ-
82 tatoris, A qui patrimonium oportet deferri,

iure hæreditario, l. generaliter §. in his C. de ſe-
cundis nuptijs, Ergo &c. Contrarium tamen de-
83 fendit Bal. eodem loco, ea ratione quod lex hæc
non ſolum aufert Nouercæ, ſed defert filio, Et
delatio operatur ſingulare beneficium huius
84 legis in quo non requiritur aditio hæredita-
ris, arg. Auth. hæres C. de ſecundis nuptijs.

Et quatenus vnus ex filijs prioris matrimonij re-
pudiaret lucrum ex d. l. hac edictali ſibi competens,
Eius portio non accreſceret alijs cum ipſi con-
iuncti ſint coniunctione legali, & veniant ex
85 Priuilegio d. l. hac edictali, quo caſu ius accre-
ſcendi non habet locum l. muliere, & Titio ff. de
condic. & demonſtrat.; Niſi tamen vniuerſam hæ-
reditatem repudiaret non tantum lucrũ præ-
86 dictũ, Quia tunc procederet ius accreſcendi.
etiam ex mera coniunctione legali l. ſi ſeruus cõ-
munis ff. de aquir. hæreditate, & docet Bal. in d. l. hac
edictali num. 42. qui ſubijcit quod tunc quilibet
87 filiorum tantum habebit quantum ſecundus
Vir.

Si autem decederet aliquis ex filijs primi matri-
monij ante parentem qui ſecundum matri-
monium contraxerat, eius portio tranſmitte-
88 retur, ad eius liberos, nõ autem ad extraneos
Tex. eſt in Auth. ad vos C. de ſecundis nuptijs, &
poſt alios probat Cran. d. conſ. 142. num. 6.

Quando autem Victrico, vel Nouercæ aufertur
illud plus quod ſibi fuerat relictum ex benefi-
cio d. l. hac edictal., Tunc ad omnium fructuum
89 etiam præceptorum reſtitutionem tenebitur
Victricus, ſiue Nouerca, Quia cum l. hac edictal.
diſponat ipſo iure quod illud plus debeatur
liberis mortua muliere, & illud pro non ſcrip-
to habeatur, & ſic ipſo iure reſoluatur plus
90 relictum; Sequitur quod ex eo tempore ſtatim
debeant fructus reſtitui, non expectata peti-
tione, aut litis conteſtatione Glo. & Doct. in §.
p. in Auth. de inceſt. nupt.

Cum ratione illius pluris dicatur in mora ante
91 litem conteſtatam Victricus, ſiue Nouerca,
nec alias ſe cõpati poſſint iſta duo quod fruc-
tus debeant reſtitui ſtatim ſecuta morte relin-
quentis non expectata petitione, vel litis con-
teſtatione, Et quod non ſit in mora, vt elegan-
92 ter probat Rim. Iun. conſ. 333. num. 19. cum ſeq. &
37. vbi plura adducit fundamenta, & rationes,
ac contrarijs reſpondet, & ſcribit Peregr. conſ.
107. in fine lib. 3.

Qui Rimin. num. 36. tradit concluſionem extendi
etiam ad fructus induſtriales, ſeu conſumptos
93 ſtante mala fide, & defectu tituli Salyc. in l. cer-
tum C. de rei venditione, & in l. mala fide C. de con-
dit. ex lege reprobato Bal. in conſ. 292. ſiue 297. lib.
4. in antiqu. & conſ. 22. num. 5. in nouiſ., vbi tra-
dit, quod in conditione ex l. hac edictali, non ve-
niunt fructus ante litem conteſtatam; Excep-
94 ta illa parte, quæ debetur loco legitimæ ipſis
filijs, quia ante non eſt poſſeſſor in mora, quem
Baldum contrarium voluiſſe in conſ. 336. in fine, ſcri-
bit Rimin. dicens quod cum reſoluatur ipſo iu-
re, ſtatim ex eo tempore debent fructus reſ-
titui non expectata petitione, vel litis conteſ-
tatione ex all. Glo. & Doct. in §. p. verbo iminere in
Auth. de inceſt. nupt. idem Bal. in Auth. inceſtas in
fin. C. eod. tit., Tiraquel. in l. ſi vnquam verſ. reuerta-
tur num. 19. C. de reu. donationibus, Et de legitima
filio debita vna cum fructibus perceptis per
hæredem à die mortis Patris probat per Tex. in
§. prohibemus in Auth. de trien. & ſemiſ. Guidob.
A Inoc. 128. num. 18. & tradit Carp. ad ſtat. 485. nu.
26. cum ſeq. lib. 2.

Neq; à beneficio huius legis hac edictali priua-
95 tur filius ob non confectum inuentarium, quia
nihilominus eo fruitur cum non agatur de hæ-
reditate vniuerſali, in quo fraus potuerit cõ-
mitti occultando res hæreditarias, ſed de be-
neficio particulari huius legis, vt poſt alios
probat ibidem Bertran. in verſ. ſi verò plus nu. 28.
& tradit Fabianus in repet. Auth. nouiſſima nu. 159.
C. de inoff. teſtam.; Vbi ſcribit quod filius ob non
96 confectum inuentarium non amittit legiti-
mam; Sed ea detracta tenebitur inſolidum
filius ad reſiduum, qui poterit incarcerari l. fin.
97 §. in computatione C. de iure delib. Quemadmodũ
etiam filius inſtitutus in ſola legitima, non te-
98 netur facere inuentarium, vt not. Glo. in §. San-
cimus in Auth. de hæredit. & falcid. & tradit Bal. in
l. cum à Matre C. de rei vendicat. & ſequitur Fabia-
nus loco rel. n. 159. in fi. Franch. deciſ. 435. n. 11. &
44. Quo caſu etiã declarauit diſpoſitionem d. l.
99 hac edictali procedere quando eſt facta dona-
tio filijs ſecundi matrimonij in capitulis ma-
trimonialibus (quod magis eſt) Neque legem
100 illam eſſe correctam per conſuetudinem Ci-
uit. Neapol. ſi qui moriens verbo relinquere
verſ. poſſet ergo.

Prout eandem ſententiam amplectitur etiã Marta
pleno voto 67. Vbi nullum eſſe teſtamentum
Matris, in quo minus relinquerat filijs primi
matrimonij quam ſecundi probat poſt Franc.
de Albergatis inter conſil. Caſtrenſ. 26. lib. p. & Io.
de Lignano conſ. 263, & poſt Cran. conſ. 193. nu. 11.
qui ad contrarium reſpondit.

Et quam concluſionem communem eſſe admit-
101 tit Bal. vt ſupra relatus in l. p. qu. 2. ff. de inoff.
dot. dum admittit totum mundum, & naturam
tenere contrarium eius quod ipſe conſuluit.

Cuius opinionis alia fundamenta, & rationes
amplè explicat Theſaur. cit. deciſ. 170. num. 2, & 3,
ac num. 9, ſequenti verò num. 12. cum ſeq. plur. reſ-
pondet ad contraria, & illa eneruat.

Limitat tamen ibi num. 12. concluſionem ipſam
quando tempore quo mater reliquit plus filijs
102 ſecundi matrimonij quam primi, mortuus
erat ſecundus maritus, Quia tunc ceſſaret prę-
ſumptio fraudis in l. hac edictal. conſiderata, cum
dicti Textus ratio militaret viuente tantum
marito.

Prout pariter limitatur ſi illud plus quod fuerat
relictum filijs ſecundi matrimonij manifeſtè
conſtaret non fuiſſe relictum contemplatione
103 Victrici, & non in fraudem, vel ad cautelam,
Sed bono zelo tuitu, Et intactu filiationis tan-
tum,

Digitized by Google

rum, Ex aliqua rationabili cauſa, Vt puta, ſi
pauperrate laborarent filij ſecundi matrimo-
nij, E contra diuites eſſent filij prioris matri-
monij, Quia tunc ceſſaret ratio d. l. hac edictali,
vt probat Caſtrenſ. conſ. 150. lib. p. & ſequitur Ber-
trand. ibidem in l. hac edictali num. 19. Franciſcus
Marc. deciſ. 27. lib. 2. quos ſequitur Theſaur. all. deciſ.
104 170. num. 32. Quæ tamen limitatio non eſt ſine
ſcrupulo, vt ibidem ſubijcit Theſaur., Cum l. hac
edictal. facta fuerit non ſolum odio mariti, &
mulieris, ſed etiam fauore filiorum primi ma-
105 trimonij, cui derogari non poteſt per ma-
trem contradicentibus filijs.

Si verò huiuſmodi ſecundo matrimonio conſen-
ſum præſtitit filius non idcirco dicitur renun-
106 ciaſſe beneficio d. l. hac edictal., Vt etiam dici-
tur de conſenſu Viri, vt ad ſecundas nuptias
conſularet vxor, vt per l. Caius ff. de pignor. act.
probat Sarmien. lib. p. Seleſt. interpret. cap. 4. nu. p.,
Quæ ſententia ſatis AEQVA videtur, quid-
107 quid dicat Theſaur. loco relato num. 29. verſ.
amplia. quintò; Ne diſcordia, & diſſidia nutriã-
108 tur inter matrem, & filios primi matrimonij
contra diſpoſitionem l. liberto ff. de obſeq. parent.
& patr. præſtand.

Credendum enim eſt filium, vel maritum proprio
honori conſuliſſe per huiuſmodi conſenſum,
109 cum nullus domeſticarum rerum, vel actio-
num, vel vxotis ſuæ morum plus ſcire poſſit
quam maritus, vt explicat Sarmien. loco relato nu.
3. Qui verſ. non obſtat, ſubiungit diſpoſitionem l. hac
edictal. non eſſe fundatam ob iniuriam factam
filijs per matrem, ſecundo nubendo, ſed quia
AEQVITATI, naturali, & rationi conſonum
110 eſt, vt bona laboribus prioris viri quæſita,
non cedant in vtilitatem vitrici, vel eius filio-
rum, ſed reſeruentur filijs alterius prioris ma-
111 trimonij, Quam tamen rationem minime
veram eſſe puto, Cum non agatur de facultate
Viri, ſed de dote, & hæreditate vxoris cuius
maiorem partem habere non debet Vitricus,
ſiue eius filii, quam filli prioris matrimonii, vt
ad litteram explicat Tex. ipſe in d. l. hac edictali.

Superflua tamen eſt hæc quæſtio in hac Ciui-
tate Mediolani cum illa ſublata ſit per ſtatutum
365. lib. p. quo expreſsè cauetur, ne aſcendens
112 poſſit quouis modo meliorare conditionem
deſcendentium, Itaut æqualis omnes filios re-
linquere debeant parẽtes; De quo ſtatuto egi-
mus ſupra cap. 96. num 50. Et ſuper quo præter
Carpan. abunde ſcripſerunt Theſaur. Iun. qu. famil.
92. lib. p. Bimius conſ. 262. num. 19, & conſ. 264. per
tot., & Polyd. Ripa ſing. obſeru. 231, & 232, ac obſer.
248, & 252. ac 296. & Menoch. conſ. 1097. per tot.

An autem poſſit filius legitimam ſolam accepta-
re, & hæreditatem repudiare, vt euitet vexa-
113 tiones creditorum, Dubia ſatis eſt quæſtio
de qua amplè Fabianus in d. Auth. nouiſſima num.
150. C. de inoff. teſtam. cuius dicta hic referre iu-
uat, Et primo affirmatiuã facit per diſpoſitio-
nẽ Tex. in l. quoniam in prioribus, & l. ſcimus §. cum
autem C. de inoff. teſtam. vbi legitima debetur
114 omni remoto onere; Cogi autem filium adire
hæreditatem, vt conſequatur legitimam dici-
tur onus, Ergo &c.

Secundo quia legitima nõ perditur propter ino-
bedientiam hæredis, vel propter non confec-
115 tum inuentarium, vt in Auth. hoc amplius C. de
fideicommiſſ. & in Auth. ſed cum teſtatur C. ad l. fal-
cid. & ibi Glo. Fortius hoc ſibi à principio per-
mittitur nõ adire, & velle legitimã, quia faci-
lius impeditur quid fieri, quã tollatur iam fa-
116 ctũ l. patre furioſo ff. de his qui ſunt ſui, ſiue alieni
iuris.

Tertio quia in legitima propriè filius non eſt hę-
117 res. l. cum à matre & ibi Glo. C. de rei vendicatione,
Quarto quia ius naturale non poteſt corrumpi
118 à iure ciuili, l. eas res ff. de capitis diminutione,
ſed legitima debetur de iure naturæ d. l. quoniã
in prioribus C. de inoff. teſtam. Igitur nullo modo
poteſt impediri propter non aditionem.

Quinto quia per Tex. præciſum in l. filio pater ff. de
119 leg. p. Vbi filius poteſt acceptare legatum ſibi
factum, & repudiare hæreditatem, Quia iudi-
tium teſtatoris non dicitur, tunc impugnari ab
eo, qui iuſtis rationibus noluit hæreditariis,
120 oneribus implicari, Si autem conceditur in
legato fortius in legitima eſt admittendum,
vbi eſt maior ratio, Quia non ſolum filio, ſed
cuilibet hæredi inſtituto, permiſſum eſt repu-
121 diare hæreditatem, & acceptare legatum l.
cum reſponſa C. de legatis, l. qui filiabus § p. ff. de leg.
2. & l. qui filiabus §. fin. ff. de leg. p.

Pro negatiua verò facit, quia inſtitutio non po-
122 teſt diuidi l. Verbis ciuil. in 2. reſpon. ff. de vulg.
& pupill. & l. p. ff de acquir. hæred., quam ſenten-
tiam ſequitur ibidem Dyn., & Cynus, neq; filius
123 poteſt pro parte acceptare, & pro parte re-
pudiare l. quidam elogio C. de iure delib. & l. p. ff.
de acquir. hæred.

Si autem filius eſſet grauatus pro legitima in re-
bus proprijs mea, tũc procedere prima opinio
l. mea res ff. de condition. & demonſtration. et pro-
bat Bald. in l. ſcimus num. 11. C. de inoff. teſtam. vbi
multos proponit caſus in quibus relicta im-
putantur, nec ne in legitima per filios, &
concludit, quod ea quæ iuditio teſtatoris per-
ueniunt ad filium ſine pendentia conditionis,
124 Vel de eius ſubſtantia imputantur, Cætera
verò non, Et maximè quæ à caſu pendent, vt
125 ſunt fructus bonorum poſt Teſtatoris inte-
ritum recollectorum, vel ob mortem vſufruc-
tuarii, & ſimilibus, latè Fabianus in d. Auth. nouiſſ.
num. 150. cum ſeq. et latè tradit Alex. Trentacinq.
lib. p. var. reſolut. tit. de legit. reſol. 5. per totum.

Quæ tamen concluſio limitatur quando filius eſ-
ſet inſtitutus in certa re hæreditaria, cum gra-
uamine, Quia poteſt eam rem retinere, & di-
126 cere volo legitimam meam, & quod eſt vl-
tra legitimam repudiare l. ſi liberti §. quid ergo
ff. de bon. quæ lib. vt tenet Bal. in Auth. ſi quæ
ruinas ſub num. 8. verſ. Quarta ratio C. de Sacroſ.
Eccl., facit l. ſi domus de ſeruit. Vrban. prædiorum.

Et licet Fabianus relato num. 150. verſ. Dicendum eſt
primo;

Digitized by Google

primo, hanc partem teneat mox *verſ. Alias autẽ*
127 *mihi viſum eſt; Contrarium probet*, *Tamen ſe-*
quenti num. 151. *verſ.* non tamen per prædicta
concludit non eſſe recedendum à communi
Doctorum opinione, & cogitandum, ac ſi hæc
vltima opinio ſit communior dum reſpondit
ad dictũ §. *quid ergo*, eſſe slz. caſum ſingularem
128 in patrono, nec procedere in filio.

Primam tamen opinionem poſſe slz. repudiare
hæreditatem retenta legitima ſequi videtur
129 *Doctiſſimus Alex. Trentacinq. dicto libro p. var.*
reſolut. tit. de legitima reſol. 4. *ſub num.* 11. *in fine*,
vbi concludit quod quando renunciat hære-
ditati, Non conſtat quod voluerit renuncia-
re legitimæ, cum multi ſint, qui accepta legiti-
ma, hæreditatem recuſant, & ideò ſub verbis
130 generalibus renunciationis hæreditatis non
comprehenditur legitima de qua ſpetialis mẽ-
tio fieri debet, nec ſufficere ſimplicem hȩredi-
taris renunciationem ad excluſionem legiti-
mȩ probat ibidem *Trentacinq. in fine*.

Et quod dictum eſt de legitima idem intelligi
131 debere de re emphyteotica docet *Bald. in*
Auth. ſi quas ruinas nu. 8, *cum ſeq. C. de Sacroſ. Eccl.*
vbi copioſè examinat omnia fundamẽta quã-
do filius repudiata patris hȩreditate poteſt
obtinere rem emphyteoticam pro ſe, & hȩre-
dibus acceptam, ad quem remittitur *Lector*,
ne eius dicta tranſcribere videar.

SVMMARIA.

Diſpoſitio l. hac edictali dicitur odioſa, & cur nu. 1. *et* 2.
Tex. in §. fin. auth. de nuptijs explicatur num. 3.
Excepta legitima filij poteſt Mater omnia relinquere num. 4.
Aequalitas inter filios ſeruanda num. 5.

Pater, ſiue Mater non poteſt relinquere plus filijs communibus, ſiue ſecundi matrimonij quam filijs primi matrimonij. Cap. CXXIV.

VT plenius examinetur materia *d. l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs*, Ea ſubſequitur quæſtio an Mater, quȩ tranſciuit ad ſecunda vota, & filios ſuſcepit ex vltimo matrimonio poſſit plus his vltimis filiis relinquere, quam aliis prioris matrimonii, Et ſic in his etiam locum habeat diſpoſitio *d. l. hac edictali*, Quod etiã intelligitur de viro ſecundas nuptias contrahente.

Hanc quæſtionem arduam eſſe valde, & ambiguam tradunt Interpretes, Cum tot tantique Doctores pro vna, & altera parte ſcripſerint, vt vix communior opinio poſſit ſecerni, & diiudicari; Vt tamen inſtitutum noſtrum ſequamur.

Pro affirmatiua quod Mater poſſit plus relinque-
1 re, & ſic non eſſe eam comprehenſam in *dicta*
l. hac edictali facit, *quod prohibitio d. l. hac edictali*
dicitur odioſa, cum auferat Matri, & Patri liberã
2 teſtandi facultatem; Et ideò ſtrictè interpre-
tanda *cap. odium de reg. iur. in* 6. *Bertrand. in d. l.*
hac edictali num. 19. *Capra conſ* 81. *num.* 3.

Secundo facit *Tex. in §. fin. in Auth. de nuptijs*, vbi
dicit Imperator hortatiuè conſulat matri, vt
3 æqualitatem inter liberos ſeruet; Tamen in
fine contrarium ſtatuit, vlz. ſufficere quod ma-
ter legitimam relinquat filiis prioris matri-
monii.

Tertio hanc opinionem ſequuntur plures Doc-
tores, & primo *Bal. in l. p. qu.* 2. *de inoff. dotibus*,
dicens ſe ita conſuluiſſe, & tenere, Quamuis
totus mundus, & natura contrarium teneat;
Idẽ probat in cõſ. 264. 164. *inter conſil. Caſtrenſ. lib. p.*
& conſ. 22. *lib.* 2., *Bertrand. cõſ.* 189. *n* 2. *lib.* 3. *& cõſ.*
112. *lib. p. Durand. de arte teſtandi tit. de lega. cau.*
65. *num.* 2., *Franciſcus Mar. qu.* 27. *lib.* 2. *Boer. deciſ.*
200. *col.* 3. *verſ. ego tamen*, Et alii quos congerit
Theſaur. deciſ. 170. *nu p. cum duob. ſeq. & n.* 9, *et* 10.

Ea præcipuè mouentur ratione dicti Doctores,
quia ſequeretur abſurdum, quod filij ſecundi
matrimonij eſſent deterioris conditionis, quã
quilibet extraneus, Cum excepta legitima filijs
debita poſſit mater omnia cuiq; relinquere
4 *l. Quoniam in prioribus, & l. omnimodo C. de inoff.*
teſtam. Crau. conſ. 241. *num. p. Rol. conſ.* 62. *num.* 25.
lib. 3. Quam ſententiam amplectitur *Fachin. lib.*
3. *contron. iuris cap.* 66.

De AEQVITATE verò contraria ſententia ve-
5 rior, & communior eſt; Vt AEQVALITAS in-
ter filios ſeruetur, vt præſertim cauetur in ip-
ſamet *l. hac edictali in illis verbis*, Omni circon-
ſcriptione per interpoſitam perſonam, vel alio
quocunq; modo ceſſante; Quam ſententiam
ſequitur *Rimin. Iun. conſ.* 241. *num.* 38, *& conſ.* 243.
num. 26, *& conſ.* 428, Et poſt exactiſſimam diſ-
cuſſionẽ comprobat *Theſaur. cit. deciſ.* 170. *nu.* 4.
& num. 11, *cum plur. ſeq. & num.* 24. Vbi conclu-
ſionem hanc eſſe communiorem, veriorem, &
AEQVIOREM tradit.

Hanc eandem opinionem, vti veriorem, & AE-
QVIOREM ſequtus eſt Sacr. Conſil. Neapol.
teſtè *Francho deciſ.* 435. *num.* 11. *cum ſeq.*, *Maſtrill.*
deciſ. 175. *num.* 25. *par.* 2. *Raudenſ. var. reſol. pleno*
cap. 55. *Alex. Trentacinq. lib.* 3. *var. reſol. tit. de ma-*
trim. reſol. 5. *num.* 24. *verſ. ſecunda eſt opinio*, *Surd.*
conſ. 250. *num.* 10. *quos ſequitur Fontanell. de pactis*
nuptial. lib. 2. *clauſ.* 5. *glo* 8. *par.* 3. *nu.* 2. *cum ſeq.* Vbi
hanc opinionem, veriorẽ, & AEQVIOREM,
eſſe ſcribit.

Et quando per Matrem, ſiue &c. facta eſſet dona-
tio ſecundo Viro in præiuditium filiorum pri-
mi matrimonij, & contra diſpoſitionem *d. l. hac*
6 *edictali*; quam idcirco minime valere probat
idem *Fontanella lib.* 1. *clauſ.* 4. *glo.* 9. *par.* 5. *nu.* 197.
reprobato Cancerio var. reſol. cap. 15. *par.* 3. *contra-*
rium tenente tit. de renunciat. num. 344, Tunc ex-
pectanda eſt mors illius qui contra diſpoſitio-
7 nem *d. l. hac edictali donationem fecit*, antequam
de

Digitized by Google

dè ea conquerantur filij primi matrimonii, Et contra eum agant, vt probat *Ant. Faber in eius Cadice Fabriano lib. 5. tit. 5. de ſecundis nuptijs, diff. 11, quem ſequitur Fontanell. cit. glo. 8. par. 3. num. 6. lib. 2;* Quia viuente parente nullum currit
8 tempus liberis ad impugnandam huiuſmodi donationem, *vt ſubijcit Faber loco relato diffinit. 16.* Et ita iudicatum fuiſſe per Senatum Sabaud. teſtatur, quem ſequitur *Fontanell. cit. loco num. 8.*

Qui auctor limitat concluſionem *num. 11.* quando alter ex coniugibus eſſet nobilis, alter
9 verò ignobilis, Quia tunc non habere locum diſpoſitionem *d. l. hac edictali* cõcludit, Cum remuneratoria donatio tunc diceretur, vt etiam talis diceretur, ſi donatio facta eſſet per Senem
10 Vxori iuueni poſt *Surdum conſ. 164. per totum, & Franch. deciſ. 428. num. 4. ac Molettam ad Conſt. Neapol. in 3. parte de ſucceſſion. ex teſtam qu. 20. num. 9.*

SVMMARIA.

Appellationis remedium eſt fauorabile num. 1.

In dubio fieri debet quod eſt minus praiuditiale num. 2.

Negatiua opinio num. 3.

Vbi agitur de momentanea poſſeſſione appellatio regulariter non datur num. 4.

In dubio inclinandum eſt, vt appellatio non detur in quibus regulariter non datur, & cur num. 5. & contra num. 20.

In materia excepta in qua appellatio regulariter non admittitur fit interpratario quæ exceptioni magis congruit num. 6.

Affirmatiua verior, communior, & Aequior num. 7.

Appellatio ſi admittitur de minori praiuditio agitur quam ſi reijciatur num. 8. & 25.

In dubio quod minus praiudicat attendendum num. 9.

Appellationi ſemper in dubio deferendum in quacumq; materia num. 10. vbi adſit etiam clauſula appellatione remota num. 11. ratio quia præſumitur pro appellante num. 12. & 13.

Præſumptio ſtat pro ſententia, & contra appellante num. 14.

Sequeſtratio fructuum conceditur in praiuditium appellantis ob præſumptionem ſententia num. 15. limitatur nõ procedere in initio Iudicij appellatorij n. 16.

Sententia præſumitur potius ſuper poſſeſſione ſucceſſiua quam momentanea lata num. 17.

Dubia, & incerta magis præſumẽda ſunt perpetua n. 18

Appellatio etiam in caſu prohibito ex regula Aequiori admittenda num. 19.

Procraſtinatio in gerendis rebus odioſa quando ſit, & quando lucis num. 21.

Appellationem non eſſe deſertam in dubio eſt pronunciandum num. 23. & 24.

Appellandi tempus eſt continuum, & de momento ad momentum currit num. 25. & 26.

Regula quod dies termini non computetur in termino limitatur in materia appellationis, & cur num. 27.

Diſtinctione conciliantur opiniones num. 28. 29. 30, et 31

Negatio quando non facit rem dubiam num. 32.

Per non factam commiſſionem articuli ſaltem intra decem dies poſtquam Iudex declarauit committendum eſſe articulum, an deſerta remaneat appellatio num. 33. 39. 41.

Appellans ex diſpoſitione legali intra annum appellationem proſequi tenetur num. 35.

Appellans in quibus caſibus ſumma ope niti, & cum importunitate petere Apoſtolos num. 36.

Apoſtolorum locus ſuccedit prouiſio, vt dubio emergente committatur articulus num. 37. 65. 66.

Iudex articuli loco Apoſtolorum reſponſum dat ſuper admiſſione, vel reiectione appellationis num. 38.

Appellans tenetur facere diligentiam, vt ſtatim commiſſio fiat etiamſi expreſsè per ſtatutum non ſit diſpoſitum de præciſo tempore intra quod ſit facienda, & cur num. 40, & 98.

Dilatio maior non eſt danda cui minor debetur num. 41.

Statutum interpretari debet ne contineat abſurditatem num. 42.

Ratio vbi eadem ibi ius idem ſtatui debet num. 43. et 69.

Appellans inſtantiam ſuſtinere debet cum in ea dicatur Actor aliter appellatio deſerta remanet num. 44. et debito termino proſequi appellationem ibidẽ, et n. 45.

Appellans ab inſtantia deſertionem dicitur confeſſus, et poteſt contra eum ferri ſententia tanquam contra confeſſum num. 46.

Qui promittit labi tempora videtur acquiſcere ſententia num. 47.

Appellatum non eſſe, et appellationem eſſe deſertam paria ſunt num. 48.

Appellatio finitur per deſertionem num. 49.

Appellatio deſerta remanet in odium appellantis retardantis eam intra tempus legale introducere num. 50.

Appellans reus ſemper præſumitur fugere num. 51.

Appellatio non obtenta commiſſione, ſiue articulo intra decennium deſerta remanet num. 52. 60. 166. ſequenti autem die facta de Aequitate ſuſtinetur num. 61.

Commiſſio appellationis inſtari debet cum ex officio non concedatur num. 53. et 54. aliter incurritur appellationis deſertio num. 74.

Appellans non inſtando dicitur negligens, et beneficio priuatur appellationis num. 55. 56. 59.

Deſertio pluribus modis committitur remiſſiuè num. 57.

Deſertio probatur per inſpectione actorum num. 58.

Appellanti incumbit onus conſeruandi inſtantiam appellationis num. 62.

Appellans qui articuli cõmiſſionem non inſtetit appellationem deſeruiſſe dicitur ſicut ille, qui pro reſponſione Apoſtolorum non comparuit in termino præfixo num 67. Neq; propter impedimentum ſuperuenieus excuſatur num. 68.

Reſcriptum Senatus Mediolani in caſu appellationis declaratur quo ad deſertionem num. 70. cum tribus ſequentibus, et num. 81, et 82.

Terminus ſtatuarius ſubrogatus loco termini legalis intelligitur reſtrictus ad qualitatem legalis num. 71, 72, 76, et 105.

Commiſſio articuli ſuccedit loco Apoſtolorum num. 75, et 106.

Subrogatus vtitur eodem iure quo ille in cuius locum ſubrogetur num. 77. 118.

Lapſo tempore à lege præfinito minori ſpatio triennali expirat inſtantia ſicut per lapſum triennij num. 78.

limitatur

limitatur vbi ſacto Iudicis non autem negligentia, et dolo appellantis num. 79.

Transacto tempore limitato ad introducendam, ſiue finiendam appellationem deserta remanet num. 80.

Nou. Conſtit. Mediolani quattriduum tribuaat ad appellandum contiauum poſt sententiæ intimationem quo lapso deserta dicitur appellatio num. 81.

Dies aſſignati in rescripto currere incipiunt à die præsentationis, et petitionis executionis eiusdem nu. 82.

Rescripto diſtinctionem non faciente, nec nos diſtinguere debemus num. 83.

Alciatus refellitur num. 84. cum plur. seq.

Nou. Conſtit. Mediolani declarantur quo ad terminum aſſignatum ad proseqnenda appellationem num. 85. 8687.88.89, et 90. et 105.

In lege semper præsapponuntur babilia num. 87.

Lex, vel ſtatutum quotiescumq; cogit Iudicem ad expediendum causam intra tempus, intelligitur ſi pars petierit, vel inſtiterit num. 91.

Statutum Mediolani 99. lib.2. declaratur nu. 92. et 93.

Inſtantia compromiſſi non currit niſi à die acceptationis num. 94. ratio 95.

Tempus Iudici datam ad deciſionem causæ non currit, niſi à die præsentationis rescripei num. 96.

Culpa, & dolus proprius nemini patrocinarè debet n. 97

Ignoranti tempus non currit num. 99.

Prauentio appellato competit num. 100. et voluntaria eſt num. 101.

Voluntatis mera quæ ſunt neceſſitatè non subiacent nu. 102. et limitatar num. 104.

Donatio gratis facta non inducit cbligationem in futuram num. 103.

Appellans non debet baberc longius tempus ad commiſſionem articuli obtiaendam qaam Iudex ad illum definiendum num. 108. 109.

Nou. Conſtit. Mediolani finis quis in cauſis appellationum num. 109.

Appellans deſerre non poteſt ad libitum appellationis causam nam. 110. sed summo ſtudio prosequi non debet aam. 111.

Decem dies Iudici articuli dati non currunt, licet præsentatio rescripei per mensem dilata fuerie num. 112. et quid in eo obseruandum num. 113. 114. et 115.

Appellatus dilatam præsentationem rescrèpei poteſt sententiæ execucionem interim obtiaere citra attentatur incursam non translato tamen ei præcepto appellatione pendente nam. 116.

Terminus legalis reſtrictus in rescripto intelligitur reseriptus cum eisdem qualitatibus num. 117.

Authoris consultatio de hac re num. 119.

Lapso termino decem dierum, et nulla facta declaratione à Iudice articuli appellatia deserta dicitur cum plur. nam. 120. contrarium quod admiſſa cenſetur num. 139.

Iudicis à quo, et Iudicis articuli Iuriſdictio differt dicto nam. 120.

Iudex articuli limitatam habet Iurisdictionem, cuius Iurisdictio lapso decem die expirata dicitur nu. 121. qui terminus ne quidem partium conſensu prorogari poteſt num. 121. 122.

Iudex à qao non respondendo dato termino ad habendum responsum videtur appellationem admiſiſſe num. 123

Iudex articuli virtute rescripti expreſsè declarare debet admittendo, vel reijciendo appellationem nam. 124. cuius reſcripti verbis omnino inherendum nu. 125.

Admiſſia appellationis tacita induci non poteſt per ſilentium Iudicis articuli num. 126.

Appellatio non deuoluit niſi pronunciato caſu appellabili nam. 127.

Appellanti, & appellato quomodo conſultum ſit Iudice articuli non declarante, quamuis inſtante, & proteſtante appellante num. 128. cum ſeq. & num. 141.

Iudicis culpa alijs nocere non debet num. 129.

Iudicis negligentia non excuſat partem, quæ potuit ad ſuperiorem recurrere, et ſibi conſulere nu. 130. et 131

Negligentia Iudicis, et appellantis quando interuenire dicitar, & deserta appellatio nam. 132.

Iudex fraudibus occurrere debet num. 133.

Actus poteſt reiterari quando per primum fuit ſatisfactam menti concedentis num. 134.

Causa consulenda commiſſa ſi Consultor omiſit dare conſilium Iudex debet eam alteri committere num. 135. & cur num. 136.

Geſta à Iudice ſunt ſtricti iuris, & nihil continent præter ea quæ exprimuntur, vel in neceſſariam consequentiam veniunt nam. 137.

Silentium Iudicis articuli (remota negligentia appellantis) admiſſa censetur appellatio, & Aequiori sententia nu. 139. 147. etiā in causa de sui natara inappellabilis num. 141. cur num. 142.

Deciſio fruſtra expectatur de eo quod tacitè subintelligitur num. 140.

In dubio pronunciandum appellationem eſſe admiſſam per ſilentium Iudicis num. 143.

Taciti, et expreſſi par virtus num. 144.

Iudex à quo, et Iudex articuli æquiparantur in materia admittenda, vel dènegandæ appellationis num. 145. cur num. 146.

Neceſſarium non dicitur illud quod ad abundantem cautelam proponitar num. 148.

Supernacaneum eſt ad aliud remedium confugere, vbi magis vtile pro ſe quis poſſit habere num. 149.

Iudicatum Authoris num. 150.

Appellatio in dubio admittitur etiam in caſibus in quibus regulariter eſt prohibita. Cap. CXXV.

Regulare eſt quod in dubio appellatio admittenda venit, quia cū ſit præſidium, & refugium innocentiæ, & oppreſſorum, & dicatur remedium fauorabile iuxta *l.*
1 *2. ff rem ratam haberi* AEQVITATEM. *præſeferens l. non tantum, & l. ſerui ff. de appell. et cap. ad veſtram eod. tit. Gallia conſil. 30 nu. 8,* latè interpretandum venit, vt copiosè ſcribit *Rugin. in tr. de appell. tit. quid ſit appell. præſertim*
2 *sub num. 3.* In dubio enim fieri debet, quod eſt minus præiudiciale *Tex. in l. quoties nihil ff. de reg. iur. et probat Caſtrens. in l. p. ff ſi quis, quem ſequitur Decius conſil. 356. num. p.*

Nihilominus hæſitant ſcribentes an in cauſa, in

qua

qua regulariter appellatio eſt prohibita, vt in
cauſa poſſeſſorij, In dubio admittenda, vel po-
tiua reicienda venit appellatio.

Et negatiuam partem veriorem eſſe putat *Beron.*
3 *in cap. ſuper eo il ſecondo num. 2. de appell. Dec. conſ.*
28. *num.* 8, *& in dicto cap. ſuper eo num.* 4 *quos ſe-*
quitur Neuizan. in eius Silua nuptiali verbo in dubio
quomodo iudicandum num. 47. Vbi generaliter te-
net, quod in dubio non ſit deferendum appel-
lationi vbicunq; appellatio regulariter eſt in-
terdicta.

Hanc ſententiam amplectitur *Alcia. in cap. pernicio-*
ſam num. 68. verſ. nota benè de officio ordin. & conſ.
44. *num.* 10. *cum ſeq. lib.* 6. *ac in conſ.* 37. *num.* 5. *eo-*
dem libro, quem ſequitur Bimius conſ. 167. *num.* 19.
qui eam affert rationem, quod cum agatur de
4 momentanea poſſeſſione, vel de alia materia in
qua regula eſt, vt appellatio non detur, Non
poteſt habere locum contraria regula, Quini-
mo potius inclinandum eſt in dubio, vt appel-
5 latio non concedatur, Vt quanto minus fieri
poteſt recedatur ab ipſis regulis.

Prout hanc eandem ſententiam ſequitur idem
Bimius in conſ. 206. *num.* 4. dum ait quod quando
verſamur in materia excepta, in qua appellatio
6 regulariter non admittitur, Tunc ſit interpre-
tatio, quæ exceptioni magis congruit ex *Dec.*
all. conſ. 28. *num.* 8.

Contrarium tamen ſententiam veriorem, & cō-
muniorem eſſe, & AEQVITATI magis con-
7 gruam docet *Bart. in l. p. num. 6. ff. nil noui, & Ang.*
in l. p. §. interdum nu. 4. ff. à quibus appell. non liceat;
quos ſequitur Iaſ. cōſ. 187. col. p. verſ. ſeptimo multum
facit lib. 7. Gratus conſ. fin. num. 11. & nu. 51. verſ. vl-
timo inficiari lib. 2.

Quam ſententiam comprobat etiam *Decius ſibi*
contrarius in cap. vt debitam num. 23. de appell.,
Eamq; adducit rationem quod de minore præiu-
8 ditio agitur, ſi appellatio admittatur quam ſi
reiciatur.

9 Et in dubio eſſe attendendum illud quod mi-
nus præiudicat *Lancell. de attent. par. 2. cap.* 12.
Ampliat. p. num. 22. cum ſeq.

Eandem ſententiam ſequuntur *Soc*[in.] *conſ. 39 n. 9.*
lib. 4. & Philipp. Francus in cap. conſuluit nu. 3. de
appell. & in cap. conſtitutus num. 18. eodem tit. Vbi
10 tradit quod ſēper in dubio deferendā eſt ap-
pellationi in quacūq; materia, *Atq; in cap. Paſto-*
ralis n. 13. verſ. in gloſa tenet, quod vbi adſit etiam
11 clauſula appellatione remota. Adhuc in du-
bio ſemper ſit deferendum appellationem eā-
dem ſententiam ſequitur *Tiraquel. in tr. le mort*
ſaiſit declar. 6. par. 6. num. 10.

Illud etiam adducunt fundamentum Scribentes
pro hac opinione, quod ratio propter quam in
dubio ſit deferendum appellationi non funda-
tur ſuper eo quod regulariter permiſſa ſit ap-
12 pellatio, ſed ſuper illa quod præſumatur pro
appellante, Quoad initium iuditij tantum, vt
appellatio introducatur, vt doctè ſcribit *Phi-*
lipp. Franc. in cap. de priore num. 2. de appell. & ſe-
quitur Dec. conſ. 356. num. 3; Quæ ratio Aeque
militat, vbi regulariter eſt prohibita appella-
13 tio, ac in caſu in quo regulariter eſt præmiſſa,
vt tradit Contard. in l. vnica C. de moment. poſſeſſ.
limit. 27. n. 7. & 8.

Per quam diſtinctionem temporis initij ſlz. Iu-
dicis, tollitur obiectum illud, dum ſcribentes
communiter affirmant ſtare præſcriptionem
14 pro ſententia, & contra appellantem iuxta *l.*
Imperatores §. fin. ff. de appell. & cap. fin. vbi Doct.
de ſequeſtrat. poſ. & fruct., Vbi habetur quod
ſtante præſumptione pro ſententia conceditur
15 ſequeſtratio fructuum in præiudicium rei ap-
pellantis à ſententia contra ſe lata, quæ alias
non concederetur, *& latè probat Alba conſ. 612.*
num. 11.

16 Ea enim concluſio limitatur non procedere
in initio iudicij appellatorij, quia eo tempore
tantum ſtare præſumptionem pro appellante
patet ex ſingulari doctrina *Franchi, & Decij vt-*
ſupra citatorum, Quamuis alio tempore pro ſen-
tentia ſtet præſumptio, Itaut lata ſententia in
17 dubio præſumendum ſit, quod ſententia ſit la-
ta potius ſuper poſſeſſione ſucceſſiua quam
momentanea cum dubia, & incerta magis ſint
18 præſumenda perpetua *l. ſufficit ff. de condit. indeb.*
cap. ſi gratioſè de reſcript. lib. 6. Tiraquel. de retr. cō-
uent. § p glo. p. à nu. 36. vſq; ad nu. 40. Gomez regul.
de non toll. iure quæſita qu 94 nu. 20, & in cap. p. nu.
69. de reſcript. lib. 6. quos ſequitur Contard. all. lim. 27.
nu. 9. in fine, vbi ſententia hanc eſſe AEQVIOREM
ſcribit.

Quemadmodum appellationem in dubio admit-
tendam eſſe, etiam in caſu prohibito ex regula
19 AEQVIORI, *ſcribit Burſa. conſ. 219. num. 14. lib.*
2, Additionator ad Albam conſ. 611. litt. A. Coſta tr.
de facti ſcient. & ignor. diſtinct. 84. nu. 518, & Poly-
dorus Ripa ſingul. obſeru 214.

Et hanc partem etiam ſequitur idem *Bimius ſibi*
20 *contrarius in conſ. 291. num. 2, & 3.* vbi apertè ſcri-
bit quod etiam in caſibus in quibus regulari-
ter prohibita eſt appellatio, ſemper in dubio
pronunciandum eſt pro appellatione; Cum id
21 minus præiuditij habeat; Nam ſi appellationis
præſidium negatur, cauſa necatur; ſi verò detur
vbi etiam fortè concedendum non foret; Pro-
22 craſtinationis tantum ſit iactura, quæ licet in
gerendis rebus odioſa ſit leuis tamen videtur,
ſi comparetur ad totius cauſæ interitum, ob
reiectum appellationis ſalutare remediū, quod
præfecto euadit in magnum malum, *vt inquit*
Contard. in d. l. vnica in verbo ratione dubij num. 10;
Prout eandem ſententiam etiā ſequitur idem
Bimius in conſ. 372. num. 4. cum qua tranſit etiam
Ruginel tr. de appell. §. 6. glo. l. 2. cap. 5. num. 10.

Hinc ſubijciunt etiam Doctores quod in dubio
pronunciandum eſt appellationem non eſſe
23 deſertam, vt probat *Caſtren. in l. p. ff ſi quis caut. et*
Dec. d. conſ. 28. col. 2. conſ. 356, & conſ. 524. Crau. cōſ.
a 4. nu. 6. quos ſequitur Contard. all. limit. 27. nu. 11.
24 Et ita iudicaſſe Senatum Taurinenſem teſta-
tur *Theſaur. qu. famil. 66. in fine lib. p.* quamuis cō-
trariam opinionem poſt alios tenuiſſet *Vital.*
deciſ. 31,

deciſ. 31, *&* 32. *par. pr.* dum tradit appellantem
teneri probare ſe appellaſſe tempore debito,
25 & intra horam congruam, Quia tempus ap-
pellandi eſt continuum, & de momẽto ad mo-
mentum currit, in tantum, vt ſi ſententia lata,
26 vel intimata ſit die prima Aprilis hora 13, &
appellatum ſit die decima hora 14, Deſerta
erit appellatio, & ſententia tranſitum feciſſe in
iudicatum diceretur; In materia enim ap-
27 pellationis limitatur regula illa quod dies ter-
mini non cõputatur in termino, quia fallit hoc
caſu fauore rei iudicatæ, vt per *Gl. vlt. in l. datio,*
ſiue ratio 3. §. fin. ff. de act. empt. probat Lancell. de
attent. par. 2. cap. 12. in præfatione nu. 67. Theſaur.
qu. famil. 66. num. 2. lib. p. Quidquid ſcribit *Gra-*
tian. deciſ. Mareb. 124. *ſub.* 2. *&* 3.

Contrarias verò opiniones in principali quæſtio-
ne vt ſupra adductas fœdere diſtinctionis con-
28 ciliare ſtudet *Contard. cit. limit.* 27. *num.* 11. Vi-
delicet vt prior opinio procedat quando nulla
adeſſet expreſſa cauſa læſionis, ſiue grauami-
nis; Cum enim Iudex videt appellationem in-
terpoſitã contra formam iuris communis de-
29 bet in dubio præſumere eam non eſſe admit-
tendam, quia non videtur eam interponi in ca-
ſu ſpecialiter permiſſo, Ideò eam vti friuolam
reicit.

Altera verò opinio procedat quando exprimitur
cauſa per quam apparet quod appellatio inter-
30 ponitur ratione patentis grauaminis, & ſic in
caſu ſpecialiter permiſſo per ea quæ tradit *Fe-*
lin. in cap. quoad conſultationem num. 20. *verſ. requi-*
ritur autem de re iudic. & probat idem Contard. loco
relato limit. 9. *num.* 1, *&* 2, *& tradit Rebuff. ad Conſt.*
Regni tit. de appell. art. 8. *glo. p. num.* 2, *& art.* 9. *glo. p.*
num. 3. *poſt Ruginel. tr. de appell. §.* 2. *cap.* 3. *ſub nu.*
193. *verſic. huic tamen Gratian. lib. p. diſcept. forenſ.*
41. *num.* 7. *&* 31. *ac cap.* 74. *num.* 12, *& cap.* 76. *n.* 8.

Quæ dubietas oriri poteſt, aut ex facto, aut ex iu-
31 re per negationem partis, quæ tamen negatio
non dicitur facere rem dubiam quoties negãs
32 habet contra ſe ſententiam, vel inſtrumentũ,
ſiue alias probationes legitimę factas, aut præ-
ſumptiones iuris, vt poſt *Felin. in cap. ſi Clericus*
de foro compet. tradit Contard. all. limit. 27 *num.* 13.
cum plur. ſeq.

Cæterum duæ in hac materia practicabiles valde
ſe offerunt Quæſtiones dilucidandæ, Altera
33 an per non factam commiſſionem articuli ſal-
tem intra decem dies poſt quam Iudex decla-
rauit committendum eſſe articulum, deſerta
remanſerit appellatio, & executioni idcirco
ſit mittenda ſententia; Altera verò, an per non
datam reſponſionem à Iudice articuli intra de-
34 cem dies ſibi aſſignatos per reſcriptum Sena-
tus ad faciendam declarationem; Deſerta pa-
riter remaneat appellatio, vel potius admiſſa
illa cenſeatur.

Quoad primam quæſtionem, vel agitur de diſ-
poſitione legali per quam appellans intra an-
25 num appellationem proſequi tantum tenetur
iuxta *Tex. in Auth., & qui appellat. C. de tempor.*
appellationibus 2, Vel agitur de diſpoſitione ſta-
tuaria, ſiue Nouarum Conſtitutionum, & de
litteris Sen. Excellentiſs. Mediolani in quibus
de forma ſolet mandari Iudicibus, vt ſi cauſa ſit
appellabilis admittatur appellatio, & dubio
emergente termino decem dierum committa-
tur articulus Doctori de Colleg. partium con-
fidenti qui eodem termino declaret an appel-
latio ſit admittenda necne.

Et vtroq; caſu tenetur appellans ſumma ope niti,
36 & cum importunitate petere, vt Iudex det ſibi
Apoſtolos *l. p. ff. de liber. dimiſſ. & cap. ab eo de ap-*
pel. lib. 6. *l. ant §. illud C. de temp. appell. Alex. conſ.*
19. *ſub num* 3. *verſ. Vnde debuerunt,* Quorũ Apoſ-
tolorum loco ſuccedit clauſula in reſcripto Se-
37 natus, vt dubio emergente committatur arti-
culus &c. vt probat idem *Alex. in conſil.* 164. *nu.*
6. *verſ. quibus Apoſtolis lib.* 2. *quem ſequitur Rugi-*
nel. d. tr. de appell. §. 6. *glo.* 2. *cap.* 5. *nu.* 5. *verſ. quarta*
ratio.

Quia Iudex articuli reſponſum dat ſuper admiſ-
38 ſione, vel reiectione appellationis loco Apoſ-
tolorum, vt ſcribit ibidem *Ruginel. cap.* 5. *nu.* 32,
& tradit Ludouiſ. deciſ. 573. *ſub num.* 14. *verſic. Vbi*
redditur ratio, In tantum vt ſi appellans negli-
gens fuerit in obtinẽdo commiſſionẽ articuli,
appellationem deſertam remanſiſſe dicendum
39 eſt *Clement. quamuis de appell. in terminis Alex.*
conſil. 169. *n.* 5. *lib.* 2, Vbi probat appellantem te-
neri facere diligentiam ſtatim vt cõmiſſio fiat
eam petendo inſtanter, & inſtantiſſimè iuxta
diſpoſit. *d. l. fin. § Illud C. de tempore appell.*, etiãſi
expreſsè per ſtatutum non eſſet diſpoſitum de
40 præciſo tempore intra quod commiſſio eſſet
facienda, Quia cum tempus ad terminationẽ
cauſæ appellationis obtinendam excedere ne-
queat 20. dies vtiles multo minus tẽporis ha-
bere debet appellans ad reportandam cõmiſ-
ſionem, aliter ſequeretur abſurdum, quod in
eo in quo minor exigeretur dilatio, maius ha-
41 beret ſpatium appellans quod non eſt dicendũ
l. p. C. de dilationibus, Et ſtatutum interpretari
42 omnino debet ne contineat abſurditatẽ *l. ſcire*
oportet §. Illud ff. de excuſ. tutorum, vt ratiocinatur
Alex. veritatis pater loco relato, & nu. 7. *Scaccia de*
appell. lib. 2. *q.* 13. *n.* 24, *& Ludouiſ. deciſ.* 573. *nu. p.*
& 12. *cum ſeq.* quod admittere videtur idem
Ruginel. in all. glo. 2. *cap.* 2. *n.* 29. *& cap.* 4. *per tot.*,
43 *ac in cit. cap.* 5. *n.* 28, Vbi enim ratio eſt eadem,
idem ius ſtatui debet *vul. l. cum prætor ff. de Iudic.*

Quod autem diligens valde eſſe debeat appellãs
proſequendo appellationem ſtatutis termi-
nis, & inſtantiam ſuſtinere, cum in ea dicatur
44 Actor aliter appellationem deſertam remane-
re Cautum fuit per Imperatorem in *l. vlt. § Illud*
C. de tempor. appell. dum his vtitur verbis:

Huiuſmodi iniquitatem amputantes, Iubemus
eundem appellatorem niſi obſeruauerit iudi-
tium, & cauſam vſq; ad finem pergerit, ſed etſi
per eum ſteterit quo minus omnia litis certa-
mina impleantur appellatione defraudari, &
ſententiam contra eum latam in ſuo robore

durare, & ad effectum perduci, tanquam ſi ab
initio minime fuerit prouocatum, niſi ipſe ap-
pellator euidentiſſimis probationibus poſſit
oſtendere, ſe quidem ſumma ope niſum vo-
luiſſe litem exercere, Per Iudicem autem ſte-
tiſſe, vel alium inexorabilem cauſam ſubſequu-
tam propterquam hæc facere minime valuit.

Idem cauetur per Summum Pontif. *in Clement.*
45 *ſicut de appell.* vbi habetur appellans debito tẽ-
pore appellationem proſequi, & finire tenetur,
quod ſi iuſto impedimento ceſſante non fece-
rit debebit eius appellationem deſertam cen-
ſeri.

Ex his apertiſſimè patet appellantem teneri
ab proſecutionem appellationis, & ſic ad ſuſ-
tinendã inſtantiam aliter deſertam remanere
appellationẽ, vt probat *Alex. cit. conſ. 164. nu. 3. cum ſeq. lib. 2, Oſaſc. deciſ. 109. num. 14. Carpan. ad ſtatut. Mediol. 42. num. 232. lib. p. Bimius conſ. 356. num. 29. Alex. Trentacinq. lib. 2. var. reſol. tit. de appellation. reſol. 11. num. p. cum ſeq. & nu. 17. Fachin. controuerſ. iur. lib. p. cap. 79.*

46 Appellans enim ob inſtantiæ deſertionem di-
citur confeſſus, & poſſe contra eum tanquam
contra confeſſum ferri ſententiam ſubijcit idẽ
Bimius num. 34, & 39, Quia qui permittit labi
47 tempora, Videtur acquieſcere ſententiæ, vt
poſt *Bal. tradit Rebuff. in d. tit. de appell. art. 15. glo. p. num. 11. idem Bimius conſ. 70, nu. p.,* & paria ſũt
non eſſe appellatum, & appellationem deſer-
48 tam eſſe, ſcribit *Lancell. de attent. cap. 12. ampliat. 1. num. 21. par. 2.*

Ratio eſt quia appellatio finitur per deſertionẽ,
49 vt probat idem *Lancell. loco cit. nu. 29. & 33. & tradit in præfatione dicto cap. 12. nu. 26. cum ſeq.*
& appellantem à ſententia facere ſuam illam
ſententiam, & omnia acta per prius geſta, ita
vt inſtantiam ſuſtinere teneatur tradit. *Ludouiſ. deciſ. 259 num. 8.*

In odium enim appellantis retardantis appella-
tionem introducere, & proſequi intra tempus
50 à lege ſtatutum appellationem deſertam re-
manere deciſum fuiſſe per Curiam Parlamen-
ti Delfinalis teſtatur *Guidapapa qu. 213. ſub nu. p.*
quem ſequitur *Lancellot. d. cap. 12. ampliat. p. num.*
51 13, Cum reus appellans præſumatur ſemper
fugere, *l. properandum §. ſi quid, & ibi Iaſon. in 3. notab. C. de Iudic.*

Quæ deſertio committitur eo fortius ſi appel-
lans intra terminum dierum decem minime
52 obtinuit commiſſionem appellationis, ſiue
articuli, vt diſponit reſcriptum, & habetur in
cap. cum ſit de appell. ac probat *Creſcent. deciſ. p. alias 25. de appell.* quem ſequitur *Lancell. in cit. cap. 12. ampliat. p. nu. 23. Ludouiſ. deciſ. 573. nu. 14,*
53 Quam commiſſionem idcirco inſtare debet
appellans, & inſtanter eam petere, vt probat
Alex. conſ. 19. ſub num. 3. verſ. eo quia dictum ſtatutum, & ſub num. 5. verſ. & ſi nullus inſtetit lib. p.,
54 Cum ex officio non teneatur Iudex deuenire
ad commiſſionem, vbi non ſit inſtatus ab ap-
pellante, qui propterea dicitur negligens in
proſequenda appellatione, ſi commiſſionem
55 non inſteterit, & ob id ab eius beneficio cadit,
vt ſubijt *Alex. cit. conſ. 19. ſub num. 1. verſ. & in propoſito, & in conſ. 72 num. 5. in fine lib. 6. Dec. conſ. 677. num. 5. Surd. conſ. 8. num. 24. & conſ. 223. num. 27,* in quibus locis probatur negligentiam, &
culpam appellantis, præſertim in non obtinẽ-
56 do commiſſionem cauſæ, ſiue articuli, ſibi, nõ
appellato nocere, ac deſertionem inducere,
vt expreſſè probat *Tortus ad ſtatut. Papiæ in præ-*
57 *fatione num. 933.* Pluribusq; modis deſer-
tionem committi *tradit. Rebuff. in d. tit. de appell.*
58 *art. 5. glo. p. num. 45, cum ſeq.* Et quam probari
per actorum inſpectionem ſubijcit ibidem
Rebuff. & ſequitur Lancell. cit. cap. 12. ampliat. p. num. 8.

Quam negligentiam conſiderat *Alex. all. num. 5. verſ. & in propoſito,* dum appellans quamprimũ
59 potuit impetrare cõmiſſionem inſpecta qua-
litate perſonæ, & diſtantia loci, & non impe-
trauit, quia tunc omnino negligens dicitur
iuxta *not. per glo. in l. p. C. de his qui vt indign. & ibi Bart. in verbo Quæro dicitur.*

Quemadmodum pluries iudicatum fuiſſe appel-
lationem deſertam, quando commiſſio non
60 fuit facta intra decem dies teſtatur idem *Lancell. d. cap. 12. in præfatione num. 67. cum ſequent. pluribus, vbi nu. 74.* etiam tradit quod quando
commiſſio fuit facta ſequenti die poſt decem
ſtatutos, licet de ſubtilitate iuris deſertio erat
61 incurſa, Tamen Rota de AEQVITATE con-
trarium iudicauit ob qualitatem, & grauita-
tem cauſæ, & modiciſſimam moram *Carpan. ad ſtatut. 131. num. 433. lib. p. Facinnt etiam tradita per Afflict. deciſ. 79. num. 3.*

Et eo magis deſertio commiſſa dicitur, per omiſ-
ſam commiſſionem articuli, ex quo ipſe *Nou. Conſtit. in tit. de appell. §. qua appellatione diſponunt,* quod appellans teneatur petere Iudicem
appellationis, & ſic eidem appellanti incum-
62 bere onus etiam conſeruandi inſtantiam ap-
pellationis conſtat, & conſequenter commiſ-
ſionem articuli impetrare, vbi deſertionem
incurrere non velit appellans; Vnde tuta non
63 videtur concluſio firmata per *Ruginell. in d. tr. de appell. § 6. glo. 2. cap. 5. ſub nu. 9* dum commiſ-
64 ſionem articuli factum appellati concernere,
non appellantis ſupponit.

Quandoquidem cum articuli commiſſio ſit pars
ſubſtantialis appellationis, ſiue illius admiſ-
65 ſionis, & eiuſdem admiſſionis via, dum ſuc-
cedit loco Apoſtolorum, vt ſupra fuit proba-
tum, & admittit idem *Ruginel. all. cap. 5. num. 5.*
66 *verſ. quarta ratio, & num. 6,* Cum Iudex arti-
culi reſponſum dare debeat ſuper admiſſio-
ne, vel denegatione appellationis loco Apoſ-
tolorum, vt reperit idem *Rugin. cit. cap. 5 nu. 32, & docet Ludouiſ. deciſ. 573. ſub num. 14. verſ. vbi redditur ratio;* Eo ipſo quod articuli commiſ-
ſionem non inſtetit appellans, deſeruiſſe dici-
67 tur appellationem ſicut deſeruiſſet ille qui
pro reſponſione Apoſtolorum non comparuiſ-

Digitized by Google

ſet in termino præfixo *Tex. eſt in Clem. quamuis*
de appellation. Rota deciſ. 34. tit. de appellation. in
antiquis, & deciſ. 178. par. p. diuerſ. Scaccia de ap-
pellationibus lib. 2. qu. 13. num. 24. cum ſeq. quos ſe-
quitur Ludouiſ. citata deciſ. 573. num. 2, & num. 12.
68 Adeò quod neq; propter impedimentum ſu-
peruenìens excuſaretur appellans, ab hac de-
ſertione *Rota deciſ. 144. num. 2. par. 2. diuerſ., &*
ſubijcit Ludouiſ. all. deciſ. 573. num. 13. Id quod ad-
mittere etiam videtur idem *Ruginel. all. glo. 2.*
cap. 2. num. 29, & cap. 4. per totum, & cap. 5. n. 28,
69 Quia vbi ratio eſt eadem, idem ius ſtatui de-
bet *vul. l. cum Prator ff. de iudicijs*.

Neque negotium faceſcit quod eo ipſo, quod
reſcriptum Senatus non exprimit quod eo ca-
ſu appellatio deſerta intelligatur, ſi commiſ-
ſio articuli limitato termino non ſit facta, Vt
70 neceſſe fuiſſe putat *Ruginel. rel. cap. 5. nu. 15, &*
ſub num. 28. verſ. quarta ratio; Nanq; in iure in-
dubitatũ eſt, quod terminus ſtatutarius, ſub-
rogatus loco termini legalis, vt eſt hic de quo
71 loquitur reſcriptum, ac etiam *ſtatutum Me-*
diolani 131. lib. p. & ſtat. 99. & 196. lib. 2. Subin-
72 telligitur reſtrictus cum eadem qualitate, quã
habebat terminus legalis viz. quod eo termi-
no elapſo, Et non impetrata commiſſione ar-
73 ticuli, Appellatio deſerta remaneret, *Tex. eſt in*
cap. ſapè contingit verſ. quia tamen de appellationi-
bus, & per l. Præſes, vbi Bal. C. de appellat. ſcribit
Decius in cap. Perſonas num. 10, de appellation. &
ibi Abb. in 3. not., Quam ſententiam amplè pro-
bat *Alba conſ. 612. num. 2. cum ſeq.* vbi multos
alios adducit.

Quare eo ipſo quod facta declaratione per Iu-
dicem à quo, quod committeretur articulus,
ſicuti ad ſtatutum diem pro reſponſione
Apoſtolorum comparere, & inſtare tenebatur
74 appellans, aliter deſertionem appellationis
incurriſſet; Ita commiſſionem articuli inſtare
ſtatim debebat poſt declarationem Iudicis à
quo; cum ille ſuccedat loco Apoſtolorum, Ali-
75 ter deſertio commiſſa dicitur; Faciunt tradi-
ta per *Bar. in tr. de perempta inſtantia poſt princip,*
verſ. ſed pone, Vbi apertè tradit ſtatuto ſtante,
quod Iudex debeat definire cauſam intra mẽ-
ſem; Si hoc non perficit Iudex; dicitur perem-
76 pta inſtantia cauſæ, quia illud tempus reſtric-
tum ſuccedit loco temporis legalis.

Subrogatus enim eodem iure vtitur, quo vteba-
76 tur ille in cuius locum ſubrogatur *l. fin. C. de*
tempor. appell. l. mortuo Iudice ff. de Iudicijs, & l.
2. C. de compenſat., & probat idẽ Bart. loco cit. verſ,
Præterea, Vbi inquit quod quando lex mandat
cauſam finiri minori tempore, quam triennio,
78 puta anno, vel menſe, per illius temporis lap-
ſum expirat inſtantia, ſicut per lapſum trien-
nij *l. p. C. de nauicular, lib. 11. quod repetit. Bar. in*
verſ. ſi autem, Qui verſ. Vel poſſumus, concluſio-
nem limitat; quando inſtantia lapſa eſſet fac-
79 to Iudicis, Non autem negligentia, vel dolo
appellantis.

Hanc ſententiam ſequitur *Bal. in conſ. 20. lib. p.*
& Alex. conſ. 42. num. 3. lib. 3. Idcirco tranſacto
tempore vt ſupra limitato ad introducendam,
80 ſiue finiendam appellationem deſerta rema-
net appellatio ipſa, vt poſt *Lancell. & alios pro-*
bat idem Ruginel. de appell. §. 9. cap. p. nu. 17, Oſaſc.
deciſ. 7. num. 6., & Tortus in proem. ſtat. Papia
num. 363.

Corroboratur firmata concluſio dum Nou. Cõſt.
terminum legalem dierum decem ad appellã-
dum, reſtrinxerunt ad dies quattuor conti-
nuos poſt ſententiæ inthimationem, non ex-
preſſa qualitate pænè deſertionis; Et nihilo-
minus inſulſum eſſet hæſitare de deſertione
81 appellationis, Vbi appellans labi permitte-
ret dictum terminũ dierum quattuor ad pro-
ponendam adpellationem, vt de ſe patet.

Præterea perpendi debet quod dies aſſignati in
reſcripto, currere incipiunt à die appreſenta-
82 tionis, & petitionis eiuſdem executionis, *cap.*
ſicut de appellation., & cum verba reſcripti ſint
clara, nec in eis fiat aliqua diſtinctio, Nec nos
83 diſtinguere debemus *l. de pretio ff. de public. &*
tradit Angel. in conſ. 140.

Et ex his ſublata videntur ea quæ ſumma ope, in
contrarium deduxit Erudiriſsimus Alciatus
84 *in conſ. 32. num. 9. cum plur. ſeq. lib. 6. tom. 2.* Vbi
contra veram, & communem iuris concluſio-
nem apertè lapſus eſt (pace tanti viri) & ap-
pellationem non remanere deſertam, per non
impetratam commiſſionem articuli ab appel-
lante intra decem dies, Dum ſupponit termi-
num 20. dierum per Nou. Conſtitut. aſſigna-
tum appellanti ad proſequendam appellatio-
85 nem, currere tantum à die factæ commiſſio-
nis, nec appellantem teneri ad impetrandam
commiſſionem, niſi termino à iure communi
ſtatuto, Vbi appellatus per præuentionem, cõ-
miſſionem ipſam priua non inſtetiſſet.

Namq; cum de veriori contraria concluſione ex
deductis conſtet, & id expreſsè cautum ſit per
reſcriptum, quod de forma dat Senatus Excel-
lentiſs. reliquum erit, Vt fundamentis per Al-
ciatum in contrarium deductis reſpondea-
tur; Et primo mouetur, quia licet verba Con-
ſtitutionis arctant appellantem ad proſequẽ-
dum appellationem intra viginti dies; Id ta-
86 men intelligi debet ad habilitatem, ideſt dũ-
modo electus ſit Iudex ſub quo fiat proſecu-
tio; Cum in lege ſemper præſupponantur cæ-
87 tera habilia *l. qui teſtam. verſ. ſi non aliud de teſ-*
tam. Et abſurdum arbitratur *Aciat. loco relato*
num. 9, & 10, quod curreret tempus appella-
tionis antequam adſit Iudex, coram quo cauſa
debeat agitari.

Verum procederent tradita per Alciatum, quo-
tieſcunq; appellans ſumma ope egiſſet, vt cõ-
88 miſſio cauſæ, ſiue articuli fieret, & ſit electum
Iudicem haberet, coram quo appellationem
proſequi poſſet iuxta *Tex. in l. fin. §. illud C. de*
termino appell., Contrarium autem dicendum
eſt, quando ob propriam culpam, & negligen-
tiam appellantis non fuit facta electio Iudicis,
dum

Digitized by Google

89 dum non inſtetir, etiam pluries appellans cō-
miſſionem fieri, Quia tunc ſibi, non alijs hu-
iuſmodi mora, & negligentia nocere omnino
90 debet, & appellatio deſerta remanet *cit. l. Illud
C. de tempor. appell. Clement. ſicut, & Clemen. quā-
uis de appell., vt poſt alios probat Cotta in eius me-
moriali verbo ſtatuto Mediolani cauetur;* Vbi regu-
lam tradit, quod quotieſcunq; lex vel ſtatutū
91 cogit Iudicem ad expediendam cauſam in-
tra certum tempus, id intelligitur ſi pars pe-
tierit, vel inſteterit per *Alex. conſ. 164. col. vlt.
lib. 2. Ad rem Fachin. contr. iur. lib. p. cap. 19. & Lu-
douiſ. all. deciſ. 573. n. p. & 12. cum ſeq. ac ſcribit idē
Alciat. num. 6. & cauetur in ſtatuto Mediolani* 99.
92 *lib. 2. vbi Carp.*, dum prouiſum fuit, vt in om-
nibus commiſſionibus faciendis vigore ſtatu-
torum Mediolani, Vbi appellans citare fece-
rit appellatum pro obtinenda commiſſione, ſi
per ipſum non ſtetir, quin commiſſio ſit facta,
tunc tempus non currit, & ſtat in ſuſpenſo; Er-
go à contrario ſenſu non citato appellato
93 pro commiſſione obtinenda, tempus currit, ac
deſertio incurritur ad rem *Cephal. conſ. 708. nu.
54. verſ. ex quibus, & num. 55. & 56.*

Quemadmodum minimè etiam procedit alia ra-
tio per Alciatum deducta, *num. 13.* ex traditis
per *Chriſtoph. de Caſtelliono*; quod ſcilicet, ſicut
inſtantia compromiſſi non currit, niſi à die
94 acceptationis compromiſſi per arbitrium; Ita
idem dicendum de hoc tempore; Quia cum
facto compromiſſo arbiter retardauerit illius
acceptationem, per ipſum ſtetit, non per par-
95 tes, Et ſic merito mora, & factum arbitrii nō
poteſt nocere partibus, vt probat *Bart. in tr. de
perempta Inſt. verſ. aut opera Iudicis arg. l. p. l. fin.
ff. de col. bon. Alex. conſ. 19. nu. 3. lib. p. & conſ. 164.
ſub num. 5. lib. 2., quos ſequitur Ruginel. in all. cap. 5.
num. 23.* In hoc autem caſu mora conſideratur
in appellante non impetrante Iudicem; Non
autem in ipſo Iudice, ideirco ex diuerſis non
benè infertur *vul. l. Papinianus ff. de minoribus.*

Idem dicitur de alio fundamento deducto ſub
eodem *num. 13. verſ. conforme*, dum probare ni-
titur tempus Iudici datum ad deciſionē cauſæ
96 non currere, niſi à die appreſentationis reſ-
cripti; Quia dato quod verū illud ſcit; Ex hoc
non infertur propterea, quod tempus non
currat, dum appellans reſcriptum impetratū
non appreſentat, quia propria culpa, & dolus
eidem patrocinarentur contra diſpoſit. *l. ita
demum ff. de receptis arbitr. & l. Itaq; fullo ff. de
furtis, & probat Bart. in cit. tr. de perempta inſtan-
tia verſ. vel poſſumus diſtinguere*, Et tamen ſolam
appellantis negligentiam ſufficientem eſſe, vt
98 deſerta remaneat appellatio ſatis ſuperq; fuit
ſupra probatum, & decidit Imperator in *all. l.
fin. §. Illud C. de tempor. appell.*

Prout ex eiſdem rationibus tolluntur ea, quæ ſu-
bijcit *Alciatus in ſeq. num. 14. 15. 16.* Nō cur-
rere ſcilicet tempus ignoranti; Quia diuerſum
valde eſt aſſumptum ipſum, ab omiſſione vo-
99 luntaria, & notoria negligentia appellantis
non inſtantis commiſſionem fieri, & in appel-
latione obdormientis, vt de ſe patet.

Præuentio verò appellati de qua *Alciat. ſub nu. 17.
in fine*, & quam appellato competere tradit
etiam *Alex. all. conſ. 19. num. 5. & ſequitur Rebuff.
100 ad Conſtit. Regni tit. de anticipationibus, ac Me-
noch. de arbitrar. caſu 204. num. 3. & 4. de quibus
Oldrad. tr. de reſcriptis in prælud. 7. num. 127, & ad
prælud. 17. num. 32, & 33. in fine*, Sicuti volunta-
101 ria eſt dum maluit præuenire appellantem,
vt commiſſio fieret, Ita ad neceſſarium actum
deduci nequit, Cum quæ ſunt meræ volunta-
102 tis non ſubiaceant neceſſitati, vt exponit
*Glo. in l. ſolet in fine, verbo qualitatem ff. de officio
Proconſulis, & lega. & ibi Bart. num. 2*, quam no-
tabilem eſſe tradit ibidem *Bal.* & ex qua infert,
103 donationem gratis factam non inducere ob-
ligationem in futurum *Marſil. ſingul. 192, quem
ſequitur Menoch. conſ. 201. num. 64.* Quamuis ali-
104 quando quæ meræ facultatis erant à princi-
pio, ex poſt fiunt neceſſitatis, vt in actore, qui
cogitur proſequi Iudicium de quo *Tex. in §. om-
ne, & ibi Bart. num. p. in Auth. de litigioſ.*

Deniq; dici non poteſt caſum hunc fuiſſe omiſ-
ſum à Nou. Conſt., Quia ex deductis patet per
reſtrinctionem temporis legalis factā à Nou.
Conſt., factam ſubintelligi cum eiſdem quali-
105 tatibus, quas habebat terminus legalis per
*all. Tex. in cap. ſæpè contingit verſ. quia tamen de ap-
pell., & l. Præſes vbi Bal. C. de appell. Dec. in d. cap.
perſonam nu. 10. de appell., & plenius Alba cit. conſ.
612. num. 2, & 3*; In tantum vt non impetrata
commiſſione articuli per appellantem intra
106 decem dies, (cum Iudex articuli ſuccederet
loco reſponſionis Apoſtolorum) Appellatio
deſerta omnino remaneret.

Et ſic conſtat reſponſionem datam per Alciatum
primo argumento in contrarium facienti, &
reſpicienti negligentiam appellantis in non
107 impetranda commiſſione non ſubſiſtere; Dū
optime cognoſcens Alciatus fundamentum
negligentiæ non habere reſponſionem; ſe ver-
tit *num. 19.* ad diffugia, quod ſit caſus omiſ-
ſus à Nou. Conſtit., Et tamen ex deductis ple-
nè liquet non eſſe caſum ommiſſum.

Sicuti aliud fundamentum ad abſurdum euitan-
dum quod eſt ſolidiſſimum, dum hoc pacto
longe plus temporis haberet appellans ad cō-
miſſionem articuli obtinendam, quam ipſe
Iudex in eo diffiniendo, Quippe quam ipſe-
met appellans in proſecutione, & diffinitione
obtinenda appellationis, quę termino dierum
20. erat omnino terminanda, vt ſubijcit *Al-
ciat. num. 8, & 20. ac probat Alex. d. conſ. 19. ſub
108 nu. 3. verſ. nam ſi ita lib. p.* dum expreſsè probat,
quod ſi admitteretur tale aſſumptum, ſeque-
retur quod tempora finiendæ appellationis
109 eſſe poſſent longiora, quam eſſent de iure
communi; Et tamen intentio ſtatuti, ſiue No-
uarum Conſtitutionum fuit prouidere quod
cauſæ appellationis non protrahantur in lon-
gum, vt conſtat ex lectura earundem Conſti-

tutionum, Quam concluſionem confirmat idē
Alex. in all. conſ. 164. ſub num. 6. verſ. Quia, dico
quod ſlz. abſurdum ceſſat, eo ſub prætextu,
dum appellatus potuit præuenire, Quia ad ſa-
turitatem fuit ſupra probatum non releuare
ſolutionem obiecti, quia quæ ſunt merè vo-
luntatis, non ſubiacent neceſſitati.

Quinimo etiam abſurdum ipſum eo maius re-
110 ſultaret, nam vbi ſententia Alciati vera eſſet,
ſequeretur quod eſſet in facultate appellātis
differre ad libitum appellationis cauſam, quod
nullo modo eſſe admittendum probat *Alex. d.
conſ. 164. num. 10. verſ. & ſicut dicimus lib. 2.*, Et
111 tamen appellans ſumma ope niti debet in
proſecutione appellationis *all. l. fin. §. illud C. de
tempor. appell. & Auth. ſed his eodem tit.*

Tametſi autem vera ſint tradita ab eodē Alciato
in fine dicti conſilij, dum ait quod ſi in reſ-
cripto ponatur inſtantia decem dierum intra
quos Iudex articuli expedire tenetur cauſam
112 articuli; ij decem dies non currunt, dato
quod pars diſtulerit per menſem reſcripti ap-
preſentationem, quod idcirco, non extimabi-
tur abſurdum; Nihilominus ad duo ſunt ad-
uertenda, Alterum quod reſpicit validitatem
reſcripti, quod nullius effectus eſſe declarant
*Nouæ Conſtit. in tit. de reſcriptis, & tradit Oldr. de
reſcript. in prælud. 12. num. 28*, Vbi illud intra
113 menſem non fuerit appreſentatum, Et ſic
dummodo intra tempus à lege municipali
ſtatutum appreſentetur, eius diſpoſitio alias
valida ſuſtinetur; Alterum eſt quod reſcriptū,
quod de forma conceditur ſlz. ſi cauſa eſt ap-
pellabilis, & debito tempore appellatum de-
cernendo interpoſitam tali die &c. Binas has
114 conditiones continet, ſimulq; declarat tem-
pus, quo fuit appellatio interpoſita, *Oldr. de
reſcriptis in prælud. 7. num. 50. poſt Plotum in l. ſi
quando num. 115. C. vnde vi, & Rugin. de appell. in
præfatione num. 53. cum ſeq.*, Itaut deficiente ali-
qua ex ipſis conditionibus, nullius effectus
115 eſſe reſcriptum de ſe patet; Prout ſi debito
tempore appellatum idcirco non fuiſſet, vt
tradit *Oldr. tr. de reſcriptis in prælud. 12. ſub nu. 13.
verſ. vt ſi dixiſſet.*

Quare licet etiam omnes conditiones in reſcrip-
to continentes purificaſſet appellans, Dum
differt reſcripti appreſentationem, non dici-
tur impeditus appellatus, quin ſententiæ exe-
qutionem interim obtinere valeat, abſq; in-
116 curſu attentatorum, cum nullum impedi-
mentum, nec præceptum appellatione pendē-
te ſibi fuerit notificatum, *Lancell. de attent. cap.
2. olim 12. num. 27, & is Rol. conſ. 77 num. 27. lib. 2,
Senator Bell. tr. de his quæ incont. fiunt cap. 27. nu. 4.
lib. 2., quos ſequitur Oldrad. de reſcript. d. prælud. 7.
ſub num. 50, & prælud. 12. num. 23*, Itaut per reſ-
cripti dilatam appreſentationem damnum ſu-
bire interim cogatur appellans, non appella-
tus, & idcirco non releuare patet adductum
fundamentum per Alciatum.

Propterea ceſſat etiam quidquid pro ea parte af-
firmare videtur *Rugin. in all. cap. 5. præſertim n. 15.
& 28*, Vbi admittere videtur appellationem
non remanere deſertam, ob non petitam cō-
miſſionem, cum hoc non requirant litteræ ap-
pellatoriæ, vt ille inquit; Quia vt iam amplè
117 fuit probatum terminus legalis, reſtrictus in
reſcripto intelligitur reſtrictus cum eiſdem
qualitatibus, vt poſt *Baldum in l. Præſes C. de ap-
pell. & Dec. in cap. perſonas nu. 10. de appell. pro-
bat Alba all. conſ. 612. n. p. & 2.* Et ſic ſubrogatus
118 ſequitur in omnibus naturā ſubrogati *l. mor-
tuo Iudice, & l. fin. C. de Iudic. de quo Ruginel,
all. cap. 5. nu. 7*, cui obiecto minimè ſatisfacit.
119 Et ita reſpondi ſuperiori menſe Nouembris
1636. fauore Io. Pauli Contini appellati con-
tra Lazarum Campagnanum appellantem, qui
obtinuerat declarationem à Iudice à quo,
menſe Iunij, vt committeretur articulus, &
nil vlterius egerat, nec vnquam inſtauerat, vt
commiſſio fieret, minusq; Continum citari
curauerat pro commiſſione ipſa facienda, vt
diſponit ſtat. *99.* lib. 2. Quam deſertam reman-
ſiſſe appellationem probaui. Et ita iudicauit
Egr. I. C. Colleg. Mediol. D. Ludouicus Moneta.

Deueniendo ad ſecūdam propoſitam quæſtio-
nem, an lapſo termino dierū decem, & nulla
facta declaratione per Iudicem articuli, Ap-
pellatio deſerta dicatur, vel potius ea admiſ-
ſa cenſeatur, Et prima facie appellatio-
nem remanſiſſe deſertam dicendum vide-
120 tur, Quia, cum longe differat Iuriſdictio Iu-
dicis à quo, à Iuriſdictione Iudicis articuli,
qui tanquam delegatus ſpecialis Senatus Ex-
cellentiſs. virtute reſcripti pro cuius execu-
tione facta fuit commiſſio, limitatam habet
Iuriſdictionem declarandi ſcilicet, an cauſa
ſit appellabilis vel ne, intra decem dies; Eo
121 elapſo tempore expirata dicitur illius Iuriſ-
dictio, Intantum, vt neq; etiam partium con-
122 ſenſu poſſit prorogari terminus ipſe *Gl in cap.
indultum de reg. iur. in 6. Alex. conſ. 86. nu 2. lib.
7. Crau. conſ. 119. num. 2. & Ruginel. de appell. §. 6.
glo. 2. cap. 7. num. 2*, & conſequenter deſerta re-
manſit appellatio, vt de ſe patet.

Iudex autem à quo non habet reſtrictam Iuriſ-
dictionem intra certum tempus qui poteſt ci-
to declarare, vel pluries prorogare terminum
ad dandum reſponſum, Et qui ideirco non reſ-
123 pondendo videtur appellationem admiſiſſe,
vt poſt alios tradit *Papienſ. in forma reſponſ. Iu-
dicis à quo Verbo ſi Vicarius*, Vbi *Additionator, &
ſequitur Ruginel, all. §. 6. glo. 2. cap. 5. nu. 27,
& cap. 6. in princip.*, Quod non contingere po-
teſt in Iudice articuli.

Accedit quod verba reſcripti requirunt certam,
124 & expreſſam declarationem Iudicis articuli,
admittendo, vel reijciendo appellationem, vt
125 verba ipſa ſonāt quibus omnino inhærendum
eſt *l. p. §. in re igitur ff. de exer. act.*, & *probat idem
Ruginel. loco relato nu. 16*, Ergo non poſſe indu-
126 ci tacitam illius admiſſionem per ſilentium,
& taciturnitatem patet, & expreſsè ſcribit Ru-
ginel,

Digitized by Google

ginel. in citato §. *6. glo. 2. cap. 8. num. p.*
Maximè quia appellatio non deuoluit, niſi prius
127 cauſã eſſe appellabilem pronunciet Iudex vt
docet *Gabriel. conſ. 35. nu. 4. cum ſeq. nu. 7. verſ.*
idcirco lib. p. Contard. ad l. p. C. ſi de momentaria poſ-
ſeſſ. nu. 13, & 19.

Et hanc partem vti veriorem amplecti videtur
Ruginel. all. cap. 5. glo. 2. num. 33. cum ſeq. Dum
tradit, quod vbi Iudex articuli ad declara-
tionem non deueniat non obſtante frequenti
inſtantia appellantis, quod per ſe non ſtabat;
Obtinere tentaret ipſe prorogationem dicto-
rum dierum decem, & iterum in ea præſen-
128 tanda proteſtari, Quia hoc pacto appellanti,
& appellato eſſet conſultum *Iuxta* §. *hoc quo-*
cunq; in Auth. vt ſponſ. larg.; Et ſi poſtea non
129 ſequeretur declaratio; id culpa Iudicis fiet,
quæ alijs nocere non debet *arg. l. Vnica in fin.*
ff. vt omnia Iud. & l. non debet ff. de reg. iur. Cum
in præiudicium partis illud tempus currere
non debuerit *Auth. itera ſi C. de tempore appell.*
Caſtr. conſ. 144. col. p. lib. p. & poſt multos alios
Vant. de nullit. ex deffenſ. Iuriſd. nu. 55. verſ. &
propterea.

Præſertim cum de facili per recurſum ad Senatũ
poſſet tolli tale impedimentum Iudicis non
130 proferentis, vt innuit *Ruginel. loco relato, ac*
ferè in his terminis probat Gallia conſ. 82. nu. 40, &
41., poſt Cran. conſ. 270. per totum; Ratio eſt quia
131 Iudicis negligentia non ſolet excuſare par-
tem, quæ potuit ad ſuperiorem reccurrere, &
ſibi conſulere, *vt poſt Bart. tradit Surd. conſ. 223.*
132 *nu. 27.*, Et vbi pars non reclamat, Tunc dici-
tur non ſolum interuenire Iudicis negligen-
tia, ſed etiam ipſius partis appellantis culpa,
cui idcirco eſt imputandum defectio appella-
tionis *Alex. conſ. 72. nu. 5. in fin., & nu. 7. lib. 6.*
Surd. conſ. 8. nu. 4, & cit. conſ. 223. nu. 27; vt poſt
Cottam in eius memoriali verbo ſtatuto Mediolani
tradit Tortus ad ſtat. Papiæ in Præfat. nu. 933.

Inſuper, vbi hæc admitteretur cõcluſio per ſilen-
tium ſlz. Iudicis articuli admiſſam cenſeri ap-
pellationem; locus de facili fieret fraudibus,
dum appellans, qui appellationis admiſſionẽ
à Iudice articuli obtinere deſperans, operam
nauaret, ne ad aliquam declarationem deue-
niret Iudex in termino dierum decem; Vt eo
elapſo, & non facta declaratione expreſſa;
Admiſſa poſtea cenſeretur appellatio. Quibus
133 ſanè fraudibus obuiam ire, & occurrere de-
bere Iudicem probat *Tex. in l. in fundo ff. de rei*
vendit. Menoch. conſ. 188. *nu.* 10.

Pro qua concluſione confert id, quod ſubijcit
idem *Ruginel. in all.* §. *6. glo. 2. cap. 6*, dum tenet,
quod nõ ſecuta declaratione Iudicis articuli,
134 denuò committendum ſit articulus, Cum
actus poſſit reiterari, quando per primum
non fuit ſatisfactum menti concedentis *Felin.*
in cap. 2. de tregua, & pace, Cumano conſ. 14, &
Roman. conſ. 504, Vt dicitur quando cõmiſſa eſt
cauſa alteri conſulenda, & conſultor omiſſit
135 dare conſilium, Quia tunc teneretur Iudex
iterum alteri cõmittere *Scala de Conſil. Sap. lib.*
2. cap. 23, quia ex quo ſemel fuit cauſa cõmiſſa,
136 Iterum committi debet *arg. l. Pater* § *Quin-*
decim ff. de leg. 3.

137 Poſtremò loco conſiderandum eſt, quod geſ-
ta à Iudice ſunt adeò ſtricti iuris, vt nihil cõti-
neant præterea, quæ exprimuntur, vel veniũt
in neceſſariam conſequentiam expreſſorum,
vt per *Oſaſcum deciſ. 64 per totũ, probat Surd. conſ.*
138 *189. n. 37. cum ſeq.* Cum ergo ſilentium Iudicis
per neceſſe non induceat admiſsionem appel-
lationis iuxta *reg. l. qui tacet ff. de reg. iur.*; Re-
gulis, repugnaret ex ſilentio Iudicis deducere
velle admiſsionem appellationis.

ÆQVIOREM tamen contrariam eſſe ſenten-
tiam videtur, nempe per ſilentium Iudicis
(vbi conſiderari nullo modo poſsit negligen-
tia appellantis) admiſſam cenſeri appellatio-
139 nem, vt expreſsè probat Lapus *Alleg. 124.*
qui in terminis loquitur de Iudice à quo, qui
nullum dedit reſponſum per Apoſtolos, qui
appellationem admiſiſſe cenſetur, Hanc ſen-
tentiam comprobant *Aretch. cõſ. 228, & Bal. conſ.*
242. lib. 1., Veſtrius in eius praxi cap. 3. num. 36.
lib. 3, Quaſi velint dicere quod fruſtra deciſio
140 expectatur, de eo quod tacitè ſubintelligi-
tur *l. non rectè C. de fideiuſs., in terminis Lancell.*
de attentat. in præfat. nu. 53, & 57, quos ſequitur
Ruginell. all. §. *6. glo. 2. cap. 5. à num. 8. vſq;*
ad nu. 32, Vbi ad contraria reſpondit, & hanc
partem vti veriorem, & AEQVIOREM am-
plectitur, quam concluſionem etiam firmat in
eodem §. *6. glo. 7. cap p. nu. 43.*; Hoc enim pac-
to vtriq; parti conſultum remanet vt ſupra de-
141 duximus *per l. primam, vbi Caſtr. & Alex. ff. ſi*
quis caut. Dec. conſ. 356, & 377. Etiam in cauſa
quæ de ſui natura, non ſit appellabilis, vt eru-
142 ditæ probat *Bimius cit. conſ. 291. num. 2. & 3.*
Contard. de mom. poſſ. ff. lim. 27. num. 11. Rugin. d.
143 *cap. 5. nu. 11.* Quia in dubio pronunciandum
eſt appellationem eſſe admiſſam per ſilentiũ
144 Iudicis, Cum taciti, & expreſſi par ſit virtus
l. cum quid ff ſi cert. pet. ad rem Cur. Iun. conſ. 4. nu.
17, & ſeq.

Neq; obſtant in contrarium addita, Quia in hac
materia admittendæ, vel denegandæ appel-
145 lationis, Equiparãtur Iudex à quo, & Iudex
articuli, *vt tradit idem Rugin. d. cap. 5. num. 6. 22,*
146 *& 29.* Quia idem ius ſtatui debet, vbi eadem
mediat ratio *l. cum Prætor ff. de Iudicijs.*

Prout fundamenta in contrariũ allegata ſemper
præſeferunt negligentiam appellantis, Vnde
147 ipſa excluſa negligentia, ceſſant obiectiones
vul. cap. ceſſante de reg. iur. Recurſusq; ad ſupe-
riores non dicitur neceſſarius, Cum ad abun-
dãtiorem cautelam illum proponant ſcriben-
148 tes, & præſertim *Ruginel. locis citatis*; Et ſuper-
uacaneum ſit ad aliud remedium confugere,
149 Vbi magis vtile pro ſe quis poſſit habere
iuxta *l. ſi quando ff. de leg. p. & l. domus de con-*
trah. empt.

Erit iudicaui anno 1634. dum Iudex eram fa-

Digitized by Google

ore D. Virginiæ Beccariæ in cauſa pendente
25 cum D D. Medis, & proinde facta fuit commiſſio adpellationis.

S V M M A R I A.

Vaſſalli culpa re perempta feudo ipſo tanquam negligens, & re feudali abutens decidit num. 1.

Meliorationes notabiles finita Inneſtitura feudali ſine dolo, & culpa Vaſſalli ad ipſum ſpectant, & eius haredes ex maiori Aequitate num. 2, & cur num. 3.

Vaſſalli facto vbi feudum ad Dominum directum deuoluitur expenſas meliorationum acquirit Dominus num. 4.

Domini directi eſt in facultate, vel ſoluere expenſas meliorationum, vel pati quod adifitium tollatur nu. 5.

Materia directi adifitij eſtimanda eſt num. 6.

Feudatarius bona fide adificans ratione iuris, & vtilis Dominij in re feudali poteſt impenſas repetere, vel retentione vti donec eſtimatio ſibi ſoluatur, aut Dominus patietur adifitium tolli, & remoueri num. 7.

Melioramentorum tria ſunt genera num. 8.

Qua ſint melioramenta naturalia, qua induſtrialia, & qua ciuilia num 9. & 10.

Haredes Vaſſalli poſſunt vti retentione re feudalis quouſq; ipſis pretium ſeruitutis empta, & acquiſita fuerunt ſolutum num. 11.

Melioramentorum ipſorum valor de Aequitate eſtimari debet non autem adifitij diruti num. 12. & 17.

Dominus ad ſolutionem expenſarum tenetur non autem haredi Vaſſalli rudera, & ſaxa tradere nu. 13. & 14. Vbi Garzia contra opia. traditur.

Aedificatum ſolo cadit num. 15.

Aedificium conſtructam in feudali ſolo feudale eſt, & feudi natura accipit num. 16.

Melioramentorum eſtimatio fieri debet ſecundum tempus reſtitutionis non autem habita ratione temporis qua facta fuerunt num. 18.

Melioramenta facta in re feudali an extimari debeant iuxta valorem ædifitij, vel potius materiæ. Cap. CXXVI.

ACtum fuit ſupra in *cap. 101. nu. 184.* quod Vaſſallus ex fructibus feudi tenetur ad reparationes, & refectiones Arcis feudalis, etiam ne res deterior fiat, aut corruat, Quia vbi culpa Vaſſalli res periret, à feudo
1 ille caderet tanquam negligens, & re feudali abutens, *vt poſt Afſl., & alios probat Garzia tr. de expenſis cap. 12. num. 70. cum ſeq.*

Quatenus autem meliorationes notabiles feciſſet Vaſſallus ex finita Inueſtitura feudali, vel per curſum temporis, vel per lineam finitam, vel aliter ſine culpa, aut dolo ipſius Vaſſalli, Indubitanter ſpectant ad ipſum Vaſſallum,
2 Et eius hæredes, ſi ex induſtria Vaſſalli facta fuiſſent, *vt poſt Aluarotum*, & alios probat *Clar. §. feudum, qu. 88. nu. p., & nouiſſ. ſcribit Cæſar Argel. tr. de legit. contrad. qu. 20. num. 30.* Vbi tradit maiorem AEQVITATEM poſtulare, vt melioranti, ſiue eius hæredibus debeantur
3 meliorationes, quam Domino feudi; Cum hoc pacto alliciantur homines ad res augendas, & meliores reddendas, quod valde Reip. intereſt.

Quia vbi facto Vaſſalli feudum ad Dominum directum deuolueretur, Tunc etiam expenſas
4 meliorationum acquireret Dominus *arg. l. 2. & fin. C. de iure emphyt., vt probat Pariſ. conſ. 55. num. 24. lib. 3. & ſcribit Scraderus de feudis par. 9. ſect. 2. num. 30. lib. p.*

Qualiter autem eſtimanda ſint melioramenta ipſa, Si eorum valorem ſoluere vellet Dominus directi hæredibus Vaſſalli; Cum in eius ſit facultate, vel ſoluere huiuſmodi expenſas me-
5 liorationum, Vel pati quod ædificium tollatur ſecundum *Tex. in cap. p. §. ſi Vaſſallus; Ia tit. bic finitur lex, & probat Clar. all. qu. 88. ſub num. p. in fine, & ante eum Dec. conſ. 218, & Guidopap. deciſ. 196. & deciſ. 438.*
6 Et materiam ſiue ruderam diruti ædifitij æſtimandam eſſe tradit *Iacobus de Beluiſio per Tex. in d. §. ſi Vaſſallus, & not. in l. ſed & ſi quod ff. de vſufr., quem ſequitur Beron. q. 96. ſub num. 4. verſ. ſi verò feudum*, vbi hanc eſſe magis communem opinionem affirmat, quem refert *Clar. all. qu. 88. ſub num. 2. verſ. reperio tamen*; & ibi ſcribit *Beron.*, quod cum Feudatarius bona fide ratione iuris, & vtilis Dominij in re feudali, ædificauerit; poteſt impenſas repetere; vel retentione
7 vti, donec æſtimatio ſibi ſoluatur; Aut Dominus patietur ædificium tolli, & remoueri *arg. §. certè illud, Inſtit. de rerum diuiſ. Bal. & Salyc. in l. 2. C. de rei vēdic., & ſequitur Guidopapa deciſ. 149.*
8 Melioramentorum autē tria eſſe genera tradit ibidem *Beron. num. p.*, Cum quædam ſint naturalia, quædam induſtrialia, & quædam
9 ciuilia; naturalia ſunt in quibus ſola natura operatur abſq; opera, & induſtria hominis, Induſtrialia ſunt in quibus plus hominis induſtria, quam natura operatur, Ciuilia verò
10 ſunt in quibus ſolum operatur induſtria, & nihil efficit natura, vt reales ſeruitutes, Iuriſdictiones, Immunitates, & id genus de quibus *Guidopapa all. deciſ. 149*, quæ idcirco dicuntur fructus ciuiles, in quibus ſola hominis diligētia, ſiue induſtria interuenit, *Bar. in l. ex diuerſo ff. de rei vendicat. per Tex. in l. ſi nauis ff. eod. tit., & l. ſi domum C. eodem tit. Beron. all. qu. 96. n. 5. & in*
11 *fine*, Vbi apertè probat hæredes Vaſſalli poſſe vti retentione rei feudalis, quouſq; ipſi pretiū ſeruitutis emptæ, & aquiſitæ fuerit ſolutum.

De AEQVITATE tamen contrariam ſententiā veriorem eſſe ſcribit *Bal. in cap. p. §. ſi Vaſſallus num. 4.* Videlicet vt extimetur valor ipſorum
12 melioramentorum, non autem ædifitij diruti, & ita obſeruari de conſuetudine reperit etiā idem *Bal. in Auth. excipitur poſt num. 2, C. de bonis qua liber.*; Quem ſententiam AEQVIOREM eſſe

Digitized by Google

eſſe probat *Clar. in all. qu. 88, ſub num. 2. in fine,* Vbi, in hanc ſententiam refert moderuum *Pariſ. in conſuetud. Pariſ. feud. §. p. glo. 5 .num. 98;* Et quam ſententiam admittit *Garzia tr. de expenſis, & melior. cap. 13, ſub num. 85, & verſ.* Neq; poteſt dicere Dominus per *l. domum C. de rei venditione*, habita ratione melioramentorum voluptatis, vtilium, & neceſſariorum, Et hoc de AEQVITATE, ne Dominus ditior fiat cũ aliena iactura, & habeat Vaſſalli ſubſtantiam ſine vlla cauſa.

13 Qui Dominus ad ſolutionem huiuſmodi expenſarũ tenetur, non autem heredi Vaſſalli rudera, & ſaxa tradere, vt poſt *Guidopap. probat Dec. conſ. 518, & ſequitur Garzia d. num. 85. in fine,*
14 Quamuis *ſeq. verſ.* ex quibus videbatur; In
15 contrariam ſententiam inclinat ea ratione, quod ædificatum cedat ſolo, vt inquit *Bal. in l. p. ff. de rerum diuerſ.* Maxime ne detur via Vaſſallis defraudandi Dominum, ne vnquam feudũ ad Dominum reuertatur ſumptibus multiplicatis quos Dominus ſoluere nequeat, Et propterea meliorationes pertinere ad Dominum,
16 Ac ædificium conſtructum in feudali ſolo eſſe feudale, & feudi naturam accipere, vt poſt *Caſſan. in conſuetud. Burg. rubr. 4. §. 13. ſub nu. 6. verſ. Aduerte tamen ſcribit Garzia ſub d. num. 85. verſ. ex*
17 *quibus videbatur;* Verum cum prima opinio in AEQVITATE fundata ſit ab ea non recederem ſi caſus euenerit.

Quam æſtimationem fieri debere ſecundum tē-
18 pus reſtitutionis, non autem habita ratione temporis, quo facta fuere melioramenta, tradit ibidem, *Addition. ad Clarum litt. C.* viz. Hieronymus Giacarius, qui hoc idem dixiſſe affirmat in eius collectanea *com. opin. verbo melioramenta num. 5, de qua materia latè Garzia d. tr. de expenſis pleno cap. 24. Ad rem Natta conſ. 256. nu. 4. poſt Bal. in l. domos hæreditarias ff. de leg. p.*

SVMMARIA.

Incrementum latens quod fit per alluuionem ad Vaſſallum pertinet, directum verò quod fit per Inſulam, natam in flumine è regione fundi feudalis Domino acquiritur num. 1. & 2.

De Aequitate autem vtrumq; acquiritur Domino nu. 3.

Incrementum accedens feudo abſq; induſtria Vaſſalli reſpectu proprietatis acquiritur Domino directi reſpectu vtilis Dominij Vaſſalli num. 4.

Incrementum latens ad Vaſſallum reſpectu vtilis Dominij indiſtinctè pertinet, & ſine noua apprehenſione ſtatim cum ipſo feudali fundo poteſt poſſideri nu. 5. limit. duobus modis num. 6. 7. 8. & 9.

Cum certum iugerum numerus eſt datus taxationis vicem ſuſtinet num. 10.

Vaſſallus non tenetur nouam Inueſtituram ſuſcipere pro incremento num. 11.

Iure focularioru m conceſſo an illorum augumentum ſpectet ad Dominum directi num. 12. & 13.

Incrementum contingens in re feudali ad Dominum ſpectat quo ad proprietatem. Cap. CXXVII.

PRæcedentem concluſionem in feudali materia inſequitur alia Quæſtio, an ſcz. incrementum contigẽs in re feudali ſit ipſius Feudatarij, An potius Domini directi, In quo dubio diſtinguit *Clar. de feudis alleg. qu. 88. num. 3.* inter incrementum latens quod
1 fit per alluuionem, & incrementum diſcretum, quod fit per Inſulam natam in flumine è regione fundi feudalis, Et hoc diſcretum abſq;
2 difficultate acquiri Domino directi tradit ibidem *Clar. cit. num. 3,* latens verò ad Vaſſallum pertinere dicit *Glo. in cap. p. §. ſi quis de manſer. verbo reſeruauit Ruin. conſ. 7. num. 12. in fin. lib. p.*

De AEQVITATE tamen vtroq; caſu ad Dominum pertinere huiuſmodi incrementa probat
3 idem *Clar. ſub d. num. 3. in fine,* ea ratione, quod cum proprietas feudi ſit Domini directi; quidquid illi accedit accreſcere deberet Domino, niſi aliter ex tenore ipſius Inueſtituræ appareret, & propterea AEQVIVS, eſſe affirmat quod omne incrementum accedens feudo,
4 abſq; induſtria Vaſſalli, reſpectu proprietatis acquiratur Domino directi, reſpectu verò vtilis Dominij acquiratur Vaſſallo.

Hanc ſententiam ſequi videtur *Aimo tr. de alluu. pleno cap. 11. præſertim ſub nu. p. verſ. Alia, et nu. 2. 5. 8. 9. 11, & 13. poſt Ardizonem in eius Epitome feudorum in cap. 138. in fine,* Qui *Aimo ſub nu. 10. verſ. cum itaq;, & num. 11.* apertè tradit incrementum latens ad Vaſſallum indiſtinctè per-
5 tinere, reſpectu vtilis Dominij, & ſine noua apprehenſione ſtatim cum ipſo fundo feudali illud poſſe poſſidere *per l. Item ſi fundi §. huic vicinus ff. de vſufr.*

Et qui Auctor *num. 12,* duos excipit ab ea con-
6 cluſione caſus, Quorum alter eſt quando expreſsè ſit in Inueſtitura prohibitum, ne Vaſſalli ſit incrementum, cuius Inueſtituræ ſen-
7 ſum diligenter ſemper fore inſpiciendum ait in propoſito *Martin. Laudenſ. in cap. p. §. ſi quis de manſer. num. 6. & §. rurſus num. 17. tit. ſi de Inueſt. feudi fuerit controuerſia.*

Alter eſt quando tacitè fuit prohibitum, viz. latifundij alicuius particula menſura taxata,
8 Vti ex Semproniano prædio ducentum iugerum iugera dena conceſſerit Dominus; Tunc enim incremẽtum intelligitur reſeruaſſe Dominus directi *arg. l. Rutilia Pola ff. de contrahend. empt. & l. in agris, et l. lacus ff. de acquir. rerum do-*
9 *minio,* Cum feuda tunc videãtur habere naturam agri limitati, & lacus qui per alluuionem non augetur,

Namque cum certus iugerum numerus datus
10 ſit, Nihil amplius debetur, quia taxationis vicem hoc ſuſtinet, vt habetur in *l. cum certus ff. de trit. & oleo lega. arg. l. Iulianus §. ſi Titius ff. de act.*

Digitized by Google

act. empti, vt explicat Aimo d. cap. 11. num. 12. Vbi ſequenti *verſ.*, alias fortiores adducit rationes; *Et num. 16.* docet non teneri Vaſſallum,
11 nouam Inueſtituram ſuſcipere pro incremento, *poſt Aluarottum in d. § ſi quis de manſur. nu. 7.*
Circa hanc principalem queſtionem conferunt tradita per *Andream Georgium alleg. 43. per tot.* Vbi tractat queſtionem quando per Principẽ conceſſę fuerunt quędam iura foculariorum ſuper aliquot pagis, aut oppidis; An auctis
12 focularijs, Illud augumentum ſpectet ad Dominum directi, an autem ad Vaſſallum, ſiue Donatarium, In qua cauſa lata fuit ſententia
13 per Reg. Cam. quod vbi conceſſio expreſſa ſomma foculariorum contineret augumentũ ad Fiſcum ſpectaret, vbi verò in genere conceſſio, eſſet tunc ad Vaſſallum pertineret.

S V M M A R I A.

Nou. Conſtit. Mediolani circa immunitatem 12. liber. concurrunt cum l. ſi quis decurio Pater C. de decur. lib. 10. num. 1.

Immunitas dicitur beneficium latiſsimè interpretandũ num. 2. & 58.

Natus ſtatim decedẽs, habetur, ac ſi natus non eſſet mortuus num. 3. & 17. 18.

Viuus naſceas naturaliter viuere nequens, vt ſexto, vel octauo menſe habet ſi natus non eſſet, nec ſit locus eius hæreditati num. 4.

Contrarium de Aequitate in materia immunitatis nu. 5.

Teſtamentum vt rumpat tanquam poſt ſumus vel vt num. 12. filiorum compleat ſufficit vt partus edatur viuus num 6.

L. quod certatum, & l. Vxoris abortu de poſth. hæred. inſt. declarantur num. 7. 8. 9. 10. 36.

Aſſ ctus reprehenditur num. 11. & 28.

Partus viuus, & perfectus editus licet paulò poſt moriatur non habetur, ac ſi natus non eſſet, vt abortus natus mortuus num. 12. 13. & 29.

C. nam, & ego de Verb. ſignif. declarat nu. 14. 15. et 16.

Fundamento erroneo ſublato ceſſat concluſio num. 18.

Partus octimeſtris viuere poteſt nu. 18. 19. 20. 44. 45. & 46. & rumpit teſtamentum num. 21. de veriori, & Aequiori num. 22.

Mulieres in Nazo Inſula omnes octauo menſe pariunt, & partus viuunt num. 20.

Opinio Doctoris liberans quem à muneribus benignior, & Aequior interpretatur num. 23.

Partus Vitalis cenſeri debet cum viuus naſcitur n. 24.

Senatus Mediolani iudicatum num. 25. & 26.

In qualibet materia, ſiue ſuccedendi, ſiue rumpendi teſtamenti, ſiue alia ſufficere, quod partus naſcatur integer, & viuus, licet ſtatim decedat num. 27.

Partum viuum naſci ſufficit, licet viuere non poſſit nu. 29. 60. & 62.

Natus 5. 6. 8. 10, & 11. menſe viuere poteſt num. 30. 40, & 41. cum ſequ.

Natus in dubio non præſumitur menſe inhabili ad viuendum, ſed habili num. 31, & 53.

Iuditium obſtetricum certam rationem non habet, & prævalere non debet præſumptioni naturalis nu. 32.

In materia conſequenda immunitatis 12. fil. ſecundum Conſtit. Mediolani ſufficit ſi paratus in vtero viuat num. 33.

Cancellaria Senatus Mediolani formula circa partum in materia immunitatis 12. fil. declaratur num. 34.

In materia duodecim filiorum ſufficit quod duodecim filij eodem tempore vixerunt num. 35. & 74.

Hominis multiplex pariendi tempus datum, & cur num. 37.

Omnes animantes præſcripta habent pariendi tempora ſolus homo indiſcreta, & confuſa num. 38.

Mulieres etiam decimo menſe pariunt, & vndecimo num. 39. & 40.

Natus ſexto menſe duobusq; diebus dicitur iuſto tempore natus num. 42.

Nati octauo menſe cur viuere nequeunt num. 43.

Aliquando viuunt, & quare num. 44.

Aſtrologorum reprobatio num. 46. & 47.

Aſtra inclinant, non neceſſitant num. 48.

Natus in materia 12. fil. ſufficit quod ſecundum regulam naturæ probabiliter viuere poſſit num. 49.

Poſt nonum, vel decimum menſem fœtus dicitur abſolutus, & ei maternum alimentum non ſufficere nu. 50.

Maturatio in fructibus craſſioribus non tam cita eſt, quàm in tenuioribus num. 51.

Gemini vnde confirmationem habere dicantur num. 52.

Ad impoſſibile nemo tenetur num. 54.

Probatio quod gemini nati ſint nono, vel ſeptimo menſe eſt impoſſibilis, & cur num. 55.

Dies Conceptionis eſt incertus num. 56.

Fiſco onus probandi incumbit geminos natos fuiſſe tempore quo viuere non poterant cum in iis præſumptio ſit eos natos tempore quo viuere poſſent n. 57. & 62.

In dubio de Aequitate pro immunitate iudicandum eſt num. 59.

Senator Hieronymus à Baſilicapetri num. 61.

Sutor nihil vltra crepidam num. 63.

Carolus Ciualerius I. C. num. 64.

Mortuo vno ex vndecim iam natis ante declarationem, & natiuitatem duodecim immunitas etiam ſortitur ſuum effectum num. 65. & cur num. 68. & 69. 70. 74. & 75. & ita iudicatum à Sen. Mediolani num. 78.

Immunitas 12. fil. in Dominio Mediol. habet effectum à die petitionis viuo tamen edito partu num. 66.

Decretum Senatus, & ita fuit iudicatum ab illo Senatu num. 67.

In ventre poſitus pro nato habetur ad ſui fauorem quando proximum eſt tempus num. 68.

Liberi poſtea mortui proſunt ei qui propter numerum liberorum excuſatus fuit à tutela num. 71.

Priuilegij vbi aliquæ reliquiæ reſtant licet cauſa finalis ceſſet ipſius ceſſat non ceſſat tamen priuilegium num. 72. 73.

Ventre prægnante mortuo Patre nihilominus beneficium immunit. 12. fil. competit ex iudicato Senatus Mediolani num. 77.

Immunitas 12. filiorum durat etiam poſt obitum Patris etiam ſi ex filijs moriatur, vel religionem ingrediatur, modo alij in communione bonorum paternorum viuant num. 78.

Affertur iudicatum Senatus Mediolani num. 79.

Immunitas durat quouſq; ex duodecim filijs ſi ad bonorũ diuiſionem

diuiſionem non ſuit deuentum num. 80.

Defuncto vno ex filijs ſuperſtite nepote, ſiue nepotibus ex illo Pater de iure communi gaudet immunitate n. 81.

Plures nepotes ex vno filio repræſentant tantum eorum Patrem ſlz. vnum tantum filium ad obtinendam Immunitatem num. 82.

Nepotes ex filio licet viuo Patre non proſint, aut eo tamen mortuo habentur locus vnius filij etiam quo ad munera perſonalia num. 83.

Nepotes an, & quando faciant numerum cum alijs filijs de iure communi, & quod de Aequitate num. 84. vſq; ad 93.

Immunitas duodecim filiorum quare conceſſa dicatur num. 8.

Nou. Conſtit. Mediolani excludunt nepotes à numero 12. filiorum num. 93.

Immunitas 12. filiorum non ſolum extenditur ad bona acquiſita poſtea viuente Patre, ſed etiam ad acquiſita per fratres in communione viuentes num. 94.

Et decreta ſępè declarauit Senatus Mediolani num. 95.

Quemadmodum etiam cauſa extendi ad collectos impoſitos ratione mercaturæ num. 96. 97. 98.

Quamuis Nou. Conſtit. Mediolani contrarium ſtatuere videantur num. 99. & fauore Mercatorum iudicauit Senatus Taurinenſis num. 100.

Immunitas prodeſt fratri habitante cum alio fratre immuni ob numero duodecim filiorum nu. 101. & 103, & ita iudicatum Mediolani num. 102.

Fratres in communione viuentes, vt ſocij partem habent in qualibet parte bonorum num. 104.

Fratres dicuntur ſocij num. 105.

Onera ſpectantia bonis alterius fratris communibus cũ fratre diſtingui non poſſunt num. 106.

Ob communionem, vel ſocietatem inhabiles gaudent beneficio habilium num. 107.

Immunitati non afficit quod vnus ex duodecim filijs inſtituat hæredem extraneum à quo hæredis adita ſit, dummodo ad bon. diuiſionem non procedat cum fratribus defuncti num. 108. ſeparatioq; bonorum facta ab extraneum non præiudicat fratrum immunitatis num. 109.

Communio bonorum conſideratur inter fratres à Nou. Conſtit. Mediolani, & Senatusconſultus num. 109.

Hæres extraneus inſtitutus ab vno filiorum facta diuiſione cum alijs fratribus defuncti amittit immunitatem, & quomodo num. 110. 111. & 112. per quam inſtitutionem dicitur facta bonorum alienatio nu. 113.

Immunitas 12. filiorum extenditur etiam ad onera bellica, vel eius cauſa impoſita, ac militum hoſpitationem de Aequitate, & cur num. 114. & ita deciſum à Senatu Taurin. num. 115. De Iun. Nou. Conſtit. Mediolani expreſſa ſunt onera à quibus eximit immunes num. 116.

Immunitas 12. filiorum eſt clauſa in corpore iuris, quæ non cenſetur reuocata per Principem reuocantẽ generaliter quoſcunq; immunitates num. 117.

Lex loquitur omni tempore etiam bello num. 118.

Lex eſt dogma commune prudentum Virorum num. 119.

Immunus ob 12. filiorum ob neceſſitatem Principis tenentur ad ſolutionem oneris impoſiti num. 120. & cur num. 121. Vbi aliorum facultatis non ſuppetant num. 122.

Exemplum affertur Dominij Mediolanenſis anni 1635. num. 123.

Immunitas publicũ interpretum ob neceſſitatem Principis ceſſat quo ad onera, & exemplum affertur in Ticinenſibus num. 124.

Declaratio Potentiſſimi Regis Philippi II. pro Immunitate public. Interpretũ Academiæ Ticinen. n. 125.

Immunitas conceſſa filio Interpreti publico extenditur etiam ad Patrem, in cuius eſt poteſtate, & fratres in communione viuentes, & cur num. 126.

Filius gaudet immunitate Patris num. 127.

Immunitas duodecim filiorum, et ratione contractus magis eſt priuilegiata, quam gratioſa Eccleſiaſtica, et Eccleſiaſticis bonis conceſſa num. 128.

Petri Pauli Buttinon. mentio honorif. num. 127.

Immunitas hæc ab extraordinarijs tãtum oneribus, Excipe tamen præſeruat Eccleſiam Immunes num. 128. & num. 200. limit. aliquando, et cum extraord. 140.

Onus quod à pluribus leuius, & facilius portatur n. 130.

Decretum Senatus Mediolani quod dicta Immunitas nõ ſe extendat ad onera ordinaria num. 132.

Ludouici Acerbi Senatoris, & Præſidis mentio nu. 131.

Conſuetudo in oneribus diſtribuendis attenditur nu. 133.

Conſuetudo in repetendis oneribus inconcuſſæ obſeruandum eſt num. 134.

Relpublicæ intereſt Ciuitates hominibus impleri n. 135. & num. 202.

Filios plures procreantes laude digni ſunt num. 136.

Onus menſualis dicitur extraordinarium nu. 137.

Conſtit. Mediolani præſeruant immunes ob 12. filios ab extraordinarijs oneribus num. 138.

Filius mortuus in bello per Republica, ſiue Principe computatur in numero duodecim ad obtinendam immunitatem num. 139.

Decretum Sen. Taurinen. vt immunitas 12. liberorum non habeat locum in diuite reſpectu onerum, quæ conſeruationem à communi vtilitatem reſpicit nu. 141. Contrarium num. 253. cum ſeq.

Iniquitas nullo modo eſt admittenda num. 142.

Immunitas ratione duodecim liberorum diuerſimodè iudicatur in diuite, vel paupere nu. 140. 143. & 226.

Immunis ratione duodecim liberorum tenetur ad expenſas factas tempore obſidionis num. 144.

Eccleſiaſtica tenetur ad onera impoſita ratione deffenſionis Ciuitatis tempore obſidionis num. 146.

Senatus Taurinenſis ſe opponit iuſſioni Principis violanti immunitatem duodecim filiorum num. 147. & locum habuerunt oppoſitionem in nu. 256. cum ſeq.

Immunes ratione duodecim liberorum tenentur ad refectionem murorum Ciuitatis num. 148.

Item ad expenſas factas tempore Peſtis num. 149. & num. 153. & ad expenſas Medic. num. 155. limit. num. 243. declarat. num. 244.

Extenſio non datur in odioſis num. 150.

Peſtis dicitur Bellum Diuinum num. 151. & maior cauſa dicitur peſtisq; bellum num. 152.

Decretum Senatus Taurin. quo declaratus immunes teneri ad expenſas in cauſa Peſtis factas num. 154.

In numero duodecim filiorum de iure communi computantur etiam filij legitimi ex reſcripto nu. 156. contrarium ex diſpoſit. Nou. Conſtit. num. 158.

Immunes duodecim liberorum continentur etiam filia maritata num. 157.

Decretum

Decretum Senatus Mediolani quo declaratur filios diuerſarum Vxorum contineri in numero duodecim liberorum ad obtinendam immunitatem num. 159. & 160.

Decretum Senatus quod immunitas prædicta conceditur etiamſi aliqui ex filijs ſeorſum à Patre habitent num. 161. & etiam poſt Patris obitum num. 162.

Immunitas ratione duodecim liberorum dicitur grauis, & onerosa num. 163.

Immunitas hæc dicitur conceſſa ex contractu oneroſo num. 164.

In contractibus neceſſarijs eſt mutuus conſenſus n. 165.

Quod etiam extenditur ad præſumptos in multis caſibus num. 166. & 167. cum plur. ſeq.

Immunitas conceſſa modo quod adimpleatur, eo impleto ſtatim reſultat contrarius immunis num. 171.

Fide ſub publica nemo decipi debet num. 172. & 177. cum ſeq. ac num. 181.

Authoritas diſponentis per lege habetur num. 173.

Princeps ex contraria obligatur etiam verſus ſubſidias num. 174. cum ſeq. limitatur quando ex cauſa receditur num. 176.

Immunitas hæc tolli non poteſt ſub quouis prætextu publicæ vtilitatis num. 179. & 180.

Bannitus ſecuritas data ſeruanda eſt num. 181. cum ſeq. nec tollenda etiam per viam legis generalis num. 184.

Princeps non habet facultatem recuſandi permiſſa nu. 185. & 186.

Immunitas ratione duodecim filiorum dicitur oneroſa in eo in quo oneroſitas æqui poſſet immunitati, in eo autē in quo excedit dicitur gratioſa num. 187.

Immunitas de iure communi conceditur etiam ſi Pater, & filij ſeorſum viuit ſecus ex diſpoſitione No. Conſt. num. 188.

Communio parit diſcordias num. 189. cum ſeq.

Immunitas conceſſa ob merita tranſit etiam ad fœminas num. 191.

Immunitas Decurionibus de iure cui concedebatur ſi filiorum haberent num. 192.

Immunitas conceditur iure communi inſpecto, vbi ſexdecim filios quis haberet num. 193. ſecus ex diſpoſitione Nou. Conſtit. num. 199.

Immunitas ad onera municipalia, & perſonalia tantum ſe extendebat de iure communi num. 194. Quæ etiam mortuo Patre ad filios non pertinebat num. 195.

Immunitas ſe extendit etiam ad bona poſtea quæſita nu. 196.

Decretum Senatus in eam materiam num. 197.

Immunitas ſe extendit ad filios etiam mortuo Patre nu. 198.

Onera eius qui duodecim habet liberos intollerabilis dicuntur num. 201.

Immunitas prædicta conceditur in nutrimentum filiorum num. 204.

Alimenta à lege neq; tolli poſſunt num. 205.

Onera bellica ad Principem ſpectant num. 206.

Grex cenſetur vnicum corpus intellectuale, licet multitudinem animalium contineat num. 207.

Senecæ dictum circa Tantali pænam num. 209.

Immunitas non poteſt dici magna ob ſpem lubricam num. 210.

Caſus contingens non inducit, aut tollit læſionem etiam in fideicommiſſis num. 211.

Incertum quomodo æſtimandum num. 212, cum ſeq. plur.

Immunibus quæ onera ſpectent num. 215. cum ſeq. plur.

Attendi ſemper debet qua contemplatione quod geſtum eſt num. 218.

Egiſſe quis præſumitur ex ea cauſa quæ ſibi vtilior eſt num. 219.

Immunis declaratur ſtandum eſt quando res eſt dubia num. 220.

Vtile quod eſt ex ſola ſcientia præſumitur acceptatum num. 221.

Martialis ſententia circa connubium num. 222.

Dolus præſumitur in ea qui immunitatem rumpere facagit num. 223. cum ſeq.

Immunitas etiam duodecim liberorum non venit diſpoſitione generali num. 225.

Lucani ſententia ob malam vicinitatem num. 227.

Inſolitum dicitur in materia immunitatis id quod ſpatio mille annorum vna vice contingit num. 228.

Inſolitum in alia materia num. 229.

Immunis factus à lege non tenetur etiam inſolitis n. 230.

Decretum Senatus quod declaratus immunes prædictos non eſſe moleſtandos ratione onerum belli tempore impoſitorum num. 231.

Vtilitates publicæ cauſa alienum ius lædere non poteſt num. 232, niſi aliter fieri nequeat num. 233, & tunc ſoluto pretio num. 234.

Vniuerſitas aliud eſt aliud ſinguli num. 235.

Altare vnum detegi nequit, vt aliud cooperi amor num. 236.

Immunitas ratione duodecim liberorum comprehendit etiam onera pro conſeruatione ſtatus impoſita num. 237.

Immunium bona non tenentur ad onera ratione belli, niſi defficientibus aliorum bonis, & ſic ob neceſſitatem præciſam num. 238.

Neceſſitas eo caſu dicitur quando onera paulò minus quam integros aliorum fructus annuos abſorbeant nu. 239.

Onera æqua lite ſunt diſtribuenda num. 240.

Debitoris infortunium creditori nocere non debet n. 241.

Immunitas conceſſa ex contractu oneroſo tolli non poteſt ob quamcunq; neceſſitatem num. 242. cum ſeq. & lege differt ab alijs immunitatibus nu. 259. cum ſeq. plur.

Eccleſiaſtica in caſu neceſſitatis tenetur ad onera n. 246. cum ſeq.

Immunes duodecim liberorum non tenentur ad conſtructionem viarum, & Pontium num. 249.

Decretum Senatus in ea materia num. 250.

Eccl. tenetur etiam pro præteritis oneribus leuamen nu. 251, Rom. Popul. exemplum num. 252.

Filiorum duodecim onus ſuſtinens nunquam dici poteſt diues num. 256.

Immunitas ratione duodecim filiorum fauorabilis vndiq; dicitur num. 258.

In dubijs opinionibus ea recipi debet quam approbauit conſuetudo loci in qua lis verſatur num. 262.

Immunitas ob duodecim liberos conceditur etiam ſi filius vltimo loco natus, ſtatim deceſſerit, ſuſpicareturq; illum eſſe, octimeſtrem, Cap. CXXVIII.

FRequentiſſima eſt materia conſe-
quendi immunitatem ob duode-
cim liberos, de qua in Non. Cóſt.
Mediol. tit. de immunitate duo-
decim liberorum, quę conueniũt
cum *l. ſi quis decurio Pater C. de De-*
2 *cur. lib.* 10, Quæ ſanè immunitas dicitur bene-
fitium quod latiſſimè interpretandum venit, vt
tradit *Gabr. conſ.* 161. *num.* 2. *lib.* 2. *& Menoch. conſ.*
297. Quia hominum copia potius quam pecu-
nijs ſtatus augetur, vt tradit *Paulus I.C. in l. cum*
ratio ff. de bonis damnatorum, Et diximus in ſupe-
riori libro *cap.* 96. *num.* 15. Et in dubio pro *im-*
munitate eſſe ptonunciandum probat *Oſaſc.*
deciſ. 95. *num.* 18; Cum pluries hæſitatum ſit an
ea concedenda veniat, ſi natus vltimo loco ſta-
tim etiam deceſſit, & ſic narus videatur tem-
pore, quo viuere non poſſet, vt in octimeſtre
multi ſunt arbitrati.

Difficultas in eo verſatur, quod ille qui deceſſit
ſtatim poſtquam natus eſt videtur natus tem-
pore, quo non poſſet viuere, & ſic immarurus
3 adhuc eſſet partus, qui idcirco habetur, ac ſi
natus nõ eſſet, vel ſaltem natus, eſſet mortuus,
Tex. in cap. Nam, & ego de verborum ſignificat. &
probat Caſtrenſ. in l. Vxoris abortu num. 3. *verſ. &*
circa C. de poſthum. hæred. inſtituendis, vbi dicit
hanc quæſtionem fuiſſe de facto Paduæ, & de-
ciſum quod licet quis viuus naſcatur, tamen ſi
certum ſit quod naturaliter viuere non poteſt,
vt eſt is qui natus eſt in ſexto, vel octauo men-
4 ſe, tunc habetur, ac ſi natus non eſſet, nec ſit
locus eius hæreditati, Vt de octimeſtre deci-
ſum fuiſſe per Sacrum Concil. Neapolit. teſta-
tur *Affl. deciſ.* 236. *num.* 6. quam ſententiam am-
plectitut *Tiraquell. in l. ſi vnquam verbo ſuſceperit*
liberos num. 141. *&* 167. *C. de reu. donation.* vbi
multos alios refert *Paiſ. in conſ.* 56. *num.* 5. *cum*
ſeq. plur. lib. 2. *Grammat. conſ.* 154. *num.* 5. *cum ſeq.*
in ciuil. Ruger. pleno conſ. p. & nu. 42. *vſq; ad finem,*
& Giurba ad ſtat. Meſſanæ glo. 4. *cap. p. num.* 37.
verſ. Proinde putat cum plur. ſeq. par. p.

5 Contraria tamen ſententia De AEQVITATE
verior videtur, cum in his quæ liberationem
à muneribus concernunt, benignior, & AE-
QVIOR videatur opinio eorũ, qui illam par-
tem tenent, vt per *l. ſi de interpretatione ff. de pœnis*
docet Rol. conſ. 52. *ſub num.* 3. *verſ. Vbi dicit lib.* 2.

Namq; ſufficit, vt partus viuus ædatur ad hoc, vt
teſtamentum rumpat tanquam poſthumus, vel
6 vt numerum duodecimum filiorũ adimpleat,
etiam ſi paulò poſt moriatur, vt expreſsè caue-
tur per Imperatotem Iuſtinianum *in l. quod cer-*
tatum C. de poſthum. hæred. inſtit.

7 Et licet verbo perfectum partum vſus ſit Im-
perator; Illud tamen non intelligitur reſpectu
temporis, ſiue menſium, vt perperam interpre-
tati ſunt Doctores contrariam ſententiã pro-
bantes; ſed de perfectione membrorum; Id
quod ellicitur ex ſequentibus verbis vlz. licet
illico poſtquam in terram cecidit, vel in mani-
bus obſtetricis, deceſſerit, nihilominus rumpi
teſtamentum. Alias diuinare eſſet ſi admit-
teretur Imperatotem de octauo menſe intel-
lexiſſe.

Cum in dicto Textu, nec de octauo, nec de alio
menſe loqutus ſit Imperator, Vnde ſufficit
poſthumum natum fuiſſe viuum, ad rumpendũ
8 Teſtamentum, dummodo ad monſtrum, vel
prodigium ille non declinet, vt clara ſunt ver-
ba Textus ibi, Hoc tantummodo requirendo;
Si viuus ad orbem totus proceſſit ad nullum
declinans monſtrum, vel prodigium, Id quod
fuerat etiam antea cautum à Diocletiano, &
Maximiano in *d. l. Vxoris abortu C. eod. tit.*, ibi
9 quamuis natus illico deceſſerit. Cui diſpoſi-
tioni addidit tantum Iuſtinianus limitationem
in caſum monſtruoſum, vel prodigioſum; Quã
ſententiam mirificè exornat, & deffendit, *Eru-*
ditiſs. Camillus Borella pleno conſ. 28. *præſertim nu.*
41, *& num.* 52. *cum plur. ſeq.*, vbi per multas, &
rationes, & auctoritates deducit; Prout non
minus doctè quam eleganter, & difuſiſſimè
eandem comprobat acutiſſimus *Odd. pleno conſ.*
28. *num.* 15. *cum ſeq. plur.*, *& num.* 23. *cum ſeq.*.
10 Auctoritatesq; in contrarium adductas tàm
Iuriſperitorum, quàm Medicorum, Philoſo-
phorum, Aſtrologorum, & Arithmeticorum
contrarijs rationibus, & auctoritatibus omni-
no tollit, & eneruat.

Præſertim verò hanc concluſionem defendunt
Bal. in conſ. 118. *lib. p. conſ.* 407. *lib.* 2., *Bertrand. conſ.*
217. *num.* 5. *lib. p. Boer. deciſ.* 220. *per totum*, vbi
11 reprehendit *Afflict. in alleg. deciſ.* 236. idem
probat *Dec. conſ.* 623. *col. p.*, *& eleganter Petrus*
Gregorius lib. 10. *ſyntag. iur. cap.* 3. *nu.* 14. *p. p.*, *Ad*
rem Corneus conſ. 176. *num.* 12. *lib.* 2. *per l. p.*, *& l.*
poſthumi ff. de iniuſto teſtam., *& l.* 2. *&* 3. *C. de*
poſth. hæred. Inſtit. Polyd. Ripatr. de act. in mortis
articulo cap. 3. *num.* 17.

Quando enim viuus, & perfectus editur partus,
licet paulò poſt moriatur non poteſt conſide-
12 rari, quod habeatur, ac ſi natus non eſſet, vt
13 præſumitur de abortu qui mortuus eſt natus
l. 2. *C. de poſth. hæred. inſtit.*, *& l. qui mortui* 129. *ff.*
de verbor. ſignificat. & l. anniculus amittitur 132.
§ fi. ff. eodem tit., *vt latè explicat Petr. Gregor. d. lib.*
10. *tit.* 3. *num.* 14. *in fine*.

Per quam declarationem, ſiue diſtinctionem tol-
14 litur obiectum, de quo *Tex. in cap. Nam, & ego*
de verborum ſignification. qui intelligitur loqui
de nato imperfecto, non de perfecto, Vt de eo
qui mortua Matre, per vim extractus fuit ab
15 illius vtero, illo prius ſæcato de quo dicta *l.*
Anniculus §. falſum ff. de verb. ſignif. & conſuluit
Socinus Iun. conſ. 35. *lib.* 2; Quia tunc propriè non

dicere-

diceretur natus poſthumus, & ſic à natura per-
16 fectè, & rongruo tempore editus, & ſpontè
operante natura natus; Sed extractus violen-
to hominis facto, qui ante tempus naſcendi
poterat in vtero mori, vt doctè ſcribit *Borella
all.conſ.28.num.53,* Et in puncto probat *Odd.cōſ.
28. præſertim num.59. & 60.* vbi alia ratione, etiā
docet diſpoſitionem dicti *cap. Nam, & ego*; nō
obſtare huic ſententiæ, Cum ab Imperatore nō
admittatur in legibus citatis larga interpre-
tatio dicti rapituli; Quod is qui illico deceſſit,
poſtquam natus eſt, habetur ac ſi non eſſet na-
17 tus, vt optimè explicat *Odd.d.num.60, & ſic cum
Cardin. Pariſ.in all.conſ.56,* cum alijs ritati, omne
eius opinionis fundamentum conſtituerit,
quod certum eſſet, partum octimeſtrem non
18 poſſe viuere *vt num. 5, & 8*; Sublato hoc fun-
damentum tāquam erroneo, ceſſat etiam eius
concluſio iuxta *cap. cum Paulus p. qu. p., l. nam
origo ff. quod vi, aut clam. & l. lex vectigali. ff. de
pignoribus, Menoch.conſ.211. num.92.*
Falſiſſimam autem eſſe eorum Auctorum opinio-
nem, quod octimeſtris partus non poſſit viue-
19 re probat ibidem *Borella à nu.13. vſq; ad nu.41.,*
vbi innumerabiles tradit rationes, & contraria
exempla, dum multi nati in octauo menſe diù
20 vixerunt, Et in Naxo Inſula, mulieres omnes
octauo menſe parere, & partus omnes viuere
tradit ibidem *num. 19.*
Quam concluſionem comprobat etiam *Odd.d.cōſ.
28 per totum, maxime num. 15. cum ſeq.* vbi per-
multis fundamentis, & auctoritatibus probat
21 octimeſtrem partum poſſe viuere, & illū rum-
pere teſtamentum, *& num. 61.* concludit hanc
opinionem fauore partus octimeſtris, vti ve-
riorem, & AEQVIOREM, & legali ſimplicita-
ti amicabiliorem eſſe ſequendam à Iudicibus
23 doctis, & perſpicacis ingenij, qui auctoritati-
bus nudis Doctorum non ſunt contenti; Et ita
fuiſſe iudicatum per *Ex. I. C. Io. Paulum Lancel-
23 lotum teſtatur*; Quia opinio Doctoris liberans,
quem à muneribus benignior, & AEQVIOR
interpretatur, vt per *l. ſi de interpretatione ff. de
pœnis tradit Rol.conſ.12. ſub num.3. in fine lib.2.,* Et
24 omni in caſu partum eſſe vitalem, cum viuus
natus ſit cenſeri debeat.
Prout etiam cenſuit Senatus Excellentiſs. Me-
25 diolani die 18. Maij 1599, fauore Fabritij Vil-
læ cui natus fuerat duodecimus filius graui
morbo laborante matre qui infans paulò poſt
mortuus erat, patrocinante eximio I. C. D. Io.
Baptiſta Vicecomite, mox Ampliſſimo Sena-
26 tore creato; Prout pariter hoc idem cenſuit
Sen. Excellentiſs. die 15. Ianuarij 1616. refe-
rente Ampliſſimo Senatore Cellento fauore
Io. Andreæ Merzagoræ Anglerienſis, qui ha-
bens decem filios, & Vxorem grauidam, non
curauit, vt aſſumerentur de more informatio-
nes, quæ tantum iuſſu Senatus aſſumi ſolent;
quando vndecim viui ſunt filij, & Vxor præ-
gnans eſt; Cum enim peperiſſet geminos, qui
poſt ſpatium aliquot horarum deceſſerant;
confugit ad Senatorē Merzagora, vt immuni-
tatem obtineret, & aſſumptis informationi-
bus de vita aliorum decem filiorum, Et quod
gemini nati viui fuerant, quamuis ex poſt
mortui; Senatus iuſſit, vt Collegium Fiſcalium
eius votum ſubijceret cum nati non videren-
tur gemini tempore quo viuere poſſent eo ip-
ſo, quod paucarum horarum ſpatio mortem
ambo obijſſent; Tandem audito voto Collegij
Fiſcalium me patrocinante pro ipſo Merza-
gora immunitatem conceſſit Senatus Excel-
lentiſſimus. & quia per me ſcripta, & iuris alle-
gationes dicti Ampliſſimi Vicecomitis impri-
mi ſimul curauerat Merzagora quibus ſe ſub-
ſcripſerat Eruditiſſimus tūc Aduocatus nunc
Ampliſsimus Senator D. Hieronymus à Baſi-
licapetri, & Egr. D. Carolus Ciualerius ipſas
allegationes hic ſubijcere malui ex quibus
veritas huius quæſtionis magis elucescit.

*Pro Fabritio Villa, in cauſa petita immunitatis
ob numerum duodecim filiorum.*

AD probandum, quod Fabritius Villa cuī
duodecimus filius natus eſt viuus, & poſt
duas horas mortuus eſt ſit in caſu gaudendi
benefitio *No. Conſt. in tit. de immun. & iur. 12.
liber.* facio infraſcriptas concluſiones.
Prima eſt, in qualibet materia ſiue ſuccedendi,
ſiue rumpendi teſtamenta, ſiue alia, ſufficere
quod partus naſcatur totus integer, & viuus,
licet (vt ait *Tex. in l. quod certatum, C. de poſt. har.
27 inſt.*) illico poſtquam in terram cecidit, vel in
manibus obſtetricis decedat, *eſt Tex. in l. quod
dicitur. de lib. & poſt. & in dicta l. quod certatum,*
vbi eſt caſus deciſiuus, vbi habentur hæc ver-
ba in fine illius legis, hoc tantummodo requi-
rendo ſi viuus ad orbem totus proceſſit ad
nullum declinans monſtrum, vel prodigium,
ſequuntur Doct. ibidem *Bart. Bald. Alex. Caſtr.
& alij præcipuè Corn.*
Secunda concluſio eſt, licet aliqui voluerint natū
taliter, quod viuere non poſſit haberi pro non
28 nato, vt inter alios *Affl. ct. decis.236.* tamen cō-
trarium multo plures voluerunt, vt etiam ſuf-
ficiat viuum naſci, licet viuere non poſſet, &
29 contra *Affl.* deciſum fuiſſe teſtatur *Boer. deciſ.
220.* ita tenuit *Bald. in duob. conſilijs ibidem alle-
gatis, Corn. d. l. fin. Dec. conſ.623. num 3. vol.4. Alb.
de Roſ. in l. ſeptimo menſe. de ſtat. homi.* & alij quā-
plures tām ab ipſo *Boerio*, quàm ab *Vrſil. ad dict.
deciſ.236. allegat. & Bertr. conſ.217. num.5. vol.1.
Marcus Vetran. de iure liber. c. 27. Petr. Greg ſyntag.
lib.10. c.3.14. par.1.* quos allegat *Borell. in conſ. in-
fra allegando. num. 14.* Ita vt poſſit etiam iure
ſuſtineri hæc opinio, in quā tamen parum no-
bis inſiſtendum eſt cum non ſimus in hoc caſu.
Tertia concluſio eſt, natum 5.6.8.10. & 11. menſe
30 viuere poſſe, vt latè per Philoſophicas ratio-
nes tenuit Doctiſſimus Philoſophus D. Spe-
ronus de Speronis in ſuo Dialogo de tempore
pariendi, vbi omnino videndus eſt, quē allegant

etiam

Digitized by Google

etiam *Apoſtill. ad Corn. in d. l. quod certatum*, *&* *Cam. Borell. conſ. 28. num.* 14. vbi latè, & plures allegat. atteſtantes, quod partus octimeſtres vixerūt, ſed & in hoc patum inſiſto, quia opus non eſt in præſenti caſu.

Quarta igitur ſit concluſio, quòd in dubio natus non præſumitur menſe inhabili ad viuendum,
31 ſed habili, vt in puncto ſcripſit *Boer.* vbi ſupra circa finem *verſ.* tamen iudicabitur iſte partus, *& Magon. deciſ. Flor.* 41. vbi hoc tenet, & iudicatum fuiſſe, & habitum pro vitali non obſtante iuditio obſtetricum, quæ indicauerant partum fuiſſe 6. vel 8. menſium ea ratione, quia cum iuditium obſtetricum certam rationem non habeat, non debet præualere præ-
32 ſumptioni naturali, & vt latius apud ipſum, & vt in puncto quæſtionis noſtræ in materia immunitatis concedendæ in caſu quo duodecimus filius ſtatim natus mortuus eſt, videndus eſt *Camill. Borell. conſ.* 28. vbi planè quæſtionem noſtram pertractat.

Quinta ſit cōcluſio, quòd quidquid dici poſſit in materia rumpendi teſtamēti, certè in materia
33 conſequendæ immunitatis ſufficit, iuxtà Textū ipſius Conſtit. ſi in vtero viuat ibi enim expreſsè habetur duodecimus ſi in vtero fuerit etiam compræhendatur, & ita requirit ſolum
34 exiſtentiam in vtero, & licet forma Cancellariæ ſit cum conditione modo partus viuus edatur tamen primo poteſt dici hanc conditionem eſſe iniuſtam, & reſtringere beneficiū conſtitutionis; duo omnino in caſu noſtro aduenisse conditionem, quia viuus natus eſt, & & aliud eſt, requiri, quod viuus naſcatur, aliud quod ſit habilis ad viuendum, nam ſuf-
35 ficit, quod duodecim filij eodem tempore vixerint, vt pluribus auctoritatibus probat *Borell. vbi ſupra per Tex. in l. ſi quis decurio. la prima. C. de decur. lib.* 10.

Quæ omnia fundantur ſuper *Tex. in d. l. quod certa-*
36 *tum*, vbi ſolum requirit Imper. quod naſcatur viuus per ea verba illud tantummodo requirendo, non autem quæſiuit quo menſe, aut qualis naſcatur, & prout latius apud ſupraſcriptos Doct. videre licet.

Ex quibus iunctis deciſionibus de quibus *& Boer.* & magis in terminis *Magon. d. deciſ.* 41. & punctualiter in materia, *& quaſt. noſtra Borell.* vbi in fine conſilij ait, per Regiam Cameram ita fuiſſe iudicatum, debet omnino Senatus Excellentiſs. petitam immunitatem concedere, & ſi quis ex Magn. Senatoribus in aliquo hæſitet dignetur videre ſcripta diffuſius per *Boer. Magon. & Borell. & alios ab ipſo allegatos*, & penitus omnis ſcrupulus euelletur.

Io. Baptiſta Vicecomes I.C. Colleg.

Iuris allgationes pro Io. Andrea Merzagora.

In cauſa petitæ immunitatis duodecim liberorum.

Super quæſtione, quam nuperrimè indubium reuocauit Excellentiſsimus Senatus, an ſcilicet, Immunitas duodecim liberorum concedenda ſit, quotieſcunq; duodecimus filius poſtremo loco natus, ac poſt horam in circa mortuus eſt, ita vt non conſtet, an natus ſit eo tempore, quo viuere poſſet; Eleganter adeò, & doctè pro Fabritio Villa permulta ſuperioribus annis à Perill. tunc præſtantiſſimo Aduocato, nunc Senatore Integerrimo D. Io. Baptiſta Vicecomite ſcripta fuere, vt Soli lux abſq; dubio adderetur, ſi ſpicos aliquos poſt tàm diligentem meſſorem colligere, & aliquid ſubiungere cenſerem. Nihilominus, vt ijs morem geram, quorum mandatis, & parere etiam teneor, nonnulla adducam, ſiuè potius repetam fundamenta, ad demonſtrandum, quòd gemini nati Io. Andreæ Merzagoræ, de quibus agitur, nati ſint eo tempore, quo viuere poterant, quæ partim deduxit, partimq; ſciens, de induſtria præterijt dictus Perilluſt. D. Vicecomes, & de quibus ferè omnibus ſit mentio ab Eruditiſſimo Camillo Borella *in conſ.* 28. in quo præſentem materiam fuſiſſimè pertractauit.

In primis enim, perpendenda videtur communis illa Philoſophorum, Hiſtoricorum, Legiſtarū, ac ſacrorum etiam Doctorum concluſio, quòd
37 hominum multiplex pariendi tempus datum eſt, cum ſolus ipſe ex omnium animantium genere varia generationis tempora obtineat, totoq; anno, & incerto gignatur ſpatio, vt teſtatur *Ariſtot. de natura animal. lib. 7. cap. 4. Auicenna Fen. 21. lib. 3. tract. 2. cap. 1. Plin. lib. 7. cap. 5. & Hier. Cardanus de ſanit. tuen. lib. 1. cap.* 10. quod etiam probat *Diuus Ambr. lib. 5. Hexaemeron. c.* 10. dum inquit, quòd omnes animantes præſ-
38 cripta habent pariendi tempora, homo ſolus indiſcreta, atq; confuſa; Mulieres enim, & decimo parere menſe affirmat *Tiraq. in repet. l. ſi*
39 *vnquam in ver. ſuſceperit liberos. num. 210. C. de reuocan. donat.* ac vndecimo menſe etiam partum
40 geri voluit *Iuſtin. in §. fin. in auther. de reſtit.* & ea, quæ parit in 11 menſe. Infinitos Authores hanc concluſionem comprobantes refert *all. Borella in recit. conſ. 28. num. 46. cum duob. ſeq.* idcircò ibi ad ſaturitatem perlegi poſſunt, ad quem me remitto.

Ex hac verò concluſione abſq; vlla controuerſia, & ſerio, deſumitur, quòd nō ſolū nati nono, & decimo, ac ſeptimo, ſed etiam octauo, & ſexto, necnon & quinto menſe, viui euadere poſſunt,
41 ſicuti in ſpecie probarunt *Plutarch. de placit. Philoſophorum lib. 5. cap.* 18. & ex mente *Aſclepiadis Medici*, *Nicolaus Leonicus de varia hiſtoria lib. 1. cap.* 99. ac ſexto menſe, duobusq; diebus
42 natum iuſto tempore natum eſſe, *poſt Vlpianū in l. inteſtato. §. vlt. ff de ſuis, & legit. tenet Menoch. de arbitr. Iud. caſu 89. num.* 35. licet deinde ſub eodem num. ſubiungit, credere, quod ſecundum menſes lunares, dictum tempus continetur ſex menſibus, & quinque diebus (quicquid dicant Aſtrologi, quod nati octauo menſe viuere nequeant, ea ducti ratione, quòd ſub ſy-
43 dere Saturni tunc nati dicantur, qui cum fri-

gidus, & ſiccus ſit, morti aſſimilatur, & partum
viuere non patitur, ex quo hominum vita ex
callido, & humido nutritur, vt refert *Petrus de
Apono in conciliat. diff. 1.49. at teſtatur Phyſ. Tho-
mas Tomai in eius libro inſcripto, Idea del vago giar-
din del Mondo. cap. 9. prope finem*.

Quia præter quòd nonnulla humana corpora
adeò calidirate, & humiditate abundant, vt
ſicuti contraria contrarijs curantur, ita ex fri-
44 giditare, & ſiccitate illius ſyderis Saturni aſ-
ſeruantur, non autem corrumpuntur, Ac præ-
terquam quòd de hac re variè ſenſerunt natu-
rales, Medici, ac ipſi Aſtrologi, vt latiſſimè ha-
betur apud *Tiraquel. in d. l. ſi vnquam. in verb. ſu-
ſceperit liberos, nu. 141. C. de reuoc. donat. Sfor. Odd.
conſ. 66 num. 20. & 93. at in tr. de compen. art. 2.
par. 6. num. 13. & Bon ſ. Rog conſ. p. in princip.*

Si admitteretur illud Aſtrologorum aſſumptum,
quod nati octauo menſe viuere nequeant, vitã
& mortẽ pœnes ſydera, & planetas eſſe ſeque-
retur, contra illud ſcriptum Deuteronomij
45 cap. 32. Ego occidam, & ego viuere faciam,
& Sapien. c. 16. Tu es Domine, qui vitæ, &
mortis habes poteſtatem, & deducis ad por-
tas mortis, & reducis. Ac illud Euang. Eſto-
te parati, quia neſcitis diem, neq; horã; Quod
cum abſurdum videatur, dicendum non eſt,
aſtringi Deum Opt. Max. ad planetarum in-
fluxum, ſiuè (vt inquit Cicero) ad Lunæ trac-
tum ſeruandum.

Cum per Ezechielem in cap. 32. dicat, Et operiã
46 cum extinctus foeris Cœlos, & nigreſcere fa-
ciam ſtellas eius, Solem nube tegam, & Luna
non dabit lumen ſuum, omnia luminaria Cœli
manere faciam ſuper te.

Maxime, cum Aſtrologorum in hoc iudicio ferè
vna fiat aſſertio, & ideò, vt plurimum, in inſa-
nias incidunt, ac cum eorum ſcientijs vitam
iugiter ducunt miſerrimã, & dum moriuntur,
47 in profundum demergunt, vt ſcriptum reliquit
Borell. all. conſ. 28. num. 28. qui ad eorum falla-
ciam oſtendendum per multa tradit.
48 Vltra quod confert vulgatum illud dictum,
quòd aſtra inclinant, ſed non neceſſitant.

Quare ijs ſtantibus, remouetur omnis hæſitatio,
quin gemini illi nati, viui dicto Merzagoræ ad
complementum duodecim liberorum, nati non
ſint tempore, quo viuere poterant. Si natum
quolibet menſe à quinto ſupra incluſiuè, viue-
re poſſe probatum extitit, Niſi aliter Altiſſimo
49 Creatori placuerit, cum ſufficiat probabiliter,
ſecundum regulam naturæ, potuiſſe viuere,
licet propter aliquod accidens, & propter aliã
cauſam viuere nequierint, *Hier. Gabr. conſ. 55.
in fin. Magon. deciſ. Flor. 41. nu. 6.*

Immo, dictos geminos nono menſe, potius, quàm
alio tempore natos fuiſſe, maxime ſuadent ſe-
quentes præſumptiones.

Primo, quia ſicuti præſcriptum non eſt, ſeptimo,
nonouè, aut decimo menſe pariendi tempus,
ſed dumtaxat tempore, quo abſolutus fœtus in
eam corporis molem aſſurrexit, cui maternum
amplius alimentum minimè ſufficiat, nec lo-
cus in quo quieſcit ei capiendæ ſatis, nec calor
per arteriam ad eam refrigerandam delatus,
idoneus amplius exiſtat, quod ferè poſt nonũ,
50 vel decimum menſem contingere ſolet, hac de
cauſa fœtus in vtero veluti oppreſſus, ita ſe ſe
voluтare incipit, vt membranas quibus inclu-
ditur, diſcerpens, & ſecundas euellens, pro-
deat, domicilij alimenti, & ſpiritus cupidus
amplioris, vt tradit Ioannes Valuerdus de cor-
poris humani Anatome, *lib. 3. cap. 14. ac recitat.
Thomas Tomai in d. cap. 9. circa finem*.

Ita poſtquam viui nati fuere dicti gemini, dicen-
dum eſt, quod maternum alimentum amplius
non ſufficiens, diſcerptis membranis tempo-
re maturo proderunt, & ſic nono menſe editi
fuerunt.

Secunda præſumptio ex eo deſumitur, quòd in
fructibus craſſioribus non tàm cita eſt matu-
51 ratio, quàm in tenuioribus, hinc eſt, quod fœ-
tus tenuiores citius ſeptimo, aut nono menſe
ad maturationem perueniunt, quàm craſſio-
res, vt inquit Parens Pariſienſis de generatio-
ne hominis *cap. 30. in fin.*, quia ex multo, &
copioſo mole viribusq; & ſemine conforma-
tionem habuerunt, vnde & ipſi maiores, &
craſſiores exiſtunt, itaut ad plenam ſui abſo-
lutionem, perfectionemq; plus temporis re-
quirant.

Verùm tum conſtet dictos geminos ex multo, &
copioſo mole, viribusq; & ſemine conforma-
tionem habuiſſe. Ex eo ſaltem, quòd bina cor-
52 pora habeãt, vt ex multis auctoritatibus refert
Borella alleg. conſ. 28. num. 36. & conſequenter
craſſiores fœtus vocandi ſunt; neceſſariò ſequi-
tur dicendũ, tardiùs, & ſic ſaltem nono menſe
fuiſſe editos dictos geminos, non intempeſti-
uo tempore natos.

Vltimo, aſſumptum hoc valde ſuadet concluſio
illa, quòd in dubio natus non præſumitur men-
53 ſe inhabili ad viuendum, ſed habili, licet re-
pente moriatur, *l. vxores abortu. C. de poſth. hæ-
red. notat. Bald. in l. ſeptimo menſe. ff. de ſtat. homin.
Dec. in cap. per tuas. col. 2. extra de probat. Socin. iun.
conſ. 35. num. 25. lib. 2. Sfor. Odd. conſ. 28. quos ſequi-
tur Peregr. tract. de fideicom. art. 45. alias 43. per
errorem, ſub num. 30. circa med. hanc concluſionem,
etiam poſt Boer. in alleg. deciſ. 220 circa fin. ac Burſat.
conſ. 35. num. 10. probat Magon. deciſ. Flor. 41.* qui
id etiam iudicatum fuiſſe teſtatur, non obſtã-
te iudicio obſtetricum, quæ partum fuiſſe ſex,
vel octo menſium iudicauerant, quod magis
eſt. Ergo nono menſe potius natos fuiſſe con-
cluditur.

Præterea, aduertendum eſt, quòd ad impoſſibilia
54 nemo arctatur, vt vulgati iuris eſt, & tradit
poſt alios *Surd. deciſ. 89. num. 2.* Atqui probatio
quod gemini hi nati ſint nono, vel ſeptimo
menſe (dato citra veri præiuditium, quòd nati
octauo, vel ſexto, ac quinto menſe viuere ne-
queant) dicitur impoſſibilis, eo quia nec mu-
lieres ipſæ parturientes verè ſciunt ex quo

coitu,

Digitized by Google

55 coitu, & quando conceperint, *l. 1. §. ſi mulier. ff.*
de lib. agnoſcen. gloſ. in cap. 1. in verb. quadraginta.
diſt. 5. Boer. deciſ. 299. ſub nu. 1. qui in eius ſenten-
tiam refert *Bald. in cap. per tuas, col. 2. verſ. Item*
nota. de probationib. dicentem, diem natiuitatis
eſſe certam, & conceptionis incertam; hoc
etiam tradit Philoſophorum Princeps *lib. 7. de*
biſtor. animal. cap. 4. cum nec eidem mulieri
56 parturienti crederetur, quo menſe, aut tem-
pore conceperit, *Burſ. conſ. 63. num. 21. vol. 1. &*
Conan. in commen. iur. ciuil. lib. 8. cap. 7. ſub num. 2.
Si igitur nec ipſa mulier parturiens aſſerere po-
teſt ſecundum rei veritatem quonam menſe
filium peperit, ſcilicet an ſeptimo, vel octauo,
aut nono menſe, quiſnam hoc affirmare audet?
& cui hoc credi debet? Quare ſequitur, quòd
cum iuris præſumptio faciat pro dicto Merza-
gora, vt gemini nati ſint tempore quo viuere
poterant, Fiſco contrarium aſſerenti transfe-
ratur onus id probandi, prout concludentiſſi-
57 mis probationibus, id probauit ille, qui con-
trarium prætendebat, & obtinuit à Sacro Con-
ſilio Neapolitano, ſic teſtante *Afſl. in deciſ. 236.*
num. 2. & ſeq. & quorum genere probationum
vllo modo nec Fiſcus, nec quiſquis alius in hac
controuerſia vti poterit, cum admodum diſ-
par ſit caſus hic noſter ab illo de quo meminit
Afflict.

Poſtremò, ſi pro victoria cauſæ, hæc non ſufficiũt
(quod mihi in mentem cadere nequit) ſup-
pleant Boerij, & Borellæ, ac Magonij grauiſſi-
morum Doctorum auctoritates id teſtantes,
& quamplurimis fundamentis vno ore id fir-
mantes; Suppleatque infallibile, & AEQVIS-
SIMVM Excellentiſs. Senatus iudicium; Cum
Ampliſſimus ipſe Ordo re ſemel, atq; iterum
maturè perpenſa, filium duodecimum dicto
Villę immaturo tempore, natum potius ex im-
pulſu, & vi lethalis morbi, quo iam per mul-
tos dies antea cruciabatur eius infœlix ma-
ter, & poſt duas horas mortuum, natum fuiſſe
tempore, quo viuere poterat, iudicauit die
18. Maij anni 1599. & conſequenter ipſum
Villam fuiſſe in caſu gaudendi beneficio *Nou.*
Conſt. in tit. de immunitate, & iure duodecim libe-
rorum.

Sicuti idem etiam fore iudicatum De AEQVI-
TATE, tantò magis ſperatur ad fauorem Io.
Andreæ Merzagoræ, quantò in partu dictorũ
eius geminum ceſſat vis illa impulſiua morbi,
quo affecta erat vxor dicti Villæ, ceſſatq; præ-
ſumptio illa, quòd nati fuerint immaturo tem-
pore, ſicuti tali tempore dicti Villæ filium na-
tum fuiſſe ex priuilegio illi conceſſo, & ex eiuſ-
dem probationibus conſtat.

Præcipuè quia Immunitas hæc non dicitur priui-
legium, quod ſtrictè interpretari debet, ſed
beneficium, quod idcircò dicitur fauorabilis, ac
58 latè De AEQVITATE interpretandum eſt,
Menoch. conſ. 297. num. 19. & conſ. 466. num. 2. quem
59 *ſequitur Surd. deciſ. 127. num. 6.* pro qua immuni-
tate in dubio ſequendo AEQVITATEM iudi-
candum eſt, vt poſt *Gratum reſponſo 61. num. 55.*
vol. 1. tradit Oſaſc. deciſ. 95. num. 18.

Præter quòd ex diſpoſitione iuris communis, nõ
requiritur, quòd filius vltimo loco natus, naſ-
catur tempore quo viuere poſſet, ſed tantum,
60 quòd viuus naſcatur, vt loquitur *Text. in l. quòd*
certatum. C. de poſth. hæred. inſtic. & poſt Borell.
ac alios disertè tradit dictus Petill. D. Vice-
comes in recitatis iuris allegationibus prope
finem, & ita &c. ſaluo &c. Mediolani die 20.
Octobris 1615.

Ad laudem O. D. atq; Deiparæ ſemper
Virg. Mariæ.

Iulius Cæſar Caluinus I. C. Colleg. Derth.

CVM doctè eruditiſſimus D. Cõſulens ſcrip-
ſerit, & materiam benè, ac diligenter trac-
tauerit, meq; ſolum de ſubſcriptione requiſi-
uere libenter annuere volui. Et ita iuris eſſe
cenſeo.

61 *Hier. à Baſilicapetri I. C. Colleg. Mediol.*

HAnc ego quoque conſultationem veriſſimã
eſſe dico, ex legibus citatis, ſcilicet *Tex. in l.*
2. & 3. C. de poſth. hæred. inſtic. ſecundum in-
ductiones *Borell. conſ. 28. & Sfor. Oddi pariter*
conſ. 28. ſufficit enim, quòd viuus partus naſca-
62 tur, licet nec vagitum, aut vocem emiſerit, &
præſumitur natus in tempore, quo viuere po-
teſt, & allegant contrarium incumbit onus
probandi, nec multum credendum eſt Docto-
ribus, qui volunt ponere falcem in alienam
meſſem, & diſputare quo tempore partus ſit
63 vitalis nec ne, Nam ſutor nihil vltra crepidã,
Tex. enim illi citati ſupponũt partum eſſe vita-
lem ſi viuus naſcitur, & ob id, qui viuus naſci-
tur, fruitur priuilegijs, quæ dantur omnibus
vitalibus. Et ita quoq; ſentio cum præfato
Eruditiſſimo conſulente, ſaluo &c.

64 *Carolus Ciualerius I. C.*

Et hæc concluſio ampliatur etiam procedere,
quando ante obtentam declarationem immu-
nitatis, & antequam natus eſſet duodecimus
65 filijs, alius ex vndecim iam natis deceſſiſſet
poſt tamen aſſumptas informationes de ven-
tre prægnante duodecimi filij.

Qandoquidem cum ſtatim poſt aſſumptas infor-
mationes de vita vndecim filiorum eodem
tempore, & de ventre prægnante, ex quo po-
ſtea viuus æditus fuit duodecimus filius immu-
nitas eius effectum ſortiatur in hoc dominio
66 viz. à die petitionis, quo conſtitit, per infor-
mationes deinde aſſumptas adeſſe in vtero
viuum vltimum filium, modo ille viuus fuerit
natus, vt quotidie obſeruat Senatus Excellen-
tiſſimus, *Coſta de retroactu. cap. 2. nu. 4. & affir-*
mat Ampliſſimus Senator Bell. lib. 29. de his qui in
67 *continenti ſunt cap. 28. nu. primo libri* vbi teſtatur

ita fuiſſe deciſum per Senatum Excellentiſſi-
mum die 25. Auguſti 1621., Cum in ventre po-
68 ſitus pro nato habeatur, in ſui fauorem, quan-
do proximum eſt tempus natiuitatis; *l. qui
in vtero ff. de ſtatu hom. Theſaur. deciſ. 257. num.
8. in fine, Boſſ. tit. de Principe num. 154. cum ſeq. &
Additionator ad Albam conſ. 794. litt. A. in fine.*
69 Propterea nihil refert, ſi interim aliquis ex
alijs vndecim filijs moriatur, *Tortus ad ſtatut.
Papiæ 145. in Ciuit. num. 13.*
Ratio eſt, quia, quando Priuilegium, ſiue gratia
ſortita eſt effectum, Nihil, nocet ſi aliquis ex
70 liberis moriatur, per ea quæ habentur in *l. li-
bertinus §. amiſſo ff. de oper. libert.* Vbi liberi amiſſi
quo ad futuras operas proſunt, *& in l. 2. §. opor-
tet ff. de excuſat. tut.* Vbi liberi poſtea mortui
71 proſunt ei, qui propter numerũ liberorum ex-
cuſatus fuit à tutela, *Et in l. ſi quis heredem C. de
inſtit. & ſubſtitut. Rol. d. conſ. 52. num. 47. verſ. ſe-
cundo pro lib. 2.*
72 Vbicunq; enim reſtant reliquiæ aliquæ Priui-
legij, licet ceſſat cauſa finalis ipſius Priuilegij;
nihilominus non ceſſat priuilegium propter
reliquias, quæ remanent *l. fin. ff. de Decur. & l. 3.
& 4. ff. rerũ amotarum, vt probat Annania conſ. 105.
quod eſt vltimum ſub num. 4. præſertim verſ. & licet,
Et ferè in his terminis tradit Bombinus in quæſt. ſine
dubio octauo num. p.* regiſtrata poſt eius conſilia,
73 qui ita Romæ fuiſſe iudicatum ſcribit *num. 3,*
etiamſi eo caſu informationes fuerant aſſum-
ptæ, poſt mortem duodecimi filij qui vixerat
per menſes quattuor; Quia ſufficit vt omnes
duodecim filij fuerint viui eodem tempore,
74 Quamuis viuos illos eſſe debere tempore pe-
titionis immunitatis computato eo, qui erat
in vtero, licet mortui exinde fuerint aliqui,
75 ſupra probauimus, & habetur in *l. p. C. de his
qui pro numero, & tradit Rol. all. conſ. 52. ſub num. 6.
76 verſ. nec refert lib. 2,* Et ita cenſuit Senatus Ex-
cellentiſsimus die 29. Martij 1632. referente
Ampliſſimo Senatore D. Franciſco Arguis fa-
uore Iureconſulti Ludouici Ghilini Alexan-
drini, Cui poſt petitionem immunitatis, &
poſt aſſumptas informationes de ventre præ-
gnante eius Vxoris, & de alijs vndecim fi-
lijs viuentibus, antequam duodecimus filius
naſceretur, deceſſerat vnus ex alijs vndecim;
Et tamen AEQVITATE inſpecta declarauit
Sen. adhuc eidem competere beneficium *No.
Conſt. in tit. de immun. duodecim liberorum.*
Quod beneficium eque prodeſſe declarauit Sen.
Excellentiſs, etiam ſi ventre prægnante, & ad-
huc non nato duodecimo filio in ventre exiſ-
77 tente deceſſiſſet, eius Pater, de quo Senatuscõ-
ſulto meminit idem *D. Senator Bellonus loco relato
nu. 3. Vbi ſeq. num.* etiam teſtatur immunitatem
78 hanc durare poſt obitum Patris; Etiamſi ali-
quis ex filijs moriatur, vel Religionem ingreſ-
ſus eſſet, Modo remaneant alij in communio-
ne bonorum Paternorum, vt cenſuit Senatus
79 die 7. Iulij 1603. in cauſa Celciatorum, & Ci-
uitatis Nouariæ, & probat *Rol. all. conſ. 52. verſ.
nec refert ſub num. 6, & num. 46. cum ſeq plur. lib. 2
Menoch. conſ 486. Surd. deciſ. 123. Franciſcus de Pon-
80 te conſ. 16. per totum, & conſ. 17;* Cum immunitas
ipſa duret quouſq; viuat vnus ex duodecim
liberis, ſi ad bonorum diuiſionem non fuit de-
uentum, vt probat *Bim. conſ. 219. nu. 22, & Cran.
conſ. 664. num. 19.*
Si verò defunctus eſſet vnus ex filijs, pluribus re-
lictis filijs, & ſic vndecim tantum liberos ha-
beret Pater, & Nepotem, ſiue nepotes ex filio
81 prædefuncto, Adhuc immunitatem iure com-
muni inſpecto obtineret Pater qui diceretur
habere 12. filios computato nepote ex filio
prædefuncto, Quamuis, ſi plures eſſent Nepo-
tes ex filio, non repreſentarent niſi eorum Pa-
82 trem, & ſic vnum tantum filium ad obtinendã
immunitatem, vt probat *Tex. in l. 2. C. qui num.
liber. ſe excuſ.*, ibi, neq; nepotes numerantur,
quorum Pater ſupereſt *§. cum filius Inſtit. de he-
red. ab inteſt., vt probat Angel. in §. p. Inſt. de ex-
cuſatione tutorum per Tex. in l. nepotes, vbi Io. de
Platea C. de his qui pro muneribus liber., Imol. conſ.
77. col. 2, quos ſequitur Roland. all. conſ. 52. num. 7.
lib. 2,* hanc ſententiam amplectitur *Franch. deciſ.
259. num. 14. & Menoch. all. conſ. 486. ſub num. 28.
verſ. Quarta eſt.*
Qui Nepotes ex filio, licet viuo Patre, non pro-
83 ſint auo; Eo tamen mortuo habentur loco
vnius filij, etiam quo ad munera perſonalia, vt
cauetur *in d. l. Nepotes, & explicat Roland. loco re-
lato.*
Quamuis inhumanum eſſe, & contra omnem AE-
QVITATEM, affirmat *Gaſpar Antonius Theſau.
ad d. deciſ. 267. ſub num. 6., Verſ. & re vera,* vt Ne-
84 potes qui ab auo ſunt alendi, & qui filij Eque
dicuntur non faciant numerum cum alijs filijs
ad obtinendam immunitatem ob duodecim
liberos à lege conceſſam, Quis cum præcipuè
85 talis immunitas conceſſa dicatur, vt Pater
educationi filiorum poſſit commodè vacare,
Sine grauamine onerum, & collectarum, vt
probat *Menoch. conſ. 486. ſub num. 14. verſ. Re-
86 pondetur primo;* Illud eſſet ſumere panem filio-
rum, & dare canibus, vt ſubijcit idem *Theſaur.*
Qui etiam ſcribit non obſtare huic AEQVI-
TATI rigorem iuris in *d. l. 2. §. non ſolum ff. de ex-
cuſat. tut.* Vbi plures nepotes pro vno capite
numerantur; Quia *Tex.* loquitur in excuſando
à tutelis, quo caſu nihil deperit filijs, & Nepo-
tibus, Cum tutor de ſubſtantia propria mino-
res non alat, Sed ſecus eſſe in hoc caſu vbi trac-
tatur de tollendis alimentis proprijs nepoti-
bus ſolutione onerum, à quibus immunis eſſe
87 deberet auus, ſi nepotes inter filios enumera-
rentur ad conſtituendum numerum duodeci-
88 mum, Vt connumerantur in præſtatione ali-
mentorum, Et hanc partem comprobat *Natta
conſ. 64. num. 13, Rol. all. conſ. 52. num. 7. lib. 2. Socin.
Sen. conſ. 59. num. 6. lib. p. quos ſequitur Menoch. all.
conſ. 486. num. 29.* Prout *Tex. in d. l. 2,* loquitur de
89 nepotibus ex filia, vt exprimit ibidem *Glo.*, Nõ
autem de nepotibus, & filio inter quos magna
eſt

eſt deferentia, vt de ſe pater; Quemadmodum
etiam *Tex.* ipſe loquitur de munetibus muni-
cipalibus, non de patrimonialibus, de quibus
non ſine myſterio lex non loquitur, ſed ad
90 municipalia tantum ſe reſtringit, vt explicat
ibidem *Theſaur. Iun.*, Per quam rationem reſ-
ponderi etiam poteſt *Tex. in d. l. nepotes C. de
bis qui num. liber.*, *lib.* 10; Non puto tamen in
91 practica hanc, Theſauri opinionem obſeruari,
quamuis AEQVITATI coniunctiſſimam illam
eſſe pateat, Maxime cum Menochius, & cæteri
potius probāt priuilegium immunitatis con-
92 ceſſum filijs, tranſire ad nepotes, quam quod
nepotes faciant numerū in conſtituendo duo-
decimum filium.

Quæ diſputatio ceſſat omnino in hoc Mediolani
Dominio, Cum Nou. Conſt. omnino excludāt
93 à numero filiorum Nepotes, Et ſic verè filij
duodecim viui eodem tempore requiruntur,
vt immunitas aquiratur, Excluſis ex filio nepo-
tibus.

Et hanc immunitatem non ſolum ſe extendere
ab bona poſtea aquiſita, viuente Patre, ſed etiā
eo prædefuncto per fratres, in communione
94 tamen viuentea, probat idem *Menoch. all. conſ.
486. in fine poſt Bar. Alex. Pariſ. Nateam, & Di-
dacum ibi citatos*, quorum ſententiam amplecti-
tur *Bal. in Auth. Item nulla verſ. deinde quaro C. de
Epiſcopis, & Cler. Oſaſc. deciſ.* 136. *Alba pleno
conſ.* 8. *Burſa. conſ.* 10. *num.* 77. *lib. p.*, Et ita ſæpè
95 declarauit Senatus Excellentiſs. præſertim
die primo Septembris 1564, vt manu Secreta-
rij Petranigtæ annotatum legitur ad Conſtitu-
tiones quæ in Senatu aſſeruantur.

Quod etiam procedit in collectis impoſitis ra-
96 tione mercaturæ, Vt cenſuit Senatus die 2. Iu-
nij 1571. fauore fratrum de Paternis Merca-
97 torum Cremonen. contra eandem Ciuitatem,
dum iuſſit vt pignora ablata dictis Paternis ra-
tione onerum per dictam Ciuitatem impoſito-
rum ſuper mercatura, abſq; impenſa eis reſti-
98 tuerentur; Prout idem cenſuit Senatus fauore
Tonſi pariter Mercatoris Cremonenſis menſe
Februarij 1624; Quamuis Nou. Cōſtit. omni-
no contrarium ſtatuere videantur, Vt ſ:z. pro
99 mercatura non concedatur immunitas, & hāc
partem tenet *Theſaur. Iun. in all. Addit. ad deciſ.*
257. *ſub nu.* 14, Vbi ita iudicaſſe Senatum Tau-
100 rin. teſtatur die 27. Octobris 1601. fauore
multorum Negotiatorum quos à datijs, & ga-
bellis exemptos eſſe declarauit.

Quemadmodum immunitatem hanc prodeſſe
fratri habitanti cum alio fratre qui ob nume-
101 rum duodecim filiorum immunitatem obti-
nuerat probat expreſsè *Marſil. ſingul.* 180. *verſ.
ego autem ad confirmationem, & ſequitur Menoch. de
arbitr. caſu* 379. *num.* 8, *&* 9. *poſt Nateam conſ. p.
& conſ.* 65. *in fine num.* 10; *Idem tradit Additiona-
tor ad Albam conſ.* 519. *litt. A, & probat Bombin.
in all. dubio, fine qu.* 8. *verſ. p.*, & ita obſeruari hic
Mediolani conſtat; Præſertim ex ſententia Egr.
102 Vicarij, & XII. Prouiſionum fauore Com.
Alexādri Serbelloni ob immunitatem obten-
tam per Com. Io. Baptiſtam eius fratrem ra-
tione duodecim liberorum, declarando, vt di-
ctus Com. Alexander gauderet benefitio im-
munitatis prædictæ, ratione tamen eorum bo-
norum, quæ adhuc indiuiſa poſſidebat cum
fratre, durante ipſorum bonorum communio-
ne, quod magis eſt, Cum alia bona haberet ſe-
paratim à fratre, Id quod fuerat antea obſer-
uatum cum Marchione Cuſano.

Cui tamen ſententiæ non aquieſcit *Theſaur. Iun.
in d. Addit. ad num.* 11. *verſ. An autem dum inquit*,
Senatum Taurinen. reliquiſſe indeciſam hu-
103 iuſmodi quæſtionem, Quamuis maior pars
Senatorum inclinabat, vt talis immunitas
fratri non prodeſſet, quod verius eſſe affirmat.

Allhucinari tamen videtur virum hunc alioquin
Doctiſſimum tum ob auctoritatem tantorum
Patrum, qui ſententiam ipſam affirmarūnt, Tū
etiam quia cum in bonis communibus inter
fratres vnusquisq; eorum ad inſtar ſocij partē
104 habeant in qualibet parte bonorum, *l. Verum
ff pro ſocio, Hector Felic. tr. de ſocietate cap.* 20. *num.*
25. *cum ſeq. & cap.* 26. *ſub num* 32. *Verſ. & reſ-
105 pondetur*, Et fratres dicantur ſocij, vt exponit
Glo. in l. vlt. verbo ſuper C. de muner. non continu.
106 Diſtingui non poſsunt onera ſpectantia bo-
nis alterius fratris communibus cum fratre, Et
hanc concluſionem probat etiā *Tortus ad ſtat.
Papiæ* 145. *in ciuili num.* 16.

Ob communionem enim, vel ſocietatem, inhabi-
107 les gaudent benefitio habilium iuxta *Tex. in
l. ſi commune ff quemadmodum ſeruit. amitt. & in l.
is qui duos, & ibi Bart. ff. de liberi. legata*, Et ita in
his terminis conſuluiſſe Excellentiſs. I. C. Lu-
douicum Ludouiſium fauore fratris cui conſi-
lio per multi ſe ſubſcripſiſſe teſtatur *Marſill. all.
ſing.* 180 *verſ. & adducit etiam Feliu. in cap. quam
ſit in primo notab. de Iudæis, & in cap. quam Eccle-
ſiarum col.* 18. *verſ. ſexta dubitatio de conſtitut. Alex.
conſ.* 122. *ſub num.* 17. *verſ. ad hoc etiam facit lib.* 4.
Tiraquell. de retr. linger. § 26. *glo. p. num.* 31.

Quæ concluſio eque procedit, vt ſ:z. immunitas
adhuc duret etiamſi vnus ex duodecim filijs
in communione viuentibus decedendo inſti-
108 tuiſſet hæredem extraneum, à quo hæreditas
fuiſſet adita, dummodo ad bonorum diuiſionē
non deueniſſet cum fratribus defuncti, *Glo. in l.
vlt. verbo fratribus C. de muner. non continu. lib.* 10.
facit Tex. in l. cum hæreditate 55. *ff. de acquir. hæred.*

Communio enim bonorum inter fratres tantum
conſideratur à Nou. Conſtitut. & in Senatus-
109 conſultis, quibus declaratum extat immuni-
tatem durare inter fratres poſt obitum etiam
maioris partis ipſorum fratrum; modo ad di-
uiſionem bonorum non deueniatur, vt patet
ex ſupra deductis; Quare non ſequta diuiſione
cum hærede repreſentante fratrem defunctū
cuius eſt hæres, Immunitatem durare adhuc
dicendum videtur.

Et quatenus hæres extraneus eius hæreditatem,
& ſic fratris defuncti portionem habere ſepa-

ratim ab alijs frattibus intenderer; ſibi tantum
non alijs fratribus præiudicaret in immunita-
te ipſa, quam idcirco amiſiſſet hæres, Ad inſtar
110 legatarij extranei, certè proprietatis relictæ
ab ipſo frarre decedente, Vel ad inſtar aliena-
tionis alicuius proprietatis factæ per fratres
111 in commuuione viuentes, Quia tunc legata-
rius, & emptor bonorum hanc immunitatem
non gauderent etiam viuentibus ipſis fratri-
112 bus venditoribus, ſed contingentia onera
ſubire tenerentur *l. reſcripto §. fin. ff. de muner. & bonor.*

Per hanc enim hæredis extranei inſtitutionem
diceretur facta bonorum alienatio, ac ſi per
113 contractum donata, vel vendita fuiſſent bo-
na ipſa *Tex. in l. fi. C. de bonis quæ liberis*, Et conſe-
quenter ſolus hæres eius portionem bonorum
capiens, Immunitatem amiſiſſet, Vt reſpondi
ſuperioribus annis ad fauorem fratrum de
Montijs.

Hæc verò Immunitas quæ ſpetialem fauorem ha-
bet, extenditur etiam ad onera bellica, vel
cauſa belli impoſita, ac militum hoſpitatio-
114 nem; Quia cum publicum fauorem reſpiciat
immunitas hæc, ob liberorum commodiorem
educationem, latè interpretanda venit *Glo. 4. in
l. hæres ff. de Iudic.*, Et hanc ſententiam multis
medijs apertiſſimè probat *Natta conſ. 539. in
fine, & copiosè Rol. all. conſ. 52. num. 27. cum ſeq. lib. 2.
verſ. his tamen non obſtan. & conſ. 66. num. 35. lib. p.;
Io. Thomas de maioribus inter conſil. Albæ conſ. 794.
num. 3. cum ſeq. & ibi addicionator*, Quorum ſen-
tentiam vti AEQVIOREM amplectitur *The-
ſaur. Iun. in all. Addit. ad deciſionem 267. Ampliat*
115 *10, & ad num. 15*, Vbi ita iudicatum ter fuiſſe
per illum Senatum teſtantur, Reprobando id-
circo opinionem eius Patris in eadem *deciſ.
267. num. 15, latiſſimè Bimius conſ. 403. num. 59. cum
plur. ſeq.*, dum reſpondet pro Almo Collegio
I. C. huius Ciuitatis Mediolani.

116 Quod rantum procederet iure communi in-
ſpecto, Cum ex diſpoſitione dictarum Nou.
Conſt. exprimantur onera à quibus exemptos
eſſe eos cauetur qui numerum duodecim li-
berorum habent.

Confirmatur concluſio, Quia hæc immunitas di-
citur clauſa in corpore iuris, quæ reuocata nõ
cenſetur per Principem reuocantem generali-
117 ter quaſcunq; immunitates, vt per *Glo. & Bar.
in Auth. quæ in Prouincia C. vbi de crim. agi oper.,
& probat dictus Io. Thomas de Maioribus in all. cõſ.
794. num. 6. inter conſ. Albæ*, lexq; ſemper loqui-
tur omni tempore etiam belli, *l. Arrianus C. de
Hæretic. & Manichæis*, Qui idcirco de futuris
118 bellis etiam cogitauit, cum lex ſit dogma
commune prudentum virorum *l. p. ff. de legibus*,
119 cuius proprium eſt dare formam futuris ne-
gotijs, *l. leges C. de legibus, l. p. in fi. C. de caduc. toll.
& tradit Rol. all. conſ. 52. num. 31. cum ſeq. lib. 2.*

Vbi tamen ob puram neceſſitatem aliter per ſu-
periorem non poſſet prouideri, niſi etiam rale
onus exemptis imponeretur; Tunc non obſtã-
120 te immunitate prædicta tenentur huiuſmodi
immunes ad ſolutionem impoſiti oneris iuxta
tradita per *Bal. in l. iubemus nulli in ſecundo notab.
C. de Sacroſ. Eccl. vt declarat Socin. in l. ſi ex toto col. 2.
verſ. tertia concluſio ff. de legibus, quos ſequitur Rol.
conſ. 52. lib. p. poſt Curt. Iun. conſ. 61. num. 14*; Quia
121 ob publicam vtilitatem ceſſare debet omnis,
Immunitas, *Natta conſ. 225. num. 4*; Id quod etiã
admittit *Bimius conſ. 403. num. 59.* Vbi aliorum
facultates non ſuppeterent, *l. omnes populi col.
93. q. 6. ff. de inſt. & iure, Neuizan. conſ. 10. col. ſex-
ta in fine, Rol. conſ. vlt. 51. num. 536*, Quod obſer-
uaſſe Romanum Populum ſcribit *Petrus Ærod.*
122 *lib. 10. rerum iudicatarum tit. 14. de vacatione, &
excuſatione munerum cap. p.*, Dum narrat his ver-
bis, Quod dum Pænus hoſtis in Italia eſſet,
minusq; iuuentutis haberent Romani Duces,
vnde conſcriberent milites, cogebant colonos
maritimos milites dare, ac communi periculo
ſubuenire; Sed quia dicebant ſe habere Sacro-
ſanctam Vocationem; Eis indicta fuit dies, vt
eam quo quiſq; iure haberet, Senatui deferret;
Venerunt Hoſtienſis, Ancias, Auxuras Min-
turnenſis, Sinueſſanus, & Senenſis, qui vacatio-
nes ſuas recitabant, quas adeò certè Sacroſan-
ctas nuncupatas eſſe apparebat; Quod mariti-
mis incurſionibus, Oreq; Italiæ perpetuò intẽ-
tas colonias nefas eſſe videretur alio euocare
alijſq; muneribus onerare, aut ſic fidem eis Po-
pulo Romano fallere liceret, Quo modo illa
ſua antiqua Priuilegia Romani violaſſent, Ta-
men cum hoſtis eſſet in Italia, nullius præter
Antiatem, & Hoſtienſem placuit vacationem
obſeruari, Non enim eſſe Ciuem Romanum,
qui in neceſſitatibus ſibi vlla excuſatione vtẽ-
dum putet, Ideoq; in tumultu Gallico nullæ
vacationes ſeruabantur.

Et ita etiam in hoc Mediolanenſi Dominio fuit
123 obſeruatum ſuperiori anno 1635. Dum Galli
hoſtiliter oppida huius Ducatus inuaſiſſet, nec
pecuniæ ſufficientes Regij Erarij ſubeſſet pro
ſubſidijs militibus præſtandis, Adeoq; exte-
nuati remanerent cæteri ſubditi, vt non ſolum
commodè, ſed valde miſerabiliter poſſet per
eos ſuſtineri onus hoſpitandi milites, & ſubſi-
dia ijs erogandi, de quo incommodo, *Rol. all.
conſ. 8. num. 52. poſt med. lib. p.*, Sub huius enim
imminentis neceſſitatis prætextu Excellentiſſ.
Marchio de Leganes Gubernator per publicũ
edictum expreſsè ordinauit, vt nulla habita ra-
tione cuiuſcunq; Immunitatis, etiam ratione
duodecim liberorum, Omnes tenerentur ad
ſubſidia militum, & alia onera ratione belli
impoſita; Itaut etiã publici Interpretes Gym-
124 naſij Ticinenſis, qui ex contractu immunita-
tem ampliſſimam obtinebant (quod magis eſt)
iuxta doctrinam *Caccialupi in l. omnes populi col.
93. qu. 6. ff. de Iuſtitia, & iure; Neuizan. conſ. 14. col.
6. in fin. & Rol. all. conſ. 5. num. 53. lib. p.* Onus ſu-
bire fuerunt coacti, Inaniter ipſis contenden-
tibus, Quod alias imminente eodem bello à
125 Gallis indicto ſexaginta præteritis annis; Po-
ten-

Digitized by Google

tentiſsimus Philippus Secundus declatauerat
non poſſe ipſos publicos Interpretes moleſta-
ri pro quibuſcunq; oneribus etiam ex cauſa
belli impoſitis, vel ab eo dependentibus.

Quorum Interpretum fauore Immunitas con-
126 ceſſa filio Interpreti publico extenditut etiã
ad Pattem, in cuius eſt poteſtate, & etiam fra-
tribus in communione viuentibus, eum pro
vna, & eadẽ perſona, & domo, & pro vno cor-
pore, & eſtimo habeantur propter ipſam ſan-
guinis coniunctionem, & rerum communio-
nem, & commiſtionem; Sicut è contra filius
127 gaudet immunitate Patris, *l. dicimus ff. de exe-
cut. Tut. l. p. §. ſi vir ff. ad Silanianum in verbo com-
mixta familia. & l. p. & vlt. C. de muneribus, & ho-
noribus lib. 10, & poſt Nattam conſ. ſ. à nu. 10. vſq;
ad finem, & Crau. conſ. 249. num. 10, probat Menoch.
de arbitr. caſu 379. nu. 9. & latè tradit Bimius conſ.
217. num. 4*, Quamuis oneroſam hanc immuni-
tatem duodecim filiorum, & aliam ratione
contractus magis priuilegiatam eſse, quam
128 gratioſam Immunitatem Eccl. & Eccleſiaſ-
ticis bonis conceſsam, & nullo modo poſse
violari, etiam ratione belli defendit, Ampliſs.
Senator Petrus Paulus Buttinonus in reſponſo
pro Immunibus ex cauſa duodecim liberorũ,
mihi traditto per eundem D. Senatorem, poſt-
quam hęc ſcripſiſſem, quod reſponſum infra
regiſtrabitur.

Sicuti Immunitatem hanc ab Extraordinarijs tã-
tum oneribus, non ab Ordinarijs excuſare im-
129 munes *ob duodecim liberos* probat *Rol. eodem cõ-
ſilio 52. num. 15. per l. 2. & l. nequis C. de muner. pa-
trimon lib. 10. & in proem ff §. hoc autem*, Facit etiã
*Tex. in l. Si Diuina domus C. de exact. tribut. lib. 10.
& l. fin. C. de priuil. domus Auguſtæ lib. 11*; Quod
130 enim à pluribus fertur, leuius, & facilius por-
tatur *l. Exactores C. de Exactoribus tribut. lib. 10. &
l. fin. C. de muneribus patrimonial. lib. 10*, Et ita cen-
131 ſuit Senatus Excellentiſs. die 30. Martij 1614.
132 referente Ampliſſimo Senatore Ludouico
Acerbo Conciue meo Derthonenſi; mox Illuſ-
triſſimo Præſide Magiſtratus Ordinariorum
Reddituum ereato fauore Communitatis An-
gleriæ contra I.C. D. Pompeum Lampugnaniũ;
Illum ſcilicet teneri ad onera ordinaria, quæ
imponi ſolent per ipſam Communitatem; Ma-
xime attenta conſuetudine ipſius Communi-
tatis, ſic repartientis onera, ratione duodecim
liberorum in qua diſtributione valet, vt pluri-
133 mum obſeruantia, vt in eodem *conſil. 52. ſubij-
cit Rol. in fine verſ. tamen hoc de facto, Additionator
ad conſ. 794. Alba litt. D.*

Et profectò tãta eſt potentiæ conſuetudo, in hac
onerũ repartitione, quæ incõcuſſæ ſeruari de-
134 bet, vt vario modo immunitate gaudeãt im-
munes ob duodecim filios iuxta conſuetudinẽ
locorũ, in quorum territorijs ſita ſunt bona ip-
ſius immunis ab oneribus, vt declarat *Theſaur.
Iun. in Addit. prædicta deciſ. n. 11. verſ. Vndè in poſte-
riũ in fine*; In patria .n. mea Derthonenſi obſer-
uatur, Vt immunitate ab omnibus ordinarijs,
& extraordinarijs oneribus, ac militum hoſ-
pitationibus gaudeant immunes, Ad implen-
135 dum Ciuitatem hominibus iuxta Imperato-
ris Anaſtaſij ſanctionem, de qua in *all. l. 2. C. de
indicta viduit*; Laude enim magna digni ſunt,
qui plures filios ad Reipublicæ beneficium
136 procrearant, vt ſcribit *Diuus Auguſtinus de Ci-
uitate Dei cap. 19. & inquit Cicero lib. p. de officijs, ac
copiosè docet Rol. all. conſ. 52. num. 9. cum ſeq. plur.*

Inter extraordinaria verò munera cõputari onus
menſualis probat *Gallia conſ. 59. num. 67.*, à quo
137 idcirco Immunes eſse huiuſmodi exemptos
ob duodecim filios habetur ex Nou. Conſtit.
ab oneribus extraordinarijs præſeruantibus,
138 vt tradit *Tort. ad all. ſtat. 145. num. 20.*

Si autem aliquis ex liberis duodecim, ante adep-
tam Immunitatem deceſſiſset in bello, & pro
Republica, ſiue Principe, Quod nihilominus is
139 computaretur in numero aliorum ad obti-
nendam Immunitatem ſcribit *Albericus in rub.
de muner. & honoribus num. 88. quem ſequitur The-
ſaur. all. deciſ. 267. ſub num. 8. verſ. immo ſi aliquis*,
Quamuis hoc nuſquã minime obſeruatum vidi.

Vbi verò is qui memoratam Immunitatem obti-
nuiſſet, ſatis Diues eſſet in eo loco, et maiorem
140 partem regiſtri, ſiue æſtimi in cataſtro poſſi-
deret; Cũ cæteri pauperrimi remanerent, Ini-
quum videretur, & ſic contra AEQVITATEM
naturalem, vt ſub prætextu iſtius immunitatis,
alij pauperes ipſo excuſato integram collec-
tam, & onera ſoluerent; Quia tunc verè dice-
retur immunem locupletari cum alterius iac-
tura, id quod AEQVITATI reſiſtit iuxta *Tex.
in l. nam hoc natura ff. de condit. indebit. Menoch. conſ.
27. num. 36.* Propterea ſcribit *Theſaur. tum loco
relato ad num. 15. verſ. finge etenim*, Senatum cum
141 hoc temperamento tranſijſse, Vt immunitas
non haberet locũ in homine diuite, quoad illa
onera, quæ loci conſeruationem, & communẽ
vtilitatem reſpiciunt; Ne eueniret id quod in-
quit *Vlpianus in l. 3. §. Præſes ff. de muner. & ho-
142 norar.* Vt ex iniquitate ſimul viris, & iuribus
Reſpublicæ deſtituantur, Vt de Aſino, & Equo
ſcribit Aeſopus in eius fabula; Quod aſsum-
ptum probauit etiam idem *Theſaur. Iun. in qu.
famil. 93. num. 15. lip. 1.*

Quam differentiam inter diuitem, & pauperem
143 huiuſmodi Immunitate gaudentem tradit
*Iaſ. in l. ſi ex toto num. 16. verſ. quarto facit ff. de leg.
p., Additionator ad Guid. Pap. qu. 401. in fine.*

Teneretur etiam huiuſmodi Immunis ad expen-
ſas factas tempore quo hoſtes obſidebant Ci-
144 uitatem, vel oppidum, vt ſe defenderet; Quia
eo caſu quilibet Immunis tenetur, vt teneren-
tur etiam Eccleſiaſtici pro communi deffen-
146 ſione, vt ſcribit *Abb. in cap. non minus de Immun.
Eccleſiaſtica, quem ſequitur Theſaur. Iun. in cit. Ad-
dit. ad nu. 15. prope finem verſ. & quo ad expenſas*;
Vbi tradit iuſſionem Principis omnes excep-
147 tiones ex cauſa belli reuocantem, non admi-
ſiſse illum Senatum in pręiudicium eorum Im-
munium, qui tenuas facultates poſſidebant.

quibus

quibus duodecim filios vix alere poſſent.
Sicuti etiã Immunitas hæc, non excuſaret exem-
ptus ratione duodecim filiorum à neceſſaria
148 murorum refectione, vt poſt *Bal. in conſ. 312. lib. 3.* qui loquitur de Monetarijs Imperatoris
exemptis ab omnibus oneribus tradit *Rol. cõſ. 5. num. 33. & 34. lib. p., quem ſequitur Add. ad Albam conſ. 519. litt. A.*
Idem dicendum eſt de expenſis factis ex cauſa
peſtis, ad quas etiam exemptos ob Immunita-
149 tem duodecim liberorum teneri, tanquam
ad onus publicam ſalutem concernens, eſt *Tex. in l. 2. C. à quibus muner. nemo lic. ſe eximer.*, in illis
verbis; Cum tempus exegerit priuilegio non
obſtante collationi ſuccumbant; Etiamſi in
150 odioſis non admittatur extenſio vnius caſus
ad alium ſimilem, *vt tradit Bar. in l. Illud num. 2, & ibi Bal. num. 4. C. de Sacroſ. Eccleſ.*, & hanc con-
cluſionem probat *Ripa in tr. de Peſte cap. 5. qu. 2. num. 229, & ſequitur Plot. in l. ſi quando num. 17. C. vnde vi, Randenſ. tr. de Analog. lib p. cap. 22. num. 30 Borgn. tr. de vſufr. mul. rel. num. 105, Oſaſc. deciſ. 39. num. 14, & deciſ. 91. num. p, Ceph. conſ. 58 nu. 5, & conſ. 154. num. 3, & conſ. 451. num. 294. Franc. Marc. deciſ. ſiue qu. 458. lib. p., & Mſinger. ſingul. obſer. 20. cent. 4;* Qui omnes teſtantur opinionẽ
hanc eſſe magis communem, & AEQVAM,
quos ſequitur *Theſaur. Iun. lib. p. qu famil. 13. n. 5.*
Dicitur enim bellum Diuinum peſtis, Propterea
151 valet argumentum de bello ad peſtem, vt tra-
dit *Bartolus, & alij Scrib. in l. naturalibus ff. de vſucapion. Ripa in d. tr. de peſte, qu. 4. num. 8 Ceph. conſ. 776. num. 9 & Corbul. de iure emphyt. tit. de cauſa priu. ob non ſol. canon. lim. 11.*
Quippe maior dicitur cauſa peſtis, quam belli
152 humani; Quia maior eſt hoſtilitas Dei, quã
hominum *Bal. in l. cum notiſſimi §. fin. C. de reſcrip. 30, vel 40. annorum; Corn. conſ. 128. col 2. lib. 2. & Ripa d. tr. de peſte in princip. num. 9;* Idem igitur
cenſendum eſt de oneribus impoſitis ex cauſa
153 peſtis, ſicut de impoſitis ex cauſa belli, vt
ſcribit *Ludouic. deciſ. Peruſ. 3. num. 11.* Et ita iudi-
154 caſſe Senatum Taurini die 15. Maij 1591, teſ-
tatur *Theſaur. Iun. all qu. 13. in fine lib. p.*
Quę concluſio procedit etiam in caſu inediæ, ad
cuius expenſas teneri etiam immunes cau-
155 tum fuit per Imperatorem Anaſtaſium *in l. p. C. vt nemini liceat lib. 10*, ibi vrgente neceſſitate
publica, & ſcribit *Theſaur. in all. qu. 13. ſub num. 5, lib. p.*
Cæterum ad conſtituendum numerum duode-
cim liberorum de iure communi computari
156 etiam filios legitimatos per reſcriptum, cum
illi habeantur, ac ſi legitimi nati eſſent; Et præ-
teriti Teſtamentum rumpant, probat *Ruin. conſ. 124. num. 5. lib. 4, & copioſè tradit Rol. cit. conſ. 52. num. 5. lib. 2, & conſ. 67. num. 18. cum plur. ſeq. lib. 3, Additionator ad Albam in d. conſ. 794. litt. A. in*
157 *fine*, Et tam ſi in poteſtate Patris eſſent filij,
vel ne, vt nuptui traditæ filiæ, ſiue emancipati
filij docet *Io. de Platea in l. nepotes, & in l. de patrimonialibus C. de his qui muner. liber. lib. 10*, quos
ſequitur Rol. cit. conſ. 52. num. 4. cum ſeq plur. lib. 2. Additionator ad Albam in d. conſ. 519. litt. A.
Quamuis ex diſpoſitione *Nou. Conſtit. in d. tit. de Immunitate duodecim liberorum* expreſsè exclu-
158 duntur ab hoc numero duodecim liberorũ
illegitimè nati, ijs exceptis, qui per ſubſequẽs
matrimonium legitimati ſint, vt etiam expo-
nit *Tortus ad dictum ſtatutum Papiæ 145. in ciuilibus num. 9.*
159 Neq; obſtat quod filij nati ſint ex pluribus
160 vxoribus; modo ex vno Patre, Vt cenſuit Se-
natus die 22. Maij 1554, quod decretum eſt
regiſtratum in Additione ad *Nou. Conſt. fol. mihi 52;* Sicuti etiam non reſiſtit priuilegium Im-
munitatis, ſi aliquis ex filijs ſeorſum habitata
161 parte, Vt declarauit Senatus die 7. Maij 1552
fauore Io. Petri Mutinæ, quod decretum regiſ-
162 tratum eſt pariter in dicto fol. 52, & etiamſi
poſt obitum Patris, dummodo bona ſint in cõ-
muni, vt ſubijcit *Tortus loco relato num. 16. poſt Plotum in l. ſi quando, in verbo decretum.*

R E S P O N S V M
Ampliſſimi Senatoris D. Petri Pauli Buttinoni.

Immunitatem ex cauſa duodecim liberorum nullo modo infringi, aut diminui, prætextu neceſſitatum hoc tempore Reipublicæ incumbentium, aut etiam longè maiorum, quæ malo Subditorum fato eiſdem imponi contingeret; ſed ſartam tectamq; omnino eſſe ſeruandam.

AVXILIVM A DOMINO.

QVantùm à verò iuris tramite, atq; ab omni
prorſus AEQVITATE aliena ſit ea prætẽ-
tio, quæ noſtra hac tempeſtate introducta eſt
occaſione hoſpitationis militum, & aliorum
onerum, quæ propter bellum, belliq; timorem
vniuerſum Mediolani Statum acerrimè tor-
quent; vt ſcilicet vel ipſi immunes ex cauſa
duodecim liberorum obtentu publicæ neceſſi-
tatis ad onerum præſtationem adigantur; fa-
cilè is ſentiet, qui ex veris, atq; indubitatis iu-
ris principijs expendet, quo in primis ex fon-
te ea Reip. obligatio prodierit, per quam im-
munitas habentibus duodecim liberos con-
ceſſa fuit; quantùm vtilitatis ex tàm egregio
filiorum numero in Rempublicam collatum;
quantùm oneris ea contemplatione ſubditis
incuſſum; quàm ſæpè ſpes immunitatis immi-
nentem duodecimum fruſtretur; quàm ſerò
immunitas competere incipiat; in quàm pauco
fęnore conſiſtat; quàm breui extinguatur; quã-
163 ta expenſarum mole, tùm in neceſſarijs ali-
mẽtis, tùm in cęteris, quę vniuſcuiuſq; digni-
tas poſtulat, miſeras priuatorum familias, ſe-
ries tàm numeroſæ prolis, non quidem tem-
poraliter, ſed ſucceſſiuè, ac ferè perpetuò, an-
gat, & cruciet; quæquidem ijs grauior incũbit,
qui

Digitized by Google

qui nullis pleruṁq; bonis ſtabilibus potiun-
tur;quibus ex præſcripto N. C. minimum quid
erogari contingit, quod magis inſignum men-
dicitatis, quàm correſpectiuę remunerationis
ipſis collatum videtur; vt meritò ea onera tot
liberorum, dixerit penè inſoportabilia *Ripa in*
l.Ex facto ſub num. 13. verſ. pro habenda veritate, ff.
de vulgari; quot etiam, quantiſq; periculis, &
anguſtijs circonſepta ſit, vt per diuiſionem,
quæ tàm ſæpè contingit, amittatur, & quæ fi-
liabus non competit vbi matrimonio copulē-
tur,etiam ſi aliud ſit iure communi inſpecto; Et
propterea ceuſendum vtrinq; contractum ea
mente, atq; intentione fuiſſe, vt etiam ſi gra-
uiſſima onera imponi contingat immunitas
omnino ſeruetur, Quiq; etiam eum rerum ſta-
tum, in quo hiſce temporibus Reſpublica con-
ſtituta eſt,attentè perpendet,nempè de grauiſ-
ſimis quidem oneribus tractari, ſed non de ijs,
in quibus præciſa omnino ſit pro ſalute Rei-
publicæ neceſsitas, & quæ non alio modo re-
parari poſſit.

Is etenim planè intelliget rem noſtram in ijs ter-
minis verſari, vt non aliter immunitatem de
qua agitur, duodecim liberos habentibus cō-
164 ceſſam agnoſcat, quàm ex contractu, & eo
quidem oneroſo, ac talis oneroſitate, quæ ne-
dum benefitio acceptæ immunitatis reſpon-
deat, verum etiam ipſam longè latèq; vincat,
& ſuperet; & conſequenter fatebitur nullo iu-
re ab hac immunitate recedi poſſe,ita vt vel in
totum tollatur, vel aliquam minimam dimi-
nutionem pati poſſit.

Enimuerò immunitatem hanc ex contractu, ſeu
quaſi deſcendere,quod quidem non aliquo iu-
ris effectu, ſed nudo verbo, ac nomine, diſtare
iampridem nouimus, prima iuris fundamenta
demonſtrant.

Lex etenim, vt publicæ vtilitati conſuleret, plu-
res introduxit obligationes, ſine aliquo par-
tium interuentu, eorumq; expreſſo conſenſu,
& miniſterio, quæ alioquin ad producendam
obligationem neceſſariò requirebantur; non
temerè quidem, ſed ijs omninò medijs,quibus
in caſu veri contractus, qui hominum miniſte-
rio creantur, homines ipſi vti conſueuerunt,
165 hoc eſt mutuo illo conſenſu, quem apprimè
in contractibus creādis neceſſarium eſſe com-
perimus, *vulg. l.Conſenſu ff. de act. & oblig.* Itaq;
ex præſumpto ipſorummet conſenſu,de quorū
intereſſe tractatur,& quorum benefitio res ge-
ritur, lex plures, vt diximus obligationes in-
166 troduxit, cuiuſmodi ſunt obligationes om-
nes negotiorum geſtorum, adminiſtrationis
tutelæ, communium rerum, aditionis hæredi-
tatis, de quo etiam *Tex.in l.3. §. Pupillus in vlti-*
mis verbis ff.quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur,
vbi de quaſi contractu cum creditoribus, & le-
gatarijs, *Gl. & ibidem Bald.in l.vnica C.Vbi fideic.*
peti oporteat; nec non & obligationes ſolutio-
167 nis indebiti, & id genus aliorum quæ ex me-
ra, & ſimplici legis prouidentia concreantur,
de quorum primis, ſingulariter expreſſis, me-
minit Imperator, & eò loci ſcribentes omnes
toto titulo de obligat; quæ ex quaſi contrac-
tu,& nuncupatim *Oinotomus in prin. ſub num. 3.*
verſ. leges tamen interim, nec non Miſſingerius in §.
1.ſub num. 1. verſ. ſed ex tacito, & præſumpto; qui-
quidem eas omnes quaſi contractuum ſpecies,
de quibus eò loci Imperator locutus eſt, ex
præſumpto conſenſu oriri, & non per modum
reſtrictionis, ſed exempli prodijſſe merito aſ-
ſeuerant; cuius itidem opinionis, quod nempe
ex tacito,& præſumpto conſenſu ex obligatio-
168 nes oriantur, fuit *Fernand. Rebell.de obligat. lib.*
1. de contract. in genere quæſt. 1. ſect. 1.col.3. ſub nu.
18. *verſ. Voluit autem fol.* 195. quippe, & in cæ-
teris omnibus, in quibus ſolo iuris miniſterio
obligatio producitur quaſi cōtractus reſultat;
169 quemadmodum videre eſt in litis conteſta-
tione,& ſic in iuditijs, *l.3.§. idem ſcribit ff.de pe-*
culio, & ibi Bart. & in l. 1.C. de litis conteſtatione
num.10. & 18. quod etiam in ſententia obtinet
l.2.§.ſed ſi vnus ff.de Prat. ſtipulat., & in Iusiurando
l.Depoſiti §.ſi filius familias ff.de peculio, & in alijs,
de quibus latè meminit *Petr. Gregor. Toloſ. in*
ſyntag.lib.29.tit.de actionibus, rubr.de oblig quæ ex
170 *quaſi contr. fol.196. & ſeq.* Quo fit vt ſi fortè rei
habita notitia,quis diſſentiat,obligatio aliqua
ex geſtione,non oriatur, *l.finali ff.de negot. geſtis*
cum ſimil. Vt quiſq; planè ſentiat veriſſimum
eſſe quod diximus non aliter, quam ex præ-
ſumpto conſenſu,& ſic via cōtractus, ſeu quaſi
memoratas omnes obligationes,& alias quot-
quot a lege in ſimilibus caſibus introductę sūt,
& ſic noſtram hanc de qua agitur, prodiiſſe.

Quod quidem ex aliis etiam apertiſſimis regulis
iuris euincitur; Quia nempè quoties immuni-
171 tas alicui conceditur, à quo aliquid implen-
dum eſt, ſtatim eo implente reſultat contrac-
tus,vt probat *Tex.in l. Cæſar, & ibi DD. ff.de pub-*
licanis, quo loci id tenet *Imola expreſsè, & Ro-*
man. num. 73. Angel. de Gambalion. conſ.125.nu.
14. Natta conſ.66. ſub num. 9., & 10.

Hæc autem cum veriſſima ſint, palam etiam eſt
eò validius contractum immunitatis de quo
agitur ſuſtineri debere, quò authoritate ipſa
legis, & Principis in lucem prodiit; cū quiſq;
172 ſciat neminem ſub fide publica, & Principis
authoritate falli,ac decipi debere,vt benè con-
ſiderat *Imperator in l.1.C.de his qui ven. ætatis im-*
petrauerunt; Quin, & verius diſpoſitionem No.
Conſt. ſi vel ea ſola pro vt fatemur, interim in-
ſpici debeat, nedùm ratione modi cum pro-
dierit in vim legis,verum etiam attenta diſpo-
nentia authoritate pro lege habendam eſſe, ex
173 theorica, quam per illum *Tex. tradit Imola, &*
Roman.num.7. in d. l. Cæſar ff. de public.,vbi aiunt,
quod pactum factum ab eo, qui habet authori-
tatem legis condendæ, vim atq; efficaciam le-
gis ſortitur.

Propterea meritò aſſerimus noſtram hanc immu-
nitatem,in qua nedum correſpectiuū Aequale
onus per immunes rependitur,ſed quod longè
latèq;

Digitized by Google

latèq; id quod omnibus collarū eſt exuberat,
non poſſe etiam ex cauſa belli, & conſeruatio-
nis Status in totum tolli, vel pro aliqua mini-
ma parte comminui; cum & Princeps, & Deus
174 ipſe ex contractu tenaciter obligentur, alias
Princeps animal irrationale à cunctis dicere-
tur, vt de Celeſtino Papa inquit *Baldus conſ.171.
vol.3.*, & Princeps non magis eſt Dominus cō-
tractuum, quàm elementorum, & ideò geſta
per eum via contractus, etiam cum perſonis
175 ſubditis, nullo modo reuocari, vel diminui
poſſunt; egregiè omnino *Paul. de Caſtro de Re-
pub. Venetiarum loquens*, & videndus, cùm plura
notatu digna afferat, *conſ.317. ſub num. 5. col.3.*,
iuncto principio eiuſdem muneri *per.* 1., & in-
ter cætera, quod dominium quidem fuit inue-
tum iure gentium ſecundariò, ideoq; poteſt
Princeps illud auferre ex cauſa, nec dicitur ve-
176 nire contra fidem ſuam; ſed fidem ſeruare de
iure primæuo prodiiſſe; *Roland.conſ.76.num.13.
lib 2*, *Tiraq.* qui communem dicit, *In l. Si vnquā,
in verbo donatione largitus, num. 11. C. de reuoc. do-
nat. Natta conſ. 669. num. 7*, vbi de immunitate
iis conceſſa, qui ſe ad habitandum contulerint,
177 & fidem omnino ſeruandam eſſe in caſu de
quo agitur, probat in fortioribus terminis *Tex.
in ratione ſui, in l.2. ff. de iure immunitatis*, vbi in-
quit *Vlpianus* fidem eis ſeruandam eſſe, qui ſe
muneribus, vel honoribus ſub certa conditio-
178 ne obſtrinxerunt, cum iis aſtricti non eſſent;
ſi etenim id iure de iis dicitur, qui ad habitan-
dum venerunt ſub certa lege, longè fortius di-
cendum de iis eſt, qui ea conditione in lucis
vſuras editi fuerunt, vt immunitate potiren-
tur. Et in hunc ſenſum idem concludit iuxta
communes DD. traditiones antiquiores recē-
ſendo, *Alphonſus Moditius in §. Plebiſcitum, dubi-
tatione 20. ſub nu.2. & 3.*, optimè *Crauet.conſ.933.
num.3.6.7. & duob.ſeq.*, vbi quod neq; prætextu
179 publicæ vtilitatis, nec grauiſſimorum onerū
Reipublicæ, & Ducatui noſtro Mediolanenſi
incumbentium, id liceat, authoritate Baldi, &
aliorum, qui de immunitate per viam contra-
ctus innominati conceſſa, vt ſi data ſit venien-
180 tibus ad Ciuitatem colendam; qua de re etiā
*Aretinus conſ.125. per totum, & præſertim ſub num.
9. verſ. ſed his non obſtantibus, & numeris ſeq. vſq;
181 ad finem*; aut cum bānitis ſecuritas præſtatur,
qui merito aliquo Rempublicā proſecuti fue-
runt, *Menoch. videndus conſ.540 num.13. in 3. fun-
damento, & ſub num.16. verſ.reſpondetur, vbi com-
munem teſtatur, plenè Manent.conſ.84. num.31, 54.
& duob.ſequen.*, vbi quod, nec id quidem fieri
182 poteſt à Principe ex plenitudine poteſtatis;
& in rem iſtam innumeros ferè, & maxime au-
ctoritatis DD. allegat *Cyriacus for. contr. 154.
num.17. & 18. vol. 1. Surd conſ.262. num 63. Coſta
conſ.58. ſub num.1. & 2. Menoch.conſ.1105. nu.22.*,
183 qui de ordinaria poteſtate loquitur, nihil de
abſoluta ſtatuens, de qua tamen *Burſat. conſ.
259. num. 2.* alios plenè recenſens; & neq; per
184 viam legis generalis, vt per *Ananiam conſ.105.*
ibiq; Bolognimus; tametſi ex verioribus eruditio-
rū traditionibus ea abſoluta poteſtas in Prin-
185 cipe, ex toto negetur, ſaltem in caſu noſtro,
& ſimilibus. *Couar. variarum reſolut. lib.3. c.6. nu.
8. & Sarmientus in ſelectis interpretat. lib.1. cap.8.
num. 20.*, quod egregiè nobis in hunc eundem
ſenſum abſoluit *Angelus Matheatius de via, &
ratione artificioſa iuris lib. 1. cap. 24. Rodolfinus de
ſuprema Principis poteſtate cap.6. num.16 & qua-
tuor ſeq.* & in hoc conſtans eſt, ac perpetuus fe-
rè Iuriſconſultorum omnium conſenſus, qui
proptereà meritò concludunt axiomata illa,
quæ traduntur in *l. Si ex toto ff. de legatis primo*,
circa reuocandas, vel limitandas, ex cauſa ma-
186 xime neceſſitatis exemptiones, non pertine-
re ad immunitates ex contractu oneroſo con-
ceſſas; optime *Purpurat.conſ 580.num 25. iunctis
quibuſdam numeris præcedentibus vol. 2. & ex com-
muni Rol.conſ.76. num 23. lib. 2.* vbi etiam de re-
muneratoria immunitate loquitur quod tamē
pro modo oneroſitatis exaudiendum admit-
to, vt proximè dicetur.

Quia verò agnoſcenda ea veritas eſt, quod prædi-
cta omnia tunc demum procedunt, vbi onero-
ſitas æquipolleat immunitati, in eo autē, in quo
fortè excedit, perinde eſſe, ac ſi de immuni-
187 tate titulo gratuitò conceſſa ageretur, *Bald. in
l. Qui ſe patris col.7. ſub num.10. verſ. ſed Nicolaus
prædictus C. vnde lib. Gulielmus de Cuneo, & alij, de
quibus ſatis latè per Reminaldum iuniorem inſtitut.
de donationibus num.376 & trib.ſeq. Tapia in l. Be-
neſtium cap 9. num.7. & ſeq. ff. de conſtit. Princip.
latè Boſſius de Principe num.152 & nu.323. & ſeq.*
& vtrobiq; ſemel, atque iterum ita fuiſse à Se-
natu iudicatum teſtatur, *Peregrin. de fideic. art.
51. num.65. Surd.de alimen.tit.1. quæſt. 8. num. 27.
Oddus de integrum reſtit. quæſt.58. num.8. Gallia ad
conſuetud. Alex in verbo viginti ſub num. 97. qu.8.*
neceſſarium omnino eſt, vt quid quantumue
hinc inde datum, & receptum ſit, diligenter
inquiratur, atq; æqua lance libretur.

Sanè autem obſeruandum eſt ante omnia, bene-
fitium illud per quod ex iuris communis diſpo-
ſitione priuatorum quiſq; ad Ciuitatem homi-
nibus media procreatione replendam inuita-
batur, multò latius ſolo iure communi patuiſ-
ſe, vel ex eo, quod non aliter patri, ac filijs im-
munitas competit, quàm ſi in communione vi-
188 uant, quod quidē à iuris communis diſpoſi-
tione alienum eſt, vt probat latè *Menoch. conſ.
486. ſub num.25. verſ. Cæterum, & numeris ſequen-
tibus*, cum id expreſsè non ſine iniuria ex N. C.
diſpoſitione ſublatum fuerit, tametſi nil planè
ad publicam vtilitatem communio, quæ ple-
189 runq; diſcordias parere conſueuit, *vulg. l. cum
pater §. dulciſſimis ff. de legat. 2.* pertineret, quod
quidem ex frequentiſſima facti contingentia,
cum homines faciles ſint ad diſſentiendum ſæ-
190 piſſimè immunitates radicitus conuellit, &
deſtruit; Indeque fit, vt & ipſæ fęminæ, cùm
nubunt, tametſi dubio procul immunes eſſe
deberent ex iuris communis diſpoſitione, cum
ſaltem

Digitized by Google

ſaltem ob merita talis immunicas conceſſa
fuerit, in quibus terminis generaliter ad fæmi-
191 naa tranſire probat *Sued. conſ. 140. num. 41. &*
42. nihilominus immunitate priuentur, nec
quippiam ratione eorum perſonæ in patrem à
Republica deinceps conferatur.

Tantum abeſt, vt diſpoſitio N. C. fauore priua-
torum ampliorem iure communi immunitaté
conceſſerit, quemadmodum audio ciecõferri.
Quod enim dicitur de iure communi ſolipatri
192 competere, ac patri tunc demum ſi Decurio
ſit, non alias per *Tex. in l. Si quis Decurio C. de*
Decur. lib. 10. de vera, & communi opinione Couar.
de ſponſal. ſeu potius de Matrimonio cap. 8. ſecundæ
partis per totum; in alijs verò requiri numerum
193 ſexdecim filiorum ex *Tex. in l. Semper §. De-*
monſtratur ff. de iur. immunit; non etiam immu-
nitatem ea ratione de iure communi ad alia
194 onera, quam municipalia, & perſonalia per-
tinuiſſe, *ex Couar. loco prox. citato col. 2.*, nec per-
195 tinuiſſe ad filios mortuo Patre ex *Boſſio de*
Principe num. 155., vſq; quaq; veritati eſt con-
trarium; prout, & ea aſſertio, quod reſtringa-
tur ad bona patrimonialia, hoc eſt patris dñi-
taxat; cum verius ſit ad omnia, ſubinde per ip-
196 ſos quoq; filios quæſita, pertinere ex traditis
per *Nattam conſ. 66. lib. 1. & conſ. 328. num. 4. lib.*
2. & quotidiè ita nouimus obſeruatum, ex præ-
ciſis Senatus Excellentiſs. reſponſis, & ita bo-
nis temporibus declaratum fuit, referente Se-
197 natore Boſſio 1. Septembris 1584. inter fra-
tres Confalonerios ex vna, & Comm. Candiæ
ex altera, occaſione acquiſitionum per ipſos
fratres factarum poſt mortem patris.

Siquidem, & ad filios poſt mortem patris eam
198 ſpectare verioribus, ac receptioribus DD.
opinionibus, & à Senatu Excellentiſs. ſemper
approbatis eſt compertum; originaliter *Io.*
Andr. in c. Decret. de reg. iur. lib. 6. vbi ex profeſſo
tractat, & dicit hanc quæſtionem diſputatam
fuiſſe, & abſolutã fauore filiorũ per D. Mauri-
tium, & per ſolemne DD. in facto conſultum,
& nuper iteratum per bonæ memoriæ generũ
ſuum D. Philippum de Formaginis; *Menoch.*
alios allegans conſ. 486. num. 1. num. 12. & num. 26.
qui ned um receptiſſimam, ſed ab omnibus fe-
rè approbatam affirmat; *Purpur. conſ. 483. num.*
6. vol. 2., & indiſtinctè omnibus competit, qui
199 duodecim tantum filios habent, ſiue ſint De-
curiones, ſiue non, vt benè reſoluit *Io. de Ana-*
nia d. conſ. 105. in prin., & Bologninus ad eum addens
vbi de communi teſtatur ſub num. 9. verſ. Attamen
communis opinio, quam etiam communem
fatetur *Couar. tametſi contrarium teneat in d. c. 8. in*
prin. col. 2. & 3. tit. de matrimonio, & multis pro-
bat. Purpur. d. conſ. 483. ſub num. 4. vbi de com.

Onera quoq; realia, ac patrimonialia, & bellica
200 ea immunitate comprehenſa fuiſſe pluſquã
certum eſt, ex magis vera, & magis communi
opinione *Bald. conſ. 312. Si de iure cõmuni in prin.*
vol. 3., *ia quam ſanè veritatem plures congerit Alba*
conſ. 519. num. 6., & ibi Annibaldus, Thomas de ma-
ioribus inter conſ. eiuſdem conſ. 794. num. 5. vbi de
veriori, & magis communi, & eò loci Annibaldus
Theſ. iunior ad deciſ. patri 267. num. 15.

Hoc autem retento, quidquid beneficij immuni-
bus ex diſpoſitione Nou. Conſtit. collatum
eſt, vix meo iuditio cõparari meretur ijs,
quæ in Rempublicam tàm inſigniter ab ipſis
conferuntur; longè autem minus ingentiſſi-
morum onerum moli, quæ per ipſos immunes,
atq; deinceps per eorum deſcendentes ſuſti-
201 nentur, quæ propterea meritò intollerabilia
dixit *Ripa verſ. meminimus in l. ex facto ſub nu. 13.*
ff. de vulgari.

Primo etenim compertum eſt, maximè reipubli-
co compendio, & beneficio eſſe, nedùm ad
priuatorum facultates adaugendas, verum
etiam ad conſeruandum, & propagandum
imperium, quod per tam numeroſam prolem
Reſpublica repleatur hominibus, quæ demùm
202 ex Ciuibus non ex lateribus, muris, atq; ędi-
ficijs conſtat, *l. 1. ff. ſol. matr. l. 2. ff. de iure dot. leg. 3.*
ff. de priuil. creditorũ, l. Hoc modo ff. de cond. et dem.,
l. Cum ratio §. Si plures ff. de bonis damnat. alios re-
fert, & ſequitur ia *propoſito Io. Ant. Bell. conſ. 69.*
num. 17.

Quod planè nobis ex prima legum, in id elabo-
rantium origine, optimè deduxit *Marcus Ver-*
tranius de iure liberorum in præfatione deinceps, Co-
uar. de matrimonio d. cap. 8. col. 1. & 2.

Id autem, vel vnum ſufficit ad ſuſtinendam con-
ceſſionem immunitatis in vim contractus, &
quidem onerosi, nec cuiſpiam præiuditium
tale conſiderari poteſt, cui non præponderet
publica vtilitas, quæ abundè & exuberantiſſi-
mè omnia rependit, cum ijmet, qui de præiu-
203 ditio conqueruntur in publica vtilitate inde
proficiſcente leuamen ſentiant, vt benè conſi-
derat ex *Textu in l. quod Reipub. ff. de iniurijs*, &
aliorum authoritate fretus, ſuo in caſu *Bimius*
conſ. 402. num. 66. & duobus ſeq. & conſ. 403. n. 28.
& quinque ſequentibus lib. 4.

Secundo compertum eſt immunitatem hanc no-
ſtram à iure, & N. C. concedi in nutrimentum
204 tot filiorum, vt disertè probat *Tex. in l. Semper*
§ Demonſtratur ff. de iur. immunit., Bald. conſ. 312.
vol. 3. & poſt Andreã de Barulo Ananias conſ. 105.
num. 2., Ripa in l. Ex facto ſub num. 13. verſ. ſecundo
ff. de vulg. Rol. conſ. 52. nu. 14. vol. 2., & Natta conſ.
539. num. 3. & 5. vol. 3. Peregrin. conſ. 371. nu. 10.,
Menoch. conſ. 486. num. 10. 26. & 27. Quo quidem
vel ex vno intentum habemus; nempè quia,
vbi contra bonam fidem, & omne ius huma-
num, & Diuinum liceret à contractu poſt ius
quæſitum reſilire, certè in eo, in quo agitur de
alimentis, crudele, & impium eſſet non coge-
re eum, qui obligatus eſt ad implementum;
talis enim quantum in ſe eſt occidere dicitur;
ideòq; vel legi ipſi, & ſic nec Principi permiſ-
ſum eſt, hanc immunitatem adimere, cum ali-
205 menta, nec quidem à lege tolli poſſint *Bald.*
in 1. lectura in l. 1. §. ius naturale col. final. num. 22.
ff. de iuſt. & iure, Couar. de matrimonio cap. 8. §. 6.
num. 5.

num. 5. *Surd. de alimentis tit.* 8. *priuil.* 85. *num.* 8.

Tertio, vt ſæpius dixi nedum adeſt è latere im-
munis oneroſitas, quæ immunitati correſpon-
det, ſed quam longiſſimè exuberans, vt ſtatim
apparebit.

Siquidem è latere Reipublicę exiguum illud prę-
ſtatur, vt quis onera extraordinaria non ſuſti-
neat pro bonis ſuis quantacunq; ſint, etiam ſi
poſt mortem patris per filios acquirantur, vt
iam dictum; ſi verò quis bona ſtabilia non ha-
beat immunis ſeruatur vſq; ad ſummam mo-
diorum trium frumenti, & metretarum ſex vi-
ni pro qualibet perſona parentum, & filiorum.

Exiguum inquam, quia cum onera bellica ad
206 Principem pertineant, & Status Mediolani
potentiſſimo Regi ſubſit, leuia omnino ſunt
onera, quæ ſui natura ad ſubditos ſpectant,
ideòq; licet reliqua, exhauſto demum Princi-
pis Erario, in ſubditos reflectantur, ab hoc
caſu qui noſtris temporibus contingit immu-
nitatem æſtimare non debemus, ſed ex eo,
quod alias regulariter contingere debuiſſet,
ideòq; ab incerto hoc, & ſub dubio euentu in
illius æſtimationem ita eundem eſt, vt quem-
admodum æquo animo ingentem filiorũ molẽ
immunes tuliſſent bonis temporibus, tametſi
leuiſſimum quid reciperent; Ità non iniquo,
pleniorem calamitoſa hac tempeſtate immu-
nitatem Reſpublica agnoſcat ratione incerti-
tudinis, & mutui periculi, de quo ſupra dictũ
fuit, *verſ. & huc pertinet incertum illud*.

Exiguum, quia tametſi quiſpiam ex immunibus
quo ad ingentem fortè bonorum ſuorum ſta-
bilium quantitatem, ſub clypeo huius immu-
nitatis, tanquam è ſpecula tutiſſimo in loco
poſitus aliorum tempeſtates, & naufragia deſ-
piciat; innumeri tamen ſunt ex ipſis immuni-
bus, qui duriſſimorum horum temporũ ærum-
nas patiuntur, & quibus vix quidquam leua-
minis præſtat immunitas, cum bona ſtabilia,
vel admodum pauca poſſideant, Indeq; cùm
in vniuerſum, & ex toto; non autem quo ad
eos tantum, qui egregia bonorum quantitate
potiuntur, hæc quæſtió dirimenda ſit, verè ad
quid minimum reducitur.

Quemadmodum enim in legato gregis, quem
nouimus nil aliud eſſe, quàm multitudinem
quandam minorum animalium congregatã,
iure conſtitutum eſt, vt vnicum corpus intel-
lectuale cenſeatur, licet ex pluribus indiui-
duis corporibus conſtet, quod & in veſte, in
207 argento, ac ſimilibus obtinet, & propterea
ſeparationem non dari, ſed vnitim omnia cõ-
ſiderari oportere, *l. Grege ff. de legat.* 2. Ita in
legis diſpoſitione, quæ quaſi contractum de
quo agitur introduxit inter Rempublicam ex
vna, & priuatos homines, quotquot duode-
cim filios habere contigiſſet, de priuatis ipſis,
tamquam de vnico corpore, non autem de ſin-
gulis meritò dicimus iudicandum.

Exiguum, quia, inſignem, antequam competere
incipiat, ex eo recipit diminutionem, quod
208 pater alimoniam vndecim filijs præſtare de-
bet, vt propterea vix immunitas ſit benefitiũ
allatura, niſi ſimilia hiſce temporibus graua-
mina contingant; quorum intollerabilem ſar-
cinam cum immunis euitauerit beneficiũ ali-
quod conſiderabile ſenſiſſe videatur, in leua-
men tot, ac tantorum onerum.

Exiguum, quia non ſemel tot filiorum progeni-
tores concepta ſpe, dùm duodecimus immi-
net, falluntur, atq; immenſum, & intolerabile
onus tot filios alendi, aliaq; incommoda, &
onera de quibus proximè dicetur, ſuſtinere
coguntur, vt meritò de ijs dici poſſit, quod
209 de Tantalo Seneca.

In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Sectatur vndas, abluit mentum latex,
Fidemq; cum iam ſæpe decepto dedit,
Perit vnda in ore, poma deſtituunt famem.

Conſequens propterea eſt, vt etiam ſi quò ad ca-
ſus qui euenerunt dici poſſet, immunes, in-
gens aliquod, ex immunitate onera non ſol-
uendi, quaſi in ſe collatum percepiſſe, nihilo-
minus id in conſiderationem, attenta ſpe tàm
210 lubrica, atq; incerta, & mutuo periculo, non
venire, vt probat *Tex. in l. de fideicommiſſo C. de
tranſact.* dum ibi notatis, quo genere argumẽti
paſſim in mutua remiſſione fideicommiſſorũ,
211 vt ex caſu, qui contigit, nec læſioni ſit locus,
nec in integrum reſtitutioni, nè alios comme-
morem plures refert, ac ſequitur *Oddus de inte-
grum reſtit. quæſt.* 85. *num.* 26. *&* 27.

Et huc pertinet incertum illud, quod æſtimandũ
212 inquit, *Celſus in l. Si iactum retis ff. de act. empt.,
& Pomponius in l. Nec emptio, ff. de contr. empt., &
in l. Spem, vbi Bald. ff. de donat.*, & quod de fructi-
bus certi fundi ad vitam emptis certo pretio,
ſi is diutius viuat itaut, quàm longiſſimè pre-
213 tij quantitatem fructus tranſcendant, tradũt
DD. *in c. Nauiganti de vſuris, Petrus, & Cynus in l.
Si pater C. de inoff. teſtam.*, & latè proſequitur
alios allegando, & aliter exemplificando in
214 fornario, nempè qui ſe ad coquendum panẽ
pro familia alicuius obligauit, quod ea licet
aucta conqueri non poſſit, *Marſil. in rubr. num.*
428., *& duob. ſequen. Cod. de probat.*, & in varijs
cauſarum figuris, paſſim tradũt DD., & in ſpe-
cie *Tyraq. de iur. primog. quæſt.* 6. *num.* 4. *&* 5., *&
multò latius in repet. l. Si vnquam in verbo donatio-
ne largitus num.* 126. *verſ.* 4. *& principaliter, &
multis ſequentibus Decian. reſponſ.* 29 *num.* 112, *&*
113. *vol.* 2., *Surd. deciſ. Mant.* 277. *num.* 9., *& in ter-
minis immunitatis; Natta conſ.* 397 *num.* 14, *&* 15.
Menoch. conſ. 156. *num.* 34, vbi reaſſumit votum
Collegij Patauini, *Oſaſc. deciſ.* 91. *num.* 17., *&* 18.
iunctis tribus numeris præcedentibus.

Contra verò grauiſsima onera immunibus in-
215 cumbunt; nam præter neceſsaria alimenta,
dum viuunt, de quibus dictum ſatis, vtiq; dum
fæminis dotes erogantur, ſiue temporaliter,
ſiue ſpiritualiter nubant, dùmq; filij, tàm pri-
mi, quàm vlterioris gradus matrimonio co-
pulantur, & liberorum procreationi incum-
bunt,

Digitized by Google

bunt, vtiq; patrimonium ex rei natura paula-
tim ità diminuitur, vt penitus exinaniri ne-
ceſſarium ſit, nempè per multiplicem ſucceſ-
ſiuam diuiſionem, quæ ad ægeſtatem diuites
alioqui familias reducit, vt experientia docet,
& vbiq; recepra fideicõmiſſa, & maioratus in
publicum bonum adinuenta, conuincunt. Hinc
perſæpè infeliciſſimi vſq; adeò miſerarum fa-
miliarum ſtatus, vt nedùm de ſua nobilitate, &
auito ſplendore conclamatum videant, verùm
neceſſariò etiam, ac tenuiſsimo licet victu de-
ſtituantur, & perpetua egeſtate ità ſordeſcant,
vt iam ipſis, quaſi fulminæ læſæ Maieſtatis icti
ſint vita ſupplicio mors ſolatio eſſe poſſit. Mi-
ſerrimum autem, hunc ſtatum, ſi aliquando tã
fecunda proles immunium, tàm benè de Re-
publica merita, ſummo in mærore conſtituta
216 lugere potuit, certè infeliciſſimis hiſce tem-
poribus, omnium infeliciſſima inconſolabili-
ter lacrimauit.
Neq; verò quiſquam obijciat, tàm numeroſam
liberorum copiam, magis ad voluptatem, vel
217 ad deſiderium, quo homines communiter de
ſucceſſoribus habendis capiuntur, quam ad
contemplationem beneficij à Republica reci-
piendi, eſſe referendam, ac proptereà onera
tanti ponderis non eſſe ex diametro, & cor-
reſpectiuè ad Rempublicam conſideranda, cũ
218 ſemper inſpici debeat, qua contemplatione
quid geſtum fuerit. *l. Iſti quidem §. final. ff. quod-
met. cauſa, l. Seruo legato, §. Si teſtator ff. de legat. 2.
l. 1. §. Nunc de effectu, & l. Si quis reum §. 1. ff. de lib.
leg.*
Verius etenim eſt vel ex ſola iuris præſumptio-
ne, id omne, quod in Rempubl. collatum fuit,
contemplatione memorati beneficij prodijſſe;
Quiſq; etenim ea ex cauſa quid egiſſe credi-
219 tur, quæ ſibi vtilior eſt, *l. Si Procurator ff. de cõ-
dit. uſit. Bald. in l. Gerit num. 29. ff. de acq. hæred.,
Alex. conſ. 55., col. 3, num. 13. lib. 5., Ctan. conſ. 106.
num. 9., Surd. conſ. 19. num. 28.*, Et vbi alias res
220 dubia eſſet, vtiq; ſtari debet declarationi per
ipſos immunes faciendæ, vt tradunt *Gl. in §.
Alia inſt. de act., Surd. conſ. 14. ſub nu. 12.*, & quid-
quid vtile, & proficuum eſt, ex ſola ſcientia
221 præſumitur acceptatum, vt de donatione
tradit *Angel. conſ. 183, num. 3., cum alijs adductis
per Molinam de hiſpan. primogen. lib. 4. c. 2. nu. 76.*;
& cum quiſq; nouerit numerum filiorum, quo
ad vniuſcuiuſq; ſucceſſionem ſtabiliendam,
ſatis eſſe, ſi duorum numero precludatur, fa-
cilè intelligimus id totum, quod ſupereſt in
Reipub. beneficium, & contemplatione cor-
reſpectiuæ obligationis prædictæ factitatum
meritò cõtendi; Quid eſt enim quod quis vxo-
rem ducat ob veneream voluptatem, ſi longè
plenius naturali huic titillationi voluptarij
homines aliter omiſſa vxore blandiuntur, vt
non immeritò multa de Ioue furta tametſi
vxorem habente poetæ fabulati fuerint? Quid
quod primis adhuc annis maritale iugum plu-
res ſubeunt, cum id in prouectiorem ætatem
differre poſſent, ac pro ſalute rei familiaris
omnino deberent? Quid, quod etiam poſt
ſuſceptos tot liberos, qui ad poſteritatem ſuf-
ficiunt, mortua iam prima vxore aliam, atq;
aliam deinceps ſuper inducunt, & eas quidem
ad progeniem aptas, cum vel cælibem vitam,
vel prouectioris ætatis mulierem, breui mori-
turam, ducere debuiſſent, à qua certò certius
filios habituri non eſſent, & burſale, vt noſtra-
tes aiunt, compendium recepturi, iuxta id,
222 quod innuit Martialis epig. lib. 10.

Nubere Paula cupit nobis, ego ducere Paulam.
Nolo anus eſt, vellem ſi magis eſſet anus.

Itaq; non puto quempiam futurum, qui iam non
agnoſcat veriſſimum eſſe, quod diximus, nem-
pè correſpectiuas illas obligationes, & onera,
quæ immunibus incumbunt, quàm longiſſimè
emolumentum immunitatis in eos per Rem-
publicam collatæ, tranſcendere; & proptereà
nedùm fatendum eſt, nemini prorſus licere ta-
lem immunitatem, quoquo ſub prætextu in-
fringere, vel minuere vt ſupra probauimus, ve-
223 rum etiam contrarios nixus dolum, & iniu-
riam continere, *l. Si cum mihi ff. de dolo, Magiſtra-
liter Caſtrenſis conſ. 317. col. 4. verſ. His non obſtanti-
bus vſq; ad finem p. 1.*, & in terminis de immuni-
tate per viam contractus pretio, vel quopiam
224 alio dato vel facto, quod pretio equipollet
Bimius conſ. 393. num. 4. & 5., Indeq; etiam ſen-
tiat N.C. in tit. de oneribus, & Senatus decla-
rationes immunibus obnoxias ad rem non fa-
cere, cum immunitas ex cauſa duodecim libe-
rorum ſub generali diſpoſitione non veniat,
225 ſed ſpecialem expoſtulet, vt per *Gloſ. & Bart.
in Auth. Qua in prouincia C. vbi de crimin. agi opor-
teat, Caſtr. in l. 1. num. 2. & 3. ff. de legibus, & ibi
additur; Thomas de maioribus ad conſ. Albæ 794. n.
6. Bologninus ad conſ. Auania 105. ſub num. 9. verſ.
plus dico Burſat. conſ. 138. num. 37. & conſ. 259. nu. 3.
Bimium conſ. 403. num. 52. & Galliam conſ. 85. nu. 9.
Laur. de Pinu conſ. 147. num. 7.*
Nec non ea omnia quæ de reuocandis immuni-
tatibus, ſi nimium lædere incipiant afferuntur,
& quod in ſpecie ſcripſit *Gallia conſ. 25 nu. 39. &*
40., quod ſcilicet vbi eò res reducitur, vt im-
226 munes maximam quantitatem bonorũ poſſi-
deant, ac meliorem, & fertiliorem territorij
partem, cæteri verò qui ſteriliora poſſident in
dies de pauperando vadunt, non debet talis
immunitas obſeruari, ſed reuocari Iudicis ar-
bitrio. *ex cap. ſuggeſtum de decimis, cum ſimil*; ad
immunitates gratuitas, vel oneroſitatem non
correſpondentem habentes, non autem ad
oneroſas pertinere.
Iam verò videamus quanti pendenda ſint ea, quę
de inſolitis oneribus, publica vtilitate, conſer-
uatione Status, & extrema neceſſitate afferũ-
tur, quorum prætextu ad violandam, ſi fieri
poſſit hanc noſtram immunitatem, properatur.
Et ſanè quod ad inſolitum pertinet, ſi ad bella,
bellorumq; timores, atq; hoſpitationes mili-
tum, ac alia onera bellica id refertur, quam

ongiſſimè à veritate alienum eſt, cum frequē-
tiſſima hæc fuerint in Statu Mediolani ſupra
hominum non modo memoriam, ſed à multis
217 ſeculis citra, vnde illud Lucani.
O malè vicinis hæc munia condita Gallis.
O triſti damnata loco; & illud Beda, *Beda tace quia*
Italia nunquam erit in pace. Planè autem inſoli-
tum tunc demum quid dicitur in hac materia,
228 vbi in mille annis vna vice contingit, vt ex
Bart. in l. Scio, § medico ff. de annuis legatis; tradit
Natta conſ. 66. ſub num. 6. vbi ait mirari, quod
cuncta bellorum inſolita dicantur, quibus Italia
aſſidue vexata fuit, atq; aſſiduè vexatur, &
quorum origo à iure gentium fuit. Caſum
autem inſolitum à DD. communiter exempli-
229 ficari in ſiccitate nunquam intellecta, vel in
aquarum impetu exuberanti, non in caſibus
belli, vel peſtis, quæ frequentiſſimè contingūt,
Menoch. qui de mille annis conſ. 27. nu. 13. *&* 14, vbi
verſus Lucani recenſet, & quod de Beda re-
coluimus, necnon *conſ.* 156. *num.* 6. *& Neriz.*
conſ. 66. ſub num. 41. *verſ. Tertio reſpondetur, &*
duob. numeris ſeq.

Rurſus pro inſolitis eum non teneri, cui immuni-
230 tas a lege conceſſa eſt, vt hoc caſu, iure con-
tendimus, ex *Natta conſ. 66. num.* 4.

Quo verò ad publicam vtilitatem, Status conſer-
uationem, & extremam neceſſitatem, res pau-
cis abſoluitur.

In primis enim vno verbo omnibus reſponderi
poteſt, in ſimili omnino facti contingentia an-
no 1561. cum diſtrictè admodum de immuni-
tatibus ex iiſdem cauſis infringendis quæſitū
fuiſſet, nefas exiſtimatum immunibus propter
numerum duodecim liberorum fidem non ſer-
uare; ideoq; decreto Senatus Excellentiſs. diei
24 Ianuarij eiuſdem anni 1561. ſancitum fuit,
231 prout hoc ipſo tempore interim eos moleſ-
tandos non eſſe, quibus quidem, nec deinceps
aliquando moleſtia aliqua illata fuit.

Deinde verò vbi ſi ex integro de re iſta agendū
ſit, de publica vtilitate tractemus, & Status cō-
ſeruatione, iam ex prædictis ſatisfactum eſt,
cum publicæ vtilitati abundè conſultum ſit, ex
pleniſſima recompenſatione, quam Reſpubli-
ca conſecuta fuit, propter tàm inſignem adiec-
tionem tot filiorum, ac deſcendentium, qui ex
tàm fœcundo germine progeniti fuerunt; quo-
rum alimoniæ, & ſuſtentationi ex priuatis pa-
trimonij fuit prouiſum.

Rurſus vtilitatis publicæ cauſa alienum ius mini-
232 mè, vel ab ipſomet Principe, lædi poteſt; vt
de contractu loquens probat ex *Baldo c. 1. nu.*
17. *in fine, verſ. nota eſt iſta gl. de allodijs in vſibus*
feud. poſt alios, quos latè recenſet, Crauet. conſ. 933.
num. 5. *& num.* 16. vbi loquitur in terminis non
tollendæ, nec minuendæ immunitatis per viam
contractus.

Vbi autem id licet, tunc non aliter permiſſum
eſt, quàm ſi modus adinueniri nequeat, per
quem publicæ vtilitati conſultum eat, & pre-
233 tio integrè priuatis ex ſoluto; de primo
Crau. alios afferens conſ. 909. *ſub num.* 9. *conſ.* 463.
num. 7; *& de ſecundo Tex. in l. Venditor §. Si conſtat*
ff. comm. præd., & alia quibus liquet id nedum iu-
re ciuili, verùm iure naturæ, ac Diuino conſti-
234 tutum eſſe, quæ recolit idem *Crau.* admonens
Conſiliarios Principum, vt à contrarijs conſi-
lijs abſtineant idem *Crau. conſ.* 747. *num.* 47. *&*
conſ. 933. *ſub num.* 7.

Quamquàm verius eſt non publicam, in caſu de
quo agitur, vtilitatem, ſed priuatorum dum-
taxat, verſari, nempè, vt tantominus priuatorū
quiſq; per immunium collationem contribuat,
quod quidem longè aliud eſt à publica vtilita-
te, prout aliud eſt Vniuerſitas, aliud ſinguli de
235 Vniuerſitate *l. Inſtantum ff. de rerum diuiſ. Con.*
conſ. 46. *ſub num.* 11. *vol.* 3. *conſ.* 299. *ſub nu.* 3. *vol.* 1.
Pariſ. conſ. 91. *num.* 1. *vol.* 4. *Rol. conſ.* 53. *num.* 6., *&*
7. *lib.* 4. & propterea veriùs eſt hoc caſu de iure
publico lædendo tractari in præiuditium pri-
uatorum immunium, vt alijs priuatis, non au-
tem publicæ vtilitati prouiſum eat, & ſic agi-
236 tur de vno altari detegendo, vt aliud coope-
riatur contra *Tex. in l. Sin autem §.* 1. *ff. de aqua*
pluuia arcenda, l. Aſſiduis §. exceptis ff. qui pot. in
pign. hab., & ſimilibus, quæ in propoſito attulit Crau.
conſ. 463. *num.* 8.

De conſeruatione autem Status, iam ſatis impli-
citè dictum fuit, dùm oſtendimus noſtram hāc
immunitatem comprehendere ea onera, quæ
patrimonialia ſunt, & pro conſeruatione Sta-
237 tus introducta; cæterùm nàmq; ſi de alijs præ-
ciſam aliquam rationem habentibus ad Status
conſeruandos agendum ſit, ea ad caput præci-
ſæ neceſſitatis reijci debebunt, de quo proxi-
mè agetur.

Itaq; quod ad aſſertam neceſſitatem ſpectat.

Primo dicimus neceſſitatem aliquam non ſubeſ-
ſe, etiam ſi de bellicis neceſſitatibus tractari
ſatis eſſet, cum ad Exercitus ſuſtentationem
aliorum non immunium facultates ſufficiant;
ſiquidem tunc demum ſuo in caſu immunita-
tes comminui poſſunt, cum cæterorum bona
238 non ſuppetunt, iuxta eorum opinionem, qui
affirmatiuam tenuerunt, vt ex traditis per
Alex., & Ripam in l. Si ex toto ff. de legatis primo,
& alijs firmat. Roland. conſ. 5. *nu.* 53. *vol.* 1. *et Surd.*
deciſ. 275. *num.* 10., vbi alij allegantur; & tunc
demum videtur de neceſſitate ad præiuditiū
immunium tractari poſſe, vbi onera paulò mi-
239 nus, quàm totos annuos fructus abſorbent,
vt per *Bellinum de re militari, tit.* 2. *num.* 12. *p.* 6. *fol.*
351. *tract. tom.* 16, & id ipſum conſiderat ad di-
luendum obiectum neceſſitatis *Rol. conſ.* 76. *nu.*
25. *lib.* 2.

Quod ſi de neceſſitate ſubditorum agendum ſit,
Imprimis, nec de ea ſatis liquebit, cum opor-
teat, tum onera bellica, tum onera quæ ex hac
immunitate promanant, ſuper vniuerſo ſtatu
æqua lance diſtribui, quemadmodū reſpectu
onerū bellicorū fieri iam cæptum eſt, & ſicié-
240 dum tradit *Alberic. in l. Neminem ſub nu.* 2. *C. de*
Sacr. Eccl., & quòad poſteriora probat regula

Tex.

Tex. in l. Secundum naturam ff. de reg. iur. hoc .n.
peracto, dubio procul, omnis prætenſio neceſ-
ſitatis ceſſabit.

Deindè verò etiam data priuatorum neceſſitate
ex cauſis tametſi inopinatis malo noſtrorum
241 temporum fato, adhuc nihil, cum infortuniũ
debitoris creditori nocere non poſſit *l. Siue bo-
nis. C. de iure delib. Afflic. deciſ. 19. nu. 6., & 7. Capb.
conſ. 217. nu 3. vol. 2.* ideòq; non minus Reſpub-
licã in obſeruanda hac immunitate cogi de-
bet, ac priuatorum quiſq;, non obſtantibus
infortunijs, quibus quotidiè vrgẽtur, ac ſtran-
gulantur ad ſuorum debitorum ſolutionem
adigitur.

Secundo verius eſt, ac magis communiter recep-
tum, neceſſitate aliqua non obſtante, immuni-
242 tatem ſubdito ex contractu oneroſo conceſ-
ſam ſeruari oportere, vt per *Caccialupum in re-
petit. l. Omnes populi columna mihi 66. nu. 181., verſ.
7. quæritur ſtatuto Senarum ff. de iuſt., & iure;* quò
loci inquit, in ea facti ſpecie vbi ſtatuto Sena-
rum cautum erat, quod forenſes, qui venirent
ad habitandum eſſent immunes ab omni onere
reali, & perſonali, & à datijs, pręſtantijs, & col-
lectis; contigiſſe vt Ciuitas Senarum eſſet in
magna penuria grani, & propterea impoſuiſſe
quandam præſtantiam, collectam, ſeu datium,
vt ex illa pecunia emeret granum pro neceſſi-
tate populi; propoſito nunquid forenſes ad eã
tenerentur, negatiuè fuiſſe conſultum, & de-
243 terminatum; ſequitur *Neuiz. conſ. 11. col. 6. in
fine inter conſ. feudalia Bruni, Pariſ. conſ. 68. vol. 1.
Rol. conſ. 5. num. 63. lib. 1. & conſ. 76. num. 13. lib. 2.*

Et opinio eorum, qui aliud à ſententia prædicta
tenuerunt, vnico tantum in caſu admitti po-
teſt, quando ſcilicet maxima famis vrget ne-
244 ceſſitas, ſiue occaſione belli, ſiue alia ex cauſa
proueneeit, vt per *Bald. Magiſtraliter in conſ. 458.
lib. 3. per tot., quod legitur repetitum conſ. 405. lib.
5., Neuiz. conſ. 66. nu. 38., & Rol. conſ. 76. num. 27.
lib. 2. vbi de communi*; Et verè in his tantum ter-
minis, loquitur *Tex.*, qui pro neceſſitate alle-
gari conſueuit in *l. vnica Cod. vt nemini liceat ab
emptione ſpecierum, & in l. 1. C. de quibus mun. nem.
lic. ſe excuſ. lib. 10. & eius mentis eſt Lucas de Pena
eò loci, & Ripa de remedijs præſeruatiuis contra peſ-
tem num. 182. & trib. ſeq.*

Quamuis autem ab aliquibus proditum ſit, nullã
245 maiorem eſſe immunitatem, quàm quæ Ec-
cleſijs competit; Eccleſiam verò in caſu neceſ-
ſitatis in cenſum vocari iuditio Epiſcopi, &
246 Cleri, vt probat *Tex. in c. Non minus, & ibi om-
nes de immunitate Eccleſiæ*, & propterea multo
fortius immunes ex cauſa duodecim liberorũ
vrgente neceſſitate teneri.

Verius tamen eſt longum eſſe diſcrimen inter
vnum, atq; alterum genus immunitatis, quo
ad effectum, de quo agitur; Vbi etenim vrget
neceſſitas, maxima pietatis ratio expoſtulat,
vt Eccleſia quæ in egeſtate conſtituta non re-
peritur, aliorum indigentijs ſuccurrat Epiſco-
pi arbitrio, & per eum modum communibus
247 vtilitatibus, & neceſſitatibus ſubueniatur,
quæ verè eſt ratio *Tex. in dicto c. Non minus, &
Tex. in l. Ad inſtructiones C. de Sac. Eccl.* Ij autem,
qui ex contractu oneroſo immunitatem con-
ſequuti ſunt, nullo modo tenentur, non ta-
248 men ad ea obſtricti ſunt immunes ex cauſa
249 duodecim liberorum, quidquid aliqui opi-
nati fuerint, vt fauore immunium cenſuit Se-
250 natus die 27. Ianuarij 1554. apud Secretariũ
Roccam, de qua materia latè *Petr. Aerod. iu-
dicatarum lib. 10. tit. 14. de vacatione, & excuſ.
mun. fol. 940. c. 2. vbi ſic ait.*

*Vltimam penſionem pecuniæ collatæ in bellum Macedo-
252 nicum perſolui placuerat priuatis. Etenim quodam-
modo ſatiùs eſſe, quamquam in ſumma ærarij penu-
ria, fidem publicam vnicuiq; Reipub. mutuanti, &
opitulanti conſeruari, quàm hoſtem vincere. Nàm
neq; aliter vinci. Igitur Q. Fabio Labeoni, & L.
Aurelio, Quæſtoribus Vrbanis, viſum eſt ab omnibus
Pontificibus hanc pecuniam exigi, meliùs, commo-
diusq; eſſe, quod ſtipendium hoc toto bello non contu-
liſſent: quàm à reliquis ciuibus, quorum iam magna
pars oneri ferendo eſſe desijſſet. Itaq; ſumma cum
Curionibus, Flaminibus, Augueibus, Salijs, Fæciali-
bus, alijsq; Pontificibus, contentio, atq; altercatio
fuit, dum hi antiqua ſua, & Sacroſancta priuilegia,
& immunitates, vel à Numa ipſo, primisq; Conſuli-
bus identidem repeterent: Quæſtores ex aduerſo, iu-
beeent eos neceſſitatem accuſare: ceteeum aut confer-
re, aut mulctam pati. Ergo Tribunos pl. appellaeunt.
Tribuni peonuntiaeunt: Sacerdotes nequicquàm ap-
pellaſſe, omniumq; annorum pee quos non dederant ab
ijs ſtipendium exactum eſt.*

Vt intelligamus ex diuerſitate rationis non faci-
lè inferri poſſe ab immunitate Eccleſiæ, ad im-
munitatem duodecim liberorum.

253 Et ſi autem contrarium in terminis noſtris
placuerit *Theſ. deciſ. Ped. 267. num. 15. per totam,*
qui & ſe conſuluiſſe, & contra immunes iudi-
catum teſtatur; Nihilominus ex prædictis con-
ſtat virum alioqui de legali prudentia optimè
meritum, lapſum eſſe, & contrarium non ſe-
mel, ſed pluries congregatis claſſibus, dum in
Senatu eſſet ab eodem ordine indicatum teſ-
tatur *Theſaurus Iunior in additionibus ad eandem
deciſionem in penultima additione*, vbi dicit Sena-
tum Pedemontanum indiſtinctè tranſijſſe cum
254 ea opinione, quæ immunitati fauet in ardua
cauſa Ciuitatis Pinaroli contra fratres Purpu-
ratos, in qua tamen dictum fuit non procede-
re immunitatem in homine diuite, quo ad illa
onera, quæ loci conſeruationem, & communẽ
vtilitatem reſpiciunt, & quo ad expẽſas factas
tempore, quo inimicus fuit cum ſuis militibus
circa locum Pinaroli, & oppida circonuicina;
Idq; amplius conſiderat, quod reuera debet
eſſe magna opulentia in patre, vt poſſit graua-
255 ri aduerſus immunitatem ſibi à iure conceſ-
ſam; nam ille qui eſt onuſtus numero duode-
cim filiorum, tale onus ſuſtinet, vt nunquam
256 dici poſſit diues, cum tantam familiam alere,
& filiabus de dote prouidere teneatur; ſubdẽs,

quod propterea in dicta cauſa Pinaroli nulla fuit per Senatum habita ratio iuſſionis Principis, qui reſcripſerat, & iuſſerat, vt omnia onera indiſtinctè cauſa belli impoſita ſoluerentur, & ipſe idem pro immunibus ex cauſa duodecim liberorum abſolutè tenuit *quæſt. forenſ. 93. nu. 2.* vbi inquit hodie Senatum Taurinenſem ſic iudicare; & poſt plures hinc inde in vtramq; opi-
257 nionem recollectos, tenuit *Philippus Paſchalis de viribus patr. pot. p. 4. c. 4. num. 35. ad fin.*

Et quidem ſi fundamenta, quibus nititur *Theſ. Senatus d. ſta deciſ. 267. num. 15.* perpendantur, ſtatim intelligemus verè eruditum illum virum in re iſta lapſum eſſe.

Primo etenim ea ratione mouetur, quod talis Immunitas odioſa ſit, & reſtringenda, quod vſquequaq; à veritate alienum eſt; cum imò
258 fauorabilis ſit, & extendenda, vt de hoc loquens, tradit *Ripà in l. Ex facto num. 13. verſ. crederem ff de legatis primo*, dum inquit fauore Reipublicæ fuiſſe conceſſam, & tàm de hac quàm generalitèr de omni priuilegio ex legis diſpoſitione competête, tradit poſt *Butrium in c. Olim ſibi in fine de verb. ſignif. Natta conſ. 66. nu. 6. Menoch. conſ. 297. num. 19., vbi alios allegat, Theſ. iun. quæſt. forenſ. 92 num. 2. Io. Antonius Bellonus dicto conſ. 69. num. 14. & tribus ſequen.*

Secundo nititur ex eo, quod cauſa belli omnes Immunitates ceſſant, nec domus Auguſta excuſatur, quod planè ex communibus DD. traditionibus ſupra fuit funditus euerſum.

Tertio ex auctoritate *Dyni*, & aliorum in *l. Si ex*
259 *toto ff de leg. primo*, volentium omnes immunes ad hæc onera teneri.

Verum leuè eſt hoc genus argmenti, & ex iam dictis ſublatum, quia ſcilicet nec Dynus, nec cæteri DD. in *d. l.* Ex toto loquuntur in immunitate per viam contractus oneroſi onerositate
260 correſpondente ipſi immunitati, & propter publicam vtilitatem conceſſa, qualis noſtra hæc eſt, vt iam ſupra probauimus, ſed tantum vbi ſimpliciter, & generaliter conceſſa fuit immunitas, à collectis, ex titulo non oneroſo, vt
261 videre eſt ſignanter apud *Iaſ. in dicta l. Si ex toto num. 7. vbi recenſet Dyni opinionem, & numeris ſequentibus, & ex Purpurato, & Rol. ſupra latius fuit oſtenſum.*

Quin, & vbi in Pedemoniana regione contrariſi ſeruaretur, adhuc opinio fauore immunium te-
262 nenda eſſet, ex eo, quod in dubijs opinionibus ea recipi debet, quam iuditiorum loci, ſeu Prouinciæ, in qua lis verſatur, conſuetudo approbauit *l. Minime, & l. Si de interpretatione ff. de legibus, & poſt Duennam Remig. & Couarr. tradit Gallia conſ. 59 num. 119.*

Quæ ſanè ſi in terminis indifferentibus vera ſunt, pro vt negari non poteſt, certè his temporibus, quibus tam inſigniter humanum genus di-
263 minutum eſt, vt de eo reparando quam maximè, & ſeriò admodum cogitandum ſit, vtiq; ne dùm fides legis, ac Principum authoritate, tàm ſolemniter immunibus promiſſa ſeruanda eſt, verum amplioribus priuilegijs ad propagationem inuitari debent; alioquin breui fiet, vt Mediolani Status Lybiæ deſerta, & ſolitudinem imitetur.

Saluo &c.

SVMMARIA.

Delicta impunita remanere non debent num. 1.

Malicijs Hominum via non eſt aperienda num. 2. & 3.

Delictum ab vno incerto ex multis incertis commiſſum omnes puniuntur vnici pæna, Itant ea ſoluta per vnū omnes abſoluendi ſint num. 3. & 4. & 7. contrarium verius num. 8. Declarat num. 11. & 13.

Gratificationi locus etiam eſt in pœnis nu. 5. diſtinguntur, & declaratur 18. 19. 20.

Pluribus exiſtentibus delinquentibus vnus elligitur puniendus per Iudicem num. 6.

Melius eſt nocentem dimittere quam innocentem damnare num. 9. & 16.

Statuta pœnalia ſtrictè ſunt interpretanda num. 10.

Decretum Senatus Mediolani quod ratione incertitudinis delinquentis dimittantur imputati num. 12. et 14.

Decretum Senatus Mediolani quod ratione intertitudinis quis fuerit primus in euaginando enſem ambo dimittantur num. 15. & 16.

Abſolutio rei dicitur fauorabilis num. 17.

Incertitudo temporis qui duo acti facti videntur illos vitiat num. 21.

Incertitudo delinquentis ex certis efficit vt omnes abſoluantur num. 22. & 23.

Arma reperta penes pedes alicuius illius eſſe præſumuntur num. 24.

Incertitudo delinquentis quando excludatur num. 25, & 26.

Iudices diligentia patefacere ſolet delinquentes nu. 26.

Captus qui non fuit cum armis vetitis, ſed verius cum ijs quando poſſit puniri num. 27.

Forenſes, & mulieres ligantur diſpoſitione ſtatuti, vel proclamatis prohibentis delationem armorum nu 28.

Decretum Senatus declarans diſpoſitionem ſtatuti tantū procedere ob dilationem armorum facta per forenſem in Ciuitatibus, & oppidis inſignibus num. 29

Mulieres captæ cum armis vetitis, vt plurimum dimittuntur impunè num. 30.

Dilatio armorum prohibita alicui non proceditur in Itinere, & Villis num. 31.

Repertis armis prohibitis in loco in quo plures conuenerant; Vbi non conſtet præciſè cuius fuerint arma, An omnes abſoluendi veniant. Cap. CXXIX.

VIgent proclamationes in hoc Mediolanenſi Dominio, in quibus prohibita eſt delatio armorum haſtilium. Vel ignitum ſuper tripudijs ſub pœnis in eis contentis, Pro quarum proclamationum executione ſæpè accedunt ſatellites ad ipſa tripudia, vt con-

contrauenientes detineant, Aduento Autorem rumore acceſſus ſatellitum, ſtatim huiuſmodi contrauenientes, arma in abſcondito reponere ſtudēt, & vbi tempus deficit ea ſubtus bancum prohiciūt; Quæritur quid iuris, & quis pro ipſis armis vetitis ſic repertis teneātur, ſi non conſtet præcisè ea fuiſſe certæ perſonæ.

Et porrò per *Tex. in l. Item mela §. ſed ſi plures, & Tex. in l. Ita vulneratus ff. ad l. aquil. & in l. p. in fin. cum duobus ſeq. ff. de his qui deiecer. vel effud.* Pro-
1 uiſum eſt omnes aſtantes in tripudio teneri ad pœnā comminatā, ne delicta impunita remaneant cōtra iuris regulas; Quia vbi quilibet
2 nō teneretur; Eadem ratione, nec aliquis ipſorū, & de facili, lex municipalis circōueniretur viaq; aperiretur malitijs *contra l. cum ſic §. tran-*
3 *ſactionis ff. de tranſactionibus, & l. 2. C. indic. vid. toll. ita tradit Florianus de S. Petro in all. l. Item mela §. ſed ſi plures num. 5. verſ. Item per iſtum Textum ff. ad l. aquil.*

Quamuis quando de vnico ſclopulo, vel ſimili
4 armorum genere ageretur; Tunc vnica ſoluta pœna ab vno, cæteros abſoluendos eſſe habetur *in l. p. in fine ff. de his qui deiecerunt, vel effud. vt probat idem Florianus loco relato*, Vbi etiam ſu-
5 bijcit gratificationi locum eo caſu eſſe, vnum ex aſtantibus tantum condemnando *arg. l. ſi. ff. de relig. & ſumpt. fin. & l. 3. §. cum omnis ff. ad Sillan.*; Quia in expediendis iudicijs Iudex elligit
6 vnam perſonam tantum ex pluribus *l. ſi plures ff. de accuſation. & l. 3. §. hoc interdicto ff. de liber. homin. exhib.*

Quam Floriani ſententiam amplectitur *Gandin. tr. de maleſic. in rub. de multis quaſt. dependentibus à ſtatutis nu. 8. verſ. Item pone*, Vbi cōcludit quem-
7 liber ex aſtantibus teneri ad pœnam, quam tamen vno ſoluente cæteri liberantur *per all. l. p. de his qui deiecer. vel effuder.* quam concluſionem ſequi videtur *Menoch. de arbitr. caſu 394. num. 53. cum ſeq. plur.*

De rigore tamen iuris hanc ſententiam præce-
8 dere affirmat idem Gandinus, Quia de AEQVITATE contrariā ſententiā veriorem eſſe probat *Alber. de ſtatutis lib. 2. qu. 221. vbi Floriani, & Gandini* opiniones refert, & ſimul reprobat, concluditq; nullum ad comminatam pœnam teneri ratione incertitudinis deliquentis *Glo. in l. p. §. cum arletes verbo ſibi ff. ſi quod pauper.*
9 *feciſſe dicatur*; Cum melius ſit nocentem abſoluere, quam Innocentem condemnare *l. abſentem ff. de pœnis*.

Hanc partem ſequitur *Bonifac. de Vital. in tr. de maleſic. in rubr. de Inquiſit. num. 43. cum plur. ſeq.*, cūm quo tranſcit *Decian. in tr. crim. lib. 8. cap. 4. de varijs quæſtionibus circa goſtationem armorum nu. 12. verſ. ſed quid ſi familia poſt Marſil. in eius pract. crim. §. pro complemento num. 20.*

Quia cum verè non appareat, quis eorum porta-
10 uerit arma, Et ſtatuta ſiue proclamata tanquā pęnalia ſint ſtrictè interpretanda *l. ſi de interpretatione ff. de pœnis*; Nullam pęnam cadere poſſe eo caſu conſtat, & probat *Barbat. in tr. de Card. legato à latere qu. vlt. num. 24. cum ſeq.*

Quam ſententiam amplecti videtur *Caball. lib. 2. variarum reſolut. caſu 230. num. 39, cum ſeq. plur., Et quamuis num. 54. cum ſeq. diſtinguit*, Vt concluſio ipſa tantum procedat reſpectu pœnæ corporalis, quæ ratione incertitudinis ceſſare
11 omnino debet, Et reſpectu pecuniariæ omnes inſolidum teneantur, Itaut vnica ſolutio ſufficiat, Quam diſtinctionem probare videtur *Menoch. all. caſu 394. num. 53. cum plur. ſeq.*

Tamen contrarium vti magis conueniens AEQVITATI ſeruare ſolet Senatus Excellētiſs.
12 Mediolani, Et ita cenſuiſſe die vlt. Feb. 1550. in rixa Cremonæ ſequta inter Puteos, & Perſichellos teſtatur *Clar. qu. 60. verſ. vidi ego*, qui Author licet, & ipſe hanc diſtinctionem inter corporalem, & pecuniariam pœnam ſubijciat
13 verbo; Quam tamen; Contrarium nihilomi-
14 nus ſemper ſeruaſſe Senatum Excellentiſs. teſtatus eſt Illuſtriſs. olim Præſes Brugnolus qui eo ſedente in Ampliſſimo Ordine ſemper ita deciſum fuiſſe per Senatum adnotauit propria manu ad d. locum Clari, Quam ſententiā comprobat *Federic. Scottus conſ. 12. nu. 3. cum ſeq. lib. 9. tom. 2.*, Vbi expreſsè probat quod cum duo iuuenes noctu ſe inuicem vulneraſſent, & ignoreretur quis eorum fuiſſet aggreſſor, ſiue rixæ Auctor, vterq; abſoluendus erant, etiam
15 reſpectu pęnæ pecuniariæ, Quia poteſt accidere, vt alter eſſet innocens, & ſimpliciter ſe defendiſſet tanquam inſultatus, & aggreſſus
16 *l. abſentem ff. de pœnis, & l. duobus §. fin. & ibi glo. ff. de iureiurando*, & hanc ſentētiam vti vtriuſq; abſolutoriam (cum fauorabilis ſit abſolutio
17 *l. Arrianus ff. de action. & obligation.*) *probat idem Scottus cit. conſ. 12. num. 6. lib. 9. & conſ. 12. nu. 18. lib. 7*, Et ſic omiſſa diſtinctioni pœnæ; Ratione incertitudinis, abſoluiſſe Senatū Excellentiſs. huiuſmodi detentos ob armorum prohibitorum inuentionem factam in loco in quo tot conueniant perſonæ patet.

Qua ſtante obſeruantia tolluntur, ea quæ in contrarium deduxit *Menoch. in all. caſu 394. nu. 43. cum ſeq. plur. Et præſertim in Addition. ad ipſum caſum num. 21*, dum relatis fundamentis pro vtraq; opinione cum auctoritatibus vtranq; ſequentibus, Tādem ipſos Doctores conciliare ſtudet fœdere nouæ diſtinctionis, Vt slz.
18 opinio Alberici Barbatiæ, & Deciani recitatorum, ac Romani *in l. p. §. hoc reſcriptum ff. ad Senatusconſultum Sillanianum*, quam ipſe primo reprobauerat, procedat quando agitur de im-
19 ponenda pœna ordinaria ſtatuti, ſiue proclamatis; Alia verò ſententia quam ipſe amplectitur procedat quando de extraordinaria pę-
20 na imponenda tantum agitur, Et hoc rectius fortè eſſe dici poſſe putat, Et ſic quodammodum eius priorem ſententiam, quam extra dentes impugnat *Decian. loco relato*, reſpuit licet non abſolutè; Faciunt tradita per eandem *Menoch. caſu 362. num. 15, & 18.*

Sicut enim ob incertitudinem temporis, quo
geſti apparent duo actus, ambo vitiantur, nec
21 vnus ſuſtinetur in præiuditium alterius, vbi
pares ſint perſonæ de quibus agitur *l. p. §. p. ff. de bon. poſſeſs. ſecundum tabul. Couarru. lib. p. var. reſol. cap. 10. ſub num. 2. verſ. Vnde ſicut, Alcia. tr. de præſump. reg. 3. præſum. 43, & in conſ. 40. n. 16, & 17. lib. 5;* Ita incertitudo hæc delinquentis,
delictum potius impunitum relinquere debet
22 quam Innocentes condemnare, etiam in ex-
traordinariam pœnam *arg. l. ſcientia §. lege aquilia in fine ff. ad l. aquil.*, Vbi expreſsè habetur,
23 quod quando incertum eſt, quis ex duobus
exceſſerit, neuter puniri debet *glo. in l. p. §. ſine autem verbo ſibi ff. ſi quadrup. pauper. feciſſe dicatur, & ibi Bart. & præſertim Apoſtilla litt. B. poſt med.*

Sublata verò multitudine perſonarum, ſi arma
prope aliquem reperta fuiſſent, vt puta noctis
tempore, duo vel tres inuenti ſint ſine armis,
ſed prope eos, ſiue ante eorum pedes inuenta
ſunt arma prohibita præſumptio eſt quod ar-
24 ma ſint ipſorum, vt docet *Bal. in l. nam ſalutem §. p. ff. de offitio Præfecti vigilū, & ſequitur Menoch. all. caſu 394. num. 53. & in addit. num. 14. cum ſeq.;* Tunc enim cum arma plura tàm ab
vno, quàm à duobus, vel tribus potuerint
cōmodè, & ſeparàtim deferri, & ſic vnuſquiaq;
delinquere contraueniendo proclamati per
25 huiuſmodi delationem armorum; ceſſat in-
certitudo, quæ conſideratur quando agitur
de vnico ſclopulo, & per multi ſunt ij, qui
erant in loco, in quo ſclopulus fuit repertus,
quam ſententiam admittit *Decian. all. lib. 8. cap. 4. num. 12. verſ. putarem tamen poſt Bal. in l. Dominus horreorum ff. locati, & Calcan. conſ. 65. nu. 4.* Hanc ſententiam etiam ſequitur *Hector. Felic. Alleg. 18. n. 81. et Alleg. 50 n. 7, & 8. par. p.*

In his autem valde prodeſt ad detegendos ve-
ros delinquentes, Iudicis ſedulitas, Tum dili-
genter inueſtigando penes detentos an cla-
ues ſclopulorum, an globuli plombei, ac ni-
tratus puluis reperiantur, Et vtrum claues, &
globuli conueniant ſclopulis repertis; Tum
ſtatim detentos ſeparatim interrogando de
26 ipſorum armorum delatione, & de claui, &
globulis plumbeis nitratoque puluere; his
enim adhibitis diligentijs, antequam In-
ſtruantur detenti, de facili veritas in lucem
prodiet, vt mihi ſæpe contingit, & præſertim
ſuperiori anno in Ciuitate Papiæ, dum Bari-
cellus noctu tres detinuerat, qui per feneſtrā
Cellæ Vinariæ neſcio quid proiecerant; His
enim detentis, ſtatim Baricellus ingreſſus eſt
dictam Cellam Vinariam, in qua binos ſclo-
pulos rotatos breues, ac pugionem denuda-
tum inuenit, mox & captiuos, & arma ad me
tunc Iudicem detulit; Qui ſtatim iuſsi, vt pe-
nes detentos adhiberetur diligentia, & penes
vnum clauis nitratus puluis, & globuli reper-
ti fuerunt apti ad ipſos ſclopulos; Penes vero
alium, Vagina conueniens pugioni repetto,
inuenta eſt, Et incontinenti examinati, faſſi
omnes fuerunt delationem ipſam reſpectiuè;
Concordeſq; omnes tres fuerunt in ipſa de-
latione, & in alijs circūſtantijs; Et ſic tertius,
qui non, deliquerat dimiſſus ſtatim fuit, neq;
vti Innocens aliqua affectus moleſtia.

Cæterum diſpoſitio proclamationum in hoc
Dominio prohibentium delationem, & retē-
tionem armorum; tollit omnem difficultatem
quam proponunt Scribentes, An ſcz. quando
27 quis captus non fuit cum armis vetitis poſſit
moleſtari nec ne, & de qua abunde *Menoch. in add. ad all. caſum 394. à num. p. vſq; ad num. 13, Et ſcribit Felic. d. alleg. 84. num. 6. in fin. & all. 50. nu. 2, Farin. qu. 108. num. 143,* Quia cum expreſsè
prohibita ſit non ſolum delatio, ſed etiam re-
tentio, ceſſat difficultas etiamſi captus cum
his non fuerit deferens arma vetita, vt tradit
Menoch. ſub num. p. verſ. Tertius eſt caſus qui n. 22, & 24. forenſes etiam, & mulieres afficere proclama
28 *concludit;* Quamuis reſpectu forenſium quibus
prohibita eſt delatio armorum, Cenſuit Sena-
29 tus die vltimo Februarij 1598, proclamata
ipſa intelligenda eſſe prohibere forēſibus hu-
iuſmodi armorum delationem in Ciuitatibus,
Oppidis, & Burgis, Non autem in Villis, & in
itinere, Quod Senatusconſultum regiſtratum
eſt in tertia addit. ad Nou. Conſtit. fol. 42.

Reſpectu verò mulierum, vt plurimum vidi eas
30 ex AEQVITATE dimitti nō irrogata aliqua
pæna, vt memini ordinaſſe, Ampliſſimum Se-
natorem Bellonum anno 1623. de quadā mu-
liere veſtimentis maſculis induta, & equeſtri
in itinere capta, atq; binis ſclopulis rotatis
munita, quam dimitti iuſſit dictus D. Senator
facto eidem præcepto, ne ſub pœna fuſtiga-
tionis vlterius differet huiuſmodi arma, aut
maſculina veſtimenta.

Ex qua cōcluſione definita videtur alia quæſtio,
Quando iuſſu Senatus, vel Principis prohibita
eſt delatio armorū alicui, vti manuprompto,
& ſimilibus rixoſis hominibus, quos etiam
fideiubere compellit Senatus de non defferē-
do arma; Nam delatio huiuſmodi non intelli-
31 gitur prohibita in itinere, & in Villis, Vt cē-
ſuit Senatus die 18. Iunij 1619. fauore cuiuſ-
dam fideiuſſoris, qui cum principali promi-
ſerant illum non delaturum arma pro execu-
tione Senatusconſulti.

SVMMARIA.

Incerto occiſore ex certis exiſtente omnes capitaliter damnantur in contumatia num. 1. & 7. & 10. contrarium num. 11. In caſu animi deliberati omnes tenentur num. 2. & 12.

Delinquens conſulto grauius punitur quam qui caſu, & in rixa num. 3.

Platonis ſententia contra conſulto delinquentem nu. 4.

Primi motus non ſunt in noſtra poteſtate num. 5.

Quilibet tenetur de eo quod fecit quando apparet præcisè de vulneribus ab vnoquoq; illatis occiſi num. 6.

Plures

Digitized by Google

Plures trabem, vel ſaxum, aut ſimilem rem deiecerunt, & hominem oppreſſerunt omnes lege aquilia tenentur num. 8. ideſt ad damna non ad pœnam num. 13.

Auxiliator tenetur eadem pœna, qua occiſor in delictis cogitatis num. 2. 9. & 12.

Incertitudo delinquentis ex pluribus certis operatur, vt omnes extraordinaria pœna teneantur nu. 14. quæ pœna pecuniaria, vel exilij eſſe debet num. 15, & 65.

Homicidæ duo eſſe poſſunt lethaliter ambo vulnerando etiamſi ſciatur quis primus vulnerauerit, & eo caſu ambo pœna ordinaria tenentur num. 16. contrarium num. 17. 18, & 21.

Decretum Senatus in ea materia num. 21.

Vulnuſculum non habetur in conſideratione num. 19.

Homicida in rixa rarò ordinaria pœna punitur hic Mediolani num. 20.

Decretum Senatus quo extraordinariè fuit damnatus is qui lethaliſſimè vulnerauerat cum in duobus lethalibus vulnerare affectum qui mox deceſſit nu. 22.

Correi certi quorum vnus incertus occidit non probant nominando eum quem occidiſſe affirmant, ſed omnes torquendi ſunt num. 23. & 25. à Iudice arbitr. hoc pendet num. 26.

Decretum Senatus in ea materia num. 24.

Auctor rixæ tenetur de omnibus malis ſubſequtis ſi non conſtat de certo delinquente num. 27 29. 30. 31.

Rixæ auctorem iura proſequitur num. 28.

Rixæ Auctorem eſſe teneri pro delictis ab alijs commiſſis num. 32.

Decretum Senatus in ea materia num. 33. & 34. cum obſeruantia in hoc Dominio num. 37.

Rixæ Auctor ſemper dicitur ille qui dat opera rei illicitæ num. 36.

Obſeruantia huius Senatus in puniendis Auctoribus rixæ num. 37. & 38.

Rixæ Auctor qui exinde homicidium ratum habuit tenetur pœna ordinaria capitis num. 38. & 39.

Rixæ Auctor ordinaria pœna punitur quando ſocios colligi curauit, & vi aliquid fieri tentauit n. 39. & 40.

Decretum Senatus contra rixæ Auctorem num. 41.

Rixæ Auctor non tenetur pœna ordinaria quando qui occidit ad rixam ſuperuenit, vt affinis, vel amicus num. 42.

Principalis tenetur de facto acceſſorij num. 43.

In dubio aſſiſtens delicto præſumitur ex propoſito aſſiſtiſſe num. 44. Contrarium 45, & eo caſu deuenitur ad torturam num. 46.

Rixæ Auctor excuſatur à pœna ordinaria quando conſtat de certo occiſore num. 47.

Qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur nu. 48.

In dubio aggreſſor ille præſumitur qui ex duobus rixantibus eſt robuſtior num. 49.

In dubio aggreſſor ille præſumitur qui erat rixoſus n. 50

Item qui contra ſalitum armatus deambulauit num. 50, Item qui erat melius armatatus num. 51. Item qui erat aſſociatus num. 52. Item qui fuerat prius iniuriatus, vel habebat cauſam vltionis num. 53. Item qui alius minatus eſt num. 54.

In dubio aggreſſor præſumitur ille qui primo enſem euaginauit num. 55. Item qui alium vulnerauit antequam euaginaret enſem num. 56.

Aggreſſus ſiue inſultatus in dubio præſumitur, qui ſe retrahebat num. 57.

In dubio aggreſſor ille præſumitur qui ex duobus rixis vulneratus, vel occiſus eſt num. 58. Contrarium nu. 59.

Offenſor in dubio nunquam præſumitur deffenſor nu. 66. malum omne iniuſtè præſumitur factum num. 6c.

Aggreſſus qui occidit aggreſſorem non tenetur de homicidio, ſed pœna extraordinaria num. 62. ac aliquãdo nulla pœna num. 62.

Aggreſſor impune occidere poteſt aggreſſorem qui animo deliberato ipſum inſultauit num. 64.

Animus occidendi ſemper præſumitur in aggreſſorem, ſiue inſultante num. 63.

Occiſus in domo repertus, præſumitur ab inhabitantibus occiſus, & ſic a Domino domus quam rationem de eo reddere tenetur num. 66.

Sententia P. Romani in eo caſu num. 67. & 68. ob cadauer defunctam in domo alicuius qui de eo damnatus eſt.

Ignorare quis non poteſt acta in domo, ſiue alio loco in quo habitabat num. 69.

Diuinum Iudicium ob ſcelera commiſſa vtandum n. 70.

Dominus domus ſi occiſus in ea fuit omnes domeſtici, & familiares torqueri debent num. 71.

Vxor ſi ſuffocata, vel occiſa reperta eſt præſumitur occiſa à Viro num. 72. Maxime ſi Dominus domus ſtatim Curiæ non denunciauit num. 73.

Si inter domeſticos domus in qua quis occiſus, eſt aliquis malè famæ reperitur ille prius torquendus eſſet num. 74. & 75. & 86.

Aufugiens ſtatim poſt delictum ſi eſt ex domeſticis is præſumatur occiſor num. 76. & 78. & 87. fugit impius nemine proſequente num. 77.

In dubio deliquiſſe præſumitur qui fugam capit nu. 78. & 79.

Fugam parans habetur, ac ſi aufugiſſet num. 80.

Perſonalis ſpontanea comparitio tollit omni ſuſpicione delicti num. 81.

Socratis ſumatio ob calumnioſam imputationem etiam ſi carceres exire poſſet, quod poſtea indignum fuit exiſtimatum num. 82.

Calumnioſus accuſator in capitali iuditio capite damnatus eſt num. 83.

Incertitudinis ratione in delictis omnes abſoluuntur nu. 84. & 85.

Incertus vbi ſit occiſor, ex certis rixantibus locum habet tantum pęna extraordinaria, niſi conſtaret de Auctore rixæ. Cap. CXXX.

SEquendo materiam incertitudinis delinquentis, Perſepe occurrit, vt pluribus inuicem rixantibus, quis occiſus remaneat in turbulentĩ cõflictu, atq; ignoretur, cuius ictu talis fuerit interemptus; Hæſitãt idcirco ſcriberes, an cum ex certis, Incertus ſit occiſor, qua pæna veniant omnes puniendi. Qua in re ſi de contumacibus agatur, præſcripta fuit à Senatu Excellentiſſimo lex, qua diſponitur

1 nitur in contumatiam omnes ipſos certos In-
quiſitos de vnico homicidio ab incerto ex In-
quiſitis commiſſo, capitaliter eſſe damnan-
dos cum bonorum confiſcatione, Vt reſcripſit
Senatus D. Prætori Cremonæ die 8. Ianuarij
1558, quod Senatusconſultum regiſtratum eſt
in prima Addit. ad Nou. Conſtit. fol. 19. Et de
qua Senatus obſeruantia teſtatur *Clar. in §. ho-
micid. verſ. ſed hic incidenter in fine*.

Vbi verò de præſentibus, ſiue captis, ſiue ſpontè
conſtitutis ageretur, dubiā valde reddūt ſcri-
benter huius articuli declarationem; Namq;
ſublato caſu animi deliberati occidendi, in
quo omnes illi quorum incertus occidit capi-
2 tali pæna tenentur iuxta *Tex: in l. p. ff. ad l. Cor-
nel. de ſicarijs glo. l. ſi in rixa in fi. ff. eodem, & poſt
alios probat Menoch. de Arbitr. caſu 362. num. 8, &
plenius num. 25; Farin. qu. 96. ſub num. 21. verſ. Vbi
tamen, & num. 72, & Caball. lib. 2. var. reſol. caſu
3 192. num. p. cum plur. ſeq.*, Grauius enim punien-
dus eſt is, qui conſulto, & data opera delin-
quit, quam qui caſu, Vt inquit *Plato de legibus
4 dialogo 9. bis verbis*; Maiora verò ſupplicia illis
decet imponere, qui conſulto per iram inter-
fecerunt; Illis contra, qui repente, & Incon-
5 ſulto leuiora, Quia primi motus non ſunt in
poteſtate noſtra, vt inquit Philoſophus.

Hæſitant ſcribentes, qua pæna veniant puniendi
huiuſmodi rixantes certi, dum ignoratur, quis
ex ipſis læthaliter vulnerauerit, ſiue occiderit,
Quando enim apparet de præciſis vulneribus,
quibus vnusquiſq; occiſum affecit, quemlibet
6 teneri de eo quod fecit decidit *Tex. in l. Item
mela §. Celſus ſcribit ff. ad l. Aquil., & l. ſi in rixa,
& ibi Martil. num. 27. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Tex. in
cap. ſi. 23. qu. vlt. in fine. Bal. in l. non ideò minus nu.
26. C. de accuſationibus, & copioſè probat Menoch.
all. caſu 362. num. 4. 8. & 12.* qui per multos
diſtinguit caſus, vt veritas magis eluceſcat, &
ſequitur *Farin. q. 96. num. 14. cum ſeq. n. 29. Claud.
ad Bertaz. in conſ. 299. verſ. nec minus diligenter, &
Caball. all. caſu 192. num. 4*, Et ſic quæſtio hæc ad
illum tantum caſum reducitur, quādo ex plu-
ribus certis incertus eſt occiſor.

Et *Vlpianus in all. l. item mela §. ſi plures, & in l. ita
vulneratus §. idem ff. ad l. aquil.* decidit quod vbi
quis ex pluribus percuſſionibus deceſſit non
7 conſtito cuius, ictu perierit, facit omnes de
homicidio teneri, & ſic pæna ordinaria capi-
tali affici, Qui I. C. etiam addit, quod ſi plures
8 trabem deiecerint, & hominem oppreſſerint,
omnes lege aquila teneri facit etiam *l. p. §. fin.
cum l. ſeq. de his qui deiec. vel effud. & glo. in l. ſi
in rixa ff. de ſicar. & ibi Bart. & in cap. cupientes
verbo qui culpabiles de electione lib. 6. ac in c. Quieſ-
camus 41. diſtinct.*

Præſertim cum eadem pæna teneatur præſtans
9 auxilium homicidio, qua puniendus eſt ho-
micida *l. & qui opem ff. de furtis, & §. ope Inſtit.
de obligationibus quæ ex delicto naſcuntur, l. nihil ff.
de ſicar. & Clement. p. de pænis Gram. conſ. 4. num. 2,
& 6.*, Adeò quod, cum vnus incertus ex ſocijs
occiderit omnes ordinariam pæna condem-
10 nari poſſunt; nec idcirco grauati dicuntur cæ-
teri ſocij ratione auxilij præſtiti ad dictum
homicidium, cum eadem pæna teneantur.

De AEQVITATE verò ratione incertitudinis
occiſoris, omnes à pæna ordinaria abſolui
11 debent, ſed extraordinaria, ſlz. pecuniaria
tantum Iudicis arbitrio puniuntur, vt in in-
diuiduo poſt alios plures probat *Pariſ. cōſ. 148.
per totum præſertim nu. 3. in fine lib. 4. Menoch. all.
caſu 302. nu. 19. cum ſeq.*, & hanc eſſe AEQVIO-
REM ſententiam teſtatur *Carer. in eius pract.
crim. in 3. tr. de homicid. & aſſaſſin. §. quarto qua-
ro ſub num. 8. verſ. aut vnicum fuit vulnus, & §.
Quinto num. 1. in princip. Et poſt medium verſ. bre-
uiter dat*, cum qua opinione tranſcire videtur
Clar. in §. homicidium verſ. aut. verò, dum plures
diſtinguit caſus, *faciunt tradita per Eugen. conſ.
22. num. 93. & 94.* Quam ſententiam amplecti-
tur *Farin. all. qu. 96. num. 14. cum plur. ſeq. & nu.
35. ac 36.*

Iura verò in contrarium deducta, præterquod de
rigore iuris procederent; Aduertendum eſt
12 *l. Item mela cum alijs allegatis*, loqui de delicto
præmeditato, & de auxilio ad illud, Prout ac-
tio *l. Aquil.* contra eos qui trabem deiecerunt
damnum vulnerati, & occiſi, ſiue eius heredū
13 non corporalem pœnam complectitur *l. p. &
toto tit. ff. ad l. Aquil.*, Alia verò iura de extra-
ordinaria pæna eſſe intelligenda exponit *Fa-
rin. loco relato*.

Et quia quam plures diſtinguuntur caſus per
Menoch. & Farin. locis citatis, Vlz. quando occi-
ſus vnico vulnere fuit vulneratus, Et ignora-
tur à quo, & quando pluribus læthalibus vul-
neribus fuit affectus, & pariter non conſtat à
quibus fuerit vulneratus; Item quando multis
non læthalibus vulneratus fuit affectus, & ob
vulnerum multiplicitatem debilis effectus, in-
terijt, & conſtat omnes vulneraſſe licet non
appareat quo præciſo vulnere deceſſerit, de
quo *Menoch. cit. caſu 362. num. 14, & Farin. all. qu.
96. num. 34. & 35.* Vbi omnes extraordinaria
14 tantum pæna teneri de AEQVITATE pro-
bat poſt *Placam in Epiſt. delict. cap. 12. nu. 4. verſ.
15 quam ſententiam*, Et quam pænam pecuniariā,
vel exilij tantum eſſe debere, ſcribit idem *Fa-
rin. num. 57. cum ſeq.*, Item quando pluribus
vulneratus fuit affectus; ſed vnico tantum læ-
thali, ob quod perijt, Et ignoratur à quo læ-
thalibus vulneratus fuerit, Remittitur Lector
ad ipſos Auctores, apud quos vera iuris deci-
ſio legitur ne hic eorum tranſcribantur ſcri-
pta, Et quod actum eſt denuo agatur.

Vnum tamen tantum magis dubium, & frequen-
tem, non omittam; Quando ſlz. occiſus duo-
bus læthalibus vulneratus à duobus certis
rixantibus fuit vulneratus, Conſtatq; etiam
quis eorum primo loco vulnerauerit; Et am-
16 bos ordinaria capitis pęna teneri probat *Clar.
in cit. §. homicidium verſ. Aut verò plura*.

Attamen cum primum vulnus læthaliſſimū eſſet,

itaut

Digitized by Google

itaut homicidium ex primo vulnere iam con-
ſumatum diceretur, quia vulneratus omnino
erat moriturus etiam ſine ſecundo vulnere;.
17 Conſiderari debet ſecundum vulnus, tanquã
ſi mortuo illatum fuiſſet, vt perpendit *Bal. in l. ſororem C. de his quibus vt indignis*; Et ſic neq; au-
xilium præſtitum fuiſſe per ſecundum vulne-
18 rantem homicidio iam conſumato dicendum
eſt, vt inquit *Bart. & ſubijcit. Ang. in l. furtum ff. de furtis, quos ſequitur Cepol. conſ. p. nu. 10. & pro-ſequitur Menoch. cit. caſu 362. num. 18*; Et ſicuti
19 vulnuſculum, quod etiam ſi nocet non habe-
19 tur in conſideratione *l. p. §. ſed ſciendum ff. de edilit. edicto Gabr. conſ. 177. num. 5. lib. p.*, Ita mul-
to minus poteſt conſiderari vulnus quod nul-
lo pacto nocuit, cum iam morituro ſit illatũ.
Vnde vulnerans ſecundo loco capitali pæna non
poteſt plecti, Maxime cum rarò ſoleat Sena-
20 tus Mediolani morte punire committentes
homicidium in rixa, vt atteſtatur *Clar. loco rel. verſ. Alia etiam in fine*, Et cum caſus eueniſſet in
oppido Viqueriæ, dum à Petro Franciſco de
Bugnis, & Auguſtino de Salionis interfectus
fuiſſet Cęſar à Canſibus in rixa, qui primo affe-
ctus fuerat læthaliſsimo vulnere à Petro Frã-
ciſco, & ſtatim etiam alio læthali vulnere ab
21 Auguſtino; AEQVITATEM ſequendo cen-
ſuit Senatus die 28. Nouembris 1590. Petrum
Franciſcum capite plectendum, Auguſtinum
autem remo decennali addicendum; Cum ri-
goroſum videretur, vt pro vnico homicidio in
rixa commiſſo, duo homines morerentur.
Prout cum duobus læthalibus vulneratus affec-
tus fuiſſet in rixa ab incertis ex certis quidam
Presbyter Coranæ, quem tertio loco alio læ-
thali vulnere affeciſſet nuncupatus Gianottus,
Ex quibus vulneribus occubuit Presbyter,
nec appareret ob quod præcisũ vulnus deceſ-
ſiſſet; Die 3. Decembris 1621, Cenſuit Senatus
22 remo perpetuo eſſe damnandum Gianottum.
Præterea, quando ex certis incertus eſt occiſor
in rixa, Et examinati inquiſiti de huiuſmodi
homicidio, nonnulli vnum ex inquiſitis, &
ſpontè conſtitutis vti occiſorem nominant, &
ſic ſocius criminis ſe faciunt reſpectu aſſiſ-
tentiæ. & Auxilij, ſed tamen ſe ab homicidio
excludunt; Verum ex eorum depoſitionibus
probatus dicatur certus occiſor; Et ſic ipſis ſo-
cijs credi debeat ad præiuditium alterius, *& Bal. in l. quoniam liberi num 2. C. de teſtibus*, diſtin-
guendo concludit eos minime probare con-
23 tra ſocium, ſed in tormentis omnes interro-
gari debere, Cum ageretur de ſe exonerando
in præiuditium tertij, *Bal ſeq. Caball. in all caſu 192. num. 13. Add. ad Bertazol. conſ. 395*. Et ita
ſuper relatione facta per Curiam Cremonæ,
in qua tunc Iudex ſedebam die 7. Nouembris
1626. referente Ampliſſimo Senatore Carta-
geo cenſuit Senatus, in cauſa necis Cæſaris
della Daria occiſi vnico ictu ſclopi in quadã
domo oppidi Scandolariæ Rapariæ Agri Cre-
monen. dum illum vti ſuſpectum cuiuſdam
homicidij detineri iuſſerat Don Ioſeph Mari-
cundus Equitum Neapolitanorum ductor, ad
quem effectum conuocauerat omnes milites
eius Turmæ, præmiſſo etiam ſono Tubæ, cum
quibus militibus ſe etiam aſſociauerat Pacifi-
cus Maffus incola dicti oppidi, & inimicus
Cæſaris; Namq; cum omnes Inquiſiti fuiſſent,
& ſpontè comparuiſſent quinq; milites ex ma-
gis grauatis cum ipſo Maricundo, & Maffo, &
examinati ſuper delicto, fere omnes faſſi fuiſ-
ſent aſtitiſſe delicto iuſſu eorũ Ducis, & Maf-
ſum ſclopum exploſiſſe, quo Cæſarem in tha-
lamo abſconditum interſecerat; Cenſuit in-
24 quam Senatus vt omnes dicti milites, & Maf-
fus torquerentur, ſed Maffus benè, pro habẽ-
da veritate, à quo occiſus fuiſſet Cæſar; Et vbi
nihil aliud emergeret, omnes dimitterentur,
damnato Maricundo in Aureis centum loco
torturæ prout dimiſſi omnes fuerunt; Qui ca-
ſus ſingularis dicitur, & ſic adnotandus.
In his enim caſibus in quibus eſt incertus occi-
ſor ex certis delinquentibus, ſolet Senatus
potius deuenire ad torturam contra omnes,
25 vt facilius veritas habeatur, Quam ad extra-
ordinariam condemnationem ne Innocentes
damnentur contra diſpoſitionem *l. abſentem ff. de pœnis, de qua Menoch. loco relato num. 15. in fine, & Caball. cit. caſu 192 ſub num. 12*, Quia à Iudi-
26 cis arbitrio hoc pendere tradit idem *Menoch. all. loco ſub num. 20. verſ. Poterit tamen, Marſil. in l. p. §. Dinus num 52. ff. ad l. Cornel. de ſicar.*, *quam ſententiam ſequitur Clar. in all. §. homicidium verſ. ſed hic incidenter in fine, Prout hanc ſententiam ſe-quitur Claud. Add. ad Bertazolum patrem conſ. 299. verſ. quo ad torturam*.
Quando verò de certo occiſore ex multis rixan-
tibus non conſtat, & adſit Auctor rixæ, Cum
is occiſor præſumatur; De rigore iuris, ordi-
27 naria pæna capitali ille puniendus eſt *Tex. in l. quoniam multa facinora C. ad l. Iuliam de vi publica, Bart. in l. fin. num. 10. verſ. quandoq; non poteſt de ſicarijs*, Et ita obſeruari ſcribit *Rol. conſ. 63. nu. 3. lib. 2. quem ſequitur Clar. in d. §. homicidium verſ. alia etiam eſt in fine, Menoch. cit. caſu 362. num 23.*
28 *Felic. alleg. 5. num. 36*, Vbi tradit iura multum
proſequi rixæ auctorem, Prout ita fuiſſe iudi-
catum per Bertazolum contra quendam Bla-
29 ſium Presbyterum, & rixæ auctorem teſtatur
Claud. additionator conſ. 299. verſ. Sed caſus circa medium, & verſ. ſequitur, Ea ratione, ne delicta
remaneant impunita iuxta *l. ſi ita vulner. ff. ad l. aquil.*
Neq; in hoc prodeſt auctori rixæ incertitudo oc-
ciſoris, ad effectum effugiendi pænã ordina-
30 riam, vt poſt alios concludit *Marſil. ſingul. 403, & in repet. l. Vnica C. de rap. Virg.*, *quem ſequitur Caball. caſu 192. num. 13*; Quia rixæ Auctor eo
caſu tenetur non ſolum de commiſſis à ſe, ſed
31 etiam ab alijs qui ſunt cum eo, vt poſt *Clarum tradit ibidem Caball. cit. num. 11. & Fariu. qu. 96. num. 7, & num. 63. Gail. ſingul. obſeru. 109. num. 3.*
32 *& 4.*, Vbi inquit AEQVIVS, eſſe, eum teneri
qui

qui Princeps fuit delicti iuxta *Tex. in l. hoc inditio ff. de ſer. corruptis.*

Et ita cenſuit Senatus Excellentiſs. anno 1589.
33 contra Coſmũ Gentilem, qui cum alio ſocio
noctis tempore fuerat auctor rixæ in qua, occiſus temãſerat Don Ioſeph filius Excellẽtiſs. Ducis Terrænouæ huius Dominij tunc Gubernatoris; nec conſtabat à quo præciſè fuiſſet occiſus Don Ioſeph; quem Gentilem idcirco capite plectendum iuſſit Senatus de quo caſu Potrus in eius faſciculo fol. 412. Qui Senatus idem cenſuit die 5. Decembris 1590.
34 contra Io. Baptiſtam de Agudis ſeruum Co.
Annibalis Tabernæ, qui in rixa occiſus fuerat, Et cuius rixæ auctor extiterat Agudus, dũ
35 verbis cõtumelioſis Dominum prouocauerat.
Rixæ verò auctor ſẽper dicitur ille, qui dat ope-
36 ram rei illicitæ, vt probat *Aret. conſ. 24, latè*
Scrib. in l. vt vim ff. de Iuſt. & iure, & in l. p. C. vnde vi, Bertazol. conſ. 111. num. 17 & conſ. 75. nu. p. Caball. all. caſu 192. num. 10. in fine, & num. 11. Claud. ad Bertazolum patrem conſ. 299. verſ. ſed caſus iuſ.

Quam tamen principalem concluſionem de AEQVITATE non obſeruari in hoc Mediolani Dominio, niſi concurrentibus alijs qualitati-
37 bus factum grauantibus teſtatur *Clar. in all. §.*
homicidium verſ. alia etiam in fine, & ſequitur Caball. cit. caſu 192. num. 11, & 12, Inter quas qua-
38 litates ea præcipuè conſideratur; ſi rixæ auc-
tor alios auxiliarores vocaſſet, & ad occidendum Inimicum hortatus eſſet, vel homicidiũ ratum exinde habuiſſet, *vt l. ſi familia ff. de Iuriſd. omn. Iudic. Caball. all. caſu 192. num. 6.* Et ex
39 ijs binas concurrere debere tradit *Petr. Ant.*
Anguil. conſ. 23. num. 5. lib. p., Videlicet primo quòd homicidium fuerit commiſſum ab ijs, quos auctor rixæ conuocauerat, & ſic quod præceſſerit collectio, ſiue vocatio hominum ab auctore rixæ facta, vt expreſsè aſſerit *Bal. in l. data opera num. 95. verſ. & ſi dicatur C. qui accuſ. non poſſ. Gandin. in tr. de maleſic. tit. de defenſ. à reos facta num. 10, & 11.* Secundo quod auctor rixæ
40 fecerit, vel facere tentauerit, quid illicitum,
Ex quo veriſimiliter vulnera, & homicidia ſequi poſſent, id quod ſentit *Bart. in d. l. §. Diuus ff. de ſicar. quem ſequitur Caball. all. caſu 192. ſub nu. 12. verſ. & hanc opinionem, ac num. ſeq.*

Et ita cenſuit Senatus anno 1627. menſe Ianuarij de Franciſco Patientia ſignifero, Turmæ Equitum Neapolitanorum, qui dum ob eius abſentiam à ſtatiuis; Locumtenens Turmæ vexillum in eius domo cuſtodiri iuſſiſſet, Reuerſus ſignifer ad Turmam, quæ hoſpitabatur in oppido Guſſolæ agri Cremonen. interpellauit L.T. vt vexillum ſibi redderet; & cũ L.T. id facere recuſaret, quodam die ſignifer, conuocatis permultis militibus eius familiaribus equeſtribus, & armatis, cum ijs ad hoſpitium L. T. ſe contulit, mox in aulà domus Ingreſſus cum militibus, qui Equos in Curia propinqua dimiſſerant; Iterum interpellauit L. T. vt vexillum ſibi redderet, Qui L.T. videns ſigniferum tot aſſeclis armatis ſtipatum; & ipſe habens præmanibus binos ſclopulos roratos aulà domus in quam ſignifer cum ſocijs deſcenderat Ingreſſus eſt; redarguens Signiferum de huiuſmodi acceſſu armata manu facto; Mox alterum ſclopulum incaſſum exploſit in aulæ cælum; quo acto à ſocijs Signiferi bini ſclopuli in L. T. fuerunt diſploti, ex quibus læthaliter vulneratus ſequenti nocte obijt L. T., captusq; Signifer, & à me tunc Iudice Cremonæ quam diligentiſſimè examinatus, tandem omnia prædicta faſſus eſt, ſe tamen ignorare aſſirmans à quo fuiſſet vulneratus
41 L. T., Omnibus autem relatis damnatus fuit
Patientia ad remum per decennium.

Qua ſtante concluſione per Anguiſſolam formata; Rixæ auctor non teneretur de homicidio commiſſo per eius affinem, aut amicum ad ri-
42 xam in eius auxilium ſuperuentum, non tamẽ
ab ipſo auctore rixæ vocatũ iuxta *l. Sancimus C.*
43 *de pœnis*, Etiamſi principalis teneatur de facto
acceſſorij *l. Quoniam multa C. ad l. Iuliam de vi publ., & tradit Caball. all. caſu 192. nu. 5. 6. 8, & 9. vbi in fine num. 6,* ſcribit ita alias vidiſſe obſeruari, excuſando auctorem rixæ à pœna homicidij commiſſi per eius affinem ſuperuentum, nec vocatum ad rixam, Qui auctor ſub *num. 7. verſ. Ego ſanè teneo*, concludit quod in dubio
44 præſumitur quemquam ex propoſito aſſiſtiſ-
ſe delicto non caſualiter, vel ex accidenti;
45 Quamuis contrarium voluerint *Boſſ. in tit. de*
homicid. num. 23, & 25. ac Gram. conſ. 32. num. 4.
46 *verſ. immo plus dico*, Et hac ſtante dubitatione
torquendum eſſe auxiliatorem determinat *Clar. qu. 90. verſ. aut eſt dubium, quem ſequitur Caball. all. verſ. ego ſanè teneo*, De qua re latius (Deo dante) acturi erimus in ſingularibus caſibus hanc materiam quid in dubio agendum ſit, complectentibus.

Tunc enim cum conſtet de verò occiſore excuſatur à pæna ordinaria rixæ auctor, etiamſi rei illicitæ dando operam, cauſam homicidio præbuerat, cuius reſpectu tanquam culpoſus ex-
47 traordinaria pæna venit puniẽdus *l. Cornelia,*
§. cum quidam ff. de ſicar.. Etiamſi diſponitur per
48 *l. occidit §. hac quoque ff. ad l. aquil.*, quod, Qui
cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur *Caball. rel. caſu 192. num. 10.*

Quis verò auctor rixæ, & aggreſſor in dubio præſumatur quando clarè de hoc non cõſtat amplè ſcribit *Gram. voto 24. nu. 4. cum ſeq.*, vbi con-
49 cludit aggreſſorẽ præſumi illum qui ex duo-
bus rixantibus eſt robuſtior *Florianus de S. Petro in l. p. §. cum arietes ff. ſi quadr. pauper. feciſ. dicatur Bertazol. 121. num. 14. Cepol. conſ. 28. ſub num. 11. & conſ. 29. ſub num. 8,* Vbi tradit illum præſumi etiam aggreſſorem, ſiue rixæ auctorẽ,
50 qui erat rixoſus; Vel qui armatus contra ſo-
litum deambulauit *Bertazol. conſ. p. num. 12. & conſ. 121. num. 13, ac conſ. 299. num. 7. Caball. caſu 131. ſub num. 12. cum ſeq. & num. 18. Felic. Alleg. 35. num. 25.*

51 Item

51 Item aggreſſor præſumatur qui erat melius
armatus Bertazol. conſ. 27. nu. 14. & conſ. 3. nu.
10, Et vir malæ famæ, vt ſubijcit Bertazol. dicto
52 conſ. 128. nu. 8, Et qui erat aſſociatus Bertazol.
dicto conſ. 111. nu. 9. vbi nu. 12. ſcribit, aggreſ-
ſorem præſumi illum, qui fuerat prius iniu-
53 riatus, vel habebat cauſam vltionis, quod
confirmat cit. conſ. 27. num. 16. vbi nu. 15. tradit,
54 quod aggreſſor præſumitur, qui alias minatus
eſt de occidendo Feder. Scottus conſ. 12. nu. 20.
lib. 9. par. 2.
55 Pro vt in dubio aggreſſor etiam præſumitur
qui primo enſem euaginauit Caball. all. caſu
291. nu. 15. poſt Bertazol. conſ. p. nu. 7, & conſ. 75.
nu. 2. ac conſ. 121. num. 15. vbi nu. 6. ſcribit ag-
greſſorem etiam præſumi illum, qui alium
56 vulnerauit, antequã enſem euaginaret, quod
57 confirmat conſ. 135. nu. 4. Et è contra inſultatus
præſumitur, qui ſe in rixa retrahit, vel fugit,
vt poſt Cepol. all. conſ. 28. ſub nu. 10. verſ. ſeptima
quia probat Bertazol. cit. conſ. 111. nu. 8, de qua ma-
teria ample Menoch. de arbitr. pleno caſu 363.
Et quamuis aggreſſorem illum fuiſſe præſumere
videtur lex, qui ex duobus ſimul rixantibus
58 vulneratus, vel occiſus eſt, vt per l. p. §. cum
arietes ff. ſi quadrup. paup. feciſſe dicatur tradit Al-
ciat. præſumpt. 39. in 3. regula, Gram. voto 22. nu.
13. verſ. item vbi dictum, & conſ. crim. 62. num. 6.
verſ. vlt. non omittam, Boer. decıſ. 237. nu. 2, & Me-
59 noch. dicto caſu 363. nu. 141, Tamen contrarium
ſubijcit idem Alciat. num. 7. cum ſeq. poſt Cepol.
cit. conſ. 29. ſub nu. 10, & 11. ac Boer. deciſ. 237.
propè finem verſ. ſecundo quando ſumus, quos ſequi-
tur Caball. cit. caſu 231. num. 20, vbi ad contraria
reſpondet.
60 Offenſor enim in dubio nunquam præſumitur
deffenſor niſi hoc probet, vt inquit Cephal. dicto
conſ. 28 nu. 4. verſ. quarto quia; Cum omne malum
61 præſumatur factum iniuſtè, niſi probetur con-
trarium ex quo eſt de genere prohibitorum, vt
ſubijcit Cepol. relato nu. 4. & ſequitur Caball. dicto
num. 30. cum plur. ſequen.
62 Qui etiam aggreſſorem occidendo aggreſſus, nõ
tenetur de occiſo, ſed pæna extraordinaria,
vt tradit Clar. in dicto §. homicid. verſ. ſcias tamen,
& verſ. inſultes, quem ſequitur Bonaroſſa comun.
conclus. verbo aggreſſorem occidens.
63 Et aliquando etiam nulla pæna prorſus tene-
tur, Quia cum in aggreſſore, & inſultante ſem-
per conſideretur animus occidendi, quando
inſultat cũ armis ad occidendum aptis, Farin.
64 qu. 96. ſub num. 21. verſ. Et ex propoſito occidere
velle, Impune potuit aggreſſus occidere ag-
greſſorem, vt ſe ab eo deffenderet, vt infra
pleniſsimè explicabitur in cap. 162.
Pro clariori inſuper propoſitæ materiæ intelli-
gentia, diſtinguendum eſt inter delictum
cõmiſſum ab incerto ex pluribus certis rixan-
tibus, de quo abundè ſupra actum fuit, & in
quo cum omnes operam darẽt rei illicitæ, me-
65 rito omnes tenentur extraordinariæ de vul-
nere ab incerto illato, vt præter allegatos pro-
bat Feder. Scottus cit. conſ. 12. num. 5. lib 9. tom. 2.
& Gail. ſingul. obſeru. 109. num. 1. & 2. lib. 2.,
Et inter delictum commiſſum in aliqua domo
in qua, fuit quis repertus occiſus, Atq; inter
delictum commiſſum in via ab incerto ex ha-
bitantibus in vicina domo, à cuius feneſtra,
vel tecto lapis fuit proiectus, vel diſploſus
ſclopus, cuius ictu occiſus remanſit ambulans
per viam.
Namq; primo caſu, vbi occiſus repertus eſt in
domo à pluribus habitata; Tunc vel omnes
ſiſterunt, ſiue capti fuerunt; Et eo caſu cum
homicidium, ab inhabitantibus in domo præ-
ſumatur cõmiſſum, proinde Dominus Domus
66 de occiſo tenetur, vel ſaltem de eo rationem
reddere debet, vt probat Farin. qu. 52. nu. 98,
& qu. 96. nu. 19. cum ſeq.
Propterea hac ſola motus ratione C. Iulius in
Decem Viratu de cæde diem Publio Sextio ad
Populum dixit, quod domi eius defoſſum Ca-
67 dauer inuentum eſſet, quod delictum poſtea
in tormẽtis faſſus fuerat, vt teſtatur Petr. Aerod.
lib. 8. rerum Iudic. tit. de Sicarijs cap. 15. in fine
fol. mihi 2097., Prout Macareus Mitilenen-
ſis, & Sacerdos Bacchi ad ſupplicium damna-
68 tus eſt, ob Cadauer in Templo effoſſum, dum
69 ſufficiens cauſa indicata eſt, quę tormentis in-
quireretur; Cum Sacerdos ignorare non poſ-
ſet actum in Templo, cuius curam ipſe habe-
bat, vt refert Petr. Aerod. loco cit. vbi etiam bi-
norum filiorum, & vxoris violentam mortem
ob tantum facinus eodem inſtanti ſequutam
narrat viz. per manus alterius ex filijs, ac per
vxorem, in occiſorem filium iratam mox per
ipſummet Macareum in eandem vxorem ob
70 vindictam necis amborum filiorum; Memora-
bilis ſanè, & miſerabilis ſimul caſus vndequa-
que deplorandus.
Si verò Dominus Domus occiſus fuiſſet, tunc
omnes domeſtici, & familiares torqueri de-
71 bent, vt delicti veritas habeatur l. 2. ff. ad Se-
nat. Conſ. Sillan. Farin. qu. 37. nu. 107. cum ſeq. &
qu. 96. num. 82, & qu. 52. ſub nu. 98. circa finem,
& nu. 99., Vbi etiam habetur quod ſi vxor ſuf-
72 focata, vel occiſa reperta fuit, præſumitur
occiſa à Viro, poſt Gram. voto 24. in princip.
Natta conſ. 362. num. 3. Boſs. tit. de indicijs ante
tort. nu. 50. Menoch. de arbitr. caſu 394. nu. 35, &
tr. de præſumptionibus lib. p. præſumpt. 89. nu. 90,
Maxime quando Dominus Domus ſtarim Cu-
73 riæ non denuntiauit homicidium, vt ſubijcit
Farin. d. qu. 52. nu. 100.
Quamuis in primo caſu vbi inter domeſticos
adeſſet aliquis malæ famæ, & ſolitus delinque-
re, aut particulare aliquod contra aliquem
74 vigeret inditium, primo torqueri illum debe-
re docet Marſil. ſingul. 217. poſt medium, verſ. ſed
omnia prædicta, quem ſequitur Farin. cit. qu. 96. nu.
83. cum ſequenti, & nu. 90, cum ſequen. Caſſon. tr.
de maleſic. tract. 10. cap. 2. de repertis in crimine,
ſiue in loco criminis num. 2, & 3. fol. mihi 288. lib.
75 11. tract. diuerſorum, vbi ſcribit quod ratio eſt,
quia

quia præſumitur ſcite delinquentes, & delicti
ſeriem.
Aut aliquis ex ipſis inhabitantibus ſtatim aufu-
git, Et tunc contra eum militat vrgens indi-
76 tium, quod delictum cõmiſſerit iuxta conten-
77 ta in ſacra ſcriptura. Fugit impius nemine
perſequente; de qua re Virgilius.

Continuo ſontes Vltrix accinata flagello
De Tiſiſone quatit inſultans.

De fuga *Caſſan. dicto tractat.* 10. *cap.* 4. *num.* 10.
& plene Federic. Scottus alleg. conſ. 12. *num.* 24.
cum ſeq. lib. 9. *Vulpel. conſ.* 113. *num.* 6. *Ri-
min. Iun. conſ.* 302. *num.* 11. *Cran. conſ.* 621. *nu.* 5.
Decian. conſ. 88. *nu.* 14. *lib* 3. *quos ſequitur Felic.
Alleg.* 36. *nu.* 12. *& Bertazol. conſ.* 133. *nu.* 6. *&*
8, *& ibi Add. litt B. verſ. vltimum eſt caput.*
In dubio enim præſumitur deliquiſſe, is qui fu-
gam capit, vt tradit *Bal. in l. Voluntatis in fin. C.*
78 *de fideicommiſſ. Marſil. in pract. Crim. §. diligenter
nu.* 48. *quos ſequitur Bertazol. dicto conſ.* 133. *nu.*
6., *Ant. de Roſellis in tract. de Tortura nu.* 8. Quia
ob talem fugam ſtatim factam de conſcientia
ſceleris ſuſpectus efficitur, & inditium facit
79 ad torturam, vt poſt alios ſcribit *Gail. ſingul.
obſeru.* 109. *nu.* 6. *lib.* 2., *& Caſſon. dicto tract.* 10.
cap. 4. *nu.* 23. *vbi nu.* 22. ſubijcit, ea quæ de fu-
ga dicta ſunt, procedere etiam in parante, au-
80 fugere per regulam, Idem operatur fuga in
actu, ſicut fuga in potentia de qua *Bal. in l. pi-
gnoris Gratia C. de pign. act.*
Sicuti enim ex fuga crimen præſumi, Ita illud
81 reici ex obedientia, & ſpontanea Compari-
tione perſonali ſcribit *Petr. Erodius lib.* 9. *rerum
iudicatarum tit.* 8. *cap.* 2. *fol.* 1280. Vbi Socratis
Viri innocentiſſ. tragicam hiſtoriam narrat
82 dum capite per calumniam damnatus, ſponte
in Carceres intrauerat ig ominiã loco de-
tractui us, Et poſtquam calumnia apparuit, &
Socratem ea fuiſſe reuerentia legum, ſub qui-
bus enutritus erat, vt cum poſſet è Carcere
profugere noluiſſet; Mortem tam Eximij Viri
adeo indigne tulerant Athenienſes, vt velut
in publico luctu paleſtra, & gimnaſia claude-
rentur: & ei imaginem Auream in Templo
collocarent, & calumnioſum accuſatorem Me-
83 litum occiderunt. Sponte enim comparen-
tem innocentem præſumi tradit *Vrſil. ad Aff.
deciſ.* 13. *nu.* 31.
Tertio vero caſu, cum vnus ex inhabitantibus
potuit delinquere, Tunc ratione incertitudi-
nis, ſi omnes præſentes ſint, nullus teneri vide-
84 tur, & omnes abſoluendos eſſe ſcribit *Alberic.
in l. ſi in rixa nu.* 5. *ff. de Sicar. Specul. tit. de homi-
cid §. p. nu.* 25. *verſ. pone*, Et poſt alios multos
Farin. cit. qu 96. *nu.* 15, *&* 21. *in fine*, Qui licet
concluſionem ipſam limitat nu. 16., reſpectu
pœne extraordinariæ, Nihilominus in hoc ſpe-
ciali caſu, in quo non conſtat de occiſore neq;
85 quod ſcientiam delicti ſiue delinquentis ha-
beant inhabitantes domus, minusq; auxilium
nec aſſiſtentiam ad illud præſtiterint abſol-
uendi omnes venirent, vt concludunt Docto-
res citati.

Niſi fortè aliquis inter ipſos inhabitantes ſiue
exiſtentes in domo eſſet malæ famæ, & ſolitus
delinquere, aut particulare aliquod iuditium
86 contra illum vigeret, Quia tunc torturæ is
poſſet ſubijci, vt tradit *Foler. conſ. Crim. diuerſ.*
137. *nu.* 5. *lib. p., & ſequitur Farin. all. qu.* 96. *nu.*
90, *cum ſeq. & nu.* 97, *Gail. ſingul. obſeru.* 109. *ſub
num.* 4. *lib.* 2.
Prout vbi aliquis ex ipſis inhabitãtibus ſiue exi-
ſtentibus in domo tempore delicti aufugiſſet,
87 Contra illum eſſet procedendum tanquam
delicti culpabilem, iuxta ea quæ ſupra fuerunt
tradita, præſertim ex *Clar. qu.* 21. *verſ. Fuga de-
linquentis, & ibi Baiard. ac iuxta ſcripta per Berta-
zol. cit. conſ.* 133. *nu.* 6, *&* 8. *& ibi Add.*

SVMMARIA.

*Capitaliter damnatus ob homicid. ab incerto ex certis
commiſſum dicitur verus homicida num.* 1. *&* 2. *con-
trarium num.* 3.
*Statutum, ſiue proclama loquens de homicida, de eo qui
propriè occidit intelligitur num.* 3.
Statuta pœnalia ſtrictè ſunt interpretanda num. 4.
*Confeſſio delinquentis, ſiue vera, ſiue attenta eius contu-
matia præiudicat confitenti num.* 5.
*In poteſtate noſtra non eſt facere quod ſit verus homici-
da, vel fur is qui homicidium, vel furtum minime
commiſſit num.* 6.
*Decretum Senatus quod condemnatus in contumatiam
ratione homicidij ab incerto ex certis commiſſi non di-
catur verus homicida num.* 7.
*Baldeſſaris Lambertenghi Senatoris mentio honorifica
num.* 8.
*Melius eſt nocentum impunitum relinquere quam inno-
centem damnare num.* 9.
*Præſumptiones ſufficientes ſunt ad condemnandum in
Ciuilibus, ſeu in Criminalibus num.* 10. *limit. in ſub-
ſidium num.* 11. *num.* 10. 11.
*Contumatialis condemnatio capitalis non ſemper exe-
cutioni mittitur etiam lapſo tempore admiſſionis ad
nonas deffenſiones, ſed habita ratione qualitate deli-
cti, & indiciorum num.* 12.

Condemnatus in contumatiam ratione homicidij in rixa ab incerto ex certis commiſſi non dicitur verus homicida, idcirco ſi de alijs duobus homicidijs fuerit is imputatus, gaudet benefitio decreti gratioſi excludentis eos, qui tria commiſſerint homicidia. Cap. XXXI.

PRæcedentibus duobus quæſtioni-
bus propoſitis incertitudinem oc-
ciſoris, ſiue delinquentis continen-
tibus, Accomodatæ ſubſequitur præ-
ſens quæſtio, Vtrum damnatus ca-
pitaliter in contumatiam ab homi-
cidium

cidium ab incerto ex certis commiſſum, dicatur verus homicida; Et propterea qui bina alia homicidia commiſſerit, Excluſus ſit à beneficio Decreti Gratioſi excludentes eos qui tria commiſſerint homicidia.

Qua in re, Cum tum ex generali conſuetudine, Tum ex præciſis ordinibus huius Dominij, præſertim ex Senatuſconſulto edito die 8. Ianuarij 1558. de quo ſupra facta fuit mentio, & quod eſt regiſtratum in *Addit. ad Nou. Conſt.*
1 *fol.* 19, Omnes Inquiſiti ob homicidium ab incerto ex certis in contumatiam capitaliter ſint condemnandi, vt etiam tradit *Clar. in §. homicidium verſ. ſed hic incidenter, Farin. qu. 96. num. 61.* Et ſic taliter condemnãdi ſi capti fuerint poſt condemnationem, & poſt lapſum tempus biẽnij, Intra quod admitti poſſunt ad nouas de-
2 fenſiones, capite plecti debent, ac ſi plenè fuiſſet probatum delictum, vt ſcribit *Farin. all. qu. 46. ſub num. 26. verſ. ad formam tamen*; Dicendum videtur verè de homicidio damnatum eſſe talem condemnatum, Et conſequenter vbi alia duo homicidia ille commiſiſſet, à beneficio decreti gratioſi excluſum eſſe,

De AEQVITATE tamen contraria verior videtur ſententia; Namq; quando ſtatutum, ſiue reſcriptum, aut proclama loquitur de homicida; De verò homicida, & qui propriè occidit
3 intelligi debet non de ficto, & præſumpto, vt ellicitur ex *d. Non. Conſtit. tit. de pœnis §. homicida*, & probat in his terminis *Bar. in l. in rixa verſ. Iſtud dictum, & in l. p. §. Diuus num. 1. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Menoch. de arbitr. cit. caſu 362. ſub num. 12. verſ. nam ſtatuta, & num. 13, nu. 18. ac 28, Vbi d.*
4 *num.* 18, tradit ſtatuta ipſa ſtrictè eſſe interpretanda, & illa de verò, & proprio homicida, non de fictis eſſe intelligenda, licet enim confeſſio delinquentis ſiue vera, ſiue ratione contuma-
5 tiæ præindicet confitenti *Tex. in l. ſi is cum quo ff. de confeſſis, & § qui ſeruum ff. de interrog. act.*
6 Tamen nõ eſt in poteſtate noſtra facere, quod ſit verus homicida, vel fur, ſi homicidium, vel furtum non fecerit *l. p. § ſi quos vltro ff. de quaſtionibus, & l. inde veratius §. fin. cum l. ſeq. ff. ad l. aquil. & probat Iaſ. in l. decem num. 45. ff. de verbor. obligationibus*, Et ita cenſuit Senatus die 8. Iunij
7 1636. referente Ampliſsimo Senatore Baldeſſare Lambertengo; Declarando eſſe in caſu
8 decreti gratioſi Theſeum Zanottum, per annos decem octo detentum in Caſtro Vogonię, qui in contumatiam paſſus fuerat condemnationem capitalem, ratione homicidij ab incerto ex certis patrati, & bina alia commiſſerat homicidia à quibus fuerat liberatus.

Pro indubitato enim habuit Senatus, non poſſe propriè dici homicidam huiuſmodi condemnatum in contumatiam ratione homicidij ab incerto ex certis commiſſi; Quia cum incertũ ſit quis verè fuerit occiſor, ex certis rixationibus, ſicuti melius eſt nocentem impunitum relinquere, quam Innocentem, condemnare
9 *l. abſentem ff. de pœnis*, Ita melius eſt huiuſmodi condemnatum in contumatiam pro verò homicida non reputare, ne fortè is qui innocens eſt puniatur, loco illius qui verè occidit, vt probat *Menoch. all. caſu 362. ſub num. 19. verſ. ea ratione in primis*.

Præſumptiones enim, licet ſufficientes ſint ad
10 condemnandum quem ciuiliter, Non tamen ſufficere ad condemnandum criminaliter docuerunt Scribentes in *cap. afferte gladiũ de præſumptionibus, Alex. conſ. 15. num. 3. lib. p. quem ſequitur Menoch. loco rel. verſ. accedit, & illa ratio, Et caſu 263. num. 16.* Niſi in ſubſidium, vt tra-
11 dit *Gail. ſingul. obſeru. 109. num. p. lib. 2.*

Neq; verum videtur, quod contra huiuſmodi condemnatos in contumatiam exequi debeat ſententia capitalis; Quia in hoc ſpeciali caſu
12 habenda eſt ratio eorum, quæ ex proceſſu reſultant contra condemnatum, & alios, an ſcz. vnum, vel plura fuerint vulnera, An læthalia, vel non, & qui rixæ auctor fuerit, Quibus inſpectis, pœna decernenda eſt contra præſentẽ, ac ſi contumatialem condemnationem non fuiſſet ille paſſus, vt de mente *Clari in d. § homicid. verſ. ſed hic incidenter in fine, tradit Farin. all. q. 96. nu. 62. poſt Carer. tr. de execut. ſent. cap fi. n. 249.*

SVMMARIA.

Aſſertio vulnerati etiam iurata non probat, nec facit inditium num. 1. Contrarium verius concurrente aliquo adminiculo num. 4 5. 6. & 9 & 82.

Moriens non præſumitur ſana mentis num. 2.

Vulneratus dicitur effectus inimicus illius à quo vulneratus fuit num. 3.

Vulnerato lethaliter examinato, boni practici ſtatim relaxant capturam circa imputatum, & vbi de fuga illius conſtet proceditur ad Inquiſitionem num. 7. & 8.

Inimicitia inditium facit num. 10.

Fama inditium facit num. 10.

Erubeſcentia; } Faciunt inditium num. 11.
Trepidatio. }

Inditia ſunt Iudicis arbitraria num. 13. 14. & 15.

In ſubſidium admittuntur teſtes inhabiles in crimin. nu. 15. 16. & 17.

Delicta remanere non debent impunita num. 18.

Auctoris ſententia circa inditium ex aſſertione vulnerati deſumptum num. 19.

Delicta ſine cauſa committi non ſolent num. 20.

Cauſa in delicti principaliter eſt conſideranda num. 21, & 23.

Cauſa ſimul eſt cum eo, cuius eſt cauſa, & ſine cauſa nihil eſt num. 22.

Aſſertio vulnerati non attenditur quando teſtes contrarium deponunt num. 24. & 38.

Probatio debilior tollitur omnino per probationem potentiorem num. 25.

Exculpatio morientis non prodeſt reo quando alia inditia contra illum reſultant num. 26. & 27.

Aſſertioni vulnerati ſtatur tantum in ſubſidium nu. 28.

Aſſertio vulnerati, non releuaret vbi imputatus ſponte ſe daret carceribus nu. 29.

Spontanea comparitio imputati tollit inditia etiam vrgentia num. 30. contrarium verius num. 31.

Pendentibus diffinitiuis relationibus de delictis capitalibus in hoc Dominio rei aſſeruandi ſunt in carceribus num. 32.

Spontanea comparitio maximum præfefert innocentiæ angumentum num. 33.

In carceribus apertis ſe continens innocentiæ ſignum maximum dare dicitur num. 34.

Decretum Senatus quo declaratur ſtandum eſſe inditijs legitimis non aſſertioni vulnerati num. 35. & 37.

Antonij Galliæ Senatoris mentio honorifica num. 36.

Decreta Senatus aliquando circumſcribuntur ob magnam cauſam num. 39.

Decretum Senatus quo aliud primo loco factum ex magna cauſa reuocatum fuit num. 30.

Papyrij Cattanei Senatoris mentio honorifica num. 31.

Aſſertio iurata vulnerati in mortis articulo conſtituti facit inditium ad torturam, ſi aliquod cum ea concurrat adminiculum.

Cap. CXXXII.

Continuationem criminalis materię proſequendo, ſe offert ſæpiſſimè agitata illa quæſtio, An aſſertio vulnerati in mortis articulo conſtituti facta cum iuramento ſit ſufficiens inditium ad Inquiſitionem inculpato tranſmittendum, & ſic ad torturam.

1 Et negatiuè reſpondere videtur *Vlpian. in l. ſi quis in graui §. ſi quis moriens ff. ad Sillanianum*, vbi vtitur his verbis, *Si quis moriens dixiſſet, à ſeruo vim mortis ſibi illatam eſſe, dicendum eſt, non eſſe credendum Domino, ſi moriens hoc dixit, niſi potuerit etiam comprobari*, Et duabus rationibus, ſic ſtatuiſſe I. C. vt non credatur vulnerato tradunt Interpretes, Quarum al-
2 tera eſt, quia moriens non præſumitur ſanæ mentis, & ſinceri intellectus, Ideò mirum non eſt, ſi eius non ſtatur dicto *l. hac conſultiſſima §. vt cum humana fragilitas C. qui teſtam. facere poſſ.*, *& l. Iubemus C. eodem tit.* Altera autem eſt quia cum vulneratus dicatur inimicus illius, quem
3 inculpauit; meritò non eſſe ei credendum, nec probare eius aſſertionem ſtatuit ibidem I. C., & probat *Bart. in l. 3. § fin. ff de adim. legati*, Cum teſti inimico non credatur *l. p. §. præterea, vbi Glo. & Bar. ff. de Quæſtionibus*, etiam in mortis articulo conſtituto, vt in terminis probat *Bal. in tit. de pace Conſt. in verbo reali veſtri in fine, & Alex. conſ. 14. num. 3. lib. 3. Natta conſ. 354. num. 1. cum ſeq. & Rol. conſ. 37. num. 10. cum ſeq. lib. 3.*

Et hanc ſententiam ſequuntur ferè omnes Scribentes in *d. l. ſi quis in graui §. ſi quis moriens præſertim Bar. Alber. Ang. Romanus, & proſequuntur Angel. tr. de maleſic. verbo qui Iudex num. 6. & ibi Addic. nu. 12, Marſil. conſ. 20. nu. 14, Bertrand. conſ. 337. num. 10. lib. 2. Clarus quæſt. 21. verſ. Aſſertio vulnerati poſt medium, Bec. conſ. 85. num. 9. lib. p. Peguerra deciſ. 17. num. 7. Patiſ. de Put. de Synd. verbo tortura il 3. cap. 6. num. 9, Blanc. de inditio nu. 393. Placba in epitome delict. lib. p. cap. 13. num. 15, & 16.* Vbi de communi, & receptiſſima opinione teſtatur, prout infinitos alios cumulat *Farin. qu. 46. num. 7. vſq; ad num. 17, Burſa. conſ. 30. nu. 3. lib. p., & nouiſſimè Hector Felic. Alleg. 50. num. 10.*

Vbi tamen adminiculum aliquod concurrat cum aſſertione iurata vulnerati læthaliter, De AE-
4 QVITATE inditium facere ad Inquiſitionem tranſmittendam, & ad torturam probat *Ang. in d. l. ſi quis in graui §. ſi quis moriens num. p. in fine ff. ad Sillan. Et expreſsè notat Marſil. ſingul. 516.* vbi tanquam ſingulare notabile cordi affixum perpetuo tenere monet Lectorem, idem probat in *conſ. 5. num. 14. cum ſeq. & in eius pract. §. diligenter nu. 118. verſ. ſed contrariam partem, & nu. ſeq.*
5 Vbi pluribus rationibus argumentis, & ſimilibus hanc comprobat opinionem eamq; à contrarijs defendit, *& num. 121. in fine*, dicit illam ſibi videri magis AEQVAM, magiſq; rationi, & iuri naturali conſonam.

Et hanc Marſilij opinionem vti veriorem, & magis AEQVAM, ſequitur *Acutiſſimus Caſſonus tr. de indic. ad torturam in tr. 8. cap. p. nu. 4. cum ſeq.*
5 concurrentibus tamen infraſcriptis, Primo quòd inculpatio ſit facta in mortis articulo, Secundo cum iuramento, Tertio quòd inculpans ſit in plenitudine intellectus, Quarto quòd ſit bonæ famæ, Quinto quòd delictum non poſſit per alios probari, Septimo quòd fuerit commiſſum tempore, quo potuerit videri, & cognoſci delinquens ab offenſo, Vltimo quòd aliæ non contradicant circonſtantiæ, & ita iudicaſſe teſtatur ibidem Caſſonus.

Marſilij ſententiam amplectitur *Menoch. de præſumpt. lib. p. præſumptione 89. nu. 77. cum ſeq. plur. Ampliſſ. Maſcard. concluſ. 149. & concluſ. 1129. per totum, Burſa. conſ. 150. num. 3. lib. et conſ. 316. num. 16. lib. 3. Clar. in all. qu. 21. verſ. Aſſertio vulnerati circa medium, & ibi Baiard. nu. 54. cum plur. ſeq. Ioſeph Lud. deciſ. Lucenſi 62. per totum, Bertazolus conſ. 3. num. 2, & 3. & conſ. 167. nu. 7. ac conſ. 235. num. 2. cum ſeq., Et poſt eos Polyd. Ripa tr. de actis in mortis articulo cap. 16. per totum, præſertim num. 14. cum ſeq. Fedet. Scottus conſ. 7. num. 14. cum ſeq. lib. 5.*

A qua concluſione minime recedere videtur *Farin. all. qu. 46. ſub nu. 16. verſ. Vides igitur cum plur. ſeq. num. 15. & præſertim num. 34.* Vbi apertè ſcribit quid obſeruatur in Vrbe, & quid age-
7 ret ſi ipſe Iudex eſſet, Videlicet quod examinato læthaliter vulnerato cum iuramento, ſtatim relaxaret capturam contra Inculpatum, Et ſi ille detineretur examini ſubijceret, Vt iuxta ea, quæ ex examine reſultarent, poſſet deliberari circa reatum necne; Si verò ille non detineretur, quia aufugiſſet facta relatione per Executores de tali fuga, aut latitatione,
8 quæ probata diceretur per relationem Executoris, quod facta diligenti perquiſitione ille

non

Digitized by Google

non fuit repertus, Tunc Inquiſitionem contra
illum formaret de ipſo delicto, Et ſic probat
dicitur quod iuncta fuga inculpati cum aſſer-
9 tione vulnerati, ſufficiens inditium exinde
oritur Inquiſitionem tranſmittendi contra in-
culpatum.

Prout ſi de inculpati inimicitia conſtaret, vel de
fama liqueret, pariter ſufficiens orirețur indi-
10 tium ex aſſertione vulnerati contra Inculpa-
tum, vt ſcribit *Pariſ. de Put. de Synd. verbo tortu-
ra il 3. cap. 6. Incip. Offitialis poſuit ad cordam poſt
num 9. verſ. Et ſic non trahitur, Gratus conſ. 57. nu.
15, & conſ. 70. num. 4. Gram. deciſ. 35. num. 7, & 8,
Rol. conſ. 37. num. 26. verſ. ſecundo reſponderi poteſt
lib. 3. Baiard. ad Clar. in d. qu. 21. nu. 56, & 59. Vul-*
11 *pel. conſ. 72. num. 3, & num. 6.* Vbi pro adminicu-
lo ponit erubeſcentiam, & trepidationem in-
culpati, id quod confirmat *conſ. 118. num. 16. in
fine. Menoch. de arbitr. caſu 99. num. 16, & all. præ-
ſumpt. 89. num. 81*, Vbi alia indicia leuia ſuffice-
12 re cum vulnerati aſſertione ſcribit; *Ioſeph Lud.
cit. deciſ. Lucenſ. 62. num. 2, 5, & ſeq.*, qui tradit in
hoc verſari Iudicis arbitrium, & quod ſi con-
13 ſtitutus in mortis articulo ſit vir probatæ vi-
tæ hoc caſu, pro adminiculo ſufficit minimum
14 quodq; inditium, Vt puta ſimplex variatio,
ſimplex mendarium inculpati, aut quid ſimile,
Aliter cum aſſertione vulnerati requireretur
inditium vrgens, & alicuius conſiderationis
hos ſequitur *Farin. all. qu. 46. num. 35. & 36.* qui
auctor hæc adminicula, & qualia eſſe debeant
ſcribit in *qu. 43. num. 156. cum ſeq.*

Quæ concluſio eo fortius procederet in ſubſi-
dium, vbi ſlz. aliæ non extarent probationes,
15 quia tunc vulnerati aſſertio inditium faceret
non ſolum ad capturam, ſed etiam ad forman-
dam Inquiſitionem, vt poſt *Marſil. in pract. crim.
§. diligenter num. 131, & conſ. 111. num. 7. probat
Polyd. Ripa d. tr. de actis in mortis articulo all. cap.
16. num. 13, & 14.* vbi eam adducit rationem,
quod quando in probatione alicuius actus non
poſſunt haberi teſtes idonei actu, nec habitu;
16 admittuntur minus idonei in ſubſidium *Io.
Crottus de Teſtibus p. p. num. 11. verſ. vltimo limita*,
Quam ſententiam ſequitur etiam *Farin. loco re-
lato num. 37, cum ſeq. qui ex Marſil. locis citatis*, in-
quit hanc concluſionem ſibi videri iuſtam, &
AEQVAM; Iuridicam, & rationabilem; Ob
17 difficultatem enim probationis lex conten-
tatur, ea probatione, quæ haberi poteſt
*Bar. & Imol. in l. in illa ſtipulatione ſi calendis in fine
ff. de verb. oblig. & in l. ſi quis ex argentarijs §. pen.*
18 *ff. de edendo*; & vbi aliter affirmaretur delicta
remanerent impunita contra diſpoſitionem,
l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil., Quamuis opinio-
nem ipſam exinde repellat *Farin. num. 41. cum
ſeq.* reſpondendo ad contraria.

Ego verò crediderim, quod vix dari poſſit caſus,
in quo cum aſſertione vulnerati, aliquod non
19 concurrat adminiculum ex ijs excitatis, vel
ſlz. ratione inimicitiæ, vel famæ, aut fugæ, ſiue
latitationis, aut mendacij, ſiue variationis, aut
trepidationis in examinibus, ſeu ſubornatio-
nis ipſius vulnerati, Aut deniq; ex narratio-
ne, & probatione cauſæ, ob quam Inculpatus
delictum commiſſit, Et ſic in quocunq; caſu
adminiculatam aliquo modo fore vulnerati
aſſertionem, non autem nudam, & ſimplicem;
Propterea locum ſemper habere ſententiam
tot Doctorum, & eiuſdem Farinacij, Et in hãc
ſententiam deſcendiſſe poſtea comperij Por-
tum in eius faſciculo §. *aſſertio vulnerati verſ.*
20 *quinto etiam, et verſ. ſeq. fol. 73*; Cum enim delic-
ta ſine cauſa non committantur, vt docet *Caſ-
ſonus tract. Maleſic. tr. p. cap 9, & tr. 2. cap. 3. Me-
noch. de præſumpt. lib. p. qu. 17. per totum, Bertazol.*
21 *conſ. 192. num. 16.* Vbi tradit cauſam in delictis
principaliter eſſe conſiderandam, id quod re-
petit in *conſ. 556 num. 20. lib. 2. Farin. qu. 50. nu. 11.
& qu. 52. num. 150. cum ſeq. ac conſ. 19. ſub nu. 10.
litt. V.* Conſtito de cauſa, & ſtante vulnerati
aſſertione, inditium ſufficiens exinde oriri ad
Inquiſitionem formandam contra Inculpatũ,
ſatis ſuperq; probatum extat.

Vt enim inquit *Ariſtoteles lib. 2. Rethor. quem refert
Menoch. de præſumptionibus lib. p. qu. 17. num. p.*
22 Simul eſt cauſa cum eo, cuius eſt cauſa, & ſine
cauſa nihil eſt; Vnde tanti ſolent facere cauſã
23 Doctores, vt eam ante omnia conſiderent in
delictis, & interdum ipſi facto præponant *l. ve-
rum ff. de furtis cap. occidit 23. qu. 8.*

Si verò aduerſus aſſertionem vulnerati atteſtan-
tis eum iuramento fuiſſe vulneratum à Titio,
reſultarent alia fortiora inditia, vlz. quod
Teſtis examinatus deponeret fuiſſe vulneratũ
24 per Sempronium, Tunc dubio procul nihil re-
leuaret huiuſmodi aſſertio vulnerati, vt pro-
bat *Caſſon. all. tr 8. cap. p. num. 4. quem ſequitur Fa-
rin. cit. qu. 46. ſub num. p. verſ. ſeptimo quod aliæ*,
Quia cum certiſsimum ſit depoſitionem Teſ-
tis, magis releuare, quam aſſertionem vulne-
rati, hæc probatio debilior à dicto vulnerati
25 reſultans, tollitur omnino per probationem
potentiorem, quæ reſultat ex depoſitione iu-
rati teſtis *l. fin. C. de edicto Di. Adr. Toll. Hector
Felic. Alleg. 14. num. 10. par. p.*

Sicuti enim exculpatio morientis non prodeſt
reo, quando alia vrgent inditia contra ipſum
26 præterquam aſſertio eiuſdem vulnerati mo-
rientis, *l. 2. ff. ad Sillianum, & tradit Conarru. lib.
2. var. reſol. cap. 18. nu. 8. & ſeq. Vulpell. conſ. 125.
num. 27, Maſcard. concl. 1130. num. 5*, Et ita practi-
cari ſcribit *Clarus qu. 52. num. 6. verſ. Quia tamen,
Baiard. ad qu. 21. num. 57, & 59. quos ſequitur Po-
lyd. Ripa d. cap. 16. num. 17*, vbi multos alios in
eam refert ſententiam, Ita neq; inditium ali-
quod legitimum illam facere conſtat contra
inculpatum, quando ex alijs probationibus,
ſiue teſtium depoſitionibus liquet rem aliter
27 ſe habere, & delinquentem non eſſe illum no-
minatum per vulneratum, cui in ſubſidium tã-
28 tum fides adhibetur, vt ſcribit *Polydorus Ripa
loco citato num. 19.* Et hæc non habere dubium
tradit *Marc. Mantua ſingul. 249. num. 3. Maſcard.*

all. concl. 1130. *num.* 9, *Porrus in eius faſciculo d.* §. *aſſertio vulnerati verſ. Aduertendũ eſt in fine fol.* 75.
Quippe ceſſare huiuſmodi inditium ex aſſertione
vulnerati deſumptum vbi imputatus de homi-
29 cidio ſpontè ſe daret carceribus probat *Fede-
ricus Scottus alleg.conſ.7.num.26.lib.9.tom.2.* Quia
per præſentationem ſpontaneam factam ab
Inculparo, tolli inditia etiam vrgentia contra
30 ipſum militantia tradit *Rimin. Iun. conſ.* 192. *nu.*
38. *poſt Boſſ. tit. de mandato ad homicid. num.* 26.
Blanch. de Indit. num. 131. *Port. Imol. conſ.* 3. *nu.* 39.
Gabriel. conſ. 178. *num.* 60., *& Thob. Non. conſ.* 69.
num. 13. *Quos omnes ſequitur Scottus cit. conſ.* 7. *nu.*
16. *lib.* 9.
Quod tamen dictum verum non puto, Eſto quod
experientia ſæpiſſimè docuit, ſceleſtos homi-
31 nes,& audaces ad delicta patrandà aliquando
malitia ſua cõfiſi ſpontè ſe carceribus dediſſe,
putãtes delicta minime poſſe detegi; Et tamen
Deo Optimo Maximo permittente eorum ſce-
lerum pœnas dediſſe, & delicta in lucem pro-
diiſſe poſt ſpontaneam eorum comparitionẽ,
32 Ad quem finem cenſuit Senatus per publicum
Senatusconſultum diei 5. Ianuarij 1581, Vt
pendentibus relationibus diffinitiuis in cauſis
capitalibus, rei in ſtricto carcere cuſtodiãtur,
Quamuis negari non poſſit, quin huiuſmodi
ſpontanea conſtitutio regulariter non præſe-
33 ferat maximum innocentiæ ſignum iuribus
ſupra adductis, præſertim ex *Federic. Scotto cit.
conſ.7.num.16.lib.9, & ſcribit Petrus Aerodius lib.
6. rerum iudicatarum tit.* 12. *de cuſtodia, & exhib.
cap.* 4. *in fine*, Vbi narrat, Anthifili à Syro ſeruo
34 falſo accuſati de ſacrilegio ſummum innocen-
tiæ teſtimonium fuiſſet dum ille è carcere non
enaſerat cum liceret eo tempore quo alij de-
tenti lima ſecuiſſent catenam, qua ſociatim
retinebantur,& fugam arripuiſſent, Quippe eũ-
dem Syrum ſeruum retinuiſſent ne aufugeret.
Et ita ſæpè cenſuit Senatus Excellenciſs. Medio-
lani præſertim die 26. Februarij 1633. in cauſa
35 homicidij Bartholomæi Herbert Germani cõ-
miſſi noctu in Ciuitate Alexandriæ dum Præ-
turam illius Ciuitatis mihi demandatam ab
Excellentiſſimo Duce Ferię exercebam; Lætha-
liter enim vulneratus Hebert pluribus vulne-
ribus, & abſciſſa parte digiti annullaris manu
dexteræ, fuit à me examinatus quomodo ita
ſe haberet, qui cum iuramento narrauit, ſe
quarta hora noctis in publica via ab incogni-
tis fuiſſe vulneratum, dum ad cænam petebat,
in quo dicto perſeuerauit, etiam ſecundo loco
examinatus; Sed quia mihi innotuerat illum
vulneratum in domo cuiuſdam Mercatoris
prope cuius domum habitabat; facta diligen-
tia in domo Mercatoris nullus in ea repertus
fuit; Sed in quodam ſuperiori Thalamo viſum
eſt illius pauimentum cum lecto,& pariete cõ-
tigua ſanguine aſperſum,& pœnes lectum pars
digiti abſciſum reperta eſt quæ, facto periculo
per Chirurgum, conueniebat in omnibus di-
gito abſciſo ipſi Herbert iam premortuo, Qui-
bus ſtatibus Examinatis vicinis dictę domus,
atq; examinato ipſo Mercatore, Qui cum D.
filio,& Nuru ſatis formoſa, ac nepte, ſpontè ſe
in carceribus conſignauerat; Conſtitit dictum
Herbert mediante claui adulterina introiſſe
dictam domum circa horam ſextam noctis, dũ
filius abeſſet,& Pater dormiret; atque ad cubi-
culum nurus acceſſiſſe, vt illam cognoſceret,
ſed dum ſimul verbis contendebant, aduenisse
ipſum D. Filium enſe enudato armatum, qui
cum Herbert digladiari cæpiſſet, dum ille fu-
gam arriperet, ne offenderetur, vulneratus
tandem remanſerat, Facta autem relatione
Senatui Excellentiſſimo de hoc facto, eius fui
voti, vt D. Filius dimitteretur, cum impune id
egiſse potuerit iuxta ea quæ ſcripſi in ſupe-
riori libro *cap.* 58. *num.* 22. *cum ſeq. plur.*, Quam
ſententiam amplexus fuit tùm Egr. Fiſcalis,
tum Ampliſs. Sen. Antonius Gallia; Sed cum
36 res ipſa fuiſset in Senatu iuſſu Ill. Præſidis re-
lata, nonnulli ex Ampliſs. Patribus, putarunt
per aſsertionem vulnerati excluſam eſse qua-
litatem delictum excuſantem, Et hanc tenen-
do opinionem, non benè perpenſo facto; &
ſanguinis aſperſione, ac digiti, abſciſi inuen-
tione in thalamo, non autem in via publica, vt
ſimulauerat occiſus ad tegendum factum, &
delictum; Communis opinio fuit, vt ipſe D. ex-
mo triennali addiceretur.
Verum cum crederetur rem non benè intellectã
37 fuiſse, Iterum eam proponendam curarunt
defenſores D. Et eandem die 6. Septembris
1633. referente Ampliſſimo Senatore P. Paulo
Buttinono, Cenſuit Senatus ipſum D. eſse mit-
tendam in exilium tantum per annum, à quo
poſset ſe eximere ſolutis aureis 25.
Quod exilium puto ratione tormenti rotati bre-
uis in eius domo reperti fuiſse datum, Quia
Curia voti fuerat, vt ratione dictæ retentionis
in exilium annale mitteretur, à quo ſe poſset
eximere ſolutis aureis quinquaginta.
Et ſic per dictum vltimum Senatusconſultum bi-
næ elliciuntur concluſiones notatu dignæ, Al-
tera quòd vbi ex alijs probationibus conſtat
de delicto, & delinquente, Nõ attenditur vul-
38 nerati aſsertio aliter atteſtantis; Altera quòd
decreta Senatus aliquando ex magna cauſa
39 circonſcribuntur, Vt memini alias fuiſse cir-
conſcriptam coudemnationem ad remũ quin-
quennale, factam de Antonio Io. Mocagata
reo delationis ſclopi rotati, quam deinde re-
uocauit Senatus Excellentiſs. die 18. Decem-
30 bris 1621. referente Ampliſs. Senatore Papy-
rio Cattaneo, Eo quia compertum deinde fue-
31 rat teſtes, qui Mocagatam grauauerant, pati
notabilem exceptionem dum Rei in facto prę-
cedenti, de læthalibus vulneratus illatis ſocio
Mocagattæ fuerant conſtituti, de qua quali-
tate, neo verbum factum fuerat in ipſa relatio-
ne cauſæ Mocagatę; Iubendo idcirco Senatus,
vt torqueretur ſuper reatu, & vbi nihil emer-
geret, dimitteretur prout fuit dimiſsus Moca-
gata. SVM-

SVMMARIA.

Pacta ſeruanda ſunt num. 1.
Reſtitutio in integrum ponit contrahentes in primo ſtatu num. 2.
Reſtitutionis remedium odioſum num. 3. & 4. Contrarium verius cum ſit fauorabile, & ex Aequitate nu. 5. 9. & 10.
Reſtitutionis remedium dicitur fauorabile non ſolum fauore minorum ſed etiam maiorum num. 6.
Pacta ſeruare continentia læſionem alterius Iniquum eſſe num. 7.
Locupletari quis non debet cum alterius iactura num. 8.

Remedium reſtitutionis in integrum, ex ÆQVITATE fuit introductum non autem contra ÆQVITATEM. Cap. CXXXIII.

1 PACTA ſeruare AEQVITATIS
eſse, nemo dubitat, iuxta *l. p. ff de*
pactis, & ibi ſcrib. omnes; Cum igitur
per reſtitutionem in integrum, pacta, tranſactiones, & iuditia reſcindantur, & ad priſti-
2 num ſtatum reponantur, contrahentes toto *tit.*
C. ſi aduerſ. vendit., & C. ſi aduerſus rem iudic. & de
reſtit. in integrum; Conſtat reſtitutionem in integrum aduerſari AEQVITATI, & ſic contra
eam fuiſse introductum beneſitium reſtitutionis.
3 Quod remedium reſtitutionis odioſum eſse
ſcribit *Fulgoſ. in l. Papinianus num. 6. ff. de inoff.*
4 *teſtamento, quem ſequitur Io. de Canibus in tr. repreſaliarum num. 36.* Et propterea contra AEQVITATEM inductum eſſe patet.
Contrarium tamen verius eſse concludunt communiter ſcribentes, viz. Reſtitutionem ex AE-
5 QVITATE introductam fuiſse, vt eſt *Tex. in l. p., & l. Diuus ff. de minoribus ibi tamen,* vbi AEQVITAS ſuggerit *Bar. in l. p. ff de minoribus, Cephal. conſ. 56. num. 8, et poſt multos alios probat Odd. de reſtit. in integrum qu. p. art. 14. num. 95. cum ſeq. Corbul. tr. de iure emphyt. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum Canon. Ampl. 29. ſub num. 11. verſ. Adeò autem; Alex. Trentacinq. lib. 2. var. reſol. tit. de reſtit. in integrum reſol. p ſub nu. 2. verſ. Hac reſponſio Bimius conſ. 306. num. 7.*
Quæ concluſio non ſolum procedit fauore minorum, Sed etiam maiorum ex clauſula gene-
6 rali, ſi qua mihi iuſta cauſa, vt tradit *Corbul. all. ampliat. 29. ſub num. 11. verſ. Adeò autem, & probat Coſta de remed. ſubſid. remed. 48. num. 2, Odd. d. tr. de reſt. in integrum plena qu. 5., iuncta qu. 8.*
Et ſic patet contrariam ſententiam de rigore iuris procedere, non ſecundũ AEQVITATEM, Et quamuis in genere pacta ſeruari AEQVVM ſanè ſit; In ſpecie verò omnia ſeruari, etiam quæ continent læſionem, & damnum alterius,
7 Iniquum eſset, vt expreſsè tradit *Bar. in d. l. p. ff. de minor.;* Cum iniquum ſit, quemquam cum al-
8 terius iactura locupletari, *vul. l. nam hoc natura ff. de condit. indeb.* & in his noſtris terminis probat *Odd. cit. qu. p. nu. 97. ac Io. Andr. Georgius All. 34. num. 8. in fine.*
Prout falſum eſt, reſtitutionem in integrum dici odioſam, cum illa fauorabilis potius ſit, ſi ex
9 AEQVITATE inducitur, vt expreſsè habetur in *cit. l. Diuus, & l. p. ff. de reſtit. in integrum, & ſcribit Odd. cit. num. 97.*
Et ſi enim odioſum beneſitium dici poſſit reſtitutio in integrum reſpectu eorum, cõtra, quos conceditur, Nihilominus attento fauore minorum, & aliorum quorum imbecillitate, vel
10 ignorantia, aut aliter læſionem paſſi ſunt; fauorabilis dicitur, vt copioſè probat *Odd. cit. qu p. num. 97, & 98.*

SVMMARIA.

In minoribus conſideratur infirmitas intellectus num. 1.
Minores damnum ſentire non debent num. 2.
Maioribus etiam conceditur reſtitutio in integrum, quæ dicitur irregularis num. 3.
Ordinario remedio ſubſiſtente ceſſat extraordinario nu. 4. 10, & 11. Diſtinguitur num. 14. 15. & 16.
Reſtitutio beneſitium conceditur ſemper minoribus nu. 5. & 6.
Reſtitutio dicitur remedium extraordinarium num. 6. & 10.
Minori datur electio remedij ordinarij, vel extraordinarij in actu neceſſario ſit in eo facto per Tutorem ſecus in voluntario num. 8.
Inducta in fauorem, ſiue in augumentum non operari debet diminutionem num. 9.
Subſidiarium remedium dicitur fundatum in Aequitate num. 12. nec conceditur, niſi in ſubſidium, & difficile omni alio num. 13.
Reſtitutio alia conceditur ratione ætatis ſimul, & læſionis num. 18. & 19.
Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem conceditur ratione ætatis, & læſo concedi non debet, vbi militat remedia ordinaria num. 20.
Tutoribus non permittitur res hæreditarias ſubripere, & creditores defraudare num. 21.
Tutores alij neceſſarij, alij voluntarij num. 22.
Subſidiaria ſi fiunt duo remedia, ſed magis vnum quam aliud ceſſat magis ſubſidiariũ ſubſiſtente altero nu. 23
Minor læſus ex contractu Tutoris non à ſe facto de rigore iuris non reſtituitur nu. 24. ſecus de Aequitate n. 24.
Reſtitutionis beneſitium dicitur minoribus fauorabile num. 25. quando tamen minor læſus fuit ex ſui faciliſſimè, vel dolo aduerſarij non quando peruenit ex facto tutoris num. 26.
Reſtitutione in petenda ceſſat actio minori quando non ceſſat actio, ſed ea ſubſiſtitur num. 27. ſi tamen agit minor non autem ſi excipit num. 28.
Reſtitutio quod procedit etiam in cauſis Eccleſ. Vniuerſi num. 30.
Reus ad ſe tuendum poteſt vti quibuſcunq; ſuis deffenſionibus etiam contrarijs num. 29.
Læſionis probatio non requiritur à minore ad obtinendam

reſtitutionem quando ipſo facto læſus dicitur, vt per lapſum inſtantiæ, & ſimilibus num. 31.

Læſio ipſo facto non reſultat ex emptione, venditione, & ſimilia num. 32.

Læſio plenè probanda eſt per minorem quando ipſo facto de ea non conſtat num. 33. & 35.

Læſio in hæreditatis aditione plenè probanda eſt, quod ſcilicet adſint creditores hæreditarij, & ea ſit damnoſa num. 34.

Læſionis probatio taliter eſſe debet, vt animum Iudicis impellat, & ita credat num. 53. 66, & 70.

Aes alienum hæreditarium non docet idcirco hæredibus eſſe damnoſam num. 36, & 37. contrarium 41.

Læſionis probatio vbi dubia ſit deneganda eſt reſtitutio minori num. 38.

Minorum contractus non ſemper reſciudenda ſunt, ſed ad bonum, & Aequum redigenda num. 39.

Probatio læſionis plena negatur in iudicio reſcindente non in reſciſſorio num. 40. in quo præſumptiuè ſufficit num. 41. contrarium num. 45. cum ſeq.

Vexationes ſufficientes dicuntur ad hoc vt minor reſtituatur aduerſus aditam hæreditatem num. 42. 43. Contrarium num. 45. cum ſeq. plur.

Minoris multum intereſt non habere lites num. 44.

Aditionis hæreditatis actus, vt plurimum vtiles dicitur num. 47, & ita exiſtimandus num. 47. 48.

Reſtitutio conceditur minoribus duobus concurrentibus viz. facilitati contractu, & dolo in aduerſarijs n. 49.

Læſio iam aditione hæreditatis conſideratur habita ratione temporis aditionis non autem poſt num. 50.

Læſio ſuperueniens poſt contractum non attenditur ad illius reſciſſionem num. 51.

Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem denegatur quotieſcumq; reſtitutio non eſt integra num. 52. & dicitur res non integra quando diſtracta fuerunt aliqua res hæreditaria num. 53.

Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem non conceditur, niſi prius reſtitutis omnibus habitis ex hæreditarijs bonis num. 54. 55. & 56, & 57, etiam reſpectu fructuum num 57. abſq; alimentorum deductione nu. 57.

Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem peti, & deſinіri debet intra quadriennium à die perfectæ ætatis nu. 58. Quod tempus poteſt de partium conſenſu prorogari num. 59.

Reſtitutio aliquando etiam conceditur lapſo dicto quadriennio ex aliqua iuſta cauſa Iudici arbitraria n. 60.

Reſtitutio aduerſus binas conformes retardatur earum executionem num. 61.

Reſtitutionis iudicio pendente dum ea adhuc non fuit conceſſa ſuſpendetur executionem ſe incontinenti docetur de læſione ſaltem ſemiplenè num. 62. & 63.

Probatio ſemiplena læſionis ſufficit ad excludendam præſumptionem calumniæ num. 64. & 65.

Probationes incertæ, & ambiguæ nihil releuant num. 67. & 68.

Nihil differt iuſtam cauſam non fouere, vel iure non deficiente legitimis probationibus carere num. 69.

Probationes omnes arbitrariæ ſunt Iudici num. 70.

Probatio plena exiſtimatur, quæ Iudicis animum ad ita credendum impellit num. 71.

Iudicis arbitrium regulatur iuxta Iuris diſpoſitionem, ita vt lex præſumat Iudicem non abuſuram nu. 72.

Læſio quæ ad obtinendam reſtitutionem proponitur continere debet nouam cauſam in iuditio adhuc non deductam num. 73. & 74.

Reſtitutio conceſſa non retardata executione ſententiarũ dicitur vtriq; parti eſſe conſultum num. 75. maximè vbi fideiuberet de reſtituendis, is cuius fauore indicatum fuerat num. 76.

Calumniæ præſumptio reſultat dum quis cauſa reſtitutionis proponit iterum ſuper quem iam fuit obauditus num. 74.

Medium tanquam aureum in quo virtus conſiſtit loqui debemus num. 77.

Decretum Senatus quod pæna de iuditio reſtitutionis nõ retardetur executio ſententiarum num. 77.

Alphonſi Mainardi Senatoris mentio honorifica nu. 78.

Reſtitutio non retarda executionem ſententiæ quando iam fuit executionem ea miſſa, vel per partem n. 78.

Executio ſententiæ duplex alia conſiſtens in actu poſitiuo, & alia in actu negatiuo, quæ verificatur in inhibitione num. 79.

Reſtitutio non impedit executionẽ ſententiæ quando læſio non eſt multum conſiderabilis num. 80.

Nullitatis exceptio reſultans ex eiſdem actis impedit executionem ſententiæ num. 81.

Locupletior ille factus præſumitur ad quem pecunia aliena peruenit in minore, vbi hoc non ſit probatum num. 83.

Contractus vbi nullus fuit probare debet, quod pecunia ad vtilitatem minoris fuit conuerſa id allegans num. 84. Si verò validus fuit contractus, licet minor ſi læſum fuiſſe prætendit qualitatem, quod pecunia non fuerit verſa in eius vtilitatem probare debet minor num. 85.

Minores an in aliquibus caſibus prius agere debeant contra Tutores; ſiue Curatores; Antequam reſtitutionem in integrum obtineant aduerſus cõtractus per Tutores, ſiue Curatores celebratos. Cap. CXXXIV.

1 BEneſitium reſtitutionis in integrum adiuentum fuiſſe notum eſt, vt minoribus læſis præcipuè ſuccuratur, cum in ijs conſideretur infirmitas intellectus, quæ eoſdem tuetur aduerſus omiſſa;
2 Propterea nulla ratio patitur, vt vllo tempore damnum ſentiant directè, vel indirectè *l. minor 25. ann. aduerſus ff. de minoribus, Franch. deciſ 431. num. 2. Marius Antonin. var. reſol. lib. p. reſol. 54 num. 4.*

Et licet maioribus nonnunquam etiam proſit reſtitutio, quam irregularem appellat *Coſta re-*
3 *med. ſubſid. 48. nu. 2*; Diuerſimodè tamen practicatur cum maioribus, quam fit cum minoribus; Namq; donec maioribus conſultum eſſe
4 poteſt remedio ordinario, cum tunc ceſſet AEQVITAS concedendæ reſtitutionis, illis deue-

denegatur beneficiũ ipſum reſtitutionis; Quod
4 tamen ſemper conceditur minoribus *Tex. in l. etiam. C. ſi Tutor, vel Curator, Alba conſ. 229. nu. 17. Rimin. Iun. conſ. 249. num. 94. Maluaſ. conſ. 118. num. 20, Surd. conſ. 226. n. 3, & 16, & conſ. 335. n. 73. Engen. conſ. 95. num. & Odd. qu. 22. num. 4, & qu. 89.*
5 *art. 7,* Quia iſta reſtitutio conceditur in Priuilegium perſonæ, quod durare, etiamſi contra
6 alium agere poſſit minor poſt *Oddum de reſtit. in integrum qu. 3. num. 5, probat Peregr. conſ. 94. nu. 59. lib. 2.*
7 Patet igitur eſſe in facultate minoris, vel agere actione ordinaria contra Tutorem, cuius opera læſus in contractu remanſit, vel remedio extraordinario reſtitutionis aduerſus contractum vti iuxta *Tex. in d. l. etiam C. ſi Tutor, vel Curator, & ibi Bart. & cæteri, Aret. conſ. 161. Rol. conſ. 71. num. 46. cum ſeq. lib. 3. Natta conſ. 492. num. 8. Surd. conſ. 95. nu. 22. cum ſeq., Vinius deciſ. 501. num. 17. cum ſeq. Corbul. de iure emphyt. tit. vlt. ampl. 27. num. 24. Burſat conſil. 412. num. 32. lib. 4. quos ſequitur Coſta remed. ſubſid. 48. ſub nu. p. verſic. quandoquidem, Bec. conſ. 12. num. 77. cum ſeq. Franc. deciſ. 473. num. 3.*
Ibi tamen diſtinguunt DD. inter actum volun-
8 tarium, & neceſſarium, Quia in neceſsario à Tutore geſto, datur electio minori, Secus in voluntario, *Idem Bart. in l. cum mandato ff. de minoribus, Abb. in cap. 2. num. 20. de in integrum reſtit. Gratus conſil. 119. num. 5. lib. p. quos ſequitur Peregr. cit. conſil. 94. ſub num. 58. verſic. aut verò ſumus;* Alias inducta in augumentum operarentur
9 diminutionem, vt tradit *Contard. de moment. poſſeſſ. lim. 24. num. 17. cum ſeq. quem ſequitur Coſta dicto remed. ſubſid. 8. ſub num 4. verſic. Tum etiam quia, Surd. conſil. 95. num. 21.*
De AEQVITATE tamen abſolutè non procedit
10 concluſio ipſa, Quandoquidem cum reſtitutionis remedium ſit extraordinarium, & ſubſidiarium *l. in cauſa ff. de minoribus, Alba conſ. 299. n. 17, Rim. Iun. conſil. 249. n. 94. & Coſta dicto remed. 48. num. p.,* Illi locus eſſe non debet, donec ſubeſt ordinarium, vt probaui in ſuperiori libro *cap. 68. num. 10, Quibus addo Alciatum conſil. p. ſub num. 38. lib. 3. & Corbul. tit. vlt. Ampliat. 29. nu. 12,* Hanc ſententiam amplectitur *Socin. conſil. 177. num. p. verſ. Confirmatur iſta concluſio lib. 2.,* Vbi apertè ſcribit quod quando hæredi minoris competit regreſſus contra Tutorem qui non
11 adiuit hæreditatem, Non conceditur ei reſtitutio in integrum, niſi excuſſo Tutore, Ex quo alio remedio ſuccurri poteſt, & ſic ceſsat AEQVITAS dandæ reſtitutionis prout concludunt *Scribentes in l. ſi Infanti C. de iure delib.* & hoc videtur velle in terminis aditionis hæreditatis *glo. in §. pupill. verbo per reſtitutionem in Auth. de hæredit. & falcid. Surd. cit. conſil. 95. nu. 6, Poly 1. Ripa ſingul. obſeru. 114. num. 2, & 4.*
Subſidiarium etenim remedium fundatum dici-
12 tur in AEQVITATE, quod idcirco concedi non debet, niſi quando aliud non competit remedium, vel aliter conſuli non poteſt indemnitati minoris, Quia quando aliud competit
13 remedium, illud ſubſidium ceſsat *l. p. in fine, & ibi Bart. ff. ſi ventris nomine mulier, & probat Socin. loco rel. verſic. licet inſignis.*
Qui tamen Auctor licet *verſic. Primum probatur,* diſtinguat quando remedium ordinarium, &
14 extraordinarium dantur contra diuerſas perſonas, & quando dantur ad idem contra eandem perſonam, Quia primo caſu concurrunt
15 ambo remediam, Et eſt in electione minoris vnum, vel aliud exercere; Secundo verò caſu, non concurrunt remedia ipſa, & ceſsat extra-
16 ordinariũ quando ſubeſt ordinarium. *l. in cauſa la 2. & ibi Bal. ff. de minoribus, Bart. in l. in prouintiali ff. de non. oper. nunciat. Surd. conſil. 95. n. 20.*
Nihilominus *verſic. ſecundum probatur, Verbo tamen quando,* Concludit quod quando reſtitutio non competit ſimpliciter ratione minoris æta-
17 tis, *ex tit. de minoribus,* Sed propter ætatem, & læſionem ſimul, vt quando petitur reſtitutio
18 aduerſus aditam hæreditatem, *l. nam, & poſtea § ſimus, vbi ſcrib. ff. de inreinr. l. Verum § ſciendum, vbi Bar. ff. de minor. Surd. cit. conſil. 95. num. 2,* quo
19 caſu competit reſtitutio partim ex minori ætate, & partim ob læſionem, Et ſic mixtim, ex titulo de minorib., & ex titulo ex quibus cauſis maiores, Tũc militante ordinario remedio
20 contra Tutorem, Ceſsat AEQVITAS, vt ad extraordinarium remedium reſtitutionis cõfugiatur; Quippe de AEQVITATE, ordinario remedio vti prius debere minorem contra Tutorem probat *Bar. in d. l. ſi Infanti C. de iure delib.*
Aliter eſset in facultate tutoris hæreditarias res
21 ſubripere, & creditores fraudare *Alciat. conſil. p. ſub num. 38. verſ. non aliter lib. 3. alias conſil. 168. num. 19.* Vbi id maxime procedere inquit, quã-
22 do tutor non eſt neceſsarius, ſed voluntarius, vt Mater.
Prout ſi ambo remedia ſint ſubſidiaria, ſed vnum
23 magis ſubſidiarium illud ceſsat propter aliud minus ſubſidiarium, *Tex. eſt in l. ſi filius, et ibi Bal. C. de inoff. teſtam. Socin. d. conſ. 177. ſub num. p. verſ. Tamen quando lib. 2.*
Porro vbi minor læſus non eſset, per contractum à ſe geſtum, ſed per contractum geſtum ab eius tutoribus, ſi petijt ſe reſtitui ex capite minoritatis, De rigore iuris audiri nõ debet, cum nõ
24 concurrat AEQVITAS tituli de minoribus, ſed de AEQVITATE reſtituitur ex clauſula ſi qua mihi iuſta cauſa, vt concludit *Bar. in l. Aemilius num. 5. ff. de minoribus.*
Licet enim fauorabilem eſse cauſam minoris in petenda reſtitutione omnes admittant; Hoc
25 nihilominus intelligitur quando minor læſus fuit ſui facilitate, vel aduerſarij dolo, Et ſic non
26 quando læſio prouenit ex facto Tutoris, vt eleganter probat *Socin. loco rel. in fine verſ. Prætetea ad illud,* Quam Socini principalem ſententiam ſequuntur *Ruin. conſil. 119. num. 19. lib. 5. Rol. conſ. 10. ſub num. 22. lib. 2, et Peregr. cit. conſ. 94. num. 60. lib. 2,* A qua ſententia diſcedere non videtur *Coſta all. remed. ſubſid. 48,* licet in ſpeciali

caſu

caſu eam admittere videatur, *dum num.* 12. concludit quod in caſibus ex quibus non tollitur
27 actio minori, ceſſat optio vt in reſtitutione in integrum aduerſus lapſum inſtantiæ in cauſa principali, hanc enim in ſubſidium tãtum dati affirmat exiſtentibus Tutoribus, vel Curatoribus hisq; ſoluendo per *Salyc. & Alex. in l. properandum §. vlt. C. de Iudic. Corbul. tit. vlt. ampl. 27. num. 21, & Ripa ſingul. obſeru. 114. num. 3.*
28 Quam concluſionem locum tantum habere in Agente ſcribit *Peregr. cit. num. 60. verſic. Et demq;*, Non autem in excipiente; Ratio eſt quia
29 reus ad ſe tuendum, poteſt vti quibuſcunq; ſuis deffenſionibus etiam contrarijs *per l. nemo prohibetur ff. de exceptionibus*, Prout eandem cõcluſionem etiam procedere in cauſis Eccleſiæ,
30 & Vniuerſitatis, ſicut in cauſis minorum probat idem *Peregr. cit. conſil. 94. num. 52. cum ſeq. plur. lib. 2. poſt Oddum de reſtitutione in integrum qu. 3. num. 66, & qu. 77 num 9. ac quæſt. 89. num. 77.*

Et quia frequentiſſima eſt in foro reſtitutionis in integrum materia alias ſequentes iuris dubitationes ſubnectere placet, Et primo quæ læſionis probatio requiratur, ad hoc vt minor reſtitutionem obtineat: Et diſtinguendi ſunt plures caſus; Aut enim agitur de actu in quo
31 ipſo facto læſus remanet minor, puta per deſertionem appellationis, vel lapſum inſtantiæ, ſiue præſcriptionis, fideiuſſionis, aut omiſſionis inuentarij, & per compromiſſum factum, quibus caſibus ipſo facto reſultat euidens læſio, & ſic neceſſario non eſt probanda *glo. pen. in fin. l. p. C. in quibus caſibus in int. reſt. non eſt concedendum, vbi Caſtr. num. 4 Miſing. ſing. obſeru. 16. in fine cent. 4*, vt in omiſſione inuentarij tradit *Rol. tr. de inuent. §. benef. inuentarij fol. 170. Thaun. de inuent. par 4. num. 18. Balb. tr. de præſcript. in 6. parte num. 39. Caldas de reſtit. in integrum verbo ſui facilitate num. 26.*

Aut agitur de alijs actis læſionem ipſo facto non præſeferentibus, vt in terminis emptionis, vel
32 venditionis, aut permutationis, vel diuiſionis, vt poſt *Oddum qu. 36. num. 65. cum ſeq. plenè probatum fuit ſupra in cap. 101. num. 88.* Quibus addo *Morotium reſponſo 70. num. 11. & Guidob. Adu. 35. num. 9* ſiue aditionis hæreditatis, & ſimilibus, & tunc neceſſaria eſt læſionis probatio, vt reſ-
33 titutio concedatur, & quidem concludenter, & plenè probanda venit, vt in puncto additionis hæreditatis itadit *Imola in l necessarijs col. p. circa finem ff. de acquiren. hæred. vbi Alex. num. 2.* qui ſcribit non ſufficere, vt probetur adeſſe
34 creditores hæreditatis, ſed etiam hæreditatẽ damnoſam, vt concludit idem *Alex. conſil. 21. n. 9. lib. p. Guido Papæ deciſ. 192. Natta conſil. 214. nu. 9. Rol conſil. 10. nu. 10. lib. 4.*, *concludentiſſimè Port. Imolans conſil. 109 num. 7. cum ſeq. & num. 11.* Vbi expreſſè concludit huiuſmodi probationem eſſe debere omnino concludentem, Et quæ
35 Iudicis animum impellat, vt ita credat, Quod ſi ambigua eſt nihil releuat ad obtinendam reſtitutionem in integrum; Quia licet hæreditatem à cuius aditione petitur reſtitutio per minorem, non parum æris alieni continere
36 probetur; Nõ tamen ſufficere huiuſmodi probationem docet, Quæ neceſſariò non conclu-
37 dit de læſione; Cum fieri poſſit, vt ære alieno ſoluto, locuples deprehendatur hæreditas *cap. in præſentia de probationibus, Natta conſil. 214. num. 10. Surd. conſ. 95. num. 4. cum ſeq. plur. & num. 16. verſic. tertio reſpondetur.*
38 Et quando probatio læſionis eſt dubia, Deneganda eſt reſtitutio, Quia in dubijs læſio aliqua conſiderari non poteſt, *Tex. eſt ad litteram in l. quod minor §. non ſemper ff. de minoribus, vbi Paulus I. C. his vtitur aureis verbis.*

Non ſemper autem ea, quæ cum minoribus geruntur reſcindenda ſunt, ſed ad bonum, & AEQVVM redigenda, ne magno cum incommodo huius ætatis homi-
39 *nes afficiantur, & nemine cum his contrahente, quodammodo comertia impediantur, Itaq; niſi aut MANIFESTA circonſcriptio ſit, aut tam negligenter in ea cauſa ſint verſati, Prætor interponere ſe non debet; faciunt trad. per Crau. conſ. 142. num. 8. Caball. conſ. 115. num. 6. lib. p. Dec. conſ. 564. quos ſequitur Giurba deciſ. 67. num. 8.*

Et licet contrarium ſenſerint quamplures ſcribentes, qui ea nituntur ratione, quod in iuditio reſcindente plena probatio requiritur, nõ
40 in reſciſſorio, vt poſt *Caſtrenſ. in l. fin. C. in quibus cauſ. in integrum reſtitutio, quem ſequi videtur Surd. cit. conſ. 95. num. 7. cum plur. ſeq. nu. 14. 15. & 16,* Vbi concludit ſufficere præſumptiuam, & ſu-
41 perficialem probationem ad obtinendam reſtitutionem in integrum, & præſertim aduerſus aditam hæreditatem, cum ſufficiat docere illã eſſe ære alieno grauatam, vel multis obligatã;
42 Eſto quòd minor tunc ponitur in diſcrimine, & in vexationibus, quę ſufficiũt ad obtinendũ in integrum reſtitutionem per *l. minoribus ff. de minor.*, Et ſic ex huiuſmodi litibus, & vexatio-
43 nibus nullum ſui patrimonij ſentiat detrimentum *Salyc. in Auth. ſi omnes num. 8. C. ſi minor. ſe ab hæreditate abſtin. Aret. in l. neceſſarijs col. pen. ff. de acquir. hæred. Guido Pa. conſil. 160. in fi. Franc. Marc. deciſ. 302. num. 4. p. p.*, *& alij quos refert Surd. loca cit. num. 11.* quam ſententiam comprobat *Gratian. lib 4. diſcept. forenſ. cap. 768. num. 51*, Ea præ-
44 cipuè ratione, quod multum interſit minoris, non habere lites ſecundum *Bal. in l. p. num. 4. C. ſi minor ab hæred. ſi abſtinnerit, Maurit. de reſt. in integr. cap. 127. ſub num. 7.*

Nihilominus tutior, & AEQVIOR videtur prior
45 opinio, pręſertim ſtãte expreſſa diſpoſitione
46 *Tex in all. l. quod minor §. non ſemper*, Negari .n. non poteſt, quin hęreditatis aditio ſit Titulus lucratiuus *l. p. C. de impoſ. lur. deſcript. lib. 10. l. inter ſtipulat. § ſi rem ff. de verb. oblig.*, Quia huiuſmodi actus aditionis, vt plurimum vtilis exiſtima-
47 tur, *Natta conſil. 214. num. 7*; Et licet accidentaliter damnoſum finem ſortiri poſſit hęreditatis aditio; Non per hoc actus ille ſui natura proficuus, & vtilis de facili damnoſus eſt exti-
48 mandus, vt ſubijcit *Natta d. num. 7, & 10*, Sed

omnino

omnino probanda eſt læſio, & hanc concloſionem diſtinguendo tenet Maurit. tr. de reſtit. ia integrum cap. 126. per totum, ſed latias ia cap. 127. ſab num. 4. verſ. atq; ex bis, & ſub aam. 7. verſ. Te ergo, pleaè Oldus conſ. 60. aum. 9.

Ceſſant enim hoc caſu illæ bine qoalitates, quas magnifacit lex ad concedendam reſtitutionē minori, Vlz. quod adinerit hereditatem, ſiue
49 fecerit actum ſni facilitate, & aduerſarij dolo, à quo fnit deceptus iuxta Tex. in d. l. Verum §. ſciendum de minor. ac Maurit. d. tr. de reſtitat. cap. 174, & copioſiſſimè Caldas ia cit. tr. de reſtit. ia integrum verbo ſai facilitate nu. p. Ergo ceſſare etiam debet effectus reſtitutionis, plenè non probata læſione.

Et hæc læſio concernere debet tempus aditionis
50 hæreditatis, non autem poſt, l. ſi voluntate, & l. ad reſarciendam C. de reſcind. venditione, & l. verum §. ſciendum eſt ff. de miaoribus, ibi nec euentus damnum reſtitutlonem indulget Bimius conſ. 269. num. 3. Caball. conſ. 144. num. 15. cam ſeq. Polyd. Ripa ſing. obſera. 333. num. 8. Rimin. Ian. conſ. 97. num. 14. cum alijs, quos cumulat Giurba deciſ. 105. num. 2, & 3. Vbi probat quod læſio ſuperueniēs
51 poſt contractum non attenditur Odd. qu. 57. na. 18. Via. deciſ. 436. nam. 14. Franch. 133. & Theſaur. deciſ. 226.

52 Quæ reſtitutio eque deneganda eſset, etiamſi de læſione conſtaret, Vbi res non eſset amplius integra, l. qaod ſi minor §. ſceaola ff. de minor. Bar. & alij ia l. ait Prætor ff. eodem tit. Iaſ. in l. Gallus §. Et quid ſi taatam aam. 72. ff. de lib. & poſth. Rebuff. ad Conſtit. Regni tit. de reſtit. in integrum art. p. glo. 2. num. 2. Craa. conſ. 151. num. 29. quos ſequitur Gratiaa. lib. 4. diſcept. for. 767. num. 45.
53 Id quod contingit quando res aliquæ hæreditariæ diſtractæ fuiſsent, vt ſubijcit ibidem Gratian., & tradit Menoch. conſ. 714. nam. 4. Rim. Iun. conſ. 655. num. 87, Oddus d. conſ. 60. ſub num. 14. verſ. ſecundo quia, Coſta de re integra diſtinct. 73. aam. 2, & 6. cum tribus ſeq. & aate eos Alciat. conſil. p. num. 38. lib. 3.

Et quatenus res integra adhuc diceretur, & reſtitutio competeret, Illa concedenda eſſet mo-
54 do omnia habita per minorem ex hæreditarijs bonis ſtatim reſtituantur, vel de ijs exacta ratio reddatur, l. ait Prætor §. penult. ff. de minor. l. p. C. de repatationibus, quæ fiant ia iud. reſtit. in integrū glo. in cap. p. verbo defraudare de reſtit. ia integrum; Odd. de reſt. ia integram qu. 47. nam. 6. & cit. conſ. 60. aum. 15. Io. Andreas Georgius Alleg. 34. na. 8.

Reſtitutio enim eſt facienda ita, & taliter, Vt vnicuiq; ius ſuum conſeruetur, Cum enim fun-
55 detur in AEQVITATE, reſtitutio debet eſſe reciproca reſtituendo omnia iura tàm actiuè,
56 quàm paſſiuè, Ne alias eſſet iniquiſſima, ſi ex vno tantum latere reſpectum haberet d. l. quod ſi minor §. reſtitutio ff. de miaoribas, Odd. cit. qa. 47. nam. 6. & conſ. 60. na. 1; Omnia ideirco debent in priſtinum reponi, In tantum, vt ex parte minoris qui hæreditatem adiuit, & illam ali-
57 quando tenuit, ſi reſtitutionem obtinere intēdit aduerſus aditam hæreditatem, reſtituere debet accepta omnia, tàm reſpectu ſortis, quā fructuum, & etiam ea quæ conſumpta fuerunt
57 in alimentis proprijs, Cyn. ia Auth. ſi omnes aum. 4. C. ſi vt ab hæred. ſe abſtin. Georg. cit. alleg. 34. num. 8. latè Gratian. diſcept. for. lib. 4. cap. 720. nu. 16. & 27. cam ſeq. qui aum. 12. cum plur. ſeq. Ita deciſum fuiſſe per Rotam teſtatur quam concluſionem etiam probat ia cap. 767. ſub nam. 46. verſic. in huiuſmodi cauſa, & num. 50. Et ita reſpondi ſuperiori anno 1637. fauore D. Laurentij Homati, & nepotis contra DD. Sorores Boſſias petentes ſe reſtitui aduerſus adhitam paternam hæreditatem ferè viginti elapſis annis miniſterio earum matris, & tutricis, Et exinde obtinuerunt ipſi Homati.

Non omittendum eſt præterea reſtitutionem hāc
58 minori competentem peti debere, & definiri ſaltem intra quadrjennium à die perfectę ętatis computandum Clem. p. de reſtit. in integrum, & l. fin. C. de tempor. ia iategr. reſt., & latè probat Pariſ. conſ. 67. aum. 55. lib. 3. Sard. cit. conſ. 95. num. 8. Odd. all. conſ. 60. au. 16. Quod tamen tempus poſſe
59 de partium conſenſu prorogari teſtatur Iacobus de S. Georgia ia d. l. fin. verbo 10 C. de temp. in integr. reſt. & ſeq. Odd. de reſtit. in integr. qu. 29. nu. 86, ac cit. conſil. 60. aam. 6. in fine, Cum Iudicis arbitrio ex aliqua iuſta cauſa etiam concedatur
60 reſtitutio lapſo quadriēnio, vt poſt alios probat Bimius conſ. 372. num. 11. lib. 4.

An autem reſtitutio conceſſa aduerſus ſententiā, Eiuſdem ſuſpendat effectum, & executionem diuerſimodè reſponderunt Interpretes, Quorū
61 communis ſententia affirmatiuā partem amplectitur, per Glo. in l. vnica verbo reſtitutione, & verbo debere C. de reſtit. ia integrum, & ibi Bart. & cæteri idem Bart. & alij in l. Imperatores, ac Alex. Iaſ. & Ripa in l. 4. §. condemnatam ff. de re iud. Abb. & cæteri in cap. ſuſcitata de reſtit. ia integrum, Benintend. deciſ. 85, Lancell. de attent. par. 2. cap. 18. na. 10. cum plur. ſeq. Maſcard. de probationibus concluſ. 1280. nam. 16. cum ſeq. Contard. de moment. poſſeſſ. lim. 8. Odd. de reſtit. in integrum qu. 43. per totum, Rota deciſ. 346. nam. 8. p. p. in nouiſſ. Miſing. obſeru. 84, cent. 3, Marias Aaguiſſ. conſ. 101. in fine, Theſaur. deciſ. 181. num. 3. cum ſeq. & Peregr. conſil. 77. num. 19. cum ſeq. lib. 1. Coſta conſil. 16. num. 52. cam tribas ſeq. Honded. conſil. 28. na. 32. lib. 2. & Polyd. Ripa ſingul. obſeru. 277.

Difficultas in eo verſatur an pendente iudicio
62 reſtitutionis nondum conceſſæ, Interim ſuperſederi debeat ab executione ſententiæ, Qua in re communis eſt Doctorum opinio, vt ſuperſedeatur dummodo incontinenti doceatur de læſione, ſaltem ſemiplenè ad dandum fumum boni iuris, & ne calumnioſa videatur petita in integrum reſtitutio, Quia ad eam obtinendam plena læſionis probatio requiritur, vt iam diximus ſupra, & tradit Odd. cit. qu. 43. nu. 20; Cum primum requiſitum deſeruiat ad effectum ſuſpenſiuum executionis; Alterum an-
63 tem ad effectum reſciſiuum ipſius ſententiæ,

vel

vel contractus, ſiue præſcriptionis, idem Oddus loco relato art.4.ſub num.63. verſ. Aut habet, vbi ex Bart. in l. 4 §. condemnatum, verſ. idem dicendum ff. de re iud. & in l. defendente num.3.ff.de Iudic. concludit hanc ſententiam eſſe AEQVIOREM, & veriorem; Prout hoc idem affirmauerat Odd.qu. 36. art. 5. & art. 10. poſt Lancell.cit.cap.18. ſub num 25. verſ. quam limitat cum num ſeq., Hanc eadem ſententiam ſequitur Gratian.lib.4.diſcept.for.cap. 762. num.3. cum ſeq.

64 Probatio enim ſemiplena læſionis ſufficit ad
excludendam præſumptionem calumniæ petentis reſtitutionẽ, & ſic ceſſat diſpoſitio d. cap. ſuſcitata, vt ſubijcit Odd.d.art.4.ſub nu.63. verſ. Cum enim, Quia per huiuſmodi ſemiplenam proba-
65 tionem tollitur ſuſpicio quod reſtitutio petatur diferendæ, & protrahendæ executionis gratia cap. audiſtis de reſtit. in integrum, et ibi Doct. Port. Imol. conſ.169.num.8, qui Auctor in fine tradit probationum ſpecies inductas eſſe, Quibus
66 Iudicum ſenſus adeò efficiantur, vt animi eorũ motus ad ita credendum impellatur per l. neq; natales C. de probationibus, & l. ſed probationem eod. tit. ad rem Menoch. lib. p. præſumpt. 74. per totum, latè Senator Bell. lib. p. de his qui incontinent. fiunt cap. 10. per totam, & cap.135. num.8.

Ambiguis namq; incertitudinisque cuiuspiam
67 vitio laborantibus probationibus vllam quis fidem adhibet l. duo ſunt Titij ff. de teſtamentaria tutela, l. certum ff. de confeſſis; Cum fides integra
68 Iudici fieri debeat, non diminuta, aut imperfecta, l. inter ſtipulantem §. ſi ſtichum ff. de verb. oblig. Quid enim differt iuſtam cauſam non foue-
69 re, vel iure non deficiente legitima probatione carere, l. in lege ff. de contrah. empt. & l. ſi fuerit ff. de rebus dubijs, Et quamuis vniuerſum proba-
70 tionum tractatum ex ipſius Iudicis arbitrio plurimum pendere traditum ſit in l. 3. de teſtibus, & ibi Doct., Menoch. de arbitr. caſu 90. num.2. & caſu 321. num.8. Vnde plena prorſus exiſti-
71 matur probatio, quæ Iudicis animum, vt ita credat impellere poſſit, l. quinquaginta de probationibus; Id tamen intelligendum eſt, vt arbitriũ huiuſmodi ſolutum planèq; liberum non intelligatur, Quippe quod lex Iudicem huiuſ-
72 modi arbitrio non abuſurum præſumat, l. 2. C. de off. Ciu. Iud. Quod propterea ad iuris regulas adaptari debere docet R'min. conſ.149. col.3, & ſeq. Port. all. conſ.169. num.14.

Læſio verò quæ proponitur continere debet nouam cauſam in iuditio adhuc non deductam,
73 Quia vbi ſuper ea iam iudicatũ eſſet, Calumniæ præſumptionem non excluderet reſtitutio
74 petita, cum iam aduerſus eam iudicatum ſit, vt poſt Oddum d. qu.43. num.57, & Theſaur. decis. 181. num.4. in his terminis probat Biminus conſ. 305. num.46. cum ſeq., & conſ.306. num.22, Qui num.30. & num. 49. cum ſequen. in eodem conſ. 305. latè tradit per conceſſionem reſtitutionis in inte-
75 grum, non retardata executione ſententiarũ, ſatis eſſe conſultum vtriq; parti, Præſertim ſi is ad cuius fauorem iudicatum eſt, cogatur ad præſtationem fideiuſſionis de reſtituendis ha-
76 biris in caſu ſuccumbentiæ, Quod etiam repetit in ſequenti conſil. 306. num.13. poſt Menoch. conſil. 56. num. 32; Cum hæc prouiſio mediam conſeruet viam, & medium tanquam aureum,
77 in quo virtus conſtitit ſequi debeamus iuxta antiquum illud adagium, Medium tenuere beati, vt ſubijt Biminus cit. conſ.305. num.52. propè
77 finem, & conſil. 306. ſub num. 16. Et ita cenſuit Excellentiſs. Sen. die prima Iunij 1638 fauore eiuſdem Homati cõtra DD. Sorores Boſſias re-
78 ferente Ampliſſimo Sen. Alphonſo Mainardo.

Alio etiam caſu non ſuſpendere executionem
78 ſententiæ reſtitutionem tradit, Odd. memorata qu.43. num.48, Quando ſlz. executio iam facta fuiſſet antequam reſtitutio peteretur iuxta doctrinam Abb. & aliorum in dicto cap. ſuſcitata, & probat Alex. conſil.223. ſub num. 6. verſ. quia ita demum lib.6., Minſinger. obſer. 80. nu.5. cent.6. quos ſequitur Polyd. Ripa ſing. obſer. 177. num. 6. vbi ſeq. num., tradit duplicem eſſe executionem aliam
79 ſlz. conſiſtentem in actu poſitiuo, & aliam in actu negatiuo, quæ verificatur in inhibitione, ne vlterior fiat moleſtia.

Hoc idem etiam præcedere ſcribit Biminus relato
80 conſil. 306. num.27, Quando læſio non eſſet multum conſiderabilis, & modici præiudicij, Quia tunc ſi datur reſtitutio, etiam minori non retardatur executio ſententiarum, vt de communi teſtatur Gabriel. tit. de reſtit. in integr. concl. p. num.1. Theſ. decis.181. nu.4, & Oſaſch. decis.158.

Conformium verò ſententiarum executionem impedire ſcribit Sen. Bell. cit. cap.10. num.4. cum
81 ſeq., Exceptionem nullitatis reſultantem ex eiſdem actis, vel incontinenti probandam poſt Coſtam de re integra diſtinct.60. Magon. decis. Flor. 104. Gratianum lib.2. diſcept. for. cap. 384. num.10, ac Mariſcottum lib.2. var. reſol. cap.121. num.38.

Et quia aliquando opponitur ex pecunia ſoluta locupletiorem factum fuiſſe minorem, & idcirco ad eiuſdem reſtitutionem teneri minorẽ antequam is reſtituatur ex iuribus ſupra deductis; Ad quem ſpectet hæc probatio; Cum alij voluerint minori incumbere onus probãdi, quod factus non ſit locupletior, Ea ratione quod ſtatim atq; conſtat pecuniam ad aliquẽ
82 perueniſſe, illum locupletiorem factũ eſſe præſumendum ſit, niſi ex aduerſo probetur, ſe eam malè conſumpſiſſe Glo. in l. Verum, & ibi Ang. ff. de petit. hæred. Beron. conſil.44. num.6, & 16. lib.p. cum alijs quos refert Gabr. de probationibus concluſ. 7. num.16. & Franch. decis. 31. in fin.

Alij verò affirmarunt probationem, quod pecunia conuerſa ſit ad vtilitatem minoris ſpectare ad eam allegantem, cum alias hoc non pro-
83 bato, lex non præſumat illum factum eſſe locupletiorem, Et propterea iſtam qualitatem locupletioris eſſe probandam per allegantem Ang. conſil.160. in fin. Menoch. conſil.1173. num.12. & lib.3. præſumpt.27. nu. 6. Gabriel conſil. 35. à nu. 21. vſq; ad nu.33. lib.2. Fachin. lib.2. controuerſ. iur. cap.46, verſic. ego Surd. conſil.115. nu. 20. Ladereh.

conſ.

conſ. 165. num. 8. Gratian. diſcept. for. lib. p. cap. 101. & lib. 3. cap. 422. num. 4.

Horum diſcrepantium opinionem diſtinctionis
fœdere optimè conciliat idem *Gratian. lib. 4. cap.*
720. num. 24. cum ſeq. dum ſubijcit, Vel agitur
84 de contractu nullo, & tunc probatio locuple-
tationis ſpectat ad eam allegantem, Vel agitur
de contractu valido, quamuis ex eo minor ſe
85 læſum euadere inquit, Et tunc eidem incum-
bit onus probandi ſe minime factum fuiſſe lo-
cupletiorem, nec aliquid verſum in eius vtili-
tatem, vt in ſpetie ante Gratianum idem di-
ſtinguit *Rimin. Iun. in §. fin. num 61. cum ſeq. Inſtit. quibus alien. licet vel non, poſt Glo. Bart. & alios in l. prædiorum C. de prædijs minorum. Socin. conſil. 115. col. fin. lib. 1. Lamberteng. de contr. mul. Glo. 24. num. 19. ac Corn. conſil. 72. num. 8. lib. 3.*

SVMMARIA.

Quod noſtrum eſt nobis auferri non poteſt ſine furto noſtro num. 1.

Furti ratione datur actio Domino contra furem cum hypoteca aduerſus furem, & eius bona num. 2. ſed etiam contra alium quemcumq; poſſeſſorem bonorum furis num. 3.

Furtinæ rei conceditur repetitio verò Domino etiam non ſoluto pretio num. 4. contra num. 5. & ſimul conceditur actio contra recipientem, & conſumantem alienam pecuniam num. 6.

Alienæ rei conſumptæ loco, reſtitui debet tantandem nu. 7. & 8. Contrarium verius in pecunia num. 23.

Res aliena ad alium peruenta non ſubſiſtente cauſa ob quam illum poſſit retinere, reſtitui Domino debet etiamſi nullum inter ipſos negotium contractum fuerit num. 9. & 10.

Creditori primo hyppotecario competit ius reuocandi pecuniam ſolutam ſecundo creditori num. 11. & 22.

Pecunia conſumpta, videtur extincta hyppotheca Domini eius num. 12. limit. 13. 14.

Dominium fortius, & potentius eſt hyppoteca num. 15.

Decretum Senatus Taurinenſis quo conceditur repetitio pecuniæ Domino à poſterioribus creditoribus furis num. 16.

Furata res excludit bonam fidem eius penes quem reperta eſt num. 17. & 18. realia coherent rebus ad quoſcunq; tranſeuntibus num. 19.

Furtina res præſcribi nunquam poteſt num. 20.

Furtum committere etiam dicitur ille qui rem alienam retinet, & contractat, etiamſi ab initio ad ipſam bona fide perueniſſet num. 21.

Ad pecuniam furatam iam mixtam non habet actionem Dominus niſi probet eandem eſſe propriam. 24. 25. 29. & 30.

Pecuniam alienam, ſiue dolo malo conſumens etiamſi ab illo furata illa eſſet non tenetur reſtituere num. 26. 27. & 28.

Pecunia conſumpta, dominium amittit Dominus nu. 30.

Pecuniæ vſus eſt conſumptio num. 31.

Reipublicæ intereſt ne comercia impediantur, & litibus Mercatores inuoluantur num. 32.

Antonius Merenda I.C. laudatur num. 33.

Conſumptionem, ſiue immixtionem pecuniæ probare non tenetur ad quem ea peruenit, ſed hoc ad aduerſarium ſpectat; ſiz, illi extare adhuc num. 34.

Iudex ex offitio interrogare poteſt eum ad quem pecunia peruenit an illam miſcuerit num. 35.

Decretum Senatus quo declaratur pecuniam furto ſubtractam, & creditoribus furis ſolutam non extare, ſed commixtam non deberi Domino qui furtum paſſus num. 37. & 38.

Io. Baptiſtæ Villodre Quæſtoris mentio honorifica n. 36.

Athenienſium inſtitutum dum in iuditio quærebantur ſinguli Ciues, vt rationum redderēt, quomodo ſibi victum quæſiuerunt num. 39, 40, & 41.

Otioſi, & ſplendidè viuentes, licet nihil habentes aut fures, aut ſicophantæ eſſe debent num. 40.

Philoſophos tres qui nihil poſſidebant, & quotidie philoſophiæ incumbebant, Interrogati quomodo viuerent compertum eſt ſe noctu operas præſtare hortulano, & molitor num. 41.

Tyrannides tunc oboritur, cum ſine fundo impenſa, & largitio eſt num 42.

Comes Funtium Gubernator Mediolanen. Dominij otioſos ad triremes tranſmittebat num. 43.

Pecuniam furto ſubtractam, mox per furem eius creditoribus, vel alijs ſolutam, Vtrum poſſit vendicare Dominus pecuniæ. Cap. CXXXV.

TRiuiale eſt illud iuris axioma, Id
quod noſtrum eſt ſine facto noſ-
1 tro nobis auferri non poſſe *l. id*
quod noſtrum ff. de reg. iur. Tex. in l.
mater C. de rei vendicatione, Cum
igitur pecunia nobis furto ſub-
tracta fuerit contra noſtram voluntatem, ad-
uerſus eam penes quemcunq; exiſtentem nos
agere poſſe videtur; Cum ſine facto noſtro eius
Dominium amittere non potuerimus; Ratione
enim furti pecuniarum non ſolum datur Do-
2 mino actio furti contra furem cum hypoteca,
Neguſant. de pignor. membr. 4. partis 2. nu. 124. caſu
9. Baiard. ad Clar. in § furtum num. 36, Vbi furtum
paſſum, actionem habere tradit, nedum con-
3 tra furem, & eius bona, & hæredes, Verum
etiam contra alium quemcumq; poſſeſſorem
bonorum furis, *Port. in eius faſciculo §. furtū pag.*
202. verſ. furis bona; Card. Mantic. de tacit. & am-
big. lib. 11. tit. 12. num. 12. cum plur. ſeq., Farin. qu.
177. num. 3, & 27. par. 2., qui omnes concludunt
rei furtiuæ concedi ſemper repetitionem, verò
4 Domino, etiam prætio non ſoluto; Quidquid,
in contrarium voluerit *Viuius deciſ. 451. per tot.*
Coſta de fact. ſcient. & ignor, inſpect. 14. num. 8, &
tr. de portione rata, qu. 56. num. 8, Molin. de contr.
5 *diſput. 329*; Sed etiam actio conditionis ſine
6 cauſa contra recipientem, & conſumentem
alienam pecuniam, vt probat *Cagnol. in l. Singu-*
laria num. 139. cum ſeq. ff. ſi cert. petatur, Cæſar de
Craſſ. deciſ. 3. num. 17, & 19, & poſt eos Menoch. conſ.
300.

300. num. 33. dum bis vtitur verbis.

Hoc vnum tamen admittunt tàm iuris Pontifi-
cij, & Cæſarei Interpretes quam Theologi, lo-
co pecuniæ, vel alterius rei conſumptæ reſti-
7 tuendum eſſe tantumdem, vel in eorum gene-
re, vel pretium ſoluendum, Ita quod rei Do-
minius nullum ſentiat damnum; AEQVITA-
TE enim ſuadente (etſi nulla actio competat
8 ad rem repetendam à tertio) poſſe Iudicem
compellere ad tradendum Domino ſcriptum
reliquit *Hyppol. de Marſil. in l. p. § ſi quis vltra ff. de
quæſt., Ant. Scap. tr. de iure non ſcripto cap. 44. num.
20. cum ſeq. lib. 3, Thoming. deciſ. 27. num. 35,* qui
ita ratiocinatur, Generaliter, & AEQVISSI-
ME quidem traditum eſt, ſi pecunia mea ad te
9 peruenerit, nec ſubſit cauſa, ob quam illam re-
tinere debeas; AEQVVM eſse, vt eam mihi
condicenti tradas, Etiamſi nullum inter nos
10 negotium fuerit contractum; Ne meis ſpolijs,
facultates, & opes tuas (id quod natura non
patitur) iniuſtiſſimè augeas.

Præterea ſi primo creditori habenti hyppoteca-
riam, competit de iure ius euocandi pecuniam
11 ſolutam ſecundo creditori, *Tex. in l. vlt. §. & ſi
præfatam C. de iure deliber., latè Bar. in l. Pupill. ff.
quæ in fraudem credit. Vrſil. ad Affl. deciſ. 190. ſub
num. 5. cum ſeq. Facbin. lib. 12. controuerſ. iuris cap.
53. verſ. iſtis non obſtantibus, Pacific. tr. de Saln. in-
terd. cap. 2. num. 100. inſpect. 3., Surd. conſ. 436. nu. 9,
& 10. Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 45. num. 20. par. p.
verſ. præterea, Marta voto 42, Felician. tr. de cenſ.
lib. 3. cap. 5. num. 17. fol. 250. Aloyſ. Ricc. in praxi re-
ſol. 123, & reſol. 375, latè Herman. Piſtor. omnino
vidēdus qu. iuris lib. 3. q. 20;* De qua materia mul-
ta deduximus ſupra in *cap. 34. per totū, & ſcribit
Io. del Caſtil. controuerſ. iuris lib. 4. cap. 61. à nu. 54.
vſq; ad finem, qui num. 82, verſ. ſecundo reſpondetur
12 dicit*, Quod licet conſumpta pecunia videatur
extincta hyppoteca, Tamen ne alicui ſine fac-
to ſuo ius quæſitum tollatur, legem concedere
13 potiori creditori conditionem ex lege ad re-
uocandum pecuniam ſolutam, *et num. 83. in fin.*
ſubdit indiſtinctè auuocari pecuniam hac tan-
tum differentia, Vt ſi pecunia extet creditor
anterior hyppotecariam actionem habeat, ſi
verò non extet, competat ipſi conditio ex le-
14 ge; Quæ auuocatio eo facilius admitti de iure
debet, quando debitori, eſt ſoluendo, *Coſta re-
med. ſubſid. 37. num. 2, Eugen. conſ. 89. num. 11. Alex.
Trentacinq. lib. p. variar. reſolut. tit. de iure Fiſci lib.
6. tit. 6. num. 4. verſ. Intellige, Marius Antonin. var.
reſol. lib. 2. reſol. 60. caſu 25. in fine, & Caſtil. loco
rel. num. 78.*

Quantò magis concedi debet Domino pecuniæ
ius auocandi pecuniam à creditoribus furis,
15 Cum Dominium ſit fortius, & potentius hyp-
poteca, vt de ſe patet, & tradit *Menoch. cōſil. 25.
num. 15. Phauuc. de Iuuent. par. 5. princip. num. 147.
verſ. quæ quidem hyppot. Alex. Trentacinq. cit. reſol.
7. num. 2. tit. de iure Fiſci lib. p., Aſin. de Execut. §. 7.
verſic. Ergo multo magis, & Surd. conſil. 4. num. 15.*
16 Et ita cenſuiſse Sen. Tautin. teſtatur *Theſaur.
Inn. qu. famil. 16. in fine lib. 2.* quidquid priori lo-
co affirmauerat; Qui auctor etiam excludere
nititur bonam fidem in tertio recipiente pe-
17 cuniam furto ſubtractam, Ea ratione quod vi-
18 tium furti ſit reale, quod impedit vſucapionē,
etiam in tertio per *Tex. in § furtiuè, & ibi Glo. &
Scrib. Inſtit. de vſucapion. & longi temp. præſcript.,*
19 Vbi habetur vitia realia coherere rebus, vt ſi
res ſit furtiua, huiuſmodi vitij realis conta-
gium, quoslibet auctores primi ſucceſſoris
etiam ſequitur, & comitatur, Idem affirmat
*Card. Alba ad Bar. in l. ſi alieni nummi. ff. de ſolut.
Caball. reſol. crim. lib. 3. caſu 292. num. 26.*
20 Quod enim ſubreptum fuit, nunquam niſi poſt
æternitatem præſcribi poteſt cum petendi rem
furtiuam ſit perpetua licentia *Petr. Gregor. ſyn-
tag. iur. lib. 4. cap. p. num. 7. par. 3,* Quinimo ſcien-
ter retinens, & contrectans apud ſe rem alie-
nam, quæ ab initio ad eum bona fide peruenit,
21 furtum committit *Caball. lib. p. reſol. crim. caſu 99.
num. 47. verſ. Vbi ait, & caſu 136. num. 18, & 19,*
Cum in pecunia licet bona fide conſumpta da-
22 ri conditionem ex lege ſupra ſatis probatum
extet per *Io. del Caſtil. & alios citatos*.

Maiorem tamen AEQVITATEM pro contraria
opinione ſtare ſuadent infraſcripta fundamen-
ta, & ſic de AEQVITATE non poſse auocari
per furtum paſsum pecuniam à fure tertijs ſo-
23 lutam, Vbi non ſit probatum eandem extare
apud eos pecuniam, & non eſse factam immix-
tionem, Vel hoc faſſi ſint tertij.

Et primo rem hanc clarè decidere videtur *Tex. in
l. ſi alieni nummi 78. ff. de ſolutionibus, & ibi Glo.
verbo accepit in fine, Vbi Iaboleuus I. C. ex Caſſio in-
quit ſi alieni nummi inſcio, vel inuito Domino ſoluti
ſunt, manent eius cuius fuerunt, Si mixti ſint, ita vt
diſcerni non poſſent, Eius fieri qui accepit in libris
Caij ſcriptum* eſt; *Itaut actio Domino cum eo qui de-
24 diſſet furti competeret;* Et ſic habetur Furem rem
furtiuam alicui dando, dominium transferre,
vt latè ſcribit *Facbin. lib. 11. contr. iuris cap. 51;* Vbi
per commixtionem nedum pecuniæ, ſed etiam
aliarum rerum dominium amitti docet ſe-
quitur *Canalc. deciſ. 27. num. 69. par. 2. Surd. conſil.
4. num. 10, & conſil. 528. num. 16. Gratian. lib. 2. di-
ſcept. forenſ. cap. 304. nu. p. & lib. 4. cap. 649. nu. p.
cum ſeq.*

Prout *Tex. etiam in l. Caſſius 17. ff. de ſolution.*, aper-
tiſſimè decidit hunc caſum; Ibi enim Caſſius
ait, *Si cui pecuniam dedi, vt eam creditori meo ſolue-
25 ret; ſi ſuo nomine dederit, neutrum liberari, Me quia
non meo nomine data, & illum, quia alienam dederit,
cæterum mandati eum teneri; Sed ſi creditor eos num-
mos ſine dolo malo conſumpſiſſet, is qui ſuo nomine eos
ſoluiſſet liberetur, ne ſi aliter obſeruaretur, creditor
in lucro verſaretur;* Et ſic patet eum qui alienam
pecuniam ſoluit creditori ſuo, conſequi libe-
rationem, & in nihilo creditorē ſic recipientē
26 teneri; Quando ſine dolo, malo eam conſum-
pſiſſet, & ex quo agitur de pecunia aliena, ne-
ceſſariò includitur furtum ex parte debitoris
27 ſoluentis *l. ſi quis vxori §. Iulianus ff. de furtis*, vbi

eadem

Digitized by Google

eadem facti ſpecie tepetita idem ſtatuitut;
Accedit etiam *Tex. in l. ſi verò §. dedi ff. mandati,*
& l. Si pupilli §. ſi quis pecuniam ff. de negot. geſtis;
Et ex his coucluditut debitorem ſic ſoluentē,
& ſic de pecunia futtiua, liberationem conſe-
qui, Et idcirco creditorem tecipientem in ni-
hilo teueri; Quia vt ibidem in *l. Caſſius, ſubijcit*
28 *Caſtrenſ.*, Potius conſideratur ille cuius nomi-
ne ſacta eſt ſolutio, quam ille cuius eſt pecu-
nia.

Vnde patet per immixtionem pecuniæ ſublatam
eſſe omnem actionem Domino competentē,
29 quia pet immixtionem dicitur conſumpta pe-
30 cunia, cuius Dominium idcirco amittit Do-
minus *l. nam, & ſi fur § fin. vbi Caſtrenſ. & Iaſ. ff. ſi*
cert. pet., Laderch. conſil. 165. num. 9, qui ſubijcit ex
Ariſtotele vſum pecuniæ eſſe eiuſdem conſum-
31 ptionem; Qua conſiderata immixtione, &
conſumptione, Iuriſprudentes, & Scribentes,
omues Dominum exeludunt à conſequtione
propriæ pecuniæ, alteri ſolutæ, vt in ſpetie con-
ſiderat *Ang. in d. l. ſi alieni nummi col. 7. ff. de ſolu-*
tionibus, Dicens hunc eſſe caſum mirabilem,
quem alibi per difficillimè teperiri tradit *Io. de*
Imola, Et hanc eſſe communiorem, & veriorem
ſeutentiam ſcribunt Interpretes in *all. l. Singu-*
laria ff. ſi cert. pet., præſertim Iaſ. num. 11. & 12;
32 Ne alias totus mundus litibus inuolueretur,
& Mercatores comertio priuarentur, quod
eſſet contra AEQVITATIS percepta, vt ſcribit
Afflict. deciſ. 190. num. 6, & 7, vbi tradit ita cen-
ſuiſſe Sacrum Concilium, hanc amplectitur ſē-
tentia *Menoch. conſil. 25. nu. 9. cum ſeq.*, Et ſic con-
tra communem eſſe liquet opinionem *Stracha*
tit. de decoctoribus par. vlt. tit. qui potiores in bonis
decocti habeatur num. 30. cum ſeq.; Contra quem
idcirco priorem ſententiam quamplurimis
rationibus, & fundamentis nouiſſimè deffen-
33 dit *Eruditiſſ. D. Antonius Merenda Primarius Iu-*
ris Cæſarei Interpres in Floridiſſima Ticinenſi Acade-
miam lib. 6. controu. iuris pleno cap. 6.

Neque commixtiouem probare neceſſe habent ij
quibus peruenit pecunia ſurto ſubtracta; Etiāſi
34 ſit quid facti; Quia in hoc ſpeciali caſu præſu-
mitur commixtio à cōmuniter contingenti-
bus quidquid innuat *Laderch. cit. conſ. 165. ſubn.*
9. in fine; Et hanc ſententiam veriotē eſſe patet
ex traditis per dictum *D. Merendam cit. cap. 6. nu.*
30, dum inquit, quod ſi actor non probauit quæ
ſint corpora obligata, ideſt identitatem pecu-
niæ, & ſic deffecit in probatione obtinere non
poterit, Ergo ad ipſum ſpectare liquet, proba-
re non immixtionem, non autem ad teum pro-
bare immixtionem.

Id quod etiam apertius tradit idem *Auctor in ſeq.*
num. 31, dicens poſſe Iudicem interrogate eū,
35 cui pecunia ſoluta fuit, an eam pecuniam cum
ſua miſcuerit, Et quantum pecuniæ ibi habue-
rit, cuiuſq; generis fuerit, Cum id liceat Iudici,
vbicunq; AEQVVM erit id fieri, Et hanc con-
cluſionem apertius probat idem *Auctor nu. 42;*
Dum inquit creditorem priorem Dominum
pecuniæ, teneri omnino probare eademmet
pecuniam extare, quam debitor ſecundo cre-
ditori exſoluit ad rem *Fontanella tr. de pact. nup.*
clauſ. 5. glo. 8. par. 7. num. 5. lib. 1.

Et ita cenſuit Senatus Excellentiſſ. menſe Aprilis
1628. ad relationem Integerrimi I. C. D. Io.
36 Baptiſtæ Villodræ tunc Prætoris Mediolani,
nunc Sapientiſſimi Quæſtoris Redd. Extraord.
in cauſa Com. Nugarolæ, cui fuerat commiſ-
ſa in propria domo robaria pecuniarum cum
homicidio Cuſtodis domus per Camillū Cor-
ſum reum confeſſum, quarum pecuniarum ma-
iorem partem ſoluiſſe quibuſdam Mercatori-
bus eius creditoribus faſſus fuerat; Conten-
dente enim Comite circa Dominium dictarum
pecuniarum cum dictis creditoribus, quibus
fuerant ſolutæ pecuniæ qui aſſerebant nō pro-
baſſe Comitem pecunias minime fuiſſe com-
mixtas, Cenſuit Senatus, non eſſe moleſtandos
37 dictos Mercatores, etiamſi latronis hæreditas
non ſufficeret per ſatisſactionem crediti dicti
38 Comitis; Iuxta doctrinā *Farinacij in cit. qu. 177.*
num. 49. tit. de furtis.

Et quorum latronum numerus paſſim in hoc Do-
minio auctus valdè competitur, etiam ſi quo-
tidiè vltimo ſupplicio puniantur, ex vigilan-
tia Senatus ij qui pro commiſſis robarijs de-
prehenduntur; Ad quod euitandum frequens
39 delictum, opus ſanè eſſet Athenienſem inſti-
tuto, Dum otium, & inertia in iuditium voca-
bant, ſingulisq; annis certo die Ciues ſe iudi-
tio ſiſterent; Dicturi quo quæſtu, quo artificio,
quibus ſumptibus ij, ſuiq; vitam ſuſtinebant,
Quod obſeruabatur ab Areopagitis; Dum .n.
quis nihil, vel parum habet, & iners, aut Ingna-
40 uus eſt, ſplendidèq; viuit, Aut furem illum eſ-
ſe, aut ſycophantam neceſſe eſſe, quem occidi
idcirco iubebant Corinthi, vt refert *Petr. Ae-*
rod. lib. 6. rerum iudicatarum tit. 2. de furtis cap. 9.
Vbi exemplum tradit de tribus illis Philoſo-
41 phis Cleanthe, Menedemo, & Aſclepiade, qui
interrogati ab Areopagitis qui fieret, cum aſſi-
duè Philoſophiæ operam nauarent, & eſſent in
nullis facultatibus; Nihilominus tā benè ſe ha-
berent, eſſentq; tam valido atq; robuſto cor-
pore; Philoſophos infamiæ leuandę cauſa euo-
caſſe molitorem, & hortulanum, qui teſtati
fuerunt ipſos tres Philoſophos die quidem in-
tegros philoſophiæ conſumere; noctibus verò
ſibi operas locare, Et eo modo vitam viuere,
Itaq, magnopere admiratos Areopagitas; Non
ſolum Philoſophos dimiſiſſe, quos propterea
Phreantias appellarunt; Verum etiam munere,
laude, & viatico donauiſſe; Crates proinde ſa-
42 pienter dicere ſolebat; Tum obotiti Tyranni-
dem, cum ſine fundo, impenſa, atq; largitio
eſt, vt refert idem *Petr. Aerodius loco citato.*

Huius prudentiſſimæ inſtitutionis benè edoctus
Excellentiſſ. Fontium Comes alias Guberna-
43 tor huius Dominij: Summa vigilantia ſecre-
tis informationibus receptis de otioſa vita ho-
minum, qui nec exercitio incumbebant, nec

Digitized by Google

bona ſufficientia pro eorum alimentis poſſidebant; Sed vti, Thraſones viuebant, temperato ſtatuto Corinthiorum, ſine proceſſu propria anctoritate, illos detineri, & ad Triremes damnatos tranſmitti iubebat, Quo factum eſt, vt deliɛta rariora valde committerentur.

SVMMARIA.

Beda ſolemne dictum circa bellum in Italia vigens nu. 1.

Bellum à Gallis in Italia factum anno 1494. num. 2 quod durauit vſq; ad annum 1540. num. 13.

Ciceronis ſententia de bonis incultis ratione belli num. 3.

Contractus læſionem recipiunt etiam ob temporũ mutationem num. 4. & 8. & ſic reduci debent num. 5. contrarium verius num. 11. cum plur. ſeq.

Infinitas euitanda eſt num. 7.

Immunitas ceſſare debet, vbi de aris, & focis agitur n. 8.

In contractibus non ſubintelligitur clauſula rebus ſic ſtantibus num. 12.

In contractu tempore belli facto cenſetur habitam fuiſſe rationem incommodi, quod à bello proficiſcitur nu. 14

Communitates mediãtibus earum Syndicis, ſiue Conſiliarijs alienare poſſunt bona num. 15. & etiam immunitates in proprium præiuditium promittere num. 16, 66. 67. ac 68.

Nou. Conſtit. tit. de oneribus §. Communitates declarantur num. 18. & 19.

Fabritij Zumalli I. C. commemoratio num. 20.

Salis augumentum factum anno 1556. in hoc Dominio num. 21.

Salis augumentum impoſitum dicitur ijs, qui illud ſoluunt non Communitatibus num. 22.

Salis aliud augumentum impoſitum anno 1558. nu. 23. & tria alia augumenta num. 107.

Onus menſualis impoſitum anno 1548. num. 24. & 33. ad rem etiam num. 75. & 76. cum ſeq.

Onera augumenti Salis, & Menſualis impoſita fuerunt loco aliorum prius impoſitorum num. 25.

Onus menſuale dicitur ſubſidium menſuale num. 26.

Onus menſuale ita appellatur, quia diſturbatum fuit per ſingulos menſes num. 27.

Differentia ſpecifica non datur inter plus, & minus n. 28.

Onus ſubſidij quid ſit num. 29 & 30.

Charitatiui ſubſidij quãdo liceat Prælato imponere n. 32.

Obſeruantia ſubſequta declarat priuilegium præcedens num. 34.

Charitatiui ſubſidij quanta eſſe debeat num. 31.

Emphyteotico declaratur per ſubſequtam obſeruantiam num. 35. & 36.

Obſeruantia ſubſequta declarat immunitatem conceſſam, & qualitatem obligationis num. 36. & 37.

Immunitatis cauſa cognoſci debet per Sen. Excell. iuſſu S. R. M. num. 38.

Immunitas conceſſa ab omnibus licet intelligi debeat de impoſitis tantum, vbi verba ſunt ampliora ad futurã etiam trahitur num. 39. 40. 42.

Venditor ſi onera non ſoluebat per bonis cenſetur vendidiſſe eum eadem immunitate num. 41.

Separatorum vnus onera alterius ſuſtinere non debet num 43.

Immunitas ab oneribus conceſſa per rebus extenditur etiã ad futuram onera num. 44.

Onus taxi Equitatus impoſitum fuit anno 1561. num. 45. 46. ac num. 91.

Onus taxi Equitatus auctum fuit, mox illi etiam additi fuerunt 44. regales loco vtenſilium num. 47. 48.

Onera taxi Equitatus addit fuerunt aurei quinq; pro quolibet Equite grauis armaturæ, & aurei duo pro quolibet equi leuis armaturæ num. 49.

Onus taxi Equitatus fuit ſubrogatam loco hoſpitationis militum num. 50, & loco ſtipendij num. 92.

Subrogatus ſapit natura eius in cuius locum ſubrogatur num. 51. & 53, & num. 87.

Immunitas ab vno onere exemptus, dicitur ab eo onere quod imponitur loco primo maxime ſi exemptio ſit cõceſſa à Communitate num. 52. 69. & 70.

Onere ordinario duplicato totum onus ordinarium dicitur num. 54.

Immunes ab omnibus oneribus talis etiam debet perſeuerare ab oneribus extraordinarijs num. 56.

Immunitas conceſſa ab oneribus intelligitur de impoſitis non de imponendis num. 57. contrarium verius 58. etiam quo ad num. 58. onera cauſa belli impoſita nu. 59. 60. maxime quando tempore conceſſæ immunitatis vigebit bel um num 61.

Immunitas ab oneribus per contractum conceſſum trahitur etiam ad onera belli num. 63.

Conuentionis ius fortius eſt quam Priuilegium nu. 64.

Onera belli dicuntur extraordinaria num. 65.

De præſenti non arguitur in præteritum num. 79.

Antonius Leua Vir fortis, ſed Seuerus num. 80.

Miſeranda conditio Populi Mediolanenſis tempore Antonij Leuæ num. 84.

Extremis probatis medium probatur dicitur num. 85.

Onus vt quid ſit ſciatur primæua cauſa inſpicienda eſt num. 86.

Onera adiuncta fuiſſe dicitur ad ſimilitudinem tributi, quod Romanos perſoluebatur num. 88.

Eccleſia tenetur ad onera ordinaria pro prædijs poſtea translatis num. 89.

Onera ordinaria loco tributi impoſito prædialia dicitur num 90.

Eadem militante ratione idem ius ſtatui debet num. 93.

Ad onus menſuale quo tenetur ad hoſpitationes militum etiam tenetur num. 94. & è contra num. 95.

Onus imbotatus dicitur reale num. 96.

Exercitus quibus conſtituatur num. 97. 98. & nu. 104. & 105.

Legio ſena millia armatorum contінet num. 99.

Sociarum auxilia binas legiones conſtituebant apud Romanos num. 100.

Exercitus ab exercitio dicitur num. 102. 103.

Pauli Belloni Senatoris ſententia num. 106.

Immunitates ab oneribus in venditionibus ſtabilium antiquitus promiſſas per Communitates, Vtrum valeant etiam in præiuditium aliorum onera ſuſtinentium. Cap. CXXXVI.

CVM iuxta ſolemne illud reſponſum è cælo emiſſum Venerabili Bede oranti pro pace Italiæ,

Digitized by Google

1 Italiæ, dum audita fuit vox dicens, Beda, Beda
pace, quia Italia nunquam erit in Pace, vt poſt
*Alber. de Roſate refert Vrſil. ad Affli. decis. 150. nu.
10. ac ſequitur Porrus in Addit. ad Ambroſinum c. 2.
ad num. 8 & 9. fol. 47.* Quod dictum malo noſtro
fato quotidie, etiam his temporibus veriſſimũ
eſſe experiri cogimur; Ambitione enim moti
Italiæ Principes, Cum Exterorum arma præſer-
tim Gallorum in eã introduxiſſent anno 1494;
2 Continuisq; bellis diuerſimodè per annos qua-
draginta, & vltra, Oppida cum Ciuitatibus to-
tius Inſubriæ attrita, & conſumpta fuiſſent;
Itaut peſſima temporum conditione inculta,
vt plurimum remanerent prædia, Quippe iux-
ta Tullij ſententiam in oratione per Roſſio,
3 Propter Reipubl. calamitates omnium poſſeſ-
ſiones incertæ eſſent (Vt his temporibus rur-
ſus fere accidit) Syndici, & homines Oppido-
rum Vniuerſitates rapreſentantes, vt bona co-
lerentur, & aliquam vtilitatem, ex ijs conſe-
querentur; Venditiones de ijs fecerunt recep-
to pretio, cum promiſſione Immuniratis quo-
rumcunq; onerum, ſine qua promiſſione Em-
ptores aliqui dubio procul non adfuiſſent.

Tractu temporis, & pacatis rebus, Immemores
Communitates, & eorum Syndici antiquæ, &
iuratæ promiſſionis; huiuſmodi bonorum em-
ptores defatigare, & vexare cæperunt; Vt ad
onera ſoluenda cogerentur, de qua re ſæpè
conſultus, Vt quod de iure cenſerem, reſpon-
ſum darem.

Et licet prima facie læſæ valde eſſe Communita-
tes viderentur ex huiuſmodi contractibus,
Maxime cum ſolemne augumẽtum feciſſe ſup-
ponerent onera à die celebrati contractus, ad
hæc miſeranda tempora, Et ſic propter tempo-
rum mutationem continere cęperunt læſionem
4 ipſi contractus, de quibus abunde *Menoch. conſ.
156. à num. p. vſq; ad num. 9.* Quo caſu reductio-
nem fieri debere ad AEQVITATEM ſcribit
5 *Theſaur. deciſ. 226. per totum*; Cum alias iniqua
6 efficeretur conuentio tractu temporis iuxta
Tex. in l. cum quidam ff. de vſuris, Et de infinita-
7 te euiranda, *eſt Tex. in l. ſi quis in fine ff. de peric.
& commod. rei vend.*, & *l. 2. §. ſi quis ff. de leg. p.*,
Cum ceſſare immunitates, Vbi pro aris, & fo-
8 cis res geritur ſcribit *Petrus Aerodius lib. 10. re-
rum indic. tit. 14. de vacation. cap. p.*

De AEQVITATE verò contrarium verius eſſe
videtur in his cõtractibus venditionis, in qui-
11 bus habita ratione temporis, & circonſtantia-
rum promiſſa immunitas ſeruari debet, Nãq;
12 in contractibus non ſubintelligitur clauſula
rebus ſic ſtantibus, Nec admittitur exceptio,
quod caſus improuiſus emerſerit, vt in his ter-
minis conuentionis ſuper onerum ſolutione,
*Reſpondit Doctiſs Aleiatus conſil. 3. num. 5. lib. 4. to.
p. quem ſequitur Gallia conſil. 44. num. 36.*

Et omni in caſu, cum contractus huiuſmodi, vt
plurimum celebrati legantur ab anno 1590.
13 vſq; ad annum 1540., Quo tempore bella ad-
huc durabant, & ingentia onera, nec præſenti-
bus minora ſubditis imponebantur, vt perſpi-
cuè traditum eſt ab Hiſtoricis præſertim Io-
uio, & Guiciardino, & innuit *Rol. cõſil. 13. nu. 45.
lib. 3*; Certo certius eſt in ipſis conuentionibus
14 iuratis habitam fuiſſe etiam rationem onerũ
tempore belli impoſitorum, *Menoch. all. conſil.
156. num. 32, Cran. conſil. 294. propè finem verſic.
non obſtant notata, Natta conſil. 397. in fine, Gallia
cit. conſil. 44. nu. 12, & 35. verſic. conſtante, ac Rin-
denſ. conſil. 54. num. 5.*

Præſertim quia de iure communi ita paciſci lici-
tum fuit Communitatibus mediantibus eorũ
15 Conſiliarijs, & Syndicis, vt probat *Bart. in l. ſi
qui num. 4. ff. de iure Immunitatis*, & poſt multos
alios *Loſſæus tr. de iure Vniuerſitat. cap. 10 num. 1,
& 31. in fine par. 3*; Maxime in proprium tantũ
16 non Reg. Camerę præiuditium, vt probat *Surd.
conſ. 140. num. 72, & conſil. 278. nu. 16. iuncto conſil.
419. num. 19.*

Non aduerſantibus Nouis Conſtitutionibus hu-
ius Dominij in *tit. de oneribus §. Communitates*,
17 Tum quia eæ loquuntur de conceſſionibus
gratuitis in vim Priuilegij, *Boſſius tit. de Principe
nu. 165*, Neq; idcirco ſe extendunt ad contrac-
tus, vt ſubijcit *Gallia cit. conſil. 44. num. 43*; Tum
18 quia Nouæ Conſtit. omni in caſu non com-
prehenderent contractus ante earum promul-
gationem celebratos; Sed tantum de futuris
contractibus loquerentur *Bart. in l. omnes Populi
ff. de iuſtitia, & iure, Bal. in l. leges num. 4. cum ſeq.
C. de legibus, & ſequitur Gallia cit. conſil. 44. in fine*,
19 Etiam ſi agatur de facto præterito habẽte trac-
tum ſucceſſiuum in futurum, vt diſtinguit *Gra-
tian. lib. 3. diſcept. for. cap. 465. à num. 5. ad finem*,
Poſt quos ſanè contractus editas fuiſſe Nouas
Conſtitutiones patet ex earumdem proemio.

Et quia alias materia hæc fuit plenè diſcuſſa corã
Ampliſſimo Senatore meo Bellono per eximiũ
20 I. C. Fabritium Zumallum, Et me ipſum vti
Aduocatos DD. Caroli Montemerli, Contra
Communitatem Salarum, hic ſubijciuntur cõ-
ſultationes ipſæ, in quibus multa alia ad mate-
riam facientia dilucidantur pro clariori, Quæſ-
tionis intelligentia.

PRO
Carolo Montemerlo
Contra
Communitatem Salarum.

21 SVperfluò videtur quæri de augmento ſol.
20. pro quolibet ſtario ſalis impoſito de
anno 1556. primo Iulij, cum illud non ſit onus
impoſitum Communitati, de cuius oneribus
loquitur inſtrumentum immunitatis, ſed ſit
22 impoſitum ipſi ſali ſoluendum tantum ab ijs,
qui emunt ſal, ita quòd ſi quis in vno anno nul-
lam quantitatem ſalis emerit, nihil etiam ſol-
uere debebit pro dicto augmento, niſi in quã-
tum emerit, vel comederit carnem aliquam

ſale conditam, vel aliquid aliud ſale conditũ,
quod nihil facit ad quæſtionem noſtram lo-
quentem de oneribus ſoluendis reſpectu bo-
norum per Communitatem Salatum vendito-
rum, & quod dicitur de dicto ptimo augmen-
to impoſito de dicto anno 1556. procedit etiam
pro ſecundo augmento impoſito per litteras
23 in ſimili forma datas ſub die 15. Nouembris
1558.
Quò verò ad onus menſualis impoſiti de anno
1548. virtute litterarum Cæſarearum diei 10.
24 Septembris 1547. dicitur ex lectura dictatum
litterarum, ſatis apparere illud onus fuiſſe im-
poſitum, præſertim ad euitandum hoſpitatio-
nes militum, qui neceſſariò diſtribuendi erant
per totum Statum, cum extrema eius ruina, &
etiam ad parcendum tot alijs oneribus, quæ
prius in Statu imponebantur, & præſertim ante
pacem initam de anno 1530. quæ poſtea deſie-
runt imponi, quandiu, & quatenus ſupplere
potuit illud menſuale, ità quòd benè dici po-
tuit illud vnum onus menſualis, quod facilius
exigi poterat, vt dicitur in dictis litteris, ſub-
25 rogatum fuiſſe loco tot aliorum onerum, quæ
prius imponi conſueuerant, quæ difficilius exi-
gi poterant, & cum maiori damno ſubditorum
nimis frequentibus executionibus grauatorũ;
Ad quem finem ediſcendi, quæ & qualia onera
impoſita fuerint ante dictum inſtrumentum
celebratum de anno 1530. benè petita fuit ex-
hibitio librorum Communitatis, & illa omni-
nò exigenda eſt, & videndum etiam, pro qui-
bus oneribus ſoluti fuerint in Ducali Camera
illi ſcuti duo mille de quibus in dicto inſtru-
mento, Et aduertatur quòd illud menſuale
26 propriè appellatum fuit ſubſidium menſuale,
vt in capitulatione facta cum Spinula pro eius
exactione ſub die 4. Iunij 1559. ſed ita dictum
menſuale, quia fuit diſtributum per ſingulos
27 menſes, & menſuatim erat ſoluendum, ſed
ſemper remanſit ſub generali nomine ſubſidij
requiſiti per Principem ad ſubueniendum ali-
ter inſopportabilibus neceſſitatibus Status, &
ideò quæcunq; onera prius ſoluebantur, erant
ſimiliter ſubſidia, nec ab eis differebat hæc im-
poſitio menſualis ſubſidij, niſi in magnitudine
vſq; ad ſcutos 300. mil. diſtributos ſuper toto
Statu, & in modo ſoluendi per ſingulos men-
ſes, & quod non ſemel tantum erat ſoluendũ,
ſed continuandum quolibet anno vſq; ad Prin-
cipis beneplacitum, ſed vt dici ſolet intèr plus,
28 & minus non datur ſpecifica differentia *l. fin. ff.
de fundo inſtr. Bar. in l. 1. in prin. num. 9. de acquir.
poſſeſſ. & in l. 1. num. 19. de acti. & oblig.* Vnde li-
cet ante ann. 1530. non repetiatur impoſitum
aliud tantum ſubſidium, tamen plura alia ſub-
ſidia repetiuntur impoſita, & ſic quoad genus,
ſubſidium menſuale dicitur idem cum præce-
dentibus non autem dicitur nouum onus, &
29 de ſubſidio imponendo ſubditis loquitur *Alc.
conſ. 7. tàm ſubtiliter lib. 5.* Et de charitatiuo ſub-
ſidio impoſito per Papam *Alci. conſil. 2 lib. 3.* Et
30 de impoſito per Ducem Sabaudiæ, *Menoch. de
arbi. caſu 178. num. 6.* Et quanta eſſe debeat
charitatiui ſubſidij ſumma, *Menoch. caſu 179.* Et
31 quando liceat Prælato charitatiuum ſubſidiũ
32 à ſibi ſubditis exigere *Menoch. d. caſu 178.* Ex
quibus ſatis colligitur ſubſidij exactionem eſſe
vſitatam in neceſſitatibus Superiorum, & in
menſuali ſubſidio non agi de onere inſolito, nã
quoties agitur de ſuccurrendo neceſſitati Do-
33 mini, dicitur agi de ſubſidio, vt per *Crave. conſ.
294. col. 8. in fin. verſ. quintò pondero,* Et ideò benè
poſſe dici illud onus compræhenſum in allega-
ta immunitate, prout & ſecuta obſeruantia
declarauit, quæ quidem obſeruantia declarat
34 priuilegia *Oſaſ. deciſ. 136. in fi.* & conuentiones
Burſat. conſil. 16. num. 39. 40. & tranſactiones. *Ne-
uiz. conſil. 66. nu. 22. & poſt eum Menoch. conſil. 156.
num. 28 lib. 2.* & venditionem *Bar. in l. ſed, & Iu-
lianus. §. proinde ad Macedon. & Rom. conſil. 271. viſa
tota col. 2. verſic.* Tertio non eſt dubium. *Crau. cõſ.*
35 *101. nu. 3.* & contractum emphyteoticum *Soc.
Iun. conſil. 70. num. 22. 23. lib. 3.* & qualitatem ob-
36 ligationis præcedentis. *Crau. conſil. 77. nu. 10. &
Menoch. conſil. 49. num. 20.* & qualitatem immu-
nitatis conceſſæ per tranſactionem *Crau. omni-
nò videndus in d. conſ. 294. col. 16. ſub verſic. 21. &
Sylua. conſil. 88. num. 27.* & in hanc ſententiam
debet Iudex facile inclinare, cum ſententia illa
Ill. Magiſtratus anno 1569. reſtringens immu-
nitatem ad onera tantum impoſita non videa-
tur poſſe ſuſtineri, & ſaltem per recurſum ad
Senatum poſſit retractari, tum defectu Iuriſdi-
ctionis, cum huiuſmodi cauſæ immunitatum
fuerint per S.M. demandatæ Excellentiſs. Se-
38 natui per litteras diei 24. Decembris 1560. &
per litteras Excellentiſs. eius Locumtenen.
diei 14. Ianuarij 1561. Tum etiam quia licèt in
immunitate ſimpliciter conceſſa ſoleat fieri re-
ſtrictio ad tantum impoſita tamen id nõ pro-
cedit, vbi verba ſunt ampliora, vt ſæpius fuit
declaratum.
39 Et præſertim pro *Reuer. Patribus Carthuſienſibus,*
40 *& habetur in d. conſil. 294. Craueta, & Burſ. conſil.
16. num. 55. 57. 64. & num. 77. ſub verſ. Nec prædic-
tis, & num. 78.* & ſatis probatur hoc caſu
Primo quia immunitas vendita fuit ſimul cum
bonis, vnico pretio, cum renunciatione facta
omni iuri, quod habebat Communitas in illis
bonis, & cum poſitione emptoris in locum vẽ-
dentis, ita quòd ſicut Communitas non ſolue-
41 bat, nec ſoluiſſet aliqua onera, quandocunq;
impoſita, ſi ea bona penes ſe retinuiſſet ità nec
emptor ſoluere debeat.
Secundo quia dictum fuit, quòd reſpectu dictorũ
bonorum venditorum emptor, eiuſq; ſucceſ-
ſores, & qui cauſam habebunt ab eo, non te-
neantur ad aliqua onera ſiue ordinaria, ſiue
extraordinaria cum dicta Communitate Sala-
rum, ſed potius dicta bona ſint, & eſſe debeant
penitus, & in totum libera, & exempta, ac etiã
ſeparata à quibuſcunq; oneribus dictæ Com-
munitatis, & ſic vtendo verbis vniuerſalibus
etiam

etiam inſolita,& conſequenter imponenda in-
42 cludentibus, vt de verbo aliqua, præſertim
prolato cum negatiua, tradit *Cran. d. conſil. 294.
col. 6. verſ. Poſito igitur, & num. 4. 5. 6. & de ver.
quibuſcunq; Cran. d. conſil. 294. col. 9. verſic. ſextò con-
ſidero, & num. 7. Burſ. conſ. 16. num. 48. & 50. 52. &
num. 71. verſic. At ſecus Nat. conſil. 525. num. 10. 11.
13. ad fin. lib. 3.* & confirmetur ex illis alijs ver-
bis, penitus, & in totum libera, & exempta, &
multò magis ex ſubſequentibus verbis, & etiã
ſeparata à quibuſcunq; oneribus dictæ Com-
munitatis, quæ quidem ſeparatio non admittit
quæſtionem qualitatis onerum impoſitorum,
vel imponendorum, cum ſeparatio hoc opere-
43 tur, vt vnum ſeparatorum non ſentiat onus al-
terius, vt de duobus Communibus ſeparatis
tradit *Rimin. Iun. conſil. 423. num. 5. 6. 7. lib. 4.* & in
exhibita ordinatione Ill. Magiſtratus diei 12.
Auguſti 1557. pro Maſſarijs Capſinæ de Ferra-
rijs contra Commune de Badagijs Plebis Ci-
ſani Ducatus Mediolani, & cum exemptio non
ſit data perſonis, ſed ipſis rebus, conſonat, vt
etiam de futuris non exceptis intelligatur, vt
44 de immunitate conceſſa bonis Eccleſiæ dici-
tur in *l. placet C. de Sacroſ. Eccl.*

Quo verò ad taxum equitatus, reſpiciendum eſt
ad eius primam impoſitionem, quæ facta fuit
45 non de anno 1561. ſed per litteras Ducis Albę
tunc Gubernatoris huius Dominij datas ſub
die 29. Decembris 1555. quæ ſic incipiunt.
*Non hauendo altro modo di prouedere per queſti trè
meſe proſſimi al pagamento delle Compagnie d'Huo-
mini d'Arme, Caualli leggieri dell' Eſercito, & al
Preſidio di Valenza, e Candia, & eſſendo neceſſario
trouargli Prouiſione acciò non venghino ad alloggiar'
à deſcrittione nel Stato, per manco male hauemo ter-
46 minato che ſi ſcoda da tutto il Stato la ſomma de ſcuti
22764. à meſe per meſe anticipatamente per trè meſi
proſſimi &c.* quæ impoſitio poſtea continuata
fuit continuato bello, & paulatim etiam aucta
47 fuit, aucta militia, & additi etiam illi 44. rega-
les loco vtenſilium, & aliorum quæ dari de-
buiſſent hoſpitantibus actualiter, vt in ordini-
bus exhibitis, & poſtremò per litteras Mar-
chionis Piſcariæ diei primi Februarij 1561. ad-
48 diti fuerunt ſcuti quinque pro quolibet equite
grauis armaturæ, & ſcuti duo pro quolibet
49 equite leuis armaturæ, quæ tamen omnes pe-
cuniæ aſſignatæ fuerunt loco allogiamentorũ,
& ad euitandum damna maiora actualium al-
logiamentorum qua de cauſa etiam exempta
fuerunt à ſolutione illius oneris loca illa, quæ
ſuſtinebant actualia allogiamenta velut Vigle-
uanum, aliud ſimile, & æquipollens, vt videre
eſt in dictis litteris Marchionis Piſcariæ in pri.
ibi. *Per rimediar à molti diſordini, e danni, che da'
Soldati vengono dati a' Sudditi nelli alloggiamenti,
che ſono repartiti per il Paeſe, e Ville del Stato,* & in-
fra ibi, *ſiano trattenuti, e pagati, così delle paghe, co-
me delle taſſe, alloggiamenti, & eſentioni, conforme in
tutto all'aſſento, che da principio gli fù fatto per il
50 Sig. Don Ferrando di Gonzaga*, & in fin. Vnde cũ
dictus taxus verè ſit ſubrogatus loco allogia-
mentorum, & ad vitandum eorum damna, non
videtur dubitandum, quin exemptus ab allo-
giamentis debeat etiam præſeruari ab hoc ta-
xo in eorum locum ſubrogato. Et in omnem
caſum vbi ageretur de noua impoſitione, illa
intelligeretur facta tantum illis, qui non erant
51 exempti, non autem ipſis exemptis ante con-
tractum obligationem ſecundum *Bal. in l. etiam
col. fin. verſ. ſed pone. C. de exec. rei iud. & Rimin. Iun.
conſil. 25. num. 55. lib. 1.* Et pręſertim quando fuit
52 quis exemptus ab ipſa Communitate, vt per
*Iaſ. in l. Anus num. 9. in fin. verſ. Aut verò vniuerſi-
tas ff. de pact.* Cum tamen alias augmentum idem
53 iuris eſſe cenſeatur, quod eſt ipſum principale
ſecundum *Rip. poſt alios in l. ſi ex toto in pr. num. 2.
de lega. 1. & plenè Menoch. conſ. 201. num. 143. &
ſeq. lib. 3.* & ideò etiam duplicato onere ordi-
54 nario, quale erat onus taxarum totum dicitur
ordinarium *Boſſ. in tit. de vectigal. num. 8.*

Quòad imbotatum ſoluendum feudario pro nũc
non inſiſto, cum indigeam maiori aliqua infor-
matione maximè cum intelligam imbotatum
illum exigi à Communitate, ipſamq; Commu-
nitatem conueniſſe in certa quantitate annua
cum Feudatario, ideòq; eſſe compræhenſum
in exemptione de qua agitur, conceſſa etiam
pro omnibus ordinarijs, qualis eſt etiam im-
botatus, & pro omnibus ſoluendis cum dicta
Communitate.

Quò verò ad Colonos data prædicta ſeparatione
ab omnibus oneribus Communitatis, videntur
55 etiam comprehendi colonos eorumdem bo-
norum per ſuprà allegata de vi ſeparationis
quæ ſatis diuerſificare videtur caſũ hunc à ca-
ſu bonorum Eccleſiaſticorum in eodem Com-
muni exiſtentium, & nulla ſeparatione gau-
dentium.

Fabritius Zumallus I. C.

P R O
D. Carolo Montemerlo
Contra
Communitatem Oppidi Salarum.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

ANtequam dubitationibus à Perill. D. Sena-
tore Bellono Arbitro electo promotis reſ-
pondeatur Operepretium exiſtimamus non-
nulla afferre argumenta, & rationes, quibus
dignoſcatur non potuiſſe Ill. Magiſtratum de-
uenire anno 1569. ad declarationem, quod ra-
tione bonorum per datores dicti D. Monte-
merli emptorum à Communitate prædicta te-
neatur ad onera poſt celebratum inſtrumentũ
recitatæ emptionis anno 1530. per Cameram
impoſita, Et multò minus poſſe de iure ſubſiſ-
tere poſtremam ordinationem eiuſdem Illuſt.

Digitized by Google

Magiſtratus factam anno 1616. per quam de-
clarantur onera ipſa, ad quæ teneri D. Monte-
merlum ſupponitur, & à qua ordinatione de-
bito tempore fuiſſe appellatum non ambigi-
tur.

De iniuſtitia igitur dictæ primæ declarationis
Ill. Magiſtratus ſatis patet eo ipſo quod per
eam ordinatum eſt teneri D. Montemerlum
ad onera per Cameram impoſita poſt celebra-
tum contractum. Quamuis abſolutè conuen-
tum fuiſſe legatur in dicto inſtrumento, quod
ad aliqua onera ſiue ordinaria, ſiue extraordi-
naria cum dicta Communitate non teneatur
emptor, ſed potius dicta bona ſint pænitus, &
in totum libera, & exempta, ac etiam ſeparata
à quibuſcunq; oneribus.

Si enim pænitus, & in totum libera, atq; exem-
pta eſſe debent bona ipſa, quo pacto, quaue ra-
tione ad onera poſtmodum impoſita teneri cũ
ipſa Communitate D. Montemerlum ſtatuit
Ill. Magiſtratus itá in puncto onerum extra-
ordinariorum tradit *Gall. conſil.44. num.* 15. quo
56 loci egregiè explicat verba ipſa in totum, &
pænitus exempta, id quod ante eum probarũt
Natta conſil.63.num.16. & Rolan.conſ.2.in fin.lib.4.
Etſi .n. *Iaſon. in l. ſi ex toto num. 7. cum ſeq. ff. de leg. p.*
& Alex. conſil. 216. num. 28. lib. 2. ſcriptum reli-
querunt quod immunitas conceſſa non exten-
57 ditur ad ea onera quæ exinde ſuperuenerunt;
Attamen cõtratia opinio verior, & cõmunior,
atq; AEQVIOR reputarut, quod slz. conceſſa
58 immunitas ab oneribus trahatur etiam ad ea,
quæ exinde ſuperuenerũt, vt poſt multos alios
per eum relatos probat *Natta conſil. 66. num. 1.*
& conſ.275. num. 4. iuncto conſil.406. num.16. quem
ſequitur Gallia allegato conſ.44. num. 34. Quæ opi-
nio eo magis procedit, vbi huiuſmodi immu-
nitas concepta ſit verbis generalibus, & vni-
uerſalibus (vt in propoſita facti ſpetie) quia
59 tunc etiam ad onera belli extendi immunita-
tem tradit *Cran. conſil. 447. num.6. & Gal. ſæpius*
cit. conſil. 44. num. 12. prout loquendo de præſ-
60 criptione circa huiuſmodi immunitatem ſcri-
bit *Surd. conſil. 525 num.8.*

Et eo magis id procedere teſtatur *Gal. cit. num. 12.*
vbi veriſimiliter de huiuſmodi caſu belli fuerit
cogitatum tempore conceſſionis, quam veriſi-
61 militudinem præſumi ſubijcit idem *Gallia nu.*
35. verſic. conſtante circa medium, quatenus tem-
pore conceſſionis vigeret bellum, vel ſaltem
belli ſuſpitio, vt hoc in caſu factum eſt.

Exploratum etenim habemus, quod dominante
Excellentiſſ. Franciſco Sfortia ſecundo, & vl-
timo ex Sfortiadis huius Status Duce tempore
cõtractus, continua bella, vel ſaltẽ belli ſuſpi-
ciones vigebant in hoc Dominio teſtè inter
alios Iouio in eius Hiſtoria præſertim libro 25.
& ſequenti, in quibus legitur inter alia quod
cum anno 1525. è Germania ab Inuictiſſimo
Carolo Quinto fuiſſet in Italiam miſſus Hen-
62 ricus Dux Bronſuigenſis cum Exercitu, de quo
metuens dictus Franciſcus Sfortia relicta Ci-
uitate Laudæ pompeæ ſub cuſtodia Pauli Sfor-
tiæ ſuadentibus Venetis in Ciuitate Brixiæ ſe
recepit, & ſic ad dictæ Ciuitatis oppugnationẽ
conuolauit Henricus perforatoq; muro tridua
tormentorum quaſſacione Ciuitatem adortus
eſt, quamuis ſingulari Sfortiadum virtute re-
pulſus maxima eum eius militum ſtrage ab in-
cepta oppugnatione deſiſtere ſtatuit, non ſine
Antonij Leiuæ Cæſaris moderatoris, tunc Me-
diolani commorantis dolore.

Immo expreſsè teſtatur *Gallia recitato nu. 35. verſ.*
quinto memorata concluſio, quod immunitas per
contractum conceſſa trahitur ad onera belli,
63 quam concluſionem etiam comprobat *Nicol.*
Loſſæus tract. de iure vniuerſitatis cap.10. num. 31. in
64 *fin.* quia ius conuentionis fortius eſt, quam pri-
uilegium, *Cranetta conſ.770. num 3.* & eo fortius
eſſe hoc in caſu aſſirmandum eſt, ſtantibus illis
verbis in contractu appoſitis slz. ad aliqua
onera ſiue ordinaria, ſiue extraordinaria; Quã-
doquidem onera belli dicuntur extraordina-
65 ria, ideſt continentia ſubſidium extraordina-
rium, *Gallia alleg. conſil. 44. nu. 18.*

In dubium autem reuocari non poteſt, quin Cõ-
munitas quo ad ſuum præiuditium potuerit
concedere immunitatem prædictam, & bona
66 ab onerum ſolutione exempta facere, vt ex
communi tradit *Surd. conſil. 140. num. 72. & conſ.*
278. num. 16. iuncto conſil. 419. num. 19. Diuerſum
.n. eſt præiuditium Reg. Cam. à præiuditio ip-
67 ſius Communitatis Salarum. Nam per huiuſ-
modi immunitatem non dicitur diminutum
id, quod totum Salenſe territorium perſoluere
conſueuit, ac tenetur Reg. Cam. eum pro eadẽ
quantitate, ſiue quota ſoluat onera eidem Ca-
meræ, ipſa Communitas, ac ſi adhuc bona de
quibus cõtrouertitur collectaret; Portio enim
illa onerum ad quæ tenerentur bona ipſa, vbi
immunia non fuiſſent conſtituta, perſoluitur
per vniuerſum Corpus ipſius Communitatis,
& ſic exigitur à poſſidentibus alia bona in eius
territorio deſcripta, qui poſſidentes immuni-
tatem ipſam conceſſiſſe dicuntur, mediate
receptione pretij dictorum bonorum ad quo-
rum venditionem deuenerunt Conſiliarij dicti
oppidi vniuerſam Communitatem repreſentã-
tes; Et conſequenter ceſſant ea, quæ ex Nou.
68 Conſt. *in tit. de oneribus §. oneribus conſiderat Plo-*
tus in conſil. 96. num. 1. & ſequ.

Eo maxime attento quod ante dictam venditio-
nem tãquam eiuſdem Communitatis propria,
bona ipſa aliquibus oneribus non aſſiciebau-
69 tur, ſed pænitus exempta conſeruabantur, vt
nunc etiam alia bona per dictam Communita-
tem poſſeſſa huiuſmodi prorogatiua fruuntur;
Adeò quod nec Communitati, nec Reg. Cam.
aliquod allatum fuiſſe præiuditium, vel dam-
num per huiuſmodi promiſſam immunitatem
dici poteſt, vt loquendo de bonis exemptis per
70 Reu. Canonicos Regulares Alexandriæ, ven-
ditis perſonæ ſæculari probat *Surd. memorato cõſ.*
525. per totum præſertim num. 22. & 25. ac 29.

Quemad-

Quemadmodum autem ſatis grauatum fuiſſe D.
Montemerlum per prædictam primam decla-
rationem Ill. Magiſtratus ex relatis dignoſci-
tur; Ita multo magis iniqua videtur ſecunda
ſententia eiuſdem Ill. Magiſtratus, qua decla-
rantur onera ipſa ad quæ teneri D. Montemer-
lum, & quæ poſt dictum contractum impoſita
fuiſſe ſupponitur; Quamuis ab ea ſententia
pendeat, & nunc appellatio, cuius cognitio
compromiſſa dicitur in dictum Petill. D. Se-
natorem.

Namq; ad onera augumenti ſalis, Item menſua-
71 lis, Item taxi equitatus, Item duplicationis
taxarum equorum, Item imbotatus, Et demum
hoſpitationis militum tempore belli, vel Exer-
citus teneri D. Montemerlum tāquam ad one-
ra poſt contractum impoſita declarauit dictus
Ill. Magiſtratus.

Et nihilominus circa ſalis augumentum (vt gra-
datim excitatis dubitationibus reſpondeatur)
72 cum ſit onus perſonale, vt poſt *Boſſium in tit. de
Principe ante num. 101. ſcribit Gallia conſil. 59. num.
47.* Ad illud non tenentur Ciues qualis eſt dic-
73 tus D. Montemerlus, ita poſt *Boſſ. loco cit. num.
100. & poſt Bellonum conſil. 12. num. 9. probat Gal-
lia conſil. 54. num. 87. prout ante eam idem voluit
Plotus in l. ſi quando num. 27. C. vnde vi;* Et conſe-
quenter de notorio grauamine etiam ipſius
ſecundæ ſententiæ Magiſtralis conſtat.

Onus menſualis inaniter ſupponitur fuiſſe impo-
ſitum anno 1548. atq; quod nuſquam alias fue-
rit per retroactos Principes impoſitum Ciuita-
tibus, & oppidis huius Dominij onus ſoluendi
ſtipendia militibus.

Quoniam præter quod ex decreto quod exhibe-
tur conſtat fuiſſe iuſſum vſq; de anno 1458. die
13. Martij per Excellentiſs. tunc Ducem Bar-
tolino de Eugubio Officiali ſuper hoſpitatio-
74 nibus æquorum in territorio Papiæ, vt quanto
citius exigeret onera hoſpitationis æquorum,
& Careggij (vt ibi appellat) pro tribus menſi-
bus currentibus, adhoc vt ex dictis pecunijs
ſatisfacere poſſet Dux militibus, & cataphrac-
tis, & ſic quod ſub nomine hoſpitationis ſtipē-
dia militibus ſoluere arctabantur eo tempore
ſubditi huius Dominij; Aduertendum eſt legi
in quadam ſententia lata per Excellentiſs. Fer-
rantem Gonzagam huius Dominij Guberna-
torem anno 1550. die 24. Maij fauore huius
Ciuitatis Mediolani, quod vſq; de anno 1536.
die 26. Auguſti Excellentiſs. Antonius Leiua
75 litteras dederat Ill. Magiſtratui, vt exigeren-
tur aurei 20. mille ſingulo menſe ab vniuerſo
Statu ſub nomine menſualis pro ſolutione ſti-
pēdij debiti militibus, quodq; in ipſa exactio-
ne ſeruaretur ea norma quæ data fuerat pro
exactione aureorum 50. millium facta tempo-
re Excellentiſs. Ducis Franciſci II. Sfortiæ.

Prout in eadem ſententia fit etiam mentio de
exactione facta anno 1542. menſe Aprilis iuſſu
76 Marchionis Vaſti de auro vno pro ſingulo fo-
colario, & hoc pro ſolutione ſtipendij militum
degentium cum Exercitu in partibus Peda-
montanis; Item de alia exactione facta eodem
anno menſe Auguſti de auro vno cum dimidio
77 pro ſingulo focolario ratione ſolutionis eiuſ-
dem ſtipendij militum; Item de alia exactione
aureorum centum mille duorum menſium cur-
78 ſu, pro ſuſtentatione eiuſdem Exercitus; Qua
de re conſtat longe antea fuiſſe impoſitū onus
menſualis pro ſolutione ſtipendij militibus
debiti, Et cum appareat huiuſmodi onus fuiſſe
vſu receptum dicto anno 1535. Præſumendum
eſt illud etiam viguiſſe ante annum 1530. & ſic
ante celebrationem dicti contractus; Nam & ſi
79 de præſenti non præſumitur in præteritū, Ta-
men quando concurrit aliqua coniectura, Tunc
80 planè de præſenti præſumi in præteritum do-
cet *Salycetus in l. ex perſona C. de probationibus, &
Alex. conſil. 16. col. pri. lib. 5. quos ſequitur Surdus
recitato conſil. 525. num. 30.*

Hoc autem in caſu concurrit coniectura vrgen-
tiſſima deſumpta ex peſſima temporum quali-
tate, quibus continua bella gerebantur, ac bel-
lorum ſuſpiciones imminebant vt ſupra ex Io-
uio doctum fuit; Non .n. credendum eſt in tan-
ta bellorum neceſſitate voluiſſe, ſiue potius
81 potuiſſe Principem eius ſubditos non onera-
re diuerſis, & exceſſiuis collectis pro militibus
ſtipendijs ſoluēdis, cum ipſemet Inuictiſs. Ca-
rolus Quintus tot Regnorum Dominus, & cō-
ſequenter, tot diuitijs potens ex mera neceſſi-
tate mediante dicti Antonij Leiuę, ac Marchio-
nis Vaſti opera tot onera ſupra explicata præ-
cipuè pro dictis aureis 100. mille curſu tantum
duorum menſium, & conſequenter duplicatū
menſuale impoſuerit ſubditis huius Dominij
pro ſolutione ſtipendiorum militibus debito-
rum.

Id quod clarius percipitur ex inſtrumento cele-
brato anno 1535. inter dictum Excellentiſs.
Ducem Franciſcum ex vna, & præſentem Ciui-
tatem Mediolani ex alia, in quo facta mentio-
ne de graui ære alieno, quo oppreſſus erat ipſe
Excellentiſs. Dux, quodq; onera quamplura
imponere fuerat coactus ad ſuſtinendum bel-
lum; promiſit Ciuitas eidem Excellentiſs. Du-
ci perſoluere eius portionem aureorum 104.
millium; Et vice verſa ipſe Excellentiſs. Dux
reducere ſpopondit prout ex tunc redaxit om-
nia onera Realia, & perſonalia, vel mixta addi-
ta oneribus ordinarijs ad primæuum ſtatum,
prout erant tempore pacis, ideſt anno 1521.
ſaluis nonnullis oneribus ibi præter ordinaria
expreſſè reſeruatis, Et in ſpetie ſalua ſumma
aureorum 53. mille debitorum Cæſareę Maieſ-
tati ſingulo anno vſq; ad integram ſolutionem
faciendam per totum annum 1537. Promitten-
do quod vlterius non imponeret, nec imponi
permitteret aliqua onera realia, vel perſonalia,
aut mixta ſub quouis colore ſaluo in caſu ne-
ceſſitatis præcedentis ex bello aperto, quod di-
rectè, & immediatè moueretur contra Statum
Suæ Excell. cui prouideri aliter non poſſet;

Promit-

Promittendo inſuper intra certum tempus cu-
rare quòd dicta Cęſarea Maieſtas omnia ſupra-
dicta conuenta approbaret.

Rurſus, quam magna, & intollerabilia eſſent one-
ra eo tempore ſlz. ante celebratum contractũ,
præter iam adducta; Intueamini quæſo quid-
quid ſcriptum reliquit recitatus Iouius in eius
hiſtoria libro 26. dum loquitur de his, quæ in
hoc Dominio acciderunt anno 1528. cuius ver-
ba hic referre iuuat; Inquit .n. ipſe auctor.

His ſuperatis difficultatibus, opportunèq; decep-
tis hoſtibus Balbianus paulò infra confluentes
Padum, & Ticinum contra oppidum ſuum, cui
bello iocoſoq; nomen eſt; lintribus copias tra-
iecit eamq; manum in ſperato incolumen An-
tonius Mediolani recreandam, veſtiendamq;
ſuſcepit; Is Tyronum Hiſpanorum aduentus
Inſubrum calamitates accumulauit, nam præ-
terquamquod, & ſtipendia præbere, & domi li-
beraliter alere veteres Germanos cogebãtur;
83 Tyrones etiam ſeminudos, & ab extrema in-
edia famellicos, ſuis laribus accipere, & do-
meſticis copijs tueri oportebat; Hæc longè gra-
uiſſima Ciuibus, Antonius vt militibus præſta-
ret, diræ cladis vectigal excogitauit, quo om-
nium pecunias abraderet, & ſingularum fami-
liarum fortunas euerteret; Seuero namq; edic-
to vir imperioſus, & ſeuus, à quoquam Cine
Cæteum coqui vetuerat quam venalia tantum
pania ederentur, conſtitutis eius monopolij ta-
bernis; Vnde eſurientes magno pretio panem
emerent; tanta edicti atrocitate vt pleriq; ino-
84 pes laqueo metu fame paſſim interirent; mo-
lendi vtiq; tritici percoquendiq; panis vetan-
tes leges; pauidius vulgus perhorrebat, ità vt
Antonius clariſſimam paulò ante, atq; opulen-
tiſſimam Italiæ Ciuitatem, importato ingenti
luctu longe omnium miſerrimam redderet, Tã-
ta ſlz. acerbitate, atq; ſeuitia crudeliſſimæ le-
gis auctoritatem tuebatur, vt vel ab egentibus
mulierculis, quę deſiderio panis ſubcinerij-
cias conficerent offulas, & in ſartagine placen-
tas oleo ſuffrixiſsent, contuſoq; in pilla tritico
farinam exprimere conaretur, pergraues pœ-
nas exigeret.

Vnde nil miſerabilius certè excogitari potuit, vt
huius Dominij ſubditi exceſſiuis oneribus eo
tempore opprimerentur; Et ſic cum ex prædic-
tis liquido conſtet adfuiſſe ante annum 1521.
onera ordinaria. Item ab ipſo anno 1521. ci-
trà quamplura extraordinaria, ac prope modũ
intollerabilia onera fuiſſe impoſita, eaq; ad-
huc durare ipſo anno 1535. Neceſsario conclu-
dendum eſt onera ipſa extraordinaria, & ex-
ceſſiua adſuiſse etiam anno 1530. tempore ce-
85 lebrationis dicti contractus cum probatis ex-
tremis medium probatum eſse dicàtur vulga-
tis iuribus.

Cæterum cum nunc alijs oneribus grauati non
ſint ſubditi huius Dominij, quam ſupra expli-
catis, vt etiam probat *Gallia conſ. 59. num. 44.*, lo-
86 co illorum antiquorum extraordinariorum
per Ducem Franciſcum abolitorum, ſubrogata
hæc fuiſse omnino concludendum eſt; Ad hoc
enim vt ſciatur, quid ſit onus primæua cauſa in-
ſpicienda eſt; cum onus ſubrogatum ſecundum
87 naturam eius in cuius locum ſubrogatur re-
gulari debeat *Bart. in l. vnica num. 30. C. de mulier.
& in quo loco lib. 10. Gall. recitato conſil. 59. num. 62.*
Ita in ſimili conſiderant DD. loquentes de tri-
butis, quæ Romanorum tempore perſoluebã-
tur à poſſeſſoribus prædiorum. Quia Roma-
no Imperio ceſsante alia onera ad illorum ſi-
88 militudinem adinuenta fuere, vt docet *Bar. in
l. placet num. 4. in fine C. de Sacroſ. Eccl.* Itaq; pro
prædijs interea ad Eccleſiam translatis teneri
Eccleſiã ad onera Ordinaria, ac ſi tributa præ-
89 dicta adhuc Romano Imperio perſoluerentur
habetur in *d. l. placet, vbi Iaſon. in prima lectura
num. 17. & in ſecunda num.* 20. Eſto quòd huiuſ-
90 modi onus loco tributi prædiale dicitur *l. in-
dictiones C. de annuis tributis lib. 10. ità probant Bello-
nus conſil. 40. num. pri. & Gall. conſil. 59. num. 7. &
ſequenti.*

Præterea cum onus taxarum equorũ, & ſalis im-
poſitum eſset in hoc Dominio ante annũ 1522.
91 vt teſtatur *Curtius Iunior conſil. 42. num. pri. & 5.*
loquendo de Prouincia Parmenſi quæ paulò
antea erat ſub Dominio Ducum Mediolani, &
91 percipitur ex *Boſſio tit. de Fiſco, & eius priuilegia
num.* 57. eaq; ratione impoſita fuiſſent ne mili-
tes, & equi per loca Status diſtributi vlterius
inde alimenta, ſiue ſtipendia acciperent (ali-
menta .n. loco ſtipendiorum ſuccedere docuit
experientia) ſed ſtipendia conſequerentur ex
pecunijs prædictis ſub nomine taxæ equorum
92 impoſitis, vt poſt *Bellonum conſil. 12. num. 3. &
Plotum in dicta l. ſi quando num. 27. teſtatur Gall. re-
citato conſil. 59. num. 60.* Procul dubio quod vbi
admittatur exemptus Dominus Montemerlus
ab ipſo onere taxarum equorum (prout hoc in
dubium non reuocatur) ab illius etiam dupli-
catione exemptus conſeruandus venit; Eſto
quòd duplicatio ad eundem finem fuit adin-
uenta pro ſolutione ſlz. ſtipendiorum militũ,
93 quia vbi militat eadem ratio idem ius cenſen-
dum eſt vulgata *leg. Titio, vbi glo. ff. de verb. oblig.*

Et ex his patet reſponſio circa alia onera taxi
equitatus, ac hoſpitationis militum tempore
Belli, vel Exercitus; Tum quia ea omnia com-
prehenſa fuiſse in dicta immunitate ſupra pro-
batum extitit; Tum etiam quia in dictis oneri-
bus extraordinarijs per Excellentiſs. Ducem
Franciſcum impoſitis ab anno 1521. citrà, &
dicto anno 1535. abolitis contenta fuiſse ſatis
liquet.

Additur vlterius, quod ſicuti qui tenetur ad onus
menſuale, tenetur etiam ad militum hoſpita-
tionem, & alia onera impoſita, ne milites ami-
ci, vel inimici hoſpitentur in Dominio Medio-
94 lani, & ſic ad onera impoſita loco hoſpitatio-
nis militum *Plot. dicto conſil. 59. num. 9.* Ita à con-
trario ſenſu qui non tenetur ad onus menſualis
exemptus etiã conſeruandus eſt ab huiuſmodi
oneri-

Digitized by Google

95 oneribus adinuentis pro ſolutione ſtipendij
militibus, ac eorundem hoſpitationibus ſuſti-
nendis pro quibus dicta onera menſualis, & ta-
xi equitatus fuerunt impoſita.

Supereſt tantum de onere imbotatus agere, quod
96 munus dicitur reale iuxta tradita per *Gall.*
ſæpius citato conſil. 59. num. 9. & 32. poſt Bart. in l.
pri. num. 37. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Cum
id ſuccedere affirmet loco cenſus qui ſingulo
anno Domino præſtatur quod ſi verum vti
veriſſimum eſt; comprehenſum pariter eſſe in
dicta immunitate tanquam tunc temporis exiſ-
tens, dicendum eſt. Non obſtante adducta
contraria præſcriptione de qua nullibi cõſtat;
eamq; probare teneretur Communitas, Et vbi
ex poſt fuiſſet impoſitum dictum onus id doce-
re deberet Communitas, Quamquam rationi-
bus, & fundamentis ſupra explicatis ad illud,
neq; teneretur D. Montemerlus etiam ſi poſt
contractum impoſitum fuiſſet, quia hoc pacto
nõ præſeueraretur exemptus ab omnibus one-
ribus ordinarijs, & extraordinarijs, vt in con-
tractu promiſſum fuit.

Neque omittendum eſt, quòd & ſi ex ſupradictis
ſatis liqueat non teneri D. Montemerlum ad
aliqua onera ex bello prouenientia, & conſe-
quenter ſuperfluum ſit diſerere quo caſu quali-
tas temporis Exercitus conſiderari poſſit, de
qua in dicta poſtrema ſententia Magiſtratus;
Nichilominus ſciendum eſt quòd non ex omni
militum extraordinariorum collectione in hoc
Dominio conſtituitur Exercitus; Et dici poteſt
impletam eſſe conditionem temporis Exerci-
tus; Quandoquidem Exercitus dicitur peditũ,
97 atq; Equitum ad gerendum bellum collecta
multitudo *l. 2. §. Exercitum ff. de his qui notantur*
infamia, Petrinus Bellus tr. de re mil. par. p. tit. 2. in
98 *fin.* Exercitui .n. præeſſe dicitur is, qui legio-
nes cum ſuis auxilijs ab Imperatore commiſſas
adminiſtrat, vt habetur in dicto §. *Exercitum,*
Id quod conuenit ijs, quæ tradit *Vegec. de re mi-*
lit. lib. 2. cap. 4. viz. ſingulos Conſules aduerſus
hoſtes binas duxiſſe legiones, additis auxilijs
ſociorum; Et ſic cum in legione, ſena millia ar-
99 matorum interdum amplius militari ſoleant,
teſtè eodem *Vegetio dicto lib. 2. cap. 2. & Petro*
Gregorio ſyntag. iuris par. 2. lib. 19. cap. 3. num. 20.
100 Cumq; ſociorum auxilia ſaltem ad tantum-
dem militum numerum aſcendere conſueuiſ-
ſent; Ex viginti quatuormille militum conſti-
101 tui Exercitum dicendum eſt, & conſequen-
ter huiuſmodi tempus Exercitus non adue-
niſſe affirmandum eſt, niſi tot militum nume-
rus collectus fuerit in hoc Dominio.

102 Planè quod, cum Exercitus ab exercitio ſit
vocatus *l. p. § fin. ff. de teſt. mil. Petrinus Bellus all.*
tit. 2. num. 5. poſt Vegetium lib. 2. cap. p. de re milit. ac
nouiſſimè Petrus Gregorius alleg. lib. 19. cap. 8. nu. p.
par. 2. Vbi non ſe exercuerint milites in Caſtris
103 dici non poteſt eueniſſe tempus Exercitus de
quo in dicta ſententia.

Præterea Exercitus non dicitur completus ſiue
iuſtus, niſi etiam tormenta maiora, & alia ſimi-
lia contineat, veluti antiquo tempore Elephã-
104 tũ, & Turribus depugnãtiũ copias, & Curruũ
Phalanges, vt innuit *Petrus Gregorius memorato*
cap. 3. num. 2. ac percipitur ex Iouio lib. 27. eius hiſ-
toriæ fol. 57. tergo. loquendo de bello quod per
Aurantiũ Cæſarianorum militum Imperatorẽ
in Etruria gerebatur; Vnde tempus Exercitus
aduenisſe non dicitur in caſu noſtro, niſi colle-
cto dicto munere peditum, & equitatus, ac pa-
ratis maioribus tormentis, & equitibus pro il-
lis vehendis, vnà cum copia comeatus, & pecu-
latus, & aliorum huiuſmodi generis rerum ad
Exercitum ſuſtinendum parari ſolitarum. Id
quod ab anno pacis vniuerſalis slz. 1559. citrà
105 non eueniſſe in hoc Dominio certum eſt.

Niſi tempore quo Marchio Inoioſæ cõſtitutis Ca-
ſtris ad Ciuitatis Aſtenſis oppugnationem ſe
contulit anno 1614.

Et ex his ſatisfactum eſſe exiſtimo excitatis obie-
ctis, ac D. Montemerlum omnino ab omnibus
oneribus etiam belli cauſa impoſitis immunem
eſſe preſeruandum pro recitatis bonis quod
iuris eſſe cenſeo, ſaluo ſemper &c. Mediolani
die 15. Aprilis 1621.

Ad L. Omnip. Dei, atq; Deiparæ ſemper
Virginis Mariæ.

Iulius Cæſar Caluinus I. C. Coll.
& Orator Derthonenſis.

106 His attentis, partes compoſuit Ampliſs. Se-
nator Bellonus Arbiter electus condemnando
tantum D. Montemerlum ad ſoluendam certã
onerum portionem, ratione hoſpitationis mili-
tum, Quando eius numerus vigintimille conſti-
tueret cum tunc iuſtum Exercitum ille forma-
ret.

107 Cæterum bina alia ſalis augumenta impoſita
fuerunt his ſubditis ſuperioribus annis, & no-
uiſſimè aliud notabile augumentum aſſium
slz. triginta ſex pro ſingulo ſextario ſalis im-
poſitum fuit currenti anno 1637. per Excellen-
tiſsimum D. Marchionem de Leganes huius
Dominij Gubernatorem, quod inconcuſsè exi-
gitur.

S V M M A R I A.

Legitima ſemel per filium recepta à Patre vlterius cau-
ſa conſequi eam nequit num. 1.

Dos ſemel ſoluta per Patrem, aut fratres filiæ iterum
ſolui non debet num. 2. & 3. Contrarium verius vbi
ea conſumpta ſit abſq; mulieris culpa ne filia indotata
remaneat num. 4. 6. 9. limitatur num. 7. & 10. De-
claratur num. 16. & 17. limitatur iterum num. 18.

Dotatio dicitur neceſſitas præciſa num. 5.

Pater tenetur dotare filiam etiam dotatam ſi dos amiſſa
eſt etiam culpa filiæ num. 8.

Matrimonia impediri nequeant num. 11.

Specialia duo admittuntur ſimul concurrere ex eodem
fonte fauore dotis, ſiue matrimonij num. 12. & 13.

Obli-

Obligatio dotandi filiam, aut ſororem dicitur obligatio legalis num. 14.

Obligatio legalis ſemper durat donec durat cauſa finalis inductiuè ipſius obligationis num. 15.

Pater cuius conditio facta eſt deterior non tenetur redotare filiam qui dotem amiſſit, niſi in quantam eius ſubſtantiæ qualitas patitur num. 19. & 35. quod arbitrio Iudicis remittitur num. 20. Idem procedit in fratre num. 34. contra per Tiraquell. num. 37.

Appellatione rei etiam pars illius continetur num. 21.

Dos conſtituta diminui non debet etiam ſi diminuta ſint facultates dotantis num. 22. 30.

Dos auctis facultatibus dotantis augenda num. 23. Contrarium num. 28, & 30.

Legitima aſſignata filio per Patrem augeri non debet auctis patris facultatibus num. 24. Contrarium num. 27.

Legitima debetur tantum tempore mortis Patris nu. 25.

Dos debetur tempore contracti matrimonij, vt eius oneribus deſeruiat num. 26.

Pater dotem conſtituens filiæ tempore matrimonij non poteſt dici doloſè agere cum diuinare non poſſet ſe auenturum, vel diminuiturum facultates num. 29.

Commodum qui ſentit, incommodum etiam ſentire debet num. 31.

Dos iterum tradi debet filiæ, vel ſorori ſi ea omnem adhibuit diligentiam, vt illam recuperaret num. 32. 33.

Filia quæ iterum dotanda eſt conferre tantum debet actionem quam habet contra bona viri num. 34.

Auctoritas Doctoris contra multorum opinionem nihil releuat num. 38.

Dotaſſe non dicitur is qui dotem dedit poſtea ab alio euictam num. 39.

Satisfactum dicere non debemus ſi non durat ſatisfactio num. 40.

Filia, ſiue ſoror ſemel dotata, quæ abſq; culpa propria dotem amiſit, An iterum dotari debeat. Cap. CXXXVII.

EGregia eſt illa quæſtio, dum matrimonio collocata filia per Patrem, vel fratres eiq; numerata dote, quæ diſſipata deinde fuit per maritum ad inopiam vrgentem, Adeò quod mortuo marito indotata penitus remanſit Vxor vtrum iterum à Patre, vel fratre dotari debeat, qui caſus nõ rarò euenire ſolet.

Huic quæſtioni conferre videntur, quæ ſcripta fuerunt in ſuperiori libro cap. 74. dum actum fuit an filio inopi, qui recipiendo partem iurauit de cætero non petere alimenta; Cum filius qui à patre legitimam ſemel recepit, amplius eam conſequi nequeat etiam patre mortuo, vt
1 affirmant *Doctores in l. in quartam ff. ad l. falcid. quos ſequitur Thob. Nonius conſil. 95. num. 10, & Honded. conſil. 74 num 37, & 54. lib. 2. amplè Giurba ad ſtatut. Meſſanæ cap. 5. Glo. 7. num. 3. par. p.*

Et hanc partem tenuit *Bart. in l. ſi cum dotem §. p. nu.*
2 *2. ff. ſol. matr. vbi Alex. num. 6. hanc communem eſſe opinionem profitetur*; *Hoc idem probauit idem Bart. in Auth. quod locum num. 46. C. de collat. & Campeg. de dote par. p. qu. 26. Bal. Nouell. de dote par. p. priuileg. 5. num. 16. Boer. deciſ. 131. num. 5. Quos ſequitur Ludou. Moliua tr. de primogen. hiſp. lib. 2. cap. 16. num. 23, & 25*; Ex primo etenim actu ſo-
3 lutionis dotis obligatio Patris, ſiue fratris dicitur perempta *l. prout quisq; 80. ff. de ſolutionibus, & ibi ſcrib. omnes.*

De AEQVITATE tamen contrarium verius eſt, vbi abſq; filiæ, ſiue ſororis culpa, dos fuit amiſ-
4 ſa, Quia tunc vel fortuito caſu, vel Viri prodi-
5 galitate id euenit, & cum dotatio dicatur neceſſitas præciſa, *Oſaſc. deciſ. 167. num. 35. & Crau. in conſil. 2. pro genero num. 4. Gratian. lib. 4. cap. 689. num. 12*; Iterum eam dotari debere per Patrem, aut fratrem ſcribunt *Bart. in l ſi cum dotem § p. nu. 2. ff. ſol. matr., & ibidem Bal. Ang. & Alex. idẽ Bald. in d. Auth. quod locum C. de collationibus, Caſtrenſ. conſil. 80. num. 2. lib. p. Socin. Sen. conſil. 291. nu. 4. lib. 2. & conſil. 5. num. 2. & 7. lib. 4 Iaſ. in d. Auth. quod locum num. 7. de collation. Boer. cit. deciſ. 131. num. 5. & 6. Tiraquell. in l. Boues §. hoc ſermone limit. 14. nu. 4. & num. 14. quos ſequitur Menoch. conſil. 178. nu. 5.*

Hanc ſententiam amplectitur etiam *Moliua d. lib. 2. de primog. cap. 16. num. 23, & 25. quem ſequitur Lupus tr. de illeg. comm. 2. § p. ſub num. 18 Verſ. Sed*
6 *quo ad dotem, & verſ. Vt vbi dos*; Omnes enim dicti Scribentes perpendunt, non adfuiſſe dolum, aut culpam mulieris dum dotem amiſſit, quæ idcirco iterum dotari debet, vt expreſsè tradit *Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 792. nu. 10.* Quamuis præcedente eius culpa ſiue dolo, hoc damnum ſentire non deberet Pater ſiue frater, vt ſubijciunt etiam Doctores in contrarium allegati, Qui tamen Pater, etiam data filiæ culpa, aut dolo alimentationem neceſſariam euitare
8 minime poſſet, vt diximus ſupra in *all. cap. 74. num. 11. cum plur. ſeq.*

Quam concluſionem magis AEQVAM, Communiorem, & veriorem eſſe docet idem *Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 362. num. 14. & lib. 3. cap. 466. num. 2, & lib. 4. cap. 689. num. 12. cum plur. ſeq.*, *Et quam ſequitur etiam Fontanella de pact. nuptial. clau. 4. glo. 26. num. 22. cum ſeq. plur.*; Præſertim quando Pater, ſiue frater dotem conſignauit Viro
9 filiæ, aut ſororis, ſiue debita cautione, Quia tũc cum filiæ, aut ſorori nihil poſſit imputari, priuata remanere non debet eius dote, maxime
10 poſtquam Vidua remanſit, quidquid eo conſtante matrimonio non eſſet redotanda.

Non enim ita faciliter iterum nubere poſſet Mulier; ſi ad nouam dotem non teneretur Pater, aut frater, & conſequenter impediretur matri-
11 monium, quod non eſt permittendum, vt in puncto concludit *Menoch. de Arbitr. caſu 182. nu. 57. & Surd. de Alimentis tit. 7. qu. 5. nu. 7. quos ſequitur Gratian. cit. cap. 466. ſub nu. 2. & d. cap. 792. num. 4. lib. 4.* Quia fauore matrimonij, & dotis
12 multa admittuntur in iure priuilegia, Et etiam duo ſpecialia circa idem admittuntur, etiamſi
13 ex eodem fonte naſcantur, vt habetur in *l. vlt.*

& ibi

Digitized by Google

& ibi Bal. C. ad Velleianum, Card. Mant. de tacit. &
ambig. lib. 12. tit. 12. num. 7.

Præterea cum obligatio dotandi filiam, ſiue ſoro-
14 rem ſit obligatio legalis, *l. p. §. ſi impuberi ff. de*
collat. bonorum, l. quoniam nouella C. de inoff. Teſtam.
l. in quartam ff. ad l. falcid. Theſaur. Iun. in Addit. ad
15 *deciſ. patris 159.* Ea ſemper durat quantum re-
manet cauſa finalis inductiua ipſius obligatio-
nis, ſeu ipſa neceſſitas *Bal. in l. qui per ſalutem 33.*
ff. de iureiur. Boer. d. deciſ. 131. num. 3. Campeg. de do-
te par. p. q. 26. poſt mediũ, & Gratian. recit. cap. 466.
num. 6, quod etiam comprobat in d. cap. 689. num. 12,
cum ſeq. lib. 4.

Et hanc concluſionem procedere ſiue in totum
16 ſit dos deperdita, ſiue pro parte diminuta pro-
bat idem *Gratian. cit. cap. 466. num. 3. & diffuſius*
in dicto cap. 792. per totum lib. 4. Cum ſemper Pa-
17 ter teneatur ad tantundem, Quaſi debeat illã
totam conſeruare pro filia, Niſi conditio patris
18 fuiſſet facta deterior, & contigiſſet diminutio
ſubſtantiæ illius, Quia tunc non tenetur redo-
tare, niſi in quantum eiuſdem ſubſtantiæ virtus
19 eſt per *Tex. in Auth. de Aequalit. dotis §. quia verò*
Auth. ſed quamuis C. de rei Vxor act. Boer. deciſ. 137.
num. 2. Menoch. conſil. 370. num. 27. Alciat. conſil. 35.
20 *num. 3. lib. 5. tom. 2;* Et in hoc ſtatur arbitrio Iu-
dicis, vt inquit *Cynus in d. Auth. ſed quamuis, quem*
ſequitur Socin. conſil. 57. nu. 31, lib. 4, Rebuff. Ad Conſt.
21 *Regni tit. de ſent. prouiſ. art. 3. glo. p. nu. 4.* Quia ap-
pellatione rei etiam pars continetur, *l. 4. § p. ff.*
de damno infecto, l. dotale, l. p. §. prædij ff. de fundo do-
tali, & l. appellatione rei ff. de verb. ſignif. & ibi Re-
buff. col. 2.

Quamuis regulariter Dos conſtituta non debeat
22 diminui ſi poſtea ſunt diminutæ facultates, vt
ducto argumẽto à ſpeciali probatur in *d. Auth.*
ſed quamuis C. de rei vx. act. Cephal. conſil. 265. n. 18;
23 E contra verò auctis facultatibus poteſt ea au-
geri, vt tradit *Card. Mant. d. lib. 12. tit. 24. num. 4, &*
12. Qui num. 6, ſcribit, quod, ſi legitima viuo Pa-
tre fuerit aſſignata filio, Auctis patris faculta-
24 tibus, non debet ea augeri, vt pleriq; tradunt
in *Auth. nouiſſ. C. de inoff. teſtam. & in l. ſtipulatio hoc*
modo concepta de verb. oblig. Quandoquidem, cum
25 legitima debeatur tantum tempore mortis
Patris, *l. p. §. ſi impubere ff. de collat. bon. & l. cum*
quæritur de inoff. teſtam. Dos verò tempore con-
26 tracti matrimonij, vt eius oneribus poſſit de-
ſeruire, *l. qui liberos C. de ritu nupt., & l. vlt. C. de do-*
tis præmiſſ. l. ſi pater in fine ff. de iure dot. & l. pro
oneribus C. eod. tit.; Contrarium potius verius eſſe
27 dignoſcitur, Vt slz. legitima tradita debeat
augere auctis facultatibus; quia illius in liqui-
datione, tempus mortis inſpicitur *d. l. p. §. impu-*
beri ff. de collatione bonorum, vt probat Curt. Sen. conſ.
83. col. 3, & Ripa in cap. cum M. num. 38. de Conſtitut.
Iaſ. in l. quod ſeruius num. 12. ff. de condit. ob cauſam,
28 *& in d. Auth. nouiſſ. num. 9. Cephal. conſil. 65. nu. 17.*
Non dos vt tradit *Card. Mant. d. tit. 24. n. 8, & 13.*
Dum enim Pater dotem dedit filiæ pro viribus
patrimonij, quod habebat tempore nuptiatũ;
29 Non poteſt dici in dolo malo verſari, Quia nõ
potuit diuinare, ſe poſſe fieri locupletiorem,
Tiraquell. in l. ſi vnquam num. 36. de reu. donationi-
bus, Couar. in cap. Quamuis par. 3. §. 4. num. 7. in fine
de pactis, Rimin. Iun. conſil. 97. num. 23, & caſ. 317. nu.
15. Menoch. de arbitr. caſu 149. num. 16. quos ſequitur
Mant. d. tit. 24. n. 8. lib. 12, Vbi tradit quòd quem-
admodũ ſi facultatis diminutæ eſſent poſt pro-
30 miſſam dotem, non idcirco diminueretur dos;
Ita è conuersò, vbi illæ augumentum feciſſent
patienter ferre debet filia, ſi minorum dotem,
quam auctio ſubſtantiæ paternæ requireret,
fuit conſequta iuxta regulam, qui commodum
ſentit incommodum etiam ſentire debet *vul. l.*
31 *ſecundum naturam ff. de reg. iuris, de qua Menoch.*
conſil. 116. num. 37.

Et eo fortius iterum redotari debet filia à Patre,
ſiue ſoror à fratre, Quando non ſolum citra
eius culpam inops factus fuit eius maritus; ſed
etiam ſi diligentiam adhibuit mulier, vt dotem
32 recuperaret ab hæredibus Viri; Cum in ea nul-
la etiam poſſit conſiderari culpa, vel negligen-
tia in exigendo; qua ceſſante iterum ei conſti-
33 tuenda venit dos *Alex. in d. Auth. quod locum nu.*
9. C. de collation. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 42. nu.
34 *11,* Quæ mulier idcirco conferre tantum debet
actionem, quam habet contra viri bona, etiam
inanem, eamq; cedere Patri, ſiue fratribus, vt
iterum redotetur, vt concludit *Gratian. all. cap.*
466. num. 8, & 9.

Si tamen patris conditio deterior facta fuiſſet, &
dimuntio eius ſubſtantiæ contigiſſet poſt datã
filiæ dotem; Non teneretur tunc redotare filiã,
cuius data dos, ſiue pars eius conſumpta fuit à
35 viro, Niſi in quãtum adeſt virtus eiuſdem ſub-
ſtantiæ, vt probat *Menochius conſil. 270. num. 7. &*
Socin. conſil. 57. num. 3. lib. 4. iuxta §. quia verò in
Auth. de æqual. dote Gratian. d. lib. 4. diſcept. for. cap.
792. num. 2.

36 Quæ concluſio æque procedit in fratre ſicut in
Patre quando frater ſororem dotauit, ex pa-
ternis bonis, ſiue eorum intuitu, in quibus for-
taſſis filia non poteſt ſuccedere vigore ſtatuti
prohibentis ſucceſſionem fœminis, extantibus
maſculis, quidquid in contrarium multi affir-
37 marint, Inter quos *Tiraquellum, Coſtam, Cepol.*
Alex. Iaſon. & Afflict. enumerat Gratian. all. cap.
792. num. 16., quos poſtea contra fratrem pro-
cedere concluſionem deinde affirmaſſe teſta-
tur ibidem *Gratian.*, & ſic tantum remanere cõ-
trariam opinionem *Barboſa in l. p. par. 4. num. 140.*
ff ſol. matr., & Boerij deciſ. 131. nu. 8. quorum auc-
38 toritatem inter tantos nihil releuare conclu-
dit *Gratian. num. 17,* Et quia verè non dicitur do-
39 taſſe, qui dedit dotem poſtea ab alio euictam,
Bal. in d. l. quoniam nouella C. de inoff. teſtam. Surd.
40 *de alim. tit. 7. qu. 20. num. 12,* Prout ſatisfactum
dicere non debemus ſi non duret ſatisfactio, *l. p.*
§. quod ait Prætor ff. quorum legatorum.

SVMMARIA.

Obſcurum, & incertum dicitur, quod generaliter dictum,
ſiue promiſſum eſt num. 1. *Incer-*

Incertitudo redditur ſtipulationem iuntilem num. 2. limitatur in dotis promiſſione num. 8. 10. & 11. ac num. 17. & num. 24. limitatur cauſ. Incerta non relenat num. 2. contrarium num. 7.
Incertitudo remonet omnem conſenſum num. 3.
Productio iurium generica nihil relenat num. 4.
Omnis diſpoſitio redditur ineſſicax ob incertitudinem num. 5. & 11.
Exhibere eſt in actis præbere num. 6.
Certa dicitur quantitas dotis quæ poteſt colligi ex facultatibus promiſſoris num. 8. & 20.
Quæ concluſio declaratur num. 9.
Pactum nudum regulariter non parit actionem num. 10.
Specialia duo ſimul admittuntur fauore dotis etiam ſi ex eodem fonte naſcantur num. 12. & 14.
Dotis fauore tacita inducitur hyppoteca bonorum mariti num. 13.
Specialia duo ſimul admittuntur fauore dotis etiam quando ex diuerſis fontibus oriuntur num. 16.
Dotandi onus ſpectat ad Patrem, et eo mortuo ad fratres, ſiue ad Tutorem num. 18. 19. & 37.
Dotis promiſſio in genere facta per Patrem, aut fratres, ſiue Tutor declaratur arbitrio Iudicis num. 21. & facta per extraneum num. 30. cum ſeq.
Mulier præſumitur omnia bona dediſſe in dotem Viro, ſi ille talis eſt dignitatis, vt tantam meretur dotem num. 22.
Matrimonium poteſt conſiſtere ſine dote num. 23.
Quod fauore alicuius inductum eſt retorqueri non debet in eius odium num. 25.
Reipublicæ intereſt mulieres eſſe dotatas num. 26.
Dos ſolui debet Marito, vt onera matrimonij ſuſtinere valeat num. 27.
Mulierem indotatam non eſt ferendum num. 28.
Pro dotis promiſſione pronunciandum eſt num. 28.
Fides data adimpleri debet num. 29.
Pretium, ſiue aliquid aliud remiſſum arbitrio alicuius ſe non fuit declaratum arbitrio boni Viri ideſt Iudicis remiſſum dicitur num. 32. cum ſeq.
Intellectus l. p. C. de dotis promiſſionem num. 34.
Mulieri viduæ indotatæ debitor quarta num. 35.
Diuerſa ratio diuerſum ius num. 36.
Filius tenetur ex proprijs bonis dotare Matrem iuuenem quæ indotata eſt num. 38.
Ex duobus malis minus eſt elegendum num. 38.

Promiſſio dotis etiam in genere facta an valeat. Cap. CXXXVIII.

Continuando materiam dotis, quæ vſitatiſſima in foro eſt; Quæritur, ſi quis promiſſit dare dotem cuidam mulieri non expreſsa certa quantitate, Vtrum promiſſio hæc de iure ſuſtineatur.

Et ſanè in iure perſpicuum eſt obſcurum, & incer-
1 tum videri quod generaliter dictum, ſiue promiſſum eſt l. Ita fidei ff. de iure Fiſci; Regulariter
2 enim incertitudo, inutilem reddit ſtipulationem, ſicut legatum, l. Ita ſtipulatus la grande ff. de verb. oblig., Adeò quòd licet dos ſit fauorabilis;
2 Tamen ſi neq; ſpecies, neq; quantitas certa ſit expreſſa, ſed ſolum in inſtromento ſcriptum ſit quod quis dotem dare promiſſerit; huiuſmodi promiſſio non videtur valere, quia non parit actionem Tex. eſt in l. p. C. de dote promiſſa,
3 l. Salarium C. mandati, Quia incertitudo remouet omnem conſenſum à toto, & à parte, l. decem ff. locati, Surd. conſil. 235. num. 9, & conſil. 264. num. p. cum ſeq. Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 682. nu. 7. cap. 715. num. 7, & 8. ac cap. 736. num. 61.

Idem dicitur de generica repetitione, ſiue verbali generica productione iurium per quam Iudici
4 non poteſt innoteſcere repetentis, ſiue producentis acta producta, neq; Notarius poſſit illa reperire, & oſtendere Iudici, Quia ratione incertitudinis vitiatur actorum repetitio, ſiue verbalis productio, prout quælibet diſpoſitio
5 propter eandem rationem redditur ineſſicax, & inualida, l. ſi fuerit ff. de rebus dubijs, l. qui ex pluribus ff. de manumiſſ. teſtam. Bart. in l. ſi quis ſeruu. §. ſi inter ff. de leg. 2. Alex. conſil. 42. col. 2. lib. 6. Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 736. num. 85. & lib. 5. cap.
6 1000. quod eſt vltimum num. 19, Exhibere enim eſt in actis præbere iura cum facultate videndi, & legendi, vt explicat Rebuff. in l. natura cauillationis 177. col. vlt. ff. de verb. ſignif. Gratian. loco rel. num. 17.

De AEQVITATE tamen fauore dotis valet hu-
7 iuſmodi promiſſio etiam incerta, & ſine expreſſione certæ quantitatis iuxta l. cum poſt §. gener. ff. de iure dotium, & l. 3. C. de dote promiſſ. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 12. num. 3. par. p. qui hanc communem eſſe Doctorum opinionē teſtatur, quam veriorem, & AEQVIOREM, & in dubio recipiendam eſſe probauit Socin. Iun. in l. p. num. 19. verſ. ſecundo, Socin. ff. ſol. matrim. quem refert Card. Mant. d. tit. 12. ſub num. 12. in fine.

Vt enim exprimit Imperator, Alex. in d. l. 3, Videtur eo caſu boni Viri arbitrium ſtipulationi in-
8 ſertum eſſe, Ita vt certa intelligatur quantitas dotis, quæ colligi poteſt ex facultatibus promiſſoris, & ſecundum dignitatem viri, vt ibi exprimit Glo. in verbo videtur per l. puero, & l. cum poſt § gener. ff. de iure dotium, Et hanc ſententiam amplectitur Affl. deciſ. 337. num. 10. vbi ita iudicatum fuiſſe per Sacrum Concil. teſtatur, Cum id conueniat AEQVITATI, & ibi Vrſil. quod procedere de AEQVITATE canonica teſtatur. idem tradit Rendina in eius promptuario tit. de reg. iur. ſub num. 7. fol. 610. poſt Gomezium var. reſol. lib. 2. cap. 11. in fine de qualit. contractuum fol. mihi 217. Ad rem faciunt ea, quæ tradit Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 752. num. 79. & lib. 5. cap. 852. nu. 34. cum ſeq. Quamuis Vrſilius loco relato declarat concluſionem tantum procedere, quando
9 à principio dos fuit conſtituta, vel promiſſa ſine expreſſione certæ quantitatis, Vel in legato de dote facto, qui etiam loquitur de dote reſtituenda, vt ibi videri poteſt.

Neq; obſtant in contrarium allegata, quæ in alia materia loquuntur, non de dote; & l. p. C. de dotis
10 promiſſione, Pariter non reſiſtit, Quia quidquid

Glo.

Glo. reſpondit vlz. quod dotis promiſſio in-
certa non valet cum duo ſpecialia concurrant,
10 Vnum quod dos nudo pacto fuit promiſſa, &
pactum nudum regulariter non parit actionem
l. Iuriſgentium §. ſed cum nulla, & §. quinimo ff. de
11 *pact., & l. ſi tibi C. locati*, Alterum eſt, quod dos
erat incerta, & promiſſio incerta, ſecundum
regulas iuris communis non valet iuribus ſu-
pra deductis.

Certum enim eſt fauore dotis, duo etiam ſpecia-
lia circa idem admitti, etiamſi ex eodem fonte
12 naſcantur, quod magis eſt *Tex. eſt in l. Vltima, et*
ibi Bal. C. ad Velle.. Vbi ſi mulier pro dote inter-
ceſſit, non habet exceptionem Velleiani, & ex
pacto nudo poteſt conueniri, Idemq; probatur
ex l. p. in prin. et §. & vt plenius C. de rei Vxor. act.,
13 Vbi ſi maritus dotem recipiat, Tacita induci-
tur ſtipulatio, & tacita hyppotheca, Q... duo
ſpecialia manent ex eodem fonte; N...rum, ex
fauore, qui dotibus exhibetur, ... ideò ſimul
14 admittuntur, quia non ſunt ...pugnantia ... vt
ſcribit *Socin. Iun. in l. Ita ſti...latus num. 93. ff. de*
verb. oblig. & conſil. 54. nu... 13. cum ſeq. lib. 2. quem
ſequitur Mant. d. tit. 12. ...m. 7.

Idem etiam habetur *...l. litibus C. de agr. & cenſ. lib.*
11, & in l. cum de ... re verſo ff. de vſuris, Vbi fauore
dotis ex lon... vſurarum præſtatione in cauſā
15 dotis, d...lex inſurgit præſumptio, Altera,
quòd ...eceſſerit quæſtus promiſſæ dotis in
qu...titate correſpondente ad vſuras ſolutas,
...tera quòd vſuræ fuerint promiſſæ; Et ſic du-
plex colligitur præſumptio, Altera circa prin-
cipalem, altera verò circa acceſſorium, vt Egre-
giè explicat *Peregr. deciſ. 53. num. 9.*

Prout in quacunq; materia duo ſpecialia ſimul
16 etiam concurrere poſſunt, quando naſcuntur
ex diuerſis fontibus, vt explicat *Bart. in l. ſi is qui*
pro emptore num. 71. de vſucap. Alex. in l. ſciendum
num. 2. ff. de verb. oblig. Iaſ. in l. Singularia num. 6. ff.
ſi cert. pet., Atqui *in d. l. p.* Vnum ſpeciale oritur
ex publico inſtrumento, quia Verbum promit-
to ſcriptum in inſtrumento intelligitur per
ſtipulationem *d. l. ſciendum de verb. oblig.*, Alterū
verò, quod promiſſio incerta valeat, proficiſci-
17 tur ex fauore dotis, quæ ſemper, & vbiq; præ-
cipua eſt, *l. p. ff. ſol. matr.* & ideò ſuſtineri debet,
Ita eleganter arguit *Card. Mant. d. tit. 12. num. 6.*

Qui auctor poſt Socinum, diſtinctionis fœdere,
repugnantes Doctorum opiniones, & iura quæ
videntur contraria, nititur conciliare (quæ ta-
men nos ſatis cōciliaſſe arbitramur dum prio-
ra de rigore iuris, poſteriora verò de AEQVI-
TATE procedere affirmauimus) Vel enim (in-
quit *Mantica num. 8. cum tribus ſequen.*) dotem in
genere Viro promiſſit mulier ipſa, quæ nubſit;
Vel dotem promiſſit, is qui tenebatur dotare,
vt pater, vel eo mortuo frater ad quem Paterna
18 hæreditas peruenit iuxta *l. vlt. ff. de dotis promiſ-*
ſione, & l. qui liberos de ritu nuptiarum, Aut Tutor,
ſiue Curator, quibus etiam ratione offitij onus
19 dotandi incumbit, *l. tutor ſecundum dignitatem ff.*
de adminiſtr. tutorum, Et in his omnibus caſibus
promiſſio valet, quia non eſt omnino incerta
20 cum facilè poſſit declarari, vt loquitur *d. l. cum*
poſt §. gener, & l. ſiue generalis, ac l. quæro ff. de iure
dotium, & l. ſi filia ff. de leg. 3. quam ſententiam ſequi-
tur Ripa in l. p. num. 18. ff. de verb. obligationibus, Ho-
rum enim promiſſio præſertim eiuſdem mulie-
ris, quæ nubſit, poteſt etiam arbitrio boni Viri
21 declarari pro modo facultatum, & dignitate
natalium.

Id quod clarius apparet ex iïs, quæ ſcripſimus ſu-
pra in *cap. 86. num. 2. cum ſeq.* dum probauimus
mulierem præſumi om..a bona dediſſe Viro
in dotem, ſi nulla pro...iſſa dote, maritus ſit tali
22 præditus dignitat.., Vel tot diuitijs polleat, vt
tanta dote dig...ſit iuxta *glo. in l. Mulier bona*
ſua ff. de iure ...tium, & ſcribit idem Card. Mant. de
tacit. & ambig. hoc eodem libro 12. tit. 10. num. 27.
& tit. 14. num. 4. 6. & 7, & tit. 21. num. 27, Namq;
ſi nulla facta dotis promiſſione AEQVVM eſſe
arbitratur lex, vt omnia bona Viro in dotem
dederit mulier, Quanto fortius hoc affirmandū
erit, quando mulier dotem ſanè promiſſit, ſed
non expreſſit quantitatem; Et ſic conuincitur
Socin. in d. l. p. n. 53. verſ. ideò conſidera ff. ſol. matr.,
dum voluit huiuſmodi dotis incertæ promiſ-
ſionem factam per mulierem inualidā, & inuti-
23 lem eſſe cum poſſit conſiſtere matrimonium
ſine dote, *l. vlt. de repudijs*, Et ita rationi rari vi-
detur *Mant. loco relato num. 10.*

Aut dotem incertam promiſſit extraneus cui nō
incumbebat onus dotandi, & eo caſu res magis
dubia redditur, cū ab vna parte nuda, & incer-
24 ta promiſſio dotis videatur ineſſicax iuribus
ſupra deductis, Ab altera autem parte, cum do-
tis fauor vndiq; ſit ampliandus, & ne quod pro
25 mulieribus inductum eſt, aduerſus eas con-
uertatur, *l. Vim §. accedit verſic. ne quod mulieribus*
de rei vxor. act., Et Reipublicæ interſit mulieres
non modo à Parentibus; ſed etiam ab extra-
26 neis eſſe dotatas, vt poſsint nubere, & replere
liberis Ciuitatem, *l. p. ff. ſol. matr.* quarum dotiū
priuilegia recenſet *Anneus Robert. lib. 4. rerum*
Iudic. cap. 19. pag. 879; Quippe maritis etiam
ſuccurrendum ſit, ne ex promiſſione dotium
27 decepti, non valeant onera matrimonij ſuſti-
nere *l. pen. ff. de iure dotium, & l. pro oneribus C. eo-*
dem tit.

Quia vt inquit Imperator *in l. generaliter C. ad Sena-*
tus Velle., neq; enim ferendum eſt quaſi caſu
fortuito interueniente, mulierem fieri indota-
28 tam, & ſic à Viro forſitan repelli *Anneus Robert.*
rerum Iudic. lib. 3. cap. 11. fol. 655. circa medium, Pro
28 dotis promiſſione pronunciandum eſſe vide-
tur, vt concludit *Card. Mant. cit. tit. 12. n. 15. præ-*
ſertim verſic. ſecundo extenditur, Vbi expreſsè id
procedere affirmat etiam in promiſſione facta
per extraneum, poſtquam multa hinc inde pro
vtraq; ſententia deduxiſſet, Cum ſiue iure Sū-
29 mo, ſiue AEQVITATE contendamus, Quid
erit AEQVIVS quam id quod conuenit, præſ-
tari, fidemq; datam adimpleri, vt ſcribit *An-*
neus Robert. d. cap. 11. fol. 656. in princip.

O Quamuis

Digitized by Google

Quamuis contrariam opinionem, huiuſmodi ſci-
licet promiſſionem ab extraneo factam, nulla
30 adita qualitate ad arbitrium ipſius promittentis, vel alterius inefficacem omnino reddi, &
vitiari ob incertitudinem *d. l. p. C. de dotis promiſſione probauerit Socin. in d. l. p. nu. 30 ff. ſol. matr.*,
31 Quia nihilominus arbitrium boni viri ſemper
tacitè intelligitur ineſſe in huiuſmodi generica promiſſione, vt ſcribit *Mant. all. tit. 12. num. 19. per d. l. 3. C. de dotis promiſſione*, Cum id etiam pro-
32 cedere affirmet, quando promiſſio facta eſſet ad arbitrium alicuius, qui numquam declaraſſet; Quia tunc ad arbitrium boni Viri ideſt Iu-
33 dicis remiſſa eſſet dotis quantitas; *d. l. cum poſt §. gener. ff. de iure dotium, Card. Mant. d. tit. 12. nu. 16. & 17. & 18. poſt Baldum in l. p. num. 14 verſic. quæro an valeat, & ibi Alex. num. 8. verſic. tamen ſuſtinendo ff. ſol. matrim.*

Vlterius contemnenda neq; videtur ſolutio, quã idem *Card. Mant. dicto tit. 12. ſub num. 13. verſic. Proinde ego exiſtimabam propouit ad d. Tex. in l. p. C. de dotis prom ff.* Fã ſlz. legem poſſe intelligi, vt
34 loquatur de actione, quæ mulieri competit pro repetitione dotis, Cum Imperator ibi eſcribat ad petitionem Claudiæ mulieris; non autẽ de dote promiſſa Viro, qui onera matrimonialia ſuſtinere debet.

Maxime, eum vbi mulier indotata remaneret per promiſſionem ineffiacem dotis à Viro ſibi factam, Aliud remedium eidem competeret ad-
35 uerſus bona Viri, Ex quibus quartã ſibi deberi ſanxerunt *Imperator Theodoſ. & Valent. in Auth. præterea C. vnde Vir, & Vxor*; Vir autem omnino deſtitutus eſſet, vbi dotem in genere promiſſã non conſequeretur in quantitate per arbitriũ
36 boni Viri declaranda, & ſic longe diuerſa militat ratio in vtroq; caſu, & idcirco diuerſa etiã iuris diſpoſitio militat iuribus vulgaribus.

Et quamuis contrarium iudicaſſe Senatum Pariſienſem, *teſtatur Anneus Robert. cit. cap. 15. in fine lib. 3.* fauore Nouercæ contra Vitum; Hoc tamen euenit ſtante ſtatuto, ſiue conſuetudine illius Regionis, quo nullus, & inualidus declarabatur omnis contractus factus per vitum, & vxorem ſimul, ex quo commodum Vir conſequatur; Vt conſequutus fuerat eo caſu Pater qui
37 tàm iuri naturali, quàm ciuili lege ad dotandum filiam tenetur *l. fin. C. de dotis promiſſione, Anneus Robert. cit. cap. num. 11. pag. 668. circa med.*
38 Prout filium ex proprijs bonis teneri dotare matrem pauperem, Sed adoleſcentem vbi propria bona deficiant pleniſſimè probat *Menoch. conſil. 1678 num. 9 cum plur. ſeq.* ex mera AEQVITATE Senatus; Vt ex duobus malis minus eligatur, vt ibi explicatur *num. 10. & num. 15.*

SVMMARIA.

Fideiuſſor qui ex cauſa conſtituti ſine mandato pro alio promiſſit non habet regreſſum circa principalem n. 1. & 3.

Niſi principalis eſſet obligatus verſus illum creditorem num. 2.

Confiſcatio delinquentis non tollit obligationem eius fideiuſſoris num. 4. & 5. Contrarium verius nu. 6. & 7.

Deciſio in terminis, vbi habetur vti caſum legis, eam ſequi debemus num. 8. & 9.

Creditore ſuccedẽte debitorè confuſa, & ſublata remanent omnis actio illius, & etiam illius fideiuſſoris num. 10, & 11.

Fideiuſſor vtitur omnibus exceptionibus Principali competentibus num. 12.

Fideiuſſoris obligatio dicitur acceſſoria ad obligationem principalis num. 13.

Acceſſorium ſequitur naturam principalis num. 14.

Confiſcatio bonorum delinquentis poteſt per Fiſcum repudiari num. 15.

Fiſcus fit confiſcati hæres mediante confiſcatione nu. 16, & 21.

Fideiuſſorem qui vult exigere tenetur ei cedere actiones contra principalem num. 17. Aliter repellitur nu. 18.

Confiſcatio ex[illegible] actiones quas Fiſcus habebat circa bona confiſcati num. 20.

Fideiuſſor qui ſolu[illegible] delinquente habet regreſſum contra eius bona etiam ex diſpoſitione Nou. Conſtit. Mediolani num. 22.

Fideiuſſor poteſt conſequi à principali certum premium pro actu fideiuſſoris num. 23.

Sed ſi eſt mulier non iuuatur beneficio Velleiani num. 24.

Confiſcatio confert omnes actiones tàm actiuas quàm paſſiuas in Fiſcum num. 24.

Fiſcus qui per confiſcationem ſucceſſit delinquenti conueniri poteſt per fideiuſſorem qui ſoluit num. 25.

Dolo petitur quod ſtatim reſtitui debet num. 26.

Quem de euictione tenet actio eundem agentem repelli exceptione num. 27.

Actio, & paſſio in eodem ſubiecto cadere nequit num. 28.

Confiſcatus liberatur ab omnibus creditoribus num. 29.

Excuſſio ſiue liquidatio bonorum confiſcati fieri non poteſt niſi lapſo tempore edicti quod de more fit num. 30. quod tempus ſex menſes continet vigore No. Conſtit. num. 31.

Pendente tempore ad liquidandum bona confiſcati ſuperſederi debet à moleſtia contra illius fideiuſſorem condemnatum verſus Fiſcum num. 32.

L. p. C. de fideiuſſoribus declaratur num. 33.

Bartoli opinio minime tuta num. 34.

Per confiſcationem principalis liberatur fideiuſſor verſus Fiſcum num. 35.

Fideiuſſor qui abſq; mandato principalis fideiuſſit, ſed vtiliter actionem habet contra illum num. 36. cum ſeq.

Principalis vtendo beneficio fideiuſſoris abſq; eius mandato facto, dicitur ratificare fideiuſſorem num. 38.

Fideiuſſor dicitur exercere actum meritorium fideiubendo num. 39. Idcirco damnum ſentire non debet nu. 40.

Glo. in Auth. de fideiuſſoribus §. fideiuſſore declaratur num. 41.

Sponſor dicitur qui intercedit pro alio ſine eius mandato num. 42.

Fideiuſſor quinq; modis intercedit pro alio qui exarrentur num. 43.

Ordinatio Magiſtrat. Extraord. Redd. fauore fideiuſſoris num. 44.

Fideiuſſor

Fideiuſſor condemnatus verſus Fiſcum in promiſſam ſummam, eo quia non conſignauit delinquentem, cui poſtea ratione principalis delicti fuerũt publicata bona per Fiſcum, an poſſit moleſtari, Vel ſaltem ex bonis eiuſdem confiſcati, ſibi reſarciri debeat ſumma ſoluta. Cap. CXXXIX.

Q Votidiana docet experientia, Inquiſitos, ſiue Imputatos de delictis, præſertim capitalibus in hoc Dominio; Vel præuentoriè fideiubere de ſe conſignando certo in termino, Vel poſt factam ſpontaneam conſtitutionem, ſiue poſt executam capturam, & poſtquam examinati fuerunt, vbi conuicti, vel multum grauati non fuerint, dimitti ſub fideiuſſione de ſe conſignando; Sæpèq; ob nouum delictum; aut propriæ conſcientiæ ſtimulo vexatos, huiuſmodi reos carceres valdè aborere, nec propterea poſſe induci à fideiuſſoribus, qui pro eis promiſerunt, Vt denuò ſe conſtituant in carceribus; Adeò quòd tandem vt cauſa terminetur Iudices ad condemnationem contra fideiuſſorẽ pro ſumma in fideiuſſione promiſſa deueniunt, Mox contra reos ad pænam capitalem cum bonorum confiſcatione procedunt, quorum bona idcirco confiſcata remanent.

Hinc oritur quæſtio an ſtante confiſcationẽ bonorũ rei principalis moleſtari poſſit illius fideiuſſor ſic condemnatus, Vel ſaltem vbi ille coactus fuerit ſoluere ſummam in fideiuſſione promiſſam, eandem repetere valeat ex bonis confiſcatis, contra quæ regreſſum ſibi competere putat.

Et quatenus quis fideiuſſiſſet ex cauſa conſtituti pro alio ſine mandato res clara videtur, ipſum aliz. non poſſe habere regreſſum aduerſus bo-
1 na principalis *Glo. in Auth. de fideiuſſoribus verbo fideiuſſorem*, quia requiritur obligatio principalis debitoris verſus tertium, ad hoc vt fideiuſ-
2 ſor, poſſit agere contra ipſum Principalem *§. p. vbi Aret. Inſt. de fideiuſſ. Azo. in ſumma C. eodem tit. de fideiuſſor.*, Præterea eſt apertus *Tex. in l. p. C. de fideiuſſoribus*, Vbi expreſſè cauetur bonis prin-
3 cipalis confiſcatis, fideiuſſorem non liberari; Si igitur fideiuſſor non liberatur per confiſcationem principalis; Certum eſt illum neq; poſſe agere aduerſus bona eiuſdem principalis; Quia aliter hac indirecta via fraudaretur diſpoſitio dictæ legis.

Additur etiam quod *Bart. in l. Capitis de fideiuſſ. & in l. in fraudem §. principalis de iure Fiſci*, affirmauit; fideiuſſorem non liberari, niſi bona, quæ ex
4 confiſcatione in Fiſcum peruenerunt ſufficiant pro quantitate fideiuſſionis, Et niſi eatenus quatenus per eam ad Fiſcum peruenerit, & non vltra, In tantum quod ſi bona confiſcata exigui eſſẽt valoris, Summa verò in fideiuſſione promiſſa ſit longe maioris valoris, non excuſaretur fideiuſſor ſaltem pro ea parte, quæ excede-
5 ret valorem bonorum confiſcati *Peregr. de iure Fiſci lib. 5. tit. de publicatione bonorum num. 56.*

Attamen de AEQVITATE contrarium verius eſſe videtur, quia fideiuſſor cenſetur libera-
6 tus, quando ſecuta fuit confiſcatio bonorum principalis, etiam ſi bona confiſcata ſoluendo non eſſent *l. in fraudem §. qui pro alio, verſic. ſi principalis ff. de iure Fiſci, & probat Glo. in d. l. in fraudem verſic. ſi principalis, Bart. in l. Capitis ff. de fideiuſſ., Caſtrenſ. conſil. 209. in princip. lib. 2.* Quam Gloſæ, & Bartoli ſententiam maximam habere AEQVITATEM, tradit *Gabriel. conſil. 179. nu. 6. cum ſeq. lib. 2. & in conſil. 176. num. 16. cum ſeq. eod. lib. 2.* Vbi agit de fideiuſſore filijfamilias, quem cõ-
7 fiſcata legitima, non poſſe moleſtari concludit.

Hanc eandem concluſionem comprobat *Boſſ. in tit. de Carcer. fideiuſſor. comẽd. n. 43. poſt Cumanũ in conſ. 320, Nicol. Maier. in l. p. C. de fideiuſſ. & Marſil. in rub. de fideiuſſ. nu. 346, ac Bald. conſil. 335. lib. 5. Corn. conſ. 32. lib. p. & Alex. in l. Si verò ff qui ſatiſdare coguntur*; Qui omnes in his proprijs terminis loquuntur., Præſertim Caſtrenſ. dum defendit fideiuſſorem condemnatũ in aureis tribus mille
8 ob non præſentatum principalem; Quas deciſiones in terminis ſequi omnino debemus vti caſum legis; Cum nihil magis ſit elaborandũ,
9 quàm eas reperire, vt ſcribit *Dec. conſil. 2. num. 11, & conſil. 35. num. 18, Canale. deciſ. 15. num. 4. & deciſ. 44. num. 38. cum ſeq. par. p. & tradit poſt eos Magon deciſ. Lucenſ. 7. num. 19. cum ſeq.*

Prout eandem ſententiam ſequitur *Menoch. conſil. 673. nu. 20, & Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 224. num. 72.*

Huius ſententiæ fundamenta deducuntur, primo ex eo, quod cum creditor ſuccedat debitoris Confuſa, & ſublata remanet omnis actio ipſius creditoris, nedum quoad ipſum principalem
10 debitore n, *l. debitori C. de pactis, Et l. Stichum §. aditio ff. de ſolution.*, Sed etiam confunditur quo
11 ad ipſius debitoris fideiuſſores, vt nominatim probat *Tex. in l. Vranius ff. de fideiuſſ. & in l. 2. C. eodem tit. Alba conſil. 325. nu. 9. cum duobus ſeq. lib. 2.*

Ratio huius poſterioris concluſionis poteſt eſſe duplex; Prima quia quemadmodum principalis poteſt dicere actionẽ eſſe confuſam, & ſublatam, ex quo creditor ei ſucceſſit, vt diximus ſupra, Ita permittitur hoc facere poſſe illius fideiuſſori, cum fideiuſſor regulariter vtatur
12 omnibus exceptionibus principali competentibus, *l. ſi cum fideiuſſores cum ſeq. ff. de fideiuſſoribus, l. deffenſiones C. de exception. & l. 4. ff. de compenſat. Rom. ſingul. 321, & Crau. conſil. 287.* Et rurſus quia obligatio fideiuſſoris eſt acceſſoria ad obli-
13 gationem principalis *§ fideiuſſores Inſtit. de fideiuſſ.* Et conſequenter ſublata per confuſionem obligatione principalis, Neceſſarium quoq; eſt vt obligatio fideiuſſoris acceſſoria tollatur; Cum triuiale ſit acceſſorium ſequi naturam
14 principalis, & ſine eo ſtare non poſſe *cap. acceſſorium de reg. iuris in 6.*

Digitized by Google

Sed negari non poteſt quin per dictam confiſca-
tionem ſequtam contra principalem, & per
Fiſcum acceptatam (cum eam repudiare poſ-
15 ſet Fiſcus, & eo inuito ſibi non incorporentur
bona condemnati, vt inquit *Peregr. d. loco n. 58.*)
dicatur Fiſcus ſucceſſiſſe ipſi principali debi-
tori, Quia expeditum eſt in iure, per confiſca-
tionem Fiſcum fieri confiſcati hæredem, & ſeu
16 loco hæredis ſubrogati, *l. ſi debitori deportato,*
l. inter eos §. fin. ff. de fideiuſſ. l. a. C. ad legem Iul. de
ſic., Crau. conſil. 797. num. p. & 7, Gabriel. cit. conſil.
179. num. 6, & 7. lib. 2. Peregr. d. lib. 5. tit. de bonorum
publ. num. 53. Conſequens ergo etiam eſt, vt ra-
tione prædicta dicamus per dictam confiſca-
tionem remanere actionem confuſam reſpectu
narratæ condemnationis, nedum quo ad ipſũ
principalem, ſed etiam quo ad eiuſdem fide-
iuſsorem.

Secundo quia, qui vult fideiuſsorem exigere, te-
17 netur ipſi fideiuſsori cedere actiones contra
principalem, *l. ſi mandato meo, l. fideiuſſoribus, &*
l. cum is. ff. de fideiuſſ., & l. ſi quis alicui § fin. ff. man-
dati; Et quando ipſe creditor actiones fideiuſ-
ſori aduerſus principalem ex facto aliquo ſuo
cedere non poteſt, repellitur per exceptionem
18 cedendarum ab exigendo ipſo fideiuſsore, *l. Ali-*
cbum §. penult. & ibi Bar. & alij ſcrib. ff. de ſolut. l.
modeſtinus eodem tit, l. ſicut eligendi C. de fideiuſſ. l. ſi
mandato meo ff. eodem, Alba cit. conſil. 325. num. 12,
Verum Fiſcus facto ſuo prohibetur actionem
fideiuſsori contra principalem cedere ſaltem
efficacem, quæ deduci poſſit ad effectum, vt re-
19 quiritur *Hoſtien. in eius ſumma de fideiuſſ. §. habet,*
& fideiuſſor, & poſt eum Alba d. conſil. 325. num. 12;
20 Dum acceptauit confiſcationem per quam ac-
tio ſua aduerſus principalem confuſa remanet
d. l. ſi debitori deportato ff. de fideiuſſ. Crau. conſil. 797;
Ideò pluſquam clarum eſt, quod facto ſuo illam
cedere nequit, Cum eam amplius non habeat,
ſed amiſserit per actum acceptationis confiſ-
cationis.

Accedit quod vbi hic fideiuſsor exigeretur; ipſe
poſset habere regreſsum contra Fiſcum, qui
per confiſcationem principalis condemnati
21 illius hæredem ſe fecit, Quia quemadmodum,
ſi ſequta non fuiſset confiſcatio, & exactus fuiſ-
ſet fideiuſsor, potuiſset ille regreſsum habe-
22 re contra principalem; vt clarè diſponunt No.
Conſt. Mediol. in *tit. de iure, & priuileg. Fiſci cap.*
ſtatuto §. boni autem, Et cauetur etiam ex diſpo-
ſitione iuris communis iuribus ſupra deductis,
Et probatur *in d. l. inter cauſas §. impedia, et in l. qui*
mutuam in fine ff. mandati, quod etiam habetur in cap.
præuenit, & cap. conſtitutus de fideiuſſ. & poſt alios
multos probat Petrus Caballus reſol. crim. lib. 3. caſu
23 *285. per totum*, Vbi etiam tradit poſse fideiuſ-
ſorem conſequi certam vtilitatem à principali,
ratione ipſius actus fideiuſſionis, quod etiam
probat *Card. Manc. de tacit. & ambig. lib. 6. tit. 6. nu.*
6. & 13. & Ludouiſ. deciſ. 76. num. 4. & 10. ac deciſ.
161. num. 1, & 9, & Rimin. conſil. 316. num. 12. Qui
tamen pretium recepit, vt fideiuberet ſi mulier
24 eſſet non iuuatur beneficio Velleiani, *l. antiquæ*
C. ad Velleianum.

Ita etiam ſequta confiſcatione regreſsum habere
poſset contra Fiſcum, quia per confiſcationem
omnia iura, & actiones confiſcati tàm actiuè,
24 quàm paſsiuè tranſeunt in Fiſcum, qui idcirco
tenetur ex bonis confiſcatis ſatisfacere illius
creditoribus; Et ipſe non autem principalis
25 debitor conueniri debet, vt probat *Peregr. d. tit.*
de bonorum publicatio. num. 53. cum ſeq. præſertim
verſic, Sic etiam; Et conſequenter ab eodem
Fiſco repetere quidquid prius ſolniſset, Vnde
ad circuitus euitandos, poteſt fideiuſsor ſe de-
fendere, & Fiſcum repellere per regulam dolo
26 petis, id quod ſtatim reſtituturus es, *Cap. dolo facit*
de reg. iuris, facit etiam l. vendicantem de euiction.,
27 Vbi quem de euictione tenet actio, eundem
agentem repellit exceptio.

Præterea actionem etiam contra fideiuſsorem
confuſam, & extinctam eſse, vel ex eo demon-
ſtratur; Quia pro eodem apud eundem quis nõ
poteſt eſse debitor, & creditor, Ne actio, &
paſſio in eodem ſubiecto cadant contra regulã
28 iuris, *Dec. & alij Scrib. in l. debitori C. de pactis*; Sed
vbi affirmaretur Fiſci actionem reſpectu fide-
iuſsoris non eſse confuſam, & extinctam, ſe-
queretur, quod quis pro eodem, & apud eun-
dem eſset debitor, & creditor, Et actio, & paſ-
ſio in eodem ſubiecto eodem tempore daren-
tur contra regul. iuris; Quia confiſcatis bonis,
liberatur confiſcatus ab omnibus creditoribus
29 ſuis, & illorum actio contra Fiſcum tranſit, vt
latè defendit *Pereg. loco citato n. 54. verſic. ſic etiã,*
qui Fiſcus idcirco eſset creditor in exigendo,
& debitor in reſtituendo, Et ſic in eo caderet
actio, & paſſio ex eodem negotio, quod eſse
non poteſt iuribus allegatis, ergo &c.

Neq; obſtaret ſi ex parte Fiſci adduceretur primũ
aſsumptum procedere, vbi appareret ex confiſ-
catione, deducto ære alieno, tantundem ad Fiſ-
cum perueniſse, quantum capit creditum con-
demnationis aduerſus fideiuſsorem ſequtæ; Et
ſic vbi confiſcati bona ſoluendo ſint, Id quod
30 apparere non poteſt, niſi factis debitis liquida-
tionibus intra tempus proclamatis, *l. ſi quis poſt*
C. de bonis proſcript. Bar. in l. rei ff. de iure Fiſci, Pe-
regr. d. lib. 5. de iure Fiſci tit. de bonorum publ. ſub nu.
54. verſic. creditores autem, Quod tempus ſex mẽ-
ſes continere, intra quod contradicere poſsunt
creditores bonis confiſcatis ſanxerunt Nou.
31 Conſtit., Namq; procederet concluſio, vbi
ageretur de bonis modici valoris, non quando
notoriè conſtaret confiſcati bona ſoluendo eſ-
ſe; Et omni in caſu interim donec fit liquidatio
32 ſuperſederi debet à moleſtia contra fideiuſ-
ſorem, vt ſcribit *Raphael Cuman. omnino videndus*
conſil. 32. num. 2. circa finem.

Cæterum *Tex. in citata l. p. C. de fideiuſſoribus*, Intel-
ligitur de fideiuſsore, qui fideiuſſit verſus ter-
tium; Non autem de eo qui fideiuſſit verſus eũ-
33 dem Fiſcum, à quo bona principalis mox con-
fiſcata ſunt, vt decidit *Gloſ. fin. in d. l. p. & in d. l. in*

fraudem

fraudem §. principalis verbo fideiuſſores ff. de iure Fi-
ſci, Caſtrenſ. in d. l. Capitis ff. de fideiuſſ.
Quemadmodum traditio *Bartoli in d. l. capitis de*
fideiuſſ. & in l. in fraudem §. ſi principalis de iure Fi-
ſci, procederet omni in caſu de rigore iuris,
Quamuis tutam etiam non eſse hanc Bartoli
34 opinionem ſcribit *Peregr. citato loco nu. 57;* Quia
contra eum ſtat *Glo. in d. §. principalis*, expreſsè
ſentiens per confiſcationem bonorum princi-
35 palis, fideiuſſorem liberari, etiam quod bona
principalis ſoluendo non eſſent quam Gloſæ
ſententiam tenuiſse eundem *Bart. in d. l. capitis,*
& ibi Caſtrenſ. iam explicauimus.
Quæ actio fideiuſsori competens, locum habet
etiamſi fideiuſſiſſet abſq; mandato principalis,
vel non promiſiſset principalis ipſum fideiuſ-
36 ſorem releuare; dummodo rem vtilem princi-
palis geſserit fideiuſſor, vel benefitio fideiuſ-
ſionis vſus fuerit, ipſe principalis, qui idcirco
37 tenetur fideiuſsorem indemnem conſeruare,
vt probat *Tex. in l. eo mandato §. fideiuſſori ff. manda-*
ti, Glo. in l. qui fideiuſſ. verbo non etiam ff. eodem tit.,
Bal. in l. 2. ff. de negot. geſtis, poſt Glo. in l. ſed videa-
mus ff. eodem, Marcobr. conſil. 105. num. 13. lib. p. Si-
mon de Pratis conſil. 153. num. 23. Calcan. conſil. 35,
& poſt eos copioſè Viuius deciſ. 110. in princip., Cũ
dicatur principalis tacitè ratificaſse fideiuſſio-
nem pro eo factam, & conſequenter in obliga-
38 tionem releuandi fideiuſsorem incidiſse;
ac ſi ab initio mandatum dediſset ad ita fide-
iubendum iuxta *cap. ratihabitionem de reg. iur.*,
39 Actum enim meritorium exercere fideiuſsorẽ
dum fideiubet, tradit *Abb. in cap. peruenit num. p.*
40 *de fideiuſſoribus*, quem idcirco non decet ipſum
damnum aliquod ſentire *arg. l. itaq; ff. de furtis, la-*
tiſſimè Menoch. conſil. 9. num. 2, & conſil. 21. num. 21.
Neq; enim reſtitit *Glo. in §. fideiuſſorem in Auth. de*
fideiuſſor. Quia ea loquitur de illo qui fideiuſ-
ſerat pro alio non obligato, Et ſine illius man-
dato, quem ipſa Glo. vocat expromiſſorem;
41 At quando verſamur in eo qui fideiubet pro
alio obligato, Et intercedit ſine mandato prin-
cipalis, & ex cauſa conſtituti quem Glo. vocat
42 ſponſorem expreſsè admittit, quod talis ha-
beat actionem, & regreſſum ad ſuam conſer-
uandam indemnitatem, vt ibi manifeſtè legi-
tur *verſ. Sponſor, & in verſic. idem dico de conſtituen-*
43 *te*, Cum quinque ſint modi intercedendi pro
alio, ſlz. fideiubendo dum quis alienam ſuſci-
pit obligationem; Mandando alteri pecuniã,
vel aliam rem mutuari; Spondendo, quando
non præcedente mandato quis ſponte fideiu-
bet; Conſtituendo quando poſt contractum
debitum, quis conſtituit ſe pro alio ſoluturum;
Item promittendo aliquid pro aliqua perſona
non obligata, qui dicitur expromiſſor, vt ex-
primit *Glo. prædicta in verbo fideiuſſorem in Auth.*
de fideiuſſoribus, ac tradit Bal. in l. in perſonam §. p.
num. 2. ff. de pactis, & in l. cum aliter nu. 3. C. de fide-
iuſſor., Marſ. in rubr. C. eodem tit. num. 4, ad rem Car-
tar. deciſ. Genuenſ. 51. num. 26, & Bertazol. de clauſ.
clauſ. 39. glo. p. num. 8.

Et ita poſt maturam cognitionem tandem iudi-
44 catum fuit per Ill. Magiſtratũ Extraord. Redd.
anno 1594. fauore Boniforti Buſſeti Nob. Der-
thonen. qui fideiuſſerat pro Feudatario Fer-
rante Caualchino, tunc abſente pro ſumma au-
reorum trium mille de illũ repreſentando cer-
to termino, dum aſtrictus reperiebatur Caual-
chinus ſub conſimili fideiuſſione pro crimina-
libus imputationibus, Qui Caualchinus poſt-
quam vſus fuerat benefitio dictæ fideiuſſionis,
Citatus comparere recuſauerat, Et non ſolum
paſſus fuerat condemnationẽ fideiuſſoris, Sed
etiam deinde capitalem condemnationem cũ
bonorum confiſcatione ob delicta capitalia
de quibus fuerat Inquiſitus; Et ſic non ſolum ad
Reg. Fiſcum, ſiue ad Camerã tranſmiſsa fuerat
condemnatio facta contra Buſſetum fideiuſſo-
rem, ſed etiam ad eundem Reg. Cam. ratione
confiſcationis peruenerant bona Caualchini
principalis condemnati, Declarando non eſſe
moleſtandum Buſſetum fideiuſſorem condem-
natum attenta confiſcatione principalis.

SVMMARIA.

Iudæus factus Chriſtianus puniri poteſt pro delictis com-
meſſis dum erat Hebreus num. 1. Contrarium num. 8.
declaratur num. 9. & limitatur num. 11.
Baptiſmus tollit peccatum, & eius pœnam quoad Deum
non pœnam delicti num. 2. 4. & 5.
Reipublicæ intereſt ne delicta impunita remaneant nu. 3.
Delinquendi occaſio tollenda eſt num. 6. & 7.
Fidei fauore minoranda eſt pœna debita Iudæis qui poſt
delictum Chriſtianus factus eſt num. 9. 10.
Iudæus Chriſtianus fieri non debet niſi lapſis diebus qua-
draginta poſtquam petijt ſe baptizari n. 12. qui termi-
nus alias octo menſibus conſtabat num. 13.
Iudæus effectus Chriſtianus etiam in fraudem delicti per
eum commiſſi extraordinaria pœna tantum damnan-
dum eſt num. 14.
Iudæorum fauore Aequitas etiam ſeruanda eſt num. 15.
19. & 20. cum ſeq. contrarium num. 18.
Iudæi habent priuilegium tacitæ hyppothecæ pro dote
num. 16.
Iudæi ligantur ſtatut. locorum in temporalibus num. 17.
& 21. Secus in ſpiritualibus num. 21.
Iudæorum paruuli non poſſunt baptizari inuitis eorum
parentibus, vel tutoribus num. 22. contrarium conſen-
tiente auo num. 25.
Iudæorum filij paruuli, pubertati proximi, & doli capa-
ces baptizari poſſunt inuitis parentibus nu. 23. 24. 25.
modo annum decimum agant, & habeant vſum ratio-
nis num. 25.
Iudæis conceditur patria poteſtas ſicut Chriſtianis n. 26.
Iudæi bona immobilia poſſidere nequeunt num. 27.
Iudæi conſequi nequeunt dignitates neq; honores, neq;
habere congreſſus cum Chriſtianis num. 28.
Iudæi nequeunt ſtare ante apothecam Chriſtiani ad ven-
dendam merces num. 29.
Iudæi cogi non poſſunt inuiti ad ſuſcipiendum Baptiſmũ
num. 30.

Iudæus factus Chriſtianus an puniatur pro delictis communibus per eum commiſſis tempore quo erat Iudæus. Cap. CXXXX.

Decius conſil. 130. num. 2. cum ſeq. in terminis an Iudæus factus Chriſtia-
1 nus puniri poſſit pro delictis commiſſis dum Iudæus erat, Reſpondit affirmatiuè, Quia Sacramentum
Baptiſmi reſpicit animam, & tollit peccatum,
2 & pænam peccati quo ad Deum, Sed non liberat à pæna delicti in præiuditium Reipublicæ,
vel priuati, cui eſſet ius quæſitum, Cum Reipu-
3 blicæ interſit ne delicta impunita remaneant *vul. l. ita vulneratus ff. ad l. aquil.*, *& l. licitatio §. quod illicitè ff. de publ. & vectigal. Bertazol. conſil. crim. 441. num. 38. lib. 2.*

Præcipuè quia Sacramentum Baptiſmi operatur circa remiſſionem pænę ſpiritualis in foro poli reſpectu læſionis Dei, Non autem circa pænæ temporalis in foro iuditiali reſpectu læſionis Reipublicæ, & priuatorum, quibus iniquum eſ-
4 ſet per Baptiſmum præiudicari, Et hanc eſſe veram, & communem ſententiam affirmat *Decius cit. pleno conſil. 130.*

Quam ſententiam etiam tenet idem *Decius in cap. qua in Eccleſiarum nu. 17. de conſtitutionibus*, Vbi ſcribit ita fuiſſe etiam Paduæ iudicatum, Et quam ante eum teſtatur firmaſſe *Ant. de Butrio poſt Glo. in cap. gaudemus col. 4. de diuortijs*, dicens quòd pæna criminalis delicti non tollitur per
5 Baptiſmum; Et ideò de delicto commiſſo ante Baptiſmum poteſt puniri, criminaliter, & ciuiliter, Cum iniquum eſſet, vt Baptiſmus tolleret ius alteri competens.

Et hanc eandem concluſionem amplectitur *Abb. in eodem cap. gaudemus, vbi rationem adducit*, quia pæna in foro iudiciali imponitur ob læſionem Reipublicæ factam, Baptiſmus verò operatur remiſſionem peccatorũ reſpectu læſionis Dei, Vnde per hoc non liberatur ab intereſſe Reipublicæ, & aliorum, quibus fuit ius quæſitum; Et hanc concluſionem comprobat etiam idem *Abbas in cap. de hiſ. col. 2. verſic. ſecundo limitatio de accuſationibus, vbi multas alias adducit auctoritates quam concluſionem ſequitur Angel. de Caſtro inter conſil. crim. diuerſ. conſil. 36. nu. p. lib. 2. & Tiraquel. tr. de pœnis temper. cauſ. 25.*

Maxime ad tollendam occaſionem delinquendi, dum quilibet Iudæus poſt commiſſum delictũ
6 de facili diceret velle effici Chriſtianum, vt pœnam euitaret, vt ſubijcit *Abb. in d. cap. Gaudemus, & ſequitur Decius loco relato num. 2. in fine*, Et ſic præſtaretur occaſio delinquendi, cum eſſet via parata ad euitandam pænam, quod nõ
7 eſt dicendum, *arg. l. contrauenire ff. de pact. dotalibus.*

Contraria tamen opinio de AEQVITATE ſequenda videtur, cum AEQVIOR ſit, quę Chri-
8 ſtianæ Religioni magis fauet, quam tenet *Clarus in eius pract. crim. qu. 51. in fine num. 9. verſic. vlt. quæro*, qui proptcrea dicit, quòd ſi caſus cõtigeret in eam libentius inclinaret, Vt magis Iudæi attraherentur ad conuerſionem; Prout ante eum eandem probauit *Angel. de Vbaldis inter conſil. crim. diuerſ. pleno conſil. 31. tom. 2.*

Et hanc partem ſequuntur *Angel. de Caſtro, Anton. Vrſatus, Io. Baptiſta Roſellus, & Antonius Turchettus in ſequentibus conſil. 32. 33. 34. & 35. inter conſ. crim. diuerſ. tom. 2., quos ſequitur Caball. reſolut. 113. num. 4. cum ſeq. lib. p.*, Aſſerentes tamen quod & ſi totaliter non extinguitur delictum;
9 Tamen fauore fidei pæna eius eſt minoranda, Adeò vt effectus Chriſtianus non puniatur pæna ordinaria legis, vel ſtatuti, ſed alia mitiori;
10 Et maxime vbi de pæna mortis ageretur, vt ibi per eos iura rationes, & auctoritates allegantes, *Baiard. ad Cl. in d. cap. 51. num. 47.*

A quibus omnibus tamen limitatur concluſio ipſa, quando Iudæus in fraudem, & ad euitandam
11 pænam ſubrepiſſet Baptiſmum, Quia tũc prior opinio verior videretur, in quibus terminis loquitur etiam *Decius cit. conſil. 130. ſub num. 3. verſ. & maxime cum ſeq.*, Vbi plures adducit præſumptiones, quibus arguitur eo in caſu fraus Iudæi Baptiſmum ſuſcipientis ſtatim poſt commiſſũ furtum, Et non expectato termino dierum quadraginta à die petitionis Baptiſmi, vt diſ-
12 ponit *Tex. in cap. ne quod obſit, de conſecrat. diſtinct.*
13 4, qui terminus olim octo menſibus conſtabat *cap. Iudæi de conſecrat. eandem diſt. 4, & notat Abb. in cap. debitum de Baptiſmis; Quamuis Angel. loco re-*
14 *lato*, teneat pæna extraordinaria tantum puniri debere Iudæum effectum Chriſtianum, etiamſi in fraudem, & ad euitandam pænam Baptiſmum ſuſcipiſſet cum id ſibi AEQVVM, & iuridicum videatur, vt refertet *Baiard. cit. num. 47.*

An autem inter Iudæos ſit ſeruanda AEQVITAS, vel potius rigor variæ ſunt Doctorum ſententiæ, *Rol. enim conſil. 35. num. 52. cum ſeq. lib. 2.* tra-
15 dit AEQTITATEM ſeruandam eſſe etiam inter Iudæos, Id quod probauit etiam *Natta conſ. 620, & conſil. 621, R'pa in l. ſi Inſulam num. 90. de verb. oblig. Tiraquel. de iure primog. qu. 60. num. 7, Seraphin. priuil. iuram. 48. num. 17. 10. Annibal in repet. l. naturaliter num. 17 ff. de vſucap.; & in l. in Inſulam num. 19. & ibi Crot. num. 8. ff. de verb. oblig. Surd. de alim. tit. 2. qu. 15. num. 79.* Qui propterea reſtituuntur in integrũ ſi ſunt minores, & gaudent immunitate Eccleſiaſticæ, ſi deſit ſimulatio, habentq; priuilegium tacitè hypotecæ pro
16 dote, Et in vniuerſum tenentur legibus, & ſta-
17 tutis locorum, & debent ſeruare ſolemnitates in eis requiſitas, vt latè explicat *Tiraquell. de primog. qu. 66. à num. 7. vſq; ad num. 20. quos omnes amplè ſequitur Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 658. à num. 24. vſq; ad nu. 35, & in cap. 842. nu. 27. lib. 5.*

Contrarium tamen obſeruari debere ſcribit *Berroius conſil. 28. num. 39. & 40. lib. 3. per cap. 2. de*
18 *Iudæis, & cap. ſi Iudæus eodem tit.* vbi habetur, Rigorem, non AEQVITATEM eſſe inter Iudæos

Digitized by Google

dæos ſeruandam, *Niconit. in repet. rubr. ff. de non.*
operis nunciat. n. 85. cum ſeq. Marſil. ſing. 463. nu. 4,
Simon de Pretis conſil. 120. num. 31.

Quarum tamen opinionem, veriorem, & commu-
19 niorem eſſe priorem concludit *Gratian. cit. cap.*
642. num. 24. cum ſeq. & cap. 852. num. 27, Quam-
20 uis contrarium verius eſſe excepto ſpeciali ca-
ſu cap. 2. de Iudæis probat Alex. Trentacinq. lib. p.
var. reſol. tit. de conſtit. ſub num. 2. verſic. licet Glo.
21 *cum ſeq.* Quia Iudæi ligantur legibus tempora-
libus Romanorum, & ſtatutis Ciuitatum, ſecus
verò in ſpiritualibus, vt abundè ſcribit dictus
Auctor *num. 8. & 9.*

Iudæorum verò paruuli non poſſunt baptizari in-
22 ſcijs Parentibus, Immo neq; etiam poſt patris
mortem, reluctante Tutore, vel Matre, vt do-
cet *Diuus Thomas ſecunda ſecundæ qu. 10. art. 10.*
Affl. deciſ. 151, Natta conſil. 434. per totum, Nauar.
conſil. 4. num. 17, & 18. de conuerſione Infidel. par. 2.
lib. 3. cum alijs relatis per Paſcalem de iuribus patria
poteſt. cap. 7. num. 2. cum plur. ſeq., Dum tamen
paruulus non ſit pubertati proximus, & doli
23 capax, Nam tunc non attenditur contradictio
Parentum, *Simmach. de Cathol. Inſtitut. tit. 29. n. 55;*
Et diceretur pubertati proximus, quando habe-
24 ret vſum rationis, & annum decimum ageret,
Burſa. conſil. 231. num. 4. cum ſeq. lib. 3. Natta conſil.
434. num. 16. & Paſcalis d. cap. 7. num. 6. quos ſequi-
tur Gratian. recit. cap. 658. num. 31. cum plura ſeq. et
in cap. 977. num. p. Vbi num. 2. & 14, probat poſſe
paruulos Iudæorum Baptizari, etiam reluctante
25 Patre; dummodo auus paternus conſentiat,
qui magis dignus eſt, & maiorē habet auctori-
tatem, quam Pater, & præcipiat rem ad fauorē
fidei *D. Auguſtinus ſermone 6. de Verbis Domini cap.*
qui reſiſtit 12. qu. 3. & cap. quæ contra mores in fine
diſtinct. 8.

Patria enim poteſtas conceditur etiam Iudæis
26 ſicut Chriſtianis, quia Iudæi habent omnia,
quæ competunt Romanis quorum iure vtuntur
vt diximus, & ſcribit *Bald. in l. ſpadonum §. iam au-*
tem ff. de excuſat. tut. Bec. conſil. 84. per totum, Surd.
de alim. tit. 2. qu. 15. num. 74. cum ſeq., poſt Abbatem
in cap. 2. de conuerſ. Infidel., hos ſequitur Gratian. cit.
cap. 977. num. 7. lib. 5; Qui Iudæi ex conſtitutione
27 Pauli Quarti bona immobilia poſſidere ne-
queunt, vt refert *Gratian. d. cap. 658. num. 40.* neq;
28 dignitates, vel honores, & congreſſus cum
Chriſtianis habere valent, vt ſubijcit *Gratian.*
num. 53, Quippe neq; etiam habitationem ha-
bere poſſe ante Chriſtianorũ apothecã ad ven-
29 dendum merces probat *Gratian. d. cap. 658. n. p.*
Cæterum inuiti Baptiſmum ſuſcipere, aut fidem
30 Chriſtianam agnoſcere cogi non debent, *cap.*
Iudæi extra de Iudæis, & cap. ſicut Iudæi, extra de
Hæreticis, Annæus Robertus lib p. rerũ iudic. cap. 12.
propè finem verſ. hæreſeos crimen pag. 220.

SVMMARIA.

Epiſcopi ob penſiones graues impoſitas Epiſcopatibus im-potentes fiunt ſuccurrere pauperibus num. 1.

Diui Cypriani ſententia vtandi circa Epiſcoporum obligationem in errogandis eleemoſinis num. 2.

Penſiones conſtitutas ſuper Epiſcopatibus reicere ſolet Senatus Pariſienſis num. 3.

Penſiones paſſiones vocantur num. 4.

Penſio Eccleſiæ excedere non debet medietatem fructuum num. 5. 7. 8. contrarium num. 7. ideſt tertiam eſt partem fructuum num. 8.

Beneficio qui ſoluere magnam penſionem promiſit ſibi imputet detrimentum num. 6.

Romanæ Curiæ ſtylus obtinet cum legis num. 9.

Romana Curia tanquam omnium Magiſtra ſequenda eſſet ab inferioribus num. 10.

Penſio dicitur iuſta quando ea deducta ſupereſt Beneficiario, vndè ſe clarè poſſit num. 11.

Penſio excedens tertiam partem fructuum beneficij reducenda eſt ad tertiam ipſam partem num. 12. diſcuſſio num. 15, & 16.

Vtile per inutile non vitiatur indiuiduis num. 13.

Tranſlatio beneficij ſiue &c. dicitur diuidua num. 14.

Penſio conſtituitur ſuper bonis, & iure temporali, ſiue ſuper redditibus Eccleſiæ tantum num. 18. & 20.

Penſio conſideratur ſuper redditu Eccleſiæ tanquam ſeruitus quædam ad inſtar vſufructus num. 19.

Penſio ordinanda eſt per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi non per modum quotæ num. 21.

Beneficia ſcindi non poſſunt num. 22.

Papa liberam habet poteſtatem in Eccleſ. beneficijs n. 23

Epiſcopus poteſt penſionem imponere ſuper redditibus beneficij num. 24.

Papa binas habet claues alteram poteſtatis, alteram diſcretionis num. 25.

Papa cum diſcretione diſpenſare debet bona Eccleſiaſtica cum præmittere debeat clauem diſcretionis claui poteſtatis num. 26. & 27.

Penſio ſuper Epiſcopatibus, vel bonis Parochialis Eccl. diſcreta eſſe debet num. 28.

Conſil. Trident. prouiſit, vt ſaltem redditus annuus aur. mille Epiſcopis, & aureorum centum Parochis remaneat num. 29.

Aliter ſoluenda non erit niſi ad ratam num. 30.

Penſionario incumbit onus probandi, quod remaneat Epiſcopo, & beneficio mille, & centũ de quibus n. 31.

Penſio ſoluenda eſt de ſemeſtre in ſemeſtrem num. 32.

Penſio redimi non poteſt ſine labe ſimoniæ num. 33.

Penſione cadere proprio non poteſt vexatio num. 34.

Penſio non poteſt permutare num. 35. limitatur num. 37.

Penſio non poteſt alteri renunciare num. 36. limitatur num. 37.

Penſio Dominum debet quando redditus beneficij magnũ paſſi ſunt detrimentum propter bellum, vel aliter nu. 39. limitatur num. 40.

Penſio non ſoluta tempore debito penſionario debetur eius hæredibus num. 41.

Penſio maturata debetur penſionario à ſucceſſore in beneficio non ab hæredibus beneficium num. 42, & 44. limit. 45, & 47.

Penſio eſt onus reale cohærens beneficio num. 43.

Penſio dicitur imponi fructibus non ſuper tempore n. 46.

Penſio poteſt etiam aſſignari laico in ſtipendium, vel ſubuentionem num. 48. & dicitur tunc quid mera temporale num. 49. nec extinguitur tunc penſio effecto

in lite,

militi, ſiue vxoratu penſionario num. 50.
Penſio extinguitur morte penſionarij num. 51.
ceſſio gratuita dicitur beneſitium, & pro ea tenetur pe-ſionarium ad decimas num. 52. & ſic ad ratam ea ſol-uuntur per Penſionarium, & beneficiatum non dup-plicatiuè num. 53.
Penſio poteſt concedi pueris annorum ſeptem num. 54.
Penſio de iure antiquo concedebatur etiam infanti cum diſpenſatione Summi Pontifices num. 55. quod tamen ſublatam fuiſſe per diſpoſitionem Sac. Concilij Tridet. putant alij num. 56. contra num. 58.
Minor annorum 14. prohibetur habere benefitia ex diſ-poſitione Sac. Concil. Tridentini num. 57.
Minor annorum 14. capax dicitur Canonicatus etiam in Cathedrali num. 59.
Aetas 25. annorum requiritur in beneficijs obtinendis Curarum num. 60.
Aetas annorum 30. requiritur ad obtinendos Epiſcopa-tus num. 61.
Priuatus benefitio ob non ſolutas penſiones non tenetur ad ipſas penſiones decurſas num. 62.
Compenſatio non admittitur in materia penſionis nu. 63.
Penſio extincta cenſetur ſi Penſionarius aſcendat ad ſum-mum gradum Pontificatus num. 64. Prout omnia alia beneficia vacant per huiuſmodi promotionem nu. 65.

Penſio in benefitialibus pro quanta parte fructuum poſſit conſtitui. Cap. CXXXXI.

PEnſionum materia frequens eſt, his præſertim temporibus, dum non ſo-lum ſuper benefitijs ſimplicibus, ſed etiam ſuper alijs reſidentiam, aut curam animarum ſecum habenti-bus, & etiam ſuper Epiſcopatibus frequenter imponi ſoleant, non ſine pauperũ, & miſerabilium perſonarum detrimento, qui-
1 bus Epiſcopi ſolitis eleemoſinis ſuccurrere
impotentes quodammodo redduntur, contra
id quod ſcribit *D. Cyprianus lib. 2. epiſt. 13. dicens;*
2 *Quæ eſt enim maior, aut melior cura, repoſitorum,*
quam diligenti ſollicitudine, & medela ſalubri fouen-
di, & conſeruandi onibus prouidere; Vnde Senatus
Pariſ. qui vel ex indultu Summorum Pontifi-
cum, Vel ex immemorabili conſuetudine in
penſionibus Eccleſiaſticis iudicium interpo-
3 nere ſolet; Penſiones ſuper Epiſcopatibus cõ-
ſtitutas reprobari, & reiicie cenſuit, teſtè *Anneo*
Roberto lib. 4. rerum iudic. cap. 7. verſ. itaq; fol. 126.
4 & paſſiones (ideſt animi languores) non pen-
ſiones vulgariter vocare ſolent ij, ad quos
ſpectat earum ſolutio; Cum ſine paſſione, &
animi angore eas ſoluere valeant; Propterea
quæritur ad quam partem fructuum beneficij
aſcendere poſſit penſio.

Et ſanè medietatem fructuum excedere non de-
5 bere penſionem ſcribit *Rebuff. tr. de pacif. poſſ. nu.*
16. quem ſequitur Rota deciſ. 160. nu. p. p. 3. Non
enim refert quidquam, ſi tennes ſunt fructus
benefitij ex quibus commodè non poſſit ali-
mentari beneficiatus, Quia cum acceptauerit
benefitium cum onere ſoluendi penſionem, in
6 ea quantitate; ſibi imputandum eſt ſi tenue ac-
ceptauit, vt poſt *Rebuff. probat Ludouiſ. deciſ. 215,*
& deciſ. 429. num. 12, Prout hanc ſententiam pet
cap. ſuſcepta in extrauag. Ioan. 22. refert Petr. Greg.
ſyntag. iuris lib. 17. cap. 10. num. 7.

De AEQVITATE tamen, tertiam partem fructuũ
7 excedere non debet penſio; Cum Summi Ponti-
ficis præſumpta voluntas eſſe regulariter vi-
deatur, quod penſio non exeedat tertiam par-
tem fructuum, vt probat idem *Gigas de penſioni-*
bus qu. 9. eodem nu. p. 6, & 7. Staphil. de litteris Iuſ-
titia §. In primis num. 9, Theſaur. fori Eccl. cap. 22.
num. 31, Caſſador, deciſ. 2. num. 3. cum ſeq. locati,
Quorum opinionem, niti AEQVITATI tradit
Ricc. in praxi fori Eccleſ. Neapoli. tit. de penſ. deciſ.
436.

Hanc eandem ſententiam ſequitur *Paulus Romanus*
in tr. de penſionibus regiſtr. in vol. 15. tract. cap. p. nu.
8 *2. & num. 6,* Vbi teſtatur de ſtylo Curiæ Roma-
næ penſionem impoſitam per Papam, tertiam
partem fructuum tantum continere, qui ſtylus
9 obtinet vim legis, & facit ius *cap. quam graue, &*
cap. licet de crim. falſi, & cap. Venerabilis de confirm.
Vtili, vel Inutili, hoc idem affirmat Specul. tit. de ap-
10 *pel. lib. 2. §. de officio ſub nu. 14,* vbi tradit Curiam
Romanam tanquam omnium Magiſtram eſſe
ab inferioribus ſequendã *cap. omnes 22. diſtinct.,*
& cap. damnamus de Summa Trinitate prope finem,
& hanc eandem concluſionem amplectitur *Cac-*
cialupus de penſionibus q. 7. verſ. hinc pacto fol. mihi
321. d. lib. 15. tract., Quam concluſionem in Pa-
tria conſuetudinaria, & in Gallia ſeruari ſcri-
bit idem *Petr. Gregor. lib. 17. ſyntag. iur. cap. 10. nu.*
7, poſt Rebuff. in praxi benefitio tit. de referuat. nu. 18.
cum duobus ſequentibus, Vbi etiam ſequenti *nu.*
11 *8, tradit Gregor.* Iuſtam dici penſionem, qua
deducta, ſuperſit Beneficiatio, vnde ſe alere, &
onera benefitij ferre poſſit, *cap. de Monachis, &*
cap. vacante de prebendis, & cap. p. de cenſ. Anneus
Robert. lib. p. rerum iudic. cap. 7. verſ. etiam benefitij,
pag. 130.

Et vbi excedit tertiam partem fructuum, reduci-
13 tur penſio ad dictam tertiam, non autem in to-
tum vitiatur, *cap. quanto de cenſibus, & cap. p. de*
conſuetudine Doct. & in cap. præterea de iure Patro-
natus, Roma. conſil. 369. nu. 9. & probat Paul. Roma-
nus d. tr. de penſionibus cap. vlt. num. 7. Caccialup. d.
qu. 7. num. p. & 2. quam ſententiam ſequitur Caſſado-
rus deciſ. 4. num. 3, & 6. verſic. & eſto ſine præiuditio
de penſionibus, quem cum alijs refert Ricc. all. deciſ.
436. num. p., Seraphin. deciſ. 1484. num. 13. Card.
Mant. deciſ. 173. num. 1. deciſ. 196. num. 4, & deciſ.
153. num. 2. Creſcent. deciſ. 17. num. 4. de reſcriptis,
& nouiſſ. Gratian. lib. 5. diſcept. for. cap. 995. num. 11,
& 13.

Ratio eſt, quia cum ſumma, ſiue quantitas penſio-
13 nis ſit diuidua, vtile per inutile non vitiatur
cap. vtile de reg. iur. l. Sancimus C. de donationibus, &
l. grege §. p. ff. de fideiuſſ. Caſtrenſ. conſil. 89. num. p. lib.
2, & Ricc. all. deciſ. 136. nu. 2. qui num. ſeq. probat

idem

idem præcedere in tranſlatione pēſionis, Quia
14 tranſlatio ſicut ipſa reſeruatio eſt diuidua, &
ideò ſi Papa transferat penſionem, quoad dimidiā
partem fructuum, Vſq; ad eam partem,
quæ non excedit tranſlatio ſuſtinetur, & ita
iudicaſſe Rotam teſtatur ibidem Riccius, Quā
tamen concluſionem fædere diſtinctionis optime
declarat *Aunens Robertus d. lib. p. cap. 7. rerū*
15 *iudic. pag. 130*, dum inquit, Aut penſio fuit conſtituta
ſuper beneficio habente curam animarum,
& tunc penſio ad legitimam quantitatem
16 reduci debet; Cum publicè interſit, vt qui Paſtor
eſt, & gregem curat, alimentis non deſtituatur;
Aut cōſtituta fuit in beneficijs quæ curā
animarum non habent, & tunc promiſſor ad
quamcunq; penſionem obligatur; Tum quia ea
conditione recepit beneficium, & penſionem
17 ſoluere promiſſit; Tū quia ſi immodice ſe grauatum
onere penſionis putat, beneficium poteſt
reſignare, & à fide data ſe liberare.

Penſio autem conſtituitur ſuper bonis, & iure tēporali,
ſiue ſuper redditibus alicuius Eccleſiæ,
18 Monaſterij, Menſæ, vel Beneficij, in quibus ca-
19 ditonus penſionis tanquam ſeruitus quædam,
ad inſtar vſusfructus à proprietate ſeparati; Nō
autem ſuper iure, aut pro iure ſpirituali Eccle-
20 ſiæ, vel ſimilium corporum, *vt in cap. conſtitutus
de relig. dom. Caccialupus d. tr. de penſionibus qu. 10.*

Quæ penſio ordinanda eſt per viam quantitatis
21 pecuniæ, vel bladi, non autem per modum quotæ,
puta conſtituendo dari tertiam, vel quartā
partem; Quia eſſet ſcindere beneficium contra
22 diſpoſitionem, *cap. maioribus, de prabendis, et cap.
de cætero de tranſactionibus, latè Caccialupus d. tr. de
penſionibus qu. 6. & Gigas eodem tr. de penſ. qu. pr.
num. 3. & qu. 8. num. 7, Gratian. lib. 4 diſcept. forenſ.
cap. 617. num 9, Pe. Gregor. lib. 17. ſyntag. iuris cap.
10. ſub num 8. verſ. Daturq; hæc.*

Et licet poſſit Papa ad eius libitū, nō expreſſa cauſa,
ac nō citato poſſeſſore beneſitij penſionē cōſtituere
cū liberā habeat poteſtatē in beneſitijs
23 Eccleſiaſticis, vt habeatur in *cap. propoſuit de
cōceſſ. prabend. & in cap. 2. de prab. nd. lib. 6. Caccialup.
d. tr. de penſ. qu. 5. & qu. 18, & Paul. Romanus
in eodem tr. de penſionibus cap. 4. num p.*, Prout poſ-
24 ſe etiam Epiſcopum imponere penſionem ſuper
redditibus alicuius beneficij habetur in
cap. conſtitutus de relig. dom., & *tradit Caccial. loco
relato qu. 4. num. 6.*; Tamen Summus Pontifex,
25 qui binas habet claues, alteram poteſtatis, al-
26 teram diſcretionis, Cum diſcretione diſpenſare
debet bona Eccleſiaſtica, & penſiones conſtituere;
Quippe diſcretionis clauem præmit-
27 tere debet, ante clauem poteſtatis, vt inquit
*Innocent. in cap. quanto de iureiur. Glo. in cap. Apoſtolicæ
de re iud. lib. 6. & ſequitur Paulus Roman. in
ſæpè all. tr. de penſionibus cap. 4. num 6.*

Quando verò penſio cōſtituitur ſuper Menſa Epiſcopali,
vel Abbatię, aut ſuper bonis Parochialis
Eccleſiæ, Ea in tali tantū sūma poteſt conſtitui,
vt congrua ſuſtentatio Epiſcopi, ſiue Abbatis,
28 aut Prioris, ſiue Parochi remaneat *cap. 3. de Eccl.
ædiſic. Paulus Roman. cit. tr. de penſion. cap. 6. ſub n. 2.*
Quam congruam ſubſtentationem reſpectu
29 Epiſcoporum eſſe debere ſaltem redditus aureorum
mille, & Parochialium aureorum centum
ſtatuit ſacra Synodus Concilij Tridentini
ſeſſione 24. cap. 13, Et ita ſæpius fuiſſe iudicatum
per *Rotam, tradit Ludouiſ. deciſ. 507. n. 5. & 6.*
In tantum, vt quamuis Epiſcopus, ſiue Beneficiatus
conſenſiſſet impoſitioni penſionis, Nihilominus,
vbi mille vel centum reſpectiuè non
remanerent Epiſcopo, aut Parocho deducta
30 penſione, Non eſſe ſoluenda, niſi ad ratam, &
deductis dictis mille, ſiue centum, vt probat
31 *Caſſadorus deciſ. 10. num. 8. de reſcript.* Cum penſionario
incumbat onus probandi quod mille,
ſiue centum reſpectiuè remaneant pro Beneficiato,
vt ſcribit *Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap.
426. num. 12.*

Quam penſionem de ſemeſtre in ſemeſtre ſoluen-
32 dam eſſe notat *Specul. in tit de locat. §. poſtquam
verſ. ſed quæritur, quem ſequitur Paul. Rom. cit. tr. de
penſionibus cap. 2. in fine, Qui in cap. 6. num. 2. 5. 15.*
33 *& 34.* probat non poſſe redimi penſionem ſine
labe Simoniæ, neq; ratione vexationis, Cum
34 propriæ cadere nequeat vexatio in penſione
à Summo Pontifice, vel Epiſcopo conſtituta.

Sicuti permutari etiam non poteſt penſio cum
beneficio, neq; alio renunciare cum Summi
Pontificis auctoritate; Quia cum quod nihil eſt
35 non poſſit cum alio permutari, Ipſo facto quòd
quis renunciat penſioni, dum eam permutare
intendit ſequitur extinctio penſionis, Ideò per-
36 mutatio, vel renunciatio alteri prohibetur, vt
copioſè probat *Paulus Roman. cit. loco cap. 7. in q.
ſeptimi quæſiti incip. Venio nunc num. 11. & 12. fol.
mihi 317. Quam ſententiam ſeq. Caccialupus loco cit.
qu. 14.* Vbi tamen limitat concluſionem procedere,
quando penſio eſſet conſtituta pro beneficio
Eccleſiaſtico cum omnibus requiſitis;
37 Quia tunc poſſet fieri permutatio; Sicuti poſſe
Summum Pontif. aliam ſimilem inſtituere pē-
38 ſionem, quando eam quis renunciat, & alteri
confetre, in cuius gratiam fuerat facta renunciatio
probat *Paul. Rom. ſub d. num. 12; verſic. benè
tamen.*

Cuius penſionis quantitas diminui etiam debet,
39 quando redditus beneſitij, ſiue menſę ſuper
quibus fuerat conſtituta, notabilem paſſi ſunt
diminutionem, ſiue propter bellum, aut peſtē,
ſiue propter noua vectigalia, impoſitiones, decimas,
aut pontium refectiones, pedagia, & ſimilia
onera, ac caritatiua ſubſidia à Summo
Pontifice, vel Epiſcopis conceſſa laicis, & à Sede
Apoſtolica confirmata; Cum decreſcentibus
fructibus minui etiam debeat penſio beneſitij,
vt tradit *Abb. in cap. probibemus in vlt. col. de cenſibus,
& abundè ſcribit Caccialup. d. tr. de penſion. qu.
15. num. p. & qu. 16. num. 2. Paul. Rom. loco cit. cap.
vltimo per totum*, Vbi plura tradunt fundamenta,
quibus probatur aſſumptum ipſum, ad quos
40 idcirco remittitur Lector; Quamuis penſionē
Eccleſiaſticam nō eſſe obnoxiam aleę fortunę,
nec

nec Lpbiacere caſui fortuito probat *Alex. de*
Neuo conſil.63. num. 9. quem ſequitur Coſta de port.
ratæ qu. 10.num.6.
Vbi verò penſio non fuiſſet ſoluta debitis tempo-
ribus penſionario; ea deberur eius hæredibus,
41 non ſucceſſori in penſione, ſi illa iterum fuiſſet
conſtituta, & alteri conceſſa *Gigas d. tr. de penſio-*
nibus qu.52, & conſil. 145. quem ſequitur Coſta d.qu.
10.num.4; E contra tamen penſio marurata de-
42 beiur à ſucceſſore in benefitio, non ab hęredi-
bus beneficiari qui illam non ſoluit, Cum pen-
43 ſio ſit onus reale coherens benefitio, *cap.ſi quis*
laicus 16. qu.p. per totũ, & q.25. per totũ, ac tradit
Caccialup. loca cit. quæſt.11. Etiamſi Beneficiatus
mortuus in vita habuiſset fructus totius illius
44 anni, vt probat *Gigas qu.52.n 52. & 55. quẽ ſequi-*
tur Caball. conſil. 160. & Nizol. alleg. 39. cap.52, &
55. latè Anneus Robert. lib.p. rerum iudic.cap.7.pag.
231, & Coſta cit. qu. num. 4. Vbi exemplis docet
modũ ſoluendæ, vel debẽdę penſionis in vtroq;
caſu, & pro rata fructuum perceptorum, quam
pro tota ſumma ad inſtar vſufructuarij, *Rimin.*
Iun. conſil.634. lib.6. Honded.conſil.85.num.13.cum
ſequenti libro ſecundo, & Io.del Caſtillo tr.de vſufru-
ctu capitulo 79, & Gratian. lib.3. diſcept.forenſ.cap.
548. num. 42. cum tribus ſequentibus, Vbi conclu-
dit Beneficiatum teneri ſoluere penſionem pro
45 rata fructuum non pro rata temporis, *Gabr.cõſil.*
191. num.13.cum ſeq.lib. 2, Quę opinio eſt fun-
46 data in maxima AEQVITATE; Cum penſio
imponatur fructibus non autem ſuper tem-
pus; Vnde AEQVVM eſt, vt teneatur, qui per-
cipit fructus, non qui per quantumuis longum
tempus habuit nudum nomen.
Et quia fuit ſuper hac quæſtione aliquando dubi-
tatũ in Rota circa obligationem ſucceſſoris in
benefitio; Communis ſententia fuit, vt ſucceſ-
47 ſor teneretur ad penſiones præteritas, quando
Penſionarius diligentiam adhibuit, vt penſio-
nem conſequeretur à prædeceſſore, vt teſtatur
Ludouiſ.deciſ.507. nu. 3. cum plur. ſeq. vbi ita plu-
ries iudicatum fuiſſe per Rotam tradit.
Et laico etiam poteſt aſſignari penſio, quæ conſti-
48 tuitur, vt plurimum, non in titulum benefitij,
ſed in ſtipendium, vel ſubuentionem, *Bal. in cap.*
ad audientiam de reſcriptis. Caccialupus loca cit. q 11.
49 *num.2. & qu.13. num.p.* Quæ penſio idcirco tunc
dicitur quid merè temporale *Gigas qu.7. num.2.*
& qu. 21. per totum; Et eo caſu non vacare, nec
extingui penſionem penſionario milite effec-
50 to, aut vxorato cum non fuerit aſſignata in be-
nefitium Eccleſiaſticum, ſed pro offitio, ſeu
ſeruitio temporali iam impenſo, ſiue impedẽ-
do, vt pro pulſando campanas, vel quid ſimile,
cap. breui de iureiurando cap. p. de vita, & honeſtate
Clericorum, & cap.p.de Cler. non reſidentibus, ac cap.
poſtulaſti de reſcript. amplè Caccialup.qu.14.n.2., Et
51 morte Penſionarij extinguitur penſio, non au-
tem ea vacat ad inſtar vſufructus §. *finitur Inſt.*
de vſufructu, l. antiquitas C. de vſufr. Gigas de penſ.
qu.12.num.p.
Et quando penſio gratuita eſt, dicitur tunc bene-
52 fitium, Et pro ea tenetur penſionarius ſoluere
decimas impoſitas, Ita vt ad ratam penſiona-
rius, & benefitij, poſſeſſor teneantur ad deci-
mas, non autem duplicatiuè; Aliter ſequeretur
53 quod ſemel decimatum à proprietario, Iterũ
decimaretur ab vſufructuario; ideſt penſiona-
rio, quod eſſet abſurdũ, *l. quamquã ff. ad l. falcid.*
& cap. Rainucius iuncto cap. Rainaldus de teſtam. Cac-
cialup. qu.17. num. 6. & 7. cum ſeq., vbi plura cu-
mulat exempla etiam inter Colonum, & Do-
minum.
Quæ penſio concedi poteſt etiam pueris annorũ
ſeptem qui minores ordines ideſt primam ton-
54 ſuram ſuſcipere poſſunt ex diſpoſitione *cap.*
nullus à contrar. ſenſu, & ibi Glo. de tempor.ord.lib.6.
& tradit Gigas. qu. 13. num.3, qui ſeq. num. ſcribit
55 vidiſſe cum diſpenſatione Summi Pontificis
concedi penſionem etiam puero annorum tã-
tum quattuor; Et licet huius Canonis diſpoſi-
tio reuocata videatur per *Sacrum Trident. Con-*
56 *cil. de reformatione ſeſſione 23. cap. 4. fol. 203*, Vbi
cautum fuit prima tonſura non poſſe initiari
eos, qui Sacramentum confeſſionis non ſuſce-
perint, & fidei rudimenta edocti non fuerint,
quiq; legere, & ſcribere neſciant, Prout ſeq.
cap. 6. diſponitur nullum prima tonſura initia-
57 tum, aut etiam in minoribus ordinibus conſti-
tutum ante decimumquartum annum, benefi-
tium poſſe obtinere, Tamen verè non dicitur
reuocata, cum Sacrum Concilium loquatur de
58 benefitijs, & nihil innouet reſpectu penſionũ,
quæ non dicuntur Eccleſiaſtica beneficia, vt
fuit ſupra explicatum, Ita expreſsè ſcribit *Gra-*
tian.lib.2. diſcept. forenſ.cap.397. num.18, Quam
ætatem annorum quartuordecim, ſufficientem
59 etiam eſſe ad Canonicatum obtinendũ in Ca-
thedrali, Vel Collegiata tradit *Glo. in cap. Si ta*
tempore de reſcriptis lib.6. verbo ætatem; Ad bene-
60 fitium verò Curarum, ætatem annorum 25. re-
quiri habetur *in cap. cum in cunctis de electione, Ro-*
61 *ta deciſ. 324. in nouiſſ.* Ad Epiſcoparum autem
requiritur ætas annorum 30, *d.cap cum in cunctis,*
& in cap. Presbyter 78. diſtinct. latè Gigas d. tr. de
penſionibus qu.13.
Priuatus verò benefitio ob non ſolutam penſio-
62 nem, non tenetur ad decurſas penſiones, vt
probat *Gigas d.tr. qu.76. num.3. cum ſeq. quem ſe-*
quitur Gratian.lib.p. diſcept.forenſ. cap.152.nu.19.
ac lib.4.cap.617.nu.34. Vbi ita iudicatum iterum
fuiſſe per Rotam teſtatur, reprobata opinione
Zecchi de benef. & penſion.cap.11.num.8. verſic.deci-
63 *mo ampliatur*, In qua materia penſionis non ad-
mittitur compenſatio, vt in materia alimento-
rum, vel in cauſa victuali, *l. in ea qua C. de com-*
penſat., & l. ob negotium, vbi Gla. & Bar. eodem tit.
& latè probat Surd. de Alim. tit.8. priuileg.53.nu.5,
& 8, Monald. conſil.52. num.4. Craſſ. de except. cap.
16.num.64. quos ſequitur Gratian.lib.4. cap.728.nu.
32. cum plur. ſeq.
Neq; omittendum eſt; penſionem cenſeri extin-
ctam ſi Penſionarius aſcendat ad ſummum gra-
64 dum Pontificatus, Prout omnia alia benefitia,

Digitized by Google

65 quæ poſſidebat vacare certum eſt, & probat *Gabriel conſil. 200. lib. 2. Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 296. num. 11. cum tribus ſeq.*

SVMMARIA.

Iuramentum in litem præſtatur Accuſatori, ſiue Actori, vbi reus doloſè, vel violenter egit num. 1: etiamſi non adeſſet difficultas probationes num. 13.
Iuramentum huiuſmodi habetur pro plena probatione etiam ratione intereſſe num. 2.
Iuramentum hoc in quibus caſibus admittatur remiſſiue num. 3. & 4.
Iuramentum in litem præſtatur etiam ob latam culpam num. 5.
Iuramentum etiam affectionis præſtatur num. 6.
Condemnatus ex tali iuramento tenetur ad quantitatem iuratam num. 7. contra num. 8. & 11.
Debitor moroſus tenetur ad id quod debet cum legitimis vſuris num. 9. & 12.
Occupator doloſus tenetur ad omne intereſſe etiam affectionis num. 10.
L. ſi quando C. de vi requirit dolum rei conuenti num. 14.
In dubio allegans non habere probationes tenetur hoc probare num. 15.
Probationes ſunt Iudicis arbitrariæ num. 16.
Probatio plena requiritur ad docendum quod quid per vim factum fuit num. 17. niſi clandeſtina, vel doloſè factum fuiſſet; Quia tunc conſtito de clandeſtinitate, ſtatur eius iuramento circa quantitatem, ac qualitatem rerum num. 18.
Dolus ſiue metus in dubio non præſumitur num. 19.
Metus reuerentialis erga Virum, vel Patrem non ſufficit ad reſciſſionem contractus num. 20. & 22. & 23. niſi præcedent verbera, vel minæ num. 21.
Metus non præſumitur in donatione facta in Arce, vbi aliter non probetur num. 24.
Doloſè is dicitur agere qui ſpreto Iudicis præcepto aliquid contra illud fecit num. 25.
Doloſus dicitur qui aliud ſimulat aliud agit num. 26. 27.
Dolus ab effectu cognoſcitur, vt arbor à fructibus num. 28. 29.
In dolo is dicitur eſſe qui indebitè ſequeſtrat fructus, vel pecuniam, aut aliam rem num. 30.
In dolo eſſe quis dicitur qui in precibus tacuit exprimenda, & tacenda expreſſit num. 31.
In dolo eſt qui alienam rem à non Domino ſcienter emit num. 32. eaque viliſſimo pretio emit num. 33.
Dolus ſemper ineſt in mendacio num. 34.

Debitor ſoluendo debitum cum vſuris, liberatur, etiamſi in plus per iuramentum in litem eſſet condemnatus.

Cap. CXXXXII.

1 IVramentum in litē præſtatur Actori, ſiue Accuſatori loco probationis rei, & cuiuſcunq; eius damni, & intereſſe quando reus violenter, vel doloſè egerat, In tantum vt probet omnia, quæ eſſent; Cum iuramentum, habeatur pro plena
2 probatione in eius propria cauſa *toto tit. ff. & C. de in litem iur. & per cap. fin. quod metus cauſa, & per l. ſi quando, & ibi Plottus num. 869. cum ſeq. C. vnde vi;* Vbi materiam hanc latiſſimè, & ad Sa-
3 turitatem examinat, dum etiam tradit omnes caſus, in quibus hoc iuramentum præſtari poteſt, & quod quotieſcunq; dolus malus alicuius in faciendo interuenit, præſtari poſſe con-
4 cludit, *num. 4. & num. 764. & 768.* Prout in tutela, cura, cauſis Eccleſiaſticis, & cauſa piis, hoſpitalium, & vniuerſitatum poſſe etiam ob latam
5 culpam iurare in litem probat ibidem *Plottus*
6 *num. 767.* Qui etiam iuramentum affectionis præſtari, tradit *num. 870.* Ideſt, rem ſibi fuiſſe charam centum aureis, quamuis decem tantum communiter valeret.

Hinc quæritur an condemnatus in centum virtute iuramenti in litem, Eo quia pignus valoris viginti non reſtituit, teneatur ad centum, An verò ſoluendo viginti, liberatus dicatur; Et ad quantitatem iuratam teneri condemnatum
7 reſpondit *Marcianus I.C. in l. ſi fundus §. in vendicatione ff. de pignoribus*; Cum iam ſemel cauſa, ſiue condemnatio tranſierit in rem iudicatam, vt exponit ibidem *Glo. in verbo ad condemnationem §. ſi pluri loco relato.*

De AEQVITATE tamen contrarium ſtatuendũ eſt, cum humanius ſit, non amplius eum, quam quod re vera, debet dando hypothecam liberare, vt explicat *Tex. in eadem l. ſi fundus, §. ſi plures ff. de pignor. Vbi idem I.C. ſubtilitatem legis appellat contentam in memorata §. in vendicatione.*

Diſtinguitur enim inter debitorem, & occupato-
8 rem rei alienæ, Quia debitor, non ſoluendo tenetur tantum ad id, quod debet cum legiti-
9 mis vſuris; Poſſeſſor verò, ſiue occupator contumax ad omne intereſſe etiam affectionis te-
10 netur, vt apertè decidit *Tex. in l. ſi inter colonum §. fin. ff. eodem tit. de pignor. & ibi Glo. verbo, quam debet Bar. in d. l. ſi fundus, § ſi pluris,* Vbi ſcribit de
11 AEQVITATE non debere exigi ab ipſo debitore quod plus eſt debito, licet in eo ſit condemnandus debitor; Faciunt tradita per *Baldũ in ad l. ſi traditio nu. 12. cum ſeq. ff. de actionibus empti;* Vbi tamen ponit exemplum de eo, qui equũ emit cum neceſſitatem haberet eundi ad Exercitum; Et quia venditor illum non tradidit, oportuit alium emere equum, cariori pretio, Tũc ob illud intereſſe, impeditur purgatio moræ,
12 & tenetur venditor ad omne intereſſe emptori, *arg. l. ſi in lege §. colonus ff. locati.*

Quod iuramentum præſtatur etiam, quando non adeſſet difficultas probationis, Vbi reus con-
13 uentus eſſet in dolo, vt copioſè probat *Plotus loco cit. num. 70. verſic. ſed vbi eſſet,* dum inquit beneficium, ſiue remedium hoc non competere ex *d. l. ſi quando*, quæ requirit dolum rei conuenti,
14 & difficultatem probationis, ex parte actoris. Sed vigore *l. nummis ff. de in litem iurando, vt teſtatur Alex., & Iaſ. in l. in actionibus eod. tit.*

Et

Et licet in dubio dicens veritatem aliter habe-
15 re non poſſe, teneatur iſtud probare, vt per
Orianum in cap. quoniam verbo teſtium depoſitiones num. 44. de probationibus; Tamen cum materia
probationum, ſit arbitraria, & conſiſtat in ar-
bitrio Iudicis, *latè Surd. deciſ. 105. nu. 13. poſt Dec. conſil. 650. & Menoch. de arbitr. caſu 90. num. 5.* vbi
declarat, quomodo hoc ſit intelligendum pote-
16 rit Iudex ipſe arbitrari an iuramentum ſit de-
ferendum vel ne, Et ſic an veritas poſſit aliter
probari nec ne, inſpecta qualitate perſonarũ,
negotij temporis, & loci, vt habetur *in d. l. ſi quã-
do, & l. 3. vbi tamen magis ſcire potes ff. de teſtibus, & latè probat Plotus in d. loco num. 39.*
Ad docendum verò quodquid per vim factum
17 fuerit, requiritur plena probatio *Tex. in d. l. ſi quando, & vbi Plotus num. 60*, Niſi clandeſtinè
hoc factum fuiſſet, quia tunc conſtito de furto
18 facto à Titio præſtatur iuramentum in litem
circa probationem quantitatis, & qualitatis
rerum furto ſubtractarum, vt ſcribit *Plotus dicto loco num. 129.*
In dubio verò metus, & dolus non præſumuntur,
19 niſi probentur *Tex. in l. Interpoſitus, vbi Bal. & alij C. de tranſactionibus*, Et metus reuerentialis
20 ad contractũ reſcindendum non ſufficit; ex eo
quod dicatur contractus initus inter Virum,
& Vxorem, Patrem, & filium, Prelatum, & Cle-
ricum, vel Dominum, & ſeruum, ſeu alios, qui-
21 bus debetur reuerentia, Niſi præcedant verbe-
ra, vel minæ, & probentur *Boer. deciſ. 100. nu. 11. & 12. verſic. his habitis*. Quia ſola præſentia
22 Patris non cauſat iuſtum metum, vt probat *Cagnol. in l. in omnibus cauſis num. 8. verſic. circa ſecundum ff. de reg. iur.* Neq; etiam ſufficit ſolus reue-
23 rentialis metus ad reſcindendum contractum
vxoris, aut filij, ſubditi, ac ſimilium, vt explicat
Boer. cit. deciſ. 100. num. 11. & 12, & poſt alios multos tradit Plotus in all. l. ſi quando num. 78, Qui ſeq. num. 79. ſubijcit quod ſub prætextu, quod do-
natio, ſiue renunciatio facta fuerit in Caſtro,
24 vel Iuriſdictione donatarij, ſiue alterius con-
trahentis, non præſumitur facta metu, alio non
probato. *Alex. conſil. 157. nu. 7. & 8. lib. p.*, & ita
reſpondiſſe in cauſa valoris aureorum octomil-
le teſtatur *Plotus loco relato num. 79.*
In dolo autem eſſe dicitur, qui ſpreto præcepto,
25 ne aliquid faceret, illud fecit *l. ait Prætor §. ſi quis particeps ff. de his qui in fraud. cred. l. vtilis §. penult. ff. de lega. præſtand. l. fundum C. de rei vendic. Alex. conſil. 73. col. p. lib 3. Crau. conſil. 193. num. quos ſequitur Plotus loco relato ſub num. 139. verſic. ſic, & dicitur.*
Prout doloſus appellatur, qui aliud ſimulat, aliud
26 agit, *l. p. §. dolum ff. de dolo*, Vbi Vlpianus ait, do-
lum eſſe omnem caliditatem, fallatiam, machi-
nationem ad circonueniendum, fallendum, &
27 decipiendum alterum adhibitam, Et ſic vnum
agendo, & aliud ſimulando *Glo. in l. 2. ff. de crim. Stellio. Porrus in eius faſciculo §. furtum num. 4. fol. 252, Idem Porrus reſponſo primo ad decretum, in quibus caſibus criminaliter procedi non poteſt regiſtratum poſt Ponzinibium in tr. oculus Principis, Ludouici Canacij fol. mihi 180*, Doluſq; ab effectu
28 cognoſci tantum poteſt, ſicut cognoſcitur ar-
bor ex fructibus, vt probat *Bargalia tr. de dolo lib. 4. tit. de probatione doli num. 18, & 19*, Cum aliter
29 cognoſci non poſſit, niſi ex perſpicuis circon-
ſtantijs, & præſumptionibus, vt tradit *Glo. in l. dolum C. de dolo.*
In dolo eſſe propterea dicitur is, qui indebitè ſe-
30 queſtrat fructus, ſiue proprietatem, vel pecu-
niam alienam, *l. ſi quis oleum ff. de dolo.* Quemad-
modum in dolo, ſiue fraude eque dicitur eſſe,
31 qui in precibus, vel alia cedula, tacuit expri-
menda, & tacenda expreſſit ad proprium cõ-
modum, & alterius deceptionem, *Albe conſil. 68. lib. p. Dec. in l. generaliter num. 2. ff. de reg. iur. quos ſequitur Felic. allegat. 150. num. 8. par. 2.*
Prout in dolo eſſe dicitur is, qui rem alienam
ſcienter à non Domino emit *l. ſi quis cum ſciret ff. pro empto, Surd. deciſ. 225. num. 21. & Fontanella tr. de pactis nuptial. lib. p. clauſ. 4. glo. 26. num. 80. cum*
32 *ſeq.* item, qui viliſſimo pretio rem emit, & ſic
de ænormiſſima conſtat læſione, quia tunc ex
33 ea dolus re ipſa reſultat *Cinab. lib. 3. coment. iur. tit. de Theſaur. cap. 4. liet. A. fol. mihi 143, Porrus in d. primo reſponſo fol. 180. poſt Crau. conſil. 29. ſub nu.*
34 5, Item quando mendatium interceſſit, quia
tunc dolus ex eo oriri dicitur, *l. ſcimus §. ſi perſuaſerit ff. de dolo, Hector Felic. allegat. 9. nu. 14. p. p.*

SVMMARIA.

Iuramentum ſuppletiuum datur quando qui ſemiplenè probauit num. 1. & 45. cum ſeq.
Iuramentum hoc conceditur ex ÆQVITATE num. 2.
Iudæo, ac alijs perſonis infamibus non competit remediũ ſuppletorium num. 3. limit. num. 11. & 12.
Iudæus in rigore eſt iudicandus num. 4. contrarium nu. 5.
Iudæi, & Infideles dicuntur infames num. 6. & 7.
Iudæo, vel alio infame inſtituto hærede poteſt impugnari teſtamentum per coniunctum præteritum nu. 8. & 9.
Iudæus dicitur teſtis inhabilis, & examinatus non probat ſemiplenè num. 10.
Iuramentum ſuppletorium deferri nequit in 37. caſibus de quibus remiſſiuè num. 13. cum pluribus ſeq. vſq; ad num. 44.
Iuramentum ſuppletorium defertur actori, qui ſcripturam exhibuit, cuius probatio reſultat ex comparatione litterarum num. 47.
Probatio ſemiplenè reſultat ex fuga rei à loco in quo officiũ exercebat, & reſpondere idcirco recuſauit n. 48.
Cõfeſſio extraiudicialis probatur per duos teſtes integros, & tunc huiuſmodi confeſſio releuat ſemiplenam probationem num. 49.
Actor, vbi ſemiplenè probauit eius intentionem, Reus verò illius exceptionem pariter ſemiplenè, quæ ſunt incompatibiles non defertur tunc iuramentum nu. 50.
Iuramentum ſuppletorium defertur tantũ Actori nu. 51. limitatur num. 53. ſed hoc remittitur Iudicis arbitrio num. 52.
Iuramentum præſtatur tàm actori quàm reo, ſed ei ſemper qui melius eſt informatus num. 54.

Iura-

Iuramentum prædictum præſtatur, vel ipſo actu ſententia, vel ante num. 55.
Inſtrumenta de nouo reperta ſufficiunt ad retardandam ſententiam latam mediante iuramento præſtito in ſuppletorium num. 56.
Teſtes de nouo reperti idem operantur, vbi ceſſaret timor ſubornationes num. 57. & 58.
Iudæus qui iurauit pro obſeruatione contractus tenetur ſeruare iuramentum alias punietur num. 59. & 60.
Iudæi ligantur communibus legibus num 61.

Iuramentum ſuppletorium in deffectum probationum deferri an poſſit Iudæis.

Cap. CXXXXIII.

PRoſequendo materiam iuramenti,
Tritum eſt in ſupplementum ſe-
miplenæ probationis dari iura-
1 mentum neceſſarium quod ſup-
pletorium nuncupant quãdo quis
ſemiplenè probauit *l. in bona C. de*
rebus creditis, & cap. vlt. §. ſanè, & ibi, glo. fin. de iu-
relur. vt concludunt omnes in l. Admonendi ff. de iu-
2 *reiurando*, Quod remedium ex AEQVITATE
concedi tradit *Bal. in cap. 2. in fin. de gradibus ſuc-*
ceſſ. in feudis, & ibi glo. & expreſsè probat Curt. Iun.
in repet. d. l. Admonendi num. 274. fol. 229. & Iaſ.
num. 114. propè finem in prima lectura.
Non tamen competit hoc remedium Iudæo, nec
Vſurario, neq; alijs perſonis infamibus de fac-
to, etiamſi ſemiplenè probaſſent eorum inten-
3 tionem, & hoc duplici fundamẽto, Primo quia
in cauſa Iudæi ſeruari debet merus rigor iuris
4 non AEQVITAS *glo. not. in cap. 2. de Iudæis, &*
probat Iaſ. in d. in l. Admonendi ſub num. 114. ac in
l. ſi inſulam col. fin. ff. de verb. oblig. Marſil. ſing. 41,
quos ſequitur Alex. Trentacinq. lib. p. var. reſol. tit.
de Conſtitut. reſol. 3. ſub num. verſ. Hinc etiam
infertur verbo hoc iuramentum, Et in his ter-
minis non præſtandi iuramentum Iudæis in
ſupplemẽtum probationum *Plotus in l. ſi quando*
num. 688. Surd. conſ. 122. num. 8, Natta conſil. 394.
num. 12, & conſil. 610. num. 4. & 20. Marquis de
Iudæis par. 2 cap 5. num. 5, Seraphin. priuil. iuram.
123. num 6, & Priuileg. 33. num. 204, quos ſequitur
Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 842. num. 5. & 8.
cum ſeq. Quamuis communiorem eſſe ſenten-
tiam, quod in cauſa Iudæorum etiam ſeruetur
5 AEQVITAS amplè probauimus ſupra in *cap.*
140. num. 15, licet contrariam ſententiam ve-
riorem eſſe ſatis ſuperq; ibidem *plur. ſeq. num.*
probauimus.
Secunda ratio, & præcipuè ea eſſe videtur, quod
Iudæus, & Infidelis cenſentur infames ſaltem
6 infamia facti, Quippe etiam infamia iuris cum
7 Iudæi ſint publici feneratores vt tradit *Bal. in l.*
qui accuſare C. de edendo, & probat Caccialup. in cit.
l. Admonendi ſub num. 250. verſ. vigeſimooctauo fal-
lit in Iudæ ff de iureiur Gratian. d. cap. 842. nu. 8.
8 Inſtituto enim hærede feneratore, videtur in-
ſtitutus infamis *l. improbũ C. de infamibus,* & dici-
tur inſtituta turpis perſona ad finem, vt teſta-
9 mentum poſſit impugnari per præteritum, *vt*
per l. fratres C. de inoff. teſtamento, ſcribit Caccialup.
ſub d. num. 156. poſt Ant. de Butrio in cap. Raynucius
10 *de teſtam.* Stante igitur tali infamia ſicut Iudæus
eſſet teſtis inhabilis, nec examinatus ſemiplenè
probaret, Ita iuramentum in ſupplementum ei
deferri nequit *arg. Tex. in l. qui teſtamento §. mu-*
lier ff. de teſtam. notat Bal. in l. qui accuſare C. de edē-
do, Caccialupus in d. l. Admonendi num. 156, & 163.
ac Iaſ. num. 104. cum plur. ſeq. ff. de iureiur.
Qui tamen Caccialupus loco relato in fine diſtin-
guit hoc pacto; Vel agit Iudæus, ſiue Infidelis
contra Chriſtianum, Vel contra Iudæum, ſiue
Infidelem, ſi contra Chriſtianum non poteſt ei
11 deferri iuramenentum in ſupplementum, Si
verò contra Infidelem admittitur ad iurandũ
12 iuxta *not. in l. Quoniam de hæreticis;* Quam diſtin-
ctionem etiam facit ibidem *Curt. Iun. num. 72. in*
fine, Hos ſequitur Seraphin. d. priuileg. iuram. 33. nu.
173. cum tribus ſeq. Cran. conſil. 73. num. 24, & no-
niſſ. probat Gratian. cit. cap. 842. num. 6. & 7.
Prout concluſionem ipſam, viz. quod non poſſit
deferri iuramentum in ſupplementum proba-
13 tionum, limitat *Caccialupus in triginta ſeptem alijs*
caſibus loco relato à numero 136. verſiculo Ratio cir-
ca dictorum caſuum vſq; ad num. 166, Inter quos
præſertim ſummatim recenſentur infraſcrip-
ti, Et primo quando à lege, vel ſtatuto re-
quiruntur probationes indubitatæ, vel euiden-
tiſſimè, aut legitimè, quia tunc non eſt locus
14 delationi iuramenti, Secundo quando vnus te-
ſtis deponeret contra conſuetudinem rei, Ter-
15 tio non defertur in probatione mandati, licet
16 præcederet depoſitio vnius teſtis, Quarto quã-
do quis probare vellet denegatam iuſtitiam,
17 Et ſic contra Offitialem tempore Syndicatus,
quæ tamen limitatio non procederet ſine dif-
ficultate, quãdo ſtat præſũptio pro Offitiali in
eo facto, vt tradit *Caccialupus d. loco n. 140.* Quin-
to circa probationem læſionis à minore pro-
18 poſitam, Sexto quãdo quis vult probare præſ-
19 criptionem, Septimo quando probatio eſſet
adiecta actui in modum conditionis, Octauo
quando probatio ſemiplena reſultaret ex vni-
20 co teſte nõn reddente rationem ſui dicti, vel
aliquam exceptionem, ſiue deffectum habente,
21 Et in hoc aut teſtis fides attenuata diceretur
per contrarias probationes, ſiue præſumptio-
nes, Aut ex diſpoſitione ſtatuti teſtium certus
numerus requiratur; Et in hoc quando com-
prehendatur teſtimonium mulieris ſcribit *Cac-*
22 *cialup. num. 163;* Nono quando petens iuramen-
tum in ſupplementum eſſet nimis facilis, &
23 promptus ad iurandum, Decimo quando talis
iurare ſatagens repelleretur à teſtimonio, ſi in
24 teſtem produceretur; Vndecimo non defertur
fideiuſſori agenti contra principalẽ ad recupe-
25 rationem pecuniæ quam ſoluiſſe pro eo affir-
26 mat; Duodecimo, in cauſis criminalibus, qu a

cum requirantur probationes luce meridiana
clariores, non ſufficit iuramentum in ſupple-
27 mentum, Decimotertio non procedit concluſio in cauſis ſamoſis ciuiliter intentatis.
28 Decimoquarto non procedit concluſio in cauſis arduis, & magnis, cum hoc iuramẽtum ſuppletorium deferatur tantum in cauſis parui,
vel modici præiuditij, vt explicat *glo. ibi verbo extracto circa medium*, quæ tales dicuntur habita ratione qualitatis perſonarum, Decimoquinto fallit in cauſis in quibus agitur de probatione teſtamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, De-
29 cimoſexto quãdo agitur in Iudicio in quo per negationem cadit incrementum, vt duplũ &c.
30 Decimoſeptimo vbi petitur pæna cõmiſſa, De-
31 mooctauo in cauſa matrimoniali, Itẽ in cauſis
32 benefitialibus, Decimonono nõ defertur tale
33 iuramentum ſpurio, Vigeſimo non procedit quando aduerſario obijcitur dolus, Vigeſimo-
34 primo fallit quando petens iuramentum ſolũ habet præſumptionem, ſiue coniecturam pro
35 ſe, Non autem ſemiplenam probationem, Vigeſimoſecundo quando agitur de donatione,
36 Vigeſimotertio limitatur concluſio in ceſſio-
37 nario quando agit ex iure ceſſo, Vigeſimoquarto non procedit in Iudice, ſiue alio Officiali, dum atteſtatur de commiſsione ſibi fac-
38 ta, Vigemoſiquinto in probando conſuetudi-
39 nẽ, Vigeſimoſexto quando agitur de proban-
40 do errorem inſtrumenti, Vltimo quando quis iracundia motus, lacerauit aut concremuit in-
41 ſtrumentum, ſiue ſcripturam debiti, Quia tũc probare tenetur debitum per teſtes, non per iuramentum ſuppletorium, vt explicat *Caccialupus num. 165.*

Addo ego quod neq; etiam defertur tale iura-
42 mentum in probatione dominij, vt ſcribit *Iaſ. in d. l. admonendi num. 295. verſ. Trigeſimeprimo, Cran. conſ. 157. rubr. 13. poſt medium, quos ſequitur Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 526. num. 17, Qui auctor in cap. 537. num. 6.* probat huiuſmodi iuramentum præſtari hæredibus creditoris ſuper
43 ptælatione temporis per *Seraphinum decis. 879. num.* 8, Prout deferri etiam mulieri in ſupplemẽtum, ſi petat dotem ex verbis enunciatiuis deſcriptis in inſtrumento inter alios celebra-
44 to tradit *Card. Mant. de tacit, & ambig. lib. 2. tit. 6. nu. 15. in fine, quem ſequitur Gratian. lib* 4. *cap. 739. num.* 8.

Et quia ſemiplena probatio diuerſimodè ſumitur, vt puta per depoſitionum vnici teſtis omni exceptione maioris, & cauſam dicti explicantis, quo caſu deffertur iuramentum ſuppleto-
45 rium, *l. Theopompus ff. de dote præleg.* ſubijcit etiam ibidem *Glo. Verbo exacto*, alios terminos
46 ſemiplenæ probationis, Vlz. quando creditor per ſcripturam domeſticam alijs coniecturis, ſiue probationibus adminiculatam probanit eius creditum, Quia tunc ſemiplenam inducit probationem, *l. inſtrumenta C. de probationib. Iaſ. in d. l. admonendis num. 76. cum plur. ſequent.*, Idem quando per comparationem litterarum fit
47 probatio ex qua non plena, ſed qualis, qualis ſumitur fides *§. ſi verò omnes moriantur, & §. ſeq. in Auth. de fide Inſtrumentorum*; Idem per fugam rei, qui debuit ibi reſpondere vbi offitium geſſit *§. ſuper hoc, & §. ſi quis autem in Auth. de collat.*
48 *Iaſ. in d. l. admonendi num. 88. cum ſeq. plur.*

Quoniam verò ampliſſimè materiam huius legis examinant ibidem Scribentes, & præſertim etiam *Maranta in eius praxi, fol. 404. num. 4, Muſcatel. pariter in eius praxi fol. 180. nu. 23, Affl. decis. 164*, dum proponit quæſtionẽ quando duo teſtes ſingulares deponunt de confeſſione extraiuditiali debitoris, quæ per duos conteſtes
49 debet probari, ad ſemiplenam probationem inducendam, *Fab. de Anna in obſeru. 3. in fine regiſtr. poſt collect. ac Vinius decis. 108, & 381. Theſaur. decis. 93. Gratian. decis. Marchia 36. Polyd. Ripa ſingul. obſer. 266, & Senator Bell. tr. de his quæ incont. fiunt cap. 114. lib. p.*

Propterea ad eos remittitur Lector, apud quos contingentes caſus deligere poterit.

Non tamen omittitur quod ſi actor plenè eius intentionem probauit; Reus verò ſuam exceptionem ſemiplenè; Et probatio atq; exceptio
50 ſunt inter ſe incompatibiles, tunc non defertur iuramentum ſuppletorium, vt concludit *Capel. Toloſ. decis. 406. & tradit Ricc. coll. 380. in fine*, Quod actori tantum defertur non reo, vt
51 probat *Iaſ. d. loco num. 118.*, Quamuis contrariũ
52 voluerit *Azo. vt explicat ibidem Iaſ.* Qui tandem concludit hoc remiſſum eſſe Iudicis arbitrio
53 inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum *cap. fi. de iureiurando*; Si tamen ageretur de probanda quantitate fructuum, quod tunc iuramentum deferri debeat reo melius informato, non ac-
54 tori tradit *Gio. in §. ſi verò pecunia in Auth. de nuptijs verbo iureiurando col. 30. Iaſ. cit. nu. 118. in fine*;
55 Et quod iuramentum præſtandum eſſe, vel in ipſa ſententia, vel ante eam tradit *Glo. in eandem l. admonendi verbo inſtrumenta prope finem.*
56 Per inſtrumenta tamẽ de nouo reperta retractari ſententiam latam mediante hoc iuramento habetur in eodem *Tex. l. admonendi*, Ad quod propoſitum Quæritant ſcribẽtes, an idem pro-
57 cedat in teſtibus nouiter repertis, Et affirmatiuam tenet *Bart. ibidem, & ſequitur Iaſ. & alij nu.* 120. Niſi publicatio aliorum teſtium timore
58 ſubornationis impediat iſtos nouos recipi teſtes, vt probant ibidem *Bal. in qu. 3. Angel. & Romanus*, quibus tamen aduerſantur Albericus, & cæteri quos recenſet *Iaſ. in fine.*

Et vbi Iudæus more ſuo iurauit in contractu, te-
59 netur iuramentum obſeruare, alias punitur ratione pęnæ, non autem ratione damnationis
60 animæ, cum ea non cadat in Iudæo, *Felin. conſ. 30. num. 21, & probat Mantin. de effect. iuram. eff. p. qu. 7. num. 5. fol. 186, & Seraphin. eodem priuil. 123. num. 3, & Priuil. 67. num. 40, Decian. tr. crim. lib. 5. cap. 12. num. 25. & lib. 6. cap. 12. num. 7.* Quia
61 Iudæi ligantur legibus communibus, quo ad pænas corporales, & pecuniarias *cit. l. Iudæi C. de Iudæis, & diximus ſupra cap. 140. num. 17. & 21.*

Secus

Digitized by Google

Secus quo ad ſpirituales, vt poſt alios tradit *Farin.qu.56.num.237.cum ſeq. de teſtibus.*

SVMMARIA.

Legatarius pro annuo legato non tenetur accipere proprietatem num.1, & 4. Contrarium num.6. & 20.

Creditore inuito aliud pro alio ſolui non poteſt n. 2. etiam ſi melius id eſſet creditori num. 5. & 24. limitatur num. 14. quando agitur de caſu lucratiuo.

Legatarius non debet onerari difficultatibus num. 3.

Fratres Mendicantes, vt plurimum ſunt incapaces proprietatis num. 9.

Solui poteſt materiatum loco materia eiuſdem ſubſtantia num.11. ſecus ex diuerſitate ſubſtantia num.12.

Materia, & materiatum non differunt in genere, niſi ſequta eſſet irreuocabilis materia in materiatu migratio num. 13.

Farina loco frumentum poteſt tradi in legato ſecus in mortuo num.15.

Farina propriè non dicitur fructus pradij num.16.

Quod tibi non nocet; & alteri prodeſt concedi debet n.17.

Rem praſtare dicitur qui extimationem praſtat num.18.

Aeſtimatio vice rei funditur num. 19.

Viuere poſſe quis praſumitur per annos quindecim n.21.

Vniuerſitati, ſiue capituli vita non poteſt aliquo modo taxari num. 22.

Emphytenta poteſt à principio ſoluere Canonē per quindecim annos num. 23. ſed ſi Dominus moreretur non [illegible] recuperare ſolutum num.24. Contrarium num. [illegible].

[illegible] pradijs deducenda ſunt expenſa, qua pro [illegible] gendis fructus fiunt num. 25.

[illegible] conſiderantur deductis expenſis num. 26.

Dominus directi ſuſpectum habere dicitur anticipatam ſolutionem Canonis num. 30.

Dominus directi ſicut cogere nequit emphyteutam ad ſoluendum anticipata Canonum, ita nec cogi poteſt ad illum recipiendum num. 31.

Soluere plus dicitur qui ante diem ſoluit num. 32.

Plus qui facit quam debet benefacit quod debet nu. 33. Et laude dignus eſt num. 34.

Temporis curſu variari poteſt intereſſe num. 35.

[illegible]ſio incommoda hareditatis operatur, vt coheredi, [illegible] legatario ſoluat eſtimatio num. 36.

[illegible]maſterium dicitur Corpus non moriturum num.37.

[illegible] annuum factum in perpetuum Eccl. vel Ciui[illegible]ebeatur vſq; ad annos centum tantum num. 38. [illegible] Contrarium num. 40.

[illegible] ſtante quod inſtrumenta executione poſſint mitti [illegible] nullam obſtante temporis praſcriptione non poſſunt exequi poſt annos centum num. 39.

Perpetuitatis qualitas ſi extendit vltra centum annos num.41.43.

Legatum annuum ſimpliciter factum differt à legato annuo in perpetuum praſtando num.42 & 48.

Eccleſia deſtructa cui factum fuerit legatum annuum perpetuum, legatum tranſit ad Sum. Pontif.num.44. ſiue ad Eccl. Roman. à qua ceſſare emanari num. 45.

Verbum omne in legibus, & teſtamentis aliquod operari interpretanda eſt num. 46. & etiam in quacunq; materia num.47.

Anima cunctis alijs rebus praferenda num. 49.

Vtilitatem publicam reſpiciant legata Eccleſ. facta num. 50.

Pro ſolutione, ſiue extinctione legati annui certæ quantitatis vini, vel ſimilium, An poſſit hæres tradere legatario, etiam Eccleſiaſtico Vineã, ſiue prædium idoneum ex quo Vinum, vel aliud legatum poſſit recolligere &c. Cap. CXXXXIV.

DEcedente Seio, inſtituit Titium filiũ vniuerſalem hæredem, atq; legauit fratribus Mendicantibus decem ſalmas vini annuatim, Titius vt legato ſatisfaceret, nec moleſtiam ſingulis annis ſentiret in tranſmittendo vinum legatarijs obtulit eiſdem aſſignare bonã vineam, ex qua commodè quantitatem vini legatam conſequi poſſent legatarij, Quam tamen aſſignationem acceptare recuſant, Quæritur an iuſtæ oblatam proprietatem recuſare valeant legatarij, Cum legati verbis, & executioni inſtent, vt slz. Quotannis ſibi *vini* quantitas legata tradatur.

Et iure oblationem impugnare videntur legatarij, Cum cura cultiuandi vineam ſpectet ad hæredem, legatarijs autem tantum curam bi-
1 bendi vinum legatum habeant, Namq; aliud pro alio inuito creditore ſolui, aut tradi non poſſe habetur in *l. 2. §.p. ff. ſi certum petatur, & copioſè traditum fuit in ſuperiori libro cap. 44. nu.p.*
2 Cum ergo certa vini quantitas fuerit annuatim legata Religioſis, Eis inuitis non poteſt hæres proprietatem loco vini aſſignare.

Præterea cum nullo alio adhibito labore, vel diligentia vinum recipere tantum debeant legatarij, Quatenus loco annui legati proprietatem recipere compellerẽtur, & culturæ vineæ, & alijs laboribus, quæ circa culturam bonorũ adhiberi oportet, incumbere tenerentur; cũ non leui eorũ incommodo legatum hoc pacto perciperent legatarij, qui tamen difficultati-
3 bus onerari non debent. *arg. §. quod autem verſ. Quamobrem, quod cum, & verſ. vndiq; in Auth. de fideiuſſ. § ſed quia ſtipulatione inſt. de fideic. hæred.* Ergo ad receptionem proprietatis, loco annui legati compelli minime poſſunt.

Et in ſpetie facit *Tex. in l. talis ſcriptura, & ibi Dyn.*
4 *Bart. & cateri ff. de leg.p.* Vbi contra voluntatẽ legatarij non poteſt hæres loco vineæ tradere pecuniam, Ergo à contrario ſenſu non poterit loco vini tradere vineam hæres, Cum creditori minime ſatisfacere dicatur is, qui eo inuito aliud etiam melius, pro alio velit ſoluere *l. vlt.*
5 *ff. de vſu, & habitatione, & §. huic autem inſt. de action. l. ſi mandato meo ff mandati.*

De AEQVITATE tamen contrarium obſeruan-

Iudæus factus Chriſtianus an puniatur pro delictis communibus per eum commiſſis tempore quo erat Iudæus. Cap. CXXXX.

DEcius conſil. 130. num. 2. cum ſeq. in terminis an Iudæus factus Chriſtia-
1 nus puniri poſſit pro delictis commiſſis dum Iudæus erat, Reſpondit affirmatiuè, Quia Sacramentum Baptiſmi reſpicit animam, & tollit peccatum,
2 & pænam peccati quo ad Deum, Sed non liberat à pæna delicti in præiuditium Reipublicæ, vel priuati, cui eſſet ius quæſitum, Cum Reipu-
3 blicæ interſit ne delicta impunita remaneant *vul. l. ita vulneratus ff. ad l. aquil., & l. licitatio §. quod illicitè ff. de publ. & vectigal. Bertazol. conſil. crim. 441. num. 38. lib. 2.*

Præcipuè quia Sacramentum Baptiſmi operatur circa remiſſionem pænę ſpiritualis in foro poli reſpectu læſionis Dei, Non autem circa pænæ temporalis in foro iuditiali reſpectu læſionis Reipublicæ, & priuatorum, quibus iniquum eſ-
4 ſet per Baptiſmum præiudicari, Et hanc eſſe veram, & communem ſententiam affirmat *Decius cit. pleno conſil. 130.*

Quam ſententiam etiam tenet idem *Decius in cap. quæ in Eccleſiarum nu. 17. de conſtitutionibus*, Vbi ſcribit ita fuiſſe etiam Paduæ iudicatum, Et quam ante eum teſtatur firmaſſe *Ant. de Butrio poſt Glo. in cap. gaudemus col. 4. de diuortijs*, dicens quòd pæna criminalis delicti non tollitur per
5 Baptiſmum; Et ideò de delicto commiſſo ante Baptiſmum poteſt puniri, criminaliter, & ciuiliter, Cum iniquum eſſet, vt Baptiſmus tolleret ius alteri competens.

Et hanc eandem concluſionem amplectitur. *Abb. in eodem cap. gaudemus, vbi rationem adducit*, quia pæna in foro iudiciali imponitur ob læſionem Reipublicæ factam, Baptiſmus verò operatur remiſſionem peccatorũ reſpectu læſionis Dei, Vnde per hoc non liberatur ab intereſſe Reipublicæ, & aliorum, quibus fuit ius quæſitum; Et hanc concluſionem comprobat etiam idem *Abbas in cap. de biſ. col. 2. verſic. ſecundo limitatio de accuſationibus, vbi multas alias adducit auctoritates quam concluſionem ſequitur Angel. de Caſtro inter conſil. crim. diuerſ. conſil. 36. nu. p. lib. 2. & Tiraquel. tr. de pœnis tempor. cauſ. 25.*

Maxime ad tollendam occaſionem delinquendi, dum quilibet Iudæus poſt commiſſum delictũ
6 de facili diceret velle effici Chriſtianum, vt pœnam euictaret, vt ſubijcit *Abb. in d. cap. Gaudemus, & ſequitur Decius loco relato num. 2. in fine*, Et ſic præſtaretur occaſio delinquendi, cum eſſet via parata ad euitandam pænam, quod nõ
7 eſt dicendum, *arg. l. contrauenire ff. de pact. dotalibus.*

Contraria tamen opinio de AEQVITATE ſequenda videtur, cum AEQVIOR ſit, quę Chri-
8 ſtianæ Religioni magis fauet, quam tenet *Clarus in eius pract. crim. qu. 51. in fine num. 9. verſic. vlt. quæro*, qui proptereà dicit, quòd ſi caſus cõtigeret in eam libentius inclinaret, Vt magis Iudæi attraherentur ad conuerſionem; Prout ante eum eandem probauit *Angel. de Vbaldis inter conſil. crim. diuerſ. pleno conſil. 31. tom. 2.*

Et hanc partem ſequuntur *Angel. de Caſtro, Anton. Vrſatus, Io. Baptiſta Roſallus, & Antonius Turchettus in ſequentibus conſil. 32. 33. 34. & 35. inter conſ. crim. diuerſ. tom. 2., quos ſequitur Caball. reſolut. 213. num. 4. cum ſeq. lib. p.*, Aſſerentes tamen quod & ſi totaliter non extinguitur delictum;
9 Tamen fauore fidei pæna eius eſt minoranda, Adeò vt effectus Chriſtianus non puniatur pæna ordinaria legis, vel ſtatuti, ſed alia mitiori;
10 Et maxime vbi de pæna mortis ageretur, vt ibi per eos iura rationes, & auctoritates allegantes, *Baiard. ad Cl. in d. cap. 51. num. 47.*

A quibus omnibus tamen limitatur concluſio ipſa, quando Iudæus in fraudem, & ad euitandam
11 pænam ſubrepiſſet Baptiſmum, Quia tũc prior opinio verior videretur, in quibus terminis loquitur etiam *Decius cit. conſil. 130. ſub num. 3. verſ. & maxime cum ſeq.*, Vbi plures adducit præſumptiones, quibus arguitur eo in caſu fraus Iudæi Baptiſmum ſuſcipientis ſtatim poſt commiſſũ furtum, Et non expectato termino dierum quadraginta à die petitionis Baptiſmi, vt diſ-
12 ponit *Tex. in cap. ne quod obſit, de conſecrat. diſtinct.*
13 4, qui terminus olim octo menſibus conſtabat *cap. Iudæi de conſecrat. eadem diſt. 4, & notat Abb. in cap. debitum de Baptiſmis; Quamuis Angel. loco re-*
14 *lato*, teneat pæna extraordinaria tantum puniri debere Iudæum effectum Chriſtianum, etiamſi in fraudem, & ad euitandam pænam Baptiſmum ſuſcipiſſet cum id ſibi AEQVVM, & iuridicum videatur, vt referret *Baiard. cit. num. 47.*

An autem inter Iudæos ſit ſeruanda AEQVITAS, vel potius rigor variæ ſunt Doctorum ſententiæ, *Rol. enim conſil. 35. num. 52. cum ſeq. lib. 2.* tra-
15 dit AEQTITATEM ſeruandam eſſe etiam inter Iudæos, Id quod probauit etiam *Natta conſ. 620, & conſil. 621, Ripa in l. ſi Inſulam num. 90. de verb. oblig. Tiraquel. de iure primog. qu. 60. num. 7, Seraphin. priuil. iuram. 48. num. 17. Io. Annibal in repet. l. naturaliter num. 17 ff. de vſucap., & in l. in Inſulam num. 19. & ibi Crot. num. 8. ff. de verb. oblig. Surd. de alim. tit. 2. qu. 15. num. 79.* Qui proptereà reſtituuntur in integrũ ſi ſunt minores, & gaudent immunitate Eccleſiaſticæ, ſi deſit ſimulatio, habentq; priuilegium tacitè hypotecæ pro
16 dote, Et in vniuerſum tenentur legibus, & ſta-
17 tutis locorum, & debent ſeruare ſolemnitates in eis requiſitas, vt latè explicat *Tiraquell. de primog. qu. 66. à num. 7. vſq; ad num. 20. quos omnes amplè ſequitur Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 658. à num. 24. vſq; ad nu. 35, & in cap. 842. nu. 27. lib. 5.*

Contrarium tamen obſeruari debere ſcribit *Berotus conſil. 28. num. 39. & 40. lib. 3. per cap. 2. de*
18 *Iudæis, & cap. ſi Iudæos eodem tit.* vbi habetur Rigorem, non AEQVITATEM eſſe inter Iu-

dæos

dæq; ſeruandam, Niconit. in repet. rubr. ff. de non. operis nunciat. n. 85. cum ſeq. Maiſil. ſing. 463. nu. 4. Simon de Pretis conſil. 120. num. 31.
Quarum tamen opinionem, veriorem, & commu-
19 niorem eſſe priorem concludit *Gratian. cit. cap.*
642. num. 24. cum ſeq. & cap. 852. num. 27, Quam-
20 uis contrarium verius eſſe excepto ſpeciali ca-
ſu cap. 2. de Iudæis probat Alex. Trentacinq. lib. 9.
var. reſol. tit. de conſtit. ſub num. 2. verſic. licet Glo.
21 *cum ſeq.* Quia Iudæi ligantur legibus tempora-
libus Romanorum, & ſtatutis Ciuitatum, ſecus
verò in ſpiritualibus, vt abundè ſcribit dictus
Auctor *num. 8. & 9.*
Iudæorum verò paruuli non poſſunt baptizati in-
22 ſcijs Parentibus, Immo neq; etiam poſt patris
mortem, reluctante Tutore, vel Matre, vt do-
cer *Diuus Thomas ſecunda ſecundæ qu. 10. art. 10.*
Affl. deciſ. 151, Natta conſil. 434. per totum, Nauar.
conſil. 4. num. 17, & 18. de conuerſione Infidel. par. 2.
lib. 3. cum alijs relatis per Paſcalem de iuribus patriæ
poteſt. cap. 7. num. 2. cum plur. ſeq., Dum tamen
paruulus non ſit pubertati proximus, & doli
23 capax, Nam tunc non attenditur contradictio
Parentum, *Simmach. de Cathol. Inſtitut. tit. 29. n. 55;*
Et diceretur pubertati proximus, quando habe-
24 ret vſum rationis, & annum decimum ageret,
Burſa. conſil. 231. num. 4. cum ſeq. lib. 3. Natta conſil.
434. num. 16. & Paſcalis d. cap. 7. num. 6. quos ſequi-
tur Gratian. recit. cap. 658. num. 31. cum plura ſeq. et
in cap. 977. num. 9. Vbi num. 2. & 14, probat poſſe
paruulos Iudæorum Baptizati, etiam reluctante
25 Patre; dummodo auus paternus conſentiat,
qui magis dignus eſt, & maiorē habet auctori-
tatem, quam Pater, & præcipiat rem ad fauorē
fidei *D. Auguſtinus ſermone 6. de Verbis Domini cap.*
qui reſiſtit 12. qu. 3. & cap. quæ contra mores in fine
diſtinct. 8.
Patria enim poteſtas conceditur etiam Iudæis
26 ſicut Chriſtianis, quia Iudæi habent omnia,
quæ competunt Romanis quorum iure vtuntur
vt diximus, & ſcribit *Balin l. ſpadonum §. iam au-*
tem ff. de excuſat. tut. Bec. conſil. 84. per totum, Surd.
de alim. tit. 2. qu. 15. num. 74. cum ſeq., poſt Abbatem
in cap. 2. de conuerſ. Infidel., hos ſequitur Gratian. cit.
cap. 977. num. 7. lib. 5; Qui Iudæi ex conſtitutione
27 Pauli Quarti bona immobilia poſſidere ne-
queunt, vt refert *Gratian. d. cap. 658. num. 40.* neq;
28 dignitates, vel honores, & congreſſus cum
Chriſtianis habere valent, vt ſubijcit *Gratian.*
num. 53, Quippe neq; etiam habitationem ha-
bere poſſe ante Chriſtianorū apothecā ad ven-
29 dendum merces probat *Gratian. d. cap. 658. n. 9.*
Cæterum inuiti Baptiſmum ſuſcipere, aut fidem
30 Chriſtianam agnoſcere cogi non debent, *cap.*
Iudæi extra de Iudæis, & cap. ſicut Iudæi, extra de
Hæreticis, Anneus Robertus lib 9. rerū iudic. cap. 12.
propè finem verſ. hæreſeos crimen pag. 220.

S V M M A R I A.

Epiſcopi ob penſiones graues impoſitas Epiſcopatibus im-potentes fiunt ſuccurrere pauperibus num. 1.

Diui Cypriani ſententia vtandi circa Epiſcoporum obligationem in erogandis eleemoſinis num. 2.

Penſiones conſtitutas ſuper Epiſcopatibus reicere ſolet Senatus Pariſienſis num. 3.

Penſiones paſſiones vocantur num. 4.

Penſio Eccleſiæ excedere non debet medietatem fructuum num. 5. 7. 8. contrarium num. 7. id eſt tertiam eſt partem fructuum num. 8.

Beneſitio qui ſoluere magnam penſionem promiſit ſibi imputet detrimentum num. 6.

Romana Curia ſtylus obtinet cum legis num. 9.

Romana Curia tanquam omnium Magiſtra ſequenda eſſet ab inferioribus num. 10.

Penſio dicitur iuſta quando ea deducta ſupereſt Beneficiario, vndè ſe clarè poſſit num. 11.

Penſio excedens tertiam partem fructuum beneficij reducenda eſt ad tertiam ipſam partem num. 12. diſcuſſio num. 15, & 16.

Vtile per inutile non vitiatur indiuiduis num. 13.

Translatio beneſitij ſine &c. dicitur diuidua num. 14.

Penſio conſtituitur ſuper bonis, & iure temporali, ſiue ſuper redditibus Eccleſiæ tantum num. 18. & 20.

Penſio conſideratur ſuper redditu Eccleſiæ tanquam ſeruitus quadam ad inſtar vſufructus num. 19.

Penſio ordinanda eſt per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi non per modum quotæ num. 21.

Beneficia ſcindi non poſſunt num. 22.

Papa liberam habet poteſtatem in Eccleſ. beneficijs n. 23

Epiſcopus poteſt penſionem imponere ſuper redditibus beneſitij num. 24.

Papa binas habet claues alteram poteſtatis, alteram diſcretionis num. 25.

Papa cum diſcretione diſpenſare debet bona Eccleſiaſtica cum præmittere debeat clauem diſcretionis claui poteſtatis num. 26. & 27.

Penſio ſuper Epiſcopatibus, vel bonis Parochialis Eccl. diſcreta eſſe debet num. 28.

Conſil. Trident. prouiſit, vt ſaltem redditus annuus aur. mille Epiſcopis, & aureorum centum Parochis remaneat num. 29.

Aliter ſoluenda non erit niſi ad ratam num. 30.

Penſionario incumbit onus probandi, quod remaneat Epiſcopo, & beneſitio mille, & centū de quibus n. 31.

Penſio ſoluenda eſt de ſemeſtre in ſemeſtrem num. 32.

Penſio redimi non poteſt ſine labe ſimoniæ num. 33.

Penſione cadere proprio non poteſt vexatio num. 34.

Penſio non poteſt permutare num. 35. limitatur num. 37.

Penſio non poteſt alteri renunciare num. 36. limitatur num. 37.

Penſio Dominum debet quando redditus beneſitij magnū paſſi ſunt detrimentum propter bellum, vel aliter nu. 39. limitatur num. 40.

Penſio non ſoluta tempore debito penſionario debetur eius hæredibus num. 41.

Penſio maturata debetur penſionario à ſucceſſore in beneſitio non ab hæredibus beneſitium num. 42, & 44. limit. 45, & 47.

Penſio eſt onus reale cohærens benſitio num. 43.

Penſio dicitur imponi fructibus non ſuper tempore n. 46.

Penſio poteſt etiam aſſignari laico in ſtipendium, vel ſubuentionem num. 48. & dicitur tunc quid mera temporale num. 49. nec extinguitur tunc penſio effectiom lite,

militc, ſine vxoratu penſionarij num. 50.

Penſio extinguitur morte penſionarij num. 51.

[illegible] gratuita dicitur beneſitium, & pro ea tenetur penſionarium ad decimas num. 52, & ſic ad tatam ea ſoluuntur per Penſionarium, & Beneficiatum non dupplicatiuè num. 53.

Penſio poteſt concedi pueris annorum ſeptem num. 54.

Penſio de iure antiquo concedebatur etiam infanti cum diſpenſatione Summi Pontifices num. 55. quod tamen ſublatam fuiſſe per diſpoſitionem Sac. Concilij Tridet. putant alij num. 56. contra num. 58.

Minor annorum 14. prohibetur habere beneſitia ex diſpoſitione Sac. Concil. Tridentini num. 57.

Minor annorum 14. capax dicitur Canonicatus etiam in Cathedrali num. 59.

Aetas 25. annorum requiritur in beneficijs obtinendis Curarum num. 60.

Aetas annorum 30. requiritur ad obtinendos Epiſcopatus num. 61.

Priuatus beneſitio ob non ſolutas penſiones non tenetur ad ipſas penſiones decurſas num. 62.

Compenſatio non admittitur in materia penſionis nu. 63.

Penſio extincta cenſetur ſi Penſionarius aſcendat ad ſummum gradum Pontificatus num. 64. Prout omnia alia beneficia vacant per huiuſmodi promotionem nu. 65.

Penſio in beneſitialibus pro quanta parte fructuum poſſit conſtitui. Cap. CXXXXI.

PEnſionum materia frequens eſt, his præſertim temporibus, dum non ſolum ſuper beneſitijs ſimplicibus, ſed etiam ſuper alijs reſidentiam, aut curam animarum ſecum habentibus, & etiam ſuper Epiſcopatibus frequenter imponi ſoleant, non ſine pauperũ, & miſerabilium perſonarum detrimento, qui-
1 bus Epiſcopi ſolitis eleemoſinis ſuccurrere impotentes quodammodo redduntur, contra id quod ſcribit *D. Cyprianus lib. 2. epiſt. 13. dicens:*
2 *Quæ eſt enim maior, aut melior cura, Præpoſitorum, quam diligenti ſollecitudine, & medela ſalubri fouendi, & conſeruandi ouibus prouidere;* Vnde Senatus Pariſ. qui vel ex indultu Summorum Pontificum, Vel ex immemorabili conſuetudine in penſionibus Eccleſiaſticis iudicium interpo-
3 nere ſolet; Penſiones ſuper Epiſcopatibus cõſtitutas reprobari, & reijci cenſuit, teſte *Annes Roberto lib. 4. rerum indic. cap. 7. verſ. itaq; fol. 126.*
4 & paſſiones (ideſt animi languores) non penſiones vulgariter vocare ſolent ij, ad quos ſpectat earum ſolutio; Cum ſine paſſione, & animi angore eas ſoluere valeant; Propterea quæritur ad quam partem fructuum beneficij aſcendere poſſit penſio.

Et ſanè medietatem fructuum excedere non de-
5 bere penſionem ſcribit *Rebuff. tr. de pacif. poſſ. nu. 16. quem ſequitur Rota deciſ. 160. nu. p. & 3.* Non enim refert quidquam, ſi tenues ſunt fructus beneſitij ex quibus commodè non poſſit alimentari beneficiatus, Quia cum acceptauerit beneſitium cum onere ſoluendi penſionem, in
6 ea quantitate; ſibi imputandum eſt ſi tenue acceptauit, vt poſt *Rebuff. probat Ludouiſ. deciſ. 215, & deciſ. 429. num. 12,* Prout hanc ſententiam per *cap. ſuſcepta in extrauag. Ioan. 22. refert Petr. Greg. ſyntag. iuris lib. 17. cap. 10. num. 7.*

De AEQVITATE tamen, tertiam partem fructuũ
7 excedere non debet penſio; Cum Summi Pontificis præſumpta voluntas eſſe regulariter videatur, quod penſio non excedat tertiam partem fructuum, vt probat idem *Gigas de penſionibus qu. 9. eodem nu. p. 6, & 7. Staphil. de litteris Iuſtitiæ §. In primis num. 9, Theſaur. fori Eccl. cap. 22. num. 31, Caſſador. deciſ. 2. num. 3. cum ſeq. locati,* Quorum opinionem, niti AEQVITATI tradit *Ricc. in praxi fori Eccleſ. Neapoli. tit. de penſ. deciſ. 436.*

Hanc eandem ſententiam ſequitur *Paulus Romanus in tr. de penſionibus regiſtr. in vol. 15. tract. cap. p. nu.*
8 *2. & num. 6,* Vbi teſtatur de ſtylo Curiæ Romanæ penſionem impoſitam per Papam, tertiam partem fructuum tantum continere, qui ſtylus
9 obtinet vim legis, & facit ius *cap. quam graue, & cap. licet de crim. falſi, & cap. Venerabilis de confirm. Vtili, vel inutili, hoc idem affirmat Specul. tit. de ap-*
10 *pel. lib. 2. §. de officio ſub nu. 14,* vbi tradit Curiam Romanam tanquam omnium Magiſtram eſſe ab inferioribus ſequendã *cap. omnes 22. diſtinct., & cap. damnamus de Summa Trinitate prope finem,* & hanc eandem concluſionem amplectitur *Caccialupus de penſionibus q. 7. verſ. hinc pacto fol. mihi 321. d. lib. 15. tract.,* Quam concluſionem in Patria conſuetudioaria, & in Gallia ſeruari ſcribit idem *Petr. Gregor. lib. 17. ſyntag. iur. cap. 10. nu. 7, poſt Rebuff. in praxi beneſitio tit. de reſeruat. nu. 18. cum duobus ſequentibus,* Vbi etiam ſequenti *nu.*
11 *8; tradit Gregor.* Iuſtam dici penſionem, qua deducta, ſuperſit Beneficiario, vnde ſe alere, & onera beneſitij ferre poſſit, *cap. de Monachis, & cap. vacante de prębendis, & cap. p. de cenſ. Annes Robert. lib. p. rerum iudic. cap. 7. verſ. etiam beneſitij. pag. 130.*

Et vbi excedit tertiam partem fructuum, reduci-
13 tur penſio ad dictam tertiam, non autem in totum vitiatur, *cap. quanto de cenſibus, & cap. p. de conſuetudine Doct. & in cap. præterea de iure Patronatus, Roma. conſil. 369. nu. 9. & probat Paul. Romanus d. tr. de penſionibus cap. vlt. num. 7. Caccialup. d. qu. 7. num. p. & 2. quam ſententiam ſequitur Caſſadorus deciſ. 4. num. 3, & 6. verſic. & eſto ſine præiuditio de penſionibus, quem cum alijs refert Ricc. all. deciſ. 456. num. p., Seraphin. deciſ. 1484. num. 13. Card. Mant. deciſ. 173. num. 1. deciſ. 196. num. 4, & deciſ. 153. num. 2. Creſcent. deciſ. 17. num. 4. de reſcriptis, & nobiſſ. Gratian. lib. 5. diſcept. for. cap. 995. num. 11, & 13.*

Ratio eſt, quia cum ſumma, ſiue quantitas penſio-
13 nis ſit diuidua, vtile per inutile non vitiatur *cap. vtile de reg. iur. l. Sancimus C. de donationibus, & l. grege §. p. ff. de fideiuſſ. Caſtrenſ. conſil. 89. num. p. lib. 2, & Ricc. all. deciſ. 136. nu. 2. qui num. ſeq. probat* idem

idem præcedere in tranſlatione pẽſionis, Quia
14 tranſlatio ſicut ipſa reſeruatio eſt diuidua, &
ideò ſi Papa transferat penſionem, quoad di-
midiã partem fructuum, Vſq; ad eam partem,
quæ non excedit tranſlatio ſuſtinetur, & ita
iudicaſſe Rotam teſtatur ibidem Riccius, Quã
tamen concluſionem fœdere diſtinctionis op-
time declarat *Annens Robertus d. lib. p. cap. 7. rerũ*
15 *indic. pag.* 130, dum inquit, Aut penſio fuit con-
ſtituta ſuper beneficio habente curam anima-
rum, & tunc penſio ad legitimam quantitatem
16 reduci debet; Cum publicè interſit, vt qui Paſ-
tor eſt, & gregem curat, alimentis non deſti-
tuatur; Aut cõſtituta fuit in benefitijs quæ curã
animarum non habent, & tunc promiſſor ad
quamcunq; penſionem obligatur; Tum quia ea
conditione recepit beneſitium, & penſionem
17 ſoluere promiſſit; Tũ quia ſi immodice ſe gra-
uatum onere penſionis putat, beneſitium po-
teſt reſignare, & à fide data ſe liberare.
Penſio autem conſtituitur ſuper bonis, & iure tẽ-
porali, ſiue ſuper redditibus alicuius Eccleſiæ,
18 Monaſterij, Menſæ, vel Beneficij, in quibus ca-
19 dit onus penſionis tanquam ſeruitus quædam,
ad inſtar vſusfructus à proprietate ſeparari; Nõ
autem ſuper iure, aut pro iure ſpirituali Eccle-
20 ſiæ, vel ſimilium corporum, *vt in cap. conſtitutus
de relig. dom. Caccialupus d. tr. de penſionibus qu.* 10.
Quæ penſio ordinanda eſt per viam quantitatis
21 pecuniæ, vel bladi, non autem per modum quo-
tæ, puta conſtituendo dari tertiam, vel quartã
partem; Quia eſſet ſcindere beneficium contra
22 diſpoſitionem, *cap. maioribus, de præbendis, et cap.
de cætero de tranſactionibus, latè Caccialupus d. tr. de
penſionibus qu. 6. & Gigas eodem tr. de penſ. qu. pr.
num. 3, & qu. 8. num. 7, Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ.
cap. 617. num 9, Pe. Gregor. lib. 17. ſyntag. iuris cap.
10. ſub num 8. verſ. Daturq; hæc.*
Et licet poſſit Papa ad eius libitũ, nõ expreſſa cau-
ſa, ac nõ citato poſſeſſore beneſitij penſionẽ cõ-
ſtituere cũ liberã habeat põteſtatẽ in beneſitijs
23 Eccleſiaſticis, vt habeatur in *cap. propoſuit de
cõceſſ. præbend. & in cap. 2. de præbend. lib. 6. Caccia-
lup. d. tr. de penſ. qu. 5. & qu. 18, & Paul Romanus
in eodem tr. de penſionibus cap. 4. num p.*, Prout poſ-
24 ſe etiam Epiſcopum imponere penſionem ſu-
per redditibus alicuius beneficij habetur in
*cap. conſtitutus de relig. dom., & tradit Caccial. loco
relato qu. 4. num. 6.*; Tamen Summus Pontifex,
25 qui binas habet claues, alteram poteſtatis, al-
26 teram diſcretionis, Cum diſcretione diſpenſa-
re debet bona Eccleſiaſtica, & penſiones con-
ſtituere; Quippe diſcretionis clauem præmit-
27 tere debet, ante clauem poteſtatis, vt inquit
*Innocent. in cap. quanto de iureiur. Glo. in cap. Apoſ-
tolicæ de re iud. lib. 6. & ſequitur Paulus Roman. in
ſæpè all. tr. de penſionibus cap. 4. num 6.*
Quando verò penſio cõſtituitur ſuper Menſa Epiſ-
copali, vel Abbatiæ, aut ſuper bonis Parochialis
Eccleſiæ, Ea in tali tantũ sũma poteſt conſtitui,
vt congrua ſuſtentatio Epiſcopi, ſiue Abbatis,
28 aut Prioris, ſiue Parochi remaneat *cap. 3. de Eccl.
ædific. Paulus Roman. cit. tr. de penſion. cap. 6. ſub n. 2.*
Quam congruam ſubſtentationem reſpectu
29 Epiſcoporum eſſe debere ſaltem redditus au-
reorum mille, & Parochialium aureorum cen-
tum ſtatuit ſacra Synodus Concilij Tridentini
ſeſſione 24. cap. 13, Et ita ſæpius fuiſſe iudica-
tum per *Rotam, tradit Ludouiſ. deciſ. 507. n. 5. & 6.*
In tantum, vt quamuis Epiſcopus, ſiue Beneſi-
ciatus conſenſiſſet impoſitioni penſionis, Ni-
hilominus, vbi mille vel centum reſpectiuè non
remanerent Epiſcopo, aut Parocho deducta
30 penſione, Non eſſe ſoluenda, niſi ad ratam, &
deductis dictis mille, ſiue centum, vt probat
31 *Caſſadorus deciſ. 10. num. 8. de reſcript.* Cum pen-
ſionario incumbat onus probandi quod mille,
ſiue centum reſpectiuè remaneant pro Beneſi-
ciato, vt ſcribit *Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap.
426. num. 12.*
Quam penſionem de ſemeſtre in ſemeſtre ſoluen-
32 dam eſſe notat *Specul. in tit. de locat. §. poſtquam,
verſ. ſed quæritur, quem ſequitur Paul. Rom. cit. tr. de
penſionibus cap. 2. in fine, Qui in cap. 6. num. 2. 5. 15,*
33 & 34. probat non poſſe redimi penſionem ſine
labe Simoniæ, neq; ratione vexationis, Cum
34 propriæ cadere nequeat vexatio in penſione
à Summo Pontifice, vel Epiſcopo conſtituta.
Sicuti permutari etiam non poteſt penſio cum
beneſitio, neq; alio renunciare cum Summi
Pontificis auctoritate; Quia cum quod nihil eſt
35 non poſſit cum alio permutari, Ipſo facto quòd
quis renunciat penſioni, dum eam permutare
intendit ſequitur extinctio penſionis, Ideò per-
36 mutatio, vel renunciatio alteri prohibetur, vt
copiosè probat *Paulus Roman. cit. loco cap. 7. in q.
ſeptimi quæſiti incip. Venio nunc num. 11. & 12. fol.
mihi 317. Quam ſententiam ſeq. Caccialupus loco cit.
qu. 14.* Vbi tamen limitat concluſionem proce-
dere, quando penſio eſſet conſtituta pro bene-
fitio Eccleſiaſtico cum omnibus requiſitis;
37 Quia tunc poſſet fieri permutatio; Sicuti poſse
Summum Pontif. aliam ſimilem inſtituere pẽ-
38 ſionem, quando eam quis renunciat, & alteri
conferre, in cuius gratiam fuerat facta renun-
ciatio probat *Paul. Rom. ſub d. num. 12; verſic. hæc
tamen.*
Cuius penſionis quantitas diminui etiam debet,
39 quando redditus benefitij, ſiue menſæ ſuper
quibus fuerat conſtituta, notabilem paſſi ſunt
diminutionem, ſiue propter bellum, aut peſtẽ,
ſiue propter noua vectigalia, impoſitiones, de-
cimas, aut pontium refectiones, pedagia, & ſi-
milia onera, ac caritatiua ſubſidia à Summo
Pontifice, vel Epiſcopis conceſſa laicis, & à Se-
de Apoſtolica confirmata; Cum decreſcentibus
fructibus minui etiam debeat penſio beneſitij,
vt tradit *Abb. in cap. prohibemus in vlt. col. de cen-
ſibus. & abundè ſcribit Caccialup. d. tr. de penſion. qu.
15. num p. & qu. 16. num. 2. Paul. Rom. loco cit. cap.
vltimo per totum*, Vbi plura tradunt fundamen-
ta, quibus probatur aſſumptum ipſum, ad quos
40 ideirco remittitur Lector; Quamuis penſionẽ
Eccleſiaſticam nõ eſſe obnoxiam aleæ fortunæ,
nec

Digitized by Google

nec ſubiacere caſui fortuito probat *Alex. de*
Neuo conſil.63. num. 9. quem ſequitur Coſta de port.
rata qu.10.num.6.
Vbi verò penſio non fuiſſet ſoluta debitis tempo-
ribus penſionario; ea debetur eius hæredibus,
41 non ſucceſſori in penſione, ſi illa iterum fuiſſet
conſtituta, & alteri conceſſa *Gigas d. tr. de penſio-*
nibus qu.52, & conſil. 145. quem ſequitur Coſta d.qu.
10.num.4; E contra tamen penſio maturata de-
42 betur à ſucceſſore in beneficio, non ab hæredi-
bus beneficiari qui illam non ſoluit, Cum pen-
43 ſio ſit onus reale coherens beneficio, *cap. ſi quis*
laicus 16. qu.p. per totū, & q.25. per totū, ac tradit
Caccialup. loco cit. quæſt.11. Etiamſi Beneficiatus
mortuus in vita habuiſſet fructus totius illius
44 anni, vt probat *Gigas qu.52.n 52. & 55. quē ſequi-*
tur Caball. conſil.160, & Nicol. alleg. 39. cap.52, &
55. latè Annius Robert. lib.p. rerum iudic. cap.7. pag.
231, & Coſta cit. qu. num. 4. Vbi exemplis docet
modū ſoluendæ, vel debēdę penſionis in vtroq;
caſu, & pro rata fructuum perceptorum, quam
pro tota ſumma ad inſtar vſufructuarij, *Rimin.*
Iun. conſil.634 lib.6. Hondrd. conſil. 85. num.13. cum
ſequenti libro ſecundo, & Io. del Caſtillo tr. de vſufru-
ctu capitulo 79, & Gratian. lib.3. diſcept. forenſ. cap.
548. num. 42. cum tribus ſequentibus, Vbi conclu-
dit Beneficiatum teneri ſoluere penſionem pro
45 rata fructuum non pro rata temporis, *Gabr. cōſil.*
191. num.13. cum ſeq. lib. 2, Quę opinio eſt fun-
46 data in maxima AEQVITATE; Cum penſio
imponatur fructibus non autem ſuper tem-
pus; Vnde AEQVVM eſt, vt teneatur, qui per-
cipit fructus, non qui per quantumuis longum
tempus habuit nudum nomen.
Et quia fuit ſuper hac quæſtione aliquando dubi-
tatū in Rota circa obligationem ſucceſſoris in
beneficio; Communis ſententia fuit, vt ſucceſ-
47 ſor teneretur ad penſiones præteritas, quando
Penſionarius diligentiam adhibuit, vt penſio-
nem conſequeretur à Prædeceſſore, vt teſtatur
Ludouiſ. deciſ.507. nu. 3. cum plur. ſeq. vbi ita plu-
ries iudicatum fuiſſe per Rotam tradit.
Et laico etiam poteſt aſſignari penſio, quæ conſti-
48 tuitur, vt plurimum, non in titulum beneficij,
ſed in ſtipendium, vel ſubuentionem, *Bal. in cap.*
ad audientiam de reſcriptis, Caccialupus loco cit. q 11.
49 *num.2. & qu.13. num.p.* Quæ penſio idcirco tunc
dicitur quid merè temporale *Gigas qu.7. num.2.*
& qu. 21. per totum; Et eo caſu non vacare, nec
extingui penſionem penſionario milite effec-
50 to, aut vxorato cum non fuerit aſſignata in be-
neficium Eccleſiaſticum, ſed pro officio, ſeu
ſeruitio temporali iam impenſo, ſiue impedē-
do, vt pro pulſando campanas, vel quid ſimile,
cap. breui de iureiurando cap. p. de vita, & honeſtate
Clericorum, & cap.p. de Cler. non reſidentibus, ac cap.
poſtulaſti de reſcript. amplè Caccialup. qu. 14.n. 2., Et
51 morte Penſionarij extinguitur penſio, non au-
tem ea vacat ad inſtar vſufructus *§. finitur Inſt.*
de vſufructu, l. antiquitas C. de vſufr. Gigas de penſ.
qu.12. num.p.
Et quando penſio gratuita eſt, dicitur tunc bene-
52 ficium, Et pro ea tenetur penſionarius ſoluere
decimas impoſitas, Ita vt ad ratam penſiona-
rius, & beneficij, poſſeſſor tenerentur ad deci-
mas, non autem duplicatiuè; Aliter ſequeretur
53 quod ſemel decimatum à proprietario, Iterū
decimaretur ab vſufructuario; ideſt penſiona-
rio, quod eſſet abſurdū, *l. quamquā ff. ad l. falcid.*
& cap. Rainucius iuncto cap. Rainaldus de teſtam. Cac-
cialup. qu.17. num. 6. & 7. cum ſeq., vbi plura cu-
mulat exempla etiam inter Colonum, & Do-
minum.
Quæ penſiò concedi poteſt etiam pueris annorū
ſeptem qui minores ordines ideſt primam ton-
54 ſuram ſuſcipere poſſunt ex diſpoſitione *cap.*
nullus à contrar. ſenſu, & ibi Glo. de tempor. ord. lib.6.
& tradit Gigas. qu. 13. num. 3, qui ſeq. num. ſcribit
55 vidiſſe cum diſpenſatione Summi Pontificis
concedi penſionem etiam puero annorum tā-
tum quattuor; Et licet huius Canonis diſpoſi-
tio reuocata videatur per *Sacrum Trident. Con-*
56 *cil. de reformatione ſeſſione 23. cap. 4. fol.* 203, Vbi
cautum fuit prima tonſura non poſſe initiari
eos, qui Sacramentum confeſſionis non ſuſce-
perint, & fidei rudimenta edocti non fuerint,
quiq; legere, & ſcribere neſciant, Prout ſeq;
cap. 6. diſponitur nullum prima tonſura initia-
57 tum, aut etiam in minoribus ordinibus conſti-
tutum ante decimumquartum annum, benefi-
tium poſſe obtinere, Tamen verè non dicitur
reuocata, cum Sacrum Concilium loquatur de
58 beneficijs, & nihil innouet reſpectu penſionū,
quæ non dicuntur Eccleſiaſtica beneficia, vt
fuit ſupra explicatum, Ita expreſsè ſcribit *Gra-*
*tian. lib.2. diſcept. forenſ. cap.397. num.*18, Quam
ætatem annorum quattuordecim, ſufficientem
59 etiam eſſe ad Canonicatum obtinendū in Ca-
thedrali, Vel Collegiata tradit *Glo. in cap. Si to*
tempore de reſcriptis lib.6. verbo ætatem; Ad bene-
60 ficium verò Curatum, ætatem annorum 25. re-
quiri habetur *in cap. cum in cunctis de electione, Ro-*
61 *ta deciſ. 324. in nouiſſ.* Ad Epiſcopatum autem
requiritur ætas annorum 30, *d. cap cum in cunctis,*
& in cap. Presbyter 78. diſtinct. latè Gigas d. tr. de
penſionibus qu.13.
Priuatus verò beneficio ob non ſolutam penſio-
62 nem, non tenetur ad decurſas penſiones, vt
probat *Gigas d. tr. qu.76. num.3. cum ſeq. quem ſe-*
quitur Gratian. lib.p. diſcept. forenſ. cap.152. nu.19;
ac lib.4. cap.617. nu.34. Vbi ita iudicatum iterum
fuiſſe per Rotam teſtatur, reprobata opinione
Zrebi de benef. & penſion. cap.11. num. 8. verſic. deci-
63 *mo ampliatur,* In qua materia penſionis non ad-
mittitur compenſatio, vt in materia alimento-
rum, vel in cauſa victuali, *l. in ea quæ C. de com-*
penſat., & l. ob negotium, vbi Glo. & Bar. eodem tit.
& latè probat Surd. de Alim. tit.8 priuileg.53. nu.5,
& 8, Monald. conſil.52. num.4. Craſſ. de except. cap.
16. num.64. quos ſequitur Gratian. lib.4. cap.728. nu.
32. cum plur. ſeq.
Neq; omittendum eſt; penſionem cenſeri extin-
ctam ſi Penſionarius aſcendat ad ſummum gra-
64 dum Pontificatus, Prout omnia alia beneficia,
quæ

Digitized by Google

65 quæ poſſidebat vacare certum eſt, & probat *Gabriel conſil. 200. lib. 2. Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 296. num. 11. cum tribus ſeq.*

SVMMARIA.

Iuramentum in litem præſtatur Accuſatori, ſiue Actori, vbi reus doloſè, vel violenter egit num. 1. etiamſi non adeſſet difficultas probationes num. 13.

Iuramentum huiuſmodi habetur pro plena probatione etiam ratione intereſſe num. 2.

Iuramentum hoc in quibus caſibus admittatur remiſſiuè num. 3. & 4.

Iuramentum in litem præſtatur etiam ob latam culpam num. 5.

Iuramentum etiam affectionis præſtatur num. 6.

Condemnatus ex tali iuramento tenetur ad quantitatem iuratam num. 7. contra num. 8. & 11.

Debitor moroſus tenetur ad id quod debet cum legitimis vſuris num. 9. & 12.

Occupator doloſus tenetur ad omne intereſſe etiam affectionis num. 10.

L. ſi quando C. de vi requirit dolum rei conuenti num. 14.

In dubio allegans non habere probationes tenetur hoc probare num. 15.

Probationes ſunt Iudicis arbitrariæ num. 16.

Probatio plena requiritur ad docendum quod quid per vim factum fuit num. 17. niſi clandeſtina, vel doloſa factum fuiſſet, Quia tunc conſtito de clandeſtinitate, ſtatur eius iuramento circa quantitatem, ac qualitatem rerum num. 18.

Dolus ſiue metus in dubio non præſumitur num. 19.

Metus reuerentialis erga Virum, vel Patrem non ſufficit ad reſciſſionem contractus num. 20. & 22. & 23. niſi præcedent verbera, vel mina num. 21.

Metus non præſumitur in donatione facta in Arce, vbi aliter non probetur num. 24.

Doloſè is dicitur agere qui ſpreto Iudicis præcepto aliquid contra illud fecit num. 25.

Doloſus dicitur qui aliud ſimulat aliud agit num. 26. 27.

Dolus ab effectu cognoſcitur, vt arbor à fructibus num. 28. 29.

In dolo is dicitur eſſe qui indebitè ſequeſtrat fructus, vel pecuniam, aut aliam rem num. 30.

In dolo eſſe quis dicitur qui in precibus tacuit exprimenda, & tacenda expreſſit num. 31.

In dolo eſt qui alienam rem à non Domino ſcienter emit num. 32. eamque viliſſimo pretio emit num. 33.

Dolus ſemper ineſt in mendacio num. 34.

Debitor ſoluendo debitum cum vſuris, liberatur, etiamſi in plus per iuramentum in litem eſſet condemnatus.

Cap. CXXXXII.

1 IVramentum in litẽ præſtatur Actori, ſiue Accuſatori loco probationis rei, & cuiuſcunq; eius damni, & intereſſe quando reus violenter, vel doloſè egerat, In tantum vt probet omnia, quæ eſſent; Cum iuramentum, habeatur pro plena
2 probatione in eius propria cauſa *toto tit. ff. & C. de in litem iur. & per cap. fin. quod metus cauſa, & per l. ſi quando, & ibi Plottus num. 869. cum ſeq. C. vnde vi,* Vbi materiam hanc latiſſimè, & ad Sa-
3 turitatem examinat, dum etiam tradit omnes caſus, in quibus hoc iuramentum præſtari poteſt, & quod quotieſcunq; dolus malus alicuius in faciendo interuenit, præſtari poſſe con-
4 cludit, *num. 4. & num. 764. & 768.* Prout in tutela, cura, cauſis Eccleſiaſticis, & cauſa piæ, hoſpitalium, & vniuerſitatum potiſſimè ob latam
5 culpam iurare in litem probat ibidem *Plottus*
6 *num. 767.* Qui etiam iuramentum affectionis præſtari, tradit *num. 870.* Ideſt, rem ſibi fuiſſe charam centum aureis, quamuis decem tantum communiter valeret.

Hinc quæritur an condemnatus in centum virtute iuramenti in litem, Eo quia pignus valoris viginti non reſtituit, teneatur ad centum, An verò ſoluendo viginti, liberatus dicatur, Et ad quantitatem iuratam teneri condemnatum
7 reſpondit *Marcianus I.C. in l. ſi fundus § in vendicatione ff. de pignoribus*; Cum iam ſemel cauſa, ſiue condemnatio tranſiuerit in rem iudicatam, vt exponit ibidem *Glo. in verbo ad condemnationem §. ſi pluri loco relato.*

De AEQVITATE tamen contrarium ſtatuendũ eſt, cum humanius ſit, non amplius eum, quam quod re vera, debet dando hypothecam liberare, vt explicat *Tex. in eadem l. ſi fundus, §. ſi plures ff. de pignor. Vbi idem I.C. ſubtilitatem legis appellat contentam in memorato §. in vendicatione.*

Diſtinguitur enim inter debitorem, & occupato-
8 rem rei alienæ, Quia debitor, non ſoluendo tenetur tantum ad id, quod debet cum legiti-
9 mis vſuris; Poſſeſſor verò, ſiue occupator contumax ad omne intereſſe etiam affectionis te-
10 netur, vt apertè decidit *Tex. in l. ſi inter colonum §. fin ff. eodem tit. de pignor. & ibi Glo. verbo, quam debet Bar. in d. l. ſi fundus, § ſi pluris,* Vbi ſcribit de
11 AEQVITATE non debere exigi ab ipſo debitore quod plus eſt debito, licet in eo ſit condemnandus debitor; Faciunt tradita per *Baldũ in ad l. ſi traditio nu. 12. cum ſeq. ff. de actionibus empti,* Vbi tamen ponit exemplum de eo, qui equã emit cum neceſſitatem haberet eundi ad Exercitum; Et quia venditor illam non tradidit, oportuit alium emere equm, cariori pretio, Tũc ob illud intereſſe, impeditur purgatio moræ,
12 & tenetur venditor ad omne intereſſe emptori, *arg. l. ſi in lege §. colonus ff. locati.*

Quod iuramentum præſtatur etiam, quando non adeſſet difficultas probationis, Vbi reus con-
13 uentus eſſet in dolo, vt copioſè probat *Plotus loco cit. num 70. verſic. ſed vbi eſſet,* dum inquit beneficium, ſiue remedium hoc non competere ex *d. l. ſi quando*, quæ requirit dolum rei conuenti,
14 & difficultatem probationis, ex parte actoris Sed vigore *l. nummis ff. de in litem iurando, vt teſtatur Alex., & Iaſ. in l. in actionibus eod. tit.*

Et

Et licet in dubio dicens veritatem aliter habe-
15 re non poſſe, teneatur iſtud probare, vt per
Orianum in cap. quoniam verbo teſtium depoſitiones num. 44. de probationibus; Tamen cum materia
probationum, ſit arbitraria, & conſiſtat in ar-
bitrio Iudicis, *latè Surd. deciſ. 105. nu. 13. poſt Dec. conſil. 650. & Menoch. de arbitr. caſu 90. num. 5.* vbi
declarat, quomodo hoc ſit intelligendum pote-
16 rit Iudex ipſe arbitrari an iuramentum ſit de-
ferendum vel ne, Et ſic an veritas poſſit aliter
probari nec ne, inſpecta qualitate perſonarū,
negotij temporis, & loci, vt habetur *in d. l. ſi quādò, & l. 3. vbi tamen magis ſcire potes ff. de teſtibus, & latè probat Plotus in d. loco num. 39.*
Ad docendum verò quodquid per vim factum
17 fuerit, requiritur plena probatio *Tex. in d. l. ſi quando, & vbi Plotus num. 60*, Niſi clandeſtinè
hoc factum fuiſſet, quia tunc conſtito de furto
18 facto à Titio præſtatur iuramentum in litem
circa probationem quantitatis, & qualitatis
rerum furto ſubtractatum, vt ſcribit *Plotus dicto loco num. 129.*
In dubio verò metus, & dolus non præſumuntur,
19 niſi probentur *Tex. in l. Interpoſitus, vbi Bal. & alij C. de tranſactionibus*, Et metus reuerentialis
20 ad contractū reſcindendum non ſufficit; ex eo
quod dicatur contractus initus inter Virum,
& Vxorem, Patrem, & filium, Prȩlatum, & Cle-
ricum, vel Dominum, & ſeruum, ſeu alios, qui-
21 bus debetur reuerentia, Niſi prȩcedant verbe-
ra, vel minæ, & probentur *Boer. deciſ. 100. nu. 11. & 12. verſic. his habitis.* Quia ſola præſentia
22 Patris non cauſat iuſtum metum, vt probat *Cagnol. in l. in omnibus cauſis num. 8. verſic. circa ſecundum ff. de reg. iur.* Neq; etiam ſufficit ſolus reue-
23 rentialis metus ad reſcindendum contractum
vxoris, aut filij, ſubditi, ac ſimilium, vt explicat
Boer. cit. deciſ. 100. num. 11. & 12, & poſt alios multos tradit Plotus in all. l. ſi quando num. 78, Qui ſeq. num. 79. ſubijcit quod ſub prætextu, quod do-
natio, ſiue renunciatio facta fuerit in Caſtro,
24 vel Iuriſdictione donatarij, ſiue alterius con-
trahentis, non præſumitur facta metu, alio non
probato. *Alex. conſil. 157. nu. 7, & 8. lib. p.*, & ita
reſpondiſſe in cauſa valoris auctorum octomil-
le teſtatur *Plotus loco relato num. 79.*
In dolo autem eſſe dicitur, qui ſpreto præcepto,
25 ne aliquid faceret, illud fecit *l. ait Prætor §. ſi quis particeps ff. de his qui in fraud. cred. l. vtilis §. penult. ff. de lega. præſtand. l. fundum C. de rei vendic. Alex. conſil. 73. col. p. lib. 3. Crau. conſil. 193. num. quos ſequitur Plotus loco relato ſub num. 139. verſic. ſic, & dicitur.*
Prout doloſus appellatur, qui aliud ſimulat, aliud
26 agit, *l. p. §. dolum ff. de dolo*, Vbi Vlpianus ait, do-
lum eſſe omnem calliditatem, fallaciam, machi-
nationem ad circonueniendum, fallendum, &
27 decipiendum alterum adhibitam, Et ſic vnum
agendo, & aliud ſimulando *Glo. in l. 2. ff. de crim. Stellio. Porrus in eius faſciculo §. furtum num. 4. fol. 252, Idem Porrus reſponſo primo ad decretum, in quibus caſibus criminaliter procedi non poteſt regiſtratum poſt Ponzinibium in tr. oculus Principis, Ludouici Cauatij fol. mihi* 180, Doluſq; ab effectu
28 cognoſci tantum poteſt, ſicut cognoſcitur ar-
bor ex fructibus, vt probat *Bargalia tr. de dolo lib. 4. tit. de probatione doli num. 18, & 19*, Cum aliter
29 cognoſci non poſſit, niſi ex perſpicuis circon-
ſtantijs, & præſumptionibus, vt tradit *Glo. in l. dolum C. de dolo.*
In dolo eſſe propterea dicitur is, qui indebitè ſe-
30 queſtrat fructus, ſiue proprietatem, vel pecu-
niam alienam, *l. ſi quis oleum ff. de dolo.* Quemad-
modum in dolo, ſiue fraude eque dicitur eſſe,
31 qui in precibus, vel alia cedula, tacuit expri-
menda, & tacenda expreſſit ad proprium cō-
modum, & alterius deceptionem, *Alba conſil. 68. lib. p. Dec. in l. generaliter num. 2. ff. de reg. iur. quos ſequitur Felic. allegat. 150. num. 8. par. 2.*
Prout in dolo eſſe dicitur is, qui rem alienam
ſcienter à non Domino emit *l. ſi quis cum ſciret ff. pro empto, Surd. deciſ. 225. num. 21. & Fontanella tr. de pactis nuptial. lib. p. clauſ. 4. glo. 26. num. 80. cum*
32 *ſeq.* item, qui viliſſimo pretio rem emit, & ſic
de enormiſſima conſtat laſione, quia tunc ex
33 ea dolus re ipſa reſultat *Cabal. lib. 3. coment. iur. tit. de Theſaur. cap. 4. litt. A. fol. mihi 143, Porrus in d. primo reſponſo fol. 180. poſt Crau. conſil. 29. ſub nu.*
34 5, Item quando mendacium interceſſit, quia
tunc dolus ex eo oriri dicitur, *l. ſcimus §. ſi perſuaſerit ff. de dolo, Hector Felic. allegat. 9. nu. 14. p. p.*

S V M M A R I A.

Iuramentum ſuppletiuum datur quando qui ſemiplenè probauit num. 1. & 45. cum ſeq.

Iuramentum hoc conceditur ex AEQVITATE num. 2.

Iudæo, ac alijs perſonis infamibus non competit remediū ſuppletorium num. 3. limit. num. 11. & 12.

Iudæus in rigore eſt iudicandus num. 4. contrarium nu. 5.

Iudæi, & Infideles dicuntur infames num. 6. & 7.

Iudæo, vel alio infamē inſtituto harede poteſt impugnarī teſtamentum per coniunctum præteritum nu. 8. & 9.

Iudæus dicitur teſtis inhabilis, & examinatus non probat ſemiplenè num. 10.

Iuramentum ſuppletorium deferri nequit in 37. caſibus de quibus remiſſiuè num. 13. cum pluribus ſeq. vſq; ad num. 44.

Iuramentum ſuppletorium defertur actori, qui ſcripturam exhibuit, cuius probatio reſultat ex comparatione litterarum num. 47.

Probatio ſemiplenè reſultat ex fuga rei à loco in quo officiū exercebat, & reſpondere idcirco recuſauit n. 48.

Cōfeſſio extraiudicialis probatur per duos teſtes integros, & tunc huiuſmodi confeſſio relenat ſemiplenam probationem num. 49.

Actor, vbi ſemiplenè probauit eius intentionem, Reus verò illius exceptionem pariter ſemiplenè, quæ ſunt incompatibiles non defertur tunc iuramentum nu. 50.

Iuramentum ſuppletorium defertur tantū Actori nu. 51. limitatur num. 53. ſed hoc remittitur Iudicis arbitrio num. 52.

Iuramentum præſtatur tàm actori quàm reo, ſed ei ſemper qui melius eſt informatus num. 54.

Iura-

Iuramentum prædictum præſtatur, vel ipſo actu ſententiæ, vel ante num. 55.
Inſtrumenta de nouo reperta ſufficiunt ad retardandam ſententiam latam mediante iuramento præſtito in ſuppletorium num. 56.
Teſtes de nouo reperti idem operantur, vbi ceſſaret timor ſubornationes num. 57. & 58.
Iudæus qui iurauit pro obſeruatione contractus tenetur ſeruare iuramentum alias punietur num. 59. & 60.
Iudæi ligantur communibus legibus num 61.

Iuramentum ſuppletorium in deffectum probationum deferri an poſſit Iudæis.

Cap. CXXXXIII.

PRoſequendo materiam iuramenti,
Tritum eſt in ſupplementum ſe-
miplenæ probationis dari iura-
1 mentum neceſſarium quod ſup-
pletorium nuncupant quãdo quis
ſemiplenè probauit *l. in bona C. de*
rebus creditis, & cap. vlt. §. ſanè, & ibi, glo. fin. de iu-
reiur. vt concludunt omnes in l. Admonendi ff. de iu-
2 *reiurando*, Quod remedium ex AEQVITATE
concedi tradit *Bal. in cap. 2. in fin. de gradibus ſuc-*
ceſſ. in feudis, & ibi glo. & expreſsè probat Curt. Iun.
in repet. d. l. Admonendi num. 274. fol. 229. & Iaſ.
num. 114. propè finem in prima lectura.
Non tamen competit hoc remedium Iudæo, nec
Vſurario, neq; alijs perſonis infamibus de fac-
to, etiamſi ſemiplenè probaſſent eorum inten-
3 tionem, & hoc duplici fundamẽto, Primo quia
in cauſa Iudæi ſeruari debet merus rigor iuris
4 non AEQVITAS *glo. not. in cap. 2. de Iudæis, &*
probat Iaſ. in d. in l. Admonendi ſub num. 114. ac in
l. ſi inſulam col. fin. ff. de verb. oblig. Marſil. ſing. 41,
quos ſequitur Alex. Trentaciuq. lib. p. var. reſol. tit.
de Conſtitut. reſol. 3. ſub num. verſ. Hinc etiam
infertur verbo hoc iuramentum, Et in his ter-
minis non præſtandi iuramentum Iudæis in
ſupplemẽtum probationum *Plottus in l. ſi quando*
num. 688. *Surd. conſ.* 122. *num.* 8, *Natta conſil.* 394.
num. 12, *& conſil.* 620. *num.* 4. *&* 20. *Marquis de*
Iudæis par. 2. cap 5. num. 5, Seraphin. priuil. iuram.
123. *num* 6, *& Priuileg.* 33. *num.* 204, *quos ſequitur*
Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap 842. *num.* 5. *&* 8.
cum ſeq. Quamuis communiorem eſſe ſenten-
tiam, quod in cauſa Iudæorum etiam ſeruetur
5 AEQVITAS amplè probauimus ſupra in *cap.*
140. *num.* 15, licet contrariam ſententiam ve-
riorem eſſe ſatis ſuperq; ibidem *plur. ſeq. num.*
probauimus.
Secunda ratio, & præcipuè ea eſſe videtur, quod
Iudæus, & Infidelis cenſentur infames ſaltem
6 infamia facti, Quippe etiam infamia iuris cum
7 Iudæi ſint publici feneratores vt tradit *Bal. in l.*
qui accuſare C. de edendo, & probat Caccialup. in cit.
l. Admonendi ſub num. 250. *verſ. vigeſimooctauo fal-*
lit in Iudæ ff. de iureiur. Gratian. d. cap. 842. *nu.* 8.
8 Inſtituto enim hærede feneratore, videtur in-
ſtitutus infamis *l. improbũ C. de infamibus*, & dici-
tur inſtituta turpis perſona ad finem, vt teſta-
9 mentum poſſit impugnari per præteritum, *vt*
per l. fratres C. de inoff. teſtamento, ſcribit Caccialup.
ſub d. num. 156. poſt Ant. de Butrio in cap. Raynucius
10 *de teſtam.* Stante igitur tali infamia ſicut Iudæus
eſſet teſtis inhabilis, nec examinatus ſemiplenè
probaret, Ita iuramentum in ſupplementum ei
deferri nequit *arg. Tex. in l. qui teſtamento §. mu-*
lier ff. de teſtam. notat Bal. in l. qui accuſare C. de edẽ-
do, Caccialupus in d. l. Admonendi num. 156, & 163.
ac Iaſ. num. 104. cum plur. ſeq. ff. de iureiur.
Qui tamen Caccialupus loco relato in fine diſtin-
guit hoc pacto; Vel agit Iudæus, ſiue Infidelis
contra Chriſtianum, Vel contra Iudæum, ſiue
Infidelem, ſi contra Chriſtianum non poteſt ei
11 deferri iuramenentum in ſupplementum, Si
verò contra Infidelem admittitur ad iurandũ
12 iuxta *not. in l. Quoniam de hæreticis*; Quam diſtin-
ctionem etiam facit ibidem *Curt. Iun. num. 72. in*
fine, Hos ſequitur Seraphin. d. priuileg. iuram. 33. nu.
173. *cum tribus ſeq. Cran. conſil.* 73. *num.* 24, *& no-*
niſſ. probat Gratian. cit. cap. 842. *num.* 6. *&* 7.
Prout concluſionem ipſam, viz. quod non poſſit
deferri iuramentum in ſupplementum proba-
13 tionum, limitat *Caccialupus in triginta ſeptem alijs*
caſibus loco relato à numero 136. *verſiculo Ratio cir-*
ca dictorum caſuum vſq; ad num. 166, Inter quos
præſertim ſummatim recenſentur infraſcrip-
ti, Et primo quando à lege, vel ſtatuto re-
quiruntur probationes indubitatæ, vel euiden-
tiſſimè, aut legitimè, quia tunc non eſt locus
14 delationi iuramenti, Secundo quando vnus te-
ſtis deponeret contra conſuetudinem rei, Ter-
15 tio non defertur in probatione mandati, licet
16 præcederet depoſitio vnius teſtis, Quarto quã-
do quis probare vellet denegatam iuſtitiam,
17 Et ſic contra Officialem tempore Syndicatus,
quæ tamen limitatio non procederet ſine dif-
ficultate, quãdo ſtat præſũptio pro Officiali in
eo facto, vt tradit *Caccialupus d. loco n.* 140. Quin-
to circa probationem læſionis à minore pro-
18 poſitam, Sexto quãdo quis vult probare præſ-
19 criptionem, Septimo quando probatio eſſet
adiecta actui in modum conditionis, Octano
quando probatio ſemiplena reſultaret ex vni-
20 co teſte nòn reddente rationem ſui dicti, vel
aliquam exceptionem, ſiue deffectum habente,
21 Et in hoc aut teſtis fides attenuata diceretur
per contrarias probationes, ſiue præſumptio-
nes, Aut ex diſpoſitione ſtatuti teſtium certus
numerus requiratur; Et in hoc quando com-
prehendatur teſtimonium mulieris ſcribit *Cac-*
22 *cialup. num.* 163; Nouo quando petens iuramen-
tum in ſupplementum eſſet nimis facilis, &
23 promptus ad iurandum, Decimo quando talis
iurare ſatagens repelleretur à teſtimonio, ſi in
24 teſtem produceretur; Vndecimo non defertur
fideiuſſori agenti contra principalẽ ad recupe-
25 rationem pecuniæ quam ſoluiſſe pro eo affir-
26 mat; Duodecimo, in cauſis criminalibus, quia

P cum

cum requirantur probationes luce meridiana
clariores, non ſufficit iuramentum in ſupple-
27 mentum, Decimotertio non procedit concluſio in cauſis famoſis ciuiliter intentatis.
28 Decimoquarto non procedit conclnſio in cau-
ſis arduis, & magnis, cnm hoc inramẽtnm ſup-
pletorium deferatur tantum in cauſis parui,
vel modici præiuditij, vt explicat *glo. ibi verbo*
extracto circa medium, quæ tales dicnntur habita
ratione qualitatis perſonatnm, Decimoquinto
fallit in canſis in qnibus agitur de probatione
teſtamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, De-
29 cimoſexto qnãdo agitur in Indicio in quo per
negationem cadit incrementum, vt dnplũ &c.
30 Decimoſeptimo vbi petitur pæna cõmiſſa, De-
31 mooctano in canſa matrimoniali, Itẽ in cauſis
32 benefitialibus, Decimonono nõ defertur tale
33 iuramentnm ſpurio, Vigeſimo non procedit
qnando aduerſario obijcitur dolus, Vigeſimo-
34 primo fallit quando petens iuramentum ſolũ
haber præſumptionem, ſine coniecturam pro
35 ſe, Non autem ſemiplenam probationem, Vi-
geſimoſecundo quaudo agitur de donatione,
36 Vigeſimotertio limitatur conclnſio in ceſſio-
37 nario quando agir ex iure ceſſo, Vigeſimo-
quarto non procedit in Iudice, ſiue alio Offi-
ciali, dum atteſtatur de commiſſione ſibi fac-
38 ta, Vigemoſiquinro in probando conſuetudi-
39 nẽ, Vigeſimoſexto quando agitur de proban-
40 do errorem inſtrumenti, Vltimo quando quis
iracundia motus, laceranit aut concremuit in-
41 ſtrumentum, ſiue ſcripturam debiti, Quia tũc
probare tenetur debitum per teſtes, non per
iuramentum ſuppletorium, vt explicat *Caccia-*
lupus num. 165.

Addo ego quod neq; etiam defertur tale inra-
42 mentum in probatione dominij, vt ſcribit *Iaſ.*
in d. l. admonendi num. 295. *verſ. Trigeſimoprimo,*
Cran. conſ. 157. *rubr.* 13. *poſt medium, quos ſequitur*
Gratian. lib. 3. *diſcept. forenſ. cap.* 526. *num.* 17, *Qui*
auctor in cap. 537. *num.* 6. probat huiuſmodi iura-
mentum præſtari hæredibns creditoris ſuper
43 prælatione temporis per *Scraphinum deciſ.* 879.
num. 8, Prout deferri etiam mulieri in ſupple-
mẽtum, ſi petat dotem ex verbis enunciatiuis
deſcriptis in inſtrumento inter alios celebra-
44 to tradit *Card. Mant. de tacit, & ambig. lib.* 2. *tit.* 6.
nu. 15. *in fine, quem ſequitur Gratian. lib.* 4. *cap.* 739.
num. 8.

Et quia ſemiplena probatio diuerſimodè ſumi-
tnr, vt puta per depoſitionum vnici teſtis om-
ni exceptione maioris, & cauſam dicti expli-
cantis, quo caſu deffertur iuramentum ſupple-
45 torium, *l. Theopompus ff. de dote præleg.* ſubijcit
etiam ibidem *Glo. Verbo exacto*, alios terminos
46 ſemiplenæ probationis, Vlz. quando creditor
per ſcripturam domeſticam alijs coniecturis,
ſiue probationibus adminiculatam probauit
eius creditum, Qnia tunc ſemiplenam inducit
probationem, *l. instrumenta C. de probationib. Iaſ.*
in d. l. admonendis num. 76. *cum plur. ſequent.*, Idem
quando per comparationem litterarum ſit
47 probatio ex qua non plena, ſed qualis, qualis
ſumitur fides *§. ſi verò omnes moriantur, & §. ſeq.*
in Auth. de fide Inſtrumentorum; Idem per fugam
rei, qui debuit ibi reſpondere vbi offitinm geſ-
ſit *§. ſuper hoc, & §. ſi quis autem in Auth. de collat.*
48 *Iaſ. in d. l. admonendi num.* 88. *cum ſeq. plur.*

Quoniam verò ampliſſimè materiam huius legis
examinant ibidem Scribentes, & præſertim
etiam *Maranta in eius praxi, fol.* 404. *num.* 4, *Muſ-*
catel. pariter in eius praxi fol. 180. *nu.* 23, *Affl. de-*
ciſ. 164, dum proponit quæſtionẽ quando duo
teſtes ſingulares deponunt de confeſſione ex-
traiuditiali debitoris, quæ per dnos conteſtes
49 debet probari, ad ſemiplenam probationem
inducendam, *Fab. de Anna in obſeru.* 3. *in fine re-*
giſtr. poſt collect. ac Viuius deciſ. 108, *&* 381. *The-*
ſaur. deciſ. 93. *Gratian. deciſ. Marchia* 36. *Polyd.*
Ripa ſingul. obſer. 266, *& Senator Bell. tr. de his quæ*
incont. fiunt cap. 114. *lib. p.*

Propterea ad eos remittitur Lector, apud quos
contingentes caſus deligere poterit.

Non tamen omittitur quod ſi actor plenè eius in-
tentionem probauit; Rens verò ſnam excep-
tionem ſemiplenè; Et probatio atq; exceptio
50 ſunt inter ſe incompatibiles, tunc non defer-
tur inramentum ſupplerorium, vt concludit
Capel. Toloſ. deciſ. 406. *& tradit Ricc. coll.* 380. *in*
fine, Quod actori tantnm defertur non reo, vt
51 probat *Iaſ. d. loco num.* 118., Quamuis contrariũ
52 voluerit *Azo. vt explicat ibidem Iaſ.* Qui tandem
concludit hoc remiſſum eſſe Iudicis arbitrio
53 inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum *cap. ſi.*
de iureiurando; Si tamen ageretnr de probanda
quantitate fructuum, quod tunc iuramentum
deferri debeat reo melius informato, non ac-
54 tori tradit *Glo. in §. ſi verò pecunia in Auth. de nup-*
tijs verbo iureiurando col. 30. *Iaſ. cit. nu.* 118. *in fine*;
55 Et quod iuramentum præſtandum eſſe, vel in
ipſa ſententia, vel ante eam tradit *Glo. in eandem*
l. admonendi verbo inſtrumenta prope finem.
56 Per inſtrumenta tamẽ de nouo reperta retrac-
tari ſententiam latam mediante hoc iuramen-
to habetur in eodem *Tex. l. admonendi*, Ad quod
propoſitum Quæritant ſcribẽtes, an idem pro-
57 cedat in teſtibus nouiter repertis, Et affirma-
tiuam tenet *Bart. ibidem, & ſequitur Iaſ. & alij nu.*
120. Niſi publicatio aliorum teſtium timore
58 ſubornationis impediat iſtos nonos recipi
teſtes, vt probant ibidem *Bal. in qu.* 3. *Angel. &*
Romanus, qnibus tamen aduerſantur Alberi-
cus, & cæteri qnos recenſet *Iaſ. in fine.*

Et vbi Indæus more ſuo iurauit in conrractn, te-
59 netur iuramentum obſeruare, alias punitur ra-
tione pęnæ, non autem ratione damnationis
60 animæ, cnm ea non cadat in Iudæo, *Felin. conſ.*
30. *num.* 21, *& probat Mancin. de effect. iuram. eff.*
p. qu. 7. *num.* 5. *fol.* 186, *& Seraphin. eodem priuil.*
123. *num.* 3, *& Priuil.* 67. *num.* 40, *Decian. tr. crim.*
lib. 5. *cap.* 12. *num.* 25. *& lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 7. Quia
61 Iudæi ligantur legibus communibus, quo ad
pænas corporales, & pecuniarias *cit. l. Iudæi C. de*
Iudæis, & diximus ſupra cap. 140. *num.* 17. *&* 21.

Secus

Secus quo ad ſpirituales, vt poſt alios tradit *Farin. qu. 56. num. 237. cum ſeq. de teſtibus.*

SVMMARIA.

Legatarius pro annuo legato non tenetur accipere proprietatem num. 1, & 4. Contrarium num. 6. & 20.

Creditore inuito aliud pro alio ſolui non poteſt n. 2. etiam ſi melius id eſſet creditori num. 5. & 24. limitatur num. 14. quando agitur de caſu lucratiuo.

Legatarius non debet onerari difficultatibus num. 3.

Fratres Mendicantes, vt plurimum ſunt incapaces proprietatis num. 9.

Solui poteſt materiatum loco materia eiuſdem ſubſtantia num. 11. ſecus ex diuerſitate ſubſtantia num. 12.

Materia, & materiatum non differunt in genere, niſi ſequta eſſet irreuocabilis materia in materiatu migratio num. 13.

Farina loco frumentum poteſt tradi in legato ſecus in mortuo num. 15.

Farina propriè non dicitur fructus pradij num. 16.

Quod tibi non nocet; & alteri prodeſt concedi debet n. 17.

Rem praſtare dicitur qui extimationem praſtat num. 18.

Aeſtimatio vice rei funditur num. 19.

Viuere poſſe quis praſumitur per annos quindecim n. 21.

Vniuerſitati, ſiue capituli vita non poteſt aliquo modo taxari num. 22.

Emphyteuta poteſt à principio ſoluere Canonẽ per quindecim annos num. 23. ſed ſi Dominus moreretur non poteſt recuperare ſolutum num. 24. Contrarium num. 27, & 28.

In eſtimandis pradijs deducenda ſunt expenſa, qua pro colligendis fructus fiunt num. 25.

Fructus conſiderantur deductis expenſis num. 26.

Dominus directi ſuſpectum habere dicitur anticipatam ſolutionem Canonis num. 30.

Dominus directi ſicut cogere nequit emphyteutam ad ſoluendum anticipata Canonum, ita nec cogi poteſt ad illum recipiendum num. 31.

Soluere plus dicitur qui ante diem ſoluit num. 32.

Plus qui facit quam debet benefacit quod debet nu. 33. Et laude dignus eſt num. 34.

Temporis curſu variari poteſt intereſſe num. 35.

Diuiſio incommoda hareditatis operatur, vt coheredi, ſiue legatario ſoluat eſtimatio num. 36.

Monaſterium dicitur Corpus non moriturum num. 37.

Legatum annuum factum in perpetuum Eccl. vel Ciuitati debeatur vſq; ad annos centum tantum num. 38. Contrarium num. 40.

Statuto ſtante quod inſtrumenta executione poſſint mitti nullam obſtante temporis praſcriptione non poſſunt exequi poſt annos centum num. 39.

Perpetuitatis qualitas ſi extendit vltra centum annos num. 41. 43.

Legatum annuum ſimpliciter factum difert à legato annuo in perpetuum praſtando num. 42 & 48.

Eccleſia deſtructa cui factum fuerit legatum annuum perpetuum, legatum tranſit ad Sum. Pontif. num. 44. ſiue ad Eccl. Roman. à qua ceſſare emanari num. 45.

Verbum omne in legibus, & teſtamentis aliquod operari interpretanda eſt num. 46. & etiam in quacunq; materia num. 47.

Anima cunctis alijs rebus praferenda num. 49.

Vtilitatem publicam reſpiciant legata Eccleſ. facta num. 50.

Pro ſolutione, ſiue extinctione legati annui certæ quantitatis vini, vel ſimilium, An poſſit hæres tradere legatario, etiam Eccleſiaſtico Vineã, ſiue prædium idoneum ex quo Vinum, vel aliud legatum poſſit recolligere &c. Cap. CXXXXIV.

DEcedente Seio, inſtituit Titium filiũ vniuerſalem hæredem, atq; legauit fratribus Mendicantibus decem ſalmas vini annuatim, Titius vt legato ſatisfaceret, nec moleſtiam ſingulis annis ſentiret in tranſmittendo vinum legatarijs obtulit eiſdem aſſignare bonã vineam, ex qua commodè quantitatem vini legatam conſequi poſſent legatarij, Quam tamen aſſignationem acceptare recuſant, Quæritur an iuſtæ oblatam proprieratem recuſare valeant legatarij, Cum legati verbis, & executioni inſtent, vt slz. Quotannis ſibi vini quantitas legata tradatur.

Et iure oblationem impugnare videntur legatarij, Cum cura cultiuandi vineam ſpectet ad
hæredem, legatarijs autem tantum curam bi-
1 bendi vinum legatum habeant, Namq; aliud
pro alio inuito creditore ſolui, aut tradi non
poſſe habetur in *l. 2. §. p. ff. ſi certum petatur, &*
copioſè traditum fuit in ſuperiori libro cap. 44. nu. p.
2 Cum ergo certa vini quantitas fuerit annua-
tim legata Religioſis, Eis inuitis non poteſt
hæres proprietatem loco vini aſſignare.

Præterea cum nullo alio adhibito labore, vel di-
ligentia vinum recipere tantum debeant le-
gatarij, Quatenus loco annui legati proprieta-
tem recipere compelletẽtur, & culturæ vineæ,
& alijs laboribus, quæ circa culturam bonorũ
adhiberi opportet, incumbere tenerentur; cũ
non leui eorũ incommodo legatum hoc pacto
perciperent legatarij, qui tamen difficultati-
3 bus onerari non debent. *arg. §. quod autem verſ.*
Quamobrem, quod cum, & verſ. vndiq; in Auth. de
fideiuſſ. § ſed quia ſtipulatione inſt. de fideic. hared.
Ergo ad receptionem proprietatis, loco annui
legati compelli minime poſſunt.

Et in ſpetie facit *Tex. in l. talis ſcriptura, & ibi Dyn.*
4 *Bart. & cateri ff. de leg. p.* Vbi contra voluntatẽ
legatarij non poteſt hæres loco vineæ tradere
pecuniam, Ergo à contrario ſenſu non poterit
loco vini tradere vineam hæres, Cum credito-
ri minime ſatisfacere dicatur is, qui eo inuitto
aliud etiam melius, pro alio velit ſoluere *l. vlt.*
5 *ff. de vſu, & habitatione, & §. huic autem inſt. de ac-*
tion. l. ſi mandato meo ff mandati.

De AEQVITATE tamen contrarium obſeruan-

dum

dum eſt, & ſic poſſe hæredem compellere lega-
tarios ad recipiendam idoneam proprietaté,
6 Ex qua vinum legatum deductis expenſis re-
colligere valeant, Quam ſententiam probat
Bal. in l. ſi quis argentum num. 4, & 5. C. de donation.
& ſequitur Caccialupus tr. de penſ. Qu. 16. num. 20.
cum ſeq. fol. 324. regiſtr. in vol. 13. tracta. par. p. Vbi
num. 19. ſcribit, Quod ſi decem ſingulo anno
7 debentur, ſufficit ſoluere 150, ad redditus per-
cipiendos, cum veriſimiliter ex illis 150. decem
annui percipi poſſint *cap. & veſtras de donat. in-*
ter virum, & vxorem poſt Bal. in all. l. ſi quis argen-
tum num. 7. C. de donation. Quam concluſionem
vti valde notabilem, & quotidianam compro-
bat *Pe. Gerard. ſing. 34.* Vbi inquit hoc quoti-
dianum, & honorabile eſſe fauore eius qui mu-
8 nificentiam exercet, Et hanc eandem ſenten-
tiam amplecti videtur *Feder. Scottus* vir ſanè
maxime eruditionis quamuis nimis ad carpē-
dum aliorum dicta pronus in *repet. l. 2. §. p. num.*
9 *251, & num. 262. ff. ſi cert. pet.*, Et ſi legatarius nō
eſſet capax proprietatis, vt pleriq; ſunt fratres
10 mendicantes æſtimarionem ei deberi cauetur
in l. fil. famil. §. ſi quis alicui ff. de leg. p. l. Titia ff. de
leg. 2. & l. patronus ff. de leg. 3. late Feder. Scottus in
repet. d. l. 2. §. 2. num. 259.

Ratio ea eſſe primo videtur, quia pro materia ſol-
11 ui poteſt materiatum einſdem ſubſtantiæ, Et è
contra, Namq; quod in ſubſtantia, & in vtili-
rate recipit functionem, non dicitur aliud; Se-
cus ſi eſſet diuerſitas in ſubſtantia vel in vtili-
12 tate ita ſcribit *Bal. loco cit. num. 4. & num. 6. cum*
ſeq. & ſequitur Scottus in d. §. 2. num. 207. Vbi in-
quit mareriam, & materiatum non diferre ge-
13 nere, niſi vbi ſequta fuerit irreuocabilis ma-
terię in materiatum migratio *l. ſi conuenerit §. ſi*
quis cautrit ff. de pignor. actione.

Secundo quia ſpeciale eſt, quod admittatur ſolu-
rio alterius ſpeciei quando agens agit ex cauſa
14 lucratiua *d. l. ſi quis argentum § ſi verò C. de donat.*,
Et præſertim fauore vltimæ voluntatis *l. p. ac l.*
Titia amita ff. de auro, & arg. legato, etiam expli-
cat *Glo. in eodem l. ſi argentum verbo in æſtimatione,*
& verbo fundus tradere, Vbi circa mediū, dicit,
quod ita placuit Principi fauore exercentis li-
beralitatem contra communia iura, vt etiam
explicat *Bal. ſub d. nu. 6. verſ. dicunt quidam*, quod
hoc eſt ſpeciale, Vt dicitur de debitore farinæ,
quem eius loco frumentum poſſe in cauſa lega-
15 ti, non autem in cauſa mutui tradere ſcribit
Scottus loco rel. nu. 139, Quia propriè farina non
16 dicitur fructus prædij, vt ſcribit *Bal. in l. p. num.*
26. de fruct. & expenſis litis.

Maxime verò, cum audiendus ſit is, qui vult face-
re, quod ſibi profururum eſt, nec nocere ei, qui
17 percipit *l. Item. Varus ff. de aqu. pluu. arcenda, &*
l. in creditore ff. de euict., Dicitur enim rem prope-
18 modum præſtare qui præſtar æſtimationem,
19 *l. prope modum ff. de verb. ſignif.*, Cum æſtimatio
vice rei fungarur, *l. ſi ſterilis §. cum per venditorem*
ff. de act. empt. & l. datio §. ſi per venditorem ff. eodē,
Chottus in d. repet. l. 2. §. p. num. 160. ff. ſi cert. petatur.

Tertia ratio eſſe videtur, quia debitor volens ſe
eximere ab onere portandi quid annuum, vel
fructus annuos ad domum creditoris, poteſt
creditori à principio dare idoneum fundum;
ex quo eos fructus ſuſcipiat, vel ſoluere pro
20 quindecim annis anticipatis; Et hac ſoluta pe-
cunia liberatur, vt probat *Bal. loco relato num. 7.*
Id quod expreſſius habetur in eadem *l. ſi quis*
argentum §. ſi autem donator, ibi in redditibus autē in
quindecim annos æſtimationem præſtet, et ibi Bal. n. 7.

Quem tamen Textum declarare videtur ibi *glo.*
procedere reſpectu ſingularis perſonæ, cui fuit
factum legatum, Cum viuere præſumatur per
21 annos quindecim, Itaut eam diſpoſitionem
locum minime hebere videatur, quando lega-
tum factum fuit vniuerſitati, ſiue corpori, cu-
22 ius vita non poteſt vllo modo taxari, nec limi-
tari, quod corpus ſemper durare præſumitur,
vt ſunt Monaſteria, & Ciuitates *l. proponebatur*
C. de Iudicijs.

Idem in emphyteuta procedere tradit *Bald. loco*
23 *relato num. 8*, quem poſſe à principio ſoluere,
totum pro quindecim annis ſcribit, Et ſi inte-
rim moreretur ille cui fuit ſolutum, Vel tradi-
tam pecuniam, ſiue pretium; Non reuertitur
pecunia, ſiue prædium traditum, ad ſoluentem;
Quia ſicuti poterat ſoluere ſingulo anno, & vo-
luit ſoluere ſemel pro ſemper, vt ex redditibus
quantitatis ſolutæ percipiat illud annuum cre-
ditor, Vlterius agere nequit ad recuperationē
24 ſoluti, ſiue traditi *l. in fideicommiſſi §. cum polli-*
dius ff. de vſuris, & cap. per veſtras de vſuris, Bal. loco
relato ſub num. 8.

In quo tamen prædio ęſtimando expenſæ omnes
25 fiendæ in recolligendis fructibus deducendæ
prius ſunt, quia fructus non dicitur, niſi dedu-
26 ctis expenſis, *l. ſi à patre §. fin. ff. de petit. hæred.*
et l. fructus ff. ſol. matr. glo. in d. l. ſi quis argentum § ſi
verò verbo fundos tradere prope finem C. de donation.

Sed hanc concluſionem reſpectu emphyteutæ,
27 dubiam valde reddit *Specul. tr. de Emphyt. n. 43,*
& 44. fol. 280, Dum etiam probat Eccleſiam nō
teneri recipere anticipatæ canonem, quem etiā
per triginta annos, offert emphyteuta *arg. l. Ite*
28 *illa ff. de conſt. pecun.*, Quia ei in vitæ etiam quod
melius eſt, præſtari non poteſt *l. non poſſe, & l.*
29 *ſeq. ff. de vſufr. cap. geſta 74, diſtinct*; Habet enim
30 ſuſpectum futurum præiuditium, *arg. l. qui in*
futurum ff. de pactis, & l. 2. ff. ſol. matrim. iuncta l.
filius § Diui ff. de leg. p., Sicuti enim Eccleſia non
31 poſſet cogere emphyteutam ad ſoluendum an-
te tempus. *l. licet C. de condict. indeb.* Ita neq; ea-
dem Eccleſia cogi debet ad recipiendum Ca-
nonem ante tempus, *l. qui Romæ ff. de verb. oblig.*
32 *Et cap. vnico de plus petit*; Quamuis plus ſoluere
dicatur, qui ante diem ſoluit § *plus de act.*, Adeò
33 quod qui plus facit quam debet, benefacit
quod debet, *l. cum furti ff. de in litem iurando*, Et
34 laude dignus ſit qui non minus, ſed plus facit
quam debet *arg. l. is cum quo ff. de aqua pluu. arc.,*
& l. ſi arbores ff. de ſeruit. Vrban. prædiorum.

Hanc opinionem ſequitur *Iaſ. in l. 2. qu. 22. C. de iure*
emph.

Digitized by Google

emph. Clarus in §. *emphit. qu.12, verſ. ſed pone. Renedan. de rebus Eccl. non alien. qu.19. cap.2. num.14.* Et poſt eos eandem ſententiam comprobat *Corbul. tr. de iure emphyt. lim. 17. num. 3, & 4 fol. 460,* Vbi apertè tradit quod etiamſi emphyteuta per publicum inſtrumentum anticipatæ ſoluere vellet canonem pro multis annis, cum omni intereſſe Domini; Nihilominus quia cur-
35 ſu temporis variati poteſt intereſſe, & Dominus grauaretur in onere illud probandi, Ideò indiſtinctè tenendum eſt, vt emphyteuta non poſſit arctare Dominum ad accipiendum anticipatæ futuros Canones; Præterquod in emphyteuta ceſſat liberalitas per Imperatorem conſiderata in legatis, vel donationibus de quibus ſupra, Idcirco ceſſare etiam debet effectus prædictus.

Si tamen factum fuit legatum certæ quotæ hæreditatis abſolutè, Si ſine magno incommodo, fieri non poſſet diuiſio huiuſmodi hæreditatis;
36 Tunc permittitur, vt ſoluatur legatario illius æſtimatio *l. non amplius* § *fin ff. de leg. p. glo. in l. p. in fine verbo compenſationem ff. ſi pars hæreditatis petitur, latè Iaſ. in d. l. admouendi ſub num. 8. verſ. ſecundo fallit de iureiurando.*

Quod annuum legatum in perpetuum percipiendum, etiam Eccleſiæ factum, & ſic corpori
37 nunquam morituro iuxta *d. l. proponebatur de*
38 *iudicijs*, Vſq; ad centum annos tantum deberi probat *Alex. conſil. 60. num. p. cum ſeq. lib. p. per l. penult. & ibi glo ff. de annuis legatis glo. in l. ſi vſuſfructus municipibus ff. de vſufr. leg.*, Vbi habetur quòd ſi Ciuitati legatur aliquod annuum, ſeu ſingulis annis præſtandum, non debetur vltra centum annos, *idem Alex. in l. 2. ff. ſol. matrimon.* vbi dicit, quod alij contrarium conſuluerunt, ſed ſuccubuerunt, cuius ſententiam ſequitur *Ruin. conſil. 143, col. 4. lib. 4. & Dec. conſil. 378. circa finem*, Et ibi adducit etiam *Alex. num. 2;* ſolidum hoc fundamentum; Quod licet ex aliqua diſ-
39 poſitione, Vel ſtatuto eſſet prouiſum, quod inſtrumenta, vel teſtamenta poſſint executioni mitti, nulla temporis præſcriptione obſtante; Non tamen poterunt mandari executioni poſt tempus centum annorum, Quia perpetuò dicuntur mandari executioni, ſi vſq; ad tale tempus centum annorum executioni mandantur. Contrarium nihilominus verius eſſe probat *Bar.*
40 *in l. ſi vſuſfructus municipibus C. de vſufr. leg. & in l. an vſuſfructus ff. de vſufructu, & ibi glo. in verbo longe*, Cum enim legatum factum ſit in perpetuũ;
41 illa qualitas perpetuitatis ſe extendit vltra centum annos, *l. annua*, § *à Titia, & ibi glo. C. de annuis lega.*, Quæ durat donec durabit Eccleſia, ſiue Templum, Et ita malè conſuluiſſe Alexandrum probat *Parpalea in repet. l. ſuper la 2. nu 8. ff. ſol. matrim.*, Vbi diſtinguit inter legatum an-
43 nuum perpetuò præſtandum, & legatum annũ ſimpliciter factum; Quia hoc caſu procedere Alexandri ſententiam admittit Parpalea, qui ad omnes leges, & auctoritates in contrarium allegatus optime reſpondet; Prout eandem etiam ſententiam ſequitur *Crottus in repet. l. 4.* §. *Cato num. 134. ff. de verb. obligationibus*, vbi probat Alexandri ſententiam eſſe communiter reprobatam, & legatum annuum cum perpetui
43 qualitate factum perpetuò etiam durare, Et ſic poſt centum annos per *l. annalibus C. de legatis*, Hanc eadem ſententiam amplectitur *Rim. Iun. conſil. 219. num. 32, Beron, conſil. 155. in princip. lib. p. & Grat. lib. p. diſcept. for. c. 131. n. 14, Vbi num. ſeq. probat*, quod deſtructa Eccleſia cui factũ fuerat
44 legatum annuum perpetuum tranſit ad Summum Pontificem; Quia ſupereſt Chriſtus cuius contemplatione præſumitur factum fuiſſe le-
45 gatum, & remanet Eccleſia Romana, à qua cæteræ Eccleſiæ emanarunt; *Cotta in eius memorali verbo perpetuum verſ. tamen in prabtica, & ſubdit Cratian. loco relato num. 16.*

Præſertim quia omne verbum in legibus, & teſtamentis debent eſſe, & interpretari cum virtu-
46 te aliquid operandi, non autem ſuperfluum *Glo. not. in l. p. C. quod metus cauſa; Et Bal. in rub. C. de contrah. empt. quin. 2.* ſcribit, quod omne verbum in quacunque materia debet eſſe cum virtute
47 aliquid operandi *l. ſtipulatus in principio ff. de vſuris, & explicat Parpal. loco relato num. 3. & ſub num. 8. verſ. Et contra Alexandrum;* Vnde cum Teſtator legauerit, vt annuum legatum metretatum decem vini ſoluatur in perpetuum Eccleſiæ, ſiue Fratribus Mendicantibus, aut Ciuitati; Verbum illud perpetuum operari debet, ne inutile remaneat etiam vltra metam centũ annorum ad differentiam annui legati ſimpli-
48 citer facti; Itaut ſoluatur annua penſio metretarum decem vini eidem Eccleſiæ etiam poſt centum annos, vt copioſè ſcribit *Parpal. d. loco;* Maxime verò dum hæc opinio fauet piæ cauſæ, & Eccleſiæ, quæ idcirco tenenda eſt per *Tex. not. in l. ſunt perſonæ in fin. ff. de relig. & ſumpt. fun.* & fauet animæ, quæ cunctis alijs rebus eſt præ-
49 ferenda *l. Sancimus la p. C. de Sacroſ. Eccl.*, Et ſimul fauet publicè vtilitati, quæ conſiſtit in Eccle-
50 ſijs, & corporibus non morituris *Bal. in l. p. ff. ſol. matr.*

S V M M A R I A.

Legato fundo legatum cenſetur cum onere ei annexo nu. 1, Contrarium fauore piæ cauſæ num. 9. maxime appoſito onere celebrandi Miſſas num. 18.

Onera realia, vel mixta tranſeunt ſemper cum re num. 2.

Hæres tenetur ad ſolutionem cenſuum maturatorum ante mortem Teſtatoris qui legauit fundum ſuper quo conſtitutum erat cenſus num. 3.

Cenſus Dominus habet actionem pro cenſibus debitis tàm aduerſus cenſuarius, quàm aduerſus poſſeſſorem fundi cenſui ſuppoſiti num. 4.

Idem intelligitur reſpectu collectarum, & onerum nu. 5.

Legatum rei tantum continere dicitur quaſi Teſtator, ius in ea habebat num. 6. & 7.

Vſufructuarius tenetur ad onera, & collectas, gabellas, cenſus, penſiones, & ſimilia an alia quæ ratione fructuum debentur num. 8.

Hæres tenetur liberare rem legata Piæ cauſæ ab omni

cenſu, & onere num. 9. & 10.

Legatum rei alienæ factum Piæ cauſa, vel coniŭctæ perſonæ valet ſecus alijs num. 11.

Coniunctio nulla maior quam in anima num. 12.

Ius Canonicum attenditur tantum quando ius ciuile deſficie num. 13.

Legata fauore coniunctorum procedit etiam fauore Piæ cauſa, & Eccleſiæ num. 14. Ampliatur etiam fauore amicorum num. 15.

Legatum factum Piæ cauſa large interpretari debet nu. 16. & 17.

Legatario commodum aliquod remanere debet pro legato deducto onere ei impoſito num. 19.

Legatarius præſumitur magis dilectus in re legata, quă ipſe hæres num. 20. etiamſi hæres eſſet coniunctus num. 21.

Feudum legari regulariter non poteſt num. 22. ſed debetur eius æſtimatio, vbi ſit legatum num. 23.

Falcidiæ locus non eſt in legatis relictis Piæ cauſæ n. 24.

Falcidia in quibus caſibus detrahi nequit ren eſtiuè n. 25.

Baſilij Sancti ſententia circa detractionem falcidiæ à legatis num. 26.

Relicta ad Eccl. vel cauſam Piam, reſcindere non licet num. 27.

Exemplum memorabile illius, qui infirmus legatŭ Eccl. fecerat mox ſanus factus pænituerat num. 28.

Saluiani ſententia notanda num. 29.

Legata quæ dilationem non patiuntur præſtanda ſunt etiam ante aditam hæreditatem num. 30.

Iaſonis contraria ſententia procedit in legatis, quæ dilationem patiuntur num. 31.

Teſtamentum iure omne corruit, vbi hæreditas non adeatur num. 32.

Teſtatoris bona addicuntur cauſa ſeruandorum legatorum num. 33.

Hæres anomalus, ſiue irregularis dicitur is cui bona addicuntur quando hæres non adiuit hæreditatem num. 34.

Legati acceptatio cum hæreditatis repudiatione datur num. 35.

Legata debentur ante confectionem Inuentarij quando dilationem non patiuntur num. 36.

Legatum admittitur per alienationem rei legatæ à Teſtatore factam num. 37. etiamſi recuperetur res ab eodem Teſtatore num. 37. ſecus fauore Piæ cauſæ num. 38. & ſecus ſi pars tantum rei legatæ alienata fuiſſet num. 39.

Legatum quando ademptum cenſeatur remiſſiuè nu. 40.

Legato fundo, ſeruitutes, & alia onera reſpicientia Dominium, & ſubſtantiam rei legatæ tranſeunt cum re num. 41.

Cenſus conſtitutus ſuper fundo legato Piæ cauſæ ſolui an debeat ab hærede, vel à legatario.

Cap. CXXXXV.

LEgato fundo, vel alia re immobili, legatum eſſe fundum videtur cum onere rei accedĕti, in tantum quod ſi fundus ipſe cenſui ſup-
poſitus eſſet ad legatarium pertinere onus cĕ-
1 ſuale habetur in *l. ſi is cui §. fin. ff. quemadmod.*
ſeru. amitt. & in l. apud Iulianum, aliàs incipien.
Africanus 40, vel 41, §. hæres, vbi glo. verbo præteritum, & verbo ſolarium ff. de leg. p. & probat Papienſ. in eius praxi in forma libelli pro legato rei ſingul. in princip. num. 17.
2 Ratio eſt, quia onera realia, vel mixta, ſemper
tranſeunt cum re legata, *l. fin. & ibi Bal. & Salycet. C. ſine cenſu, vel reliq. Rol. conſ. 32. num. 3, & 4. lib. p. Caſtil. de vſufr. cap. 56. num. 15. Rimin. Iun. conſ. 298. num. 7, & Burſa. conſil. 5. num. 12. lib. p.*, Pro
cenſibus verò debitis ante mortem Teſtatoris
3 tenentur hęredes, non legatarius, vt diſtinguit
Glo. in d. verbo præteritum in all. l. apud Iulianum §. hæres ff. de leg. p. Gratian. lib. 4. diſcept. for. cap. 611. num. p. Quamuis circa cenſus præteritos præiuditium, aliquod non eſſet factum Domino
cenſus, qui poſſet ad ſui libitum agere aduerſus legatarium poſſeſſorem rei cenſui ſuppoſitæ, etiam pro præteritis cenſibus; Vel aduer-
4 ſus hæredes principalis debitoris ratione hy-
pothecæ, vt abunde ſcribit *Theſaur. decis. 164. in fine, & ſequitur Alex. Trentacinq. lib. p. var. reſol. tit. de iure Fiſci reſol. 4. ſub num. p. verſ. Primus eſt caſus in fine*, Vbi loquitur de collectis, & oneribus, *Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 955. nu. 8. cum ſeq. plur.*

Et quę dicta ſunt de cenſu, Idem affirmandum eſt
de ſeruitute reali actiua, vel paſſiua rei legatæ
6 impoſita, *l. ſi is cui §. fin. ff. quemadmod. ſeruit. amitt. l. meuius §. penult. ff. de leg. 2. Gomez. lib. 2. var. reſol. cap. 12. de legatis num. 39. in fine verſ. tertia difficultas fol. 107*, Quia in legato tantum illud intelli-
7 gitur relictum, quantum in eo habebat Teſta-
tor, *l. ſerui electione §. fin. ff. de leg. p. & l. Vxor paterni C. de lega. Socin. Iun. conſil. 74. num. 19. lib. p. & & Surd. decis. 11. num. 10.*

Prout vſufructuarius etiam tenetur ad omnia
onera collectarum gabellarum cenſuum, penſionum, tributorum, & ſimilium præſtationŭ:
8 Cum enim poſſideat, & fructus de re poſſeſſa
percipiat, AEQVVM. Eſt vt ſoluat huiuſmodi onera, ſiue ſint antiquitus impoſita, ſiue de iure imponantur, cum ij debeantur habita ratione fructuum, *Cran. conſil. 217. nu. 5. cum ſeq. Canale. de vſufruc. num. 160. cum plur. ſeq. Pinel. in l. p. num. 72. par. 2. C. de bonis maternis, Garzia de expenſis cap. 11. à num. 45. vſq; ad num. 62, Caſtil. de vſufr. cap. 57. num. 14. cum ſeq. Molin. de primog. Hiſp. lib. p. cap. 27. num. 8.*

De AEQVITATE tamen fauore piæ cauſæ contrarium concludendum eſt, nempe legatarium
9 non teneri ad onera rei legatæ annexa, vbi hoc
expreſsè non diſpoſuerit Teſtator, ſed ſimpliciter legauerit fundum Eccleſiæ, aut piæ cauſæ, ſuper quo cenſus erat conſtitutus, Quia ſic hæres tenebitur rem legatam liberam tradere legatario, & eam liberare ab onere, cui erat ſubiecta, & præſumitur quod Teſtator eo caſu rem liberam legare voluerit, quando ſimpliciter legauit Eccleſiæ, vel Piæ cauſæ, ſiue perſonæ

ſonæ coniunctæ, vt probant *Tex.*, *& ibi glo. &*
Bartol. in l. ſi res obligata ff. de legatis primo; Quam
ſententiam ſequuntur ibi ſcribentes omnes,
& Pariſ. conſil. 57 num. 25. lib. 3, Bello. conſil. 9. nu. 8.
Menoch. 89. num. 124. cum ſeq.

Hanc concluſionem de AEQVITATE com-
mmuniorem eſſe ſcribit *Gratian. all. cap. 611. nu.*
7. cum ſeq. plur., & num. 10. cum ſeq. & in cap. 955.
num. 25, & 37. ac nu. 48. cum ſeq. & in cap. 986. nu.
13. cum ſeq. plur. Qui auctor in d. cap. 611. num. 7.
verba facit, & confutat eam diſtinctionem, quã
nonnulli fecerunt, Quod legatum rei alienæ fa-
ctum coniunctæ perſonæ, ſiue piæ cauſæ de
AEQVITATE Canonica non valet, ſed tantũ
de rigore iuris, Quia per rationes, & fundamẽ-
ta ibi allegata probat, tàm de iure Ciuili, quàm
11 Canonico valere huiuſmodi legatum tàm ad
fauorem coniunctæ perſonæ, quàm piæ cauſæ,
& ſic pro anima, Cum nulla videatur eſſe ma-
12 ior coniunctio, quam cum anima, quæ cæteris
rebus eſt præferenda, *l. Sancimus, l. ſecunda C. de*
Sacroſ. Eccl. cap. præcipimus 12. qu. p. & cap. Ma-
thæus de Simonia, Et in ſpecie ita concludunt omnes in
l. cum alienam C. de lega. & in d. l. ſi res obligata ff. de
leg. p., Quam differentiam inter ius Canonicũ,
& Ciuile abnegat etiam *Coſta de facti ſcientia, &*
ignorantia cent. p. diſtinct. 66. num. 3, & 4, Et quod
13 ius Canonicum attendi tantum debeat, deffi-
ciente iure ciuili habetur in ſtatuto Romano
à Summo Pontifice approbato tradit *Gratian.*
cit. cap. 611. num. 23.

Omnia enim diſpoſita in materia legati fauore
coniunctorum, locum etiam habent fauore Piç
cauſæ, & Eccleſiæ, & pro anima; Cum Deus ſit
14 Pater noſter, & Eccleſia Mater noſtra *cap. Qui*
abſtulerit 12. qu. 2. cap. ſi quis iraſcitur 13. qu. 2, &
hanc ſententiam probat Tiraquel. priuil. piæ cauſæ
66. in princip. & in fine, Roman. conſil. 235. num. 5.
Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 116. num. 3. &
Cardin. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 9. nu. 4;
Quippe concluſionem ipſam procedere in le-
15 gatis factis valde amicis, ne dum coniunctæ
perſonæ probat *Menoch. de arbitr. caſu 146. nu. p.*
& ſequitur Coſta tr. de facti ſcient. & ignor. cent. p.
diſtinct. 66. ſub nu. 2. verſ. vel valde familiaris, Grat.
lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 955. num. 34, & num. 51.

Præſertim cum legatum factum piæ cauſæ debeat
16 large interpretari quidquid regulariter lega-
ta veniant ſtrictè interpretanda *l. Titia §. Seia,*
ibi Bar. ff. de auro, & argento lega. Surd. de alim. tit.
2. qu. 10. num. 17, & tit. 8. priuil. 25. num. 6, ac latius
deciſ. 298. num. 10; Cum in legatis factis piæ cau-
17 ſæ veniat ſemper quod eſt maius, non quod eſt
minus, *Abb. & cæteri, in cap. Mendicante de teſti-*
bus, Gozad. conſil. 60. col. 2, & Cagnol. in l. ſemper in
obſcuris num. 10. de reg. iuris.

Et eo fortior procederet principalis concluſio
vtſupra firmata, ſi Teſtator non ſimpliciter le-
gaſſet rem cenſui ſuppoſitam, ideſt nullo appo-
ſito onere, Sed legaſſet cum onere celebrandi
18 tot Miſſas, vel alia perficiendi; Quia tunc ra-
tione talis oneris appoſiti, Cenſetur totam
rem ſine alio onere rei annexo voluiſſe legare
coniunctæ perſonæ, Vel piæ cauſæ, vt in puncto
docet *Couarru. in cap. ſilius noſter num. 2, verſic.*
hac tamen ſententia, de teſtam. Menoch. de præſump.
lib. 4. præſumpt. 116. num. 27, verſic. alios refert;
Quandoquidem legatario commodũ aliquod
remanere debet pro legato, deducto onere ei-
19 dem impoſito, vt exponit *Glo. magna in d. l. ſi res*
obligata verſ. ſecundus eſt caſus ff. de leg. p. ad rem,
Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 350. num. 19, &
lib. 5. cap. 955. num. 23.

Præterea legatarius præſumitur magis dilectus
in re legata, quam ipſe hæres, & idcirco ei ma-
20 gis fauendum eſt quam hæredi *l. publicus me-*
nius 36. ff. de condit., & demonſtr., Io. de Monte Spe-
rel. conſil. 105. num. 6. in fine; Etiamſi hæres eſſet
21 coniunctos Teſtatori, Vt tradit *Surd. conſil. 72.*
num. 16. in fine lib. p. quos ſequitur Gratian. all. cap.
611. num. 37, Qui *ſeq. num.* declarat concluſionẽ
procedere quando legatum factum de re per-
miſſa legari, non autem ſi ea res de ſui natura
non poſſet legari, vel donari etiam mortis cau-
22 ſa, vt feudum, & ſimilia poſt *Socin. conſil. 74. nu.*
20. verſic. & ita in indiuiduo lib. p. Affl. in cap. p. de
probib. feudi alien. per Feder., Et Rol. conſil. 41, num.
29. cum ſeq. plur. lib. 2.

Quamuis feudi æſtimationem deberi, quando il-
23 lud fuit legatum, probant *Card. Mant. d. lib. 9. de*
coniect. vlt. volunt. tit. 11. num. 8, cum plur. ſeq. Me-
noch. d. lib. 4. præſumpt. 119. num. 6. Roſental. de feud.
cap. 7. concluſ. 2. per totum, Quorum ſententiam
amplectitur idem *Gratian. cit. cap. 611. in fine, Vbi*
teſtatur eandem admittere Socin. all. conſil. 74. nu. 21.
lib. p.

Hinc videmus in legatis ad Pias cauſas relictis
nullum eſſe locum detractioni falcidiæ, vel ali-
24 ter *Tex. in Auth. ſimiliter C. ad l. falcidiam, copiosè*
Card. Mant. lib. 9. de coniect. vlt. volunt. tit. 13. Vbi
tradit omnes caſus in quibus non permittitur
25 falcidiæ detractio, Idem ſcribit *Surd. de alien.*
26 *tit. 8. priuil. 18.* Propterea Magnus Baſilius
Aerium, & Alypium monet in epiſtola 140, Ne
ex ijs omnibus, quæ defuncta Mater, Eccleſiæ
legauerat quidquam ne lege quidem permit-
tente detrahant, aut defunctæ matris liberali-
tatem minuant, vt ſcribit *Annæus Robertus lib. p.*
rerum iudicatarum cap. p. verſic., nam ſi legatis,
27 Vbi tradit quod, quæ in Eccleſiam, vel paupe-
res erogantur; vel deſtinantur vix ſine graui
Diuinæ vltionis animaduerſione reſcindere li-
cet, aut reuocare, Quod confirmat exemplo à
Cedreno tradito pag. 314, dum quidam Diues
grauiter ęgrotans, mortis imminentis, metu,
Triginta argenti libras certa piæ voluntatis,
28 pollicitatione vouiſſet; Deinde valetudini pri-
ſtinæ reſtitutus pænituerat, Et pecuniam in
pauperes ex ſuo largiri recuſaſſet modico tẽ-
poris ſpatio ad ipſam Templi portam mortuus
concidit; ſubditq; Robertus, præclaram, & au-
ream Saluiani ſententiam, quam non potui-
mus, non explicare eiſdem præciſis verbis.

Nos (inquit) vſum tantum earum rerum accepimus quas
tenemus;

Digitized by Google

29 *tenemus; Commodatis enim à Deo facultatibus vti-*
mur, & quaſi præcarij poſſeſſores ſumus; Tenuimus
quoad licuit, Tenuimus quoad permiſſit ille, qui præ-
ſtitit; Quid rectius quid honeſtius, quam vt, vbi res ab
eo diſcedit, qui vſum habuit, reuertatur ad eum poſ-
ſeſſio, qui vtendum conceſſit &c.
Quemadmodum etiam legata ad pias cauſas fa-
cta, quæ dilationem non patiuntur, vt pro ſe-
pultura Teſtatoris, pro reſtitutione vſurarum,
pro infirmis, pro alimentis, & ſimilibus, illa
30 præſtanda eſſe, etiam ante aditam hæreditatẽ
probat *Bar. in l. p. col. peu. verſ. quarto quæro C. de*
Sacroſ. Eccl. Socin. conſil. 116. num. 22. verſ. ſecundo
reſpondetur lib. p. Capel. Toloſ. deciſ. 89. & Tiraquel.
priuil. pia cauſa 33. quos ſequitur Gratian. lib. p. di-
ſcept. forenſ. cap. 62. num. 23. & 26. Quidquid dicit
Iaſ. in l. quamquam nu. 19. verſic. item conſidera C.
ad l. falcid. & in conſil. 428. & conſil. 493. num. 4.
31 Quia Iaſonis opinio procederet in legatis pijs
dilationem temporis recipientibus, nõ in alijs
vt poſt *Surdum de alim. priuil. 12. tit. 8. num. 4. & 5.*
tradit Gratian. d. cap. 62. num. 24.
Quamuis regulariter, vbi hæreditas non adeatur
32 totum ius teſtamenti corruat, *l. ſi nemo ff. de*
reg. iur.; Bona enim defuncti Teſtatoris addi-
33 cuntur cauſa ſeruandorum legatorum, *Bar. in l.*
p. C. de bonis vacant. lib. 10. Et is, cui bona addi-
cuntur, dicitur hæres anomalus, ſiue irregula-
34 ris, cum non ſit ex teſtamento, neq; ab inteſ-
tato, *Bal. in l. pro hæreditarijs C. de hæred. act. Iaſ. in*
l. eam quam nu. 19. verſ. Item in quantum C. de fidei-
35 *commiſſ.*, Cum detur etiam acceptatio legati, &
repudiatio hæreditatis iuxta *l. cum reſponſo C. de*
legatis, l. ſi qua ff. famil. erciſcundæ, Fabian. in Auth.
Nouiſſima nu. 151. C. de inoff. teſtam. Surd. de Alim.
tit. 9. qu. 35. num. 29. & Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ.
cap. 248. num. 28. Et ſic tanto magis debentur
36 huiuſmodi legata ante confectionem Inuen-
tarij, *Rol. de Inuent. part. 4. vtilit. 4. num. 7. & Tira-*
quell. priuil. pia cauſa 24. quos ſequitur Gratian. cit.
cap. 62. num. 25. & num. 26.
Vlterius, & ſi alienatione rei legatæ adimitur le-
gatum in tantum, vt neq; etiam reconualeſcat
37 legatum, ſi à Teſtatore recuperetur legata res,
vt probatur in *l. cum ſeruius, vbi Bar. ff. de adim. le-*
gatis, Gabriel conſil. 103. num. 13. & 14. lib. p., Atta-
men fauore piæ cauſæ ſi legatum factum eſſet
pro alimentis pauperis, vel pro alijs cauſis pijs
38 tunc reconualeſcit legatum per redemptionẽ
rei legatæ poſtea alienatę mox à Teſtatore an-
te mortem redemptæ, vt tradit *Roma. in Auth.*
ſimiliter num. 81. in fin. C. ad l. falcid. per Tex. in l.
Verum eſt C. de legatis, Tiraquell. in priuil. piæ cau-
ſa 24. Card. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit.
6. num. 5. & Natta conſil. 613. num. 4. hos ſequitur
Surd. de alim. tit. 8. priuil. 21. num. 5. cum duob. ſeq.
Si verò tantum pars rei legatæ alienata fuiſſet,
per quam illius ademptio poſſet præſumi, Non
39 cenſetur in totum ademptum legatum, ſed ſo-
lum pro ea parte, *l. ſi ex toto ff. de leg. p. l. legatum*
§. p. ff. de adim. legat. s. l. ſcribit §. idem ſcribit ff. de
auro, & arg. lega. Alex. conſil. 168. num. 3. verſ. pro-
batur euidenter lib. 6. & conſil. 169. num. 2. eodem
libro, Houded. conſil. 61. in fine num. 41. lib. p. Petra
de fideicomm. qu. 10. num. 37. Coſta tr. de portione ra-
ta qu. 231. num. p. & Gratian. d. lib. 2. diſcept. forenſ.
cap. 251. num. 48. Vbi ſeq. numero vſq; ad finem
quamplures tradit caſus, quando legatum cen-
40 ſeatur ademptum nec ne, tum per longam lo-
cationem, tum per coactam alienationem, Vt
ſi cenſuarius redimeret cenſum legatum, vel
vicinus, aut conſanguineus redimeret proprie-
tatem per ius protomiſeos, vel aliter ex bene-
ficio ſtatutorum ad quem remittitur Lector.
Cæterum quo ad ſeruitutes, & alia onera reſpi-
cientia dominium, & ſubſtantiam rei legatæ,
& ſic intrinſecæ, quæ non fundantur in aliquo
41 debito pecuniario, ſicut pignus, & hypotheca,
ac cenſus, Illa abſq; dubio tranſeunt cum re
legata, neq; hæres ad aliquod tenetur, vt per
d. l. ſi is cui §. fin. ff. quem admodum ſeru. amitt. pro-
bat Gratian. cit. cap. 955. num. 26. & num. 43. cum
ſeq. poſt Surd. conſ. 162. num. 26. & 27. & Nattam
conſil. 312. num. 5.

SVMMARIA.

Proxenetæ merces debetur ſi contractus tantum perfec-
tus eſt num. 1. & 3. limitatur num. 6.
Proxeneta non dicitur aliquam attuliſſe vtilitatem, vbi
negotium non fuit perfectum num. 2.
Factum non dicitur, quod non durat factum num. 4. Vel
ſupereſt aliquid agendum num. 5.
Proxenetæ offitiũ in Ciuitatibus vtile valde dicitur n. 6.
Proxenetæ ſummæ prudentiæ, & auctoritatis habeban-
tur apud Græcos num. 7.
Proxeneta dicitur, quia explorat voluntates Hominum
contrahere volentium num. 8.
Proxenetæ debetur merces propter laborem factum, vt
ad contractum deuenirent contrahentes nu. 9. & 10.
& 13. 16. & 19. etiamſi caſu, vel aliter contractus
deinde effectum non habuerit nu. 11. non autem prop-
ter dignitatem, vt I. C. num. 27.
Diſpoſita in nuptijs locũ habent etiã in ſponſalibus n. 12.
Proxenetæ labor præmium requirit num. 14.
Pauli Apoſtoli ſententia ad corintos num. 15.
Proxenetæ merces ſoluta ab initio non recuperatur etiãſi
contractus non ſubſiſteret num. 17.
Proxenetæ offitium eſt tractare non autẽ cõcludere n. 18.
Proxenetæ debetur ſalarium Iudicis offitio num. 19.
Proxenetæ debetur merces ab eo ex contrahentibus à quo
fuit eius opera requiſita num. 20. ſed repetitur ab eo
cuius culpa contractu receſſum eſt num. 21.
Redimens rem venditam tenetur non ſolum pretium re-
ceptum reſtituere, ſed etiam mercedem traditam
Proxenetæ num. 22.
Proxenetæ ſolui debet merces ab vtroq; ex contrahenti-
bus, & ad ratam num. 23.
Expenſæ factæ pro ſubhaſtatione, & pro ſolutione mer-
cedis Proxenetæ deducuntur à pretio pro quo ſoluitur
Gabella num. 24.
Proxenetæ debetur tantum merces ad ratam laborum
quando contractus non habuit effectum nu. 25. & 26.
Proxeneta illiciti contractus fit infamis num. 29.
Proxeneta illiciti contractus ſi eſt Clericus deponitur ſi
eſt

eſt laicus excommunicatur num. 30.

Proxeneta tenetur ad reſtitutionem vſurarum ſi fuit mediator contractus Vſurarij num. 31, quod intelligitur in ſubſidium num. 32.

Vſuras exercens dicitur furtum committere num. 33.

Furto operam præſtans tenetur in ſubſidium ad furti reſtitutionem num. 34.

Proxeneta contractus illiciti, ſiue fraudolenti dicitur miniſter delicti num. 35. 36. & 38.

Proxeneta abundat mendatijs num. 37.

Proxeneta tenetur de dolo, & lata culpa ſe lucri cauſa laudauit aliquem idoneum eſſe facultatibus, licet ſciret illum labi, & ad inopiam vergere num. 38. & 42. cum ſeq.

Dolus in proxeneta non præſumitur ex ſimplici mendatio, ſed quando lucrum ex eo conſequitur, aut ſperat num. 40, & 41.

Dolus præſumitur ex lucro num. 41.

Laudare, & affirmare differunt num. 43.

Dolus ille dicitur qui affirmat certo de quo certus non eſt quod ſolum iuſtæ reprobat eſſe num. 44.

Proxeneta regulariter non eſt idoneus teſtis num. 45. etiã ſi eſſet Sacerdos num. 46. limitatur in pluribus caſibus de quibus remiſſiuè num. 47. cum ſeq. plur.

Proxeneta habilis dicitur teſtis ad inualidandum contractum num. 49. & 50.

Proxeneta dicitur teſtis habilis ſuper validitate matrimonij num. 52. contrarium eodem.

Proxeneta dicitur teſtis habilis ad probandum dotem nu. 53. & 54. limitatur in matrimonij Magnatum nu. 55.

Matrimonium magnatum requirit ſcriptura, ſiue inſtrumentum num. 56.

Proxeneta teſtimonium valet in ſubſidium num. 58. & in teſtibus domeſticis num. 59.

Viles perſonæ, & infames in ſubſidium admittuntur ad dignitates, & honores num. 60.

Proxenetæ teſtimonium probat quando agitur de probanda qualitate aliqua ipſius actus per quam neq; improbationem actus reciperet num. 61.

Proxenetæ teſtimonium valet quando contractu ipſe vti teſtis ſubſcripſiſſet num. 62. Vel per ſtatutum admiſſus eſſet num. 63.

Proxenetis duo diſcordantibus circa contractus concluſionem non eligitur tertius num. 65.

Proxeneta non poteſt petere mercedem, ſiue ſalarium, niſi poſt perfectum negotium num. 66. & 67. niſi aliter obſeruetur num. 68.

Proxenetæ ſalarium aureos cenſũ excedere nequit nu. 69.

Proxenetæ cui debetur merces, ſiue ſalarium pro concluſione contractus etiam matrimonij illud an ſoluendum ſit, etiamſi poſtea effectum non ſortiatur contractus.

Cap. CXXXXVI.

MErces, ſiue ſalarium alicui debitum pro labore, vel actu, deberi illud tãtum videtur,
ſi actus perfectus ſit, & validus, & firmus rema-
1 neat, Non autem ſi ille corruit, vel aliquid agẽ-
dum, ſupereſt vt habetur in *l. ſi ita fuerit ff. de ma-*
numiſſ. teſtam. & in terminis proxenetæ ſcribit Strac.
tr. de proxenetis tit. de proxenetis, et eorum modo n. 6.,
2 Proxeneta enim non dicitur aliquam attuliſſe
vtilitatem, vbi negotium non fuit perfectum,
l. etiam ſi patris ff. de leg. p. Bal. in l. adem num. 8. cum
ſeq. C. locati.
Propterea, ſi proxeneta operam dedit, vt contra-
ctus fiat, eatenus tantum conſequi debet mer-
cedem, ſiue ſalarium, quatenus contractus ſor-
titur effectum; Adeò quòd vbi contractus cor-
ruat non deberi ſalarium, ſiue mercedem dicẽ-
dum eſt *Stracca loco cit. num. 6. cum ſeq.*, Quia nõ
3 dicitur factum, quod non durat factum, vt tra-
4 dit *Marſil. in rubr. ff. de fideiuſſ. num. 373. latè Me-*
noch. conſil. 184. num. 12, & in conſil. 224. num. 5. &
5 *conſil. 239. num. 12,* Vbi probat factum non dici,
cum aliquid ſupereſt agendum per *l. vlt. in fine*
C. de his quibus, vt indignus.
De AEQVITATE tamen contrarium eſt affir-
mandum fauore proxenetæ, cuius offitium in
Ciuitatibus vtile eſſe tradit *I. C. in l. p. ff. de pro-*
6 *xenetis*, Cum hi voluntates hominum conci-
lient, demonſtrando, & hortando, Vnde ſum-
mæ prudentiæ, & auctoritatis apud Græcos
7 eos habuit Plato, vt tradit *Stracca d. tr. de proxe-*
netis par. 2. num. 12. fol. 339; Diciturq; proxeneta,
quia explorat voluntates hominum qui, & cũ
8 quibus, & qualiter velint contrahere matrimo-
nium, aut aliquem alium contractum deueni-
re, & quæ ſint facultates volentium contrahe-
re; Idem circa amicitias copulandas, & reliqua
de quibus abunde *Stephan. Bertrand. conſil. 225.*
9 *num. 2. lib. 5.* Quibus idcirco merces debetur
propter laborem factum, vt ad contractum de-
uenirent contrahentes, Vel vt ſponſus reperi-
ret, ſiue dotem concluderet, vt habetur in *d. l. p.*
ff. de proxenetis, Etiam ſi non fuerit conſumatum
matrimonium, Operatus eſt enim proxeneta
tàm circa extrinſeca contractus, ideſt circa ſti-
10 pulationem, quàm circa intrinſeca, ideſt con-
ſenſum contrahentium, ſiue ſponſi, & ſponſæ
ſecundum *Baldum in conſil. 37. num. 3. lib 4, & in*
cap. p. in fi. de ſponſalibus duorum, Quibus ſtanti-
bus ſequitur, Vt per concluſionem ſponſaliũ,
ſiue contractus, dicatur etiam quoad proxe-
netam concluſum matrimonium (etiamſi con-
cubitus non ſit ſequutus) ſiue contractus caſu,
11 vel aliter non ſit executioni miſſus, *l. cum fuerit*
ff. de condit. & demonſtr., & quæ diſpoſita ſunt de
12 nuptijs habet etiam locum in ſponſalibus, *l. in-*
tor §. p. & l. oratio ff. de ſpon. Cum enim, per pro-
xenetam non ſteterit, quin contractus fuerit
13 perfectus, & executioni miſſus, ſalarium om-
nino deberi ſcribit *Stracca d. tit. de proxenetis, &*
eorum modo num. 10. fol. mihi 347. lib. 6. tract. qui ſub
num. 11, ſcribit id etiam procedere ſi caſu ne-
gotium non fuerit expeditum, cum AEQVI-
TATI conueniat.
Et hanc ſententiam AEQVITATI conſonam eſſe
probat

Digitized by Google

probat Ruginell.pract.qu.cap.36.ſubnum.p., Quia
14 labor proxenetæ præmium requirit, l.4. § diſſi-
cientium ff.de muner., & honor., l.ſi defuncti C.arbitr.
tut., Et dicit Apoſt. ad Corintos, mercedem ſuã
15 quicunq; accipit ſecundum laborem ſuum,
cap. quicunq; ſuffragio 12. q.2, & cap. non ſanè 14.q.
5, facit etiam l. ſecundum naturam ff. de reg. iur.
Pænitentia namq; contrahentium, ſiue ſponſaliũ
non poteſt præiuditium afferre mediatori, per
16 quem non ſtetit, quo minus contractus non du-
raret Glo. in l. ſi vno §. Item cum quidam ff. locati, l.
qui operas, & l. ſed addes § fi. ff. eodem, Roma. ſingul.
66., Prout ſi merces ab initio ſoluta fuiſſet pro-
17 xenetæ, licet contractus non ſubſiſteret, Nihi-
lominus mercedis repetitio non daretur l. p. §.
Diuus, & ibi Glo. in verbo repeti verſ. & quod hic di-
citur per ſe ipſum ff de var. & extraord. cognit., Pro-
xeneta enim ſolum tractat, & non concludit, &
18 tale eſt, eius offitium, niſi habeat ſpeciale man-
datum ad concludendum, Bal. in l. multum C. ſi
quis alteri, vel ſibi col. 2. verſ. tunc venio ad tertium;
Et nihilominus conſequitur ſalarium offitio
19 Iudicis, quod magis eſt, vt exponit Bar. in d.l.p.
ff. de proxenetis, quem ſequitur Bertachin. in eius re-
pertorio verbo proxeneta in fine verſ. Proxeneta, quo
iure petat, & poſt eos Stracca d.tr. de proxenetis par.
p.num.6.fol.33.lib.6.tract.
Quam mercedem conſequi debet proxeneta ab
20 eo, à quo mediator fuit requiſitus Stracca d. tit.
de proxenetis, & eorum modo ſub.16. verſ. ſecundo
quando ex voluntate, Et illa deinde repetitur, ab
21 eo cuius culpa receſſum fuit à contractu, ita
probat Ruginel.d.cap.36.num.4, Quemadmodum
etiam ſoluitur cum toto prætio ab eo, qui rem
22 venditam redimere vult, ſiue emptor mercedẽ
ſoluiſſet proxenetæ, aut mediatori Tex. in l. de-
bet, & ibi glo. verbo erogatum ff. de ædilicio edicto,
Rugin. in d.cap 36. in fine, Vbi etiam ſcribit quod
onus mercedis proxenetæ diuidi debet inter
eoſdem contrahentes, quibus negotium æqua-
23 liter competit, per l. ſi ſtipulatus ero ff. ad l. Iul. de
adult., Ad rem Gratian. lib. 2. diſcept. foreſ. cap. 333.
num. p. cum ſeq., Et ibi inquit quod expenſa facta
pro ſolutione mercedis proxenetæ deducitur à
24 ſolutione Gabellæ, quemadmodum deducun-
tur expenſæ factæ in ſubhaſtatione rei pro
cuius pretio ſoluenda venit gabella.
Declaratur tamen concluſio principalis, vt ſupra
firmata, Vt slz. proxeneta mercede, ſiue ſa-
larium habeat tantum ad ratam laborum, quá-
25 do contractus non habuit effectum, l. penultima
in fi. C. de erogat milit. annonæ. facit quod notario in
l. deſertorem § his qui ab hoſtibus. & ibi glo. vlt. ff de
26 re milit. Quia quod debetur proxenetis, eſt
quædã laboris remuneratio, vt explicat Stracca
d. tit. de proxenetis, & eorum modo nu.8. In tantum
vt ſi totum ſalarium habuiſſet, teneretur pro-
xeneta ad partis reſtitutionem, Cum illud de-
beatur ratione laborum, vt ſupra diximus, non
autem propter dignitatem, Scientiam, aut pro-
27 bitatem, Vt Miniſtris, & I. C., quo caſu inte-
28 grum ſalarium deberi probant ſcrib. in l. diem
functo ff. de off. eius, & tradit Stracca d. tr. de proxe-
netis par. 2. verſ. ſubijcit non adeò improbabili more
num. 10, & in d. tit. de proxenetis, & eorum commodo
num. 12. & 13.
29 Proxeneta autem illiciti contractus efficitur
30 infamis, cap. non licet 12. quæſt. Et ſi eſt Clericus
debet deponi, ſi verò eſt laicus debet excom-
municari, cap. ſi quis Epiſcopus qu. p. & tradit Ber-
tach. in d. eius repertorio verſ. proxeneta illicitè; Am-
plius huiuſmodi proxenetam teneri ad reſtitu-
tionem vſurarum ſi fuit mediator contractus
31 vſurarij notat Glo. & ibi ſcribentes in l. ſciente ff.
de parricid. Bal. in l.2. §. incidit in fi. ff. ad Senat. Con-
ſul. Tertul., Quam gloſam non ſequitur Bal. in
cap.p. §. ſimiliter col. vlt. verſ. Quæro an proxeneta de
contrauerſ. Inueſtit. Carpan. ad ſtat. 89. num. 8. lib. 2,
& Menoch. de Arbitr. caſu 411. num.5.
Hanc tamen ſententiam, procedere tantum in
ſubſidium, quando slz. principali contrahenti
32 non eſt ſoluendo diſtinguit Bertach. in cit. repert.
verbo proxeneta verſ. Proxeneta contractus vſurarij
poſt medium ſecundum Innocent. in cap. Michael de
vſuris, hoc idem affirmat Stracca d. par. 3. ſub num. 33.
33 in fine fo. 341. Ea præcipuè ratione quòd exer-
cens vſuras dicitur furtum committere, cap. ſi
quis vſuram 14. qu. 4, Vnde ſicut præſtans operã
furto in ſubſidium tenetur ad furti reſtitu-
34 tionem, vt probat Bar. in l. ſi ſeruus ff. de condit.
35 furtiua, Ita & proxeneta qui dicitur idcirco Mi-
niſter delicti, vt ſubijcit ibidem Stracca nu. 35,
Qui nu. 39, hoc etiam procedere affirmat, quã-
36 do proxeneta interuenit, Vt in fraudem ciui-
lium munerum per tacitam fidem prædia tran-
ſferantur in alterius caput per l. ordine §. in frau-
dem ff. ad mun. l. pen. C. de reſcind. vend., Quos pro-
xenetas, vt plurimum abundare mẽdacijs ſine
37 quibus negotia, ſe minime perficere poſſe pro-
fitentur ſcribit idem Stracca d. tr. de proxen. par.
2. num.4. fol. 338. à tergo, Et hanc diſtinctionem
in ſubſidium non reperi tactam per Coſtam in
eius copioſiſſimo tr. de remed. ſubſid.
Prout proxeneta etiam tenetur de dolo ſi lucri
cauſa laudauit aliquem idoneum eſſe, licet ſci-
38 ret illum facultatibus labi, & ad inopiam ver-
gere, Secus autem, ſi alias non lucri cauſa lau-
dauerit, Tex. eſt in l. eleganter § fin. & l. ſeq. ff. de do-
lo, Stracca tr. de Mercatore tit. de decoctoribus 2. par.
vlt. par. num. 34. fol. mihi 231, Quia proxeneta te-
netur de dolo, & etiam lata culpa, Bar. in l. 2. ff.
39 de proxenet., & in l. vel eius ff. ſi menſor falſ. modũ
40 dix., Neq; dolus præſumitur ex ſimplici menda-
cio, ſed quando etiam lucrum, vel vtilitatem
exinde percipit, aut ſperat mendatium com-
41 mittens, Cum ex lucro præſumatur dolus, Bar.
in l. eleganter §. fin. ff. de dolo, Stracca de proxenet.
par. 3. num. 11. cum ſeq. fol. 339. à tergo, Vbi amplè
42 ſcribit, in quibus caſibus teneatur proxeneta,
quando alicui laudauit perſonam contrahen-
43 tis, & differentiam inter affirmantem, & lau-
dantem, Et num. 14. ex Caſtr. in l. dolum ex inſidijs C.
de dolo, Inquit illum dici in dolo, qui pro certo
affirmat conſtanter id, de quo certus non eſt,
ſi poſtea

Digitized by Google

44 ſi poſtca reperitur illud non eſſe verum, quam-
uis dictum illud exinde declarat in *ſeq. num. 5.*
An verò teſtis idoneus ſit proxeneta in contrac-
tibus per eum tractatis diuerſimodè tradunt
Scribentes, Et regulariter illum non eſſe ido-
45 neum notat *Glo. in §. quoniam verbo prohibitis in
Auth. de teſtibus, & latè tradit Felin. in cap. dilecto-
rum de teſt. cogendis, Curt. Iun. conſ. 122. num. 8. lib. 2.
Bertach. in d. repert. verbo proxeneta, vel mediator,
Bart. in l. deferre num. 2, verſ. ſi verò ff. de iure Fiſci,
Papienſis in forma libelli de iur. teſt. verſ. proteſtante
num. 29. Alex. conſil. 13. num. 14. & ibi Addition., &
conſil. penult. num. 9. lib. p. conſ. 128. num. p. lib. 2, conſ.
154. num. 5. lib. 5, & conſil. 127. in fi. lib. 7. Gabriel
commu. conclu. tit. de teſtibus concl. 20. præſertim nu.
3. vna cum alijs quos recenſet, & ſequitur Carpan. ad
ſtat. 89. num. 2. lib. p. Vbi num. 3.* Ampliat hoc pro-
46 cedere etiam ſi proxeneta eſſet Sacerdos iuxta
deciſ. Peruſ. 96. num. 38. p. 2.
In multis tamen caſibus admittitur eius depoſi-
tio tanquam eſſet idoneus teſtis, quos longo
47 ordine recenſet *Gabriel relata concluſ. 20. à nu. 3.
vſq; ad finem*, Et præſertim quando conſenſus
vtriuſq; partis concurreret, vt tanquam teſtis
48 examinaretur proxeneta, *Bertach. d. verbo pro-
xeneta verſic. Proxeneta, Stracca de proxenetis in
par. 4. quæſt. incip. Illa etiam quæſtio num. 20. et 22.
fol. 343. à ter. Gabriel. citato loco nu. 2. & Carpan. ad
d. ſtatut. 89. num. 5. par. 2*, Secundo quando pro-
49 xeneta deponeret ad inualidandum contrac-
tum, ſiue actum, quia tunc, cum commodum nō
ſentiat proxeneta, vt ſentiret ſi contractus ſub-
ſiſteret, vel ſaltem ob affectionem, valeret eius
depoſitio, vt poſt *Alex. conſ. 55 lib. 5, & Corn. conſ.
63. lib. p. probat Gabriel loco cit. nu. 5*, Tertio quā-
50 do proxeneta deponeret quod contractus eſ-
ſet vſurarius, *Bertach. loco relato verſ. proxeneta
probat, & ſequitur ibidem Gabriel num. 6*; Quarto
51 quando proxeneta adhibitus fuiſſet in teſtem
in inſtrumento contractus, *Bal. in Auth. ſed nouo
iure C. ſi certum petatur, Stracca in d. qu. incipien. Illa
etiam num. 36, quos ſequitur Gabriel d. loco num. 9.*,
Quinto quando deponeret proxeneta ſuper va-
52 liditate matrimonij, *Socin. Inn. conſ. 29. num. 16.
lib. 2. Stracca in d. qu. incipien. Illa etiam num. 125.*
Quamuis ex *Alex. conſ. 150. col. 2. verſ. tertia ratio-
ne*, Contrarium deinde verius eſſe exiſtimat
*ſub num. 17. verſ. verum licet Gabriel loco cit. nu. 10.
Maſcard. conſ. 1023. nu. 20. Benintend. deciſ. 61. nu. 5.*
Vbi etiam ampliat hanc concluſionem proce-
dere reſpectu probandæ dotis, quæ venit ac-
53 ceſſoria ad matrimonium, *arg. clement. diſpendio-
ſa de Iudic.* quidquid in contrarium affirmat
Gratian. lib. 4. diſcept. 753. Quoniam fauore dotis
probatio, quæ alias non reciperetur, tanquam
plena admittitur, Sicuti fauore dotis verba
enunciatiua probant, quæ alias non probarent
54 *Bar. in l. admonendi circa med. verſ. Item quid ſi ff. de
iureiurando, Caſtr. conſ. 84. lib. p. Gozad. conſil. 42. nu.
10. Stracca tr. de proxenetis d. q. verſ. illa etiam quæ-
ſtio nu. 15. quos ſequitur Benintend. d. deciſ. 61. n. 6.*,
Quamuis concluſionem quod proxeneta ſit Te-
ſtis habilis ad probandum matrimonium, non
55 procedere in cauſis Magnatum, & Principum,
ac etiam Nobilium tradit *Maſcard. all. concluſ.
1023. num. 22*, Vbi Inſtrumenta, ſiue ſcripturas
56 requiri ad probandum matrimonia huiuſmo-
di ſcribit per *Tex in Auth. maximis C. de nupt. poſt
Marſil. in rubr. C. de probat. num. 22.*, Sexto quando
57 proxeneta deponit pro eo, pro quo ſtat præſū-
ptio, quia tunc teſtis etiam inhabilis admitti-
tur, vt docet *Alex. in l. ſi duo patroni ff. de iureiur.,
& in d. conſil. 55. in fin. lib. 2.*, Septimo in ſubſidium
58 quando ſlz. alij teſtes haberi non poſſunt, *Hip-
pol. de Marſil. in ſingul. 533. Corne. conſil. 63. lib. p.
Gabriel ibidem num. 7. Farin. qu. 60. num. 417, quos
ſequitur Coſta remed. ſubſid. 70. nu. 2.*, quod etiam
59 procedere in quibuſcunq; teſtibus etiam do-
meſticis, & infamibus tradit idem *Gabr. de teſti-
bus concl. 10. num. 47, & ſequitur Maſcard. de proba-
tionibus concl. 273. num. 15. Farin. qu. 55. num. 163. &
Felic. alleg. 13. num. 20. par. p.* Quippe ad dignita-
tes etiam, & honores huiuſmodi perſonas vi-
60 les, & infames promoueri in ſubſidium probat
61 *Coſta remed. ſubſidiar. 70. num. 2* Octauo quando
agitur de probanda qualitate aliqua ipſius ac-
tus per quam, nec perfectionem, nec improba-
tionem actus reciperet, vt de qualitate actus
iam perfecti, *Alex. conſil. 127. lib. 7. latè Gabriel lo-
62 co cit. num. 8*; Nono quando contractui in ſcrip-
tis facto ſubſcripſiſſet proxeneta, vel vti teſtis
in eo fuiſſet adhibitus; Quia cum de partium
voluntate adhibitus ſit, Teſtis eſſe poteſt, *Bal.
in d. Auth. ſed nono iure C. ſi certum. pet. Bertach.
loco relato verſ. proxeneta contractus verbo ſed in
63 contractu*; Vltimo quando vigore ſtatuti, vti
teſtis poteſt examinari proxeneta, vt cauetur
hic Mediolani per dictum ſtatutum 89. par. p.
vbi abunde *Carpan.*, Quamuis eius fidem dimi-
64 nui etiam in caſu ſtatuti affirmat ibidem *Car-
pan. num. 6.*
Si verò duo proxenetę interuenerunt contractui,
ſiue eiuſdem tractationi, & inter ſe diſcorda-
rent circa illius concluſionem non elligi tertiū
65 docet *Bal. in cap. p. de inueſt in Maſcfac., & Alex. in
§. arbitrorum col. 5. pro ſocio, quos ſequitur Bertach.
loco relato verſ. Proxeneta tertius.*
Deniq; non poteſt proxeneta petere proxeneti-
cum, niſi poſt perfectum negotium, ſlz. ex par-
66 te ſua, Cum ante negotij complementum non
debeat audiri, *l. qui pendentem ff. de negot. geſtis, &
l. fin. ff. de proxenetis, & in l. 2. C. locati, vt latè probat
Stracca d. tit. de proxenetis, & eorum modo num. 14,
et 15*, Vbi ſubdit, quod ſi lege deficeremus, quæ-
litas negotij, & perſonæ id ſuadet, quæ circun-
ſtantiæ conſiderandæ ſunt, vt inquit *Bar. in d. l. 2.
C. locati, & ibi Bal. num. 2, & Salycetus*, dum ſcri-
bit, quod cum quæritur, quando merces peti
67 poſſit, Inſpiciendum eſt, quid eſt actum dein-
de perſonæ conditio, quæ operas locauit, &
operis qualitas eiuſq; magnitudo ſpectanda
68 eſt; Vbi tamen aliter non dictet loci conſue-
tudo, quam obſeruandam eſſe inquit *Stracca
cit. num. 15. in fine*, etiam reſpectu quantitatis
ſalarij

ſalarij quod aureos centum minime poſſe excedere probat idem *Stracca in ſeq. tit. num. 3. cum ſeq.* vbi ſalarij materiam amplè examinat, etiã reſpectu Aduocatorum, & Procuratorum.

SVMMARIA.

Terminus peremptorius à Iudice ſtatutus, ad probandũ videtur quædam Iudicis interlocutoria nu. 1, & tranſitum facit in Iudicatum num. 2.

Termino ad probandum elapſo vlterius non auditur nu. 3. Quia læderetur ius aduerſarij nu. 4. & 6. contrarium verius num. 13. & 14. cum ſeq.

Lites in longum trahi non debent num. 5.

Diligentibus non negligentibus iura ſubueniunt num. 7.

Negligentia vnius alteri nocere non debet num. 8, ſed ſibi tantum non autem proficua eſſe debet num. 11.

Intereſt parti quod terminus ad probandum non repetatur num. 9.

Terminus ad probandum non ſolum fauore eius qui probare intendit, ſed ad faciliorem, & breuiorem exitum litis ſtatuitur num. 10.

Negligentibus neq; etiam ſuffragatur Aequitas num. 12.

Iudex ex gratia poteſt poſt lapſum termini ad probandũ alium ſtatuere num. 16.

Probationes vbi de nouo ſuperueniſſent, & hoc iuraret is qui probare intendit nouus terminus ſibi ſtatuendus eſt num. 17. non obſtante ſtatuto prohibente, quod in cauſa nullitatis, ſiue probationes non fiunt num. 18, & 19.

Quod etiam procederet ſi notitiam probationum habuiſſet ſed eas habere non potuiſſet num. 20. & in contrarium poteſt à parte probari num. 22.

Paria ſunt quid noui ſuperueni, & quod facultas probandi ſuperuenerit num. 21.

Probationes huiuſmodi admittuntur etiam in cauſis in quibus proceditur de Aequitate num. 23.

Probationes eſſe non poſſunt ſine termino num. 24. ſecus in improbationibus num. 25.

Probationibus paribus exiſtentibus pro reo ſententia ferenda eſt num. 26.

Quamuis hoc Iudicis arbitrio relinquitur num. 27.

Probationes ſunt Iudici arbitrariæ num. 28.

Iudex in ſententijs cauſam non exprimit, ſecus quando contra reum profert exiſtentibus probationibus paribus num. 29. & 31.

Iudicis arbitrium regulari debet ſecundum iura num. 30.

Paribus exiſtentibus probationibus ſi altera ex partibus leuem tantum pro ſe haberet præſumptionem pro ea iudicandum eſt num. 32.

Probationis ſiue inſtrumenti exemplum ſi in termino ſtatuto productum fuiſſet poteſt poſt terminum exhiberi exemplum authent. ſiue originale num. 33.

Actus factus ad alterius confirmationem eodem tempore factus dicitur num. 34.

Teſtes iurant in termino mox examinantur validè poſt terminum num. 35.

Probationes admittuntur etiam lapſo termino dato ad probandum; Vbi res ſit adhuc integra. Cap. CXXXXVII.

TErminus peremptorius alteri ex
litigantibus aſſignatus ad pro-
bandum videtur quędam Iudicis
interlocutoria, cum Iudex tacitè
videatur pronunciare, quod quis
1 non audiatur poſt illum terminũ
l. à procedente C. de dilationibus, quæ interlocuto-
ria dicitur tranſire in iudicatum ad præiuditiũ
2 partium, & quo ad ipſas *cap. ſignificauerunt de teſ-
tibus, & cap. quo ad conſultationem de re Iud.* Idcir-
co lapſo termino aſſignato, Vlterius admitti
quis non debet ad probandum, vt aperte con-
3 cludunt *Archid. in cap. iudicantem 3. qu. 5. cum ſeq.
& Specul. in tit. de dilationibus §. videndum num. 7,
verſ. quod ſi datus.*
Non enim admitti quis poteſt ad probandum,
poſt terminum, quin lædatur ius aduerſarij, Si
non quo ad cauſæ merita, ſaltem, quo ad illud
4 ius illi quæſitum ex lapſu termini probatorij,
*cap. coram, de reſtit. in integrum, & probat Maſcard.
concluſ. 1230. nu. 4, & 5. qui ſeq. num. ſcribit*, quod
ſi nouus terminus contra dilationes à lege, ſiue
ſtatutis præfixas concederetur lites in longum
5 ſine cauſa traherentur contra *Tex. l. p. in fin. C. de
dilationibus, & l. 2. in fin. C. vt intra certum tempus*,
Et ſic de lite lites fierent, non autem ex ampu-
tarentur; Cum vltra litem principalem viden-
dum eſſet numquid ius aduerſarij deterius fac-
6 tum eſſet iuxta *l. p. ff. ſi ex noxali cauſa agatur, & l.
1. §. defendi ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur*, Ideò
imputet ſibi pars, quæ fuit negligens, niſi alia
ſubſit cauſa iuſta, quia diligentibus, non autem
7 negligentibus iura ſubueniunt, *vul. l. non enim ff.
ex quibus cauſis maiores*, Et alterius negligentia
8 alteri obeſſe non debet, *l. vlt. C. de pœnis, & §. ſed
quia inſt. de contrah. empt.*
Quam ſententiam tenuit *Rota in deciſ. 2. alias 30. de
ſequeſtr. fruct.* Ea præcipuè ratione, quod multũ
intereſt parti, cui iam ius fuit acquiſitum, quod
6 termini non repetantur *Bart. in l. mancipiorum
num. 5. verſ. vltimo iſta lex ff. de opt. lega. Bal. in cap.
cum dilectus num. 4. cum ſeq. de fide inſtrumentorum,
vbi Abb. num. 4. verſ. his non obſtantibus*; Terminus
enim ſtatuitur, non ſolum, vt parti alteri ſit fa-
cultas probandi, & reprobandi; Sed principali-
10 ter ſtatuitur ad faciliorem exitum litis, *cap. pa-
ſtoralis de except. & cap. fin. de dolo, & contum. l. p.
in fine C. de dilationibus, l. 2. in fine C. vt intra cert.
tempus, & l. 2. C. de temporibus appell.*, Vbi verò
noua dilatio concederetur ob negligẽtia eius,
qui primam labi permiſſit, ſequeretur, quod ex
negligentia propria quis commodum ſentiret
11 contra diſpoſitionem, *l. ſi hæreditaria ff. de negot.
geſt. & l. auxiliũ ff. de minoribus*, Et tamen non ſo-
lum rigor iuris, ſed etiam ipſamet AEQVITAS
negli-

Digitized by Google

12 negligentibus non ſuffragatur, vt docet Saly-
cet. in l. ſi ea C. qui accuſ. non poſſunt per l. ſi pupillus
ff. de Priuil. cred. Maſcard. d. concl. 1230. num. 43.
Et hanc ſententiam ſentit Glo. in l. ſi ea C. qui accuſ.
non poſſ. Oldr. conſil. 167. incip. Ante omnia Bal. in
l. 2. in fin. verſ. 13. quæritur C. de Epiſc. audient,
Quam ſententiam dicit veriorem eſſe Feliu. in
cap. licet cauſam ſub num. 18. de verb. ſignif. Mil. in
eius repertor. verbo, termino ad articulandum dato.
13 Contrarium tamen de AEQVITATE verius
videtur ex l. mancipiorum ff. de opt. legata, Vbi ſi
datur alicui terminus ad eligendum ſeruum
ſibi legatum, & poſt terminum electio tranſ-
feratur in te, Tamen elapſo termino poteſt
moram purgari, ſi ius aduerſarij non efficia-
tur deterius; Idem habetur in cap. ſi tibi de præ-
bendis lib. 6. glo. ord. in Clem. ſæpè §. & quia, verbo
non obſtãte de verb. ſignif. Rota deciſ. 11. alias 328.
de conceſſione præbendæ in nouis; Et hanc dicit eſſe
communem, & AEQVIOREM opinionem,
Contard. in l. diffamari in quæſtionib. nu. 70. fol. mihi
82. C. de ingen. & manumiſſ.
Hanc eandem concluſionem amplectitur Rolan.
deciſ. 745, & deciſ. 744. ſub num. 7. verſ. Praterea
hoc valde, Vbi tradit quod prima opinio proce-
dit de rigore iuris, hæc verò de AEQVITA-
14 TE, idem probat Deciſ. 399. & deciſ. 439. quam
etiam ſequitur Iacobinus de S. Georgio in l. deſtitiſſe
in fin. ff. de Iudic. Et hanc eſſe communem ſen-
tentiam teſtatur Alex. in l. ſi inſulam num. 34.
verſ. ex quo infert ff. de verb. oblig. Vbi aſſerit opi-
nionem Bartoli eſſe communiter reprobatam
in d. l. mancipiorum ff. de optione legata, qui Bart.
ſibimet contrarius hanc ſententiam ſequitur in l. vlt.
15 num. 5. ff. de ſer., hos ſequitur Maſcard. de proba-
tionibus d. concluſ. 1230. num. 1, & 2. qui nu. 11.
cum ſeq. conciliat, & ipſe has contrarias Doc-
torum opiniones, Vt ſla. prior procedat de
rigore iuris, hæc verò poſtrema de AEQVI-
TATE, Quæ vt ſcribit Addition. ad Belameram
cit. deciſ. 744. litt. B. eſt quædam conuenientia,
& quoddam temperamentum procedens ex
cauſa à communibus regulis iuris diſcedens
per Bar. in l. p. ff. de legib.
Aliam etiam adducit diſtinctionem Maſcard. loco
cit. num. 14. nempe priorem opinionem pro-
cedere quando pars negligens ex ſe, & ex iu-
re ſuo peteret, quod ſui articuli, & probatio-
nes poſt terminum admittantur, Nam tunc
ex quo per peremptorium dicitur excluſa di-
latio, quoad ſi, non auditur, Adeò quod fortè
16 non poterit appellare, niſi alias ei ſuccurrere-
tur per viam reſtitutionis, Hæc verò opinio
verificabitur, quando Iudex motus AEQVI-
TATE probationea quaſi ex gratia non ob-
ſtante lapſu termino vellet admittere, vt poſſe
Iudicem affirmat.
Si tamen probationes, de nouo peruenissent ad
notitiam volenti probare, & iureiurando id
17 affirmaret, Tunc admittendus eſſet etiam
lapſo termino quocunq; peremptorio, Abb. in
cap. cum dilecti de fide inſtrumentorum, Bal. in l. p.
col. 3. C. de cond. indeb., Roma. cõſil. 176. ſub num. 12
verſ. quinimo poſſunt, & poſt alios Iaſ. in l. admo-
nendi num. 48. ff. de iureiur. quos ſequitur Maſcard.
loco relato num. 45.
Ad quod propoſitum inquit Bal. in l. inuitus circa
finem C. de procur., quod ſi ſtatutum prohibet in
cauſa nullitatis, nouas probationes recipi,
18 Non intelligitur de emergentibus de nouo,
quam opinionem ſequitur Menoch. de arbitr.
caſu 241., & eam procedere ibidem affirmat
quandocunq; ante ſententiam; ſiue ſit datus
terminus ad probandum, ſiue ſit in cauſa cõ-
cluſum, ſiue partes fuerint citatæ ad audien-
dum ſententiam, ſiue etiam Iudex motũ ani-
19 mi ſui manifeſtauerit poſt Purpur. in d. l. admo-
nend. num. 8. ff. de iureiur. Maſcard. concluſ. 925. nu.
7, & d. concluſ. 1230. num. 47. qui ſequenti nu-
mero ampliat concluſionem procedere etiam
ſi, ante ſcientiam habuiſſet de his probationi-
20 bus, ſed eas, non potuiſſe habere dummodo
doceat de diligentia adhibita, vt probatio-
nes ipſas haberet Bertazol. conſil. ciuil. 41. nu. 70.
Paria enim ſunt quidquid de nouo fiat, vel quod
21 ſuperueniat facultas probandi, vt explicat
ibidem Bertazol. d. num. 70, poſt Purpur. in d. l. ad-
monendi num. 26, & ibi Ripa num. 19, ac Abb. conſ.
9. num. 94. Et quando quis proprio iuramento
affirmat probationes de nouo reperiiſſe, vt
iurari poſſe tradunt Scribentes in d. l. admonendi,
præſertim Purpur. num. 24; quando tamen iurat
de notitia propria Sociu. cit. conſil. 194. verſic.
22 quinta ratio lib. 2. Tunc contrarium poteſt etiã
à parte probari Socin. d. conſ. 194. poſt Bar. in l. is
cui §. iiſdem ff. de accuſat. Maſcar. d. concl. 1238. nu.
57. & 58. cum ſeq.
Quemadmodum probationes admittendæ ſunt
lapſo termino etiam in illis cauſis, in quibus
proceditur de AEQVITATE, vt in foro Mer-
23 cantili, & ſimilibus modo res integra adhuc
ſit ita tradit Felin. in d. cap. licet cauſam ſub num.
17, verſ. limita 2. de probat. Maſcard. cit. cõcl. 1230.
num. 65, Et ſtatui debet terminus intra quem
probationes fieri poſſint, Cum probationes
24 non debeant eſſe ſine termino, l. in crimine ff. de
adulter. Caſtrenſ. in l. admonendi num. 73. ff. de iure-
iur. Alex. Trentacinq. lib. 2. var. reſolut. tr. de pro-
bationibus reſol. 2. num. 6, Quamuis improbatio-
25 nes eſſe poſſint, ſine termino, vt poſt Bar. in l. in
crimine in fin. ff. de ferijs, & ibi Bal. & alij, & poſt
Doctores in d. cap. licet cauſam de probationibus, &
poſt eundem Bar. in extrauag. ad reprimendum in
verſ. figura tradit Alex. Trentacinq. cit. reſol. 2. nu. 7.
Neq; hic, omittitur (poſtquam de probationi-
bus agitur) quod licet paribus exiſtentibus
26 probationibus regulariter ferenda ſit ſenten-
tia pro reo; Attamen hoc à Iudicis arbitrio
27 pendet, l. 3. §. p. ff. de teſtibus, qui poteſt etiam
reum condemnare eſto quod probationes sũt
28 arbitrariæ iuxta ſententiam Caſtrenſ. in d. l. ad-
monendi ff. de iureiur. Bal. in l. ſi. Communicationes
Epiſc. & diximus ſupra in cap. 142. nu. 16. Quam-
uis vbi Iudex reum condemnet, debeat ex-

Digitized by Google

primere cauſam in ſententia (etſi alias hoc
29 inſultū reputaretur), Alias teneretur in Syndicatu, *Bar. in l. Lucius in fi. ff. de his qui notantur infamia, & ibi cæteris ſcrib. Bal. in l. cum Magiſtratus in fi. C. quando prouocare non eſt neceſſe.*
Ratio eſt, quia licet probationes pendeant à Iudicis arbitrio, Nihilominus tale arbitrium
30 debet regulari ſecundum iura, & leges, *l. ob carmen §. ſi teſtes ff. de Teſtibus*, Propterea condemnando reum partibus exiſtentibus probationibus in exprimere debet cauſam, per quã ad ita iudicandum motus fuit, adhoc vt demonſtret non contra iura, & leges, Sed ſecun-
31 dum leges ſententiam protuliſſe, *Alex. Trentacinq. d. tit. de probation. reſol. 2. num. 24. per totū.*
Et vbi pares eſſent probationes rei, & actoris, ſi altera ex partibus etiam pro ſe haberet leuẽ aliquam præſumptionem vltra probationes;
32 Tunc pro reo pronũciandũ eſſe habetur in *l. ſi duo Patroni, & ibi glo. in verbo fieri, vbi Bart. ff. de iureiur. Lafranchus deciſ. 12, & Trentacinq. cit. n. 7.*
Vbi autem in termino ſtatuto productum fuiſſet exemplum inſtrumenti, ſiue aliarum probationum, Poteſt eo caſu poſt terminum produci originale dicti inſtrumento, ſiue autenticum
33 probationum, Quia tunc dicitur confirmari productio exempli, ac habetur, ac ſi facta fuiſſet productio intra terminum *Tex. in l. ſi donare §. ſi ſponſus ff. de donat. inter Virum, & Vxorem,*
34 *Bal. in cap. p. de fide inſtrumentorum*, Quia factum ad confirmationem alterius, eodem tempore factum videtur, *Dec. conſil. 539. num. 8, Maſcard. de probatione all. concluſ. 1230. num. 60, & 68, qui num. 76. cum ſeq.*, ſcribit, poſſe etiam declarari poſt terminum probationes in termino productas, Cum declaratio ipſa trahatur ad tempus quo ipſe probationes factæ ſunt; Vt obſeruatur circa teſtes iuratos in termino, qui
35 poſtea examinantur poſt terminum, quorum atteſtationes referuntur ad diem præſtiti iuramenti, vt tradit *Bal. in l. ſi quando verſic. ſexto dubitatur C. de teſtibus, quem ſequitur Maſcard. cit. concl. 1230. num. 78, & 85.*

SVMMARIA.

Arbitramentis proceditur de ÆQVITATE num. 1.
Ariſtotelis ſententia circa iuditium Arbitrorum nu. 2.
Ciceronis dictum circa arbitrium num. 3.
Reuiſio competit aduerſus arbitramentum num. 4.
Reuiſio committitur I. C. de Collegio ex diſpoſit. Nou. Conſt. num 5.
Commiſſarius reuiſionis procedere debet ſecundum iuris ſolemnitates num. 6 & 7. Contrarium verius nu. 9.
Reuiſio ab arbitramentis pari paſſu ambulat cum appellatione num. 8.
Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur num. 10. & habere dicitur omnes prærogatiuas quas habebat is, in cuius locum ſubrogatus eſt nu. 11.
Compromiſſibilis cauſa ſemper ita durat num. 12.
Arbitrator qui loco primi ſubrogandus eſt eiuſdem qualitatis, & conditionis eſſe debet num. 13. limitatur in Regibus, & Principibus num. 19.
Auctoris reſponſum in ea materia num. 14.
Cauſa ſemel introducta coram ſupremo Tribunali ab eo cognoſci debet etiamſi ceſſaret priuilegium, ſiue cauſa ob quam fuerat introducta num. 15.
Quod procedit tàm in arbitramentis neceſſarijs, quàm voluntarijs num. 18.
Auocata cauſa per Senatum alij inferiores Iudices incompetentes fiunt nu. 16. Contrarium per Bimium num. 17.
Compromiſſum factum in vno loco in eodem fieri iterū debet mortuo primo Compromiſſario num. 20.
L. vbi captum ff. de iudicijs locum etiam habet in arbitramentis num. 21.
Acta ſiue probationes factæ coram Arbitro probant etiam in alio Iudicio ordinario num. 22.
Actiones ita proponendæ ſunt coram Arbitris ſecus coram alijs Iudicibus num. 23.
Reconuentioni locus non eſt coram Arbitratore nu. 24. cum iuditium proprium coram co ceſſi non videtur num. 25.
Reuiſio arbitramenti iure communi inſpecto peti debet coram Iudice ordinario coram quo iuditium fuiſſet agitatum, vbi ad compromiſſum non eſſet deuentum num. 26. In hoc autem Dominio Mediolani petitur à Senatu, vel Principe num. 27.
Compromitti poteſt cauſa magna redditus aur. coronarum mille non obſtantibus in hoc Dominio tit. de Senator. num. 28. contrarium obſeruatur num. 30.
Coacernatio plurium actionum an poſſit fieri, vt conſtituatur redditus ann. aur. mille num. 29.
Exceptio firmat regulam num. 31.
Cauſarum arduarum cognitio ſpectat ad Senatum nu. 32. priuatiuè quo ad alios Iudices num. 33.
Decretum Senatus circa cauſa auocationem num. 34.
Coacernatio fit etiam reſpectu fructuum, ſiue interuſuriorum plurium annorum ad hoc vt conſtituatur annuus redditus aur. mille num. 35.
Decretum Senatus circa dictam coacernationem nu. 36.
Hieronymi Paranicini Senatoris mentio num. 37.
Intereſſe, ſiue interuſuria dicuntur acceſſoria ad ſortem num. 38.
Petitio Actoris attenditur circa ſummã debiti non autem debitum num. 39.
Petitio fundata eſſe debet ſuper ſcriptura, vt cauſa auocetur num. 40.
Decretum Senatus circa auocationem non admiſſam ob ſummam egregiam de qua non cõſtabat ex ſcriptura, & reus negabat num. 41.
Hieronymi à Baſilicapetri Senatoris mentio num. 42.
Valor rei attenditur habita conſideratione temporis petitionis, vt cauſa auocetur, nec non num. 61. & 62.
Expenſæ non augent ſummam, vt ea cauſam Senatoriam reddat num. 63.
Debitum diuidi non poteſt, vt euitetur cognitio ſupremi Tribunalis reo reclamante num. 64. ne in diuerſis Iudicijs vexetur num. 65. ſecus ſi reus aquieſceret num. 66.
Geminatio actus magis enixa mente contrahentium ſignificat num. 43.
Decretum Iudicis in contractu adhibitum omnem ſuſpicionem, & reuerentialem metu excludit num. 44.

Ratifi-

Ratificatio præcedentibus actus tollit omnem præcedentem metus ſuſpicionem nu.45.

Patre viuente filij nullam habent actionem ad hæreditatem auitam num.46. limitatur quando Pater alienaſſet bona propria filiorum num.47. vel ſi Pater hæreditatem paternam repudiaſſet num.48.

Filius præſumitur quidquid poſſidet à Paterna hæreditate habuiſſe num.49.50. Declaratur tamen hoc procedere diuerſimodè 51.

Emancipatio tollit Patris poteſtatem quam in filio habebat num. 52.

Mobilia in domo exiſtentia præſumitur eſſe Vxoreſi erat domus Domina num. 53.

Portio filio per Patrem promiſſa intelligitur de legitima num.54.

Iudice de facto procedente de facto etiam reſiſti poteſt num.55.

Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt num.56.

Turbatio Iuriſdictionis inter Iudices quomodo intelligatur num. 57.

Reſcripti continentia verificari debet antequam illud executioni mittatur num. 58.

Iudici non parendo fit locus iuramenti in litem num.59.

Ommiſſio eorum quæ acta ſunt in precibus facta doloſa dicitur num. 60.

Senatus Mediolani iudicat ſola facti veritate inſpecta num. 67.

Senatores dicuntur Iudices Aequitatis non autem nullitatis num.68.

Iudex licet videat ſententiam primam nullam tamen abſtinere non debet condemnando, vel abſoluendo reum num. 69.

Aduocati, & Cauſidici cauilloſi damnantur num.70.

Iudex reductionis à laudo procedere an debet de ÆQVITATE ſecundum quam Arbiter laudauit. Cap. CXXXXVIII.

DIctum fuit in ſuperiori libro *cap. 6. nu. 9.* In Arbitramentis procedi de bono, & AEQVO, & ſic ſecūdum AEQVITATEM in ijs debere iudicari, quæ ſola in Arbi-
1 tramentis ſpectatur, non autem exacta Seueritas, aut id quod irritè eſt ex *Anneo Roberto lib. 3. rerum iudic. cap. 8. verſic. eadem ratione, & verſ. pro Titio. Cuius ſententiæ fuit Ariſtot. lib. p. Rethor. cap. 13. dum inquit,* Ad arbitrium potius,
2 quam ad Iudicem rem defferri velle; Arbiter enim AEQVVM, & bonum ſibi proponit. Iudex autem ipſam legem. Neq; vlla alia cauſa
3 repertus eſt Arbiter, Niſi vt AEQVVM, & bonum valeat decernere, Ex quo ait *Cicero in Oratione pro Roſſio*, In arbitrio eſſe moderatum quanto melius, & AEQVIVS ſit dari, vt refert *Menoch. conſil. 202. num. 19. & conſil. 703. num. 10. cum ſeq.*

Quæritur nunc, an lato arbitramento, & interpoſita reuiſione, quæ tum iure communi inſpecto, tum ex diſpoſitione Nou. Conſt. huius
4 Dominij competit, *Glo. in l. arbitro, & ibi Bar. ff. qui ſatiſd. cogantur, Blanc. tr. de compromiſſis q. 10. num. 7, Menoch. conſil. 406. num. 37. Dec. conſil. 36. num. 6., Et Nou. Conſtit. in tit. de arbitris, cap. Remiſſio autem*, Et quæ reuiſio vigore earundem *Nou. Conſtit. Eodem titulo §. Commiſſarius*, Committi debet vni Doctori de Collegio partium
5 confidenti, vt in his terminis explicat *Bimius conſil. 287. num. p. in fine*, Quæritur in quam autem is reuiſionis Iudex procedere debeat eadem inſpecta AEQVITATE, vt in primo iuditio actum fuerat, autem verò, iuxta ſolitos iuris terminos, vt fit in cauſis ordinarijs.

Et quia I. C. de Collegio vigore earundem *Nou. Conſtit. in tit. de appell. §. io confidens*, ſuccedit loco Iudicis Ordinarij, qui legem ipſam tantum conſiderare debet ſimpliciter, non bonum, & AEQVVM tātum, vt Arbitrum decet, vt poſt *Ariſtotelem citato loco, probat Menoch. d. conſ. 703.*
6 *nu. 10, & 11.* Affirmandum videtur ſecundum iuris ſolemnitates non de AEQVITATE tantum, & ſola veritate inſpecta iudicare debere reuiſionis Iudicem, Cum in ea inſtantia ordinariè debeat procedi etiam porrecto libello,
7 vt notat *Cyn. in l. fi. qu. 4 num. 4. C. de contrab. emp. Alex. in l. p. num. 15. ff. de leg. 2. quos ſequitur Carp. ad d. ſtat. 117. num. 10. lib. p.*

Maxime verò, quia reuiſio ab arbitramentis pa-
8 ri paſſu ambulat cum ipſa appellatione *Orian. in cap. quoniam contra num. 32. de interlocut. Carpan. ad ſtat. 117. nu. 16. lib. p. & Bimius conſil. 250. num. 60.*; Verum cum Iudex appellationis legum diſpoſitiones ad vnguem conſiderare, & obſeruare debeat, vt probat *Menoch. cit. conſil. 703. num. 10. cum ſeq.* Idem cenſendum eſſe videtur de Iudice reuiſionis.

De AEQVITATE tamen Iudex reductionis eadem AEQVITATE, vti debet, qua ipſe Arbi-
9 trator eſſet vſurus, ad formam compromiſſi, Non ſe reſtringendo iuris rigori, & eius apicibus, ſed pronunciando tanquam bonus Vir, inſpecta facultate Arbitratoris, nec ſeparando naturam illius, in cuius locum ſubrogatur, *Alex. in l. p. nu. 15. ff. de leg. 2. Prapoſ. in cap. de appell. extra de appell. Couar. lib. 2. var. reſol. cap. 12. num. 5. prope finem, Roman conſil. 261. nu. 3. Orian. in d. cap. quoniam contra verbo interlocutoria, & appellationis fallentis de probationibus*, Et in ſpecie probat *Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 524. num. 22.*

Tritum enim eſt ſobrogatum ſapere naturam
10 illius in cuius locum ſubrogatur, *l. ſi eum §. qui iniuriarum ff. ſi quis caut., & §. fuerat Inſtit. de actionibus, & ibi Iaſ.*, Qui ſubrogatus eaſdem dicitur habere prærogatiuas, quas habebat ille
11 in cuius locum ſobrogatus eſt *l. item veniunt §. 7. diximus ff. de pet. hæred. Doct. in l. certi conditio ff. ſi certum petatur, Menoch. conſil. 95. num. 50, conſil. 280. nu. 72. conſil. 716. num. 4, & conſil. 983. nu. 5.*; Idcirco Iudex reuiſionis, ſi eandem prærogatiuam habere debet cum Arbitratore in cuius

locum ſubrogatus fuit, de AEQVITATE procedere debet, vt procedere debebat Arbitrator.

Rurſus, ſicuti cauſa ſemel facta compromiſſibilis, ſemper ita durat, in tantum vt defuncto
12 Compromiſſario, denuo committi debeat
alio Aebirratoei, *Dec. conſil. 22. col. p. in fine, Marſil. ſingul. 172, Portius Imolens. conſil. 138. num. 11. cum tribus ſequent. Scala de Conſil. Sapien. lib. 3. cap. p. in fine, & Bimius d. conſil. 287. num. 17.*; Ita cum eiſdem qualitatibus, & auctoritate committi, ac cognoſci debet cauſa, In tantum vt ſi de AEQVITATE à primo Aebitratore cognoſcenda erat; Eadem inſpecta AEQVITATE cognoſci debet à ſecundo, qui cauſam ſiue arbitramentum tenidere debet.

Quæ concluſio eo fortius procedere videtur dũ Arbiter, qui loco primi defuncti elligendus venit; Eiuſdem qualitatis, & conditionis etiã
13 eſſe debet, vt erat primus *Glo. in l. ſi eum §. iniuriarum verbo danda ff. ſi quis caut. Bar. in l. p. C. de mancip. & ſol. patr. lib. 11. & in l. ſi in ſi. C. de præpoſ. agen. in rebus lib. 12, Enerar. in arg. leg. in loco d vi ſubrogationis num. 5. & 6. Menoch. conſil. 1147. ſub nu. 24. Gratian. in Add. ad deciſ. Marchiæ 157. num. 9. & lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 800. num. 6.*, Et in ſubrogatione perſonæ eſt *Tex. in l. fin. C. de prox. ſac. Serin. lib. 12. Cephal. conſil. 58. num. 30. lib. p. & Surd. conſil. 424. num. 26.*

Quo ſtante fundamento ſuperiori anno 1625,
14 reſpondi, quòd defuncto Senatore, in quem factum fuerat compromiſſum; Elligi debebat alter Senator in Compromiſſarium; Vt nouus Arbiter, ſiue Compromiſſarius eſſet eiuſdem qualitatis, & conditionis, ſicuti erat primus; Cum inconueniens videretur, vt cauſa introducta coram Senatore, deinde perficeretur, & cognoſceretur per inferiorem Iudicem, faciunt tradita per *Franch. plena deciſ. 294, Ferer. par. p. obſeru. Reg. Aud. Catalogn. cap. 25. tit. de eucecatione per totum fol. mihi 56.*

Sicuti enim ſemel introducta cauſa coram Supremo Tribunali, ibi debet deffiniri, non ob-
15 ſtante quòd ceſſet priuilegium, ſiue cauſa ob quam fuerat auocata, vt latè probat *Franch. deciſ. 257, Maſtril. deciſ. 127. num. 17, Theſaur. deciſ. 177. nu. 4, & poſt alios multos, Giurba ad ſtatuta Meſſanæ cap. 10, glo. 5. nu. 12*, qui omnes loquuntur de Vidua, aut Pupillo, quorum cauſarum cognitio ex diſpoſitione *l. p. C. quando Imperator inter Pupillum, & Vidu.* ſpectar ad Principẽ, vel Senatum, Et ſi enim introducta cauſa, pupillus efficiatur deinde maior, aut Vidua ſe nubat, & ſic ceſſet priuilegium; Tamen cauſa ipſa terminanda eſt per Supremum Teibunal, coram quo fuit introducta, Ita pari ratione compromiſſa, & introducta cauſa coram Senatore, Eo defuncto coram alio Senatore perfici, & deffiniri debet *Ferer. cit. cap. 25. de ruocatione.*

Præſertim cum facta electione per Viduam, ſiue alium priuilegiatum circa forum Supremi Tribunalis, quilibet alius inferior Iudex effi-
16 ciatur incompetens, vt exponit *Franch. cit. deciſ. 294. per totum*, Idcirco incompetentia ipſa duεaεε dicitur, etiam defuncto peimo Iudice electo, in cuius locum alius eiuſdem qualitatis elligi deber iuribus ſupea deductis, Quid-
17 quid in contrarium affirmat *Bimius cit. conſil. 287. ſub num. p.* dum expreſsè tradir, quod etiã ſi Arbiter fuiſſet Senator, Nihilominus Reuiſor debet eſſe I.C. de Collegio, Qui adhoc allegat *ſtat. 59. lib. p. & ibi Addition. nu. 125, & tamen neq; ſtatutum, neq; Addition. hoc tradunt.*

Quæ concluſio non ſolum in Arbitro neceſſariè electo, vt in hoc Mediolani Dominio inter affines virtute dictarum Nou. Conſtit., Sed etiam in alio voluntario electo procedit, quando ex forma ſtatuti laudata per Arbitros
18 habent executionem paratam, *Felin. in cap. ex tenore num. 19. verſic. ſecundo ſi, de reſcriptis, Gabr. commun. opin. tit. de Iudicijs conclu p. num. 4, & 5.* Vt cauetur hic Mediolani in dicto *cap. 117. lib. p. Bimius cit. conſil. 289. num. 2.*

Verum tamen eſt, quod facto compromiſſo in Rege, vel Principe non tranſit illud ad eius
19 Succeſſorem, Etiamſi factum videretur habita ratione dignitatis, vt ſolutis in conerqeium facientibus, latiſſimè probat *Iaſ. in l. quilibertis § hæc verba nu. 10 ff. de vul. & pupil., & ibi Alex. num. 7, & examinat Bal. in cap. vno delegatorum num. 3, & 4. de offitio deleg. quos ſequitur Igneus in repet. l. neceſſar. §. non alias num. 402. cum ſeq. ff. ad Senatuſconſ. Syllan.*, Quamuis eo caſu ſuccederet concluſio iam firmata, vt rurſus compromitti deberet cauſa, alij Regi, vel Principi eiuſdem qualitatis, & conditionis, vt erat primus,

Quod compromiſſum (omiſſa qualitate Regum, vel Principum) fieri etiam debet in eodem lo-
20 co in quo factum fuerat peimum compromiſſum per regulam, *l. Vbi captum ff. de iuditijs, Franch. deciſ. 544. num. 4, Surd. conſil. 57. nu. 14. cum ſeq. & conſil. 222. num. 11. & 12. in fine*; Cum diſpoſitio *d. l. vbi captum*, procedat etiam in
21 aebitrijs; Tum quia ad inſtar iudiciorum ſunt *l. p. ff. de receptis Arbitris*, Tum quia titulus ipſe de receptis aebitris poſitus legitur poſt titulum cõcernentẽ præparatoria iudiciorum, vt explicat ibidem *Glo. magna*; Tum quia ſi confeſſio, & acta facta coeam Arbitro valent in
22 alio iuditio ordinaeio, vt probat *Rebuff. ad Conſt. Regni tit. de Arbitris art. p. glo. 8. nu. 24. Affl. deciſ. 148. num. 3*; Conſequens eſt vt iuditium eque dicatur id quod agitatur coram Aebitris, Tum deniq; quia ita proponendæ ſunt
23 actiones coram Arbiteis, ſicut coram Iudicibus *§. omnium Inſtit. de actionib.*, hanc concluſionem expeeſsè comprobat *Gabriel d. tit. de iuditijs concluſ. p. num. 4. & 5, poſt Felynum in cap. ex tenore ſub num. 19. verſ. ſecus ſi, de iuditijs.*

Coeam quo tamen arbitratore non eſſe locum
24 reconuentioni tradit *Bar. in Auth. conſequenter C. de ſentent. & interlocut. omn. Iud. Abb conſ. 77. lib. 2.*,

Digitized by Google

25 *lib.* 2., Quia propriè non videri eſſe iuditium
coram Arbitratore ſcribit *Capra in tr. regul. membro* 5. *num.* 130. *fol. mihi* 216. *à tergo*.

Reuiſio autem coram quo peti debere diſcutiendum eſt; Et iure communi inſpecto pro reuiſione obtinenda ab arbitramento, adeundus eſt Iudex ordinarius, qui cauſæ Iudex fuiſſet, niſi compromiſſum factum eſſet, vt de
26 communiſſima Doctorum conelusione teſtatur, *Pract. Papien. in forma libelli quo agitur ad pœnam verſic. nec reductio num.* 5. *Alex. conſil.* 131. *num. p. & ibi Additionator lib.* 2. *Maranta in eius ſpeculo par.* 6. *princip. in vlt. parte iudicij actu* 2. *nu.* 114. *Rebuff. tr. de arbitr. art. p. glo.* 10. *num.* 5, *&* 6. *Roland. conſil.* 76. *num.* 33, *&* 34. *lib. p.* & ita iudicatum fuiſſe teſtatur *Myſinger. ſingul. obſeru.* 61. *cent.* 2. *quos ſequitur Carpan. ad ſtatut.* 116. *nu.* 103. *lib. p.*

In hoc verò Mediolani Dominio ex diſpoſitione
27 *Nou. Conſtit. d. tit. de arb.* Reuiſio conceditur à Principe, vel Senatu, vbi aliter non ſit prouiſum per ſtatuta municipalia, Prout hic Mediolani prouiſum fuit per *ſtatut.* 117. *lib. p.* vt ad obtinendam reuiſionem, & illius commiſſionem recurri debeat, ad Iudicem Ordinarium arbitratoris, Et ſic ad Iudicẽ de Collegio, *Bar. in l.* 2. *ff. vbi, & apud quem, & l. ſi Societatem* §. *arbitrorum ff. pro ſocio, Romanus conſil.* 265. *Aſſl. deciſ.* 51, *Maranta d. parte* 6. *princip. actu* 2. *num.* 126, *de appellatione fol.* 497., *hos ſequitur Bimius conſil.* 289. *num.* 2, *&* 3.

Neq; omittendum eſt, quòd licet non leuis ſit cõtrouerſia, an cauſa redditus aureorum mille poſſit compromitti in hoc Dominio Mediolani, ſtante diſpoſit. *Nou. Conſtit. tit. de Senatoribus* §. *cognoſcetq; Senatus verbo ſimiliq; modo*, Quibus cauetur, vt Senatus cognoſcat de omnibus cauſis arduis, & magnis, vbi res de qua agitur, ſit redditus annui aureorum mille, Et
28 affirmatiuam partem tenuerit, *Bimius cit. conſ.* 289. *num.* 4. *cum ſeq. plur. vſq; ad num.* 12. Vbi
29 etiam tradit non poſſe fieri coaceruationem diuerſarum actionum, vt redditus aureorum mille conſtituatur per *Albam conſil.* 427. *nu.* 6.

Communior tamen eſt contraria ſententia, vt ſiz. iuriſdictio hæc cognoſcendi cauſas, in quibus agitur de reddito aureorũ mille, ſpec-
30 tet ad Senatum priuatiuè quoad alios inferiores Iudices, vt expreſsè in his terminis probat *Rimin. Iun. conſil* 655. *num.* 37. *in fin. & nu.* 43. *cum ſeq. & num.* 49. Vbi ita obſeruari per Senatum teſtatur; Quam concluſionem eo fortius procedere tradit *num.* 51. *in fine*, dum Nouæ Conſtit. excipiũt aliquos caſus inter quos non fit mentio de arbitris, Vnde intrat regula,
31 *l.* 3. *ff. de reg. iur.* quod exceptio firmat regulã, licet ſub ea generalitate, & Iuriſdictione contineri etiam caſum arbitri concludit ibidem *Rimin.*

Maxime verò quia, ob Excellentiam ipſius Senatus, id ſtatutum fuiſſe patet, quia maiori-
32 bus Magiſtratibus tales cauſæ de iure competunt, *l. in offerendis C. de appell. & l. fin. C. de de-*
33 *ſenſ. Ciuit.* Quo caſu tunc ſoli Senatui competit cognitio priuatiuè quo ad alios inferiores Iudices, *l. p. in fine C. ne liceat potent. & l. placet C. de ped. Iudic.*, *Bal. conſil.* 385. *col.* 2. *lib.* 4. *& Dec. conſil.* 3. *ſub num.* 3. *Decian. reſponſo* 118. *num.* 22. *lib.* 3. *quos ſequitur Rimin. Iun. loco relato num.* 54. Prout hoc idem probat *Alciatus reſponſo* 52.
34 *ſub num.* 14. *lib.* 6. Et ita præſertim cenſuit Senatus die 19. Februarij 1599. in cauſa Comitis S. Secundi.

Ad quam ſummam conſtituendam (vt exinde conſideretur redditus annuus aureorum mille) computantur etiam fructus, ſiue intereſſe
35 rei controuerſæ, curſu multorum annorum coaceruati, Exempli gratia, Si quis creditor eſſet ſummæ aureorum decemmille, & per viginti annos retardata fuiſſet ſolutio capitalis, cum interuſurijs promiſſis in rationem quinque pro centenario, quæ curſu dicti temporis aliam ſummam aureorum decemmille conſtituerent, Tunc cauſa diceretur Senatoria cum ex ſumma aureorum vigintimille deſumatur redditus annuus aureorum mille, vt diximus ſupra in *cap.* 89. *num.* 13. *cum ſeq.* Et ita
36 pluries cenſuit Senatus Excellentiſs. præſertim dicto anno 1599. inter Illuſtriſs. Card. Sfortiam, & d. Com. S. Secundi, ac deinde in cauſa Caroli Alexij Curtij, contra Carolum Antonium Curtium, mox in cauſa Com. Si-
37 monetæ die 10. Iunij 1617, ac deinde referente Ampliſsimo Senatore Hieronymo Parauicino die 15. Iulij 1620, fauore Com. Mayni cõtra Marchionem Antonium Mariam Pallauicinum reum conuentum pro reſtauti dote aureorum ſexmille cum interuſurijs annorum circiter ſexaginta; Interuſuria enim ſiue fructus, dicuntur acceſſorij ad ſortem, & cũ cauſa
38 principali connexi; Idcirco ſicuti vnico contextu de his cum cauſa principali cognoſci debet per eundem Iudicem, *l. nulli C. de Iudicijs*, *Alcia. cit. conſil.* 52. *nu.* 10. *lib.* 6., Ita per eos aucta dicitur ſumma petitionis, vt conſtituat cauſam Senatoriam.

39 Quia hoc caſu attenditur petitio Actoris circa ſummam non debitam, *Bar. in l. cum quadam* §. *quoties, & ibi Sapia num. p. &* 2. *ff. de Iuriſd. omn. Iud.*, Quãuis ſola petitio non ſufficeret, ſi ea non eſſet fundata ſuper publica ſcriptu-
40 ra, vel ſuper alia probatione incontinenti facta; Quia tunc auocatio cauſę non ſubſiſteret, Vt nouiſsimè cenſuit Senatus Excellentiſs. me
41 patrocinante pro Lazaro, & fratribus Vitalibus Hebræis, contra Salomonẽ eorum fratrẽ, qui ſub falſo prætextu, quod paterna hæreditas delata ad fratres, aſcenderet ad valorem aureorum quadraginta mille, Ex qua quintã partem ad ſe pertinere prętendebat, ſubripuerat à Sen. Excellentiſs. cauſæ auocationem
42 quam referente Ampliſſimo Senatore Hieronymo à Baſſlicapetri die 30. Martij currentis anni 1637. circonſcripſit Senatus, decernendo

Digitized by Google

partes iuribus ſuis vti debere, In qua cauſa, cum multi alij iuris articuli diſcutiantur opportunum duxi ſcripta etiam in ea cauſa ſubijcere.

PRO
Fratribus de Vitalibus Hebræis
CONTRA
Salomonem eorum fratrem.

ADSIT VIRTVS SPIRITVS SANCTI.

ANſelmus Vitalis de Sacerdotibus Hebreus plures habens filios maſculos, & quamplures fæminas anno 1619. emancipauit Salomonem primum eius filium, ac ad ratam propriæ ſubſtantiæ, & habita ratione numeroſæ ſobolis mobilia, & ſuppellectilia, & merces eidem tradidit valoris aureor. 400. monetæ Alexádriæ, ex quarum negotiationibus exerceri ſolitis per Hebræos alimenta conſequi poſſet; qui Salomon cum exinde poſt aliquot annos videret augeri ſubſtátiam Patris, propriam verò in qua ipſe fortaſſis malè verſabatur, non multum augumentum facere, litibus Patrem vexare cœpit, cum quo opera cómunium amicorum ad conuentiones iuratas ſemel, atq; iterum deuenit in quibus alioa aureoa mille dictæ monetæ poſt eius mortem tradere promiſit Pater, ſed cum iterum eundé litibus vexaſſet Salomon indefeſſus filius; pro executione litterarum M. V. Iterum etiá ad amicabilem compoſitionem eos reduxit Prætor Alexandriæ, in quibus confirmatis prioribus conuentionibus aureos mille ducétum in totum eiuſdem monetę perſoluere promiſit Pater ipſi Salomoni, pro omni, & toto eo quod prætendere poſſet Salomon in paternis, & maternis bonis, ſuper quibus nouiſſimis conuentionibus publicum celebratum fuit inſtrumentum cum decreto Prætoris anno ſlz. 1633.

Interea verò anno 1626. Anſelmus emancipauit etiam Lazarum ſecundum filium, & Vitalem tertium, mox anno 1630. Samuelem quartum, & Abraham quintum filios, quibus tantundé ſummam in ſuppellectilibus, & mercibus conſiſtentem conſignauit, prout quinque filias matrimonio etiam collocauit ſingulis numeratis dotibus in ſumma in totum aureorum bismille quatuorcentum eiuſdem monetæ, vt ex publicis documentis ſuperinde confectis per Not. Alexandrinos patet.

Anno 1632. die 9. Iunij ſenex factus Anſelmus, qui idcirco negotiationibus iugiter incumbere vlterius non poterat, locationes domus, & apothecarum, quas in Ciuitate Alexandrię conduxerat à Iulio Cæſare Rogna conſtituta penſione ducatorum 60. ceſſit ipſis Lazaro, Vitali, & Samueli, reſeruata ſibi alia domuncula ibi contigua cum acceſſu ad eam per domum ceſſam, vt ex inſtrumento ſuperinde celebrato per Io. Baptiſtam Perbonú Not. Alexandriæ, qui fratres conſtitutam penſionem Locatori debitis temporibus perſoluerunt. In quibus apothecis, & domibus eorum traſficum, & mercimonium exercuerunt abinde citra, & etiam de præſenti exercent ipſi fratres. Quippe idem Lazarus ex proprijs pecunijs libras bismille in mercimonio trafficádas, tradidit eidem Salomoni dicto anno 1633. & ſic patre adhuc viuente, qui Salomon idcirco optimè edoctus erat Lazarum, & fratres notabilem ſubſtantiam propriam poſſidere viuente patre.

Deindè verò Anſelmus habitationem ſuam cum vxore tranſtulit ad Ciuitatem Laudæ, in qua poſt aliquod tempus condito teſtamento méſe Auguſti anni 1633. vltimum clauſit diem. Inſtitutis hæredibus vniuerſalibus dictis Lazaro, Samueli, Abraham, & Vitali, & facto legato Salomoni memoratorum aureorú 1200. dictæ monetæ eidem in reiteratis conuentionibus promiſſis, cui etiam quintam parté crediti, quod aduerſus Potentiſſimum Regem Noſtrum habebat legauit, deductis tamen prius expenſis fiendis pro illius exactione.

Defuncto autem Anſelmo, ſagax Salomon ſummam ſibi in conuentionibus per Patrem promiſſam, & in teſtamento legatam non tardè exegit ab alijs fratribus hæredibus vniuerſalibus pro omni, & toto eo quod prætendere poſſet in paterna, & materna hæreditate, vt ex publicó inſtrumento rogato per Io. Stephanum Lamugium Not. Alexandriæ, & ſic priores contractus hoc ſolemni actu confirmauit; ſed de his non contentus Salomon non ignarus ſubſtantiam fratrum valdè auctam, qui diligentiſſimè eorum mercimonio à multo tempore citrà incumbebant, nouum excogitauit ſtratagema, vt de eorum propria ſubſtantia participare valeret.

Propterea ſuperiori menſe Ianuarij porrectis precibus Senatui Excellentiſs. ſub filiorum, & vxoris nomine in eis narrauit deceſſe Anſelmum Patrem (non expreſſo tamen tempore, ac ſi de recenti id ſequutum fuiſſet) & hæreditatem valoris aureorum 40. mille reliquiſſe, quam alij fratres integrè occupabant, ſub prætextu initarum conuentionum inter ipſū Salomonem, & Patrem, quamuis hæreditas diuidéda eſſet æqualiter inter filios defuncti, cuius cauſæ cognitionem ad Senatum Excellentiſs. ſpectare expreſſit, à quo Ampliſſimo Ordine datæ fuerunt litteræ de forma cauſæ auocatoriæ, vt interim citarentur alij fratres hæredes ad dandum ſuſpectum pro committenda cauſa.

His ſubreptis, plenè cognoſcens Salomon per citationem aliorum fratrum compilatum ſtratagema fore diſſolutum, nouum aliud excogitauit figmentum, & nouis porrectis pre-

cibus

cibus M. V. die 10. Februarij narrauit, quod
dum citati fuerant dicti fratres, vt ſuſpectum
darent, merces, & ſuppellectilia, ac iocalia
dilapidabant, vt ipſum deluderent (quamuis
falſiſſimum hoc eſſet, cum nondũ citati fuiſ-
ſent dicti fratres, nec notitiam aliquam habe-
rent geſtorum à Salomone;) & idcircò petijt
mandari Referendario Alexandriæ, vt omnia
deſcribi, & reponi curaret, prout ita fieri mã-
dauit Sen. Excellentiſs. veris tamen exiſtenti-
bus narratis, & vbi nil iuridicum obſtaret.

Et quia optimè ſciebat Salomon minus vera eſſe
narrata in precibus, & quod citatis ipſis fra-
tribus detecta fuiſſet falſa narratio, & obſtare
petitioni multa iuridica fundamenta ità egit,
vt Referendarius eodem Inſtanti, & momen-
to quo citati fuerunt ipſi fratres ad dandum
ſuſpectum eodem etiam tempore deſcribe-
ret, & reponeret omnia mobilia, & merces
proprias ipſorum fratrum non hæreditarias
Anſelmi, qui tempore obitus habitabat in Ci-
uitate Laudæ, quod an iuri conſentaneum ſit
res de ſe loquitur.

Prout ſomnium eſt agi hic de cauſa Senatoria
cognitione digna, eo ſub prætextu, quod hæ-
reditas Anſelmi ſit valoris aureorum 40. mil-
le cum ea tenuiſſima ſit; iunctiſq; omnibus
ſubſtantijs proprijs ipſorum fratrum ſeorſum
à patre iamdiũ viuentium, vti ab eo emanci-
patorum, vnà cum dotibus vxorum eorundẽ,
ac coaceruato etiam valore paternæ hæredi-
tatis, & pecuniarum Salomoni iam ſolutarũ,
certè neque ad aureos decemmille aſcendere
poſſet huiuſmodi omnium valor, cum merci-
monium in ſuppellectilibus, vt plurimum vſu
ferè conſumptis, & exiguis mercibus, & mo-
bilibus tenuiſſimi valoris, ac nonnullis credi-
tis conſiſtat, vt notorium eſt.

His ſic ſtantibus fruſtra contendit Salomon, ſiue
eius nomine vxor, & filij illum ſe læſum fuiſſe
in renunciatione facta patri, & deinde fratri-
bus, dum memoratos aureos 1200. pro exe-
cutione legati, & conuentionum recepit, atq;
illam inualidam eſſe, cum ſapiat donationẽ,
pro qua ſolemnitates à Nou. Conſt. requiſi-
tas, adhibitas minimè fuiſſe conſtat.

Quandoquidem vnico verbo tolluntur omnia
in contrarium deducta, dum Salomon mini-
mè docuit, neque docere poteſt paternam hæ-
reditatem fuiſſe tanti valoris, vt læſio exinde
per renunciationem reſultaret, quæ ſanè, &
enormiſſima eſſe deberet, & fortaſſis talis
probata non releuaret, ſtante eiuſdem renun-
ciationis reiteratione pluries facta, quia ex
geminatione renunciationis, & geminatis
actis enixa magis mens contrahentium dete-
43 gitur, *Rol. conſil. 28. num. 42. cum plur. ſeq. lib. 4. Galuanus conſil. 1. num. 13. cum ſeq. Alex. Trentac. lib. 3. var. reſolut. tit. de empt. & vendit. reſol. 3. nu. 14. verſ. quanam opinio, & Bardel. conſil. 62. num. 1. & 2.* Præſertim quia vltima conuentio cum
renunciatione facta fuit, cum decreto Iudi-
44 cis, quod omnem ſuſpicionem, & reuerentia-
lem metum etiam ceſſare facit, *Io. Guter. in re-
pet. Auth. Sacram puberum num. 98. cum pluribus
ſeq. C. ſi aduerſ. vend. ad rem, Odd. de reſtit. in integr.
quaſt. 19. num. 63. Menoch. conſil. 22. num. 19.*

Et quas renunciationes optimè conualidaſſe, &
ratificaſſe citrà ſuſpicionem metus reueren-
tialis Salomonem apparet, dum poſt Patris
obitum pecunias pro earum executione re-
cepit nulla facta proteſtatione, vel reſeruatio-
45 ne eius iurium, vt probat *Caſtrenſ. in l. ſi cum do-
tem § ſi pater enim. ff. ſolut. matrim. quem ſequitur
Menoch. conſil. 206. num. 105. & num. 127. cum ſeq.*

Quemadmodum eo minus facultas hæc impu-
gnandi conuentiones, & renunciationes, cõ-
petit filijs, & vxori Salomonis quibus nullam
actionem dari aduerſus bona Aui paterni vi-
46 uente Salomone patre certiſſimi iuris eſt,
*Text. in l. ſi quis poſthumus §. ſi filium ff. de liber. &
poſth. & in l. ſi quis filio exheredato ff. de iniuſto rup-
to, & irrita facto teſtam. facit Tex. in l. p. in fin. C. de
annali except. Bar. in l. pr. num. 9. C. de bonis mater.
& in l. ſi conſtante nu. 63. ff. ſol. matr. Bell. conſil. 24.
num. 5. Menoch. conſil. 153. num. 22. & conſil. 206.
47 num. 25.* Eo tamen ſolo caſu viuente Patre
poſſunt filij cum eius conſenſu agere, quando
Pater bona propria filiorum alienauit, vt ma-
terna bona, non autem ſi bona propria ven-
dit, aut renunciauit Pater, vt poſt *Couarru. lib.
p. var. reſol. cap. 8. num. 6. probat Honded. conſil. 19.
num. 17. lib. 2.* Vel ſi pater repudiaſſet hæredi-
48 tatem paternam, Quia eo caſu poſſent nepo-
tes agere etiam inuito patre aduerſus auitã
hæreditatem ratione inofficioſi teſtamenti,
*Bar. in l. pater filium ff. de inoff. teſtam. Menoch. cõſ.
211. num. 124.*

Neq; negotium faceſcit, quod cum dicti fratres
mobilia notabilis valoris poſſideant, præſu-
mitur omnia à Patre proueniſſe, vt ſupponi-
tur per Salomonem, ſecundum traditionem
49 *Magonij in deciſ. Flor. 26. num. 9. & Cornaz. deciſ.
Lucenſ. 12. num. 4. ac Binij conſil. 282. num. 41.* cũ
50 quicquid acquiſitum fuit præſumatur acqui-
ſitum ex bonis Patris, *Peregr. conſil. 71. num. 12.
cum ſeq. lib. 2.*

Quia procederet hoc ſi dicti fratres ſub patris
poteſtate vixiſſent, Verum cum iamdiù à pa-
tre emancipati ſeorſum ab eo vixerint, & ne-
gotiationibus proprijs incubuerint, & ſibi
acquiſiuerint contrarium eſt affirmandum,
51 Cum à patria poteſtate liberi ſint *§. præterea
Inſt. quibus modis ius patr. poteſt. ſol.* Emancipa-
tio enim tollit poteſtatem in tantum, vt licet
filij eius, qui læſæ Maieſtatis crimen commi-
52 ſit teneantur pœna, *l. quiſquis. § filij verò C. ad l.
Iul. Maieſt.* Tamen non habet locum in filio
emancipato, vt poſt *Rebuff. & Petrum Greg. lib.
35. ſyntag. Iuris cap. p. num. 23. in fine par. 2.* pro-
baui ego in *Tr. de Aequit. cap. 12. num. 10.*

Prout eo caſu etiam non procederet aſſumptũ,
quando poſt longam diuturnitatem temporis
à die mortis patris ageretur de huiuſmodi
mobilibus,

Digitized by Google

mobilibus, vt in hoc caſu; præſertim cum domus inhabitatæ ab his fratribus non eſſent propriæ Anſelmi Patris defuncti, ſed eas cō-
duxetuur dicti fratres à Ciue Alexandtino,
mediante ceſſione ſibi iamdiù à Patre facta,
vt cantant publica documenta, & ſic ceſſat
53 diſpoſitio, *l. viam veritatis C. locati, de qua Alc. præſumpt. 26. num. 9. reg. 3. Et tradidit Aucbar. iun. quaſt. fam. 7. nu. 2. lib. p. quem ſequitur Surd. de alim. tit. p. quaſt. 123. num. 4.*

Id quod clarius etiam ellicitur, dum Anſelmus obijt in Ciuitate Laudæ, in qua tempore obitus habitabat cum vxore, vt dictum fuit, & notorium eſt, & conſtat etiam ex teſtamento per eum condito, ac fatetur Salomon in memorato inſtrumento receptionis aureor. 1200.

Non pariter reſiſtit ſuppoſita promiſſio facta per Anſelmum in capitulis matrimonialibus Salomonis, in quibus ſupponitur promiſiſſe illi relinquere portionem hæreditariam cum cæteris fratribus; Namq; præter quod cum capitula matrimonialia concepta, ſint Hebraicè à paucis Chriſtianis intellecta, non creditur illa continere huiuſmodi qualitatē, quæ idcircò interpretari quis non potuit non citatis dictis fratribus. Aduertendum etiam eſt, quod quatenus ita loquerentur capitula, verba illa, *Oltre la ſua parte con gli altri fratelli nell'heredità de' beni paterni, e materni*. Intelli-
54 genda ſunt reſpectu legitimæ iure naturæ ſibi debitæ iuxta *Tex. in auth. nouiſſ. C. de inoff. teſtam. l. vnica ff. de bo. damnatorum, Menoch. conſil. 115. num. 48. & conſil. 168. nu. 4.* quam conſequutum fuiſſe Salomonem per receptionem memoratorum aureorum 1600. ſatis ſuperq; patet.

Quem Salomonem idcircò in dolò manifeſto fuiſſe, non hos fratres conſtat, dum ille ſub falsò prætextu, quod decreta citatione dictis fratribus, vt ſuſpectum nominarent ex Ampliſs. DD. Senatoribus, ſtatim mobilia, pecunias, iocalia, & ſuppellectilia hæreditaria dilapidare cæperunt, ſubripuit reſcriptum Referendario Alexandriæ mandans, vt conſtito de prædictis, & vbi aliud iuridicum non obſtaret res ipſas deſcriberet, & reponeret; Et tamen eodem die, & Inſtanti, quo citatio ipſa tranſmiſſa fuit dictis fratribus, minusq; verificatis expreſſis in precibus, Referendarius de facto ad deſcriptionem ipſam deuenit; cui idcircò ſicuti de facto reſiſtere impunè potuiſ-
55 ſent dicti fratres, ſecundum diſpoſita in *cap. ex inſinuatione de procur. Bart. in l. iuſtè poſſidet. ff. de acquir. poſſ. ff. latè Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 734.* vbi habetur ſpolium etiam committi per iudicem procedentem iuris ordine non ſeruato, maximè ad inſtantiam partis, vt in
56 hoc caſu, & in primis reſtituendum eſſe ſpoliatum, tradit ibi Sum. Pontifex, ad rem *Menoch. remed. 8. recup. poſſeſſ. num. 19. Surd. conſ. 268. num. 26. Rol. conſil. 6. num. 12. cum ſeq. lib. 2.*

Ità multò magis opera Egregij Prætoris Alexādriæ, & ſic Iuſtitia mediante, impedite potuerunt huiuſmodi actum nulliter, & iniquè cæptum, *arg. Auth. multò magis C. de Sacroſ. Eccl.*

Et ſic ceſsat id in quo valdè ſe fundat Salomon
57 fratres prædictos turbationem Iuriſdictionis commiſiſse, de quo *Farin. tit. de crim. læſa Maieſtatis qu. 114. num. 44*, quia id potius in ipſo Salomone, & Referendario conſiderandum eſset nullam habente ordinariā, neq; delegatam iuriſdictionem, & ſic de facto tantū pro-
58 cedente, nec verificatis contentis in precibus, vt diſponebat reſcriptum, & probat *Oldrad. trac. de reſcriptis in prælud. 7. tit. de litt. diuerſ. ſub num. 34.*

Quo ſtante ad rem non confert traditio *Ploti in l. ſi quando num. 563.* dum ſcribit, quod quando
59 ad mandatum Iudicis non reſtituitur res tūc competit iuramentum in litem Iudicis arbitrio; Quandoquidem intelligendum hoc eſset ſi Iudex ordine ſeruato, non de facto, & nulliter mandatum conceſſiſſet, & ſic in hoc caſu credendum non eſt arbitrium cuiuſcunq; Iudicis poſſe inclinare, vt detur iuramentum in litem contra hos fratres, qui iuſtitia mediante impedite tentarunt deſcriptionem, & repoſitionem proprij mercimonij non hæreditarij de facto tentatam per Referendarium eis non citatis, nec auditis, minusq; verificatis contentis in precibus Salomonis in propria eorum domo poſt obitum Anſelmi Patris iam quadriennio agente, & ſub falſo prætextu, quod ipſi dilapidarent, & ſubtraherent propria bona, quod erat falſiſſimū, quæ omiſ-
60 ſiones nonniſi dolo factæ videntur per Salomonem, *Rol. conſil. 100. num. 14. lib. 4. Gallia conſ. 3. num. 72.*

Et quatenus deducta non ſufficerent ad excluſionem petitionis Salomonis, ſiue eius filiorū, & vxoris, & petitæ auocationis cauſæ ad Excellentiſs. Senatum, vt ſufficientiſſimam eam eſſe, palam eſt; Adhuc multa alia deduci poſſent cum ipſemet Salomon, & Vxor in ſcriptis etiam falſi ſint machinationes graues, & iniurias atroces factas contra Anſelmum patrem, quem etiàm percutere non dubitauit Salomon, vt nororium eſt, & inuiti probare cogerentur dicti fratres pro deffenſione eorum iurium.

Ex his igitur ſperant fratres prædicti, vt obaudito Salomone cum filijs, & vxore, ſaltem cauſa remittatur ad ordinarium Iudicem, qui vigore priuilegiorum ipſis Hebræis conceſſorū à S. R. M. & confirmatorum per Sen. Excellentiſs. eſſe debent Arbitri Hebræi inter partes eligendi, vt inter ſanguine coniunctos fieri prouiſum fuit per *Nou. Conſt. tit. de Arbitris*, coram quibus iuxta expreſsam conuentionem iuratam in primis reſtituere tenebitur Salomon quidquid exegit à Patre, & eius hæredibus antequam audiatur ipſe cum filijs. Et ita &c. Saluo tamen &c. Mediolani die 24. Martij 1637.

Iulius Cæſar Caluinus.

Quemad-

Digitized by Google

Quemadmodum in his attendi debet valor rei
tempore petitionis, non autem ſi rei poſtea in
61 pretio, vel decreuit, vel augumentum fecit,
vt ſcribit *Iaſ. in l. ſi idem cum eodem num. 6. ff. de*
Iurid. omn. Iud. & ibi Rebuff. ſub num. 4. verſic. ſed
ſi vni, ac Purpur. num. 5, & 6. Dum inquit, quod
ſi pendente iuditio valor rei augumentum
facit, In tantum, vt æquet capitale aureorum
vigintimille; nihilominus procedit ad vlte-
riora Iudex ordinarius, nec auocatur cauſa
ad Superiorem, ſub eo prætextu, quod per au-
62 gumentum ſummæ, & Senatoria effectu di-
catur per *l. Ampliorem C. de appell. Rebuff. loco ci-*
tato ſub num. 4. verſic. 2. vitiatur.

A qua principali ſumma excluduntur etiam ex-
penſæ, quæ minime coniunguntur cum prin-
cipali ad excludendam Iuriſdictionem infe-
rioris Iudicis, vt cauſa ipſa auocetur à Supe-
63 riore, vt per *d. l. ampliorem C. de appell. probat*
Rebuff. in d. l. ſi idem cum eodem ſub num. 3. verſic.
Impenſæ ff. de Iuriſdic. omn. Iudic.

Et pari ratione à contrario ſenſu; Non euitatur
cognitio ad Superiorem ſpectans per petitio-
nem partis tantum ſummæ actori debitæ, vbi
64 reus reclamaret; Quia non poteſt fieri diuiſio
ſummæ debitæ ad hoc vt cognoſcatur per in-
feriorem Iudicem, vt ſubijcit *Rebuff. d. n. 4. verſ.*
Item ſicut; Ne reus in diuerſis Tribunalibus
vexetur pro eodem iure, licet pro diuerſa sũ-
65 ma; Cum tunc cognitio auocetur ad Iudicẽ
ſuperiorem, *l. quidam ff. de rebus creditis, Rebuff.*
loco cit. ſub num. 4. verſic. ſeptimo ſi, Sapia in repet.
l. cũ quadã §. quoties nu. 2. ff. eod. de Iuriſd. omn. Iud.
Secus verò ſi reus non reclamaret, & Iuriſdic-
66 tionem non declinarent, *Aret. conſil. 201, &*
habetur in d. l. quadam ff. de reb. cred. Alcia. cit. conſ.
52. num. 14. & 15. lib. 6. Senatores verò huius
Mediolani Senatus ſola veritate inſpecta re-
iectis cauillationibus iudicare debere probat
67 *Dec. conſil. 200, & Bimius conſil. 98. num. 92;* Cum
68 ij Iudices AEQVITATIS, non nullitatis ſint
teſtè *Neuiz. in eius Silua nupt. lib. 5. num. 62. in fin.*
Gallia conſil. 27. num. 54; qui num. 52. tradit, quod
Iudex poſito, quod videat ſententiam nul-
lam, non tamen abſtinere debet à condemnã-
do, vel abſoluendo reum ſi ita Iuſtitia patitur
69 poſt *Pract. Papien. in forma appellationis à ſenten-*
tia diffinitiua verbo fuiſſe, Vbi inuehit contra
70 cauilloſos Aduocatos, & Cauſidicos, qui de
nullitate ſententiarum gloriantur, Prout eæ-
dem Conſt. in fine ſtatuunt, quod in crimini-
bus Senatus faciat ea, quæ pro Iuſtitia, & AE-
QVITATE ei videbuntur opportuna.

SVMMARIA.

Arma ſumenda non ſunt de domo rei num. 1, etiam ſi agatur de actu fauorabili, & priuilegiato num. 2. Etiam ſi aliunde probationes habere non poteſt Actor num. 3. Contrarium verius num. 11. 12, & 15.

Fiſcus reus conuentus non tenetur edere Actori num. 4.

Obſeruantia Tribunaliũ huius Dominij, ne detur exempla iurium, aut Priuilegiorum exiſtentium penes Fiſcum, niſi proteſtatur nolle vti contra Fiſcum n. 5.

Fiſci fauore cogitur reus edere inſtrumenta num. 6. declaratur num. 12. & 13.

Ex cauſa receditur à regulis num. 7.

Eccleſiæ fauore cogitur reus edere inſtrumenta num. 8. & 9. & ad omnes cauſas Pias num. 10. Declaratur num. 12. & 13.

Patiamus inuehit in Iudicem indoctum num. 14.

Reus tenetur edere Actori in pluribus caſibus num. 15. cum plur. ſequentibus num. 15.

Reus tenetur edere Actori in cauſa matrimoniali n. 21.

Reus edere tenetur Actori quando agitur de confinibus territorij, vel Prædij communis num. 23.

Aſſeſſores Fini offitio tenentur exhibere domeſticas perſonas num. 24.

Generalis diſpoſitio non comprehendit id quod iuſta cauſa ſuadet num. 27.

In quibus caſibus reus conuentus teneatur edere Inſtrumenta Actori ad fundandam eiuſdem intentionem. Cap. CIL.

Arma non eſse ſumenda de do-
1 mo rei habetur in *l. nimis graue*
C. de teſtibus, l. accuſare in fine C. de
edendo, & in cap. p. de probationib.
Cum hoc AEQVVM non eſse
ſtatuerit ibidem Summus Pon-
tifex, Et tradit *Dec. in l. p. & ibi Scribentes om-*
nes C. eodem de edendo, Menoch. conſil. 516. num. 16,
vbi ſcribit hoc etiam procedere, vbi agatur
2 de actu fauorabili, & Priuilegiato, vt puta de-
poſito, *ex Decio loco cit. in 7. notabil.*

Quam ſententiam procedere affirmat *Abb. in d.*
cap. p. num. 21. verſic. ego multum dubito, & ibi
Aretin. num. 49. de probationibus, Etiamſi Actor
3 ipſe aliunde habere non poſſet probationes,
quibus ſuam probaret intentionem *Dec. in all.*
l. p. num. 11, & ibi Ripa num. 8, & Bologn. num. 46.
C. de edendo, qui num. 12. ſcribit de AEQVITA-
TE non poſse cogi reum ad edendum inſtru-
menta Actori eum poſſit ea tenere, & ad eius
libitum comburere, cum ea ad propriam in-
ſtructionem tantum retinere dicatur, quod
idcirco in eius odium retorqueri non poteſt,
Et in ſpetie quod Fiſcus reus conuentus non
4 teneatur edere Actori eſt *Tex. in l. Iuſtum cum*
ſeq. C. de edendo, Peregr. de iure Fiſci lib. 7. tit. 3. nu.
27, Qui Fiſcus idcirco neq; tertio edere tene-
tur, ſi deinde ille vellet agere contra ipſum
Fiſcum; Idcirco conſueuerunt Regij Miniſtri
in hoc Dominio, quando quis inſtat exemplũ
alicuius actus penes Fiſcum exiſtentis, edi
facere talia exempla, cum proteſtatione ta-
5 men recipientis ne ijs aduerſus Fiſcũ vti quis
poſſit, Id quod expreſsè cauetur in *l. in fraudem*
§. neq; inſtrumẽta verſic. ipſe autem ff. de iure Fiſci,
Menoch. all. conſil. 516. in fine.

De AEQVITATE tamen fauote Fiſci eduntur
inſtrumenta per teum conuentum vbi aliun-
de, ea habete nequeat Fiſcus, Eo quia otigi-
nalia deperdita ſunt, aut ſine magna difficul-
6 tate haberi uequeunt, Quia ſuadet AEQVI-
TAS, vt teus, qui dicta inſtrumenta habet, te-
neatur ea edete ad probandam intentionem
Fiſci, vt ius commune, quo prohibetur arma
ſummi de domo tei minus lædatur quam fieti
poſſit, ita ptobat *Abb. in d. cap. p. ſub nu. 19. verſ.
& credo, quod etiam poſſit col. 4. de probat. & ibi
Dec. num. 63. verſic. tertio declaratur, Alex. in l. fin.
num. 19. verſic. tertiodecimo fallit C. de edendo, Quos*
7 *ſequitur Pacianus conſil. 155. num. 39.* Cum ex
cauſa tecedatut à regulis iutis, *Hieron. Butti-
gella in repet. d. l. p. num. 17. C. de edendo.*
Et hanc concluſionem etiam præcedere fauore
8 Eccleſiæ poſt *Socin. in reg. 149. verbo edere Actori
verſic. ſexto fallit in Eccleſia in fine de reg. iur. tradit
Pacian. loco relato num. 40,* Cum Fiſcus, & Eccle-
ſia in hoc æquiparentur, vt poſſint ſummere
probationes de domo rei, & cogere aduerſa-
rios ad ſibi faciendum exemplum de Inſtru-
mentis, ad ipſos pertinentibus, vt ſubijcit *De-
cius in d. cap. p. num. 68. verſic. ex quibus probabi-
liter dici poteſt de probationibus*, Vbi notat quod
Priuilegia Fiſco, & Ciuitati competentia,
9 debent etiam competere Eccleſiæ, Quod ibi-
dem etiam ſcribit *Felin. num. 19. verſic. fallit 4.*
Vbi ſubiungit huiuſmodi Ptiuilegium Fiſci
extendi non ſolum ad Eccleſiã, ſed etiam ad
10 omnes cauſas Pias, quales ſunt dotes, alimē-
ta, libertates, legata pia, & Hoſpitalia, quorũ
cauſæ videntur æquiparatæ cauſis Fiſcalibus,
quod etiam tradit ibidem *Abb. num. 19. verſic.
& credo quod, Iaſ. in l. p. num. 7. verſic. & quod dici-
tur in Fiſco, & ibi Vicomercatus ſub num. 38. C. de
edendo, Natta conſil. 3. num 9. lib. p., quos ſequitur
Pacian. de probationibus cap. 36. nu. 47. verſic. quod
quidem priuilegium cum num. ſeq. lib. p. & cit. conſ.
155. num. 38.*
Licet verò nonnulli voluetint hoc priuilegium
competere etiam priuatæ perſonæ, quando
alitet haberi non poteſt huiuſmodi probatio
11 inter quos hãc partem tenet *Felinus in eod. cap.
p. ſub nu. 19. verſic. quam concluſionem de probation.
de quo Pacian. in d. cap. 36. ſub num. 65. verſic. ſed co-
gnita;* Attamen verior, & communior eſt Doc-
12 torum opinio, Vt priuato tantum competat
hoc Priuilegiũ; quãdo copia ptobationis om-
nino deſficit; Fiſco verò, & Eccleſiæ, quando
13 tantum cum difficultate haberi poteſt, Vt ex-
plicat *Pacianus in d. conſil. 155. num 41. cum duo-
bus ſequentibus*, qui tradit Ferreti opinionem
(quamuis Felyni dicere voluiſſe putem) de
rigote iuris procedere hanc verò de AEQVI-
14 TATE, & ibi in fine inuehit contra quemdam
Iudicem, qui contrarium ſtatuerat, quem ſtu-
pidi Ingenij, & obſtinatæ ignorantiæ vocat,
dum pronunciauerat hæredem teneri trade-
re exemplum Inueſtituræ cuidam Clerico.
Plures alij traduntur caſus per *Glo. & Scribentes
in d. l. p. C. de edendo,* in quibus reus Actori edere
debet, Et primo ſi reus librum conficere tene-
15 batur, vt Tutor, vel Adminiſtrator, Quia tunc
tenetur illum edere ad fundandam intentio-
nem Actoris, *l. quadam ff. de edendo, & l. p. §. offi-
tio ff. de tut. & rat. diſtr. & tradit Vicomerc. in re-
pet. d. l. p. ſub nu. 38. verſic. Vnum adijciam;* Idem
16 procedit ſi rationes pertinent ipſi Actori, vt
ſi ſeriptæ ſint ex mandato actoris, licet exiſ-
tant pænes reum, *Glo. in d. l. p. & ibi Vicomerc. nu.
266. de edendo, & ibi Buttigella num. 37,* Secundo
quando ſemel fuiſsent editæ probationes, ſed
17 caſu fortuito petijſsent; Quia tunc etiam teus
tenetur ipſas edere actoti pro eiuſdem acto-
ris fundamento, *l. ſi quis ex argentarijs §. prohibet
iuncta, l. ſeq. ff. de edendo;* Qui tamen actor pro-
18 bare prius teneretur caſum fortuitum, *Glo. in
l. chyrographis ff. de adminiſtr. tut., & in l. credito-
res ff. de piguor. act., Vicomerc. cit. loco num. 37,*
19 Vel ſaltem per iuramentum, vt ibidem ſubij-
cit *Buttigella nu. 48, & 49.* Tertio in cauſa vſu-
raria tenetur reus edere actori librum, ſiue
20 probationes *Clem. p. de vſuris, Bar. in d. l. p. & ibi
Vicomercatus num. 38, & Gozad. num. 13, & 14. ac
Buttigella num. 56. cum ſeq. ff. de edendo,* Vltimo
21 in cauſa matrimonij, in qua reus tenetur etiã
edere actori, vt probat *Io. Andr. in cap. p. de pro-
bationibus, & ſequitur Vicomerc. loco cit. ſub n. 38.
verſic. Quartum caſum;* His addit etiam alium
caſum, *Gozad. loco cit. num. 16.* concernens librũ
22 Mercatorum, quãdo illi adhibetur fides, Vbi
etiam *num. 13. cum ſeq.* proponit quæſtionem,
an nautæ Caupones, & ſtabularij, & ſimiles
ob eorum improbitatem cogantur edere ac-
23 tori, Et eam dubiam relinquit, Addo ego aliũ
caſum, Quando agitur de limitatione territo-
rij, vel prædij ſui, quod etat commune inter
eos.
Quia tunc tenetur reus edere exemplum inſtru-
menti actori, vt poſt *Specul. tradit Guido Papa
qu. 193. nu. 4. & Her. de Marte in tr. de fin. regund.
c. 82. num. p. quos ſequitur Maſcard. de probat. concl.
393. num. 16.*
In criminalibus verò ſemper indiſtinctè cogitur
24 reus edere actori Fiſco, *l. ne quiſquam ff. de ede-
do, vt explicat Gozad. in repet. d. l. p. num. 12. C. de
edendo, Facit etiam l. ſi poſt depoſitum C. de aſſeſſo-
ribus*, Vbi aſſeſſores poſt depoſitam adminiſ-
trationem, tenentur exhibere domeſticas
25 perſonas, vt de delicto poſſit apparere, Et cō-
tra eos agi, Quippe contra eundem Aſſeſſorē;
Cuius concluſionis rationem eſſe publicum
fauorem, ne sl. delicta impunita remaneant
tradit *Buttigel. in d. l. p num. 21. C. de edendo.*
Prout in alijs quibuſcunq; caſibus in quibus ex
honeſta cauſa Iudicis arbitrio cognoſcenda
26 id ſuaderetur, reũ cogendum eſſe edere actori
probat *Buttigell. in eodem l. p. num. 18. cum ſeq. C.
de edendo;* Cum per generalem diſpoſitionem,
nunquam cenſeatur excluſum id, quod iuſta
27 cauſa ſuadet, *l. proponendum §. illo C. de Iudic. &
l. fin. ff qui ſatiſd. cog.* Qui Iudex inueſtigare
debet

Digitized by Google

58 debet an cauſa ſit honeſta, vel iuſta, *Buttigella loco relato num. 20.*

S V M M A R I A.

Ius ſemel extinctum non reuiuiſcit amplius num. 1. contrarium aliquando num. 4. cum ſeq.

Teſtamenti cauſa ſi ſemel ceſſauit amplius reuiuiſcere nequit num. 2.

Excluſus ſemel ſemper excluſus dicitur num. 3.

Hæreditatis aditione actiones hæredis cum hæreditarijs confunduntur, & extinguntur obligationes num. 5.

Hæreditas vbi ex poſt in fideicommiſſarium transferatur reſoluitur confuſio actionum num. 6. etiamſi inuentarium factum non fuiſſet num. 7. ſi præſertim hypothecam habebat hæred. creditor num. 8.

Creditum ſine hypotheca, vel perſonali actione quod tãtum naturaliter debetur fingitur ſolutum per aditionem hæreditatis num. 9.

Excluſio dupliciter conſideratur, vel perpetua, vel tẽporalis, vt exiſtentibus maſculis fœminæ excludantur num. 10, Quia tunc eatenus durat excluſio, quatenus ſubeſt cauſa excluſionis num. 11.

Semel excluſus, quod de regula conſiſtit procedit omnino in re extincta non in ea qua tantum ſubſiſtente impedimento extincta dicitur num. 12.

Actio ſemel extincta, aliquando etiam reuiuiſcit. Cap. C L.

IVS ſemel extinctum amplius nõ
reuiuiſcere tritum eſt, & habetur
1 in *l. eius, & l. ſi filius ff. de teſtam. &*
& l. cætera §. p. ff. de leg. p. ac l. ſeruus
inſtit. C. de lega. Menoch. conſil. 185.
num. 29, Cum enim cauſa teſtamenti ſemel
ceſſauerit, reuiuiſcere amplius eam non poſſe
2 decidit *Tex. in l. qui res §. area ff. de ſolutionibus, &*
probat. Cephal. in repet. l. Centurio nu. 215. ff. de vul.
& pupill. Hier Verius in repet. l. ex facto num. 9.
& num. 510 ff. eodem tit. Gratian. lib. 3. diſcept. for.
cap. 558. num. 38:
Hinc dicitur, quod ſemel excluſus perpetuo sẽ-
3 per excluſus cenſetur *cap. p. §. quin etiam tit.*
Epiſcopis, vel Abb. Bar. in l. vlt. §. p. col. p. ff. ad Senat. Conſ. Tectul. Pariſ. conſil. 16. num. 15, & conſil.
72. nu. 79 lib. 4. Socin. Iun. conſil. 110. n. 5. lib. 2. Granus conſil. 6. nu. 20. lib. p. quos ſequitur Menoch. cõſil.
220. nu. 11. & conſil. 315. nu. 25. cum ſeq. ac latè nos
egimus in cap. 101. num. 117.
Nihilominus de AEQVITATE ius ſiue actio ſe-
4 mel extincta ſæpè reuiuiſcit *Tex. in l. 2. §. p. ff. de*
hæred. vel actione vend. & concludit Bart. in l. debitori num. 2, & ibi Dec. num. 8. ac Curt. Iun. nu. 3. de
pactis, quam ſententiam comprobat Petr. Ant. Petra tr. de Fideicommiſſ. qu. 15. ſub nu. 5, In tantum,
vt ſi creditor ſuccedat debitori, & grauatus
ſit per fideicommiſſum reſtituere hæredita-
5 tem; Quamuis confuſione actionum extin-
guatur obligatio *d. l. debitori, & ibi ſcrib. C. de*
pactis, & l. debitum C. de hæred. action. ac l. imponenda C. ad l. falcid.; Tamen cum deinde hæreditas
6 in alium debeat transferri, Illa confuſio reſol-
uitur, & poterit creditor ſuum creditum re-
tinere, quia tunc actio extincta dicitur reui-
7 uiſcere, *l. Irritum C. ad l. falcid.*, Etiamſi inuen-
tarium non feciſſet creditor, quod magis eſt,
vt probat *Rol. conſil. 65. num. 13. lib. 2.*
Præſertim quando hæres creditor habebat nedũ
perſonalem, ſed etiam hypothecariam actio-
nem in bonis Teſtatoris; Quia tunc licet ad-
ditione hæreditatis confundatur actio perſo-
8 nalis; Actio nihilominus hypothecaria illæſa
remanet per aditionem factam ab hærede fi-
deicommiſſo grauato, *Tex. eſt in l. debitor ff. ad*
Trebell. Bart. & cæteri in all. l. debitori C. de pactis,
Rol. cit. conſil. 65. nu. 15. cum ſeq. lib. 2, Ad diferen-
tiam debiti, quod ſolum naturaliter debetur;
Quod tunc abſolutè per aditionem hæredita-
9 tis fingitur ſolutum, ac idcirco intrat tunc
imaginaria ſolutio de qua *in l. Vranius ff. de fideiuſſoribus, & l. ſtychum §. aditio ff. de ſolut.*
Quamuis etiam diſtingui debet inter excluſionẽ
perpetuam, & temporalem, ratione alicuius
10 cauſæ, Vt ſi fœminæ excludantur ratione maſ-
culorum, Vel ſecũdogenitus excludatur ſub-
ſiſtente primogenito; Nam tunc eatenus du-
11 rat excluſio, quatenus ſubſiſtit cauſa exclu-
ſionis, qua ceſſante ſuccedit etiam ſecundo-
genitus, qui deinde vocatur primogenitus, ac
reſpectiuè fœminæ defficientibus maſculis, vt
copioſè diſtinximus ſupra in *cit. cap. 101. n. 99.*
102. 108. *cum ſeq. & nu. 118. & probat Gratian.*
lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 447. num. 15, & lib. 4. cap.
695. nu. 17, & 18. poſt Hondedeum conſil. 70. nu. 36,
& 37. lib. 2, & Alciat. conſil. 210. nu. 11. & 18. lib.
9. tom. 3. hoc idem tradit Fontanel. de pact. nup. par.
p. clau. 4. glo. 25. nu. 18. fol. mibi 354.
Prout regula, quod res extincta ſemel amplius,
non reuiuiſcat, procedit in re omnino extin-
cta, Non in ea quæ ſubſiſtente impedimento
12 tantum extincta videtur; Quia eo ſublato im-
pedimento, rem extinctam adhuc reuiuiſcere
vult, *Socin. conſil. 260. col. 6. in fin. verſic. præterea*
quando lib. 2, Menoch. conſil. 176. nu. 10. quos ſequitur Gratian. cit. cap. 558. num. 39.

S V M M A R I A.

Emphytheuſis Eccleſiæ ad extraneos, non tranſit num. 1. & 2. Contrarium num. 5. cum ſeq.

Experientia eſt efficax rerum magiſtra num. 3.

Vtili Dominium cum directo difficiliter conſolidari aborrent leges num. 4.

Eccleſia bona concedi poſſit in emphyteuſim perpetuam num. 6.

Emphyteuſis perpetua comprehendit etiam extraneos hæredes num. 7.

Dictio in perpetuum in materia emphyteutæ intelligitur, vt nullo vnquam tempore redeant bona ad Eccleſ. num. 8.

Solemnitates quæ interuenire debeant in conceſſione emphyteuſis num. 9. & 14.

Solem-

Digitized by Google

Solemnicatibus debitis interuenientibus alienare poſſunt bona Eccleſiaſt. nedum in emphyteuſim tradi nu. 10.

Emphyteuta qui rem emphyteoticam melloratam, vel ruinoſam refecit expenſas amittere non debet n. 11. quod Aequum valde eſt num. 12.

Emphyteuſis eo caſu dicitur hæreditaria, & ad extraneos hæredes tranſitoria num. 13.

Emphyteuſis concesſa vſq; ad certum tempus tantum eo durante tempore ad extraneos etiam hæredes eſt tranſitoria num. 15.

Emphyteuſis etiã Eccleſiã conceſſa abſq; temporis præfinitione conceſſa præſumitur in perpetuum num. 16.

In dubio emphyteutis præſumitur conceſſa in perpetuum num. 17.

Conſuetuda extat Mediolani, vt emphyteuſis ad extraneos non tranſeat hæredes num. 18.

In dubio emphyteuſis præſumitur conceſſa, vt ad extraneos hæredes tranſeat num. 19. 20.

Emphyteoticus contractus nullam propriam habet naturam præter eam quam partes ei imponunt nu. 21.

Emphyteuſis de qua non conſtat, niſi mediante Canonis ſolutione præſumitur tranſitoria ad hæredes quoſcunq; etiam extraneos num. 22.

Emphyteuſis inducitur ex ſolutione Canonis per longum tempus num. 22. & 23, quod ad decennium reducitur num. 24. & 25.

Decennij curſu perſcribitur actio emphyteotica dum quis tanto tempore ſoluit Canonem num. 25.

Triginta anni requiruntur ad præiuditium tertij n. 26.

Decennij curſu interueniſſe conſenſum, Domini directi in conceſſione emphyteuſis præſumitur n. 27. & 28.

Emphyteuta ſoluens per longum tempus Canonem tenetur docere de Inueſtitura num. 29. & 30.

Emphyteuta qui ſoluit Canonem vti talis conueniri poteſt num. 31.

Canonis ſolutio qualis apparet talis præſumitur præceſſiſſe conceſſio num. 32.

Emphyteuta fundum emphyteoticum non deſignans, ſibi præiudicat, vt totum eius patrimonium obligatum pro eo remaneat num. 33.

Emphyteuta ad euitandum omne damnum deſignare debet Domino directo fundum ſaltem deteriorem nu. 34. Declaratur num. 36. 37.

Domino directo incumbit onus probandi quando negat illum eſſe fundum obligatum num. 35.

Hæres emphyteuta qui ſucceſſit in factum alterius dicitur habere iuſtam ignorantiæ cauſam num. 38.

Emphyteuſis conceſſa præſumitur cum ijs pactis quibus concedi ſolet ex conſuetudine Regionis, ſiue Domini directi nu. 39. & 40.

In dubio emphyteuſis præſumitur conceſſa ſecundum cõſuetudinem Regionis num. 41. & ea deficiente ſecundum conſuetudinem Domini directi num. 42.

Emphyteuſis conceſſa ſecundum conſuetudinem Regionis etiam ſine ſolemnibus requiſitis valet n. 43. Quia conſuetudo huiuſmodi dicitur Eccleſ. vtilis nu. 44.

Tolerabilia dicuntur ea quæ actus conſuetudo probauit num. 45.

Emphyteuſis ſemel admiſſa ad extraneos hæredes ad alios etiam extraneos tranſit nu. 46. 47. neq; poteſt reſtringi à Succeſſoribus num. 49.

Emphyteuſis Eccleſ. conceſſa pro filijs, & hæredibus tranſit etiam ad extraneos num. 48.

Emphyteuſis Eccleſ. in hoc Mediolani Dominio tranſit tàm ad maſculos, quàm ad fœminas, ordine ſucceſſiuo ex diſpoſitione ſtatut. Mediolani num. 50. 51. ac 52.

Marij Antonini opinio reprobatur num. 52.

Vltimus actus attenditur quando conſuetudo eſſet varia num. 53.

In dubio per emphyteuta pronunciandum eſt num. 54.

In dubio bona allodialia præſumuntur nu. 55.

Emphyteuſis in dubio præſumitur conceſſa cum amplioribus pactis num. 56. & 57.

Emphiteuſis potius quam cenſus fauore Eccleſiæ præſumitur num. 58. maxime quando Canon non eſt commenſurabilis fructibus num. 59.

Clauſula quibus dederit in Inueſtitura emphiteotica appoſita extraneos etiam hæredes vocat num. 60. 64.

Laudemium non debetur num. 72.

Laudemium non debetur Domino quando qui iure emphiteotico ſuccedit, vocatus eſt in prima Inueſtitura num. 61. & 64. ac 65.

Decretum Senatus Pedemon. quod laudemium eo caſu non debeatur num. 62.

Deſcendens ex linea fœminina prima Inueſtitura dicitur hæres legitimus in emphiteuſi nu. 63.

Laudemium debetur Domino directi ob conſenſum quem præſtat nouo Domino emphiteutæ ob nouam Inueſtituram nu. 66.

Domini directi conſenſus non eſt neceſſarius quando ſuccedit in emphiteuſi is qui erat vocatus in Inueſtitura num. 67.

Emphiteuta ſuccedẽs ab inteſtato in re emphiteotica nõ tenetur ad laudemium, Secus ex teſtamento quia tũc requiritur Domini conſenſus num. 68, & 69. Iterum diſtinguitur num. 75.

Emphiteuta tot inueſtiti dicuntur, quot ſunt in Inueſtitura nominati num. 70.

Authoris ſententia in materia laudemij minime debiti num. 71.

Laudemium non debetur ex neceſſaria alienatione nu. 73.

Hæres dicitur eadem perſona cum defuncto nu. 74.

Hæres ſcriptus emphiteuta tenetur infra annum Inueſtituram, ſiue eius renouationem petere alias caducitatem incurreret num. 76.

Res Eccleſiæ in emphyteuſim perpetuam tradita ob eius ſterilitatem, An tranſeat ad quoſcunq; hæredes etiam extraneos, Vbi, contrarium non fuerit expreſsè conuentum.

Cap. CLI.

1 EMphyteuſim Eccleſiaſticã ad extraneos hæredes minime trãſcire decidit, *Tex. in l. 2. C. de iure emphit. & in §. emphiteuſis in Auth. de non alien. Bar. in l. Iusiurand. ff. de oper. libert. Bal. in l. p. nu. 5. C. de iure emphit. quos ſequitur Corbul. de iure emphyt. tit. de cauſa priuata ob* mortem

Digitized by Google

mortem ciuilem ſub num. 4. in fine, Gozad. conſil. 39. nu. 12, & conſil. 86. nu. 22. Rimin. Iun. conſil. 44. nu. 3. cum ſeq. & num. 39, Gabriel conſil. 76. num. 6. cum ſeq. & conſil. 84. nu. 52. ac Card. Mantic. tr. de tacit. & ambig. lib. 22. tit. 19. nu. 12. par. 2.

Ratio ea eſſe videtur, quod vbi emphyteuſis ad
extraneos hæredes tranſciret, ferè nunquam
2 daretur caſus, vt illa ad Eccleſiam reuertere-
retur, vt reuerti poſſet, ſi ad deſcendentes,
tantum ſe extenderet, qui de facili poſſunt
defficere, vt experientia docet, quæ eſt efficax
3 rerum magiſtra, *cap. quam ſit de elect. lib. 6.*, Et
quod rarò vtile Dominium cum directo con-
ſolidaretur, quod valde aborret lex, Vt dici-
tur de vſufructu, ſi nunquam poſſet reuerti
4 ad proprietatem *l. antiquitas C. de vſu, & vſufr., & l. 3. §. ne tamen ff. de vſufr. Anchar. conſ. 38. nu. 1. & conſ. 134. num. 1. & Card. Mantic. cit. tit. 19. num. 14.*

Et hanc ſententiam amplectuntur etiam *Alex. conſ. 23. nu. 10. lib. 1. & conſ. 9. nu. 11. lib. 2. ac conſ. 189. nu. 1. lib. 4. Rimin. Sen. conſ. 437. nu. 3. Socin. Sen. conſ. 121. nu. 18. lib. 4. Gozad. conſ. 75. num. 9. Gratus conſ. 51. nu 8. lib. 1. Ruin. conſ. 48. num. 10. conſ. 161. num. 6. & 9, & conſ. 162. num. 11. lib. 1. Bero. conſil. 93. num. 48. cum ſeq. lib. p. Clarus in §. emphyt. qu. 28. verſic. in ſpecie, & Cephal. conſil. 400. num. 5.* qui omnes hanc magis communẽ eſſe Doctorũ ſententiã teſtãtur; Idem tradũt *Io. Andr. Abb. Dec. & cæteri in cap. præſentia de probation. & Dec. conſil. 171*, Vbi inquit pro hac opinione conſuluiſſe Collegium Papienſe, & poſt alios multos latè ſcribit *Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de iure emphyt. reſol. 3. n. 4. verſ. In hoc dubio.*

De AEQVITATE tamen contrarium vti magis
AEQVVM ſequi debemus, quando res in em-
5 phyteuſim perpetuam conceſſa, erat ſterilis,
ſiue ruinoſa, Tum quia eo ipſo quod in per-
petuum fuit conceſſa, quod fieri poſſe habe-
6 tur in §. *licentia in Auth. de alien.*, *Et tradit Scap.
tr. de iure non ſcripto lib. 4. cap. 23. nu. 6. per Auth.
Perpetua, & Auth. ſi quas ruinas C. de Sacroſ. Eccl.*
7 Extraneos etiam hæredes amplectitur Aliter
qualitas perpetuitatis, quæ intelligitur in in-
finitum, quantum ad numerum hæredum, va-
na redderetur, vt expreſsè probat *Gabriel conſ.
76 num. 5. cum ſeq. plur.*, qui tradit verbum il-
8 lud in perpetuum intelligi, itaut nullo vnquã
tempore redeat ad Eccl. res in emphyteuſim
tradita, *Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de iure
emph. reſol. 3. ſub n. 3, & 4*, Et quãdo debitè ſo-
9 lemnitates adhibitæ fuerũt de quibus in *cap.
ſine exceptione 12, & q. 2, & in d. Auth. perpetua,
& Auth. ſi quas ruinas C. de Sacroſ. Eccl.* Tunc em-
phyteuſis trãſit ad quoſcũq; hæredes Hoc idẽ
probat *Alex. in l. etiã ff. ſol. matr. & in conſil. 9 lib.
2. Curt. Iun. conſ. 4. & conſil. 130. Socin. conſ. 266.
num. 33. vol. 2. Gratus conſil. 128 num. 6. lib. 2. &
Clarus in d. §. emphyt. qu. 6. verſic. ſed nunquid*; Ea
præcipuè ratione quod ſi alienari poteſt eo
to caſu res Eccleſiaſtica; Multo magis poteſt in
emphyteuſim concedi, quæ eſt minoris præiu-
ditij, *Alex. Trentacinq. d. reſol. 3. ſub nu. 4. verſ. Prima eſt circa medium.*

Tum quia cum res eſſet ſterilis, ſiue ruinoſa AE-
QVVM non eſt cultores operas ſuas, & expẽ-
11 ſas deplorare, dum rem ſterilem meliorarũt,
ſiue ruinoſam refecerunt, *l. fin. C. de allun. & ibi
Bal. Sicut ex Bart. in l. fin. C. de omni agro deſer. lib.*
12 *11.* hanc ſententiam magnam AEQVITA-
TEM continere probat in his terminis, *Rimin.
Iun. conſil. 160. num. 16, & conſil. 461. nu. 20. poſt
Socin. Iun. conſil. 69. num. 22. lib. 4, & Beccium conſ.
3 num. 30. lib. p. Roma ſing. 308. fundus ſterilis, quã
ſententiam ſequitur etiam Gabriel cit. conſil. 76 nu.
14, & Franch. deciſ. 235. nu. 21. Portius Imol. conſ.
141. num. 10. Caualc. deciſ. 45. nu. 4, & nu. 54. cum
ſeq. par. p. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 19. num. 30.*

Eo enim caſu, emphyteuſim, dici hæreditariã, &
13 hæreditario iure poſſe ad extraneos tranſci-
re probat *Bero. conſil. 83. nu. 17, & conſil. 98. n. 12.
lib. p. per Tex. in cap. ad aures de rebus Eccl. nõ alien.
Alex. conſil. 70. in quinto dubio lib. p. & conſil. 9 nu.
9. verſic. 3. reſpondetur lib. 2. quos ſequitur Rimin.
Iun. cit. conſil 461. num. 17.*

Quam ſententiam etiam procedere admittit
Alba conſil. 447. num. 40. duobus concurrenti-
bus videlicet quando inueſtitura facta fuit ab
14 habente auctoritatem, & cõceſſio facta ſit ex
aliqua iuſta cauſa reſpiciente, vel neceſſitatẽ,
vel vtilitatem Eccleſiæ poſt *Ant. de Butrio in d.
cap. præſentia, & ibi Felyn. nu. 27. & Curt. Iun. conſ.
4. col. p. lib. p. & conſil. 130. col. p. lib. 2.* Quod
procedere etiam affirmat *Card. Mant. eodem tit.
19. num. 9*, Quando emphyteuſis fuiſſet con-
15 ceſſa vſq; ad certum tempus tantum, veluti
20, vel 30. annos, quia tunc pro eo tempore
ad extraneos etiam tranſcire intelligi debet.

Et ſi res Eccleſiaſtica conceſſa fuit in emphy-
teuſim abſq; temporis præfinitione, Conceſ-
16 ſio præſumitur in perpetuum facta, non tem-
poralis, vt tradit *Angel. in d. §. Emphyteuſim nu.
18. in fine in Auth. de non alienan. rebus Eccl. quem
ſequitur Mariſcot. lib. 2. var. reſol. cap. 25. num. 6.*,
17 Quod in dubio procedere, vbi non conſtat de
aliqua conſuetudine Regionis, ſiue Domini
probat *Menoch. præſumption. 109. nu. 7. lib. 3. poſt
Alciatum de præſumpt. reg. 2. præſumpt. vlt.*, In
quo tamen loco *num. 15. limitat Menoch. non pro-
cedere concluſionẽ in emphyteuſi Eccleſiaſtica, Card.
Mant. de tacit. & ambig. d. lib. 22. tit. 15. num. 15, &
Paclan. cit. conſil. 154. nu. 153.* Prout hic Medio-
lani extare, conſuetudinem vt ad extraneos
18 hæredes non tranſeat emphyteuſis teſtatur
Alba conſil. 342. num. p.

Et in dubio, non cenſeri conceſſam emphyteu-
19 ſim, vt tranſeat ad extraneos hæredes ſcribit
*Ancar. d. conſil. 38. num. verſic. licet, & conſil. 134.
num. p. Cephal. d. conſil. 400. num. 5. Clar. qu. 28. verſ.
& in ſpecie, & Card. Mantica d. tit. 19 num. 3. verſ.*
20 *& probabiliter, & num. 12*; Ex verbis verò, ac ar-
gumentis hoc conijci inquit *Curt. Iun. conſil. 4.
num. p. & conſil. 130. nu. p. lib. p. Gabriel. conſil. 76.
num. 6.*

R

Digitized by Google

num.6. cum ſeq. & conſil.84.num.52.lib.2. quos ſequitur Card. Mantica d.tit.19.num.12.ac un.22.cum ſeq., Vbi amplè enarrat caſus in quibus emphyteuſis cenſetur conceſſa etiam fauore extraneorum, *Couar. lib.2. var. reſol.cap.17.num.5. verſic.quarta concluſio, Rolan.conſil.96.num.28.cum ſeq.lib.p.* Quia emphyteoticus contractus nullam propriam habet naturam præter eam,
21 quam partes ei imponunt, *l.p. & 2.C. de iure emphyt. §. adeò Inſtit. locati, Menoch.conſil.444.nu.54. & Ruger. conſil.21. in princip. lib.2.*

Quam opinionem procedere affirmat *Pacian. conſil.154.num.13*, Etiamſi emphyteuſis funda-
22 retur tantum in longa ſolutione Canonis, per quam inducitur emphyteuſis cum is temporis curſus habeatur pro Inueſtitura *Iaſ.in l.2.num.192. alias 155.C.de iure emphyt. Socin.conſ.50 ſub num.4.verſic.ſecundo, Peregr deciſ.153. ſub num 20 Maſcard.de probat.concluſ.603.nu.6.* Quia
23 talis præſumitur conceſſio qualis, apparet Canonis ſolutio, vt ſubijcit *Peregr. n. 8. & 13. latè Pacian. tr.de probat.cap.61.num.30.verſic. Cæterum, qua diximus lib. p. & conſil. 154. nu. p. cum ſeq. & in fine*, Vbi tempus illud ex communi
24 Doctorum ſententia ad decem annos reducit poſt *Dec. in l.ſi certis annis num. 14. C.de pactis, & conſil. 146. ſub num. 2, ac Clarum in §. feudum qu. 19.*, Intra quod tempus præſcribere tradit
25 idem *Pacian. loco citato num.3, & 4* tàm Dominum aduerſus ſoluentem Canonem; quàm è contra ex *Baldo in cap. cum Eccleſia in fine de cauſa poſſeſſ. & propriet. Paſetus conſil. 5. num. 2. & Alba conſil. 126, & conſil.153. nu. p.* Quamuis
26 reſpectu tertij requiri ſpatium annorum triginta tradit *Roma. conſil. 127, & Alex. conſil. 8. lib. 7. quos ſequitur Pacian. loco cit. nu. 10 & 15.*

Et decennij curſu interueniſſe conſenſum Domini directi in conceſſione emphyteuſis, præ-
27 ſumitur ex traditis per *Menoch. præſumptione 132.nu.48.lib.3, & conſil.650. nu.3. & nu.7. Gabr. conſil.82.num.37.lib.2.*, Cum ex longa temporis diuturnitate interueniſſe præſumantur in cō-
28 ceſſione emphyteuſis ſolemnitates, à iure, requiſitas. *cap. peruenit de empt. & vendit. & ibi Glo. & Doct., Anchar. conſil. 135, & Alex. conſil. 79. col.3. lib.p. Rimin.Iun. conſil.76. nu.6. Gigas conſil. 84. num.20. Franc. March. deciſ.508. nu.4. Iacobus Emil. conſil.28. in fine, Scrib. in l. certis annis C. de pact. Maſcard. de probation concluſ.603. nu.29.cum ſeq. & Pacian. cit.conſil.154. nu.p. & 2. ac nu. 10, & 11.*

Quo caſu, quando ſlz. de emphyteuſi tantum apparet ex recognitione emphyteutæ ſoluentis certum Canonem, ſiue penſionem, multæ ſuboriuntur dubitationes, Et primo an eo caſu teneatur ſoluens Canonem docere de emphyteuſi, ac bona emphyteotica indicare, Secundo quibus pactis concepta cenſeatur tunc emphyteuſis, ſlz. an ſtrictioribus, vel amplioribus pactis.

Et quo ad primam quæſtionem dicendum videtur teneri ſoluentem Canonem per longum
29 tempus docere de Inueſtitura ad hoc, vt Dominus certus fiat de re à qua ipſum expellat ſi penſio ſibi non ſoluatur, *Specul. tit. de emphyteuſi §. nunc aliqua qu.36.nu.80, quem ſeq. Pacian. conſil.155.num.5.cum ſeq. plur.* Vbi diſtinguit inter eum, qui longo tempore ſoluit, & alium qui de recenti, Quia qui longo tempore tanquam emphyteuta ſoluit Canonem, præſumitur rem in perpetuam emphyteuſim ſibi fuiſſe
30 conceſſam, quamuis aliter non appareat de conceſſione, *Socin. conſil.50. ſub nu. 4. verſic. ſecundo principaliter placet, Maſcard. de probationib. concluſ.603. nu.6. Pacian. cit.conſil.154 nu.13, & Peregr. deciſ.53. ſub num.20. verſic. Sed indicio meo*, Qui ſoluens idcirco vti talis poteſt conueniri,
31 vt ſubijcit ibidem *Maſcard. num.7.*, Cum qua lis appareat Canonis ſolutio, talis præſuma-
32 tur præceſſiſſe conceſſio, vt ſcribit *Cotta in ſuo memoriali verbo emphiteuta fol. mihi 210. Peregr deciſ.53.num.8. & 13.*

Tunc verò ſi Dominus prætendit certum fundū, pro quo Canonem ſibi ſolui putat, debet emphyteuta idest ſoluens Canonem, id fateri, aut alium fundum deſignare ne Dominum dimittat incertum, Aliter præſumeretur penſionem ſoluere pro toto patrimonio, Vel pote-
33 rit talis ſoluens captis pignoribus, ad hoc cō-pelli, *Specul. in §. nunc aliqua qu. 60. cum duobus ſeq. num.76.cum ſeq.* quem ſequitur *Iaſ. in l.2. num. 210. verſic. tertiodecimo C. de iure emphit. Socin. cōſ. 267.nu.21.lib.2. Crau. conſil.203.nu.12, Cephal.cōſ. 508.nu.4, & 12 Canale.deciſ.30.nu 132.par.2.Magon. deciſ. Floren 2.nu.9. cum ſeq. Marius Antonius var.reſol. lib.p.reſol.30. num.6. cum ſeq. & nu. 9. & Pacian. cit.conſil.155.num.8, Qui ſeq. num.9.* tradit optimum Conſilium pro emphyteuta,
34 Vt eo caſu, ex toto patrimonio ipſe elligat rem deteriorem, & dicat illam eſſe, pro qua ſoluit penſionem; Quia ſi Dominus hoc nega-
35 uerit incumbet ei onus probandi eſſe aliam, *Specul. in d. qu.62. nu.79. verſic. ſed & cum bodie, & ſequitur Natta conſil 3. nu.5. lib.p. Socin.alleg. conſil.167. quæſt.4. verſic. primo videtur lib.2. Bal. in conſil. 225. nu.p. lib.p.* qui tamen ſubdit emphyteutam teneri elligere iuxta veriſimile,
36 Cum teneatur ſcire quod eſt eius proprium, & quod eſt emphyteoticum, ſimulq; edere inſtrumenta de hac re loquentia, Maxime fauore Eccleſiæ, Niſi iuraret ſe non habere, nec habuiſſe inſtrumenta, quod tamen non eſt
37 credibile, *Pacian. cit.conſil. 154.num.9. 10, & 11. poſt Albert. in d.l.ſi certis annis num.10. verſic. Item quæritur C. de pactis.*

Quæ tamen concluſio non procederet in hærede, qui ſucceſſit in factum alterius, & qui iuſtā
38 cauſam ignorantiæ habere dicitur, idem *Specul. in d. §. nunc aliqua qu.60. nu.76, Natta cit.conſ. 3.nu.11. verſic. poteſt etiam, & conſil.360. ſub num. 10. verſic. & tanto magis, quos ſequitur Pacian. cit. conſil.155.num.2.cum ſeq plur. & num.29. Marius Antonius var.reſol.lib.p. reſol. 106. num.29 Magon. deciſ. Florent.2.num.9. Peregr. d. deciſ.53. ſub nu.21. verſ. vbi tamen.*

Circa

Circa ſecundam propoſitam quæſtionem; omiſ-
ſis ſuperfluis; Concludendum eſt emphyteu-
ſim eo modo, & cum ijs pactis fuiſſe conceſsã
præſumi debere, quibus ex conſuetudine Re-
39 gionis, vel Domini directi concedentia con-
cedi ſolent, vt expreſsè probat *Bart. in l. ſi cer-*
tus ff. de acqua plur. arc. & in terminis Abb. in conſ.
74. nu. 4. Costa in d. memor. verbo emphyteuta qui
omiſſit, Petrus Antonius Anguiſſ. conſil. 13. num. 4.
lib. 3. Addition. ad Maſcardum concl. 608. in princ.
Peregr. all. deciſ. 53. num. 16, & ſub nu. 20; In tan-
tum vt ſi Eccleſia, vel Prælatus ſolitus ſit con-
cedere emphyteuſim tranſmiſſibilẽ ad quoſ-
40 cunq; hæredes; Tunc hoc etiam inter contra-
hentes actum fuiſſe intelligitur, vt poſt *Bar. &*
alios probat Card. Mant. d. tit. 19. nu. 33. lib. 22. Vbi
verſic. & quidem in dubio, docet emphyteuſim
Eccleſiaſticam in dubio præſumi conceſſam
41 ſecundum conſuetudinem regionis, *arg. l. ſi*
fundus ff. de euict. & l. licet C. locati; Et ea deſſi-
42 ciente, ſecundum conſuetudinem Domini
directi, *Menoch. præſumpt. 109. nu. 7. lib. 3. de præ-*
ſumption.
Tantæ autem eſt potentiæ conſuetudo, vt con-
ceſſiones factæ ex conſuetudine regionis etiã
ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis valeant,
43 Quia huiuſmodi conſuetudo dicitur vtilis
Eccleſiæ, vt teſtatur *Card. Mant. cit. tit. 19. nu. 17,*
44 Tolerabiliaq; dicuntur eſſe, quæ vetus con-
45 ſuetudo comprobauit, *l. Imperatores ff. de polli-*
citationibus, Alcia. conſil. 17. nu. 12. lib. 5. & Card.
Mant. cit. tit. 19. num. 18., In tantum vt ſi ſemel
Eccleſia voluerit rem emphyteoticam Eccle-
ſiaſticã remanere iure hæreditario apud pri-
mum hæredem extraneum illam ad alios ex-
46 traneos hæredes tranſeat, Quia cum ſemel ſit
facta tranſmiſſibilis ad extraneam hæredem
47 ſemper eandem retinet qualitatem, *Alex. conſ.*
189. num. 19. lib. 2, Rimin. conſil. 61. nu. 33. cum ſeq.
lib. 1. Gratus conſil. 128. num. 9. lib. 3. quos ſequitur
Card. Mant. ſæpius cit. tit. 19. num 22. qui nu. 8. &
11. ſcribit ad extraneos hæredes, etiam tran-
ſire ſi emphyteuſis Eccleſia fuit conceſſa pro
48 ſe filijs, & hæredibus, Neq; poſſe reſtringi
qualitatem emphyteuſis per ſucceſſores Do-
49 mini directi probat *Iacob. Aemil. pleno conſil.*
28. nec idcirco valere concludit reſtrictionẽ
huiuſmodi emphyteuſis factam.
In hoc verò Dominio Mediolani conſuetudo eſt,
vt fiant vt plurimum conceſſiones in emphy-
teuſim etiam Eccleſiaſticam tranſmiſſibilem
ad deſcendentes etiam ex linea fœminina, &
ſucceſſores inueſtiti, inter quos fœminas, &
eorum filios, ordine tamen ſucceſſiuo ex diſ-
50 poſitione ſtatuti Mediolani contineri probat
Gozad. conſil. 20. num. 8. Ruger. conſil. 21. nu. 2. lib. 2.
Corbul. tr. de iure emphyt. tit. ob lineam fœmin. nu. 28;
Cum regulariter in rebus emphyteoticis, ita
51 ſuccedat fœmina ſunt maſculus. *Bal. in cap. 2. ſi*
de feud. fu. contr., *Et probatur in l. 2. in ſua genera-*
litate C. de iure emphyt. & in §. emphyteuſis in
Auth. de non alienan. & in terminis ſtatuti Me-
diolani probat *Menoch. conſil. 1186. num. 6. cum*
ſeq., quod procedere etiam in emphyteuſi Ec-
52 cleſiaſtica docet *Socin. Iun. conſil. 71. nu. 25. cum*
ſeq. lib. p. per §. emphyteuſis in Auth. de non alie-
nan. rebus Eccl. Curt. Iun. conſil. 17. nu. 5. Couarun.
lib. 2. var. reſol. cap. 18. nu. p. Ruger. conſil. 21. nu. 7.
lib. 2. Cephal. conſil. 11. n. 10, Rim. Iun. all. conſil. 461.
nu. 47, Surd. deciſ. 95. num. 12, & 31, ac conſil. 00.
num. 15, & conſil. 140. num. 23, Marius Antoninus
lib. p. reſol. 67. nu. p. Card. Mant. d. lib. 22. tit. 19. nu.
7, Valaſc. de iure emphyt. qu. 41. nu. 2. cum ſeq. Me-
noch. conſil. 111. nu. 56. conſ. 356. nu. 88. conſil. 372.
num. 90. conſil. 379. num. 26, & conſil. 845. nu. 41.
& conſil. 1189. num. 7, Ludouiſ. deciſ. 33. num. p. &
num. 5.
Et ſic communior, & tutior videtur hæc ſenten-
tia, quidquid in contrarium allegauerit *Ma-*
rius Antoninus d. lib. p. reſol. 34. nu. 49, & alij, quos
conciliare nixus eſt Mareſc. var. reſol. cap. 2. per totũ;
Et vbi conſuetudo eſſet varia, Tunc quod vl-
54 timo loco actum eſſet attendi debet, Quia in
his, vltimus attenditur actus, vt probat *Bart. in*
l. mela §. p. ff. de alim. & cib. lega. latè Borrel. conſ.
3. num. 33, Quamuis etiam in dubio pro em-
phyteuta pronunciandum ſit, cum in emphy-
54 teuſi plus attendatur fauor accipientis, quam
dantis, ita ſcribit *Alcia. conſil. 34. num. 4. lib. p.*
per l. veteribus ff. de pactis.
Et ſicuti in dubio bona allodialia potius quam
55 emphyteotica præſumuntur *Maſcard. de proba-*
tionib. concl. 79. num. 5. cum ſeq. Marius Anton. d.
lib. p. reſol. 106. nu. 6. Ita in dubio minori obli-
gatione, & amplioribus pactis cõceſſam fuiſſe
56 emphyteuſim affirmandum eſt; Vt dicitur de
rebus Eccleſ. quæ ob eorum deteriorationem
locari nequeunt; Et in emphyteuſim idcir-
co conceſſæ fuerint; Hoc enim actum etiam
intelligitur, vt cum meliorationes factæ ſint
57 ad extraneos etiam hæredes trãſeant *Caualc.*
deciſ. 45. nu. 4. & par. 2. Et nu. 54. cum ſeq. Card.
Mant. cit. tit. 19. num. 30.
Quando verò de Inueſtitura non apparet, ſed
ſolum per Canonis ſolutionem antiquam,
Quo caſu fauore Eccleſiæ præſumitur potius
58 emphyteuſis quam cenſus, vt tradit *Corbul. tit.*
de cauſa priuat. ob non ſolutum Canonem lim. 34. nu.
3. Præſertim quando Canon non eſt commẽ-
ſurabilis fructibus rei pro qua ſoluitur, vt di-
ſtinguendo probat *Franch. deciſ. 235. num. 2.*,
59 Vtrum debeatur laudemium Domino direc-
ti, ſi in bonis pro quibus Canon ſoluebatur
ſucceſſit tertius; Et licet ex iam comprobatis
ſupra, eo caſu emphyteuſis tranſeat etiam ad
extaneos, cum ij dicantur vocati ab eadem
præſumptiua inueſtitura, quam idcirco clau-
ſulam, Etiam quibus dederit continere præ-
ſumendum eſt, cuius virtute ad extraneos
etiam hæredes tranſire rem emphyteoticam
60 probat *Socin. conſil. 266. col. p. verſic. ſecundum au-*
tem lib. 2. Pariſ. conſ. 84. lib. 4. quos ſequitur Frãch.
deciſ. 235. ſub num. 3. Alex. Trentacinq. lib. 3. var.
reſol. tit. de iure emphyt. reſol. 3. num. 13; Laude-

61 mium minime deberi affirmandum eſt, vt
poſt antiquos Doctores in terminis probat
*Cran.conſil.215.num.8, Et eleganter tradit Vincent.
de Anna Alleg.106 per totum lib.2. & ſingul.297.
Viuius deciſ.496.num.4. Sola ad Conſtitutiones Sa-
baud.tit.de iure emphyt. per p.decreti in caſibus glo.*
62 *p.num.19.fol.mihi* 88; Et ita cenſuiſſe Senatum
Pedemontanum teſtatur *Theſaur. in qu.fam.vlt.
num.3.par.3.Corbul.tit.de cauſa priuationis ob alie-
nat. irrequiſ. Domino factam ampliat.23.nu.4. Ma-
urus Burgus tr. de laudem. Inſpect. 34. num. 3. cum
ſeq. qui infinitos in eam refert ſententiam, Coſta de
port.rata qu.112.num.27, & Tortus ad ſtat. Papie
75.in ciuil. num. 13. cum ſeq., Faciunt tradita per
Gratian. lib.p.diſcept.forenſ.cap.180.num. 23. cum
ſeq.*

Nihilominus eo fortius procederet concluſio
ipſa, ſi Succeſſor in re emphyteotica eſſet ex
deſcendentibus per lineam fęmininam ab ip-
ſo principali emphyteuta, & ab inteſtato illi
63 ſuccedere poſſet, qui propterea legitimus
hæres diceretur iuxta tradita per *Alciat. conſ.
17.num.4.lib.5,* Quia tunc ſine difficultate vlla
protſus ad laudemium non teneretur tanquã
expreſsè vocatus in præſumpta inueſtitura,
64 Ex *Socino Ruger., Rimin.Iun. & alijs ſupra citatis,
quos ſequitur Ludou. all.deciſ.33; & de quibus Ma-
rius Anton. cit. reſol.34. lib.p., & Mareſcot. lib. 2,
cap. 2.* Quoniam certum eſt in iure laudemiũ
non deberi, quando res emphyteotica perue-
65 nit ad eum, qui eſt comprehenſus in Inueſti-
tura ad quem poſt mortem ipſius emphyteutæ
res erat peruentura, etiam ab inteſtato, vt no-
tat *Iaſ.in l.fi.col.12.verſic.ſecundo iuxta prox.quaſt.
C.de iure emphyt. Cran.cit.conſil.215.nu.8. Marta
vote 33.num.27, & Ludovic. conſil.16.num.8.*

Laudemium enim debetur Domino directi ob
conſenſum, quod præſtat nouo emphyteutæ, &
66 ob nouam Inueſtituram, *Tex.eſt in l.fin.C.de iu-
re emphyt. & ibi Glo. verbo accipere, & Iaſ.nu.41.*
Itaq; cum non ſit opus conſenſu Domini di-
recti, eo ipſo quod res emphyteotica perue-
nit ad eum, qui eſt comprehenſus in Inueſtitu-
ra, ad quem per mortem primi Inueſtiti res
67 erat peruentura, ceſſat laudemium ipſum,
*Amedeus de Ponte in qu.laudem. q.10.11. & 12. &
31. Marta cit. voto 33. nu. 8. & Coſta de port.rata
all. qu. 112. num. 20. Franch.deciſ 447.per totum,*
qui diſtinguit inter eum qui ab inteſtato, vel
68 ex teſtamento ſuccedit, Et ſi diſtinctionem
ipſam improbat *Viuius all. deciſ.496. nu.5. & 6,
Vincent. de Anna dicta Alleg.106. nu. 5. & ſingul.*
297, Et tunc bona emphyteotica peruenire
dicuntur ad Succeſſorem, non vt ex nunc, ſed
69 vt ex tunc, vt in materia vocati ad feudum
ſcribit *Pariſ.conſil.23.num.130. in fin. lib.p. &
tradit Natta conſil.615.nu.4. quos ſequitur Coſta d.*
70 *qu.112.num.18,* Vbi ſubdit tot idcirco eſſe in-
ueſtituras, quot ſunt in ea ſtipulatione nomi-
nati poſt *Io.Thomam de Marinis de feud.tit.p.num.
25.in fine.*

Et ita reſpondi ſuperioribus diebus per DD.
Fratribus Suarecijs meis affinibus cõtra Agẽ-
71 tes Eminentiſſimi D. Cardinalis Antonij Bar-
berini prætendentes laudemium pro domo
emphyteotica ad eos peruenta ex hæreditate
q.Rodulphi Caprini eorum auunculi; De qua
Emphyteuſi tantum apparebat ex inſtrumen-
to emptionis dictæ domus factæ ex aſſenſu
Procuratoris ſpecialis Eminentiſs. Cardinalis
Aldobrãdini Domini directi, cum onere ſol-
uendi annuam penſionem ſextariorum duo-
decim tritici vti emphyteoticæ, ſiue cẽſualis
iuxta tenorem antiquarum Inueſtiturarum,
ad quas ſe remiſſerunt contrahentes, Namq;
cum DD. Suarezij fundatam haberent inten-
tionem in inſtrumento emptionis factæ pro
ſe hæredibus, & ſucceſſoribus, Ad laudemium
minime eos teneri, cenſebam alio non docto
de antiquis Inueſtituris per Agentes Domini
directi, Quia ij non ſe fundabant ſuper anti-
quis Inueſtituris nunquam viſis, ſed ſuper in-
ſtrumento emptionis, & ſuper longo curſu
temporis iuxta doctrinam *Paciani in all. conſil.
154. num.12;* Secundum quod reſponſum tan-
dem aquieuiſſe videntur dicti Agentes, Idẽ
intelligitur, quando inueſtitura fuit concepta
72 cum clauſula, quibus dederit, quia tunc po-
teſt alienari in quoſcunq; etiam Domino ir-
requiſito nec laudemium idcirco deberi vide-
tur, *Alcia.conſ.36.num.2.lib.8.conſil.3. Alba conſil.
754. num. 22. & Petrus Antonius Angeliſ. conſil.
11.num.9.lib.7,*

Quod laudemium neq; etiam deberi ex neceſſa-
73 ria alienatione probat *Bertrand. conſil.221.n.p.
quem ſequitur Burſa. conſil.137.num.34; & 47.lib.
2. Paſeth.conſil.137.nu.p.cum ſeq.; Cran.conſil.213.
nu.6. Viuius all. deciſ.496.num.9. Amed.de Ponte
qu.laudemiali 19, Maur.Burgus cit.inſpect.32.nu.5.
Sola cit.glo.p.num.19.fol.88. Maſtril. deciſ.149.nu.
8.par.2. Coſta all.qu.112. ſub num. 18, verſic. Ideò
non eſt opus de de port. rata, Tortus ad tit. ſtat. 75.
in ciuil. num. 16. Vulaſc. in praxi partitionis; & col-
lationis cap.25. num. 29, & 30. fol. 125. poſita poſt
eius deciſiones quam ſententiam etiam amplectitur
Giurba ad ſtatuta Meſſana cap. 13. glo. 2. num. 39.
par.p.*

Et licet voluerint aliqui etiam procedere in
74 quocunque hærede, Ea ratione quod hęres ſit
eadem perſona cum defuncto, nec dicatur eſ-
ſe mutatum Dominium, ſed continuatum;
Verior tamen ea videtur opinio diſtinguens
inter eum, qui ab inteſtato, etiam hæres eſſet,
vel tantum ſcriptus hæres, Quia primo caſu
75 laudemium non deberi, Secundo autem de-
beri probat *Rimin. Iun. conſil.569. & conſil.737.
quem ſequitur Coſta cit. qu.112. num. 22. cum ſeq.,*
Quem ſcriptum hęredem teneri infra annum,
etiam inueſtituram, ſiue eius renouationem
76 petere alias caducitatem incurrere abundè
tradit *Viuius deciſ. 496.num. 13. poſt Cagnol. in l.
2. num.109. C. de pactis inter empt. & vendit. Ad-
dition. ad Bar.in l.ait Prætor §. permittitur litt.I.ff.
de aqua quotid. & eſtiua, Roman. conſil. 11. num. 63*

Quamuis

Digitized by Google

[illegible] em-
phyteo [illegible]
[illegible] & [illegible]

Ad e [illegible] tione Canonis, [illegible] aut [illegible]
96 probare [illegible] hic caſu [illegible]
97 be [illegible] l. 2. C. [illegible] & [illegible] p. p. [illegible] ff. [illegible] & [illegible] concluſ. 60 [illegible] Gabriel in c. communium. concl. [illegible] b. p.

Et ſi [illegible] emphyteuſis, debitè non in- [illegible] s, non per hoc poteſt
98 c [illegible] ſolutionem Canonis [illegible] quod per ſe [illegible] eſſe a [illegible] caria nu. [illegible] iure em [illegible] iure non ſcripto [illegible] an per actione [illegible] C [illegible] præiu [illegible] tum C [illegible] ſiue P [illegible]
99 ri præiu [illegible] recipie [illegible] Canonis, [illegible] Doctores in [illegible] ubi [illegible] ſeq. [illegible]

Emph [illegible]
100 [illegible] neraliter §. [illegible] quæ in [illegible] Alex. [illegible] §. ſi q [illegible] conſil. 12 [illegible] conſil. 328. col. pen. [illegible] Principe [illegible]
101 [illegible] Gozad. [illegible]
102 eorum [illegible] fin. [illegible] Auth. quib. mod. natur. [illegible] §. [illegible] 15 [illegible] num. [illegible] totum

[illegible] eſt em [illegible]

Supp [illegible]

[illegible]

Laudemium [illegible]

Condemnatio pecuniaria [illegible] con [illegible] inter [illegible] prudentes [illegible]

Cenſus [illegible]

Laudemium [illegible] n. [illegible]

Emphyteuſis [illegible] 85. [illegible]

Emphyteuſis conceſſa ob bene [illegible] landa num. 85.

[illegible] non poteſt declarari [illegible]

[illegible] poteſt ad Canon [illegible] num. [illegible]

Sciens [illegible] Canonem [illegible] & [illegible] ut [illegible] num. [illegible] in [illegible] num. [illegible]

[illegible] ex [illegible] num. [illegible]

E [illegible] probare [illegible]

[illegible] non poteſt [illegible] ates d [illegible]

[illegible] Canon [illegible]

Emphyteuſis [illegible] 102.

S [illegible]

[illegible] cum Viro [illegible] mulierem ad- [illegible]

[illegible]

[illegible]

Obligatio Vxoris cum V[illegible] quando v[illegible]leat. Cap. C[illegible]

[illegible] Imperator in *Auth. si qua mulier. C. ad Velleianum*, consid[illegible] tem [illegible] V[illegible] & [illegible]

1 [illegible] *& d[illegible] 22. nu.* [illegible]

6 [illegible] *Auth. si* [illegible] *Auth.* [illegible]

[illegible] cum Viro [illegible]

5 [illegible] on [illegible] Nam de [illegible] 4, *nu-* [illegible] *de* [illegible] Q[illegible] *& A*[illegible]

[illegible] Com[illegible] *l. p*[illegible] *2, & 5* [illegible] .688.*nu* [illegible] *Gratian. in* [illegible] qui- [illegible] *Rimi* [illegible] *Iun.* [illegible] *Mo*[illegible]*na cap.* [illegible] AEQVITATE inuali[illegible] obligatio mulie- [illegible] n remane- [illegible] Pe[illegible]montanũ [illegible] *nu. 2* [illegible] *& 4 in* [illegible] *num.* [illegible] *et qu. 53.* [illegible] *b num 5.* vbi mul- [illegible] AEQVITATE [illegible] Ne ſci- lic[illegible] mulier [illegible] pæn[illegible] eat, diui- datur damnum inter Vxorem & Acquiſito-
9 rem bonorum [illegible] xion[illegible], *Fontanell. de pactis*

pacti nupt[illegible] *3o.18.par.3.nu.*[illegible] *m* [illegible] 7. [illegible] hanc ſe[illegible] entiam A[illegible] R[illegible] *Franc. Mar. dec* [illegible] uo[illegible]e [illegible], ne fraus [illegible] [illegible] ticæ.

Q[illegible] [illegible] *Glo. ind.* [illegible]

[illegible]

30 renuntiatio, vt exponit Trentacinq; loco rel. ſub
num. 3. verſ. ſed hæc, Neq; obſtare (extra prag-
maticæ caſum) ratione fragilitatis, quia eam
ceſſaſſe affirmat propter auctoritatem Sacra-
menti, & eius reuerentiam, ad quod non ita
31 facile fore deueniendum mulierem. Sicut ad
conſentiendum tradit Alex. conſ. 42. col. 4. lib.
p. & Curt. conſ. 43. num. 12.

Cuius concluſionis veritas eo fortius elicitur,
dum habetur obligationem mulieris cum re-
32 nontiatione Velleiani factam pro dote etiam
valere, caſus eſt in l. fin. C. ad Sen. Conſ. Velle. So-
cin. Inn. conſ. 17. num. 5. lib. 1. Ruin. conſ. 194. nu.
6. lib. p. Theſaur. d. deciſ. 223. nu. 15. quos ſequitur
Alex. Trentacinq; d. reſolut. 2. nu. 4. tit. de fideiuſſ.
lib. 3. Etiam ſi huiuſmodi promiſsio mulieris
33 facta fuiſſet cum marito, pro communi filia,
quod magis eſt, ratione publicæ vtilitatis,
quam continet dos vt ſcribunt Bal. & Rom. in
l. p. ff. ſol. matr. per tex. in l. cum Vxor virum ff. de
iure dot. et luculenter probat. idem Trentacinq. ibi-
dem verſ. Primo eſt, et verſ. non recidas; Vbi de-
clarat Tex. in d. Auth. ſi qua mulier C. ad Velleian.
34 generaliter loquentem, non derogare diſpo-
ſitioni d. l. fin. eodem tit.; Cum lex ſiue diſ-
poſitio generalis non comprehendat caſum
35 dotis vt notat Iaſ. in l. p. nu. 9. ff. ſol. matr. et in
l. fil. fam. §. diui num. 64. ff. de leg. p. et in l. quod
dicetur num. 5. ff. de verborum oblig., Bald. Nouel.
tr. de dote part. p. priuil. 48. Calcan. conſ. 12. Paris.
cons. 81. num. 9. lib. 3. Marſil. ſingul. 442. & No-
guſant. tr. de pignor. p. membro, 8. partis num. 23;
36 Maxime quando dos eſt ſpecialiter priuile-
giata in illo caſu, de quo loquitur generalis
diſpoſitio, vt poſt Dec. in l. ſi certis annis C. de
pactis, et in l. ex teſtamento C. vnde liberi, probat
Trentacinq. ſub d. num. 4. vers. non recedas verbo,
37 qua concluſio; Sicuti generalis diſpoſitio, aut
lex non comprehendit actum geminatum Ro-
man. in l. ſi vero §. de Viro, Falentia 31. ff. sol. matr.
38 Cum geminatio actus inducat magnam ſcien-
tiam, & deliberationem Theſau. cit. deciſ. 223.
num. 6, Idem dicitur quando mulier ſe obli-
gat cum Viro pro ſua, vel communi vtilitate
39 Addit. ad Bart. conſil. 124. Punctus Quæſtionis;
Caſtr. in d. Auth. Si qua mulier, Vel ſi mulier, &
40 Vir ſimul fideiubent fauore tertij, Erga aliũ,
Tex. in cap. ſi ex reſcripto de iureiur. Theſaur. cit. de-
ciſ. 223. num. 15. & 16.

Ex his patet renunciationem Senatusconſulto
Velleiano etiam teneri, quando mulier prin-
41 cipali nomine ſe obligat, non cum Viro, vel
pro Viro, l. Seia ff. ad Velleia. Bal. in l. p. C. eodem
tit., Vbi plus ait, quod ſi mulier ſe obligauit
principaliter tanquam in rem ſuam, ſed mari-
tus, vel alius conſeruat eam indemnem, quod
per hoc non probatur interceſsio, Quia con-
ſeruatio indemnitatis non facit fidem de in-
42 terceſſione in præiuditium creditoris; Tren-
tacinq. loco cit. reſol. 2. ſub nu. 5. tit. de fideiuſſ. lib. 2.
verſic. Tu pro veritate; Vbi in ſequenti n. mul-
tos alios tradit caſus in quibus mulier effica-
citer obligatur cum renunciatione Velleiani;
Præſertim quando mulier dat rem ſuam in ſo-
43 lutum creditori, pro marito debitore, l. nec
intereſt ff. eodem, & l. Senatusconſultum C. eodem
tit., Idem ſi animo decipiendi fideiubeat mu-
44 lier, l. p. C. ad Velleianum, Idem quando in rem
ſuam fideiubeat mulier, l. ſi pro aliquo ff. ad Vel-
45 leianum; Idem quando ſuccedit ei pro quo in-
terceſsit l. quamuis §. ſi mulieri verſ. planè ff. ad
46 Velleianum, Idem quando mulier incipit à ſo-
47 lutione l. pr. C. ad Vellian. Vel ſuum debito-
rem delegat l. quamuis §. planè ff. eodem Gratian.
cit. cap. 108. n. 31. Qui tamen ſequenti nu. 32.
48 contrarium verius exiſtimat, Idem quando
mulier recipit decem, vel aliquid ab eo pro
49 quo interceſsit l. ſi mulieri ff. eodem.

Deniq; huiuſmodi renuntiatio valet in contrac-
tu etiam fauorabili marito, quando promiſ-
ſio mulieris reſpicit fauorem libertatis, cuius
50 intuitu ceſſat Velleianum l. penult. C. ad Vel-
51 leianum, Trentacinq; cit. loco num. 7. Vel quam-
cunq; cauſam concernentem pietatem, vt ſi
mulier cum renuntiatione Velleiani promiſiſ-
ſet pro excarcerando Virum, Vel vt euitaret
eius imminentem detentionem, tam ratione
æris alieni, quam delicti Tex. in l. quamuis 21.
ff. ſol. matr. Roma in auth. ſimiliter C. ad falcidiam
per l. dotale, & l. pen. ac vlt. C. ad Vell., Calcan.
conſ. 13. col. 2. verſ. pr. quia Tiraquel. priuil. pia
cauſa 113. Rimin. Sen. conſ. 77. num. 16. lib. pr.
quos ſequitur Gratian. all. cap. 108. num. 4. cum
ſeq. et num. 32. ac Theſaur. Iun. in addit. ad d. deciſ.
52 223. nu. 7. Vbi id maximè procedere inquit
quando mulier ſe obligauit cum Iudicis in-
teruentu ſiuè decreto poſt Surdum deciſ. 86.
nu. 23. cum plur. ſeq. Et tetigimus ſupra in cap.
90. nu. 35. cum ſeq. plur. lib. 1. poſt Surdum conſ.
367. nu. 38. cum. ſeq. et Sen. Bellon. cit. cap. 157.
num. 1. & 2; Quo loci in filio etiam mino-
53 re id procedere ſcripſimus, Quẽ poſſe exhæ-
redari, vbi ſi is patrem è carceribus liberare
neglexit habetur per gloſ. in cap. quinta vallis,
verbo excederet verſ. ſi parentem captum de iure
iur. & ibi Doct. Rota diuerſ. deciſ. 63. num. 5. par.
2. Gratian. cit. cap. 108. num. 6. Quia tunc non
54 præſumitur facta obligatio ob metum reue-
rentialem, vt ſubijcit ibidem Gratian. num. 49.
Quippe quod maritus poſsit etiam eo caſu ex
ſemetipſo impendere de bonis dotalibus vxo-
ris, ea etiam reclamante, vt euadat carceres;
55 Cum tunc dicatur agi de cauſa vtriuſq; prop-
ter vtilitatem, & neceſsitatem, viri, eo quia
vxoris dedecus dicitur, illum in carceribus
retineri ob vnitatem carnis, & obligationem,
56 qua tenetur, ei ſubuenire vxor, vt docet Bald.
in conſ. 478. numer. 2. verſ. ſi tamen lib. 5. & Surd.
cit. conſ. 367. num. 14. quem ſequitur Gratian.
loco rel. num. 26.

Si, tamen maritus deliquiſſet contra matrimo-
nium, vel ratione huius delicti carceratus re-
57 maneret, Tunc nõ tenetur mulier ſe obligare
pro eo ex carcerando; Cum non debeat ma-
ritus

titus conſequi vtilitatem ex actu quem im-
58 pugnauit *l. iſti quidem ff. quod metus cauſa, & cap.*
quia fruſtra de vſur. Oſaſc. deciſ. 124. *num.* 11. &
12., & *probat Gratian. cit. cap.* 108. *num.* 36.
Læſio verò, quæ conſideretur in dote ad annulla-
tionem contractus, ſiuè obligationis per mu-
59 lierem ſuſceptæ, non habet locum in augu-
mento dotali, quia tunc mulier dicitur agere
potius de lucro captando, quàm de damno
60 euitando, Diuerſaq; eſt ratio euitandi damni
& lucrifaciendi *l. fin. §. licentia C. de iur. deliber.*
Etiamſi dotis augumentum; tanquam doti
acceſſorium, pari paſſu ambularet dicatur cũ
61 ipſa dote *auth. ſi ſponſalicia largitas, Vt notatur*
in l. principalis, & in cap. acceſſorium de regul.
iur. Theſaur. all. deciſ. 223. *num.* 14. *Giurba ad*
Statuta Meſſana cap. 24. *gloſ.* 3. *num.* 5. *part.* 3.
Vbi etiam ſcribit, quod licet ſoluto matrimo-
nio poſsit vxor alienare dotem, Non tamen
62 poterit alienare augumentum, dotis ſi ſuper-
ſint filij, quibus cogitur ipſa præſtare in pe-
cunia id quod ei fuerit ſolutum Capic. *Deciſ.*
65. *Gram. deciſ.* 203. *nu.* 96. & *Coſta de re integra*
63 *diſtinct.* 106. *num.* 2. Quippe etiam iocalia, &
alia ex cauſa parata reſtituere tenetur filijs,
vt ſcribit *Theſaur. Iun. qu. famil.* 29. *num.* 3. &
54. *lib. pr.*
Cum læſio enormis conſideretur tantum, quan-
do mulier nõ poteſt indemnitatem conſequi
pro eius dote in bonis Viri, & ſic indotata
remaneret, non autem ſi augumentum
64 tantum perdit *Abb. in conſ.* 8. *num.* 6. *lib.* 2. Et
propterea non inſpicitur tempus obligatio-
nis mulieris ſed ſolutionis tempus *Affl. deciſ.*
312. *cum ſeq; Theſaur. alleg. deciſ.* 223. *num.* 11.
& 17. *in fine.*
Et licet obligatio mulieris cum Viro facta ex
66 ſupra firmatis non valeat, Valet tamen hy-
pothecæ renunciatio, in tantum vt mulier,
quæ renuntiauit hypothecæ ſuper certo fundo
per maritum vendito, & quæ non ſe obligare
idcircò dicitur, ſed tantum conſentit obliga-
tioni Viri ſe obligantis, & hypothecantis
omnia bona ſua, non poſsit moleſtare empto-
67 rem fundi ratione hypothecæ, quàm ſuper eo
priùs habebat, vt explicant *ſcribentes in ipſa*
auth. & habetur in l. iubemus, & in auth. ſiuè
à me C. ad Vellei. Franciſcus Marcus deciſ. 508.
num. 14. *par. p. Theſaur. all. deciſ.* 223. *num.* 17.
68 & *Cancer. cit. cap.* 15. *num.* 99. Maximè ſi re-
nuntiatio eſſet iurata, *Afflict. deciſ.* 311. *num.*
4. *Rolan. conſ.* 70. *num.* 25. & 26. *lib.* 2. Et itá
69 cenſuiſſe Sen. Taurinenſem (modo mulier
penitus indotata non remaneret) tradit *Theſ.*
cit. deciſ, 223. *nu.* 17. *in fine, Coſta remed. ſubſid.*
70 85. *num.* 5. & *Morot. reſp.* 87. *sub nu.* 8. Quam-
uis contrarium voluerit *Specul. tit. de ſolut. §.*
pr. col. 4. *verſ. tertio quæritur, Vital. in clauſ. re-*
nuntiationis l. Iulia ff. de fundo dotali, & omni
in caſu attenta huiuſmodi renunciatione hy-
71 pothecæ, non poſſet mulier ſe opponere exe-
cutioni, quæ fit in bonis mariti, ſi ſuper ſunt
alia bona pro eius dotibus *Theſaur. cit. deciſ.*
223. *sub n.* 17. *verſ. ſed contrarium circa medium.*
Quod tamen declaratur procedere fauore eius
tantum cuius contemplatione mulier renun-
72 tiauit hyppothecæ, Non autem fauore aliorũ
creditorum etiam anteriorum ipſi creditori,
glo. in l. Claudius Felix ff. qui potior in pign. habe-
bantur Franch. deciſ. 477. *num.* 55. *Negutant. de*
pignor. 6. *par. membro* 3. *num.* 13. *in fine, quos*
ſequitur Cancer. cit. cap. 15. *num.* 119. Vbi ait
id maximè procedere ſi ſecundus creditor in
ius mulieris ſucceſsiſſet.
Et quando mulier contraxit cum Viro, & ſic
nulliter in præiuditium dotis, & contra diſ-
poſitionem Senatus Conſulti Velleiani, nec
viuens egit ad contractus reſciſionem etiam
ſi ſuperuixit, Viro, tunc ius hoc tranſmiſiſſe
73 cenſetur ad eius hæredes, qui idcirco agere
poſſunt ad reſciſsionem contractus *Bertol. in*
l. poſt dotem qu. 6. & *in l. quia tale ff. ſol. matrim.*
& *decidit Bald. nouell.* 11. *de dote par.* 12. *num.* 24.
& 25. *ac expraſſè probat Cancer. dicto cap.* 15. *nu.*
17. *cum ſeq.*, Etiam ſi tunc ceſſet ratio deducta
ne mulier indotata remaneat, quod priuile-
74 gium perſonale eſſe videatur, & ſic cum per-
75 ſona extinctum, neq; ad hæredes tranſitoriũ
l. omnibus cauſis, & l. priuileg. ff. de reg. iur. vt
exponit ibidem Cancer. num. 116. *cum ſeq.*
Vbi autem mulier ad plures deueniſſet obliga-
nes pro Viro, itaut indotata pænitus rema-
neret ſi omnia promiſſa adimplere teneretur,
Tunc annullantur tantum poſteriores con-
76 tractus, Itaut ſolum teneatur pro medietate
dotis verſus eos, cum quibus primo loco con-
traxit, & itá indicatum fuiſſe per Senatum
77 Taurinenſem teſtatur *Theſaur. iun. in Add. ad d.*
deciſ. 223. *num.* 23.

SVMMARIA.

Pretium ſolutum Viro, & Vxori pro dimidia ad vtrumq; perueniſſe præſumitur num. 1. & 2. *contrarium verius numer.* 4. 19. & 20. *declaratur num.* 27.

Promiſſum viro, & vxori pro dimidia vtrumq; debetur num. 3.

Dos conſtante matrimonio pertinet ad maritum nu. 5.

Dos reſtitui non poteſt vxori matrimonio conſtante n. 6

Vxor non tenetur pro obligatione facta cum viro niſi probetur verſum in eius vtilitatem num. 7. *etiam ſi cum iuramento promiſſerit num.* 9. & 10.

Vxor non poteſt reſiſtere voluntati viri num. 8. & 10.

Iuramento acceſſorio ad promiſſionem non ſtatur vbi lex requirit veram actus probationem num. 11.

Vxoris confeſſio facta in iudicio cum viro adbibitis debitis ſolemnitatibus illam obligat num. 12.

Dotalia pacta alterari non poſſunt niſi duobus concurrentibus viz. conſenſus mulieris, & eius vtilitas num. 13. *quod declaratur num* 14.

Maritus non poteſt ex interuallo adere pactum in acquiſitione facta per vxorem in eiuſdem præiuditium num. 15.

Maritus

Maritus, & vxor vendentes ſimul rem per dotem hypothecatam cenſetur maritus principalis contrahens, & vxor poſita ad cantelam num. 16. & 17. quod procedit etiam in obligatione facta per Patrem, & filium ſimul num. 28.

Dotalis rei venditione facta per virum, & vxorem ſimul poteſt vxor redimere rem ipsam venditam num. 21. non obſtante iuramento num. 21. 22.

Iuramentum non conualidat contractum nullum nu. 23.

Vxor vbi pro dote cauta eſt in alÿs mariti bonis non poteſt venire contra venditorem, seù promiſſionem factam num. 24. & 25.

Pratium ſolutum matri, & filio, ſiuè nepoti ſimul pro dimidia, ad vtrumq; peruenisse praſumitur num. 26.

Idem procedit in venditione facta ſimul per Patrem, & filium num. 28. dummodo filius non ſtaret ſub protectione patris 29. & è contra num. 3. nn. 29. 30.

Prætium ex venditione facta per virũ, & vxorem ſimul præſumitur perueniſſe ad virum tantum, alio non docto. Cap. CLIII.

HVC etiã pertinet, ſcire an facta venditione fundi ſiuè alterius rei dotalis per maritum, & vxorem ſimul vel ea pignori data, recepto pretio illud pro dimidia ad vtrumq; perueniſſe ſit præſumendum; Vel potius virum tantum illud recepiſſe, & pro
1 dimidia parte vtrumq; recepiſſe reſpondit
Bartol. in cons. 124. punctus quaſtionis talis eſt, et tradit Bald. in l. mater numer. 11. C. de rei vendic. Caſtren. cons. 360. lib. pr. et cons. 362. nn. 3. lib. 2. Curt. sen. cons. 53. num. 3. vers. pro qua parte, & Natta cons. 30. num. pr.

Cum enim ambo faſsi ſint recepiſſe prætium, di-
midiam partem vnumquemq; recepiſſe dicen
2 dum videtur, quia copula, & æqualiter diuidit
l. reos §. cum in tabulis ff. de duobus reis, Niſi
ex probabilibus coniecturis aliud actum
probare poſsit *Curt. Sen. conſ. 53. & Boer. decis. 23. num. 10. cum ſeq.*

Et ſicuti ſi aliquid eis dari ſtipulauerint vxor, &
3 maritus vxori pro dimidia acquiritur, vt
notat *Bald. in l. ſi vxor ſub num. 6. verſ. item ſi & ſtipulator C. de condit. incertis Oláſt. decis. 140. num. 6. quos ſequitur Carpan. ad ſtatutum 269. nu. 31. lib. pr.* Ità pari ratione dimidiam prætij partem recepiſſe vxorem dicendum eſt ſi ambo ſimul prætium recepiſſe faſsi ſunt.

4 Communior tamen, & verior de ÆQVITATE, eſt contraria ſententia, quod ſcilicet
totum pretium præſumatur ad maritum perueniſſe; Quia ſicuti dos conſtante matrimo-
5 nio pertinet ad maritum pro oneribus matrimonij *l. dote ancillam C. de rei vend. & l. pro oneribus C. de iure dotis* Ita vxor videtur animo intercedendi pro marito interueniſſe, nec poſ-
ſit pro dote aliquem facere contractum;
maximè cum dos conſtante matrimonio non
6 poſsit vxori reſtitui niſi in certis caſibus *l. manens §. manente ff. de iure dot. & l. quamvis ff. sol. matr.* Vnde ſi vir, & vxor in eodem inſtrumento ſe obligant, vxor non tenetur, niſi
7 quatenus probetur verſum in eius vtilitatem
dicta auth. ſi qua mulier C. ad Velleian. et ibi Salic. num. 8., et ita ſensit specul. tit. de oblig. et ſolut. §. ante omnia num. 9. verſ. sed pone Bald. in dict. auth. ſi qua mulier num. 6. et ibi Caſtr. num. 3. vers. sed quæritur an ſtetur Imol. in l. modeſtinus in fine ff. de solut. Vbi hanc opinionem eſſe veriorem & habere AEQVITATEM ſcribit, prout hoc idem affirmat *in cap. cum contingat nu. 24. vers. sed iuxta prædicta de iure iur.*

Quam ſententiam ſequitur *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 22. per totum præſertim num. 5. quam etiam amplectitur Card. Mant. tr. de tacit. et ambig. lib. 3. tit. 10. num. 44.* Ea preſertim ratione, quia, vt docet experientia maritus, videtur, pretium accepiſſe cuius voluntati
8 mulier non poteſt reſiſtere, & ideò non tene-
tur dimidiã partem dicti pretij in dotẽ compenſare *poſt Rom. in d. l. cum dotem §. transgrediamur num. 17. ff. sol. matrim. B. l. Nouell. tr. de dote part. 7. priuil. num. 15. vers. duodecimo Fabia. de monte tr. de empt. et vendit. qu. 3. princip. num. 64. cum seq; Bologn. cons. 45. num. 4. et seq.*, & ita iudicatum bis fuiſſe in Sacro Conſilio teſtatur *Afflict. decis. 209. Boer. decis. 23. num. 6. cum seq;* Quam concluſ. ſequitur etiam *Natta cons. 52. num. 6. cum seq. Crauet cons. 91. num. 11. vers. decimo*, Vbi communiſsimam hanc eſſe ſententiam ſcribit, & quod temerarium eſſet ab ea diſcedere.

Hanc eandem ſententiam comprobat *Rolan. cons. 64. lib. pr. Osasc. decis. 43. nu. 5. et Gabriel. cons. 58. num. pr. cum ſeq; lib. pr. Tiraquel. tr. de retrlinager. §. 31. glos. pr. num. 5. cum seq. Ronchegal. in l. eandem d num. 55. vsq; ad num. 61. de duobus reis Carpan. ad d. ſtat. 269. num. 32. lib. pr. quos sequitur Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 498.*
9 *num. 2.* Vbi ſequenti nu. reſpondit ad contraria, etiam reſpectu iuramenti per mulierem præſtiti in actu confeſsionis; Quia ex confeſſione ſimplici iurata mulieris, non præſumitur aliquam partem pecuniæ ad mulierem
10 perueniſſe, Niſi probetur realis, & manifeſta verſio in eius vtilitatem; Quaſi hoc iuramentum non ſit promiſſorium, ſed acceſſoriũ
11 cui non ſtatur vbi lex determinat de vero actu
probando *Bald. in d. auth. ſi qua mulier num. pr. de quare Coſtæ tr. de port. rata qu. 126. num. 16. cum ſeq;*

Niſi fortè confeſsio mulieris cum viro facta eſſet in iuditio, cum debitis ſolemnitatibus viz.
12 dum affirmaſſet pecunias fuiſſe conuerſas in eius vtilitatem vt ſubijcit *Bald. loco rel. & ibi Salicet. num 6. in fine Ronchegal. loco cit. num. 58. verſ. niſi fortè id actum ſit, & Tiraquel. cit. §. 31. gloſ. pr. num. 5. Menoch. all. præſum 22. num. 9. lib.*

lib. 3. quos ſequitur Gratian. cit. cap. 498. num. 8.
Duo etenim copulatiuè requiruntur, vt pacta
dotalia alterari poſsint mulieris ſcilicet con-
13 ſenſus, Et eius vtilitas *Socin. iun. conſ. 118. nu.*
11. lib. 3. Handed. conſ. 14. num. 53. conſ. 41. num.
26. lib. pr. Paſcal. de viribus patriæ poteſt. par. 2.
cap. 6. num. 15. Nec ſatis eſt pactum tale eſſe
quod ex eo poſsit melior, vel deterior fieri
mulieris conditio, cum opus ſit quod ex
14 euentu cum effectu concurrat eius vtilitas
certa *Natta conſ. 37. Polid. Ripa, obſeruatione*
119. Gratian. dict. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 435.
num. 39. & 40. Paſcal. de patr. poteſt. cit. cap. 6.
num. 16. quos ſequitur Giurba ad Statut. Meſſanæ
cap. 14. gloſ. 3. par. pr. nu. 3. in fine, vbi etiam
tradit non poſſe maritum ex interuallo adde-
re pactum acquiſitioni factæ nomine vxoris
15 in eiuſdem præiuditium poſt *Gamam deciſ. 178*
nu. 8. & Sen. Bellon. tr. de his quæ in contin. fiunt
cap. 54. num. 16. lib. primo.
Prætereà quando maritus, & vxor vendunt rem
mariti pro dote hypothecata dicitur maritus
16 principaliter contrahere, & mulier poſita ad
17 cautelam, Quia is dicitur principaliter con-
trahere, ad quem negotium principaliter
ſpectat, & alij poſiti ad cautelam alterius
contrahentis *l. ſi liqueat, & ibi Bald. & Salic.*
C. de inoff. donat. & notat. Bal. in l. fin. C. de dote
promiſſa, Vbi ſcribit quod ſi pater cum fratre,
aut extraneo promiſerit dotem pro filia pater
dicitur principaliter obligatus, & frater ſiuè
extraneus fideiuſſor poſitus ad cautelam cre-
18 ditoris *Crau. conſ. 37. Natta conſ. 552. num. 2.*
Valaſc. deciſ. 127. num. 6. lib. 2. Cancer. cit. cap.
15. num. 115.; Vndè conſequens eſt vt etiam
pretium ad ipſum principalem tantum per-
ueniſſe dicatur, non ad mulierem acceſſoriam
19 vt probat *Natta cit. conſ. 552. num. pr. circa*
medium; Quæ mulier idcirco fideiuſſorio no-
mine potiùs conſenſiſſe dicitur venditioni;
Et conſequenter ſuæ hypothecæ renunciaſſe
20 potius, quam pretium recepiſſe *tex. in d. auth.*
ſiuè à me C. ad Velle. & in l. vir vxori §. vlt. ff.
eodem tit. Menoch cit. præſumpt. 22. num. 3. lib. 3.
21 facta huiuſmodi alienatione rei dotalis per
virum, & vxorem, poſſe vxorem redimere rem
21 dotalem ſtatuit *Tex. in l. ſi prædium, & ibi Bar.*
& Bal. C. de iure dotium, & in l. qui ſuperſtitis in
fin. ff. de acquir. hæreditate Surd. de alim. tit. 8.
priuil. 36. num. pr. Tuſcus litt. D. concluſ. 759. nu.
22 *25.* Etiam non obſtante iuramento, vt ſubijcit
Tuſcus *cit. concluſ. 759. num. 2.* Quando ſolu-
to matrimonio agit mulier, *Giurba ad Stat. Meſ-*
ſanæ cit. cap. 14. glos. 3. par. pr. num. 9. & 10.,
Ea ratione quod vbi contractus mulieris, &
23 obligatio ipſo iure nulla eſt de iure cõmuni,
nihil operatur iuramentũ *l. non dubiũ in fin. C. de*
legibus Seraf. priuil. iur. 65. n. 11. Caph. conſ. 312. n.
106. & conſ. 406. num. 30. Surd. de alim. tit. 8.
priuil. 36. num. 3. Rimin. iun. conſ. 467. num. 6.
& conſ. 239. nu. 70.; Niſi in alijs mariti bonis
24 ſecuta ſit mulier *Affl. deciſ. 336. Alba conſ. 4.*
num. 30. Tuſcus d. concl. 759. num. 4. Polid. Ripa
obſeru. 385. num. 7. Quia tunc mulieris aliena-
25 tiò iuramento firmatur *Affl. decis. 311. num. 4.*
& ib. Vrſil. num. 4. & Franch. cit. decis. 84. &
decis. 477. Rol. cons. 70. num 24. lib. 2. Marta in
l. pr. qu.:o. num. 10. ff. sol. matr. Viuius deciſ.
133. num. 2. quos ſequitur Giurba ad Stat. d. cap.
14. glos. 3. num. 11. part. pr.
Si vero mulier ſimul cum filio vel nepote inſoli-
dum alienaſſet proprietatem, tunc præſume-
26 retur pecuniam perueniſse pro dimidia ad
vtrumq; Cum tunc ceſſaret reuerentialis me-
tus, qui conſideratur in viro idẽ procederet ſi
bona vendita eſsent communia inter virum
27 & vxorem vel in nuptialibus pactis expræſsè
ita fuiſſet conuentum vt diſertè ſcribit *Menoch.*
cit. præſump. 22. num. 6. & 11. lib. 3. de præſum-
tionibus.
Idem dicitur ſi filius cum patre ſimul contraxit
vel ſe obligauit alicui pro pecunia recepta,
28 quia præſumitur pro medietate ad quemli-
bet perueniſſe pecunias, ſiuè merces quamuis
creditor vtrumq; in ſolidũ habeat obligatos
l. reos §. cum in tabulis ff. de duobus reis Alex., &
cæteri in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur ff. sol.
matrim. & probat Apicella tr. de ceſſione bonorum
tit. 4. ſub num. 40. vers. ſi enim pater litt. O.; Si
tamen filius ſtatet ſub protectione patris,
præſumitur totam pecuniam perueniſſe ad
29 patrem, niſi contrarium appareret ex ſolu-
tione facta alteri ipſorum tantum; Et è contra
ſi pater ſtaret ſub protectione filij, & non
apparet cur præcisè ſoluta fuiſſet pecunia,
ſed ambo confeſsionem fecisſent; tũc ad filiũ
30 adminiſtrantem totam pecuniam perueniſse
præſumendum eſt *Boer. decis. 23. nu. 10. Stracha*
tr. de decretoribus num. 10. fol. 97. & Apicella
loco rel. litt. P. vbi hanc ſententiam potius de
AEQVITATE eſſe quam de rigore tradit.

SVMMARIA.

Codicilli dicuntur vna, & eadem diſpoſitio cum teſta-
mento num. 1. ac eodem tempore facti finguntur n. 2.
Teſtes in teſtamentis maſculi eſſe debent, & omni ex-
ceptione maiores num. 3.
Mulieres dicuntur teſtes inhabiles etiam in Codicillis
num. 4. contrarium verius num. 9. 11. ac 12.
Teſtes in teſtamentis adhibetur, tam ad probandum,
quam ad eſcludendum fraudes, & falſitates num. 5.
Mulieres dicuntur corruptibiles incoſtantes num. 6.
Scuttæ ſententia aduerſus mulieres num. 7.
Propertij ſententia contra mulieres num. 8.
Teſtes quinq; tantum in Codicillis requiruntur in te-
ſtamentis vero ſeptem num. 10.
Teſtamenta maius præiuditium continent, quam codi-
cilli num. 13.
Codicillis non poteſt fieri hæredis inſtitutio, ſed tantum
legata, vel eorum declaratio num. 14.
In codicillis poteſt relinqui hæreditas per fideicommiſ-
ſum num. 14.
Gloſa habetur loco textus, quando ille non reperitur
num.

numer. 15. *limitatur numer.* 16., *&* 17.
Teſtes in codicillis eſſe debent puberes num. 18.
Teſtium numerus in teſtamentis requiritur pro forma num. 20. *&* 25.
Forma dat eſſe rei num. 21.
Impubes quidquid agit, aut vidit ignorat num. 22.
Teſtes in codicillis liberi non ſerui eſſe debent num. 23.
Teſtium inhabilitas detecta poſt conditum teſtamentum non annullat teſtamentum, ſed tantum ſi ea erat notoria num. 24. *retro allegatur num.* 28.
Forma adimplenda omnino eſt num. 26.
Forma adimpleta dicitur vbi quis fecit, quod in ſe eſt in his quæ pendent à poteſtate facientis num. 27.
Teſtis deffectus ſiuè inhabilitas in contractibus non ſuppletur per ſufficientiam annorum num. 29.
Teſtamentorum conſeruatione maximus conceditur fauor num. 30.
Teſtis habilis dicitur in vlt. voluntatibus etiam ſi ei aliquid legatum fuerit num. 31.
Teſtis habilis non dicitur in teſtamento ſi eſt Pater, aut frater ſiuè Patruus hæredis inſtituti num. 32.
Teſtis habilis non dicitur furioſus, aut mutus in teſtamentis num. 33.
Teſtes vltimis voluntatibus præſentes in eodem loco cum teſtatore eſſe debent num. 34.
Teſtes teſtamentarij audire debent diſpoſita a teſtatore num. 35. *&* 37.
Teſtes teſtamentarij rogati eſſe debent num. 38. *& rogitus per Tabellionem ſcribendus nu.* 39. *ampliatur hoc procedere etiam in cauſa pia num.* 40. *contra per Gomezium num.* 41.
Mulier dicitur teſtis habilis in teſtamentis tempore peſtis in ſubſidium num. 42. *&* 43.

Mulier an teſtis habilis ſit in codicillis
Cap. CLIV.

1 Ex reſponſo Iuliani I.C. *in l.* 2. *§. codicillorum ff. de iure codicillorum* conſtat teſtamentum, & codicillos cenſeri eſſe vnam, *& eandem diſpoſitionem*, cum contenta in codicillis, habeantur ac ſi in teſtamento omnia ſcripta eſſent, & eodem tempore facta reputantur teſtamentum ac codi-
2 cilli; Cum vtriuſq; effectus conferatur poſt tempus mortis teſtatoris ſecundum *Cy. in l.* 2. *C. de teſtam. Natta conſ.* 483. *num.* 18. *&* 19. *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.* 6. *tit.* 4. *ſub nu.* 7. *verſ. planè diſpoſitio quos ſequitur Gratian. lib.* 5. *diſcept. forens. cap.* 571. *nu.* 26.; Cum igitur in teſtamentis teſtes tantum maſculi, & omni
3 quidem exceptione maiores eſſe poſsint, non fœminæ *tex. eſt in l. qui teſtamento §. eum qui lege ff. de teſtam. & in §. teſtes autem inſtit. de teſtamentis ample Decius conſ.* 105. *ſub num.* 4. *verſ. & conſiderandam eſt ac num.* 5. *Plotus conſ.* 17. *numer.* 69. *& in l. ſi quando num.* 792. *cum ſeq; plur. vſq; ad num.* 806. ſequitur, dicendum mulieres eſſe
4 teſtes inhabiles etiam in codicillis, Cum cenſeantur vna, & eadem diſpoſitio cum teſtamento.

Huius concluſionis rationem eam eſſe deducunt ſcribentes, quod cum tota teſtantis diſpoſitio ex teſtium fide dependeat, & probetur, & tales teſtes adhibeantur in teſtamentis, non ſolum ad probandum veritatem, ſed etiam ad
5 excludendam fraudem, & falſitatem *l. fin. C. de fideicomiſs. & §. fin. inſtit. eodem tit.* fœmina vero dicatur corruptibilis incõſtans multaq;
6 pariatur diſcrimina iuxtà illud Senecę in Hyppolito, Sed Dux malorum fæmina, & ſcelerũ artifex, & ſcribit Propertius lib. 2.

Non ſic incerto mutantur flumine ſyrtes
Nec folia hyberno tam tremefacta noto
8 *Quam cito fæminea non conſtat fœdus in ira.*

Propterea attenta hac inconſtantia fæminarum prohibita in teſtamentis eſſe teſtem fæminam tenet *gloſ. in d. l. qui teſtam. §. eum qui facit ratio tex. in l. lex quæ tutores C. de adminiſtr. tut. Dec. in cap.* 3. *de teſtibus, & in l.* 2. *de reg. iur. Alex. conſ.* 70. *lib.* 2.*; Couarr. in cap. cum eſſes de teſtam. num.* 14. *verſ. in quantum teſtes.*

AEQVIOR, & verior tamen videtur contraria ſententia vt viz. fæminę quæ in teſtamentis
9 teſtes inhabiles ſunt; nihilominus habiles teſtes dicantur in codicillis, vt exponit eadẽ *Gloſ. in dicta l. qui teſtamento §. eum qui verbo non poterit ff. de teſtam.* Quam ſententiam, etiam tenet *gloſ. in l. fin. verbo quinq; teſtes C. de codicillis*, Vbi habetur quod cum fæminæ prohibeantur tantum à legibus, vt ſint teſtes in teſtamentis, Idcircò prohibitæ non cenſentur, vt teſtes eſſe poſsint in codicillis.

Hanc ſententiam ſequitur Rolandinus *paſſeger. tr. de codicillis tit. in quibus defferant, & conueniant teſtamenta, & codicilli num.* 12. *fol.* 199. *tom.* 8.
10 *tract.* Vbi præſertim tradit hanc differentiam, quod in teſtamentis ſeptem requiruntur teſtes, & quidem maſculi, in codicillis, vero tantum quinq; inter quos fæminæ etiam admittuntur; Hoc idem probat Socin. *tr. fallent.*
11 *reg.* 419. Vbi multos tradit caſus in quibus mulier poteſt eſse teſtis.

Prout ante eum idem affirmauit *Decius in l. fæminæ num.* 26. *ff. de reg. iur.* Vbi ad contraria reſpondet, & præſertim diſtinguit inter ſolemnitates neceſſarias requiſitas in teſtamento, & alias, quæ tantum ſunt adhibendæ in codi-
12 cillis poſt *Aretin. in d. l. qui teſtamento §. eum qui verbo mulier ff. de teſtam.*; Quam ſententiam amplectitur *Menochia de ſucceſſ. creat. §.* 12. *num.* 12. *& Burgos de Paz in l.* 3. *Tauri num.* 97.

Cuius concluſionis rationem afferunt, quia
13 in teſtamentis agitur de maiori præiuditio, nẽpè de hæredis inſtitutione, vel de exhæreditatione, & ſic merito ſuſpitio, quæ de inconſtantia mulieris timetur ceſsat in codicilis
14 in quibus de re non maximi præiuditij, ſed de declarandis legatis, vel exoneranda conſcientia defuncti tantum agitur, & hanc concluſionem ſequitur Spinus à Caccrea *tr. de teſtam.*

tit. de codicillis gloſ. 32. princip. num. 36. & 37.
Qui auctor licet deinde hoc cogitandum relinquat, verſ. ſed licet, & verſ. deinde fuit ac verſ. quare ergò; Eo ſub prætextu, quod etiam in codicillis multoties agitur de re magni præiuditij, & ponderis, cum hæreditas poſsit per fideicommiſſum relinqui in codicillis, & hæres declarari, & magna legata præſtari, quæ omnia & ſimilia ſunt magni momenti; Attamen cũ citatæ binæ gloſæ hanc ſententiam expræſsè decidant; ſuperfluum eſt de hoc hæſitare cum
15 gloſ. habeatur loco Textus, quando ille non reperitur, & præfertur omnibus alijs auctoritatibus, ac etiam communi Doctorum opinioni Imol. in l. p. ff. de vulg. & pupill. Bal. in l. cum hæreditas in fine C. de iuſt. & iure Felin. in cap. pr.
16 verſ. ſecundo limita de conſtitut. Niſi tamen opinio contra gloſam melioribus rationibus eſſet fundata, vt exponit Abb. in cap. capellanus de ferijs Affl. deciſ. 384. n. 3. vbi ſcribit ſi cum gloſa
17 concurrant tres Doctores, tunc ea opinio omnibus præferri debet Gratus conſ. 752. num. 21. cum ſeq. lib. 2. Monald. conſ. 154. num. 47. lib. 2.
In quo tamen teſtamento, & codicillis teſtes eſſe debent puberes, alias teſtamentũ, ſiue codi-
18 cillum debita ſolemnitate careret; Quia ſublata perſona inpuberis vti teſtis inhabilis; Tunc rationẽ defectus numeri teſtiũ invalidũ
19 cenſeretur teſtamentũ ſiuè codicilli Angel. cõſ. 128. & Decius cit. conſ. 105. n. 5. vrs. & ad hoc ſpecialiter facit quos ſequitur Plottus all. conſ. 17. nu.
20 70. Cùm pro forma validitatis teſtamenti, requiratur certus teſtium numerus, & talis qualitatis, vt impuberes non ſint, & forma det
21 eſſe rei cum ea omiſſa deſinat res ſuũ habere effectum l. Iulian. §. ſed, & ſi ff. ad exhibendum gloſ. in l. nemo poteſt ff. de leg. p. impubes enim
22 non intelligit quid agit, & quod vidit ignorat arg. l. pupillus ſi ſori ff. acquir. hæred. & l. poenit C. de iure deliber. Spina d. tr. de teſtam. tit. de teſtibus cit. gloſ. 31. num. 17.
Qui teſtes etiam liberi non ſerui eſſe debent
23 l. p. C. de teſtamentis & l. quoniam liberi C. de teſtibus, Quod etiam procedere in teſtamentis ad pias cauſas tradunt ſcrib. in cap. relatum, & in cap. cum eſſes de teſtamẽtis Menchia de ſucceſs. creat. §. 12. num. 64.
Valet tamen teſtamentum ſi teſtium inhabilitas fuit detecta poſt conditum teſtamentũ ſi ea nõ
24 erat notoria ante teſtamẽtum ipſum, vt probat Iaſ. in l. barbarius nu. 45. & in l. p C. de teſtam. Ratio eſt quia licet pro forma requiratur,
25 quod teſtes ſint liberi l. hac conſultiſs. C. de teſtam. & l. qui teſtamento §. ſeruus ff. eodem, quæ
26 ſemper idcirco in omnibus eſt adimplẽda l. cũ qui §. ſi prætor ff. de tranſactionibus & l. ſi vnus C. de teſtamentis, Nihilominus quando quis facit, quod in ſe eſt, vt talis forma adimpleatur, in his quæ pendẽt à poteſtate actũ facientis tali caſu ſufficit, quod quis faciat quod in ſe eſt,
27 vt videatur adimpleta l. qua ſub conditione §. quoties ff. de cõdit. & demõſtr. l. fin. ff. de cõdit. inſer.
latè Spina d. tr. de teſtam. tit. de teſtib. glo. 31. n. 1. & 8. Vbi ſeq. nu. tradit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates; Dum in vltimis voluntatibus in quibus plures interuenerunt teſtes licet aliquis reperiatur, exin-
28 de pati aliquem defectum; Tamen poteſt is ſuppleri per aliorum probitatẽ; Secus in con-
29 tractibus in quibus duo tantum teſtes ſufficiunt: Quia defectus, & inhabilitas vnius non ſuppletur per alterius capacitatem; Præ-
30 ſertim cum maximus ſit fauor in conſeruandis teſtamentis Iaſ. in l. dictantibus col. 2. C. de teſtamentis.
Habilis nihilominus dicitur teſtis etiam ſi ei in teſtamento, vel codicillis aliquid fuerit lega-
31 tum, vt cauetur in §. legatarijs inſtit. de legatis, et in ſpeciè probat Orian. in cap. quoniam contra cap. 8. de teſtium depoſitione n. 67. verſ. Quaero vlterius de probationibus quem ſequitur Carpan. ad ſtat. 319. num. 62. lib. pr. Menoch. de arbitr. caſu 106. num. 14.
Quãuis habilis non diceretur teſtis etiam in codicillis, vbi eſſet Pater ſiue frater, aut auun-
32 culus, ipſius hæredis inſtituti, vt poſt alios ſcribit Dec. cit. conſ. 105. ſub nu. 5. verſ. et ad hoc ſpetialiter, facit Plotus vel. conſ. 17. nu. 69. verſ., et ità in ſpeciè, et numer. 70. Quemadmodum
33 habiles neq; etiam eſſent teſtes furioſi, vel muti, ſurdiuè, aut cæci l. qui teſtamento §. furioſus, de teſtam. et §. teſtes autem inſtitut. eodem tit. Menchia, de ſucceſs. creat. cit. §. 12. numer. 24. cum ſeq; Spina cit. gloſ. 31. num. 19.
Qui teſtes præſentes eſſe debent, & in conſpectu ipſius teſtatoris ſiue condicillantis, in tantum quod ſi eſſent in alio loco, vbi (& ſi teſtatorẽ
34 non viderent) audiebant tamen omnia, quæ loquebantur Adhùc eorum teſtimonium non releuaret quamuis notam haberent vocem eiuſdem teſtatoris ita tradunt Bald. Salicet. Iaſ. & cæteri in l. ſi non per ſpecialẽ C. de teſtam. & eſt communis opinio de qua Corn. conſ. 18. num. 4. lib. 2. Dec. conſ. 354. num. p. Paris conſ. 33. fol. p. lib. 2. Spina dicta gloſ. 31. nu. 21. Vbi etiam ampliat debere legi per Notarium diſpoſita per teſta-
35 torem in teſtamento nuncupatiuo ad claram inteligẽtiam teſtium, Niſi ea omnia ad eorum præſentiam dictauerit ipſemet teſtator ſcri-
36 bente notario, Quamuis cõſulat idem auctor num. 22. Vt etiam eo caſu ad tollendas ſuſpi-
37 tiones, Denuo legantur per Tabellionem diſpoſita ab ipſo teſtatore iuxtà doctrinam Cornei in conſ. 118. lib. 3. Menchia de ſucceſs. creat. §. 13. requiſito 10. num. 36. cum ſeq.
Cæterum quod teſtes, tàm in teſtamentis, quàm in codicillis debeant eſſe rogati, adhoc, vt
38 valeat actus teſtamenti, ſiuè codicillorum, eſt apertus tex. in l. hæredes palam §. in teſtamentis ff. de teſtamentis, & in l. hac conſultiſs. C. eodem tit. §. fin. inſtit. eodem tit. & Auth. rogati C. de teſtibus
39 Qui rogitus eſt per Tabellionem ſcribendus ſpecul. tit. de teſtibus §. pr. in fin. ſcrib. in l. Diuus de teſtam. milit. Quod etiam procedere in cauſa
40 pia

40 pia habetur *in cap. cum eſſes vbi ſcrib. & in cap. relatum de teſtam.* de qua materia ample *Gratia. lib. 4. diſcept. for. cap. 605. nu. 20. & 22.* Et hanc eſſe communem concluſionem probat *Spinus dicto tr. de teſtam. gloſ. 31. num. 29. cum duobus ſeq.* quidquid in contrariũ affirmauerit Gomez
41 ibi citatus, Hoc idem probat *Luc. de Pena in l. 2. num. 3. C. de conuen. Fiſci debit. lib. 10.* Amplius licet *Alex. cons. 70. lib. 2. & Ripa tr. de peſte vers. 2. quaero an mulier fol. 4.* tradant mulierem non eſſe idoneum teſtem in teſtamen-
42 tis etiam tempore peſtis; Tamen, vbi alij teſtes reperti non fuerint in ſubſidiũ eas ha-
43 biles eſſe probat *Ias. in l. fin. col. 3. C. de teſtam. quem ſequitur Rubens Alex. cons. 155. num. 2. & Coſta remed. ſubſid. 70. num. 18.*

SVMMARIA.

Solutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio num. 1. limitatur Fiſci fauore num 2. contrar. nu. 5.

Solutiones quae fieri debent Fiſco fienda ſunt in loco deſtinato num. 3.

Soluens Officiali Fiſci non ſeruata ſolemnitate ſibi imputetur num. 4.

Fiſcus tenetur prius conuenire Officialem qui exegit antequam moleſtet ſoluente non adhibitis ſolemnitatibus nu. 5. & 6.

Solemnitates quae adhibendae ſunt in ſolutionibus Fiſci faciendis mediantibus Officialibus nu. 7. et 8. limit. declarat num. 11, Tamen in debitis, qui deſcriptis non ſunt in libris Reg. Cam. ſed tantum per ſoluunt.

Forma qua ſoluuntur pecunia Fiſco Reg. in Mediolani Dominio num. 10.

Solutione facta Officialibus ſuis ratione contractus probari poteſt per Teſtes, vel per ſcripturam priuatam num. 12.

Exceptio non numeratae pecuniae opponi non poteſt per Fiſcum eius debitori qui ſoluit ſeritè, & rectè ſolu.t num. 13.

Exactor publicus moderatus, & benignus eſſe debet num. 14. 15. & 20.

Diligentia non ambicioſa differt ab inſolentia inuidioſa num. 26.

Inſolens dicitur Superbus fatuus num. 17.

Inſolencia dicitur prauus vſus quaſi contra ſolitum, & debitum naturae curſum num. 18.

Populus leniendus eſt verbis clementibus, & ſic ſeruit, Duris vero exaſperatur ſepeq; rebellat num. 19.

Fiſcus illaeſus manere debet num. 21.

Iracundus nullo modo eſſe debet Iudex num. 23. & 29.

Ira in ſinu ſtulti requieſcit num. 24.

D. Gregorij ſententia circa Iudices iracundos nu. 25. & 27.

Quae ad indagationem facilis eſt, erit ad peccatum procliuior num. 28.

Animus perturbatus, & incitatus, nec cohibere ſe poteſt, nec quo loco vult iuxta Ciceronem num. 30.

Ira moderata interdum laudatur num. 31.

Iraſcimini ſed nollite peccare ex Diu. Paulo num. 32.

Ira melior eſt riſu quia per triſticiam vultus corrigitur animus delinquentis.

Ira immoderata dicitur potius furor num. 34.

D. Auguſtini ſententia de Theodoſio Imperatore 35. & 36.

Homo ex Ira fit extra corpus ſuum num. 37.

Iracundia minuit dies, & ante tempus ſenectutem inducit, ac amicis priuat num. 38.

Superbia regnat his temporibus num. 39.

Totila in Diuinis Immaniſſimus num. 40.

Bella non tàm ferro, quàm clementia feliciter geruntur num. 41.

Nihil difficilius eſt quam bene imperare num. 42.

Principes quomodò decipiantur num. 42. & 43.

Imperatores Arcadius, et Honorius vmbram dumtaxat tanti nominis ſuſtinebant num. 44.

Reſtitutio Ducatus Mantuani, et Monteisferrati, ac dictionis Rhetlorum num. 45.

Ius ſi violandum eſt regnandi gratia violandum nu. 46.

Ius in armis num. 47. Baiazetis exemplum nu. 49.

Omnia fortium virorum eſſe profitebant Galli nu. 48.

Fidem inconcuſſe ſeruauit Romanus Populus nu. 50. de quo plura narrantur exempla num. etiam 51. et 52.

Ioannis Gallorum Regis exemplum in fide obſeruanda num. 53.

Franchi antiqui cum mendaces eſſent periurium ſermones genus non criminis eſſe arbitrabantur nu. 53.

Defficere à promiſſionibus iuratis cum num. 54.

Imperatoris Anthemij reſponſo notanda ad B. Epifanium pro Pace danda Ricimiro genero num. 55.

Hoſtem inteſtinum amici ſpecie ſuſtinere non debemus num. 56.

Princeps, cauere debent ab ambitione dominandi n. 59.

Ambitio dominandi capit quod alienum eſt, nec vlla ucceſſione ſatiatur num. 60.

Conſultius eſt tueri quae quis habet quam extendere num. 61.

Magnus vt ſis, modicus eſto, Quia ſtare poterit, qui tandem deſinit velle ſcandere num. 62.

Imperium ſecurum, non magnitudo, ſed Iuſticia facit num. 63.

Proſpere res, mutationis proxime, & obnoxie eſſe ſolent num. 64.

Fortuna lubrica eſt, nec in vita teneri poteſt, vt Alex. magno dixerunt ſcitae num. 65.

Fortuna ſine ped.bus eſſe dicitur num. 66.

Senecae ſententia notanda circa eos qui ius dominandi deſiderant num. 67.

Imperare ſibi maximum Imperium eſt num. 68.

Fiſcus agere priùs debet aduerſus eius officialem, qui exegit à debitore, antequam debitorem moleſtet ſi, in libris Fiſci non fuit deſcripta ſolutio debiti. Cap. CLV.

1 QVAMVIS tritum ſit ſolutione eius, quod debetur tolli omnem obligationem caſus eſt *in l. ſi pupillus ff. ad l. falcid. & §. p. inſtit. quibus modis tollitur oblig. Feder. Scottus in repet. l. 2. num. 28. ff. ſi*

cert. pitat. Surd. conſ. 385. num. p. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 675. num. 36. quoi retulimus supra in cap. 88. num. 4. lib. pr.

Nihilominus ſpeciali hoc vtitur priuilegio Fiſ-
2 cus, quod ſi eius officialis exegerit debitum
& confeſsionem receptionis fecerit debitori
Vbi talis exactio non repetitur ad notata
in libris Fiſci, non dicitur ſublata obligatio
debitoris, qui iterum poteſt conueniri per
Fiſcum *Tex. eſt in l. omnes* §. *ad hac C. di quadrien. praſcripi. & in l. 2. C. de conuent. Fiſci deb. lib. 10. & scribit Peregr. de iure Fiſci lib. 6. tit. 3. num. 3.*

Ratio eſt quia ſolutiones, quæ Fiſco fieri de-
3 bent mediante perſona eius officialium, fien-
dæ ſunt in loco deſtinato, vt in Theſauraria, &
vnico contenxtu in libris adnotari debent;
Quod ſi debitor, ſoluit non eo modo quo de-
4 debuit, ſibi imputet vt declarat *gloe. ibidem in l. 2. C. de conuent. Fiſci debit. verbo rationibus per l. placuit c. de solut. fund. patrim. lib. 11. et in auth. de rebus Eccles. non alienandis* §. *Ementibus, ac auth. de collat.* §. *Iubemus.*

De AEQVITATE tamen ſi debitor, qui
5 ſoluit habet receprionem officialis ei ſuccuri-
tur, vt prius teneatur Fiſcus conuenire offitia-
lem qui exegit ſi ſoluendo eſt, & in ſubſidium
6 tantum ipſum debitorem moleſtare, qui eo
caſu idcitco bis ſoluere teneretur vt declarat
Tix. in eadem l. 2. C. de conuen. Fiſci debit. lib. 11. et tradit Peregr. tr. de iure Fiſci lib. 6. tit. 7. ſub num. 20. verſ. qui tamen textus.

Quomodo autem fieri debeant ſcripturæ de
7 ſolutione Fiſcalis pecuniæ docet *Luc. de Penna in eadem l. 2. in princip. C. de conuent. Fiſ. debit.*
Vbi inquit quod tres fieri debent ſcripturæ;
Prima enim ponitur in libro rationum, & hic
vocatur liber de ſuſceptis §. *cogens in auth. de mand. Princip.*; Secunda eſt apocha quam fa-
cit officialis, de his quæ recepit, quæ debet
8 ſub notari ſubſcriptione rabellionis *vt d. l. 2. & l. p. C. de apoc. pub. lib.* 10. Tertia eſt liber, qui
dicitur apodixiarius in quo regiſtrantur apo-
chæ, ſeu apodixæ de qua loquitur *l. 2. C. de diſcuſſor. lib.* 11.

Quam formã ſeruari in Regia Theſauraria huius
Mediolani Dominij conſtat, dum ſolutiones
quæ ritè, & rectè fiunt primo regiſtantur in
libro Capſerij, qui dicitur liber rationum.
9 Secundò, eodem tempore deſcribuntur in
libro contraſcriptoris; mox dantur ſoluen-
tibus receptiones, quas cartulinas noncupant
ſubſcriptas manu Regij Teſaurarij; Adeo
quod ſi in libris rationum parcella ſoluta de-
ſcripta non eſt, iterum moleſtari poteſt debi-
tor non obſtante receptione ab exactore con-
ſcripta, cum tunc Fiſci pecuniam in propriam
10 vtilitatem conuertiſſe dicatur is exactor *Lucas de Pinna cit. loco ſub num. pr. verſ. ſed exactor.*

Hæc tamen concluſio procedit in debitoribus
zelaris, & ad notatis in Camera pro debito-
11 ribus, Secus in contrahentibus, qui adhuc non
ſunt deſcripti pro debitoribus, quia tunc, &
contractum, & ſolutionem probare poſſunt
12 per teſtes, ac per priuatam ſcripturam *l. & ſi inſtrumenta vbi Bartol. C. de fide inſtrumentorum Peregr. cit. tit. 7. ſub nu. 20. verſ. intellige*, Facta
autem cautione vt ſupra ſiuè aptatis libris, in
tantum tutus dicitur debitor, vt ſibi opponi
non poſsit exceptio non numeratæ pecuniæ;
13 Et ſic in hoc dicitur Fiſcus minus priuilegius
priuatis cui competit huiuſmodi exceptio *l. Securitas C. de ſuſcept. & arcbar. & l. omnes* §. *ad hac vbi Bal. & cateri C. de quadr. praſcript., & l. in contractibus* §. *p. C. de non numer. pecun. vt in terminis probat Lucas de Penna in dicta l. 2. nu. 8. C. de conuen. Fiſci debit. Peregr. dicto lib. 6. tit. 4. nu. 10. & cit. tr. 7. num. 20. verſ. intellige in fine.*

Quem exactorem publicum non ſe contumelio-
14 ſum præbere, ſed moderatum, & cum efficatia
benignum, & cum inſtantia humanum eſſe
debere ſcribit *Luc. de Penna loco cit. nu.* 6. Cum
15 blande, & dulciter agere debeat exactor, Exa-
tioq; ſua diſcreta; & lingua mitis exactor eſſe
debeat, vt inquit *D. Gregor. in regiſt. lib. 4. cap. 31. quem refert Lucas de Pinna in dicta l. 2. ſub num. 16. in fine C. de exactor. tributorum.* Quia inter
16 inſolentiam in curioſam, & diligentiam non
ambicioſam multum intereſt *l. ſi bene ff. de vſuris Lucas de Penna in rel. l. 2. num. 6. C. de conuen. Fiſci debitor. & in l. 2. verbo accedat C. de exactor. tribut. libro* 10. vbi num. 2. tradit inſolentem
17 dici ſuperbum, & fatuum importunum mori-
bus non conuenientem, inſolentia vero dici-
tur prauus vſus, quaſi contra ſolitum, & debi-
18 tum naturæ curſum *Io. An. in clem. de offic. ordin. cap. pr. in fin. l. 2. C. de offic. rect. prouinc. quem ſequitur Luc. de Penna in d. l. 2. nu. 6. C. de exact. tributorum.*

Populus verò leniendus eſt verbis clementibus,
19 & ſic ſeruit; Duris vero exaſperatur atq;
ſæpe rebellat, Vt patet, *ſecundo Para ipomenon cap.* 10. Ita quidem, vt per gratiam, vel odium
non exigat aliquem extra quam competit;
20 Deuotos autem paterne tracter, ſeruetq;
illæſos *auth. iusiur. quod praſtatur ab his* §. *& primum*; Et ipſa exigat vigilanter nihil dimi-
nuens circa publicam curam requirere, Ne
forte Fiſcus indè minuatur, & Saluet ei
vndiq; quæ propria ſunt; Sicut enim priuatos
21 at Iuſtitiam, paſſos adiuuamus, Sic & Fiſcum
illæſum manere volumus inquit Imperator in
§. *oportet verſ. & feſtinare in auth. de mandatis principum, & tradit Luc. de Pen. in d. l. 2. num. 17. C. de exactor. tribut. lib.* 10. Vtinam autem
hæc obſeruarentur per exactores tributorum
hac tempeſtate, cum omnia ſummo rigore
22 perfici videantur, non ſine iniuria legum, &
ſubditorum ac ipſiuſmet Principis ab acer-
bitatibus alieniſsimi, Illis tamen parcat Om-
nip. Deus, vt in poſterum clementius agant.

Præterea iudicantem ab ira cauere neceſſe eſt;
23 quia ira iuſtitiam non operatur *cap. ſi ergò iuſtè 11. qu. 3. Vndè ſapien.* 12. Tu autem Domi-
nator virtutis omnia cum tranquillitate iudi-
ces,

Digitized by Google

cet, Ira vero in ſinu ſtulti requieſcit *Eccleſ. 7.*
24 Hinc ait Diuus Gregorius *in paſtor. cap. 40.*
25 Iſ autem quod in alijs eſt ira, in Iudicibus
eſt Superbia, & Saluſtius, Iratus quippe tem-
pore comotionis iuſtum putat eſſe quod facit,
26 Vnde inquit *lib. 5. cap. 7. Qui impetu iræ abſtrac-*
tus feſtinat magis admittit ſcelus, quàm
27 *vindicet, Quia qui ad indignationem facilis eſt,*
28 *erit ad peccatum procliuior Prouerb. 28.*
Cicero idcirco *lib. pr. de officijs* ſcribit *prohibenda*
29 *autem maximè eſt ira in puniendo; Nunquam*
enim iratus qui accedit ad pœnam mediocritatem illã
tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum. Animus
30 autem perturbatus, & Iocitatus nec cohibe-
re ſe poteſt, nec quo loco vult, vt inquit
idem *Cicer. lib. 3. Tuſcul. qq.* Quamuis incendii
31 Ira moderata laudatur, vt inquit Diuus
Io. Chriſoſtumus, *Si ira non fuerit, nec doctrina*
proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcuntur
iuſta ergò ira mater eſt diſciplinæ; Idcirco dici-
32 tur per D. Paulum *iraſcimini, ſed nolite peccare,*
Lucas de Penna in rel. l. 2. nu. 6. C. de exact. tribut.
Vbi etiam tradit meliorem eſſe iram, riſu;
33 quia per triſtitiam vultus; corrigitur animus
delinquentis.
Ira verò immoderata, quæ potiùs furor dicitur,
talia facit committere de quibus poſt multũ
34 ſolet homo dolere *cap. cum apud l. qu. 3. Vt te-*
ſte Luca de Penna loco rel. ſub n. 4. euenit Theo-
doſio, de quo Diuus Auguſtinus *lib. 5. de Ciui-*
tate Dei cap. 26. ſic loquitur, Qui autem fuit eius re-
35 *ligioſa humilitate mirabilius, quando in Theſalo-*
nicenſium grauiſſimum ſcelus, (cum in Epiſcopis
intercedentibus promiſſerit Indulgentiam) tumultu
quorundam, qui ei cohærebant vendicare compulſus
eſt, & Eccleſiaſtica coercitus diſciplina, ſic egit pœni-
tentiam, vt Imperatoriam celſitudinem pro illo
Populus orans, magis fleret videndo proſtratam,
quam peccando timeret iratam, de quo Paulus Dia-
conus ſcribit lib. 11.
Cum apud Mediolanum Miſſarum fruitur. olemnijs,
36 *Eccleſiam vellet intrare; Cumq; Beatus Ambroſius*
pro quodam facinore niſi publicè pœniteret non ad-
miſſuram ſe diceret, & prohibitionem humiliter
pertulit, & ſatisfactionem non erubeſcens indictã
ab Epiſcopo pœnitentiæ modum deuotus excepit;
Propterea ex ira ſit homo extra corpus ſuum,
37 & ante debitum tempus illum ſeneſcere facit,
vt habetur in *Eccleſ. 30. Zelus, & iracundia mi-*
nuent dies, & ante tempus ſenectam adducent cogi-
tatus; Et amicitia carere facit, homini enim
38 iracundo non erit amicus; vt dicitur in *Pro-*
uerbio 21. & enarrat Luc. de Penna in all. l. 2. num.
4. & 5. 6. C. de exact. tributorum lib. 10.
Quam iram, quippe ſuperbiam, & ambitionem
his præſertim temporibus regnare videtur in
ijs, qui munere Præfecti, Imperio Domini
39 vocari poſſunt; vt de Recimiro Mediol. Præ-
fecto loquitur eruditiſsimus Puteanus *lib. pr.*
Hiſtoria Inſubrum; Hi enim ad eorum libitum
Opulentum, & Amplum regunt Regnum, &
Vniuerſam Europam in maximum diſcrimen
ſæuiſſimo bello poſuerunt, ac in magna parte
deuaſtarunt; Vt ditare fortunæ ſuæ vires ma-
lent, quam regere; Nempe, Belgos, Germa-
nos; Lotharingos, Burgundiones, & Inſubres,
Non rati ſententiæ Totilæ Gothorum Regis in
40 Diuinos Imanisſimi; Capta enim Romana
Vrbe cum alijs Ciuitatibus, Fœminas patri-
cias ſine precio liberaliter dimiſsit mox aſſe-
rens; Bella non tam ferro, quam clementia,
& benignitate fœliciter geri, vt refert Putea-
nus in fine *dicti libri pr. Hiſtoria Inſubrum.*
De quibus Conſiliarijs æſtimari quodammodo
poteſt, quidquid de miniſtris, & Imperio Au-
reliani ſcripſit Flauius Vopiſcus; Nihil eſſe,
42 eſſe difficilius, quam bene imperare. Colli-
gunt ſi quatuor, vel quinq; atq; vna conſilium
ad decipiendũ Imperatorem capiunt, dicunt
quid probandum ſit; Imperator, qui domi
clauſus eſt, vera non nouit, cogitur hoc tan-
tum ſcire, quod illi loquuntur, facit Iudices
43 quos fieri non oportet, amouet à Republica,
quos debebat retinere; Quid multa; bonus,
cautus, optimus; venditur Imperator.
Huic Flabis ſententiæ conuenit etiam auctoritas
Zoſimi de Aracadio, & Honorio loquentis,
atque relata per Puteanum *cit. lib. pr. Hiſtor.*
Inſub. dum inquit. Arcadius, & Honorius ſu-
ſcepto iam Imperio, Vmbram dumtaxat tanti
44 nominis ſuſtinebant; Poteſtas omnis per
Orientem quidem penes Ruffinum, per Occi-
dentem penes Stiliconem erat apud hos lites
omnes magna licentia diſceptabantur, &
Victor habebat qui vel pecunia ſententiam
redimeret, vel aliquo familiaritatis modo
beneuolentiam iudicis ſibi conciliaret; Præ-
dia autẽ; ſi quę luculenta, ac laudata eſſent, &
aliquam fortunæ portionem facerent ad hos
ipſos trahebantur, Dum alij quidem munéri-
bus eos ſibi addicunt idque calumniæ euitandæ
Alij verò dum profundunt ſua, ad Magiſtratũ
vel aliam aliquam populi pernitiem pretio
ementes; Cum igitur Vrbes paſsim omni gene-
re improbitatis quaſi inundacione quadam
obruerentur, quicquid vbiq; diuitiarum erat
in Ruffini, Stiliconiſq; domum confluebat;
Videres nobiliſsimos quoſq; lares pulſo opum
ſplendore paupertate impleri; Principis, quid
remedij adferrent; ignari omnium erant, &
tanquam non Principes; Hic rerum ſtatus
erat, vt quidquid Ruffinus, aut Stilico impe-
taſſent pro lege haberetur, (ſequitur deindè
Zoſimus) quoniam immenſas iam opes Ruffi-
nus congeſſerat, de imperiò quoq; ſibi vendi-
cando ſomniabat; Ratus opportunas rebus
ſuis nuptias fore, in eo totus fuit, vt filiam
nubilem Principi deſponderet, vt narrat Zo-
ſimus.
Non enim valuerunt iuratæ, & reiteratæ pro-
45 miſsiones vna cum reſtitutione Ducatus
Mantuani, & Montisferratenſis, & Rhetiorũ
ditionis iam occupatorum, vt aperta rema-
nerent alpium clauſtra è Germania in Inſubriã

Quandoquidem ſpretum datam fidem contra diſpoſitionem *cap. noli. 23. qu. pt.* Vbi ſummus Pontifex ſtatuit hoſti etiam ſeruandam eſſe fidem inſtar noui Prothei mutata forma Irruptionem in Inſubriam, & in alias Prouincias fecit immitis hoſtis aliena; dominia, & dolis vſurpauit] Nulli alio ſanè eſt loquutum eò quod poſt Euripidem ethicis dicere vero *officio-*

46 *rum inquiens*; Nam ſi violandum eſt ius, regnandi gratia violandum; alijs in rebus pietatem colas; Et hinc venit in aphoriſmus in armis,

47 Quodq; in ſumma fortuna; id AEQVIVS quod validius; Vnde *Aulus lib. quinto ſcribit*, Quodnam id ius eſſet; agrum cum poſſeſſoribus petere, aut minitari arma; Romanis querentibus, ecquid in Hetruria rei

48 Gallis eſſet. Cum illi ſe in armis ius ferre, & omnia fortium virorum eſſe feròciter dicerent quem refert Puteanus *cit. lib. pr. fol. 58.*

Narrat etiam ex Dubrauio lib. 23. Puteanus ci-

47 tato loco Baiazetem Amuratis filium, cum legati à Sigiſmundo Rege Hungariæ ad eum veniſſent de iniuria querentis; quod à nemine Hungarorum laceſsitus aliena inuaderet, Bulgaros infeſtans Regni Hungariæ ſubiectos Iuſſiſſe in patietibus ſuſpendi tutiſſi generis arma, tela ſagittas, acinaces, clypeos ſatiſſas, Atq; in conſpectum legatis admiſsis; Dum (inquit) iſta quæ cernitis, nobis ſuperſunt, ſupereſt ius quoq; non ad Bulgariam modo, ſed ad Croatiam, Dalmatiam, & ipſam Hungariã (Barbari ſanè non Chriſtiani Principis ratio).

Verum eos meminiſſe decet, Romanos Chriſtiano lumine carentes, fidem inconcuſſe ob-

50 ſeruaſſe, Et indignum valde exiſtimaſſe ab ea recedere dum lege fuerat cautum per Nummam Pompilium, vt fides, & iuramentum propulſo legum, & pænarum metu, Ciuitatem regerent, vt ſcribit Liuius *lib. p.* Id quod ad vnguem fuit obſeruatum, Tum per ipſum Populum Romanum tum per eius Conſules, & Patricios, Cum enim inuitati fuiſſent Romani à Campanis, qui grauiter vexabantur à Samnitis Romanorum Socijs, ad deffenſionem Capuanæ Vrbis ingentibus, propoſitis commodis; Ea tamen recuſarunt Romani, ne promiſſa Samnitis violarent, vt teſtatur *Liuius, & ſequitur Tacit. lib. 7. cap. 129.* his aureis vebis; *Campani, Etſi fortuna præſens magnifice loqui prohibet, non Vrbis amplitudine non Agri vbertate vllo populo pluſquam vobis cedentes, haud parua (vt arbitror) acceſſio bonis veſtris in amicitiam venimus veſtram (vt ſequitur) Aequis Volciſq; æternis hoſtibus huius Vrbis, quandocunq; ſe mouerint, ab tergo erimus, Et quod Vos pro ſocietate noſtra priores feceritis, Id vos pro Imperio veſtro, & gloria ſemper faciemus; Subactiſq; iſ gentibus, quæ inter nos, voſq; ſunt quod propè diem futurum ſpondet, & virtus, & fortuna veſtra; Continens Imperium vſq; ad nos habebitis; Capuam ergo, & Campaniam omnem veſtris, an Samnitorum iuribus accedere malitis deliberate*; Conſultus autem Senatus; Etſi magnæ parti, Vrbs maxima opulentiſſimaq; Italiæ, Vberrimus ager, Ma-

50 riq; propinquus ad varietates annonæ horreum populi Romani videbatur. *Tamen tanta vtilitate, fides antiquior fuit; Itaq; arma; Deos priuſquam Homines violatura aduerſus Samnites, negamus.*

Et per Atilium regulum de quo Cicero *lib. p. offic. & l. in l. poſtliminium ius ff. de captiu.* ac per Cõſules ſp. Poſthumium, & Titum Vettutium Calinium, qui dum ad caudina cum exercitu ve-

51 lut in cauea poſiti, fœdus cũ Samnitis percuſſiſſent; Ratũ id ad ignominiam Romani nominis redundare; Ipſimet Senatui, & Populo Romano ſuſſerunt; ne promiſſa vllo modo obſeruarentur; Sed ne data fides omni falleretur promiſſores ipſi, qui Rempublicam inutiliter obligauerant Samnitis hoſtibus traderentur, vt eorum ſupplicio promiſſis ſatisfacerent, Et ita fuiſſe executum ſcribit *Liuius lib. 9.* tradendo Conſules vinctos cum alijs Ductoribus exercitus Samnitorum poteſtati; Hoc idem obſeruatum fuiſſe habetur per Senatum, & Populum Rom. de C. Oſtilio man-

52 cino Conſule, qui cum Miniſtris exercitus vinctum traditus fuit Numantinis vt de illis ſupplicium caperent, ob initum fœdus, quod Senatus, & Populus Rom. minimè approbauerat.

Hanc etiam fidem inconcuſſe obſeruaſſe Ioannẽ Gallorum Regem huius nominis primum habetur qui prælio victus, captuſq; ab Odoardo Britanorum Rege, Poſteaquã magna vi auri, necnon Oppidis quibuſdam redemptionẽ ſuã pactus, data fide ad ea comparanda quæ ex pactione debebat, in Galliam redire permiſſus eſt; Cæterum cum cognouiſſet ex ea re nimium Regnum diminui, fidem hoſti datam ſeruaturus in Britaniam reuerſus *eſt* vt teſtatur Bargaſ; *tr. de dolo lib. p. tit. de dolo bono in temporalibus cap. 5. num. 13.* Vbi alia traditã exempla, & poſt contrariorum exemplorũ narrationem hanc ſententiam veriorem eſſe concludit ſub nu. 10.

Niſi fortè veterum Francorum morem imitari velint hi nouiſſimi hoſtes de quibus ſcribit

53 Puteanus *loco relato lib. 2. ex Procopio*; Quod illi cum mendaces eſſent periurium, ſermonis genus, non criminis eſſe arbitrabantur. Vel niſi vna cum Gulielmo Montisferrati Marchione, Mediolanenſis Reipublicæ ſupremo Adminiſtratore reſponderent. Conquerentibus namq; Taurinæ factionis Proceribus de violato fædere, & direptione, populatione; eorum ditionis; eis dixit Marchio *Fateor me pacis veſtra conditiones poſſiſſe, ſed quærite Prætorem qui obſeruare promiſſa faciat*, vt narrat Triſtanus Calcus *lib. 17. ſuæ hiſtoriæ pag. 374.* qui tamen ſubijcit quod hac veluti ſpontanea Marchionis perfidia, non pauci ab alienati ſunt, Quinimo paulo poſt permittente

Deo

Digitized by Google

Deo debitas perfidiæ, pœnas dedit Marchio
dum ab Alexandrinis pariter ſub fide captus,
& in cauea lignea poſitus poſt duo de viginti
menſes, ſpiritum in ea emiſit, vt ſcribit idem
Caleus lib. 18. pag. 393.
Defficit namq; quis à iuratis promiſſionibus,
Vel quia, qui promiſſit adimplendi animum
54 non habebat, & hoc malignum valde, & de-
teſtabile eſſe tradit Scipio Amiratus ex *Tacit.*
lib. 19. cap. 8, Vel quia pænituit qui promiſsit,
& hoc vanum, & dementiæ plenum eſſe tradit
idem auctor, vel deniq; quia non eſt in pro-
mitentis proteſtate promiſſa adimplere, &
eo caſu Poſtumij, & T. Veturij atq; C. Oſtilij ac
Regis Ioannis exempla ſequi omnino de-
ber, ſe ipſum tradendo poteſtati eius, cui pro-
miſit ad inſtar ſinceri debitoris, qui non eſt
ſoluendo, qui non in latebris latet, ſed ſpon-
taneo carceri ſe dat, vt creditori, eo modo
quo poteſt ſatisfaciat.
Et quia ad rem valdè confert id quod reſcripſit
Imperator Anthemius ad Beatiſsimum Epi-
fanium Papiæ Antiſtitem ob petitam pacem
55 cum Ricimero de quo ſupra, vt ex Ennodio in
vita Epifanij ſcribit Puteanus *cit. lib. pr. pag. 57.*
Cuius aurea verba per extenſum ſequuntur
Quamvis inexplicabilis mihi Sancte Antiſtes aduer-
ſus Ricimerem cauſa doloris ſit, quod nihil profuerit,
maximis eum à nobis donatum eſſe beneficijs, quem
etiam (quod non ſine pudore, & Regni, & ſangui-
nis noſtri dicendum eſt) in familia ſtemma copula-
uimus; dum indulſimus amori Reipublicæ, quod
videretur ad noſtrorum odium pertinere; Qui hoc
namq; veterum retro Principum fecit vnquam, vt
inter munera, quæ pellitis Getha, dari neceſſe erat,
pro quiete communi filia poneretur; Neſcimus
parcere ſanguini noſtro, dum ſeruamus alienum
(ſubijcit deindè) Neq; vero hoc formidini noſtræ
quiſquam adſcribat; Non enim noſtram vicem ſolli-
citi fuimus, ſed Populorum, haud quaquam ignari
Imperatorem ammittere laudem virtutis, niſi pro
periculis expellat alienis. Atq; vt ſuæ veneratio-
ni ad liquidum, conatus eius aperiamus; Quo maio-
ribus, eſt à nobis muneribus exornatus, eo acriorem
ſe nobis hoſtem exhibuit; Namque bella Reipublicæ
comparauit quantum in Italiam gentium externarũ
inuexit Poſtremò vbi nocere non potuit, nocendi ta-
men fomenta ſufficit; Huic igitur pacem dabimus?
Hunc inteſtinum hoſtem amici ſpecie ſuſtinebimus?
56 *quem fœdere concordiæ nulla affinitatis vincula te-*
nuerunt? Magna cautio eſt aduerſarij animum
perſpexiſſe veruntamen ſi tu his omnibus ſponſorem
te interponis, qui poteſt ſpiritali indagine conſilia
neſanda eruere erutaq; comprimere; Pacem quam
poſcis non nego. Quod ſi ſolita calliditate te ipſum
quoq; fefellerit; Me tamen ſtatumq; Reipubl. fidei
tuæ commendo; & gratiam, quam Supplicanti Rici-
merio negare ſtatueram, per te, vltro reſtituo; Quis
57 *enim audeat tibi beneficium abnuere poſtulanti, cui*
oppartuerat ante praces afferri.
De qua re Paulus Diaconus ſcribit, *Hoc deniq;*
58 *ipſo in tempore inter Anthemium Principem eiuſq;*
generum Ricimerũ Patricium, qui tunc Mediolani
poſitus, præ erat liguriæ; magnus diſcordiarum fo-
mes exortus eſt; quibus ſe vir ſenectute conſpicuus
Epiſanius Ticinenſis Epiſcopus interponens, eos pri-
mum ad concordiam reuocauit; ſed haud diu Rici-
mer in hac concordia perſiſtit (ſubijcit q; Paulus)
Barbarica perfidia fœdus rumpens Ricimer (erat
enim Gothus proſapia) cum manu mox valida ad
Vrbem contendit atq; apud Anienis pontem Caſtra
poſuit, Diuiſa itaq; Roma eſt, & quidam fauebant
Anthimio, quidam vero Ricimeris perfidiam ſe-
quebantur.
Propterea cauti valdè eſſe debent Principes,
59 antequam ſe præcipitent in ambitionem, &
libidinem dominandi, quod non vnum in ſe
continere vitium ſcribit Puteanus *lib. 3. Hiſtor.*
Inſubrum; Cum præſertim ea ambitio iniuſta,
& auara ſit, dum inquit; *Capit ecce, immo rapit,*
60 *quod alienum eſt, nec vlla interim acceſſione ſatia-*
tur; Vt periculum timeas ſtulta eſt, & cauſam belli
è proxima ſemper victoriã quærit; Quia vires ac-
cedunt; dumq; nullo poteſt faſtigio conſiſtere, inquie-
tam ſemper ruinã acceſcis; Quanto conſultius tueri
61 *quæ habes, quam extendere? Regi non poſſunt, quæ*
nimia ſunt, nec vnus omnia complectetur, niſi Deum
ſe faciat; Vt dures igitur, terminos Imperio, ac
prius animo poſſe, immo vt magnus ſis, modicus hic
62 *eſto; ſtare poterit, qui tandem deſinet velle ſcandere*
ſolicitus maxime, non quam multis, ſed quam bene
imperet; Secutum Imperium non magnitudo, ſed
63 *Iuſtitia faciet aliarumq; virtutum manus; Non*
ſemper etiam vincet cui pugnare ſuaue eſt, quemad-
64 *modum mutationi, res proſpere ſolent obnoxiæ, imò*
vicinæ eſſe. Hinc ſcitè ad Alexandrum Ma-
gnum dixerunt vt teſtatur *Curt. lib. 7. Fortunã*
65 *tuam preſſis manibus tene; lubrica eſt, nec inuita*
teneri poteſt; Impone felicitati tuæ frenos, facilius
illam reges, ſine pedibus dicunt eſſe fortunam, quæ
66 *manus, & pinnas tantum habet; Cum manus porri-*
git pinnas quoq; comprehendere te non ſinit.
Seneca verò Epiſtola 113. inquit; *O quam magnis*
homines erroribus tenentur, qui ius dominandi trans
Maria cupiunt mittere, fœliciſsimoſq; ſe iudicant, ſi
multas per milites Prouincias obtinent, & nouas ve-
teribus adiungant; Ignari quod ſit illud ingens para-
68 *tumq; Regnum; Imperare ſibi maximum Imperiũ eſt*
Et hæc ſufficiat, & ad inſtitutum noſtrum re-
uertamur.

S V M M A R I A.

Sequeſtratio, de iure communi prohibetur nu. 1. contrar.
verius concurrente Aequitate nu. 5. 6.
Ordo Iudicij turbari nequit, num. 2.
Iudicia nõ ſunt incipienda ab executione n. 3. & ſub n. 4.
Commodum poſſeſſionis rei potentiſsimum conſiſtit in
fructuum perceptione num. 4.
Sequeſtratio cõceditur quando vrget ſuſpitio vehemens
dilapidationis num. 7.
Sequeſtratio conceditur quando agitur de re mobili, vel
ſe mouenti, & perſona cum ea fugiat, puta ſi immo-
bilia non poſſideat num. 8.

Seque-

Sequeſtratio conceditur quando prima facie conſtare videtur de credito actoris num. 9.
Sequeſtratio fit, & in criminibus quando ſiz. agitur de crimine per duellionis num. 10.
Sequeſtratio fit quando imputatus de delicto aufugit num. 11.
Sequeſtratio conceditur contra colonum, vel conductorem non ſoluentem penſionem num. 12.
Sequeſtratio fit in cauſa appellationis ſubſiſtente timore dilapidationis num. 13. & 14.
Sequeſtratio conceditur in præiuditium mariti male ſe gerentis in re dotali num. 15.
Sequeſtratio fit quando frater tenetur conferre, & non poteſt cauere num. 16.
Sequeſtratio conceditur quando filius mouet quæſtionem proclamandi de poſſeſſione filiationis ad libertatem num. 17.
Sequeſtratio fit quando debitor eſt ſuſpectus de fuga num. 18.
Sequeſtratione concedenda requiritur ſumoria cauſæ cognitio ſine partis citatione num. 19.
Sequeſtratio fit ob timorem armorum ad euitanda ſcandala num. 20.
Sequeſtratio fieri nequit de pecunia parata ad penſionem domus nec de ſalario Doctoris legentis, aut ſtipendio militis niſi conſtaret de debito per publicum inſtrumentum nu. 21.
Sequeſtrari quæ prohibita ſunt num. 22.
Veſtes mulierum ſequeſtrari nequeunt etiam pro penſione domus, modo ipſa non conduxiſſet nu. 23.
Deſcriptio prohibita non cenſetur licet ſit prohibita ſequeſtratio num. 24.
Deſcriptio concedi non debet niſi ratione fructuum n. 25.
Deſcriptione mobilium ſecreta Patrimonij pandi dicuntur num. 26. bonaq; exiſtimatio læditur num. 27.
Sequeſtratio fieri poteſt etiam in die feriato in honorem Dei num. 28.
Sequeſtratio tolli non poteſt in die feriato quamvis ea concedatur num. 29.
Sequeſtro renuntiare poteſt etiam in die feriato nu. 30.
Sequeſtra fieri tantum poſſunt inſtante parte nu. 31. 32.
Communitas non tenetur accipere ſequeſtrationes niſi in certis caſibus ex Statuto Mediolani num. 33.
Ruſtici non tenentur in ſequeſtrum accipere res Nobil. ex Statuto Mediolani 34. ratio redditur num. 35.
Nobilis quis dicatur relinquitur arbitrio Iudicis n. 36.
Doctores veniunt appellatione Nobilium num. 37.
Sequeſtratio tollere videtur poſſeſsionem rei, nec eam tribuit actori num. 38. contrarium verius, quod non auferatur poſſeſſio reo num. 39.
Sequeſtrationis medicina eſt fideiuſſio num. 40.
Sequeſtratio tollitur etiam per iuratoriam cautionem quando perſona eſſet honeſta num. 41.
Iuratoria cautio non ſufficeret ſi lex aut Statutum requireret expreſsè ſatis dationem num. 42.
Sequeſtrum non tollitur ſatiſdatione quando factum eſt inter perſonas inter quas prohibita eſt ſatiſdatio num. 43.
Sequeſtrum non tollitur per ſatiſdationē quando factum fuit ob timorem ſcandalorum qui adhuc durat n. 44.
Sequeſtrum non tollitur ſatiſdatione quando factum fuit de Principis mandato num. 45.
Sequeſtrum non tollitur per ſatiſdationem quando factū fuit ad effectum ſoluendi non ad effectum cauendi, vt ſit principio litis num. 46.
Fideiuſſio de re ſequeſtrata exhibenda non extinguitur finita cauſa principali, ſed durat etiam in Iudicio appellationis num. 47.
Fideiuſſio de Iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo extinguitur finito iuditio num. 48. idem per lapſum inſtantiæ num. 49. & 50.
Fideiuſſio in caſu compromiſſi prorogati ſine conſenſu partis extinguitur num. 51. niſi talis facultas conceſſa eſſet ipſi arbitrio num. 52.
Prorogatio compromiſſi dicitur noua obligatio num. 53.
Lis finita dicitur quando facta fuit executio num. 54.
Iudex ſequeſtri tranſmiſſi non fit Iudex inter partes vbi alias non eſſet competens num. 55.
Iudex quilibet poteſt ſequeſtra concedere quando periculum eſt in mora num. 56.
Sequeſtrant non conceditur nouus terminus ad probandum vbi præfixus ſit terminus à Statuto num. 57. Quamuis ex diſpenſatione Senatus poteſt prorogari num. 58.
Decretum Senatus quo prorogatus fuit terminus ſequeſtranti ad probandum eius ius num. 59.
Sequeſtrum ſemel reuocatum fieri iterum non poteſt pro eadem cauſa num. 60.
Iuramentum ſemel delatum parti, iterum non poteſt deferri ſuper eadem re nu. 61. niſi accedente diſpenſatione Senatus Excell. num. 62.
Sequeſtro pendente non dicitur res facta litigioſa n. 63.
Appellatio regulariter non datur à ſequeſtro num. 64.
Appellatio non datur à ſententijs interlocutorijs ſi non continent notorium grauamen num. 65. & 68.
In appellatione ab interlocutoria exprimi debent grauamina ſpeciatim nu. 66. contrar. per Nattam modo appellans ſe referat ad acta qui auctor reprobatur num. 67.
Appellatio dicitur remedium oppreſſorum num. 69.
Dilapidatio non dicitur quando fructus maturos in proprios neceſſarios vſus conuertit debitor num. 70.
Reus conuentus alendus eſt ex fructibus rei ſequeſtratæ ſi aliundè non habet num. 71. aliter litem deſerere teneretur reus conuentus num. 72.
Dilapidatio dicitur quando dolosè circa fructus verſatur debitor num. 73.
Sequeſtratio fit aliquando etiam reſpectu perſonarum, & quando num. 74. & 75.
Caſus in ea materia enarratur num. 76.

Sequeſtratio licet regulariter prohibita ſit ſæpè tamen conceditur ſi AEQVITAS, hoc dictat. Cap. CLVI.

1 IVre cõmuni inſpecto, regulariter ſequeſtrationes prohibitæ ſunt tex. eſt in l.p.C. de prohibit. ſequeſtr. pecuniæ lib. 10. lata Caroc. tr. de ſequeſtrat. par. p. q. 6. Carp. ad Statut. Mediol. 111. num. 10. lib. p. Rebuff. 2tr.

2 tr. ſequeſtrat. art. p. gloſ. 2. num. 3. Eſto quod
turbati nequit ordo iudicij vt tradit Coſta
remedio ſubſid. 105. ſub nu. 3. verſ. ſic enim; Cum
3 enim ab executione incipi nõ poſsint iudicia,
ſed à petione l. vnica C. de probib. ſequeſtr. & l. p.
§. fin. C. de execut. rei iud. vbi Bal. & cæteri, Me-
noch. conſ. 257. num. 97. Iaſ. in l. nec quicquam §.
vbi decretum col. 4. ff. de off. proconſ. & legati, &
in terminis ſequeſtrationis probat Borel. conſ. 8. nu.
44. Priuatus quis remaneret, mediante ſeque-
ſtratione, commodo, & vſu rei propriæ ante-
quam eſſet condemnatus, ſi ſequeſtrationes
admitterentur, quod commodum potiſsimũ
4 in fructuum perceptione conſiſtit l. p. & l. ordo
C. de execut. rei iud. & §. commodum inſt. de in-
terdictis.

Hinc ſtatuerunt Imperatores Honorius, & Theo-
doſius in d. l. vnica C. de prohibita ſequeſtratione
Pecuniæ; Non eſſe incipienda iudicia, à ſeque-
ſtratione his ſequentibus verbis, Quoties, ex
quolibet contractu pecunia poſtulatur ſequeſtratio-
nis neceſſitas conquieſcat; oportet enim debitorem
primo conuinci, & ſic deinde ad ſolutionem pulſari,
Quam rem non tantum iuris ratio ſed, & ipſa AE-
QVITAS, perſuadet, vt probationes ſecum
afferat, debitoremq; conuincat pecuniam petiturus,
Prout etiam cauit Imperator Conſtantinus in
l. deffenſionis facultas C. de iure Fiſci lib. 10. non
poſſe pendente iuditio, infeſtari per Fiſcum
bona delinquentis, vel debitoris conuenti
his aureis verbis.

Deffenſionis facultas danda eſt ijs, quibus aliquam in-
quietudinem Fiſcus infert, cum facultates eorundem
adhuc controuerſia pendente, inquietari deſcribi ve
fas ſit, Vbi ergo controuerſia extiterit, Fiſci
alicuius patrimonium vendicare, apud eum omnibus
facultatibus conſtitutis cognitio ventiletur, vt cum
vel exitus debere eas vendicari probauerit; tunc de-
mum res perſequi liceat &c. Idem reſpondit Pa-
pinianus in l. reus criminis ff. de ſolutionibus, vbi
loquitur tex. his verbis.

Reo criminis poſtulato, interim nihil prohibet rectè
pecuniam à debitoribus ſolui, alioquin pleriq; inno-
centium neceſſario ſumptu egebunt, de qua re Guido
Papa conſ. 123. & Fran. Marcus deciſ. 38. par. pr.

De AEQVITATE, tamen conceditur ſe-
5 queſtratio, quando ea mouit animum iudicis
ad ſequeſtrandum, vt cauetur in l. Senatus ff. de
off. Præſidis, & in l. ſi fideiuſſor ff. qui ſatiſdare co-
gantur, ac probat Lucas de Penna in dict. l. deffen-
ſionis facultas num. 15. C. de iure Fiſci, & ſequitur
Gracian. lib. p. diſcept. for. cap. 114. num. 9. & 26.
Polid. Ripa ſingul. obſeru. 163. nu. 15. & 19. Vbi
agit de ſequeſtratione fructuum rei contro-
uerſæ in prima inſtantia.

Et ſic limitatur regularis ipſa concluſio primo
6 loco firmata in pluribus caſibus, & primo
quando AEQVITAS, mouit Iudicem ex
ſupra deductis per Lucam de Penna, ſecundo
quando vrgeret vehemens ſuſpitio dilapida-
7 tionis bonorum, quia tunc ſequeſtratio fieri
permittitur l. ſi cum dotẽ §. ſin autem ff. ſol. matr.
gloſ. p. in d. l. vnica C. de probib. ſequeſtr. pecun.
Bartol. in l. poſt contractum ſub num. 19. ff. de do-
nationibus Carot. dict. tr. de ſequeſtro par. 2. qu. 12.
per totum Polid. Ripa d. ſingul. obſeru. 163. ſub nu.
16. circa medium. Tertiò quando petitur res
8 mobilis, vel ſe mouens, & perſona ſuſpecta ſit
quod cum ea fugiat, cum immobilia non poſ-
ſideat l. ſi fideiuſſor § Fiſci ff. qui ſatiſdare cogan-
tur gloſ. 4. in d. l. vnica C. de probib. ſequeſt. pecuniarũ
9 Quartò quando prima facie conſtare videtur
de credito actoris per inſtrumentum, vel chi-
rografariam ſcripturam verificatam l. quin-
quaginta ff. de probat. Carp. ad ſtat. 201. p. 2. & ad
Stat. 42. nu. p. & Statut. 111. par. p. Vbi multos
citat. præſertim Menoch. remed. 4. adipiſcendæ
num. 684. cum ſeq. De qua re latè diſponunt.
Nou. Conſt. Mediolani in tit. de iuditijs cap. ſi per
apparentem Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 485.
num. pr.

In criminalibus verò fit etiã ſequeſtratio quan-
10 do agitur de crimine perduelionis, in quo
ſpecialiter cautum fuit, fieri ſequeſtrationes
fructuum ante condemnationem l. fin. C. ad l.
Iul. maieſt. gloſ. in d. l. reo criminis, propè finem ff.
de ſolut. Vbi etiam notatur idem procedere
11 in eo qui ratione delicti aufugit, cuius bona
ſequeſtrantur per l. fin. § quæ eſt contra ff. de re-
quir. reis, & l. poſt contractum ff. de donationibus.

Et ſi autem materiam hanc latiſsimè examinat
Carotius dicto tr. de ſequeſtro, & pract. Papiens.
in forma ſequeſtri verbo ſapiens vir per totum, &
Carp. ad Statut. 111. par. p. & Stat. 201. par. 2.
apud quos nil in tactum remanſiſſe videtur;
Quia tamen frequentiſsima eſt materia ipſa in
foro; Summatim hic excitantur quæ ab ipſis
auctoribus rectò ordine probata fuerunt;
Octo enim caſibus concedi poſſe ſequeſtra,
ſcribit ibidem Carp. ad Stat. 111. à num. 13. vſq.
ad num. 26. poſt Iaſ. in l. ſi fideiuſſore §. fin. ff. qui
ſatiſd. cog.

Et primo quando colonus vel conductor non ſoluit
12 fictum, & refert queſtionem dominij, quia
tunc fit ſequeſtratio niſi ſatiſdet l. litibus vbi DD.
C. de agricol. & cenſit. lib. 10. Secundò in cauſa
13 appellationis, vbi ſit timor dilapidationis l.
Imperatores, & ibi ſcrib. ff. de appell. Tertiò in ca-
ſu clem. p. de ſequeſtratione poſſeſs. & fructuũ
per quam idem diſponitur ſiz. lata vna ſen-
tentia, ſequeſtretur poſſeſsio beneficij pæ-
14 nes idoneam perſonam, donec terminata ſit
cauſa ipſa. Quartò conceditur in præiudi-
tium mariti male verſantis in re dotali, ſiuè
15 ad inopiam vergentis l. ſi cum dotem §. ſin autem
ff. ſol. matr. Quintò quando frater tenetur
16 conferre, & non poteſt cauere l. p. §. ſi frater
ff. de collat. bon. Sextò quando filius mouet que-
17 ſtionem proclamandi de poſſeſsione filiatio-
nis ad libertatem l. p. §. ſi ſuper peculio C. de
aſſertione tollenda. Septimò quando debitor eſt
18 ſuſpectus de fuga, vt forenſis Iaſ. in d. l. ſi fideiuſ-
ſor §. fin. num. 9. ff. qui ſatiſdare cog. Menoch. de
arbitr. caſu 457. in princip. in qua tamen requiri-
tur

tur ſummariæ cauſæ cognitio ſinè tamen par-
19 tis citatione, vt notat Iaſ. loco cit. nu. p. & 11.
20 Vltimò ob timorem armorum, & ad euitanda
ſcandala, & facti viam Guido Pap. decis. 246.
num. 5. & Menoch. remed. 5. adipiscendæ num. 12.
& 13. ad Valasc. decis. ſiue consult. p. num. p. & 2.
late Borel. cit. cons. 8. num. 49. cum seq. plur.
E contra verò fieri non poteſt ſequeſtratio de re
vel pecunia exiſtente in depoſitum, paratave
ad penſionem domus, Nec de ſalario Doctoris
21 legentis, vel ſtipendio militis, Niſi de debito
conſtaret per publicum documentum Auth.
sed iam cautum C. depoſiti Ias. in d. l. fideiuſſor §. fin.
num. 23. cum seq. & n. 16. ff. qui satisd. cog. Carp.
ad d. Statut. 111. nu. 5. Vbi etiam tradit iuncto
Statuto 261. cum quatuor ſeq; lib. pr. quæ pro-
22 hibita ſint ſequeſtrari, vt ſunt beſtiæ aratoriæ
ac molendinariorum, veſtes mulierum Plau-
ſtra, & huiuſmodi de quibus etiam loquuntur
Nou. Conſtitutiones huius Dominij in tit. de
prohibit. & conceſsis execut. etiam pro pen-
ſione Domus, niſi mulier ipſa conduxiſſet
23 domum de qua re Carpan. ad ſtatut. 254. num.
6. & 11. & 12. poſt Affl. decis. 209. Crau. cons. 61. nu.
4. & cons. 77. num. 3. ac Rol. cons. 64. lib. p.
Vbi tamen prohibita eſt ſequeſtratio, nō cenſetur
24 prohibita deſcriptio Bal. in l. vnica num. 6. C. de
prohib. sequeſtr. Alcia. cons. 401. num. 4. & Carpan.
ad citatum ſtatutū 111. n. 26. lib. p. modo id fiat ſine
expenſa, & damno rei ſiuè eius Domini, In quo
diſcretus valdè eſſe debet iudex vt ſcribit Gra-
tian. cit. cap. 214. nu. 28. Polid. Rip. ſingul. obseru.
163. num. 8. & 19. & Coſta remed. subſid. 106. num.
4. & 5. illatione 4. Quæ tamen deſcriptio con-
cedi non debet niſi ratione fructuum Alb. cons.
25 487. Caualc. decis. 23. num. 34. par. pr. Polid. Ripa
ſingul. obser. 163. num. 7. quos sequitur Coſta remed.
subſid. 106. illatione 4. num. 4. & 5. Non autem
circa mobilia (excepto caſu debitoris ex cau-
ſa conductionis) cum per eam patrimonij ſe-
creta pandantur contra diſpoſit. l. 2. C. quando
26 & quibus quarta pars debetur Ias. in l. in action. nu.
43. ff. de in litem iur. Menoch. cons. 9. nu. 6. & per
27 quam interim bona exiſtimatio læditur, vt
poſt Alexan. in addit. ad Bart. in d. l. deffenſionis
facultas probat. Bimius cons. 335. nu. 29. Quamuis
ad hanc diſtinctionem minimè animaduertiſ-
ſe conſtat Gratian. lib. p. diſcept. forenſ. cap. 114.
num. 24. cum ſeq;
Quam ſequeſtratione fieri poſſe in die etiam fe-
28 riato in honorem Dei tradunt Bald. in l. dies
feſtos num. p. C. de ferijs Rebuff. tr. de ſequeſtrat.
art. p. gloſ. 2. nu. 8. Quamuis tolli eam non poſſe
29 die feriato probat Iaſon. in cit. l. ſi fideiuſſor § fin.
num. 19. & 20. ff. qui ſatiſd. cogantur, quia ceſſat
timor periculi, & cauſa pro qua conceditur
die feriato, & ſi renuntiationem ſequeſtro fieri
30 poſſe die feriato ſcribit Bald. in d. l. p. num. 4.
C. de prohib. feud. ſequeſtrat., Cum ſicuti ſeque-
ſtra fieri tantum poſsint parte inſtante, vt no-
31 tat Rebuff. de ſequeſtr. art. p. gloſ. p. num. 10. Ita
32 renunciante parte illud ſublatū dicitur Carp.
citato loco num. 30.
Pænes quos autem fieri poſsint ſequeſtra ijs etiā
inuitis non eſt diſputandum, cum omnes te-
neantur qui pænes ſe habent pecuniam, vel
aliam rem debitoris; Si vero res vel fructus
non exiſtunt pænes aliquem; Tunc vt plurimū
fit ſequeſtratio pænes Communitates, Quam-
uis eæ non teneantur niſi in certis caſibus ex
33 diſpoſitione ſtatut. 229 par. pr. s:z pro intereſ-
ſe Fiſci, & quando de debito conſtat per pu-
blicum inſtrumentum, vel aliam publicam
ſcripturam cum pactis executiuis, vel per ſen-
tentiam, aut arbitramentum per quod ſtatutū
in cap. 218. etiam prouiſum fuit indemniati
34 ruſticorum ne ij teneantur ad receptionem
ſequeſtrorum, ſiue depoſiti pro re pignorata,
ſiue ſequeſtrata Nobilibus, pro quibus alij
Nobiles habitantes, & vicini illius Burgi, ſiuè
Oppidi in quo factum fuit ſequeſtrum, ſiuè
capta pignora alicui Nobili, etiamſi talis de-
bitor ibi habitationem non haberet, ſed tan-
35 tum bona ibi poſsideret; Ratioq; ibi allega-
tur, ne compellantur Ruſtici relinquere terras
quas tenent, vel laborant propter debita, &
potentiam Nobilium.
Nobiles verò qui dicantur, relinquitur Iudicis
36 arbitrio, vt notat Menoch. de arbitr. caſu 67. nu.
37 & Doctores omnes venire appellatione No-
bilium tradit Scala tr. de Conſil. Sap. cap. 3. lib. 2.
Facta vero huiuſmodi ſequeſtratione, rei, Inte-
38 rim nec poſsidet actor, nec poſsidet reus, niſi
hoc eſſet actum in ſequeſtratione, vt cuſtodiæ
tantum cauſa fiat depoſitio l. licet §. rei depoſitæ
ff. de depoſit. & l. intereſſe ff. de a quir. poſſeſſ. glo.
p. in d. l. vnica C. de prohibita ſequeſtratione pecuniæ
39 Quāuis cōtrariū tradiderit Contard. in l. vnica
C. de mom. poſſeſſ. lim. 16. num. 7. per d. l. intereſ-
ſe ff. de acquir. poſſeſs., dum inquit per ſequeſtrū
non amitti poſſeſsionem niſi aliter appareat
de voluntate Iudicis poſt Boer. decis. 277. num.
9. & Grammat. decis. 51. num. 2.
Huius ſequeſtrationis medicinam ſatiſdatio ē
40 eſſe vulgatiſsimi iuris eſt, & notat Ias. in all. l.
ſi fideiuſs. §. fin. num. 17. ff. qui satisd. cogantur, &
tradit Rebuff. tr. de sequeſtr. art. 2. glos. vnica nu. 7.
41 Quamuis tollitur etiam per iuratoriam cau-
tionem, quando perſona eſſet honeſta, & non
ſuſpecta notat glos. in l. p. § ſi super peculio verbo
iuratoria C. de aſſertione tollenda Miſinger ſingul.
obser. 20. cent. 2. quos ſequitur Carpan. ad all. Stat.
111. num. 66. par. pr. vbi limitat concluſionem
42 quando Statutum requireret ſatiſdationem
iuxta ſcripta per Rebuff. tr. de execut. sententiæ
art. p. glos. 10. num. 3.
Satiſdatione autem non tolleretur ſequeſtrum ſi
43 factum fuit inter perſonas inter quas eſt pro-
hibita ſatiſdatio l. Imperator ff. ad Trebell. Bal. in
l. vnica num. 5. C. de prohibit. sequeſtr. Idem procedit
in caſu d. Clement. p. de sequeſt. fruct. & poſseſs. Gra-
tian. lib. 2. discept. for. cap. 232. n. 16. Idem quan-
44 do ſequeſtrum factum eſt, ob timorem ſcan-
dalorum, qui adhuc durat Ias. in all. §. fin. nu
17.

17. *ff. qui ſatiſd. cog.* Vel ſequeſtrum factum eſſet
45 de mandato Principis, vt ibidem ſubijcit *Iaſ.*
nu. 17. *lim.* 4. Idem in cauſa appellationis *Curt.*
tr. de ſequeſtr. qu. 14. *num.* 55. *verſ. lim. p.*

Quemadmodum non tolleretur per ſatiſdationē
ſequeſtrum, quando factum fuit, non ad effec-
tum cauendi, vt fieri ſolet In principio litis,
46 Sed ad effectum ſoluendi pro executione rei
indicatæ; vel inſtrumenti paratam executio-
tionem habentis *notat Bartol. in l. item liberatur*
§. qui paratus num. 3. *ff. quibus modis pign. vel*
hyp. ſoluitur Iaſ. in ſæpius cit. §. fin. nu. 17. *limit. pr.*
ff. qui ſatiſd. cog. Cotta in memor. verbo fideiuſſor de
iuditio ſiſti verſ. Propterea Curt. tr. de ſequeſtr. qu.
54. *nu.* 55. *lim.* 2. *Maſſa in eius praxi Camer. oblig.*
par. vltim. verſ. poſt proceſſum numer. 39. *quos*
ſequitur Carpan. ad ſtatut. 111. *num.* 74. *cum ſeq;*
& Gratian. lib. 3. *diſcept. forenſ. cap.* 531. *num.* 85.
cum ſeq; Bimius conſ. 356. *num.* 28.

Fideiuſsio verò præſtita de re ſequeſtrata exhi-
47 benda, non extinguitur finita cauſa principa-
li, ſed durat etiam in inditio appellationis
Gabriel conſ. 53. *num.* 3. *&* 4. *lib. p. Carpan. cit. loco*
num. 94. *&* 99. licet extinguitur fideiuſsio de
iuditio ſiſti, & indicatum ſoluendo finito iu-
48 ditio, vt notat *Iaſ. in ſæpe all. l. ſi fideiuſſor §. fin.*
n. 7. *&* 9. *ff. qui ſatiſd. cogat. Gratian. lib.* 3. *diſcept.*
forenſ. 448. *num.* 23. Quæ fideiuſsio etiam ex-
49 tinguitur lapſa inſtantia per *tex. in l. cum lite*
mortua, & ibi ſcrib. ff. iudic. ſolui, Et ſolum durare
50 dicitur donec durat inſtantia etiam per pro-
rogationem, *vt notat Iaſ. loco rel. num.* 23. *Carp.*
ad allegat. ſtatut. 111. *n.* 82. *cum duobus ſeqq. & n.*
88. *&* 93. Quamuis in caſu compromiſsi per
51 prorogationem termini ſine conſenſu fideiuſ-
ſionis expirata dierretur fideiuſsio de re ſe-
queſtrata exhibenda *Bald. in l. labeo ait §. diem*
protulit ff. de receptis arbitris; Cum protogatio
52 compromiſſi dicatur noua obligatio *Bald. in*
conſ. 94. *num.* 1. *lib. p. Vrſil. ad Aff. decíſ.* 148. *n.*
3. *quos ſequitur Carp. ad d. ſtat.* 111. *nu.* 91. modo
53 in compromiſſo non eſſet attributa facultas
arbitro prorogandi, ſemel, vel bis ad eius libi-
tum. Quia tunc durarer ius fideiuſſionis,
durante huiuſmodi prorogatione, quæ facta
diceretur de conſenſu ipſius fideiuſsionis *Carp.*
dicto loco nu. 92. Prout litem finitam dici, quan-
54 do facta fuit executio, tradit *Gratian. cit. cap.*
514. *num.* 35.

Neq; Iudex ſequeſtri tranſmiſſi fit Index inter
55 partes, vbi alias non eſſet competens, vt
notat *Iaſon. in cit. §. fin. num. p. verſ. non credas,*
& tradit Curt. tr. de ſequeſtr. qu. 17. *num.* 62. *cum*
ſeq; Carpan. cit. loco 97., Cum quilibet Iudex
poſſit ſequeſtra concedere, dum periculum
56 eſt in mora, licet cauſam ad ſe incompetentē
auocare nequeat conferunt tradita per *Gratian.*
lib. 5. *diſcept. forenſ. cap.* 906. *nu.* 20. *cum ſeq; poſt*
Nattam conſ. 2. *per totum*.

Non æque poteſt nouus terminus concedi ſeque-
57 ſtranti ad probandum eius ius, vbi præfixus
ſit terminus à Statuto, Quamuis poſſit ille pro-
58 rogari ex diſpenſatione Senatus Excellentiſ-
ſimi, ſi adhuc ſubſit vel lapſum ſit tempus ob
culpam partis, vt alias cenſuiſſe Senatū fauo-
59 re Io. Baptiſtæ Meltij teſtatur Carpan. *ſæpius*
cit. cap. 111. *num.* 11. *verſ. terminus octo dierum*
qui num. 116. *cum ſeq.* tradit ſequeſtrum non
60 poſſe iterum fieri pro eadem cauſa, quando
vel fuit reuocatum, vel non probatum credi-
tum intra debitum tempus ad inſtar iuramen-
61 ti parti debiti, quod non poteſt iterum de-
ferri ſuper eadem re, vbi non iurauerit, &
habitus fuerit pro relato *Bartolus in l. qui bona §.*
ſi quis ſtipulatus nu. 2. *ff. de damno infecto*, Quam-
uis exceptionem hanc ſuſtuliſſe de indè Sena-
62 tum explicat Ibidem *Carpan. num.* 119.

Pendenteq; ſequeſtro, non dicitur facta res liti-
63 gioſa, adeò, quod non poſsit de ea fieri ceſsio
ab eo in cuius præiuditium emanauit ſeque-
ſtrum *Natta conſ.* 2. *per totum, & Lancell. de atten.*
par. 2. *cap.* 4. *num.* 21. *quos ſequitur Gratian. dicto*
cap. 906. *numer.* 23. *cum ſeq; lib.* 5. A qua ſen-
tentia non recedit *Bimius conſ.* 158. *numer.* 33.
Quamuis in caſu Statuti Mediolani valdè de
hoc dubitaret.

Neq; regulariter datur appellatio à ſequeſtro,
64 ſiuè ab illius reuocatione; Quia cum ea dica-
tur ſententia interloqutoria *Franc. in cap. cum*
ceſſante num. 66. *verſ. decimo debitori de appellatio-*
ne lib. 6. *Caſſad. decíſ.* 4. *nu.* 2. *de ſequeſtr. poſeſs. &*
fruct. Neq; ab interlocutorijs detur appella-
65 tio, quando non continent grauamen noto-
rium *l. apertiſs. C. de iudic. Bart. in l.* 2. *lim.* 2. *ff.*
de appell. recip. cum in appellationibus ab in-
66 terlocutorijs exprimi nominatim debeant
grauamina, ſiuè grauaminis cauſas abſq; eo
quod ad acta ſe referat appellans *tex. in cap.*
cordi nobis de appell. lib. 6. *& in clement. appella-*
tum de appell. Socin. conſ. 45. *col.* 4. *lib.* 1. *Rota decíſ.*
748. *in antiquis. veſtrius in pract. Reg. Cancell. lib.*
3. *cap.* 10. *num.* 3. *vbi Grauatius num.* 9. *Ruginell.*
de appell. §. 2. *cap.* 3. *nu.* 498. *cum ſeq. & in c.* 2.
67 *nu.* 9. Quamuis contrarium affirmet *Natta in*
repet. Auth. quod ſine ſub n. 26. *in fin. C. de teſtam.*
dum inquit ſufficere ſi dicatur grauaſſe me, vt
conſtat ex actis, Ideò non conſtito de graua-
68 mine ceſſat appellatio, vt expræſse probat
Gratian. lib. 3. *diſcept. forenſ. cap.* 531. *num.* 91.
cum ſeq; & ſcribit Contard. in l. vnica C. ſi de mo-
ment. poſſeſs. lim. 16. *num.* 9., Cum enim appel-
latio ſit remedium oppreſſorum, non conue-
69 nit ei qui non habet grauamen *cap. non ſolent*
2. *qu.* 6. *& l. fin. C. quando proue. non eſt neceſſe.*

Sed quia aliquando errant ij, qui dilapidationē
vocant omnem fructuum alienationem, quam
facit conuentus debitor, vt optatam ſeque-
ſtrationem obtineant, omitrendum non eſt, nō
poſſe vocari dilapidationem, dum fructus rei
70 controuerſæ in proprios neceſſarios vſus im-
pendit poſſeſſor, cùm aliundè opportuna ali-
menta, & litis expenſas conſequi nequeat;
71 Quia ex fructibus rei ſequeſtratæ ali debet cū
aliundè non habeat reus conuentus *Tex. in l.*
vlt.

Digitized by Google

71 *vlt. §. quodſi ei C. de ord. cognitioni , & ibi Sa-
licet. num. 4. Burſat. cons. 188. num. 2. lib. 2. &
Surd. tr. de alim. tit. 80. priuil.* 80. Et circa litis
expenſas expreſsè tradit *Salicet. in l. vnica num.
11. C. de probib. ſequeſtr. pecun. pract. Pap. in for-
ma libelli ſub rubr. de forma ſequeſtrat. Gail. obſeru.
47. cum ſeq; lib. pr. Magon. decis. florent. 98. & 115.
quos ſequitur Coſta remed. ſubſid. 106. illat. 4. nu.*
3. Vbi enim ſub prætexu dilapidarionis in ſe-
queſtro ponerentur fructus, reus cogeretur
72 litem deſerere, quod non eſt admitrendum,
vt perpendit *Polid. Ripa dicta ſingul. obſeruatione
163. num. 5. 8. & 14.* Sed rantum conſideratur
73 dilapidatio fructuum, quando doloſè circa
eos verſatur debitor, *Ripa loco cit. num. 12. cum
duobus ſequentibus.*
Quæ ſequeſtratio fit aliquando etiam reſpectu
74 perſonarum, tum ex cauſa debiti publici, vel
priuati *Brun. in tract. de ceſſione bonorum q. 4.
princ. qu. 11. nu. 23. & 27. Carpan. ad Statut. 242.
num. 3. lib. p. latè Caball. reſol. crimin. lib. pr. caſu
46. num. 10. & lib. 3. caſu 299. num. 12. 31. & 35.
Peregr. de iure Fisci lib. 16. tit. 7. num. 23. circa
medium*, Tum etiam ob vtilitatem ipſius per-
ſonæ ſequeſtratæ, Vt puta ſi ſuſpecta ſit educa-
75 tio pupilli, vel puellæ, & diſcordant, conſan-
guinei, ſiuè Tutores; Vel dubitatur de impreſ-
ſione nuptiarum, quia tunc in ſubſidium ſit
collocatio puellæ in Monaſterium, vel ſeque-
ſtratur pænes honeſtam perſonam arbitrio
Iudicis vt probat *Franc. Marc. decis. 163. par. 2.
latè Coſta dicto remed. ſubſid. 106. illatione 4. num.
6. & conſ. 7. per totum, vbi num. 10. ex Menoch. de
arbitr. caſu* 168. concludit hoc omnino pendere
ab arbitrio, & religione Iudicis.
Et cum Superiori anno 1633. huiuſmodi conti-
giſſet quęſtio, dũ Pręturam Alexandrię obibã
& quædam Nobiliſsima Matrona ad ſecundas
nuptias tranſire cogitaſſet, & ſic pupillum
vnicum ſatis diuitem eius Patruo, ipſi matri in-
fenſo, dimittere cogeretur; Illum mihi con-
ſignauit, lacrimiſq; exorauit, vt illum pænes
me, aut pænes aliquem ex affinibus ſibi confi-
dentibus educari mandarem, e contra verò
Patruus cum diffideret de ijs, qui confidentes
erant matris, In ancipiti verſabar, nec pænes
me numeroſa prole, & familia onuſto com-
mode poſſet ille educari; Patruum ipſum vi-
rum ſatisprudentem, & ſagacem benigne mo-
76 nui, vt bene animaduerteret qualis eſſet qua-
litas pupilli facilis, vt aduerſa valetudine ten-
taretur, Itaut ſi Dei iuditio interim interijſſet
nullo pacto nullaq; ratione ſuſpicio remoueri
ſiue deleri potuiſſet, quin dolis fuiſſet ille
interemptus, ad pingue matrimonium in quo
ipſe Patruus ſuccedere debebat acquirendum,
quæ ſanè ſuſpicio omnino ceſſaſſet, ſi pupillus
pænes Matris confidentes educaretur; His
auditis Patruus sl z. ſatis proprij conſilij ami-
cus, Sed valdè perſpicax, mihi gratias egit, &
contentus fuit, vt pupillus pænes matris con-
fidentes educaretur; Prout ita actum fuit, &
mihi gratias maximas pariter reddidit mater
ipſa.

SVMMARIA.

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus num. 1. quod procedit etiam in teſtamentis num. 2. limitatur num. 6.

Legatum ſub conditione factum non debetur niſi purificata conditione num. 3.

Conditio futurum reſpiciens tempus non dicitur purificata, ſi prius ea fuerit executa num. 4. limitatur nu. 6. & 7. fauore nuptiarum.

Legatum vbi prædecedat teſtator caducum reddit legatum num. 5.

Legata, & teſtamentum non vitiantur ob accidentia defficientia num. 8.

Legatum factum fauore futuri matrimonij debetur etiam ſi tale matrimonium contractum eſſet ante legatum num. 6. & 9.

Quia tunc conditio habetur pro impleta num. 10.

Legatum factum pro maritanda incerta Puella non tenet num. 11.

Prouiſio Summi Pontificis de præbenda vacatura Titio non comprahendit eam quæ tempore dati reſcripti iam vacabat num. 12.

Legatum incertæ dotis, declaratur per Iudicem, & debetur legatum num. 13.

Iudex ex offitio declarare debet quantitatem legatæ dotis incertæ etiamſi hoc petitum non fuerit in libello num. 14.

Legatum dotis pro maritagio locum etiam habet ſi mulier ſpiritualiter nubat num. 15. 17.

Religionem ingrediens dicitur Deo nubere nu. 16.

Legatum factum alicui mulieri pro cõtrahendo matrimonio, debetur etiam ſi tempore teſtamenti in matrimonio erat copulata legataria. Cap. CLVII.

SICVTI ceſſante cauſa ceſſare
1 etiam debet effectus *cap. ceſſante
de regularis de qua re latiſſimè Tiraq.
tr. ceſſante cauſa*, Ita ceſſante cauſa
relicti in teſtamento ceſſare etiã
relictum debet, vt in materia do-
2 tis conſtituendæ poſt Caſtr. probat *Gratian. lib.
5. diſcept. forens. cap. 916. num. 1. 21. & 34. Surd.
de alim. tit. 4. qu. 26. num. 2. cum ſeq;*
Ex quo infertur, quod ſi teſtator legauit mulieri
3 centum, vt ſe nuberet, ſi tempore teſtamenti
iam nupta erat mulier legatum minimè debe-
ri videtur; Quia non dicitur adimpleta con-
4 ditio appoſita legato quę futurum reſpiciebat
tempus, non præteritum *l. hæc conditio ff. de leg.
ſecundo Gratian. lib. 3. diſcept. forens. cap. 563. nu.
15. & lib. 4. cap. 612. faciunt etiam tradita per
eundem Gratian. lib. 2. cap. 251. num. 42.*

Idem dicitur de legatario, qui prædeceſsit teſta-
5 tori, Quia tunc legatum minimè debetur, &
efficitur caducũ, ac euaneſcit, neq; tranſmitti-
tur ad hæredes *l. vnica §. pro ſecundo. C. de cadue.
toll. Gratian. lib 4. diſcept. forens. cap. 637. nu. pr.*

De AEQVITATE tamen contrarium affir-
6 mandum eſt, nempè legatum deberi, etiam ſi
nupta eſſet legataria, Vbi tamen hoc ignora-
bat teſtator, quia ſi id ſciuiſſet videtur de alijs
7 nuptijs ſenſiſſe *tex. eſt ad litteram in l. ſi ita ſcriptũ
ſit 46. §. ſi pater ff. de leg. ſecundo ac in l. ſi iam facta
ſunt. ff. de condit. & demonſtr. facit etiam l. ſi teſta-
mentum. C. de inſtit. & ſubſit.* Vbi Imperator
decidit accidentia deſſicientia non vitiare
8 Teſtamentum, nec legata; Præſertim quando
conditio non amplius pendet à poteſtate le-
gatarij, vt eſt matrimoniũ iam contractũ, quod
diſſolui non poſſe tritum eſt, Quia eo caſu le-
9 gatum debetur, ac ſi abſq; aliqua conditione
eſſet factum, vt explicat *gloſ. magna in d. l. ſi iam
facta ff. de condit. & demonſtr. & ibidem tradit Bar.*
10 Quæ conditio tunc habetur pro impleta *l. hac
conditio ff. eod. tit.*

Hanc ſententiam amplectitur *Bald. in l. hac ſen-
tentia num. 11. C. de ſentent. quæ pro eo quòd inter.
prof.* Vbi diſtinguit legatum non tenere ſi fac-
11 tum eſſet pro incerta puella maritanda, qui
auctor minimè vidiſſe videtur *Tex. ſic apertum
in all. l. ſi ita ſcriptum ſit. §. ſi pater. ff. de leg. ſecun-
do,* cum illum minimè citet, Baldum ſequitur
Damhouder. *in patrocin. pupill. cap. 9. num. 104.
regiſtr. in 8. volum. tract. fol. mihi 368. par. 2.*

Hinc traditur per ſcribentes, quòd ſi Papa man-
12 dat prouideri Titio de certa præbenda vaca-
tura in tali Eccleſia, quod non poſsit prouide-
ri de illa quæ vacabat tempore datæ reſcripti,
ſi Papa ſciebat vacationem, alias ſecus, *Bartol.
in l. hoc articulo ff de hæred. inſtit., & additur ad
eundem Bart. in dicta l. ſi iam facta litt. A. ff. de
cond. & demonſtrat.*

Si verò legata fuit dos incerta alicui mulieri, hæ-
13 ſitant ſcribentes an poſsit exequi, non ex-
præſſa quantitate; Sed vera reſolutio eſt poſſe
exequi, & deberi accedente declaratione iu-
dicis *l. ſi filia ff. de leg. 3.* Qui Iudex hoc declara-
re poterit, & debebit etiamſi non fuerit hoc
14 petitum in libello, quia hoc tacite ineſt *l. p ff.
de leg. ſecun. & declarat Bald. in all. l. hac ſententia
num. 11. C. de ſententijs, qua pro eo quod intereſt.*

Quod legatum factum pro maritagio procedit
etiam ſi mulier legataria religionem fuiſſet
ingreſſa, & ſic ſpirituale matrimonium con-
15 traxiſſet, cùm mulier dicatur nubere ingre-
diendo Monaſterium Neq; videri eſſe poſsit
ſine nuptijs quæ intrat religionem quaſi cum
16 Domino nubat *§. ſed, & hoc præſenti in Auth.
de Sanct. Epiſ. Cyn. in Auth. Niſi rogati in primo,
& in ſecundo notab. C. ad Trebell. & ibi Bald. in
princip. Hanc ſententiam comprobat Natta conſ. 29.
num. pr. & Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.
11. tit. 18. num. 26. Surd. conſ. 192. nu. 19. lib. 2.
Maſtril. deciſ. 153. num. 3. par. 2. Sanchez. de ma-
trim. lib. pr. diſput. 33. numer. 30. quos ſequitur
Gratian. lib. 3. diſcept. forens. cap. 533. num. 19.*

Concluſionem hanc procedere nonnulli affirma-
17 runt quamuis legatum factum ſit pro mari-
tanda tali per carnale coniugium, inter quos
hoc probat *Bal. nouel. tr. de dote par. 6. priuil. 76.
Couarun. in cap. nos quidem num. p. verſ. ſexto ex pro-
xima de teſtam. & Surd. conſ. 69. num. p. & conſ.
192. ſub num. 19. circa medium, quos refert Gra-
tian, cit. cap. 533. num. 20.*

SVMMARIA.

Teſtes de Vniuerſitate in ciuilibus admittuntur pro ea num. 1. maximè in probationibus finium num. 2. declaratur num. 3. 4.

Declaratur in vniuerſitate magna, & parua num. 13.

Teſtes de Vniuerſitate in criminal non probant num. 5. neq; etiam ad defenſam nu. 6. contrariũ verius n. 7.

Teſtes domeſtici probant ad deffenſam num. 8.

Teſtes vnicus plenè probat ad deffenſam num. 9.

Teſtes de Vniuerſitate num admittantur fauore alterius de eadem Vniuerſitate contra extraneum num. 10.

Vicinitas eſt in propinqua amicitiæ parte, cum amici, & vicini æquiparentur num. 11.

Vicinus in Criminalibus non dicitur teſtis idoneus n. 12.

Teſtes de Vniuerſitate parua dicuntur de eadem habitatione cum eo pro quo deponunt num. 14.

Teſtes de Vniuerſitate magna dicuntur idonei pro vno de Vniuerſitate etiam circa extraneum, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus num. 15. & 16.

Teſtes de Vniuerſitate admittuntur contra Prelatum pro Vniuerſitate num. 17.

Teſtes de Vniuerſitate admittuntur in ſubſidium pro Vniuerſitate quando aliter haberi non poteſt veritas num. 18. 19

Delicta impunita remanere non debent num. 20.

Probationum facultas anguſtiari non debet nu. 21. in probationum difficultate lex contentatur ea probatione quæ fieri poteſt num. 22.

Teſtis melius informatus admittendus eſt, licet domeſticus, in delictis nu. 23. quod tamen intelligitur quando Iudex procedit ex offitio num. 24.

Iudex ad ſui informationem poteſt recipere etiam Teſtes inhabiles num. 25.

Iudex ex offitio diligentiſſimus eſſe debet in indaganda veritate num. 26.

Teſtis plures habens contra ſe exceptiones non probat num. 27.

Teſtes de Vniuerſitate non probat quando ipſi interuenerunt in mandato dato Sindico ſiue Conſuli ad querelandum numer. 28. ſiuè concurrant ad expenſas, & ſumptus ratione propoſiti, & num. 29.

Teſtis ſalariatus ab Vniuerſitate ſiuè procurator non probat num. 30.

Accuſator non debet fungi offitio Teſtis numer. 31. & examinatus nihil probat num. 32.

Tertuliani ſententia notanda num. 33.

Teſtes de Vniuerſitate licet admiſſi in cauſis permiſſis non probat niſi dimidiam eius quod releuat depoſitio aliorum Teſtium omni exceptione maiorum num. 34. & remittitur Iudicis arbitrio num. 35.

Teſtes exceptionem patientes nihil probant quando contrarium depoſuerunt alij teſtes integri num. 36.

Teſtes impuberes regulariter non admittuntur in criminalibus nu. 37. limitatur aliquando n. 38. maxime in Puero annorum quinque, qui dicitur perueniſſe ad ætatem, vt intelligat non ad alium vt fingat un. 39.

Paruulorum teſtimonia inditia eſſe ſcribit Quintilius num. 40.

Pueri, & vinum veraces num. 41.

Iudicis arbitrio relinquitur, quid releuat Pueri aſſertio in deliCt:s num. 42. & 43.

Ciceronis ſententia in ea materia, & exemplum refertur num. 43.

Iniuria ſiuè vim paſſo Pueri nihil aliud quam gemitus ac fletus, & vitæ execratio conuenit num. 44.

Senatus Rom. ſententia contra eum qui à vim paſſo libidinis cauſa tantum erat indicatus num. 45.

Integritas vitæ, teſtis ſufficit aliquando pro plena probatione num. 46. vbi exemplum refertur.

Nullitas aliquando tollitur per amplitudinem perſonæ num. 47. exemplum refertur.

Teſtis qui ſe obtulit aliquando ob perſonæ qualitate plenè probabit num. 47. & 48.

In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum num. 49.

Exemplum Magni Ducis Aetruriæ, qui dimitti iuſſit eum quẽ occiſorem viderat, ſed deliCtum negantẽ, nec alio probatum num. 50.

Teſtium nimia potentia ſiue amplitudo aliquando diminuit eorum fidem num. 51. & 52.

Teſtes in criminalibus cogi poſſunt vt veniant ad iudicẽ num. 53. ſecus in ciuilibus Egr. perſonæ Egr. domi examinentur num. 54.

Exemplum Vrgolaniæ Veſtalis Virginis num. 55.

Patronus examinari non poteſt aduerſus clientem, & è contra num. 56. exemplum in Hiſtor. num. 59. & 60.

Pater contra filium interrogari non poteſt, & è contra num. 57. Idem in genero contra ſocerum, & è contra ſeruum, contra Dominum n. 57.

Teſtificatio patroni contra clientem perditionis ſpeciem continere dicitur num. 58.

Perſonæ, quæ cogi non poſſunt ad perhibendum teſtimonium vt num. 56. cum ſeq. ſi coaCti deponunt non faciunt.

Inditium legitimum num. 61. ſecus num. 62. ſi voluntariè, quod non approbat Bald. niſi in ſubſidium num. 63. cum ſeq;

Teſtes de Vniuerſitate an ſint idonei teſtes pro Vniuerſitate.
Cap. CLVIII.

DISERTE, & luculenter materiam hanc teſtium de Vniuerſitate trutinarunt *Menoch. de arbitr. caſu 106. per totum, & Farinac. tr. de teſtibus qu. 60. illat. 17. ideſt à num. 430. vſq; ad finem*, vt eorum dicta potius referre, quam quid noui aliquid illis addere poſſe videamur; Nihilominus, Quia frequentiſsima eſt materia eorum ſubſtantiam colligendo; Diſtinguendum eſt; Aut agitur de
1 de cauſa ciuili, Aut de criminali iuditio, &
primo caſu, cum regulariter admittuntur te-
ſtes de Vniuerſitate *Bald. in cap. inſuper num. 3.*
& ibi Felin. extra de teſtibus Menoch. de arbitr. d.
caſu 106. num. pr. & num. 5. verſ. adſerri etiam
ſolet, Præſertim quando agitur de probatione
2 finium, vel de alia re, cuius commodum imme-
diatè non ſentit teſtis, vt ibidem explicat Me-
3 noch. *num. 4. & 5. in princip.* Quia vbi commo-
dum ſentiãt immediatè ſinguli de Vniuerſita-
te, vt in paſcuis, & nemoribus communibus,
tunc minime probant huiuſmodi teſtes, nec
admittendi ſunt idẽ *Menoch. loco cit. n. 13. poſt*
specul. tit. de teſtibus §. pr. num. 22. litt. H. verbo
ciuili cauſa Bart. in l. in tantum §. vniuerſitatis num.
pr. verſ. aut non ſpeCtat principaliter ff. de rerum
diuis. Quia licet proprietas ſit Vniuerſitatis,
4 cum tamen vtilitas ſit ſingulorum viderentur
teſtes in propria cauſa deponere, quod eſt cõ-
tra l. nullus ff. de teſtibus, & l. in omnibus C. eodem
tit. Roma. conſ. 7. num. 4. & cons. 508. num. 5. verſ.
quo ad ſecundum Affl. decis. 400. num. 5. verſ. aut
illud negotium, & ibi Vrſil. n. p. verſ. quam regu-
lam ſic ampliatam, quos latè refert, & ſequitur Fa-
rinac. d. qu. 60. num. 455. & num. 496. per totum
& Menoch. cit. caſu 106. num. 13.

Secũdò aũt caſu, quãdo agitur de cauſa criminali
5 regulariter, non admittuntur teſtes de vniuer-
ſitate, vt probat *Abb. in cap. inſuper num. 2. verſ.*
veruntamen, & num. 3. & ibi Felin. num. 104. &
Dec. numer. 20. extra de teſtibus, Prout hanc con-
cluſionem comprobat *Menoch. cit. caſu 106. nu.*
17. et Bertazol. conſ. 169. num. 6. cum seq. Maſcar.
de probation. lib. p. conclus. 295. num. 14. et lib. 3.
concl. 1414. num. 9. Farinac. cit. qu. 60. num. 508.

Qui auCtor ſequenti numero tradit neq; etiam
6 ad deffenſam admitti teſtes de Vniuerſitate
ex *Abb. et Felin. in all. cap. inſuper de teſtibus*,
Quamuis veriorem opinionem eſſe, vt ad deſ-
7 fenſam probent teſtes de Vniuerſitate, docet
Menoch. diCto caſu 106. num. 21. et Maſcard. cit.
conclus. 1414. nu. 13. quorum ſententiam am-
pleCtitur idem *Farin. loco citato num. 511.* & de
8 teſte domeſtico probat idem Farinac. *qu. 55.*
n. 163 ac tradit Felic. alleg. 13. num. 29 par. p.
Quemadmodum teſtem vnicum plenè ad deſ-
9 fenſam pariter probare ſcribit *Auchar. conſ.*
283. col. 2. & *tradunt Crau. conſ. 2. num. 16. hos*
ſequitur Felic. alleg. 15. num. 67.

Quin etiam teſtem de vniuerſitate minimè ad-
10 mitti ad fauorem alterius eiuſdem vniuerſita-
tis contra extraneum accuſatum ſcribit *Felin.*
in d. cap. inſuper num. 4. verſ. & circa hanc fallen-
tiam extra de teſtibus; Cum dicuntur quodam-
modo domeſtici huiuſmodi teſtes iuxtà illud
Terentij.

Vicinitas eſt in propinqua amicitiæ parte; Amici enim
11 & vicini parificantur, & notat *gloſ. in l. aut ſi*
aliter §. ſi fortè ff. quod vi aut clam. & in crimi-
nalibus in quibus probationes debent eſſe
12 luce clariores, vicinum non eſſe idoneum
teſtem ſubijcit *Alber. de Maleſtis tr. de teſtibus*
cap. 4. n. 74.

In

In hac tamen concluſione diſtinguendum rurſus eſt inter vniuerſitatem magnam ſiuè amplã & Vniuerſitatem paruam; Quia ſi Vniuerſitas
13 eſt adeò parua, vt illi de vniuerſitate ipſa cadere poſsint in nomen domeſticorum, Tunc non poſſunt admitti ad teſtificandum cum
14 domeſtici dicerentur, ac ſi eſſent in eadem habitatione; Si verò vniuerſitas eſſet ampla, ceſſante huiuſmodi conſideratione domeſticitatis, & ratione familiaritatis, & conuerſa-
15 tionis, De AEQVITATE teſtificari poſſent, illi de vniuerſitate pro alio contra extraneum in criminali cauſa *cap. repellatur de accuſat. vt poſt ſpecul. & Hoſtiens, ac Io. Andr. probat Albericus de Malettis dicto tr. de teſtibus cap. 4. nu. 73. verſ. & cum hac opinione*, vbi AEQVISSI-
16 MAM, eſſe hanc ſententiam etiam in cauſa ciuili ſcribit; Quam ſententiam vti AEQVISSIMAM ſequitur etiam *Farinac. cit. qu. 60. nu. 519. poſt Campeg. tr. de teſtibus reg. 99. in quarta, & ſexta fallentia, & Menoch. de arbitr. dicto caſu 106. num. 20.*

Duobus tamen in ſpecialibus caſibus reperio
17 admitti indiſtinctè teſtes de vniuerſitatibus pro ipſa Vniuerſitate; Primo quando agitur contra Prælatum ab ipſa vniuerſitate accuſatum, quia tunc admittuntur teſtes de vniuerſitate, vt notat *gloſ. in dicto cap. ſuper prudentia verbo Stephani verſ. ſicut etiã poteſt 14. q. 2. per tex. in cap. lator 2. q. 7. Abb. in cap. Inſuper ſub n. 4. verſ. hinc dicunt de teſtibus Antonius de Butrio in cap. nuncius nu. 4. verſ. dic quod ſi accuſetur prælatus de teſtibus specul. in tit. de teſtibus §. p. num. 22. verſ. puta accuſatio Prælati, & verſ. ſi Prælatus accuſatur Caſtrens. in l. in tantum §. vniuerſitatis in princip. vers. intendit ff. de rerum diuis. Alber. de Malettis dicto tr. de teſtibus cap. 2. num. 63. & cap. 4. ſub num. 73. quos ſequitur Farinac. cit. q. 60. n. 517.*

Secundò, admittuntur teſtes de vniuerſitate,
18 quando aliter haberi non poteſt veritas, vt ſi ageretur de actu ſequuto in conſilio, vel capitulo, in quo alij teſtes non interueniſſent, & ſic in ſubſidium *Salicet. in l. ea quidem vers. ad quintam queſtionem C. de accuſationibus Hippol. ſingul. 63. Alexand. conſ. 64. col. vlt. lib. p. Gram. conſ 26. num. 37. Plotus in l. ſi quando §. 4. num. 26. alias num. 142. de in litem iur. Coſta remed. ſubſid. 70. nu. 14. Farinac. dicta quaeſt. 60. n. 480. & 594. ac Menoc. cit. caſu 106. num. pr. et 2.* Declarando quod hoc intelligitur, quando ſecretè actum fuit in ca-
19 pitulo, vel conſilio, Ita vt non ſolum, non interuenerunt alij, ſed neque interuenire potuerunt, Ratio eſt tum ne delicta remaneant im-
20 punita *l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil.* & ne proba-
21 tionum facultas anguſtetur *l. quoniam C. de hæret.* Cũ in his, quæ ſunt difficilis probationis
22 lex contentetur ea probatione, quæ fieri poteſt *Bartol. in l. in illa ſtipulatione ſi calen. in verb. oblig. et in l. ſi quis ex argentarijs §. pen. ff. de edendo et ſcribit Io. Turrius in all. conſ. 81. num. 58. lib. 2. inter conſil. crim. diuers.* Tum quia, qui rem melius nouerit, potius admittendus eſt ad teſti-
23 monium, quàm alius, etiamſi ſit domeſticus, vel conſanguineus per *not. in cap. plures 16. qu. p. & probat Cataldinus inter conſil. crimin. diuerſorum conſ. 22. num. 15. lib. pr.*

Quamuis vltima hæc diſtinctio intelligenda eſt cum grano ſalis vlz. primo vt ea locum tantũ habeat, quãdo Iudex ꝓcedit ex offitio vel per
24 inquiſitionem, Non aũt quando procedit ad querelam vniuerſitatis *Angel. tr. de maleſic. in verba mentitor de modo dandi num. 1. & verſ. Qui Iudex ſtatuit num. 4. Hipp. conſ. 5. num. 9.*
25 Quia Iudex poteſt ad ſui informationem recipere etiam teſtes inhabiles, & ſic ex officio non ad partis querellam, vt inquit *glo. in l. etiam C. de probation. & late ſcribit Io. Turrius inter conſ. crim. diuerſ. conſ. 81. num. 60. lib. 2. verſ. Præterea, & Coſta cit. remed. ſubſid. 70. num. 12.* cum Iudex ex offitio diligẽtiſs. eſſe debeat in in-
26 dagandaveritate, vt reſpondit Marc I.C. *in l. p. ff. ad Turpill. in l. ſi non defendatur ff. de pœnis, ac Cauit Imperator Valent. in l. fin. C. de abol. Felic. Alleg. 134. num. 3. part. 2. & Alleg. 85. num. 7.*

Secundo quando huiuſmodi teſtes plures paterentur oppoſitionis, ſiue exceptionibus, quia
27 tunc non releuaret eorum teſtificatus *Socin. conſ. 118. col. antep. verſ. poſtremo lib. 1. Barbatia conſ. 65. ſapienter. lib. 5. Marſ. conſ. 102. num. 12. lib. 2. quos ſeq. Io. Turrius cit. conſ. 81. num. 65. lib. 2. inter conſ. Crimin. diuerſ.*

Prout neq; etiam admittendi ſunt teſtes de vniuerſitate, quando eorum nomine etiam agitur, & qui interuenerunt in mandato dato
28 Sindico ſiue Conſuli ad querelandum; Quia tũc, cũ omnes eſſent actores teſtiũ officio fungi nequeunt, iuxta *cit. l. nullus ff. de teſtibus, & l. in omnibus C. eodem tit. Ruin. conſ. 189. col. penult. verſ. ſed tamen præmiſſis lib. p. Rol. conſ. 72. num. 17. lib. 2. Plotus in dicta l. ſi quando §. 4. nu. 26. Bertazol. conſ. Crim. 178. num. 5. & 6. & Farin. cit. qu. 60. num. 508. & 516. ac num. 527. cum plur. ſeq.*

Præſertim quando nullus alius interuenit teſtis, qui non ſit de Vniuerſitate, vt ſubijcit *Farin. num. 529.* vel teſtes ipſi de Vniuerſitate con-
29 currunt ad expenſas, & ſumptus, ratione propoſiti criminis, *Gram. cit. conſ. 22. num. 9. in fine Rol. dicto conſ. 72. num. 3. Vrſil. ad. affl. deciſ. 400. num. 1. & Farin. loco cit. num. 531.* vel is
30 teſtis ſit procurator, aut ſalariatus ab ea Cõmunitate, Quia tunc nullatenus teſtis admittendus eſt, vt ſubijcit *Farin. loco cit. num. 526. Menochius cit. caſu 106. num. 12.*

In congruum enim valde eſt, vt cum illi de Vniuerſitate accuſauerint mediante opera Conſulis, vel Sindici fungantur etiam offitio Te-
31 ſtis *cap. forus de Verb. ſignificatione Farin. dicto Qu. 60. num. 64. & Felicius Alleg. 166. num. 1. part. 2.* Et examinati nihil probarent huiuſmo-
32 di teſtes *d. l. nullus ff. de teſtibus, & l. in omnibus C. eodem tit. Felic. Alleg. 15. nu. 139. cum ſeq. & Alleg. 25 num. 10. Farin. cit. qu. 60. num 2. cum ſeq. plur. & num. 12. cum ſeq.* Quia, vt in

quit Tertullianus aduerſus Marcionem, *nemo*
ſibi, & profeſſor. & teſtis eſt Pet. Aerod. lib. 4. re-
rum iudicatarum tit. 12. de teſtibus. cap. p. poſt me-
dium, & Surd. conſ. 28. num. 4. cum ſeq. ac nu. 41.
cum ſeq.

In caſibus verò, in quibus teſtes de Vniuerſitate
admittuntur non id circo dicuntur ipſi teſtes
integræ fidei, & omni exceptione maiores,
34 ſed tantum taleuaret eorum depoſitio di-
midium eius, quod alij teſtes probarent, *Abb.*
in d. cap. inſuper. num. 2. verſ. circa ſecundum mem-
brum. de teſtibus Affl. decis. 400. num. 3. & 4. &
ibi Vrſil. num. p. Albericus de Malettis in d. tr. de
teſtibus cap. 4. num. 71. verſ. quidam tamen, &
verſ. Attamen bonum eſt, Crottus de teſtibus n. 132.
Gram. conſ. 22. num. 9. Benintend. deciſ. 70. nu. 8.
Rol. cit. conſ. 75. num. 5. lib. 2. Bertazol. conſ. 178.
num. 10. lib. p. & Farin. loco rel. n. 536. & 538.
35 Vbi concludit id remitti Iudicis arbitrio, vt
etiam tradit *Menoch. d. caſu. 106. num. p. & 3.*
Theſaur. Iun. qu. famil. 37. nu. 7. lib. 1.

Quamadmodum, in caſibus in quibus teſtes de
vniuerſitate admittuntur, Ij non probarent,
quando contrarium eius, quod ipſi teſtes di-
xerunt probatum eſſet per teſtes idoneos ab
36 altera parte, quia tunc cæteris paribus longe
minus creditur teſtibus de Vniuerſitate, quã
alijs, propter aliqualeam aſſectionem, quæ
eos impares reddit, vt explicat *Abb. in d. cap.*
inſuper. col. 3. & ibi Felin. col. 2. verſ. Fallit 2. ex-
tra de teſtibus Alex. conſ. 68. num. 18. verſ. præte-
rea ratio lib. 2. Affl. cit. deciſ. 400. & Roland. all.
conſ. 72. ſub num. 15. verſ. Vlterius dicitur lib. 2.
Menoch. ſæpius all. caſu. 106. num. 10.

Cæterum licet teſtes minoris ætatis, maxime im-
puberes, regulariter non admittantur in cri-
37 minalibus, & admiſsi non probant *l. 3. §. lege*
Iulia. de teſtibus Blanc. tr. de indic. num. 346. cum
ſeq. Monaticell. in eius repertor. verbo minor Felic.
Alleg. 162. num. 10. par. 2. Tamen ſecundum
38 caſuum contingentiam, aliquando etiam
plenè probant, vt inquit Seruianus apud Sene-
cã *lib. 7. controuerſ. Nihil puero certius eſt teſte,*
39 *vtique quinquennij; Nam, & ad eos peruenit an-*
nos, vt intelligat, & nundum ad eos quibus fingat;
Et Quintil. lib. 5. paruulorum teſtimonia iuditia
40 *nõ teſtimonia appellat, & horũ pars altera nihil fin-*
gere, altera nihil iudicare dictum eſt, inquit Pluto
lib. 11. de legibus quem refert Petrus Aerodius lib. 4.
verum iudicatarũ tit. 12. de teſtibus. cap. p. pag. 531.
41 Hinc venit in adagio vinum, & pueri veraces
42 & Iudicis arbitrio relinquitur quid, & quan-
tum releuet pueri aſſertio in delictis, vt tradit
43 Cicero, cuius hæc ſunt verba; *In rebus iudican-*
dis non minimam artem ad vnamquamq; rem exi-
ſtimandam, momentoq; ſuo ponderandam ſapientia
iudicis tenet, quare cuiuſmodi ſint ſingula conſidera-
ri oportet, Et cum M. Claudius Marcellus ædilis
Curulis diem dixiſſet ad populum C. ſtatutio capitu-
lino Trib. pleb. (vt narrat Aerodius) *quod filiũ vix*
puberem de ſtupro appellaſſet; Reus p. aſſeuerauit
ſuo iure non poſſe cogi, vt adeſſet, quia habebat ſa-
croſanctam poteſtatem obidq; Tribunitium auxilium
appellauit Colleg. Tribunorum, negauit ſe interceſ-
ſurum quominus pudicitia quæſtio. perageretur;
Populus rem ad Senatum reiecit, itaq; reus cum ni-
hil amplius haberet quo inditium moraretur cuius
rei nullum teſtem eſſe certo ſcribat; præter ipſum
adoleſcentem; Audaciter de crimine pernegauit;
ſed poſtea quam placuit iuuenem interrogari, viſuſ-
que eſt puer in roſtra productus, defixo in terram
vultu, & ſuffuſum lacrimis, non contumatia, ſed pu-
dore, ob præſentiam capitolini tacuiſſe, accidit
quod à Fabio notatur. Hoc genus (inquit) *iniuria*
ſtuprũ perſonatumq; os in maribus verecundis ineſt
paſſis, quam auſis; Itaq; ei qui paſſus eſt, nihil aliud
44 *quam gemitus, ac fletus, & execratio vita conuenit,*
vt Iudex intelligat potius dolorem quã audiaciã. Igi-
tur apud ampliſs. Sen. valuit in viſionem Marcelli,
verecundum ſilentium, ideoq; citatus capitolinus vno
hoc teſte, qui tentatus erat, pecunia mulctatus eſt,
cum Marcellini pudor, lachrimæ, taciturni-
45 tas defixi in terram occuli abhorens vultus
à capitolino, tot teſtes, tot inditia viſa ſunt

Aliquando enim vno teſti iniuriato, propter no-
46 toriam vitæ integritatem creditum eſt, vt
Xenocrate Athenis, & Romæ L. Craſſo, quo-
rum ſermo, teſtimonij loco fuit, vt refert P.
Aerodius *cit. cap. p. poſt medium, qui in cap. 7.*
eiuſdem tit. ſcribit etiam nullitatẽ tolli aliquã-
47 do per amplitudinem perſonæ, vt euenit P.
Seruilio Iſautico, qui neq; citatus, neq; pro-
ductus ab accuſatore ſe obtulerat, & teſti-
moniũ dixerat. Attamen ei Iudices eredidere,
cum eſſet Conſulatis cenſorius triumphalis,
ac maiorum ſuorum titulis adiecerat hoc
Iſaurici etiam cognomen, maximè cum alij,
qui pro teſtimonio dixerãt læſerant præmedi-
48 tati; hic prætereundo, & incogitanter; Quã-
uis contrarium regulariter obſeruandum ſit,
cum iuxta Euangel. in ore duorum, vel trium
49 ſtet omne verbum, *Surd. conſ. 12. num. 6. ac Fe-*
lic. All. 46. num. 18. & ita obſeruaſſe Sereniſs.
Coſmum II. Etruriæ Ducem teſtatur Aerodius
50 citato cap. p. dum vidiſſet hominem vulnera-
ri percuſſorem comprehenſum, & facinus de-
negantem, nihilominus dimitti iuſsit, quia
eo ſolo teſte accuſabatur.

Econtra aliquando, nimia teſtum amplitudo,
denegat fidem, cum tunc ad opprimendum
reum potius, quam quod veritas ſic ſi habeat
51 tales in dignitate conſtituti teſtimonium
perhibeant, quia exiſtimantur magis pro au-
ctoritate ſententiam, quam teſtimonium di-
cere; Quando enim teſtis eſt, vt nihil poſsit,
aut nihil audeatur obijci, non concertatio
52 eſt, ſed imperium; Præterea qui de quacumq;
re iudicant, & ſi de capite præſertim, optant
ſuam liberamq; eſſe non alienam præſcriptam-
que ſententiam, vt inquit Petrus Aerodius *d.*
lib. 4. tit. 12. cap. 6.

Et licet in criminalibus cogi poſsint teſtes veni-
re ad Iudicem poſtpoſita omni prærogatiua,
l. lege Iulia cum quatuor ſeq. ff. de teſtibus, vt
probat

probat Cartar. in ſua praxi interr rog. reorũ lib. 3. cap. 3. num. 93. cum plur. ſeq. Baiard. ad Clarum qu. 45. num. 62. Faciunt etiam tradita per Bal. in l. presbiteri nu. 12. in fine C. de Epiſcopis, & Cler. & per Angel. in l. argentarius. §. cum autem. ff. de edendo idem Baiard. in qu. 26. numer. 15. cum ſeq.

Quamuis in Ciuilibus Egregiæ perſonæ domi
54 examinentur *Tex in l. ad perſonam ff. de iure iur. & in Auth. ſed iudex C. de Epiſcopis, & Cler. & declarat glo. in l. ſed ſi ff. de ius iurando, quem ſequitur Bar. d. l. ad perſonas in fine,* Et ita per Tibe-
55 rium adductum fuiſſe coram L. Piſone, Vrgo-
lumiam veſtalem Virginem, Auguſtæ summè
caram, Quamuis antea in alia cauſa iuſsiſſet
idem Tiberius, Prætorem accedere debere ad
Vrgolaniam quam domi interrogaret; Cum
primum Iudicium ciuile, ſecundum vero cri-
minale fuiſſe aſſerat Petrus Aerodius *d. tit. 12. cap. 8.*

Limitatur tamen hæc Concluſio in Patrono ad-
uerſus clientem, & in cliente aduerſus patro-
56 num, qui teſtimonium minimè dicere com-
pellitur; Prout minime cogitur pater contra
57 filium, & è contra; Gener contra Socerum,
& è contra, & Serui contra Dominum, vt habe-
tur *in d. l. lege Iulia cum quattuor ſeq. ff. de teſtibus latè Blanch. tr. de Indic. num. 36. cum ſeq.* Prodi-
58 tionis enim ſpeciē huiuſmodi teſtificatus con-
tineret, *vt tradunt ibidem ſcrib.* vt inquit Pe.
Aerodius *d. tit. 12. cap. 2.* vbi exponit Marcũ Ca-
59 tonem in oratione lata apud Cenſores in
Lentulum ſic affirmaſſe, Aduerſus cognatos
pro cliente teſtatur, teſtimonium aduerſus
clientem nemo dicit; Et ita pronuntiauit Sen.
Heremnium ſcilicet non poſſe cogi ad teſti-
monium perhibendum contra C. Marium
60 eius clientem, vt poſt Plutarchum narrat. Pe.
Aerodius loco relt.

Et qui cogi non poſſunt ad teſtimonium perhi-
61 bendum, ſi coacti depoſuerint non exinde
oritur Iudicium aliquod etiam ad proceden-
dum *l. p. §. ſi ſeruus ff. de quæſt. Blanch. tr. de Indic. num 355.* ſecus ſi voluntariè depoſuerint, quæ
qualitas deſcribi debet in actis, aliàs præſume
62 rentur coacti *Bar. in Auth. Presbiteros la 2. C.*
63 *de Epiſcopis, & Cler.* id quod non admittit *Bal. in eadem Auth. in fine Cuius ſententiam amplectitur Blanch. num. 358.* niſi tamen aliter veritas
64 haberi poſſet, quia tunc etiam teſtes huiuſ-
modi inuiti examinantur, vt inquit *Blanch. d. num. 357. & 359. & diximus §. ſupra.*

S V M M A R I A.

Fingere, & præſumere inter ſe valde differunt nu. 1.
Aduerſus fictionem legis non admittitur probatio in contr. vt aduerſus præſumptionem num. 2. & 12. contra num. 68. & ibi declarantes.
Præſumptio excluditur per lucem probationis num. 3. etiamſi præſumptio ſit iuris, & de iure præſertim quando agitur de partis confeſſione num. 4. & 5.
Fictio locum habet in caſu certo, præſumptio vero in caſu dubio num. 6.
Fideiuſſores non poſſunt obligari ſine ſtipulatione nu. 7. limitatur in cauſa tutela num. 8.
Creditori diligenti qui diù tacuit præſumitur ſatisfactũ ſi expectauit mortem debitoris num. 9. et 10.
Fictio eſt in re certa contraria veritati pro veritate aſſumpta num. 11. 12.
Fictio ſecundum Crottum eſt indubitatæ falſitatis pro veritate aſſumptio in caſu poſſibili ex iuſta cauſa ad inducendum aliquem iuris effectum æquitati naturali non repugnantem num. 13.
Exemplum traditur in pacto poſt contractum incontinenti appoſito quod ineſſe dicitur num. 14.
Fictio dicitur implere id quod veritati deeſt num. 15.
Ad fictionem non recurritur vbi veritas actus ſecundũ veritatem valere poteſt num. 16.
Fictio non porrigitur ad id quod per rerum naturam eſt impoſſibile quia quod naturaliter fieri non poteſt ciuiliter fieri nequit num. 17. 18.
Furioſus, et ſimiles non finguntur vnq; conſenſiſſe n. 19.
Fictio requirit habilitatem vtriuſq; extremi num. 20.
Fictio alia tranſlatiua, alia declaratiua num. 21.
Fictio admittitur tantum in his quæ ſunt num. 22.
Fictio dicitur continere rigorem num. 23. contrar. verius num. 29. et 30.
Iniquum eſt vnum puniri pro delicto alterius num. 24.
Captus ab hoſtibus fingitur mortuus num. 25. et 26.
Deportatus liberatus dicitur à Patria poteſtate, ſed reſtitutus ex Principis reſcripto iterum ſubijcitur patria poteſtati n. 27. cum ſeq.
Fictio contra naturalem Equitatem inducta etiam à iure nihil operatur num. 31.
Fictio ceſſat ceſſante neceſſitate n. 32. & 35.
Neceſſitas facit licitum. quod aliàs erat illicitum n. 33.
Sententiam Concilij Romani in ea materia num. 34.
Fictio inducitur tantum à iure non ab homine n. 36. 67.
Fingendo lex, quando aliquid ſtatuit, vere facere dicitur num. 37.
Fictio iuris pro veritate habetur etiam in contractibus num. 38. quidquid affirmauerit Menoch. ſibi contrar. num. 39.
Fictiones plures ſimul non poſſunt iungi eodem tempore circa eandem rem nu. 40. ſecus circa diuerſa tantum num. 42. 43.
Specialia duo ſimul concurrere nequeunt n. 41.
Fictio non extenditur de caſu, ad caſũ n. 44. niſi fictio eſſet vniuerſalis num. 45.
Fictio in fauorabilibus materijs extenditur num. 46.
Fictio non aufert ius alteri quæſitum numer. 47.
Ratihabitur ſed non in præiudicium tertij cui fuit ius quæſitum n. 48. & 49.
Fictio tranſlatiua non retrotrahitur quo ad actus perfectos ex quibus fuit ius aquiſitum, tertio ſed tantũ quo ad imperfectos num. 50. exemplum traditur in eo qui filios naturales legitimus mox legitimos ſuſcepit filios num. 51.
Fictione legis dicitur filium ſuccedere in locum patris num 52.
Fictione legis filius in vtero exiſtens habetur, ac ſi natus eſſet ad ſui parentum commodum n. 53. 54.
Ratihabitio per fictionem legis æquiparatur mandato num. 55.

Complacentia ſubſequta æquiparatur mandato nu. 56.
Abſens Canonicus pro Eccleſia fingitur eſſe præſens num. 57.
Adoptiuus dicitur fictus filius num. 58.
Filius legitimatus dicitur filius legitimus num. 59.
Matrimonium ſpirituale fingitur, ac ſi eſſet temporale num. 60.
Vidua fingitur quæ habet virum inutilem num. 61.
Natus extra dominium ex originario abſente cauſa Magiſtratus temporalis fingitur natus in dominio num. 62.
Profeſſus in Religione fingitur mortuus mundo num. 63. Idem cenſetur de deportato num. 64.
Hæres fingitur eadem perſona cum defuncto num. 65.
Pater fingitur promiſiſſe pro filio qui ipſo præſente creatus fuit Decurio num. 66.
Fictio non extenditur vbi agitur de pœna legali ſecus in conuentionali num. 69. cum mitius agatur cum lege; cum homine num. 70.
Pœna conuentionalis non trahitur ad fictam conuentionem num. 71.
Quod per fictionem eſt tale non dicitur proprie tale num. 72.

Fictio in Iure an de rigore, vel ex AEQVITATE admittatur, Cap. CLIX.

MVltoties in iure quidquam præſumitur, Quidquam vero fingitur. Hinc, non raro errant aliqui dum vnum pro alio vſurpant; Cum tamen maximum ſit inter vtrumque diſcrimen, Quãuis vterq; tacite in-
1 telligatur quorum differentias difuſe enarrat Menoch. lib. p. de præſumpt. qu. 8. per totum inter quas maxima ea eſt, quod contra fictionem
2 non admittitur probatio, quæ contra præſumptionem recipitur, ex quo præſumptio per lucem probationis excludatur l. nuptura in fin. ff.
3 de iure dotium, & l. cum de indebito verſ. & Ideo ff. de probationibus glo. in l. non eſt veriſimile verbo præſumptioni ff. quod metus cauſa, & glo. vlt. in l. ſi poſſidetis C. de probationibus Menoch. conſ. 456. nu. 6. & num. 154. Card. Mant. tr. de tacit. & ambig. lib. 14. tit. 9. num. 14. par. 2. Etiamſi præſumptio ſit iuris, & de iure, vbi agitur de confeſſ.
4 partis aduerſæ, vt notatur per glo. in §. aliud in Auth. de æqual. dot. & donat. propter nupt. Cyn. in Auth. ſed iam neceſſe de donat. ante nupt. & ibi Bar. num. p. Caſtrenſ. conſ. 115. num. 3. in fine, & num. 4. lib. p. quos ſequitur Card. Mant. d. cap. 9. n. 9. et 10. Vbi etiã tradit quod ſi quis admiſſus fuit ad probandum contra præſumptionem iuris, & de iure, etiam ſi non eſſemus in caſu confeſſionis aduerſæ partis, probatio valeret
5 Affl. in cap. p. §. vlt. num. 36. Quid ſit inueſtitura, & Ruin. conſ. 154. numer. 15. lib. 5. quod tamen non valeret in caſu fictionis à iure inductæ. Namq; fictio locũ habet in caſu certo, præſum-
6 ptio vero in caſu dubio. glo. in l. vnica §. accedit in verbo præſumitur. ff. de rei vxor. act. vbi Bal. nu. p. Card. Mant. d. tit. 9. sub. num. 7. Crottus in repet. l. 2. §. quod ſi in patris. num. 5. ff. ſol. matrim. & in repet. d. l. ſi pro emptore num. 76. ff. de vsucap. Menoch. conſ. 432. num. 7. Exempli gratia, ſi quis fideiuſſit pro tutore; Certum eſt attenta fideiuſſione facta fideiuſſorem ſe obligaſſe; Adeo quod licet non appareat interpoſitam fuiſſe
7 ſtipulationem, ſine qua fideiuſſores obligari nequeunt l. 5. §. ſatis acceptio. ff. de verb. oblig. &
8 l. blanditas. C. de fideiuſſ. Tamen fingitur eam ſtipulationem interueniſſe, vt probat Bal. conſil. 133. num. 2. lib. 2. Socin. Iun. in l. p. num. 23. ff. de verb. oblig. Card. Mant. d. tit. 9. num. 19.
E contra ſi quis creditor diligens, non egit contra debitorem dici viuentem ſed eo defuncto hæres moleſtae, tunc præſumitur fuiſſe ſatiſ-
9 factum, & ſolutionem creditorem conſequtũ fuiſſe, quia in dubio verſamur, vt copioſè ſcribit Menoch. lib. 3. præſumpt. 135. ſub num. 2. & Maſcard. de probationibus concl. 1318. num. 26. & tunc ſolutio non ſolum fundatur in longo temporis lapſu, & negligentia non petendi, ſed etiam in eo, quod expectata fuit mors ip-
10 ſius principalis debitoris, licet eo viuente id facere potuerit creditor, vt perpendit Alex. conſ. 183. ſub num. 17. lib. 6. Simon de Pretis conſ. 28. ſub num. p. quos ſeq. Felic. Allegat. 41. num. 4. & 17. par. 3.
Fictio igitur eſt in re certa, contraria veritate
11 pro veritate aſſumptio Bal. in l. ſiue poſſidetis circa medium C. de probat. vt exponit Paulus de Montepico in repet. l. lecta num. 21 ff. ſi certum petatur, Crottus in l. 2. §. quod ſi in patris. num. 5. ff. ſol. matrim. Quia fictio eam habet naturam, vt
12 rem veram, & ſi re ipſa non ſit, ita ponat, & firmet, vt contra eam probationem contrariam nullo modo admittat cap. 2. de arbitr. in 6. Alcia. tr. de præſumpt. in prælud. par. p. num. 4. Menoch. conſ. p. num. 154. & lib. p. de præſumpt. qu. 8. per totum, qui hanc materiam late examinat; Quamuis Ang. in. d. l. ſi pro emptore ff. de vſucap. & ibi Crottus num. 89. clarius definiat
13 fictionem, dum inquit, fictio eſt indubitatæ falſitatis pro veritate aſſumptio in caſu poſſibili ex iuſta cauſa ad inducendum aliquem iuris effectum AEQVITATI naturali non repugnantem; Quæ definitio præſertim contingit in pacto poſt contractum incontinenti appoſito, quod in eo in eſſe dicitur mediante fi-
14 ctione l. petens C. de pactis. Montepicus in cit. l. lecta ſub num. p. in fine ff. ſi cert. pet. latiſs. Sen. Bell. tr. de his qui in continenti fiunt. cap. 110. num. p. lib. p.
15 & ſic potius dicitur fictionem implere, quod veritati deeſt, iuxta tradita per Bar. in d. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. Marius Salomon in repet. l. Gallus §. quidſi is num. 40. ff. de liber. & poſth. late Coſta tr. de retroeract. pleno cap. 2. Ideoq; ad fictionem non recurritur, vbi veritas actus
16 ſecundum veritatem valere poteſt, vt poſt Bar. in d. l. ſi is pro emptore de vſucap. probat

Digitized by Google

Cephalus in repet. l. Centurio num. 27. & 193. ff. de vulg. & pupill. Menoch. conſ. 357. num. 26.
17 Quemadmodum fictio non porrigitur ad id, quod per rerum naturam eſt impoſſibile, quia
18 quod naturaliter fieri non poteſt, ciuiliter fieri nequit, cum ſe porigat tantum ad id, ad quod ſe porigit lex naturæ *l. p. §. ex contrario, vbi Bar. num. 2. ff. de acquir. poſſeſſ. & l. ſi pater famil. cum l. ſeq. ff. de adopt. Menoch. conſ. 67. nu. 54. & Car. Mant. de tacit. & ambig. lib. 14. un. 6.* Idcirco furioſus, & ſimiles non finguntur conſenſiſſe, quia lex naturæ non admittit, vt furio-
19 ſus poſſit conſentire *Bar. in d. l. item queritur §. qui impleto in fine ff. locati.*
Requirit idcirco hæc fictio habilitatem vtri-
20 uſque extremi, ſcilicet à quo, & ad quod, vt tradit *Bar. in l. is qui pro emptore col. 3. in fine ff. de vſucap. Buttigella in repet. l. ſi quis nec cauſam. num. 10. ff. ſi cert. pet. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 21. tit. 7. num. 25. par. 2.* quam intellexit *Coſta de retrotract. cap. 9. caſu 17. num. 3.* in
21 translatiua fictione; Quia in declaratiua ceſſant hæc requiſita, vt probat idem auctor in *cap. 2. monit. 6. num. 3.*
Quæ fictio tantum admittitur in his quæ ſunt fa-
22 cti, vt ex illa ſequatur iuris effectus *arg. l. ſi ex plagis §. in vino ff. ad l. aquil. Bar. in cit. l. ſi quis pro emptore ff. de vſucap. Salamonius in repet. l. Gallus §. quid ſi num. 25. ff. de liber. & poſth.*
Hanc vero fictionem vigorẽ continere docet tex.
23 *in l. 4. §. caſu ff. de verb. obligat.* Vbi Paulus I. C. decernit, ſeu potius fingit, per contrauentionem vnius ex hæredibus, omnes hæredes contraueniſſe, & idcirco omnes teneri ad pœnam adiectam per teſtatorem; Hoc enim pacto vnus pro delicto alterius puniretur, quod ſa-
24 tis iniquum eſſe habetur in *l. ſi quis in ſuo §. leges C. de inoff. teſtamento, & eſt tex. in l. pater famil. in fine. ff. de hæred. inſtit. latè Crottus in repet. d. l. 4. §. caſu num. 23. in p. lect. & un. 6. in 3. lect. ff. de verb. oblig.*
Idem habetur *in l. qui vxorem. ff. de iniuſto rupto, irritoque teſtamento*, dum lex fingit captum ab hoſtibus eſſe mortuum præambula hora ca-
25 ptiuitatis, quo ad effectum annullandi teſtamentum quod ſanè non ſolum id ſuadente AEQVITATE, ſed potius contra illius præ-
26 cepta actum videtur, vt probat idem *Crottus in d. §. caſu num. 24.* Qui auctor *in repet. l. ſi pro tempore num. 32. ff. de vſucap.* aliud tradit exemplum de eodem deportato reſtituto ex Prin-
27 cipis reſcripto; qui ſubijcitur patriæ poteſtati, à qua prius fuerat liberatus *l. fin. C. de ſent. paſſ.* Vbi ne dum AEQVITAS ſed vera
28 iniquitas ſubeſſe videtur Idem Crottus *in repet. d. l. ſi per emptor. num. 89. in fine ff. de vſucap.*
Veritas tamen eſt in contrarium, cum fictio de AEQVITATE concedatur, nec admittatur
29 niſi ſubſiſtente AEQVITATE *l. poſt liminio ff. de capt. & poſtlim. reuer.* & niſi ſubſiſtente neceſſitate, vt notatur *in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſucap. Crottus in repet. l. p. num. 57. & ibi Viſtarinus num. 127. ff. ſol. matrim. & in repet. l. p. §. eadem num. 28. ff. de verb. oblig. poſt Bal. in Auth. ſi qua mulier C. de Sacroſ. Eccl. Mercadil. in repet. l. non puto num. 8. ff. de iure Fiſci, Io. Annibal in repet. Rubr. ff. de vſucap. numer. 37.* Cum te vera AEQVITAS fuerit cauſa introdu-
30 cendæ fictionis, vt tradit *Bar. loco rel. & ſequitur Crottus in d. l. ſi per emptorem num. 175. ff. de vſucap. Rubeus Alex. conſ. 149. num. 10. Menoch. conſ. 211. num. 36. conſ. 282. num. 159. conſ. 316. num. 7. Card. Mant. d. lib. 14. tit. 9. num. 11. & 15. ac ſub num. 20. ac lib. 22. tit. 25. num. 20. ac lib. 23. tit. 31. num. 37. par. 2. Gratian. lib. 3. diſcept. for. cap. 419. num. 17. latè Coſta tr. de retrotract. cap. 2. monit. p. num. 11. ac monit. 4. num. 2. Valaſc. 148. num. 15. Polid. Ripa tr. de actis in mortis articulo cap. 63. num. 13.*
In tantum, quòd fictiones contra naturalem
31 AEQVITATEM etiam à iure inductæ nihil operantur, vt exponit *Bar. in all. l. ſi is qui pro emptore col. 3. ff. de vſucap. & in l. qui balneum ff. qui potior in pignor. hab. & probat Petrus Stella in repet. l. qui Roma numer. 44. ff. de verb. obligat. Gratian. lib. p. diſcept. forenſ. cap. 15. nu. 17. Valaſc. d. decis. 189. num. 24.* Et ceſſante ne-
32 ceſsitate, ceſſare debet fictio in his quæ iuris ſunt *l. in bello §. facta ff. de capt. & poſtlim. reuer.* Cum neceſsitas faciat eſſe licitum, quod alias
33 erat illicitum, vt probat *Coſta d. tr. de retrotract. cap. 4. num. p.*
Et ita ſtatuit Sacrum Concilium Romanum ſub Io. XI. Pontif. Maximo in quo, Vt ex Luit-
34 prando refert Puteanus *lib. 5 Hiſtor. Inſubrum pag. 67.* hæc notatu digna ſtatuta fuere; *Synodum à Steffano Pontifice deceſſore noſtro celebratam, in qua cadauer Formoſi Pontificis, e, ſepulcro extractum, & quaſi ad iuditium adductum indicatũ atq; damnatum eſt, quod nunquam alias factum accepimus penitus abrogamus, & ne poſt hac tale aliquid fiat per Spiritus Sancti Iudicium, Interdicimus, Epiſcopis, Præsbiteris, & Reliquis Clericis, qui ei Synodo interuenerunt, quia veniam petentes, vi ſi ac metu interfuiſſe confeſſi ſunt Sancta Synode præcibus indulgemus, cauentes ne ipſis poſt hac Epiſcopis, aut vim, aut detrimentum inferant;* Quoniam eis libere *ſententiam dicere liceat. Quia neceſſitatis cauſa de Portuenſi Eccleſia Formoſus, ob vita merita ad Apoſtolicam Sedem eſt euocatus; Statuimus, ne quis id in exemplum trahat ſacris legibus; Etenim quod neceſſitate conceſſum eſt, vel*
35 *ſublata neceſſitate auctoritatẽ non debet habere, etc.*
Quæ fictio à iure tantum non ab homine poteſt
36 induci *l. ſi forte. ff. de Caſtrenſi pecul. Bar. in cit. l. ſi is. qui pro emptore. ff. de vſucap. Iacobus Niger in repet. l. p. §. ſi quis ita. ff. de verb. oblig. & Crottus in l. ſi pro emptore num. 81. ff. de vſucap. Menoch. conſ. 356. num. 26. latè Coſta all. tr. de retrotract. cap. 2. monit. 9. num. 5. & monit. 11. nu. 6.*
Et fingendo lex, quando aliquid ſtatuit, vere fa-
37 cere dicitur *Bart. in l. ſi maritus §. prope finem ff. ad l. Iul. de adult. Menoch. conſ. 124. num. 106. & conſ. 211. num. 9.* Cum fictio iuris pro veritate

habeatur

38 habeatur, etiam in contractibus, vt probat
Menoch. conſ. 705. num. 39. quidquid in contrarium
39 *dixerit in conſ. 357. numer. 26. & voluerit Card. Mant. d. tr. de tacit. & amb g. lib. 2. tit. 6. nu. 21.*
Plures vero fictiones non poſſunt ſimul iungi,
40 quia ex eodem fonte duæ fictiones eſſe non
poſſunt, ita probat *Bar. in l. ſi is qui pro emptore. num. 21. & ibi Ias. num. 399 ff de vſucap. per l. p. C. de inoff donationibus*, Quia reputantur duo
41 ſpecialia quæ ſimul concurrere nequeunt *l. p. C. de dot. promiſſa, & l. ſi quis rem §. p. ff. de capt. & poſtlim. reuer. Crot. in repet. l. ſi pro emptore nu. 18. tr. de vſucap. Menoch. conſ. 89. nu. 22. & conſ. 82. num. 159. ac conſ. 526. num. 16. Monter. decis. 50. num. 23. Oddus conſ. 38. num. 80. Coſta de retrotract. cap. 2. monit. 9. nu. 2. & monit. 12. nu. 8.*
Quamuis circa diuerſa, concurrere poſsint duæ
42 fictiones *l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. Alex. conſ. 117. num. 4. lib. 5. Crottus ad l. ſi. pro emptore nu. 188. & Gratian. lib. 4. diſcept. for. cap. 737. num. 31.*
43 Idem quando vna venit in conſequentiam alterius, *Coſta d. tr. de retrotract. cap. 2. monit. 12. num. 9.*
Neq; etiam extendi poroſt fictio de caſu ad ca-
44 ſum, quia eſt ius ſingulare, quod non extenditur *l. Pater. § vlt. & ibi ſcrib. ff. de cap. & poſtlim. reuerſ. Raudens. decis. Piſana 16. nu. 25. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 32. nu. 55. part. p. & lib. 9. tit. 13. num. 64. par. p.* Niſi fictio
45 eſſet vniuerſalis, vt explicat ibidē dictus auctor *& lib. 13. tit. 46. num. 5. & 7. par. 2. & lib. 14. tit. 9. num. 2. ac lib. 15. tit. 6. nu. 16.* Quamuis in materia fauorabili extendi eam poſſe ad
46 caſum ſimilem ſcribit *Gemin. in cons. 66. num. 5. verſ. item fictis, quam ſequitur Card. Mant. loco rel. lib. 22. tit. 17. num. 14. Coſta de retrotract. cap. 2. monit. 9. num. p.*
Sicuti ius quæſitum alicui auferre nequit fictio
47 *Rom. in l. cum hæredes verſ. in bis ff. de acquir. poſſeſſ. Sapia in repet. l. pr. numer. 30. C. de edicto D. Adrian. toll. Tiraquel. de iure primog. 934. num. 18. Alcia. cons. 5. num. 48. lib. 4. & conſ. 3. num. 12. lib. 8. Decian. conſ. 11. num. 86 lib. p. quos ſequitur Card. Mant. d. tr. de tacit. lib. 15. tit. 6. nu. 18. par. 2.* Vt dicitur de ratihabitione, quæ
48 retrotrahitur *l. vlt. C. ad Macedon.* Quæ tamen
49 non admittitur in præiuditium tertij *Bar. in l. ſi indebitum §. ſi procurator, & in l. bonorum ff. rem ratam haberi Tiraquell. de retr. linager §. 10. nu. 66. cum ſeq. Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 283. num. 15 & 16.* Quia fictio tranſlatiua non retrotrahitur, quo ad actus perfectos, ex qui-
50 bus fuit ius acquiſitum tertio; Sed tantum, quoad imperfectos, & pendentes *Feder. Scottus conſ. 5. num. 18. & 20. lib. 5. tom. p. & Bar. in l. ex facto num. 3. ff. de vulg. & pupill. Coſta de retrotract. cap. 2. monit. 8. numer. 2.* qui dat exemplum in eo qui naturales filios legitimauit,
51 mox ab vxore filios legitimos ſuſcepit, non idcirco reuocatur legitimatio iam perfecta.
Diciturq; per legis fictionem cenſeri filium ſuc-
52 cedere in locum patris, vt cum patruis æqualiter ſuccedat *Rub. Alex. allegato conſ. 149. num. 20. Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 419. nu. 17.*
Item per legis fictionem filius in vtero exi-
53 ſtens habetur, ac ſi natus eſſet ad ſui commodum, *l. qui in vtero. ff. de ſtatu hominum*, & etiam ad commodum patris, & matris *l. pregnant. ff.*
54 *de pœnis*, & ad conſequendam immunitatem ratione duodecim liberorum *Maſcard. concl. 1125.* De qua materia abunde ſcripſimus ſuperius in cap. 128. Item per ratihabitionem
55 quæ retrotrahitur ad tempus actus alieno nomine geſti, in tantum, vt mandato æquiparetur *l. fin. C. ad Maced.* ſiue, vt inquit Card. Mant.
56 *d. cap. 8. lib. 13.* per complacentiam illicò ſubſequutam *Bar. in l. p. § ſi quis ſimpliciter. num. 2. in fine ff. de verb. oblig.* Idem in Canonico, qui pro Eccleſia abeſt; & qui per legem fingitur
57 eſſe præſens; vt percipiat quotidianas contributiones *cap. vnico de cler. non reſid. lib. 6.*
58 *Borella conſ. 35. num. 75.* Idem in filio adoptiuo, qui dicitur fictus filius *l. ſi ita quis §. p. de leg.*
59 *2.* ac etiam in filio legitimato *Gabr. conſ. 70. lib. p. & conſ. 82. lib. 2.* Idem de matrimonio
60 ſpirituali, quod fingitur, ac ſi temporale contraxiſſet mulier *Seſſe decis. 45. num. 38.* Idem de muliere, quæ habet virum inutilem, vel ad
61 remum damnatum, quæ fingitur vidua, & gaudet priuilegio viduarum *Bal. in l. vlt. C. ad l. Flan. de plagia*, & diximus ſupra *in cap. 110. nu. 11.* Idem dicitur de nato extra dominium
62 & ſiue originario alibi Magiſtratum temporalem non perpetuum gerente, qui fingitur natus in Dominio, & ſic ſubditus *Bar. in l. lex Cornelia §. domum ff. de iniur.* Idem de Monacho
63 profeſſo qui fingitur mortuus mundo, etiam ſi verè viuit *l. Deo nobis C. de Epiſcopis, & Cler.* Idem in deportato qui reputatur mortuus *l. p.*
64 *§. pen. ff. de bon. poſſeſſ. contra Cabul.* Idem de he-
65 rede qui repreſentat defunctum, & fingitur defunctus. *§. p. in auth. de iure iur. Menoch. conſ. 89. num. 22.* Idem quando filius qui præſente, nec contradicente patre creatur Decurio, quia
66 pro eo tenetur pater, ac ſi expreſsè fide iuſſiſſet & ſic fingitur permiſiſſe *l. lege Cornelia. ff. de teſtam. Card. Mant. d. tit. 9. lib. 14. num. 21.* Hæc, & alia luculentiſsime recenſet *Card. Mant. d. lib. 14. cap. 9. per totum, & Coſta d. tr. de retrotract. cap. 2. per totum* vbi Mant. quindecim recenſet caſus, & Coſta monita duodecim, & regulas ſex conſtituit ad materiæ declarationem ad quos idcirco remittitur lector nec eorum dicta hic integrè tranſcribuntur.
Neque ab homine, ſed tantum à lege introduci
67 poteſt fictio, vt introducitur præſumptio, vt ſupradictū fuit ex *Menoch. cit. qu. 8. nu. 17.* Qui auctor etiam tradit num. 14. cum ſeq. quod licet contra fictionem nō admittatur probatio, Attamen pet indirectum probari contra eam
68 poteſt, nempe demonſtrando ceſſare AEQVITATEM, ſuper qua fictio eſt fundata, vel alio modo de quo meminit *Socin. Iun. in l. 4. §. Cato num. 136 ff. de verb. oblig.*

Et

Digitized by Google

Et vbi agitur de pœna legali, tunc non attendi-
69 tur fictio *l. ſciendum, & l. ſeq. ff. ex quibus sauſis maiores. Coſta de retrotract. cap. 9. caſu 16. nu.* 10. Secus in conuentionali, cum mitius agatur
70 cum lege, quàm cum homine, vt notatur *in l. Celſus ff. de arbitr. & latè tradit Card. Mant. d. tr. de tacit. & ambig. lib. 32. tit. 27. num. 19 cum ſeq. par.* 2. Vbi num. 21. etiam concludit pœnam
71 conuentionalem non trahi ad fictam conuentionem *per* l. 3. §. *has verba. ff. de neg. geſt.* Cum
72 quod eſt per fictionem tale, non ſit propriè tale *d. l. cornelia ff. de teſtam. & l. 2. ff. de vſufr. rerum quæ conſumi,* Et hanc AEQVIOREM eſſe, & magis communem ſententiam poſt Alber. *probat Card. Mant. d. tit. 27. nu. 22. & 23.*

SVMMARIA.

Eccleſia bona alienari poſſunt, quando Eccleſia vtilitas ita poſtulat nu. 1. ſed requiruntur debita ſolemnitates ſub nullitatis pœna num. 2. & 3.

Eccleſia non tenetur ad pretij reſtitutionem, quando contractus alienationis fuit nullus numer. 4. & 12. contrarium verius num. 13. & 14. diſtinguitur num. 27. 28. 31. 37. & 38.

Minor non tenetur ad pretij reſtitutionem ſi alienatio facta fuit nulliter, & pretium malè conſumptum num. 5. 6. & 8. ac 12. contrarium 16. declar. num. 42. & 43.

Eccleſia, & minor æquiparantur num. 7.

Emptor rei Eccleſiæ non ſeruatis debitis ſolemnitatibus tenetur etiam ad fructuum reſtitutionem n. 9. etiam in conſcientia num. 10. & 23.

Contrahens cum minore, vel Eccleſia omiſſis ſolemnitatibus debitis dicitur eſſe in dolo num. 11. & 37.

Reſtitutione conceſſa Eccleſiæ ſiue minori res omnino ab vtraq; parte reducitur ad priſtinum ſtatum nu. 17. quilibet quod ſuum erat recuperat num. 18. & 19.

Eccleſia tenetur etiam ad reſtitutionem ſumptuum factorum in re vendita antequam emptor rem dimittat num. 20.

Scriptor poteſt retinere quinternos donec ſibi ſatisfactum fuerit de mercede num. 21.

Eccleſia ad quam ſummam ſumptuum teneatur nu. 22.

Reſciſſo contractu ob omiſſas ſolemnitates dicitur titulus redactus ad non titulum num. 24.

Compenſantur fructus cum ſumptibus in re Eccl. facti quando contractus reſcinditur ob ſolemnitates omiſſas num. 25.

Diſtinguitur num. 27. & 28.

Emptor damnum ſanare non debet ſi ſumptus lege ſuperant fructus num. 26.

Parlamentũ Franciæ reſcindere non ſolet alienationes rerum Eccleſiarum, vel minorum, vbi non concurrit læſio notabilis num. 29.

Contractus Eccleſ. ſiue minorum reſcinduntur tribus concurrentibus iuxta Rebuffi opinionem, nempe ſolemnitatis defectus, læſio, & quod ea ſit notabilis nu. 30.

Eccleſia recuperat rem venditam ſi ſibi vendere non expediebat num. 31.

Eccleſia ſiue minor recuperat rem venditam ſi fuit læſus in pretio numer. 32.

Emptor ratione pretij ſoluti facit fructus ſuos num. 33.

Pretium male conſumptum per minorem non officit emptori ſi illud ſeruatis ſeruandis ſoluit num. 34.

Secus ſi omiſſis ſolemnitatibus ſoluit num. 35.

Decretum Burges Siciliæ in ea materia num. 36.

Emens ſcienter, rem Eccl. vel minoris omiſſis debitis ſolemnitatibus dicitur in dolo num. 37.

Aliena res poteſt vendi, ſine mandato, licet non transeat Dominium in emptorem nu. 38. & tenetur venditor de euictione num. 38.

Emens rem alienam à non Domino tenetur rem dimittere, nec poteſt ſupplere pretium num. 39.

Emptori qui in pretio læſus fuit competit actio ad reſciſſionem contractus nu. 40.

Eccleſia dicitur cultrix, & nutrix iuſtitiæ numer. 41.

Vtilitas venditoris etiam minoris ſemper præfertur ſolemnitatibus num. 43.

Minor cum alieno damno lucrum conſequi non debet num. 44.

Minor tenetur probare pretium male conſumptum, vt contractus reſcindatur ſi contractus fuit validus nu. 45. ſecus ſi fuit nullus num. 46. contrarium nu. 48. & 49.

Regulariter intentionem ſuam probare quis tenetur num. 47.

Minor in mutuis non tenetur probare ſe læſum, ſed ad aduerſarium ſpectat probare pecuniã in eius vtilitatem verſam num. 50. Idem in Eccleſia, & Monaſterio.

Cautela ad euitandam læſionem minoris nu. 51. & 52.

Probatio quod pretium male ſit conſumptum coniecturis perficitur num. 53.

Cauſam ob quam ad alienationem deuentum eſt, ſi reperitur effectum habuiſſe præſumptio eſt quod pecunia in eam cauſam ſit conuerſa num. 54.

Iuditio reſciſſionis contractus pendente interim executio omittitur num. 55.

Deciſio Sacri Concilij Neapol. in ea materia num. 56.

Emptor non poteſt, quidquam innouare in bonis emptis pendente iuditio reſciſſionis contractus num. 57.

Reſciſſo contractu alienationis rerum Eccleſiæ an pretium ſolutum reſtitui debeat emptori.

CAP. CLX.

ALIENATIONES rerum Eccleſiæ admitti ſæpe traditum eſt vbi Eccleſiæ vtilitas id expoſtu-
1 lat *tex. eſt in auth. Item ſi prædium C. de Sacr. Eccl. cap. ſanè 12. qu. 2. cap. tua nuper de his quæ fiunt à Præl. & Clem. p. de rebus Eccleſijs non alien. Maſtrill. deciſ. 13. num. 11. in ijs tamen requiruntur debitæ ſo-*
2 *lemnitates de quibus in cap. ſine exceptione 12. qu. 2. & in d. Clem. pr. de reb. Eccleſiæ non alienan.* Aliter nullæ, & inualidæ dicerentur huiuſmo-
3 di alienationes, vt probat *Rebuff. ad conſt. Regni tit. de reſcin. contract. in præfatione nu. 26. cum ſeq.*

Quæ-

Digitized by Google

Quæritur idcirco vtrum annullaro contractu
alienationis rerum Eccleſiæ, vel per reſtitu-
rionem in integrũ reſtituta Eccleſia ad prio-
rem ſtatum, pretium reſtitui debeat emptori
nec ne, antequam ille proprietatem emptam
4 dimittar. Et ad reſtitutionem pretij minime
reneri Eccleſiam ellicitur. *ex l. mater. C. de rei
vend. & in l. ſi quis cum ſciret ff. pro emp.* in qui-
bus habetur, quòd ſi minor alienauit rem etiã
iuſto pretio, non ſeruara tamen ſolemnitare
iuris, & ſine Iudicis decreto, quòd non ſolũ re-
ſcinditur contractus, ſed etiam res minoris
5 reſtituitur, non reſtituto pretio minori, ſi to-
tum illud malè fuit conſumptum; Et de iure
Longobardorum qui à minore emit ſemper
6 perdit pretium, & rem emptam reſtituere te-
netur, vbi venditio facta non fuit in caſibus, à
iure permiſsis, vt ſcribit *Andr. de Barullo in
comment. legum Longobardorum tit. 2. quem ſequitur
Simoncell. de decretis lib. 3. tit. 7. ſub n. 19. & 20.*
Quod in Eccleſiæ contractu procedere non
eſt ambigendum, cum tritum ſit Eccleſiam, &
7 minorem æquiparari *Ricc. in praxi fori Eccleſ.
reſol 7. num. 5. poſt Menoch. de arbitr. caſu 172. n.
40. & hanc ſententiam ſequitur Rebuff. ad conſtit.
Regni tit. de reſciſſione contract. in præfatione num.
9. & 10. et poſt Viuium decis. 263. n. 11. 14. 15. et
20. ſcribit Raudens. decis. Piſana 13. num. 99.*
Idem dicitur de alienatione facta à minore, qui
iuſtum accepit pretium, quod tamen ad ma-
8 los conſumpſit vſus, quia cum contractus
reſciſionem poſsit petere ob læſionem ſibi
contingentem *d. l. ſi quis cum ſciret ff. pro emptore*
res minoris reſtituitur, non reſtituto pre-
tio ſi illud fuit male conſumptum *arg. d. l. ma-
ter. C. de rei vendic. Rebuff. d. tit. de reſcin. contract.
in præfatione num.* 10.
Quinimo ad omnium fructuum reſtitutionem
9 etiam teneri huiuſmodi emptorem, quos ex re
Eccleſiaſt. empta percepit decidit *tex. in cap. ſi
quis Presbytero. de rebus Eccleſijs non alienandis, &
in cap. graui de reſtit. ſpol. & in terminis probat Re-
buff. tr. de alienatione rerum Eccleſiæ n. 102.* quam
ſententiam amplectitur *Vilagut. tr. de reb. Ec-
cleſiæ malè alienat. reſtit. lib. 2. cap. 5. num. 110.
cum ſeq.* Vbi diſerte probat emptorem teneri
10 etiam in conſcientia ad reſtitutionem om-
nium fructuum perceptorum; Et hanc ean-
dem ſententiam ſequitur etiam *Old. tr. de re-
ſtit. in integr. qu. 52. num. 2. poſt Bero. conſ. 33.
num 10. lib. p. Raudenſ. decis. Piſana 30. nu. 214.*
Ratio ea eſſe videtur, quòd contrahens cum Ec-
cleſia, vel minore ſine ſolemnitatibus à iure
requiſitis, dicitur eſſe in dolo præſumpto, &
11 mala fide *cap. qui contra iura de Reg. Iur. lib. 6. vbi
Dyn. Bal. conſil. 347. lib. pr. conferunt tradita per
Menoch. conſ. 375. num. 16.* Idcirco nec fructus
12 ſuos, nec pretium (ſi malè fuit conſumptum)
conſequi poteſt *Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 9.
num. 34.*
De AEQVITATE tamen contrarium ve-
13 rius eſt, Eccleſiam ſcilicet teneri ad reſtitu-
tionem pretij ſi alienatio reuocata fuit ob
defectum ſolemnitatis *tex. eſt. in l. ſi diuerſa C.
de tranſactionib. & probat. Card. in Clem. p. de re-
bus Eccleſijs non alienan. quem ſequitur Burgos in
cap. ſi venditionem lib. 6. de empt. & vendit. quam
ſententiam comprobat Salicet. in l. Iubemus l. 2. §.
ſane C. de Sacroſ. Eccleſ.* Vbi expreſsè dicit, quod
ſi Prælatus venditor non eſt ſoluendo; Tunc
14 emptor de AEQVITATE, debet habere
pretium ab ipſa Eccleſia; Quippe Felin. *in
cap. cum cauſam nu. 25. verſ. cæterum,* probat pre-
tium reſtituendũ eſſe ipſimet emptori qui fuit
15 in mala fide (quod magis eſt) quem ſequi-
tur *Rub. Alex. conſ. 152. num.* 3. prout tenetur
16 minor ad huiuſmodi reſtitutionem iuxta *tex.
in l. non ſolum C. de prædijs minorum, & in l. ſi à
te C. de pactis inter empt. & vendit. Anchar. conſ.
34. num. 20. Natta cons. 631. num p. Cephal. cons.
207. num. p. & num. 37. Maſtrill. decis. 13. num.
p. & num. 35.*
Præſtita enim reſtitutione in integrum Eccleſię;
Res omnis ab vtraq; parte reducitur ad pri-
17 ſtinum ſtatum, & prout erat ante venditio-
nem, ſiue læſionem *glo. in cap. p. de reſtit. in in-
tegr. in verbo per beneficium lib. 6.* Vnde ſi Ec-
cleſia recuperat bona alienata, emptor etiam
recuperare debet pretium ſolutum, cum qui-
18 libet, quod ſuũ erat recuperet *l. quando ſi mi-
nor §. reſtitutio ff. de minoribus, & l. intra vtile C.
de repudijs;* Ne aliqua ex partibus ſit in dam-
no, vel in lucro: Idcirco, ſicuti Eccleſia re-
19 cuperat rem alienatam, ita emptor recupe-
tat pretium ſolutum *Abb. in cap. p. num. 3.
vers. 3. nota de reſtit. in integr.* & hanc concluſio-
nem amplectitur *Redoan. tr. de rebus non alienan-
dis qu. 78. cap. 4. num. 21. cum seq. & cap. 5. nu. 7.
Menoch. cons. 1111. nu. 71. & 72. Polyd. Ripa ſin-
gul. obseru. 301. num. p. cum seq.*
Quemadmodum etiam tenetur Eccleſia ad re-
ſtitutionem ſumptuum melioramentorum in
re Eccleſia vendita factorum per emptorem,
antequam emptor dimittat, rem cuius reten-
20 tione vti poteſt donec ſibi fuerit ſatisfa-
ctum de pretio cum meliorationibus, ac ſum-
ptibus *l. ſi prædium in fin. C. de prædijs minorum, et
probat Innocent. in d. cap. p. de reſtit. in integrum
quem ibidem ſequitur Abb. fuerunt notata in l. in
fundo, & in l. sumptus ff. de rei vendic. Rebuff. d.
tit. de reſciſſ. contrar. in præfatione n. 61.* Vt dici-
21 tur de ſcriptore qui poteſt retinere quinter-
nos, donec ſibi fuerit ſatisfactum de mercede
*DD. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum ff. de conditio-
ne indebiti,* quam ſententiam ſequitur *Redoan.
d. qu. 78. cap. 4. nu. 22. cum duobus seq. & in cap.*
22 5. diffusè explicat ad quam ſummam ſum-
ptuum teneatur Eccleſia; Verbi gratia ſi cen-
tum expendit emptor, & vtilitas tantũ quin-
quaginta importet, ad vtilitatis pretium tan-
tum teneri Eccleſiam concludit.
Bene verum eſt, quod cum reſciſſo contractu ob
non ſeruatam ſolemnitatem fructus reſtitui
23 etiam debeant Eccleſiæ *l. quod ſi minor cum re-*

ſtitutio

Digitized by Google

ſtitutio ff. de minoribus cap. ſi quis Præsbyterorum
de reb. Eccleſiæ non alienan. & cap. grauis de reſti-
24 *tutione ſpoliat.*; Quia titulus reducitur ad
non titulum *cap. ſua nuper extra de his quæ fiunt*
à Prælatis, latè Villagut. de reb. Eccleſiæ non alie-
nan. lib. 2. cap. 5. num. 12. Et diximus in ſupe-
riori libro *cap. 45. nu. 45. cum ſeq.* eo caſu ſit,
25 compenſatio fructuum cum ſumptibus in re
Eccleſiæ factis *tex. in cap. penult. de rebus Eccle-*
ſiæ alienan. & in l. ſumptus ff. de rei vendic. vt poſt
Abb. in cap. noſtras num. 4. de rebus Eccl. alienan.
& Cagnola in l. 2. C. de pactis inter emptorem, &
venditorem, tradit Redoan. all. qu. 78. cap. 5. nu. 6.
Ad quam deliberationem deueniſſe Summũ
Pontificem ſcribit Redoan. vt euitentur cir-
cuitus.

Si tamen ſumptus longè ſuperarent fructus, tunc
26 damnum ſentire non deberet emptor, vt ſu-
bijcit *Redoan. d. cap. 5. num. 7.* vbi diſtinguendo
declarat concluſionem, quando contractus
non tenuit, vel ſcilicet contrahens errauit in
iure, & ſic tenetur reſtituere omnes fructus,
cum error iuris non excuſet à fructuum reſti-
27 tutione, quando ius aperte reſiſtit *d. l. iu-*
bemus C. de Sacroſ. Eccl. & l. quemadmodum C. de
28 *agric. & cenſ. lib. 11.* Vel errauit in facto, quia
credebat ſolemnitates interueniſſe, & tunc
lucratur fructus ob bonam fidem, *Abb. in cap.*
ad noſtram, circa fin. de reb. Eccl. alien. Redoan. in d.
cap. 5. num. 8. & 9.

Quamuis Curiã Parlamenti nõ ſolere reſcindere
29 alienationes factas ſine ſolemnitatibus; Vbi
abſit læſio notabilis teſtatur *Rebuff. d. tr. de alien.*
rerum Eccl. num. 102. & ſic tria requiri tradit
Rebuff. ad hoc, vt contractus annulletur, ſci-
30 licet ſolemnitatis deffectus, læſio, & quod ea
ſit notabilis.

In hac tamen principali cõcluſione diuerſimodè
diſtinguendum eſt, Aut enim Eccleſia, ſiue
minor læditur in vendendo, quia ſibi non
expediebat vendere, & ſic per reſtitutionem
31 rem ipſam recuperat *Bar. & cæteri in l. ſi qui-*
dem C. de prædijs minorum Rol. a Valle conſ. 59. nu.
4. lib. p. Aut vero Eccleſia, ſiue minor læſio-
nem patitur, dum deceptus fuit in pretio, &
tunc æque reſcinditur contractus, ſiue reſtitui-
32 tur Eccleſia aduerſus illum ob læſionem
DD. in d. l. ſi quidem C. de prædijs minorum, Menoch.
remed. 15. recuper. Qu. 15. nu. 138. cum ſeq. & eo
caſu emptor non tenetur reſtituere fructus,
niſi pro rata pretij non ſoluti, Cum ratione
pretij ſoluti fructus ſuos fecerit *Cepol. de ſimul.*
contract. caſu p. princip. ſub. num. 7. verſ. ſi vero
contract. Pinell. in l. 2. lib. 2. in ſecunda parte cap.
vltimi nu. p. C. de reſcind. vend. Canale. de tut. ſub
num. 145. & Gabriel. conſ. 33. num. 6. lib. p.

Aut vero Eccleſia, ſiue minor læſus remanſit,
quia pretium receptum malè conſumpſit; Et
34 ſic vel ſoluens pretium legitimè, & cum de-
bitis ſolemnitatibus ſoluit, neque vlterius te-
netur, Vel fuit in culpa ſoluens, dum legiti-
me pretium minime ſoluit, & ſibi imputan-
dum eſt, ſi non recepto pretio rem emptam
35 dimittere tenetur minori reſtituto *Bar. in l.*
fine §. interpoſito in fin. ff. de adminiſtr. Tut. Pinell.
in d. l. 2. n. 28. in fine, & Simoncell. qui hanc Quæ-
ſtionem latiſſimè examinat d. tr. de decretis lib. 3.
tit. ſept. à nu. 12, vſque ad num. 17, & ita iudica-
36 tum fuiſſe per Proregem reſtatur Maſtrill. *de-*
ciſ. 13. num. 34. in fine, & num. 35.

Quam concluſionem limitant Scribentes non
procedere, quando emptor ſcienter, non ad-
hibitis debitis ſolemnitatibus emit rem Ec-
37 cleſiæ, Namque tunc, cum dicatur eſſe
in dolo. videtur pretio, & ſumptibus illum
eſſe priuandum, *Innocent. in cap. ſi quis de reb. Ec-*
cleſ. non alien. Vt dicitur de eo, qui ſcienter
emit rem feudalem *cap. p. §. p. de feud. alien.*
vbi glo. & Bal., Guido Pap. deciſ. 24. num. 2. &
deciſ. 305. Redoan. d. qu. 78. cap. 4. num. 25. Ma-
ſtril. deciſ. 13. nu. 24. & Coſta tr. de facti ſcient. &
ignor. cent. 2. diſtinct. 22. num. 22.

Quemadmodum etiam limitatur quando res
empta eſſet aliena, non propria venditoris.
Quia tunc licet poſſit quis vendere rẽ alienam
38 ſine mandato *l. rem alienam ff. de contrah. emptione*
Quamuis non tranſeat dominium *l. traditio*
eodem tit. & idcirco teneatur de euictione ven-
ditor *toto tit. de euictionibus*, Attamen non
poteſt tunc emptor ſupplere pretium, ſed te-
39 netur rem dimittere vero Domino, vt latè
probat *Rebuff. dicto tit. de reſcind. contract. art.*
vnico gloſ. 15. num. 23. cum ſequenti.

Et ſi læſio reſpiceret illum, qui cum Eccleſia
40 contraxerat idem ius competeret læſo con-
tra Eccleſiam *cap. cum dilecti, de his, quæ vi metus*
ve cauſa Burgos. in cap. cum cauſa col. ſeptima de
empt., et vend., Eccleſia enim cum ſit cultrix,
41 & nutrix Iuſtitiæ non patitur aliquid contra
iuſtitiam fieri *tex. in §. pr. de alienan. feudi,*
vt diximus in cap. 8. num. 23. et cap. 25. num. pr.
lib. p. Neq; Eccleſia debet plus recipere, quam
res valet *gloſ. in cap. cum enim §. hoc Inſ. 10. qu.*
ſecunda, verbo, vt plus, latè Rebuff. ad conſtit. Regn.
tit. de reſcind. contract. art. vnico gloſ. 15. num. 16.
Fachin. controuer. iuris lib. 2. cap. 16.

Et quia fuit ſupra firmatum, minorem non tene-
ri ad reſtitutionem pretij, quando illud male
conſumpſit, & vult recuperare proprietatem
venditam: Opportunum eſt concluſionem
ipſam declarare, eam ſcilicet non procedere,
quando emptor ſeruatis ſeruandis emit, &
42 pretium ſoluit, nec in eo, poteſt aliqua culpa
conſiderari *Bartol. in l. fine §. interpoſita in fine*
ff. de adminiſtr. tut. Pinell. in l. 2. nu. 28. in fine C.
de reſcind. vend. et elegantius perpendit Simoncell.
de decretis lib. 3. tit. 7. num. 16., qui ſub nu. 18.
& 19. ſcribit minorem etiam teneri ad reſti-
tutionem pretij, etiam ſine ſolemnitatibus de-
43 bitis ſoluti, Quatenus probetur in eius vtili-
tatem, verſum ſecundum *Bart. et alios in l. præ-*
44 *diorum C. de prædijs minorum*, Ne pupillus ex
damno alieno lucrum conſequatur *Tex. in l. ſi*
fundus §. quamquam, et l. ſi pupillorum §. ſi obliga-
uerit

nerit ff. de rebus eorum. et l. ſi me, et Titium ff. ſi cert. pet. R pad. ſingul. obſeru. 301. num. 8.

Ad quem verò ſpectet probare pretium fuiſſe
verſum, vel non in vtilitatem minoris, variant
ſcribentes, & Acurſ. *in l. prædiorum C. de prædijs
minorum diſtinguit*; Aut contractus eſt aliquis,
45 Vel nullus, ſi aliquis, & petitur reſcindi, ſiuè
aduerſus illum reſtitui minorem; Tunc minor
tenetur ad pretij reſtitutionem ſi non docet
pretium male conſumptum; Aut vero contrac-
46 tus eſt nullus, & tunc incumbet emptori onus
probandi pretium vtiliter fuiſſe conſumptum
per minorem, Quàm diſtinctionem ſequuntur
ibidem *Bart. Bal. & Saliett.*, *idem Salicet. in l.
ſi prædium in fin. C. eodem Iaſ. in l. nam poſtea §. ſi
minor. numer. 21. ff. de iure iur. Rimin. Iun. conſ.
5. num. 76. Socin. conſ. 15. num. 22. lib. p. Natta
conſ. 63. nu. 5.*, Quamuis regulariter vnuſquiſq;
teneatur probare eius intentionem ſiue agen-
47 do, ſiuè excipiendo *Bald. in l. p. C. ſi aduerſ.
vend. Pinel. in d. l. 2. par. 3. cap. p. num. 25. C. de
reſcind. vend.* (qui tamen contrarium concludit,
48 vt ſcilicet onus probandi ſpectet ad empto-
rem)

Quam diſtinctionem etiam lege, ac ratione com-
probat Simoncel. *dicto lib. 3. tit. 7. ſub num. 20.
verſ. quæ diſtinctio*; Quamuis contrarium vo-
luiſſe Pileum tradit verſ. Pileus tamen, videli-
cet minorem probare ſemper teneri pecuniã
49 malè conſumptam, Priorem tamen conclu-
ſionem amplecti videtur etiã *Rebuff. dicto tit. de
reſciſ. contr. art. p. gloſ. 3. num. 21. ac num. 30.*,
dum concludit in mutuo non teneri minorem
probare ſe læſum; ſed ad aduerſarium ſpecta-
re probationem, quod pecunia verſa ſit in vti-
50 litatem minoris per *l. p. C. ſi aduerſ. credit.* Id
quod etiam in Eccleſia, & in Monaſterio pro-
cedere tradunt ſcribit. *in cap. quod quibuſdam,
de fideiuſſoribus*, Et ad hunc nodum euitandum
cautelam tradit Cepol. cautel. 214. vnus eſt
51 nodus, quam tamen ſibi minimè placere ſcri-
52 bit *Rebuff. dicto num. 21.* Et pro emptore confe-
runt tradita per Alex. *in l. ſi cum dotem §. p. ff.
ſolut. matrim.* Et eo caſu probatio huiuſmodi
53 cum difficilis ſit, coniecturis perficitur *Bartol.
in auth. hoc ius porrectum num. 17. C. de Sacroſanct.
Eccles. & ibidem Bald. & in l. vnica in fin. C. ſi aduerſ.
credit.* vbi loquitur in terminis mutui facti
Eccleſiæ, vel pupillo, aut Ciuitati, *Caſtrenſ.
cons. 338. num. 2. lib. p. Rimin. ſen. in l. Ciuitas col.
vlt. verſ. ex quo colligitur ff. ſi certum petatur, quos
ſequitur Menoch. cons. 375. num. 12. cum ſeq; plur.*
Vbi num. 14. probat quòd ſi Prælatus Eccleſiæ
vel Adminiſtrator Ciuitatis aut Tutor Pupilli
mutuo ſuſceperint pecuniam nomine Eccleſiæ
aut Ciuitatis ſiue Pupilli ob aliquam cauſam
54 ſi deinde apparet cauſam illam effectum ha-
buiſſe, Præſumptio eſt quòd pecunia illa in
eam cauſam conuerſa fuerit *poſt Roma in dictu l.
Ciuitas ff. ſi certum petatur, & ibi Rimin. Sen. col.
vlt. verſ. & quidquid dixerit vbi Alciat. num. 6.*

Et pendente iuditio petitę reſciſſionis; Contrac-
55 tus interim ille exequutioni mittitur etiam
ad inſtantiam actoris, vt puta ſi agatur de re-
ſciſſione contractus, emphiteotici interim In-
ſtante actore cogitur reus emphiteuta ſoluere
Canonem promiſſum, etiam ſi actor contractū
impugnat, vt probat *Franch. deciſ. 373.*, vbi
56 teſtatur Ita fuiſſe iudicatum per Sacrum Con-
ſil.; Quia ſicuti interim actor non poteſt
innouare, donec pendet Iuditium reſciſſionis
57 contractus, Ita & reus *l. vnica §. ne quid C. de
in integr. reſtit. poſtul*, Et ſicuti interim reus nō
eſt priuandus ſua poſſeſſione, Ita neq; actor
cap. laudabilem, vt lite pendente.

S V M M A R I A.

Facultas ſupplendi pretium, vel rem reſtituere ob læſionem in pretio ſpectat læſo num. 1. contrar. verius num. 2. & 8.

Emptor compelli non poteſt ad dimittendum rem emptã pro iuſto pretio num. 3.

Retrouendendi pactum dicitur graue onus num. 4.

Pactum retrouendendi dicitur pars pretij num. 5.

Onere duplici quis grauari non debet num. 6.

Emptor poteſt ſupplere pretium vſq; ad litis conteſtationem num. 7.

An ſit in facultate emptoris ſupplere pretium rei emptæ, vel rem ipſam dimittere, ſibi pretio reſtituto. Cap. CLXI.

PRAECEDENTI materiæ illa ſub-
ſequitur quæſtio, an ſit in facultate
emptoris ſupplere pretium, quan-
do illud fuit minus iuſtum iudicatũ
vel rem ipſam reſtituere, an potiùs
hoc competat ipſi læſo; Et læſo hoc
1 competere voluerunt *Cyn. & Alber. in l. ſi qui-
dem C. de prædijs minorum Caſtrenſ. in l. non intereſt
num. 4. C. quod metus cauſa*, Et in praxi ità iudi-
catũ fuiſſe tradit *Fulgoſ. in l. ſi res §. pr. ff. de iure
dotium Conaru. var. reſol. lib. p. cap. 3. ſub num. 11.
verſ. tertio hinc deducitur. Natta conſ. 548. nu. 32.
Crauet. conſ. 7. num. 12. verſ. & ſi dicas Menoch.
remed. 15. recuper. qu. 15. nu. 138. cum ſeq: Pinell.
in l. 2. num. 21. C. de reſcind. vend.*

De AEQVITATE verò contrarium verius
videtur, pro qua ſententia ſtat expreſſe *tex. in
eadem l. 2. C. de reſcind. venditione*, dum ibi Im-
2 peratores Diocletianus, & Maximianus his
verbis ſtatuerunt; *Vel ſi emptor elegerit, quod
deeſt iuſto pretio recipiat*, Et ſic videtur electio-
nem ſpectare ad emptorem prout expreſſe
tenet *gloſ. in d. l. ſiquidem vbi reſtitutio C. de prædijs
minorum*, vbi apertè habetur eſſe in electione
emptoris ſupplere pretium, vel rem dimitte-
re, & quam ſententiam ſequitur *ibidem Bartol.
& Bald. idem Bartol. in l. prima C. ſi aduerſus credi-
tores, & in l. ſi res §. primo ff. de iure dotium in-*
quietus

Digitized by Google

quiens ſe millies per illum tex. feciſſe ita prac-
ticari hanc eandem ſententiam amplectitur
Salicet. in dicta l. ſiquidem, aſſerens opinionem
gloſæ veriſsimam eſſe, nec emptori electionẽ
ex AEQVITATE denegari, ne compella-
tur emptor rem dimittere, pro pretio iuſto,
3 Vel rem retinere pro pretio, quo noluit emere,
quem ſequitur *Simoncell. de decretis lib. 3. tit. 7.
num.* 13. Qui in eam ſententiam adducit aliam
*glos. in l. patri §. primo in verbo opporteat ff. de
minoribus, & Alex. in l. non intereſt C. quod metus
cauſa Abb. & alij in cap. conſtitutus de reſtitut. in
integrum Curt. conſ. 180. in fine Socin. conſ. 57. nu.
47. lib. 4. Gozad. conſ. 44. num. 12. & 14. Rolan.
conſ. 59. num. 7. lib. pr. & Rodriq. Suarez allegat.
21. nu. 5. Affl. decis. 316. & Giullianus tr. de pretio
& aſtimatione lib. pr. cap. 5. verſ. eſt in electione,
& diximus ſupra in cap. 101. num. 50.*
Sicuti enim graue onus dicitur, quando emptor
4 tenetur retrouendere ipſam rem venditam,
vt explicat *Facbin. lib. 12. controuerſ. iur. cap. 27.
propè fin.* Quod pactum dicitur pars pretij, &
5 continet quartam illius partem *l. fundi partem
ff. de contrab. empt. Ripa in l. p. §. ſi hares ff. ad
Trebell. Facbin. loco citato*, Ita ſatis videtur, vt
ſupplere habeat pretiũ emptor abſq; eo quòd
rem dimittere cogatur, ne duplici grauetur
6 onere contra diſpoſitionem *l. Titia §. qui in vita
ff. de legatis ſecundo Menoch. conſ. 75. num. 9. conſ.
153. num. 21. conſ. 193. num. 9. & conſ. 721. nu. 7.*
Quam concluſionem comprobat *Franciſcus Marc.
deciſ. 29. par. p. & Franch. deciſ.* 495. aſſerens
7 facultatem hanc habere emptorem vſq; ad
conteſtationem litis, de qua re egimus nos in
ſuperiori libro *cap. 45. num. 87. cum duobus ſeq.
& in pleno cap. 47. idem tradit Affl. deciſ.* 316.
Et quam ſententiam amplecti etiam videtur
Alex. Trentacinq. *lib. 3. var. reſol. tit. de empt.
& vend. reſol. 3. ſub num. 7. verſ. ſecundo non pro-
cedit*; dum diſtinguendo concludit non eſſe
in facultate emptoris ſupplendi pretium, vt
rem retineat quando dolus interuenit in con-
8 tractu, Ergò ceſſante dolo, hanc facultatem
habere emptorem conſtat.

SVMMARIA.

*De euictione non tenetur, qui mediante tranſactione
rem dimittit num. 1. declaratur num. 9 & 10.*

*Vendens rem cum pacto ne teneatur de euictione ad eam
non tenetur num. 2.*

*Venditior ex natura contractus tenetur de euictione nu.
3. etiamſi de ea actum non fuerit num. 3. 4.*

*De euictione, qui non tenetur obligatus neq. eſt ad pretij
reſtitutionem num. 5. 6. & 7.*

*Contrarium de euictione verius num 8. 9. & 11. & 14.
cum ſeq.*

*Creditor vendens regulariter non tenetur de euictione
num. 12. ſed limitatur quando non eſt verè creditor
num. 13.*

*Decretum Senatus Taurinenſis, quo declaratur vendi-
torem teneri ad reſtitutionem pretij ob euictionem rei
vendita etiam ſi non teneretur de euictione numer.
16., & 17.*

*Vendens nomen debitoris tenetur praſtare illud eſſe ve-
rum, & debitores ceſſos veros debitores n. 18. & 19.*

Authoris Inditium in ea materia num. 20.

*Agens ad pretij reſtitutionem tenetur ad omnia, vt
ille qui agit de euictione nempe denuntiare n. 21. 22.*

Licet aliquando in contractibus non teneatur quis de euictione rei traditæ; Tenetur tamen ad pretij reſtitutionem.
Cap. CLXII.

NON abſimilis eſt à præcedenti ma-
teria, Quæſtio illa teneatur nec
ne ad pretij reſtitutionem is qui
tranſigendo, vel mediante vendi-
tione rem dimiſsit recepto pretio
pro quo non vult teneri de euictio-
ne iuxtà *l. emptorem §. fin. ff. de actionibus
empti*, Prout de iure non tenetur, qui median-
1 te tranſactione rem dimiſsit *Tex. eſt in l. ſi
pro fundo in fine C. de tranſact. & ibi Alex.* qui
deciſionis rationem tradit quæ habetur in *l. ſi
domus §. de iuſt. ff. de legatis primo Bimius conſ. 377.
num. 11. lib. 4.*, Vel rem vendidit hoc præciſo
2 adiecto pacto, vt non teneatur de euictione,
quod validum eſſe habetur *in l. ſi nomen in fine
ff. de hared. vel act. vend. in l. empti §. qui autem
verſ. niſi fortè ff. de act. emptio Caball. conſ. 100.
num. 2. lib. p. Card. Mantic. de tacit. & ambig. lib.
4. tit. 24. num. 3.* Cum alias ex natura contrac-
3 tus emptoris, & venditoris teneretur quis de
euictione quod ideirco tacitè actum intellige-
4 retur, vbi aliter nõ eſſet conuentum *l. exempto
ff. de actionibus empti, & venditi Card. Mantic. dicto
lib. 4. tit. 24. num. 2.*
Qua in re negatiuam partem amplexi fuerunt
multi ex ſcribentibus, ea ratione, quod ſic vi-
5 deatur quis vendidiſſe iactum retis iuxtà *l.
quod ſi in venditione cum tribus ſeq. ff. de haredi
vel act. vend.* & ſic ad nihilum teneri eum, qui
6 recepto pretio aliquo, rem controuerſam di-
mittit *Alex. conſ. 31. col. 4. lib. ſecundo Socin. Sen.
7 cons. 95. lib. 5. & Corn. conſ. 110. lib. 2.*
Et hanc partem ſequitur Rebuff. *ad conſtit. Regni
lib. 3. tit. de dilationib. art. 5. gloſ. p. num.* 52.
Quando venditor, ſiuè alius contrahens ex-
preſsè conuenit ſe nolle teneri niſi pro eius
dato, & facto poſt *Socinum Reg.* 437.
Affirmatiua tamen verior de AEQVITATE
8 videtur, vt ſcilicet non obſtante pacto quod
venditor non teneatur de euictione nihilomi-
nus teneatur ad pretij reſtitutionem *per tex. in
l. emptorem §. penultimo ff. de actionibus empti, &
ibi Bart. gloſ. not. in l. qui libertus ff. de euiction.
Aug. in §. actionum col. 16. inſtit. de action. Rom.
ſing. 384. & Burgos. in cap. ſi venditorem col. 6. de
empt. & vend.*

Digitized by Google

Et hanc concluſionem veriſsimam eſſe ſaltem ex
9 AEQVITATE *l. ſi me, & Titium ff. ſi certum petatur, probat Rub. Alex. conſ. 152. ſub num. 3. prope finem*, Qui auctor declarat etiam *Textum in l. ſi pro fundo C. de transact.* vt ſcilicet ille procedat quando contractus tranſactionis eſſet
10 ſuper ipſa lite; Secus ſi contraheretur ſuper re ipſa in litē deducta vt tradit *Bart. in l. ſi inter nos ff. communia vtriusq; Inditij, quem ſequitur Iaſ. in d. l. ſi pro fundo col. 4. vers. 6. nota C. de transact.*

Non enim bona videtur conſequentia, quis non
11 tenetur de euictione, Ergò neq; ad pretij reſtitutionem, vt ſubijcit *Rub. dicto cons. 152. num. 5. Crauet. cons. 226. num. 6. & hanc ſententiam seq. Facbin. lib. 2. controuers. iuris cap. 40. vers. maior controuerſia Card. Mantic. in dicto lib. 4. tit. 24. ſub n. 3. vers. illud tamen et n. 4. Aidouin. cons. 110. num. 57. Peeb. de teſtam. coniugum cap. 7. num. 3. et poſt eos Giurba ad ſtatuta Meſſana cap. 14. glos. 3. ſubnum. 20. par. p.*

Et licet regulariter creditor vendens non te-
11 neatur de euictione, Nihilominus hoc limi-
12 tatur, quando non eſt verè creditor, & non
13 concurrunt quatuor requiſita *per Tex. in l. p. et ibi Cyn. et Alberic. C. credit. euict. pignor.* viz. quod non promiſſerit de euictione, quod ſit verè creditor, quod ſit anterior, & quod credat rem eſſe debitoris, ſciatq; idcirco, ſibi licere vendere latè *Viuius decis. 24. et decis. 152. Coſta de facti ſcientia, et ignorantia diſtinct. 73. num. 11. cent. 2.*

Quam ſententiam comprobat Theſaur. *lib. p. qu. forens. 77. n. p. cum seq. et nu. 7.* etiam ſi emptor
14 vendidiſſet cum expreſſo pacto ne teneretur niſi pro eius facto, & dato tantum, quia nihilominus ad pretij reſtitutionem illum teneri
15 ſuadet AEQVITAS, vt ibidem teſtatur *Theſaur. nu. 7. re probat Rebuff. contrarium tenente ad conſtit. Regum tom. 3. tit. de dilationibus art. 5. gloſ. p. num. 52.*, tanquam contra AEQVI-
16 TATEM, & bonam fidem loquente, Et ita iudicaſſe Senatum Taurinenſem teſtatur ibidem Theſaur. vbi tamen multos affert limitationes ad ipſam concluſionem, Præſertim, quando emptor expræſsè conuenit, ſe nolle
17 teneri in certo præciſo caſu, Vel è contra nolle teneri, niſi in certo caſu poſt *Brun. conſ. 96. col. 2.*

Vendens verò nomen debitoris licet non tenea-
18 tur de euictione, nec præſtare illud eſſe exigibile, ſeù debitorem eſſe locupletem, & ſoluendo; Attamen tenetur præſtare illud eſſe
19 verum, & ſeù debitores ceſſos eſſe veros debitores *l. ſi nomen ff. de hæredi*, *vel act. vend. l. ſi plus §. fin. ff. de euict.* Et ita poſt maturam co-
20 gnitionem Iudicani ſuperiori anno 1635. fauore D. Franciſci Beccariæ contra Ciuitatem Papiæ, etiam, ſi Ciuitas in ceſsione dixiſſet ſe nolle teneri ad aliud, quàm ad ſimplicem actionem exigendi; Eſto quod debitor obtinuerat declarationem ſe non eſſe debitorem Ciuitatis, & de hac materia euictionis promiſſæ, vel non, & ſequutæ ex imprudentia, & errore iudicis latè agit *Torens ad Stat. Papiæ 48. in ciuilibus num. 110. cum ſeq;*

Tenetur tamen, qui agit ad pretij reſtitutionem
21 ea omnia facere, & denuntiare ad quæ tenebatur, ſi de euictione egiſſet, aliter ſuccũberet, vt late probat Fontanell. *tr. de pactis nuptial. lib. 2. claus. 5. gloſ. 8. part. 14. num. 97. cum ſeq. plur.* Vbi ſententiam Theſauri magnifacit, & illius
22 Senatus deciſionem refert.

SVMMARIA.

Fructus rei venditæ cum pacto redimendi ſpectant ad redimentem num. 1. contrar. num. 1. nempè ad ratam temporis num. 4. declaratur num. 11.

Venditor offerendo pretium per redemptione fundi alienati dicitur proceciſſe ex ſui parte num. 2.

Venditione perfecta fructus ſunt ementis num. 3.

Fructus dotalis fundi diuiduntur inter vxorem, & hæredes viri ad ratam temporis num. 5.

Equalitas ſeruanda eſt inter contrahentes num. 6. 8. 10.

Emptor conſequi debet fructus pro tempore quo pretio caruit ſi coactus retrouenditionem fuit venditor num. 7.

Aequitatis munus eſt ſupplere in his in quibus lex deficit num. 9.

Fructus vltimi anni diuidendi ſunt pro ratam temporis quando venditio facta fuit ad ratam num. 13. vel finem habet num. 13. vsusfructus per mortem vſufructuarij num. 14.

Contrar. probat Coſtam niſi vſufructus anno integro perdurauit num. 15.

Fructus finiti ob mortem Vaſſalli quomodo diuidendi num. 16.

Fructus bonorum parafrenalium præceptorum per Virũ vidente vxore non dicitur ei donata num. 17.

Decretum Senatus in ea materia num. 18.

Papirij Cattanei Senatoris mentio honorif. num. 19.

Fructus rei venditæ cũ pacto redimendi an diuidatur pro rata temporis inter venditorem, & emptorem quando res redimitur. Cap. CLXIII.

PRecedenti materiæ conuenit etiam alia quæſtio, ad quem ſcilicet ſpectent fructus rei venditæ cum pacto redimendi, quando venditor paratus eſt redimere fundum alienatum cũ pacto redimendi intra certũ tempus, & ad redimentem illos pertinere in
1 totum probat *Alex. in l. qui Romæ ff. de verb. oblig. per tex. in l. ſecunda C. de pactis inter emptorem, & venditorem, & per l. ſerenius ff. de vſuris*, Vbi habetur fideicommiſſario eſſe parte contractum & reſtituendum fundum vna cum fructibus perceptis.

Venditor enim offerens pretium, vt fundum

redimat,

Digitized by Google

2 redimat, dicitur implere, ac perficere ex ſuo
doctrina *Bartol. in l. ſi fideiuſſor §. meminiſſe ff. de
legatis primo, & in l. vxorem §. agri plagā ff. de le-
gatis tertio* Ergò fructus ad eum ſpectant, quia
3 perfecta venditione fructus ſunt ementis *l. Iu-
lian. §. ſi fratribus ff. de actionibus empti*.

De AEQVITATE tamen communis, & ve-
4 riſsima eſt contraria ſententia, nempe fructus
diuidendos eſſe inter emptorem, & vendito-
rem pro rata ipſius anni, Vt potè ſi fundum
alienauit venditor in Calendis Nouembris
cum pacto redimendi infrà annum eundemq;
redimere vult menſe Iulij, fructus pen-
dentes diuidendi ſunt ad ratam temporis
nempè duæ partes ex tribus emptori, tertia
verò venditori redimenti ſpectant, vt probat
*Cuma in dicta l. qui Romæ ff. de verb. oblig. quē ibidem
ſequitur Iaſ. Socin. & cæteri quos refert Tiraquel. de
retr. conuent. §. quinto gloſ. 4. num. 5. & Theſaur.
decif. 56. per totum*.

Idem etiam cenſetur de fructibus dotalis fundi
5 inter vxorem ſuperſtitem, & hæredes viri, Vt
pro ea parte anni, quo onera matrimonij vir
ſuſtinuit fructus quoq; ad hæredes pertineant
pro reſiduo anni tempore ad vxorem ſpectent
vt habetur in *l. diuortio, & l. fructus ac in l. de
diuiſione ff. ſoluto matrim. Coſta de portione rata qu.
51. numer. p. cum ſequenti Gratian. lib. 3. diſcept.
forens. cap. 471. nu. 11. latè Guidob. Aduocatione
64. num. 7. cum ſequenti, & Vinius deciſ. 8. nu. 3.*

Præterea certum eſt inter contrahentes AE-
QVITATEM eſſe ſeruandam cum id inſti-
tiæ commutatiuæ ſit proprium AEQVITA-
TIS Q. rationi conſentaneum ſit vt commodi
6 & incommodi ſumma ſit portio inter contra-
hentes neq; vnus commodum alter vero in-
commodum ſentiat *Coſta remed. ſuſidiario 62. ſub
num. 7. in fine verſ. Porro hanc*. Quare cum ven-
ditor per multum tempus pretium fundi reti-
nuerit, eoq; vti ac frui potuerit, AEQVVM
non eſt, vt etiam fructus eius temporis conſe-
quatur immo contra AEQVVM eſt, vt
emptor, qui rei curam habuit, & ſimul etiam
7 pretio caruit eius ſaltem temporis commo-
dum ex fructibus recipiat, vt ſubtiliter more
ſuo probat eruditiſsimus *Fachin. libro ſecundo
controuerſ. iuris pleno cap. 16.* cuius dicta referre
expedit.

Qui auctor verſ. ad quæ hæc (inquit) Hanc eſſe eā
diuiſionem pro rata temporis anni ex AE-
QVITATIS ratione deductam, quæ ſer-
8 uanda eſſe videtur licet aperto iure nō caue-
tur vt inquit *I. C. in l. in ſumma §. quamquam ff.
de aqua pluuia arcend.* Cum proprium munus
AEQVITATIS, ſit ſupplere in his in qui-
9 bus lex deficit, vt diximus in ſuperiori libro
cap. 78. num. 26. Illa verò interpretatio maxi-
mè valere debet ex qua contrahentium æqua-
10 lis remaneat conditio *l. ſi id quod §. vult. ff. de
reſcind. vend. & l. penult. in fine C. communi diuid.*

Hanc ſententiam vti AEQVIOREM ſequi-
tur Couarr. *lib. p. var. reſol. cap. 15. Miſinger.
ſing. obſeru. 50. & 70. cent. 6. Rol. conſ. 27. num. 17.
libro ſecundo Caſſan. in conſuet. Burgund. tit. des re-
trates rub. 5. §. pr. Alba conſ. 759. num. ſecundo
Molin. de primog. Hiſp. libro 3. cap. 11. numer. 9.
Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ. 79. num. 7. par. ſecunda
quos ſequitur Coſta de port. ratæ quæſt. 36. num. pr.
cum ſequenti*, Vbi tamen limitat concluſionem
Quod ſi tempore venditionis fundi fructus
erant pēdentes, & retrouenditio fieri debebat
11 eodem pretio, Tunc fructus pendentes in totū
eſſe debent venditoris redimentis, loco pen-
dentium tempore venditionis per *Theſaur. d.
deciſ. 56. nu. 3. & Franciſ. Marcum deciſ. 57. par. 2.*

Qui fructus tamen verè fructus vocari nequeunt,
12 niſi deductis prius expenſis, & laboribus vt
tradit *Abb. in cap. grani de reſtit. ſpol. Menoch.
remed. 15. recuper. nu. 580. cum ſeq; Coſta de port.
ratæ qu. 67. num. 10. Ludouiſ. deciſ. 273. num. 2. &
deciſ. 278. num. 7. Guidob. aduoc. 106. num 6.* Vbi
hoc luculenter declarat, & *Card. Mantic. de tacit.
& ambig. lib. 4. tit. 24. num. 9. par. pr.*

Idem intelligi debet de fructibus fundi empti ad
vitam, qui in vltimo anno, quo deceſsit emp-
13 tor, & idcirco reſoluitur contractus, diuidi
debent pro rata fructus *Socin. ſen. conſ. 42. in fin.
lib. 3. Coſta de port. ratæ qu. 114 num. 2. Gratian.
diſcep. forens. 471. num. p. lib. 3.*

Prout idem intelligitur de fructibus pendentib.
14 in bonis vſufructuario pertinentibus, qui ad
ratam temporis diuiduntur inter hęredes vſu-
fructuarij, & proprietarium *Cuiacius tr. de feud.
lib. 4. tit. 30.* Quamuis hoc non admittat *Coſta
15 de port. ratæ qu. 87. num. 12.* dum inquit vſu-
fructuarium morientem pendentibus fructib.
non facere locum, vt eius hæres habeat portio
nem ratam niſi anno integro perdurauerit vſu-
fructus Tardiuſq; inferri contigat agrorum
penſiones *per l. defuncta ff. de vſufructu, & §. is
vero ad quæ inſtit. de rerum diuiſ. Morot. conſ. 18.
num. 28.*

Fructus vero feudi pendentes tempore mortis
Vaſſalli; Quando feudum eſt finitum, aliter
diuiduntur, Quia ſi obijt Vaſſallus ante men-
16 ſem Martij, Tunc omnes fructus illius anni ad
Dominum pertinent; Si vero deceſsit poſt
Cal. Martij vſq; ad menſem Auguſti, Tunc
omnes fructus, qui interim percipiuntur, Ad
hæredes Vaſſalli ſpectant, Si verò ab hac vita
migrauit poſt menſem Auguſti, Tunc omnes
fructus pendentes percipiet Dominus, ita ſcri-
bit *Petrus de bella pertica tr. de feud. cap. 19. &
Cuiac. dicto lib. 4. tit. 30. de qua materia latè Gra-
tian. lib. 3. diſcept. forens. cap. 471. num. 4. & lib.
5. cap. 810. num. 11. 16. & 20. Pacian. conſ. 16.
num. 5. & Martſcott. lib. pr. variar. reſol. cap. 64.
num. pr.*

Si autem maritus percepit fructus ex bonis pa-
17 rafrenalibus vxoris, ipſa vxore ſciente, &
non contradicente; Non ex hoc dicuntur
donati viro per vxorem, ſed ad eorum reſti-
tutionem tenetur maritus vt probat *Decian. cōſ.
84. num. 26. cum ſequenti lib. 4.* Niſi municipali

Digitized by Google

lege aliter eſſet prouiſum, vt Papiæ per Statu-
rum 87. in Ciuil. de quo *Coſta de port. rata qu.*
95. num. 6. cum ſequenti. Et ita cenſuit Senatus
18 Excellentiſsimus die decimo Martij, & die
decimo quinto Auguſti 1617. referente Am-
19 pliſsimo Senatore Papirio Cattaneo fauore
DD. fratrum de Picenardis contra Dominum
Perſichellum, condemnando ipſum D. Perſi-
chellum, ad reddendam rationẽ adminiſtra-
rionis bonorum Parafrenalium eius matris,
quorum fructibus gauiſus fuerat Capitaneus
Thomas eius Pater, cuius erat hæres D. Perſi-
chellus.

SVMMARIA.

Fructus beneficij ad ſucceſſorem in beneficio ſpectant nu. 1. 4. 5. & 6. contrar. verius cum ad ratam temporis diuidi debeant inter hæredes, & ſucceſſorem num. 7. & 8.

Beneficiatus habet tantum adminiſtrationem bonorum Eccleſiarum ad inſtar vſufructuarij num. 2.

Vſufructuarius non tranſmittit ad hæredes fructus nundum recollectos qui ad proprietariũ ſpectant n. 3.

Decretum Sacri Concilij in ea materia num. 9. & 10.

Fructus benefitiorum conceduntur Clericis ob miniſteriũ quod exibent Eccleſijs num. 11.

Qui Altari inſeruit de Altari viuere debet n. 12. & 13

D. Gregorij ſententia in ea materia num. 14.

Fructus Eccleſiarum percipientes onera etiam ſuſtinere debens num. 15.

Differunt valdè poſſeſſores ex cauſa lucratiua, vt vſufructuarius, & fideicommiſs. ac poſſeſſores ex cauſa oneraſa, vt ſunt benefitiati num. 16.

Annus in materia fructuum quando incipiat remiſſiuè num. 17.

Deciſio Rotæ contra hæredes Prælati, qui alienauerat non adhibitis omnibus ſolemnitatibus nu. 18.

Fructus ciuiles qui, & qui naturales num. 19. 20. cum ſequenti;

Penſio debetur hæredibus penſionarij ſi fructus ſuper quibus fuerat inſtitut a recolecti erant licet, nundum dies ſolutionis aduenisſet nu. 23. conſuetudo Rom. Curiæ in ea materia nu. 24.

Penſio debetur tantum pro rata fructuum perceptorum ſi omnes percepti non erant num. 25. & 31. cum ſeqt & num. 34.

Penſio quæ pro fructib. debetur eo modo iudicatur ſicut ipſi fructus num. 26. 27. cum ſequenti.

Penſionarius ſi deceſſit ante feſtum Sancti Io. Baptiſtæ quo tempore debetur primus terminus penſionis ex conſuetudine, nihil debetur eius hæredibus num. 29. ſi vero moriatur poſt, ſed ante feſtum Natiuitatis Domini, dimidiam tranſmittit nu. 30.

Penſio ſoluta ante terminum maturatum retineri poteſt per hæredes ad ratam fructuum num. 33.

Penſio Eccleſiæ non ſubiacet caſui fortuito, nec aliæ fortunæ num. 35. contrar. obſeruatur in penſione profana num. 36. cum ſequenti.

Remiſſia mercedis, quando fieri vel denegari debeat remiſſiuè num. 38.

Fructus benefitiorum quomodo diuidendi ſint inter ſucceſſorem in benefitio, & hæredes Benefitiati.

Cap. C L XIV.

VT in fructuum materia, nihil intactum relinquatur, Prætereunda non eſt diſcuſsio caſus ſatis frequentis, quando ſcilicet Beneficiatus deceſsit, Cui ſpectent fructus pendentes, Vel quomodo ſint diuidendi inter ſucceſſorem, & defuncti hæredes
Et prima facie dicendum videtur fructus ad
1 ſucceſſorem in benefitio ſpectare; Namq; cum
benefitiatus habeatur loco vſufructuarij in
adminiſtratione benefitij cuius bonorum ad-
2 miniſtrationem tantum habet *cap. primo §. finali*
vbi ſcrib. de cler. ægrotantibus lib. 6. gloſ. in cap.
præſenti verbo reſeruari de offitio ord. lib. 6. latè
Iaſ. cons. 75. per totum lib. 3. Hond. conſ. 87. num.
pr. & 22. lib. 2. Sicuti eo ipſo, quod deceſsit,
vſufructuarius non tranſmittit ad hæredes fru-
3 ctus adhuc non recollectos, qui ad proprieta-
rium ſpectant *§. his vero ad quem, & ibi Aret.*
inſtit. de rerum Diuiſ. l. in ſingulis in fin. ff. de vſu vis
lega amplè Surd. conſ. 227. num. ſecundo Gratian.
lib. 3. diſcept. forens. cap. 471. num. 6. Ita pari ra-
tione dicendum eſt de beneficiato cuius hære-
des nullum idcirco ius habent in fructibus
benefitij adhuc pendentibus, & nõ recollectis
Hanc concluſionem probare videtur *gloſ. & DD.*
in cap. ſi propter de reſcriptis & in cap. ſi propter
de off. ordin. lib. 6. vbi habetur fructus omnes à
4 ſolo nõ ſeparatos tempore mortis Prælati, ſeù
Rectoris, pertinere ad ſucceſsorem in Eccle-
ſia, quam ſententiam ſequitur *Ioſeph Ludouic.*
deciſ. Peruſ. 33. num. p. cum ſequenti part. prima,
& Caualc. decis. 44. num. 6. par. pr. Pro qua ſtat
5 etiam conſtitutio Iulij iij. reſeruans omnes
fructus à ſolo non ſeparatos ſucceſſori in be-
nefitio; Cum ad hæredes mortui pertineant
6 tantum ſeparati à ſolo ante mortem benefiati
glos. & DD. in d. cap. ſi propter de reſcriptis, & in
d. cap. ſi propter de offitio ord. lib. 6. cap. commemor
73. Qu. 8. Gigas de penſionibus qu. 52. num. p.
De AEQVITATE tamen huiuſmodi fructus
7 ad hæredem defuncti benefitiati pertinent
pro rata temporis, quo ipſe Eccleſiam rexit
ratione ſeruitiorum in Eccleſia præſtitorum,
reſiduum autem vendicat ſucceſſor in benefi-
8 tio, cuiquoq; debentur vaſa preparamenta
libri, & ſimilia *cap. præſenti de off. ordinarij Butr.*
& Abbas in cap. fin. ne Prælati, vices ſuas *Oldrad.*
cons. 249. Cald. conſ. ſecundo de pecul. Cler. Corneus
cons. 314. lib. 3. Molin. de primog. Hiſp. lib. 3. cap.
11. num. 4. & Couar. lib. p. var. reſol. cap. 15. nu.
12. quos ſequitur Coſta de port. rata qu. 29. per totũ
vbi n. 2. ſcribit hoc Aequius, & iure verius exi-
ſtimari.

Et

Et quam ſententiam enixè deffendit *Ferettus cōſ.*
151. num. 3. & 5. lib. p. & conſ. 256. num. pr. &
ſequenti lib. 2. Burſat. conſ. 178. numer. 17. lib. 2.
Franch. deciſ. 79. qui teſtatur Sacrum Conciliũ
9 iudicaſſe ad hæredes Archiepiſcopi Capuani
ſpectare penſiones domorum pro rata tempo-
ris, etiamſi ille deceſsiſſet antequam dies ſo-
lutionis venerat dummodo ille Prælatus po-
10 tuiſſet ex indultu, vel aliter teſtari de fructi-
bus decurſis.

Ratio eſſe videtur, quia reditus, & fructus be-
11 neſitiorum conceduntur à Iure Sacerdotibus,
& Clericis potiſsimum ob miniſterium, quod
quotidie exhibent Eccleſijs in carũ regimine
& cura allijſue Diuinis obſequijs *Tex. in cap.*
cum ſecundum de præbendis Gratian. deciſ. Marchia
156. Riccius in praxi fori Eccel. deciſ. 114. numer.
3. Si Itaque beneſitiatus defunctus eius munus
compleuit, vel miniſterium exhibendo Ec-
cleſiæ, vel alijs diuinis obſequijs, Iuſtum, &
AEQVVM eſt, vt etiam pro rata temporis
conſequatur emolumenta beneſitij, ideſt fru-
ctus mediante perſona eius hæredum, Quia
12 Clerici ſi Eccleſiæ ſeruiunt de patrimonio
Chriſti etiã viuere debent *cap. cum ſecundum de*
præbendis Io. Copi tr. de fructibus tit. 3. de fructibus
Sacerdotiorum cap. p. num. 2. regiſtr. in 17. part.
tract. fol. mihi 225. dum ait, Qui ad onus elligi-
tur, reppelli non debet à mercede.

Hinc dicitur, quod qui Altari inſeruit, de Altari
13 viuere debet prout hinc etiã ſcripſit D. Grego-
14 rius in *cap. Eccl. 12. qu. ſecunda*, Eccleſiaſticis
vtilitatibus deſudantem, Eccleſiaſtica dignũ
eſſe remuneratione gaudere, Vt qui ſe volun-
tarijs obſequiorum neceſsitatibus ſponte ſubij-
ciunt; digne noſtris prouiſionibus conſo-
lentur, ſicut enim percipientes fructus Ec-
15 cleſiarum onera etiam earum ſubire debent,
Ita à contrario ſenſu, qui onera ſuſtinuit, fruc-
tus etiam conſequi debet *Io. Copi dicto tr. 3. cap.*
3. num. 3.

In contrarium verò allegata reſpectu vſufruc-
tuarij tollit, *Coſta cit. qu. 29. nu. 7.* Diſtinguen-
do inter poſſeſſores ex cauſa lucratiua qualis
eſt vſufructuarius, & fideicommiſſarius, &
15 poſſeſſores ex cauſa onerosa, vt ſunt beneficia-
ti, & mariti *per l. diuort. vbi Alex. & Ias. ff. ſolut.*
matrim. Menochius conſ. 1126. numer. 21. ample
Anneus Robert. lib. pr. rerum iudic. cap. 3. Qui
etiam tradit quando, & à quo tempore inci-
17 piat annus in hac materia.

Prout Conſtitutio Iulij Tertij, & alia iura citata
loquuntur, de Prælato, vel Clerico mortuo,
qui nõ habent poteſtatem diſponendi de fruc-
tibus in morte, vt explicat *Honded. cit. conſ. 85.*
num. 37. lib. 2. de qua conſtitutione copioſè
Marescot. lib. 2. var. reſolut. cap. 2. in fine, & Marius
Antonin. var. reſol. lib. primo reſol. 46. numer. 2.,
qui in fine queſtionis ſubijcit deciſionem fac-
18 tam per Rotam fauore hæredum Card. Rubei
Epiſcopi Papiæ contra ſucceſſorem.

Et dificultatem omnem in hac materia ſublata
fuiſſe per Prouinciales conſtit. Metropolitanæ
Eccleſię Mediolanenſis in ſynodo Prouinciali
ſeptimo tit. de fructibus Eccleſiaſt. Clerici
defuncti, quas mihi indicauit præſtantiſs., &
Religioſiſs. Sacerdos, ac Sa. Theologiæ Doctor
D. Io. Paulus Mazuchellus corrector deputa-
tus ab Eminentiſsimo Cardinali Archiepiſco-
po operib. quæ imprimenda veniunt, per quas
conſtitutiones pag. 74. cauetur ad hæredes
beneſitiati ſpectare fructus omnes maturi à
ſolo ſeparati, etiam nundum exacti fuerint,
aut reconditi, (excepta portione colonica)
Pendentes autem ſucceſſoribus in beneficio
pertinere. Si vero fructus omnes, tempore
19 obitus beneficiati à ſolo ſeparati fuerint, om-
nes quidem hæredum ſint, ijs tamen oneribus
beneſitij ſatisfacientibus, Et ſi Parochialis
Eccleſia ſit, vel beneficium requirat perſonalẽ
reſidentiam ſucceſſori eam partem relinquere
tenebuntur, quæ ordinarij arbitrio definien-
da ad ipſius victum, & reliqua onera ſuſtinen-
da vſq; ad nouos fructus ſufficiat, habita tem-
poris, & quantitatis annui reditus ratione
Si verò fructus in ædium locationibus, annuis
cenſibus ſimilibuſve conſiſtant ad ratam tem-
poris diuidantur; Penſiones autem pro fructi-
bus bonorum ſimplici locatione debitæ, & lo-
co fructuum ſuccedentes, ſiuè dies ſolutio-
nis ceſſerit, ſiue non, ad eum omnino perti-
neant ad quem fructus pertinere decretum eſt
Quę conſtitutiones procedent etiam circa æs
alienum ratione beneſitij per beneſitiatum
contractum, & alia ſimilia, ad quas remittitur
lector.

Quando verò agitur de penſione, quæ ſoluitur
deſignato termino Diſtinguunt ſcribentes, ſi
ea fuit conſtituta ſuper fructibus bonorum,
19 qui ſemel in anno colliguntur, vt triticũ, vinũ,
oleum, & ſimilia. Vel ſuper introitibus loco-
rum montium, vectigalibus, ſiuè gabellis, ex
quibus ſingulo die fructus percipiuntur, &
20 ciuiles fructus appellantur *Bartol. in l. ex diuer-*
ſis ff. de rei vendicatione Natta conſ. 141. n. 2.

Prout ciuiles etiam fructus dicuntur penſiones
domorum, hortorum, Paſcuuorum, operæ
ſeruorum, vſus nauis, & ſimiles, qui pariter
21 ſingulis diebus percipiuntur *Bartol. in l. fin.*
§. fin. ff. de iure Fiſci Franch. deciſ. 79. Alba
conſ. 875. numer. 4. cum ſequenti, licet ratio-
ne commodioris exactionis, & ſolutionis
conſuetudine, Vel pactione ad certum tempus
eſt determinata ſolutio, vt potè pro dimidia in
feſto Sancti Ioannis Baptiſtæ, & pro alia di-
22 midia in feſto Natiuitatis Domini, vt explicat
Honded. cit. cons. 85. num. 19. & 27. lib. 2. & tradit
Coſta de port. rata qu. 10. ſub num. 4.

Et primo caſu vel fructus pro quibus ſoluitur
penſio percepti erant omnes ante mortem
Penſionarij, licet dies ſolutionis nundum ad-
uenerat, & tunc integram penſionem deberi
23 hæredibus penſionarij, etiam ſi nundum ad-
ueniſſet dies in quo penſio erat ſoluenda, tra-

Digitized by Google

dit *Petr. Ant. Gamba. tr. de auctoritate legati de latere lib. 6. de penſionibus num. 598. Caccialup. de penſionibus Eccl. Qu. 25. n. pr. cum ſequenti Gigas de penſion. quæſt. 53. Rimin. Iun. cons. 634. nu. 11. cum ſequenti lib. 6. Canal. de vſufruct. mulieri rel. num. 243. quos ſequitur Honded. cit. conſ. 85. num. 23. lib. 2. & Pacian. conſ. 116. num.* 8. ad inſtar vſufructuarij per *l. defuncta ff. de vſufr.* id *quòd etiam confirmat n.* 13. quamuis concluſioni non aſſentiat huic *Caball. conſ.* 160. dum aſſerit conſuetudinem Romanæ Curiæ eſſe, vt vbi dies
24 ſolutionis adueniat ante mortem penſionarij, debeatur integra penſio, ſiue fructus beneficij ſint collecti, ſiuè non, & ſiue maior pars anni elapſa ſit, ſiuè non, quem ſequitur *Coſta de port. rata cit. qu.* 10. *ſub num.* 4.
Vel tantum eorum pars recollecta fuerat, & hoc
25 caſu pro rata fructuum perceptorum ſolui debet penſio *Salicet. in l. Iulianus §. ſi fructus num. 9. verſ. aut quidam ff. de actionibus empt. Ferrett. dict. cons. 151. num. 5. lib. p. & conſ. 256. nu. p. lib.* 2. Quia penſio quæ debetur pro fructibus eo
26 modo iudicatur ſicut ipſi fructus *Bero. conſ. 139 num. 6. lib. 2. Caccialup. loco relato num. 3. Gigas cit. loco num. 3. cum ſequenti Canale. de vſufructu num. 243. & Honded. dicto conſ. 85. n.* 25. Quam ſententiam amplectitur *Pacian. all. conſ. 116. n.* 15. vbi ſeq. nn. tradit ex iudicis AEQVITA-
27 TE debere diuidi fructus, itaquod pro extimatione perceptorum fructuum habebitur penſio pro exacta, ideſt ad ratam, & pro percipiendis pro non exacta, & ſic ad ratam in fructibus diurnis; Vel nulli fructus erant recollecti, &
28 ſic penſionarius nihil ad hæredes tranſmittit, *Pacian. cit. conſ. 116. num.* 19.
Si autem deceſsit penſionarius ante diem Sancti Io. Baptiſtæ, qui eſt primus terminus ſolutionis penſionis deſtinatus ex conſuetudine,
29 nihil debetur hæredibus penſionarij, Verum ſi moriatur penſionarius poſt prædictum diem ante tamen ſolemnitatē feſti Natiuitatis Domini tranſmittit ad hæredes ſolam dimidiam
30 penſionis, Quam tamen conſuetudinem non admittit *Coſta cit. qu.* 10. vbi concludit quod ſi tempore deceſſus penſionarij, pro parte recollecti erant fructus, & pro parte non, Tunc
31 penſio ſoluitur pro rata fructuum perceptorū ex *Alex. conſ. 82. lib. 2. Bero. conſ. 133. lib. 2. & Gabriel. cons. 191. nu. 4. cum ſequenti lib.* 2.
Secundo autem caſu, ſi tempore ſolutionis re-
32 ditus, non eſt exacta penſio, diuiditur pro rata temporis *Salicet. in d. l. fruct. num. 3. verſ. ſecundo caſu C. de action. empti Honded. ſæpius cit. cons. 85. num. 17. lib. 2. Crauet. conſ. 873. num. 2. lib. 5. & Couarru. lib. p. var. reſol. cap. 15. ſub num. 11. propè finem.*
Et ſi ea ſoluta fuiſſet ante recollectos fructus,
33 Tunc poteſt retineri pars penſionis pro rata tantum fructuum perceptorum ante mortem & alia reſtitui debet, vt poſt Caccialupum, & Gigantem probat *Honded. cit. conſ. 85. num. 2. lib.* 2.

Vbi verò fructus exacti, vel percepti non fuerint tempore mortis penſionarij, tanquam nundū maturi, quorum ratione ſoluitur penſio, Tunc
34 nihil poſſunt prætendere hæredes penſionarij quibus nulla pars debetur *Laur. de Pinu cons. 133. per totum Gabriel. conſ. 191. nu. 47. cum ſeq. & num. 54. cum ſeq. lib. 2. quos ſequitur Honded. all. conſ. 85. num. 24. lib.* 2.
Quam penſionem Eccleſiaſticam non ſubiacere
35 aleæ fortunæ nec eſſe obnoxiam caſui fortuito tradit *Gigas de penſ. qu. 62. à num. 19. vſq. ad finem Alex. de nauo cons. 63. num. 9. Coſta de port. rata all. qu. 10. num.* 6. Et ſi contrarium obſer-
36 uetur in penſione profana, quando fructuum recollectorum valor non poteſt conſtare dimidiam fictorum, & hoc citra culpam con-
37 ductoris euenit, vt probat *Coſta d. qu. 10. num. 5. & 6.* vbi multos tradit caſus in quibus re-
38 miſsio concedi vel denegari debet conductoribus poſt *Cephal. conſ. 257. Laderc. cons. 14. Sur. decis. 326. Barz. decis. 59. Rebel. de obligationibus inſtit. lib. 14. qu. 7. num. 7. Bimius cons. 97. & Roueſcal. in add. ad Bal. conſ. 360. cum duobus ſeqq. lib. 5.*

SVMMARIA.

Præmium à ſtatuta deſignatum Iudici datur principaliter propter probitatem, & ſcientiam ipſius num. 1.
Pena non exactæ dicuntur fructus pendentes nu. 2. & 3.
Penſio nundum exacta debetur ſucceſſori n. 3.
Præmium debetur ei, qui perfecit opus non ei qui incepit num. 4. & 21. contrar. nu. 7.
Captum non habetur pro completo in ciuili materia n. 5
Præmium non debetur labori eius qui incaſſum laborauit num. 6.
Pœna ſolutio fit ratione præcedentis condemnationis num. 8.
Principium inſpicitur non finis, quando finis habet neceſſariam dependentiam à princip. num. 9. & 26.
Retrotractio fundata eſt in æquitate num. 10.
Pœnæ pars debita ratione condemnationis differt ab ea, quæ debetur ratione ſumma debita num. 11.
Præfertur in præbenda ille, qui obtinuit litteras monitorias, & præceptorias, ei qui litteras executiuas reportauit num. 12.
Incipiens actum præfertur cui nis licet non proficiatur num. 13.
Præueniſſe in cauſa is dicitur, qui partes citauit nu. 14.
Deciſio Sacr. Concil. Sicil. circa pretium debitum ei, qui incæpit proceſſum nu. 15.
Præmium debetur ei, qui Iudex erat tempore delict. commiſſi non condemnationis ſiuè exactionis nu. 16. contrar. num. 17.
Pœnæ Fiſcales ante factam condemnationem nō dicuntur fructus Fiſci n. 17. & 18.
Fiſcus non dicitur creditor delinquentis ſine in eius bonis ante ſententiam num. 19. & 20.
Delicto qui cauſam dat pœna pro eo tenetur nu. 22.
Præmium diuidendum eſt æquitate inter eū qui bannitū captiuum fecit, & eum qui conuocauit homines, vt ille caperetur num. 23.

Deciſio

Deſiſio Senatus in ea materia nu. 23. & 24.

Nicolai Leizaldi Senatoris mentio honorif. n. 24.

Offendens, & capiens bannitum habentem ſaluumconductumcum conditione, vt in caſtris pro milite inſeruiret non poteſt moleſtari ſi extra Caſtra offenſionem fecit, ſed non gaudet beneſitio proclamatis concedentis præmium capientibus bannitos num. 25.

Decretum Senatus in ea materia ibidem num. 25.

Ementi fructus iuriſdictionales vnius anni ſpectat pæna dicto maleſitio eo anno commiſſo licet condemnatione facta fuerit ſequen. anno num. 26.

Annus in ea materia intelligitur de duodecim menſibus non habito reſpectu à quo tempore ceptus ſit nu. 27.

Laudemium non exactum connumeratur inter fructus pendentes num. 28.

Laudemium non exactum pertinet ad ſucceſſorem num. 29. contra per Gigantem num. 30.

Laudemium non debetur quando agitur de alienatione neceſſaria rei emphiteoticæ num. 31.

Datio in ſolutum dicitur neceſſaria alienatio, tàm ratione dotis, quam per ſubhaſtationem numer. 32. 33. Quod tamen declaratur ſi ratione dotis prædium datũ fuit inextimatum numer. 34. 36. 37. ſub declaratur iterum quando datio inſolutum peruenit à facto emphitenta, quia tunc debetur laudemium, ſecus ſi ſine eius facto num. 40.

Emphiteoticum prædium datum pro dote extimata dicitur potiùs alienatio, quàm dotis traditio num. 35.

Laudemium, quod debetur quando prædium fuit datum in dotem extimatam, iterum ſolui debet ſi ſiat reſtitutio dotis ob viri mortem num. 38.

Laudemium ſolutum pro venditione debetur iterum pro retrouenditione num. 39.

Emphitenta facto non poteſt ſieri præiuditium Domino num. 41.

Fraudibus obuiandum eſt, non aperienda eis via nu. 42.

Facto alicuius contingens habetur, ac ſi feciſſet nu. 43.

Neceſſitas in quam qui ſponte ſe coniecit non habetur in conſideratione num. 44.

Neceſſaria alienatio dicitur, quæ ſit facto alienantis nu. 45. exempla proponuntur num. 46.

Neceſſitas cauſalis contingit, vel à lege, vel à natura num. 47.

Deciſio Senatus Taurinen. in ea materia num. 48.

Stante ſtatuto quòd pena delicti applicetur Iudici pro certa parte, An ea debeatur ſucceſſori, vbi adhuc non fuerit exacta, Vel potiùs ei, qui condemnationem fecit, & eius hæredibus. Cap. CLXV.

VIGENTE municipali lege, qua Prætor ſiuè Iudex habere debet certam partem condemnationis, quæ Iudicibus datur propter probitatẽ, & ſcientiam, quam principaliter reſpicit offitium Doctoratus, &
1 munus iudicandi *Bart. in l. pr. §. Diuus ff. de diuerſ. & extraord. cognitionibus Cephal. conſ. 70. num. 6. Gratian. decis. Marchiæ 101. num. 20. & 21. ac lib. 5. diſcept. forens. cap. 840. n. 18.* Hæſitant ſcribentes cui ſpectet iſta pars ſi vnus condemnauit, ſucceſſor verò condemnationem exegit; Et exigenti deberi pet *Bartol. in l. diuort. ff. ſol. matrim. tradit Coſta de retrotract. caſu 11. cap. 8.*
2 *num. 4.* Quia eæ non exactæ dicuntur fructus pendentes, qui debentur ſucceſſori, non deceſſori, cui collectos tantum, & perceptos de-
3 beri ſcribit idem Coſta loco relato, Vt dicitur de penſione nundum exacta *Maur. Burg. tit. de laudem. par. p. inſpect. 4. nu. 49.* Præmium enim debetur ei, qui perficit opus non ei qui incæ-
4 pit arg. *l. prim. in fin. ff. quodquiſque iuris, & l. penul. §. docere ff. ne quis eum qui in ius*
5 *vocatus*, Cum in matetia ciuili, cæptum non habeatur pro perfecto *glo. & Bal. in l. ſi confiteris C. fin. regund. facit tex. in l. pr. §. hac autem pæna, & ibi Bal. ff. quod quiſq; iuris.*

Non videtur namq; AEQVVM, vt præmiũ tribuatur labori eius, qui quodamodo in caſſum
6 laborauit, dum exactionem non fecit, vt probat *Socin. sen. cons: 151. num. p. vers. nec eſt condignum lib pr.*

De AEQVITATE tamen contrarium verius videtur, nempè præmium deberi illi qui con-
7 demnauit; Namq; exactio ſiue ſolutio pœnæ fit ratione præcedentis condemnationis, & coac-
8 tionis iuxtà *not. in l. interpoſitas C. de tranſact. & l. pr. secunda, & tertia C. quod metus cauſa, Innocent. in cap. continentia litterarum de homicid.*

Namq. ſolutio habet neceſſariam conſequentiã à principio facto per Prætorem qui condemnauit, pro quo ſtat regula, quòd quando finis habet neceſſariam dependentiam à principio
9 inſpicimus principium, & nõ finem qui retrotrahitur ad principium *l. damni infecti §. Sabini & ibi Bartol. ff. de damno infecto, & l. 3. §. minorẽ & § seio de minoribus*, Ergò inſpici debet factũ ab ipſo Prætore deceſſore, ex quo neceſſario ſequi debet ſolutio, Non autem exactum à ſucceſſore.

Hanc ſententiam probat *Socin. all. cons. 151. sub num. pr. vers. sed his non obſtantibus cum pluribus seq. præsertim nu. 8. lib. pr. & ſequitur Benedict. de Acoltis ibidem regiſt. num. 14. & 15.* Prout hanc ſententiam amplectitur *Crau. cons. 212. num. 8. & poſt eos Coſta de retrotraction. cit. caſu 11. num. 5. cap. 8.* Vbi etiam tradit retrotractionem eſſe
10 fundatam in AEQVITATE cuius virtute præmium Prætori qui condemnauit deberi ſcribit; Cum fiat retrotractio pænæ exactæ ad diẽ condemnationis *Maſtrill. decis. 13. n. 13. vers. ſufficit ad acquirendum par. pr. Roſent. de feudis cap. 10. conclus. 42. litt. R. R. R. quos ſequitur Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 642. num. 19. & lib. 5. pleno cap. 840. & cap. 956. num. 17.*

Quam concluſionem in terminis exactionis factæ per Ampliſſimum Cardinalem Bandinum Marchiæ Anconitanę legatum qui condemnauerat reum exactæ probat *Hector Felic. alleg. 94.*

per

per totum par. pr. ad præiuditium Ampliſſimi
Card. Taberna ſub tit. Sanctı Euſebij eius ſucceſſoris
Quamuis ratione gratiæ obtentæ per condem-
natum, deberi etiam ſucceſſori ſcribit, Cum
diuerſa ſit pars pænæ debitæ ratione condem-
11 nationis, ab ea quæ debetur ratione ſummæ
debitæ pro gratia conceſſa, vt ſubijcit
idem *Felic. n. 9.* & ita iudicaſſe Senatum ſcribit
Anneus Robertus *lib. 3. rerum iudicatarum cap.*
18. *per totum maximè in fine fol. mihi 700. & 707.*
Pro qua concluſione facit *Tex. in cap. Sancta Crucis*
12 *de reſcript.*, vbi declarat Summus Pontifex
præferri illum in Præbenda, qui obtinuit lit-
teras monitorias, & præceptorias, ei qui lit-
teras executorias reportauit, & ſic præferendus
13 qui actum incepit licet non perfecit, vt probat
idem *Socin. cons. 70. sub num. 5. lib. 4.* Vbi etiam
adducit alium *Tex. in cap. tibi qui de reſcriptis;*
Vndè dicitur is præueniſſe, qui citauit partes,
14 Cum citatio ſit de exercitio iuriſdictionis *l. ſi*
quis poſtea, & l. vbi captum ff. de iudicijs; Et hanc
ſententiam ſequitur Riminal. iun. conſ. 33. num. 11.
Io. de Amicis cons. 110. in fine Cagnol. in l. 2. quæſt.
76. num. 242. C. de pact. inter empt. & vend. Tira-
quel. de retr. conuent. §. 5. lib. 4. n. 19. cum pluribus
ſeq; preſertim n. 23. Bertazol. conſ. 155. per totum
præſertim num. 4. & cons. 163. num. 17. latè Ma-
15 *ſtrill. dicta decis. 13. per totum*, Vbi numer. 13.
Ita iudicatum fuiſſe per Sacrum Concilium
teſtatur *Farin. cons. 107. num. 2. cum seq. lib. 2.*
Peregr. de iur. Fiſci lib. 6. tit. 5. in fine, quos ſequitur
Gratian. lib. 5. diſcept. forens. cap. 956. num. 13.
cum ſequenti plur.

Et quæ ſententia eo fortior confirmatur, dum
multi ſcribentes voluerunt portionem pænæ
deberi illi, qui Iudex erat tempore delicti
16 comiſsi, non condemnationis, aut exactionis
Inter quos *Tiraquel loco cit. & Caſſan. in conſuet.*
Burgund. cum alijs quos recenſet Bertazol. cit. cons.
155. num. pr. Peregr. dicto lib. 6. tit. 5. numer. 44.
& tradit Maſtrill. alleg. deciſ. 13. num. 4. & 5.

Quamuis prima concluſio verior ſit, tum quia
17 pænæ huiuſmodi Fiſcales ante factam con-
demnationem non dicuntur fructus percepti;
Sed tanquam ſeminati cenſentur; Ideoq; non
ad illum cuius tempore fuit comiſſum delictū
ſpectant, cum ante ſententiam nullum ius ad
18 pænam ipſam fiſcalem acquiſitum fuiſſe dica-
tur *l. ex iuditiorum ff. de accuſat.* Namq; ante ſen-
tentiam Fiſcus non dicatur creditor delin-
quentis, ſiuè eius bonorum *l. eius qui ff. de De-*
19 *curion. l. ſi qua pæna ff. de verb. ſignific. Peregr. de*
iure Fiſci lib. 6. tit. 6. num. 12. Tum quia ſi præ-
mium huiuſmodi conceditur iudicibus in re-
compenſationem laborum ex ſupra firmatis
per *Socin. conſ. 151. num. pr. & num. 4. Gratian.*
cit. cap. 955. num. 16. cum ſeq. Nec cadere poteſt
diſputatio legis habita tantum ratione tem-
poris commiſsi delicti; Sed inſtructi proceſſus
20 & factæ condemnationis *Oſaſc. decis. 145. num.*
3. Maſtrill. deciſ. 13. num. 12. Surd. conſ. 57. num.
10. & Farinac. conſ. 107. num. 5. lib. 2.

Licet autem veriſsima ſit concluſio ſupra firma-
ta num. 3. præmium deberi ei qui opus perfe-
cit, non ei qui incepit, vt præſertim conſide-
rant ſcribentes in conceſsione præmij, quod
datur vigore proclamatum, ſiuè Bullarū Pon-
tificum eis, qui bannitum capiunt; Cum illud
21 verè capientibus non autem inſequentibus
debeatur, etiamſi primi inſequi cœperint ban-
nitum, vt *poſt Bartol. in l. 3. §. verum ff. ad Syllan*
probat. Farin. qu. 103. numer. 357. Attamen ex
quadam AEQVITATE ne principales in-
ſequentes bannitos, qui eius detentioni causā
præbuerant, & qui boni operis idcirco auctores
fuerunt omnino priuati remaneant præmio,
ſicuti pæna tenerentur ijs, qui delicto cauſam
22 dediſſent *Clar. in qu. 90. Gratus conſ. 52. num.*
3. lib. 2. Boſſius tr. de homicid. num. 33. quos ſequi-
tur Porrus in eius faſciculo §. homicidiū verſ. quod
attinet poſt medium pag 620. Huiuſmodi præmiū
inter capientem bannitum, & eum qui alios
conuocaſſet, vt ille detineretur diuidendum
eſſet, & ita Cenſuit Senatus Excellentiſſimus
23 menſe Ianuarij 1620. referente Ampliſſimo
24 Senatore Nicolao Leyzaldo iubendo, Vt præ-
mium diuideretur inter eum, qui conuocaue-
rat Vniuerſitatis homines, vt ſibi auxilio eſ-
ſent, & ipſos homines, qui bannitum captiuū
25 fecerant; Prout die 23. Octobris 1616. cenſuit
Senatus non eſſe procedendum contra eos,
qui vulneribus ſcloporum ictibus affecerunt,
& detinuerunt Io. Antonium Mugiaſcam ban-
nitum, habentem ſaluum conductum à S. E.
ſub conditione, vt in caſtris pro milite inſer-
uiret, Quamuis præmium minimè eis debere-
tur, etiamſi ſaluus conductus non fuiſſet pu-
blicatus cuius publicationis non factæ intuitu
non eſſe moleſtandos vulneratores declara-
uerat Senatus, huiuſmodiq; litteræ datæ fue-
runt Prætori Comi,

Hinc etiam infertur, quod ſi quis emit fructus
iuriſdictionis Caſtri vlz. vnius anni, & malefi-
tium eo anno fuit comiſſum, & alio anno tem-
pore alterius Officialis fuit facta condemna-
26 tio, Cui debeatur huiuſmodi pæna, & *Bald.*
in d. l. diuortio num. 8. ff. ſol. matrim. concludit
eam deberi ei qui vigebat tempore maleficij,
quod etiam probat *in l. fin. C. de fructibus, &*
litis expenſis, quam opinionem ſequitur Angel. in
l. ſi poſſeſſor §. primo ff. de petitione hæred. qui ra-
tionē aſſignat, quia ſcilicet tēpus cōdemnatio-
nis, & exactionis trahit neceſſariā conſequen-
tiā ab initio à tēpore delicti, & ideò retrotra-
hitur per illum Textum *in l. tertia §. ſuo ff. de mi-*
nor. & hanc ſententiam ſequitur etiam Socin. alleg.
conſ. 70. nu. 10. lib. 4. ac probat Anneus Robertus
d. lib. 3. rerum iud. pleno cap. 18. pag. 104. cum
ſequenti, Quamuis obſtare videntur ea, quæ
ſupra firmauimus ſlz. quod nullum Ius ad
pænam ipſam Fiſcalem acquiſitum dicitur niſi
ſequuta condemnatione *l. ex iudiciorum ff. de*
accuſationibus.

Qui Baldus citato num. 8. declarat annum eſſe
intelli-

27 intelligendum de duodecim menſibus, om-
miſſa diſputatione, an is incipere debeat à
Natiuitate, vel ab Incarnatione per *Butr. in in-
ſtitutionibus de actionibus in princip. Bar. in l. cum
heres §. ſtictum ff. de ſtatu liberorum, & in l. libellorũ
ff. de accuſationibus Rom. conſ. 310.*

Inter quos fructus pendentes connumerari lau-
28 demium nundum exactum ſcribit *Surd. conſ.
84. num. 4.* Quod propterea nouo Domino,
ſiuè ſucceſſori debetur, veì fructus pendens,
29 & coherens Domino directi, vt ibidem ſubij-
cit *Surd. per gloſ. in cap. ſi propter de reſcriptis
Couar. lib. pr. var. reſol. cap. 15. num. 12. Ioſeph
Ludouic. deciſ. Peruſ. 33. n. 1. Tiraquel. de retract.
ling. §. p. gloſ. 7. num. 41. & 42. & amplè probat
Maur. Burg. tr. de laudem. par. pr. inſpect. 4. num.
49. & numer. 51. post Amed. de Ponte de laudem.
plena quaeſt. 26. quos ſequitur Coſta de retrotract.
cit. cap. 8. caſu 11. num. 5. in fine ad rem etiam Ro-
bertus cit. cap. 18. pag. 706. lib. 3.* Quidquid in
contrarium voluerit *Gigas tr. de penſionibus qu.
52. num. 5. quem ſequitur Bimius conſ. 358. num.
11. & 27.* Laudemium ſcilicet deberi hæredi
30 deceſſoris, quorum traditio reprobatur à tot
Doctoribus, qui teſtantur veritatem contra-
rium exclamare.

Et quia paſſim circonfertur laudemium minimè
31 deberi, quando agitur de alienatione neceſ-
ſaria *l. Caſar ff. de public. & l. Nauigia C. de furtis,
& probat Crau. conſ. 215. in fine Tiraquell. de retr.
lingen §. pr. gloſ. 14. num. 10. & 11. Cephal. conſ.
699. num. 43. & deciſum fuit per Rotam, vt teſtatur
Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 784. num. 6. &
7. latè Amedeus de Ponte qu. laudemiali 26. & 27.*

Variant ſcribentes in interpretando, quæ nam
dicantur neceſſariæ alienationes pro quibus
laudemia minimè deberi tradunt; Inter quos
inſolutum dationẽ, tàm factam ſub haſta iuſſu
32 Iudicis, quam ratione dotis contineri con-
tendunt, & præſertim *Iaſ. in l. cum dubitatur ſub
nu. 49. verſ. ego teneo C. de Iur. emphit.* indiſtinc-
te tenet nunquam deberi laudemium pro re
33 emphiteotica in dotem tradita per *l. fin. verſ.
exceptis C. de litis expenſ. & §. pr. in auth. de lit.*
Quamuis diſtinctionem factam ab ipſo Iaſo-
ne dicto num. 49. veriorem eſſe probat *Fon-
tanell. de pact. nuptial. clauſ quinta gloſ. 8. par. 13.
num. 22. lib. ſecundo*; Quando prædium em-
phiteoticum fuit extimatum traditum pro do-
34 te filiæ, Quia tunc venditio potiùs dicitur, &
35 alienatio, quàm dotis traditio, & ſic laudemiũ
debetur *Io. Aloiſ. Ricciſ. in collect. 1942. verſ.
amplia. tertio par. 5.* Si vero inextimatum fuit
36 traditum prædium, tunc minimè deberi lau-
demium concludit ipſe Auctor, Cum prædij
dominium remaneat pænes filiam compræ-
37 henſam in inueſtitura Patris per *Maſtrill.
deciſ. 149. & Caſtil. deciſ. 21. & 74.* Quod lau-
demium in primo caſu etiam iterum deberi
38 in caſu reſtitutionis dotis conſtante matri-
monio ſcribit ibidem *Fontanell. in fin. num. 22.
poſt Amedeum, & Maſtrill. citatos*, Et in caſu re-
39 trouenditionis tradit *Franc. Marcus deciſ. 570.
quem ſequitur Riccius dicta collect. 1942. verſ. am-
pliatur quarto par. 5.*

Placet tamen diſtinctio eorum, qui ſcripſerunt,
Vel dationem inſolutum rei emphiteoticæ
prouenisse à facto ipſius emphiteotæ, Vel non
40 Quia ſi ab eius facto prouenit laudemium
deberi probant, cum inconueniens ſit, vt facto
& culpa emphiteotæ afferatur damnum Do-
41 mino directi, Hoc enim modo aperiretur via
fraudibus, dum homines fingerent, ſe debito-
res ex aliqua cauſa patiendo bona ſua ſubha-
ſtari ad euitandam laudemij ſolutionem, vt
42 copioſè probat *Theſaur. deciſ. 139 sub num. pr.
circa medium, & in fine Amedeus à Ponte qu. 27.
num. 12. Claper in eius centur. caſu 26. qu. vnica
Afflict. deciſ. 191. & Riccius cit. collect. 1942. verſ.
amplia. ſexto.*

Cum namq; facto debitoris id contingat habe-
43 tur, ac ſi ipſemet debitor inſolutum traderet
bona emphiteotica, quo caſu ad laudemium
tenetur, *Franch. deciſ. 277. Ioſeph Ludouic. deciſ.
Peruſ. 60. num. 7. Caſſan. in conſuetud. Burgund. tit.
de manſ. mortis rubr. 9. §. 10. limit. 4. poſt Alciat.
cõſ. 433. quos ſequitur Grat. lib. 3. diſcept. forenſ.
544. num. 19. & 20. ac diſcept. 784. num. 8. lib. 4.
Coſta de retrotract. cit. cap. 8. caſu 11. numer. 6.*;
44 Nulla enim ratio habenda eſt neceſsitatis de-
bitoris in quam ſpontè ſe coniecit *Rot. deciſ. 489.
Couaru. var. reſolut. lib. 2. cap. 16. num. 9. Oſaſch.
decis. 167. cum ſequenti, quos ſequitur Amedeus d.
qu. 27. num. 2.*

Neceſſaria igitur alienatio, pro qua laudemium
45 non debetur, dicitur ea, quæ fit citra factum
emphiteotæ, vt potè ex caſu fortuito, Vel ex
facto Principis ſiuè ex cauſa vetuſtiore, Et nõ
ex debitis ſpontè contractis *l. alienationes vbi
Alex. ff. familia Ercisc. Socin. d. conſ. 76. num. 5.
lib. 4. Tiraquell. de retr. lign. §. pr. gloſ. 14. num.
15. quem ſequitur addit. ad Iaſ. in dicta l. cum du-
bitatur lit. F. C. de iure emphit.* Qui caſus conſi-
derantur, quando iure congruo fit neceſſaria
46 venditio, aut ad lautè ædificandum, ſiue
ratione vicinitatis Caſtri, & Fortalitiorum, &
ſimilibus caſibus *Gratian. dicto cap. 784. num. 6.*
47 Quæ neceſsitas caſualis contingit, vel à lege,
vel à natura *Burſa conſ. 44. num. 29. cum ſequenti
lib. pr. quem ſequitur Amedeus dicta quaeſt. 27.
num. 10.*

Et tribus tantum concurrentibus non deberi
laudemium in neceſſaria alienatione ex cauſa
48 dotis, cenſuit Senatus Taurinenſis teſte *The-
ſaur. cit. deciſ. 139. numer. 24.* nempè ſi cauſa
obligationis ſit dos, ſi fiat leuatio ex neceſſi-
tate mera, & ſub haſta, & ſi nulla alia extarent
bona *poſt Amedeum cit. qu. 27. numer. 10. verſ.
ſecus ſi debitum.*

S V M M A R I A.

*Dotis priuilegia durant etiam poſt mortem vxoris vbi
liberi ſuperſint num. 1. limit. num. 7.*

Dotis

Digitized by Google

Dotis donatio omnis prohibetur donec durant priuilegia dotis num. 2.
Inter matrimonij onera continetur educatio filiorum num. 3.
Dotis datio inducit ex ſui natura tacita permiſſione dandi alimenta num. 4.
Filij ſunt etiam cauſa priuilegij dotis num. 5. ſiuè reliquiæ onerum matrimonij num. 6.
Vxore mortua nō debetur vlterius intereſſe ratione dotis non ſolutæ num. 7. & 8. ac num. 11. & 13. limitatur quando ſuperſunt liberi num. 23.
Intereſſe poſt mortem Vxoris ratione dotis debetur tantum, vel ex conuentione, vel ob moram debitoris num. 9.
Intereſſe ſolutum, vbi non debeatur extinguit ſortem num. 10. cum dicatur ſit vſura num. 12.
Vxor, & vir dicuntur correlatiui quippè ſocij num. 14. ſed non ſemper vtuntur eodem beneffitio num. 15.
Maritus onera matrimonij ſuſtinere cogitur, et dotem integram ſimul conſeruare num. 10. vxor vero contra num. 16. ad libitum de ea diſponere poteſt nu. 17.
Maritus qui nomen debitoris in dotem accepit non poteſt intereſſe conſequi num. 18.
Dotis debitor conſtituitur in mora per interpellationem num. 19.
Intereſſe dotis non ſolutæ decurſum conſtante matrimonio differt ab eo quod finito matrimonio prætenditur num. 20.
Mortuus debitor tenetur ad intereſſe num. 21.
Intereſſe moderatum conueniri poteſt inter creditorem, & debitorem ratione damni emergentis ab initio contractas num. 22.
Liberi gaudent priuilegio dotis, quo gaudebat mater circa intereſſe num. 24.
Vir præſumitur remiſiſſe vſuras dotales ſi diù tacuit neq; à debitore eas exegit num. 25. maximè ſi dotem recepit nulla facta reſeruatione interuſuriorum, vbi promiſſa non ſunt numer. 26. limitatur vbi ſuperſunt filij num. 30.
Diſtinguitur circa promiſſionis intereſſe, vel non num. 31. & 32.
Interuſuria dotis dicunt acceſſoria ad eam iudicis offitio num. 27.
Intereſſe dotale promiſſum debetur iure actionis n. 28.
Alimenta omnia debentur offitio Iudicis exceptis ijs quæ debentur ex teſtamento num. 29
Implicationes faciles ſunt in qualibet regione nu. 33. 34.
Decretum Senatus, vt interuſuria dotis promiſſa deberentur etiam mortua vxore num. 35.
Illuſtr. Franciſci Puteobonelli Regentis mentio nu. 36.
Doctoratus lauream quando conſequutus eſt Auctor num. 37.
Mora committitur per lapſum diei promiſſionis nu. 38.
Intereſſe etiam non promiſſum debetur viro à debitore moroſo ratione dotis attentis oneribus matrimonialibus, quæ ſuſtinet num. 39.
Intereſſe huiuſmodi non promiſſum ſoluto matrimonio minimè deberi arbitratur Auctor nu. 40.
Onera matrimonij conſiſtunt in alimentatione vxoris nu. 41. & ea mortua ceſſat num. 49. 50.
Ceſſante cauſa ceſſat effectus num. 42.
Filij ali debent tantum à Patre, & in ſubſidium tantum à matre numer. 43.
Interuſuria non conuenta debentur tantum eo caſu, quo alimenta præſtanda ſunt num. 44.
Intereſſe dotalia non promiſſa debentur marito tribus concurrentibus nempè, quod maritus ſuſtineat onera matrimony num. 45.
Viri hæredes inſtare debent ſolut. dotis aliter fructus compenſare tenentur in ſortem num. 46. & 47.
Idem procedit in filijs qui mortua matre conſequi nequeunt intereſſe non conuentum num. 48. 50. & 53.
Dos datur pro oneribus matrimonialibus portandis num. 51. contra per Romanum ibidem, qui reprobatur num. 52. 53.
Dos debetur ſtatim quod maritus ſuſtinet onera matrimonij vbi aliud non fuerit conuentum num. 54. & ſic intereſſe ab eo tempore debetur ibidem, quod etiam procedit ſi dos remiſſa fuerit arbitrio tertij num. 55.
Promittens aliquid ſoluere non expreſſo tempore intelligitur de præſenti num. 56.
Augumentum dotis, & ſimilia doti æquiparantur num. 57. quamuis circa illius intereſſe varient ſcribentes 58. 59. & 60.
Vir ſecundus conſequitur etiam vſuras ab hæredibus primi viri ratione dotis non ſolutæ num. 61.
Intereſſe, quæ de iure præſtari debent mulieri, Taxari ea poſſunt à teſtatore num. 62.
Dotem intra biennium ſoluere debet extraneus qui eam promiſit non expreſſo tempore num. 63.
Mora in dote non committitur niſi quando fuit promiſſa marito num. 64.
Ceſſionarius dotis non gaudet eius priuilegio circa intereſſe num. 66. licet contrar. num. 65.
Intereſſe dotis regulatur iuxtà regionis ſtilum nu. 67.
Vbi defficit præciſa lex ſiuè ſtatutum taxans intereſſe num. 68.

Intereſse dotis an licite percipi poſſint per maritum mortua vxore, etiā extantibus liberis.
Cap. CLXVI.

1 DIximus ſupra in cap. 109. num. 17. mortua vxore, & extantibus liberis fauore dotis durare priuilegia, quæ militabant viuente vxore, Cum eius reſpectu omnis nouatio excludatur, ex latè probatis per *Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 509. n. 13. & Martinum Medicem decis. 66. n. 60 cum seq.*
2 Quemadmodum igitur durantibus dictis priuilegijs, dotis excluditur donatio omnis circa dotem exiſtentibus filijs ob fauorē dotis Ita affirmandum videtur mortua vxore, & exiſtentibus filijs communibus licitè poſſe maritum percipere intereſſe dotis; Cum oneribus præteriti matrimonij deſeruire dicatur, inter
3 quos liberorum educatio continetur *Socin. ſen. cons. 9. num. 13. lib. pr. & Socin. iun. cons. 35. nu. 6. lib. pr. vt diximus supra in citato cap. 109. num. 23. cum sequenti.*

Namq;

Namq; dotis datio ex ſui natura inducit quandã
4 tacitam promiſsionem dandi alimenta vxori,
& filijs *l. dotis fructus ff. de iure dotium*, ergò ex i-
ſtentibus filijs licite poterit maritus conſequi
intereſſe ratione dotis, ſibi debitæ, vt alimen-
5 ta illis parare valeat, quia filij ſunt etiam cauſa
priuilegij dotis, cum, & ipſi ſint de oneribus
matrimonij *Bal. in l. pr. num. 3. ff. ſolut. matrim.*
6 ſuntq; reliquiæ onerum matrimonij, vt decisũ
fuit per *Rotam decis. 10. vers. ibi vero poteſt*, *de
qua apud Galeſium tr. de obligat. Cam. Petrum Gre-
gor. Tholosan. tr. de vsuris cap. 12. n. 10. cum sequenti
Caualc. decis. 21. num. 14. & 15. parte 4. per tex.
in l. ſi cum dotem §. ſi autem in leniſſimo vers. ſi vero
dotem, & ibi glos. in verbo familia ff de iur. dotium*
Et hanc ſententiam ſequitur *Cumia ſuper Ritibus
Magnæ Cur. cap. 94. nu. 22. ac amplectitur. Card.
Tuschus tom. 3. eius concl. in verbo dotis fructibus
concluſ. 742. num. 111. cum sequenti, & num. 118.
cuius sententiæ fuit idem Caualc. deciſ. 26. sub num.
25. vers. hac per mortem, par. 3.*
Contrarium tamen de AEQVITATE verius
eſt, videlicet poſt obitum vxoris, non deberi
7 marito aliquod intereſſe ratione dotis non
ſolutæ, Cum illud de AEQVITATE cor-
reſpectiuum ad onera matrimonij tantum ſit
permiſſum *l. dotis fructus ff. de iure dotium*, *& l.
pro oneribus C. eodem tit.* Quæ onera conſideran-
tur tantum reſpectu vxoris, cui viuenti ſub-
miniſtrantur alimenta per virum; ea verò
mortua ceſſat huiuſmodi AEQVITAS,
8 onerum matrimonij, obquę interuſurium con-
ceditur *Bart. in l. atqui natura §. non tantum ff. de
negotijs geſtis, & in l. Insulam §. vsuras ff. solut.
matrim. per tex. in cap. salubriter de vsuris Alex.
cons. 74. num. pr. & secundo lib. 5. Bald. in Rubr.
C. de vsuris vers. 4. Quæro, & in l. fin. §. propterea
& in l. pro oneribus C. de iure dotium Seſſe decis.
68. num. 22. & 25. Gabriel. cons. 20. num. 88. lib.
secundo, & copioſiſſimè Gratian. lib. 3. diſcept. forens.
cap. 427. num. pr. cum sequenti, & cap. 524. num.
51.* Id quod etiam *antea probauerat in cap. 240.
num. 19. cum sequenti lib. secundo.*
Et ſi enim fauore dotis debeatur interuſurium
ex rationibus ſupra deductis, Id tamen, vel
per expraſſam conuentionẽ à principio factã
9 Vel ob moram debitoris tantũ debetur, itaut
ſublata præciſa pactione, ab initio facta de ſol-
uendis interuſurijs pro ſuſtinendis oneribus
matrimonialibus donec dos ſolueretur, Vel
non conſtituto in mora debitore illicitum
omnino dicatur huiuſmodi intereſse, quod
10 ſolutum extingueret ſortem, vt probat *Nauar.
de vsuris in 15. notab. sub num. 42. ver. tertio inter
omnes Couaru. lib. 3. var. resol. cap. 4. sub num. 5.
vers. quid ſi verò conſtet Honded. cons. 50. num. 41.
lib. pr. & poſt eos amplè scribit Gratian. cit. cap.
240. num. pr. & 2. cum sequenti Additionator ad
decis. Farin. 85. Rebell. de oblig. iuſt. par. 2. quaſt.
11. num. 12. lib. 6.*
Soluto namq; matrimonio non debentur vſuræ
11 dotis vxori, & quidquid dicto nomine dare-
12 tur vſura eſſet, quam quis recipere nequit
*cap. super eo de vſuris, & l. 2. §. nauis ff. ad l. Rhod.
de iactu Affl. decis. 93. & deciſ. 284. vbi Vrſill.
num. 6. Couaru. lib. 3. var. reſol. cap. 1. numer. 3.
verſ. hinc etiam*, vbi ex quadam AEQVITATE
permittitur vxori, vt dnę conueniens intereſſe,
quando hæredes viri in mora ſunt conſtituti,
*Neguſant. de pignor. par. 5. princip. membro quinto
ſub num. 1. Lupus de vſuris coment. p. § 4. numer.
84., & abundè ſcripſimus in ſuperiori libro cap.
64. num. 89. & 93.* Vbi probatur remota mora
hanc concluſionem procedere, etiam ſi aliun-
dè mulier non haberet alimenta, ita eadem,
quippe fortiori ratione, vſuras non deberi viro
patet mortua vxore, nec conſtituto debitore
in mora, vel non extante ſpeciali pacto à prin-
13 cipio *Surdus de aliment. tit. p. qu. 42. ſub nu. 138.
Giurba ad Stat. Meſſan. cap. 15. glos. 5. num. 46.
in fine Seſſe deciſ. 68. numer. 26.* correlatiuè,
14 quippè ſocij dicantur vxor, & maritus *Tira-
quel. in l. ſi vnquam in præfatione numer. 121. C. de
reuoc. donat. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 4. glor.
7. par. pr. num. 60. lib. pr.* Quamuis hanc æqui-
parationem inter maritum, & vxorem reſpec-
15 tu intereſſe dotalium reprobat *Vinius decis.
424. num. 2. verſ. vxori autem, & Carpan. ad Stat.
43. num. 71. lib. pr. per Galiam ad ſtatut. Alexan-
driæ verbo vxori qu. 4. num. 69.*
Et profectò non modicam pati difficultatem
hanc æquiparationem habetur etiam ex tra-
ditis *per Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de
iure dotium reſol. 6. ſub num. 2. in fin. verſ. ſecundo
eſt opinio*, Prout aliam addit rationem, *Azor.
lib. 7. inſtit. moral. cap. 9. litt. F. par. 3. fol. mihi*
557. Videlicet quod maritus onera matrimo-
16 nij ſuſtinere cogitur, & dotem integram ſi-
mul conſeruare, quam etiam approbat *Salon.
de iuſt. & iure qu. 78. art. 2. controuerſ. 14. sub nu.
3. verſ. primo ex natura contractus in fine*; Vxor
vero id onus non ſuſtinet, ſed ad libitum de
17 dote diſponere poteſt, Ideò fructus pignoris
in ſortem computare debet; Cum præſertim
vir aliunde conſequatur alimenta propria,
conferunt tradita per eundem *Surdum de ali-
mentis tit. pr. qu. 44. num. 43. & per Mariscottum
lib. 2. var. reſol. cap. 83. num. 20. cum plur. seq.*
dum inquiunt maritum, qui accipit in dotem
nomen debitoris non poſſe alimenta, ſiuè in-
teruſuria conſequi, dum agit ad dotem, qui
18 ſibi imputare debet, ſi nomen debitoris ac-
cepit.
Requiri interpellationem creditoris dotis, ad
19 hoc vt debitor in mora conſtituatur, & ad in-
tereſſe teneatur probat *Cagnol. in l. durabit num.
53. C. de empt. Franch. deciſ. 489. Surd. de alim.
tit. p. quaſt. 218. num. 8. & Gratian. cit. cap. 240.
num. 6. quos ſequitur Giurba ad Stat. Meſſ. cap. 15.
gloſ. 15. ſub num. 39. circa medium.*
Diuerſum enim valdè eſt intereſſe dotis decurſũ
20 conſtante matrimonio, ab eo quod prætendi-
tur ſoluto matrimonio, & quod minimè debe-
ri probat *Neguſant. de pignor. par. 5. membr. 5.
num.*

num. 16. Vrſil. ad Aff. deciſ. 284. nu. 5. Roder. de annuis redd. lib. 3. qu. 8. numer. 19. cum ſequenti, & Seſſe deciſ. 68. num. 25.

Ex qua concluſione poteſt elici, intereſſe, quod
exigebat vir à debitore dotis viuente vxore,
non deberi poſt eius obitum, Niſi conſtitutus
eſſet in mora debitor, aut conuentum ab ini-
21 tio fuerit ratione moræ ad intereſſe teneretur
etiam pro quocunq; debito, nedum pro dote,
Alex. Trentacinq; lib. 3. var. reſol. dicto tit. de iure
dot. reſol. 6. in fine quem ſequitur Ginrba cit. glos. 15.
numer. 40. Seſſe deciſ. 68. numer. 17. & 18. Vbi
22 concludenter probat, poſſe licite conueniri de
moderato intereſſe ratione damni emergentis
ob retardatam ſolutionem debiti ab initio
contractus.

Et ſi cum filij ſint reliquię onerum præteriti ma-
trimonij vt ſupra fuit probatum ex deciſ. *Rotæ*
Rom. 10. de qua apud Galeſ. de oblig. cameralibus,
Adhuc ipſis viuentibus intereſſe deberi, &
23 licitum eſſe videretur, cum magnum ſir diſ-
crimen quando poſt mortem vxoris ſuperſunt
communes liberi, vel ij deficerent, Quia ijs
24 deficientibus ceſſat etiam dotis priuilegium,
& dictum fuit ſupra, præſertim ex *Gratia. diſcep.*
509. num. 13. & Martio Mediceo deciſ. 66. nu. 62.

Hinc propterea dicitur, quòd licet vſuras, ſiuè
interuſuria dotalia remiſiſſe præſumitur vir,
25 ſi diù tacuit neq; à debitore ea exegit *Oſaſ. plena*
deciſ. 132. Rol. conſ. 65. num. 6. lib. 4. & Menoch.
lib. 3. præſumpt. 25. maximè vero quando dotē
conſequutus eſt, nulla facta mentione interu-
26 ſuriorum, Quæ non promiſſa vlterius peti ne-
queunt in ſeparato iuditio, ex quo debentur
27 acceſſoriè ad dotem Iudicis offitio, vt probat
Gabriel. conſ. 145. lib. 2. poſt Bal. & Alex. in l. ſi
marito §. vltimo ff. ſolut. matrim.; Quamuis pro-
28 miſſa debeantur iure actionis *Surd. de alimentis*
tit. p. quæſt. 42. numer. 181. Carpan. ad Stat. 43.
numer. 70. lib. pr. Qui Surdus tit. 3. quæſt. pr.
per totum ſcribit alimenta omnia deberi offi-
29 tio Iudicis, exceptis his, quæ debentur ex te-
ſtamento, vel ex ſtippulatione, id quod etiam
probat *Mariſcot. lib. 2. var. reſol. cap. 83 & Franch.*
deciſ. 605. num. 8. quos ſequitur Fontanell. de pact.
nuptialibus clauſ. 6. glo. 2. part. 3. num. 56. lib. 2.

Tamen vbi ſuperſint filij, remiſſa non cenſentur,
quia diſpoſitio *l. vir. vſuras ff. de donationibus*
inter virum, & vxorem, fundata in præſumpta
30 voluntate donandi, Ceſſat ad filiorum præiu-
ditium *l. ſi vnquam C. de reſcind. donat. & ample*
probat Lupus in dicta l. curabit ſiue tr. de vſuris co-
ment. pr. § 4. ſub num. 83. vers. item non cenſentur
C. de actionibus empti, qui teſtatur ita iudicatū
fuiſſe per Rotam Florentinam, & indiſtincte
non cenſeri remiſſa ſcribit *Fachineus lib. 3. con-*
trouerſ. iur. cap. 103.

Ad huius tamen concluſionis clariorem intelli-
gentiam duos arbitror diſtinguendos eſſe ca-
ſus; Vel enim vir expræſse ab initio conue-
31 nit, vt donec dos ſibi ſoluatur, certum mo-
deratum interuſurium præbeat debitor; Aut
vero nulla facta mentione interuſurij; Con-
uentum fuit, vt intra determinatum tempus
promiſſa dos tradatur viro, vel ſub refectio-
ne omnium damnorum, & expenſarum, Vt
huiuſmodi clauſulæ formula inſcribere con-
ſueuerunt Tabelliones, Vel etiam non expræſ-
ſa huiuſmodi clauſula.

Et primo caſu intereſſe deberi, etiam poſt mortē
32 vxoris, ac nullis exiſtentibus etiam filijs di-
cendum eſt, quemadmodum deberentur cui-
libet alio creditori, ex alio contractu ratione
damni emergentis, vel lucri ceſſantis ſatis no-
torij ob facilitatem emendi redditus ſiuè cen-
33 ſus in regione prout in Hiſpania atteſtatur
Couaru. *lib. 3. var. reſol. cap. p. ſub num. 3. & in*
34 *Italia ſcribit Viuius all. deciſ. 424. ſub. 19. verſ.*
ſed ſic, & Fachin. cap. 7. lib. 11. controuers. iur.
verſ. ſexto quia, & hanc concluſionem probant Bald.
Nouell. de dote piuil. 3. numer. 3. & 4. Caſtrens.
conſ. 429, num. 4. lib. 2. Aff. dicta deciſ. 284. num.
4. Ioſeph Ludouic. deciſ. lucenſ. 21. nu. 37. & 42.
Couaru. cit. cap. pr. ſub num. 3. verſ. contrarium
tamen verius eſt Roder. de annuis redd. lib. 3. qu. 8.
num. 19. cum ſeq; Alex. Trentacinq; lib. 3. variar.
reſolut. tit. de iure dot. reſolut. 6. num. 2. verſ. hæc
queſtio; Sublata diſtinctione an vir ſolitus eſſet
negotiari, *& num. 4. & 5. Roder. dicto cap. 8. n.*
17. de qua materia, & *Ioſeph Ludouic. allegat.*
deciſ. 21. num. 40. Lupus de vſuris coment. p. § 4.
ſub num. 90. verſ. 4. & in § 6. per totum Faber. in
eius Cadice lib. 4. tit. 24. de vſuris diffin. 4. latiſſimè
Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 920. num. 20.
cum ſequenti, & Viuius deciſ. 424. ſub num. 4, & 6.

35 Quam concluſionem omnino ſequuturus erat
Senatus Excellentiſs. Mediolani in cauſa
Comitis Maini, contra Marchionem Pallaui-
cinum anno 1624. Quam prius anno 1619. auo-
cauerat, attenta egregia ſumma interuſurio-
rum deductorum ex capitali tantum aureorū
ſex mille, de qua auocatione actum fuit ſupra
in cap. 148. n. 35. Niſi ad amicabilem compoſi-
tionem deueniſſent partes, & ratione ſortis,
ac interuſuriorum decurſorum per annos ferè
quinquaginta, & (ſic etiam decurſorum poſt
obitum vxoris, & viri) egregiam ſummam
ſoluiſſet reus conuentus opera, & dexteritate
tunc Præſtantiſſimi Aduocati poſtea Occula-
tiſſimi Regij Fiſci patroni, deinde Ampliſsimi
36 Senatoris, & nouiſsimè Illuſtriſs. Regentis
D. Franciſci Puteobonelli, & ita obtinuiſſe in
propria cauſa teſtatur. *Caualc. dicta deciſione 26.*
par. 3. ſub num. 25. verſ. nec per mortem verbo, &
habui in facto circa intereſſe conuentum, prout ibi-
dem ita fuiſſe iudicatum teſtatur pro Comite
Aurelio Beccaria, à Gratiano acutiſsimo le-
gū interpræte, & pro Belliſomijs in alia cauſa.

Secundo autem caſu cum re ipſa commiſſa dica-
37 tur mora per lapſum diei promiſsionis *l. ma-*
38 *gnam C. de contrah. & comitt. Stipul. Plottus de in*
litem iurando num. 464. poſt Gratum conſ. 56. nu. 3.
& conſequenter intereſſe etiam non conuen-
39 tum debeatur Viro, ob onera matrimonij,

quæ

Digitized by Google

quæ ſuſtinet *Ancharan. conſ.* 150. *numer.* 4. *latè Couaru. dicto cap. pr. ſub num.* 3. *verſ. quamobrem verius conſeo, & verſ. ſecundo conſtat Alex. conſ.* 221. *in fine verſ. poteſt reſponderi lib.* 2. *& conſ.* 141. *num.* 4. *lib.* 6. *Socin. ſeu. cons.* 176. *&* 179., *lib. conſil.* 88. *cons.* 103. *& cons.* 130. *lib.* 4. *Dec. cons.* 119. *Caſtrens. cons.* 11. *lib. pr. Crau. cons.* 189. *ſub num.* 7. *vers. quinam caſu Ioſeph Ludouic. cit. decis.* 21. *num.* 43. *Plottus de in litem iurando num.* 455. *Rimin. iun.* 24. *num.* 21. *Viuius decis.* 424. *n. p. & num.* 6. *ac num.* 10. *Surd. conſ.* 269. *num.* 3., *&* 11. *Oſasc. decis.* 152. *num. pr. & Menoch. de arbitr. caſu* 194. *num.* 56. *Caualc. d. decis.* 26. *nu.* 25. *par.* 3. Defuncta vxore, & ſic matrimonio
40 ſoluto huiuſmodi interuſuria vlterius minimè deberi opinor; etiamſi filij ſuperſint, cum onera matrimonij ceſſent, quæ conſiſtant in
41 alimentatione vxoris, vt poſt Fortunium, & Nauarr. tradit *Salon. de iuſtit. & iure quæſt.* 78. *art.* 2. *controuers.* 13. *ſub nu.* 3. *vers. Fortunius loco cit. par.* 2.

Tùm quia ceſſante cauſa onerum matrimonialiũ
42 ceſſat effectus eorum teſtantationis, ſiuè recompenſationis *vul. l. cum ceſſante de reg. iuris & in his terminis probat D. Merenda lib.* 2. *controu. iur. cap.* 38. *num.* 3. *poſt Salon. de iuſtitia, & iure qu.* 78. *art.* 2. *controuers.* 14. *ſub num.* 2. *vers. ſequeretur Fontanell. de pactis nuptial. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 15. *num.* 11. *&* 12. *lib.* 2.

Tum quia licet filij ſint reliquiæ onerum matrimonij ex ſupra deductis, non idcirco ſequitur quod ali debeant ex dote materna; Cum ali-
43 menta eis debeantur tantum à patre *l. p. §. p. ff. de iuſt., & iure, & l. cum non ſolum §. hoc priuileg. C. de eo qui liber Bimius cons.* 147. *num.* 2. *& diximus nos in ſuperiori libro cap.* 74. *num.* 7., ac in noſtris terminis probat *Gratian. dicto cap.* 427 *cum ſequenti*, & in ſubſidium tantum teneatur mater, vt probat *Caual. decis.* 21. *nu. p. cum ſeq. & numer.* 44. *ac* 49. qui teſtatur ita iudicatum fuiſſe per Rotam *Coſta remed. ſubſid.* 65. *num. p. cum ſeq. plur.*

Interuſuria vero non conuenta debentur tantũ
44 eo caſu, quo alimenta præſtanda ſunt. vt poſt *Doct. in dicto cap. ſalubriter ſcribit Surd. cit. cons.* 269. *ſub num.* 13. *& in tr. de alim. tit. pr. qu.* 42. *à n.* 30. *vſq. ad n* 40. dum ait quòd tria copulati-
45 uè requiruntur adhoc, vt licita ſit hæc exactio vſurararum dotis promiſſæ, non conuentis interuſurijs, nempè dotis promiſsio, nuptiæ, & quòd maritus ſuſtineat onera matrimonij, *Fontanell. vbi ſupra nu.* 12.

Et ita probaſſe patet Ananiam *in d. cap. ſalubriter col.* 7. *vers. quero etiam iuxtà prædicta de vſuris*, dum monet filios, & hæredes viri, vt caute agant circa fructus perceptos ac traditos viro, proprietate ſibi in vim pignoris, aſsignata ratione dotis, quos percipere poterat vir donec dos ſibi ſolueretur, Quia mortuo viro inſtare
46 debent, quòd pignus vel liberetur, vel adiudicetur inſolutum, ad euitandàm fructuum imputationem, & ſequitur *Surd. cons.* 269. *ſub num.* 27. cuius dictum recenſet *Gratian. cit. cap.* 427. *num.* 4.; Ecce enim quod nulla conſidera-
47 tur filiorum ratio reſpectu intereſſe dotis mortua matre, vbi de intereſſe ſoluendo ab initio non fuit conuentum.

Hoc idem probare videtur Ioſeph Angles *in tr. ſuper* 4. *ſentent. in qu. de contr. mutui art.* 2. *difficult.* 6. *conlus.* 2. *quem ſequitur Vilagut. de vſuris qu.* 22. *concl.* 10. *circa medium*, qui apertè tradunt, quod filij, qui dicuntur quid Patris, & ſuccedunt in iuribus omnibus, & ſic in iure dotis, ſi perſeuerent in eodem onere alimentandi matrem, poſſunt gaudere fructibus pignoris loco dotis maternæ aſsignatis Patri; Ipſa vero matre mortua, nequaquam, ſed in ſortem eas
48 imputabunt; Cum tunc ceſſet ratio dicti cap. Salubriter, quæ conſideratur circa onera matrimonialia, quæ vigere dicuntur tantum vi-
49 uente vxore, non ea præmortua, & ad litteram habetur in dicto *cap. ſalubriter de vſuris, & probat Couaru. d. cap. p. ſub n.* 3. *vers. ex his vero quidam, Salon. de Iuſtitia, & iure lib.* 6. *num. pr. art.* 2. *vers. igitur, Trentacinq; lib.* 3. *var. reſolut. tit. de pignor. §. reſol.* 2. *numer.* 13. *verſ. hæc ſexta Barboſa in l.* 5. *num. pr. in fin. et nu.* 2. *ff. ſol. matr. Vilagut. de vſuris d. qu.* 22. *conclus.* 10. *circa medium cap. et idem Salon. de iuſt. et iure qu.* 78. *art* 2. *contron.* 14. *ſub nu.* 3. *vers. hanc eſſe cum verſ ſeq. Fontanell. de pactis nupt. claus.* 5. *glos.* 8. *par* 15. *num.* 38.

Et hanc concluſionem expræſsè comprobat eruditiſsimus D. Merenda, in quem poſt hæc ſcripta incidi *lib.* 2. *contr. iur. cap.* 37. *num.* 26.
50 vbi latè probat interuſuria huiuſmodi non deberi viro poſt mortem vxoris, etiam ſi ſuperſint communes liberi per *Tex. in l. vnica §. teneau C. de rei vxor act. poſt Ruin. cons.* 162. *num.* 3. *lib.* 5. *& Palat. in cap. per veſtras not.* 6. *§. nu.* 4. Qui Merenda contrarium tenentes damnat præſertim *Card. Tuſcum, & Cumanum ſupra citatos*, Prout ante eum eoſdem reprobauit *Gratian. cit. cap.* 427. *n.* 27. *cum ſeq.*

Cum enim dos detur pro oneribus matrimonia-
51 libus ſuportandis *l. pro oneribus C. de iure dotium glos. in l. ſi is qui ſtich.* 57. *§. & ibi dos, de iure do-*
52 *tium Salon. de Iuſtitia, et iure dicta qu.* 78. *art.* 2. *controuers.* 14. *ſub num.* 3. *verſ. pr. ex natura contractus*; Quidquid dicat Roma conſ. 517. ſub nu. 3. Et pro alimentis liberorum conſtitutam dotem *l. ſi is qui §. ibidem ff. de iure dotium* quem reprobat *Gracian. cit. cap.* 427. *nu.* 4. *&* 18. *cum ſequenti, & Gabriel. in conſ.* 20. *num.* 88. *lib.* 2. mortua vxore, nec ſtante conuentione ſoluen-
53 di interuſurium, ceſſare dicuntur onera matrimonij, & conſequenter etiam omne intereſſe,

Et prædicta procederent etiam ſi non fuiſſet ex-
54 præſſum tempus, quando dos ſolui deberet; Quia conſumato matrimonio, & ſic eo ipſo quod vir ſuſtinet onera matrimonij mota cõtracta diceretur, & intereſſe deberetur, vt poſt *Abb. in d. cap. ſalubriter probat Ioſeph Ludouic. cit.*

decis. 21. nu. 27. & 48. cum ſequenti, Quod pro-
cedere etiam affirmat, ſi dos remiſſa fuiſſet
55 arbitrio tertij *Caualc. decis. 26. ſub nu. 25. vers.*
quia ſtatim quòd maritus par. 3.

Quando enim quis promittit ſoluere aliquid,
56 nec exprimitur tempus, intelligitur de præ-
ſenti *l. cum qui calendis §. quoties ff. de verb. oblig.*
Petr. Gregorius de conceſſione feudi qu. 16. num. 27.
par. 8.

Idem dicendum eſſet de augumento dotis, &
57 aliorum iurium dotalium, quæ doti parifican-
tur *l. eam C. iure dotium Socin. sen. cons. 23. num.*
6. & 7. lib. 3. Carp. ad dict. Stat. 43. numer. 78.
Quamuis reſpectu interuſuriorum ex augu-
58 mento dotis varient ſcribentes, Affirmatiuam
enim ſequitur *Surd. de alimentis tit. p. quaſt. 42.*
num. 75. cum ſequenti, quem ſequitur Gratian. in
addit. ad decis. Marchiæ 213. nu. 3. & 4. Negatiuã
vero probat *Comeus conſ. 240. lib. 3. cuius ſenten-*
59 *tiam amplectitur D. Merenda cit. lib. 2. cap. 39. nu.*
12. Vbi rationes eius opinionis ſatis vrgentes
recenſet, quæ mihi arrident.

Et hoc, tàm reſpectu viri, quàm vxoris in dona-
tione propter nuptias procedere copioſe ſcri-
60 bit idem *D Merenda pleno cap. 41.* ad quem re-
mittitur lector, ne aliena ſcripta hic tranſcri-
bantur.

Quemadmodum concluſio ſupra firmata fauore
viri, cui debentur interuſuria dotis, etiamſi
non ſint promiſſa data mora debitoris, proce-
dit etiam fauore ſecundi viri qui ab hęredibus
61 primi viri mortui huiuſmodi intereſſe conſe-
qui poteſt *Bartol. in cons. 128. Gratus in reſponſo.*
56. num. 3. Plotius in l. ſi quando num. 464. quos
ſequitur Alex. Trentacinq. dicto lib. 3. var. reſolut.
tit. de iure dotium, reſol. 6. n. 6. Lupus cit. coment.
p. §. 4. num. 90. de vſuris Surd. de alimentis tit. pr.
qu. 45. num 49.

Qui auctor eodem numer. 6. verſ. reſolutio eſt,
tollit eam difficultatem, circa quam Inſuda-
runt ſcribentes; An ſcilicet valeat legatum à
teſtatore factum vxori, vt ei ſoluatur quot
annis certa ſumma, donec eidem reſtituatur
dos; Quia ibidẽ concludit, quòd in omnibus
caſibus, in quibus mulieri vſuræ, ſiuè intereſſe
præſtari de iure debent, in his quoq; à Teſta-
62 tore taxari poſſunt *D. Merenda lib. 2. contr. cit.*
cap. 41. num. 11. & ante eum Menoch. cons. 440.,
& cons. 441. quos ſequitur Lupus de vſuris all.
coment. p. §. 4. ſub num. 90. in fine.

Si autem promiſſor dotis eſſet extraneus, nec
idcirco obligatus de iure dotare, tunc nulla di
latione conuenta biennij tempus ad ſoluendũ
63 huiuſmodi dotẽ illũ habere, nec interim teneri
ad aliquod intereſſe decidit *Tex. in l. fin. §.*
præterea C. de iure dotium Caſſan. in conſuetud. Burg.
Rubr. 4. §. 23. vers. sor. i ſufficiantem interpell. Ias.
in §. fuerat num. 20. inſtit. de actionibus Bello conſ.
23. num. 2. Ruin. conſ. 221. num. 3. lib. 5. Rol. conſ.
65. num. p. lib. 4. quos ſequitur Caualc. d. deciſ. 26.
ſub num. 25. verſ. licet videatur vſti execut. par. 4.
Vbi etiam diſtinguit hoc procedere, quando
dos promiſſa fuit marito, Quia ſi vxori tan-
64 tum promiſſa fuiſſet, Tunc non committere-
tur aliqua mora à promittente, etiam fa-
uore mariti, niſi ſequuta interpellatione ex
Ruin. cit. conſ. 221. lib. pr. Phanuc. de lucro dotis
in rub. 37. in fine Cephal. conſ. 56. nu. 46. cum ſeq.
Plotius in dicta l. ſi quando num. 464. Quod etiam
procedere ſcribit *Surd. conſ. 269. num. 9. cum*
ſequenti per totum, quando iſtud ius alteri eſſet
65 ceſſum, & ſi eius traditio impugnatur per Lu-
douicum all. deciſ. lucens 21. ſub n. 37. & Viuium
66 *deciſ. 424. n. 5.* Quorum opinio tutior videtur,
& ab alijs paſsim approbata, præſertim per Lu-
pum de vſuris, ſuis in l. curabit coment. primo
§. 4. n. 82. post Nauarr. in confeſſ. manual. ſub ſept.
præcepto cap. 17. numer. 284. quam concluſionem
comprobat etiam Rodr. de annuis redd. lib. 3. quaſt.
8. num. 19.

Quod intereſſe proportionabile regulari debet
67 iuxta morem regionis, cum in aliquibus locis
in rationem decem, in aliquibus in rationem
octo, aut ſeptem, in alijs in rationẽ quinque
pro centenario, vel ex municipali lege, vel
68 ex conſuetudine taxetur, *Ioseph Ludouic. cit.*
deciſ. 21. num 34. Viuius all. deciſ. 424. num. 13,
& 14. Caualc. deciſ. 35. nu. 23. par. p. & deciſ. 21.
num. 3. par. 4. Seſſe deciſ. 68. numer. 17. Surd. de
alimentis tit. pr. cap. 44. num. 34. & Fontanell. de
pact. nuptial. clauſ. 5. glo. 8. par. 15. num. 21., &
26. lib. 2.

SVMMARIA.

Maritus tenetur alimentare vxorem etiam ſi dotem non habuit num. 1.

Diſtinguitur inter indotatã, & eã quæ licet dotata tamen dotem exigere non poteſt vir ibidem, & nu. 47.

Matrimonia contrahuntur affectu non dotibus num. 2.

Vxor vidua effecta ali debet etiam ex bonis viri num. 3.

Maritus tenetur ad ſumptus funeris vxoris nu. 4.

Ad viri infamiã redundat ſi vxor inſepulta remaneret num. 5.

Vxori indotata debetur quarta pars hereditatis viri, vt ex ea dotetur num. 6.

Maritus ſi dotem exigere non potuit vxorem alimentare non tenetur num. 7. et eam expellere poteſt num. 8. etiamſi partem dotis exegiſſet num. 15. contrar. num. 21. cum ſequenti declar. num. 31.

Vir non cogitur habere vxorem indotatam num. 9.

Dos datur, vt inſeruiat oneribus matrimonij nu. 10.

Matrimonij contractus à traditione perficitur num. 11.

Dos non ſoluta, dos appellari non poteſt num. 12.

Maritus alimentare non tenetur vxorem de ſuo num. 13. deciſio Sac. Concil. Sicil. num. 15.

Maritus ſiue dote vxorem non duxiſſet num. 14.

Vxor in ſeruitio mariti eſſe debet ei cooperando nu. 16

Alimenta impendere debemus eis, qui nobis inſeruiunt num. 17. contrar. voluit Vbertus de Bobio, qui reprobatur num. 18.

Vxor dimitti tantum poteſt ex cauſa fornicationis n. 19.

Diuortij inter causas non enumeratur dos non ſoluta num. 20.

Vxoris

Vxoris expulſio dicitur remedium illicitum num. 23.

Vxores penes ſe habentē non alimentare maritum inconueniens valdè ac abſurdum videtur nu. 24.

Vxor eiecta à marito inuitatur ad delinquendum n. 25.

Vxor poteſt compellere virum ad cohabitandum cum ea num. 26.

Maritus compelli poteſt ad habitandum cum vxore, tàm à Iudice Eccleſiaſtico per cenſuras, quàm Seculari pecuniaria pœna num. 27.

Maritus cogi poteſt eodem modo ad traducendam vxorem ad propriam domum etiam non recepta dote nu. 28.

Matrimonium eſt contractus nominatus, quapropter vno non adimplente non licet alteri agere ad reſciſionem, ſed illum compellere ad implementum n. 29.

Mariti negligentia in exigenda dote non debet nocere vxori num. 30.

Maritus eo tantum caſu expellere poteſt vxorem ob ſibi non ſolutam dotem quando ſibi illam promiſſit vxor, non eius pater, aut frater, num. 31. licet tuta neque videtur hac conluſio num. 32.

Vxore expulſa ob non traditam dotem, non prohibetur maritus agere via iudiciali, ad ipſam dotem conſequendam num. 33. & 34. & etiam vſuras debitas contra expulſionem num. 35.

Maritus tenetur alimentare vxorem ſi ab eo diſceſſit ob eius ſæuitiam num. 36. quia ſufficit, vt per eam non ſtet quominus cruiat marito num. 37.

Maritus poteſt leuiter verberare vxorem, & diſcretè corrigere num. 38., ſed non excedere num. 39.

Verbera ingenuis mulieribus aliena ſunt num. 40.

Mulier creata fuit de coſta Adæ adhoc vt magis eā diligeret & ei inſeparabilis inhereret num. 41.

Mulier formata fuit non de pede hominis ne omnino videretur famula, nec de capite ne videretur Domina, ſed de coſta, vt videretur collateralis num. 42.

Adam vetus Euam dixit, hoc eſt os ex oſſibus meis, & caro e carne mea num. 43.

Eua dicta virago quia de viro ſumpta eſt num. 43.

Homo relinquet patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ & erunt duo in carne vna num. 44.

Pauli Sancti ſententia, vt viri diligant vxores, & vxores eum num. 45. cum ſeq; plur.

Amici inter virum, & vxorem tria ſunt fundamenta honeſtas, fructus, & delectatio num. 48.

Dilectio inter virum, & vxorem debet eſſe in omni perfectione, & excellentia, quæ ſignificatur per annullū quo vxor à viro deſponſatur num. 49.

Annulus quo vxor deſponſatur eſt aureus, quia ſicut aurum excellit omnia metalla, Ita amor coniugalis debebere perpetuitatem num. 50.

Annulus ob rotunditatem finem non habere dicitur amor coniugalis num. 51.

Annulus are vxori ponitur in quarto digito num. 52.

Vxores quitus ſe collocari faciebant in rogo cū cadauere præ defuncti num. 53. quod adhuc obſeruatur in Iudeos ibidem.

Exemplum traditur memorabile in cætero Indorum Diuis ſimul contendebat, vt flammis traderent num.

Exemplum perfectiſſimi amoris in Romanis Matronis tra num. 55. 56. 58.

Athenum lex prohibens, ne vxor ſequeretur viros in exilium miſſos num. 57.

Leuamentum nullum honeſtius laboris, & anguſtiarum quam ſocietas vxoris num. 58.

Muliebris ſexus eſt natura inualidus, & vix præſente cuſtodia conſeruari poteſt periculo ſuiſq; committitur ſuæ cuſtodiæ, ſi tam diù ſeparantur à viro pro obſeruantia num. 59.

Vxores hoc tempore, vt plurimum parum diligant viros et odio habent num. 60.

Lex Iudorum, quæ cauebat vxores conflagrari cum viris, qui occiſi fuiſſent ad euitandum vxorum machinationes num. 61.

Vxores, quæ cum viris interfectis ignem recuſabant per impudicæ habebantur vt à nuptijs, ſeù alijs honoribus abſtinere cogerentur num. 62.

Veneficium grauius dicitur delictum num. 63.

Veneficium faciliùs creditur quàm in viro nu. 66.

Veneficio plus Romæ abſumptos fuiſſe tempore Q. Fabij Max. & deprehenſas viginti matronas, quæ medicamenta coquebant, vt clandeſtinis inſidijs viros ſuos interficerent num. 66.

Iudex ſupremas iubere poteſt cum expiriri vnguentum quod ſalubre eſſe affirmat, vt contigit Romæ, & extincta venefica num. 67.

Veneficij cauſa 170. Matronas Romæ captas, & capitali iuditio damnatas mox alio tempore duo hominum millia damnatos num. 68.

Vxor participans nuecei viri dicitur parricida nu. 69.

Adulterium Comes eſt parricidium viri num. 70.

Vxor participaſſe de homicidio viri præſumitur ſi carnalis habebat commercium cum aliquo nu. 71.

Carnale comertium facit inditium contra eum de homicidio viri huiuſmodi mulieris num. 71.

Exemplum Tarquinij qui ſublato viro Tulliæ eam in vxorem duxit num. 72.

Mortem alicuius prædicens tenetur de eius interitu, ſi violenter fuit occiſus num. 73.

Matrimonium prohibitum de iure canonico inter occiſorem, & adulteram num. 74.

Ciceronis ſententia circa impudicas num. 75.

Adulterij abortus, & inceſtus delicta complicatas in ſe cauſas habere dicitur num. 76.

Deffenſorem mulierum, quæ de viri morte participarunt male agunt, & Dei iram incurrunt n. 77. & 78.

Delictum præſumitur commiſſum ab eo ſiuè ad eius inſtantiam cui proficit, ſeù cui intererat num. 79.

Præſumptiones in caſu incertitudinis delinquentis habentur pro liquidiſſimis probationibus num. 80.

Matrimonium honeſtum ſanctiſſimum vtile, & delectabile eſt num. 81. & 83.

Per liberos diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquimus num. 82.

Vxor prudens à Deo propriè datur num. 84.

Suauiſſimum, & Iucundiſſimum habitare iugales in vnum num. 85.

Hominum adiectione Imperium augetur num. 86.

Cœlibes, qui ad ſenectutem peruenieban t mulctabantur à Romanis num. 87.

Matrimonia vtiliſſima ſunt Reipublicæ num. 88. Generationis permanentia eſt ſignū Diuinæ largitionis n. 88

Pauli Apoſtoli ſententia fauore matrimonij numer. 89. & 90.

Vxores amare debent viros ſuos, & filios, prudentes, caſta ſobria Domus curas habere debent num. 91.

Fruſtra ſibi debitum fieri petis, quod alteri debet minimè impendit nu. 92. & 93.

Vxor non habitans cum marito citra neutrius culpam, alimentanda tantum eſt à Viro ſecundum dotis redditus num. 94. declaratur num. 97.

Matrimonij onera præcipuè conſiſtunt circa vxoris alimentationem num. 95.

Dotis fructus, vt plurimum ſufficientes non ſunt pro alimentis vxoris num. 96.

Maritus non poteſt repetere alimenta præſtita vxori, etiam ſi dos promiſſa ei non fuit ſoluta num. 98. maximè vxor erat infirma num. 100. contrar. qui viro proteſtatus eſt num. 102.

Proteſtatio declarat mentem proteſtantis n. 99. & 101.

In claris locus non eſt coniecturis num. 102.

Interpratatio fit in dubijs, non in claris num. 103.

Determinata non egent determinatione num. 104.

Maritus tenetur ad ſolutionem æris alieni contracti per vxorem pro eius alimentis num. 105. limitatur num. 114.

Separatione thori ſecuta compellitur vir ad reſtitutionẽ dotis vxori vna cum eius augumento num. 106.

Vxor in quibus caſibus poſſit recuperare dotem viuente viro remiſſiuè num. 107. cum ſeq. plur.

Alimenta vxoris comprahendunt non modo victum, ſed etiam veſtitum, ſalaria, & victum Ancillarum, & alia huiuſmodi num. 115.

Lite pendente ſuper validitate matrimonij interim ali debet vxor num. 116. & vbi ſucumbat vxor non tenetur ad eorum reſtitutionem num. 117.

Alimentorum cauſa non dicitur dependere in cauſa matrimonij num. 118.

Alimentorum prouiſio retrotrahitur ad diem petitionis & dicuntur alimenta præſentis temporis num. 119.

Iudicis offitio petuntur pendente lite num. 120.

Dolus, & deffugia rei eidem patrocinari non debent num. 121.

Appellatio nõ datur ſaltem quoad effectum deuolutiuũ ab alimentis declarantis num. 122. 123.

Quamuis contrar. el perperã iudicatum fuerit per Senatum Cataloniæ num. 124. cum ſeq. plur.

Alimenta præſtanda ſunt anticipatè num. 127.

Alimentorum cauſa pendente ſuſpenditur cauſa principalis n. 127. contrar. obſeruatur n. 128. cũ plur. ſeq.

Maritus an teneatur alimentare vxorem ſi dotem non recepit.
Cap. CLXVII.

SEQVENDO præcedentem materiam dotem concernentem; Quæritur an vir teneatur alere vxorem, ſi dotem non recepit de quare copioſiſſimè ſcribit Romanus *pleno conſ.* 517. Vbi diſtinguit, quòd aut maritus vxorem indotatam duxit, aut dotatam certè, ſed illam nunquam potuit exigere.

Et primo caſu ſibi imputandum eſt, ſi indotatam
1 duxit vxorem maritus, qui idcirco eam alimentare tenetur ac maritali affectione tractare *§. quoniam in auth. de nupt. Guido Papa deciſ. 439. num. pr. Andreas Gail. obſer. 87. num. 1. lib. 2. Sanchez de matrim. lib. 9. de debito coniugal. inſpectione 3. num. 8. Surd. tr. de alimentis tit. 7. quæſt. 19 num. pr. Gratian. deciſ. 163. num. 27. quem ſequitur Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 6. gloſ. 2. par. 3. ſub num. 13. lib. 2.* Non enim dotibus,
2 ſed affectu matrimonia contrahuntur *l. fin. C. de repud. tex. in l. pen. ff. vt in poſſeſſ. legat.* Vbi habetur poſt mortem etiam viri hanc vxorem
3 viduã ali debere ex bonis uiri ad inſtar filij, & aliùs *Tex. in l. quòd ſi nulla ff. de relig. & ſumptſun.* Vbi habetur, quòd ſi nulla dos ſit, maritus
4 tamen tenetur ad ſumptus funeris vxori contribuere, Cum ad infamiam viri redundaret,
5 ſi vxor inſepulta remaneret, ita probat *Roman. cit. loco num. p. quem ſequuntur Iaſ. in l. ſi donaturus §. ſi quis in indebitam num. 4. ff. condit. ob cauſam Ferret. conſ. 34. num. 7. & 17. Guido Papa decis. 459.*

Hinc prouident Imperatores Teodoſius, & Valentinianus *in Auth. præterea C. vnde vir, & vxor*, vt mulier indotata conſequi poſſit quar-
6 tam partem hæreditatis viri ad hoc, vt doretur ex bonis viri prædefuncti, de qua paſſim ſeribentes præſertim *Franch. deciſ. 18. & deciſ. 410. Thoming. decis. 40. Barzius deci. 150., & deciſ. ſeq. & Amatus deciſ. 72. Surd. deciſ. 61. Viuius decis. 259.*

Si vero dotata fuit vxor, ſed eam conſequi non
7 potuit maritus tunc, poteſt vxori alimenta de-
8 negare, quippè illam etiam repellere poſſe maritum habetur *in l. fin. C. ad Senatus Conſultum Veleian.*; Non enim vxorem indotatam habe-
9 re cogitur vir, vt dicit *Tex. in d. l. ſi donatus ff. de conditione ob cauſam Rom. loco cit. verſ. et nunc Bald. in l. quod in vxorem circa medium C. negot. geſt. Alex. conſ. 56. num. 10. lib. 4. Neuiz. in eius Silua nupt. lib. pr. num. 45. & per l. vnam C. ad Veleian. probat Fontanell. de pact. nuptibus clauſ. 6. gloſ. 2. art. 3. num. 16. & 19. lib. 2. Surd. de alimentis tit. 7. qu. 17. num. 2. & Sanch. de matrim. lib. 9. de debito coniugali diſput. 5. n. 2. & 11. Creſcent. deciſ. 8. de iudicijs, & ibi addr,* Cum enim dos detur, vt inſeruiat onus
10 matrimonij *l. pro oneribus C. de iure dotis Fachinens lib. 10. controuerſ. iur. cap. 7. verſ. ratio quia*, Et non ſoluta ſicut non inſeruit onus matrimonij cuius contractus à traditione
11 perficitur *Bal. in l. iuriſgen. ff. de pact.* Itaque dicitur dos *arg. l. ſi pro mulieris ff. de iur. dot.*
12 *Fachin. lib. 10. cap. 24. verſ. ſecundum ar. & cap. 25. verſ. fundamentum eſt*, Et conſequenter eam dimittere poſſe maritus videtur *Sanch. cit. lib. 9. diſputat. 5. num. 2. & 11. cum ſeqq. Fontanell. alleg. clauſ. 6. gloſ. 2. par. 3. num.*

Dos enim marito hoc pacto retinetur contra omnem AEQVITATEM qui ideirco de
13 ſuo vxorem alimentare non cogitur, vt ſcit *Addit à d. Roman. loco relato litt. D. poſt num.*
14 *verſ. non ob ius Diuinum*, & ſine dote vxor nõ dux

duxiſſet vt per *l. ex promiſſione ff. de act. & obli-*
gat. probat D. Mertuda lib. 2. controuerſ. iuris cap.
37. num. 10.
Idemq; procederet ſi pars dotis fuiſſet ſoluta
quia adhuc denegare poſſet vir alimenta vxo-
15 ri ſaltem ad ratam reſtantis dotis, vt tradit
Bal. in l. inſulam §. vsur. ff. sol. matrim. vbi dicit
alimenta negari, quando vxor non ſoluit in-
tegraliter dotem, & ibi *Caſtrenſ. num. 2. Surd.*
de alimentis tit. 7. qu. 17. num. 3. & 4. et 5. cum
seq. ac num. 22. Natta conſ. 258. in principio.
Si autem vir non repellit vxorem, ſed in eius ſer-
16 uitio illa manet ei, cooperãdo, vt debet iuxtà
l. ſicut ff. de oper. libert. Tunc alimenta eidem
præſtare tenetur maritus, ex quo enim perci-
pit commodum ſeruitij alere eam de AEQVI-
TATE debet, hoc enim AEQVITATE ſua-
17 detur, vt nobis ſeruientibus alimenta impen-
damus *l. in rebus §. poſſunt ff. commodati, et l. ſer-*
ui §. quaſi impensas ff. de adilitio edicto, et l. sed, et
ſi quid §. ſufficienter ff. de vsufruct. Romanus loco cit.
et cons. 440. Surd. de alimentis tit. 7. qu. 17. num.
37. et tit. 9. qu. 27. nu. 15. Gratian. discept. forenſ.
374. numer. 21. lib. 2. et Fontanell. de pact. nupt.
claus. 6. glos. 2. part. 3. num. 11. et sub numer. 27.
vers in summa lib. 2., quidquid in contrarium
18 voluerit Vbertus de Bobio *in l. in vxorem C. de*
negot. geſtis, quem reprobat *Surd. num. 39. et 40.*
cum sequenti.
Non tamen ſic de plano, & ſicco pede procedit
concluſio per Romanum firmata, poſſe ſcilicet
maritum expellere vxorem, ſi dos promiſſa
ſibi non fuerit ſoluta, quandoquidem cum
expulſio, & dimiſsio vxoris, tantum ſit permiſ-
19 ſa ex cauſa fornicationis, vt habetur Math.
cap. 5. neq. hæc inter cauſas diuortij enuoie-
20 retur *cap. porro de diuortijs*, Dicendum eſt illi-
citam eſſe vxoris expulſionem, vt probat
Couaru. in epitome ad decretal. ſecunda parte cap.
21 *7. num. 2.* vbi ad contraria reſpondit, & poſt
eun *Fachin. lib. 3. controuerſ. vers. iuris cap. 48. per*
totum Oſaſc. decis. 132. n. 18. & Sanchez. cit. lib. 9.
de debito coniugali diſput. 5. num. 17. et Barboſa in
teria parte l. p. num. 55. ff. ſol. matrim. et Surd. de
alimentis tit. 7. qu. 17. num. 17. cum ſequentibus
plu. Vbi ita demum num. 21. ſcribit priorem
opinionem eſſe magis communem apud legi-
22 ſta, ſed hanc poſteriorem magis conuenire
fauore animæ cuius ſaluti conſulendum eſt.
Nihil enim commune habet dos non ſoluta, cum
expulſione vxoris ob non ſolutam dotem,
Propterea; maritus habet iuris remedia effi-
cacia ad compellendum ad id obligatum, &
conſequenter iuſtum non videtur, quòd ad re-
medium expulſionis omnino illicitum, vt potè
23 contra pietatis officium, confugiat *Molin. de*
iu nupt. et pact. in matrimonio conuent. lib. 3. qu.
1. num. 12.
Quamquam è contra, vbi non expellatur vxor,
nec vir ei ſubminiſtret alimenta, dum in pro-
prio habitat domo cum viro, inconueniens
24 valdè, & abſurdum videatur, vt conſiderat
Fontanell. cit. claus. 6. glos. 2. par. 3. nu. 25. cum
ſeq; plur. lib. 2. Vbi tandem concludit agere
debere maritum contra debitores dotis, non
autem abſtinere à præſtatione alimentorum
erga vxorem, id quod eſſet mali exempli cum
25 mulier eiecta inuitaretur ad delinquendum
Quam mulierem habere actionem ad compellen-
dum, ſiuè compelli faciendum virum ad co-
26 habitandum ſecum probat Sanchez *tr. de ma-*
trim. cit. lib. 9. de debito coniugal. disput. 4. per
totum, Idq. effici poſſe tàm per iudicem ſecula-
27 rem pecuniarijs pænis, quàm per Eccleſiam
medio cenſurarum tradit, quem ſequitur *Fon-*
tanell. cit. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 3. num. 30.
Quemadmodum his, & alijs fundamentis etiam
cogi poteſt maritus ad traducendum vxorem
ad propriam domum, etiam non recepta dote
28 ſibi promiſſa, vt late probat *Fontanell. cit. glos.*
2. part. 3. num. 15. cum. plur. seqq. præſertim num.
29. cum ſequenti, matrimonium enim eſt con-
tractus nominatus in quo propter vnius non
adimplementum, non licet alteri agere ad re-
29 ſciſionem, ſed illum compellere ad implemen-
tum *Molin. dicto lib. 3. cap. 41. num. 33. cum duob.*
seqq. Sanchez. cit. dispnt. 5. lib. 9. num. 17. Fon-
tanell. ad claus. 6. glos. 2. par. 3. num. 28. Si enim
negligens fuit maritus in exigenda dote, non
debet huiuſmodi negligentia nocere vxori,
30 quàm idcirco tenetur nihilominus alere ma-
ritus, *vt probat Surd. cit. tit. 7. cap. 17. num. 32.*
cum seq. Vbi in num. 33. etiam ſcribit non poſſe
maritum expellere vxorem, ſi dos fuit ei pro-
miſſa, ſed non ſoluta à patre, vel fratre, aut ab
31 alijs perſonis etiam extraneis; Sed ſolum
quando ipſa mulier dotem promiſiſſet, & nõ
ſolueret per *Corn. in cons. 145. in hac conclus. col.*
4. vers. nec refragatur, & vers. præterea imputatur
lib. 2. Quamuis tutam minimè eſſe huiuſmodi
32 traditionem ſubijcit ibidem *Surd. numer. 34.*
cum sequenti.
Et vxore expulſa, non prohibetur maritus via
iuditiali agere ad conſecutionem dotis, quia
33 hæc duo remedia proueniunt ex diuerſis cau-
ſis, Nempè expulſio procedit ex mora non
ſoluentis; petitio vero dotis dependet ex
contractu matrimoniali, ſiuè dotali, vt plenè
probat *Surd. cit. tit. 7. qu. 17. nu. 44. cũ seq. plur.*
Concluditq; hanc ſententiam (contraria ex-
34 ploſa) eſſe veriorem, & communiorem, &
num. 47. ſubijcit vſuras etiam dotales poſſe
35 petere maritum pro tempore præterito, ante
expulſionem.
Ad quæ alimenta etiam teneretur maritus, ſi ob
eius culpam. Vt potè ob nimiam ſæuitiam eius
ſeruitium deſeruiſſet vxor, Cum eo caſu, ſicuti
36 licita eſſet ſeparatio a viro, ita ad alimenta
maritus teneretur *cap. litteras in fine de reſtitutio-*
ne ſpoliatorum; Quia ſufficit, quod non ſtet per
vxorem quo minus ſeruiat viro, adhoc vt ali-
menta percipiat, *arg. l. labeo ff. de contrahend.*
37 *empt. & l. caro ff de alim. legat.* & ſi enim poſsit
maritus leuiter verberare, & diſcretè corrige-

X 3 re

te vxorem *l. & indicatam ff. ſolut. matrimonio*,
38 Non tamen excedere in eo poteſt modum
Rol. conſ. 27. num. 13. cum quatuor ſequentibus lib.
2. latè Gratian. lib. 4. diſcep. forenſ. cap. 738. num.
39 *69. cum duobus ſequentibus Sanchez de matrimonio*
lib. 9. diſput. 4. num. 22.

Non enim conuenit coniugi temerè, vel ſeuerius
quam par ſit vxorem verberare, Cum verbera
40 in ingenuis mulieribus aliena ſint *Tex. ad lit-*
teram in l. conſenſu, & Auth. ſed iure merito C. de
repud. tradit Petrus Gregrorius lib. 11. ſintag. iur.
41 *cap. 4. nu. 15. lib. pr.* Deum Opt. Max. creaſſet
mulierem de coſta Adæ, adhoc, vt vir magis
diligeret mulierem, & ei inſeparabilius inhæ-
reret, cum cognoſceret eam, ex ſe eſſe pro-
ductam.

Hinc ait D. Thomas *in pr. par. summa quaſt. 92, &*
gloſ. in cap. mulierem 33. qu. 5., quod Deus non
de pede hominis formauit mulierem ne om-
42 nino videretur famula, nec de capite ne vi-
deretur Domina, ſed de Coſta, vt videretur
collateralis, vt refert *Caſſan. in conſuetudine Burg.*
Rubr. 4. dos direct:s num. 18. vbi ex Geneſi cap.
ſecundo ſubicijt, quòd poſtquam Adam vidit
vxorem Aeuam dixit, hoc eſt os ex oſsibus
meis, & caro ex carne mea, hæc vocabitur vir-
43 go, quia de viro ſumpta eſt, & homo relinquet
patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, &
44 erunt duo in carne vna iuxtà Math. *cap. 19. &*
ad Ephes. cap. 5.

Scribit etiam Diuus Paulus ad Coloſenſes cap.
3., & ad Epheſios cap. 5. viri diligite vxores
45 veſtras, ſicut; & Chriſtus Eccleſiam, vbi etiam
ſubiicit, Qui vxorem ſuam diligit, ſe ipſum
46 diligit, & vnuſquiſque vxorem ſicut ſe ipſum
47 diligat vxor autem timeat virum ſuum, vt ad
Romanos *cap. 7. Caſſan. loco rel. num.* 18. *in fin.*
qui num. 19. tradit, quod magna amicitia eſſe
debet inter virum, & vxorem cuius amicitiæ
tria ſunt fundamẽta, ſcilicet honeſtas, fructus,
48 & delectatio.

Porro quòd dilectio inter virum, & vxorem de-
bet eſſe in omni perfectione, & excellentia,
49 quę ſignificatur, per annullum quo vxor à viro
diſponſatur de quo *in cap. noſtrates, & in cap.*
fæmina 30. qu. 5. Qui quidem eſſe debet Aureus
quia ſicut aurum excellit omnia metalla, Ita
amor coniugalis debet habere perpetuitatem
50 vt nunquam finiat niſi per mortem, Cum ro-
51 tunditas annulli finem habere non dicatur;
Et ponitur in quarto digito ex inſtitutione
Eccleſiaſtica, vt oſtendatur, quod ille amor
debet habere præcordialitatem, eo quia iuxtà
52 Philoſophos à corde procedit quædam vena,
quæ in quarto digito ſiniſtræ manus apparet,
vt habetur *in dicto cap. fæmina 30. qu. 5. Caſſan.*
cit. rubr. 4. num. 16. & 17.

Et ſicuti antiquitus perfectiſsimus fuit expertus
53 amor in vxoribus, dum ſe cum viris mortuis
in rogo comburi patiebantur uxores quippè
volebant, ne ulterius uiuerent, ut inter Indos
nunc etiam obſeruari teſtatur *Caſſan. cit. rubr.*
4. n. 10. Petr. Gregor. all. lib. 11. ſyntagm. iur. cap.
quarto nu. 18. ac nouiſſimè ſcribit Petrus Aerodius
lib. 8. rerum iudic. tit. 5. de veneſ. cap. pr., dum
ex Diodoro narrat, quòd mortuo Cetæo In-
dorum Duce ſub Eumenæ, cum duas vxores
54 reliquiſſet vnam iuniorem, & ſeniorem
alteram, Inter eas tanta contentio fuit, vtra
cum cadauere viri combureretur, & neceſſe
fuit litem iuditio tranſigi, & dum Iudices de-
cernebant iunior ne vinceretur allegabat, ſe-
niorem grauidam, id quod ſenior negabat;
ſed ætatis prærogatiua aiebat ſe vincere opor-
tere, ſemper etiam in honoribus maiores
minoribus anteferri. Sed cum iudices cogno-
uiſſent per obſtetrices hanc grauidam eſſe,
iuniorem vincendo cremari debere cenſue-
runt.

Quarum vxorum dilectio, & perfectus amor erga
viros æque admirabilis fuit in Romanis mu-
lieribus, & in alijs antiqui æui, ſulpitia etenim
55 cum à matre Iulia diligentiſsimè cuſtodiretur
ne lentulum Cruſtulionem virum ſuum à triũ
viris proſcriptum in Siciliam proficeſceretur
Nihilominus famulari veſte ſumpta cum dua-
bus ancillis totidemq; ſeruis ad eum clandeſti-
na fuga peruenit, nec recuſauit ſe ipſam pro-
ſcribere, vt ei fides ſua in coniuge proſcripto
conſtaret, vt refert Valeri. Maximus *lib. 6.*
cap. 7.

Eryteà vero vxor Phalaridis Tyranni in exilium
56 miſsi repudiatis Pithonis nuptijs, magis vi-
rum ſequi maluit; Quod reſciens Pitho ve-
neno ei mortẽ propinauit; Et de Hipſitratea
Mithridatis Regis vxore à magno Pompeo
victi auę per efferatas gentes fugientem virum
animo; & corpore infaticabili poſt Valeri.
Maxim. ſcribit *Petr. Gregor. cit. lib. 11. cap. 4. n.*
19. Qui inquit hoc etiam contigiſſe, etiamſi
expreſsè Athenienſes prohibuiſſent, ne exu-
57 lantes viros vxores ſequerẽtur, de quo Aeſchi-
nes in exilium miſſus ad Senatum, & Populum
Athenienſem ſcripſit his verbis, *mater, me exu-*
lante vna mecum nauigauit, vna quoque cum vxore,
quæ mecum profecta fuit quamuis pater eam prohi-
buiſſet; ac leges fortè cogerent manere, dum vires
potius, quam Ciuitatis leges edocta eſſet.

Et cum Valerius Meſſalinus ad deſignatam ſibi
Prouintiam eſſet iturus aduerſatus ſeueręſen-
næ ſententiæ eſt, quæ non probabat uxores co-
58 mitari debere Magiſtratus in deſignatas ibi
euntes Prouintias; Nullum honeſtius leu-
mentum laboris, & anguſtiarum ratus ſoci-
tate ipſa uxoris, & quod hic ſexus ſit natura
59 inualidus, & uix præſente cuſtodia conſeruari
poſsit, periculoſiusq; committi ſuæ cuſtodiæ,
tam diu ſepararentur per abſentiam in mod
diſidij fædera, ut poſt *tacitum tradit Petr. Greg.*
cit. lib. 11. cap. 4. num. 18. & 10.

Ita hoc tempore debiliorem ualdè amorem quip-
pè eius loco odium inexplicabile ſæpiſsime
uigere in uxoribus aduerſus uiros docet ex-
60 perientia, Cum uel eos ab humanis debere

iuſſerint

iuſſerint ſiuè patticipes tanti ſceleris fuerint;
Et nihilominus ſicut aliæ impunè euaſerunt
quamuis confeſſæ de adulterio eſſent, & fortè
etiam conuinctę de homicidio (quo pacto
qua ue ratione Deus ſcit) Ita aliæ, quæ hoc
tempore detinentur debitas pænas æque eua-
dere ſperant; Ad quod peſtiferum morbum
arcendum hoc tempore ſatis uſitatum.

Non ab re eſſet promulgatio illius legis Indorū
61 ideſt apud Catheoros qua pro ſalute marito-
rum cautum erat, uxores, ſi quid maritis in-
humanitus accidiſſet, cum ijs uiuas confragra
ri, ita enim fore arbitrati ſunt Populi illi, ut ni-
hil unquam aduerſus eos moliri uellent uxo-
res, Cum huic legi cauſam dediſſet immanitas
cuiuſdam uxoris, quæ uenefica in maritum
fuerat; Et hac lege uti conuenerunt alij po-
puli Indorum, qui cum nullis ſuplicijs poſſent
prohibere uxores à ueneficio, & impudicitia,
lege illa pro remedio uti ſtatuerunt, Quæ uero
62 ignem recuſabat pro impudica haberetur à
nuptijſq;, ſacrificij, honoribuſq; omnibus
abſtineret, ut luculenter tradit *Petr. Aerodius*,
cit. lib. 8. rerum indic. tit. 5. de venef. cap. pr.

Et licet ſeueri illius edicti cauſa fuerat uenefitiū
(ut diximus) per quod grauius comitti delic-
63 tum, quam gladio proditum eſt omne aliud
tamen genus occidendi uiros amplexa eſt lex:
64 vt ſaluti maritorum periculo uxorum conſul-
tum remaneret, ut ibidē inquit Petr. Aerodius
Quamuis uenefitium crimen in fæmina faci-
65 lius credi, in uiro autem latrocinium ſcribit
Quintilianus quam refert Petr. Aerodius *cit. tit.*
5. *cap.* 2. qui poſt medium inquit tempore Q.
Fabij Max. Aedilis ſ. currulis, plures Romæ
66 uenefitio fuiſſe ab ſumptos, & opera cuiuſdam
ancillæ depræhenſas uiginti matronas, quæ
medicamenta coquebant, ut Clandeſtinis in-
ſidijs uiros ſuos interficęrent inter quas Cor-
nelia, ac Sergia parritiæ gentis, Cum ſalubria
& eſſe contenderent Iudex iuſsit eas experiri
nam eas ſic arguere poſse an falſum renunciaſ-
ſent, quæ idcirco accepta potione inter-
emptæ ſtatim ambæ remanſerunt; & teſtifica-
tu aliarum correarum, magnus numerus ma-
tronarum indicarus, ex ijsq; captas, & capi-
tali iuditio damnatas fuiſse centū ſeptuagin-
ta teſtatur Petr. Aerodius in fine d. cap. ſecun-
di qui ſeq. cap. 3. pariter ſcribit, Q. Næuio-
nem Matheonem de uenef. queſiuiſse, ac ad
68 duo hominum millia damnaſse *C. Claud. Pul-
chro, & l. portio lucillio Consul.*

Quoniam uerò nonnulli nixi ſunt defendere
69 uxoris Parricidas (Paricidæ enim etiam di-
cuntur, quæ mariti interitus ſunt participes
*Bar. in l. pr. ff. ad l. Popeam de paricid. Bertazol.
cons. 82. num. pr.*) Vel quod de delicto con-
uictæ non dicerentur, Vel ſub aliquo alio
mendicato prætextu, meminiſse illos opportet
70 adulterio comitem eſse Paricidium uiri *l.
conſenſu §. vir quoq; C. de repudijs & §. mitiores in
Auth. de nuptijs Porrus in eius faeciculo vers. ho-
micidium pag.* 619. Et idcirco eo ipſo, quòd
conſtat homicidam carnale habuiſſe commer-
cium uxore occiſi, tunc etiam urgentiſsimam
inſurgere præſumptionem iuris, & de iure,
71 delictum a bijſdem procedere, vt ſimul adul-
tera, & homicida matrimonium contrahærent
Vt de Tarquinio, qui ſtatim ex viuentibus
ſublata vxore, & Arunte marito Tulliæ; Tul-
72 liam ipſam in vxorem habuit, loquitur Petr.
Aerodius *cit. tit. 5. cap. 4. circa medium*, Vbi alia
plura narrat exempla, & præſertim quando
quis prædixit aliquod ſcelus, ſiuè mortem ali-
cuius, quæ euentu fuit confirmata Quia quæ vi-
73 ta alterius impediuntur, ſtatim morte obue-
niente, ſi acta ſint, retro probant malefitium,
vt ſcribit Aerodius loco cit. & ſi hoc caſu de
iure Canonico prohibitum ſit matrimonium
74 inter occiſorem, & adulteram *cap. super hoc de eo
qui duxit in matrim. quā polluit per adulter. Porrus
in dicito eius Fasciculo §. homicidium pag.* 617.

Hinc elegantiſsimè tradit Cicero ad Herennium
lib. 4. *maiores noſtri, quam impudicam iudicabant,
eam venefitij quoq; damnatam exiſtimabant, Quid
75 Ita? Quia neceſſe eſt eam, quæ addixerit corpus suū
turpiſſimæ cupiditati, timere per multos; Quos?
Virum, Parentes, Cœterosq; ad quos videt sui dedeco-
ris infamiam pertinere, Quid poſtea? Quos tanto-
pere timeat, eos neceſſe eſt, vt quoquomodo poſſit
veneno petat, Cur? Quia nulla poteſt honeſta ratio
eam retinere, quam magnitudo peccati facit timidam,
Intemperantia audacem, Natura muliebris in con-
ſideratam; quem refert Porr. dicto §. homicid. pag.*
619. Qui auctor in eodem tractatu §. *venefitium*
76 499. *ex Alba cons.* 72. tradit, delicta, inceſtus,
ſiuè adulterium, & abortus, ac venefitium
complicatas habere in ſe cauſas; Caueant id
77 circo huiuſmodi defenſores, vt ne Iram Dei
prouocent ob magnum ſcandalum, quod in
populo remanet, & incidant in ærumnas, &
mala, in quæ incidiſſe huiuſmodi defenſorem
78 teſtatur Porrus in additione ad S. Ambroſium
cap. 2. vers. nemo eodem fol. 45. Qui adulteram, &
Parricidam defenderat, vt cum adultero ma-
trimonium contrahæret, prout contraxerat.

Pro cuius concluſionis corroboratione facit cō-
munis ea concluſio, quod delictum præſumi-
tur commiſſum ab eo, ſiuè ad eius inſtan. cui
79 proficit, ſiuè cui fieri intererat *arg. l. fin. C. de
alimentis præſtandis Bar. in l. cum ſeruus ff. de verb.
oblig. Rimin. iun. cons.* 814. *num.* 54. *Menoch. lib.*
2. *præſumpt.* 23. *num.* 7. *Felic. alleg.* 36. *numer.* 9.
& 10. *par. pr*, Quia præſumptiones in caſu in-
certitudinis delinquentis habentur pro liqui-
80 diſsimis probationibus, vt tradit *Monticell.
regul. crim.* 11. *n.* 14. *quem seq. Fariu. q.* 96. *nu.* 70.

Cæterum his naturæ monſtris ſublatis: Matrimo-
81 nium honeſtum ſuauiſsimum vtile, & delec-
tabile valdè eſt quia ex eo liberi procreantur,
per quos diuturnitatis nobis memoriam in
82 æuum relinquimus *l. liberorum ff. de verb. ſignifi-
cat.* de cuius laudibus amplè *Lucas de penna in
cit. l. mulieres num. 16. C. de Incolis lib.* 10. *Caſſan-*

in

in all. Rubr. 4. de ſeuntes num. 10. cum ſeq. & Fon-
tanell. de pact. nuptial. clauſ. 6. gloſ. 2. par. 3. num.
5. cum plur. ſeq. lib. 2. Vbi teſtatur ſuauiſſimũ, &
iucundiſſimum eſſe habitare Iugales in vnum
83 Oneraq; matrimonij non eſſe adeò grauia, &
inſoportabilia, vt multi exiſtimatunt quando
vxor ſuauiter regitur, & prudens, eſſet, iuxtà
Prouerb. 19. Salomonis vbi dicit Domus, &
diuitiæ dantur à Parentibus à Domino autem proprie
84 vxor prudens, Quæ gratia mihi bis fuit conceſſa
ab Omnipotenti Deo, adeò quod cum Fon-
85 tanell. dicere poſſum, ſuaniſsimum, & iucun-
diſsimum eſſe habitase Iugales in vnum.
Quæ matrimonia adeò publice vtilitati expedire
cognouerunt Romani, vt adiectione hominũ
Imperium augeretur iuxtà l. fin. ff. de bonis dam-
86 nat. & diximus ſupra in cap. 96. num. 15 cum ſeq.
Vt multati apud eos ſint ij qui ad ſenectutem
87 cælibes peruenerant Ita ex Valerio Maximo
lib. 2. cap. 4. ſcribit Lucas de penna in all. l. mulie-
res numer. 17. C. de Incolis lib. 10. & ſeq. Caſſan.
cit. Rubr. 4. num. 14. Qui ſubijcit ex Auicena,
nihil melius eſſe pro conſeruatione, & augu-
88 mento Reipublicæ, & Ciuitatis quam matri-
monium, ex quo generatio prouenit, & con-
ſeruatur ſpecies illius, cuius permanentia eſt
ſignum Diuinæ largitionis, Vndè Paulus
Apoſt. cap. 5. ad Thimoteum ſcripſit, volo autem
89 Iuniores nubere filios procreare matres familias
eſſe, & ad Corinthios cap. 7. Qui propterea in ma-
90 trimonio Virginem ſuam Iungit; benefacit, & ad
Titum cap. 2. dicit adoleſcentulis, eaſq. hor-
91 tatur Apoſtolus, Vt viros ſuos ament, filios ſuos
diligant prudentes, Caſtas, ſobrias, domus curas ha-
bentes, benignas ſubditas eſſe iuris ſuis, vt refert
Caſſan. d. rubr. 4. ſub num. 14.

Et redeundo ad principalem mateciam; Quan-
do culpa vxoris (ob ſcilicet non traditam,
promiſſam dotem) eam apud ſe. non vult ma-
ritus, vel ob aliam legitimam cauſam; Tunc
92 ad alimenta pſæſtanda non compellitur maſi-
tus ex ſupra deductis; Fruſtra enim ſibi debi-
tum fieri petit, quod alteri debet minimè im-
93 pendit l. ædiles in fin. ff. de ædil. ædicta, & l. Iulia-
nus §. afferri, & l. qui euidenter ff. de act. empti
Roman. cit. conſ. 517. ſub numer. ſecundo verſ. aut
non eſt, & in l. ſi cum dotem §. ſi maritus num. 35. ff.
ſol. matr. Gratian. conſ. 57. viſa in fin. lib. pr.

Quando autem neutrius culpa intercedente ſe-
orſum habitat vxor, & viro non ſeruit, Tunc
94 ſecundum dotis reditus alimentanda eſt Tex.
in l. ſi cum dotem §. ſin autem ff. ſolut. matrim. & ibi
Roman. num. 25. ac in cit. conſ. 517. ſub nu. 2. verſ.
aut neutrius; Cum dos detur, adhoc, vt ei in
matrimonialibus oneribus deſeruiat, quę prę-
95 cipuè conſiſtunt circa vxoris alimentationem
l. ſi is qui §. ibi dos ac l. dotis fructũ ff. de iure dotium
l. actio dotis §. fin. cum l. ſequenti ff. pro ſocio, & l.
ſi maritus, ac l. ſi filius §. hoc amplius ff. famil. ercif-
cunda l. pro funeribus C. de iure dotium, & l. dotem
filio ff. de Caſtrenſi pecul. Caſtrenſ. conſ. 65. num.
3. lib. 2. Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 738. nu.
63. Et ſi dotis fructus ſufficientes non ſunt, vt
96 plurimum contingit cap. ſalubriter de vſuris
& probat Fontanell. dicta clauſ. 5. gloſ. 8. par. 15.
ſub num. 19.

Tunc ſi mulier non poteſt ſe aliunde alere, Offitij
97 maritalis eſt ſupplere, vt notat gloſ. dicta l. ſi cũ
dotem §. ſi autem, & ibi ſcrib. ff. ſol. matrimonio, &
prabatur in l. penult. ff. vt in poſſeſs. legati, & in d.
l. quod ſi nulla ff. de relig. & ſumptibus funerum Ro-
man. loco cit. num. 2. in fine Surd. de alimentis tit.
pr. qu. 26. Caualc. deciſ. 21. num. 15. par. 4. Fon-
tanell. de pact. nuptial. cit. clauſ. 6. gloſ. 2. par. 3.
nu. 14. lib. 2. Qui Roman. dicto num. 2. conclu-
dit maſitum non poſſe repeteſe alimenta præ-
98 ſtita vxori, etiamſi dos promiſſa ei non fuit ſo-
luta, ſi eius opera, & ſeruitio vſus eſt, omni
tempore matrimonij, quidquid in contrarium
affirmauerint aliquot Doctores. Niſi proteſta-
tionem feciſſet de repetendo alimenta, vt ſu-
bijcit ibidem Roman. num. 3. quamuis hoc
minus verum eſſe affirmat.

Arbitror tamen veram eſſe ipſorum Doctorum
traditionem, vbi præceſsit proteſtatio, quæ
99 dicitur declarare animum proteſtantis, vt
probat Menoch. conſ. 115. n. 38. & tradere videtur
in conſ. 356. num. 3. & 10. Quia vbi opinio Ro-
mani admitteretur, ſequeretur, quod neq; ad
interuſuria dotalia, quæ loco alimentorum
conſequi poſſe maritum, ob retardatam dotis
ſolutionem latiſsimè probauimus in ſuperiori
cap. agere valeret; quod ſatis falſum eſt, tum
per Textum in d. cap. ſalubtiter de vſuris, cum
ex tot DD. auctoritate in ipſo præcedenti ca-
pitulo citatorum, & præſertim hoc idem pro-
bat Rom. in eodem conſ. 517. num. 4. verſ. ergò præ-
ſupoſita mora, & num. 5.

Et quod dicit ibidẽ Roman. de alimentis pręſtitis
100 vxori infirme quorũ ſepetitio excluditur, Cũ
cenſeantur præſtita ex quadam pietate, & af-
fectione maritali l. quod in vxorem ff. de negot.
geſtis; Hoc procederet in dubio vbi maritus
non eſſet contrarium proteſtatus; Secus verò
101 quando mediante proteſtatione conſtat illũ
habuiſſe animum repetendi expenſas alimen-
torum à debitoſe dotis; Quia in claris locus nõ
eſt pſæſumptionibus, ſed tantum in dubio l.
102 naturam ff. de iure dotium Menoch. lib. pr. præſump.
qu. 8. numer. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambigu.
lib. 3. tit. 15. num. 54. & lib. 12. tit. 19. num. 22.
Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 966. num. 23.
103 Cum interpsętatio fiat in dubijs non in claris
Galin. de verb. ſignific. lib. 5. cap. 4. num. pr. cum
ſequenti, Determinata enim non egent deter-
104 minationem, vt ſubijcit ibidem Galin. nu. 5.

Et ſi vxor cui debita alimenta non præſtitit vir,
merces habita fide de prætio emit pro eius
veſtiarijs neceſſarijs, vel aliud ęs alienum con-
traxit; ad illud tenetur vir, ac ſi ipſemet con-
105 tsaxiſſet l. legato ff. de alim. & cibar. lega. l. lega-
tum ff. de adim. lega. l. verbo victus ff. de verborum
ſignific. Alex. ✶ ſi vſufr. §. dos legata num. 2. ff.
ad l. falcid. Socin. conſ. 161. nu. 4. lib. 2. & Gratian.
lib.

Digitized by Google

lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 750. numer. 8. lib. 4.
rout quando ſit ſeparatio thori ob viti culpam,
vlz. ob nimiam ſeuitiam; Tunc etiam ad re-
ſtitutionem dotis cum eius augumento com-
106 pelli poteſt vir, ſicut ſit quando, ob adulteriũ
ſit huiuſmodi ſeparatio *Tex. In §. mitiores in fin.*
in auth. de nupt. Abb. in cap. pr. num. 2. de donat.
inter virum, & vxorem Theſaur. deciſ. 130. *num.* 2.
Lauren. deciſ. Auenon. 131. *nu.* 2. *&* 4. *Pariſ. conſ.*
54. *num.* 42. *lib.* 4. *quos ſequitur Gratian. cit. cap.*
738. *num.* 64. *de qua re ample Canalc. plena deciſ.* 21.
par. 4. vbi præſertim num. 7. caſus omues tradit
in quibus mulier recuperare poteſt dotẽ etiã
107 viuente marito, videlicet quando maritua
108 vergit ad inopiam Si eſt prodigus, ſi ſæuit in
109 vxorem vulnerando, vel percutiendo cum
110 baculo, ſi bannitur, aut deportatur, ſi viuit
111 in concubinatu, ſi tentat venenare vxorem,
112 aut adulterium committit, vel haber morbũ
113 Gallicum, & concurrentibus alijs cauſis de
quibus in *l. vbi adhuc, & ibi glos. & Bal. C. de iure*
dot. latè Maſcard. de probat. concluſ. 1018. *num.* 6.

Et quatenus vxor diuertiſſet à viro ſine eius cul-
pa, & in Patris domo alimenta per aliquod
tempus habuiſſet. Non teneri Tunc virum ad
alimentorum refectionem ſatis conſtat; Dum
ſi eo caſu dotem non habuiſſet vir, Sed in retu-
ſurium ſibi ſolueret quotannis Pater vxoris ra-
tione dotis non traditæ, Adhuc interuſurium
ipſum conſequeretur maritus, qui eo tempore
114 retinuit domum apertam cum reliqua fami-
lia, in qua poterat mulier ad libitum habitare;
Vnde per maritum non ſtetit, *Beron. conſ.* 129.
num. 11. *lib.* 2. *Farinac. deciſ.* 253. *numer.* 3. *lib.* 2.
qui teſtatur Ita fuiſſe reſolutum per Rotam, &
Ita reſpondiſſe affirmat *Fontanell. de pact. nupt.*
d. clauſ. 5. *glo.* 8. *par.* 15. *num.* 13. *cum ſeq. lib.* 2.

Cum maximè onera matrimonialia non reſtrin-
115 gantur ad alimenta cibaria tantum, ſed com-
plectantur ueſtitum, ſalaria; & uictum ancilla-
rum, & alia huiuſmodi de quibus per Ripam
in *rub. ff. ſolut. matrim. num.* 57. *vt subijcit Fontanell.*
cit. claus. 5. *gloſ.* 8 *par.* 15. *num.* 15.

Et quoniam pendente lite ſuper ualiditate ma-
116 trimonij ali Interim debet uxor, ut poſt alios
probat *Sanchez de matrim. lib.* 2 *diſput.* 41. *nu.* 5.
Ad quorum reſtitutionem Neq; etiam teneri
mulierem, ubi in iuditio ſuccumbuiſset,
latè probauimus in ſuperiori libro *cap.* 72. *nu.*
117 32. Prouiſio alimentorum poteſt fieri per
Iudicem ſecularem, etiamſi cauſa principalis
pendeat coram Eccleſiaſtico; Quia cauſa ali-
118 mentorum non dicitur dependens à cauſa
matrimonij, quæ tractatur coram Eccleſiaſtico
Iudice; Sed diuerſa, Propterea nihil impedit
quin Iudex laicus cauſam alimentorum tractet
Affl. deciſ. 152. *per totam, & ibi Vrſil. Sued. de*
alim. tit. 8. *priuil.* 10. *num.* 5. & ita fuiſſe deciſum
per Senatum Catalon. teſtatur Fontanell. *cit.*
clauſ. 6. *gloſ.* 2. *par.* 3. *num.* 33. *lib.* 2.

Quæ prouiſio retrotrahitur ad diem petitionis,
& ſic locum non obtinet à die declarationis
tantum; Cum alimenta à die petitionis in-
119 cipientia dicantur alimenta præſentis tem-
poris non præteriti, Quidquid in contrarium
affirmauerit *Ferer. in* 3. *par. obſern. cap.* 5. *per*
totum, quod in his, quæ iudicis offitio deben-
120 tur, prout communiter ſunt, quæ petuntur
pendente lite, non poſsit fieri condemnatio,
vt ſoluatur à die petitionis, ſed à die condem-
nationis tantam, & quidquid iudicaſſe Senatũ
Cataloniæ teſtatur Fontanell. *de pactis nupt. cit.*
clauſ. 6. *gloſ.* 2. *par.* 3. *numer.* 42. *cum ſeq; &* 52.;
Quia communiſsima, & verior eſt contraria
121 concluſio videlicet huiuſmodi alimenta de-
beri à die petitionis, Ne dolus, & cauillationes
ac diffugia rei eidem patrocinarentur, dum
procraſtinauit expeditionem cauſæ, & proui-
ſionale decretum, vt conſiderat Fontanell. *loco*
relato num. 44.

Et hanc ſententiam amplectitur fere omnis Doc-
torum calculus, inter quos ex recenſitioribus
hanc ſequitur *Verall. decis.* 18. *num.* 20. *cum ſeqq.*
par. pr. Vbi ita iudicaſſe Rotam Rom. teſtatur
Farinac. deciſ. 260. *lib.* 2 *Rota Rom. diuerſ. deciſ.* 764
num. 5. *par. p. Lancell. de Atent. appell. pend.*
limit. 24 *num.* 8. *Mareſcot. var. reſol. lib. pr. cap.* 83.
num. 3. *in fine Gratian. deciſ. Marcb.* 53. *num.* 11.
Vincentius de Franch. plena deciſ. 605. *Caball. deciſ.*
10. *num.* 41. *part.* 3. *Vimius deciſ.* 523. *numer.* 42.
qui etiam addit ab alimentis decurſis à die
122 motæ litis, non dari appellationem quo ad
effectum ſaltem ſuſpenſiuum; quia cenſentur
alimenta futura, non præterita, de qua re *Barz.*
deciſ. 69. *per totum Io. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ.*
548. *par.* 3. Qui omnes differentias, quæ ſunt
inter præterita; & futura alimenta adducit, &
nouiſsimè *Giurba deciſ.* 4. *num.* 46. *cum ſeq. qui*
alios plures refert.

Quam difficultatem (vbi difficultas verè in eſſet
prout non ineſt) euitare ſolet Senatus Excell.
Mediol. dũ decernit prouiſionales alimentorũ
& expenſarum litis in certa ſumma, non ex-
preſso tempore pro quo conceduntur, & cum
clauſula pro nunc tantum, & vt plurimum cum
clauſula in cauſam declarandam à qua non
admitti appellationem neq; reſtitutionem in
123 integrum, ſaltem quo ad effectum ſuſpenſiuũ
Iam plenè probauimus in ſuperiori libro *cap.*
72. *num.* 22. *cum seq.* Et ſi contrarium accidiſſe
ex quodam cauſæ fato ſecundum qualitatem
124 temporum, & litigantium teſtatur Fontanell.
cit. num. 52. iuxta memorabile dictum Franci-
ſci à Ponte *in decis.* 20. *in fine, & Maſtrill. decis.*
230. *sub num.* 12. *vers. niſi ditamus, & numer.* 18.
lib. 3. ſub qua dictione, pro nunc iniſtam fuiſſe
ſententiam illius Senatus ſupponebant Sena-
tores Cataloniæ ibidem teſtatur Fontanell. *sub*
cit. num. 52. *vers. dicebantur nobis*, & qui Auctor
cum ſeq. num. 53. quam plures adducit deci-
ſiones illius Senatus dum cenſuit prouiſiona-
125 les incipere à die tantum conceſsionis, & in
ſequenti num. 54. alia contraria Senatus Con-
ſulta emanata ex eodem Senatu, narrat, quibus
cauetur

cauetur prouiſionalis incipere à die petitio-
126 nes, non condemnationes.

Anticipatæ autem alimenta præſtanda ſunt, quia
127 ægre ea feruntur in creditum *l. fin. ff. de liber. agnoſc. & l. pr. in fine C. quando dies legati cedit, & probat Franch. deciſ. 155. num. 3. quem ſequitur Fontanell. cit. clauſ. 6. glos. 2. par. 3. nu. 63.*, qui num. 81. docet, quod pendente cauſa alimen-
127 torũ ſuſpenditur cauſa principalis per Abb: *in cap. tuam col. p. de ord. cognit. Caputaquenſ. deciſ. 22. num. p. & 5. & deciſ. 48. par. pr. Mareſcott. lib. 2. var. reſol. cap. 83. nu. 8. & 9.* Quia ſi eſſet in poteſtate rei denegando alimenta; procedere in negotio principali, Vtiq; alimentorum
128 præſtatio non ſeruiret cauſæ, ob quam præſtari debent, quæ eſt, vt viuere, & litem ſuſtinere poſsit *Doct. in l. fin. C. de ord. cognit. Verall. dicta deciſ. 18. num. 5. & 6.* Quamuis hoc minimè obſeruari in Catalonia teſtatur Fontanell. *loco relato num. 82.* Sicuti neq; hoc obſeruari
129 vidi in hoc Mediolani Dominio, Cum vtraq; cauſa agitari ſoleat nec altera ſit impedimen-
130 to alterius *Gall. ſing. obſeru. 146. lib. primo.*

SVMMARIA.

Minores, & mulieres contrahere non poſſunt ſine debitis ſolemnitatibus in Statuto Mediolani requiſitis nu. 1.

Filij famil. contrahere nequeunt ſine conſenſu patris num. 1.

Statutum generale comprahendit etiam caſum dotis num. 2. & 3. contrar. num. 4. 5. & 7.

Dos ſemper, & vbiq; priuilegiata eſt num. 6.

Statuta nunquam excludunt rationabilem, & bonam interpraetationem num. 8.

Statutum diſponens de pactis, & donationibus non comprahendit donationem ex cauſa dotis nu. 9.

Dos eſt ſemper, & vbiq; priuilegiata num. 10. limitatur num. 13. quando ſcilicet dos eſt ſpecialiter priuilegiata in illo caſu, & num.

Statutum fieri non poteſt in praiuditium matrimonij num. 11.

Statutum fieri non poteſt quod ſit praiuditiale dotis, & conſequenter alien., & contractus qui fiunt ex cauſa dotis num. 12.

Opiniones contrariæ reducuntur ad concordiam per diſtinctiones num. 14. mulieres conſtituere poſſe videntur validè dotem etiam omiſſis ſolemnitatibus Statuti num. 16. etiam minor eſſet mulier ſi vidua effecta num. 17. contrar. opinio Caſtrenſ. qui reprobatur nu. 48. & Gratian. num. 50.

Dos ſemel tradita primo viro cum ſolemnitatibus à minore muliere poteſt deindè ſecundo, & tertio viro iterum tradi ſine ſolemnitatibus num. 18.

Minor obligatur ei pro augumento dotis vbi non ſit exceſſus verſus ſororem etiam omiſſis ſolemnitatibus Statuti num. 19.

Filia nupta eximitur à Patria poteſtate numer. 20. contrar. num. 22.

Filia effecta vidua non reincidit in Patriam poteſtatem num. 21. contrar. num. 22.

Filia effecta vidua agere poſſe videtur ad dotis recuperationem ſine Patris conſenſu num. 23. maximè verò quando abeſſet Pater, vel eſſet ſuſpectæ vitæ nu. 24.

Dotis cauſa dicitur Pia num. 25.

Patris non eſt neceſſarius conſenſus in contractu filij quando vſusfr. bonorum filij non ſpectat ad Patrem num. 26.

Dos inſeruit oneribus matrimonij idcirco illius vſusfructus non ſpectat in Patrem num. 27.

Mulier etiam minor ſecundo nubens nulla promiſſa dote cenſetur priorem dotem dediſſe primo viro num. 28.

Dos per actum tacitum conſtituta vera dos cenſetur nu. 29. et ſit locus eo caſu lucro dotis num. 30.

Mulieres difficile nubere poſſunt ſine dote num. 31.

Matrimonia libera eſſe debent num. 32.

Matrimonia Reipublicæ valdè vtilia ſunt num. 33.

Matrimonium fuit à Deo Opt. Max. in Terreſtri Paradiſo inſtitutum num. 34.

Dos conſtitut. dicitur acceſſoria ad matrimonium num. 35.

Mulieres indotatæ malè à viris tractare ſolent num. 36.

Statutum prohibens mulierem alienare bona in praiuditium filiorum primi matrimonij præterquam de certa parte non habet locum quando ipſa mulier in dotem dediſſe omnia bona ſecundo viro numer. 37. limitatur num. 38.

Minoris ſiue filij famil. contractus factus ſine ſolemnitatibus Statuti licet inualidus, validus tamen dicitur ad comodum ipſorum contrahentium num. 39.

Minores puberes de iure communi contrahere poſſunt, et validè obligari num. 40.

Filij famil. de iure communi validè contrahere poſſunt num. 41.

Statuta interpratanda ſunt, vt minus corrigant ius commune num. 42. 43.

Filia minor validè renuntiare poteſt bonis paternis abſq. alia ſolemnitate quando Pater congruenter illam dotat num. 44. ſecus circa alia bona etiam materna num. 45.

Filia contrahere validè nequit cum Patre ſine Iudicis decreto præterquam in caſu dotis num. 46.

Filius famil. clericus eſſe poteſt in iuditio ſine Patris conſenſu quod ad bona ſiuè redditus Eccleſ. et beneficij num. 47.

Doctorum opinionem fauore filiorum dicitur continere æquitatem nu. 47. minor contrahit matrimon. ſine ſolemnitatib. ſtatuti, ſed non poteſt conſtituere dotem num. 48. quod tamen reprobatur num. 49.

Patris negligentia in maritandis filijs ſibi praiudicat num. 51.

Filius ſe nubens ante ætatem annorum 24. ſine Patris conſenſu ex conſtitutione Barcinonenſi poteſt exheredari per Patrem num. 52.

Nou. Conſtit. Mediolani in tit. de pænis §. matrimonia clandeſtina declaratur num. 53. 63. 64.

Mulier nubens pari non infimo dicitur prudenter agere num. 54.

Filia minimè nupta per Patrem ante annum 25. ſi luxurietur non poteſt exheredari per Patrem num. 55.

Statuta quæ priuant hereditate filiã ſinè conſenſu patris vel filiorum nubentẽ non dicuntur diſponere circa ſubſtantiam matrimonij, ſed tantum circa bona numer. 56.

Filia nubens ſine Patris conſenſu dicitur vſurpare officium Patris num. 57.

Quòd principaliter agitur attendi debet non quod in conſequentia venit num. 58.

Premij ſpe ſollecitari quis poteſt ad contrahendum matrimonium cum aliquo ex tali familia n. 59. *&* 60.

Ad matrimonium quem inuitare ſub pœna priuationis probibitum eſt n. 61.

Deciſio Senatus Sabaudiæ in ea materia num. 62.

Deciſio Senatus Mediolani contra illum qui matrimonium clandeſtinum contraxit illum condemnando in pœnã Remi ſeptennalis vltra pœnã aur. ducent. ũ n. 65.

Deciſio alia Senatus qua ordinauit in contumatiam eſſe damnandum huiuſmodi delinquentem in pœnam vitæ & bonorum confiſcationem nu. 66.

Deciſio alia Senatus in ea materia qui ordinauit procedendum eſſe ad vlteriora contra delinquentem non obſtante quod matrimonium eſſet diſſolutum nu. 68.

Annus captus habetur pro completo in fauorabilibus num. 69.

Annus captus habetur pro completo quando tempus appoſitũ fuit per ablatiuum ſecus per genitiuum vel accuſatiuum quia tunc requiritur quod annus ſit completus num. 70. 71.

Tempus completum annorum 18. *requiritur ad euitandam pœnam ob clandeſtinum matrimonium num.* 72.

Deciſio Curiæ Cremonenſis in ea materia n. 73. *Cardinalis Campora mentio num.* 74.

Matrimonum nullo modo impediri de iure poteſt n. 75.

Deciſio Senatus Mediolani, quod permitteretur contrahi matrimonium etiam intra carceres, ſed tamen procedendum contra delinquentes num. 75.

Finalis cauſa Nouar. Conſtit. quæ num. 76. *cum ſeq;*

In contractibus non ſolũ quod, licet ſed etiã quod honeſtũ eſt conſideratur num. 78.

Matrimonium malis artibus affectans vltimo ſupplitio damnatus Romæ num. 79.

Fiſco ſiuè querelanti incumbit onus probandi minorem ætatem eius qui matrimonium contraxit numer. 80. *cum alioquin maior effectus præſumeretur num.* 81.

Iudex ex aſpectu pronuntiare poteſt quem eſſe minorem vel maiorem num. 82.

Fiſcus ſiuè querelans probare tenetur Puellam non eſſe viduam vt procedatur num. 83.

Vidua etiam minor contrahere poteſt matrimonium ſine conſenſu Patris aut propinquorum num. 84.

Mulier an poſſit ſine ſolemnitatibus in contractibus requiſitis à Statutis, dotem tradere præſertim ſecundo Viro.

Cap. CLXVIII.

PRECEDENTI materiæ conſertè etiam videtur hæc quæ ſubſequitur quæſtio, vtrum ex ſpeciali priuilegio dotis mulieri ſine ſolemnitatibus à Statuto requiſitis in contractibus mulierum vel eorum qui ſub patris poteſtate adhùc remanent validè datũ in dotem facere cui ſinè Patris conſenſu nupſit, Cum paſsim per ſtatuta locorum prouiſum ſit, ne mulieres poſsint contrahere ſine certa ſolemnitate; Prout etiam paſsim diſponitur minores non poſse contrahere ſine ſolemnitatibus requiſitis, vel quod filius familias non poſsit contrahere ſine Patris conſenſu; De
1 primo caſu extat hic Mediolani Statut. 328. lib. pr. De ſecundo uiget Statutum 34. eodem lib. pr. de vltimo autem extat Statutum 416. eodem lib. pr.

Huius quæſtionis reſolutio ab eo pendere videtur, an generalis, ſiuè vniuerſalis diſpoſitio Statuti, compræhendat etiam cauſam, ſiuè
2 obligationem dotis; Et eam compræhendere reſponderunt *Dec. conſ.* 5. *et cons.* 301. *Rom. Sen. cons.* 447. *num.* 16. *ac probat Ripa in l. p. num.* 5. *ff. sol. matrim. Negus. de pignor. et hipoth. par.* 8. *membro pr. num.* 23. *Tiraquell. de retr. linager.* §. *pr. glos.* 14 *num.* 96. *et num.* 105. *Cagnol. in l. pr. num.* 16. *ff. de regul. iur. Vasquez de ſucceſs. progreſſu* §. 30. *num.* 43. *et Rimin. iun. conſ.* 3. *num.* 11. *ac conſ.* 31. *num.* 43.

Quia generalem, ſiuè uniuerſalem diſpoſitionem omnia continere certum eſt, & neminem excludere, Cum ea apta ſit etiam compræhendere caſus, qui alias non compræhenderentur *l.*
3 *Iulianus ff. de legat.* 3. *l. baliſta ff. ad Treb. l. fraudẽ ff. de teſtamentis Decius cons.* 23. *numer.* 4. *Rolan. cons.* 34. *num.* 39. *lib.* 3. *Cephal. conſ.* 58. *num.* 16. *lib. pr. Gabriel. conſ.* 20. *n.* 18. *et* 22. *lib.* 2. *Burſa. conſ.* 180. *num.* 26. *lib.* 2. *ac Cranet. conſ.* 294. *nu.* 2. *et* 3. *Crott. in repet. l. ſi conſtare sub nu.* 101. *vers. ſexto lex ff. sol. matrim. et diximus ſupra in cap.* 104. *num.* 3.

ÆQVIOR tamen, & verior, ac communior videtur contraria ſententia, nempè Statutum generaliter loquens, non continere cauſam
4 dotis, quæ vbiq; excepta videtur; Niſi id ſit expræſſum; Ita docet *Salic. in l. vlt. in quarto notabil. C. de iure dotium*, Vbi expræſsè ſcribit, Statutum generaliter diſponens non comprehendere cauſam dotis Contra enim AEQVITATEM naturalem, & iuris regulas eſſet ſub
5 generalitate ſtatuti præiudicare libertati mulierum ſe nubendi, ac dotes conſtituendi, vt ſin his terminis probat *Anchar. conſ.* 380. *Ante determinata ſub num.* 3. *verſ. & vt mulier. in contrahendo*, Quem intellectum verum, & conſonum AEQVITATI, eſſe ſcribit ibidem *Anchar. numer.* 3. *in fine, Quam ſententiam ſequitur Idem Neguſant. in dicta* 8. *par. membr. pr. num.* 23. *verſ. tamen licet dicta:* qui decinm etiam repræhendit, Hanc ſententiam ſequitur *Bald. conſ.* 359. *col.* 2. *lib.* 3. dum dixit dotem ſemper, & vbiq;
6 priuilegiatam eſſe, & ob id diſpoſitionem generalem *l. bene a zenone C. de quadrien. præſcript.* non comprehendere dotem quem ſequitur *Iaſon. in l. p. num.* 9. *& in l. ſi conſtante num.* 107. *ff. ſolut. matrim. & in l. filius famil.* §. *Diui numer.* 64. *ff. de leg. p. Calcan. conſ.* 13. *num.* 4. *Socin. ſen.*

conſ.

conſ. 46. n. 45. lib. 4. Bal. nouell. tract. de dot. par. 6.
priuil. 47. in fine & priuil. 48. Gozad. cõſ. 43. n. 12. &
cõſ. 97. n. 3. Coſta in eius memor. verbo dos habet quos
in noſtris terminis ſequitur Menoch. conſ. 242. nu. 5.
cum plur. ſeq. & num. 11. verſ. nam reſpondetur,
Rimin. iun. conſ. 31. num. 43. & conſ. 374. nu. 261.
cum ſeq. plur. Quam ſententiam amplectitur
Trentacinq; lib. 3. var. reſol. tit. de fideiuſs. reſol.
2. ſub num. 4. verſ. non recedas, dum inquit in ge-
nerali diſpoſitione non contineri caſum dotis
ſicut neq. in generali renuntiatione compræ-
7 hendi renuntiationem dotis probat Theſaur.
deciſ. 223. num. 6. & 8.
Hanc concluſionem etiam ſequuntur Grauuc.
Theorema 25. numer. 31. Eugen. conſ. 9. nnmer.
27. & Honded. conſ. 18. num. 57. lib. p. Et in ter-
minis d. Statutorum Mediolani probat Carpan.
ad Stat. 328. num. 95. par. pr. & in Statuto 416.
num. 47. lib. pr. Cum ſtatuta nunquam exclu-
8 dant rationabilem, & bonam interpretatio-
nem Decius conſ. 64. num. 7. & Gratian. lib. 3.
diſcept. forenſ. cap. 406. nu. 22. & lib. 4. cap. 692.
num. 7. & 11. cum ſeq. Et ita deciſum fuiſſe per
Rotam, admittit Gabriel. cit. conſ. 20. ſub numer.
39. verſ. non obſtat, Vbi fuiſſe declaratum te-
9 ſtatur Statutum Vrbis de pactis, & donatio-
nibus non comprehendere dotationem ex
cauſa dotis, quamuis conatur ipſemet auctor
declarare deciſionem procedere in mulieri-
bus maioribus, non minoribus.
Dos eſt enim ſemper, & vbiq; præcipua, ideſt
regulariter priuilegiata l. pr. ff. ſol. matrim.
10 Quod priuilegium non dicitur ſublatum à l.
generali, ſed requiritur ſpecialis mentio, vel
ſaltem clauſula derogatoria l. 3. vbi Bar. &
cæteri C. de ſilentiarijs lib. 10. & tradit. Iaſ. conſ.
157. num. 3. lib. 2. Menoch. cit. conſ. 242. ſub n. 8.
Præterea ſicuti ſtatuentes nihil poſſunt ſtatuere
11 ad impediendum matrimonium Ita neq; ea
impedire poſſe videntur alienationes, & con-
tractus, qui fiunt cauſa dotis, ſine qua ma-
trimonia non ſolent contrahi Butr. conſ. 35. n.
2. quem ſequitur Socin. ſen. conſ. 80. num. 23. lib.
4. & Menoch. cit. conſ. 242. num. 10.
Quamuis ſuperiorem concluſionem, dotem ſci-
licet non comprehendi ſub generali diſpoſi-
tione Statuti declarat Rimin. iun. conſ. 802.
num. 17. & conſ. 808. num. 69. procedere tantũ
13 quando dos reperitur in ſpeciẽ priuilegiata
in illo caſu de quo lex aut Statutum generale
loquitur ex Decio in l. certis annis C. de pact. & in
l. ex teſtamento C. vnde liberi, ac in conſ. 301. &
cõſ. 496. & cõſ. 536 n. 8. Rol. à Valle tr. de lucro dotis
q. 105. nu. 8. Gabriel. dicto conſ. 20. numer. ſecundo
lib. 2. & commun. conclus. tit. de legibus, & con-
ſtitutionibus concluſ. pr. in fine, ac idem Trentacinq;
cit. reſol. 2. ſub num. 4. tit. de fideiuſſione; Et ſic
hac diſtinctione vtramq; opinionem concilia-
re ſtudet Rimin. vt affirmat num. 71. Cum per
diſtinctiones contrariæ opiniones reducendæ
14 ſint ad concordiam per Imol. in cap. ſuper litte-
ris de reſcriptis, et dixit ipſemet Rimin. in conſ. 26.
num. 50.; Prout priuilegiatam eſſe dotem in
15 hoc caſu probat Lamber. de contract. gloſ. 21. nu.
5. dum inquit quod mulier promittens dotem
pro alia muliere, obligatur etiam ſi in obliga-
tione non interueniſſent, ſolemnitates ſtatu-
tariæ, non obſtante Senat. Conſul. Velleiano
per Tex. in l. promittendo ff. de iure dot.
Qua ſtante concluſione dicendum eſt mulierem
poſſe dotem validè conſtituere, etiam omiſſis
ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis in contrac-
16 tibus mulierum gloſ. ſing. in l. ſi cum dotem §. ſi
poſt ſolutum fin. ff. ſol. matrim. & in ſpecie quod
minor adulta vidua effecta contrahens matri-
monium cum pari poſſit dare in dotem immo-
bilia, ſine decreto iudicis, vel non adhibitis
ſolemnitatibus ſtatuti probat Bal. conſ. 200.
ſub num. 5. verſ. ſed quod iſta interpratatio lib. 3.
17 ubi reprobat Bart. contrariam ſententiam
tenentem, tanquam non veram neque AE-
QVAM Caualc. tr. de tutore num. 161. maximè
18 ſi mulier erat vidua; Quia cum ſemel fuerit
tradita dos cum ſolemnitatibus primo viro,
poteſt ſecundo, & tertio uiro conſtitui per
mulierem abſq; alia ſolemnitate, ut ſubijcit
Caualc. ex Ruin. conſ. 61. lib. 3. Thaun. de lucro do-
tis gloſ. 10. num. 27. cum ſeq. Caſtrens. conſ. 183.
num. 6. lib. pr. Et in terminis dicti Statuti Me-
diolani 328. ibidem Carpan. nu. 95. & num. 101
cum ſeq. poſt Lambert. in gloſ. 21. numer. 2. & 5.
lib. 7. Ac tandem hanc eandem ſententiam
comprobate videtur Menoch. pleno conſ. 813.
num. 7. qui licet eo in caſu, nullam eſſe obli-
gationem fratris, pro augumento exceſsiuo
19 dotis ſororis ſupponit, cum ea congruenter
eſſet dotata, Admittere tamen videtur con-
cluſionem, quando non eſſet dotata ſoror.
Ad rem facit, quod dicitur de filio, vel filia, quæ
per contractum matrimonij ex diſpoſitione
l. 47. Tauri in Regno Caſtellæ eximitur à patria
20 poteſtate, & efficitur libera iuxtà Tex. in
l. itẽ in poteſtate, et l. nam Ciuium ff. de his qui
ſunt ſui, vel alieni iuris, & in l. p. cum ſeq. C. de
patria poteſtate, & poſt contractu matrimoniũ
eſt Tex. in l. filia licet C. de collat. ac in l. vxor C. de
condit. inſer. ac in l. p. § finali ff. de lib. exhib. Quia
21 effecta vidua filia non reincidit in patriam
poteſtatem, ſed ſui iuris remanet, vt poſt Go-
metium probat Fontanell. de pact. nuptial. clauſ.
4. gloſ. 28. num. 28. lib. p. Quia cum ſemel ſui
Iuris effecta ſit filia, in eodem permanere
poteſt.
Quemadmodum etiã mulier effecta vidua agere
poteſt ad recuperationem dotis, ſine Patris
conſenſu quamuis affirmaretur eum in eius
poteſtatem reincidiſse, ſiue potius viuente vi-
22 ro in patris poteſtatem adhuc extare Tex. eſt
in l. ſi cum dotem §. eo autem tempore ff. ſol. matri-
monio, & in Auth. quod lucrum C. de collat. & poſt
Bart. probat Bald. Nouell. in repetitione l. ſi conſtan-
te num. 23. et ibi Iaſ. num. 189. et Oddonell. nu. 116.
cum ſequenti ff. ſol. matrim. faciunt etiam tradita
per Crott. in l. 2. num. 27. ff. eodem tit., dum ait
23 Mu-

Digitized by Google

23 Mulierem poſſe, ſinè conſenſu Patris agere ad
dotis recuperationem, quando, ſi dos amitte-
retur, Pater filiam dotare denuo non poſſet,
poſt ſcrib. ibidem, & in *l. 2. §. quod ſi in patris ff.
ſol. matrim.* Et concluſio ipſa præſertim pro-
cederet ſi pater eſſet abſens, vel ſuſpectæ vitæ
24 vt ſubijcit *Oddonell. loco rel. ſub num.* 119. *circa
medium iuxtà d. l. ſi cum dotem §. ſi patri, et §. seq.
ff. sol matrimonio*, Tum quia cum dos dicatur
25 pia cauſa, In eo non exigitur patris conſenſus
cap. fin. de iudic. lib. 6.; Tum quia vbicunque
patri vſusfructus non quæritur, Neq; eius con-
26 ſenſus eſt neceſſarius in contractu filij teſte
*Barto. poſt gloſam, et Doct. in l. cum non ſolum §.
neceſſitate C. de bon. quæ lib.* Cum itaq; dotis vſuſ-
fructus non queratur patri, ex quo dos infer-
27 uit oneribus matrimonij *l. vbi adhuc in fine
C. de iure dotium*, Igitur neq. eius conſenſus
eſſet neceſſarius, vt probat *Oddonell. in d. l. ſi
conſtante nu. 117. ff. ſol. matrim. Bened. de Plom-
bino in repet. l. poſt dotem nu. 13. ff. eodem Maſtrill.
decis. 13. num. 29. et decis. 52. par. pr.*
Inſuper ſicuti etiam contracto matrimonio per
viduam etiam minorem nulla facta mentio-
ne dotis, cenſetur mulier tacitè priorem do-
28 tem dediſſe ſecundo viro, vt probat *Socin. sen.
conſ. 8. num. 7. lib. pr. Alciat. in l. p. num. 15. ff.
de verb. oblig. ac copioſè tradit Carp. ad memor. ſtat.
328. num. 102.* Et luculenter ſcripſimus in ſu-
periori *lib. cap. 86. num. 2. cum seq. plur.* quam
ſententiam comprobat Rimin. Iuo. *cit. conſ. 374.
n. 8. cum plur. ſeq.* vbi in finitos alios adducit,
& num. 13. ſcribit propriam, & veram eſſe illã
dotem, licet per actum tacitum conſtitutam
29 Quia nihilominus eo caſu locum eſſe lucro
30 dotis ex AEQVITATE, tradit idem Ri-
min. *nu. 16. & 18. ac 20.* Ita eo fortius concludi
debet valere huiuſmodi traditionem dotis,
expræſſe factam à muliere omiſſa ſtatutorum
ſolemnitate neceſſaria in cõtractibus mulierũ.
Difficile enim mulieres nubere poſſent ſine dote
31 *l. pr. & ibi scrib. ff. sol. matrim.* adeò quod ſi non
poſſent dotem conſtituere ſine conſenſu patris
vel propinquorum, aut alijs adhibitis ſolem-
nitatibus, eſſet facultatem reſtringere in con-
trahen. matrimonijs, quæ libera eſſe debent *l.
32 Titia ff. de verb. oblig. & cap. Gemma de ſponſalib.*
contra diſpoſitionem legis latæ fauore ma-
trimoniorum, & dotium iuxtà *d. l. p. ff. sol.
matrim. & l. p. ff. de iure dotium*; lex namq; Ciuilis
ſtatuit prudentius augendam eſſe Rempubli-
cam, & multis legitimis hominibus frequen-
33 tandam, quod non niſi matrimonio fieri po-
teſt *l. ſecunda in fine C. de indicta viduit. toll.* Id-
circo non eſt attendenda ſolemnitas vlla, quæ
matrimonia, impedire vel retardare poteſt.
Cum matrimonium in Paradiſo Terreſtri fuerit
34 ab ipſo Deo Opt. Max. inſtitutum Prouerb.
19. *& habetur in §. hac omnia in Auth. vt iud. ſinè
quoq; ſuffrag. & copioſè tradit Lucas de Pena in l.
mulieres, ſub num. 17. vers. vndè cum matrimonium
C. de Incolis lib. 10.* Propterea non impedire ſta-
tuti diſpoſitionem dotis conſtitutionem, con-
cludit *Rimin. cit. conſ. 324. num. 40. cum ſequenti*,
& hanc partem comprobat Lambertenghus
cit. glos. 21. num. 7. dum inquit, quod multo
magis valet contractus, mulieris quando pro
ſe ipſa dotem promiſit, Tum quia dotis con-
35 ſtitutio eſſet acceſſoria ad matrimonium;
quod non prohibetur contrahi per ſtatutum,
Tum quia hæc obligatio, ipſi mulieri eſſet vti-
36 lis cum, alias mulieris indotatæ malè à viris
tractentur, vt experientia docet *Aucbar an.
d. cons. 380. ſub n. 3. verſ. breuiter puto*, vbi apertè
probat ſtatutũ prohibens mulierem alienare
vel de bonis ſuis diſponere in præiudicium fi-
liorum primi matrimonij, prætetquam de cer-
ta parte, non habere locum, Quando ipſa mu-
37 lier in dotem bona omnia dedit ſecundo viro
Quia impediret licentiam contrahendi ma-
trimonium, & eſſet intellectus iniquus, ſi ſta-
tutum probiberet ſe ipſam dotare, quamuis
in muliere minore annis viginti quinque du-
bitare videatur Lambertengh. loco relato nu.
9. Vbi ſolemnitates non ſint adhibitæ; Id quod
38 non videtur mihi tutum attentis iuribus ſu-
pra expræſsis.
Additur vlterius, quod quando contractus fac-
tus per minorem ſiuè per eum, qui eſt in Patris
poteſtate, ſine ſolemnitatibus Statuti, nullus
reputatur. Id intelligitur, vbi factum eſt in
39 præiudicium contrahentium; Quia ad com-
modum eorundem valere concludit Odofre-
dus in *l. cum hi §. tranſactionem ff. de tranſact. &
poſt Angelum, & Imolã in l. ſecunda ff. de accepti-
lationibus probat Maſtrill. decis. 13. num. 9. Par-
lador. lib. p. rerum quotidianarum cap. 12. ſub nu.
9. Canter. lib. 3. variar. reſol. cap. 21. num. 24. cum
seq; et Petr. Gregor. lib. 11. ſint. iur. cap. 4. n. 24. &
cap. 5. per totum.*
Prædicta corroborantur ea ratione, quod iure
communi inſpecto minores dummodo ſint
puberes contrahere validè poſſunt, & obli-
40 gari ciuiliter, & naturaliter *l. puberes ff. de verb.
oblig. & l. ſi curatorem habens C. de reſtit. in integrũ
& vtrobiq; scribit Gomez. variar. reſol. tom. ſecun-
do resol. 14. de reſtit. minor.* prout filij familias
validè etiam contrahere poſſunt, & obligari
41 ex *l. fil. familias 38. ff. de actionibus, & obligatio-
nibus l. tam ex contractu ff. de iudicijs l. quoties ff. de
noxal. act. & l. p. ff. ad Sen. Conſul. Macedon. Gomez.
dicto lib. 2. variar. reſol. cap. p. de perſonis, quæ
poſſunt contrahere num. 2. Faber. in eius C. lib. 4. tit.
20. ad Sen. Conſul. Macedon. defin. 3. num. 10. quos
ſequitur Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. glos. 7.
par. 3. num. 47., & 48. lib. pr.* Cum igitur per
ſtatuta correctum dicatur ius commune;
Concludi debet ea eſſe interpretanda, & de-
claranda, ut minus corrigant ius commune,
42 quam ſit poſsibile iuxta *l. ſi ſerui C. de noxa-
libus, & cap. cum dilectus de conſuetud. Surd. conſ. 4.
numer. 49. lib. p. & Rot. Genuenſ. apud Cartar. 66.
num. 14. et Gratian. lib. 5. diſcept. forens. cap. 976.
nu. 6.* Et ſic non comprehendere caſum dotis

Digitized by Google

43 ſiuè matrimonij, quod adeo fauorabile eſt
publicæ vtilitati per *d. l. primã ff. ſolut. matrim.*
Diuerſa enim eſt ratio nuptiarum, & dotis ab
alijs contractibus, hinc dicitur quod renun-
tiatio facta per filiam minorem Patri tem-
pore nuptiarum circa paterna bona attenta
44 dote ſibi tradita, valida eſt, etiam ſine decre-
to iudicis, vt affirmat *Mier. tit. de donat. minorũ
20. annis p. p. coll. 6. num.* 18. *&* 19. *fol.* 135. *poſt
Bal. in l. actum num;* 24. *C. de collationibus*, Quam-
uis non valeret circa alia bona etiam mater-
45 na; Et nihilominus ſi in alio caſu cum Patre
contraheret, neceſſaria eſſet iudicis auctoritas
46 ad actum validandum, vt probat *Iaſ. in conſ.
69. lib. ſecundo, & tradit. Cancer. lib. 3. variar.
res. cap. pr. de minor. à n.* 62. *vſq. ad n.* 69. *ac in
cap.* 15. *num.* 259. *cum ſeqq. plur.*

Prætereà ſicuti filius familias clericus eſſe poteſt
in iuditio abſq; patris conſenſu quoad bona
ſiuè redditus Eccleſ. & beneffitij quod obtinet
Lupus tr. de donationibus inter virum, et vxorem
§. 42. *num.* 9. *vſq. ad num.* 22. *Surd. de alim. tit.* 4.
quaſt. 11. *num.* 21. *in fine quos ſequitur Gratian. lib.
3. diſcept. forens. cap.* 576. *num.* 7. Ita dicendum
eſt de filia vidua, quæ dotem tanquam pecu-
lium quaſi Caſtrenſe habere dicitur.

Deniq; notum eſt opinionem Doctorum fauore
47 filiorum continere AEQVITATEM, &
humanitatem, vt poſt alios probat *Rimin. iun.
conſ.* 333. *ſub num.* 13. Idcirco, ea ſequenda eſt.
Et ex his minus vera eſſe videntur ea quæ de-
48 duxit *Crott. in all. l. ſi conuenire num.* 103. *in fine ff.
ſol. matrim.* Dum concludere videtur, quod
licet mulier minor poſsit contrahere matri-
monium ſine ſolemnitatibus ſtatuti, Non id-
circo ſequitur quod poſsit ſibi dotem conſti-
tuere contra *Tex. in l. qui neq. tut. ff. de rebus eorũ
& in l. Titia ff. de iure dotium.* Quia illæ leges
non tractant hoc, Cum prima lex diſponat
tantum curatores furioſorum non poſſe alie-
49 nare bona furioſi ſine decreto Iudicis, vt fit
per Curatores minorum, ſecunda vero iubet
quod reſtituto minore non reſtituitur aduer-
ſarius eius aduerſus rem iam in alium per ma-
iorem reductam, ſed eius extimationem, &
ſic non video quo pacto auctor ipſe alioquin
doctiſsimus in hoc æquiuocum inciderit,
50 prout in idem lapſum eſſe comperio *Gratian.
lib. 3. diſcept. forens. cap.* 267. *numer.* 7. *&* 9. *cum
ſequenti.*

Quæ concluſio eo magis procederet, ſi mu-
lier matrimonium contrahens, vel ad ſecunda
uota conuolans non ſolum eſſet maior, ſed
etiam maturæ ætatis, quia tunc duo concurre-
re præſumuntur, Alterum reſpiciens Patris
negligentiam in ea maritanda, quam magni-
51 faciunt ſtatuentes, In conſtitutione, enim Bar-
cinonienſi *ſecunda, & 3. tit. de ſponſal. lib. pr.*
cauetur, filium matrimonium contrahentem
ſine patris conſenſu ante annum 24. eius æta-
52 tis, poſſe exheredari de qua *Fontanell. de pact.
nuptial. clauſ. 4. gloſ. 2. num. 10. lib. p.* per no-
ſtras verò Conſtit. Mediolani *tit. de pænis cap.
matrimonia clandeſtina*, prohibentur matrimo-
nia contrahi cum puellis nubilibus minoris
53 ætatis annorũ decem octo ſinè licentia patris
ſub pęna aureorum ducentum, ac alia grauio-
ri corporali pęna arbitrio Principis, vel Senat.
& ſic poſt dictam ætatem permiſſa videntur
huiuſmodi matrimonia ſine conſenſu patris,
aut proximiorum facta de qua negligentia
patris verba facit Roder Suarez *lib. 2. de ma-
trimonio num. 9. fol. mihi* 148. *& in fine & poſt cum
Fontanell. de pactis nuptial. lib. 2. clauſ. 6. gloſ. 3.
par. 5. num.* 55. Alterum autem reſpiciens ipſi-
54 us mulieris prudentiam, & honeſtum conſiliũ
dum nupſit pari non indigno *Suarez ſub cit. nu.
9. ver. ibi*, & ſi ipſi ſint diſcordes præfertur con-
ſilium mulieris, & in fine *Fontanell. cit. part. 5.
gloſ. 3. n. 50. & 54. lib. 2. Cancer. lib. 3. var. reſol.
cap. 11. num. 5. poſt Ripam, & alios in l. pr. ff. ſol.
matrim. & Abb. cons. 12. lib. pr.*

In quorum parentum, & fratrum negligentia.
ſtatuit Imperator *in Auth. ſed ſi poſt C. de inoff.
teſtam.*; quod ſi filia poſt 25. annum etiam lu-
55 xurietur, non incurrit in pænam exhereda-
tionis.

Statuta verò quibus priuãtur hæreditatę filię, ſiuè
filij, qui ſine patris, vel fratris conſenſu ma-
trimonia contrahunt, non dicuntur diſponere
circa ſubſtantiam matrimonij, ſed tantum,
56 circa bona temporalia, Quia matrimonium
impugnare quodamodo tantum videretur,
Quoadmodum, illud contrahendi, cum ſic
contrahendo, ſine patris conſenſu, filia dice-
57 retur vſurpare officium Patris *cap. honorantur
32. qu. p. & cap. noſtrates 30. qu. pr. de ſponſal.
impub. Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 2.
numer. 15. & 17. lib. pr. qui ſeq. numer.* 18.
ſubijcit, quod idcirco in quadam conſequen-
tiam tantum remotum à matrimonio contra-
henti ſine ſolemnitatibus præiudicare ſtatuta
58 dicuntur, & quod principaliter agitur attendi
debet non illud quod in conſequentiam remo-
tam venit *l. pr. ff. de auct. tut. Oliban. de iure Fiſci
lib. 7. num. 37. cum. ſeq.*

Ex quo sanè infertur valere diſpoſitionem teſta-
toris legantis filię certam ſummam ſi nupſerit
59 alicui ex tali familia; Cum ſpe præmij ſollici-
tari quis poſsit ad contrahendum matrimo-
nium, cum aliquo ex tali familia *l. Titio centum
ff. de condit. & demonſtrat. Capell. Toloſ. decis.* 292.
Oldrad. conſ. 16. *Thema tale eſt Titius, & latè pro-
bat Miſinger. ſing. obſer. 31. cent. 6. ac Cancer. lib.
3. variar. reſol. cap. 7. num. 29. cum plur. ſeq.* Quia
his caſibus, non impeditur libertas matrimo-
nij, immo ad ipſum contrahendum ſpe lucri
60 quis inuitatur, vt notatur *in l. cum ita* 62. *ff. de
condit. & demonſtrat.*

Quamuis improbatur diſpoſitio, quando inui-
tatur ad matrimonium ſub pena priuationis
lucri; itaut ſine conſenſu, vel arbitrio alicuius
61 nubere non poſſit *d. l. cum ita § ſi arbitratu ff. de
condit. & demonſtr. Bart. in l. pr. numer. 2. ff. de*

bis

bis quæ pæna nomine Crauet. conſ. pr. per totum,
Molin. de primog. Hiſp. lib. 2. cap. 13. numer. 36.
Natta conſ. 355. Monald. conſ. 6. num. 21. cum ſeq.
lib. 2. Gamm. deciſ. 314. num. pr. cum ſeq. Pariſ.
conſ. 29. num. 47. lib. 2. Et ita iudicatum fuiſſe
62 per Senatum Sabaudienſem teſtatur Faber in
eius *Codice lib. 6. Diffin. 18. de condit, quos ſequitur*
Cancer. cit. cap. 7. nn. 295. cum ſeq. Vbi nu. 298.
reſtatur ita fuiſſe iudicatum per Senatum Cataloniæ.

Hanc vero pænam aureorum ducentum, & aliam
grauiorem arbitrio Principis, vel Senatus ob
clandeſtinum matrimonium, ſine conſenſu
patris, aut attinentium in eius deffectum contractam,
tam maſculum contrahentem cum
puella nubili minore ætatis annorum 18. &
eos qui dicto contractui interuenerint, vel
ſponſos hoſpitati ſint, Quam fæminam, quæ
cum filio familias minore annis 20. contraxit
63 amplecti expræſſe diſponunt Nou. Conſtit.
Mediolani *in dicto tit. de pœnis cap. matrim.*

Quam pænam arbitrariam iuxtà facti, & perſonarum
qualitatem modo grauiorem, modo
64 mitiorem, ſolet declarare Sen. Excellentiſſ.
Die enim 14. Nouembris 1613. ad relationem
Egr. Capitanei Iuſtitiæ condemnauit Senatus
65 Hieronymum Tonſum, qui clandeſtinum
matrimonium contraxerat cum Clara de Gallis,
puella ætatis annorum 14. mediante opera
Præsbyteri Alexandri ipſius, Tonſi fratris, &
Parochi vltra pænam aureorum ducentum ad
Remum per ſeptennium; Itaut finito remigio,
exularet ab hoc dominio arbitrio Senatus ſub
pæna Remi quinquennalis, quod delictũ adeò
graue, & publicæ vtilitati damnoſum reputauit
Senatus, vt die 18. Ianuarij 1614. manda-
66 uerit Prætori Laude, vt contumacem damnaret
in pænam vitæ, & bonorum confiſcationis
equitem Io. Baptiſtam Vignatum, & alios inquiſitos
de clandeſtino matrimonio contracto
cum Hieronyma filia Capitanei Ricardi
Squintani.

Prout die 31. Auguſti 1619. referente Ampliſſi-
67 mo Sen. Vicecomite cenſuit Senatus procedendum
eſſe ad vlteriora contra inquiſitum
68 de huiuſmodi clandeſtino matrimonio non
obſtante quod illud matrimonium fuiſſet diſſolutum,
& mulier adhuc non cognita Monaſterium
ingreſſa eſſet.

An autem ad excluſionem delicti, & pænæ ſufficiat
maſculum attigiſſe annum vigeſimum, &
fœminam annum decimum octauum heſitatum
fuit aliquando; Cum in fauorabilibus annus
69 cæptus habeatur pro completo. Doctores *in l.*
3. §. minor. ff. de minor. & l. ſi qua ætate ff. de teſtam.
ac in l. ad rem publ. ff. de muner. & honor. Quamuis
Bart. in l. ſi cui ff. de leg. p. diſtinguat, quod
ſi tempus eſt appoſitum per genitiuum, vel
70 accuſatiuum, requiritur quod annus ſit com-
71 pletus ſi verò per ablatiuum ſit appoſitum
tempus, Tunc ſufficit quod annus ſit cæptus,
vt latè explicat *Magon. decis. Florent.* 10. *n.* 24.

Communis tamen obſeruantia eſt, vt annus cõpletus
requiratur ad euitandam ipſam pænam
72 & ita expræſsè probat Plottus *in l. ſi quando nu.*
358. per l. cum Prætor ff. de iudiciis, & arg. à contrario
ſenſu l. p. ff. de off. eius, Et cum caſus ſic
accidiſſet in Ciuitate Cremonæ, dum Paulus
Zuchus filius familias ętatis annorum 19. &
menſium 11. cum dimidio abſq; Patris conſenſu
ſponſalia contraxiſſet, cum filia Antonij
Calcinę Cauponis, contra quem querellã porrexerat
Pater Zuchi mercator, & qui Antonius
idcirco reus fuerat conſtitutus de delicto ipſo
73 Tandem præſtitis deffenſionibus, & ſtante
etiam Patris remiſſione, me tunc Iudice Prætorio
refferente die 28. Nouembris 1627. fuit
per Curiam cum alijs correis dimiſſus Antonius,
& ordinatum non eſſe vlteriori moleſtiã
afficiendũ, cum prius relaxatus fuiſſet Zuchus
è carceribus in quibus retentus erat per tres
menſes ad inſtantiam patris.

Sed quia dum detentus remanebat ipſe Zuchus,
inſtabat Eminentiſsimus D. Cardinalis Cam-
74 poreus Epiſcopus Cremonen. apud Curiam,
vt permitteretur exequi matrimonium inter
illum, & Puellam, ſaltem intra carceres, Cum
illud impediri de iure nullo modo poſſet;
Conſultus Senatus Excellentiſſimus reſcripſit
75 die 30. Ianuarij 1627. omnia ea eſſe permittenda
ſine quibus matrimonium liberè contrahi
nõ poſset, & ſimul procedendum contra
eos qui Nouis Conſtitutionibus contraueniſſent,
Cum (vt idem Senatus declarauit per
76 aliud reſcriptũ emanatum die 17. Decembris
1626.) mens Nouarum Conſtitutionum, & Senatus
eſset ne filij minores ætate per ipſas
Conſtitutiones expræſsa ob illorum facilitatem,
& iuditij imbecillitatem ipſius ętatis
77 propriam ſeducerentur; Non autem impedire
matrimonij libertatem, Non ſolum enim
quod licet in coniunctionibus conſiderandum
78 eſt, ſed etiam quod honeſtum, vt ſcribit Modeſtinus
I. C. in l. ſemper 158. ff. de regul. iur. Vt
conſtituit Xenefon. in œconomicis, Et cum
quidam Marinus olim Romæ cauſarum def-
79 fenſor temporis Valentiani, & Valentis Hiſpanillæ
malis artibus affectaſset matrimonium
vltimo ſupplicio damnatus eſt, vt ex
Amiano refert Petrus Gregorius *lib. 8. ſintag.*
iur. cap. pr. num. 24.

Cæterum incumbit querelanti ſiuè Fiſco probare
80 minorem ętatem eorum, qui matrimonium
contraxerunt, vt inquit *Bal. in l. de ætate num. 12.*
vers. ſumus expedienti ff. de minoribus; Alioquin
81 omnia pręſumerentur facta tempore licito,
hoc eſt tempore, quo puella eſſet ætatis annorum
decem, & octo completorum *Bart. & cæteri*
in l. non ſolum §. sed, vt probari ff. de oper. noui nunciatione
Plottus dicto num. 358. verſ. alioquin;
Vbi ſubijcit poſse Iudicem ex aſpectu cauſa
82 cognita pronunciare minorem eſse puellam
annorum 18.

Prout probare etiã teneretur querelans ſiuè Fiſ-

Digitized by Google

cus Puellā non eſſe viduam; Cū vidua exclu-
83 datur ab ipſo decreto *Nou. Conſt. 10. Andr. in cap. pr. de homicidijs lib. 6.* Cum qua vidua mi-
nore 18. annis poſſe matrimonium contrahi
etiam ſine Patris, vel aliorum affinium con-
ſenſu indubitatum eſt, vt tradit Plottus *loco cit.*
84 *nu.* 260. Inde igitur differentia clare reſultat
quam obſeruant legislatores inter mulierem
viduam, & puellam nubilem, etiam ſi ambo in
patris poteſtate exiſterent.

SVMMARIA.

Emptor prædij qui pretium non ſoluit tenetur ad vſuras num. 1.

Emptor prædij tantum partem ſoluens an lucretur fructus rei emptæ num. 2.

Emptor non acquirit fructus prædij empti niſi ſoluto integro pretio numer. 3. quod procedit de rigore iuris num. 8.

Contrarium verius num. 7. et hæc actio non ex æquitate datur, sed officium iudicis ſuper æquitate fundatur num. 9.

Emptor partem pretij ſoluens non acquirit dominium partis prædij emptæ num. 4.

Venditor non eſt in mora dum pretium non fuit ſibi ſolutum, vel ſaltem oblatum num. 5.

Emptor non poſſidet ante rem ſibi traditam num. 6.

Emptor locupletari non debet cum iactura venditoris num. 10.

Emptor non lucratur fructus quando eſt factum ſolum pactum de vendendo nu. 11.

Beneficij renuntiatio differt à pacto de renuntiando num. 12.

Donatio differt à pacto de donando num. 13.

Pecunia ſoluta in pacto de vendendo nomine vſurarum compenſanda venit in pretio num. 14.

Pecunia ſoluta nomine vſurarum in pacto de vendendo præſumitur mutuum num. 15.

Pacta inſolita inducunt præſumptionem fraudis n. 16.

Poſſidens bona fide putans ſe dominum fructus facit ſuos num. 17.

Non habens titulum habilem ad translationem dominij non poteſt ſe dominum credere num. 18.

Ratio non valet quod aliquis ratione poſſeſſionis faceret fructus ſuos ergò non tenetur ad eorum reſtitutionem num. 19.

Mora fit quando quis ſit rem non eſſe ſuam, et eam detinet num. 20.

Quod ſuum non eſt ſcire debet ad alium ſpectare num. 21.

Fructus reſiſtente mala fide præſcribi nequeunt n. 22.

Iuris error non excuſat percipientem fructus mala fide num. 23.

Emptor ſoluens integrum pretium fundi vigore pacti de vendendo fructus de æquitate facit ſuos num. 24.

Venditor gaudere non debet pretio, et re, et fieri locupletior cum iactura emptoris num. 25.

Emptor ex parte ſua mediante ſolutione omnia adimplens fructus conſequi debet num. 26.

Res vendi promiſſa periens ſoluto pretio perit emptoris periculo num. 27.

Emptor qui ſolam partem pretij rei emptæ ſoluit lucratur tantum Fructus pro rata pretij ſoluti.

Cap. CLXIX.

DICTVM fuit ſupra in cap. 40.
1 per totum libro primo Emptorē
prædij, qui pretium non ſoluit
teneri ad vſuras, ex AEQVI-
TATE *l. curabit C. de act. empti,*
etiam ſi de his non fuerit con-
uentum, modo, venditor dilationem ad ſol-
uendum non dediſſet emptori ſine reſeruatio-
ne vſurarum; Quæritur nunc an ſi pretij tantū
partem ſoluiſſet emptor, lucretur fructus rei
emptæ, nec idcirco teneatur ad vſuras recom-
2 penſatiuas fructuum de quibus copioſè *Card. Mantic. tr. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 24. num. 8. cum seq. par. pr.*
Et non poſſe emptorem lucrari fructus prædij
3 empti niſi ſoluto integro pretio decidere vi-
detur *Text. in l. Iulian. §. offerri ff. de actionibus empti*, Vbi Vlpianus ſcribit, emptorem non
poſſe agere ex empto, niſi totum pretium non
partem ſoluat, aut offerat, quam ſententiam
ſequitur ibidem *Bart. verſ. ſed quæro cuius opinionis fuiſſe labeonem ſcribit Iabolenus in l. fin. ff. de fundo dotali.*
Cum enim emptor qui partem tantum pretij ſol-
4 uit, non dicatur acquiſiuiſſe Dominium partis
predij empti, *Tex. eſt in l. fiſtulas §. qui fundum ff. de contrab. empt.* Idcirco neq; fructus dictæ par-
tis lucrari poteſt ratione Dominij, Neq; etiam
5 ratione moræ, cum venditor non ſit in mora
Dum pretium ſibi non fuit ſolutum, vel ſaltem
oblatū, Neq; ratione poſseſsionis cum emptor
6 non poſsideat ante rem ſibi traditam *Bald. in l. ſi traditio in 11. qu. C. de actionibus empti quem ſequitur Alex. conſ. 121. num. 2. et 4. lib. 4.*
De AEQVITATE tamen fructus percipit
7 emptor ad ratam pretij ſoluti, vt eſt apertus
Tex. in all. l. fin. in fine ff. de fundo dotali, & declarat Bar. in cit. §. offerri verſ. ſed quæro, amplè Decius in cons. 119. num. 2. in fine Alex. cons. 121. num. 2. lib. 4. Natta cons. 384. num. 10. et Couaru. lib. 3. variar. resol. cap. 4. vers. dicitur quinto, quos ſequitur Surd. de alim. tit. 7. qu. 17. num. 6. et 7. Vbi
expræſse ſcribit priorem ſententiam procede-
8 re de rigore Iuris, Hanc verò de AEQVITA-
TE, & hoc caſu non dari actionem, ſed offi-
cium Iudicis ſuper AEQVITATE funda-
9 tum tradit *Surd. loco relatu num. 8. poſt Nattam dicto conſ. 384. num. 10. et Alex. cit. cons. 121. sub num. 2. lib. 4.* Cuius deciſionis rationem eſſe
probat *Alex. in memor. cons. 121. num. 2. vers. ſed solum lucratur*; Ne venditor locupletetur
cum iactura emptoris quod eſſet contra AE-
QVITATEM naturalem; ſicut dicitur de
emptore, qui locupletari non debet cum iac-
tura

Digitized by Google

10 tura venditoris per *all. l. curabit C. de actionibus*
empti.

Si vero facta non ſit venditio, ſed tantum pactum
de vendendo, Tunc fructus aliquos lucrari
11 non poſſet emptor; Cum diuerſum ſit pactum
de vendendo ab ipſa venditione *l. p. C. de pactis*
pignor. gloſ. in l. bona fidei ff. de eo quod certo loco
Angel. in conſ. 166. incip. ex forma, & ſerie; Vt
dicitur de beneffitio cuius renuntiatio differt
12 à pacto de renuntiando *Clem. p. de renuntiatio-*
nibus; Simile dicitur de donatione, quæ differt
13 à pacto de donando *Salic. in l. in bona fidei. alids*
in l. legem C. de pactis, & latiſſimè tradit addit. ad
Bart. in dicto §. offerri in litt. C. Alex. conſ. 121.
num. 3. lib. 4.

Prout ſi in pacto de vendendo ſoluta fuiſſet ali-
qua pecunia nomine arrharum, quæ compen-
ſanda erat in pretio idem concludendum eſſe
14 tradit *add. ad. Bartol. in cit. litt. C.* Quia præſu-
15 meretur mutuum illud datum nomine arrha-
rum licet ſub falſo nomine emptionis datum
eſſe fuerit expreſſum tanquam contra ſolitum
gloſ. in l. ſi quis ſub conditione ff. de conditione inſtit.
vbi Bald. qui ſcribit huiuſmodi pacta inſolita induce-
16 *re præſumptionem fraudis, facit gloſ. in l. cum alle-*
gas, & ibi Bal. ff. de vſuris.

Et hanc ſententiam ſequitur *Alex. conſ. 121. num.*
5. & 6., Dum ait requiri, quod quis poſsideat,
17 & bona fide poſsideat putans ſe Dominum,
ad hoc vt ex tali poſſeſsione fructus faciat ſuos
l. qui ſit §. in alieno ff. de vſuris, & l. bona fidei ff.
de acquir. rerum Dominio, Quæ ſanè qualitas
deffìcit in eo qui pactum fecit de emendo, &
pecuniam nomine arrharum ſoluit; Non enim
poteſt ſe Dominum credere quia non habet
titulum habilẽ ad tranſlationem Dominij, vt
18 ſcribit *Alex. cit. conſ. 121. ſub num. 6. lib. 4.*

Sicut etiam non ſequitur; Aliquis ratione poſ-
ſeſsionis facit fructus ſuos, ergo non tenetur
19 ad eorum reſtitutionem, vt pater in *l. certum*
cum ibi not. C. de rei vendic. & in l. ex diuerſo ff.
eodem tit. & ſubijcit ibidem Alex. num. 6. verſ. ſed
Mart., *Faciunt tradita per Rebuff. ad Conſtit. Regni*
tit de fructibus, & illorum reſtit. art. p. glo. pr. nu.
14. & 39., Dum ſcribit, moram fieri quando
20 quis ſcit, rem non eſſe ſuam, & nihilominus eã
detinet, nã poſtquã ſua nõ eſt ſcire debet ad
21 alium ſpectare *l. fin. C. vnde vi Fachine. lib. pr.*
contrmicur. cap. 60. quos ſeq. Giurba deciſ. 89. n. 37.

Qui fructus aliquo tempore præſcribi nequeunt
22 reſiſtente mala fide *cap. fin. cum ibi not. de præ-*
ſcriptionibus, & cap. poſſeſſor. de regul. iur. lib. ſexto
ſcribentes in l. sequitur §. ſi viam ff. de vſucap. &
probat Alex. ſæpius cit. conſ. 121. num. 12. Maxi-
mè verò quando contractui reſiſtit ius prohi-
23 bens nõ ius tantũ aſsiſtit, quia tunc neq; iuris
23 error excuſat huiuſmodi fructus percipientẽ
vt tradit *Alex. cit. conſ. 121. in fine lib. 4. Surd.*
conſ. 243. num. 10. Cephal. conſ. 85. num. 12. Card.
Tuſcus lit. F. concluſ. 503. num. 10. & 21. Petra
de fideicom. quæſt. 15. numer. 324. & Rebuff. cit.
gloſ. pr. num. 31.

Si vero vigore pacti de vendendo futurus emp-
tor ſoluiſſet integrum pretium fundi; Tunc
24 de AEQVITATE fructus ſuos facere hu-
iuſmodi emptorem contra hanc Doctrinam
Alexandri probat Socin. *in l. ſi ante nupt. ff. ſolut.*
matrim. & in conſ. 170. col. p. verſ. ſecundum prin-
cipale fundam. lib. 2. & reſp. Iaſ. in conſ. 117. lib. p.
Curt. Iun. conſ. 82. col. ſecunda, quam ſententiam
ſequitur Cagnol. in l. 2. qu. 21. C. de pactis inter
empt. & vendit. Pariſ. conſ. 60. lib. p. & conſ. 75.
lib. 4. Decius conſ. 614. col. pen. ac Ruin. conſ. 47.
col. 3. lib. 4. quos refert Natta in Add. ad Alex.
cit. conſ. 121. lib. 4.

Ratio eſt, quia hoc pacto venditor gauderet re,
25 & pretio, ſic contra AEQVITATEM
naturalem locupletior fieret cum damno
emptoris, contra diſpoſitionem memoratæ *l.*
curabit. de actionibus empti; Cum enim futurus
emptor ex parte ſua omnia adimpleuerit me-
diante pretij ſolutione fructus, etiam conſe-
26 qui debet per *Tex. in d. l. Iulianus §. offerri. ff. de*
empt. & vend. in tantum vt ſi res vendi promiſſa
27 interim periret eiuſdem emptoris periculo
periret *l. neceſſario. ff. de peric. & cõmodo rei ven-*
ditæ, ac probat Alex. conſ. 119. ſub num. 3. verſ. nec
capiam lib. 4.

SVMMARIA.

Fratres ſimul habitando, & ad vnam menſam viuendo,
et redditus exigendo, ac communi nomine expenden-
do contrahere dicuntur ſocietatem vniuerſalem num.
1. quod procedit etiam ſi aliquis ex fratribus eſſet
minor num. 2.

Bona diuerſorum fratrum communia pro reſtitutione
dotis vnius ex fratribus ſunt hypothecata num. 3.

Fratres ſocij omnium bonorum tenentur ad dotationem
filiæ fratris, et ad æs alienum à fratre contractum
etiam ſi non appareat, pecuniam fuiſſe conuerſam in
communem vtilitatem num. 4.

Dos recepta, tam à patre, quàm à filio dimidia ad vtrũ-
que perueniſſe dicitur num. 5.

Dotis pars à fratre habita viuente patre iniquũ videtur
poſt patris obitum fratrem exigere debere num. 6.

Fratres non dicuntur ſocietatem contraxiſſe poſt patris
obitum num. 7.

Fratres ſimul habitantes non præſumuntur ſocij niſi ne-
gotiantur num. 8.

Fratres ſub patria poteſtate ſicut non poſſunt expreſſe
contrahere neque in iuditio eſſe ſine patris conſenſu
num. 9. ita multo magis tacite num. 10.

Pater adminiſtrans ſeu curam habens filij vxorati, et
eius bonorum inſolidum tenetur pro dote vxoris filij
num. 11.

Dos ſoluta filio præſumitur ad patrem perueniſſe num.
12. et filius potiùs ob reuerentiam, quam alia de
cauſa interueniſſe num. 13.

Pater, et filius vterque ſe ipſum adminiſtrans, et gu-
bernans pro dimidia ad reſtitutionem dotis tenetur
num. 14.

Pater in dubio præſumitur alere, et gubernare filium
num. 15.

Patres ſecundum communem contingentiam filiorum bona adminiſtrant num. 16.
In obſcuris, quod veriſimilius eſt inſpiciendum nu. 17.
Vsusfructus bonorum filij regulariter acquiritur patri num. 18.
Id quod eſt facti non præſumitur, et ab allegante eſt probandum num. 19.
Dotes integræ ex paternis bonis ſunt ſoluendæ non obſtante fideicommiſſo à patre exinde conſtituto, nu. 20. quod procedit etiam in matre, et filio ſimul vendentibus, vel dotem recipientibus num. 22.
Doctori diſtinguenti eſt ſtandum tamquam magis apropinquanti veritati num. 21.
Mater interueniens cum patre in contractu ſiuè dotis receptione magis intercedendi animo pro marito quã efficaciter ſe obligandi præſumitur num. 23.
Fideiuſſio ſeruandæ dotis eſt inualida num. 24.
Sententia Magiſtrat. Extraord. Redd. quod non dicerentur fideiuſſionem facere fratres viri ſecum viro obligando verſus vxorem poſt dotem receptam ſi ex poſt orta eſſet cauſa ſuſcipiendæ obligationis num. 25.
Mathæi Bimij Quæſtoris mox Senatoris honorifica mentio num. 26.
Fideiuſſor pro ſolutione dotis indiſtinctè recipitur num. 27.

Dotalis pecunia ſoluta patri, & filio ad quem eorum perueniſſe præſumatur.

Cap. CLXX.

SEMPRONIVS filius familias
cum Patris conſenſu vxorem duxit
certa promiſſa dote, quæ exinde
ſoluta fuit eiſdem patri, & filio per
publicum Inſtrumentum. Defuncto patre, dum alij filij ad bonorũ
diuiſionem deuenire volebant cum Sempronio fratre, Is dotem vxoris tanquam æs alienum in primis deducere intendebat, Cum ſatis aperti Iuris ſit communia bona fratrum
eſſe hyppothecata pro reſtitutione dotis vxoris vnius ex fratribus, attenta communione,
quippe ſocietate in qua viuebant fratres, cum
patre tempore receptionis dotis, ac etiam
poſt patris obitum. Quia ſimul habitando, &
ad vnam menſam viuendo, & reditus exigendo, ac communi nomine expendendo
contracta dicitur ſocietas vniuerſalis, vt pro-
1 bat *Menoch. cons. 375. num. 6. ac ſequitur Hector*
Felic. tr. de ſocietate cap. 11. per totum, ac amplè
ſcribit Gratian. lib. 3. diſcept. forens. cap. 547. num.
pr. cum ſeq. qui num. 4. tradit Hoc idem procedere, etiam ſi aliquis ex fratribus eſſet minor
2 poſt Menoch. *lib. 3. præſumpt. 56. nu. 8. et Felic.*
tr. de ſociet. cap. 3. num. 42.
Qua attenta vniuerſali ſocietate, ſine dubio hyp
3 pothecata eſſe bona communia ipſorum fratrum pro dote habetur *in l. ſi ſocietatem vniuerſalem §. p. & l. omne æs alienum, & in l. cum duobus §. per contrarium ff. pro ſocio Petrus de Vbaldis in tr. de duobus fratribus par. 6. qu. 9. verſ. ſecundo quia Rol. conſ. 91. num. 47. lib. p. & Menoch. conſ. 325. num. 8. cum quatuor ſeq.*; Vbi amplè probat
4 fratres ſocios omnium bonorum teneri etiã
ad dotationem filiæ fratris, & ad æs alienum
à fratre contractum, etiam ſi non appareat
pecuniam fuiſſe in communem vtilitatem
verſam.
Opponebant alij fratres, quod cum dos recepta
fuiſſet, tàm à patre, quàm à filio dimidiam
ſaltem ad vtrumq; perueniſse dicendum erat
5 *iuxta l. reos §. cum in tabulis ff. de duobus reis Bart. in conſ. 124. nu. p. in fine Bal. in l. mater col. 5. verſ. ſed quæro de rei vendic.*, & in ſpeciè de receptione dotis ab vtroq; facta probant *Bartol. Bald. Salicet. & cæteri in l. ſi conſtante ff. ſol. matrimonio Corneus conſ. 303. lib. 4. Campeg. de dote in tertia parte qu. 169. Bal. nouell. tr. de dote in 7. parte qu. 38. Tiraquel. de retr. qu. 31. gloſ. vnica numer. 4. Boer decif. 23. num. 10. & Viuius comm. opin. 595. & Oſaſc. decif. 43. num. p.* & conſequenter pro
altera tantum dimidia ad patrem peruenta
hyppothecatam eſſe paternam hæreditatem,
Inquum enim eſſe videri, vt eam dotis partem
6 iterum exigeret frater, quam iam recepiſſe
conſtabat ex allegato inſtrumento; Negantes omnino ſocietatem vniuerſalem eos contraxiſſe cum fratre poſt Patris obitum iuxtà *l.*
7 *ex parte §. ſi fratres, & § ſi filius ff famil. ercisc. Bal. in tr. de duobus fratribus q. p. n. 10. & 17. regiſtr. poſt tract. Bar. eodem tit. vbi nu. 21.* expræſsè probat
fratres ſimul habitantes, non præſumi ſocios
8 ſi non negotiantur; Quia ſub patria poteſtate
ſicuti expreſsè non poterant contrahere nec in
9 iuditio eſſe ſine Patris aſſenſu *l. fin. §. neceſſitate C. de bonis, quæ liberis l. p. §. fin. ff. de auct. tutorum Petr. Gregor. lib. 11. ſintag. iur. cap. 4. ſub num. 21.*
10 Ita multo minus tacitè *arg. auth. multo magis C. de Sacroſ. Eccl.*
Diſtingunt tamen ſcribentes quando Pater adminiſtrabat, ſeù curam habebat filij, & eius
bonorum; Et tunc in ſolidum illum, & eius
11 bona teneri pro dote vxoris filij tradunt ſcribentes, Cum tunc præſumatur dotem ad eum
ſolum perueniſſe *Cranet. conſ. 91. n. 3.* & filium
12 potius interueniſſe ob reuerentiam paternam
13 quam alia de cauſa *arg. Tex. in l. veluti ff. de iuſtitia, & iure Pariſ. conſ. 94. num. 31. lib. pr. quem ſeq. Port. Imol. conſ. 54. num. 46.* ſi vero vterq;
ſe ipſum adminiſtrabat, & gubernabat, &
14 Tunc pro dimidia quilibet teneretur.
In dubio tamen præſumitur pater alere, & gu-
15 bernare filium, & ſic dotales pecunias ad ipſum perueniſſe de AEQVITATE præſumitur vt probat Cinus *in l. ſi cũ dotem §. transgrediamur ff. ſol. matrim. & ſequitur ibidem Cumanus*,
dum ait hanc opinionem eſſe AEQVIOREM
Tum quia ſecundum communem contingentiam Patres filiorum bona adminiſtrant, & ſic

à communiter contingentibus præſumitur
16 dotes Nurrus ſolus recipere Pater iuxta *l. nam ad ea, & l. ideò vbi gloſ. ff. de legibus & l. neq; naturales C. de probationibus*; Et in obſcuris inſpicimus quod veriſimilius eſt, & plerumque
17 fieri ſolet *cap. inſpitimus de regul. iur. in 6. Abb. cons. 82. col. 3. lib. p.* Tum quia regulariter pa-
18 tri acquiritur vſusfructus bonorum filij *l. cum oppertet C. de bonis quæ liberis*, Tum etiam quia quod filius ſe ipſum gubernat, eſt quid facti quod non præſumitur, & ab eo allegante pro-
19 bandum *l. p. ff. ſi quadrupes. pauperiem feciſſe dicatur*.

Hanc ſententiam ſequitur Curtius *sen. cons. 53. Io. Crott. in repet. l. ſi conſtante col. secunda in fine ff. sol: matrim. Decius cons. 58. Feder. de Senis conſ. 241. Boer. in consuetud. Biturig. de consuetud. Stat. §. 31. num. 4. cum ſeq; Bal. & Salicet. in Auth. ſi qua mulier C. ad trebell. Portius Impl. cit. cons. 54. num. 46 Decian. conſ. 49. num. 15. 17. & 28. lib. 2.* Qui ſcribit magis AEQVAM, & communem eſſe hanc ſententiam, ac in proprijs his terminis probat *Oſaſc. deciſ. 43. numer. 2.*, Vbi
20 in fine deciſionis teſtatur Senatum Taurinenſem Iudicaſse dotes integras eſse ſoluendas ex paternis bonis, etiam non obſtante fideicommiſso à Patre exinde conſtituto, & hanc partem amplectitur Alex. Trentacinq; *lib. 3. var. reſol. tit. de iure dotium reſol. 4. ſub n. 7. verſ. 2. opinio, & verſ. ego non diſcederem*, Inquiens Cyni opionem veriorem ſibi videri, Cum Docto-
21 ri deſtinguenti ſit ſtandum, tanquam magis apropinquanti ueritati, eſto quod per diſtinctiones, & interpræta tiones congruentes, omnium telorum euitetur amaritudo ex Neuizano *in Silua nuptiali lib. 5. tit. quomodo iudici n. 32.*

Quam concluſionē procedere etiam in matre,
22 & filio ſimul vendentibus, vel dotem recipientibus, tadunt Portius, & Decianus ſupra relati, & ſcribit Boer. *decis. 23. num. 11. & 12. quos refert, & ſequitur Trentacinq; cit. reſol. 4. in fine*; Si vero ſimul etiam cum patre interueniſset mater, in contractu, ſiuè dotis receptione; Tunc magis intercedendi animo promiſiſse matrem pro marito præſumitur, quàm
23 efficaciter ſe obligare, vt tradit *Oſcasc. cit. deciſ. 43. nu. 7.* & abundè ſcripſimus *ſupra in cap. 143.*

Et ſi contingeret maritum cum fratribus poſt
24 dotem receptam ſe obligare pro cautione doris, Quamuis inualida ſit fideiuſsio ſeruandæ dotis per *Tex. in l. p. & 2. C. ne fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur*, Quia vt inquit ibi Imperator Iuſtinianus, ſi mulier ſeſe ſuamque dotem credendam Patri mariti exiſtimauit, fideiuſsor vel alius interceſsor exigi non debet, ne cauſa perfidiæ in conubio eorum generetur, Tamen non diceretur fideiuſsionem facere fratres viris, ſe cum viro obligando verſus vxorem poſt dotem receptam, ſi ex poſt aliqua orta eſset cauſa ſuſcipiendæ obligationis, ut defendebam ſuperiori anno pro vxore Darij Serrana lenſis corā Ill. Magiſt. Extraord.
25 redditum contra votum Fiſci, & ita tandem obtinui die 2. Octobris 1637. referente
26 Eruditiſsimo, Queſtore, nunc Ampliſsimo Senatore D. Mathæo Bimio in legali ſcientia unico hærede Doctiſsimi Io. Petri Bimij Patris E contra vero pro ſolutione dotis indiſtinctè
27 fideiuſsor recipitur, vt elicitur ex eodem *tex. d. l. p. C. ne fideiuſs. vel mandator, & habetur ex traditis per Roma ſingul. 169.* Ex quo patet non leuem extare differentiam inter conſtitutionē ſiuè promiſsionem dotis, & illius reſtitutionem.

SVMMARIA

Nou. Conſtit. in tit. de accuſat. imponunt pœnam duplicatarum expen. calumnioſis delatoribus num. 1.

Pœna à iure communi impoſita in ciuili Iudicio, contra temerè litigantem num. 3.

Pœna à iure communi impoſita contra calumnioſos accuſatores in criminalibus num. 2. 4. & 5.

Fruſtra dubitamus vbi habemus caſum legis nu. 6.

Iuſtus dolor excuſat accuſatorem à pœna num. 7. 8. 10. 12. & 14.

Lex generaliter loquens generaliter etiam intelligenda eſt num. 9.

Difficilius eſt iram continere, quàm miracula facere iuxtà D. Gregor. num. 11.

Iuſtus dolor vix temperari poteſt num. 13.

Iudex in materia pœnali ſequi ſemper debet partem humaniorem, vbi pœna expræſſa non fuit ſpecialiter num. 15.

Iusta cauſa excuſat querelantem a calumnia num. 16.

Calumnioſus non ideirco uidetur accuſator quomvis reus abſolutus ſit num. 17. ratio num. 25. cum ſeq.

Ariſtodemi hiſtoriam circa imolationem propriæ filiæ pro ſalute patriæ num. 18.

Vis illata Puellæ libidinis causa in maximam illius iniuriam redundat num. 19.

Sat. Mediolani de Domitello declaratur num. 20. & 21

Calumnia accuſationis reſultat dum contrarium apparet eius quod accuſator expoſuit num. 22.

Ferrantis Deſſinæ Sind. Fiſcalis nuntio honorifica n. 23.

Decretum Senatus quo excuſatur à pœna calumniæ in quo iuſto dolore commotus accuſauerat num. 24.

Teſtes vbi corrupti à querelante fuer. is condemnatur in pœnam calumniæ num. 25. ſecus ſi tanquam infames non probarunt num. 26.

Accuſator quia non probauit delictum excuſatur à pœna calumniæ ſi ſe fundauit ſuper fama publica num. 27.

Declaratur vbi in ſe delictum non eſſet die conceſſum num. 30.

Accuſat. lz. non probauit concludenter, ſed tantum quoquomodo eximitur à calumnia n. 28. quia ſuffitit subminiſtraſſe aliqua inditia num. 29.

Calumnia in animo conſiſtit, & ex dolo oritur num. 31.

Temeritas ex ſtultitia, & inconſultò prouenit nu. 32.

Doloſus dicitur qui affirmat id quod ignorat num. 33.

Doloſus præſumitur qui mentitur ad eius vtilitatem num. 34.

Parentes excuſantur à calumnia pro nece filiorum num. 35.

Calumniati

Calumniari regulariter dicitur qui in criminibus non probat num. 36.

Abolitio generalis criminum non prodeſt calumnioſis accuſatoribus num. 37.

Vbi ſpecialiter de hoc ſ. ctã non ſit mentio, vel dicatur non obſtante aliqua lege num. 38.

Generalis prouiſio non continet ea quæ ſpecialem requirunt expræſſionem num. 39.

Abolitio generalis, decretum gratioſum nuncupant in hoc Dominio, exprimere ſolet delicta, quæ ab ea excluduntur num. 40.

Teſtes falſi ad offenſam excluduntur à beneficio decreti gratioſi num. 41.

Calumnioſus tenetur ad damna, & expenſas duplicatas num. 42.

Damna, & expenſæ ex quibus condemnatus fuit calumnioſus querelans probantur ſolo iuramento num. 43. in litem.

Calumniatoris hæredes tenentur ad huiuſmodi damna, & expenſos num. 44. & 45.

Iudex diligentiſſimus eſſe debet in perquirenda veritate num. 46. cum seq;

Accuſatorum temeritas tribus detegitur modis qui ibi exprimuntur num. 48. cum seq.

Calumniari eſt falſa crimina intendere num. 49.

Præuaricari eſt vera crimina abſcendere, vt tradit Martianus I. C. num. 50.

Tergiuerſari eſt in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere num. 51.

Calumnioſus accuſator excuſatur nonnunquam à pæna, contra calumnioſum accuſatorem impoſita ob iuſtum dolorem.

Cap C L XXI.

EX Nouis Conſtitutionib. huius
Dominij Mediolani *in tit. de accuſationibus, & denuntiationibus*
cap. ſi quis quempiam lib. 4. Sancitũ
condemnari debere in duplica-
1 tis expenſis eum, qui quemquã
calumnioſè detulerit, vel accuſauerit, aut no-
tificauerit, eadem ſententia qua reus abſol-
uetur vltra pænas à iure inflictas; Iure autem
2 communi inſpecto in criminali iuditio ca-
lumnioſus accuſator condemnatur in conſi-
milem pænam in quam incurriſſet querelatus, ſi
delictum eſſet probatũ *Tex. in l. quiſquis C. de ca-*
3 *lumniatoribus* in ciuili vero iuditio in expenſis
litis, & alijs damnis, & intereſſe paſsis per reũ
conuentum *Tex. eſt in l. non ignoret C. de fruct.*
& litis expenſis, & in inſt. de pænis temerè litig. Bar.
in l. fin. n. 7. C. de iure iur. propter Calumn.; Quam-
4 uis Imperator Cõſtantinus *in l. omnes Iudices in*
C. ſi. de delatoribus lib. 10. et ibi gloſ. vlt. facultatem
dat Iudicibus, vt pæna contra falſos delato-
res ad linguæ abſciſionem extendatur, & ex
communi obſeruantia huiuſmodi falſi dela-
tores tenentur ad reſarciendum damna, &
5 expenſas parti *Rimin. iun. conſ. 303. Farinac. quæſt.*
16. num. 8. et 24. Felic. alleg. 134. num. 20.
Ita ut nulla admiſſa excuſatione qui calumnioſè
detulit alium hac pæna teneatur, cum fruſtra
dubitetur; Vbi habemus caſum legis expræſ-
ſum *l. Ancilla C. de furtis, et l. illam C. de collatio-*
nibus, et poſt Corneum cons. 205. num. 8. lib. 3. pro-
6 *bauimus in superiori libro cap. 30. num. 16.*
Si tamen calumnioſus delator iuſto aliquo dolo-
re impulſus calumnioſam propoſuit accuſa-
7 tionem; AEQVITATE ſuadente excuſa-
ri à calumnia debere iuſtius videtur, Quia
hic caſus iuſti doloris licet ſub dicto iure
ſcripto in genere contineri videatur, Palam
tamen ſcriptus in ijs conpræhenſus non dici-
tur Idcirco in eo amplecti debemus AEQVI-
TATEM, vt ex *Iaſ. in l. Placuit n. 3. ff. de Iudi-*
cijs, probauimus supra lib. p. cap. 4. num. 9. et 11.
Vbi ex Rebuff. & Cuciac. traditur exemplum
ab hoc non diſsimile, & pro hac ſententia eſt
apertus Textus *in l. mater C. de calumniatoribus*
Vbi cautum eſt ob immenſum dolorem excu-
8 ſari matrem à calumnia, quæ aliquem de ho-
micidio filij accuſauit, ſi non probauit, vt de-
clarat ibidem gloſ. magna, & idem habetur
in l. 4. eodem tit. Vbi filius qui accuſauit aliquem
de morte Patris excuſatur à præſumpta calum-
nia ob immenſum dolorem.
Quamuis enim Nouæ Conſtitutiones generali-
ter, & abſolutè loquantur, & conſequenter
9 etiam generaliter intelligendæ veniant *vulg. l.*
de pretio ff. de publ. act. et diximus supra lib. pr.
cap. 12. num. 3. et cap. 168. n. 3. Attamen Iuſtus
dolor temperare dicitur legis diſpoſitionem
cum de eo nulla habita fuerit ratio à legisla-
toribus in condendis Nouis Conſtitutionib.
Idcirco in ijs compræhenſum minimè eſſe
10 caſum iuſti doloris dicendum eſt *Tex. in all. l.*
nuper C. de calumniator & arg. cap. ſi quis iratus 2. q.
3. & tradit Paris. de Puteo tr. de ſind. verbo pæna
cap. 6. circa medium vers. Item cauſa iræ, & Boſſius
in eius praxi tit. de homicid num. 60. Vbi ex auc-
toritate D. Gregorij inquit.
Dificilius eſſe iram continere, quàm miracula
11 facere *Farinac. qu. 91. num. 5. cum ſeq; & num. 5.*
Bertazol. cons. 135. litt. B. lib. pr. & cons. 214. nu.
7. Honded. cons. 105. num. 47. & Menoc. de arbitr.
casu 319. num. 33. et de præſumpt. lib. 5. præſump.
3. num. 117. ac diximus supra in cap. 7. num. 9. et
cap. 58. nu. 14. lib. pr. Quod ſcilicet ob iuſtum
12 dolorem excuſatur quis omnino à pæna ſaltẽ
ordinaria.
Iuſtus enim dolor vix temperari poteſt *Tex. in l.*
13 *ſi adulterium cum inceſtu §. Imperatores ff. de adul-*
terijs, & in l. Gracbus C. eodem tit. obidq; excu-
ſandus venit, qui ex iuſto dolore motus deli-
14 quit per iura citata, & habetur *in l. quidquid*
calore ff. de reg. iur. et in d. cap. ſi quis iratus 2. qu.
3. ac probat Caball. lib. 3. variar. reſol. caſu 288. n.
63.

63. *Bertaz. conſ. crimin.* 108. *num.* 7. In caſibus
vero à Iure ſpecialiter non expreſsis Iudex
15 debet ſemper inclinare in partem humaniorē
& AEQVIOREM, & præ oculis habere
AEQVITATEM vt probat *Abb. in cap. fin.*
num. 4. *de tranſactionibus*.

Prout iuſta cauſa excuſat à calumnia, vt decidit
16 Imperator Alex. *in l.* 3. *C. de calumniatoribus bis*
ſequentibus verbis.

Qui non probaſſe crimen, quod intendit pronuntiatur,
ſi calumnia nō damnetur detrimentum exiſtimationis
non patitur. Non enim ſi reus abſolutus eſt ex eo
ſolo etiam accuſator, qui poteſt iuſtam habuiſſe ve-
17 *niendi ad crimen rationem, calumniator credendus*
eſt Bertazol. conſ. 214. *numer.* 7. *poſt Boſſ. tit. de*
iniur. num. 4.

Quo iuſto dolore ſtante, cum Meſſenij inter
Grecos oraculo accepiſſent, non prius bello-
rum exitum fore ijs cum Lacedæmonijs, quàm
18 Virginem ex Aepytidarum familia immo-
laſsent; Ariſtodemus Aepytidam filiam deſ-
ponſatam cuidam Meſſenio immolandam ob-
tulit; Adoleſcens ex ſponſu agere inſtituit,
negando eam eſſe vlterius in Patris poteſtate
& cum hoc propoſitum remedium ſibi profi-
cere minimè proſpiceret; Sponſus ad aliud
auxilium confugit, & falſo dixit puellam à ſe
cognitam grauidam eſſe; Quamobrem oracu-
lo non comprehendi; Tunc Ariſtodemus in
tantam iram, & furorem incidit, Vt ſtatim
filiam ſuam occiderit, atq; exciſo vtero, om-
nibus oſtendidit prægnantem non fuiſſe; Hoc
facto parum abfuit, quin, & Ariſtodemus Par-
ricidij, & ſponſus calumniæ, uti homicidij
auctor à Meſſenijs damnaretur; licet ambo
factum excuſabat, ſponſus amore, & miſe-
ricordia, Pater dolore atq; religione, & ita
tandem ambo dimiſsi ſunt cum laude, & ad-
miratione ſumma, vt ex Pauſania refert Petr.
Aerodius lib. 4. rerum iudic. *tit.* 14. *de ſponſal.*
cap. p. poſt medium.

Et cum in facti contingentia non multum abſi-
mile hic contigiſſet, dū quidam Aromatarius
Modoetienſis detuliſſet D. in eius aporheca
puerum de illata vi in E. propriam filiam Vir-
ginem, quod delictum plenè probare nequi-
bat, & ad maximam eius iniuriam redunda-
19 bat per ea quæ probauimus in ſuperiori libro
cap. 58. *num.* 22. *& ſcribit Farinac. cons.* 66. *num.*
2. iuſto dolore impulſus eundem D. etiam ac-
cuſaſſet, quòd inſalutato hoſpite, ab eius do-
mo receſsiſset à qua idcirco mobilia, ſiuè mer-
ces non parui valoris furto ſubtraxerat iuxtà
Mediolani Statutum 496. *lib.* 2. de Domicello
Cum delictum hoc probatum dicatur, eo ipſo,
20 quod probetur famulum ſine licentia Domini
& ſic furtinè receſiſſe, è domo, & quod mobi-
lia, ſiuè res de quibus agitur vlterius in domo
non fuerint reperta, poſt talem diſceſſum, vt
docet *Curt. iun. in repet. l. Admonendi num.* 171.
ff. de iure iurando, Quam qualitatem ſolo iura-
21 mento probari per Dominum cauetur in dic-
to Statuto 496., & ibi Carpan. modo que-
rella porrigatur infrà octo dies à tempore re-
ceſſus famuli, & decidit Statutum ipſum;
Cumq. ipſe D. captus fuiſſet ratione primi de-
licti in domo eiuſdem querelantis, & ſic con-
uinceretur querelans de calumnia reſpectu ſe-
22 cundæ accuſationis, quòd falſum apparebat
dictum D. receſiſſe inſalutato hoſpite à domo
heri, votumq; idcirco dediſſet Prætor, ſiuè Ca-
pitaneus Modoetiæ ſuper diſſinit. relatione
dictæ cauſæ, vt Calumnioſus accuſator damna-
retur in expenſis duplicatis ad formam Nou.
Conſtitut. tit. de accuſationibus, & relatio
ipſa diffinitiua perueniſſet ad manus Egr.
Sindici Fiſcalis Ferrantis Doſſenæ occulatiſſi-
23 mi, & verſatiſs. viri; ſumàq; ratione is per-
pendiſset accuſatorem iuſto dolore motum
ob vim Puellæ Virgini illatam pro qua impu-
nè quodammodo occidere potuiſſet D. vim
inferentem, ſi infragranti illum deprehendiſ-
ſet, vt ex Caballo *caſu* 300. *num.* 32. *probauimus*
ſupra in cap. 58. *num.* 22. *lib. pr.* quod delictum
non poterat probare; Secundam accuſatio-
nem propoſuiſſe, vt mediante eius iuramento
puniretur delinquens.

Voti fuit ob iuſtum dolorem, eſſe à calumnia,
& expenſis abſoluendum accuſatorem, quā
ſententiam amplexus eſt Senatus Excellentiſ-
23 ſimus die 21. Martij elapſi anni 1637.
24 referente Ampliſsimo Senatore Alfonſo Mai-
nardo.

An autem calumnioſè accuſaſſe dicatur is qui
delictum tantum probauit per famam, vel ſi
teſtes producti repulſati fuerint, & in hoc caſu
diſtinguendum eſt; Vel enim repulſati fue-
runt vti teſtes corrupti, & ſubornati à quere-
lante, & tunc condemnari debet querelans de
25 calumnia *Tex. in l. p. §. pr. ff. ad Turpill. gloſ. &*
ſcribentes in cap. in noſtra de teſtibus Felin. alleg. 134
ſub num. 4. *verſ. ſecundo quia teſtes*; Aut verò
repulſati ſunt, tamquam infames, vel paupe-
res, aut delinquentes, ſiuè quia alij maiores
numero pro accuſatore depoſuerunt, & tunc
26 non habet locum calumnia, vt probat *Afflict.*
ad Conſtit. Regni tit. de pena mulierum iniuſtè con-
querentium verbo peſſima nu. 9. *poſt medium verſ.*
diſtingue ſecundum; Idem probare videtur *Ber-*
tazol. conſ. 391. *n.* 13. *cum plur. ſeq.*; *Faciunt tradita*
per Felinum. in cap. 2. *col.* 3. *verſ. in gloſa ſecunda*
de calumn. addit ad Bartol. in §. ſi quis litt. A. in
auth. vt litigantes iur.

Prout etiam de calumnia non teneretur accuſa-
tor, quando ſuper fama publica ſe fundaſſet,
27 ad accuſandum, & ipſam famam probauit
Bal. in l. fi. ff. de hered. inſtit. Alber. de Roſa in l.
qui non probaſſe C. de calumniator. Quia ſtante
delicti diffamatione excuſatur querelans à præ-
ſumpta calumnia, vt probat Menoch. *conſ.* 145.
num. 24. *&* 25. Quoquomodo enim probauit
28 accuſator, licet non concludenter, puniri non
poteſt de calumnia, vt ex *Bald. & Auchard.*
probat Afflict. in cit. *conſt. peſſima ſub num.* 9. *in*
fine,

fine, *& num.* 10. vbi iterum citat *Bal. in l. cum*
quidam §. *quod docetur ff. de acquir. hæred.*, Cum
ſufficiat accuſatorem ſubminiſtraſſe aliqua
29 inditia ad euitandam calumniæ pœnam, vt
probat *Abb. cons. 78. num. p. lib. p. Socin. conſ.* 118.
numer. 10. *lib. p. addit ad Bertazol. conſ. 67. litt. C.*
Si tamen quis accuſaret alium de facto in ſe com
miſſo, de quo non poteſt prætendere igno-
rantiam, vel quia noctu factum non eſſet, vel
30 à perſonato, & ſimilibus, Tunc probatio famę
non excuſaret accuſantem à calumnia *Angel.*
in l. matri C. de calumniat. & in addit. ad tr. Angel.
de maleff. verbo necnon ad querelam in 55. *col. cum*
ſeq. & in verbo necnon ad denuntiationem col. 26.
verſ. quod ſi ſtatuto cauetur quos ſequitur Afflict. all.
n. 10. *vers. item allego*.
Calumnia verò dicitur, quæ in animo conſiſtit,
31 & ex dolo oritur, vt per fraudem, & ſubdolam
rationem aduerſarius in lite vexetur, quæ diſ-
crepat à temeritate, quæ ex ſtultitia ſiuè in-
conſulto prouenit, & Temerarius dicitur qui
32 facilè nullo adhibito conſilio credit *Tex. in l.*
p. in fin. ff. de eo per quem fact. er., *& cap. Nullam*
30. *qu.* 5. *ac probat Bertazol. all. conſ.* 67. *num.* 10.
& 11. *lib. pr.* Et affirmare quòd quis ignorat
33 dicitur doloſè agere, vt probat *Rebuff. in conſt.*
Regni tit. de fructibus, & eorum reſtitut. art. 5. *glo.*
p. num. p. Idcirco excuſari non poteſt à dolo,
& calumnia, qui dicit, quod non eſt, quia do-
34 lus præſumitur in eo, qui mentitur ad ſui vti-
litatem *Rebuff. cit. gloſ. pr. num. pr. ac diximus*
ſupra in cap. 142. *num.* 34. *ac in cap.* 146. *num.* 41.
cum plur. ſeq.
De qua calumnia excuſare Patrem ſiuè matrem
pro nece filiorum, & è contra, atq; etiam ex-
35 traneum hæredem, & tutorem, & alias per-
ſonas, quæ ex neceſſitate offitij accuſationem
propoſuerunt, etiam ſi eam nō probarunt diſ-
ponit *Tex. in l.* 2. *&* 3. *& ibi gloſ. C. de calumnia-*
toribus, etiam ſi regulariter in criminibus qui
36 non probat, calumniari videatur *l. p. C. de adu.*
diuerſ. Iud. glos. in d. l. 2. *verbo poſſunt C. de ca-*
lumniatoribus.
Adeò autem exoſi reputantur calumniatores, vt
eis minimè prodeſſe nec publicam, nec pri-
uatam generalem criminum aboſitionem ſta-
37 tuerint Imperatores Carus, Carinus, & Nu-
merianus *in l. fallaciter C. de calumniatoribus*,
Niſi fortè dictum expreſsè ſit in abolitione nō
obſtante aliqua lege, vt declarat ibidem *gloſ.*
38 *in verbo indulgentia per l. ſi quis ff. de leg.* 3. Quia
39 in generali prouiſione, non continentur ea
quæ ſpecialem requirunt expræſsionem *l. alias*
nos ff quæ res pign. oblig. poſt glos. in all. l. fallaciter
verbo ſubducatur C. de calumniatoribus, *& probat*
Catel. de indultu qu. 6. *in fine. Hector Felicius alleg.*
134. *ſub num.* 3. *circa medium par.* 2.
Quamuis in hoc Dominio fortaſsis locum non
haberet diſpoſit. dictæ legis, eſto quod in
generalibus criminum abolitionibus, quæ
fieri ſolent per S. R. M. expreſsè excipiuntur,
40 ea delicta pro quibus locum non habet gene-
ralis abolitio, Quam, decretum gratioſum
nuncupant; Adeo quòd in omnibus alijs
caſibus non exceptis, locum haberet abolitio,
inter quos ſimplex calumnia non continetur,
ſed bene excipitur caſus falſi teſtificatus ad
41 offenſam in cauſa capitali, vt habetur *in primis*
additionibus ad Nou. Conſtit. fol. 84. *à ter. & tradit*
Catal. dicto tr. de indultu cap. 36. *num.* 66. *&* 76.
cum plur. ſeq.
Sequtaq; declaratione, quem eſſe calumnioſum
cum condemnatione ad reficiendum damna,
& expenſas duplicatas parti iuxta diſpoſit. d.
42 *conſtit, & iuxtà etiam diſpoſitionem iuris communis*
de qua Rimin. iun. conſ. 303. *& Farinac. tit. de ac-*
cuſat. qu. 16. *num.* 8. *&* 74. Ad hæc damna, &
43 expenſas probandum admittitur iuramentū
in litem *Plot. in l. ſi quando numer.* 720. *&* 727. *C.*
vnde vi Hector Felic. Alleg. 134. *num.* 20. *par.* 2.
Farinac. qu. 105. *num.* 41. Ad quæ teneri etiam
44 hæredes calumniatoris interim defuncti pro-
bat Idem Rimin. *all. conſ.* 303. *Clar. qu.* 51. *verſ.*
vlterius quæro, & Bertazol. conſ. 362. Quamuis
Clarus verſ. ſeq; ſubijciat hæredes teneri tan-
tum pro viribus hæreditarijs quem ſequitur
45 *Felic. cit. num.* 20. *vers. & etiam heredes in fine*.
Diligentiſsimus vero eſſe debet Iudex in perqui-
rendo veritatem contra calumniatorem, vt
46 veritas in lucem prodeat, *Tex. in l. pr. ff. ad*
Turpill. vbi Martianus I. C. ſcribit, quod Iudex reo
abſoluto de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua
mente ductus ad accuſationem proceſſit, & ſi quidem
eius iuſtum errorem repererit abſoluit eum, ſi verò
47 *in euidenti calumnia eum deprehendit legitimam*
pœnam ei irrogat.
Ex qua lege etiam habetur accuſatorum teme-
48 ritatem tribus modis detegi, & tribus pœnis
ſubijci, aut enim calumniantur, aut præuari-
49 cantur, aut tergiuerſantur; Calumniari eſt
50 falſa crimina intendere, præuaricari vera cri-
mina abſcondere tergiuerſari in vniuerſum
51 ab accuſatione deſiſtere, vt ad litteram ex-
plicat cit. Martinus I. C.

SVMMARIA.

Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi debet intra biennium num. 1. *&* 4. *licet antiquitus intra quinquenium proponi poterat num.* 2. *ſecus ex iure canonico num.* 5. 6. *ac* 16.

Negatiua magis negat, quàm affirmatiua affirmat num. 3.

Exceptio nō numeratæ pecuniæ intra biennium transfert onus probandi in aduerſarium num. 7.

Poſt biennium autem comprobare tenetur proponens num. 8. *cum habeat præſumptionem contra ſe n.* 21.

Pecunia poſt lapſum biennij à die contractibus præſumitur numerata num. 9.

Exceptione nō numeratæ pecuniæ duobus modis prouidetur reo num. 10. *&* 11.

Exceptio non numeratæ pecuniæ proponitur etiam poſt biennium non augendo, ſed excipiendo nu. 12. *&* 13.

Exceptiones illegitimæ permittendæ non ſunt num. 14. *&* 15.

Euangelica

Euangelica denuntiatio operatur, vt debitor actu audiatur, quando aliud remedium ſibi non competit num. 17.

Canoniſtis magis credendum eſt, quàm legiſtis vbi agitur de peccato num. 18.

Exceptio non numeratæ pecuniæ ſiuè rei non traditæ difficilis eſt probationis num. 20.

Exceptio non numeratæ pecuniæ probari non poteſt poſt biennium, niſi per confeſſionem aduerſarij, vel niſi probatio coarctata ſit loco, & tempore, aut per teſtes qui præſentes fuerunt num. 22. 23. 24.

Exceptio non numeratæ pecuniæ probatur etiam quando poſt primum inſtrumentum confeſſionis receptionis pecuniæ, ſequitur alia ſcriptura in qua ſit promiſſio ſoluendi num. 25.

Exceptio nō numeratæ pecuniæ probari non poteſt per iuramentum num. 26.

Actor cogi poteſt ad iurandum ſe pecuniam ſoluiſſe num. 27.

Exceptio non numeratæ pecuniæ procedit etiam in contractibus dotalibus num. 28. & tunc conceditur maior dilatio ad eam proponendam num. 29.

Hæredibus viri conceditur annus, poſt viri mortem ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ nu. 30. quando matrimonium ſolutum fuit intra biennium numer. 31. ſi vero poſt biennium, hæc exceptio intra tres menſes proponi debet num. 31.

Iudæi poſt biennium proponere nequeunt exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 32.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ proponere nequit, qui in inſtrumentis faſſus eſt ſe pecuniam, vel rem penes ſe extare num. 33.

Dictio, penes ſe, declarat verè, & realiter confitentem recepiſſe rem de qua agitur num. 34.

Dictio, penes, longè plus ſignificat, quàm dictio apud num. 35.

Teſtatoris confeſſio verſus creditorem excludit exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 36.

Confeſſio teſtatoris verſus creditorem vt debeatur potiùs ex cauſa legati, quàm mutui, quanda de debito aliundè non conſtat num. 37.

Soluens partem debiti confeſſati, non poteſt pro reſiduo allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ nu. 38.

Petens tempus ad ſoluendum priorem confeſſionem confirmare dicitur, & non poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ proponere num. 39.

Metus præcedens purgatur per ſpontaneam ſolutionem exinde factam num. 40.

Obligat. in forma Cameræ non poteſt proponere exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 41. abſolutio à iuramento operatur, vt quis habeat os apertum ad exceptionem proponendam num 42.

Renuntiare poteſt cum iuramento exceptioni non numeratæ pecuniæ num. 43. 45. 46. licet poſſit renuncians probare intra biennium pecuniam non fuiſſe ſolutã num. 40. contrarium num. 50. & 51.

Dolum comittit qui petit pecuniam, quam verè non numerauit num. 48.

Delinquendi occaſio non poteſt conuentionem paciſci num. 49.

Ciuilis ratio ciuilia iura corrumpere poteſt numer. 52. cum ſeq;

Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi non poteſt apud Hiſpanos, & Gallos etiam intra biennium num. 54.

Quamuis non impediatur debitor in illius probatione num. 55.

Lex Ciuilis alia lege, vel conſuetudine abrogari non poteſt num. 56.

Nummularius opponere nequit exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 57.

Promittens ſoluere pro alio regulariter non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ nu. 58.

Negans promiſſionem, ſiuè ſcripturam à ſe factam non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 59.

Negans promiſſionem ſiuè ſcripturam in duplum concondemnandus eſt num. 60.

Exceptio nō numeratæ pecuniæ poteſt etiam opponi poſt bienij lapſum. Cap. CLXXII.

CAVIT Imperator Iuſtinianus *in l. in contractibus C. de non num. pecu.*
1 exceptionem hanc proponi debere intra bienium continuum, alias vlterius non audiatur, cum antiquitus quinquenij tempus daretur ad proponendam exceptionem
2 pecuniæ non numeratæ, Vel rei non traditæ, vt exponit ibidem tex. ad litteram, & tradunt ibidem ſcribentes omnes; Et ſic per hunc Textum præcluſa dicitur omnis via proponendi huiuſmodi exceptionem poſt lapſum bienniũ.
Negatiua enim magis negat, quã affirmatiua af-
3 firmat, vt inquit *glo. in cap. cũ dilectus de conſuet. & in l. hoc genus, & ibi ſcrib. de condit. & demonſtr.* Idcirco cum Imperator omninò deneget hoc beneffitium poſt lapſum biennij, nullo modo affirmandum videtur, poſſe illud militare
4 poſt biennium, vt copioſè probat *Card. Mantic. tr. de tacit. & ambig. lib. 18. tit. 2. per totum*, Vbi ampliſsimè decem allegat fundamenta quib. probat non poſſe poſt biennium deduci hanc exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ apud ipſum auctorẽ videri poſſunt.

Et hanc partem ſuſtinet Albericus *in l. ſi ex cautione n. 2. C. de non numer. pecun.* Qui teſtatur ſe vidiſſe ita Communiter ſeruari *Io. Faber. in inſtit. de lit. oblig. num. 6. verſ. quæritur octauo, Rimin. iun. conſ. 272. num. p. cum ſeq. Emanuel. Coſta in l. ſi ex cautione in vlt. fallent. Duaren. in tit. de non numer. pecun. cap. 4. col. 2. Petr. Duenas in Reg. 261. numer. 2.*

Attamen de AEQVITATE Iuris canonici,
5 auditur etiam poſt biennium volens probare pecuniam non fuiſſe numeratam, vt ſcribit *Dyn. in regula locupletari de reg. iur. in 6. Iud. Roma in l. diuortio ff. de verb. oblig. & in cons. 44. incip. ex ſupra narrato col. pr. & 2. Felin in cap. ſi cautio col. 19. vers. modo fallit. p. vlt. ſub numer. 49. de fide inſtrumentorum*, & poſt multos alios ibi citatos

expreſse

expreſse probat *Marſil. ſingul.* 463. Vbi plures
adducit caſus in quibus de AEQVITATE
6 multa permittuntur, quæ iuris rigore prohibi-
ta ſunt.
Quam ſententiam amplectitur Paulus *Caſtrenſ.*
in conſil. 233. *num.* 3. *verſ. ſecus in confeſſ. lib.* 2. *Socin*
sen. in l. 2. §. *vlt. num.* 8 *ff. de except. & in conſ.* 68 *n.*
4. *lib.* 4. *Iaſ. in l.* 3. § *Iurari num.* 8. *verſ. ſed tu caue, et*
in l. manifeſtè num. 6. *de iure iur. Claud. de Seiſell. in l.*
ſi ſtipulatus §. *Chriſogonus num.* 14. *vers. nec obſtat ff.*
de verb. oblig. Dec. in l. iure naturali num. 5. *ff. de reg.*
iur. Suarez in eius Theſauro Recept. ſentent. verbo
exceptio de non numera. pecu. n. 172. Vbi teſtatur
hanc ſententiam eſse AEQVIOREM Iuſtio-
rem, & Veriorem.
Et hæc tantum ineſt defferentia inter proponen-
tem exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel
rei traditæ intra biennium, & proponentem
poſt biennium, Vt primo caſu, cum habeat præ-
ſumptionem pro se, per ſolam oppoſitionem,
7 transferat onus probandi in aduerſarium;
8 Secundo autem loco teneatur ipſe probare nõ
fuiſse numeratam pecuniam, ſiuè rem non
traditam, *l. cum de indebito* §. *vlt. ff. de probationib.*
et l. optimã C. de contrahend. ſtipu. Marſil. in all. ſingul
463. *et amplè probat Card. Mant. de tacit. et ambig.*
dicto lib. 18. *tit.* 2. *num.* 16. *et* 20. *ac* 24. Vbi ſcribit
pecuniam poſt biennium præſumi numeratam,
9 quæ per lucem probationis excludi tantum
poteſt; Et quamuis multas adducat rationes, &
fundamenta pro contraria ſententia *d. n. p. vſq.*
ad numer. 17. *præſertim sub all. num.* 10. *verſ. neq; id*
durum; Tamen duobus modis reo eſse promiſ-
ſum ſupponit; Primò ſcilicet dum intra bien-
10 nium actione condictitia agere valet *l. ſi quaſi*
ff. de non numer. pecun. Secundò, dum intra id
11 tempus querellam poteſt proponere, & poſtea
in perpetuum excipere *d. l. in contract.* §. *vlt. ff.*
eodem tit.; Et num. 17. cum ſeq. plur. concludit
per viam exceptionis poſſe etiam poſt bienniũ
12 hanc proponi exceptionem, non autem agen-
do; Et deniq; hanc ſecundam ſententiam vti
veriorem, & AEQVITATI magis conſonam
amplectitur à num. 17. uſque ad finem, dum
13 ad contraria reſpondet, & ea tollit.
Cuius concluſionis præcipua ea videtur ratio,
quia illicitæ exactiones neq; à legibus, neq;
14 à Iudicibus permittendæ ſunt *l. illicitas ff. de*
offitio Præſidis, Quę tamen permitterentur, ſi nõ
fuiſset numerata pecunia, & reus hoc non
15 poſset probare poſt lapſum biennij, hanc ſen-
tentiam comprobat *Salicet. in l. ſi ex cautione nu.*
19. *verſ. quinto confirmatur C. de non numer. pecu.*
Quam ſententiam AEQVIOREM eſse dicit
Hoſtiens. in cap. vlt. de ſolutionibus.
Quando enim quis confeſsus eſt ſe pecuniam
accepiſse, quàm realiter non accepit, ex AE-
QVITATE canonica admittendus eſt quo-
16 cunque tempore ad id probandum, vt ſcribit
Ant. de Butr. in d. cap. vlt. num. 4. *vers. hanc opi-*
nionem de ſolutionibus, Cum per denuntiationẽ
17 Euangelicam audiri debeat, vbi aliud reme-
dium ſibi non competeret, quia agitur de
18 peccato, & in hac materia magis credendum
eſt Canoniſtis, quam Legiſtis ut notatur *in cap*
vltim. de præſcript. & in cap. poſſeſſor. de reg. iur.
lib. 6.
Benè verum eſt difficilem eſse contrariam pro-
bationẽ, nempè pecuniam non fuiſse numera-
tam, ſiue rem non traditam, dum quis in in-
20 ſtrumento faſsus eſt eam recepiſse; Cum
lapſo biennio præſumptio iuris reſultet contra
21 negantem recepiſse pecuniam *l. aſſeueratio C.*
eodem tit. de non numer. pecun. Et probari non
poſset poſt biennium huiuſmodi exceptio niſi
22 per confeſsionem ipſius actoris, *cap. p. de con-*
feſſ. lib. 6. vel niſi probatio ſit coarctata loco, &
23 tempore *cap. tertio loco de probat. & l. optima ff.*
de contrab. ſtipul. Mantica loco rell. sub numer. 24.
Aut probetur per teſtes, qui fuerunt præſen-
24 tes, quando fuit actum, vt prius fieret inſtru-
mentum, & poſtea numeratio, & conſequen-
ter confeſsio facta ſit ſub ſpe futuræ numera-
tionis *Salycet. in l. ſi ex cautione num.* 21. *verſ ſed*
tunc dubitari poteſt cit. tit. de non numer. pecun.
quem ſequitur Mant. loco rell. num. 40. *verſ. item*
ſubiungit. qui verſ. præterea, ſcribit poſſe etiã
probari, quando poſt inſtrumentum confeſ-
ſionis receptionis pecuniæ, ſequitur aliud in-
ſtrumentum, ſiuè ſcriptura in qua promittit
25 ſoluere dictũ debitum, vel illius partem, quia
tunc dicitur manifeſtè apparere primum in-
ſtrumentũ fuiſse factum ſub ſpe futuræ nume-
rationis.
Et ſic conſtat non poſſe per iuramentũ creditori
à debitore deferendum probari exceptionem
26 illam, reſiſtente præſertim ipſo *Tex. in cit. l. in*
contract. §. *ille videlicet C. de non numer. pecunia*,
Quamuis ex offitio Iudicis cogi poſse actorẽ
27 ad iurandam probat *Card. Mant. d. tit.* 2. *nu.* 25.
per tex. in cap. cum clamor. & ibi not. de teſtibus.
Hanc principalem concluſionem, etiam proce-
dere in contractibus dotalibus probat idem
28 *Tex. in alleg. l. in contractibus* §. *sed quoniam in fine*
& §. *in omni enim C. de non numer. pecun.* Quam-
29 uis fauore dotis amplior dilatio ad propo-
nendum hanc exceptionem conceſsa ſit per
per eundem Imperatorem *in l. in dotibus, &*
Auth. ſequenti C. de dote cauta non numer. in qui-
bus cauetur his ſequen. verbis.
In dotibus quas datas eſſe dotalibus Inſtrumentis con-
ſcribi moris eſt, cum adhuc nulla datio, ſed pollici-
tatio tantum ſubſecuta ſit, liceat non numeratæ pe-
cuniæ exceptionem opponere non ſolum marito contra
vxorem, vel eius hæredibus, morte mulieris, vel
repudio diſſoluto matrimonio; Sed etiam hæredibus
mariti, cuius morte diſſolutum eſt matrimonium;
Socero etiam, vel eius hæredibus ſi cum filio ſuo dotẽ
ſuſcepiſſe dotalibus inſtrumentis ſcriptum ſit; Om-
ni deniq; perſona quam dotem ſuſcipere vna cum ma-
rito conſcribitur, & eius ſimiliter hæredibus; Ita
30 *tamen, vt intra annum tantum continuum à morte*
mariti, vel mulieris, vel miſſione repudij computan-
dum, ea licentia detur, & ſequitur auſſi.

Quòd

Digitized by Google

*Quòd locum habet ſi intra biennium ſoluatur matrimo-
nium ſi autem vltra biennium, vsq. ad decimum an-
31 num extendatur, & ipſi marito, & hæredi eius intra
tres menſes querella permittitur, sed ſi decennium
tranſierit, omnino querela denegatur, permiſſa
reſtitutione in integrum præfinita, & ſpecialiter ſi
minor ætas interuenerit.*

Ex quibus ſanè apertè habetur, quòd ſi matri-
monium intta bienniũ diſſoluatur, poteſt ma-
ritus ſiue eius hæredes infra annum à die diſſo-
luti mattimonij proponere hanc exceptio-
nem, ſi vero vſq; ad annos decem duraſſet
matrimonium, tunc intra tres menſes poſt
diſſolutum mattimonium ptoponi exceptio
deberet, *latè Card. Mantic. de tacit. & ambig. lib.
11. tit. 20. num. 7. & 10. Plottus conſ. 168. nu. 41.
inter conſ. vlt. vol. lib. p.*

Abhoc tamen beneffitio ex AEQVITATE ca-
nonica conceſſo, vt etiam poſt biennium pro-
poni poſsit exceptio non numeratæ pecuniæ
32 excluduntur Iudæi, qui extra gremium Eccle-
ſiæ cenſentur, vt poſt *Rol. cons. 35. num. 38. lib.
2. & Rimin. Iun. d. conſ. 272. nu. 23. probat Card.
Mant. cit. tit. 2. num. 38. in fine.*

Prout ab eodem hoc beneffitio etiam excludi-
tur is, qui in Inſtrumento, ſiuè in chitographo
33 confeſſus eſt pecuniam, vel rem pænes ſe ha-
bere, quia tunc cum dictio pænes ſe, declaret
34 quòd iam verè tecepit, & penitus habeat pe-
cuniam, vel rẽ; exceptionem nõ numeratæ pe-
cuniæ ptoponere nequit, vt probat Roman.
*ſingul. 636. & ſequitur Rebuff. in l. Pænes te 63.
vers. vnde ſi quis ff. de verb. ſignifi. quos ſequitur
Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 737. num. 8. &
9.* Quia longè plus continet dictio pænes, quã
35 dictio apud; Cum pænes ſe rem is habere
videatur, qui Dominium, vel ius in re habet
*in l. alio ff. de alim. & cibar. lega., & per d. Textum
in l. Pænes te ibidem probat Rebuff. in principio.*

Quæ exceptio pariter excluditur, quando quis in
36 vltima voluntate confeſſus eſt, ſe pecuniam
alicui debere *gloſ. in l. pr. C. de fals. cauſ. adiect.
lega., & ibi Bald. num. 4. in fine, & in l. vlt. num.
6. C. de non numer. pecun. Socin. in d. l. in contract.
nu. 8. C. eodem;* Quia confeſsio hæc non poteſt
dici facta ſub ſpe fututæ numerationis, vt poſt
*Felinum in cap. ſi cautio nu. 42. de fide inſtr. probat
Card. Mantic. de tacit. lib. 18. tit. 6. & 19.* Maximè ſi
ea facta ſit cũ iuramento, Quamuis ſublato iu-
ramento, Vt legatum potiùs, quàm ex cauſa
37 mutui debeti hanc pecuniam ſcribit. *Felin.
loco citato num. 61. & ſequitur Mantica alle. numer.
19. verſ. vnde Abbas in fine.*

Excluditur vlterius ab hoc benefitio exceptionis
non numeratæ, ille qui ſoluir partem debiti
confeſſati; Quia tunc pto reſiduo uon poteſt
38 allegare exceptionem non numeratę pecunię
*Tex. in l. cum fidem C. de non numer. pecun. & ibi
scrib. ac latè probat Caſſan. cons. 27. nu. 11. Gratian.
lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 524. n. 40.* Quod etiam
procederet ſi poſt primam confeſsionem, ſeù
obligationem petijſset debitor tempus ad
ſoluendum, quia tunc priorem confeſsionem
confirmare diceretur, ac ſimul purgare omnẽ
ſuſpitionem non numeratæ pecuniæ, ſiuè rei
39 non ttaditæ *Ias. in l. pr. col. p. C. de iuris, & facti
ignorantia, quem ſequitur Caſſan. loco cit. num. 10.*
Vt dicitur de metu præcedenti, qui purgatus
videtur per ſpontaneam ſolutionem poſtea
40 factam, & perſeuerantia metum eximat
*Tex. in l. ſed Iulianus § . fi. ff. ad Sen. Conſ. Macedon.
Caſſan. cit conſ. 27. num. 10. in fine, & latè proba-
uimus in ſuperiore libro plenè cap. 19.*

Deniq; excluditur inſuper ab eodem beneffitio
exceptionis non numeratæ pecuniæ is qui ſe
41 obligauit in forma Cameræ; Quia tunc pto-
bare debet etiam intra biennium hanc excep-
tionem, & quòd abſolutus fuerit à iutamẽto, vt
deciſum fuiſſe per Rotam reſtatur Moodanus
*deciſ. 31. 79. & 80. & Cæſar de Graſſis deciſ. 3. nu.
1. cum ſeq. de fideiuſſ. quos ſequitur Card. Mant. cit.
tit. 4. num. 8.;* Quia abſolutio à iuramento ef-
42 ficitur tantum, vt os apetiatur excipienti ad
probandum, non autem illum liberat ab one-
re probandi pecuniam ſibi non fuiſſe numera-
tam, vel rem traditam, vt optimè perpendit
*Mantic. citato tit. 4. lib. 18. ſub num. 7. verſ. Quia
abſolutio.*

An autem huiuſmodi exceptioni non numeratæ
pecuniæ poſsit validè renuntiari, & facta cum
iuramento impediat agentem ad eam propo-
nendum variant ſcribentes, Quamvis commu-
43 nis concluſio eſt, validam eſſe renuntiationem
ad effectum, vt is renuntians huiuſmodi ex-
ceptioni, etiam intra biennium probare te-
44 neatur non fuiſſe numeratam pecuniam, nedũ
poſt lapſum biennij *Bart. in l. fin. C. de non nu-
mer. pecun. & copioſè probat poſt alios Card. Mant.
cit. lib. 18. tit. 3. & 4. per totum, quàm ſententiam
ſequitur Morot. conſ. 88. num. 12. Emanuel Coſta in
d. l. ſi ex cautione numer. 3. lim. p. C. eodem tit. &
Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 880. num. 30.*
præſertim quando renuntiatio facta fuit ex
45 interuallo, nõ in eodem contractu, vt explicat
*Gratian. loco cit. & tradit Mantic. dicto tr. de tacit.
& ambig. lib. 11. cap. 20. num. 11. par. p.* Quid-
46 quid in contrarium affirmauerit *Alciatus in
cap. cum contingat de offitio, & poteſtate iudicis
deleg. per Coſtam reprobatus, & Serafin. de priuil.
iur. priuil. 60. poſt num. 11. verſ. concluſio ſit quem
reprobat Morot. cit. cons. 88. ſub numer. 13. in fine
47 videlicet ante verſ. ſecundo errauit.*

Et hæc ſententia eo magis verior, & tutior vide-
tur, quia qui petit pecuniam ex cauſa mutui,
vel aliter, quam non numerauit dicitur dolũ
48 committere *l. 2. §. circa ff. de doli mali exceptio,*
Ideò ne relinquatur occaſio delinquendi,
quod nulla conuentione fieri poteſt *l. ſi vnus §.
49 illud ff. de pact. & l. illud §. p. ff. de tributar. act.*
Admittitur quis ad probandum exceptionem
50 hanc non obſtante quacunq; renunciatione
Card. Mant. d. lib. 18. cap. 3. num. pr. cum ſeq.

Si tamen tenunciatio huiuſmodi exceptionis nõ
numeratæ pecuniæ facta fuit poſt biennium,

Z Tunc

Tunc cùm facta ſit poſt longum interuallum,
& poſt elapſum benefitium biennij à lege dati
51 nullo modo poteſt opponi, neq; etiam probari,
ne ſuper vacua omnino reddatur renuntiatio
gloſ. in d. l. ſi ex cautione C. de non numerata pecun. ac probat Card. Mantic. cit. lib. 18. tit. 4. num. 9. par. 2. & lib. 11. tit. 20. num. 11. lib. pr.
Et ſi per Statutum, aut conſuetudinem non poſ-
ſit opponi huiuſmodi exceptio, nulli dubium
52 eſt, vtrumq; valere, & per ea derogari diſpoſi-
tioni d. l. in contractibus, Cum ciuilis ratio
ciuilia iura poſsit corrumpere *l. de quibus in fi.*
53 *ff. de legibus, & § naturalia inſtit. de iure naturali gent. & ciuili, & l. omnes populi ff. de iuſt. et iure Salicet. in dicta l. ſi ex cautione num. 26. C. de non numer. pecu, quem ſequitur Card. Mantic. cit. tit. 6. n. 20. lib. 18.* Qui n. 22 ſubijcit, neq; apud Gallos
54 neq; apud Hiſpanos opponi poſſe huiuſmodi
exceptionem intra biennium ad effectum, vt
per illius oppoſitionem intra dictum tempus,
teneatur creditor probare numerationem,
Quamuis quotieſcunq; exceptionem ipſam
probate voluerit, non impediatur debitor ex
55 *Boer. in conſuetud. Bituricenſi tit. de iuriſdictione cap. 8. & Couaru. in cap. Quamuis par. pr. §. 3. n. 10. verſ. illud tamen*; Cum lex ciuilis, vel alia
lege, vel conſuetudine abrogetur *l. de quibus,*
56 *ff. de legibus, et d. §. sed naturalia inſtit. de iure natural.*
Additur etiam non poſſe hanc exceptionem op-
57 ponere nummularium, qui confeſſus eſt ſe mutuo
pecuniã accepiſſe, & proprio nomine promiſ-
ſit ſoluere, ob ſcilicet fidem publicam *Bald. in l. fruſtra C. de non numer. pecun. et Ias. in l. ſingularia num. 39. ff ſi certum pet. Mantic. cit. tit. 6. n. 36. et 37.* Quamuis regulariter, qui pro alio
conſtituit ſe ſoluturum tueri ſe non poteſt ex-
58 ceptione non numeratæ pecuniæ, vt ſcribit
Felin. in d. cap. ſi cautio num. 34. de fide inſtr. & ſequitur Mantic. dicto num. 37.
A quo beneffitio excluditur etiam qui negauit
promiſsionem, ſiuè ſcripturam à ſe factam, &
59 ſic de mendacio conuictus ſit pro quo, non
ſolum prohibetur proponere exceptionem nõ
60 numeratæ pecuniæ, ſed etiam in duplum con-
demnari debet *l. contra qui propriam C. de non numer. pecun. Mantica cit. tit. 6. num. 33. lib. 18.*

SVMMARIA.

Reſcindens iuditium concernit reſciſionem contractus, ſiuè actus num. 1. et 2.
Reſcindens remedium ponit contrahentem in eo ſtatu in quo erat ante contract. num. 3.
Reſciſorium iudicium eſt quando reſciſſio contractu, vel acta agitur ad rei reſtitutionem num. 4. et 5.
Reſcindens, et reſciſſorium iuditium vnum poſt aliud proponi debet num 6. deciſio Senatus Triuopolitanus num. 8. contrar. verius num. 11.
Reſciſſoria actio non naſcitur niſi poſt obtentam reſtitutionem aduerſus contr. num. 7. ratio exponitur nu. 9.
Cumulatio inditiorum non admittitur, vbi ſententia lata in vno iuditio ponit except. in alio num. 10.
Hæreditatis petitio ſimul proponi poteſt cum querella inoſſicioſi num. 12. læſionis cauſa datur actio contra emptorem, et etiam eum ad quem peruenit res vendita num. 13.
Cumulatio remedij reſcindentis, et reſciſſorij conceditur ſub tacita conditione dummodo veniat concedenda reſtitutio num. 14. et 15.
Libellus in iuditio reſcindentis, et reſciſſorij quomodo debeat concipi num. 16.
Reſciſſoria actio in quibus locum obtinere poſſit remiſſiuè num. 17.
Reſciſſorium remedium locum tantum habere in realib. voluerunt multi num. 18.
Agere inuitus nemo compellitur num. 19. limitatur in remedio reſcindente, et reſciſſorio num. 20.
Litium fini fauendum eſt num. 21.
Reo licere debet quando actori permittitur num. 22.
Ordo iuditij non eſt præpoſterandus num. 23.
Reſciſſoria actio alia datiua, alia natiua num. 24.

Iuditia ſiuè remedia reſcindens, & reſciſorium, an ſimul poſſint cumulari.

Cap. C L XXIII.

DIFFERT valdè iuditium re-
ſcindens à reſciſſorio, Cum pri-
mum concernat reſciſsionem
contractus dolo vel metu facti,
vel alias inique, aut cum læſione
1 alterius ex contrahentibus con-
cepti *l. quod ſi minor §. reſtitutio ff. de minoribus Bart. in l. ab hoſtibus §. sed quod ſimpliciter ff. ex quibus cauſis maior*, Et quod vocatur ipſamet
reſtitutio in integrum petita, & conceſſa, quia
2 reſcindit contractum, ſententiam, præſcrip-
tionem, vel alium quemcunque præiuditialem
actum, & reponit eum qui læſus eſt in eo ſtatu
3 in quo erat ante illam læſionem, vt probat
Odd. de reſtitut. in integrum quaſt. 33. artic. pr. num. 8.
Reſciſſorium verò eſt per quod reſciſso contrac-
4 tu, vel actu agitur ad rei reſtitutionem *§. verſus inſtit. de actionibus*, & ſic ipſa actio iam renata,
& reſuſcitata per remotionem prædicti obſta-
culi cuius actionis vigore, læſus poteſt recu-
perare rem ſuam, ſicut poterat antequam ob-
5 ſtaculum illud incidiſſet *Odd. cit. num. 18.* id-
6 circo vnum poſt aliud proponi debet, non antẽ
ſimul, exempli gratia, ſi minor vendidit rem,
in qua fuit læſus, primo petit reſcindi vendi-
tionem probata læſione, & hoc erit iuditium
reſcindens; Poſtea verò annullato contractu
petit rem ſibi reſtitui *toto tit. ff. de rei vendicat.*
Et ſic patet ſeparatim, & unum poſt aliud pro-
poni debere huiuſmodi iuditia; Cum reſci-
7 ſoria actio non naſcitur, niſi poſt obtentam
reſtitutionẽ, & ſic poſt remedium reſcindens,
Scrib. omnes in dicto §. Rurſus inſtit. de actionibus

Odd.

Odd. de reſtit. in integr. q. 21. nu. 3. cum plur. ſeq. &
queſt. 33. num. 24.
Et hanc partem tenere videtur *gloſ. in all. l. ab*
hoſtibus §. ſed quod ſimpliciter, verbo reſtitutionis
poſt medium ff. ex quibus cauſ. maio. Quam opi-
nionem bis ſequutam fuiſſe Curiam Parla-
8 menti Gratianopolitani teſtatur *Guido Papa*
deciſ. 143. num. pr. videlicet non potuiſſe cumu-
lari rei vendicationem, cum reſtitutione in
integrum in eodem iuditio.
Cuius ſententiæ ea eſſe videtur ratio, quia ante-
quam reſtitutio in integrum obtineatur, nullū
9 habet effectum, vel ſpiritum actio pristina *gloſ.*
in l. in honorarijs verbo redditur ff. de actionibus, &
obligationibus, & in l. ſi ab hoſtibus §. ſed quod ſim-
pliciter ff. ex quibus caus. maior. Bar. & cæteri in l.
fin. C. eodem tit. Ias. in §. rurſus inſtit. de actionibus
quos ſequitur Odd. cit. qu. 33. art. 2. nu. 22. & 24.
ergò præcedere debet remedium reſcindens,
antequam proponatur iudirium reſciſsorium.
Additur vlterius, quod vbi ſententia lata in vno
10 iuditio parit exceptionem rei iudicatæ in al-
tero, ibi cumulatio non admittitur *l. fundum,*
& l. fundi ff. de exceptionibus, & ibi Bar. & cæteri;
Sed ſententia in iuditio reſcindente parit ex-
ceptionem rei iudicatæ in iuditio reſciſsorio
Aret. in all. §. rurſus num. 18. inſtit. de actionibus
Odd. cit. qu. 33. art. 5. num. 38. Ergo cumulari
nequeunt hæc bina iudicia.
De AEQVITATE tamen cumulantur ſimul
iudiria reſcindens, & reſciſsorium ad euitan-
11 dum circuitus *l. cum fundus §. ſeruum ff. ſi cert.*
pet. & l. Dominus ff. de condic. indeb. vt probat Dy-
nus in l. quod tempore C. de reſtitut. minor in primo
membro diſtinctionis, Quam ſententiam vti AE-
QVITATI magis conſonam amplectitur
Guido Papæ *cit. deciſ. 143. sub num. pr. verſ. cre-*
derem tamen, Vbi adhoc etiam citat *Specul. tit.*
de reſtit. in integrum §. pr. verſ. ſed non quid in eo-
dem libello, Quamuis minimè reperij ſpecula-
torem de hac re eo loco loquentem.
Prout reprobata contraria ſententia, hanc com-
munem eſse opinionem teſtatur Papienſis in
eius *pract. tit. de forma libelli ſuper petitione reſtit.*
in integrum vers. ad dimittendum per notata in §.
Rurſus inſtit. de actionibus, vbi etiam ſubijcit hoc
idem obſeruari in petitione hæreditatis quæ
12 ſimul, & conſecutiuè proponi poteſt, cum
querela inofficioſi teſtamenti, & *not. in l. de*
inofficioſo ff. de inoff. teſtam.
Hanc concluſionem amplectitur etiam Rebuff.
ad Conſtit. Regn. tit. de reſtitutione in præfat. num.
34. & art. 2. gloſ. 5. num. 11. Vbi ex AEQVI-
TATE poſſe duo hæc iuditia cumulari ſcribit
& ita in Regno Franciæ ſeruari teſtatur, quod
etiam confirmat *in tit. de reſtiſſione contr. art. vni-*
co gloſ. 2. num. 14. & ibi etiam ſcribit hodie
non dari iuditium reſcindens ex Gomezio *in*
cit. §. Rurſus col. 3. inſtit. de actionibus.
Tradit vlterius auctor ipſe *in tit. de reſtit. in præfa-*
tione num. 34. quod quando res vendita cum
læſione venditoris peruenit ad tertium, in Ga-
13 lia impetrantur litteræ contra vtrumq; vide-
licet contra primum emptorem, vt veniat ad
videndum reſcindi contractum venditionis,
contra ſecundum autem emptorem ideſt rem
detinentem, ſiuè poſſeſſorem, vt reſciſſa ven-
ditione reſtituat rem, & ſic vno iuditio, reſcin-
dens, & reſciſſorium cumulatur contra primū
emptorem, & tertium pro qua praxi allegat
tex. in l. in cauſa la p. §. p. in fin ff. de minoribus ibi
& puto tutius aduerſus vtrumq; & in l. minor. ff.
de euict.
Et hanc eandem ſequitur concluſionem, vti ve-
riorem, & AEQVIOREM, & magis re-
ceptam *Odd. all. qu. 33. art. 5. num. 7. & sub num.*
38. cum ſeq; in fine, inquiens illam cumulatio-
14 nem intelligi conditionalem, videlicet dum-
modo veniat concedenda reſtitutio, Quo caſu
ſi ita ſpecificè libellus conceptus fuiſſet Doc-
tores omnes conſentiunt, quòd cumulatio ad-
mittatur, vt ſubijcit ibidem Odd. qui etiam
tradit per hanc rationem tolli obiectum *l. fun-*
15 *di ff. de except.* Cum obtento in vno tanquam
neceſſario præambulo, obtineatur & in altero,
in quo alias niſi hoc præambulo præuio obti-
neri non poſſet, Prout ante Odd. eandem am-
plexus eſt ſententiam Maurit. *tr. de reſtit. in in-*
tegrum pleno cap. 9. præſertim num. 4. et 9. verbo
ſolet enim; Vbi inquit in libello ſcribi debere
16 Peto primo me reſtitui, & reſtitutione con-
ceſſa in eo ſtatu in quo ante contractum eram
reponi, & plenius num. 12.
In quibus vero locum habeat reſciſſoria actio,
17 late, ſcribit Petr. de Bellapertica *in repet. l.*
fin. num. 17. cum ſeq. plur. C. quibus ex cauſis maior.
in integrum reſtit. Vbi licet primo loco tradat
reſciſoriam habere tantum locum in realibus;
18 Tandem deindè ampliat concluſionem ipſam
vti ibi videre eſt, cum non expediat eius dicta
referre.
An autem poſsit actor cogi ad rei inſtantiam
19 cumulare vtrumq; remedium reſcindens, &
reſciſsorium, Negatiuè reſpondendum vide-
tur, Cum quis inuitus agere non compellatur
l. p. C. de reſtit. in integrum; Contraria tamen
20 ſententia AEQVIOR eſt ad properandum
21 finem litibus cui fini fauendum omnino eſt
gloſ. in l. non eſt nouum ff. de act. empti Bal. in l.
quo tempore C. eodem tit. Quia ſicuti actor ad
euitandum circuitus poteſt cumulare vtrumq;
remedium iuribus ſupra deductis; Ita licere
debet reo cogere actorem ad vtrumq; propo-
nendum, cum poſsit dicere hodie conſtat,
22 hodie agatur, & ſimul prætendere ſe fruſtato-
riè vexari iuditio reſcindente ſi fortè nullum
ius competeret actori in iuditio reſciſorio,
propter quod intentatur iuditium reſcindens
Odd. cit. qu. 33. art. 6. per totum.
Ex his patet non poſſe præpoſterari ordinem
23 Iuditij proponendo prius remedium reſciſo-
rium, antequam proponatur reſcindens ſi
24 agitur de reſciſoria actione datiua non de
natiua, Niſi natiua intentaretur vtiliter de

Digitized by Google

qua materia copioſiſsimè *Maurit. in cit. tr. de reſti. in integrum pleno cap. 10. & Odd. cit. quæſt. 33. art. 2. num. 23. cum plur. ſeq;*

SVMMARIA.

In dubijs queſtionibus contra Fiſcum eſt pronuntiandum num. 1.

Fiſcum vt vocare ſolebat Imperator Traianus nu. 2.

Fiſci cauſa mali nunquam eſt niſi ſub bono Principe n. 3.

Princeps Fiſcalibus lucris inhians maximam rei publ. calamitatem infert, & cur num. 4.

Calumnia Fiſcales magna calumniantium pæna animaduertendæ ſunt num. 5.

Delationes admittendæ, vt veritas inquiratur diligentiſſimè num. 6.

De Aequitate in dubio fauore Fiſci iudicandum eſt in cauſa onerosa ſecus autem in lucratiua n. 7. 24. & 29.

Fiſci inſtrumentum in dubio prius quàm priuati præſumendum num. 8.

Fiſcus, & dos quo ad ius hypotheca pari iuuantur priuilegio num. 9.

Dos in tacita hypotheca præfertur anterior. creditoribus tacitam pariter habentibus nu. 10.

Duobus inſtrumentis celebratis eadem die altero cum hora expreſſione, altero ſine, poſſeſſor etiam ſine hora anterior cenſetur, ſecus ſi non poſſident num. 11.

Inueſtituris duabus eodem tempore factis præualet eaq; eſt plenior num. 12.

Creditor prior tempore, quod potior ſit in hypotheca, quo ad bona acquiſita, & acquirenda, fallit Fiſci fauore in bonis poſt contractum acquiſitis num. 13.

Fiſcus in bonis poſt contractam obligationem acquiſitis præfertur anterioribus creditoribus num. 14.

Ratio num. 15. & 16. limit. num. 19. 20. 21. & 22.

Priuilegiatus præferri debet non priuilegiato num. 16.

Fiſcus in pari cauſa potior num. 17.

Fiſci fauore non inſpicitur ordo tacitę, vel expreſsæ conuentionis, ſed acquiſitionis num. 18.

Creditor anterior ex cauſa tutelę præfertur Fiſco etiam in acquiſitis poſt contractum num. 20. ampl. in creditore ex cauſa dotis num. 21.

Re poſt obligationem acquiſita ex pecunia mutuantis, qui eam ſibi ſpecialiter obligauit, ceſſat Fiſci Priuilegium num. 22.

Probationibus paribus pro Fiſco etiam ſi ſit actor pronuntiandum in cauſa onerosa nu. 23.

Paribus exiſtentibus probationibus regulariter reus eſt abſoluendus numer. 25. limit. in Fiſco ratione cauſę onerosę vt nu. 23.

Duobus inſtrumentis celebratis eodem die, & hora in dubia fauore Fiſci pronuntiandum dict. prioritate num. 27. etiam in præiuditium poſſidentis n. 28. 29.

Non conſtito de anterioritate inſtrumentorum ob incertitudinem alterum alteri præualere non debet nu. 30. limit. fauore Fiſci, dotis, & Eccleſiæ quorum inſtrumentum præfertur priuatis num. 31.

In dubio pro Fiſco, dote vel Eccleſia iudicandum eſt nu. 32. præſertim cum agitur de damno vitando ab Eccl. num 34.

Reſponſum Auctoris de hac materia num. 33.

Bona Eccleſiæ dicuntur patrimonium Chriſti nu. 35.

Quando agitur inter duos priuilegiatos ne vterq; vtiĉtur in dubio præſumitur pro actu benigniore nu. 36.

Fiſcus quibus caſibus præferatur anterioribus creditoribus etiam expreſſam hypothecam habentibus nu. 37. vſq; ad finem.

Tributum vnde dictum num. 39.

Fodrum, quod coronarium munus ab Alc. dicitur quid ſit num. 40. 41. 42. & 43. quod Henrico Saxoni, & Ludouico Bauaro Imperatoribus præſtitum fuit à Ciuitate Mediolani num. 43.

Hiſtoriaq; narratur num. 44. 45. & 46.

In dubio contra Fiſcum pronuntiandum eſt in cauſis lucratiuis, ſecus in onerosis.

Cap. CLXXIV.

MODESTINVS I.C. *in l. non puto ff. de iure Fiſci*, reſpondit in
dubijs queſtionibus contra Fiſ-
cum eſſe pronuntiandum, quod
1 ſingulare eſſe animaduertit *Ma-
theſil. notab.* 77. Propterea Fiſcũ
finem eſſe dicere ſolebat Traianus, vt refert
2 Aurelius Victor, ex quo Plinius in Panegirico
ad Traianum, idem expreſſit, inquiens, Quæ
3 præcipua tua gloria eſt, ſæpius vincitur Fiſcus
Cuius mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono
Principe.

Princeps namq; qui Fiſcalibus lucris, inhiat
maximam infert Reipublicæ calamitatem,
4 Cum falſis delationibus frequentius quam
oporteat anſam præbens, vanoſq; delatores
minimè coercens eos ad nequitias impellat,
vt ait *Conaru. lib. p. var. reſol. cap. 16. in Princip.*
5 qui ſubijcit Fiſcales calumnias eſſe magna ca-
lumniantium pæna animaduertendas, etiamſi
delationes quandoq; Principibus vtiles fue-
rint, & ideò cautè audiendæ, vt veritas dili-
6 gentiſsimè inquiratur *l. p. ff. ad Turpill. & l.
famoſi ff. ad l. Iul. maieſt l. ſi non defendatur ff. de
pænis ac l. fin. C. de abolition. Felic. all. 85. num. 7.
par. pr. & alleg. 134. num. 3. par. 2.*

De AEQVITATE tamen in dubio fauore
7 Fiſci Iudicandum eſt, vbi agitur de cauſa one-
roſa, ſecus ſi de cauſa lucratiua; Quia in cauſa
onerosa fauore Fiſci, contra priuatum in du-
bio pronuntiandum eſſe diſponit *Tex. in l. p. C.
de iure Fiſci lib. 10. et ibi Lucas de Pena Rebuff.
et alij, ac Salicet. in l. ſi debitor C. de priuil. Fiſci, et
latè probat Conar. cit. cap. 16. num. 2. qui vers. ſed
et ſi Fiſcus ex Baldo in l. debitor C. de priuileg. Fiſci*
ſcribit, quòd ſi Fiſcus agit ex cauſa onerosa
8 aduerſus priuatum rem eandem petentem
iure hypothecæ titulo itidem oneroſo; Præ-
ſumendum eſt in dubio prius inſtrumentum
Fiſci factum, quàm priuati.

Hanc eandem ſententiam ſequitur *Card. Mantic. tr. de tacit. et ambig. lib. 11. tit. 25. num. 20. et 22.* dum inquit, quod Fiſcus, & dos quoad ius hypo-

hypothecæ pari innatur priuilegio *glos. communiter recepta in l. dotis C. de iure dotium, et in l. p. C. de Priuil. Fiſci Couar. cit. cap. 16. num. 5.* Et ſicut dos in tacita hypotheca præfertur anterioribus creditoribus, qui ſimiliter tacitam habent hypothecã 10 *l. aſſiduis C. qui potior in pignor. habeantur*; Ita etiam Fiſcus, vt ſubijcit *Mant. loco rel. num. 3. et 20.*

Qui auctor ſcribit *in tit. 22. ſub num. 13. verſ. ſed Dei lib. 11.* quod ſi duo inſtrumenta celebrata ſunt eadem die, & in vno expreſſa eſt hora, in alio non ſi is qui habet inſtrumentum ſine
11 horæ expreſsione poſsidet, non debet priuari eius poſſeſsione, & cenſetur anterior, ſi autem non poſsidet, anterior cenſetur qui inſtrumentum habet cum expreſsione horæ, ex *Sociu. sen. conſ. 67. nu. 4. cum ſeq. lib. 3. et Alciat. cons. 40. num. 16. et 17. lib. 5. quibus Addo Polid. Ripa ſingul. obſeru. 2. n. 3. cum ſeq. plur. et Ludou. deciſ. 473. num. 13. cum ſeq;*

Quòd etiam procedit, quando binæ inueſtituræ
12 eodem tempore factæ apparent, Quia præualet ea, quæ eſt plenior, vt probat *Bal. in cap. p. col. 5. qui ſit inueſtit. quem ſequitur Alciat. præſumpt. 43. num. 6.*

Hinc dicitur, quòd licet creditor prior tempore ſit etiam potior in hypotheca, nõ ſolum quoad
13 bona acquiſita, ſed etiam acquirenda *l. hac edictali §. omnibus, et ibi Bal. verſ. in textu ibi habentur ff. de ſecund. nupt.* Attamen fauore Fiſci contrarium verius eſt in bonis poſt contractam obligationem acquiſitis, in quibus Fiſcus po-
14 ſterior in hypotheca præfertur anterioribus creditoribus *Tex. eſt expreſſus in l. ſi is qui ff. de iure Fiſci Card. Mantic. loco cit. num. 5. et 6. cum ſeq; poſt Bart. in d. l. ſi is qui num. p. verſ. item dico qui etiam adducit l. p. C. rem alienam gerentibus Neguſan. de pignor. et hypothec. par. 5. membro 2. num. 42.*

Eam adducit rationem Mantica, quòd ſcilicet, cum natiuitas hypothecæ reſpectu bonorum
15 poſt obligationem verſus Fiſcum acquiſitorũ in idem tempus concurrat; Priuilegiatus ta-
16 men (vt Fiſcus) debet præferri non priuilegiato *Bald. conſ. 189. num. 2. lib. 3.* Quo enim ad ea bona Fiſcus, & priuatus videntur eſſe pares,
17 Sed in pari cauſa Fiſcus potior intelligitur *l. p. C. de iure Fiſci lib. 10.* Et ſic fauore Fiſci non inſpicitur ordo tacitæ, vel expreſsæ conuen-
18 tionis, ſed acquiſitionis *Mantica relata loco num. 9.*

Limitatur verò concluſio ipſa quando anterior creditor non ſolum tacitã habet hypothecam, ſed etiam expreſſam ratione temporis; Namq;
19 tunc ipſe præferri debet Fiſco, veluti ſi eſſet
20 creditor ex cauſa tutelæ *l. vlt. iuxta gloſ. ff. qui potior in pignore habeantur, et glo. in d. l. ſi is qui ff. de iure Fiſci*

Idem dicendum eſt, ſi Fiſcus cum dote contendat, Quia duplex habet Priuilegium Dos, ta-
21 citæ ſcilicet hypothecæ, & prælationis in ipſa tacita hypotheca *Socin. ſen. in l. fin. numer. 15. cum ſeq; ff. ſol. matr. Couaru. all. cap. 16. lib. p. var. reſol. num. 6. Card. Mantic. d. lib. 11. tit. 25. num. 11. et numer. 25. Amator Roderiquez tr. de priuil. credit. tit. de priuil. Fiſci par. p. art. p. sub nu. 2. verſ. secundo id eo fundamento fol. mihi 21.*

Prout neque locum haberet Fiſci Priuilegium ſi res poſt obligationem acquiſita eſſet, ex pe-
22 cunia, quãm quis mutuò dederit ipſi debitori eamq; ſibi ſpecialiter obligauerit *l. licet B. qui potior in pignore habeantur Bal. de Bartolinis in l. p. num. 139. ff. sol. matr. Card. Mantic. cit. loco num. 12. cum ſeq;*

Et in tantum vera eſt principalis concluſio ſupra firmata, vt ſi pares ſint probationes; Pro Fiſ-
23 co etiam ſi ſit actor pronuntiandum eſt, & ſic in dubio Fiſci fauore, vbi agitur de cauſa one-
24 roſa *l. p. C. de iure Fiſci lib. 10. specul. de teſt. §. poſtquam Couaru. all. cap. 16. num. 3.* Quamuis
25 regulariter paribus exiſtentibus probationibus reus eſſet abſoluendus *cap. vlt. de re iud. Card. Mantic. cit. loco num. 21.* Quia vbi agitur
26 de cauſa lucratiua contra eum in dubio eſſet pronuntiandum *dict. l. non puto ff. de iure Fiſci Roderiquez dict. tit. de priuil. cred. art. 2. num. 4. par. pr.*

Itaq; ſi inſtrumenta duo celebrata fuerunt eodẽ die, & hora, & ignoretur quod eorum fuerit primo loco celebratum, in dubio fauore Fiſci pronuntiandum eſt priori slz. loco fuiſſe ce-
27 lebratum inſtromentum obligationis eius debitoris *Couar. cit. cap. 16. num. 6. vers. prior tamen ſententia Card. Mantic. ſæpius citato tit. 25. nu. 17. et nu. 21.* qui licet nu. 23. limitare videatur non procedere aſſumptum, quando priuatus
28 poſsidet *arg. cap. ſi à ſede de præbendis lib. 6. Ias. in l. p. num. 7. ff. ſol. matr.* Nihilominus ſeq nu. 24. concludit abſolutè procedere concluſio-
29 nem etiam in præiuditium poſsidentis poſt Herculanum *in cit. l. p. n. 5. verſ. vnum præterea ff. ſol. matrim.*

Et ſi enim non conſtito de anterioritate inſtrumentorum ob incertitudinem alterum in-
30 ſtrumentum alteri preualere non deberet *l. p. §. p. ff. de bonorum poſſeſs. ſecundum tabul*; Tamen ſecus dicendum eſt fauore Fiſci, aut dotis, vel Eccl., quia præferri debent priuatis perſonis
31 *Coua. cit. cap. 16. ſub n. 2. ver. ita nota*; & in dubio
32 pro ijs iudicandum eſt *cap. fin de re iudic. l. ſunt perſonæ ff. de relig. et ſumpt. funerum Gratian. lib. p. diſcep. for. c. 88. n. 6. & c. 131. n. 2. Menoch. con. 845. num. 72.* & ita reſpondi ſuperioribus menſibus fauore Monaſterij S. Vlderici huius Ciuitatis
33 à quo empta fuerat pars Domus, ſuper qua eodem die fuerat conſtitutus cenſus, & emptus à priuata perſona, neq; apparebat quis ex contractibus eſſet anterior. Quia in dubio pro Eccleſia pronontiandum eſſe habetur *in dicto cap. fin. de re iud. et in l. ſunt perſonæ ff. de relig. et ſumpt. fun. glo. in cap. ſciant de elect. lib. 6.*

Præſertim quando agitur de damno euitando,
34 vt ſubijcit *Menoch. cit. conſ. 845. n. 72.* Cum bona
35 Eccleſiæ dicantur Patrimonium Chriſti *cap. ex*

Digitized by Google

eis de elect. lib. 6. idem Menoch. conſ. 223. num. 4. Et
quando agitur inter duos priuilegiatos ne ex
incertitudine potioritatis temporis vterque
virietur, In dubio præſumitur pro benigniore,
36 vt docet *Bar. in l. p. §. primo ff. de bon. poſſeſs. ſecun-
dum tabul. et in l. edicto in fin. C. de edicto Diui Add.
tol. quem ſequitur Alciat. tr. de præſumption. reg. 3.
præſumpt. 43.*

In aliquibus tamen caſibus ſpecialibus præfer-
tur Fiſcus anterioribus creditoribus expreſsā
37 hypothecam etiam habentibus, videlicet pro
tributis, Cum eo caſu cuilibet creditori ante-
ponatur Fiſcus *l. p. & ibi Bal. nu. 11. C. ſi propt.*
38 *publ. pens.* Idem pro collectis *Rol. cons. 79. nu.
p. cum seq lib. 4. Roderiquez cit. tr. de priuil. cred.
p. pr. art. 5. num. 14.* qui num. 19. ſcribit ex Va-
rone tributum dictum fuiſſe, eo quia à populo
39 imperrata pecunia ipſa erat, & tributiua ideſt
per ſingulas tribus exigebatur, quod etiā pro-
cederet in eo onere, quod fodrum nuncupant
& quod antiquum vectigal eſſe, in hoc Domi-
40 nio Mediolani, ſcribit Triſtanus Caleus in
eius Hiſtor. *lib. 9. fol. 180. vers. vectigal antiquū
lit. C.* quòd coronarium munus eſſe tradit
Alciat. in fragmentis de formula Rom. Imperij fol.
41 *mihi 352. col. 2. in fine nouiſſimè impreſſis poſt Hi-
ſtor. Puteani de irruptionibus barbarorum.* vbi in-
quit Germanica lingua vocari hoc onus fodrū
42 quod ſoluebatur arbitratu Decurionum hu-
ius Mediolani Ciuitatis ex præſenti faculta-
te pro Cæſaris, & eius exercitus neceſſitate,
dum ille aduentabat in Italiam, & quod Hen-
rico Saxoni, & Ludouico Bauero Imperatorib.
43 ad quinquaginta aureorum millia præſtitum
fuerat.

Quamuis Henrico Septimo in ſumma centum
mille aureorum perſolutum fuiſſe teſtatur idē
44 Caleus Hiſtor. *lib. 20. fol. 449. litt. B.* qui hæc
notatu digna ſubijciens inqui, quòd *Perue-
to Imperatore ad Ciuitatem hanc Mediolanenſem de
munere rogati Decuriones conticuere primum, lon-
gumq; ſilentium tenuere; Demum in Guglielmum
Puſterleum coniecti oculi ſunt, qui opibus potent,
moribus integer, procul omni ambitione viuebat;
hunc rogant, vt palam diceret ipſe quid pecuniarum
donandum Regi cenſeret, Neminem ab eius ſententia
diſſ-ſſurum; Tunc Puſterleum abſq; præfatione,
Quinquaginta inquit millia aureorum dari cenſeo,
Aſſenſere continuo omnes; Sed Matheus Viceco-
mes ſubiunxit nunquid Reginam indotatam relinque-
mus, huic decem millia aſcribo, Guido Turrianus hoc
ferre nequiens, & conqueſtus de ea, voce prorupit,
ex conſilio identidem murmurans, Quin potiùs cen-
tum millia donemus, quando in exhauſta Ciuitate,
nemo publici commodi rationem habet, hæc quamquā*
45 *per Iram dicta forent; Tamen quia maior ſūma erat,
eā Regius Scribe excepit, & in acta retulit: viſa eſt hac
ſumma multitudini pergrauis, quæ diuturnis bellis,
& ciuillibus diſcordijs exhauſta, ope potiùs iuuare ſe,
quam inexpectato tributo premi Aequum cenſebat;
Itaq; ob murmurare totis vicis, & cum lacrymis
plena iniuriarum verba iactari; deniq; de conjura-
tione plerîq; timere; Ac primo mercatores, deindè
Iuriſconſulti Cæſarem adire, rogareq;, vt inopis tur-
bæ commiſeretur, neq; permitteret vt aduentus eius
qui lætitiam afferre deberet, luctuoſus cuiquam, aut
inuiſus haberi poſſet; multa quidem his ſimilia viri
prudentes adduxere. Sed ſurdis auribus fabulam,
vt aiunt decantabant, perſeuerante Rege in ea, quæ
ſemel ſcripta ſumma erat; redarguentibusq eos Fiſci
Procuratoribus, quaſi ingratos, & parum memores
beneficij Cæſarei, qui patriam ciuili diſſenſione agi-
tatam ad quietem reſtituerat, & ſic delecti ſunt Pe-*
46 *riti rei pecuniariæ viri, qui centum millia, quàm
primum exigerent, vt exacta inconcuſſe fuerunt.*

SVMMARIA.

Emphiteuta tenetur indicare bona emphiteutica nu. 1.

*Præſertim ſucceſſor particularis n. 2. idq; ſibi vendicet
locū in ſucceſſore particulari non autē vniuerſali.*

*Emphiteuta eo ipso quod non indicat bona, omnia per
eum detenta cenſentur emphiteotica, præſertim ſi ea
poſſidet in certa regione de qua in inueſtitura ſit
mentio num. 3. contrarium de Aquitate num. 4. & 8.*

*Inſtrumentis antiquis indubitata lux veritatis aſſiſtit
num. 5.*

*Coniecturarum melior eſt probatio quantitatis pretij ad
indagandam emphiteuſim num. 6.*

*Eccleſia propter incertitudinem loci, & quota agendo
ſuccumbit in probando emphiteuſim num. 7.*

*Iuſtius eſt proportionabiliter vincere, quàm in totum
ſuccumbere num. 8.*

*Aſſignationi emphiteutæ tot bonorum in eo Territorio
ex quibus percipi paſſit ſolita penſio acquieſcere de-
bet Dominus directi num. 9. ratio num. 10. & 11.*

*Emphiteuta in ius alterius ſuccedens non tenetur bona
emphiteutica demonſtrare, & cur num. 12. 13.*

*Emphiteuta tenetur oſtendere Domino inſtrumentum
inueſtituræ emphiteutica, aliter expelli poteſt num.
14. niſi ſucceſſiſſe in factum alterius, vt hæres, & cur
num. 16. et paratus eſſet iurare ſe non habere nec ha-
buiſſe inſtrumentum num. 17.*

*Reus inſtrumentum edere tenetur ad fundandam Eccleſ.
vel Fiſci intentionem num. 15.*

*Iuramento hæredis ſe non habere nec habuiſſe inſtrumen-
tum inueſtituræ antiquæ ſtandum eſt num. 18.*

*Canonem ſoluens vel penſionem poteſt petere à Domino
vt ſibi oſtendatur cauſa, et res, ob quas penſionem
ſoluere tenetur num. 19.*

*In iuditio petitorio, et in emphiteuſi recenti, non autem
antiqua num. 20. declaratur num. 22.*

*Domino neganti proprietatem electam ab emphiteuta
licet deteriorem emphiteuticam eſſe incumbit onus
probandi aliam eſſe num. 21.*

Emphiteuſis perpetue præſumitur num. 23.

*Præſcriptio emphiteuſis fauore Eccles. vel alterius Do-
mini contra eū qui per decenniū ſoluit, procedit n. 24.*

*Decennali ſolutione penſionis probata cogi poteſt ſoluens
ad ſoluendum etiam in futurum num. 25.*

*Præſcripcio procedit, tàm fauore Domini, quod ſoluen-
tis num. 26.*

Correlatiuorum eadem eſt natura, et probatio num. 27.

*Reſpectu ſoluentis ad præſſumendum contractum em-
phiteoticum*

phiteoticum decennium ſufficit, respectu tertij trie-
nium requiritur n. 28 et 29.
Solutio 30. Annorum facta Domino pro re emphiteutica
ſufficiens probatio è Dominij etiã in rei vendicatione
intentata contra tertium num. 30.

Bona omnia emphiteutæ, an præſumantur emphiteotica ſi illa non indicat emphiteuta.

Cap. C L XXV.

EMPHITEVTA cum de iure
teneatur indicare bona emphi-
1 teotica, vt probat *ſpecul. de locato*
par. 3. §. nunc aliquam qu. 60. quem
ſequitur Crau. cons. 203. num. 12. et
Cephal. cons. 508. n. 4. et 12. Canale.
decis. 30. num. 132. par. 2. et Magon. decis. Florent.
2. nu. 9. cum ſeq; Quod verum eſſe in ſucceſſore
a particulari probat Natta *cons. 3. num. 11.* licet
contrarium in vniuerſali obſeruari, ſcribit
Ibidem Auctor ipſe, ſcilicet eo ipſo, quod non
indicat bona, cenſentur omnia bona per eum
3 detenta eſſe emphiteotica, præſertim ſi ea
poſſidet in certa contrata, ſiuè regione de
qua mentio facta erat in inueſtitura, vt probat
Iason. in l. 2. num. 173. C. de iure emphit. Purpur. conſ.
146. num. 3. lib. p. Cephal. cons. 508. num. 7. Socin.
ſen. cons. 167. num. 20. lib. pr. Rolan. cons. 66. num. 5.
lib. 3. Decian. cons. 119. nu. 3. lib. pr. Natta cons. 3. n.
8. Magon. decis. florent. 2. num. 10. et 35. quos ſequi-
tur Marius Antonin. resol. 30. num. 9. lib. pr. var.
resolut.
De AEQVITATE tamen contrarium ſequi
4 debemus, quia nimis rigoroſa, & nimis noci-
ua eſſet præſumptio amplectens omnia bona,
quando emphiteotica præcisè docere neſciret
emphiteuta, & eo caſu ad coniecturas, & ad
veriſimilitudines recurrendum eſt, vt digno-
ſcantur, quæ ſint bona emphiteuſi ſuppoſita,
vt conſuluit *Bal, cons. 109. ad ſelendum lib.* 4. vbi
tradit quod ad congnoſcendum, quę & quan-
tæ ſint res emphiteoticæ Recurrendum eſt ad
Inſtrumenta antiqua, quibus omnino ſtandũ
eſt; Quoniam illis indubitata lux veritatis
5 aſsiſtit, & defficientibus inſtrumentis, & con-
fuſis terminis recurrendum eſt in emphiteuſi
antiqua ad teſtes antiquos, ſi qui ſunt, & ad
publicam famam cuius contrarij memoria nõ
exiſtat, nam tanta fama pro veritate habetur
Et deficiente tali fama, recuritur ad coniec-
turas, inter quas melior eſt probatio quanti-
tatis pretij ex qua Iudex moueri debet, Cum
6 non ſit veriſimile, nec tolerabile, rem valoris
bis mille aureorum venditam fuiſſe pro qua-
dringentis, ſed proportionabiliter tantum
debet eſſe in re, quantum deſignat menſura
pretij conuenti, vel quantitas penſionis, quæ
ſoluitur, & niſi ſic diceretur Eccleſia propter
7 incertitudinem loci, & quotæ agendo ſuccum-
beret, & iuſtius eſt proportionabiliter vince-
8 re, quam in totum ſuccumbere, vt inquit ibidẽ
Bald.
Hanc ſententiam ſequitur Pacian. *conſ. 155. num.*
12. vers. nec iſto casu cum num. ſeq; ac num. 21.,
qui teſtatur priorem opinionem procedere
de rigore iuris, hanc autem poſteriorem eſſe
AEQVIOREM, & veriorem; Quam etiã
comprobat idem *Marius Antoninus var. reſol.*
eodem lib. p. reſol. 106. numer. 29. cum seq. dum
concludit, quòd quando emphiteuta paratus
eſt (ad tollendas lites) aſsignare Domino
directo tot bona in eo territorio, ex quibus
9 poſſet percipi ſolita penſio, etiam in maiori
quantitate arbitrio boni viri iuxta dicta per
Bald. in l. in teſtamentis ff. de condit. & demonſtrat.
quem ſequitur Afflic. decis. 23. nu. 7. Aquieſcere
debet Dominus directi huiuſmodi aſsignatio
ni; Quia in ſimilibus caſibus prodeſſe dicitur
10 aſsignatio eidem Domino directi Natta *cons.*
2. numer. 6. Magon. decis. floren. 2. numer. 10 Præ-
ſertim ſi electio, & deſignatio emphiteutæ ſit
veriſimilis, & penſioni correſpondeat, iuxtà
11 Eccleſiæ conſuetudinem in eodem loco obſer-
uatam, vt ſcribit *Pacian. cit. conſ. 155. num. 26.*
Et eo maximè procedit concluſio, quando agi-
tur cum emphiteuta qui in ius alterius ſucceſ-
ſit, quia tunc cum iuſtam ignorantiæ cauſam
16 habere dicatur, non tenetur bona emphiteo-
tica demonſtrare, vt eſt hæres, qui ſucceſsit in
ius alterius *l. ſi de meis §. fin ff. de arbitr. ſpecul. in*
tit. de emphiteuſi §. nunc aliqua qu. 60. numer. 76.
Vbi probat quid ita demum emphiteuta co-
gitur fundum emphiteoticum deſignare, ſi
13 ipſe ſciat, ergò ſi non ſcit, prout eſt hæres, non
tenetur, *Pileus in qu. 130. latè Natta dicto conſ.*
3. num. 11. verſ. poteſt etiam adduci, & cons. 360.
num. 10. vers. & tanto magis Bello conſ. 9. num. 10.
Magon. all. deciſ. Florent. 2. num. 9. & probat. Pa-
cian. cit. cons. 155. num. 12. ac ſequitur Antoninus
allegata resol. 106. num. 29.
Teneturq; etiam emphiteuta oſtendere Domi-
no inſtrumentum inueſtituræ emphiteoticæ,
14 aliter expelli poteſt à Domino directi, vt
ſpecul. in dicto tit. de emphiteuſi §. nunc aliqua quę-
ſtio. 141. num. 108. Angel. in l. ait prætor §. p. ff. de
edendo Ias. in l. 2. quæſt. 15. sub n. 4. C. de iure emphit.
Gramat. cons. 9. Valasc. de iure emphit. qu. 8. num. 2.
quos ſequitur Pacian. de probat. cap. 7. num. 86. vers.
pro quibus l. b. p. & cit. cons. 155. num. 28. & 39. vbi
ſcribit quod quando copiam probandi iura
ſua aliter habere non poteſt actor tunc ſuaden-
te AEQVITATE, reus qui dicta inſtrumen-
15 ta habet, tenetur ea edere ad fundandam Ec-
cleſiæ, vel Fiſci intentionem, de qua materia
fuit ſuperius actum in cap, 149.
Niſi tamen ſucceſsiſſet emphiteuta in factam al-
terius, vt hæres, qui dicitur habere iuſtam cau-
ſam ignorandi, ea quæ facta fuerunt à defun-
16 cto, vt diximus, & notat *Albericus in l. ſi certis*
annis num. 10. vers. item queritur C. de pact. Natta
cons. 3. num. 9. & cons. 309. num. 11. vers. quod cum

probatur

Digitized by Google

probacur Pacian.cit.cons 155.*num.29. tr. de probationibus lib. p.cap.61.num.30.vers. caeterum, & nu.* 43. Er pararus eſſet hæres iurare ſe non habe-
17 re, nec habuiſſe inſtrumentum, cum agarur de
antiqua inueſtitura, quia eius iuramento ſtan-
18 dum eſſet vt poſt *Bart. & Baldum affirmat Natta in eodem cons. 3. num.6. et sequitur Pacian. cit. cons.* 155.*num.*31.

Quæ facultas Domino ſpectans, competit etiam
19 ſoluenti Canonē, ſiuè penſionem; Qui poteſt
petere à Domino, vt ſibi oſtendat cauſam, & res
ob quas ſoluere penſionem teneatur *Tex. in cap peruenit extra de cenſibus specul. dicto tr. de emphit. §. nunc aliqua nu.*80.*qu.*36.*Natta cons.*360.*numer.* 10.*vers. ad quod facit, quos seq. Pacian. cit. cons.*155.*num.pr. in fin. cum seq. et num.*25. Vbi ſubdit hoc
20 in iuditio petitorio poſſe deducere emphiteu
ram, & in emphireuſi de recenti non in antiqua
Prout etiam ſcribit nu.9. quòd ſi emphiteuta
eligit certam proprietaram licet deteriorem,
ubi Dominus negauerit illam eſſe emphiteoti-
21 cam quam prætendit, tunc Domino incumbit
onus probandi aliam eſſe ex *Natta cit. conſ.* 3. *num.* 5.

Quæ tamen principalis concluſio locum tantum
obtinet, quando emphiteura ſe fundat in conceſsione, & in inueſtitura emphiteutica. Quia
22 Tunc ſi non oſtendit conceſsionem præſumitur emphiteuſis finita; Secus uerò ubi emphitenta ſe fundat in præſcriptione non in conceſsione; Namq; eo caſu non poteſt expelli
23 cum emphiteuſis præſumatur perpetua, ut tradit *Socin. sen. cons.*50.*nu.*4.*vers. secundo principaliter placet, lib.4. quem sequitur Pacian. cons.*154.*nu.* 12.*et* 13. Et præſcriptio hæc perficitur curſu annorum decem, ut ſcilicet præſumatur præcedere inueſtituram *Ant. de Butr. in cap. peruenit col.*23.*vers. potes ergò dicere extra de cenſibus Bald. in l. p. numer.*15.*verſ. pone quidam soluit Eccl. C. de fideicommiſs.*

Quamuis hoc tantum procedere fauore Eccleſiæ
uel alterius Domini contra eum, qui per de-
24 cennium ſoluit penſionem Eccleſiæ ſcribit
ibidem Bal. Quia probata continua decennali
ſolutione penſionis, cogi poterit ſoluens etiã
25 in futurum ad ſoluendum *Caſtrenſ. in l. sicut §. sed ſi queratur sub num.*9.*vers. et per prædicta patet ff. ſi seruitus vindic. Alex. cons.*8.*in Princip. lib.*7., *et Ias. in l.*2.*numer.*185.*ſiuè* 195.*vers. quarto quaero nunquid C. de iure emphit.*

Contrarium tamen verius eſſe probat Pacianus
ſæpius citato *cons.*154 *num.*3, *cum seq;* nempè
procedere præſcriptionem, tàm fauore Domi-
26 ni, quàm ſoluentis; Quia correlatiuorum
eadem eſt natura, & probatio, vt expreſsè
hoc argumento vſus eſt *Salic. in l. in rem verso nu.*12.*vers. quaero sextò ff. de vsuris,* qui Pacianus *sub num.*10.*vers. in hac itaq;* diſtinguendo has
28 contrarias conciliat opiniones, Dum inquit
aut loquimur reſpectu ſoluentis; & tunc ad
præſumendum contractum emphiteoticum,
ritè, & ſolemniter fuiſſe formatum ſufficiunt
decem anni iuxtà Baldi, & Saliceti opinionem
29 Aut loquimur reſpectu tertij, & tunc requiruntur triginta anni iuxta Iaſonis opinionem
qui allegat *Roman. con.*127. *Poſito quod Dominus*,
vbi vult, quod ſolutio per triginta annos facta
30 Domino pro re emphiteotica ſit probario
ſufficiens ad probandum Dominium, etiam in
rei vendicatione intentata contra tertium
Alex. cit. cons. 8. *lib.* 7. *& Pacian. cit. nu.*10.

SVMMARIA.

Colonus, ſiuè conductor finita locutione non tenetur denua recaudúcere num.1. contrar. nu. 2. cum seq. plur.

Dominus ex aliqua neceſſitate poteſt conductorem, seu Inquilinum pendente locatione de Aequitate expellere n.2. & contra conductor deserere locationem n.3.

Conductor cogitur perſeuerare in locatione finita rei Fiscalis, vbi maximos percepit fructus nec reperitur conductor qui in futurum tantam penſionem ſoluere velit num. 4. contrar. verius de Aequitate num. 5.

Ampl. de iure in quolibet conductore rei priuata num. 6, & 7.

Nemo inuitus cogitur perseuerare in locatione finita, facta debito tempore denuntia locatori num. 5.

Conductor cogitur perseuerare in locatione finita quando ex nimia fructuum perceptione, agrum ſiuè bona debilitaſſet num.8.

Fideiuſſor non tenetur ex ſecunda locatione tacitè prorogata, seù renouata etiam ex consequentia prima n.9.

Nouatio dicitur facta per continuationem in conductione num. 10.

Fideiuſſoris obligatio non poteſt extendi in futuram neq. de vna causa in aliam, nec quando mutatur Iudex res locus vel actio num.11.

Fideiuſſia eſt ſtricti Iuris, nec recipit extenſionem nu.12. etiam ſi facta ſit proteſtatio in contractu citra præiuditium fideiuſſionis num. 13. limitatur multis modis remiſſiuè num. 14.

Conductor cogitur perſeuerare in locatione finita quando in ea continuauit, vel minimè denuntiauit locatori num. 15.

Denuntiatio saltem fieri debet in fine vltimi anni n. 6

Conductor ſi vult recedere debet denuntiare num.17, & ſi non reſiſtit cum potuit tenetur ex locato in id, quod intereſt locatoris num. 18.

Locatio non censetur renouata niſi conductor perseuerat in locatione, & locator sciens id paſſus eſt n.19.

Tacitu uitate vtriusq; partis recanductio resultat num. 20. saltem eo anno quo tacuerunt nu. 21. quod in vno quoq; anno deinceps obseruandum num. 22.

Qui ad certum tempus conducit finita quoq; tempore colonus eſt num. 23.

Statuta Mediolani cauetur respectu bonorum extra Ciuitatem denuntiationem fieri debere Calendis Maij, intra verò Calendis Auguſti num. 24.

Statuto Bononia cauetur denuntiationes fieri debere per trimeſtre ante finem locationis ne relocatio locum habeat num. 25.

Locatio tranſit ad hæredes, & succeſſores n. 26.

Denuntiatio tempore à lege vel ſtatuto praescripta an semper requiratur num. 27.

Venditor

Digitized by Google

Venditor qui dicit non teneri de euictione non auditur tanquam ſua non interſit, ſi nihil rationi conſonum alleget contra ius euincentis num. 28.

Conductor ob ommiſſam denuntiationem non tenetur ad damna, & intereſſe locatori, quando per eam nulla prouiſio fieri potuiſſet num. 29.

Conductor qui conduct. renuntiare nequit ob aduentum exercitus excuſatur num. 30.

Conductio renouata dicitur, quando conductor mortuus eſt in re conducta per tempus pluſquam modicum arbitrio boni viri num. 31. & 32. declaratur num. 33.

Reſtitutionis beneff. competit minori, vel Eccleſiæ quando debito tempore non denuntiauit Domino finem locationis num. 34.

Locatio, ſiuè conductio non adimpletur tacendo quando locator non præſtitit id quod præſtare tenebatur n. 35.

Conductio non dicitur renouata quando facta fuit circa operas quia ſcilicet Dominus fundi dicitur potius conductor, & præſtans operas locator num. 36. & 37.

Medicus qui ante tempus recedit, non conſequitur ſalarium per retroacto tempore num. 40. limitatur fauore religionis in quam intrauit medicus num. 41.

Medicorum Priuilegia num. 42.

Medici liberiusq; cæteri homines viuunt cum impunè occidant ſæpe alios nu. 43.

Aduocati aliquando, & ipſi impunè occidunt clientes num. 44.

Offitia neceſſaria, vt Praturarum, & ſimilium non cenſentur renouata tacitè num. 45. 46.

Fructus ſemel tantum in anno regulariter colliguntur ex prædijs ruſticis num. 48.

Conductio renouata diuerſimodè cenſetur diuerſis temporibus ſi diu eiſimodè fructus colliguntur num. 49. 50. 51. & 52.

Conductio in prædijs Vrbanis renouata cenſetur, vt habitauit conductor num. 53.

Conductio non cenſetur tacitè renouata in rebus mobilibus, velſe mouentibus num. 54.

Furtum committunt qui rem mobilem, vel ſe mouentem tenet poſt tempus conuentum num 55. 56.

Furtum comittit qui iumentũ aliorſum duxit, quam quo vtendo acceperat num. 56. & 57.

Conductor qui non ſoluit penſionem non poteſt ex renouata conductione locato re inuito agere num. 58.

Contrà. volente locatore num 59.

Statutum Mediolani in cap. 389. lib. p. quod conductor non poſſit recedere à re conducta non satisfaceo locatore num. 60. & 61.

Statutum Papiæ 78. in Ciuilibus de eadem materia n. 62

Locator probare dicitur eius creditum contra conductor per exhibitionem inſtrumenti locationis n. 63. 64.

Debitum, & creditum ſunt correlatiua num. 64.

Conductio renouata tacitè continet eaſdem obligationes Camerales de quibus in prima conductione n. 65. & 66

Conductio tacitè renouata intelligitur tantum de prima non autem multiplicat. num. 67.

Conductio renouata non cenſetur quando in primo inſtrumento appoſitum fuit pactum expreſſum, quòd non intelligatur finito tempore facta relocatio num. 68.

Hypotheca in tacita reconductione nõ præfertur expreſſæ hypothecæ cum alijs contractæ num. 69. niſi creditor eſſet priuilegiatus vt Fiſcus num 70. & 71.

Creditor magis priuileg. præfertur ei qui eſt minus priuilegiatus num. 72.

Conductor tacitæ reconductionis beneffitio non poteſt vti ſi conduxit à muliere ommiſſis ſolemnitatibus Statuti nu. 73. & 75.

Solemnitatates interueniſſe non præſumuntur in contractibus, ſi de eis apertè non conſtat num. 74.

Modicum tempus excuſat conductorem qui poſt tempus denuntiauit num. 76.

Decretum Senatus in ea materia num. 77.

Conductor an tentatur finita locatione perſeuerare in locatione, & è contrà an locator aliquando pariter teneatur permittere perſeuerantiam conductoris.

Cap. CLXXVI.

CVM frequentiſsimè de locato, & conducto agatur in foro, dum audiuntur lites inter locatorem, & conductorem, tàm ratione debitæ penſionis, & damnorum datorum in re locata, quam ratione finitæ vel non finitæ locationis ommittendum non eſt. an aliquis detur caſus, in quo conductor non obſtante, quòd finita ſit locatio conuenta teneatur in ea perſeuerare cum regulariter Colonus, ſiuè conductor finita locatione non
1 teneatur denuo reconducere *l. inuitos C. locat*; Sicuti enim Dominus ex aliqua neceſsitate poteſt conductorem, ſeù inquilinum pendente locatione de ÆQVITATE expellere *l. qui inſulam ff. locati, & l. 3. C. locati*, Ita eadem AEQVITATE, colonus, vel inquilinus, ſiuè locator, poterit ex neceſſaria cauſa coloniam, ſiuè locationem adhuc non finitam de-
3 ſerere, vt probat *glos. in l. ſi in lege §. ſi domus verbo ſtatim, poſt medium ff. locati Rolan. conſ. 69. num. 23. cum seq; lib. 4.*

Cogitur itaq; primo loco conductor perſeuerare in finita locatione, ſi in ea à Fiſco habita,
4 maximos percepit fructus, nec reperitur aliquis conductor, qui pro futuro tantam penſionem ſoluere velit *Tex. eſt in l. cotem §. fin. ff. de publ. & vectigal.*

Quamuis de AEQVITATE contrarium verius videatur, cum nemo inuitus cogi debeat per-
5 ſeuerare in locatione finita quando debito tempore denuntiauit locatori *Tex. eſt in l. 3. §. Cum quinquennium ff. de iure Fiſci, & explicat gloſ. in dicta l. Cotem §. fin. verbo compelluntur*, Vbi priorem diſpoſitionem de rigore iuris hanc verò de AEQVITATE procedere concludit *Caroc. de locato, & conducto par. 7. concl. 4. nu. 12. & par. 3. tit. de renouat. locationis ad l. inuitus. qu. p. num. 4. vbi verſ. ampliatur* hæc, concludit hoc etiam procedere in quolibet conductore, etiã
6 rei priuatæ ex *Caſtrens. in l. ſi merces § vis maior. ff. locati.*

ff. locati Borgn. detis 46. num. 322. par. 5. Et omni
caſu ex ſpeciali conſideratione ob maximos
fructusquos perceperat cōductor ex re con-
ducta teneri illū perſeuerare in locatione, vbi
7 alius non compareat conducto tradit ibidem
gloſator.

Secundo loco cogitur etiam conductor perſeue-
8 rare in locatione finita, quando ex nimia fru-
ctuum perceptione, agrum ſiuè bona debili-
taſſet *glo. in l. ſi cum hermes C. locati, & notat Bart,*
in d. l. Cotem §. pr. nu. 2. ff. de publicanis, ac probat
Caroc. dicto tit. de renouatione locationis par. 3. ad
l. inuitus C. locat. qu. pr. numer. 2. & 3. fol. mihi
156.

Si tamen perſeuerauit conductor in locatione in
qua fideiuſſorem habebat, non idcirco dicitur
ipſum fideiuſſorem teneri in ſecunda locatio-
ne tacitè protogata, ſiuè renouata, etiam ex
9 conſequentia primæ *Tex. ad litteram in d. l. ſi cū*
hermes C. locati, & ibi ſcrib. omnes Bart. in d. l. item
queritur num. 3. ff. locati, qui tradit hoc proce-
dere, quamuis fideiuſſor ſciat, ac patiatur con-
ductorē remanere adhuc in conductione, quia
10 dicitur facta nouatio per continuationem in
conductione *Alex. cons. 72. in fine lib. 6. Gratian.*
lib. 9. discept. forens. cap. 66. num. 6. Neq; fide-
iuſſoris obligatio extendi poteſt in futurum,
11 neq; trahi de vna cauſa in aliam, nec quando
mutatur Iudex, ſiuè res, aut locus, vel actio
l. non à Iudice 64. §. ſi quis alio vbi glos. verbo iudi-
cio ff. de iudic. Cum ſit ſtricti Iuris fideiuſſio,
12 neq; recipiat extenſionem *l. Blanditius C. de fide-*
iuſs. & l. in pignore ff. eod. tit. Natta conſ. 202. nu.
5. Thes. decis. 202. num. p. Rol. cons. 58. num. 18.
lib. p. Anchar. qu. 15. num. 13. cum seq. lib. 2. Surd.
conſ. 212. num. 2. latè Henric. de fideiuſs. cap. 20.
§. 26. num. 29. cum plur. seq. fol. 464. & cap. 24.
num. 35. cum seq. Caroc. de locato par. 3. tit. de re-
nouatione locationis qu. 22. nu. 7. cum seq; fol. 161 et
plena qu. 23. eodem fol. quos sequitur Gratian. lib.
5. discept. forens. cap. 966. num. 3. & 4. qui mate-
riam ipſam examinat etiam *in cap. 962. num. p.*
cum seq. plur. & num. 31. ac num. 47. Vbi etiam
concludit extinctionem obligationis fideiuſ-
ſoris eſſe ſequutam etiam ſi facta ſit proteſta-
13 tio in dicto contractu citra præiuditium fide-
iuſsionis.

Quam tamen concluſionem multis modis limi-
tat *Caroc. cit. qu. 23. nu. 5. cum seq. tit. de renouat.*
14 *contr.* ad quem remittitur lector ne eius dicta
hic tranſcribantur.

Cogitur inſuper perſeuerare conductor in loca-
tione finita, quando, vel continuauit in eadem
15 vel minimè denunriauit locatori, ſe vlterius
nolle perſeuerare, quòd fieri debere ſaltem in
16 fine vltimi anni decidit *Tex. in l. Item queritur*
§. qui impleto, & §. exercitu, vbi ſcrib. omnes ff.
locati Ias. in l. ſi quis nec causam §. rei pignor. num.
5. ff. ſi certum petatur, & probat Boſs. tit. de remiſ-
ſione mercedis num. 51. Vbi ſcribit quod conduc-
17 tor ſi vult recedere debet denuntiare Domi-
no, alias non videtur ſibi ſuccurſum, & duo
velle textum illum tradit Boſs. Primo ſcilicet
quod ſi non denuntiauit teneatur conductor
ex locato, ſecundo ſi ipſe non reſiſtit cum po-
18 tuit ſimiliter tenetur ex locato, & in id quòd
intereſt locatoris vt docet *Bart. in l. ſi vero §.*
Item cum quidam col. p. vers. tertio casu ff locati
(quamuis hanc concluſionem impugnat *Alex.*
cons. 17. sub num. 14. lib. 4., dum ſupponit lo-
cationem non cenſeri renouata, niſi conduc-
19 tor perſeuerauerit in locatione, ac locator
ſciens id paſſus eſt) Boſsium ſequitur etiam
Caroc. d. tr. de locat. & conduct. par. 3. declaratio-
ne 12. num. p. & declarat. 16. fol. mihi 566. Cephal.
cons. 475. num. 42. lib. 4. Carpan. ad Statut. Mediol.
398. num. 96. lib. 2. Quia taciturnitate vtriuſq.
20 partis, reconduxiſſe videtur colonus, ſiuè
conductor, vt apertis verbis reſpondit Vlpia-
21 nus ſaltem in ipſo anno, quo tacuerunt, dum
videntur eandem locationem renouaſſe; Id
22 quod deinceps in vnoquoq; anno obſeruandū
eſt, eo enim ipſo quòd tacuerunt, conſenſiſſe
videntur.

Hoc idem cauetur in ſeq; *l. qui ad certum tempus ff.*
eodem tit. Vbi idem Vlpianus inquit, quòd qui
ad certum tempus conduxit finito quoq; tem-
23 pore colonus eſt, & Statuto Mediolani in dic-
to cap. 298. lib. 2. cauetur huiuſmodi denun-
24 tiationes ad finem locationi imponendum
tranſmittendas eſſe in calendis Maij reſ-
pectu bonorum extra Ciuitatem ſitorum, reſ-
pectu verò aliorum intra Ciuitatem exiſtentiū
in Calendis menſis Auguſti, Statuto verò Bo-
noniæ cauetur, vt huiuſmodi denuntiationes
25 fiant per trimeſtre ante finē locationis, ad hoc
ne relocatio locum habeat, vt teſtatur *Alex.*
conſ. 17. num. 13. cum seq; & numer. 17. lib. 4. de
quibus ſtatutis scribit Gozadin. in repet. l. 2. num.
163. C. de pactis inter empt. & vendit. ac Caroc. cit.
par. 3. tit. de renuntiat. locat. declarat. 8.

Quę concluſio procedit etiam in hęredibus con-
ductoris ſiuè locatoris, Cum locatio tranſeat
26 etiam ad hæredes, & ſucceſſores l. *viam verita-*
tis C. locati Gomez tr. contractuum cap. 3. locati
num. 7.

Quando autem locator ex neceſſaria cauſa con-
ductorem expellere intendit locatione adhuc
durante, vt poſſe iam ſupra probauimus, uel
è contra; An requiratur denunciatio tempore
à lege, vel Statuto præſcripto, & Boſsius *rela-*
to num. 52. verſ. ſecundo caſu putat non requiri
27 denunciationem, niſi oſtendatur per locato-
rem, vel conductorem, quòd ſua intererat ex
Imolà *in cap. fin. de emptione, & venditione*, quan-
do ſcilicet venditor dicit non teneri de euic-
tione, quia ſibi facta non fuit denuntiatio,;
28 Cum, ſi nihil rationi conſentaneum alleget
contra ius illius, qui euincit, non auditur
tanquam ſua non interſit, quem refert, & ſeq.
Alex. in l. de pupillo §. morte col. penult. ff. de operis
noui nuntiatione, & ita limitari dictum Textum
in §. exercitu ex parte conductoris ſcribit
Boſs. *in fine cit. numer. 53.*, vt licet ipſi non de-

nuntiauerit

nunciauerit, ſi tamen ob hoc nulla veriſimili-
29 ter potuiſſet fieri prouiſio à locatore, non te-
neatur ad damna, & intereſſe.

Prout idem tex. prouidet etiam idemnitati con-
ductoris ſi ille ob impetum exercitus renun-
ciare nequiuit videlicet ſi milites ex improui-
30 ſo ſuperuenerint, vt declarat ibidem Boſs.
loco relato.

Ad hoc autem, vt reconductio cenſeatur facta;
quando ea fundatur ſuper eo, quod conductor
moratus eſt conductore in re conducta poſt fi-
nitam locationem requiritur, quod moratus
ſit conductor in re conducta per tempus pluſ-
31 quam modicum arbitrio boni viri; Quia ob
hoc modicũ tempus, non cenſeretur inducta
reconductio tacitè *l. ab hoſtibus §. ſed quid ſimpli-*
32 *citer ff. ex quibus cauſis maiores Caroc. de locat. &*
conducto tit. de renouat. locationis num. 22. Carp.
ad citatum Statutum 398. num. 216. Quod tamen
limitatur, vbi remanſerit conductor in præ-
dio conducto, etiam per modicum tempus, eo
33 tempore quo culturæ agri erat aliquid ope-
randum, Quia tunc renouata dicitur conduc-
tio vt docet Bart. *in cit. §. qui impleto num. 12. ff.*
locati Caroc. cit. tit. de renouat. locat. declarat. 11.
fol. mihi 166.

Sed ſi locator erat minor, vel Eccleſia, aut perſo-
na Priuilegiata, ob talem omiſſam denuntia-
tionem opportuno tempore non factam com-
34 peteret beneficium reſtitutionis in integrum
34 *cap. p. de in integr. reſtitut. & l. minor. 25. annis*
ff. de minoribus ac probat Alex. cit. conſ. 17. numer.
17. lib. p.

Renouata autem non dicitur conductio, quan-
do ex parte locatoris requirebatur aliud, quã
conſenſus, quia debebat certas res præſtare
conductori nec eas præſtitit; Namq; tunc lo-
cator non dicitur adimplere contractum ta-
35 cendo, ita probat *Bart. in dicta l. item queritur*
§. qui impleto nu. 41. ff. ſi cert. petatur Caroc. dicto
titulo de locat. declarat. 4. num. 2. & 3. fol. mihi
165.

Quemadmodum renouata neq; dicitur locatio,
quando facta fuit circa operas itaut Dominus
fundi ſiuè alterius rei potius dicatur conduc-
36 tor, & qui laborat eſt locator; Namq; ſi finito
tempore ipſe locator operarum remanet in
fundo ad eius cuſtodiam, non videtur ipſum
Dominum reconduxiſſe huiuſmodi operas,
cum ſola patientia non impleat contractum
ex parte Domini, & ſic non actione locati, ſed
37 actione negotiorum geſtorum vel alia actione
conueniri poterit Dominus pro mercede eidẽ
debita poſt lapſum temporis expreſſæ cõduc-
tionis, vt probat *Bart. in all. §. qui impleto num.*
5. Caroc. de locat. & conducto par. 2. tit. de Medico
cap. 7. n. 3. fol. 123. à ter. Vbi exactè pertractat
materiam pertinentem ad Medici reconduc-
38 tionem, quem, ſi ab vniuerſitate, ſiuè Com-
munitate conductus fuerat, non cenſeri recon-
ductum niſi accedente conſenſu conſilij, etiam
ſi priuatis ægrotis poſt dictum tempus curam
39 adhibuiſſet; Quamuis de AEQVITATE ſibi
detur actio ex *l. ſi me, & Titium ff. ſi cert. & tra-*
dit ibidem Caroc. num. 4. Et in fine quæſt. num.
11. ſcribit, quod è contra, ſi Medicus, cum quo
fuit conuentum ſalarium pro certo tempore,
ſi ante tempus recedat, non poſſet conſequi
40 ſalarium pro rata temporis, quod in totum
ei denegari concludit *ex Bal. in l. adem C. locati*
etiamſi fauore religionis contrarium fuiſſe
41 decretum pro quodam medico qui ante finitũ
tempus conuentum Religionem ingreſſus
fuerat tradit *Caroc. num. 12.* Quorum medico-
rum Priuilegia multa eſſe ſcribit idem Caroc.
42 *dicto tit. Qu. p. num. 4. cum ſeq.*

Qui n. 4. fol. 121. à tergo narrat ex Pontano,
Mercurium à Charonte interrogatum, quod
genus hominum viueret liberius (inquit)
43 medici viuunt, vt quibus permiſſum eſt ho-
minem impunè occidere; & inſuper merce-
dem recipere, ex quo Stobæus ſermone 100.
44 ſcribit ſoli medico, & aduocato occidere
licet impunè.

Idem procedere tradit *Bart. in num. 8. cum ſeq.*
in offitijs neceſſarijs, vt in tutelis Prætoribus
45 Caſtelanis, & ſimilibus, quia renouatum non
dicitur officium ipſum licet quis in eo rema-
neat poſt finitum tempus *l. pr. §. p. vers. quæ re*
ſi quis finita ff. de eo qui pro tutor, Cum offitia
ipſa ſolo conſenſu non renouentur, ſed publi-
46 ca auctoritate id fieri tantum poteſt, ut expli-
cat ibidem *Bart. ſub numer. 9. latè Caroc. dicta tr.*
de locat. p. 3. ad l. Inuitus C. locati qu. p. fol. mihi
156. & qu. 7. de renouat locat. num. 4. fol. 158. cum
quæ ſeq.

Cæterum licet ſatis aperta ſit diſpoſitio memo-
ratitex. in dicto §. qui impleto, Nempè re-
conductionem cenſeri factam pro vno anno,
47 quando ſola patientia contrahentium indu-
citur, Cum regulariter ex prædijs ruſticis
48 ſemel in anno colligantur fructus *gloſ. in all. §.*
qui impleta litt. C. prope finem, & ibi Bart. num. 10.
Attamen ſi fructus rei diuerſimodè colligun-
tur, Diuerſo iure etiam vel breuiori, vel lon-
49 giori tempore facta cenſetur reconductio;
Enim vero ſi agatur de prædio ruſtico, vt de
nemore in quo non percipitur fructus, niſi de
quinquennio, in quinquennium reconductio
50 facta cenſetur per quinquennium; Si vero bis
in anno percipiuntur fructus ex prædio; Tunc
51 in ſex menſes videtur renouata conductio, vt
poſt *gloſ. probat ibidem Bart. num. 10. Caroc. dicto*
tit. de renouat. locat. plena declarat. p. Vbi num.
7. inquit tacitum conſenſum in locatione, &
52 conductione alterari, & diminui iuxtà quali-
tatem ſubiecti cui adijcitur.

Si verò agitur de prædiis Vrbanis quorum fruc-
tus in qualibet anni parte percipiuntur vni-
formiter, vt ſunt Domus penſiones; Tunc
53 prout habitauit reconduxiſſe quis videtur *glo*
in verbo prout quiſq; litt. C. in d. §. qui impleto, &
ſequitur Bart. cit. num. 10. Caroc. alleg. declarat.
p. num. 8.

Et

Et hæc tacita reconductio minimè etiam proce-
54 dit in rebus mobilibus, quia finito tempore,
ſi conductor rem conductam tenet, furtum
55 committit, niſi credat Dominum permiſſurũ
l. inter eos §. rectè, & l. qui re comodata ff. de furtis
glo. in all. §. qui impleto litt. C. in fi. & ibi Bar. n. 11. in
fin. Hinc dicitur de furto teneri eũ, qui Equum
56 cõduxit pro certo itinere, vel tẽpore, & eo vſus
eſt ad aliud iter, & poſt conuentũ tempus reti-
nuit l. qui fundum ff. de condi et. furtiua l. ſi vt certo
§. primo vbi glos. ff. comodati de qua mora abundè
Clar. in §. furtum verſ. Item excuſatur, & Menoch.
de arbitr. casu 298. per totum, vbi ex Gellio ſcri-
bit Brutum ſolitum dicere furti damnatum
eſſe, qui iumentum aliorſum duxerat, quàm
57 quo vtendo acceperat; Item qui longius pro-
duxerat quàm, quem in locum petierat, Caroc.
dicto tit. de renouat. locat. declaratione 6. per totum
fol. 165. & nouiſs. Tortus ad Statutum Ticinenſe 3.
in crimin. num. 45. fol. 229.

Prætereà ſi conductor ex parte ſua nõ impleuiſſet
pacta, & conuentiones initas, Vel non ſoluiſ-
ſet debitam penſionem, ſicuti neq; poſſit re-
58 nouationem locationis allegare contradicen-
te locatore, ita pari ratione, volente locatore
tenetur perſeuerare in conductione donec
59 adimpleat promiſſa Alex. conſ. 76. num. 6. & 7.
& 10. lib. 5. Gozadin; in repet. l. ſecunda qu. 31.
num. 56. cum seq. plur. C. de pact. inter empt. &
vend. Crau. conſ. 87. num. 3. quos ſequitur Caroc.
dicto tit. de renouat. locat. declar. 4. fol. 265.

Qua ſtante ratione expreſsè cautum fuit per
Statutum Mediolani in cap. 389. lib. p. vbi Carp.
litt. O cum ſeq; litt. nu. 386. cum plur. ſeq; Quod
60 conductor non poſsit recedere è re conducta
niſi ſatisfacto prius locatore, tàm pro pen-
ſionibus debitis, quàm pro adiutorio, & ſimi-
libus vbi Carp. num. 388. ſcribit requiri rea-
61 lem ſatisfactionem non impropriam veluti
per ſatiſdationem de qua re Oſaſch. deciſ. 18.
num. 5.

Idem cauetur per Statutum Papiæ 78. in ciuilib.
dum diſponitur poſſe Dominum, ſiuè locatorẽ
62 cogere colonum, ſeù conductorẽ, qui debitum
non ſoluit, & ſine eius conſenſu receſsit, ad
redeundum, & habitandum ſuper bonis loca-
toris, ſi Ita ipſi placuerit, quovſq; debitum
ſoluerit conductor, & vt aliquis illum ſuper
eius bonis retineat, teneatur ipſe ad ſolutio-
nem debiti præcedente præcepto iudicis, vt
ibi notat Tortus num. 6. & 7. qui num. 5. ſcri-
bit, ſufficere quod locator probet debitum
63 conductoris per exhibitionem inſtrumenti
locationis; Cum ſucceſsiuè apparere dicatur
de debito ipſius conductoris, eo quia debitum
64 & creditum ſunt correlatiua quorum natura
eſt vt vno cognito, & probato, aliud admitti
neceſſe eſt Euerard. in ſua Topica loco à vi correla-
tiuorum.

Vtrum autem omnia pacta, & obligationes, etiã
Camerales, de quibus in priori inueſtitura, re-
petitæ cenſeantur in tacita reconductione la-
tè examinat Caroc. in all. par. 3. tit. de renouat.
65 locationis qu. 26. cum quatuor ſequentibus, Vbi
contineri non concludit poſt Ias. in cons.
49. col. fin. lib. 3. & Gales. de obligat. Ca-
meralibus par. 3. quaſt. 5. numer. 18. in fine;
Quamuis conditiones omnes, & qualitates, ac
circonſtantias in prima locatione appoſitas re
66 petitas eſſe in relocatione concludit in qu. 30.
num. p. et num. 8. cum seq; poſt Baldum in l. ſi con-
ſtante vers. sed pone C. de donat. ante nupt. Decius
cons. 407. num. 8. vers. confirmatur iſta concluſio
& conſ. 460. num. 16. Curcius iun. cons. p. col. 2. in
fin. verſ. ponderandum, & Gabr. tit. de dilat. concl.
2. num. 7.

Aduertendum eſt vlterius, quod relocatio taci-
ta non poteſt multiplicari, ſed intelligitur
tacitè contracta poſt primam locationem non
67 vlterius l. boues §. hoc sermone ff. de verb. ſignifi-
catione Alex. ff. de verb. ſignific. Alex. conſ. 26. lib.
3. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 85. in fine
Caroc. cit. quaſt. 30. numer. 13. ac declaratione 15.
eodem tit. fol. 166.

Prout neq; etiam renouata cenſeretur ſi in pri-
mo inſtrumento inueſtituræ appoſitum fuiſſet
expreſſum pactum, quòd finito tempore con-
68 uento in ipſa locatione, non intelligatur facta
reconductio, etiam nulla alia tranſmiſſa de-
nunciatione Caroc. cit. quaſt. 30. sub dicto numer.
30. poſt Ruin. conſ. 78. & cons. 197. numer. 22.
lib. pr.

Vbi verò locus ſit renouationi locationis per ta-
citum conſenſum de quo ſupra, & ſic ſubintrat
tacita hypotheca, ſub qua expreſſe facta fuerat
obligatio in prima inueſtitura locationis;
Tunc ſi conductor durante tacita conductione
æs alienum contraxit, & bona pro eo expreſsè
obligauit, ſiuè hypothecauit Creditor hic po-
ſterior conductoris, qui expreſsam habet hy-
69 pothecam præfertur anteriori creditori ratio-
ne relocationis habenti tacitam hypothecam
glo. in l. 1. §. ſpontè verbo priuilegium ff. de pri-
uileg. creditorum, & probat Caroc. cit. tit. de reno-
uat. locationis, declaratione 12. Amator Rodriquez
tr. de priuileg. credit. par. p. de priuilegijs num. 6.
cum ſeq; et par. 2. ar. 4. num. 9. ac part. pr. art. 5.
ſub num. 17. verſ. et ait hoc nullo, Niſi fortè cre-
ditor ex cauſa tacitæ relocationis eſſet priui-
70 legiatus, vt Fiſcus; Quia eo caſu etiam ra-
tione tacitæ hypothecæ præferendus eſt cre-
ditori minimè priuilegiato habenti expreſsã
vt conſideratur fauore dotis iuxtà l. aſſiduis C.
71 qui potiores in pignore habeantur Card. Mantic. de
tacit. et ambig. lib. 11. tit. 25. n. 3. et 20. de qua mate-
ria egimus ſupra in cap. 174. & creditor magis
priuilegiatus præfertur ſemper minus priuile-
giato arg. l. verũ §. fi. ff. de minor. Cyn. et alij in auth.
quas actiones C. de Sacroſ. Eccl. Rodriquez in all. tr.
de priuileg. cred. par. pr. art. pr. sub numer. 2. verſ.
ſecundo ad eos.

Neq. benefficio dictæ tacitæ reconductionis, vti
poſſet conductor, ſi bona à muliere conduxiſ-
73 ſet, non ſeruatis ſolemnitatibus Statuti, quo
cauetur

Digitized by Google

cauetur mulieres non poſſe contrahere ſine
conſenſu proximorum, aut decreto Iudicis,
vel ſimili ſolemnitate extrinſeca; Namq; cum
non appareat extrinſece interueniſſe huiuſ-
modi ſolemnitates, quæ minimè præſumontor
niſi de ijs apertè conſtat *l. scieudum ff. de verb.*
74 *oblig.* ſicuti actus legitimè factus non dicitur,
Ita nullo modo poteſt conductor ſuper illo ſe
fundare ad inducendam tacitam reconductio
75 nem *Parpal. in l. ſi quis nec cansa* §. *ſi res pignoris
num. 2. ff. ſi cert. p:tatur Auchar. qu. famil. 42.
num. 5. par. p. Francisc. Marcus decis. 539. num.
4. & 5. par. p. Marius Auguis. cons. 71. nu. 11. cum
ſeq; par. p. Borgn. Deciſ. 44. num. 86. quos ſequitur
Caroc. all. tit. de renonat. locationis qu. 9. num. pr.
& 3. fol. mibi 159.*

Et licet abſolutum ſit cenſeri renouatam loca-
tionem, ſi locator ſiuè conductor non denun-
ciauit opportuno tempore à lege municipali
Statuto; Tamen, vbi denunciatio facta fuit
intra modicum tempus ex AEQVITATE
76 diſpenſare ſolet Sen. Excell. Mediolani con-
tra Statuti diſpoſitionem videlicet tenere hu-
iuſmodi denuntiationem, & validam eſſe non
obſtante, quod facta fuerit poſt lapſum ter-
mini a Statuto præfixi, & præſertim hoc cen-
77 ſuit die 8. Auguſti 1572. fauore D. Anſelmi
Carpani contra D. Alexandrum Carcanum,
vt refert Carpanus ad memoratum Statutum
398. *num. 94. lib. 2.*

SVMMARIA.

Mulier tenetur ad ſolutionem penſionis domus, quam conduxerat vir pro tempore quo illam inbabitauit num. 1. contrar. verius num. 2.

In dubio iure familiaritatis inhabitaſſe vxorem domum quàm conduxerat vir præſumitur num. 3.

Mulier iure familiaritatis inbabitaſſe cenſetur domum, quæ erat propria viri num. 4. maximè ſi eſſet tutrix filiorum num. 5.

Mulier qua domum conduxit omiſſis ſolemnitatibus non tenetur ad penſionem numer. 6. & 7. contrar. verius num. 8.

Habitatio continetur sub nomine alimentorum num. 9. & debetur ei cui alimenta ſunt præſtanda nu. 10.

Mulier obligatur pro alimentis receptis habita fide pretij num. 11.

Auctoris iud tium circa penſionem domus debitam per mulierem viuente ſeparate à viro num. 12.

Inuecta, & illata in domo hypothecata ſunt pro illius penſione num. 13.

Mulier recipiendo etiam omiſſis ſolemnitatibus Statuti efficaciter obligatur num. 14.

Filius famil. inducens domum obligatur etiam non interuenerit Patris conſenſus numer. 15. idem ratione vectigalium num. 16.

Minor adultus tenetur ad penſionem domus, quàm conduxit etiam omiſſis ſolemnitatibus num. 17.

Tranſactio minoris ſuper alimentis valet num. 18.

Alienatio minoris non ſeruatis ſolemnitatibus non valet etiam ſi tendat ad eius vtilitatem num. 19.

Alimentorum cauſa dicitur continere vitam hominis num. 20.

Minoris contractus ſine ſolemnitatibus valet, quando concernat eius alimenta, vel modicam continet ſummam num. 21. 22.

Modica ſumma, quæ ſit pendet à Iudicis arbitrio numer. 23. & 24.

Mulier, & minor poſſunt alienare pecuniam ſine ſolemnitatibus num. 25.

Minor mercator efficaciter obligatur etiam non adhibitis ſolemnitatibus num. 26.

Vxor an teneatur ad penſionem domus per maritum conductę, quando poſt eius obitum in ea habitauit.

Cap. CLXXVII.

MORTVO marito ſi vxor inha-
bitauit domum à viro conduc-
tam, tenetur ſoluere penſionem
pro tempore, quo ipſa inhabi-
tauit Iudicis officio *Bart. in l. in*
1 *ſummo* §. *pen. ff. de condit. indebit.
& probat Bal. in l. contractus C. locati, quos ſequitur
Caroc. tr. de locato, & conducto par. 2. tit. de matre
qu. p. num. p. fol. mibi 32.*

De AEQVITATE tamen contrarium verius
eſt, Nempè, ex conductione mariti non teneri
2 vxorem *Tex. eſt in l. contractus C. locati,* Quia
iure familiaritatis inhabitaſſe præſumitur
vxor cum hæredibus viri, ſi poſtea ipſa non
conduxit *Ias. in* §. *actionum numer. 166. inſtit. de*
3 *action.* Et in dubio iure familiaritatis ipſam
vxorem inhabitaſſe præſumi debere docet
Caroc. *loco relato num. 2. in fine.*

Vbi autem domus per vxorem inhabitata eſſet
propria viri defuncti non conducta, Tunc iure
familiaritatis ipſam inhabitaſſe omnino cen-
4 ſetur, nec idcirco teneri ad penſionem Caroc.
loco cit. num. 2. Maximè verò ſi eſſet tutrix filio-
rum quia eo caſu, etiam ſi domus eſset con-
ducta habitando cum ijs non tenetur ad ali-
quam penſionem vxor pro qua tenentur filij
5 hæredes viri *Bal. in l. pupillus ff. de tutel. & ration.
diſtrah. quem ſequitur Caroc. relato loco in fine.*

Quid dicendum de vxore ſe orſum habitata à
viro, & domum conducente non ſeruatis ſo-
lemnitatibus ſtatuti de contractibus mulierũ
An teneatur ad penſionem vxor; Et licet pri-
mã facie inefficaciter ſe obligaſse videatur,
6 & conſequenter non teneri ipſam ad penſionẽ
cum nulla ſit obligatio facta non ſeruata ſtatu-
7 ti ſolemnitate *l. emptorem C. locati Dott. in l. Di-
nes* §. *hoc sermone ff. de verb. ſignific. & in puncto
Caroc. dict. part. 2. tit. de locatione nulla num. pr.
& 2. fol. mibi 77. à ter.*

Nihilominus contrariũ de AEQVITATE, eſt cõ-
cludendũ nempè illã teneri ad penſionem pro-
8 miſsã, quandoquidem cũ habitatio ſit neceſſa-
ria, vti neceſſaria ſunt alimenta, quæ habita-

tio continetur ſub nomine alimentorum tanquam ſpecies ſub genere *glos. in cap. Epiſcopus 10. quæſt. 2. & l. legatis ac l. fin. ff. de alim. & cibar. legatis Surd. de alim. tit. 2. qu. 3. numer. 5.*
Cum ea debeatur ei cui alimenta præſtanda
10 ſunt *l. legatis ff. de alim. & cibar. legat. l. verbo victus ff. de verb. ſignific. glos. in l. cum hi §. qui tranſigit ff. de tranſactionibus, & latè probat Surd. de alim. tit. 4. qu. 4. nu. pr. Gratian. lib. 4. diſcept. forens. cap. 610. num. 2. & 3.* Sicuti obligatur mulier recipiendo alimenta habita fide pretij Ita pro penſione domus illam efficaciter obli-
11 gari dicendum eſt iuxtà *l. 2. vers. aquiſitum ff. ad l. Rhod. de iact. ad rem Carpan. ad ſtatut. 254. num. 11.* Vbi expreſsè ſcribit teneri mulierẽ ad penſionem domus per ipſam inhabitatæ vel mortuo viro, vel eo viuo per ipſam conductæ, faciunt etiam tradita per eundem Surdum *de alim. tit. 8. priuileg. 48. num. 5. & 6. ac conſ. 420. num. pr.* De qua materia latè actum fuit in ſuperiori libro cap. 38. per totum, & de qua plenè *Theſaur. qu. famil. 53. num. 76. lib. 4. & in addit. ad deciſ. 223. litt. C. Coſta remed. ſubſid. 12. illat. per Gramã. deciſ. 86. & decis. 367.*

Et ita reſpondi ſuperioribus diebus fauore Io.
12 Pauli Contini qui ſublocauerat partem domus cuidam mulieri ſeorſum à viro habitanti nulla adhibita ſolemnitate à ſtatuto requiſita ſcilicet illam teneri ad conuentam penſionem & omnia inuecta, & illata eſſe hypothecata
13 pro ipſa penſione iuxta *l. ſolutum ff. de pignorat. act. & ibi Bart. & Caſtrenſ. & expreſſe probat Caroc. cit. tr. de locato par. 5. qu. 8. num. 31. fol. mihi 231. à ter.* Cum enim mulier recipiendo etiam non ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti efficaciter obli
14 getur *glos. in l. verbo locupletior C. de integr. reſtitut. minor. Lamberteng. ad ſtat. de contract. mul. glos. 24. num. 5. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 576. num. 16. & 27. & lib. 5. cap. 879. num. 9.* Fortius obligari dicitur, dum domum pro neceſſaria habitatione conduxit, quia eo caſu recepiſſe dicitur idquod neceſſarium ſibi erat pro eius victu, & alimentis.

Idem dicitur de filio familias conducente do-
15 mum, quia licet conduxit ſine Patris conſenſu; Nihilominus tenetur ad penſionem etiam
16 ratione vectigalium, ſi ea conduxiſſet *l. 3. verſ. Iulianus ff. ad Macedon. & latè probat. Caroc. cit. tr. de filio famil. quæſt. 2. numer. pr. & 2. fol. mihi 132. à ter.*

Prout idem procedit in minore adulto, qui domum conduxerit non ſeruatis ſolemnitatibus
17 ſine quibus minor non poteſt validè obligari Quia ſi domum ſuo gradui condecentem conduxit minor, & idcirco egiſſe videatur, vt quilibet diligens Pater familias; Tunc efficaciter obligatus dicitur, ac bona in domo inuecta pro penſione domus hypothecata ſunt vt probat *Petrus de Bellapertica in l. certi iuris, & ibi Sicbard. num. 11. C. locati* Ias. *in l. item quia nu. 20. ff. de pactis* Doctores præſertim Bellonus *nu. 31. & Gomez nu. 25. in §. item Seruiana inſtit. de action. quos ſequitur Caroc. dicta part. 5. qu. 8. num. 4. cum ſeq. plur. et num. 24.* Quidquid in contrarium tradiderint alij per ipſum relati num 10. & 11. cum ſeq. inter quos plenè excuſſo articulo ſcribit Simoncell. *de decretis lib. 2. tit. 5. inspect. 2. caſu 2. ſub n. 12.* dum diſtinguit de inuectis, qui ſeruando ſeruari non poſſunt, vel poſſunt, quia vt ſupra dictum fuit, quando egit vti diligens pater familias, & neceſſaria eſt habitatio ſemper tenetur ad penſionem minor.

Facit etiam pro hac ſententia *Tex. in l. cum hi §. cum tranſactionem ff. de tranſact.* Vbi Vlpianus
18 decidit valere tranſactionem ſuper alimentis factam per minorem ſine iudicis decreto, quia meliorem ſuam facere dicitur conditionem; Et ſic non obſtare certum eſt communem concluſionem de qua Simoncell. *dicto tr. de decretis lib. 3. tit. 8. inspect. 17. num. 125.* dum inquit magis veram, & cõmuniorem eſſe eorum opi-
19 nionem, qui probarunt alienationem à minore factam ſine decreto non valere, etiamſi reſpiciat minoris vtilitatem præſertim ex *Rimin. Iun. conſ. 5. num. 90. Gabr. cons. 56. ſub num. 47. Burſa. conſ. 82. num. 21. lib. p. et Menoch. de arbit. caſu 171. n. 60. cum plur. ſeq; et Remed. 3. adipiſc. num. 80. propè finem,* quam ſententiam poſt eos comprobat *Gratian. lib. 5. discept. forenſ. pleno cap. 975.*

Quia eam limitari patet quando agitur de ali-
20 mentis ipſius minoris, cum agi dicatur de hominis vita *Bart. in tr. de alimentis num. 127. in fine, et num. 128.*

Quam concluſionem eque limitari duobus in caſibus expreſsè probat *Gratian. cit. lib. 5. discept. forens. cap. 879. num. 4. cum seq; et nu. 19.* videlicet quando minor in effectu recepit pecu-
21 nias mutuatas, quamuis ſolemnitates à ſtatutis requiſitæ adhibitæ non fuerint in contractu mutui, & quando agitur de modica ſumma
22 pro qua non requiritur ſolemnitas à ſtatuto requiſita ex Romano *ſingul. 334. nu. p. et Martil. ſingul. 276. num. 2. iuxtà l. Senatus §. Marcellus ff. de legatis primo Rodoan. de rebus Eccl. non alien. rub. 12. numer. 9. & latiſſimè Leo plena deciſ. Valent. 113.*

Et licet à Iudicis arbitrio pendeat, quid ſit mo-
23 dica ſumma *Menoch. de arbitr. caſu 145. num. 4. Gratian. cap. 876. num. 20.* ſummam tamen aureorum quinquaginta modicam eſſe ſummã,
24 eo in caſu concludit Gratian. *citato cap. 879. p. et num. 20.*

Additur deniq; poſse mulieres, & minores alie-
25 nare pecuniam abſq; ſolemnitatibus ſtatuti, tanquam ſit de his, que ſeruando ſeruari non poſſint *Bart. in l. p. §. fuit quæſitum num. 3. et ibi Caſtenſ. nu. 5. ff. ad Trebell. Tiraquel. de retr. linger. §. p. gloſ. 7. num. 105. Surd. deciſ. 287. num. 13. quos ſequitur Gratian. cap. 856. numer. 31. et 33.* Quare eo fortius dicendum eſt poſse vtrumq; ſe validè obligare pro penſione domus quam inhabitarunt.

Quand

Quando vero minor eſt mercator, eo caſu nulla
26 cadit dubitatio, quin efficaciter obligatus ſit pro penſione domus, & quin inuecta, & illata hypothecata remaneant pro eadem penſione vt poſt alios pobat *Caroc. d. tr. de locat. et conducto par. 5. qu. 8. num. 22. fol. mihi 232.*

SVMMARIA.

Vis publica quando comittatur num. 1.
Vis publica etiam, ſine armis comittitur nu. 2. contrar. num. 3.
Vis publica comittitur per eum qui ſtans cum telo in publico fuerit num. 4.
Vis publica comittitur etiam per vnum armatum n. 5. contrar. quod vis priuata tunc dicitur n. 6. et 7.
Decretum Senatus Taurinenſis in ea materia num. 8.

Solus inſultans alium non coactis hominibus, an teneatur de vi publica, Maximè ſi id ſequutum fuit in loco priuato, non in publica via.

Cap. CLXXVIII.

VIS publica non ſolum comittitur quando coactis armatis quis alium in publico inſultat loco, ſed etiam quotieſcunq; ius, &
1 bonum publicum publicè, ac à publicis hominibus principaliter offenduntur, quod vt plurimum cum armis fieri ſolet, quamuis ſinè armis etiam comittatur *l. p. et penul. ff. ad l. Iul. de vi publ.* Idq; magis coactis hominibus armatis ſuccedit, Alias legi Iuliæ de vi priuatæ locus eſſet *l. hac lege ff. ad l. Iul. de vi priu. et l. ſi criminis cum l. ſeq. C. eodem tit.*

Quòd autem vis publica ſine armis etiam comit-
2 tatur, ſatis apertè conſtat, dum ea pæna, tenetur Raptor, Strupator, Incendiarius, Offenſor publici ædefficij, in quibus delictis neque arma accedunt, neq. armorum vſus neceſſarius eſt *l. fin. ff. eodem tit. de qua re Menoch. de arbitr. pleno caſu 394. poſt Nattā cons. 240. nummer. 10. et quos ſeq. Theſaur. deciſ. 35. num. 2. et 3.*

Sequitur ergò, quòd qui ſolus armatus alium inſultauit, & vulnerauit de vi publica teneatur, cum attendatur effectus vulneris, ac ſi homines conuocaſſet, & ſine armis delictum commiſiſſet Iur. ſupra deductis, & hanc partem tenet Gramar. *pleno conſ. 43* Vbi ita iudicatum fuiſſe teſtatur poſt Iſerniam *ad conſtitut. de illicita portatione armorum lib. pr. tit. 10. gloſ. pr. vers. ſed ſi damnum, et verſ. multoquoque magis et poſt Afflict. in eadem conſtit. gloſ. fin. col. penul.*

Hanc ſententiam ſequitur *Clarus qu. 83 verſ. vim publicam*, Vbi diſtinguit inter vim publicam,
3 & priuatam, Cum illa committatur cum armis, hæc autem ſine armis, & concludit de vi publica teneri, etiam eum, qui ſolus, ſine hominum cætu inſultauit, quam approbare videtur *Gomez. lib. 3. var. reſolut. cap. 4. in principia.*

Et hanc partē tenentes præſertim ſe fundant in *Tex. l. 3. §. eadem ff. de vi publica*, Ibi EADEM LEGE, TENETVR, QVI PVBES CVM TELO IN PVBLICO FVERIT.

4 Namq; ſi ſtans in publico cum telo punitur hac lege, quanto magis eadem tenebitur, qui vulnerauerit, etiam ſi ſolus eſſet. Textus enim
5 loquitur ſub ſingulati ſermone cum telo, non in plurali cum telis, & ſic vnicum inſultantem compræhendit, facit *d. l. 3. § pratera, et §. ſed, et qui incendio cum gladio, aut telo ff. eodem*; Prout expreſsè id diſponere videtur. *Tex. in l. 2. §. ſed et ſi vnus ff. vi bonorum raptorum, Menoch. cit. l. codē 394. num. 4. cum ſeq; plur.*

De AEQVITATE autem, quòd eo caſu vis priuata dicatur non publica probauit in ſpetiè
6 *Bart. in d. l. ſi criminis C. eodem tit. ad l. Iul. de vi publ.* Pro qua ſtat apertus *Tex. in l. qui dolo §. hac lege ff. eodem tit.* Vbi Vlpianus inquit. HAC LEGE TENETVR, ET QVI CONVOCATIS HOMINIBVS VIM FECERIT, & ſic non ſi ſolus inſultauit.

Quam ſententiam amplectitur etiam idem *Gramat. ſibi contrarius in voto 15. num. 10. et deciſ. 17. quem ſequitur Baiard. ad Clarum cit. qu. 83. num. 15* & diſputata queſtione ad partes eandem concluſionem ſequitur *Theſaur. cit. deciſ. 35. num. 6.*
7 *cum ſeq plur.* Vbi priorem opinionem de rigore iuris procedere affirmat *num. 4. et ſub num. 7. verſ. cæterum de rigore iuris*. Qui auctor ibidem etiam teſtatur Ita Cenſuiſſe Senatum Pede-
8 montanum, inclinando in mitiorem partem, Cum prior opinio ſit nimis rigoroſa.

SVMMARIA.

Confrontatio cum reo vtilis ad euitandam repetitionem teſtium num. 1.
Confrontatio in reo illum magis vrget num. 2.
Confrontatio teſtis cum reo vtrum neceſſaria ſit num. 3.
Repetitio teſtium dicitur remedium ordinarium num. 4.
Ordinario ſubſiſtente remedio non recuritur ad extraor. num. 5.
Repetitio teſtium neceſſaria eſt in criminibus, et fieri debet citato reo num. 6. ſi ille præſens eſt num. 7.
Repetitio teſtium non fit quando reus condemnatus in contumatiam admittitur ad nouas deffenſiones num. 8. 92. 93.
Confrontatio fieri debet vbi id petat reus numer. 9. sed cautè id agendum num. 10. ne proceſſus inuoluatur num. 11.
Confrontatio euitanda eſt inter eos quibus reuerentia debetur num. 11. et 12.
Confrontatio vtilior eſt quam repetitio num. 13.
Exemplum affertur ab auctore num. 13.
Decretum Senatus contra reum in confrontatione granatum per pupillum annorum nouem num. 14.
Confrontatio, et repetitio fieri debent cum omnibus illis

 qualitatibus

qualitatibus quæ requirerentur vbi teſtes nunquam examinati eſſent num. 16.

Confrontandi ſunt teſtes ſinguli ſeparatim cum reo nu. 17. contra Iodochi ſententiam nu. 18.

Teſtis qui cognouit reum de viſu, & de nomine neceſſario non eſt confrontandus num. 19. secus ſi de viſu tantum num. 20.

Confrontatio fieri debet inter teſtem, & reum quando reus negat id quod affirmauit teſtis num. 21. & 22. quamuis illius omiſſio proceſſum non vitiat dicto nu. 22. & 23.

Confrontatio nõ eſt facienda quando reus fatetur idquod teſtatur teſtis num. 24.

Confrontatio fieri debet poſtquam reus examinatus negat num. 25. ad euitandum circuitus num. 27.

Lis conteſtata dicitur in criminalibus per ſolam rei reſponſionem num. 26.

Confrontatio teſtis cum reo omittitur quando iminere poteſt teſti vitæ periculum ob rei potentiam nu. 28.

Teſtium nomina aliquando minimè publicantur quando illis iminet periculum vitæ ob rei potentiam nu. 29.

Decretum Senatus in ea materia num. 30.

Teſtes vbi ob mortem non poſſint repeti legendum eſt eorum examen reo ad illum vrgendum num. 29.

Eminentiſſimi Cardinalis Albornotij Gubernatoris Status Mediolani mentio num. 31.

Aloyſij Belcredij Senatoris mentio honorif. num. 32.

Teſtes coguntur ad confrontationem ceſſantibus cauſis legitimis vitæ periculum concernentibus num. 33.

Teſtes compelli poſſunt ad peribendum teſtimonium num. 34.

Teſtes citatus ad repetendum ſi contumax eſt mulctatur mox citatur ſub pæna falſi num. 35.

Decretum Senatus Excellentiſſimus in ea materia n. 36.

Teſtis qui mulctam paſſus eſt ſi citatus ſub pæna falſi comparet euitat mulctæ ſolutionem num. 37.

Vulneratus carceratur, ac etiam torturæ ſubijcitur, vt delinguentes detegat num. 38.

Auctoris obſeruantia in ea materia num. 39.

Decretum Senatus in ea materia num. 40.

Io. Baptiſtæ Vicecomitis Senatoris mentio honorif. n. 40

Accuſator poteſt cuſtodiri in carcere ne corumpatur, aut aufugiat num. 41.

Hæredes interfecti cogi poſſunt ad tegendum delinguentes num. 42.

Cremonenſis Curiæ ordinatio in ea materia num. 43.

Teſti legitur primum examen quando repetitur nu. 44.

Quamuis hoc à Iudicis arbitrio pendet num. 45. etiam contrarium proteſtaretur reus num. 46. 47. & 48.

Repetitio teſtium non eſt neceſſaria quando reus proteſtatus eſt ſe eos habere pro repetitis num. 49.

Proteſtatio habendi teſtes pro repetitis eſſe debet libera, & clara num. 50. cum ſeq;

Proteſtatio habendi teſtes pro repetitis poteſt reuocari re integra num. 52.

Regula quod ſemel placuit non procedit in his quæ ſunt publicæ iuris num. 53.

Repetitio teſtium non eſt neceſſaria quando reus faſſus eſt delictum num. 54. & 55. licet cautior eſſet num. 56.

Decretum Senatus in ea materia num. 57. & 59.

Ludouici Turconi Senatoris mentio honorif. num. 58.

Repetitio teſtium non eſt neceſſaria in crimine læſæ Maieſtatis Aſſaſinij, & alijs grauiſſimis delictis nu. 60.

Teſtes non repetiti citata parte, & non faciant inditium faciunt tamen aliquandu argumetum numer. 61. et præſumptionem num. 92.

Inquiſitio poteſt formari contra reum abſentem ex depoſitionibus teſtium examinatorum ſine citatione num. 62.

Repetitio teſtium neceſſaria non videtur quando illi ſunt omni exceptione maiores num. 63.

Repetitio teſtium neceſſaria non eſt ſi eorum dictis ſtare conuenifſent partes num. 64. contrar. voluit Marſil. num. 65.

Repetitio teſtium præfacta habetur quando illi mortui ſunt num. 66. maximè ſi reus fuit citatus, vel inquiſitus ante eorum mortem num. 67.

Teſtes ſiuè currei ad mortem damnati habentur pro repetitis, et confrontatis quo ad eos nominarunt ex ordine Senatus Excellentiſſimi num. 68.

Hoc etiam procedit in Curia Eccleſiaſtica etiam ſi teſtes examinati eſſent à ſeculari Iudice num. 69.

Quod obſeruatur in foro Archiepiſcopali Mediolanenſi num. 71. contrar. num. 74. declar. nu. 75. 76. et 77

Confeſſio facta coram Iudice incompetente facit inditium ad torturam num. 70.

Citatio rei ad videndũ examinari, vel repeti teſtes tolli poteſt per conſuetudinem in qua deffenſio non conſiſtit num. 72. contrar. num. 168.

Innouare ſemper periculoſum eſt ex Ariſtotile num. 73.

Melius eſt, vt parua potius aliqua mala ſint, quam inducantur, quæ apparent tantum bona num. 73.

Socijs Criminis etiam non repetitis dictum ſufficit ad inquirendum num. 78.

Abſentia teſtis an excuſet eius repetitionem, vt mors num. 79.

Et videtur eſſe ſuperſedendũ in cauſa relaxato reu ſub fideiuſſione num. 80. contrar. ſequ. in Regno Neapolitano, vbi omittitur, repetitio num. 81.

Repetitio teſtium omiſſa quando examinentur poſt factã monitionem generalem reo num. 82. 85. 87.

Monitio generalis fit reo loco citationis num. 83.

Decretum Senatus, quod monitiu generalis ſufficiat pro citatione quoad teſtes poſtea examinatos n. 87. 89.

Accuſator poteſt nouos teſtes producere in cauſa Criminali poſt productionem capitulorum rei ad deffenſam num. 88.

Repetitio teſtium fit vlterius non citato reo vbi proceſſit generalis monitio ſi ita ſtilus viget num. 90.

Rei occulati eſſe debens quando fit annotatio in proceſſu per Notarium, quod fuit conſignatus cum monitione generali, et proteſtari ſe velle citari ad quoſcunque actus num. 91.

Repetitio fieri non debet, quando ſtilus Curiæ reſiſtit num. 94.

Impenſa pro repetitione teſtiũ, quæ fit extra Ciuitatem licet ſpectaret ad Fiſcum num. 95.

Contrar. verius eſt quod ſpectet ad reum id petentem num. 96. obſeruantia Auctoris num. 98. obſeruantia Romanæ Curiæ num. 100.

Actor fundare debet eius intentionem num. 96.

Expenſis rei omnia onera, et ſuffragia Iuſtitiæ fieri debent ſi ſoluendum eſt aliter expenſis actoris, aut deniq. Fiſci num. 98.

In

In expenſis prædictis exigendis obſeruari debet obſeruantia regionis num. 99.
A Iudicis arbitrio pendet cuius expenſis fieri debeat repetitio nu. 101.
Teſtis qui variat in repetitione circa ſubſtantialia, nec reddit ſufficientem cauſam variationis; Tunc poteſt vti subornationis ſuſpectus torqueri num. 102.
Subornatio teſtis clam fieri ſolet ideò coniecturis probatur num. 103.
Auctoris obſeruantia in ea materia num. 104.
Plutarchi ſententia notanda pro Iudicibus, quòd ſi male vexeris Dijs diſplicebit ſi bene hominibus nu. 105.
Iuſtitia, ſiuè Reipublicæ adminiſtratio inimicitias, & diſſidia affert num. 106.
Repetitio teſtiũ fieri etiam quando procedatur ſola facti veritate inſpecta num. 107.
Citatio non poteſt omitti etiam per principem nu. 108.
Citatio omitti non poteſt etiam ſi cauſa eſſet commiſſa, vt delegatus procederet ſecundum eius conſcientiam num. 109. & procedatur manu Regia num. 110.
Repetitio teſtium fieri debet per Ipſummet Iudicem vbi legitimè impeditus non ſit num. 111. quia tunc poteſt alteri delegari num. 112.
Teſtes tenentur perſonaliter comparere num. 113.
Auth. apud eloquentiſs. locum non habet in quolibet Principe, tàm Eccleſiaſtico, quàm temporali n. 114.
Perſonæ Egregiæ examinandæ ſunt in eorum domibus num. 115.
Sed hoc declah procedere in ciuilibus cauſis non in criminalibus num. 116.
Teſtes in criminalibus examinari debent coram Iudice, vbi teſtes non ſint impediti num. 117.
Quia tunc ad eos accedit Iudex num. 118.

Confrontatio inter reum, & teſtes quando fieri debeat.

Cap. CLXXIX.

Confrontationis uſus utilis valdè eſt in proceſſuum Criminalium inſtructione; cum ex ea duo ſequantur commoda Fiſco, & Reipublicæ alterum ſcilicet, dum
1 illa ſuccedit loco repetitionis teſtium, ſi teſtis iurauit coram reo ſine qua repetitione proceſſus, ſiuè teſtium dicta nihil relevant, vt abundè docet *Clar. q. 45. verſ. ſed in propoſito poſt Bartol. in extrauag. ad reprimendum verboſugim, & de forma confrontationis*, Hoc idè tradunt *Cattar. in eius pract. lib. 3. cap. 3. numer. 28. Bertaz. cons. 70. numer. 30. lib. 2. inter conſil. crim. diuerſ. Burſa. cons. 192. num. 35. lib. 2. Baiard. ad Clarum cit. qu. 45. nu. 63. cum ſeq. plur. Caball. caſu 269. num. 15. & 17. cent. 3. & Farin. quaeſt. 72 num. 139. Ricc. in eius praxi for. Eccl. decif. 444.* Alterum eſt quia huiuſmodi confrontatio, & prioria depoſitionis confirmatio magis reum
2 vrget, latè Cattar. in eius pract. *d. lib. 3. cap. 9. nu. 83. & 89. quem ſequitur Ambroſ. in eius pract. lib. 3. cap. 9. & ibi Porrus num. 6. fol. mihi 290.*

Quæritur igitur, an de iure neceſſaria ſit teſtium confrontatio cum reo; Et de iure neceſſariam non eſſe probat *Clar. cit. quaeſt. 45. verſ. ſed in propoſito verbo, & licet de iure non ſit neceſſaria*
3 *Ambroſ. in eius pract. lib. 2. cap. 9. nu. 20.* qui ſubſequenti inquit confrontationem, eſſe remedium extraordinarium, & ſubſidiarum id-
4 circo cum per teſtium repetitionem quod dicitur remedium ordinarium conſulatur validitati proceſſus, Ad extraordinarium deueniri non debet *Bertain tractatu de queſtion. Crauet. conſ. 287. n. 2. quem ſequitur Idem Ambroſ. cit. cap. 9. num. 22. lib. 2.* Econtra verò neceſ-
6 ſaria eſt teſtium repetitio reo citato alias nullus eſſet proceſſus nec relevarent depoſitiones teſtium in eo examinatorum ſine citatione rei, vt copiosè tradit Boſſius *de indit. ante tort. num. 118. Clar. cit. vers. sed in propoſito, et ſequitur. Ambroſ. all. cap. 9. num. 5. lib. 2. Scac. de iudic. ciuil. & crimin. lib. 1. cap. 86. numo 141 verſ. ſi de iure* quòd tamen intelligitur quando reus eſſet
7 præſens, non ſi contumax, vt declarat *Caball. lib. 2. reſol. crimin. caſu 169. num. 22. cent. 3.* Quæ contumatia etiam conſideratur quamuis ex poſt reus condemnatus admiſſus eſt ad nouas diſenſiones, quia nihilominus tunc non fit re-
8 petitio, vel confrontatio *Caball. caſu 101. num. 36. cum ſeq; et dicto caſu 269. in fine poſt Clarum d. qu. 45. verſ. caeterum, et ibi Baiard. num. 14.*

De ÆQVITATE tamen confrontatio fieri de-
9 bet reo eam petente, vt ſcribit Porrus in eius faſciculo *§. repetitio teſtis verſ. confrontatio fol. mihi 419.* Vbi admonet Iudices, ut caueant ne lateat anguis in herba, inferens, vt quando
10 rei huiuſmodi petunt confrontationem, doloſè id agere, vt plurimum videntur ad colludas teſtium depoſitiones, qui fortaſsis, vel ſubornati, vel territi priorem depoſitionem ex ſincera veritate factam reuocaturi ſunt, vel confirmare eam non audebunt in conſpectu rei, vel ſaltem vacillabunt. Hoc idem innuere videtur *Clar. in qu. 53. verſ. quartus eſt caſus.* Vbi in fine monet Iudices, ut ſe abſtineant ab huiuſmodi confrontatione, & repetitione quas inſtantib. rei petunt, Qui ſæpenumero proceſſus inuoluuntur, ac deſtruuntur magnamque præbent occaſionem ſubornationibus, & falſitatibus teſtium *Baiard. ad quaeſt. 49. ſub nu. 36. propè fine.*

Hinc tradunt ſcribentes confrontationem non ſolere fieri quando ſubeſt aliqua ratio, ex qua timor ſubornationis reſultaret. Videlicet ſi
11 facienda eſſet per ſeruum cum Domino, per filium cum Patre, Vaſſallum cum Domino, Timidum cum Potente, & per ſimiles, quibus
12 reuerentia debetur, vt copiosè tradit *Cartar. cit. lib. 3. cap. 9. num. 97. Ambroſ. all. cap. 9. num. 7. ac num. 15. et ibi Porrus 3.* Iudex idcirco circunſpectus valdè in hoc eſſe debet, ut cognoſcat, an confrontatio cum potentiori Iuſtitiæ proficere poſsit, nec ne ex teſtium conſtantia, & robore, qui intrepidè, & animosè depoſuerint,

tint, quia cum vtilior ſit confrontatio, quàm
13 repetitio, ex quo per eam facilius diſponitur
reus ad fatendam veritatem, poſt quam vidit
delictum detectum, vt explicat Franc. *Pegna ad director. inquiſ. par. 3. coment. 23. fol. 467. col. 2. in fine, quem refert, & seq. Farinac. cit. quaſt. 72. num. 139. verſ. addo.*

Et ita ſæpe obſeruaui ego præſertim in quadam
ardua cauſa, & grauiſsimo delicto, Dum paulo
poſt adeptam lauream Doctoratus munus
Vicarij Carezani anno 1613. obitbam Namq;
cum vnus ex delinquentibus captus, de viſu
grauaretur ex depoſitione cuiuſdam Pupilli,
14 ætatis annorum nouem Cuſtodis pecudum,
qui dum in abſcondita vale pecudes cuſtodie-
bat vidiſſe teſtaretur delinquentes imaniſs.
homicid. comittentes in eo ſiluestri loco in
quo repertum fuerat cadauer; & alij pecudū
cuſtodes id etiam affirmabant, videlicet ipsū
pupillum teſtem eo tempore fuiſſe in eodem
loco, in quo cadauer repertū fuit qui pupillus
conſtanter, & intrepide omnes delicti circon-
ſtantias, vt narrauerat conuincentes reum
delictum negantē ad confrontationem deue-
nire decreui, non obſtante imbecili ætate te-
ſtis, qui ad rei præſentiam, exacte adeò factum
iterum explicauit cum omnibus circonſtan-
tijs ſæpeque replicauit negante reo, vt vix du-
bitari poſſet rem ita ſe non habere euenitq; id
quod ſe conſulere ſolere reis ſcribit Portus ad
Ambroſinum *in cit. cap. 9. ad num. 6.* nempè, vt
caueant ne magis grauati remaneant, dum
teſtis in confrontatione priorem dictum con-
firment, qua præſertim ſtante confrontatione
15 fuit reus ipſe tanquam multum grauatus per
Senatum Excellentiſsimum ad remum quin-
quenalem damnatus.

Quæ confrontatio, & repetitio fieri debet cum
omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur
16 vbi teſtes confrontandi, ſiuè repetendi nun-
quam examinati fuiſſent *Hondrd. conſ. 101. num. 30. lib. p. Cartar. dicto lib. 3. cap. 3. nu. 28.* Itaut
ſi ptimum dictum in tormentis fuit ſequutum
aut aliter in tormentis confirmatum, vel ob
infamiam, id etiam fieri debere in repetitione
ſcribit *Clar. in eadem qu. 45. verſ. cæterum ſi reus, quem ſequuntur omnes præſertim Farinac. quaſt. 43. num. 159. & Scaccia cit. cap. 86. numer. 56. in fine Ambroſ. in cap. 2. num 17. lib. 3. Portus in cap. p. num. 89. verſ. octauo quod ſi,* Maximè verò, ſi
teſtis eſſet ſocius criminis *Boſs. de indic. & conſider. ante torturam numer. 254. Cartar. in dict. eius pract. lib. 3. cap. 8. num. 14. quem ſequitur Ambr. cit. cap. 9. num. 11. & 12. in fine, & Scacc. cit. cap.*
17 *86. num. 56. lib. p.* Singuliq; ſeparatim con-
frontandi ſunt teſtes, cum reo, Non autem
ſimul *Cartar. cit. lib. 3. cap. pr. nu. 93. quem ſequitur Ambros. alleg. cap. 9. num. 15. Scaccia dicto cap. 86. num. 60. lib. p.* Quamuis aliter voluiſſe Iodo-
cum in eius pract. teſtatur ibidem Portus *ad Ambroſ. ad cap. 9. num. 6. propè finem,* Quam Io-
18 doci practicam minimè ſeruari in hoc Do-
minio Mediolani teſtatur.

Diſtinguendi tamen ſunt plures caſus in hac
confrontationis materia; Aut enim agitur de
ea facienda ad petitionem rei, & illam de
AEQVITATE, minimè denegandam eſſe
tradit Portus in eius faſciculo *cit. § confrontatio pagina 419.* aut agitur de confrontatione ex
offitio facienda, & tunc iterum diſtinguendum
eſt videlicet a ut agitur de iure, aut de conſue-
tudine.

Si de iure rurſus ſub diſtinguitur, aut ſlz. teſtis
cognoſcit reum de viſu, & de nomine; Aut
19 tantum de viſu, ſi de viſu, & de nomine, tunc
neceſſaria non eſt confrontatio, quia contra-
rium non reperitur in iure cautum *Clarus cit. qu. 45. vers. sed in propoſito, & Cartar. dicto lib. 3. cap. p. nu. 89.* Si de viſu tantum, tunc neceſſaria
20 omnino eſt, ſed non in forma confrontationis
ſed recognitionis, vt fit de recognitione
banniti *Foler. in eius pract. crimin. verbo capia informationes numer. 46. & in verbo ſi comparent ante numer. 2. Marſil. in eius pract. in princip. num. 18. ac copioſè tradit Scacc. dictarum diſtinctionum auctor. d. tr. de indic. ciuil. & Crimin. cap. 86. ſub num. 53. ac in cap. 97. num. 164. cum ſeq. lib. pr.*

Si de conſuetudine rurſus diſtinguendum eſt,
aut ſcilicet teſtis confrontandus, eſt teſtis de
viſu qui aliquid deponit, quod de directo
contrariatur ei quod reus affirmauit in eius
examine, aut non eſt talis; Si primo caſu Se-
natus Excellentiſs. Mediolani cenſuit paſsim
eam confrontationem omnino fieri, vt teſtatur
21 *Scaccia loco relato verſ. ſi primo caſu,* qui tamen
auctor ſubijcit illā non eſſe de ſubſtantia Ita vt
illa omiſſa proceſſus adhuc teneat ex Claro, &
22 Cartar. ſupra citatis, quamuis hortatur Iudi-
ces ne illam omittant, Cum ſit valdè vtilis, &
efficax non ſolum ad conuincendum reum,
ſed etiam ad euitandam repetitionem, quæ
alias reo citato facienda eſt vt ſupra concluſū
23 fuit ac tradit *Scaccia loco rellato verſ. verum conſulo;* Aut verò teſtes non depoſuerunt quid-
quam de directo contrarium dicto rei, & tunc
neceſſariam minimè eſſe confrontationem
24 concludit Scaccia *in fine dicto num. 53.* Et ſic
habemus confrontationem eſſe faciendam
poſtquam Reus examinatus negauit delictum
25 vt poſt Antonium Columbanum, & alios re-
citatos, ac poſt *Boſs. tit. de indic. ante torturam num. 128. probat Scaccia cit. cap. 86. num. 54. verſ. ſi de iure cum ſeq. verſiculo, Baiard. ad Clarum d. qu. num. 44. & 57.* Quia lis dicitur conteſtata per
26 ſolam reſponſionem Rei interrogati à Iudice
ſuper delicto *Marſil. in eius pract. §. intelligenter à n. 62. vſque ad num. 67.* & ſic neceſſario non
poſt reatum, ideſt poſtquam fuit reus con-
ſtitutus de delicto, vt aliqui putant, & vi-
di obſeruari in hoc Dominio ex decretis Se-
natus Excellentiſsimi, præſertim quia vbi im-
putatus de delicto poſt examen proteſtatus eſt
vt repetantur teſtes, & id fiat antequam ad
actum

Digitized by Google

actum reatus deueniatur nõ concurrit aliqua
ex cauſis ob quas tradunt ſcribentes hanc ſo-
lemnitatem fieri debere poſt litem conteſtatã
Quarum prima eſt ad euitandum circuitum,&
ſuperfluitatem in quam incideremus, ſi reus
delictum fateretur, quia fruſtra examinaren-
tur, iterum teſtes; ſecunda eſt quia teſtes, qui
recipiuntur lite non conteſtata examinantur
parte non citata, idcirco licet iterum ſint exa
minandi poſt conteſtatam litem, quæ fit per
27 rei negationem non refert, vt id fiat poſt ne-
gatum delictum *Scaccia dicto cap. 86. ſub num. 54
verſ. nam respondeo*.

Omittitur præterea huiuſmodi confrontatio te-
28 ſtis cum reo quando ipſi Teſti poteſt immi-
nere periculum ob potentiam rei, & eo caſu
abſtinendum etiam eſſet à publicatione no-
minis illius teſtis, vt conſiderat,& ita aliquan-
28 do ſeruatum fuiſſe teſtatur Clar. *qu. 49. verſ.
habetq; locum, & poſt eum probat Scapius tr. de iure
non ſcripto lib. 5. cap. 41. nu. 3. & Cartar. d. cap. p.
num. 101. Hos ſequitur Scaccia cit. num. 53. verſ.
Immo quando teſtes, & cap. 87. num.* 18. Qui suc-
tor tradit quod eo caſu, vel quando teſtes re-
petendi, mortui ſunt, aut abſentes, Reus eſſet
29 omnino vrgendus, ſaltem lectione depoſitio-
nis huiuſmodi teſtium, vt etiam tradit idem
Auctor in eodem cap. 86. num. 67.

Et ſecundam hanc formam, vidi ſæpius hunc Se-
natum Excellentiſsimũ Mediolani, vel Excel-
lentiſsimum Gubernatorẽ in cauſis grauibus,
præſertim in quibus agitur de actibus Tyra-
nicis, qui per potentes ad debiliorum dam-
num comitti ſolent; Vt vel omittatur publi-
catio nominum ipſorum teſtium, vel ij dentur
30 in ſalusguardiam reis; Quod aliquando etiã
obſeruatur cum delatoribus grauiſsimorum
criminum; Prout ſuperiori anno 1635. die 6.
31 Octobris mandauit Eminentiſsimus Cardi-
nalis Albornozius tunc huius Dominij mode-
32 rator, Ampliſsimo Senatori Aloyſio Belere-
dio, viro humaniſsimo,& in grauioribus rebus
gerendis verſatiſsimo, vt ſuppreſso nomine
delatoris tanti delicti, viriliter procederet
contra Io. Dominicum Cagnonum, & alios
ruſticos, qui fraudata annona ab hoc Domi-
nio illã detulerant ad Impræſarium D. Ducis
Parmæ eo tempore, quo adhoc Dominium
inuadendum vti Gallorũ confæderatus exer-
citum parabat in finibus Dominij; Et quæ
cauſa accentis impedimentis eiuſdem Am-
pliſsimi Senatoris fuit ex poſt mihi delega-
ta, qui idcirco perfectionem proceſsui dedi,
& eo publicato ſuppreſso nomine delatoris
præſtitiſq; per eos defenſionib. diffinitiuam
relationem tranſmiſsi Suæ Excellentiæ, quæ
adhuc deciſa non fuit.

Ceſſantibus vero aliquibus ex narratis cauſis,
ob quas confrontatio fieri non debet, Cogi-
33 tur etiam inuitus teſtis ad huiuſmodi con-
frontationem *Cartar. in d. eius pract. lib. 3. cap.
p. num* 93. Sicut enim teſtis compelli poteſt ad
34 perhibendum Teſtimonium *l. ſi quando, & ibi
glo. & Bar. C. de teſtibus, et l. 3. §. lege ff. eodem, &
probat Andreas Gail. lib. p. ſing. obſeru. 100. tit. de
teſtibus ad perhibendum teſtimonium cogendis, quos
ſequitur Ambr. in eius pract. lib. pr. cap. 2. numer.
30. et 31. et in cap. 3. num. p. cum seq; plur. et ibi
Porrus*, Ita ad confrontandum cogendus eſt
*Scaccia ſæpius citato cap. 86. num. 58. Baiard. ad Clar.
qu. 45. num. 62. Felic. Alleg. 93. nu.* 10. Et ſi teſtis
citatus ad repetendum non comparet mulcta-
35 tur mox iterum citatur ſub pœna falſi, & con-
tumax in eam pœnam damnatur, ut Cenſuit
36 Senatus Excellentiſsimus die 9. Aprilis 1588.
ad relationem Prætoris Caſtelatij de fratribus
Scalibobus decernendo vlterius, quòd ſi dic-
ti fratres iam mulctati,& citati ſub pœna falſi
comparuiſſent,& in primo dicto perſiſterent,
tunc minimè moleſtarentur amplius, ratione
37 mulctæ. Quod decretum magnam continet
ÆQVITATEM ad euitandum mulctæ ſolu-
tionem,& notatu dignum videtur.

Quippè ipſemet vulneratus cogitur ad propa-
landum delinquentem, ſi recuſat id facere aſ-
38 ſerendo ſe non cognouiſſe, vt probat *Ambroſ.
in eius pract. lib. pr. cap. p. num 30. & 31. vbi alle-
gat Clarum quaſt. 5. in principio*, Quamuis Clarus
de hoc; verbum non faciat, & ſubijcit ibidem
Ambroſ. ad hunc finem carcerari etiam vulne-
ratum, aut torturę ſubijci poſse, vt delinquens
detegatur, & ita aliquando obſeruaui ego in
delictis grauiorib. præſertim anno 1631. menſe
39 Nouembris, dum Præturã Pontremuli exer-
cebam de quodã Michaele Angelo Chrapetta
ad mortem grauiſsimè apoſtante percuſso cũ
brachij fractura à nonnullis perſonatis de
mandato cuiuſdam potentis viri; Qui ſic
coactus delinquentes tandem patefecit, vt
extraiudicialiter alijs iã manifeſtauerat, ſicuti
ex proceſsu conſtabat; Quam deliberationẽ
approbauit Senatus Excellentiſsimus menſe
40 Ianuarij ſubſequentis referente Ampliſsimo
Senatore Vicecomite; Decernendo etiam, vt
tormentis cogi poſset uulneratus ad manife-
ſtandos delinquentes.

Quemadmodum, etiam poſse accuſatorem, cu-
41 ſtodiri in carcere ne corumpatur, aut aufu-
giat. eſt *Tex. in l. fin. C. de accuſationibus, & tradit
Bartol. Valmacus inter conſ. crimin. diuerſ. conſ. 69
42 ſub num. 26. lib. p.* Cogi poſsunt etiam hæredes
interfecti ad detegendum delinquentes, ne
illi occultentur, ut in facti contingentia, or-
dinariè Curia Cremonę, me tunc Iudice referẽ-
43 te menſe Iulij 1627. in cauſa præmeditati ho-
micidij, de quo imputatus erat quidam uir
potens; Cum enim domum propriam deſer-
uiſset uxor, & filij interfecti, & extra domi-
nium territi à delinquentibus aufugiſsent, ne
examinarentur, citati omnes fuerunt præcep-
tis pœnalibus, qui tandem comparuerunt, &
rem totam explanarunt.

Et eo caſu repetitionis,& confrontationis, legis
44 plerumque ſolet teſti primum examen antea
factum

factum id quod ab arbitrio Iudicis pendere
ſcribit *Menoch. de arbitr. caſu 109. ſub num. 12. &*
45 *tradit Cartar. cap. 2. ſub num. 86. verſ. ſed Iacobus lib*
3. quos ſequitur Scaccia cit. cap. 86. num. 48. verſ. ca-
terum, & num. 55. præſertim in fine, ubi conclu-
ſionem hanc procedere tradit, etiamſi reus
46 proteſtaretur non legi debere priorem depo-
ſitionem teſtibus, ſed denuo eos interrogari
nulla habita ratione prioris depoſitionis
quippè, etiam appellaſſet à Decreto Iudicis
47 perſiſtentis, ut primum examen teſtis eidem
48 legeretur de qua re contrarium ſtatuit *Grama.*
decis. 34. num. 41. & Cartar. cit. cap. 2. numer. 86. ac
Triulſ. decis. 46. num. 5. & 6. lib. pr. Quia adhuc à
Iudicis arbitrio hoc pendere concludit Scaccia
in fine dicto num. 55.

Pluribus uerò in caſibus neceſſaria non eſt teſtiū
49 repetitio, Et primo quando reus facit prote-
ſtationem de habendo teſtes pro repetitis, &
confrontatis, ſaluo iure opponendi circa eo-
rum perſonas, & dicta, quàm paſſim facere
conſueuerunt *Gabriel. cons. 178. nu. 18. & 19. verſ.*
ſecundo quia lib. p. Vulpell. conſ. crimin. 32. n. pr. &
num. 6. Capice. decis. 74. Baiard. ad Clarum quæſt. 45.
num. 15. Farinac. qu. 72. num. 149. & num. 151.

Sed renuntiatio hæc debet eſſe clara, & per uerba
50 affirmatiua, & de præſenti, Ita ut non ſufficiat
ſi reus petendo Inditiorum copiam dixerit
pro celeriori expeditione cauſæ, ſe eſſe para-
tum habere teſtes pro repetitis, & confronta-
tis, ac legitimè examinatis, quia ſunt uerba
51 reſpicientia tempus futurum, & habent uim
oblationis non facti, unde non dicit habuiſſe
teſtes pro legitimè examinatis, ſed obtulit ſe
habiturum, ut poſt Gabriel. *dicto conſ. 178. ſub*
num. 14. cum ſeq. verſ. demum, & Honded. conſ. 101.
num. 33. verſ. p quia latè tradit Farinac. d. qu. 72. nu.
155. verſ. ſublimito quinto, ac diffuſiſſimè ſcribit Ca-
ball. caſu 269. num. 21. cent. 3. reſol. crimin.

Quam proteſtationem à reo factam de habendo
teſtes pro repetitis, & confrontatis poſſe illū
52 reuocare re tamen integra concludunt omnes
præſertim Gabriel. *cit. conſ. 178. lib. pr. Add. ad*
Bertazol. conſ. 91. litt. D. lib. p. Baiard. ad cit. qu. 45.
num. 17. Farin. all. qu. 72. num. 149. & numer. 155. ac
156. Honded. conſ. 101. num. 33. in fine lib. pr. Quia
in his, quæ ſunt publici Iuris, non procedit re-
53 gula, quod ſemel placuit *Gabriel. d. conſ. 178. nu.*
18. lib. p. & egregie tradit Porrus ad Ambroſ. cit. cap.
p. num. 29. verſ. ſexto quod, & ſi.

Secundo neceſſaria non eſt huiuſmodi repetitio,
quando reus faſſus eſt delictum, Quia tunc
54 aſsignantur defenſiones reo abſq; ſolemnita-
te repetitionis, & ex ipſa confeſsione condem-
55 natio ſequi debet *Cartar. in eius praxi lib. 4. cap.*
2. num. 29. Clar. in all. quæſt. 45. verſ. cæterum ſi reus,
quamuis ad maiorem cautellam opportuna
56 eſſet, etiam hoc caſu teſtium repetitio, ſiuè
proteſtatio rei de eis habendis pro legitimè
examinatis, Namq; quotieſcunq; confeſsio rei
ex aliquo capite annullaretur ſtante huiuſmo-
di repetitione, adhuc ſuſtineretur probatio
reſultans ex teſtium depoſitionibus, quæ om-
nino caderet non facta repetitione, vel prote-
ſtatione, vt animaduertit Baiard. *ad Clarum lo-*
co cit. num. 42. Et hac ſtante cautella allucinati,
aliquando fuerunt nonnulli, qui putarunt ne-
ceſſariam eſſe teſtium repetitionem, etiamſi
reus faſſus eſſet delictum; Id quod contingit
ſuperiori anno 1634. die 2. Auguſti, dum unus
ex Egr. Fiſcalibus ſanè Vir eruditus, & verſa-
tus obiectum huiuſmodi excitauit ſuper diffi-
57 nitiua relatione cuiuſdam Ghiſij furis confeſ-
ſi, & detenti in Prætorijs Carceribus Papiæ,
cuius uotum non ruminato negotio fuit domi
approbatum, & expeditum per Sen. Excell.
58 ſic datæ litteræ de hac re ampliſsimo Senato-
ri Ludouico Turcono Prætori Papiæ, qui mihi
tunc Iudici, illa ſtatim tradidit ego uero abſq;
mora reſponſionem compilaui, in qua allega-
ta fundamenta fuerunt expreſſa quibus huiuſ-
modi ſolemnitas omitti poterat, & ſi etiam
eo in caſu ad abundantem cautelam fuerat re-
cepta proteſtatio a reo habendi teſtes pro re-
petitis, & confrontatis &c. qua ſtante reſpon-
ſione, cenſuit Sen. Excell. die 22. Auguſti Ghi-
59 ſium furis eſſe ſuſpendendum, & ſic non
obſtare obiectum excitatum.

Tertio loco repetitio huiuſmodi neceſſaria non
60 eſt in crimine læſe Maieſtatis, aſsaſinij, & alijs
grauioribus delictis, in quibus ob criminum
grauitatem teſtes probant etiam non repetiti
parte citata *Felin. in cap. frequenter in princip. vt*
lite non conteſtata, Gramat. conſ. 40 num 7. Capic.
decis. 255. Maſcard. de probationibus concluſ. 137. n.
2. Carer. in eius pract. tr. de homicid. & aſſaſin. §
circa tertium num. 30. Placa in Epitome delict. cap.
19. numer. 17. Grauatus ad Veſtrium in eius pract.
verbo ſi confitebitur num. 41. cum ſeq. Vbi num. 45.
inquit, quod licet teſtes recepti parte non ci-
tata regulariter in omnibus delictis non fa-
ciant inditium tamen faciunt aliquando ar-
61 gumentum, & præſumptionem poſt *Gramat.*
decis. 34. num. 33. & decis. 11. num. 13. Hanc concluſ.
ſequitur Baiard. ad d. qu. 45. num. 19. & 20. Gabriel.
tit. de maleſic. conclu. 1. p. num. 21. Hector Felic. alleg.
3. num. 19. vbi hanc eſſe ueriorem, & commu-
niorem opinionem; teſtatur, & late ſequi-
tur *Giurba conſ. 60. numer. 7. cum ſeq. vbi reprobat*
Farinac. qu. 72. num. 124. cum ſeq. Quam conclu-
ſionem nec etiam negat *Honded. cit. conſ. 101.*
num. 13.

Idcirco ſuper his depoſitionibus teſtium factis
62 ſine citatione partis, ex quibus præſumptio
reſultat, formari poteſt inquiſitio contra reū
abſentem, qui in contumatiam damnatur in
pœnam ordinariam *Clar. in cit. qu. 45. vers. cæterū*
verbo in hoc autem propoſito.

Quartò, neceſſaria non videtur teſtium repetitio,
63 quando ij ſunt omni exceptione maiores, &
eorum dictis de neceſsitate ſtandum eſſet,
quibus aliquid opponi non poſſet, ut poſt
Butr. in cap. veniens il p. col. 2. de teſtibus, & Bart.
in l. Theopompus vers. item quæro quando aliquis ff.

de

de dote præd. docet Marſil. in l.p. §. fi. col. 5. vers.
et facit ff. de queſt. ac tradit Viuius com. opin. in ver-
bo teſtes non poſſunt examinari num. 7. Qui idem
procedere affirmat *in opin. 942. num. 3.* Si partes
64 dicto teſtis ſtare conuenifsent *Socin. reg. 406.*
teſtium depoſitiones, et late probat Baiard. ad Clar-
in cit. qu. 45. num. 88. Quamuis contrarium ue-
65 rius eſse uoluerit *Marſil. ſingul. 248. quando teſtis*
et cons. 64. numer. 41. lib. p. Rebuff. tr. de inquis. seu
causa comiſs. art. 20. num. 18.
Quintò, repetitio omittitur quippe pro facta ha-
66 betur, quando teſtes mortui ſunt *Tex. eſt in l.*
fin. C. de teſtibus, et ibi Caſtrens. Io. Mill. in eius
pract. num. 17. fol. 84. Maximè quando reus fuit
67 citatus, ſiuè inquiſitus ante teſtium mortem,
& comparere diſtulit itaut interim mortui ſint
teſtes; Quia tunc ſine difficultate habentur
pro repetitis, & confrontatis, vt explicat Ba-
iard. *ad memoratam qu. 45 num. 22. cum seq.* Etſi in
68 hoc Dominio ſoleat Sen. Excell. in condem-
nationibus capitalibus reorum mandase ut ij
habeantur pro repetitis, & confrontatis, quo
ad eos quos nominarunt, qui ſtilus fundamen-
tum habet à decreto eiuſdem Senatus edito
die 6. Maij 1595. ad relationem Egr. Fiſcalis
Fernei, quo mandauit in cauſa Io. Antónij
Compoſtani redeundum eſſe ad conſuetudi-
nem antiquam, vt condemnari habeantur pro
repetitis, & confrontatis ratione illorum,
quos in examinibus grauauerant.
Quo caſu etiam examinari à Iudice ſeculari in
69 præiudicium Clerici, nec repetiti à Iudice
Eccleſiaſtico ob eorum mortem de AEQVI-
TATE eos probare coram Iudice Eccle-
ſiaſtico tradit Ludouiſ. *deciſ. 434. numer. 5. &*
18. faciunt tradita per Nattam conſ. 537. numer.
15. quem ſequitur Baiard. ad d. quaſt. 45. num. 32. in
quaſt. 49. ſub nu. 35. circa medium per textum in d. l.
70 *fin. C. de accuſat.* quia confeſsio facta coram
Iudice etiam incompetente facit etiam Indi-
tium ad torturam *Boſs. de indic. num. 15. Clar. in*
q. 21. ver. ſed hic quaro, & ver. hac tamen concluſio
Gramat. decis. 34. num. 237. quos refert Card. Tuseus
conſ. 315. verbo socius num. 530. dum concludunt
dictum ſocij criminis, etiam non repetiti af-
ficere ſocium Conferunt tradita per Giurbam
dicto conſ. 50. n. 7. & Hect. Feheiū Alleg. 3. n. 19. cum
seq. par. pr. Burſat. conſ. 7. num. 11. lib. pr. Gomez tit.
de delictis cap. pr. num. 37. Farinac. conſ. 55. num. 37.
Præſertim verò quando ſtilus, ſiuè conſuetudo
71 talis vigeret, & viget in Foro Archiepiſcopali
Mediolani, de quo ſtilo atteſtatio Actuarij
mihi exhibita fuit in quadam ardua cauſa de-
tentionis Nobilis Sacerdotis à Sua Sanctitate
delegata Illuſtriſs. Epiſcopo Ticinenſi, qui vt
maturius cauſam definiret, Votum quinque
Iuris Conſultorum exquiſiuit, inter quos vnus
ipſe fuit, & qui Reuerendiſsimus Epiſcopus
tandem menſe Iulij 1636. ipſum Sacerdorem
detentum ſupra quinquennium, & reum con-
ſtitutū de pluribus delictis capitalibus relega-
uit in Alma Vrbe per triennium, habita etiam
ratione diuturnæ detentionis, etiamſi ſuppo-
neret Sacerdos quod ob omiſſam repetitionē
teſtium iam mortuorum poſt eius detentionē
nullum legitimum contra ipſum militaret in-
ditium.
Conſuetudine.n. tolli poteſt citatio, in qua nō cō-
72 ſiſtit deffenſio, vt inquit *Alex. cons. 65. num. 10.*
verſ. & ſtatutum vel ſtilus lib. p. Gramat. decis. 34.
num. 32. Boſſius tit. de oppoſit. contra teſtes num. 35.
vers. & valet ſtatutum, et tit. de indic. ante torturā
num. 128. vers. non ſufficeret Hondid. cons. 101. num.
20. poſt Angel. cons. 367. num. 10. vers. sed quia re-
uocetur, Vbi inquit non ſapere iniquitatem
ſtare teſtibus parte non citata examinatis, cū
poſsit reus opponere contra eorū perſonas, &
dicta *Caball. casu 269. num. 12. cent. 3.*
Vt enim inquit Ariſtotel. *lib. 11. polit. cap. 6. Rebus*
73 *in omnibus semper periculoſum eſt innouare, ſæpe*
perniitioſum, et melius eſſe vt in legibus, et Magiſtra-
tibus tolerentur quædam, quàm tollantur, Cum me-
73 *liuſſit vt parua potius aliqua mala ſint, quam indu-*
cantur, quæ apparent tantum bona; valere etiam
leges, quæ diu fuerunt; Vi & vigore ſpoliari
quoties mutantur, vt inquit Puteanus *lib. 4.*
Hiſtor. insubrum fol. 199.
Et licet multi alij Doctores contrariū voluerunt
nempè teſtem à Iudice Seculari examinatum,
74 nec repetitum à Iudice Eccleſiaſtico non affi-
cere Clericum imputatum, nec dici legitimum
inditium eius depoſitionem, vt ſcribit *Natta*
dicto cons. 394. Hondod. cons. 101. lib. pr. et Farinac.
qu. 72. num. 137. Id tamen intelligendum eſt in
duobus caſibus, nempè quando agitur de tra-
75 dendo Iudici Seculari capitaliter puniendum
ipſum Clericum; Quia tunc probatio debet
carere omni deffectu; Secus autem ſi de pæna
76 extraord. tantum agitur, vt diſtinguit *Clar. in*
quaſt. 21. vers. hanc tamen verbo, et ideò videmus,
quam sententiam sequitur Caball. lib. p. resol. crim.
casu 81. num. 7. et 8. cum seq.
Alter caſus eſt quando non agitur de ſimplici
77 teſte, sed de ſocio criminis, & ſimul in crimi-
nibus exceptis in quibus ſocius poteſt de iure
interrogari de complicibus, vt in aſſaſſinio,
& mandatario esemplificat Farin. *qu. 43. num.*
65. et qu. 44. num. 18. Peguerra plena decis. 5. Decia.
lib 9. cap. 30. lib. 2. quia eo caſu ſicuti dictum
teſtis ſimplicis non repetiti à Iudice Eccleſia-
ſtico non releuat, ita dictum ſocij criminis,
78 etiam non repetiti ſufficit, ad inquirendum,
& ad torturam, vt ſubijcit *Farinac. cit. qu. 43. nu.*
130. qui num. 76. inquit poſſe tunc Iudicem de-
uenire ad condemnationem extraordinariā.
An autem abſentes excuſari debeant à repetione
iraur, ea omiſſa ritè publicari poſsit proceſ-
ſus, & iuſta ſit cauſa non repetendi abſentia
ſicuti conſideratur ob mortem teſtium; Va-
riant ſcribentes, & excuſari à repetitione ad
79 inſtar mortui tradit *Scaccia rel. cap. 86. ſub nu.*
53. in fin. de qua re latè agit Baiard. ad Clar. qu. 49.
pleno num. 36. cum ſequenti; qui in fine conclu-
dit, quod ſi repetitio fieri nequit ob abſentiam
teſtium

Digitized by Google

teſtium ad fraudes euitandas, Cum dedita
80 opera poſsint ſe teſtes abſentare, vt reo morã
gerant; Sed ne interim reus in carceribus
marceſcat, ille poſſet relaxari ſub fideiuſsione
de ſe conſignando toties quoties, Quia eo
pacto, & Fiſco, & Reo ſucurritur, ac conſul-
tum remanebit, Quamvis contrarium ſeruari
81 in Regno Neapolitano, vbi ommiſſa repeti-
tione expediuntur proceſſus, ſcribit *Gram. deciſ.
28. num. 6. quem ſequitur Baiard. ibidem num. 37.*
Sextò, neceſſaria non videtur repetitio teſtium
82 ſi facta fuerit monitio generalis reo, quia per
monitionem generalem factam reo in fine
eius conſtitui repetitio ſuppleri cenſetur Cum
illa monitio fiat loco citationis, vt reus ad
83 omnia acta citatus dicatur *Bald. in l. ſi accuſa-
toribus numer. 4. C. de accuſat. Alex. in Apoſtil. ad
Bart. in l. 15. qui reus ſub n. 4. ff. de public. iud. Clar.
all. q. 45; verſ. facta autem repetitione verbo pote-
ritq. Iudex.*
Et licet hanc concluſionem reprobat Vulpel. *conſ.
84 93. num. 3. poſt Feder. de Senis conſ. 161. & conſ.
189. quos ſequitur Baiard. ad eadem qu. 45. num.
14. vers. nec ſufficeret,* Diſtinguendo tamen con-
85 ciliari poſſunt, hæ contrariæ ſententiæ; Vel. n.
agitur de teſtibus ante monitionem genera-
lem examinatis, & ad eos nullo modo poſſe
porrigi vim dictæ generalis monitionis, ex-
inde ſubſequutæ arbitror, cum ea non retro-
trahatur, & eo caſu procederet ſententia Vul-
86 pell., & Baiard.; Vel agitur de teſtibus exa-
minatis poſt factam ipſam generalem moni-
tionem, & tunc veram eſſe ſententiam Clari,
& aliorum conſtat, Cum nullo modo negari
poſſit monitum non fuiſſe reum ad quoſcunq;
actus in cauſa exindè factos *Porrus ad Ambroſ.
in cap. pr. ad num. 29. verſ. quinto conſuetudinem,
verbo cuius licentiæ loco fol. 251.* Et ita cenſuit Se-
natus Excellentiſsimus die 6. Aprilis 1590.
87 fauore Eliſei Magorij actoris, qui poſt publi-
cationem proceſſus factam inſtante Brambilla
reo notabilis furti, & poſt productionem ca-
pitulorum ad deffenſam nouos teſtes produ-
xerat actor quòd facere poſſe non eſt hæſitan-
88 dum iuxtà doctrinam *Nattæ in conſ. 359. & ſen-
tentiam Clari qu. 61. vers. ſed quæro quem ſequitur
Ambros. cap. pr. numer. 55. lib. pr. & ibi Porrus
fol. 255.* vbi ita cenſuiſſe Senatum fauore Com.
Raynaldi Abduę teſtatur quos teſtes Brambil-
la repeti inſtabat; Nam ſequendo votum Cu-
riæ Prætoriæ huius Ciuitatis, declarauit Sena-
tus non eſſe locum repetitioni, ſtante genera-
89 li monitione facta reo, cuius monitionis ef-
fectus ſe extendit vſq; ad ſententiam incluſiuè
Quæ repetitio idcirco poſt memoratam genera-
lem monitionem fit etiam, ſiuè alia rei citatio-
90 ne vbi ita ſtilus illius fori ita vigeat, vt habe-
tur ex traditis per Baiardum *ad cit. qu. 45. n. 20*
Propterea occulati eſſe debent rei, quando in
fine examinis per Notarium fit annotatio in
proceſſu per huiuſmodi verba, & fuit conſi-
91 gnatus cum monitione generali, quam quoti-
die notarij adnotare ſolent; Vt expreſſe pro-
teſtetur reus, ſe velle citare ad quoſcunq; ac-
tus; Non autem acquieſcere dictæ clauſulæ,
ne inanis poſtea reddatur omnis exclamatio
rei, vt de quodam Iacobo Balduino detento,
in carceribus Arcis Portæ Iouis teſtatur Por-
rus *ad d. cap. p. num. 29. verſ. quinto conſuetudinem
fol. 252.*
Septimò, repetito nullo modo fieri debet quando
reus in contumaciam damnatus poſtea ad no-
92 uas deffenſiones admiſſus eſt, vt ſupra dictum
fuit; Quia ſtante eius contumatia, dum fuit
citatus mediante inquiſitione, teſtes illi ha-
bentur pro legitimè examinatis in odium eius
93 contumatiæ, vt diximus ſupra nu. 8. ita docet
Clar. *in cit. qu. 45. vers. cæteri verbo in hoc autem
propoſito, & ibi Baiard. num. 19. qui num. 20.* in-
quit quod licet dictum teſtis non repetitum
parte citata non faciat indicium, tamen facit
argumentum, & præſumptionem ex *Gram. deciſ.
11. num. 13. & deciſ. 34. num. 33. vt ſupra affir-
mauimus num. 61. cum ſeq.*
Vltimo omittitur etiam repetitio, & procedi-
tur ad torturam circa reum, quando ſtilus ita
94 ſe habet *Alex. conſ. 65. lib. pr. Gramat. dicta deciſ.
34. num. 37. circa finem quos ſequitur Baiard. ad d.
qu. 45. num. 24.* Vt in Regno Neapolitano ob-
ſeruari teſtatur *Foler. in verbo detur copia capi-
tulorum num. 5. Baiard. loco cit. num. 41. & 43. ad
quaſt. 49.*
Et quia ſæpe teſtes repetendi, habitant extra Ci-
uitatem, ſiuè locum Iudicij, & opportunum
exiſtimatur ad eos accedere debere Iudicem,
pro facienda repetione; Præſertim vbi inter
eos adeſſet aliquis morbo impeditus, vel ſe-
nex aut mulier nobilis, & ſic cum non leui ex-
penſa, id perfici poſsit, quæritur quis teneatur
ad huiuſmodi expenſas, an ſcilicet Actor, ſiuè
Fiſcus, an verò Reus qui repetitionem petit,
dũ nõ vult habere teſtes pro legitimè examina
95 tis, & licet ad Fiſcum ſpectare hanc impenſam
voluerint nonnulli cum tanquam actor tenea-
tur fundare eius intentionem mediante teſtiũ
96 repetitione parte citata, vt tradit Ambroſ.
*d. lib. 3. cap. 2. num. 5. cum ſeq. & ibi Porrus ad n.
4. & ad num. 20.*
Verior tamen eſt contraria ſententia, nempè te-
neri reum ad huiuſmodi expenſas, vt copioſè
97 docet Riccius *in eius praxi fori Eccleſ. deciſ. 441.
fol. 517.* & ita obſeruaui anno ni fallor 1618.
98 in cauſa fratrum de Fregoſijs oriundorum è
loco Turbinaghi mihi à Sen. Excellentiſsimo
delegata, dum detenti in Reg. Offitio Capi-
tanei Iuſtitiæ proteſtarentur ſe nolle habere
teſtes pro repetitis, & confrontatis qui exa-
minati fuerant in illo oppido namq; ad eorum
expenſam facta fuit repetitio, quia omnia one-
ra, & ſuffragia Iuſtitiæ expenſis carcerati ſi
in culpa eſt, fieri debent, ſi ſoluendo reperia-
tur, alioquin expenſis proſequentis accuſa-
tionem, & deniq; Fiſci *Bott. deciſ. 203. relat. per
Aſin. in eius praxi* §. 32. *cap. 2. Baiard. ad d. qu. 45.
num.*

Digitized by Google

num. 50. & poſt eos tradit Porrus ad d. cap. 2. num.
10. & hanc partem ſequi videtur idem *Ambroſ.*
loco cit. num. 11. cum seq. Vbi num. 13 inquit hoc
in caſu eſſe obſeruandam conſuetudinem lo-
ci, ſecundum quam fortaſsis ordinauit Curia
99 Prætoria Mediolani anno 1613. in cauſa falſi-
tatum minutarum de quibus erat imputatus
Notarius Albertacius, & hoc patrocinante pro
actore eodem Porro, & ſic contra concluſ. per
eum firmatam *ad num. 4. cap. 2. lib. 3.*

Prout dum vocati fuiſſent teſtes iam examinati
in Regno Neapolitano ad Vrbem pro eorum
repetitione, eo quia ſuberat ſuſpitio de illorũ
fide, coactos fuiſſe inquiſitos ſubminiſtrare
100 expenſas ipſis teſtibus teſtatur Ambroſ. *in*
all. cap. p. num. 15. in fine lib. 3. qui inquit hoc
101 pendere à Iudicis arbitrio iuxtà *Caſſador. deci.*
3. de dilationibus num. 3. & Boer. de litteris remiſ-
ſorias cap. 3. num. 49.

Et ſi teſtis vocatus pro repetitione variat a primo
dicto circa ſubſtantialia, quod primum dictũ
erat valdè circunſtantiatum à veriſimilibus
circunſtantijs, nec reddit teſtis rationem
concludentem ſuæ reuocationis, ſiuè variatio-
nis, tunc vti ſubornationis suſpectiſs. poteſt
102 torqueri, & interrogari, vt dicat à quo fue-
rit subornatus, vt probat *Rol. conſ. 73. num. 33.*
lib. p. & Maſcard. de probationibus concl. 134. num.
8. quos sequitur Ambros. in dicta eius pract. lib. pr.
cap. 4. num. 7. & 8. & ibi Porrus qui allegat etiam
Vulpell. cons. 103. num. 17. quàm concluſionem
limitare videtur Clarus *in qu. 23. verſ. pr. verbo*
103 *ſed vbi teſtis*, Cum enim ſubornatio teſtis
clam fieri soleat, & consequenter difficilis
ſit probationis, coniecturis etiam probari tra-
dit *Maſca. concl. 1341.* Et hanc practicam aliquã-
do obseruaui contra huiusmodi teſtes de ſu-
bornationẽ, & corruptione suspectiſsimos,
104 qui veritatẽ exindè faſsi ſunt; Quamuis hoc
valdè egretulerint rei principales, & eorum
diffenſores, ſed de his non curaui, Cum opti-
mè meminerim notabilis ſententiæ Plutarchi
105 in Apoph. dum inquit, *ſi enim malè rexeris, Dijs*
diſplicebis, ſi bene hominibus; Quia Reipu-
blicæ adminiſtratio inimicitias, & diſsia affert
106 vt inquit Simonides apud Plutarcum in Po-
litica, vt refert Abbas Sgualdus in eius Ariſto-
cratia lib. 3. fol. 170.

Cæterum repetitio teſtium fieri debet in alijs
caſibus, etiam quod procedatur ſola facti ve-
107 ritate inſpecta, vel eſſemus in caſibus in
quibus proceditur argumentis, & præsump-
tionibus, vt in *deciſ. Pedemont. 19. num. 19.* Et
vbi cauſa committatur omni iuris ſolemnita-
te omiſſa, quia citatio nec poſſet omitti, etiam
108 per Principem ſecundũ *Abb. in cons. 46. lib. 2.*
Gram deciſ. 103. num. 233. Et etiam ubi cauſa
commiſſa eſſet, ut delegatus procederet ſecun
109 dum eius conſcientiam *Simon Prett. cons. 202.*
110 *num. 7.* Etetiam ſi procedatur manu Regia
Bart. in l. fil. famil. n. 4. ff. de donat. add. ad Bertaz.
conſ. 4. litt. B, & latè scribit Baiard. ad cit. qu. 45.
num. 35. de qua re cumulatiſſimè Scaccia dicto lib p.
de Iudic. ciuil. & crimin. cap. 51. num. 30. cum ſeq.

Et hæc repetitio fieri debet per ipſummet Iudi-
111 cem, niſi fuerit legitimè impeditus *Foler. in*
verbo repetantur teſtes nu. 4. quem sequitur Baiard.
cit. loco num. 39.

Quamuis poſsit etiam ex causa alteri delegari
teſtium repetitio ex consuetudine, ut poſt
112 Carauitam *ritu 157. num. 11. & alios probat*
Clar. qu. 26. vers. ſed quaro in fine, & dict. qu. 43.
vers. caterum circa medium, de iure tamen omiſsa
consuetudine, contrarium uerius eſt, cum te-
113 ſtes teneantur perſonaliter comparere coram
Iudice ad teſtificandum *Tex. eſt in auth. apud*
eloquentiſs. C. de fide inſtrumentorum Viuius lib.
com. opin. fol. 265. verſ. teſtium examinationem,
cuius authenticæ diſpoſitionem minimè locum
114 habere in quolibet Principe, tàm Eccleſia-
ſtico, quam temporali probat *Clar. cit. qu. 26.*
vers. vnum ſcias.

Per quem Tex. limitatus dicitur alius *Tex. in l. ad*
115 *Egregias C. de iureiurando,* quo cauetur perſo-
nas egregias eſse examinandas in earum do-
mibus, quia ille non habet locum in cauſis cri-
minalibus, Cum etiam perſonæ egregiæ de-
beant venire ad deponendum coram iudice ſi
ita ei videbitur, & in ciuilibus tantum cauſis
116 procedit diſpoſitio d. l. ad egregias *Clar. in*
all. qu. 26. verſ. & aduerte; In criminibus ete-
117 nim cauſis teſtes coram Iudice examinari de-
bent, niſi fortè iuſto impedimento ad eum
accedere non poſſent, ut infirmi mulieres
honeſtæ, & ſimiles; Quia eo caſu ad eas ac-
118 cedere debet Iudex ipſe, vel mittere Notariũ
Carauita ſuper ritu 155. num. 2. cum ſeq. quem ſeq.
Clar. cit. qu. 26. vers. & aduerte in fine.

SVMMARIA.

Dominus rei furto ſubtracta reccuperare poteſt etiam non ſoluto pretio num. 1.

Furis bona hypothecata non videntur verſus Dominum qui furtum paſſus eſt num. 2. contrarium verius n. 5.

Furtiua conditio datur contra furem num. 3. & 4.

Heres furis tenetur pro viribus hereditarijs verſus damnum paſſos num. 6.

Bona hypothecata dicuntur pro liberatione animæ, & pro male ablatis num. 7.

Anima præfertur rebus cunctis num. 8.

Peccatum non remittitur niſi reſtituatur malè ablatum num. 9.

Hypotheca in quibus caſibus contrahitur num. 10.

Furti nomine venit crimen expilatæ hæreditatis num. 11. contrar. obſeruatur num. 12. & 15.

Expilatæ hæreditatis crimen comprehenditur ſub ſtatuto furti, & ſub conſuetudine num. 14.

Expilator hæreditatis extraordinaria pœna tenetur non furti num. 15. 24. & 25.

Expilatæ hæreditatis crimen committitur ante illius aditionem num. 16.

Expilatoris bona hypothecata dicuntur verſus damnum paſſum num. 17.

Legum

Legum diſpoſitiones trahuntur de ſimilibus ad ſimiliv num. 18.

Extenſio fieri non poteſt in pœnalibus ex maioritate rationes num. 19.

Frequentia criminis expoſtulat maiorem pœnam etiam pro delicto non adeò grauiori, vt in fure num. 20.

In pœnis irrogandis ſemper non attenditur grauitas delicti, ſed frequentia delictorum num. 21.

Vxor non tenetur actione criminali ob expilationem aliquorum in viri hæreditate num. 22. *ſecus quo ad alios quibus reuerentia non debetur eius vxori num.* 23.

Fur detentus non eſt relaxandus niſi prius reſtituto furto ſi de illo plenè conſtat num. 27.

Iudex qui furem dimiſſit ante reſtitutionem rei furatæ tenetur inſolidum num. 28. *etiamſi Damnum paſſus non petijſſet num.* 29.

Condemnatio reſtitutionis rerum furto ſubreptarum fieri debet in eodem iuditio in quo condemnetur fur num. 30.

Diſſamator dicitur fur bonoris nec dimitti debet niſi ſatisfacto offenſo nu. 32. *&* 33.

Fama bona impinguit oſſa num. 34.

Ciceronis ſententia contra eos qui aliena vitia apertè dixerunt num. 35.

Diui Bernardi ſententia circa detractores num. 36.

Diui Gregorij ſententia circa iniurantes num. 37.

Diui Thomæ ſententia circa iniurantes num. 38.

Caroli Antonij Magiſtrij Senatoris mentio honoriſ. n. 39

Decretum Senatus contra iniurantē, qui antequam carceres exiret decantaret palinodiam num. 40.

Fures plures omnes in ſolidum tenentur per eadem ſumma inter eos diuiſa ita ut quilibet ad pœnam ſtatuti pro tanta ſumma furti teneantur num. 41. *&* 43.

Nov. Conſtit. in tit. de pœnis §. ſi quis fecerit robariam declarantur num. 42.

Decretum Senatus quo damnati plures fuerunt latrones ad mortem ob robariam librarum quatuor etiam ſi aſſes tantum viginti in diuiſionibus cuilibet eorum obueniſſet num. 4?.

Furti actione tenetur qui bona in Mari proiecta tempore tempeſtatis accepit num. 45.

Furti pœna tenetur qui ſarcinam è rheda, vel curru lapsā accepit num. 46.

Furti pœna tenetur is qui odij cauſa vel aliter fregit Ianuam Domus per quam furtum commiſſum eſt n. 47.

Cauſam qui damno ſiuè delicto præbuit tenetur ad illius emendationem num. 48. *&* 49.

Bona furis, & eius hæredum, an tacitè hypothecata ſint verſus damnum, ſiuè furtum paſſum.

Cap. CLXXX.

1 ET ſi rem furto ſibi ſubſtractam recuperare poſsit Dominus à quocunq; etiam ſi is illam emiſſet, non etiam pretio reſtituto per tex. *in l. inciuile C. de furtis, & ser. corruptis*; Non tamen agere poſſe videtur Dominus contra bona furis actione hypothecaria, cum in iure cautum non ſit bona furis, vel alterius delinquentis eſſe
2 expreſsè, aut tacite hypothecata pro male ablatis; Sed contra furem, vel eius hæredes datur tantum conditio furtiua, quæ eſt rei per-
3 ſecutoria *l. ſi pro fure §. p. ff. de cond. furtiua*, & hoc etiam ſi res furtiua non extaret; Quia datur actio ad æſtimationē illius, *vt in l. in re furtiua*
4 *eodem tit. tex. gloſ. & Angel. de Aret. in §. fin. inſtit. de obligat. quæ ex delicto naſcuntur*.

Et hanc partem probaſse Camillum Plaucium in quodam eius conſilio tradit Baiard. *in §. furtum sub num.* 36. licet non exprimat in quo ſit regiſtratum conſilium ipſum, quòd propterea nec vidi, nec inueni.

Nihilominus de ÆQVITATE tacitè hypothecata dicuntur bona furis pro reſtitutione
5 ualoris rerum furto ſubtractarum, quando nō reperiuntur, ita probat Bald., & Salicet. *in l. furti C. de furtis*, Saltem de ÆQVITATE canonica; Quia facto vel non facto inuentario,
6 tenetur hæres furis vſq; ad vires hæreditatias. *cap. quicunq; de Vſuris lib.* 6.

Ratio eſt quia bona ſunt tacite obligata pro ma-
7 le ablatis, & pro liberatione animæ *Cap. de Parochiano extra de ſepulc. viol. ſaec. l. ſancimus C. de Sacroſ. Eccles.* Vbi anima præfertur rebus cunc-
8 tis; Cum peccatum non remittatur, niſi reſti-
9 tuatur malè ablatum *cap. peccatum de reg. iur. lib.* 6.

Hanc concluſionem ſequitur Neguſant. *tr. de pignor. & hypoth. par. 2. princip membro 4. nummer. 124. vers. nonus caſus eſt*, Vbi expreſſe tenet de ÆQVITATE bona furis, & eius hæredum eſſe tacitè hypothecata pro reſtitutione valoris rei furto ſubtractę, enumerando ibi omnes
10 caſus in quibus hypotheca tacitè contrahitur. inter quos hic noſter in bonis furis exprimitur & hanc ſententiam amplectitur *Baiard. ad Clarum in dicto §. furti num.* 36. Vbi ſaltem ex ÆQVITATE iuris canonici hoc procedere, & ipſe affirmat.

Sub quo nomine furti contineri etiam crimen expilatæ hæreditatis habetur ex traditis per
11 Boſsium *in tit. de furtis num.* 13. Vbi inquit quod ſcilicet expilatio hęreditatis non comprędi-tur in ſtatuto loquente de furtis, vt tenet etiā *Menoch. de arbitr. caſu 300. per totum*; Tamen teſtatur *Boſsius*, quod quando erat aduocatus
12 nunquam fuit ſuper hoc auditus, licet allegaret diuerſitatem terminorum, cum Iudicis nō curent huiuſmodi ſubtilitates poſtquam maius ſit delictum expilatio hæreditatis, Sicut etiam eſset ſi tractaretur, an rapina comprehendatur in ſtatuto de furto loquente.

Crimen etiam expilatæ hæreditatis dicitur fur-
13 tum largo modo eo quod apellatur furtum magis improbum, ad differentiam furti ſimplicis, & rapina improbiſsima, vt ſubijcit idē Boſsius ac tradit *Caſſan. ad conſuetud. Burgundiæ §. 5. verſ. nunquid fol.* 151. ubi inquit nedum crimen expilatæ hæreditatis comprehendi

ſub

ſub ſtatuto furti, ſed etiam ſub conſuetudine,
14 & hoc etiam tenet *Bald. in l. de his C. de furtis hos ſequitur Baiard. in dicto §. furtum num. 30. per totum*, Vbi Boſsij, & Caſſanei ſententiam commendat, & approbat.

Et licet re vera expilatæ hæreditatis crimen nō ſit verè furtum nec pœna furti teneatur expilator, ſed extraordinaria, cum non conueniat
14 diffinitio furti, quæ eſt contrectatio rei alienæ *l. pr. ff. de furtis*; & tamen crimen expilatæ hæreditatis committitur ante eius aditionem, & ſic eo tempore, quo nullus extat illius rei
16 Dominus, Vnde verè à furto differt *Tex. in l. 2. ff. de crim. expil. hæreditatis*, quòd idcirco punitur Iudicis arbitrio *l. p. ff. eodem tit. vt reprobato Baldo, & Saliceto tradit Rimin. in add. ad Salicetum in l. vlt. C. de crim. expil. hæredit. & ſequitur Menoch. cit. caſu 300. de arbitr. Vincent. de Franch. decis. 315. num. 10. Burſa. conſ. 112. in primo dubio lib. p.* Prout hanc eandem ſententiam comprobat *Petr. Gregor. lib. 37. ſintag. iur. cap. 8. nu. 2. & 3. part. 5.*

Attamen quatenus verior eſſet ſententia eorum, quod ſcilicet ratione expilatæ hæreditatis pœna furti non veniat imponenda, ſed extraordinaria, Non idcirco ſequitur, quòd bona eius, qui expilationem commiſsit non remaneant tacitè hypothecata verſus eos ad quorum damnum, & præiuditium reſultat expilatio, vt hypothecata remanent bona furis verſus damnum paſſum; Namque reſpectu refartionis damnorum eadem militat ratio in expilatione hæreditatis, quæ militat in furto
17 & vbi eadem militat ratio, eadem etiam procedit legis diſpoſitio *vulg. l. ob 45. C. de prædijs minorum gloſ. in l. pr. C. de condict. indeb. Marius Salomon. in repet. Rubr. ff. de iuſt. & iure ſub num. 20. Peregr. de fideicom. art. 42. ſub num. 87.* Cum
18 legum diſpoſitiones trahantur de ſimilibus ad ſimilia, vt latè ſcripſimus in ſuperiori libro *cap. p. num. 33. cum ſeq. & cap. 4. num. 2.*

Additur præterea quod ratio quare ſtatutum loquens de pœna furti locum non habet in expilatore, neque etiam in crimine, peculatus quamuis magis graue ſit delictum furti, ea eſt, Quia (omiſſo etiam, quod ex maioritate rationis in pœnalibus fieri non poteſt extenſio
19 *l. cum quidam ff. de liber. & poſthum. l. ſi vero §. de viro ff. ſol. matrim.*) Grauior pœna imponitur pro furto, quam pro expilatione hæreditaria, ſiuè peculatus, ob frequentiam furtorū nō ob
20 grauitatē delicti, vt poſt Iſerniam tradit *Sebaſtianus de Neapol. in cap. Regni adhoc, & ſequitur Franch. all. decis. 315. num. 8. cum ſeq.* In pœnis enim irrogandis ſæpe non attenditur
21 grauitas delicti, ſed frequentia delictorum in eo genere ad quæ coercenda grauior inponitur pœna, Et certiſsimum eſt frequentius committi furta, quam crimen peculatus, ſiuè expilatæ hæreditatis, Idcirco maior pœna pro furto per ſtatuta impoſita eſt, quæ locum non habet in crimine peculatus, ſiuè expilatæ hæreditatis, vt concludit *Franch. cit. nu. 9. cum ſeq.*

Quæ criminalis actio exerceri nequit contra vxorem, quæ defuncto marito aliquid ex eius hæreditate ſubtraxit cum in reuerentiam præce-
22 dentis matrimonij conueniri non poſsit actione expilatæ hæreditatis *l. vxor., & l. 3. ff. de crimin. expil. hæred. l. quamuis C. de furtis*, Sed actione ad exhibendum, vel hæreditatis petitionem *l. contra mirum §. fin. ff. eodem tit. de crim. expil. hæred. vt probat Petr. Gregor. cit. lib. 37. cap. 8. num. 3.* qui inquit cæteras perſonas qui-
23 bus reuerentia ea non defertur, rectè conueniri *d. l. 2. & 3. C. de crim. expil. hæred.* Vbi aliud remedium non detur, cum hoc ſit ſubſidiariū loco deficientis actionis *l. fin. C. eodem tit.* Et crimen expilatæ hæreditate ſuccedat loco actionis furti, vt extra ordinem puniatur ar-
24 bitrio Iudicis pro modo admiſsi *l. pr. & l. Diuus, ac l. 3. ff. eodem tit. ac ſcribit Petr. Gregor. cit. cap. 8. num. 4.*

Ex AEQVITATE vero Prætoris opus fuit caueri contra expilatores hæreditatis *in l. pr. ff. ſi quis teſtam. liber eſſe iuſſus fuerit*, Cum agere ciuili iure non poſſet quando hæreditati furtum fiebat, illam expellando quæ pro domina habetur vt ſcribit *Petr. Gregor. all. cap. 8. n. p.*

Si autem fur detentus eſt nullo modo relaxari debet, niſi furto reſtituto, ſi de illo plenè conſtat; Vel facta ſolutione etiam, quod ciuiliter
27 actum non fuerit ad furti reſtitutionem Alias vbi Iudex per negligentiam, non fecerit reſtituere furtum parti, tenebitur ipſe inſolidū
28 *Bald. in l. quod euitandi in fin. C. de condit. ob turpem cauſam, & conſ. 497. lib. 2. Capel. Tholoſ. in decis. 22. & ibi Add. Boſs. tit. de furtis nu. 49. quos ſequitur Baiard. in d. §. furtum numer. 31. cum ſeq.*
29 Et etiam ſi damnum paſſus, non petierit talem reſtitutionem *Caſſan. conſ. 40. numer. 2. in fin. & ſuper conſuetudine Burgund. rub. p. § 5. num. 2 fol. 163. quem ſequitur Baiard. loco relato num. 34. vbi ſeq. num.* ſcribit huiuſmodi condemnationem fieri debere in eodem iuditio inſtituto, & ſententia etiam quod condemnetur fur ad mor-
30 tem alias Iudex teneretur de proprio *Viuius in eius com. opin. 347. lib. p.*

Qui Baiardus *num. 33. & Grauett. conſ. 53.* inquit,
32 idem eſſe obſeruandum in diffamatione indebita, cum diffamatores dicantur fures hono-
33 ris, & bonæ famæ, & ideo dimitti non debent niſi prius facta reſtitutione honoris, & famæ per honorabilem emendam ſiuè æſtimationē iniuriæ ex quo homo valdè læſus reputatur iuxta *Prouerb. in cap. 15. num. 30.* Et ſicut lux
34 oculorum lætificat animam ſic fama bona impinguat oſſa, & grauiſsima reputatur famæ offenſio.

Hinc inquit Cicero contra Saluſtium, *Sapè grauius eſt deffendere eos qui aliena vitia apertè dixerunt,*
35 *quàm qui alia grauiora delicta comiſſerunt*, & Diuus Bernard. in Cantica *Sermone 5. ait, leuis*
36 *quidem ſermo, quia leuiter volat, ſed grauiter vulnerat, leuiter tranſit, sed grauiter urit, leuiter*

*animum penetrat, ſed non leuiter exit, leuiter
profertur, ſed non leuiter reuocatur, facilè volat,
& ideò facilè charitatem violat*, Sicuti etiam
37 D. Gregorius *lib. 15. Moralium ſic loquitur nihil
ſenius nihilq; violentius amaris aſperiſq; ſermonib.
quorum vulnera tanto defficilius curantur, quanto
facilius proferuntur*. Qui idcirco palinodiam
decantare, & famę reſtitutionem facere co-
guntur antequam carceres exeant, vt probat
etiam D. Thomas *in ſecunda ſecundæ qu. 62. art. 2.*
38 vbi Caiet. Salon, & cæteri ac tradit Molina
*de iuſt. & iure tom. 5. diſput. 41. ſumma Silueſtri-
na in verbo contumelia qu. 4.*
Et ita cenſuit Sen. Excell. die 11. Septembris
proximè præteriti 1637. referente Ampliſsimo
39 Senatore Carolo Antonio Magiſtrio Viro hu-
40 maniſsimo ſuper relatione tranſmiſſa per Præ-
torem Laudæ, dum iuſſit, quod D. antequam
carceres exiret decantaret Palinodiam coram
ipſo Prætore, & ad præſentiam honeſtorum
virorum, eo quia pro ſeius deffenſione in iuditio
criminali quędam capitula produxerat carpen
tia exiſtimationem cuiuſdam mulierculæ, ac ſi
falſum deduxiſſet D. maximè ſtantibus pro-
bationibus per ipſam mulierculam factis,
quod erat familiæ honeſtæ, & morum appro-
batorum ex quibus videbatur minus vera ea
quæ in alijs capitulis continebantur, Quamuis
veritas facti uere in contrarium eſſet attenta
vilitate mulieris (ut mihi fuit à grauiſsimis
viris affirmatum) & ſtante veritate deducto-
rum ad propriam deffenſionem eiuſdem D.
quamuis minimè probatorum; Et ſic eo caſu,
licet defuerit probatio nõ tamen defuit veritas.
Quando autem Statutum, ſiuè lex diſponit,
quod furtum comittens valoris, pura decem
aureorum ſuſpendatur; Si duo, vel plures
furto ſubtraherent huiuſmodi quantitatem,
& eam inter ſe diuiderent, omnes pæna ſta-
tuti tenerentur, etiamſi pars cuiuslibet, eo-
rum non aſcenderet ad ſummam de qua in
lege, vel ſtatuto, quia omnes tenentur in ſoli-
dum: Iſernia *in tit. de pace tenen. §. ſi quis quinq;*
41 *ſolidos vol. fin. per Tex. in l. pr. C. de condit. furt.
quem refert, & ſequ. Io. Ant. Niger in cap. 10.
incipi. ad hoc num. 60. ſub rubr. de furt. Baiard. in
all. §. furtum num. 38.*
Per quam concluſionem declarata videtur diſ-
poſitio Nouarum Conſtitutionum *tit. de Pœnis*
42 *§. ſi quis fecerit robariam lib. 4.* Vbi impoſita eſt
pæna furcarum his qui robariam fecerint pe-
cuniæ, vel rei valoris excedentis dimidiam
vnius aurei extra Ciuitatem, vel burgos, Vil-
laſuè, & Capſinas, vel domos habitatas, Si ve-
rò fuerit minoris quantitatis puniatur abitrio
Iudicis in ęre, uel in perſona, conſiderata qua-
litate perſonarum, & delicti; Nam comiſſa
huiuſmodi robaria excedente dimium aurei à
pluribus etiam ſi pars vnicuiq; contingens nõ
excederet aſſes uiginti, & etiam minus; Nihi-
lominus omnes tenerentur ordinaria pæna
43 mortis, cum omnes teneantur inſolidum per
Tex. in l. p. C. de condit. furt. Et ita memini cen-
ſuiſſè Sen. Excell. anno 1612. de quodam uili
44 eo, qui cum alijs pluribus robariam aureorum
duorum, uel circa ad ſtratam comiſſerat in
Olitores Derthonenſes, dum illi reuertebán-
tur ab oppido Nouarum ex quibus pecunijs
aſſes triginta peruenerant ad ipſum reum,
Quia furcis fuit ſuſpenſus; Prout ſuſpenſus
eque fuit anno 1615. quidam eius ſocius nun-
cupatus Baloſſnus in contumatiam damnatus
ratione einſdem delicti; mox captus lapſo
tempore obtinendi beneffitium nouatum def-
fenſionum.
Eademq; pæna furti teneri, eum qui bona pro-
iecta in Mari tempore tempeſtatis accepit, ſiuè
45 in Mare, ſiuè in littore fluctibus expulſa, eſt
Tex. in §. fin. inſtit. de rerum diuiſ. Quemadmo-
dum eadem pæna tenetur, qui bona cadentia
46 è Rheda, ſiuè curru; aut Sarcina capit *Menoch.
de arbitr. caſu 297. quem ſequitur Baiard. in cit. §.
furtum num. 40.* qui ſequenti numero ſubijcit;
De furto etiam teneri cum, qui ratione odij
uel inimicitiæ, aut iniuriæ cauſa ianuam do-
mus effregerit, ſiuè aperuerit, ex qua furtum
47 factum deinde fuerit, ſi comperiebat furtum
ibi poſſe de facili comitti *Bart. in l. ſi furti §. ope
ff. de furtis Alex. conſ. 103. ſub num. 9. lib. pr.* qui
48 enim cauſam delicto ſiue damno præbuit ad
illius emendationem tenetur *Tex. eſt ad literã
in l. videamus 12. §. inter conductorem ff. locati*,
iuxtà regulam, qui cauſam damni dat, damnũ
49 dediſſe uidetur, de qua *in l. is damnum dat 130.
ff. de reg. iur. & ibi Cagnol. Menoch. conſ. 1188. nu.
15. & conſ. 1194. num. 33.*

SVMMARIA.

*Maior reſtituitur in integrum quando læſus fuit, ſine
propria culpa num. 1.*
*Ommittens inuentarium dicitur læſus ex propria culpa
num. 2.*
Minor non conficiens inuentarium reſtituitur n. 3.
*Specialitas in vnu caſu præſupponit contrarium de iure
communi in cauſa conſimili num. 4.*
Negligentia impedit reſtitutionem maiori nu. 5.
Maior reſtituitur etiam pro omiſſione inuentarij n. 6.
*Deffectus ſolemnitatis de rigore introductæ reddit actum
nullum num. 7.*
*Ruſticis, & alijs ex iuſta cauſa iura ſubueniunt per re-
ſtitutionem in integrum num. 8. & 9.*
*Hæredi eius qui inuentar. non confecit ſubuenitur per
reſtitutionem in integrum nu. 10.*
*Sed eo caſu probanda eſt vera, & integra exiſtentia bo-
norum hæreditariorum vlz. in genere num. 11. & 12*
Vel quòd in hæreditate nõ ſunt lites num. 13.
Inuentarij beneſitium grande eſt num. 14.
*Inuentarium confici debet iuxtà ſtilum, ſiuè conſuetudi-
nem loci num. 15.*
*Confeſſio creditorum, ſiuè legatariorum non eſſe in hæ-
reditate niſi talia prodeſt valdè hæredi num. 16.*
*Teſtator vbi iuſſit legata ſolui de bonis ſuis, vlterius non
tenetur hæris etiam ſi inuentar. non confeciſſet modo*
conſtet

conſtet de bonis hæreditarijs num. 17.

Legato facto, vt ſoluatur annua penſio ex fructibus eius bonorum, Tunc datur actio ſolum contra percipientẽ fructus numer. 18. ſi verò fruct. non ſunt ſufficientes non ſint ſufficientes non tenetur hæres ſoluere legatũ num. 19. ſecus adiecta non fuit qualitas ipſa nu. 21.

Hypotheca non competit legat ſuper bonis quando ex fructibus tantum debetur legatum num. 20.

Hæres probare tenetur eo caſu fructus non fuiſſe ſufficientes num 22. in inuentarij confectione citandi ſunt omnes creditores hæreditarij cum legatarijs num. 23.

Vel ſaltem illi qui certi ſunt num. 24.

Hæredis ſcientia de contentis in teſtamento arguatur quando is fuit præſens teſtamento num. 25.

Creditores, & legatarij citati ad videndum confici inuentarium non poſſunt ſe fundare ſuper eius nullitate eo quia alij non fuerint citati num. 26. & 27.

Inuentarij beneffitium diuidi poteſt num. 28.

Omiſſio ſcienter facta in inuentario de aliquibus rebus hæreditarijs illud nullum reddit num. 29. & 31.

Omiſſio in inuentario præſumitur ignoranter facta ſi res omiſſa eſſet tenui valoris num. 30.

Inuentaria ab hæredibus alia à tutoribus etiam in gratiam fideicommiſſariorum fiunt num. 32.

Inuentar. in gratiam fideicommiſſarij fieri debet etiam ſi teſtator illud remiſiſſet num. 33

Maiori annis 25. vtrum concedatur, reſtitutio in integrum ob non confectum inuentarium.

Cap. CLXXXI.

MAIOR adhoc, vt reſtituatur in integrum ex clauſa generali, ſi qua mihi iuſta cauſa requiritur, quòd læſus ſit ſine propria culpa, & abſq; facto ſuo, vt reſpondit Caliſtratus *in l. item hi, & Vlpianus in l. & qui*
1 *data opera ff. quibus cauſis maiores*, Quando autẽ maior ommiſſit confectionem inuentarij dicitur læſus ex propria culpa, & proprio facto,
2 Ergò reſtitutionis beneſſitium conſequi non debet; Prout ita expreſſe probat *Guid. Papa deciſ. 473. num. 4. quem ſequitur Caldas de reſtit. in integr. viz. in l. ſi curatorem verbo læſus nu. 5. verſ. & proindè maioribus C. de reſtitut. in integrum, & Coſta tr. de facti ſcient. & ignor. diſtinct. 37. num. 12. cent. p. Mauritius de in integr. reſt. cap. 130. num. 6. verſ. in quam ſententiam.*

Minori etenim negligenti, vel omittenti facere inuentarium intra tempus iuris ſubuenitur iu-
3 re ſpeciali *§. Pupillus in Auth. de hæredit. & falcid.* Ergò de iure communi maiori denegatur beneſitium reſtitutionis; Cum ſpecialitas in vno caſu præſuponat contrarium de iure com-
4 muni in cauſa conſimili *l. pr. in fin. ff. ad municipalem.*

Maximè verò, quia negligentia impedit maiori
5 beneſſitium reſtitutionis in integrum *l. non enim, & l. ſciendum ac l. ab hoſtibus §. fin. ff. ex quibus cauſis maiores.*

De AEQVITATE tamen verior eſt contraria ſententia, nempè reſtitutionem dari, ſiuè con-
6 cedi etiam maiori pro omiſſa confectione inuentarij, Quando iuſta cauſa ab eo allegatur *Innocent. in cap. conſtitutus propè finem in verbo vtroq; de in integrum reſtitut. quem ſequitur Aufrer. in addit. ad Capel. Toloſanam deciſ. 55. numer. 7. Alex. in l. iuris ignorant. num. 6. verſ. & pari ratione, & ibi Curtius in Addit. verbo rigorem litt. C C. qui admitti*, Vbi licet deffectus ſolemnitatis
7 de rigore introductæ reddat actum nullum, Attamen in his neglectis, & omiſsis, iura de facili ſubueniunt, tum ruſticis, tùm alijs per-
8 ſonis ex iuſta cauſa per reſtitutionem in integrum *l. ſi quis id quod ff. de iuriſd. omn. iud. & l. 2 ff. de in ius vocando ac probat Anthar. conſ. 393. num. 4.*

Hanc ſententiam comprobat Rebuff, ad Conſtit Regni *tit. de reſtitut. & releuam art. p. glo. p. nu. 33.* Vbi ex cauſa ſucurri vidiſſe etiam maioribus teſtatur, & *Odd. tr. de reſtit. in integrum qu. 89. art. 7. num. 53. cum ſeq. quos ſequitur Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. pleno cap. 656. maximè num. 7. & 23.* Vbi amplè aſſumptum hoc probat, & num. 7. in fine exemplum tradit, quando huiuſmodi inuentarij confectio omiſſa fuit per maiorem pauperem, aut abſentem, ſiue egro-
9 tum, Vel à ſimilibus impedimentis occupatũ, aut vereſimiliter minimè inſtructus eſſe, poſſet hæres de ære alieno hæreditario, quòd occultum ei latens erat, vt probat idem Maurit. *de reſtit. in integrum cit. cap. 130. ſub num. 6. in fine,* qui tradit ijs caſibus ſatis rationabilem cauſã militare, vt reſtitutio concedenda veniat *Coſta tr. de facti ſcient. & ignor. diſtinct. 32. num. 12., & 14. 15. cent. pr.*

Quam concluſionem locum etiam obtinere in
10 hærede ipſius non conficientis inuentarium, quem per in integrum reſtitutionem audiri debere ſtante iuſta cauſa, vel ex perſona defuncti, vel ex perſona ipſius hæredis probat Caſtrenſ. *in conſ. 398. circa medium verſ. tertio ex quo dicto lib. 2. arg. l. Pantonius, & ibi Bartol. ff. de acquir. hæred. quod etiam approbauit Card. Tuſcus concluſ. 289. num. 79 lib. 7. & ſequitur Gratian. cit. cap. 656. num. 9. & 10.*

Eo tamen caſu liquido probari debet vera, &
11 integra exiſtentia bonorum hæreditariorum, eorumq; valor, & eſtimatio, & quod eos alienum derectum fuit tractu temporis magnum eſſe quod in totum ferè abſorbet valorem hæreditatis, Ita vt nihil ſuperſit de bonis hæreditarijs, & ceſſare omnẽ dolum, vt expreſſe probat *Gratian. cit. cap. 656. num. 12.*

Huiuſmodi vero probatio ſcilicet hæreditatem eſſe damnoſam, & ideirco læſum eſſe eum, qui illam adiuit fieri debere tradit Odd. *cit. quæſt.*
12 *89. art. 7. num. 59. cum ſeq. præſertim num. 61.* in genere quod in hęreditate ipſa non adeſſent niſi tot, & æs alienum eſſe tantum, ex quo appareat, quod maius eſt æs alienum, quàm

valor hæreditatis; Non autem ſolum probare
quòd in hæreditate eſt generale æs alienum,
iuxta traditionem *Bart. in l. p. in fine C. ſi minor.
ab hæred. ſe abſtin.* Vel quod in hęreditate adſunt
13 lites, & negotia implicita, vt voluit *Bero. de
quo Odd. cit. nu. 60.* quam concluſionem etiam
comprobat idem *Odd. qu. 36. art. 6.*

Situti autem inuentatij beneffitium grande eſt
14 cum illo mediante hæres non teneatur, niſi
pro uiribus hæreditarijs *l. fin. §. in computatione
C. de iure delib.*, *& l. p. & ibi gloſ. C. commun. de
legatis*; In cuius confectione ſufficit obſer-
uantia formæ per conſuetudinem loci non ab-
15 rogatę ex quo multæ iuris ſolemnitates ab au-
ła receſſerunt *Caſtrenſ. conſ. 326. lib. pr. Cranet.
in conſ. progenero num. 476. cum ſeq; Honded. conſ.
53. lib. p. Rota Roman. deciſ. 72. part. 2. in nouiſs.
quos ſequitur Coſta all. diſtinct. 37. num. 6. cum ſeq;
cent. p. ac tradit Cancer. lib. 3. var. reſol. tit. de in-
uent. cap. 2. num. 36. cum seq.*

Ita quando ex confeſsione creditorum, vel le-
16 gatatiorum, aut aliundè conſtat non eſſe plus
in hæreditate, tunc hæres non tenetur vltra
vires hæreditarias, etiam non confecto inuen-
tario, aut ex omiſſione, aut ex prohibitione
legis munitipalis *Craſſus in §. inuentarium quæſt.
21. in fine quem ſequitur Gratian. alleg. cap. 696.
num. 14.*

Id quod procedere etiam docet *Bald. in l. pr. C. de
his, qui pænæ nomine*, Quando teſtator iuſsit ſol-
17 uere legata de bonis ſuis *Cornens conſ. 180. num.
num. 9. lib. 4. & latiſs. Surd. tr. de alim. tit. 8. priu.
13. num. 3. vſq; ad num. 6. quos sequitur Gratian.
sæpius cit. cap. 656. num. 18.*

Quæ concluſio adeò vera eſt, ut ſi teſtator lega-
uerit annuā penſionem ſoluendam ex ſructib.
18 eius bonorum; Tunc datur actio ſolum con-
tra eum qui fructus percepit *Crau. conſ. 19. nu.
16. Iaſ. cons. 95. in fin. lib. pr. Natta cons 323. n. 5.*
Intantum vt ſi fructus non ſint ſufficientes
ad ſolutionem legati annui non tenetur hęres
de suo, quod notatu dignum eſt *l. ſi debitor §.
19 veriſimile ff. de contrahen emptione l. cum certus ff.
de triti. vin. & oleo legat. & l. de diuiſione ff. ſolut.
matrim. & expreſſe probat Benintend. deciſ. 64. nu.
p. & sequitur Surd. deciſ. 28. num. 8. & 9.* Eſto
quod pro huiuſmodi annuo legato de fructib.
bonorum teſtatoris, non competit hypotheca
20 ſuper bonis, quia eius natura id non patitur
*Bart. in l. p. num. pr. C. communia de legat. ac pro-
bat Surd. loco cit. num. 9. & 10. quorum ſententiam
amplectitur Gratian. cit. cap. 626. num.* 21. Qui
ſequitur n. 22. declarare ea non habere locum
21 quando teſtator ſimpliciter legaſſet, nō adiec-
ta qualitate de bonis ſuis, vel hæreditarijs per
Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 13. numer. 6. & 7.
Quod verò fructus non fuerint ſufficientes ad
22 ſolutionem annui legati probare tenetur hæ-
res, ſiuè ille qui fructus percepit, vel percipere
potuit tanquam fundamentum eius intentio-
nis *Bartol. in l. in illa ſtippulatione ſi calendis ff. de
verbor. oblig. ac tradit Benintend. cit. deciſ. 64. n. 2.*

Et cum inter alias neceſſarias ſolemnitates ad
validè conficiendum inuentarium requiratur
citatio omnium creditorum, & legatariorum
23 *l. ſi quis intra C. de bonis proſcript. gloſ. in l. fin.
verbo quantitatem C. de iure delib.* Vel ſaltem eo-
24 rum qui certi ſunt *Rol. cons. 71. num. 14. lib. p.
quem ſequitur Carpan. ad Statut. Mediolani 272. n.
32. lib. p. Berelta conſ. 57. num. 5. cum ſeq.*

Si ea omiſſa fuit ſcienter de aliquot legatarijs,
vel creditoribus, quæ ſcientia arguitur, quan-
do hęres fuit præſens teſtamēto, Vel ſaltem ſi-
mul habitabat cum teſtatore, quia tunc præſu-
mitur ſcire contenta in teſtamento, ac etiam
25 ſcire nomina eius creditorum, & legatariorū
*Bal. conſ. 392. num. p. lib. p. Crau. conſ. 193. num.
7. verſ. quinimmò, quos ſequitur Gratian. lib. 3.
diſcept. forenſ. cap. 468. num. 79.* Et ſic ob huiuſ-
modi omiſſionem reſultaret nullitas inuen-
tarij.

Tunc in nullitate huiuſmodi non poſsent ſe fun-
26 dare alijs citati, quia eorum reſpectu validum
eſset inuentarium vt docet *Bart. in conſ. 194.
maritus col. fin. lib. pr. & ſequitur Bal. in conſ. 265.
lib. 5. & in l. vlt. §. cum igitur col. 4. & ibi Caſtrenſ.
col. 8. C. de iure delib. Crau. conſ. 225. num. 6. in fin.
Surd. conſ. 181. num. 26. Rol. de inuent. §. ſi aliquis,
& Gratian. lib. 4. cap. 798. ſub n. 7. ver. nec ſubſiſtit*;
Iuxtà regulam quod vtile per inutile non vi-
tiatur; Nec Idcirco poſsunt citari ad viden-
dum confici inuentarium allegare illius nulli-
tatem ob non citatos alios legatarios, vel cre-
27 ditores hæreditarios vt poſt *Bal. probat Surdus
conſ. p. num. 87. & conſ. 181. num. 26. Crau. conſ.
225. num. 6. verſ. ex præmiſſis Phaunt. de inuent.
diuerſ. par. 3. n. 26. Gratian. lib. 3. cap. 495. nu. 13.*
Ratio præcipua eſt, quod beneffitium inuen-
tarij diuidi poteſt, & prodeſt hæredi quoad
28 vnam perſonam, vel nouam rem, non quo ad
aliam, ut ait idem Gratian. *lib. 4. cap. 553 n. 13.*

Et ſi in inuentario aliquid omiſsum fuiſset ſcien-
ter, illud minimè ualere certum eſt; Secus
29 uerò ſi ignoranter, Quæ ſanè omiſsio ignoran-
ter facta præſumitur, quando res omiſsa eſset
tenui ualoris, aut parui momenti, Si enim eſset
30 magni ualoris, tunc ſcienter, & doloſè omiſ-
ſam eam fuiſse præſumitur, vt poſt *Rol. tr. de
de inuentar. qu. 8. num. 4. par. 4. probat Theſaur.
qu. famil. 10. num. 26. & 28. verſ. dolus autem lib.
p.* Vbi materiam inuentarij plenè examinat;
Quam concluſionem admittere uidetur *Gratia.
cap. 532. num. 13. lib. 3.* dum ſcribit, quod
omiſsio per ignorantiam facta in inuentario
de aliqua re non annullat illud, ſecus uerò do-
31 loſa omiſsio ac ſequitur *Cancer. cit. cap. 2. num.
54. lib. 3. var. reſol.*

Quæ omnia procedunt, tam in inuentario facto
ab hærede, quam in inuentario tutoris, uel
uſufructuarij, ac etiam in eo ad quod tenetur
32 hæres in gratiam fideicommiſsarij, & ad illius
poſtulationem, ut ſubijcit *Coſta cit. diſtinct. 37.
num. 25. de facti ſcientia, & ignor. poſt Aicia. cons.
30. lib. 9. Laderch. cons. 57. num. 12. cum seq. &
Moroſ.*

Digitized by Google

Moroſ. conſ. 51. num. 16. cum duobus ſeq. etiam ſi
premiſſa eſset per teſtatorem confectio inuen-
33 tarij, modo fideicommiſsarius peteret eius
expenſis illud fieri *Intrigal. de ſubſtit. cent. 3. qu.*
73. num. 107. cum ſeq. quem ſequitur Coſta loco rel.
227. in fine.

SVMMARIA.

Hæres qui doloſè omiſſit res in inuentario furti pœna non tenetur num. 1. At beneffitium inuentarij amittitur num. 5. 6. et 7.

Duplici pœne quis affici non debet num. 2. et 8.

Cantela ad euitandum beneffitium Inuentarij ob omiſſionem rerum, proteſtando, vt omiſſa deſcribuntur num. 3. caſus improbatur num. 4.

Deciſio Sen. Taurinenſis, quod omiſſio doloſa in inuentarium priuat illius beneffitio num. 9.

Doloſa omiſſio in inuentario præſumitur quando omiſſa res, eſt magni valoris num. 11.

Hæres tenetur ad requiſitionem creditorum hæreditariorum edere eis copiam inuentarij proprijs ſumptibus num. 12.

Deciſio Sen. Taurin. In ea materia num. 13.

Mulier vxor defuncti legataria omnium mobilium excuſatur à pœna amiſſionis beneffitij inuentarij, ſi aliqua in eo deſcribenda omiſſit num. 14.

Ratio eſt quia probabiliter potuit putare ſe non teneri ad inuentarij confectionem num. 15.

Conditio hæredis, et vxoris defuncti legatarij in conficiendo inuentario imparis eſt num. 16.

Vxor legatar. omnium mobilium ob omiſſionem in inuentar. factam non punitur in duplum nu. 17. ſed contra eam iur. in litem num. 18.

Iuramentum in litem competit contra quoſcunq; qui inuentarium conficere tenentur num. 19.

Inuentarium ſolemne conficere tantum debent hæredes num. 21.

Inuentar. non faciens de repertis in domo inquam quis de facto intrauit præſumitur omnia occupaſſe n. 22.

Pœna ob omiſſionem alicuius rei ſcienter, ſiuè doloſè factam in inuentario quæ ſit. Cap. CLXXXII.

SEquendo propoſitam materiam
inuentarij, Queritur qua pœna te-
neatur is, qui ſcienter, & doloſè
quidquam in inuentario omiſsit,
& Iuſtinianus in l. p. §. licentia C.
de iure delib. in duplum tantum
1 teneri hæredem verſus creditores, ſiuè lega-
tarios ſtatuit ergo non ex hoc amittit beneffi-
tium inuentarij, ne duplici pœna afficiatur
contra diſpoſitionem ipſius Textus, & contra
2 diſpoſit. *l. Sanctio in fine ff. de pœnis, et l. Senatus*
ff. de accuſationibus.

Et hanc ſententia ſequuntur Odofredus *in dicto §.*
licentia C. de iure delib. vbi Fulgoſ. et Salicet. Caſtr.
Iaſ. Corn. Alex. et cæteri, Hos ſequitur Alex. de
Neuo conſ. 38. nu. 17. Porcellinus de inuent. cap. 5. n.
6. Bello cons. 30. num. 6. Portius Imolenſ. conſ. 50. n.
7. cui ſubſcripſerunt Mantica Torniell. Rugerius, et
Cattarus Rol. de inuent. par. 4. vtil. 3 §. quod ſi hæres
vers. quid dicendum, et Monticula de inuent. nu. 154.
Caualca. de tut. et curat. num. 20. Decian. conſ. 49. nu.
56. lib. 2.

Prout ampliſsimè eandem comprobat Menoch.
cons. 471. num. 38. cum plur. ſeq. qui triginta tres
proponit Doctores eã tenentes, & viginti tres
contrarium deffendentes *Turretus cons. 47. nu.*
40. cum ſeq. lib. p. Honded. cons. 34. numer. p. cum ſeq.
lib. p. Surd. decis. 222. num. 9. qui cautelam dat ad
3 euitandum deffectum omiſsionis, Vt ſcilicet
proteſtetur nolle, vt non apponenda appoſita
ſint, & omiſſa deſcribantur ſi ad eius ſcientiã
deuenerint, de qua cautela Theſa. Iun. *qu. famil*
10. num. 6. lib. pr. quam ſententiam ſeq. etiam Coſta
dicto tr. de facti ſcientia, et Ignor. de ſtinct. 37. nu. 22.
4 *cum ſeq. cent. pr.* licet cautelam nequaquam ſuf-
fragari putat, & quam latiſsimè comprobat
Burſa, *cons. 325. nu. 115. lib. 3. ac Gamma decis. 122*
vbi Add. Florent. Diaz.

Verior tamen, & AEQVIOR, ac communior
contraria videtur ſententia.

Nempè ratione doloſæ omiſsionis in inuentario
5 factæ cadere hæredem à beneffitio inuentarij,
& de proprio teneri, ſi ita creditoribus hære-
ditarijs, aut legatarijs placuerit *Tex. eſt in ea-*
dem l. fin. §. ſin autem dubius, & §. & ſi præfatam. C
de iure delib. in quibus apertè diſponitur, quòd
ſi hæres legitimum fecerit inuentarium cum
debitis ſolemnitatibus habeat hæreditatem,
ſinè eius bonorum periculo, & vtatur beneffi-
tio legis falcidiæ aduerſus legatarios, Nec te-
neatur erga hæreditarios creditores, niſi in
quantum vires hæreditariæ patiantur; Ergò à
contrario ſenſu, ſi hæres non deſcripſit omnia
bona in inuentario, ſed circa aliqua maligna-
tus eſt ea occultando non eſt dignus beneffi-
tio legis, vt probat *Natta cons. 214. num. 13. &*
Rol. de inuent. par. 3. §. requiritur.

Hoc idem probare videtur *Tex. in §. Sancimus in*
Auth. de hæred. & falcid. Vbi Iuſtinianus Impe-
rator mandat inuentarium fieri ſecundum le-
gis formam, & ſi non fiat, priuat hæredem be-
nefitijs, quæ illi conceſsit, Quæ forma dicitur
contempta ſi in inuentario nõ fuerunt omnia
deſcripta per malignitatem, aut fraudem.

Quam ſententiam probat *Bart. in l. reſcriptum ff.*
de his quibus, vt indign. Bal. in d. l. vlt. §. licentia
C. de iur. delib. & in conſ. 219. num. 4. lib. pr. conſ.
443. nu. 6. lib. 5. Abb. conſ. 73. lib. 2. Guido Pap.
cons. 42. Io. Crottus cons. 201. nu. 23. Natta conſ.
574. num. 16. Cephal. conſ. 314. num. 24. conſ. 506.
num. 14. & conſ. 702. numer. 16. Crau. conſ. 348.
num. 46. Rimin. iun. conſ. 417. num. 124. et idem
Menoch. conſ. 89. num. 146. ac ampliſſimè compro-
bat acutiſs. Facbin. lib. 4. controuerſ. iuris pleno cap.
37. verſ. verum iſtis, Vbi etiam ad contraria

reſpondet præſertim ad Menoch. *cit. conſ.471.*
Prout eandem amplectitur *Cancer. lib. pr. var.*
reſol. cap.9. num.11. et confirmat lib.3. cap.2. num.51
cum seq. poſt Cæual. com. contra com. qu.731. num. 4.
6 Ex quibus conſtat magis communem eſſe hanc
poſteriorem ſententiam, & maiores eſſe Do-
tores eam defendentes, quam ij quos pro con-
traria opinione adduxit Menoch. *dicto conſ.471*
num.37.

Et licet ad conciliandas contrarias ipſas con-
cluſiones adducit *Fach. vers. cæterum poſt mediũ*
hæredẽ priuari ex cauſa de qua agitur cõmodo
inuentarij; Niſi legatarij, & creditores ele-
gerint aliam viam nempè demonſtrandi, ac
probandi alia eſſe in hæreditate bona præter
deſcripta in inuentario adhoc, vt ex eis ſibi
ſatisfiat, neq; doloſè illa hæres ſatiſfaciat,
Quia tunc electa illa via ex rebus celatis cre-
ditoribus, & legatarijs ſatisfiet, & pæna du-
7 pli hæres mulctetur, & ſic primam ſententiam
procedere annuentibus legatarijs, & creditori
bus hęreditarijs, ſecundum animum ipſis con-
tradicentibus.

Tamen AEQVVM etiam eſt, ne duplici pęna
afficiatur hęres, qui doloſè omiſsit in inuen-
8 tario aliqua deſcribere itant volentibus lega-
tarijs, vel creditoribus hęreditariis, beneficio
inuentarii priuandus eſt hæres; Ipſis verò an-
nuentibus ad duplum tantum teneatur, & in re-
liquis gaudeat beneficio inuentarij hęres ipſe
vt concludere videtur Fachin. *cit. cap.37. vers.*
nec abſurdum.

Hanc concluſionem diffuſiſsimè etiam compro-
bat Theſaur. *cit. qu. famil.* 10. *num.* 27. Vbi infi-
nitos in eam adducit ſententiam, & ita iudi-
9 caſſe Senatum Taurinenſem teſtatur num. 28.
declarando nullius effectus eſſe inuentarium
10 ex eo, quòd hæres doloſè omiſerat deſcribere
in eo decem Iugera Terræ, quæ erant in hęre-
ditate; Quia cum res eſſet magni valoris do-
11 loſam omiſsionem fuiſſe pręſumebatur.

Qui auctor ſub num.30. ad effectum cognoſcendi
num omnia in inuentario fuerint deſcripta
inquit teneri hęredem edere creditoribus
hæreditarijs ad eorum requiſitionem inuen-
tarium ipſum, & illud exhibere etiam ſuis
12 ſumptibus, ea ratione quia, quæ litigans edere
tenetur, ſuis ſumptibus edi debent Maximè ſi
tales creditores, ſiuè legatarij eſſent ex deſcen
dentibus teſtatoris, qui ius prætenderent in
hęreditate pro ſucceſsione, vel legitimę ſup-
plemento, ut probat *Sola ad Decreta Saband. ver-*
bo inuentaria gloſ. vnica par. pr. num.26. qui teſta-
13 tur ita iudicaſſe Senatũ Taurinenſem, quam-
uis in alijs caſibus ſufficere communicationẽ
vel copiam inuentarij vſq; ad ſignum crucis,
vt poſteà cenſuit idem Senatus Taurinen. vt
teſtatur Theſaur. *cit. qu.10. num. 30. in fine.*

A qua tamen pæna amiſsionis beneficij inuenta-
rii excuſari mulierem legatariam omnium
14 mobilium in domo exiſtentium, quæ aliqua
omiſiſſet tradit Gamma *decis. 122. num. 2.* ca
ratione, quod probabiliter putare potuit
mulier ſe non teneri ad ſcribendum ea bona
ſua, & idcirco tàm ignorantia iuris, quàm
quælibet cauſa illam à pæna excuſare debet
15 iuxtà *gloſ. in l. pr. C. vbi cauſ. ſtatu. & l. igitur de*
liberali cauſa, quàm ſententiam ſeq. ibidem Addit.
16 *Floren. Diaz.*, Qui etiam addit paenam non eſſe
conditionem hæredis, & vxoris legatariæ in
conficiendo inuentarium, cum *l. fin. C. de iure*
delib. loquatur de hærede non autem de vxore
legataria, quæ ob omiſsionem in inuentario
factam non obligatur in ſolidum nec punitur
17 in duplum ut hæres ex Molina *lib. p. de primog.*
cap. 28. num. 7. cum seq. plur. Sed contra eam
Iuratur in litẽ ob dolum male confecti inuen-
18 tarij *Rimin. iun. cons. 53. Menoch. de arbitr. caſu*
108. numer. 29. Rol. conſ. 49. lib. pr. Plottus tr. de in
litem iur. § 4. num. 8. per totum Caſſan. in conſuet.
Burgund. rubr. 4. §. 21. num. 4. quos ſequitur Diaz.
Add. ad d. Deciſ. 122.

Quod iuramentum competit contra quoſcumq;,
qui inuentarium conficere tenentur ſaltem
19 ſimplex non ſolemne, vt ſunt omnes ij, qui
rationem reddere deberent *l. Orphanotrophos, et*
l. nulli C. de epiſcopis, et Cler., Cum inuentarium
ſit caput omnium rationum, vt notatur in iu-
20 ribus prædictis, & docet *Boer. deciſ. 01. num. 6.*
Garzia de melior. et expenſis cap. 11. num. 64. Mo-
lina de primog. hiſp. lib. pr. cap. 28. numer. 3. et
Cancer. cit. lib. 3. var. reſol. cap. 2. num. p. 2. et 3.
qui ſeq. num. tradit ad ſolemne inuentarium,
teneri tantum hæredes, & tutores, ac etiam
21 alios, qui publicam adminiſtrationem quo-
dammodo habent non cæteri adminiſtratores
priuati.

Et ſi quis ratione ſucceſsionis, vel aliter domum
de facto, vel ex abrupto ingrediatur, & non
conficiat inuentarium ſaltem ſimplex de his
mobilibus, quæ in domo inuenerat præſumi-
22 tur cõtra eũ, quod bona omnia ibi aſſeruata
occupauerit, & ſic eſſet de preda ſollicitus *l. cũ*
Dominus 58. ff. locati, et conducti Caſtrenſ. cons. 302.
num. 5. in fin. lib. p. et probat Cancer. cit. cap. 2. nu.
15. Contra quem occupatorem idcirco datur
iuramentum in litem ex iuribus ſuper de-
ductis.

S V M M A R I A.

Aſcendens non ſuccedit in emphiteuſi ſicut deſcendens num. 1. et 4. contrar. verius num. 5.

Verba vbi non conueniunt, locum neq; habet diſpoſitio num. 2.

Aſcendens in feudis non ſuccedit deſcendentibus nu. 3.

Relinquere parentibus non minus pium eſt, quam deſcendentibus num. 6.

Legitima debetur, tàm aſcendentibus ſicut deſcendentibus num. 7.

Leges ita ſcribi non poſſunt, vt omnes caſus ibi exprimi valeant, et in ijs comprahendantur num. 8.

Omnia non poſſunt, nec debent ſcripto comprahendi n. 9.

Leges dilatandæ ſunt ex rationis identitate num. 10.

Aſcen-

Digitized by Google

Aſcendentes, an ita ſuccedant in emphiteuſi ſicut deſcendentes.

Cap, CLXXXIII.

INconcuſſa eſt obſeruantia in omni ferè regione, Ciuitate, & loco, vt inueſtituræ emphiteoticæ, tàm Eccleſiaſticę, quam ſeculares concedantur, & accipiantur pro ſe, & deſcendentibus, & ſic deſcendentium fauore; Hinc non raro euenit, vt defuncto poſſeſſore rei Emphiteoticę ſine filijs, plures ad eam concurrant, tàm ſcilicet deſcendentes quã aſcendentes queritur, an ſucceſsio in huiuſmodi emphiteuſi etiã deferatur aſcendentib.

Et negatiuè reſpondendum videtur, quia cum
1 emphiteuſis accepta ſit pro ſe, & deſcendenti-
bus eueniente caſu excluſi dicantur aſcenden-
tes, Vbi enim verba inueſtituræ non conue-
niunt, ibi etiam locum habere non poteſt eius
2 diſpoſitio iuxtà *l. quod conſtitutum ff. de teſtam. militis l. item autem in princip. ff. de adminiſtr. tut. l. 4 §. toties, & ibi Bart. in fine ac cæteri ff. de damno infecto tex. in cap. indemnitatibus §. ſed cum eas, de electione lib. 6. & probat Ias. conſ. 50. nu. 2. lib pr. et conſ. 42. num. 6. lib. 3.*

Quam ſententiam ſequuntur Caſtren. in *l. ex facto in fin. ff. ad Trebel. Alex. in l. quod dicitur ff. de verb. oblig. Clar. in §. emphiteuſis qu. 32.* Qui omnes concludunt deſcendentes tantum compræhendi in inueſtitura.

Sicuti enim in feudis, nec pater filio ſuccedit *cap.*
3 *p. de natu. ſucceſs. feud. Affl. in cap. p. §. naturales vers. in gloſa num. 18 ſi de feud. fuerit controuerſ. et probat Card. Mantic. tr. de tacit. et ambig. libro 23. tit. 10. num. p. p. 2.* ita affirumandm eſt in emphi-
4 teuſi, Cum argumentum feudo ad emphiteu-
ſim optimè procedat iuxtà Euerardum in Topica *loc. 29. fol. 223.*

De AEQVITATE tamen contrarium verius
eſt, nempè, tàm ad aſcendentes, quàm ad de-
5 ſcendentes ſpectare emphiteuſim *Tex. eſt in §.
emphiteuſis in Auth. de non alien.* Non enim mi-
6 nus pium eſt parentibus relinquere, quàm de-
ſcendentibus *l. nam, et ſi parentibus ff. de inoff. teſt.*
Idcirco, tàm aſcendentes, quàm deſcendentes ſuccedere poſſunt, in emphiteuſi, vt ex AEQVITATE procedere concludit Imola *in conſ. 28. col. 2. quem ſequitur Ruinus conſ. 151. num. 18. lib. p. Mandoſ. in Apoſtil. ad Roma conſ. 22. cit. nu 6. verſ. quinimò, quem ſequitur Rimin. iun. conſ. 461 num. 48. et 49.*

Neq; nouum eſt aſcendentes poſſe concurrere
cum deſcendentibus in ſucceſsione præmor-
tui deſcendentis, qui deceſsit nullis relictis
filijs, Cum de iure debeatur eo caſu legitima
aſcendentibus ſicut deſcendentibus *Tex. eſt in*
7 *l. p. et l. fin. ff. de bon. damnatorum, et l. de bonis l. de-
portatus, ac l. fin. C. eodem, ac Auth. bona damnatorũ
et l. fin. C. de bon. proſcriptorum Beretta conſ. 52. num
3. cum ſeq. et late probaui in ſuperiori libro cap. 96. num. 34. et 35. poſt additorem ad Carpan. in cap. omnium num. 719. litt. B verſ. non debetur tit. de panic*

Cum Itaq; aſcendentes ita ſuccedunt deſcenden. præmortuis, ſine filijs, ſicut deſcendentes In emphiteuſi etiam ſuccedere poſſe aſcendentes dicendum eſt, Cuius rei exemplum conſiderari poteſt, ex caſu formato per [illegible] imin; *in all cons. 461.* Prout ad rem conferunt [illegible] radita. per Menoch. *conſ. 577. num. 1. et 5. cum ſe[illegible]*

Et ſi verò regulariter res in emphiteuſi[illegible] accepi
ſolent pro, ſe & deſcendentibus; Id fit quia
poſt primum inueſtitum ad deſcendentes pro-
uenire ſolet emphiteuſis, ſed non ideò ſequitur
quòd deſcendentes ipſius primi inueſtiti, qui
dicuntur aſcendentes vltimi deſcendentis
morientis non ſint exuocatis, licet aſcendens
ſit; Ad inſtar legum, quæ ita præſcribi non
8 poſſunt, vt omnes caſus, qui quandoq. accide-
rint in ijs compræhendantur. Cum ſufficiat
leges eos continere qui vt plurimum accidunt
9 Quia omnia nec poſſunt, nec valent, ſcripto
comprehendi, vt poſt Conanum, & Peguerrã
dixi in ſuperiori ib. *cap. 4. num.* 2. Quæ leges
dilatandæ ſunt ex l rationis identitate de ſimi-
libus ad ſimilia, & ad ea, quę ſimilitudinem
10 iuris continent, vt poſt Conanum, & D. Tho-
mam affirmaui in *cap. p. num. 33 et num. 35 eodem
lib. pr.*

SVMMARIA.

Hæres minus grauatus præſumitur, quàm fieri poteſt num. 1.

Legata regulariter ſtricte interpretanda ſunt num. 2.

Legatum annuum factum in perpetuum reſtringitur ad centum annos num. 3, et 5. etiam ſi factum eſſet Eccleſia numer. 4. contrar. verius numer. 9. et 11. ac etiam fauore aliarum perſonarum. n. 18. et 19.

Legatum annuum, et legatum vsusfruct. æquiparatur num. 6.

Homo præſumitur viuere vſq. ad centum annos num. 7.

Perpetuum illud dicimus, quod durat centum annis num. 8.

Quippe vltra centum annos num. 20. et 21. legatum annuum perpetuum praſcribi non poteſt num. 10.

Legatum factum de fructibus certi fundi habetur, ac ſi legatus fuiſſet illius vſusfruct. num. 12.

Legatum vsusfructus ſpirat ſpatio centum annorum num. 13.

Legatum annuum impoſitum hæreditatis nominata extinguitur in perſona primorum hæredis num. 14. et 16.

Teſtatoris verba non ſunt amplianda num. 15.

In dubio pro Eccleſia iudicandum eſt nu. 17.

Infinitas euitanda eſt num. 22.

Niſi verba ſint apta ad eam inducendam num. 23.

Perpetuum dictio regulari debet ſecundum ſubiectam materiam num. 24.

Centum annorum ſpatio animæ liberantur à Purgatorio tradit Simon de Prætis num. 25. et 26.

Quod tamen reprobatur num. 27. 28. et 29.

Mortuus qui ſurrexit horrenda, narrauit de flammis Inferni

Digitized by Google

Inferni, & frigoribus numer. 30.
Oratio noſtra in ſinu noſtro conuertetur num. 31.
Suffragia proſunt alijs exiſtentibus in Purgatorio ſi damnatus eſt ille pro quo fiunt num. 32.
Legatum annuum perpetuum factum Eccleſia ſi ea diſtructa fuit adhuc durat, & debetur Eccleſiæ Romanæ num. 33.
Eccleſia Romana Dominum repræſentat num. 34.
Legatum Eccleſ. factum præſumitur factum contemplatione Chriſti num. 35.
Eccleſiæ omnes ab Eccleſia Romana emanarunt num. 36.
Legatum annuum factum contemplatione ſeruitutis, quæ fit Eccleſiæ ea ceſſante ceſſat legatum num. 37.
Legatum factum dignitatis illud debetur etiam mutata perſona num. 38.
Legatum alimentorum debetur, tàm à primo, quam à ſecundo herede viuente legatario num. 39.
In legatorum interpretatione conſideranda ſunt verba teſtatoris, an illa demonſtrat., an vera reſtrictionis cauſa expreſſa ſint num. 40.
Legatum annuum factum Ciuitati ea deſtructa finitũ legatum cenſetur num. 41.
Perpetuum dictio reſpectu Ciuitatis, vel Oppidi dicitur donec ea durat num. 42.
Defficiente onere præſtandi auxilium debet etiam defficere comodum exonere inductum num. 43.

Lagatum annuum Eccleſiæ relictum, an extinctum, & finitum dicitur longiſsimo curſu annorum centum. Cap. CLXXXIV.

CERTA concluſio in iure eſt, vt
hæres minus grauatus præſuma-
1 tur, quàm fieri poteſt *Tex. in l. cum
qui ita in princip. de verb. obligat. l.
ſi quis teſtament. 82. & ibi Iaſ. ff. de
legat. p. l. menia ff. de legat. 2. Alex.
in l. ſtipulatio iſta §. in ſtipulationibus ff. de verb.
oblig. Card. Mantic. tr. de coniect. vlt. volunt. lib. 7.
tit. pr. num. 27. & lib. 9. tit. 9. num. 28. Gratian.
lib. p. discept. forens. cap. 70. num. 2.* & in ſpecie,
2 quod legatum debeat regulariter ſtrictè inter-
prætari eſt *Tex. in l. vnum ex familia §. ſi rem ff. de
leg. 2. & in l. nummis 73. ff. de lega. 3. Dec. in l. in
teſtamentis ff. de reg. iur. Crau. conſ. 86. num. 7. &
Natta cons. 420. num. 17. quos ſequitur Gratian. cit.
cap. 70. numer. 3.* Hinc decidit Bal. *in l. annua §.
Titium ff. de annuis legatis*, quòd legatum annuũ
3 factum in perpetuum reſtringi debet ad cen-
tum annos tantum, Quam deciſionem proce-
dere etiam ſi legatum factum eſſet Eccleſiæ,
4 probat *Bartol. in l. ſi vſufructus municipibus prope
finem ff. de vſufr. legato*, & Ita ſe conſuluiſſe, &
obtinuiſſe ſcribit *Alex. in l. a. col. pr. propè finem
ff. ſol. matrim. et cons. 60. lib. p. ac conſ. 86. eodem
lib. pr.*
Hanc concluſionem ſequitur *Lancel. Dec. in d. l. 2.
in principio ff. ſol. matrim. poſt Annau. conſ. 39. et
amplectitur Cotta in eius memoriali verbo perpetuum
verſ. proinde*, Vbi tradit in practica non eſſe
recedendum ab opinione Bartoli confirmata
per Alex. Prout eandem ſententiam ſequitur
Cephal. *cons. 268 num. 25. Turettus conſ. 26. num.
6. Surd. conſ. 123. nu. 16. et tr. de alimen. tit. 5. qu. 6.
num. 16. cum duobus ſeqq.* Vbi probat, quòd ſi-
cut legatum, continens perpetuam præſtatio-
5 nem, ſi relinquatur Ciuitati, ſiuè Communita-
ti finitur curſu centum annorum per *l. penult.
et ibi gloſ. ff. de annui lega. Tex. eſt etiam cum gloſ.
in l. ſi vſufruct. municipibus ff. de vſufr. leg.* Cum
legatum annuum, & legatũ vſusfructus æqui-
6 parentur *l. et in ſingulis l. 2. ff. de annuis lega.*
Homoq; præſumatur viuere vſq; ad centum
7 annos, Ita ius Ciuitatis durat centum annis
ſecundum Bal. *in d. l. an vſusfructus ff. de vſufr.
Alex. dict. conſ. 60. circa medium lib. p.* quemadmo-
dum perpetuum illud dicimus, quod durat
8 centum annos, vt probat *Bald. in conſ. 126. lib. 5.*
De AEQVITATE, tamen verior, & commu-
nior eſt contraria ſententia, nempè fauore
Eccleſiæ annuum legatum durare adhùc poſt
9 centum annos, & conſequenter minimè poſſe
10 præſcribi etiam longiſsimo tempore centum
annorum, vt exponit *gloſ. in cap. poſſeſſores 16.
q. p. et glo. in cap. Tua in ſin. de his quæ fiunt à Prela.
ſine conſenſu capituli, et Tex. in l. annuam, ac in l. pe-
nult. ff. de annuis legatis*, Quam cõcluſionem ex-
preſſe probant Doctores *in l. in analibus C. de le-
gatis Barbat. cons. 20. lib. 4.* qui contra Alex. reſ-
pondit in eodem facti ſpeciè de qua in *all. cons.
60. lib. p. Iaſ. in d. l. 2. in princip. ff. ſol. matrim. et in
d. l. in annalibus circa medium C. de legatis, ac in l.
videamus §. deferrè col. 2. ff. de in litem iur. Socin. in
l. 3. § fin. num. 6. verſ. ex his ergò ff ad l. falcidiam.*
Et hanc concluſionem ſequitur Didacus *lib. 3.
variar. reſol. cap. 9. num. 10.* Vbi latè hanc partem
deffendit, atteſtando poſt Albericum, quòd
11 de conſuetudine ita ſeruatur *Ruger. in dicta l.
ſi vſusfructus ff. de vſufr. Vinius in eius commun. opi.
verbo legatum Pancirol. cons. 135. Rimin. iun. conſ. 19.
lib. 2. Simon. de Prettis de interpratat. vlt. volunt.
lib. 4. cap. fin. num. 12. fol. 476. ample Iacobus Ve-
net. tr. de annuis præſtationibus par. 2. q. 38. regiſtr.
in tom. 6. par. 2. tract. diuers. fol. 256. num. 3.* Vbi
hanc concluſionem veriorem eſſe tradit, niſi
aliud ſentiſſe teſtatorem appareet, quam ta-
men dupliciter limitat.
Et primo quando legatum factum eſſet de fructi-
12 bus annuis alicuius certi fundi, quia hoc le-
gatum perindè accipiendum eſt ac ſi vſusfruc-
tus fundi fuiſſet legatus per *Tex. in l. cum Ita
legatum in fin. ff. de vſufr. legato*, Sicut ergò ex-
pirat legatum vſuaſructus ſpacio centum an-
norum ne inutilis reddatur proprietas *Tex. eſt
13 in l. ſi vſusfr. ff. de vſufr. legato, et l. 3. §. ne tamen ff.
de vſufr.* Ita etiam expirare videtur iſtud le-
gatum eodem ſpatio, vt probat Venet. loco
rel. num. 4.
Secundò, limitatur quando teſtator impoſuiſſet
onus perpetuum infraſcriptis hæred. nam
tunc propter illud verbum infraſcriptis onus
extin-

14 extingueretur in perſona priorum hæredum,
& ſic ad illud non tenerentur hæredum hære-
des *arg. l. cum filio impuberi iuncta l. quo liberis §.
hac verba ff. de vulg. et pupil.* Vbi per iſta verba
quiſquis, mihi hæres erit filio meo impuberi
hæres eſto non admittitur hæres hæredis, quia
15 non eſt ſcriptum in teſtamento; quod requi-
ritur, vt probat Io. Crottus *in repet. l. 2. n. 3. ff.
sol. matrim. quem ſequitur Venet. d. q. 38. in fine.*
Hanc vero principalem ſententiam ſequitur etiã
Muta ad conſuetud. Panormit. cap. 76. num. 59. vbi
teſtatur ita practicari Copioſè Peregr. *de fidei-
commiß. art. 30. num. 11.* qui teſtatur ita ſeruari in
foro Patauino, ac luculentiſsimè *Gratian. deciſ.
Rota Marchiæ 22. num. 4. et lib. p. discept. forenſ. cap.
131. n. p. cum seq.* Qui num 4. expræſsè tradit le-
gatum dici reſtrictum ad primos hæredes
16 quando iuſsit legatum ſolui per infraſcriptos
hæredes, & ibi apertè probat Gratian. hanc
opinionem eſſe AEQVIOREM tanquam
magis fauorabilem Eccleſiæ pro qua in dubio
17 eſt iudicandum Bal. *cap. in præſentia col. pen. de
probationibus Tiraq. tr. de Pia causa priuil. 98. in fine
et probat ibidem Gratian. num. 2. et in cap. 88. nu. 6.
lib. p. ac in citata decis. 22. num. 5.*
Quinimò eandem concluſionem procedere etiã
in legatis annuis factis perſonis priuatis, quo-
rum tempus, & vigor durare etiam poſt centũ
18 annos decidit *Tex. in l. Annalibus C. de legatis*
Etiamſi in ijs non ita plena, & ampla fiat inter-
pretatio ſicut in legato facto *Eccleſiæ l. hæredi-
19 tatem ff. ad l. falcid.* præſertim ſi legatum ipſum
factum fuiſſet cum dictione perpetuum, quia
20 tunc illud abſolutè durare poſt centum annos
probat Delectus *de arte teſtandi tom. 6. de legat.
caut. 17. Foler. de cenſibus sub num. 76. vers. cenſus
enim dici ſolet Pancirol. cons. 195. Tiraquel. de priu.
Piæ cauſa cit. priuil. 90. quos ſequitur Gratian. all.
deciſ. 22 num. 7. et* 8. Cum magna ſit differentia
21 inter ſpatium centum annorum, & perpetuum,
quod intelligi debet in infinitũ ſecundum pro-
prietatem dicti verbi *Alber. in eius dictionario
verbo perpetuo Rimin. Iun. cons. 219. nu. 32 Gratian.
cit. cap. 131. num. 14.* Quia licet infinitas ſit eui-
22 tanda *cap. cum in multis de reſcript. lib. 6.* Tamen
tolleratur vbi verba ſunt apta ad illam indu-
23 cendam *Berou. cons. 155. lib. p. et Gratian. all. decis.
22. num. 10.* Et ſi dictio perpetuum regulari de-
24 beat ſecundum ſubiectam materiam, vt con-
cludit *gloſ. ſing. in cap. ea tum in verbo perpetuum
10. qu. 2. Coru. cons. 59. col. p. vers. & verbum lib. 2.
et tradit Coſta in d. memorial. verbo perpetuum.*
Nihil pænitus releuante ſi legatum factum fuit
expreſſa cauſa, vt eius Anima liberetur à Pur-
gatorio, quòd idcirco ſpatio centum annorum
25 finiri tradit Simon de Prættis *de interpretat.
vlt. volunt. lib. 4. cap. fin. num. 12. fol. 476. poſt
Aeolium cons. 91. nu. 23. regiſtr. inter conſil. diuers.
vlt. volunt. lib. 2.* ea ratione quod tanto tempo-
re præſumatur liberata anima teſtatoris à pæ-
26 nis Purgatorij, vt tradit Sottus *super 4. ſentent.
diſtinct. 17. qu. 3. art. 3.* qui decem, aut viginti
tantum annis in purgatorio animas detineri
ſcribit Martinus Rinaldus, in *Candelabro aureo
tit. 10. de purgat num. 16.* Quoniam tuta minimè
eſt huiuſmodi opinio tanquam incertiſsima;
27 Quippe expreſse ea reprobatur per Card. Bel-
larmin. *controu. tom. pr. de Purgatorio lib. 2. cap.
9. vers. præter hos errores*; Prout eandem Sotti
opinionem reprobat Enriquez *in summa lib. 7.
de indulgent. cap. 16. §.* Qui tradit Sotum temere
28 loqui contra morem Eccleſiæ, quæ erat pro
certa anima vltra ducentum annos ſubdens,
quod quidam inſignia Prædicator fuit in S.
Offitio Inquiſitionis detentus, & conatus ſe
retractare, eo quod retraheret viuos à miſsis
offerendis, quodq; aliquot Sancti Patres ſi-
gnificant quarundam animarum pænas vſq; ad
29 diem Iudicij duraturas, vt etiam latè docet
Diana par. 4. reſolut. moral. tr. 8. reſol. 10. in fin.
Inter quos Beda *lib. 5. Hiſtor. Eccl. c. 13. poſt medium*
refert de quodam, qui mortuus reſurrexerat,
& narrabat horrenda de flammis feruentibus
30 & frigoribus rigidis, & de Valle, in qua caſti-
gandæ ſunt animæ illorum, qui differentes
confiteri peccata, & emendare ſcelera ſua,
in ipſo tandem mortis articulo ad penitentiã
confugiunt, qui tamen quia confeſsionem, &
pænitentiam in morte habuerunt, in die Iudi-
cij ad Regnum Cælorum peruenient, vt latè
ſcribit *Gratian. cit. decis. 22. num. 13. cum plur. ſeq.*
Vbi multa alia tradit de hac materia, & præ-
ſertim quia obſeruetur circa anniuerſaria ce-
lebranda in Capella Summi Pontific.
Qui auctor tandem *num. 19. vers. ex prædictis* con-
cludit, AEQVIVS eſſe, vt præſtetur legatum
etiam poſt centum annos, quamuis ſit factum
per defunctum pro eius anima, Quia vbi te-
ſtatoris anima vlterius non indigeret his ſuf-
fragijs, ea tamen minimè amittuntur, quia
oratio noſtra in ſinu noſtro conuertetur, &
31 huiuſmodi ſuffragia proderunt alijs exiſtenti-
32 in purgatorio; non autem damnatis ſumma
*Angel. in verbo ſuffragia in fine Nauar. de Iubil. &
indulg. notab. 12. num. 46. vers, ad secundum.*
Si verò factum eſſet annuum legatum vni Eccle-
ſiæ, quæ deindè fuit deſtructa, an legatum ip-
ſum extinctum æque cenſeatur; Et licet in hac
33 queſtione variant ſcribentes; Communis
tamen eſt opinio Doctorum illud legatum
adhuc durare non obſtante deſtructione Ec-
cleſiæ, ſiuè Monaſterij, Quia pro eo capit Ec-
cleſia Romana, quæ Deum repræſentat *Bal. in l.
34 hæreditas in vlt. qu. ff. de hæred. inſtit. Bar. in l. fin. nu.
22. vers. quaro quid ſit ff. de colleg. illic Felin. in cap.
cum dilecta in vlt. col. de reſcipt. Alex. in l. hæredi-
tatum in vlt. not. ff. ad l. Falcid. quos ſequitur Cotta
in d. eius memor. verbo abſens poſt mediũ, & verbo
perpetuum vers. proindè ſinguli pariter poſt medium
Surd. de alim. tit. 5. qu. 6. num. 24. vers. videtur ta-
men Gratian. sæpius all. cap. 13. num. 15. Peregr. de
fideicom. ar. 11. num. 64.* quia ſupereſt Chriſtus
35 cuius contemplatione præſumitur factum le-
gatum, & remanet Eccleſia Romana à qua cæ-
tere

tere Eccleſię emanatuat vt poſt Felinum idem
36 probat *Gratian. num. 16. & 21.* Vbi diſtinguit
inter legatum alimentorum, & legatum an-
nuum certæ ſummę, vel rei, Quia primo caſu
cum huiuſmodi legatum factum cenſeatur
contemplatione eorum qui Eccleſię inſeruiunt
deſtructa Eccl. & ſic ceſſante ſeruitute ceſſat
37 relictum, vt probat in terminis *Surd. de alim. tit. 5. qu. 6. num. 25.* Secundò, autem caſu legatum
debetur ſemper Eccleſiæ Romanæ, vbi de-
ſtructa ſit Eccleſia, cui factum fuit legatum.
Quemadmodum legatum annuum factum di-
gnitati non perſonæ, vt puto, Prætori ſiuè Præ-
ſidi, aut Præpoſito, adhuc illud duraret, muta-
38 ta perſona in ipſa dignitate, & ſic in perſona
ſucceſſoris, vbi ſe non reſtrinxerit Teſtator
ad inſtitutos hæredes probat idem Gratian.
cit. cap. 131. num. 4. cum ſeq. poſt Surdum de alim. tit. 5. qu. 6. num. 26. & 27. ac tit. 9. qu. 13. Qui
tamen Gratianus *num. 7.* declarat concluſio-
nem videlicet legatum alimentorum eſſe per-
petuum durante vita legatarij, quamuis ſim-
39 pliciter fuerit relictum, & illud eſſe præſtan-
dum, tàm à primo, quàm à ſecundo hærede
modo viuat legatarius, & hoc fauore alimen-
torum *ex Bart. in l. mela in princip. ff. de alim. & cib. legatis Iaſon. in l. p. in fin. verſ. in ſecunda parte C. de legatis.*
Et tunc bene conſideranda ſunt verba teſtatoris
41 (viuente ſcilicet legatario) an dum fecit
mentionem de legato ſoluendo per infraſcrip-
tos eius hæredes, & verba protuletię cauſa de-
40 monſtrationis, an verò reſtrictionis cauſa, vt
concludit Corneus *conſ. 69. lib. 4. Peregr. de fideicom. art. 12. num. 70. verſ. ſecundo ſublimita, Surd. d. tit. 5. qu. 6. num. 26. tr. de alimentis quos ſequitur Gratian. cap. 104. & all. cap. 131. num. 10. cum ſeq.*
Et vbi legatum annuum factum eſſet Ciuitati, ea
51 deſtructa, extinctum dicitur legatum *Ripa in l. 2. num. 4. verſ. beneſateor ff. ſol. matrim. Menoch. conſ. 106. num. 98.* Quia perpetuum reſpectu
42 Ciuitatis dicitur donec ea durat, Barbatia
conſ. 20. col. 4. Roma conſ. 417. Vbi inquit quod
promiſſio cenſus facta Ciuitati, vel Oppido
illis dirutis cenſetur reſoluta, Cũ ceſſet cauſa
defenſionis ob quam videntur promittentes
43 illam feciſſe, vnde defficiente onere prębſtandi
auxilium debet etiam deficere commodum ex
onere inductum *l. cuius ff. de annuis legatis l. qui sub prætextu C. de Sacroſ. Eccl. Iaſ. in l. p. num. 61. verſ. vltimo adde ff. de offitio eius, & hanc ſententiã ſequitur Surd. de alim. tit. 5. qu. 6. num. 21. cum ſeq.*

SVMMARIA.

Melius eſt non ſoluere quam ſolutum repetere num. 1.

Fideiuſſor ſoluens non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt non habet mandati actionem num. 2.

Quod tamen procedit ſi fideiuſſor edoctus eſt de facto ex quo oriatur exceptio nu. 3.

Fideiuſſor non tenetur proponere exceptiones non reſpicientes factam, quæ dicuntur de Apicibus iuris num. 4.

Exceptiones omnes competentes principali regulariter competunt etiam fideiuſſor num. 5.

Promiſſum ſub ſpe futura numerationis tacitam habet conditionem ſi pecunia fuerit numerata num. 6.

Fideiuſſor opponere debet exceptionem non numeratæ pecuniæ ſi ea principali competit num. 7.

Fideiuſſori competit exceptio diſſolutæ obligationis ſi principali competit num. 8.

Fideiuſſori competit exceptio compenſationis, quæ competebat principali num. 9.

Exceptio compenſationis opponi poteſt in ſecunda inſtantia, & poſt latam vltimam ſententiam nu. 10.

Fideiuſſor opponere poteſt exceptiones competentes principali etiam inuito ipſo principali nu. 11. & 12.

Fideiuſſor opponere poteſt exceptionem nouationis ſi ea competebat principali num. 13.

Fideiuſſori non competit exceptione declinatoria, quæ principali competebat num. 14.

Fideiuſſori non competunt exceptio perſonales, quæ principali competebant num. 15. & 16.

Perſonalis exceptio dicitur minor ætas Clericatus ceſſionis beneffitum ac mutatio Status nu. 17.

Fideiuſſores accipiuntur ad finem, vt ſi principalis non ſit idoneus fideiuſſor teneatur num. 18.

Fideiuſſori minoris qui fuit læſus ſui facilitate non competit exceptio, quæ minori debetur num. 19.

Fideiuſſori competit exceptio excuſſionis principalis vel cedendarum actionum num. 20. niſi principaliter ſe obligaſſet num. 53. cum ſeq. & 76. & vbi principalis eſſet abſens numer. 22. vel habitaret in aliqua Arce num. 23.

Exceptio excuſſionis dicitur exceptio ordinis num. 21.

Exceptio excuſſionis dicitur de apicibus iuris num. 24. reſpectu ordinis, ſiuè poſterationis nu. 32. contrar. quoad preiuditium, tàm fideiuſſ. quàm poſſeſſ. n. 33.

Exceptio excuſſionis ad inuenta fuit ad rigorem iuris conſeruandum num. 25. contrar. num. 37.

Exceptio excuſſionis reicitur in caſibus in quibus proceditur ſummarie de plano nu. 26. contrar. verius n. 28. contra num. 34.

Excuſſionis exceptio nõ admittitur inter mercatores n. 27

Excuſſionis exceptio non admittitur ab arbitratore nu. 29. & 30. contrar. verius num. 36. & 38.

Principalis de æquitate prius conueniri debet num. 31.

Exceptio excuſſionis opponenda per modum intereſſe non per modum proteſtationis num. 35.

Ius Canonicum reicit apices iuris ciuilis num. 39.

Exceptio excuſſionis fortius opponi poteſt à tertio poſſeſſore num. 40. & 41.

Excuſſionis exceptio opponi poteſt per tertium poſſeſſorem etiam contra mulierem agentem hypothecaria actione per eius dotibus num. 42.

In dotis cauſa proceditur de bono, & æquo num. 43.

Excuſſionis exceptio qua competit tertijs poſſeſſoribus continere dicitur Equitatem num. 44.

Excuſſionis exceptio duplex num. 45.

Promittens aliquem ſeruare indemnem conueniri non poteſt niſi excuſſo principali debitore num. 46. etiam non obſtante renuntiat. beneffitij de fideiuſſoribus num. 47. contra num. 48.

Exceptio, quæ competit ex legis beneffitio opponi debet ante litem conteſtatam num. 49. ſi competit ex conuentione

nentione, quia quandtconq; opponi poteſt num. 50.

Fideiuſſor indemnitatis dicitur ille qui promiſſit ſoluere quanto minus principalis ſolueſſet num. 51.

Fideiuſſor indemnitatis non tenetur niſi in ſubſidium num. 52.

Fideiuſſor qui principaliter ſi obligauit dicitur exceſiſſe metam fideiuſſoris indemnitatis num. 54.

Fideiuſſor principaliter obligatus dicitur alter reus cum principali debitore cum ſint ambo æqualiter obligati num. 55.

Fideiuſſor principaliter obligatus conuenitur vti principalis non vt fideiuſſor num. 56.

Verba in contractibus eſſe non debent otioſa num. 57.

Fideiuſſor etiam principaliter obligatus non tenetur ante excuſſionem quando promiſſio non eſſet, nec de preſente ſed habens tractum in futurum, & ad ſummam determinatam ſetus ſi ad ſummam certam numer. 58. & 59.

Fideiuſſor indemnitatis obligationi nõ dicitur ſubeſſe, vbi conditio non eſt purificata numer. 60. etiamſi iurata eſſet promiſſio num. 63.

Fideiuſſor ſub conditione non dicitur intercedere per modum conditionis, sed per modum cauſæ num. 61.

Negatiuus ſermo non finitur in primo actu nec intelligitur de actu primo num. 62.

Iuramentum intelligi debet ſecundum naturam actus ſuper quo interponitur num. 64.

Iuramentum recepit omnes conditiones à iure ſubintellectas num. 65.

Fideiuſſor qui renuntiauit beneficio excuſſionis non poteſt eum opponere num. 66.

Exceptio excuſſionis dicitur dilatoria, quæ non impedit quin creditor poſſit experiri, ſed ſuſpendi donec debitor principalis excutitur num. 68.

Exceptio propoſita ante conteſtatam litem poteſt probari poſt conteſtationem num. 69.

Exceptio excuſſionis clare proponi debet non ſub inuolucro verborum num. 70.

Iudex procedens ad vlteriora dicitur tacitè exceptionem propoſitam reijcere num. 71. cum ſeq.

Iudicis tacita pronuntiatio ſufficit ſi pendente iudicio probetur debitorem principalem non eſſe ſoluendo num. 73.

Excuſſiones exceptio vbi oppoſita non fuit in cauſa principali opponi neq; poteſt in cauſa appellationis n. 74.

Fideiuſſores in Dominio Mediolani paſſim vti principales obligantur num. 75.

Fideiuſſor principaliter obligatus licet non poſſit excuſſionis exceptionem opponere non tamen impeditur in totum agere valeant contra confideiuſſorem eque obligatum num. 77. & 78.

Nummularij, et argentarij opponere nõ poſſunt exceptionẽ excuſſionis num. 79.

Filius obligatus per Patre non poteſt opponere exceptionem excuſſionis num. 80.

Fideiuſſor in 16. alijs caſibus opponere nequit beneficium excuſſionis num. 81.

Excuſſionis exceptio non admittitur in ſaluiano interdicto num. 82.

Excuſſio omittitur quando obligatio fuit ſuſcepta in forma Cameræ num. 83.

Fideiuſſores etiam præſtantur ratione officij num. 84.

Offitiales tenentur de omnib. contractibus, ſiuè maleficijs contractis tempore officij num. 85.

Fideiuſſores officialium non tenentur ad debita quæ contraxerunt officiales durante officio num. 86. niſi fideiuſſio in omnem caſum eſſet concepta num. 87. vt in Catolonia num. 88.

Fideiuſſores offitial. non tenentur ad pœnam corporalem num. 89. ſed tantum pro pœna pecuniaria n. 90.

Offitiales qui tenẽtur per eius familia intelligitur ciuiliter tantum num. 91. & ſic pro pœna pecuniaria tantũ num. 92.

Excuſſionis exceptionem opponere offitialis qui tenetur pro eius familia num. 93.

Offitiales perpetuus quandocunq; poteſt ſindicari, ſecus biennalis n. 94. niſi Principis auctoritate nu. 95.

Fideiuſſor pro officiale non tenetur quando ante tempus ſindicatur num. 96. sed contra ibidem, & num. 99.

Iudicis mutatio non mutat iudicium num. 97.

Fideiuſſores differentia coram vno Iudice, an teneatur coram alio num. 98. & 99.

Fideiuſſor per offitiale tenetur etiam ſi Iudicis nomen coram quo obligatus eſt fuiſſe expreſſum num. 100.

Excuſſionis exceptio deducta per fideiuſſorem, vt ſcilicet priùs excuciatur principalis, an ſit admittenda in caſibus in quibus proceditur de plano, & ſola facti veritate inſpecta vel de AEQVITATE.

Cap. CLXXXV.

FIDEIVSSORIBVS multæ competunt exceptiones, ne ad ſoluendum creditoribus cogantur, cum eorum magis interſit non ſoluere, quàm ſolutum reperere *arg. l. 3 ff. de compenſationibus Aret. in l. ſi cui legetur §.*
1 *ſi Titio num. 5. in 3. notab. ff. de legat. pr.* Quippè fideiuſſor ſoluens non oppoſitis exceptionib.
2 quæ ſibi competunt ex perſona ſua vel principalis debitoris aduerſus eum non habet mandati actionem *l. ſi fideiuſſor. ff mandati Alba conſ. 82. in fine lib. p.* Quod tamen procedit ſi fideiuſ-
3 ſor ſciat factum ex quo exceptio naſcitur, & illud poſſit probare *d. l. ſi fideiuſſor vers. non mà è tractabitur Alex. conſ. 57, num. p. lib. p.*
Prout exceptiones non reſpicientes factum, quæ
4 dicuntur de apicibus iuris proponere non tenetur fideiuſſor *d. l. ſi fideiuſſor §. quedam ff. mandati Bol. in l. ſi pro ea num. 13. vers. venio* ad ſecundam partem C. eodem tit.
Exceptiones autem omnes competentes principali regulariter competunt etiam fideiuſſori
5 *l. 2 §. p. & l. omnes ff. de exceptionibus, & l. deffenſiones C. eodem tit. ac l. ſi quis poſtquam iuncta l. vbicunq; ff. de fideiuſſ. Syluester Aldobrand. conſ. 75. num. 37. Gratian. lib. 4. diſcept. forens. cap. 799. num. 53.* Quæ regula locum præſertim habet ſi exceptio, rei cohereat, vel cauſæ, ſicuti eſt ex-

ceptio

ceptio non numeraræ pecuniæ, Quia cautio
promiſſa ſub ſpe futuræ numerationis, tacitã
habet conditionem, ſi pecunia fuerit numera-
6 ta *l. vlt. de non numer. pecun.* Idcirco ſi principa-
lis poteſt ſe tueri hac exceptione, quod pecu-
nia non ſit numerata, fideiuſſor quaſi ex defec-
7 tu tacitæ conditionis defenditur *l. tam manda-
tori, & ibi Bal. num. 3. de non numer. pecun.*

Cui fideiuſſori idcirco competit exceptio diſſo-
lutæ obligationis ipſo iure, vel ope exceptio-
8 nis, quæ principali competebat *l. ex perſona ff.
de fideiuſ. l. exceptiones, quæ §. rei autem coheren-
tis ff. de. exceptionibus; & l. p. §. exceptiones ff.
quarum rerum actio non datur Bald. in d. l. tam
mandatori sub numer. 4. vers. quandoq. reus de non
numer. pecun.* Sicuti eidem etiam competit
exceptio compenſationis, quæ competebat
9 principali, Cum qui compenſat videatur ſol-
uere *l. ſi debitor ff. qui potior in pignore habeat, &
latè probat Card. Mantic. tr. de tacit. & ambig. lib.
16. tit. 15. num. 9. cum plur. ſeq.* qui numer. 12.
ſcribit exceptionem hanc poſſe opponi etiam
in ſecunda inſtantia, & etiam poſt latam vlti-
10 mam ſententiam. dum illius petitur execu-
tio poſt *Aſſl. deciſ. 121. num. 3. & Paris. cons.
121. num.* [illegible] *p.* Prout num. 14. tradit idem
Card. Mantic. regulam ipſam locum habere
etiam [illegible] ipſo principali debitore per *l. fide-
11 iuſſori. & l. ſi ſtipulatus eſſes ff. de fideiuſ. Paris. cit.
cons.* [illegible] *num. 9. & 10. lib. p.* Et etiamſi ipſe
principalis, ea exceptione vti minimè poſſet
ex [illegible] quo accidenti, vt puta ſi eſſet excommu-
12 nicatus, vt explicat *Pariſ. cit. conſ. 121. numer.
10. in fin.*

Qui fideiuſſor opponere etiam poteſt exceptionẽ
nouationis ſi principalis poſt ſuſceptam obli-
13 gationem à fideiuſſore nouauit obligatio-
nem ſine interuentu fideiuſſoris, quia tunc ip-
ſo iure prior obligatio dicitur extincta *§. præ-
terea inſtit. quibus mod. tollitur obligatio Rota deciſ.
pr. in antiquis tit. de depoſito,* & ſic extra, ea quæ
competunt principali, vt prorogando termi-
num debitori ad ſoluendum ſine fideiuſsoris
interuentu, vt probat *Specul. in tit. de fideiuſſio-
nibus §. pr. vers. illud autem,* Præſertim ſi interim
principalis effectus eſt pauper ſiuè deterioris
conditionis *Felin. in cap. de cauſis num. 6. de officio
deleg.* Quamuis concluſionem ipſam reprobat
Alex. Trentacinq; *lib. 3. var. reſol. tit. de fideiuſ-
ſoribus resol. p. num. 3. præsertim vers. ſecundo de-
claratur poſt medium.*

E contra vero declinatoria exceptio fori, quæ
competit principali, Minimè competit fide-
iuſſori *Tex. eſt in l. sed & ſi reſtituatur §. pr. ff. de
14 Iudic. & l. ſi reus ff. iudic. ſolui Roma ſingul. 627.,
& Aſſl. deciſ. 206. num. 2.* Non enim procedit
regula ipſa in exceptionibus perſonalibus,
15 quæ coherent perſonæ principalis debitoris
*Bald. in d. l. tam mandatori num. 2. ff. de non numer.
pecun.* Quia exceptiones quæ ſunt inſeparabi-
16 les à perſona debitoris, Non poſſunt prodeſſe
fideiuſſori *l. vbicunq; ff. de fideiuſ. & ſcribit Bal.
in all. l. tam mandatori num. p.* Vt eſt priuilegium
Clericatus, & minoris ætatis, beneficium
17 ceſſionis bonorum, Vel mutatio ſtatus, vt
inquit Mantic. *cit. tit. 15. num. 19. & 20. cum
ſeq; ac num. 26.* Ad hunc enim finem accipiun-
tur fideiuſſores, vt ſi principalis debitor non
ſit idoneus facultatibus à fideiuſsore conſe-
18 qui poſsit creditor, id quod ſibi debetur *l. fi-
deiuſsor, & l. ſtipulatus eſſes ff. de fideiuſſionibus, &
§. vlt. inſtit. de reput. Silua cons. 24. num. pr.*

Quamuis etiam vbi principalis eſſet minor, ſi
læſus ille fuiſſet ſui facilitate non compete-
19 ret illud beneffitium reſtitutionis fideiuſſori,
Si verò læſus fuiſſet ob dolum creditoris, tunc
etiam fideiuſſori prodeſſet reſtitutio *l. p. & 2.
& ibi Bart. Bal. & alij ff. de fideiuſ. maior.*

An autem fideiuſſori competat exceptio excuſ-
ſionis principalis, antequam ille moleſtari poſ-
ſit, Vel cedendarum actionum, Affirmatiuè
20 reſpondet Vlpianus *in l. niſi, & ibi glos. et Bart.
ff. de pactis, & probat Card. Mantic. d. tit. 15. num.
24.* Vbi inquit ex AEQVITATE, ſuffragari
fideiuſſori huiuſmodi exceptio excuſsionis.

Exceptio enim huiuſmodi dicitur exceptio ordi-
nis ab Imperatore inducta, ne fideiuſſor, qui
21 alienam ſuſcepit obligationem poſsit prius
conueniri quam cognoſcatur, an principalis
debitor ſit idoneus facultatibus, & quatenus
poſsit debitum proprium ſoluere *§. ſi quis igitur
in Auth. de fideiuſ. ex quo ſumitur Auth. præsente
22 eodem tit.* Vbi tamen reus principalis ſit præ-
ſens, Quia eo abſente poteſt validè conueniri
fideiuſsor non facta excuſsione principalis *§.
non ſolum in dict. Auth. de fideiuſ. Rimin. iun.
cons. 402. num. 16. poſt Alex. cons. 84 num. 8. lib. 3.*

Idem intelligitur, ſi principalis abſens verè non
eſſet, ſed habitaret in aliqua arce, Itaut diffi-
23 cile conueniri poſsit *Bald. in l. 2. ff qui ſatiſdare
cogantur Felin. in cap. Eccles. Sanctæ Mariæ numer.
110. de conſtit. Gratus conſ. 87. num. 24. lib. pr. quos
seqitur Card. Mant. dicto lib. 16. tit. 16. n. 2. de tacit.
& ambig. par. 2.*

Quę exceptio cum dicatur de apicibus iuris dic-
24 ta *l. fideiuſſor §. quadam, & ibi Bart. ff. mandati idem
Bar. in l. pr. in fine ff. de condit. indeb. & in l. cum quis
in fin. C. de iuris, & facti ignor.* Vbi ſcribit hanc
exceptionem fuiſſe adinuentam ad rigorem
25 iuris conſeruandum, quia non tendit ad peri-
mendam obligationẽ, & excludendã actionẽ,
ſed ad effectum vt alius prius conueniatur, vi-
detur dicendum eam eſſe reicendam in caſibus
26 in quibus proceditur ſummarie de plano, ſine
ſtrepitu, & figura Iudicij, vel de AEQVITA-
TE *l. ſi mancipium §. pr. & ibi glo. ff. de euict. & ibi
Bal. in apoſtil. Alex. cons. 114. num. 9. lib. 6. Roma
cons. 416. num. 1. in fine & cons. 430. in fin. Socin.
sen. cons. 24. num. 48. lib. p. Dec. cons. 27. numer. 8.
vers. ſecundo respondetur,* Ex quo ſcribit Boer.
decis. 121. num. 15. hanc exceptionem non ad-
27 mitti inter mercatores, Cum in eorum Curia
procedatur de AEQVITATE, vt probauimus
ſuperiori lib. *cap. 6. num. 12.*

Conſtatium tamen de AEQVITATE verius
eſt exceptionem ſcilicet excuſsionis poſse
etiam opponi in iuditio ſummario in quo
28 proceditur ſola facti veritate inſpecta, & de
plano ſine ſtrepitu,& figura iudicij, Namque
verior eſt opinio, quòd exceptio hæc magis
procedit ex AEQVITATE, quam de rigore
iuris vt colligitur ex *l. Moſchis ibi AEQVVM*
putauit ff. de iure Fiſci, & apertè ſentit Bal. in l. vlt.
§. sed, et ſi quis num. 5. ff. commun. de legatis, dum
inquir ordinẽ excuſſionis, non eſſe omittendũ
29 ab arbitratore (licet ille procedat ſecundum
AEQVITATEM.) Quia hic non eſt ordo ip-
30 ſius arbitratoris, ſed partium, vt confirmat
Corn. conſ. 218. num. p. & conſ. 55. num. 28. lib.
3. Io. Crottus in repet. l. ſi conſtante num. 100. verſ.
ſecundo quęrit Bart. ff. ſol. matrim. & in l. pr. §. ſi
quis ſimpliciter in ſecunda lect. num. pr. et 2. ff. de
verb. oblig. quod etiam tradit Purpur. conſ. 462.
num. 36. cum ſequ.

ÆQVVM eſt enim tueri fideiuſſorem, qui alie-
nam ſuſcepit obligationem, Cum maximè nõ
agatur de præiuditio crediroris, & AEQVI-
TAS magis ſuggerit, vt debitor principalis
qui comodum percepit prius conueniatur, ſi
31 ſit ſoluendo, quam fideiuſſor *l. Sancimus C. de*
fideiuſs. Alciat. conſ. 5. num. 9. lib. 8. Quod ab
Imperatore Iuſtiniano ſuggerente AEQVI-
TATE conſtitutum eſt *in d. §. ſi quis igitur in*
auth. de fideiuſs. & in dicto Auth. præſente C. eo-
dem, & ita obſeruari per Senatum Taurinensẽ
teſtatur Oſaſc. *deciſ. 2. in fine ac ſequitur Card.*
Mantic. cit. tit. 16. ſub num. 4. vers. sed et ſi æquius
poſt principium, et num. 7. Qui ſeq. num. 5. tra-
dit exceptionem ipſam dici poſſe de apicibus
32 iuris reſpectu ordinis, ſiuè præ poſterationis,
ſed quod præiudicium, tàm fideiuſſoris, quàm
poſſeſsoris, non poreſt dici de apicibus iuris
33 cum ex AEQVITATE conceſsa ſit per *d. l.*
moſchis ff. de iure Fiſci idcirco per clauſulam ſo-
la facti veritate inſpecta, cum ſimilibus licet
34 poſset dici reiectam eſse ſolemnitatẽ diſcuſ-
ſionis, Non tamen intelligitur ſublata diſcuſ-
ſio ipſa, quæ nititur AEQVITATE, vt probat
Caſtrenſ. *conſ. 327. num. 3. verſ. concludo lib. 2.*
qui loquitur de fideiuſsore, & ideò exceptio
hæc excuſsionis opponi debet per modum
35 intereſse, non per modum præpoſterationis
ordinis, vt poſt alios eleganter tradit *Crau.*
cons. 263. num. pr. vers. ad hanc difficultatem, &
ità obſeruari in Ducatu Sabaudiæ in cauſis in
quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta
teſtatur *Georg. Natta in repet. clement. ſæpè col.*
88. vers. et prædicta faciunt de verb. ſignif. et ſe-
quitur Purpur. all. cons. 461 num. 36. cum ſequenti,
et Crau. citato cons. 263. ſub num. 6. vers. non ob-
ſtat auctoritas, qui reſpondet ad contrariam
partem tenentes, & num. 3. ſubijcit concluſio-
nem ipſam etiam procedere in cauſis coram
36 arbitratore pendentibus etiam ſi ille ex bono
& AEQVO cognoſcat.

Hanc ſententiam amplectitur Claudius de Sciſe-
la *in repet. d. l. ſi conſtante num. 56. cum seq. ff. de*
ſoluto matrim. et in l. exitus in fin. ff. de acquir. poſ-
seſſ. ac in l. decem num. 11. et 12. ff. de verb. oblig.
qui tradit hanc exceptionem ordinis, non eſse
de rigore iuris, ſed de AEQVITATE, &
37 quamuis eſset de apicibus iuris, adhuc tamen
38 poſse eã opponi ſcribit quia à iure pontificio
admittitur *cap. a cum gl. de fideiuſſ.* à quo apices
39 iuris ciuilis reiciuntur *cap. dilecti de Iudic. vt*
ſubijcit idem Claud. in all. l. ſi conſtante num. 58. et
copioſiſſimè ſcribit Card. Mantic. citato tit. 16. num.
5. cum plur. ſeq.

Eo fortius autem opponi poſse conſtat hanc
exceptionem excuſsionis à tertio poſseſsore
40 aduerſus creditorem, qui agit hypothecaria
iuxtà *Auth. hoc ſi debitor C. de pignor.* de qua ma-
teria expreſsè actum fuit ſupra pleno *cap. 114.*
Quia exceptio hęc à tertio poſseſsore deduc-
41 ta longè maiorem continet AEQVITATEM
Cum poſseſsor conueniatur, qui nullo iure eſt
obligatus, & ius ſuum tuetur de qua exceptio-
ne propriè loquitur allegata *l. Moſchis ff. de iure*
Fiſci, quæ quidem eſt maximè fauorabilis *l. vi-*
deamus generatim §. ſi actionem ff. de vſuris, de
qua exceptione loquitur *Bal. in d. l. vlt. §. sed ſi*
quis num. 5. ff. commun. de legatis, et Cornens alleg.
cons. 45. num. 28. lib. 3. Qui ſcribit hanc exceptio-
nem non ſolum reſpicere ordinis præpoſtera-
tionem, ſed etiam quod poſseſsor non poſsit
conueniri, neq; re ſua priuari, ſi debitor prin-
cipalis ſit ſoluendo *Card. Mantic. all. tit. 16. num.*
4. poſt princip. et vers. sed, et ſi AEQVIVS Alex.
Trentacinq; lib. 2. var. reſol. tit. de exceptionibus reſo.
4. num. 10. cum ſeq. plur.

Hinc tradunt ſcribentes exceptionem hanc poſ-
ſe opponi etiam contra mulierem agentem
42 hypothecaria actione pro eius dote aduerſus
tertios poſseſsores bonorum mariti: licet
enim in cauſa dotis procedatur de bono, &
AEQVO *l. iure ſuccurſum ff. de iure dotium, et*
43 *diximus in ſuperiori lib. all cap. 6. n. 16* Attamen
huiusmodi exceptio, quæ competit bonorum
44 poſseſsoribus Continet etiam AEQVITA-
TEM *Bart. et in d. l. p. § ſi quis ſimpliciter num. 2. et*
3. ff. de verb. oblig. qui teſtatur hanc eſse commu-
nem Doctorum ſententiam aduersus Baldum
Nouellum *tr. de dote par. 8. priuil. vlt. contrarium*
tenentem quem ſequitur Card. Mantic. all. tit. 16. ſub
num. 4. vers. vnde hæc.

Duplicem verò eſse exceptionem excuſsionis
ſcribit *Card. Mantic. numer.* 8. Alteram ſcilicet
45 eſse, quæ oritur ex verbis promiſsoris, ſeù
tenore conuentionis; Alteram autem indu-
ci ex diſpoſitione legis; Si quis enim promit-
tit aliquem ſeruare indemnem, ex verbis pro-
miſsionis concipitur non poſse eum conueni-
ri, niſi prius debitor principalis excuciatur
46 *l. vlt. ff. ſi certum petatur Bald. in cap. ex reſcripto*
num. 2. verſ. Item quia de iure iur. Quod adeò ve-
rum eſt, vt quamvis renuntiet beneſitio de fi-
deiuſſoribus, Non tamen excuſsio omitti poſ-
47 ſit quia in hac renuntiatione non continetur

Digitized by Google

l. pr. C. de conueniendis Fiſci debitoribus, et ibi Bar. ac in l. quaero ff. locati, et Bal. in l. p. C. de reuoc. ijs, quae in fraud. cred. et ſequitur Roma conſ. 211. num. 2. et cons. 241. num. 6. Alex. conſ. 32. num. pr. cum ſeq; lib. 4. et conſ. 29. num. 22. lib. 7. Rimin. ſen. cons. 448 *num.* 14. *cum ſeq; et num.* 23.

Altera verò exceptio, quae a lege conceditur, vt in d. § *ſi quis igitur in Auth. de fideiuſſ. et in d. auth. praeſente C. eodem*, locum non habet ſi facta fuit
48 renunciatio beneſſicio de fideiuſſoribus, vt
tradit *Card. Mantic. ſaepius citato tit. 16. ſub num. 8. vers. altera vero*, & ſic valdè inter ſe differunt
huiuſmodi exceptiones.

Prout etiam differunt, quod exceptio, quae ex
legis beneſſitio competit, opponi debet ante
49 litem conteſtatam *Specul. in tit. de excep. §. dico verſ. quid de exceptione Gail. lib. 2. obſeru. 27. num. 3.* Quamuis contrarium affirmauit *Iaſ. in all. l. decem n.* 10. Cuius ſententiam AEQVIOREM eſſe admittit *Gail. num. 3. & quem ſequitur Calcan. conſ. 29. num. 9. et Port. lib. pr. comm. opin. concluſ. 41. num. 13.* Si verò exceptio com-
50 petit ex tenore conuentionis, quandocunq;
opponi poteſt, vt notat *Bart. in d. l. p. C. de conuen. Fiſci debitor. lib. 10. & tradit Bald. in cap. ex reſcript. num. 2. de iure iur. quos ſeq. Card. Mantic. cit. tit. 16. num. 8. in fine.*

Fideiuſſor autem indemnitatis, dicitur ille, qui
51 promiſit ſoluere quanto minus principalis
ſoluiſſet, vel illud tantum quod defficeret ex
bonis principalis, vt explicat Vrſil. ad Afflict. *deciſ. 318. num. 1. & 2. & ante eum Caſtrens. conſ. 239. num. 1. lib. 2. ac nouiſſimè Card. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 16. tit. 17. par. 2.* Qui fideiuſſor indemnitatis non tenetur, niſi in ſubſidiũ,
52 vt poſt Caſtrenſ. *probat Iaſ. in l. decem ſtipulatur num. 10. ff. de verb. obligat. Ant. Faber in eius Codice Fabriano lib. 8. tit. 28. definit. 46. et amplè Beninтend. deciſ. 81. num. 13. cum ſeq.*

Si tamen principaliter, & inſolidum ſe obligaſſet
huiuſmodi fideiuſſor indemnitatis, tunc etiã
illum teneri non facta excuſsione videretur,
Quia eo caſu, tàm de AEQVITATE, quam
de rigore iuris conueniri poteſt, non excuſſo
53 principali, vt probat *Marſil. in rubr. de fideiuſſionibus num. 65. et 70. quem ſequitur Gail. obſeruat. 28. num. 2. lib. 2.* Qui num. 6. ſcribit Marſilij
opinionem AEQVIOREM, & communiorem
54 eſſe, Cũ eius obligatio exceſſerit metam fideiuſsoris indemnitatis, & vti principalis ſe
obligaſſet vt ſcribit Carpan. *ad Statut. Mediol. 189. num. 85. lib. pr.* Dicunturq; tunc duo rei
eiuſdem obligationis principalis, & fideiuſsor
ſuntq; ambo aequaliter obligati §. *fideiuſſore in*
55 *Auth. de fideiuſsoribus verbo fideiuſſorem vers. idẽ dico de conſtituente*, Et vti principalis conueni-
56 tur, non vti fideiuſsor abſq; alia diſtinctione
Cum in contractibus, verba eſse non debeant
57 otioſa *l. ſi ſtipulatus ff. de vſuris, ac probat Gail. dicto lib. 2. obſeru. 28. num. 6. Franc. deciſ. 400. num. 2. Bimius conſ. 270. num. 13. & conſ. 276. num. 2. & 7. & cons. 329. num. 1. cum plur. ſeq.*

Maximè verò quando obligatio huiuſmodi ſe
referret ad certum debitum ſiuè quantitatem
Quia tunc, cum obligatio certa eſset, conueniri poſset fideiuſsor non excuſso Principali;
Prout minimè tenetur omiſsa excuſsione,
58 quando promiſsio non eſset pura nec de praeſenti, ſed haberet tractum in futurum, & ad
ſummam indeterminatam, & eueniente caſu;
Quia tunc etiam obligatus inſolidum, cùm
principali moleſtari non poſset eo non excuſ-
59 ſo, & antequam de ſumma certa debiti conſtaret, vt conſiderat *Iaſ. in citata l. decem numer. 19. ff. de verb. oblig.* Quia non purificata conditione, vel liquidata ſumma non dicitur ſubeſ-
60 ſe obligationem *Tex. in all. l. decem ff. de verb. oblig. et ibi Iaſ. num. 16. etiamſi Bald. in l. pr. C. de conuen. Fiſci debitor. lib. 10.* Vbi tradit quod
fideiuſsor ſub conditione ſtatim ex ea obligatur; quamuis ſuſpendatur illius executio
Quia verè non intercedit per modum condi-
61 tionis, ſed per modum cauſae *Alex. conſ. 25. num. 26. lib. 7. per tex. in l. cum eorum C. de ſentent.*
Dum Auctor ipſe optimis rationibus nu. ſeq.
docet illam eſse natam, licet illius exercitium
ante excuſsionem impeditur.

Et eo fortius quando verba promiſsoris ſunt negatiua viz. quidquid ab ipſo principali debitore exigere non poterit creditor, Quia ſer-
62 mo negatiuus non finitur in primo actu, nec
intelligitur de ſecundo actu *glo. in l. hoc genus ff. de condit. & demonſtr. et ibi Bart. et Caſtrenſ.* Prout eſt *Tex. num. 102. in l. ſic ſi ſtipulatus ſum ff. de verb. oblig. et probat Iaſ. loco citato num. 21. et 22.*

Et quamuis limitant nonnulli concluſionem nõ
procedere, quando huiuſmodi promiſsio fi-
63 deiuſsionis fuit iurata, quia tunc eo caſu conueniri poſsit fideiuſsor non excuſso principali *Bal. in cap. ex reſcripto de iure iur. quem ſequitur Alex. cons. 32. lib. 4.* Attamen minus veram eſse
hanc limitationem docet *Felin. in eodem cap. ex reſcripto in vlt. col. et probat Iaſ. cit. numer. 22. cum ſeq;* ea ratione quod iuramentum intelligi
64 debeat ſecundum naturam actus, ſuper quo
interponitur *l. fin. C. de non numer. pecun. Recipitq; iuramentum omnes conditiones* à iure ſubin-
65 tellectas *cap. quemadmodum de iure iur.* Quam
iuris concluſionẽ tamen declarat *Iaſ. in l. ſi conuenerit ff. de iuriſd. omn. Iudic. et in l. ſed, et ſi poſtea §. item ſi iurauerit ff. de iure iur.*

Idem procederet ſi fideiuſsor huiuſmodi renuntiaſset beneſſitio excuſsionis, Quia tunc fru-
66 ſtra contenderet, vt illa prius fieret *Gail. cit. obſeruat. 27. num. 10. et 22. lib. 2.*

Exceptio namq; haec dicitur dilatoria, quae non
impedit, quin creditor poſsit experiri, ſed
68 ſuſpendit donec debitor principalis excutiatur, Idcirco opponi debet ante litem conteſtatam iuxta veriorem DD. ſententiã de qua *Specul. loco proximè citato quem ſequitur Card. Mantic. ſub dicto num. 9. vers. vndè*, Qui num. 12.
tradit, quod propoſita exceptio ante litem
69 conſtitutam poſset probari poſt litem conte-
ſtatam

Digitized by Google

ſta
ob tam ex Corneo *cons.55.num.2.in fine verſ.non ſtat quod hac lib.3.*

Quæ ſanè exceptio clare proponi debet non ſub
verborum inuoluero vt probat *Silueſter Aldo-*
70 *brand. conſ.67.num.14. cum ſeq. lib. p. & sequitur*
Card.Mantic. loco relato nu.9.in fine, qui ſequenti
num. docet, quod vbi actor replicauit excep-
tionem ipſam non eſſe admittendam, & Iudex
ad litis conteſtationem proceſsit; iuditium
71 conſiſtit; Quia tacitè intelligitur pronuntiaſ-
72 ſe huiuſmodi exceptionem non officere *cap.ex*
parte de appellati., Et hanc tacitam pronun-
tiationem ſufficere, ſi pendente Iuditio pro-
betur debitorem principalem nõ eſſe ſoluen-
73 do tradit *Caſtrens.in l.vlt.num.7.ff.ſi certum peta-*
tur, et ſeq. Pariſ. conſ. 50. numer. 48.lib. pr.Card.
Mantic.all.tit.16.num. 10.in fine.

Vbi autem huiuſmodi exceptio oppoſita non
fuerit in cauſa principali non poteſt ea opponi
74 in cauſa appellationis *l. ita demum C. de procu-*
ratoribus Cyn. in l.per hanc num. 20.de tempor.ap-
pell.et ibi Bal. num. 13. verſ. vel pone exemplum
Alex.cons.34.num.3.lib.4. et Gozad. conſ. 42.num.
12.verſ.quarto dato,et Iaſ.in d. l.ita demum num. 6.
verſ.quarto per iſtum textum C.de procur. quos ſeq.
Card. Mantic.cit.tit.16 num.11. et late probat Gall.
lib. 2. obſeruat. cap. 27. num. 3.

Sed attenta conſuetudine cõtrahentium quippè
Notariorũ in hoc Mediolani Dominio conſti-
75 tuendi fideiuſſores inſolidum obligatos, cum
principali, & vti principales, vt in dies vide-
mus ſuperflua redditur omnis oppoſitio ex-
ceptionis excuſsionis, Quia eo caſu ſtante
promiſsione vti principalis, & inſolidum fac-
ta, nullo modo vti poterit fideiuſſor excuſsio-
nis exceptione, quam neq; proponere valebat
76 vt expreſſe tradit *Curt.sen.cons.6.num.2.et cumu-*
latiſſimè probat Rimin.iun.cons.454 numer.22.cum
seq. et sequitur Card.Mantic.iam dicto tit.16.sub nu.
8.vers.quod tamen eſt intelligendum,et tit.17. num.
4.et 5.poſt gl.in d.Auth.de fideiuſ.in principio ver-
bo fideiuſſor in fine,et poſt Alex.in cons.32.num.12.
lib.4.Natta cons.345.num.3.Decian.cons.72. num.
5.lib.2.et Gabriel conclus. pr. num.89. tit. de fide-
iuſs.lib.3.quam ſententiam sequitur etiam Theſaur.
iun.qu.famil.61.num.5.lib.4. Vbi tamen probat
non impediri fideiuſsorem ita principaliter
& inſolidum obligatum, quin agere valeat
77 contra confideiuſſorem eadem obligatione
vinculatum, Quia obligatio vti principalis,
78 facta dicitur fauore creditoris, non autem
confideiuſsoris, vt ſubijcit idem Theſaur. de
qua materia aliqua tradit *Gratian.in cap.409.*
num.138.lib.3.

Vlterius ab huiuſmodi beneffitio excuſsionis
79 excluduntur etiam Nummularij, ſeu argenta-
rij, qui pro alijs obligantur *glos.ſingul.in d.auth.*
de fideicomiſs.§.argentariorum Bal. in l.fruſtra n.5.
de non nume.pecun.Roma conſ.392.n.9.Curt.sen.all.
cons.6.num.2.vers.secundo Gratus cons.28.num.13.
lib.pr.Gabriel.tit.de fideiuſs.conclus.Pr.num.88.lib.
3.et poſt eos Card.Mantic.dicto tit.17.num. pr. Qui
ſeq; numer. 2. ſcribit filium, quem Pater iuſsit
80 obligari non poſſe vti, hoc beneffitio excuſſio-
nis concurrentibus tamen aliquot requiſitis
Ibidem recenſitis.

Prout in eodem cap. 17.à numer. 6. vſq; ad finem
Sexdecim alios proponit caſus Mantica in
quibus beneffitium excuſsionis vti nequit
81 fideiuſsor, qui ſummatim hic referuntur, &
ad ſaturitatem ibidem videri poſſunt cum
auctoritatib. & fundamentis, ac limitationib.
ampliſsimè excitatis per ipſum Card. Manti.
nempè tertio loco quando vxor ſe obligauit in
eodẽ inſtrumento cũ Marito. Quarto quando
ex tenore promiſsionis id concipi poteſt, vt
potè ſi fideiuſſor propriam non alienam ſuſce-
piſſet obligationem. Quinto quando fideiuſ-
ſor promiſsit ſe nullo alio docto, ſoluturum
ad ſolum verbum creditoris, vt etiam probat
Gratian. *lib pr. diſcept.forenſ. cap. 164.num. 19.*
cum seq. Sextò ſi fideiuſſor intercesſit cum i u-
ramento. Septimo quando fideiuſſor pro miſ-
ſit ſoluere, vbi Titius non ſolueret, vt etiam
tradit Gratian. *all. cap. 164. numer. 9.* Octauo
ſi fideiuſſor intercesſit pro eo qui naturaliter
tantum eſt obligatus. Nono ſi conſtat
principalem non eſſe ſoluendo. Decimo
ſi debitor principalis eſſet rixoſus vel litigio-
ſus. Duodecimo quando fideiuſsit quis erga
Fiſcum, vel Principem. Decimo tertio ſi fide-
iuſſor intercesſit poſt capta pignora debitoris
vt ea debitori relaxarentur. Decimo quarto
ſi fideiuſſor intercesſit in cauſa criminali.
Decimo quinto ſi fideiuſſor ſuccedat debito-
ri principali vti hæres, Decimo ſexto ſi fide-
iuſſor negat ſe fideiuſsiſſe, & de mendatio
conuincitur. Decimo ſeptimò ſi creditor ſit
debitor ipſius fideiuſſoris. Vltimò ſi fideiuſ-
ſor fuit de iudicatum ſoluendo, Quia tunc
hoc beneffitio excuſsionis pariter vti nequit.

His addo quod excuſsio non etiam admittitur
in Saluiano interdicto etiam in præiuditium
82 tertij poſſeſſoris, quia illud dicitur remedium
poſſeſſorium non admittens exceptiones re-
quirentes altiorem indaginem *Bart. in l. fin. C.*
quorum bonorum Menoch. de acquir. poſſeſs. remed.
3.num.179. Rol. conſ. 9. num.18. lib. p. Burſa.cons.
32.num. 45.lib. p. Surd. conſ. 4. num. 36. Cephal.
conſ. 320.num.31. lib. 3. quos sequitur Gratian.cap.
38. num.p.cum ſeq. Vbi ita iudicatum fuiſſe per
Rotam Rom. teſtatur reprobato Bar. & Natta
relatis à Theſaur. *deciſ. 51. num.52. & deciſ.175.*
num. 4.

Prout excuſsio omittitur ſi obligatio fuit ſu-
83 ſcepta in forma Cameræ *Bal. in l.facti C. famil.*
ercis. Socin. cons. 24.num. 48. lib. pr. Surd. conſ.
39.num. 2. & 24. Gratian. cap. 7. num. 28. l.b.p.
diſcep.forens. & cap. 593.num.5.lib.3.

Cæterum quia ſæpè fideiuſſores etiam præſtan-
tur ratione officij, vt obſeruatur à Prætoribus,
84 & iuſdicentibus huius Dominij, de ſtando
ſindicatui, Idquod in Cathalonia etiam ob-
ſeruari tradit *Cancer. lib. 3. var.reſol.cap. 12. in*

principio, et num. 104. *cum ſeq.* Quæritur ad quid
teneantur huiuſmodi fideiuſſores; Et ſanè li-
cet officiales teneantur in Sindicatu de omni-
bus contractibus, ſeù quaſi maleficijs, ſeù quaſi
quos, & quæ contraxerunt, ſeù commiſſerunt
85 tempore regiminis ſui offitij *vt not. Bald. in l.
obſeruari §. proficiſci num. 4. ff. de officio proconſ.
quem ſequitur Cancer. dicto cap. 12. numer. 120. et
probat Caraba de Syndicatu in ſing. verbo fideiuſſor.*
Eorum tamen fideiuſſores, non tenentur ad de-
bita, quæ contraxerunt officiales durante of-
86 ficio, Quemadmodum etiam non tenentur de
geſtis extra eorum officium, vt probat *Hipp.
de Marſil. in repet. rubr. de fideiuſſor. numer.* 182.
Niſi fideiuſsio latè in omnem caſum eſſet fac-
ta, & ſic ita generaliter, vt omnia prædicta
87 cóplecteretur Gonzalez *de Paz in ſua pract. tom.
p. part. 8. in proemio num. 4. et probat Cancer. cit.
cap. 12. num.* 130. *cum seq.*
Prout in Cathalonia large accipi fideiuſſores;
88 qui ideirco teneri ad omnia iudicata per Sin-
dicatores, quam Iudices tabulæ vocantur
teſtatur Cancer. *loco relato num.* 133. Præter-
quam ad pœnam corporalem, ad quam mini-
mè tenentur fideiuſſores, vt habetur *in l. fide-
89 iuſſor Magiſtratus ff. de fideiuſſ. et in l. p. C. de pe-
riculo eorum qui pro Magiſtr. lib.* 11. Et ſic non in
perſona tenentur fideiuſſores, pro officiali;
Sed benè tenentur pro pęna pecuniaria, in qua
90 condemnatus eſt officialis pro maleficio, vel
ad damna, & intereſſe parti iniuriatæ.
Idem intelligitur de ipſo officiali, qui obligatus
eſſet ex forma ſtatuti pro eius familia; Quia
illud intelligitur ciuiliter tantum; Adeò quod
91 ſi poteſtas expreſsè ſe obligaſſet ad ſoluendũ
pro familia omnem pœnam ciuilem, & crimi-
nalem intelligitur de pecuniaria non de cor-
porali quæ per alium pro alio ſolui non poteſt
92 *gloſ. in cap. cum homo 23. qu. 5. et notat Bart. in l.
vnica C. de periculo eorum qui pro Magiſtratu inter.
lib.* 11. *quam ſententiam probat Bald. in d. l. obſer-
uari §. proficiſci num. 2 ff. de officio Proconſ. ac latè
proſequitur Cancer. cit. cap. 12. numer.* 136. *ac in lib.
2. cap. 5. num. 70. cum ſeq.*
Et eo caſu fieri etiam deberi excuſsionem ad-
uerſus familiam antequã officialis moleſtetur
93 probat *Gonzal. de Paz in dicta eius pract. tom. pr.
par. 8. cap. vnico in proemio num. 16 et 17. per gloſ.
in l. ſi quis ex corpore C. de murilegu. lib. 11. quem re-
fert, et ſequitur Cancer. cit. cap. 12. num. 139. lib. 3.*
Qui auctor num. 140. poſt Portules ad Molinam
in §. *in quis num.* 11. proponit queſtionem, an
poſsit ſindicari Officialis durante officio, &
diſtinguendo inter officialem perpetuum, &
temporalem primo caſu affirmatiuam tenet
94 opinionem, In ſecundo verò caſu negatiuam
ſuſtinet; Et ſi auctoritate Principis ante tem-
pus ad ſindicatum procedatur contra officia-
lem, vt aliquando obſeruari vidi, Tunc fide-
95 iuſſorem minimè teneri ad ſoluendum iudi-
catum probat *Meler. tit. de tabu. tr. 17. col. 4. num.
44. per tex. in l. tum apud ff. iudic. ſolui*, Quam
96 tamen ſententiam improbat *Cancer. cit. cap.* 12
n. 105. *cum ſeq.* Eo ſub prætextu quod promiſsio
fideiuſsionis facta de ſoluendo iudicatum pro
Prætore, teneat etiam pro iudicato per eius
57 ſucceſſorem, vel alium eius loco ſubrogatum,
vel à lege deputatum Si non fuit expreſſum
nomen Iudicis, Quia licet Iudex mutetur non
dicitur mutatum iuditium, cum Iudex ſucceſ-
99 ſor ſit ſubrogatus loco primi *l, proponebatur ff.
de Iudicijs Roma. cons.* 210. *Vinc. de Franchis deciſ.
320. et Theſaur. deciſ.* 102. *num.* 14. Namq; longè
diuerſa videtur ratio, quod promiſsio fideiuſ-
98 ſionis facta coram Iudice teneatur etiam co-
ram ſucceſſore, & quod obligatio fideiuſsio-
nis de iudicatum ſoluendo in ſindicatu poſt
finitum officium locum etiam habeat in Iudi-
cis ſindicatu facto ante offitium finitum, & ſic
in iudicio preuentorio, & ſi verè ad eundem
finem tendat Iuditium ipſum ſindicatus, tàm
prouentorie incboatum, quam debito tempo-
re poſt finitum officium factum; Et num. 115.
ſententiam ipſam procedere tradit Cancer.,
100 etiamſi nomen Iudicis expreſſum fuiſſet per
fideiuſsorem, quando ille ſe obligauit de Iu-
dicatum ſoluendo in ſindicatu ex *Bartio deciſ.
98. num. 28. in fine.*

SVMMARIA.

*Fideiuſſor poteſt renuntiare beneſitio excuſſionis num.
1. et generalis renuntiatio videtur eum comprehen-
dere num. 2. contrar. num. 6. et* 8.
*Excuſſionis beneffitium non eſt incognitum fideiuſſori-
bus num.* 3.
Renuntiatio generalis omnia comprehendit num. 4.
*Renuntiatio generalis non continet caſum dotis, qua ſpe-
cialem ſiuè expreſſam deſiderat num.* 5.
*Renuntiatio generalis non intelligitur de maioribus iu-
ribus num.* 7.
*Notar. ſolet in inſtrumentis apponere primo renuncia-
tiones ſpeciales deinde generales num.* 9.
*Excuſſionis beneff. non amitti fid. per iuratam renun-
tiationem generalem dummodo ex præſumptione,
et iuris, non defficiat conſenſus renuntiantis num. 10.
et* 11.
*Operaſſe quis præſumitur eadem facilitate in contrac-
tibus ſi indectue fuit de beneffitio cui renuntiauit
num.* 12.
*Renuntiatio Velleiano cum iuramento facta non valet
niſi scientiam habuiſſet beneffitij Velleiani num.* 13.
*Renuntiatio generalis fideiuſſoris omni legum auxilio
intelligitur, et reſtringi debet ad eas omnes exceptio-
nes, quæ fideiuſſori competebant tempore factæ re-
nuntiationis num.* 14.
Contrar. per Mantic. cuius ſententia num. 17.
*Excuſſionis beneficium oritur poſt renuntiationẽ fide-
iuſſoribus temporem ſcilicet rei iudicatæ num.* 16.

Renuntiatio generalis facta per fide-iuſſorem beneffitio legis ſibi competenti, An comprahendat renuntiationem excuſſionis.

Cap. CLXXXVI.

QVOD validè poſsit fideiuſſor
renuntiare beneſſitio excuſsio-
nis non eſt ambigendum cum-
quilibet renuntiare valeat fauo-
1 ri ſuo *vul.l.ſi quis in conſcribendo C.*
de pactis gloſ.in §.p.in auth.de fidei-
comiſs.in verbo accedat spec in tit,de renuntiationi-
bus,et vers.viſo num.16.Alex.in l.fin.num.11.cum
seq.ff.ſi cert.petatur,et conſ.32. num. 11.lib. 4. In
dubium tantum reuocant ſcribentes, an per
generalem renuntiationem factam per fide-
iuſſorem beneſſitio legis ſibi competenti cen-
ſeatur renuntiatum etiam huic beneſſitio ex-
cuſsionis principalis, An verò ſpecialis re-
nuntiatio requiratur.
Et generalem renuntiationem ſufficere habetur
2 *in l.fiſtulas §.frumenti ff. de contr. empt.l. vlt.§. cui*
dulcia ff de Tritic.leg.et colligitur ex Auth.Patri,et
Auia C.quando mulier sui offitio fungi poteſt, Quia
3 beneſitium excuſsionis non eſt incognitum
fideiuſſori,& de facili poteſt præuideri; Tan-
tumq;operatur genus quoad genus quantum
3 ſpecies,quoad ſpeciem *l.ſi duo ff.de adminiſtr.*
tut., *& l.omnes ff.de præſcript.30.annorum,* Et
hanc concluſionem probat *Curt.ſen.cit.conſ.6.*
num.pr.verſ.tamen à communiter contingentibus.
Et hęc ſententia corroboratur per regulam illam
quod renuntiatio generalis omnia compræ-
4 hendit,quippe ad incognita etiam ſe extent
Bartol. in l. sed, & ſi quis §.quæſitum ff.ſi quis caut.
Curt.iun.cons.68.col.vlt.Cran.conſ.135.num.24.,
et cons.209.num.6.272.num.7.ac conſ.294.num.3.
Cephal.cons.463.num.29.lib.4. ac latè probat Me-
noch.conſ.335.num.17.et conſ.371.numer.5. et 6.,
Conferunt tradita per Alex. Trentacinq; lib. 3. var,
resol.tit.de fideiuſs.resol.2.num.3.et 4.verſ.non rece-
das, Quamuis limitat renuntiationem gene-
5 ralem non comprehendere caſum dotis ex *Ias*
in l.pr.numer. 9.ff.sol.matrim.et in l.filius famil. §.
Diui num.64.ff de lega.p.et in l.quod dicitur numer.
5.ff.de verb.obligat.
Et hanc partem expreſſe probat *Alex.cons.29.nu.*
29.lib.7.Portius com. opin.concluſ.41.in 26. limit.,
et Gail,lib.2.ſingul.obseru,27. num. 20. et 22. Vbi
tradũt fideiuſsorem cenſeri renuntiaſse bene-
fitio excuſsiones, quando cum iuramento re-
nuntiauit omnibus alijs iuris,& legũ auxiliis.
De AEQVITATE tamen verior eſt contraria
ſententia, tutiorem ſcilicet eſse eam opinio-
nem,quod qualitas beneſſitij excuſsionis ſpe
cialiter exprimatur in renuntiatione, adhoc,
6 vt valeat renuntiatio quoad excuſſionis be-
neſſitium *arg.d.l.ſi quis in conſcribendo C.de pactis*
quæ loquitur quando quis ſpecialiter renun-
ciat exceptioni fori Generalis enim renun-
7 tiatio licet trahatur de ſimilibus ad ſimilia,
non intelligitur tamen de maioribus *l.fiſtulas*
§.frumenta ff.de contrah.empt.& l.vlt.§.cum dul-
cia ff.de tritic.lega. Ruin.conſ.139.num. 8.lib.5.
Et hanc ſententiam deffendit *Bal.conſ.4.num. pr.*
verſ.& conſuetud. in fin. lib.p. Vbi inquit hanc
opinionem eſſe AEQVIOREM licet ex ri-
8 gore iuris, Generalis,& breuiloqua renuntia-
tio perinde valeat, ac ſi ſingulariter ſpecies
eſſent expreſſe per *d.l.omnes ff. de præſcript. 30.*
annorum Idem ſentit Bar.in l. sed, & ſi quis §.quæ-
ſitum n.p.in fin.verſ.tertia facit opinio ff.ſi quis caut.
Specul.in tit.de renuntiat.,& concl. verſ.pone ergo
num.quos sequitur Card.Mant.de tacit., & ambigu.
cit.lib.16.tit.18.num.5.cum plur.ſequentibus.
Qui Baldus ſcribit in 1.*conſ.4.*quod Notarij con-
ſueuerunt apponere in publicis inſtrumentis
primo clauſulas, ſiuè renuntiatione ſpeciales,
9 deindè generales; Ex quo datur intelligi,
quod generales tantum non ſufficiant, quo
argumento idcirco vſus eſt idem Bal. pro con-
firmatione eius opinionis, & ſequitur *Card.*
Mantic.dicto tit.18.ſub num.5. verſ. vndè etiam.
Neq; beneſſitiũ excuſſionis ammittere fideiuſ-
ſorem arbitror, etiam ſi renuntiationem ge-
neralem feciſſet cum iuramento, vt voluiſse
10 videtur Card.Mantic.*cit. tit.18.num.12.* Dum-
modo, ex præſumptione iuris non deficeret
conſenſus renuntiantis ſecundum *Bal.in l.p.n.*
11 *4.verſ.ſecundo queritur C.comodati, & Aret. conſ.*
33.num.9.in fine numer.ſequ. Eadem etenim fa-
12 cilitate iuraſse præſumitur renuntians in-
doctus de beneſſitio excuſsionis, qui ad ge-
neralem renuntiationẽ deuenit *l. doli §. diuer-*
sum ff. de nouationibus, & in terminis renuntia-
tionis beneſſicio Velleiani facta cum iura-
13 mento per vxorem probat *Imola in cap. penult.*
de empt.& vendit. Bal.in conſ. 47.lib. pr. Vbi aſse-
rit hanc eſse communem opinionem Docto-
rum *Gramat.deciſ.76.num.19. & latiſſimè probat*
Alex.Trentacinq; dicto tit.de fideiuſs. reſol. 2.ſub
num.3. verſ.contra hanc cum verſ.9.lib.3.var.reſol.
Præſertim cum Idem Card. Mantic.eodem *tit.18*
num. 16. probat renuntiationem generalem
fideiuſsoris omni legum auxilio intelligi, &
reſtringi debere ad eas omnes exceptiones,
quæ fideiuſsori tantum competebant tempo-
14 re factæ renuntiationis ex *Bar.in d. l. sed, & ſi*
quis §. quæſitum num.p. vers.oppono ff.ſi quis caut.
per auth. matri,& Auia cum gloſ. C. quando mul.
tut.offitio fungi poteſt, quæ loquitur de matre,
quæ renuntiauerat omni legum auxilio.
Quia fideiuſsor de iudicatum ſoluendo, qui ge-
neraliter renuntiauit beneſſitio ſibi ex legib.
15 competenti,non intelligitur renuntiaſse be-
neſſitio excuſsionis, cum illa oriatur poſt re-
nuntiationem; Tempore ſcilicet rei iudicatæ
16 & ideò poſt latam ſententiam poteſt eam op-
ponere *Bal.in l. vlt. §.& cum antiquitas num. 3.*
de vſu rei Iud,ac ſequitur Card. Mant.in eodem tit.

18. *num.* 17. *cum ſeq;* Vbi etiam probare conatur genetalem renuntiationem fideiuſsoris trahi ad ea, quæ ex cauſa præsenti oriri poſ-
17 ſunt, & ſic etiam ad futura quæ concluſio mihi non atidet ſtantibus iam deductis præſertim attenta traditione *Baldi in cit. conſ.* 4. *quam ſequi omnino debemus.*

SVMMARIA.

Primogenitus honoratior eſſe debet num. 1.

Primogenitus in veteri teſtam. duplici parte ex omnib. parentum bonis num. 2.

Primogenitus in Francia longè melior eſt conditio n. 3.

Primogeniti Domini vocantur aliorum fratrum nu. 4.

Primogenitus ſucedit ſemper in Regno num. 5.

Primogeniti duo aliquanda eodem actu na cuntur, vt legitur in Geneſi num. 6.

Primogenitis duobus exiſtentibus vtuter ſuccedere debet in primogenituru, ſiuè Regno numer. 7. *ſed alter eligitur magnates num.* 8. *declar. num.* 24.

Contrar. verius num. 14. 15. 16. *&* 17. *cum ſeq; plur. ; et num.* 26. *et num.* 39.

Incertitudinis ratione circa perſanurum qualituti actus vitiatur num. 9. 10. *&* 11.

Haredis inſtitutio in persona incerta ineficax eſt num. 12. *&* 13.

In dubio ex paribus exiſtentibus rationibus vtrinsque partis ad rem agentis vtriq; equæ iudicanda eſt nu. 20. *quod tamen procedit in diuiduis non indiuiduis num* 21. *& ſi ambæ partes ad lucrum aſpirant n.* 23.

In dubijs rebus mediam viam eligere debemus nu. 22.

Neceſsitatis cauſa receditur à regulis iuris num. 25.

Incertitudinis ratione circa primogenitos bona inter eos diuiduntur eti am contra diſpoſitionem teſtatoris nu. 26. *etiam feudalibus num.* 27.

Et ita obseruatum num 28.

Theodori Triulij Cardinalis mentio honoriſ num. 29.

Præmium promiſſum ei qui primus Ciuitatem ingrediatur ſi duo ſimul ingreſſi ſunt eodem tempore vtriq; debetur num. 31.

Scipionis Africani sententia in ea materia num. 32.

Romanorum sententia in ea materia num. 33. *contraria sententia in Lacedemones, et Athenienses num.* 34.

Aequalitas contemnetur aliquando ad euitandum bellum num. 35.

Vnicuiq; quod ſuum eſt non semper tribuitur num. 36. *et* 37.

In dubijs quomodo procedendum num. 38. *aliquando ſorte ea dirimuntur num.* 38.

In dubio profertur in ſeudis ſint primogenitura dicti qui in poſſeſſione eſt num. 40.

Gratificationi locus eſt in priuatis rebus, quæ ad Patrẽ ſpectarnu. 41.

In Regno, & magnis hæreditatibus niſi Populo, et magnatibus electio ſpectat num. 42. *& ſorti terminatur ſi ambo ita conueniunt vel alij terminare non poſſit n.* 43. *&* 44.

Sortis Iudicio in dubijs licet ſtare num. 45.

Diuiſiones ſiebant sorte inter Romanos num. 46.

Diuiſiones hodie sepè ſiunt hoc modo viz. vt maior diuidat minor vero eligat num. 46.

Sortis iudicium locum tantum habet in quæ iuris, non facti num. 47. *contrar. aliy probarunt, vt etiam locum habeat in queſtionibus facti num.* 48. *quando partis ſic petunt num.* 50.

Obseruantia in hoc Dominio circa diuiſionee ſeudorum per sortem num. 51.

Sortis iuditium falax, & incertum quod vt plurimum ad parum idoneos decurrat nu. 52.

Sortis iuditium fortuna iudstium dicitur num. 53.

Sortis iuditium locum non habet in casibus à iure expreſſis num. 54.

Iuriſdictio licet indiuidua ſit diuiditur tamen eius exercitatia diuidua eſt, dum alter pro certo tempore alter pro alio eam exerceat, & ſic penes plures inſolidum reperitur num. 55.

Impoſſibile non eſt duo ſimul regnare cum habeantur loco vnius num. 56.

Domini plures ſibi impedimento eſſe solent in iuriſdictione exercenda num. 57.

Exercitium iuriſdictionis incipi debet à primogenita num. 58. *& num.* 64.

Decretum Senatus in ea materia num. 65. *&* 66.

Rex. Thebanorum Regnum filijs reliquit, vt alterni regnarent exquo ad bellum deuenerunt, & perierunt num. 61.

Conſules Romani alternis diebus, vel menſibus imperabant num. 62.

Pratores, & Capitanei Dominij Veneti exercitium iuriſdictionis diuidunt inter se, dum alter de die alter noctis tempore causam exercent num. 63.

Decretum Senatus quod inter pluree feudaturios exercitium iurisdictionis per sortem initium haberet num. 67. 69. *&* 70.

Iudicis arbitriu plurimum valent in faciendis diuiſionibus iurium num. 68.

Decretum Sen. quo declar. Præturas pro biennio ſuſtineri etiam ſi eligens pro vno tantum anno exercitium iurisdictionis haberet num. 71 *&* 72.

Duobus exiſtentibus Primogenitis, an ambo admittendi ſint ad primogeniturã. Cap. CLXXXVII.

ANtiquiſsima eſt conſuetudo in per multis Regionibus, vt primogeniti ideſt natu maximus prerogatiua notabili fruantur, cum Primogenitura, ſit priuilegium, & dignitas, vt natu maximus cæteris eſset honorarior, iureq; etiam Diuino hoc ſta-
1 tutum eſse habetur in Deuteron. cap, 25. quo tantum legitur Primogenitos habere duplicia ex omnibus Parentum bonis] vt tradit Ioſeph.
2 *de Antiquitatibus lib.* 4. *cap.* 6. *ac ſcribunt Abb. & cæteri in cap. licet extra de voto, & Lucas de Penna in l. p. sub num.* 15. *verſ. ad octauum C. de Priuileg. eorum qui in ſacro pal. lib.* 12. *ac Alex. cons.* 162. *lib.* 2. Quam conſuetudinem ſeruari in Regno
3 Franciæ præſertim inter nobiles, vt in ſucceſſionibus longè melior ſit conditio primogeniti ſcribit Tiraquell. *tr. de primogenit. in præfatione*

Digitized by Google

tione num.3. vbi in ſeq.nu.plures alias recenſet
Regiones in quibus idem obſeruari teſtatur,
idem tradit Molina *tr.de primag. Hiſp.lib.p.cap.
pr.ſub num.5.& num.6.& cap.2. num. 3.*

Quippe primogenitos Dominos vocari aliorum
4 fratrum habetur in Geneſi 27, Vbi Iſaac bene-
dicens filiũ Iacob, qui Dei ordinatione erat pri
mogenitus, *Eſto inquit Dominus fratrum tuorum,
& incuruentur ante te filij matris tuæ vt ſcribit Io.
Andr.in d. cap.licet de voto, & Abb. in conſ. 3.col.
3.lib, 2.*

Hinc aſſerit Bald. *in l. ex hoc iure col. 2.verſ.4. quæ-
ritur ff.de Iuſtitia, & iure,* ſemper fuit, & ſemper
erit, quod Primogenitus ſuccedit in Regno.
5 Ad rem Oldra.*conſ. 94. col. 4. & cons.237. in pr.
dubio,* Vbi ad ſaturitatem ſcribit Primogeni-
tos ſuccedere non ſolum in Regnis, & princi-
paribus, ſed etiam in Baronijs, de qua Baldi
ſententia agit Menoch.*conſ.163.num.p. & cons.
401.nu.4.*

Quando autem duo ſunt primogeniti (id quod
non raro accidit) puta ſi duo gemini eodem
partu naſcuntur, vt legitur in Geneſi 38.obſte-
6 tricem ſcilicet ligaſſe Coccinum in manu Zara
cuius ea manu prior exierat, & quem ideò
priorem naſciturum putabat, Vt hinc digno-
ſceretur quis eſſet primogenitus, licet aliter
quam illa putabat eueniſset, nempè Pharam
primo ex vtero exijſse; Vel ſi mortuo Rege
aut primogenito ſine filijs, duo ſint proximio-
res in eodem gradu ex diuerſis deſcendentib.
Si enim ignoretur quis eorum primo loco na-
tus ſit ad quem ſpectet primogenitura.

Et ſanè Bald. *in proemio ff. §. itaq; col.* 2. concludit
quod cum conſuetudo nulli eorum patroci-
natur; Nam cum forma data ſit, vt per vnum
regatur feudum, ſiue primogenitura, Nullus
7 eorum ſuccedere valeat *arg.not. in l.pr. C.de me-
trop. Ber. lib.11.& in l. p.§ nouiſſimè ff. de orig. iuris*

Et hanc ſententiam comprobat idem Bal. *in l. ex
hoc iure col.2. vers.quinto quæra ff.de iure natur.gent
& ciuil.* vbi inquit, quod ſi duo filij Regum na-
ſcuntur, nec apparet ordo naſcendi, Primum
videri quod neuter ſit Rex, ſed alter eorum
debeat elligi per Magnates, & Populum ipſius
8 Regni *arg. l. ſi duos ff de excus. tutorum, & l. ſi quis
in graui §. vtrum ff. ad Sillon.*, *ac leg. Arethusa
ff.de ſtatu hom.* Ratione enim incertitudinis
qualitatis perſonarum vitiatur actus *vul. l. ex
9 pluribus ff. de manumiß.vindic.*

Pro qua opinione ſummopere confert Tex. *in l. ſi
ita fuerit ff. de rebus dubijs,* Vbi Vlpianus decidit
quod ſi fuerit legatum vni ex cognatis qui
primus capitolium aſcenderit, & ſimul duo
10 aſcendiſse dicantur, nec apparet quis prior,
legatum impediri, Idem declarat ibidem Vl-
pianus, ſi legatum fuerit eius affini, qui maxi-
mus natu eſt, & duo aſſines pares ætate ſunt,
quorum neutri deberi legatum tradit ratione
incertitudinis; Prout facit etiam *Tex. in l. ſi
quis de pluribus eodem tit.& in d. l.eum ex pluribus
ff.de manumiß.teſtam.*

Idem etiam declaraſse videtur Tex.*in l. duo ſunt
Titij ff. de teſtam.* Vbi Paulus I.C. decidit, quod
ſi teſtator relinquerit Titium Tutorem, ſuntq;
11 duo Titij nec apparet de quo ſenſerit teſtator,
neuter tutor erit; Facit etiam Tex.*in l.nomita-
tim la 2. ff. de liber. & poſth.* Vbi ſi teſtator qui
plures habebat filios dixit, filium meum exhe-
redo nomine non expreſso, itaut ignore-
tur quem voluerit exhæredare Nullus exhære-
datus dicitur, idem intelligitur in inſtitutione
12 hæredis, quæ eſt fauorabilis *l. in tempus §. quo-
ties ff. de hæred.inſtit.* quemadmodum idem ha-
betur in l.*quoties verſ.ſi vero duo ff. de vſufr.*, qui
textus loquitur de legato facto Titio, Si enim
ambo concurrere volunt ad legatum, ſiue ad
hæreditatem, aut Primogenituram inuicem ſe
13 impediunt *l. ſi duobus la 2. §. vlt. ff. quibus modis
vſufr. amit. Bal conſ.250. viſa iſto proceſſu col. p. lib.
4. & conſ.146.Titulus prope finem.*

Et hanc ſententiam multis legum, & gloſarum
ac Doctorum auctoritatibus longa ſerie exor-
nat Tiraquel. de primog.*d.qu.17. opin.6.per totã*
apud quem omnia videri poſsunt, qui pleniſsi-
mè probat ratione incertitudinis perſonæ, hæ-
reditantis legata, tutorum deputationem, ac
legitimationem filij ſiuè matrimonium nullius
eſse effectus, Cum ſe mutuo impediant concur-
rentes ad idem vt tradunt *Scrib. in cap. graue de
diuortijs.*

Attamen de AEQVITATE communior eſt con-
traria ſententia, vt ſcilicet vterq; ſuccedat in
14 Primogenitura, cum hæc humanior, & beni-
gnior iuriq; ac rationi congruentior ſit con-
cluſio, quæ probatur primo per tex. *in l.ex duob.
ff.de vlg. & pupill.ſubſtit.& in l. qui duos ff. de re-
bus dubijs,* Quibus cauetur, quod ſi quis fuerit
ſubſtitutus ei qui ex duobus ſupremus morie-
tur, ſi ambo in eadem naui ſimul mortui fuerint
nec appareat vter eorum prior poſteriorve
deceſſerit, cenſendi ſunt, tanquam vterq; vlti-
mi deceſiſse videantur propterea vterq; ſub-
ſtitutus erit, quorum textuum diſpoſitio licet
de morte duorũ loquatur tamen procedunt
etiam circa natiuitatem duorum cum militet,
eadem diſpoſitionis ratio, vt explicat *Caſtren.
& Ias.in d.l. ex duobus ff. vulg. pupill.*

Idem habetur in *l.ſi quis ita §.pr.ff. de teſt am. tutel.*
vbi ſi quis filio tutorem dederit, & plures ha-
beat filios, nec conſtat cui dederit omnibus
15 dediſse videtur, *& in l.qui filiabus §.p.ff.de leg.p.*
Vbi ſi quis ita legauerit, Si qua mihi genita erit
hæres meus decem dato, Natis plurimis vide-
tur ſingulis tantundem legaſse, & *in l. titia tex-
tores eodem tit.* Vbi ſi quis Titiæ omnes textores
legauerit, præterquã quos eo teſtamento alijs
legauerit Plotiæ vernas omnes præterquam
quos alijs legauerit, ſi ſint quędã vernę, & tex-
tores Ideoq; non conſtet quos titiæ textores,
quos item Plotiæ vernas legauerit erunt com-
munes ambobus, ac in *l. ſi quis Titio §. ſi hæres
ff. de lega.2.* Vbi ſi hæres damnatus eſt vni ex
liberis decem dare, & non conſtet, cui daret,

omnibus

omni bus præſtare debet.

Prout eadem concluſio decidi videtur per Tex.
in l. 2. ff. de liber. & poſth. Vbi ſi is qui habet duos
filios, in teſtamento ſcripſit, filius meus exhæ-
res eſto; cum non declarauerit de quo ſenſerit
16 vterq; hæreserit, Er clarius id habetur in *l. 2.*
§. hæreditas ff. de ſuis, & legit. Vbi ſi hæreditas
proximo agnato, ideſt ei quem nemo ante-
cedit defertur; Si Plures ſint eiuſdem gradus
hæreditas omnib. cōpetit: Optimè etiam facit
tex. in l. 3. §. ſi duob. ff. de adim. lega. vbi, ſi quis duo-
bus Titijs ſeparatim legauerit mox vni ademit
17 nec apparet, cui ademptum ſit, vtriq; legatum
debetur.

Confert vlterius tex. *in l. tum inter C. de fideicom.*
libert. Vbi ſi fideicommiſſaria libertas ei fuerit
relicta, qui in ventre eſt, & id quidem ſingu-
18 lariter; Attamen ſi plures naſcantur omnes
ſunt liberi, quemadmodum facit etiam Tex.
in l. ſi quis in teſtamento ff. eod. tit. Vbi ſi libertas
fideicommiſſaria fuerit relicta vni ex liberis
ancillæ, quem hæres elegerit, ſi is non elegit
dum vixit omnes erunt liberi.

Neq; deſunt Canones hanc concluſionem æque
decidentes, Nam ſummus Pontifex *in cap. cum*
quis vers. ab eo de ſepult. lib. 6. decidit quod ſi quis
habet duo domicilia æqualia in diuerſis Paro-
chijs ſita, & in alia Eccleſia eligat ſepulturam,
19 Canonica portiò ſolui debet vtriq; Parochia-
li Eccleſiæ.

Quam ſententiam ſequitur *Alberic. in §. in ordina-*
tum verbo ordinem in Auth. de hæred. & falcid. An-
char. conſ. 210. num. 3. Dum inquit, quod vbi iu-
ra partium ſunt dubia, tantæq; vtrinq; ſunt ra-
tiones, vt neſciat Iudex in quam inclinet ſen-
tentiam, debet vtriq; rem æque adiudicare vt
20 fecit Tiberius Imperator in *l. & hoc Tiberius ff.*
de hæred. inſtit. & Salomon 3. Regum cap. 3. & in
cap. afferte de præſumpt. quod intelligitur in reb.
21 diuiduis non indiuiduis, vt erat puer de quo
Salomon *gloſ. inſignis in cap. ſi teſtes vers. ſi autem*
teſtes ex omni parte 4 qu. 3. & in cap. in noſtra poſt
medium de teſtibus; In rebus enim dubijs me-
22 diam viam eligere debemus *l. ſed, & ſi lege §.*
adeò autem ff. de petit. hæred. & l. Titius ff. ad Senatus
conſ. Trebell.

Et hanc partem amplectitur *Dec. conſ. 68. ſub num.*
3. vers & ita breuiter conſ. 170. numer. 6. vers. & in
tali caſu dubio, & conſ. 445. num. p. vbi tradit quod
vbi dubia ſunt iura partium, & quælibet pars
23 aſpirat ad lucrum AEQVITATI, & iuſtitiæ
conſonat quod inter partes litigantes, Aequa-
liter res diuidatur *Socin. iun. conſ. 33. quoniam art.*
num. p. lib. 2.

Quam concluſionem ampliſſimè, & ornatiſsimè
defendit Tiraquel. *de primog. plena d. qu. 17. præ-*
ſertim opin. 4. num. p. cum ſeq. plur. & in concluſ. dict.
qu. fol. mihi 75. atq; etiam in opinione 6. numer. 19.
Vbi aperte tradit priorem opinionē vtrumq;
excludentem à ſucceſsione, ſiue primogeni-
tura procedere de rigore iuris, hanc vero de
24 AEQVITATE, & quam amplectitur etiam
Ludou. Molina *tr. de primog. Hiſp. lib. 3. cap. pr. n.*
19. cum ſeq. & Vaſquez. controuerſ. ill. cap. 90. num.
11. lib. 3. Vbi ait, tàm iuri, quàm AEQVITATI
proximiorem eſſe ſententiam hanc quos no-
uiſsimè ſequitur *Hector Felic. all. 47. nu. 19. par. 3.*

Neceſsitatis enim cauſa receditur à regulis iuris
25 *Tex. eſt in l. pero §. prædium, & ibi ſcrib. omnes ff. de*
leg. 2. In tantum, ut ob incertitudinem, quis
prius natus ſit ex duobus ſimul ad maioratum
contendentibus eius bona inter ipſos diuidi
debeant non obſtante expreſſa prohibitione,
teſtatoris de illis alienandis, vel diuidendis, vt
26 probat Vazquius *all. cap. 90. num. 12. lib. 3.* quam
rationem viuam, ſiuè palpabilem eſſe ſcribit.

Et hæc concluſio, tàm procedit in primogenitu-
ris bonorum alodialium, quàm etiam in bonis
emphiteoticis, & feudalibus primogenituræ
27 ſubiectis, vt poſt alios probat *Felic. cit. alleg 47*
per totum par. 3. qui loquitur de bonis emphi-
teoticis, & ita obſeruatum fuit inter Comitem
28 Io. Iacobum Triultium paternum Abauum
Eminentiſs. Cardinalis, & Excell. Principis
29 Theodori Triultij verè illius magni Triultij
etiam in rebus militaribus hæredis, & Com.
Georgium pariter Triultium qui ambo con-
currebant ad fideicommiſſariam primogeni-
turam conſtitutam per q. Com. Io. Triultium,
ad quam ambo, vti primogeniti ex tranſuerſali
linea teſtatoris concurrebant; Dum anno ni
fallor 1577. in tranſactione inter ipſos facta,
ſibi diuiſerunt bona dictæ primogenituræ, cū
eiſdem oneribus, & qualitatibus tranſituræ ad
eorum primogenitos maſculos legitimos, &
naturales; Et eum exindè anno 1622. dece-
ſciſſet idem Comes Georgius, ſine filijs maſcu-
lis legitimis, & naturalibus factus fuit locus
primogenituræ ad quàm agebat Eminentiſs.
ipſe Cardinalis, tunc Excell. Princeps cui ope-
ram meam in aduocatione impendebam, &
tandem etiam obtinuit à Sen, Excellen. anno
ſcilicet 1633. die 17 Iunij referente Ampliſsi-
30 mo Senatore Antonio Gallia.

AEQVVM enim magis eſt, vt in pari gradu ambo
admittantur ad primogenituram, quam, vt
ambo ratione incertitudinis excludantur vt-
ſupra dictum fuit, propterea ſtatuto, vel pro-
clamate ſtante, ut certū præmium tradatur, ei
qui primo in Arcem, ſiuè Ciuitatem ingreſſus
fuerit ſi duo eodem tempore primi ingreſſi
31 fuerint, vtriq; præmium ipſum deberi non
ambo excludi concludunt ſcribentes omnes,
præſertim *Alex. in l. qui Fiſcalibus §. p. ff. de lega. p.*
Quidquid in contrarium voluerit Guido de
Suzara, vt refert *Alber. in eadem l. qui filiabus §. p.*
& in l. ſi fuerit ff. de rebus dubijs, & in prima parte
ſtatutorum q. 106. quaro etiam quæſitum, Vbi neu-
tri deberi præmium tradit, quos reprobat
ipſe Albericus, ac ſequitur Tiraquel. *in all. qu.*
17. opin. 4. ſub num. 13. vbi affirmat veriorem, &
communiorem eſſe priorem ſententiam.

Prout ita decreuit inuictiſsimus Scipio Africa-
32 nus, cuius iudicia AEQVISSIMA, ſempre

habita

habita fuerunt, dum in expugnatione Nouæ
Carthaginis muralis coronæ præmium dandũ
eſſet ei, qui primus murum conſendiſſet; duoq.
eodem momento Vrbem ingreſsi eſſent nempè
Q. Tiberiocus centurio, & Sex. Digitius, atque
incertum eſset quis eorum prior murũ aſcen-
diſset, vtrumq; corona murali donauit, & re-
fert Plutarch. in vita Scipionis fol. 90. licet neu-
trum nominet quos commemorat Io. Traca-
gnota in eius Hiſtoria *lib. 29. pag. 296.* ac tradit
poſt Titum Liuium Alcia. *in l. proximus ff. de verb.
ſignific. quem ſeq̃; Tiraquell. in eius opin. 4. sub num.*
33 13. Vbi aliud refert exemplum de Ariſtode-
mo, & Hippomedrate apud Cumanos qui
vtriq; promſſum præmium donauit ob incer-
titudinem quis eorum primus fuiſset in inſi-
gni victoria de Etruſcis habita. Quæ ambo
exempla etiam refert Vaſquez controuerſ. Il-
l. *cap. 91. num. 4.* & quod vltimum exemplum
inter Ariſtodemum, & Hippomedratem
narrat etiam Petrus Aerodius *lib. 10. rerum ind.
tit. 9. de victoria preda, & triumpho cap. 9.* Vbi
contrarium exemplum ſequutum inter Lace-
demonios & Athenienſes narrat, dum præmiũ
34 neutri dandum cenſerit Theogitones Mega-
renſis, et Cleocriſus Corinthus arbitri electi,
ne prelatione horum illorumue, ciuile bellum
35 accenderetur inter Grecos. Qui auctor ſcribit
hos imitatos fuiſse Achillem, qui cauſa vitan-
dæ contentionis inter Menelaum, & Antilo-
cum præmium adiudicauit Eumelo; Et ſic
36 non ſemper vnicuiq; rectè tribuitur, quod
37 ſuum eſt, aut in contentione Aequalium me-
lior eſt conditio tertij.

Quia verò idem Tiraquel. in recit. qu. 17. Duode-
cim DD. opiniones narrat circa deciſionem
38 propoſitæ quæſtionis, nempe num. 19, Primo
vt ſorte dirimatur controuerſia, Secundo locũ
eſse gratificationi, Tertio honeſtiori, Quarto
quod ambo ſimul ſuccedant. Quinto quod
alternis vicibus, Sexto quod neuter nec ſimul,
nec alternis, Septimò quod formoſior. Octauo
quod robuſtior, Nono quod Magnates, & Po-
pulus alterutrum illorũ eligant, Decimo quod
pater eligat. Vndecimo quod præferatur is
qui eſt in poſseſsione, Vltimo quod præferatur
is qui primus adeptus eſt poſseſsionem, etiam
ſi tempore litis conteſtatæ non poſsideret.

Poſt vero deductas opiniones ipſas idem auctor
ſubijcit in concluſione quæſtionis, quod opi-
nio, quæ vult vtrumq; admitti debere. Verior
AEQVIOR, benignior, & communior eſt,
39 modo alter prior poſseſsionem rerum adep-
tus non fuerit, Quia interim is, in dubio præ-
ferri debet, aut niſi hic, qui poſseſsionem prior
accepit eandem amiſerit, & alter eandem ac-
quiſiuerit, & diutius poſsederit in eaq; eſset,
40 cum iuditiũ de hoc iure intentaret, quia tunc
is qui in poſseſsione eſt in dubio præfertur.

Quando autem gratificationi locum eſſe quis
mallet, ea opinio in priuatis rebus, cæteriſque
41 præter Regnum, aliaſq; magnas huiuſcemodi
dignitates locum haberet, & primo Patri hoc
ius tribuit auctor ipſe, mox ſuperiori; In Re-
gnis vero, & alijs huiuſcemodi magnis digni-
tatibus, quæ ſuperiorem non agnoſcũt, Magna-
tibus, & Populo ſpectare ellectionem tradit;
42 Qui eo tantum caſu gratificari poſsunt, ſi neu-
ter vincit alterum moribus, & meritis; Cum
dignior ſemper ſit præponendus; Et ſorti
committitur electio, ſi ita ambo conueniant,
cum alter inuitus cogi nequeat ad ſortem ſe-
43 cundum opinionem *Alb. in cap. licet causa illius
col. vlt. verſ. 3. opin. de probationibus*, Niſi aliter
quam ſorte res terminari non poſset, & immi-
44 neret periculum ciuilis belli, vt ibidẽ ſubijcit
Tiraquel. cuius declarationes, & concluſiones
mihi valdè arrident, cum AEQVITATI ad-
hereant.

Sortis namq; iudicio licet in rebus dubijs locum
45 eſse, quam plures leges determinant, vt *in l.
quod ſi ambo ff de iudic & in l. fin. C. commun. de lega.
in l. generaliter §. quid ergo ſi plures ff. de fideicom. li.
libert. in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars lib. 10.*
Vbi Doctiſsimus Cuiacius ait, diuiſionem in-
ter fratres fieri more Romano ſorte, quãmvis
46 ſubijcit hodie maiorem diuidere, & minorem
eligere, Quod tamen apud nos raro obſerua-
tur, & ſi in multis locis hoc in vſu eſſe probat
*Miſinger. lib. 4. obſer. ſingul. 37. Fontanel. tr. de pactis
nuptial. clauſ. 4 glos. 9. part. 2. nu. 36. & 37. & 40.
lib. p. Faebin. lib. 8. controu. iur. cap. 36. & Card. Man.
de tacit. & ambig. lib. 23. tit. 10. num. 38. ac Præcep-
tor meus Philippus Maſſin. in rubr. C. de edendo num.
6. Peira de fideic. qu. 8. nu. 530. verſ. nunc videndum
Borell. tr. de edicto Magiſtr. lib. p. cap. p. num. 157.* Id
tamen in queſtionibus iuris non facti, locum
47 tantum habere diſtingunt *Aret. Oinot. & cæteri
in §. optionis inſtit. commu. de legatis, glo. & Doct. in l.
fin. C. eodem tit. Barbosa in l. In tribus num. 55. ff. de
iudic. Alba conſ. 286. conſ. 334. & conſ. 701. vbi ad-
ditur, & Menoch. de arbitr. caſu 442. Gail. lib. ſingul.
de pignor. obſeru. 22.*

Quamuis etiam in qeſtionibus facti locum habe-
re iuditium ſortis probant multi alij pręſertim
48 Duaren. *de iudicijs cap. de litigator. Hector Felic. tr.
de ſocietate cap. 27. num. 3. & cap. 28. num. 46.* Vbi
nimirũ eadẽ ratio id videtur ſuadere, & vtraq.
49 pars, vel ſaltem altera id petit, quod puto
ſufficere, *Tiraquel. in all. qu. 17. opin. p. num. 91. &
93. Oinot. in all. §. optionis*, licet vtriuſq; partis con-
50 ſenſum requirat Alba *all. conſ. 334. & Menoch.
cit. caſu 442. num. 11. ac Petrus de Vbald. de duobus
fratribus par. 6. princip. 5.* Atq; ita obſeruatum
fuiſſe inter D. Com. Borromeos teſtatur Curt.
Iun. conſ. 68. Quod etiam obſeruarunt anno
51 1620. DD. Comites Carolus, & Iulius Cæſar
fratres pariter Borromei, condigni nepotes
Sanctiſsimi illius Caroli Cardinalis, & Emi-
nentiſsimi Card. Federici, huius Ciuitatis Ar-
chiepiſcoporum indelendæ memoriæ.

Et ſanè cum iudicium ſortis ſit fallax, & incertũ
52 quod ad parum idoneos deerrat, vt inquit
Tacit. *lib. 12. Annal.*, quod propterea Cicero
53 iudi-

53 iuditium fortunæ appellat, vbi temeritas, &
caſus, non ratio, aut conſilium valet, vt expli-
cat Tiraquel. *cit. qu. 17. opin. p. num. 84. cum seq;* Id
54 circo paſsim traditum eſt iuditio ſortis locum
non eſſe, niſi in caſibus à iure expreſsis *Alba
cit. conſ. 334. & alijs locis citatis Amil. Feret. reſp.
p. num. 2. & cumulatiſſimè Fontanell. cit. gloſ. 9. par.
2. nu. 34. de nuptial. pactis.*
Quæ diuiſio per ſortem præſertim in iuriſdictio-
ne obſeruatur, quæ licet indiuidua ſit, tamen
pænes plures in ſolidum reperitur, & eius exer-
55 citatio ſiue adminiſtratio diuidua eſt, cum al-
ternis vicibus diuidi poſsit *l. vlt. ff. vti poſſidetis
& l. vlt. ff. de rerum diuiſione Bartol. & Bal. in l. Inter
tutores ante finem ff. de adminiſtr. tut. Cephal. conſ. 3.
& Polid Ripa tr. de indiuid. ſect. 22. num. 9.* Quia nõ
eſt impoſsibile duo ſimul regnare cum habean-
56 tur loco vnius iuxtà Tex. *in l p. C. de Metro Beri
lib. 11. vt poſt alios probat Borella cit. cap. p. nu. 162.
cum ſeq. lib. p. de edicto mago, ac tradit Tiraquell. in
cit. qu. 17. opin. 5. num. 5 & qu. 4. num. 50. Vasquez
dicto lib, 3. contr. ill. cap. 90. num. 11.* Ne inter ſe diſ-
ſentientes, ea commode exerceri valeat, Cum
impedimento ſint ſibi inuicem plures Domini
57 arg. *l. quoties ff. de vſufr.*
Ea propter diſceptari non raro ſolet ad quem
primo loco pertineat exercitium iuriſdictio-
nalis inter plures fratres, vel conſanguineos
diuidendum; Prærogatiua enim ætatis id ſibi
vendicare Primogenitum videtur, ſequens
58 annum, ſiuè biennium, ſecundogenitum, &
ſucceſsiuè donec omnes pro rata temporis
exercitio iuriſdictionis frui voluerint; Cum
maiores natu præferendos eſſe minoribus tra-
59 dat Martin. Laudens. *tr. de primogen. & Io. Circ.
qu. 2. lib. 2. quos ſequitur Alba all. conſ. 334. num. 16
cum ſequenti, & Maurie. de Aleſs. à Villa Sancti Se-
uerini in ſua concordia fratrum cap. 4. num. 5.* Vbi
ait feuda pertinentia ad omnes fratres eſſe
60 regenda à natu maiore *Gomez. ad l. Tauri 40. nu.
7. & ſequenti quos ſequitur Petra cit. qu. 8. num. 530.
ac tradit Liuius lib. p. Hiſt. de Romulo, & Remo loquens
Quoniam (ait) gemini eſſent, neq; ætatis verecundia
diſcrimen facere poſſent, vt Dij in quorum tutela ea
loca eſſent augurijs legerent, qui nomen nouæ Vrbi
darent*; Quaſi aliud eſſet decernendum ſi vnus
eorum prærogatiua ætatis vti potuiſſet, quem
refert Tiraquel *all. qu. 17. num. 1. & 8.* & paſsim
in ipſa queſtione, & in præfatione dicti tracta-
tus de primog. more ſuo infinita priuilegia
primogenitorum, & iura ſingularia ætatis, &
*q. 4. n. 31. narrat Miſinger. dict. obser. 37. ac Bardell.
cons. 105. num. 48. cum seq. & Valenzol. cons. p. n. 35*
Qua attenta ætatis prærogatiua cum Oedippus
Rex Thebanorum Regnum reliquiſſet Etheo-
61 cli, & Polinici eius filijs, ea lege vt alternis an-
nis regnarent, Atque Etheocles natu maior
peracto anno fratri cedere noluiſſet bellum
inter eos ortum eſt coactisque vtrinq; copijs,
mutuis vulneribus ſe interemerunt, vt refert
Petrus Gregor. *lib. 41. ſintag. iur. cap. 3. nu. 3.* Qui
auctor, hoc idẽ accidiſſe refert Amulio, & Nu-
mitori filijs Procæ Regis Albanorum, de qui-
bus etiam loquitur Tiraquell. *in all. quæſt. 17.
opin. 5. nu. 8.* qui num. 10. exemplum Conſulum
Romanorum refert, dum ambo præſentes al-
62 ternis diebus, vel menſibus, aut alio tempore
imperabant. Quorum Romanorum exemplũ
ſequi videtur Veneta Reſpublica Italiæ quippe
totius Europæ ſplendor, dum Prætores, & Ca-
pitanei Vrbium eius Domij hoc facto Imperiũ
63 exercent, vt Prætores de delictis in die com-
miſsis cognoſcant Capitanei verò de his quæ
noctu committuntur iudicant.
Nihilominus ABQVIVS cenſetur, vt ætate
maior incipiat ipſe exercitium iuriſdictionis
64 habere, deinde ſuccedat minor, & ita Cenſuit
65 Sen. Excell. Mediolani die 12. Ianuarij 1616.
inter DD. Comitem Philibertum, & Ferrantem
fratres Canacios à Somalia, faciendam ſcilicet
eſſe diuiſionem iuriſdictionis alternis biennijs;
ſed initium ipſius exercendæ concedendum
Comiti Philiberto primogenito, id quod etiã
66 Cenſuit Senatus anno 1624. menſe Martij inter
fratres Arcimboldos referente Ampliſsimo
Sen. Bellono, etiamſi vltimus ex tribus fratrib.
ſummopere contenderet, ut ſorte dirimeretur
controuerſia pro qua ſententia ſtat Doctrina
Illephonſi Perez de Lara *tr. de ann. & Capell. cap
7. num. 12. & cap. 17. num. 5. quem refert Fontanella
cit. glo. 9. num 39. par. 2.*
Quamuis inter Comites Attendolos Bologninos
Idem Senatus Excellentiſsimus ſequutus fue-
67 rat iuditium ſortis, quia ibi non agebatur in-
ter fratres, ſed inter conſanguineos inter quos
nõ niſi difficilimè poterat deffiniri cõtrouer-
ſia, habita ratione maioris ætatis, & ſic diuer-
ſa erat ratio, & diuerſum ius; Et Iudicis ar-
bitrio plurimum ſit tributum in faciendis hu-
68 iuſmodi diuiſionibus, vt explicat *Fontanel. cit.
gloſ. 9. num 41. & 46.* Enim vero die 28. Iunij
1602. cenſuit Senatus, quod finito eo currenti
69 biennio emolumenta, ſiuè fructus iuriſdictio-
nales diuiderentur per tempora, & alternis
annis inter ipſos Comites proiecta tamen ſor-
te, quis inchoare debeat, ſicq; in futurũ ſerua-
ri debere, & die 5. Martij 1608. facta mentione
dicti decreti, & lectis alijs precibus, tum Com.
70 Claudij Attenduli Bolognini, tum quondã
Comitis Federici eius fratris, tum Com. Ma-
ximiliani, & fratrum filiorum dicti quon. Co.
Federici cenſuit Sen. vt Ampliſsimus Senator
Panigarola, vocatis ad ſe partibus curare de-
beret illas componere in ijs in quibus diſcor-
des erant, & vbi compoſitioni locus eſſe non
poſſet, eundem Senatorem debere proici fa-
cere ſortes de electione Prętoris Sancti Angeli
facienda pro eo biennio, & is cui ſors obtigiſ-
ſet, eligeret ipſum Prætorem pro integro bien-
nio, licet vnius tantũ anni Dominus ſit, & altera
71 pars teneatur pro ſequenti anno (cum in hoc
72 Dominio omnia officia biennalia eſſe debeant
virtute Nou. Conſt. lib. p. tit. de offitio, & iurid.
diuerſ. iudicum) quæ, & ipſa Domina erit,

confirmare

confirmare; Reſpectu vero Prætoris Olegij, Altera pars, cui ſors non obtigerit vtſupra illum eligat, Altera verò confirmet vtſupra, & ita ſeruaretur de biennio in biennium, quo iuriſdictio ad eum patruum, & nepotes ſpectaret, declarando quod ea pars, quæ ex ſorte eo biennio, eligeret Prætorem Sancti Angeli, ſequenti biennio eligeret Prætorem Olegij, & è contra, & hoc ſucceſsiuè, Condomini enim ſunt dicti Comites Oppidi Sancti Angeli in agro Laudenſi, & Oppidi Olegij in agro Nouarienſi.

SVMMARIA.

Vaſſallus quis eſſe poteſt duorum Dominorum num. 1.

Vaſſallus tenetur ſeruire eius Domino in bellu proprijs expenſis num. 2. ſi tamen fructus feudi hoc patiuntur num. 3.

Vaſſallus duorum Dominorũ qui inuicem bellum gerunt neutri inſeruire debet num. 4. Contrar. verius quia primo Domino cui homagium fecit, in perſona inſeruire debet, ſecundo vero per ſubſtitum num. 6. 8. 10.

Nemo poteſt duobus Dominis inſeruire num 5.

Dominus Cui Vaſſallus non inſeruit in bello poteſt feudũ reuocare num. 7.

Vaſſallus priorem fidelitatem ſemper ſeruare tenetur num. 9.

Iuramentum fidelitatis continere ſolet quod iurans non adiuuabit nullum alium ipſo excepto Domino n. 11.

Vaſſallus qui ſecundo Domino auxilium præſtat contra priorem Dominum non dicitur hoc facere animo nocendi num. 12. & 13.

Vaſſallus præſtans auxilium poſteriori Domino contra primum in caducitate excuſari non poteſt num. 15.

Vaſſallus qui ob antiquitatem ignorat qui ex duobus Dominis ſit antiquior neutri in perſona ſeruire debet num. 16. contrar. de Aequitate cum vtriq; auxilia debeat num. 17. & 19. & tunc gratificationi locus eſt num. 18. & 20 ſi tamen res eſt integra num. 21.

Vaſſalli mei homo, non eſt homo meus numer. 22. & 24. libertas liberti mei non dicitur meus libertus nu. 23.

Homines omnes qui in Regno ſunt ſub poteſtate ipſius Regis ſunt num. 25.

Imperator dicitur Mundi Dominus num 26.

Dux vel Baro bellum mouens contra Regem incidit in crimen leſæ Maieſtatis num. 27.

Homines Vaſſalli non poſſunt inſeruire contra Dominum ipſum incidunt in crimen leſæ Maieſtatis ſi ſunt de Territorio infeudato num. 28. 29. ac 30. ſecus ſi ſunt de alia Baronia num. 31.

Vaſſallus cogitur inſeruire Domino quando proficiſcitur cum Imperatore ad coronam ſuſcipiendam num. 32.

Vaſſallus licet Domino inſeruire debeat non tamen tenetur vitam ſuam poſponere vita, & ſaluti Domini nu. 33. & 34.

Vaſſallus clamore etiam iuuare Dominum tenetur n. 35.

Seruus vitæ diſcrimen ſubire cogitur pro ſalute Domini num. 36.

Seruus examinari non poterat contra Dominum nec illũ accuſare num. 37. limitatur in criminæ leſæ Maieſtatis num. 38.

Seruorum Egregia facta pro Dominis num. 39.

Vaſſallus tenetur pati, vt Dominus poſſit ponere præſidium militare in Arce ob proximum bellum pro eius deffenſione, vel vicini loci num. 40. declaratur nu. 42.

Domino directo intereſt feudum tuto, & rectè cuſtodiri num. 41.

Vaſſallus pati debet, vt Dominus ponat cuſtodem in Arce, pro eius intereſſe ſi illum ſuſpectum habet n. 43.

Aliter Vaſſallo renitente poteſt feudo priuare Dominus num. 44 declaratur num. 45.

Modu Vaſſalli cuſtodia non ciciatur num. 47.

Neceſſitatis tempore multa admittuntur quæ alias non admitterentur num. 46.

Dominus reſarcire damnum Vaſſallo debet ſi eius intuitu datum illi fuiſſet num. 48.

Vaſſallus non tenetur reſarcire Domino expenſas factas in Arce pro meliori eius deffenſione num. 49.

Vaſſallus poteſt belli tempore, aut ob eius ſuſpitionem cogere ſubditos ad faciendas excubias num. 50. declaratur num. 51.

Vaſſalus duorum Dominorum qui inuicem bellum gerunt Cui perſonaliter inſeruire debeat.

Cap. CLXXXVIII.

1 DVORVM Dominorum Vaſſallus quis eſſe poteſt ob diuerſa feuda à diuerſis Dominis habita *cap. grandi de ſuppl. Prælat. neglig. lib. 6. & Clem. Paſtoralis §. alias verſ. rurſus de re iudic.* Et cum Vaſſallus teneatur eius Dominum, ſiuè Principem ad bellum ſequi, & ei inſeruire proprijs expenſis
2 vt habetur *in tit. qualit. iur. deb. vaſſal. & tit. de forma fidelit. cum tit. ſequenti vt probat Vaſquez. lib. 1. Ill. controuerſ. cap. p. nu. 9 Roſental. in cap. 8. concl. 2 litt. A ac concluſ. 29 num. 2. cum ſeq. Scrader. feud. par. 6. cap. 6 num. pr. cum tribus ſeqq.* quam concluſionem declarat Euerard. *in topic. loco 25. à*
3 *liberto ad vaſſallum ſub num. 5.* videlicet quando fructus feudi hoc patiuntur, Quæritur ſi quis eſt Vaſſallus duorum Dominorum, qui inuicem bellum gerunt, cui ex ipſis inſeruire teneatur,
4 & neutrum iuuare debere videtur; Cum Domini concurrentes videantur ſe mutuo impedire iuxtà *Tex. in l. quoties ff. de vſufr.* Et nemo
5 poſsit duobus Dominis contrarijs ſeruire *cap. vt Chriſtianus §. hoc idem verſ. item diſtinct. pr. de penitent & cap p. 21. qu p.*

Quamuis ne feudum amittatur vtriq; inſeruire
6 debere Vaſſallum decidit *Tex. in l. continuus §. illud ff. de verb. oblig.* licet enim non poſsit vtriq; Domino inſeruire eodem tempore, Tamen obligatio illius cui non ſeruit, videtur perempta, qui idcirco poterit feudum reuocare, vt
7 habetur *in dict. §. illud, & tradit ſpecul. tit. de feud. § 2. num. 26. verſ. vnde licet par. 4.*

Suppoſito

Suppoſito igitur, quod ſeruire teneatur Vaſſallus
iuuare debet eum, cui primo fecit homagium
8 non ſecundũ, vt habetur *in cap. Imperiale §. illud*
de probib. feudi alien. & l. in operis ff. locati. ac in l. 3.
C. qui potior in pign. habeantur. Priorẽ enim fideli-
tatem ſemper ſeruare indubitanter tenetur
9 Vaſſallus vt probat Specul *loco rel. per Tex. in cap.*
veniens extra qui cle, vel quo, qui teſtatur hanc
ſententiam procedere de rigore iuris, vt ſubij-
cit etiam *Tiraquel. tr. de primog. quaſt. 17. nu. 14.*
De AEQVITATE, etenim tutior videtur alia
conclusio, vt ei qui primo fecit homagium, in-
10 ſeruiat perſonaliter Vaſſallus, illi vero cui ſe-
cundo fecit homagium iuuet per ſubſtitutum
iuxta vires ipſius feudi, Cum huiuſmodi ope-
ræ præſtari poſsint per ſubſtitutum *l. vnica §. ſin*
autem C. de caduc. toll. ita probat Specul. cit. num. 26.
verſ. AEQVVM tamen, & ſequitur Tiraquel. all. n.
14. & probat Roſent. tr. de feud. cap. 8. concluſ. 16. nu.
4. cum ſeq. plur.
Non enim obſtat quod primo Domino promiſſe-
rit Vaſſallus nullum alium iuuare, excepto
ipſo Domino ligio, Cum huiuſmodi clauſulæ
11 opponi ſoleant in iuramento fidelitatis, Roſ.
dicto cap. 8. concluſ. 7. in principio; Quia non vide-
tur præſtare auxilium contra eum, licet ſecun-
dum iuuet per ſubſtitutum; Namq. hoc non
facit animo nocendi priori Domino, sed cauſa
12 ſibi ipſi conſulendi, ne feudum à ſecundo Do-
mino ſibi datum amittat, & ſic attendendum
eſt quod principaliter fit, non quod in conſe-
quentiam venit *arg. l. pr. §. deniq. ff. de aqua pluu.*
arcenda, & l. atq; §. cum me abſente ff. de negot. geſtis
Specul. loco rel. in fine, & in tit. de aduocato §. p. ver.
quid ſi aduocatus Roſent. in all. cap. 8. conclus. 7. sub
num. 4. lib C. poſt Siluan. tr. de feud. qu. 109. num. 19.
& 62., etiamſi qui per alium lædit, lædere etiã
13 dicatur *tex. in l. p §. deieciſſe ff de vi, & vi armata,*
& l. non solum 12. § ſi mandauero ff. de iniur. & con-
ſequenter à caducitate excuſari minimè poſſe
videatur qui auxilium poſteriori Dominio
14 præſtirit contra primum Dominum, vt ſubij-
cit Roſental. *cit. conclus. 16. num. 6.*
Qui auctor num. 8 declarat teneri Vaſſallum per-
ſonaliter inſeruire antiquiori Domino, cęteris
15 vero per ſubſtitutum, quando bellum gerunt
contra alios, non quando ad inuicem bellan-
tur per *Aſſl. de feud. in cap. pr. numer. 25. tit. quibus*
modis feuda amittuntur Caſſan. in conſuetud. Burgun.
tit. de feud. par. 3. verſ. homage num. 21. Rol. conſ. 44.
num 26. lib. 2.
Si verò ignoretur cui primo loco factum fuerit
homagium, vt quando agitur de feudis anti-
quis, & ſic in dubio verſetur, Tunc de rigore
16 regore iuris neutri in ſeruire debet Vaſſallus;
Quia eum non teneatur de rigore iuris iuuare
niſi primum Dominum, vt ſupra diximus, nec
appareat quis ſit primus in iure homagij, neu-
trum iuuare debet *l ſi fuerit ff. de rebus dubijs, &*
l. duo ſunt Titij ff. de teſtam. tut. quamuis quod in
dubio vtrumq; iuuare debere Vaſſallum habe-
17 tur *in cap. non aſtimemus 13. qu. 2.*

De AEQVITATE, tamen eo caſu gratificatio-
ni locus eſt, vt ſcilicet Vaſſallus poſsit inſerui-
18 re, ei cui maluerit perſonaliter *Tex. in l. fin. ff. de*
relig. & ſumpt. funer. Alterum vero per ſubſti-
tutum iuuare, Ita expreſſe probat Specul. *loco*
cit. num. 27. & ſequitur Tiraquel. all. numer. 14. verſ.
ſubiungitur, Vbi citat etiam *Roman. conſ. 47. viſis*
neceſſarijs col. p. verſ. ſecundo ad idem, & Bellamerã
in cap. indicamus col. 3. verſ. verum dubito tit. de tre-
gua, & pace.
Inquit tamen Roſental. *cit. cap. 8. concluſ. 16. num. 8.*
quod eo caſu tenetur Vaſſallus vtriq; inſerui-
19 re, licet in eius ſit facultate inſeruire in perſo-
na ei cui voluerit, Alteri vero per ſubſtitutum,
& ſic in hoc concordat cum ſpecular:, & alijs
relatis, cum hæc electio Vaſſalli ſit tanquam
20 debitoria electio, vt tradit ibidem *Roſental.*
lit. I ac in concluſ. 12. num. 2. in fine, Qui numer. 5.
inquit ad hanc electionem poſſe deuenire Vaſ-
ſallum re tantum integra, non poſtquam iam
21 alteri *inſeruire cæperit*; Quia tunc præcisè
tenetur inſeruire ei, cui *inſeruire* cæpit ex
Iſernia *in cap. omnis num. 5. tit. ſi de feud. defuncti,*
& ibi Balzar. nu. 11. arg l. fin. § ſin autem C. de teſt.
manumiſſ.
Qui Specul. *ſeq. num. 28.* aliam examinat queſtio-
nem, an homo Vaſſalli mei ſit homo meus, &
22 negatiuè concludit *per l. Modeſtinus ff. de verb.*
ſignif. Sicuti dicitur de liberto liberti mei, qui
23 non dicitur libertus meus *l. ſi quis à liberis §. ſi*
quis à liberis ff de liber. agnoſc., & l. alimenta §. p.
ff. de alim. & cibar. lega. ac cap. legitur 81. diſtinct.
Et ſi enim Magni Barones, Duces, & ſimiles
ſint homines ligij Regis in cuius Regno, aut
iuriſdictione ſunt, tamen homines ipſorum
24 Baronum vel Ducum non ſunt homines ipſius
Regis, ſiuè Imperatoris *cap. nullus primus 11. q.*
3. & cap. Paſtoralis de offitio ordin. Rol. conſ. 1, nu. 77.
cum ſeq; lib. 2.
Quamuis omnes homines, qui in Regno ſunt
ſub poteſtate ipſius Regis ſint, & in ijs habeat
25 Rex Imperium generalis iuriſdictionis, & po-
teſtatis *cap. quo iure 8. diſtin.* ſicut omnia ſunt
Imperatoris reſpectu generalis iuriſdictionis,
26 cum ſit mundi Dominus Imperator *l. bene*
à Zenone C. de quad. praſcript. & l. deprecatio ff. ad
l. Rhod. de iact. & §. futuram 24. qu. 2. Specul. cit. §. 2
num. 28. in fine tit. de feud. par. 4. Qui nu. ſeq; pro-
bat quod ſicuti Baro, vel Dux bellum mouens
contra Regem, vel Imperatorem incideret in
27 crimen læſe Maieſtatis *l. pr. ff. ad l. Iul. Maieſt.*
Ita etiam ipſius Baronis homines in idem cri-
men inciderent, non obſtante quod in eius
manibus iuraſſent, ſe fore inſeruiendos Barono
contra omnem hominem, quia iuramento non
28 obſtante non tenentur Barono Domino in ſer-
uire contra Regem Supremum Dominum cu-
ius auctoritas intellitur excepta in iuramento
29 *cap. venientes de iureiur.*
Hanc tamen concluſionem eleganter, & perſpi-
cuè explicat, & declarat Roſental. *in cit. cap. 8.*
concluſ. 10. num. 3. cum ſeq. plur. par. pr. Vbi con-
cludit

Digitized by Google

cludit quod vel agitur de hominibus Vaſſalli,
qui ſunt de Territorio infeudato, & tunc om-
30 nes homines ſubiectos dici ipſi Regi; Vel agi-
tur de hominibus ſubiectis ipſi Vaſſallo, ſed
ratione alterius Baroniæ vel Feudi ab alio
Domino obtenti, & tunc locum habet conclu-
31 ſio, quod Vaſſallus Vaſſalli mei, non dicitur
Vaſſallus meus poſt Bar. in l. Claudius num. 2. ff. qui
potior. in pignor. habeantur, Et hanc concluſionē
probat Rol. conſ. p. num. 79. cum ſeq. lib. 2. Serader.
de feud. par. 8. cap. 2. verſ. vtrum autem Vaſſallus
Vaſſalli, quam ſententiam comprobat Idem
Roſental. in cap. 10. concluſ. 10. num. 11. Et ante
eum eandem defendit Euerard. in eius Topica
loco 4. liberti ad Vaſſallum, qui eſt 25. numer. 3. fol.
mihi 195. per cap. Imperialem §. illud de probib.
feudi alienat. Rol. all. conſ. p. num. 79. & 80. ac num.
96. lib. 2.

Cogitur inſuper Vaſſallus inſeruire Domino,
32 quando ille proficiſcitur, cum Imperatore ad
Coronam ſuſcipiendam Tex. eſt in cap. p. §. vt au-
tem AEQVITAS, & ibi Iſern. num. 51. de pace
iuram. firmanda Scrader. de feud. par. 6. cap. 6. numer.
103. quos ſequitur Roſental. all. cap. 8. concluſ. 19. nu.
5. & litt. F & tradit Rolan. conſ. p. num. 77. lib. 2.

Qui Vaſſallus licet Domino inſeruire debeat,
Non tamen tenetur vitam ſuam poſponere,
33 vitæ, & ſaluti Domini gloſ. in cap. quibus modis
feuda amitt. quam communiter ibi ſequuntur feudiſtæ
præſertim Bal. num. 8. laud. num. 7. Affl. num. 18. quos
ſeq. Roſental. in cap. 10. concluſ. 16. n. 20. & ibi Add.
litt. O Vbi aperte ſcribit quod ſi Vaſſallus poſ-
ſet Dominum liberare, ſed perire, ſibi opor-
teret, Non tenetur; cum ordinata charitas in
34 his etiam incipiat à ſeipſo, Vbi num. 22. cum
ſeq; plur. multa narrat in quibus Vaſſallus iu-
uare debet Dominum etiam clamore, quia
35 quando fecit quidquid potuit offitio fidelis
clientis functus eſt, nec ad aliud tenetur.

Aliud autem obſeruari debet per ſeruum, qui
36 vitæ diſcrimen ſubire cogitur pro ſalute Do-
mi l. p. § hoc autem verſ. iuxta hoc tamen videtur, &
l. cum Dominus ff. ad S. C. Syllan. Roſental. cit. cap.
10. glos. 16. numer. 21. & ibi Add. litt. P Quo-
rum ſeruorum neque teſtimonium, neque
queſtio, nec inditium, nec confeſsio, neque
37 accuſatio aduerſus Dominum audiebantur,
vt multis exemplis probat Petrus Erodius lib.
6. rerum iudicicatarum cap. 5. tit. p. de accuſationibus
& lib. 9. cap. 17. tit. 3 de repetundis; Quamuis vbi
agitur de ſumma rerum limitari concluſionem
ipſam ſcribit Idem Aerodius eodem lib. 6. cap. 5.
38 tit. 4 de incendio Ruin. & naufrag. Vbi inditium
ſerui aduerſus Dominum admitti, quando
agitur de ſtatu Reipublicæ, vel alia re graui
teſtatur, Egregia verò facta ſeruorum pro Do-
39 minis ample recenet Valer. Max. lib. 6. pleno
cap. 19.

Quemadmodum etiam tenetur Vaſſallus ob pe-
riculum imminentis, vel vicini belli concedere
Domino, vt poſsit præſidium militare in Arce
infeudata ponere pro eius defenſione, aut etiā
40 vicini loci; Quia Domini directi intereſt
feudum, tuto, & recte cuſtodiri l. ſi Auus, & l.
41 ſi ita legatus ff. de vſu, & habitatione; Modo ſi
ſine fraude, & dolo, & periculi magnitudine
42 id exigente præſidium militare collocari in-
tendat Dominus directi in Arce ipſa infeu-
data, vt probat Bal. in d. §. quid ergo num. 3. & ibi
Affl. num. 11. cum ſeq. & præpoſitus num. p. per tex.
in d. l. ſi ita legatus 16. §. Dominus ff. de vſu, & habi-
tatione Idem Bald. In Auth. nunc ſi hæres num. pr. C.
de litigioſ. Capic. in inueſt. feudali cap. feudorum cu-
ſtodia in princip. pag. 39. Qui addit poſſe etiam
Dominum pro eius intereſſe apponere cuſto-
43 dem in Arce Vaſſalli, ſi illum ſuſpectum habet
Pariſ. de Put. tr. de feudi redintegrat. cap. 173. Lau-
dens. tr. de Caſtell. & Caſtel. concl. 6. Rol. cons. 70. per
totum, & cons. 72. lib. 2. Boer. deciſ. 212. numer. 30.
Caſſan. in Conſuetud. Burg. tit. de iuſtices §. 4. num. 10
& tit. de feud. §. 3. num. 5. vers. Adde fol. mihi 418.
Vbi Vaſſallum renitentem, feudo poſſe priuari
44 vult, & ita in cauſa Marchionis Saluciarum
iudicatum fuiſſe anno 1531 ſcribit, quos ſequi-
tur Roſental. cit. cap. 8. concl. 2. num. 8. & Add. litt. G.
Vbi dolo, & ſine cauſa probabili reſiſtat Vaſ-
ſallus; Prout voluit idem Caſſan. d. rubr. 3. §. 4.
in verbo le Vaſſal. es tenu num. 26 poſt Baldum conſ.
158. numer. 3. lib. 3. Dum cauendum inquit, ne
confingatur occaſio, qua poſseſsio poſseſsori
45 auferatur per Dominum Capic. deciſ. 27. num. 6.
Sebaſtian. Medices in tr. de caſibus fortuitis par. p. q.
6. num. 60. Vbi multa alia recenſet, quæ tem-
pore neceſsitatis admittuntur Serader. d. p. 6. c.
46 7. num. 23. & part. 10. ſect. 2. num. 58. tr. de feud.

Hanc tamen concluſionem pluribus modis re-
ſtringit Roſental. cit. num. 8. cum ſeq; Et primo
47 ne cuſtodiam Vaſſalli Dominus eicere poſsit
ſed tantum ſuam ſi vellit adiungat iuxta tradita
per Bal. in dicto §. quid ergo num. 3. Iacobus Leonar-
dus inter conſ. feudal. diuerſ. conſ. 117. num. 285. vbi
citat Ripā in tr. de peſte §. ſed pone quod Communitas;
Secundo ſi deſtruatur Arx ad Domini contem-
48 plationem, vel ab hoſtibus, vel ratione belli,
Tunc tenetur Dominus reſarcire damnum
Vaſſallo; Ita in ſpecie conſultus reſpondit
Crau. cons. 933. num. 17. cum plur. ſeq. Quia culpa
Domini damnum tuliſſe iudicatur Vaſſallus
l. ſi merces §. culpa ff. locati, & l. penul. ff. ſol. matrim.
& in ſpecie probat Ruin. conſ. 25. num. 9. & conſ. 65.
nu. 2. & 3. lib. p. ac Rol. cons. 70. lib. 2. Faciunt etiam
tradita per Dec. conſ. 65. nu. 4. Tertio ſi Dominus
in Arce, vel re ipſa feudali pro meliori defen-
ſione fortalicium, aut aliquam monitionem
extruxit, Tunc Vaſſallus iſtas impenſas non
49 tenetur magis reddere, quam quiliber de po-
pulo, quia Princeps Vaſſalli negotium hac in
parte non, ſed ſibi, & Regno ſuo geſsit, vt no-
tat Affli. in all. §. quid ergo num. 12. & Leonardus
in cit. cons. 117. num. 284. Paris de Puteo dicto cap.
173. num. 4. latè Crau. cons. 933. num. 17. cum plur.
ſequen.

Cæterum Vaſſallus tempore belli, vel ob eius
ſuſpitionem poteſt mandare ſubditis ſuis, vt

veniant ad faciendas excubias, vt poſt Maſuer.
50 *in eius pract. tit. de taleis fol. 132. & Marinum Frece. lib. 2. de ſubfeudat. Baron. auct. 44. tradit Mozz. tr. de natur. feud. num. 27.* Quamuis indiſtinctè mini-
51 mè procedere hanc concluſionem ſubijcit Roſental. *all. concluſ. 2. litt. G in fine vbi Marinum, & alios reprobat* de qua re *Rol. conſ. 69. numer. 4. lib. 2.*

SVMMARIA.

Vaſſallus poteſt inditialiter conuenire venia non impetrata num. 1. & 3.
Deciſio Cameræ Imperialis nu. 6. 8. 9. & 10. cum plur. ſeq; ſi Dominus eſt Princeps ſecus ſi inferior onmer. 13. & 14.
Subditus poteſt contra Patriam vel Fiſcum agere non Impetrata venia num. 4.
Vaſſallus non tenetur verſus Dominum, vt libertus verſus Patronum num. 5.
Dominus in quot caſibus Vaſſallum priuare poteſt feudo remiſſiuè num. 7.
Domini mater conueniri inditialiter non poteſt per Vaſſallum niſi prius venia impetrata num. 11.
Reuerentia, quæ Domino debetur eius vxori, & matri etiam debetur num. 12.
Pater in ius vocari non poteſt à filio ſine venia num. 14.
Princeps impropriè dicitur Communis Pater num. 15.
Pater adoptiuus dicitur impropriè Pater num. 16.
Perſonæ, quæ in ius vocari non poſſunt, ſine venia remiſſiuè num. 17.
Proceſſus factus contra Matrem Principis ad inſtantiam Vaſſalli non impetrata venia nullus dicitur num. 19.
Actus cum nulliter ſæpe pæna etiam incurritur num. 20.
In ambigua quæſtione poteſt quolibet ad libitum iudicare num. 22.
Vaſſallus impetrans veniam conueniendo Dominum etiam inferiorem Principe tutius agit numer. 23. quamuis de neceſſitate non teneatur n. 24.
Vaſſallus Iudex eſſe poteſt contra Dominum num. 25.
Vaſſallagij ius non facit quem ſubditum num. 26.
Subditus quis dicitur vel ob domicilium, vel ob originem num. 27. & 30.
Subditus arctius obligatur Domino quã Vaſſallus nu. 28.
Vaſſalli iuramentum quodam num. 29.
Dominus non poteſt priuare feudo Vaſſallum ſi ille vocatus à Curia ex alia cauſa, quàm feudali non comparuit num. 31.
Dominus concedens iuriſdictionem intelligitur à ſe non abdicare ius ſimul, & ſeparatim procedendi etiam in prima inſtantia num. 32. declaratur n. 34. & 35.
Præuentioni locus eſt inter Dominum, & Vaſſallum circa cauſarum cognitionem num. 33.
Vaſſallus vti non poteſt priuilegio ſibi per Dominum conceſſum aduerſus ipſum Dominum num. 36.
Princeps non poteſt conferre iuriſdictionem in alium quin ſibi remaneat maior num. 37. & 38.
Vaſſallis Dominij Mediol. nõ dicitur conceſſa iuriſdictio in præiuditiũ ipſius Principis qui poteſt in cauſis ſimul procedere num. 39 & ſic maior Magiſtratus numer. 40. & 41.
Maior Magiſtratus in Dominio Mediolani poteſt procedere in cauſis minoris Magiſtratus vigore Nou. Conſtit. num. 42.
Decretum Senatus in ea materia valere ſcilicet proceſſum formatum per maiorem Magiſtratum in cauſa ſpectante ad minorem Magiſtratum num. 43.
Acta minoris Magiſtratus in ijs ſpectantibus ad maiorẽ Magiſtratum nulla ſunt, ſed non è conuerſo num. 44. 46. 49
Par in parem non habet Imperium ratione præeminentiæ num 47.
Vtile per inutile non vitiatur num. 48.
Conſuetudo in his attendi debet num. 50.
Minoris Magiſtratus negligentia ſibi nocet num. 51.
Confiſcationes bonorum reſeruari debent Dominus ſi delinquentes ſint eius ſubditi etiamſi proceſſus formatur per maiorem Magiſtratum num. 52.

Vaſſallus, an poſſit Dominum conuenire, Non impetra priùs venia, Abſq; eo quod non incidat in pænam, & iuditij nullitaté.

Cap. CLXXXIX.

FEVDALEM materiam proſequendo, queritur an Vaſsallus poſsit conuenire Dominum, non impetrata prius ab eo venia, & affirmatiuè reſpondendum eſse ſuadet gło. *in cap. 1. verbo ſalua reuerentia de mil.*
1 *& Vaſſall. qui cont. eſt, & ibi Bal. num. 24. & Aff. num. 44. quam ſententiam ſequitur Iaſon. in l. ſi non fortem §. libertus num. 23. verſ. in gloſa ibi ind. venia & amplè tradit Euerard. in eius top. loco 25. à liberto ad Vaſſallum num. 15. verſ. non tamen;* Quamuis in alijs caſibus dicti in libertis locum habeant in Vaſſallis, ſiuè feudatarijs, vt probat idem *Ias. in l. ſi non fortem §. libertis num. pr. ff. de condit. indeb.*
Et hanc ſententiam vti communem ſequuntur Laurent. Hirchou. *comm. opin. lib. 3. cent. 4. conclus. 97. atq; etiam amplectitur Mſinger ſingul. obſer. 92. num. 2. & 3. cent. 4.* Vbi teſtatur ita iudicatum fuiſse per Cameram Imperialem in cauſa Co-
2 mitum de Naſsau à quibus cum oppoſita fuiſset exceptio veniæ non impetratæ ab actoribus Vaſsallis ad impediendam litis conte-
3 ſtationem. Pronuntiatum fuit Comites ea non obſtante ad litis conteſtationem teneri per *gloſ. in dicto cap. pr. tit. de mil. Vaſſal. qui cont. eſt Quam ibi ſequuntur Doctores præſertim Aff. num. 128.* dummodo tamen Vaſsallus ab inhoneſtis verbis ſe abſtineat.
Et iuris ambages has exceptiones pænales vocat
3 *gloſ. in d. cto cap. verbo reuerentia de mil. Vaſſal. qui contr. eſt;* quas idcirco in feudorum conſuetudinibus locum non habere putat, *quam gloſ. ſequuntur ibi Bal. Alnar. & alij atq; Angel. Io Faber, & Io. de Platea. & Ias. in § pænales quoque verſ. Quaro quod in Vaſſalis inſtitut. de act. om. Clarus in §.*

ſ:udum

feudum quæſt. 25. num. pr. quos ſequitur Miſinger. cit. obſeru. 92. num.2. ac admittit Cephal.cons.241. num. 111.

Ex quo infert Bald *in d. glo.cap.p.tit.de mil. Vaſſall. qui cont.* eſt; ſubditum poſſe contra patriam, vel
4 Fiſcum agere non impetrata venia *Natta cons. 445. num.8.cum ſeq; Cephal.cons.241.num.111.* Vbi veriorem, & crebiorem eſſe hanc ſententiam ſcribit, quam etiam aprobat Burſat. *cons. 49. num.20. vers.tertio rurſus lib. p. Caſſan.in conſuetud. Burgund.rubr.3.de fien.§.4. num. 5. cum ſeq.* Quia nihil habet à Domino Vaſſallus, quod illi debeat talem reuerentiam, qualem libertus patrono, niſi feudum; libertus verò à Patrono
5 nouam vitam, vt Inquit *Tatius in d. §. pænalis nu. 26. & in l.ſi non ſortem § libertus ff.de condit. indeb. quem refert Rosental.in cit.cap.10.conclus.23 litt.L. poſt medium,*

Contraria tamen ſententia, teneri ſcilicet Vaſſallum ad petendam veniam adhoc, vt Domi-
6 num conuenire poſſit de AEQVITATE verior, & communior eſt, vt probat *Specul.in tit. de feud.§.quoniam ſub num.23.vers.quaritur iuxta tex.in d.cap.p.§.ſi vero tit. de mil. Vaſſal. qui cont. eſt, & tradit ibi Aluarot. in princip. & ſequitur ibidem Affl.num.1.* dum ait textum rectè ſentire, quod Vaſſallus prius debeat Dominum ſuũ extraiuditialiter interpellare, *arg.l.quidã Iberus ff.de ſeruitut.Vrban.præd.* Et clarius id explicat idem *Affl.deciſ.265.num.136.* in qua ampliſſimè connumerat omnes caſus in quibus Dominus
7 priuare poteſt Vaſſallum re feudali, & inter eos hunc præciſè adnotat *dicto num. 36.* Vaſſallus enim tenetur reuerentiam exhibere Domino; idcirco veniam petere debet antequam illum ad iuditium prouocet; *DD.in §.pænales inſtit.de action. & in l.p.C.de in ius voc.* Cum nullus excuſetur in præſtanda reuerentia ſuperiori ſuo vt notatur *in l.2.de in ius vocando, et expreſſe probat Rol.cons.18.num.6. lib. 2.*

Et hanc ſententiam ÆQVIOREM, & benigniorem eſſe ſcribit Rosental. *de feudis cap.12. concl. 8.nu.56.par.2.*, dum inquit Æquius, & Benignius eſſe, quod Vaſſallus obligatus eſſe dicatur etiam iure communi inſpecto, Dominum ante
8 extraiuditialiter, negotio ſumatim expoſito, vt tradat reddat, faciat reuerenter, & decenter interpellare, quam eũ in ius trahere.

Pro qua ſententia optimè facit tex. *in l. bene Azenone C.de quadr.præſcript.ibi, Niſi ex noſtra iuſſione cauſa moueatur,* Ita ut qui cauſam à Fiſco habet,
9 non poſſit in ius vocari, niſi licentiam à Principe prius obtinuerit *Iſernia in cap. p.tit. de lege Conradi.*

Pręterea ſicuti non licet liberto, nec liberis in ius vocare Dominum, aut Patrem, niſi prius impetrata licentia *l. 4. & l. generaliter, & ibi ſcrib. ff.de in ius vocando, & §.fin.inſtit de pænis temere litigant.* Ita Vaſſallus à Domino feudi huiuſmo-
10 di licentiã impetrare prius debet, antequam illum in iuditio moleſtet, vt tradit idem Roſental. *in cap.11.qu.23.nu.16.cum ſeq.* Eſto quod procedit argumentum à liberto ad Vaſſallum vt ample probat *Euerard.cit.loca 25.per totum.*

Et hanc concluſionem procedere etiam reſpectu
11 matris ipſius Domini, quam à Vaſſallo filij, ſine venia, non poſſe in iudicio conueniri luculenter probat Rol. *dicto conſ.18 n.11.cum plur. ſeq.lib.2. & num.79.* Vbi ſcribit quod reuerentia quę debetur Domino, debetur etiam eius vxo-
12 ri, & matri in tantũ, vt adulterando matrem, & priuatur feudo Vaſſallus.

Et nu.15. amplectitur ſententiã diſtinguentiũ inter Dominum Principem, & Dominum à Prin-
13 cipe inferiorem; Quia primo caſu neceſſariã eſſe veniam confirmat, cum Princeps, ſit omnibus comunis Pater, vt in *Auth.neq; iure in fine, & tradit Lucas de Penna in l.quo conditioni col.2.C. de his qui ſponſ.mun.publ.lib.10. & in l.p.col.2.C.de de ſuperind.lib.10.* Sed Pater à filio in ius vocari
14 non poteſt, ſine venia, ſiue ſit emancipatus, ſiuè ſit in poteſtate *l.ſi.C.de in ius vocan.* etiam ſi poſitus ſit in dignitate, vt per *glos. & Ias.in d. §.penales inſtit.de actionibus, & in l.cogi §. ſi pater ff.ad trebel.* Ergo neq; Princeps qui loco parentis habetur.

Et ſi enim Princeps dicitur communis Pater im-
15 proprie, Procedit nihilominus concluſio ipſa, ſicuti procedit in Patre adoptiuo, qui licet pro-
16 prie non ſit Pater, ſed improprie, & fictus Pater *Bal.in l.ſi non ſpeciali col. 2. in fin.C.de teſtam.* Nihilominus non poteſt ſine venia in ius vocari *l.adoptiuum col.2 ff.de in ius.voc. Doct.in d. § pænales inſtit.de action. & latè tradit Rol.cit.cons.18 nu.*
17 *2.cum plur.seq.* Vbi multos alios tradit caſus, in quibus prohibentur perſonæ in ius ſine venia vocari, vt defenſores Ciuitatis, Parochus, & Socer per *l.quin parentis ff.ſol.matrim. poſt Alex., & Ias.in d.l.Generaliter ff.de in ius voc. & in dicto §. pænales inſtit.de actionibus.*

In ſecundo verò caſu conueniri poſſe Dominum per Vaſſallum abſq; alia venia concludit, cum Dominus ipſe non ſit abſolutus Princeps, &
18 ſic omnium Pater, ſed mediatus Dominus aliũ habens ſuperiorem *Iacob.de S.Georgio in tract.de homag.col.6.verſ.Principaliter quæro, iuxtà not. per Bald.in d.l. Bene à Zenone C.de quadrien. præſcript. Roma ſingul.9.incip.an ſi, Felin.in cap. pr. vers.sexto declarat de probationibus.*

Concludit igitur *Rol.loco rel.num.44.cum ſeq.* proceſſum factum contra matrem Principis Domini abſoluti ad inſtantiam Vaſſalli non im-
19 petrata venia eſſe nullum, & Vaſſallum inicidiſſe etiam in pænam quinquaginta aureorum *d.l.quamuis ff.de in ius vocando, & in §. fin. inſtit. de pæna tem. litigant.* cum ſæpe data nullitate actus
20 quis etiam incidit in pænam *Tex.eſt in l.2. & ibi Bar.C.de Epiſc. & cler. & in l.ſi quis in graui § ſine in iure in fine ff.ad Syllan. & explicat Rol. loco cit. num 50.cum ſeq.*

Et ita iudicaſſe Cam.Imper. teſtatur Herman.
21 *in lib.2.pract.foren.in tit.de feud.§.45.in Addit.* contra Epiſcopum Cuminenſem fauore Comitis de Naſau, qui venia non impetrata conuenerat

Dominum, vt refert Laurentius Hirchom *all.*
cent.4.conslus.97. in fine, & tradit Miſinger.cit. ob-
ſeru.92.in fine cent.4.
Et quia controuerſia valdè eſt, & nodoſa hæc
queſtio,& einſdem deciſio,cum vtramq; ſen-
tentiam Commuuem eſſe tradat Laurent.Hir-
com *in all.concluſ.97.cent.4.Miſinger.dict.obſeruat.*
92.cent.4. Satis eſt eam in vtramq;partem mo-
22 uiſſe, & cuilibet liberum relinquere iuditium
vt in ſimili ſcribit *Roſental.cap.9.concluſ. 78. nu.*
8. in fine .
Omni autem in caſu conueniunt omnes, etiā pro
contraria opinione citati; Vtutius agi dica-
23 tur,ſi Vaſſallus, veniam petierit, quod præſer-
tim tradit *Euerard.cit.loco 25.à liberto ad Vaſſal-*
lum ſub num. 15. verſ.fateor tamen , Vbi inquit
quod tute faceret Vaſſallus ſi honeſte, & di-
ſcrete veniam prius impetraret agendi,ſaltem
à Iudice, vt liberto conuenire abunde dictum
fuit .
Hoc idem probat *Schneid.de feud.par.5.cap.p.num.*
*115.cum ſeq.*dum ait,quod tutius faciet Vaſſal-
lus, ſi ad euitandas tales diſputationes petat
veniam; Et hanc veritatem eſſe dicit *Mozz.*
tit.de natural. feud.num.59. verſ.ſed in contrarium
quos ſequitur Roſental. all.cap.10.concluſ.23.num.
19.verſ. licet non ignorem, et litt. L verſ. tutius:
24 Quamuis de neceſſitate non teneri hanc veniā
petere Vaſſallum concludit ibidem Roſental.
num.23. dum etiam teſtatur multoties vidiſſe
non attendi omiſſam hanc ſolemnitatem.
Quinimo Vaſſallum etiam Iudicem eſſe poſſe
contra Dominum,quoniam hoc officij neceſſi-
25 tate cogitur iuſdicere etiam contra Dominum
vt ample probat idem *Roſental,cit cap.10.quaſt.*
22. num.18.34.et 36., ac replicat,in all.qu.23.
Præterendum tamen non eſt ius Vaſſallagij non
facere quem ſubditū,cū ſubiectio ex domicilio
26 vel origine proprie metienda veniat *Tex. in*
27 *l.Dominium ff ad municipale,et in l. ſi patria C. de*
incolis lib.10. & expreſſe probat Miſinger *ſingul,*
obſer.12,in fine cent.p.quē ſequitur Roſental.concluſ.
69.in fine,et in Add.litt.H , et conclus.78. num. 4.
Arctius enim Domino obligatur ſubditus, quam
28 Vaſſallus; Cum ſubditus expreſſe iurare de-
beat, vitam membrum, mentem (Ideò ſecre-
tum) & rectum Domini honorem cuſtodire
ex cap.tibi Domino 63. diſtinct. quod non iurant
29 Vaſſalli iuxta *cap. pr.et ibi Præpoſit.num.pr. ac*
Aluarot.num 9.et Affl.19.et late explicat Roſental.
dicto cap.5.concluſ.78.num.5.et in Add.litt. F. ac in
cap,6.concluſ.85. numer. 6. et in Addit. litt.F. , et
litt.G.
Idcirco Vaſſallus ſi habitet in feudo, ſiue iuriſ-
dictione conceſſa in qua Dominus ante con-
30 ceſſam iuriſdictionem habitabat ſubditus di-
tur, vt tradit Roſental.*all.cap.78.num.6.* E con-
rra vero ſi alibi habitet non dicitur ſubditus
Domino ratione feudi ſibi conceſſi, qui Domi-
nus nullam habet iuriſdictionem in Vaſſallū,
præter feudalem, & qui feudo priuare nequit
Vaſſallum, ſi ex alia cauſa, quam feudali vo-
31 catus, Curiæ ſe non præſentaret, & eſſet con-
tumax *Aluar.in § item qui Domino num. pr. et ibi*
Præpoſitus. et cæteri poſt ſpecul.in tit. de feudis §.
quoniam verſ.17.queritur num.33.et ita probat Boſ-
ſius tit.de crim.laſæ Maieſt. nu.106. poſt Oldra. conſ.
43. num.8.quam ſententiam ſequitur Lofred.cons.45.
num.21.et cons. 5. num.42.et late proſequitur Ro-
ſental.in d.cap.5.concluſ.69.in fine lit.H.
In iuriſdictionis verò conceſſione hoc ſingulare
notandum tradit Roſental.*in all.cap,5.concluſ. 5.*
nu.pr, Quod ſuperior eam intelligatur ita con-
cedere, ut ipſe, & ſimul, & non minus , quam
32 ceſſionarius etiam in prima inſtantia vti poſ-
ſit; Cum ceſſionarium concurrentem habeat
ac quoad cauſas, & iuriſdictionis exercitium,
inter concedentem, & conceſſionarium præ-
uentioni locus ſit, & cumulatiuè non priuatiuè
33 illam concedi *cap. dudum de prabend. lib. 6.* Vbi
ſic inquit Summus Pontifex; *Et ſi Cardinalibus*
noſtris, vel alteri poteſtatem dederimus conferendi
beneffitia, Apud nos tamen eadem imo maior pote-
ſtas remanſit Bald.in cap.p.num. 2.de his qui feud.da-
re poſſ.et in l.qui ſe primis.num. 10.vers.item in con-
*ceſſis C.vnde liberi,ac cons. 326.*Rex. Roman. *lib.pr.*
Felin.in cap.Paſtoralis nu.2. de officio ordin. et Abb.
*in cap.cum Eccleſiarum numer.11.eodem tit.*Roman.
conſ.393,num.pr.lace Caſſan,in conſuetud. Burgund.
rubr.2.de confiſcatione §. pr.in verbo, et aparcient
glos.num.30.Gram decíſ.30.num.3.et 11.conſ.28.nu.
4.Albercus Brunus conſ.27.num.18. Rol,*conſ.pr.nu.*
134.cons.80.num.6.lib.2.Alcia,cons.103.numer.10.
lib.5.et diſtincte, et ample Menoch. lib. 2. præſumpt.
18,num.1.cum ſeq.et Miſinger centur.6.plena obſer-
uat.99.
Et licet concluſionem ipſam limitat Roſental. n.
2. Quotieſcunq; utile Dominium in conceſſio-
34 ne transfertur, quia eo caſu priuatiuè conceſ-
ſiſse uidetur Martin. Laudenſ. *intr. de Principe*
qu. 138. Dux Mediolani Rol.*conſ.88.num.26.cum seq*
lib.p.et cons.48.num.25.lib.2.ac Crau. cons.411. nu.
36.Menoch.lib.2.præſumpt.18.num.5.ac Scrade.par.
10.ſect.pr.num.131.
Attamen non impeditur Dominus directi, quin
poſsit ipſe procedere ob criminis grauitatem,
35 ſiue qualitatem cauſę ſaltem ſimul cū ipſo Vaſ-
ſallo, ſiue eius officiali *Gramat. voto 6. col.penul.*
in fine, Vbi tradit, quod quamuis Princeps con-
ceſſerit Vniuerſitati Capuæ, ſiue eius Curiæ
cognitionem criminis læſe Maieſtatis, & falſæ
monetæ in ſpetie; Tamen non videtur ex hac
conceſſione, ſiue Priuilegio, ſe ſpoliaſse, quin
etiam ipſe ſi uoluerit, cognoſcere non poſſit,
quam concluſionem ſeq; Rol.*cit.cons;pr.nu.134.*
cum tribus seq. lib.2. Non enim Vaſſallus uti
poteſt Priuilegio ſibi per Dominum conceſſo,
36 contra ipsū Dominū, à quo illud obtinuit, nec
etiam propter eum, propter quem obtentum
fuit, ut probat Lucas de Penna *in l,2.C.de priuil.*
domus Aug.lib.12.ad rem Curt.iun.cons,2.lib pr.
Princeps .n. nullo modo poteſt dare alteri iuriſdi
ctionem, ſeu poteſtatem, quin ei remaneat ma-
37 ior iuriſdictio, & poteſtas; quā fuerit transla-
ta,

ta, ut concludit Rol. *cit. conſ. p. num. 134. lib. 2. qui*
num. 106. cum ſeq; probat inualidam eſſe con-
ceſsionem omnimodæ Iuriſdictionis, & rega-
38 lium Principatus, Cum non poſsit Princeps
Principatum hoc modo deſtruere, vt plene
ſcribit ibidem Rol.

Ex qua concluſione infertur per conceſsiones
factas Vaſsallis huius Mediolani Dominij,
39 non eſse abdicaram iuriſdictionem, & ſupre-
mam poteſtatem Principi debitam, quin poſ-
ſit cognoſcere de criminibus, & cauſis homi-
nũ Vaſsallorũ, qnod ius maiori Magiſtratui
ſpectans appellatur; minorẽ vero Magiſtr. eſse
Tribunal Feudatariorum paſsim habetur in
40 Nou. Conſtit. huius Dominij Mediolani, præ-
ſertim *in tit. de iur., & priuil. Fiſci*, In tantũ, quod
maior Magiſtratus coguoſcere etiam poſsit de
cauſis ſpectantibus ad minorem Magiſtratum,
ſi ita Principi, vel Senatui videbitur, vel aliter
proceſserit Maior Magiſtratua ob negligen-
41 tiam minoris Magiſtratua vt expreſse probat
Felin. in cap. Paſtoralis col. 3. vers. tempera de officio
ordinarij, per tex. in cap. irrefragabili eodem tit. &
tradit Menoch. lib. 2. præſump. 18. *sub num. 36. vers.*
qua tamen ſententia, et ante eum ample probat Plot-
tus cons. 24. num. 31. cum plur. et præſertim num. 37.
loquens de Maiore Magiſtratu Ciuitatum
compræhenſarum in Pace Conſtantiæ, inter
quas compræhenduutur fere omnes Ciuitates
huius Dominij; Numero vero 38. cum ſequen-
tibus duobus, concludit Maiorem Magiſtra-
42 tum vigore Nouar. Coſtit. poſse procedere,
& tanquam delegatum tranſgredi mandata
etiam in cauſis criminalibus ſpectautibus ad
Minorem Magiſtratum.

Conferunt etiam tradita per alterum Plottum
inter conſil. crimin. diuerſar. *conſ. 133, lib. pr.*
Quorum ſententiã in his eiſdem terminis Nou.
Conſtit. ſequitur Ruginel. *pract. quæſt. cap. 86. nu.*
14., & ſic patet valere acta facta per Maiorem
Magiſtratum contra suppoſitum Minori Ma-
giſtratui, cum ſit Iudex competens, & legiti-
mus, vt declaraſse videtur Senatus Excellen-
tiſsimus anno 1632, per litteras datas mihi
43 tunc Prætori Alexsndriæ in cauſa necis Oli-
uerij Balbi ſubditi Prætoris Ouiliarum, in qua
negligenter ſe geſſerat Prætor Feudatarij, Ego
ueto inſtruxeram proceſsum, ex quo grauia
indicia contra homicidas reſultabant; namq;
poſt inquiſitoa delinquentes, pretendebant
Feudatarij dicti Oppidi, vt cauſam ad eorum
Prætorem remitterem, & licet obtuliſsem, ut
Prætor ipſe interuenires in prerfectione dicti
proceſsus, id tamen recuſarunt Feudatarij, qui
ſub nomine eorum Fiſcalis literas à Senatu
Excellentiſsimo reportarunt mihi iniungen-
tes, vt cauſam, & proceſsum ad Prætorem Oui-
liarum remitterem, cui Excellentiſsimo Sena-
tui reſcripſi fundamenta pro Maiore Magi-
ſtratu, à quo Ampliſsimo Ordine iuxtà meam
ſententiam, emanauit poſtea decretum, ut
perfectioni dicti proceſsui incumberem, cum
interuentu Prætoris Feudatariorum, prout ita
fuit exquutum.

Vbi enim hæſitari aliquo modo poteſt de iuriſ-
dictione Maioris Magiſtratus in ſubditus Mi-
noris Magiſtratui, Non idcirco ſequitur, quod
acta facta per maiorem Magiſtratum ſint uulla
Vt nulla eſsent facta per minorẽ Magiſtratũ,
44 qui nullam omnino habet iuriſdictionem in
ſubditos maioris Magiſtratus, ita tradit *Socin.*
conſ. 99. num. 9. in fin. lib. 3. et cons. 39. nu. 23. ac cons.
83. numer. 29. lib. 4. iuxta l. p. ff. ad trebell. et l, 2. ff. de
pœnis Vant. de nullit. ex deff. ord. in princip. Cartar-
tr. de execut. senten. cap. fi. numer. 194. cum seq, Felic.
alleg. 76. num. 5. cum seq. par. 2; prout alias fuit
45 declaratum, fortaſsia ab aliquibus non bene
intellecto negotio, Quia perſpicuum eſt Iu-
dicem minorem uõ poſſe reuocare factum ſu-
46 perioris, licet nullũ, ex his, quæ tradit *Crau.*
cons. 148. num. 3. Et ratione Preæminentiæ, par
47 in parem Imperium habet *Franc. Marchus qu.*
232. num. 4. quem ſequitur Ruginell. pract. qu. cap.
46. num. 54. & cap. 43. nu. 13. Quam ſententiam
probat in his terminis *Bimius cons. 355. num. 31.*
Ea præſertim ratione, quod vtile per inutile
48 non vitiatur, qui loquitur, quando proceſſus
fuit formatus à Prætore Feudatarij, ſimul cũ
49 delegato, quia proceſſus etiã ſuſtineretur da
to quod delegatio non valeret *per Auth. ſi verò*
contingit C. de Iudicijs.

Et ſic quatenus in his attendi deberet conſuetu-
do vt docet Menoch. *all. præſumptione* 18. *n.* 15.
50 *lib. 2.* Adhuc ex memorato reſcripto dato
mihi tunc Prætori Alexandriæ, & ſexcentis
alijs exemplis de indubitata conſuetudine
procedendi in cauſis ſpectantibus ad minorẽ
per maiorem Magiſtratum ſubſiſtente dele-
gatione Principis, vel Senatus, vel ob negli-
gentiam minoris Magiſtratus, vel ob quali-
51 tatẽ, & grauitatem cauſæ, ſatis apertè patet;
Præſertim quando confiſcationes bonorum,
ſiuè condemnationes pecuniariæ reſeruantur
52 Cameræ Feudatarij, qui conqueri non poteſt
ſibi fieri aliquod præiudicium in feudalibus
fructibus, licet Iuſtitiæ adminiſtratio exercea-
tur per maiorem Magiſtratum.

SVMMARIA.

Falſum deponens in iuditio criminali tenetur ad eam pœnam qui pœnitus fuiſſet accuſatus ſi conuinctus de de delicto eſſet num. 1.

Ac etiam lingua num. 2. vltra reſartionem damnorum num. 3. & 4.

Contraria tamen eſt verior concluſio quando quis coa-cta, & vi tormentorum falſum dixit num. 6.

Fruſtra dubitatur vbi caſum legis habemus num. 5.

Falſitas punibilis tantum eſt quæ voluntarie, & doloſe committitur num. 7. 80. & 83.

Confeſſio facta vi tormentorum non dicitur voluntaria, & doloſa licet falſa num. 8.

Puniri quis non poteſt pro ijs, quæ coacte fecit num. 9. & 11.

Neceſſitas excuſat à furto num. 10.

Iudex ſi iubenda exercet offitium ſuum, non punitur qui ei obedierit num. 12.

Iudicis iuſſus excuſat eum qui deliquit num. 13.

Dolus in ea præſumitur qui Magiſtratibus non obtemperat num. 14.

Iudices dicuntur legum Miniſtri nu. 15.

Iudicibus, & alijs Magiſtratibus obedire recuſans ipſimet legi contrauenit num. 16.

Iudicibus, & Magiſtratibus non obediens mulcta, vinculis, verberibusq; eſt coercendus num. 17.

Diui Bernardi ſententia in ea materia num. 18.

Ciuitas ſalua eſſe poteſt ſi ciues obtemperant ſuis Magiſtratibus num. 19.

Iudices, & Magiſtratus ſemper honeſta, & recta præcipere ſolent num. 20.

Tormentis ſuppoſiti ſæpe plus veritate fatentur, dum maiorem metum tormentorum, quàm mortis habent num. 21.

Quod Iudicis voce non premitur corporis dolore exprimitur num. 22.

Veritas ſæpe haberi non poteſt à reis, vel ob mortis metum, vel ob gloriam num. 23.

Exemplum memorabile narratur de Laena meretrice Athenienſe num. 24.

Aliud exemplum dicitur in Anaxarcho, & alijs n. 25.

Mendacium eius quis tormentis ſuppoſitus fuerat, dum accuſatores amicos nominabat num. 26.

Impatientia ſuppoſitorum tormentis qui mori potius mallunt falſa fatendo, quàm vera narrando num. 27. & 93. exemplar traditur num. 94.

Difficile eſt contra dolorem egris durare corporibus nu. 28. & 29.

Tortura repetitio maximè eſt effectus num. 30. & 31.

Tormenta euitare deberi in liberis hominibus ſuadet D. Auguſtinus num. 32.

Innocens tortus luit certiſſimas pœnas per incerto ſcelere nu. 33.

Damnati facile torquendi ſunt, vt conſcios detegant num. 34. & 35.

Lenitas in reos non pertinet ad damnatos num. 36.

Falſum dicens pro ſui excuſatione etiam extra tormenta nulla pœna tenetur num. 37. & 90.

Sequeſtratio bonorum in Criminalibus prohibita eſt num. 38. & 41. ampliatur num. 91.

Fiſcus ante ſententiam non dicitur creditor rei proceſſus num. 39.

Fiſcus non habet hyppothecam in pœnis, niſi à die condemnationis num. 40.

Sequeſtratio conceditur in criminalibus vbi ſit vehemens ſuſpitio dilapidationis num 42.

Sequeſtratio neq; etiam conceditur in Ciuil. de iure communi num. 43.

Factum de facto tolli etiam debet de facto num. 44.

Deſcriptio fructuum ſine impenſa debitoris conceditur aliquando, ſed in hoc diſcretus eſſe debet Iudex n. 45.

Expenſa, & damna dicuntur acceſſoria ad pœnam in criminalibus num. 46.

Acceſſorium ceſſat, ceſſante principali num. 47.

Principali deſtructo corruit acceſſorium num. 48.

Condemnatus in ſumma principali ſæpe abſoluitur ab expenſis num. 49.

Condemnatio ad damna, & expenſas fieri nequit niſi eque fiat condemnatio pro principali delicto num. 50

Fideiuſſio onus magnum in ſe continet num. 51.

Copia ſiue exemplum proceſſus minimè authen. nihil probat num. 52.

Facto vbi opus eſt verba non ſufficiunt num. 53.

Iudex ſecundum allegata, & in actis redacta iudicare debet num. 54.

Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe n. 55.

Falſitas non per poſſibile, ſed per neceſſe probari debet num. 56.

Fides non facit fidem num. 57.

Præſumptio ſemper capienda eſt quæ delictum excludit num. 58. imma ſubtiliſſima facienda ſemper eſt interpratatio pro excluſſione delicti num. 59. & 69.

Teſtes dictum vbi poteſt aliqua interpratatione verificari de falſo non eſt arguendus num. 60.

Teſtis contrarietas non attenditur ſi concernit non ſubſtantialia negotij quantum ad illum de falſa arguendum num. 61. & 62. exemplum affertur num. 63. quamuis non probat huiuſmodi teſtis nu. 64. & 68.

Teſtis contrarietas non infertur quando teſtis primo negauit deinde, faſſus eſt in eodem examine cum melius memor excitauerit num. 65.

Errore potius quam doloſè quid actum ad delicti excluſionem eſt præſumendum num. 66.

Falſitas non ſequitur data poſſibili veritate num. 67.

Menſis, & anni expræſſio ſufficit in inquiſitionibus, & reatibus omiſſo certo die num. 70.

Qualitas ſuperflua non eſt in conſideratione ad inducendam falſitatem num. 71.

Teſtis non tenetur deponere de certa die quando ille non eſt de ſubſtantia delicti num. 72.

Teſtis probat ſpolium etiamſi errat in tempore nu. 73.

Ruſticus, & minor excuſantur à falſitate etiamſi ſint ſibi contrarij num. 74. 75.

Extraiudicialis proteſtatio non derogat iudiciali confeſſioni num. 76.

Teſte aſſerente ſe falſum in iudicio depoſuiſſe non creditur num. 77.

Decretum Senatus quo declaratur aſſumptum num. 78

Proteſtatio damnati contraria eius iudiciali confeſſioni nihil releuat num. 77.

Exculpatio correi debilitat vires eius teſtificatus n. 79.

Falſitas punibilis comitti non poteſt ſine dolo num. 81.

Dolus non concurrit in his quæ coacte fiunt num. 82.

Coactio excludit propoſitum, & intentionem faciendi num. 83.

Per iniuriam ob coactionem non punitur nu. 84.

Mendatium eſt falſa iuris ſignificatio cum voluntate fallendi num. 85.

Statutum penale pro homicidio locum non habet in homicidio ſine dolo commiſſo num. 86.

Delictum niſi voluntarium committitur num. 87.

Decretum Senatus quo liberauit illum qui vi tormentorum homicidium falſo ſaſſus fuerat nu. 89.

Falsum dicens ad ſui exonerationem Deum tantum habet vltorem num. 92.

Mentietur in tormentis qui dolorem pati poteſt mentietur qui non poteſt num. 95. 96. cum ſeq.

Tormentorum vi ſæpe falſitates deponunt torti ad inſtar præcipitatorum qui non trahunt dum taxat quod im-

pedit

Google

pedit verum etiam, quod occurrit num. 98.

Beſtiarum morientium morti ſeri morſus eſſe ſolent; ita damnatorum num.99.

Teſtis non tenetur de falſo, quod ſpontè depoſuit ſuper crimine in quo fuit ſocius num. 100.

Minor non tenetur de falſo n. 101. ſaltem pæna ordinaria num. 102.

Minor non poteſt pro delicto condemnari ad damna, & intereſſe partis, niſi ſi eſſet legitimè conuictus, vel confeſſus num. 103.

Condemnatus Extraord. defectu inditiorum non poteſt condemnari ad intereſſe partis num. 104.

Calumnia eo tempore debetur coerceri quando cauſa præſente accuſatore agitur num. 105.

Falſi crimen ſine cauſa comitti non ſolet num. 106.

Ceſſante cauſſa delicti, ſi & comodo delinquentis ceſſat delictum num. 107. 108.

Afflictio addi non debet afflicto num. 109.

Romulus, & Solon nullum ſupplicium legibus conſtituerunt in parricidas, quia exiſtimare nequiuerunt poſſe in hominum animos cadere tantum delictum nu. 110. cum ſeq.

Inſolitum agens dicitur ſuſpectus, & machinare in alterius præiuditium num. 112.

Accuſatio ſola ſiue carceratio aut inquiſitio non reddit quem crimino ſum, ſed condemnatio requiritur n. 113

Falſi crimen irrogat magis infamiam cæteris criminibus num. 114.

Reus qui contra ſe, & ſocios falſum depoſuit fatendo delictum, quod non comiſit, an teneatur ad pænam, & ad damna verſus ſocios nominatos.

Cap. CLXXXX.

SATIS triti iuris eſt falſum deponentem in Iudicio Criminali teneri ad eam pænam, ad quam teneretur ille quem falſo grauauit, ſi pro eo delicto eſſet puniendus *tex. eſt in l. quisquis C. de calumniatoribus*
1 Quamuis etiam ad linguæ obſciſſionem exten-
di pænam hanc decidit *Tex. in l. omnes Iudices,*
2 *& ibi gloſ. vlt. C. de delatoribus lib.* 10. vltra reſar-
3 tionem damnorum, & expenſarum parti faciendam, vt tradit *Rimin. iun. cons. 303. & sequ. Farinac. qu. 16. num. 8. & 24. ac Hector Felic. alleg. 134. num. 20. par. 2.* ac diſponunt Nou. Conſtit.
4 Mediolani *tit. de pænis cap. ſi quis falſum §. vlterius lib. 4.* de qua materia actum fuit ſupra *in cap. 171.*

Itaut qui falſum teſtimoniũ dixerit, vel quoquo modo falſo grauauerit alium, falſi pænam minimè euitare poterit, cum fruſtra dubitetur
5 vbi caſum legis habemus expreſſum *l. Ancilla C. de furtis, & l. illam C. de collationibus, & diximus in all. cap. 171. num. 6. & in cap. 30. num. 16. lib. pr.*

De AEQVITATE tamen contrarium verius eſt quando præſertim quis vi tormentorum falſo
6 aliquem grauauit, Maximè ſi vti reus delictum principaliter faſſus eſt in propriũ præiuditiũ, & ſecundario in præiuditium tertij; Namq; cum falſitas punibilis tantum ſit, quæ volun-
7 tarie, & doloſè comittitur, Quia falſitas tantum dolo facta puniri poteſt *Tex. eſt in l. qui teſtamentum ff. ad l. Cornel. de falſ. & ibi ſcrib. omnes, ac probat Clar. in §. falſum numer. 33. ac latè tradit Menoch. de arbitr. caſu 309. num. p. & conſ. 221. num. 14. Maſcard. de probationibus concluſ. 739. num. 12.* eo ipſo quod quis tormentorum vi coactus falſum deponit, non dicitur voluntariè, &
8 doloſè deponere *l. 3. ff. pro ſocio, & l. qui auctore Prætore ff. de regul. iur. & arg. l. in fraudem §. qui alio ff. de iure Fiſci, & in Auth. vt non fiat pignus §. pr.* Et idcirco ceſſat omnis pæna, cum AEQVITAS non patiatur, vt quis puniatur pro
9 iis, quæ præter voluntatem, ſed coacte fecit *l. p. ff. quod metus cauſa, Celsus Bargal. t. de dolo lib. 2 tit. de dolo aperto n. 2. cũ ſeq. & Menoch. cõs. 24. n. 13.*

Sicut enim neceſſitas excuſat à furto *l. 2. §. cum in*
10 *eadem naui ff. ad l. Rhod. de iactu; & cap. 3. de furtis lib. 6.* Ita à dolo, & falſitate excuſare dicitur
11 coactio, & vis tormentorum *gloſ. in cap. quod quis verſ. cum habeas de furtis lib. 6. Bargal. dicto tr. de dolo lib. 6. Reg. 39. num. 10. cum ſeq,*

Quę concluſio, eo magis procedit, quando Iudex
12 iubendo exercet officium ſuum, non autem ſi extra officium verſatur *l. factum à Iudice ff. de reg. iur. Bargal. loco citato num. 23. cum ſeq; facit etiam l. quamquam ff. de aqua pluu. arcenda,* in qua ſi iuſſu iudicis deſtruxit quis ſepulcrum, quia propter illud, aqua pluuia nocebat; Non tenetur actione de ſepulcro violato, & ſic patet
13 Iudicis iuſſum excuſare eum, qui deliquit, vel aliquid contra legem fecit.

E contra autem non obtemperans Iudici, dolo carere non dicitur, quia dolus in eo præſumitur, qui Magiſtratibus non obtemperat *l. non*
14 *poteſt ff. de reg. iuris, & ample probat Bargal. dicto lib. 6. reg. 39. nu. pr. cum ſeq;* Sicut enim dolo non caret, qui legibus non obtemperat *cap. qui contra iura de reg. iur. lib. 6. et l. quemadmodum C. de agricol. et cenſ. lib. 10.* Ita & qui non obtempe-
15 rat Magiſtratibus qui dicuntur legis miniſtri & per quos legum effectum accipimus *l. 2. ff. orig. iuris;* Immo qui negat obedire Magiſtratibus ipſimet legi negat obedientiã cuius viuã
16 vocem Magiſtram appellat Martianus Iuris Conſ. in *l. nam, & ipſum ff de iuſti. et iure.*

Hinc tradit Cicero *lib. 3. de legibus*, Magiſtratus, non obedientem, & noxium Ciuem, mulcta
17 vinculis, verberibusq; coercent; mandatum namq; Iudicis, & Magiſtratus non debet Ciuis procraſtinare (vt ait mellifluus Bernardus
18 vir Santiſſimus) ſed ſtatim parare aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, vt iuſſum peragat Imperantis; Vt vere dixiſſe ferunt Solonem, cum interrogatus, qua ratione ſalua poſſet eſſe Ciuitas, Reſpondit *ſi*
19 *ciues obtemperarent ſuis Magiſtratibus; Magiſtratus*

tus autem legibus ita refert *Bargal. dicto lib.6. de*
dolo reg.39.num.4.cum duobus ſeq,
Et ſi enim Iudex torquendo reum iubere non
ſolet, vt ille falſum deponat, ſed tantum, ut
verum fateatur, cum *M*agiſtratus ſemper ho-
20 neſta, & recta præcipiat, quia eſt lex loquens,
ſiuè lex animata, vt inquit Bargal.*cit.lib.6.reg.*
39. *num.* 19. ſæpe tamen impatientia doloris
plus veritate fatentur ſuppoſiti queſtionibus,
21 dum maiorem tormentorum, quam mortis
metum habent vt ait Tertulianus.
Quod enim iudicis voce non promitur, dolore
corporis exprimitur vt ſcribit Diuus Cypria-
22 nus ad Demetrianum quem refert Petrus
Aerodius *lib.9. rerum Iudic.tit.10.de queſtionibus*
*cap.2.*Vbi ſubijcit, Pleroſq; aut natura corpo-
ris,aut conſuetudine dolendi, aut metu ſup-
23 plicij, mortiſue, aut gloria, & affectatione,
ſic tormenta contemnere, vt exprimi veritas
ab ijs nullo modo poſsit, Id quod eueniſse
narrat Lænæ meretriei Athenienſi, quę duris
24 cruciatibus lacerata à Piſiſtrato, maluit in
tormentis expirare, quam indicare aliquid
aduerſus Harmodium, & Ariſtogitonem,
Carnificeq; fatigato, linguam comeſtam ex-
puit in faciem Tiranni ſæuientis, vt expueret,
& vocem, ne coniuratos poſſet confiteri,
25 quod etiam contigiſſe Anaxarcho Democritio
& Hiperidi, dum linguam ſibi amputarunt;
ne dolore tormentorum proferent aliquid,
quod taceri Reipublicæ vtilius eſſet narrat
Petrus Aerodius *cit.cap.2.poſt medium*, qui alia
plura tradit huiuſmodi exempla.
E contra vero Hippias cum interfectorem fratris
adigeret tormentis, vt conſcios nominaret;
Non conſcios ille, ſed omnes amicos Tiranni
26 nominauit, quibus ideo interfectis Tiranno
interrogante, an vlli conſcij reliqui eſſent;
Nullus ſupereſt (inquit) quem mori velim
præter te; Tanta enim impatientia aliqui
ſunt, vt mori magis malint falſum fatendo,
quam vera inficiando dolere, vt inquit Cicero
27 Adeo quod eum tormenta gubernet dolor,
moderetur natura cuiuſq; tum animi, tum
corporis, Quæ cito regat, flectat libido, cor-
rumpat ſpes, infirmet metus; ideoq; in his
anguſtijs, nullus alius locus veritatis relinqui
poſsit, præter hunc quem cauſa cognita ſibi
ſtatuit Iudex vt ſubijcit Aerodius loco relato.
Difficile namq; eſt (vt inquit. Quintilianus)
contra dolorem ægros durare corporibus, &
28 facile eſt integro ſenſu perferre, quam ſemel
indueris perſuaſionem; Idcirco repetitio
29 torturæ maximi eſt effectus, illæ enim tor-
quent nocturnæ cogitationes; illa recordatio
30 præteritorum, illa expectatio futurorum, &
ea demum queſtio grauis eſt, cum iam non
membra, ſed vulnera cæduntur cum perſuaſũ
31 eſt animo, nullum eſſe finem tormentorum
ſubijcit Aerodius *in cit.tit.10.cap.4. poſt mediũ*.
Suadet tamen Diuus Auguſtinus *lib 19. de Ciuit.*
Dei cap.5. vt tormenta euitentur, quam fieri
32 poſsit in liberis hominibus, dum Innocens,
33 luit pro incerto ſcelere, certisſimas pænas,
Secus verò in iam damnatis, vt conſcij dete-
gantur, quia vtile eſt eos queſtionibus ſubij-
34 cere vt ſcribit Petrus Aerodius cit. *cap.4. poſt*
medium, Poſtquam enim omnis ſpes ſalutis
abiecta eſt, vix eſt, quin vltro fateatur, & ſunt
qui ita morte non moueantur, vt magis me-
tuant torqueri, neq; vero inhumanum eſt in
eos quodamodo ſæuire, qui iam ſerui pænæ
35 facti ſunt; cum lenitas in reos non ad dam-
natos pertineat, vt ait Demoſthenes, quem
36 refert Petrus Aerodius loco relato.
Qui autem falſum dicit pro ſui excuſatione etiã
extra tormenta nulla pæna tenetur; Cum
37 tunc Deum tantum habeat vltorem *Abb. in*
cap.p.col.2.de teſtibus cog.et ample probat Grama.
in Theorema 3.num.pr.3.et 4. Vbi queſtionem ad
partes diſputat, & examinat *Boſſ.in tit.de exa-*
minibus reorum num.10.Clar.qu.45.verſ.quid ergo
et ibi Baiard.num. 12. Bertazol. cons.61. num. 26.
cum ſeq; Et quia in facti contingentia multa
ſcripſi ſuperiori menſe *Maio* in ardua cauſa
cuiuſdam N.criminaliter vexati, ea hic ſubij-
cere ſtatui pro ampliori materiæ dilucida-
tione.

In quibus Caſibus

Falſitas commiſſa non dicatur, vel ea omninò ſit impunibilis.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

SVPPONITVR in facto detentum fuiſſe. A. minorem quindecim annorum tanquam inditiatum quod ſimul cum. B. ex cauſa propria mandatum ille dederit, Caio ad occidendum Seium, cum participatione, & inſtigatione. D. pariter inimici Seij; Quodq; pluries, & pluries examinatus, ac in contrarietatibus deprehenſus tandem adhibita rigoroſa tortura etiam cum canabis ligatura faſſus ſit. A. delictum principaliter contra ſe, & ſecundario contra. D. ratione participationis, & inſtigationis, dum ambo eſſent in quodam Oppido diſtante à Ciuitate Mediolani, per miliaria fere ſexaginta.

Supponitur etiam, quod ſtante hac confesſione captus etiam fuit. B. qui in primo examine de plano omnia narrauit, & faſſus eſt concordando in omnibus cum. A. ac vlterius aliud grauisſimum, & capitale crimen faſſus eſt; Et quia ab ambobus datus fuerat in conteſtem. C. reſpectu nonnullarum qualitatum ad delictum principale tendentium contra D. Captus & ipſe. C. fuit, pænes quem in actu capturæ reperta eſt cedula eius propria manu conſcripta continens notulam diuerſarum rerũ memoriæ cauſa, inter quas aderat verſiculus ſeq. tenoris.

Auiſar

Digitized by Google

niſor ſe la Volpe è data nel laccio.

Examinatus. C. pluries, & interrogatus, vt interpretaretur ſignificatum illorum verborum, tandem affirmauit ea ſignificare, vt moneret. D. quotieſcumq. interemptus fuiſſet Seius; Tandemq; graui torturæ, & ipſe ſuppoſitus, omnia faſſus eſt, & in omnibus concordauit cum A. & B.

His ſtantibus diù detentus fuit D. & reus conſtitutus de memorato delicto, publicatuſq; eidē fuit proceſſus; Poſt carcerationem autem annorum quatuor tandem A. vti minor fuit liberatus vigore Decreti Gratioſi. B. verò fuit capite mulctatus ob dua ipſa capitalia grauiſſima delicta. Qui dum in confortatorio cuſtodiretur proteſtationem fecit ad interrogationem Notarij, ſe falſo grauaſſe. D. & omnia depoſuiſſe, quia dum examinaretur illi lecta fuerunt omnia depoſita per. A. in ea parte, in qua grauauerat eundem D. Hocq; feciſſe vt euitaret cruciatus ſimulq; declarauit ſe nunquam ſermonem habuiſse cum dicto D. in memorato Oppido nec alibi.

Supponitur etiam, quod præſtitis per D. deffenſionibus tandem poſt annos octo fuit a DD. Iudicibus delegatis ſimpliciter abſolutus. D. ab ipſo reatu; Qui exinde querelam porrexit contra. A. de falſo teſtificatu in narrata cauſa pro qua indebitè detentus, & vexatus fuerat per annos octo, petendo, vt tanquam falſus teſtis detineatur, & puniatur, ac ſimul cogatur ad ſibi reſarciendum expenſas, & damna paſſa ratione dictæ moleſtiæ aſcendentia ad aureos decem mille.

Ad quem effectum primo annotationem fieri curauit in libris Regiæ Cameræ de eius prætenſione ad parcellas redditiuum ipſius. A.

Deindè præceptum tranſmitti curauit debitoribus eiuſdem A. ne ei ſoluerent niſi prius citato ipſo D.

Mox impetrauit ſequeſtrationem omnium fructuum bonorum eiuſdem. A. ab eodem Iudice Criminali, & criminali via.

Et ad probandum delictum ipſum falſitatis ſupponitur D. exhibuiſse.

Primo exemplum dicti proceſsus ab aliquo non authenticatum in quo ſupponit affirmaſse. A. ſe de delicto egiſse eum D. initio, & in fine menſis Februarij in memorato Oppido præſente etiam E.

Secundo proteſtationem dicti B. factam in confortatorio.

Tertio quod ipſe D. non acceſſit ad memoratum Oppidum niſi die 22. dicti menſis, id quod conſtare ſupponit tùm ex publico inſtrumento exhibito, & rogato die 20. eiuſdem menſis in quadam Ciuitate diſtante ab eo Oppido per miliaria ferè quadraginta, tùm ex proteſtatione cuiuſdam Viri religioſi in actis exhibita.

Quarto aliud inſtrumentum publicum rogatum die 17. in alia Ciuitate diſtante ab eo Oppido per miliaria ferè ſexaginta, & aliud inſtrumentum rogatum die 22. eiuſdem menſis in alia Ciuitate diſtante ab eodem Oppido per miliaria ferè octuaginta, in quibus interuenit dictus E.

Quæritur quid Iuris tàm circa negotium principale, quam circa ſequeſtrationem, & alia impedimenta; Et breuitati, ac veritati inhærendo; Dicendum eſt, ſequeſtrationem omninò eſſe a Iure prohibitam in Criminalibus cauſis etiam Fiſci fauore, nedum ad priuatorū inſtantiam, & idcirco reuocandam eſſe huiuſmodi ſequeſtrationem tamquam contra expreſſum caſum legis conceſſam *Text. eſt ad*
38 *litteram in l. reo criminis ff. de ſolut. & in l. deffenſionis facultas C. de iure Fiſci lib.* 10. Quibus expreſſis verbis cauetur, ne facultas deffenſionis impediatur ijs, quibus aliquam inquietudinē Fiſcus infert, cum facultates eorundem adhùc controuerſia pendente inquietari deſcribiuè fas non ſit.

Sicuti enim nec ſequeſtratio neq; bonorum apprehenſio fieri poteſt reis de criminibus capitalibus delatis; pro quibus venit bonorum confiſcatio, niſi poſt ſequutam condemnationem contra eos, ſed tantum bonorum deſcriptio, quia ante ſententiam Fiſcus non di-
39 citur creditor ſicut poſt *l. eius qui ff. de Decurionibus, & l. ſi qua pœna ff. de verb. ſignif. Baldus in l. aduerſus nu. 4. C. de furt*; Cum hyppotecam non habeat in pœnis Fiſcus niſi à die condemna-
40 tionis *l. 3. §. idem ſcribit ff. de iur. Fiſci, & probat. Pereg. de iur. Fiſci lib. 6. t. 6. n. 12.* Ita multo minus ad huiuſmodi ſequeſtrationem, ſiuè bonorum apprehenſionem deueniri poteſt, vbi nō agi-
41 tur de capitali pœna; Et hanc ſententiam ſequitur *Guid. Pap. conſ. 123. Franciſcus Marc. deciſ. ſine quæſt. 38. par pr. Caroc. tract. de ſequeſtro par. 2. plena qu. 12.*

Maximè ceſſante omni ſuſpicione dilapidationis; Cum. A. nec diſsipare, nec dilapidare ſoleat eius bona, & fructus, Vbi enim vehe-
42 mens eſſet ſuſpicio dilapidationis, tunc ſequeſtratio permitteretur, vt ex *Bartol. in l. poſt contractum ſub num. 19 ff. de donat. tradit Carotius loco relato.*

Quia etiam in cauſa ciuili ſequeſtratio non conceditur iure communi inſpecto, niſi docto
43 prius de credito, vt poſt *Papien. de forma ſequeſtri verb. audeat, vel præſumat numer. 2. probat Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 485. nu. 1. & Carot. de ſequeſtro parte 3. in principio, & quæſt. 2.* & ſequeſtrum cōtra ius ex officio factum, de facto
44 etiam reuocari debet idem *Gratian. lib. 1. cap. 114. num. 36.*

Et quamuis multi voluerint poſſe concedi deſcriptionē fructuum non obſtante diſpoſitione dictæ legis deffenſionis facultas, quando huiuſmodi deſcriptio fit ſine expenſa, vel dam-
45 no rei; Tamen diſcretus valde in hoc eſſe debet Iudex, vt ſcribit *Gratian. d. cap. 114. num. 28. ac tradit Carpan. ad Stat. Mediol. c. 111. n. 26. p. 1.*

Et

Et eo minus ad ſequeſtrationem prædictam de-
ueniri potuit; eſto quod expenſæ, & damna
dicuntur acceſſoria ad pænam principalis de-
licti, id quod etiam elicitur ex eiſdem *Nou.*
46 *Conſt. tit. de pæn. cap. ſi quis falsum §. Vlterius teſtis*
falſum dicens, dum vltra pænam impoſitam
contra teſtes falſos diſponunt, quod vlterius
teneatur ad reſarciendum damna, & intereſſe
cauſatũ ex cauſa præmiſſa, & probat Menoch.
cons. 909. n. 57. Quare nõ declarata pæna ratio-
47 ne principalis delicti, ceſſare etiam acceſſoriã
concernentem damna, & inteſse dicendum eſt
l. qui liberis ff. de vulg. & pupill. Surd. conſ. 93. num.
1. & in his terminis probat *Gratian. lib. 4. diſcep*
forenſ. cap. 638. num. 15. cum ſeq. & cap. 715. num.
17. & lib. 3. cap. 423. num. 47. & cap. 474. num. 3.
48 Cum deſtructo principali corruere acceſſo-
rium neceſse ſit *vulg. l. 3. ff. de peculleg. & l. cum*
principale ff. de re iudic. cum alijs alleg. à Doct. in l.
non dubium C. de legibus; Sæpeq; etiam con-
demnatus in ſumma principali abſoluitur ab
49 expenſis *Gratian. cit. cap. 725. num. 38.*
Quinimò condemnatio ad damna, & expenſas
50 fieri nequit, niſi æque fieri poſsit condemna-
tio pro delicto principali, vt probat *Angel. in*
l. 1. num. 6. C. quando ciu. act. præiud. crim. Salic. in l. ſi
quis ad ſe fundum col. 1. C. ad l. Iul. de vi publ. & ex-
preſse probat *Bertazol. conſ. crim. 232. nu. 2. cum*
ſeq; Gratian. cit. lib. 3. cap. 525. num. 16. cum ſeq. qui
num. 18. ex Baldo in l. qui crimen nu. 33. verſ. ſi enim
C. de his qui accuſ. non poſs. & Rol. cons. 30. num. 18.
lib. 2. probat non poſse fieri condemnationem
damnorum, niſi ſequuta condemnatione pro
delicto principali mediante rei confeſsione,
non ex contumacia.
Neq; releuare videtur ratio quod mediante fi-
deiuſsione tolli poteſt ſequeſtrum, & ſic vtriq;
parti conſuli. Quia cum expreſsa ſit legis diſ-
poſitione prohibitum ſequeſtrum in crimina-
libus iudicijs, non eſt agendum de fideiuſsio-
ne; quæ onus magnum in ſe continet *l. Aure-*
51 *lius §. legatum ff. de libert. legata l. bona fide ff. ad*
Sen. Conſ. Vell. Fideiubere enim idem importat
quod ſoluere *Laurent. deciſ. Auenon. 5. numer. 1.*
Gratian. cap. 513. num. 20.
Quo ad ſecundum caput propoſitæ conſultatio-
nis concludendum pariter eſt, falſitatem nul-
lam dici probatam per propoſitos medios;
Quandoquidem primo loco expeditum eſt,
52 exemplum memorati proceſsus nullam pro-
bationem neq; etiam ſemiplenam releuare, vt
habetur in *Auth. ſi quis in aliquo*, & ibi ſcriben-
tes *C. de edendo, Canon. in cap. 1. de fide inſtrumen-*
torum, & probat Hector Felician. in alleg. 92. num.
5. part. 2. Idcirco fundamentum aliquod ſuper
eò conſtitui non poteſt etiam ſi illius origina-
le reperiretur in aliquo loco; Quia vbi facto
53 opus eſt, verba non ſufficiunt *gloſ. 2. in cap. paſto-*
ralis de officio ordinarij, & in his terminis pro-
bat *Gratian. lib. 4 diſcept. forenſ. cap. 725. num. 32.*
cum ſeq; poſt Natsam conſ. 3. num. 4. & Surd. conſ.
86. num. 10, qui Gratian. num. 33. cum ſeq; pluribus
ſcribit Iudicem ſecundum probata tantum,
& in actis redacta iudicare debere, cum ea quę
54 extra acta ſunt, dicantur extare extra mun-
dum, & ſententiam nullam eam eſſe, quæ ex
actis non eſt iuſtificata *Cæſar de Craſſis deciſ. 2.*
num. 6. & 10. de ſolut. ac deciſ. 16. num. 15. Rol. conſ.
1. num. 71. in fin. lib. 1. & Bec. conſ. 40. num. 2.
Sed dato (citrà veri præiudicitium) quod pro-
ceſſus ita cantaret, & eſſet exhibitus in forma
probante, Adhuc nullum pænitus exindè re-
ſultaret iudicium falſitatis contra d. A. Namq;
neq; probauit D. neq; aliter conſtat ipſum ac-
ceſsiſſe ad memoratum Oppidum die tantum
22. illius menſis, Cum inſtrumentum ad quod
ipſe deuenerat die 20. eiuſdem menſis in Ci-
uitate diſtante ab eo Oppido per miliaria
quadraginta nullo modo probat acceſſum
ipſum factum fuiſſe ad Oppidum die tantum
22. Iuxta illud axioma, quod nón probat hoc
55 eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe *l. neq. natu-*
rales C. de probat. & cap. 2. de translat. Epiſc.
Potuit enim D. morari in Oppido initio menſis,
mox receſsiſse, & ad eã Ciuitatem ire ibique
inſtrumenta celebrare die 20. mox iterum ſe
ad Oppidum conferre die 22. eiuſdem menſis;
Falſitas vero non per poſsibile, ſed per neceſ-
56 ſe probari debet, vt de communi probant poſt
alios *Farinac. conſ. 12. num. 13. Bertazol. cons. 71. n.*
41. & cons. 140. nu. 10. & conſ. 144. nu. 13. Honded.
conſ. 149. & Felic. Allegat. 15. num. 12. allegat. 49.
num. 19. & alleg. 93. num. 6.
Priuata autem atteſtatio à viro religioſo facta
nihil releuat, quidquid afferat notarius, vidiſ-
ſe dictum Religioſum atteſtationem ſubſcri-
bere; Cum ſit atteſtatio priuata extraiudi-
cialis iuxtà illud, quod fides non facit fidem
57 *Tex. eſt in l. inſtrum. C. de probat. & in l. Nuda C. de*
donat. Menoch. conſil. 378. num. 10. & poſt multos
alios probat *Genua tract. de ſcrip. priu. lib. 1. qu. 4.*
Idem dicitur de binis inſtrumentis, in quibus
interuenit. E. diebus 17 & 22. iuſdem menſis
rogatis in Ciuitatibus ſatis remotis ab eo
Oppido, per quæ non potuiſſe. E. interuenire
colloquijs ſequutis in eodem Oppido initio,
& in fine eiuſdem menſis ſupponit. D. Quan-
doquidem clarum eſt ſine falſitatis labe ſub-
ſiſtere depoſitiones. A. cum ex dictis inſtru-
mentis non excludatur potuiſſe. E. interue-
nire dictis ſermonibus ſecutis initio, & in fine
eiuſdem menſis, quamuis die 17. & 22. ipſius
menſis abeſset, ab eo Oppido, ad quod non
ſolum intra biduum poterat commodè ſe cõ-
ferrè, & ſic intra menſem, ſed etiam vno die
medio pernicibus equis, vt de ſe pater, & eſset
præſumendum ad delicti falſitatis excluſionẽ
58 *Hector Felic. alleg. 19. n. 3. & 4.* cum ſubtiliſsima
quæq. ſit facienda interpretatio ad falſitatem
59 euitandam, vt probat *Menoch. conſ. 221. num. 10*
cum ſeq; & cons. 312. num. 20.
Admiſſo autem (citra præiudicium veritatis)
quod hæc vera forent, abſentes ſcilicet fuiſse
ab eo Oppido. D. & E. per totam diem 22. Fe-

ruarij

bruarij, Non ex hoc poſset vllo modo de falſo
redargui depoſitió. A. Tum quia vbi teſtis
dictum poteſt aliqua interpretatione verifi-
60 cari, de falſo argui non poteſt *Gramm. conſ. 47.*
num. 5, Tum quia quando varietas ſiuè contra-
rietas teſtis non concernit ſubſtantialia ne-
gotij principalis, ſed extrinſeca (vt in hoc
caſu); Tunc non attenditur huiuſmodi con-
61 trarietas *Bartol. in l. eos circa med. ff. de falſ. late*
Ludou. de Alferys inter conſ. crimin. diuerſ. conſ. 43.
num. 14. cum ſeq. par. pr. vbi agit de variatione
62 temporis, & *Gramm. conſ. 19. num. 5. ac conſ. 23.*
& conſ. 41. nu. 4 & conſ. 47. in quibus locis præ-
ciſe loquitur de variatione temporis, *Farinac.*
conſ. 50. ſub num. 22. & Rimin. ſen. conſ. 559. num. 4.
et 5. ac num. 11. et 20. qui dat exemplum de eo,
qui depoſuit aliquid factum in domo, alius
vero de facto prope domum, Concludendo
non poſse redargui de falſo, eum qui primo
depoſuerat rogatum fuiſse Notarium de te-
ſtamento, mox annotaſse teſtes, Deinde tàm
ipſum, quàm teſtes diſcesſiſse; Poſtea vero ad
aliam interrogationem dixerat, quod aliqui
diſceſserunt, aliqui remanſerunt poſt *Iaſ. in l. ſi*
ex falſis C. de transact. Gramm. cons. 240. in principio
Hoc idem in clarioribus terminis probat *Gratian.*
omnino videndus lib. 3. diſcept. forens. cap. 525. num.
10. et 11. dum loquitur de duobus teſtibus,
63 quorum alter depoſuerat ignem fuiſse im-
miſsum ſupra prædium, alter autem ad finem
prædij, quos teſtes idcirco non dici falſos, nec
poſse de falſo puniri tradit, quamuis eos mi-
64 nimè probare contra imputatum concludit
poſt *Felin. et alios in cap. cum tu extra de teſtibus, et*
Bertazol. conſ. 25, num. 20.
Tum quia ſicuti quando teſtis ad interrogatio-
nem reſpondit ſe non recordari de certa re,
deinde interrogatus ſuper eodem aſsertiue
aſserit, vel è contra; Per hoc non infertur
65 contrarietas vt notat *Bald. in cap. 1. §. notandum*
tit. de Non. feud. Rimin. alleg. cons. 559. num. 15. Ita
contrarietas ſubſtantialis conſiderari non
poteſt; Si dixerit teſtis aliquid commiſſum
fuiſse initio menſis, ac deindè idem repetitũ
in fine; etiam ſi initio menſis id non contin-
geret; Quia per errorem id potius quam do-
losè expreſsum fuiſse præſumendum eſt ad
66 delicti excluſionem *l. quod adhibitus C. de his qui*
ſibi in teſtam. ad ſci. Bec. conſ. 78. num. 10. & in ter-
minis Felic. citat alleg. 15. num. 29. et alleg. 93 num
6. Et data poſsibili veritate non ſequitur falſi-
67 tas aut periurium, vt declarat *Bald. in d. cap. 1.*
§. notandum, & in l. vnica in fine C. de confeſſis Rim.
in cit. conſ. 559 num. 23.
Tum quia contrarietas, ſeu etiam falſitas in ra-
tione dicti, ſiuè in illius cauſa non reddit fal-
ſam depoſitionem, cum ea non habeatur in
conſideratione; Quamuis ex ea debilitatus
68 valde redderetur teſtificatus, vt poſt alios
probat *Rimin. cit. conſ 559. nu. 19. & 20. Baiard.*
ad Clar. in §. Falſum nu. 25. cum ſeq. Quam con-
trarietatem circa rationem dicti verſari pa-
lam eſt in hac facti ſpecie.
Tùm quia dicta teſtium ita interpretanda ſunt,
vt falſitas omnis excludatur, nec contrarie-
69 tas ſequatur *Scrib. in l. de ætate ff. de minor. Rim.*
Sen. d. conſ. 559. num. 1. & 2. Et etiam per ſub-
auditiones, & diuiſiones coadiuuantur *gloſ.*
in cap. Araldus 8. quæſt. 3. Monticel. de teſtibus
verſ. concordia teſtium regiſtr. in 4. vol. tract. fol.
mihi 266. Felic. alleg. 19. num. 3. & 4. Aſin. inter
conſ. crim. diuerſ. conſ. 113. num. 12. lib. 2. Gratian.
lib. 3. diſcept. forenſ. 525. num. 10. & 15.
Tum quia ſicuti in inquiſitionibus, & reatibus
ſufficit expreſſio anni, & menſis ommiſſa ex-
70 præſsione certi diei, vt validè quis inquiri,
vel reus de delicto fieri poſsit *Tex. in l. libello-*
rum ff. de accuſationibus Farinac. quæſt. 1. numer.
12. & quæſt. 64. num. 10. poſt Clar. in quæſt. ta.
verſ dixi etiam; Et ita pluries cenſuit Senatus
Excellentiſs. Ita, ſuperflua fuit expreſsio initij
& finis menſis, quam dicitur feciſſe A. in eius
confeſsione. Et ſic tamquam qualitas ſuper-
flua non poteſt eſſe in conſideratione ad in-
71 ducendum falſitatem in ipſa confeſsione A.
vt in terminis probat *Rimin. cit. conſ. 559. num.*
15. & ſequitur Felic. alleg. 15. num. 27.
Hinc dicitur, quod interrogatus de die, quo
fuit commiſſum delictum, vel factum. Non
72 tenetur de eo deponere teſtis quando dies
non eſt de ſubſtantia actus, vt in hypoteca
ratione anterioritatis temporis, *gloſ. eſt notab.*
in cap. nihilominus 3. quæſt. 8. Nellus in tractat. de
teſtibus num. 209. cum ſeq. fol. mihi 87. dum ſcri-
73 bit teſtem probare ſpolium etiamſi erret in
tempore, *ex Innocen. in cap. cum ad ſedem, de*
reſtit. ſpol.
Tùm denique, quia quatenus etiam de contra-
rietate ſubſtantiali ageretur (vt non agi cer-
tum eſt) ſicuti ruſticus excuſatur à falſitate,
74 etiam ſi ſit ſibi contrarius, vt probat *Grammat.*
conſ. 23. num. 7. Eadem quippè maiori ratione
excuſandus eſſet A. minor annorum 15. cui
75 ruſticus æquiparatur *Aſin. cit. conſ. 113. num.*
11. lib. 2. conſ. crimin. diuerſ.
Quæ depoſitio A. eo fortius ab omni falſitatis
ſuſpicione caret, dum ea confirmata in omni-
bus fuit primo à nominato B. qui ſpontè, &
abſque tortura delicta faſſus eſt, & pro ijs pœ-
nas dedit; Deinde corroborata apparet ab
ipſo C. qui omnia depoſita per A. & cum ipſo
C. tractata confirmauit.
Et ſic liquet nil penitus releuare contrariam
atteſtationem extraiudicialiter deinde factã
per B. dum capitaliter damnatus aſſeruaba-
tur in conforratorio; Tùm quia extraiudicia-
76 lis proteſtatio non derogat iudiciali confeſ-
ſioni, *Felin. in cap. 2. num. 1. de fide inſtrumento-*
rum; Tùm quia non creditur teſti aſserenti ſe
77 falſum in iudicio depoſuiſſe *l. ſi quis ingraui §.*
pen. & ibi Bart. ff. ad Senatuſconſ. Syllan. Alexan.
Trentacin. lib. 3. var. reſolut. tit. de fideiuſs. reſolut.
2. ſub num. 17. Tum etiam quia pluries decla-
rauit Senatus Excellentiſsimus huiuſmodi
proteſta-

Digitized by Google

ptoteſtationes contrarias depoſitionibus iu-
78 dicialibus nihil releuare, Et prælertim hoc
cenſuit anno 1607. menſe Septembris in cau-
ſa Com. Gambaranæ, in qua Cæſar Gattus ad
ignem damnatus ob plura inſtrumenta falſa
per eum ſabricata, ad Comitis inſtantiam,
vt faſſus fuerat, Deindè in conſortatorio Pa-
piæ ſolemniter, & ipſe proteſtatus fuerat ſe
indebitè grauaſſe Comitem; Quia huiuſmodi
proteſtatione minimè attenta, non ſolùm pro-
ceſſum fuit contra Comitem, ſed etiam ex-
traordinaria pœna ille damnatus eſt iuſſu Se-
natus Excellentiſsimi.

Non reſiſtentibus ijs quæ tradit *Farinac. quæſt.
43. num. 11. & quæſt. 68. cum ſeqq.* Quia decla-
rat Farinac. quod ſtante huiuſmodi exculpa-
79 tione vires teſtificatus exculpantis adeò de-
bilirantur, vt is inculpatus torqueri nullo
modo poſsit ex priori dicto exculpantis; Et
ſic inficiari non videtur Farinac. quin ex dictis
aliorum teſtium, ſiuè correorum non poſsit
nihilominus procedi contra inculpatum etiã
ad torturam, & condemnationem; Nedum
quod per huiuſmodi ptoteſtationem cenſeau-
tur falſæ depoſitiones aliorum conteſtium,
ſiuè correorum, quod abſurdiſsimum eſſet
abſurdum.

Dato autem (citrà veri præiudicium) quod fal-
ſum faſſus eſſet A. principaliter contra ſe, &
ſecundariò contra D. (quod tamen nullo mo-
do admittitur) Adhùc nec pœna aliqua, nec
moleſtia affici ille poſſet; Siquidem perpen-
di debet falſum ſaltem punibile non committi
80 niſi voluntariè, & dolo interueniente com-
miſſum ſit, cum adhoc, vt falſitas commiſſa
punibilis reddatur, Tria copulatiuè requiran-
tur Mutatio veritatis, dolus, & quod alteri ſit
nocibilis, vt poſt Azo. probant *Cæphal. conſ.
345. num. 54. & Maſcard. de probat. concluſ. 739.
num. 12. cum ſeq. & num. 14.* Cum falſitas puni-
81 bilis committi non poſsit ſine dolo *Tex. eſt in
l. qui teſtamentum ff. ad l. Cornel. de falſ. vbi ſcrib.
omnes Menoch. de arbitr. caſu 309. num. 1. & conſ.
221. num. 14. Clar. in §. Falſum nu. 33. ac Maſcard.
cit. concluſ. 739. num. 12.* Cum itaque A. non
voluntariè, ſed coactus, & vi tormentorum
ad confeſsionem delicti deuenerit principali-
ter contra ſe, & ſecundariò contra D. etiam
quod falſo hoc faſſus eſſet (quod non admit-
titur) ceſſare diceretur omnis dolus, qui non
82 concurrit in his, quæ coactè fiunt *l. 3. ff. pro
ſocio, & l. qui auctore Prætore ff. de regul. iur. arg.
l. in fraudem §. qui pro alio ff. de iure Fiſci, & in
Auth. vt non fiat pignus §. 1. Lucas de Penna in l.
vnica num. 6. prope finem C. vt nullus Vianeus lib.
11.* Et conſequenter omnis pæna, conferunt
tradita per *Bargal. tract. de dolo aperto, & dolo
velato num. 2. cum ſeq. fol. mihi 116. prout faciunt
quæ ſcripſi in tractatu de Aequitate cap. 50. num.
5. cum ſeq. & num. 11. lib. 1.*

Quia vbi interuenit coactio, ceſſat propoſitum,
ſiuè intentio, & voluntas faciendi, & ſic om-
83 nis dolus, qui ſine machinatione, & propoſi-
to non committitur *l. 1. §. 1. ff. de dolo, Bargal.
cit. tit. de dolo aperto num. 8. & lib. 3. tit. de dolo in
indicijs ſub num. 15. fol. mihi 348. & præcipuè hanc
probat concluſ. lib. 6. regul. 38. numer. 8. fol. mihi
776.* Sublatoq; verò dolo ceſſat omnis falſitas
quæ vt ſupra diximus ſine dolo committi non
dicitur ſaltem punibilis *Maſcard. alleg. conclus.
739. num. 12. cum ſeq.* & idem de periurio tra-
84 dit *Aſin. alleg. conſ. 113 à n. 5. vſque ad n. 13. lib.
2.* dum ſcribit ex Diuo Auguſtino mendaciũ
eſſe falſam vocis ſignificationem cum volun-
85 tate fallendi; Quemadmodum ſublato dolo
ceſſat etiam omnis pæna, vt probat *Menoch.
conſ. 83. num. 106. Pariſ. de Put. tract. de ſyndic.
verſ. Pæna cap. 9. num. 1. fol. mihi num. 164.* vbi
declarat pænam à ſtatuto impoſitam pro ho-
86 micidio, non complecti homicidium ſiue
dolo commiſſum.

Cum etenim voluntaria non fuerit confeſsio fa-
cta per A. minorem, ſed vi tormentorum atro-
cium extorta etiamſi falſum contineret (quod
non admittitur) non diceretur commiſiſſe
87 delictum, quod niſi voluntarium committi-
tur, vt probat *Aſin. loco cit. num. 7.*

Et ita pluries cenſuiſſe Senatum Excellentiſs.
notum eſt, dũ reos qui falsò delicta etiã capi-
88 talia vi tormentorũ faſsi ſunt impunè dimitti
iuſsit cognita falſitate confeſsionis; Id quod
præſertim declarauit refferente D. Senatore
Gallarato die 4. Iunij 1616. fauore Io. Antonij
89 Villæ Cremonenſis, qui vi tormentorum faſ-
ſus fuerat in officio Cremonæ ſe de mandato
I. C. Georgij Manariæ ictu ſclopi animo oc-
cidendi vulneraſſe Dominicum Mutium:
quem Villam comperta falſitate eius confeſ-
ſionis, abſolui, & dimitti cenſuit Sen. Excel-
lentiſs. nulla ei irrogata pæna, ratione com-
miſſæ falſitatis, nec ratione damnorum paſſo-
rum per Manariam ab eo indebitè inculpatũ.

Quemadmodum enim impunita remanere de-
bet falſitas, quam reus depoſuit ad ſui excu-
90 ſationem, & deffenſionem, vt probat *Boſs. tit.
de examinibus reorum num. 10. & tradit Clar. quæſt.
45. verſ. quid ergo, & ibi Baiard. num. 8. Bertaz.
conſ. 61. num. 26. cum ſeq.* Quod procedere ibi-
dem tradit Baiad. etiamſi falſum quis depo-
nat quando interrogatur vti principalis con-
91 tra ſe, & vti teſtis in alios ex eodem *Bertazol.
conſ. 323. num. 2. & Cartar. in eius pract. lib. 3.
cap. 3. num. 15. in fine*, quam concluſionem ſe-
quitur *Scapia tract. de iure non ſcripto lib. 5. cap.
65. num. 8. & copioſè Granuc. qui de communi te-
ſtatur lib. 1. Theorema 3. numer. 3. præſertim verſ.
92 tamen quicquid, & nu. 10.* Cum tantum habeat
Deum vltorem is qui ad ſe excuſandum falsũ
dicit *Abb. in cap. 1. col. 2. de teſtibus cogend. Gra-
nuc. cit. Theorema 3. num. 1. 3. & 4.*

Eadem, & multo fortiori ratione, aliqua pæna
non tenetur is, qui vi tormentorum falſum
contra ſe principaliter, & ſecundario contra
alium depoſuit; Eo enim caſu nullo modo
conſiderati

conſiderari poteſt dolus in confitente, quem
vt tertio nuceret credendum non eſt voluiſſe
dulosè capitale delictum contra ſe fateri, &
ſic propriam vitam capitali ſupplitio euiden-
ter exponere, ſed potius vi tormentorum
tantum imaginariam cautilenam patefacere.
Quia vt inquit Cicero nonnulli ea ſunt impa-
tientia, vt mori malint falſum fatendo, quàm
93 verè inficiando dolere; Hinc quidam ſeruus
M. Augerij inſimulatus occidiſſe Alexandrū
ſeruum Titi Fanulj tortus, faſſus eſt conſtan-
tiſsimè facinus comiſiſſe, qui ſuppliclo id-
94 circo affectus eſt, & tamen poſtea paruulo
tempore interiecto, ille de cuius nece credi-
tum eſt, domum reuerſus eſt, vt poſt *Valer.
Max. narrat Caſſoaus tract. de tormentis cap. 2. nu.
6. in lib. 11. tract. fol. mihi 311., & poſt eundem
Valerium tradit Petr. Aerod. lib. 9. rerum Iudic. tit.
de quaſt. cap. 2. prope finem*, Vbi etiam ex Fabio
95 ſcribit mentietur in tormentis qui dolorem
pati poteſt, mentietur qui non poteſt.
Prout *Ariſtoteles lib. 1. Rethor. ſcribit eos*, quibus
neceſsitas adhibetur, non minus falſa, quàm
96 vera dicere ſolere, eoſdemq; vel dolorem
tolerantes verum occultare, vel non toleran-
tes mentiri præter verum, vt à cruciatu citiùs
liberentur; Sicuti idem innuere videtur
Vlpianus in l. 1. §. quaſt. ff. de quaſt. dum inquit
alios in tormentis tanta impatientia eſſe, vt
quæuis mentiri, quam tormenta pati velint,
fieriq; etiam, vt vario modo fateantur, & non
tantum ſe, verum etiam alios criminentur.
De qua re plura alia adducit exempla, & Decre-
ta huius Senatus Excellentiſs. *Porrus ad Amb.
in cap. 1. ad num. 3. verſ. circa hanc probationem
fol. mihi* 24. Cum multi ſint, qui vt compendio
97 mortis euitare valeant longos cruciatus,
dum in ſuum mentiuntur ſanguinem, accu-
ſant alienum, & ſic vel inimicos vlciſcendi
cauſa, aut doloris euitandi nominant inno-
centes, & quemadmodum præcipitati non
98 attrahunt dumtaxat, quod impulit, verum
etiam, quod occurit; Pari ratione qui tor-
quentur, quia morientibus grauiſsimum eſt
commori dicunt ſæpe eos conſcios eſſe qui
non ſunt, & vt maximè ſolent eſſe mortiferi
99 morſus morientium beſtiarum, ſic damnato-
rum, vt poſt *Senecam ſcribit Aerodius cit. tit.
cap. 4. in fine*.
Vlterius ſicuti neq; etiam teſtis tenetur de falſo
quod ſpontè depoſuit ſuper crimine, in quo
fuit ſocius, etiam ſi tanquam ſimplex teſtis
100 fuerit examinatus, vt probat *Bertaz. conſ. 61.
num. 26. quem ſequitur Baiard. ad Clar. in §. falſum
num.* 262. Ita fortiori ratione quando vti cor-
reus excuſſus eſt eo minus de falſo teneretur
A. (quatenus etiam falſum illum depoſuiſſe
conſtaret, prout non conſtat) attenta eius
minori ætate annorum 15. obſtante *Text. in l.
ſenatus, & in l. impuberum ff. ad l. Cornel. de falſis*,
101 quibus deciditur minores pupillos nulla
pæna teneri ob falſitatem commiſſam ob æta-
tis imbecillitatem, & tali crimine non poſſe
teneri minorem, cum dolus malus in ea ætate
non cadat, & hanc ſententiam probat *Ruginel.
pract. quaſt. cap. 35. num. 5.*
Et quatenus pæna extraordinaria etiam tenere-
tur minor ratione delicti voluntarie tamen,
& dolosè commiſsi in minori ætate iuxtà tra-
102 ditionem *Caldas in l. ſi curatorem tr. de reſtitut.
in integrum, verbo, vel aduerſo dolo, num. 54. verſ.
At quia. vbi teſtatur pænam hanc non poſſe excede-
re exilium, ſiuè relegationem, aut carcerationem*,
quam opinionem ſequuntur *Gram. cons. 35.
num. 23. & conſ. 39. nu. 4. Hipp. Rim. inter conſ.
crim. diu. conſ. 135. num. 22. lib. 1. Rolan. conſ.
51. num. 41. lib. 1. & conſ. 77. num. 6. cum ſeq.
lib. 3. Clar. quaſt. 64. verſ. Praeterea Honded. conſ.
104. num. 37. cum ſeqq. lib. 1. Hector Felic. alleg.
85. num. 6. par. 2. Odd. de reſtitut. in integr. quaſt.
80. num. 97, Grammt. Theorema 3. num. 8. ac Farin.
quaſt. 92. num, 169 & 171. verſ. quòd ſi fuerit
pubes Caball. lib. 1. var. reſ. caſu 134. & caſu 135.
& Theſaur. Iun quaſt. famil. 13. alleg. numer. 11.
cum ſeq. lib. 3.*; Eo caſu nullo modo poſſet cō-
dēnari minor ad damna, ſiue intereſſe partis,
103 niſi eſſet legitimè conuictus, vel confeſſus,
Cum aliàs abſoluendus eſſet plenè non pro-
bato delicto *ex reg. l. qui accuſare. C. de eden.* quā
procedere etiam in criminalibus cauſis pro-
bat *Clar. qu. 62. in princip.* & hanc concluſionē
pleniſſimè comprobat *Cabal. caſu* 82. *num.* 1.
104 vbi per totum ſcribit condemnatum in pæ-
nam extraordinariam ob indiciorum, deffec-
tum, vel aliter, non poſſe condemnari ad inte-
reſſe partis, vel ad reſtitutionem rei in cauſa
furti, Et ita pluries obſeruari vidiſſe teſtatur.
Conſidero Vlterius quòd cum DD. Iudices De-
legati in expeditione huius cauſæ abſoluendo
D. nec falſam eſſe declarauerint depoſitio-
nem A. minuſq; ius cognoſcendi de huiuſmo-
di falſitate reſeruauerint, nec ipſi D. ius ali-
quod agendi contra A. reſeruauerint, Indu-
bitati iuris eſt nullo modo poſſe ipſum. D. vl-
105 terius agere contra A. reſiſtente aperto *Tex.
in l. 1. C. de calumniator. vbi Alexander Imper. his
ſequentibus vtitur verbis*.
Calumnia eo tempore coerceri ſolet, quo de
cauſa præſente accuſatore iudicatur; Ideoq;
poſtquam de cauſa iudicatum eſt, contra con-
ſuetudinem calumniam accuſatoris puniri
deſideras; Multo minus ergo licebit D. age-
re aduerſus A. poſt cauſæ expeditionem, qui
non accuſator, ſed correus fuit, neq. ſpontè,
ſed coactus vi tormentorum, ſe ipſum, & ſimul
D. grauauit vt de ſe patet.
Deniq; animaduerto etiam, quod ſicut cauſa in
omnibus delictis perpenditur, ſed præſertim
in hoc crimine falſi, cum ſine cauſa comitti il-
106 lud non præſumatur *Crau. conſ. 75. num. 13.*
& poſt alios ſcribit *Vacar. in tr. de excuſ. falſit.
num. 12. regiſt. poſt Carp. ad Nou. Conſlit. cap. om-
nium fol.* 276. Quo circa cum nulla cauſa cadat
in A. ob quam voluerit falſo grauare D. ceſſat

omne delictum falſitatis vt probat idem *Crau.*
107 *cit. conſ. 75. n. 14. Socin. conſ. 277. col. p. verſ. Et*
ſuper hoc lib. 2. Menoch. de praſu. lib. 5. praſ. 20. n.
47. quos ſequitur Vacar. loco cit. num. 15. Maximè
ceſſante omnino aliquo commodo ipſius A.
108 vt ſcribit *Rubeus Alex. conſ. 15. & tradit Crau.*
loco relato num. 17. ac probat Menoch. conſ. 98. nu.
23. cum ſeq. plur. quam ſequitur Vacar. citato loco
num. 21.

Ex his autem latiſsimè patet moleſtari nullo
modo poſſe A. pro aſſerta confeſsione facta
principaliter contra ſe, & ſecundario contra
D. (etiam ſi ea falſa eſſet, quod non admitti-
tur) eum à ſeculo nunquam auditum ſit fuiſ-
ſe proceſſum contra huiuſmodi confitentes
etiam falſum, Nec ſcribentes de hoc præciſo
puncto verbum faciunt, cum ab vſu hominum
remotum ſit vexare huiuſmodi confitentes
delicta ratione falſæ confeſsionis, & afflictio-
nem addere afflicto reſiſtente AEQVITATE
109 & contra *Text. in l. diuus 14. ff. de officio Præſidis*
& l. infans. ff. ad l. Cornel. de ſicarijs ac l. penè sanè
ff. ad l. Pomp. de parricid. Vt de Romulo dice-
batur inter Romanos, & de Solone inter
Athenienſes, qui nullum ſupplicium legibus
110 conſtituerant in parricidas, quia exiſtimare
nequiuerunt poſſe in hominum animos cade-
re tantum delictum; Quippe inquit Cicero
Solonem de delicto nihil ſanxiſſe, quod antea
commiſſum non erat, ne non tam prohibere,
111 quam admonere videretur vt ſcribit *Petr.*
Aerodius lib. 8. rerum iudic. tract. de parricid. cap.
9. in principio, & circa medium.

Qui vero agit contra ſolitum, & facit actum in-
ſolitum videtur ſuſpectus, & machinari in al-
112 terius præiuditium, vt docent *gloſ. Bart. &*
alij in l. ſi quis ſub conditione ff. de cond. inſtit. Alcia.
conſ. 162. num. 10. Socin. iun. conſ. 77. num. 47. lib.
1. Crau. cons. 862. numer. 7. & poſt eos probat
Menoch. conſ. 422. num. 109.

Et quia quæſitum etiam fuit an A. de falſo im-
pictus ſine iniuriæ nota poſsit falſarius vo-
cari; Breuiter negatiuè reſpondetur; Quia
falſarius nemo vocari poteſt ſine maxima in-
iuriæ nota, niſi de huiuſmodi crimine fuerit
condemnatus, cum ſola accuſatio, quippe
113 inquiſitio ſiuè carceratio (quod magis eſt)
non reddat quem criminoſum, ſed condem-
natio requiratur *Text. eſt in cap. fin. 15. quaſt.*
8. & probat Farin. conſ. 50. num. 24. cum seq.

Preſertim vero in hoc genere criminis, quia nul
lum crimen maiorem irrogat infamiam, quā
114 crimen falſi, vt tradit *Afflict. deciſ. 504. num.*
3. quem ſequitur Farin. quaſt. 151. num. 15. & ita
iuris eſſe cenſeo, ſaluo ſemper &c. Mediol.
die 20. Maij 1637.

Iulius Cæſar Caluinus.

SVMMARIA.

Legitima filijs tantum debetur poſt Patris mortem num. 1. & 4. Contrar. verius ſi Pater intrat religionem num. 5. & 6. ratio affertur num. 7. 8. & 9.

Pater non tenetur pro filio condemnato, etiam proportione legitima num. 2. etiamſi ſtatutum aliter diſponeret num. 3.

Ingrediens Religionem pro mortuo habetur num. 7.

Patri debetur legitima in bonis filij qui Religionem ingreſſus eſt num. 10.

Legitima debita tam deſcendentibus, quam aſcendentibus æquiparatur n. 12.

Filijs debetur legitima ex bonis patris eo viuente ſi bona dilapidat num. 13. contrar. verius nu. 14. et 15.

Patri diſſipanti bona interdicitur eorum adminiſtr. num. 15. et eis datur curator num. 16.

Legitima dicitur incerta ante Patris mortem num. 17.

Alienata bona fide per grauatum in legitima computantur num. 18.

Filius ſi bona alienata redimere vult, et legitimā ex toto patrimonio conſequi, ei id permittitur, num. 19. contr. num. 20.

Filius alienando videtur ſemel legitimam elegiſſe num. 21.

Legitima de rigore iuris debetur ex ſingulis corporibus hæreditarijs num. 22. niſi ſint indiuiſibilia num. 23. contrar. de Aequitate, vt ſi licet in certis corporibus aſſignetur legitima num. 24.

Electio in communi diuidundo non magis vno quam alio conceditur num. 25.

Legitima ſiue Trebellianica, vbi relicta fuiſſet à certis corporibus hæreditarijs locum non habet arbitrium boni viri in eius electione num. 26.

Filius grauari non poteſt, vt legitimam habeat in bonis minus vtilibus num. 27.

Legitima agnita cenſetur per filium, eo ipſo quod aliquē inſtituit hæredem num. 28.

Qui vult conſequens cenſetur velle omne antecedens num. 29.

Voluntas, tàm facto, quàm verbis probatur num. 30.

Facta ſunt fortiora ad demonſtrandum hominis voluntatem num. 31.

Filia poſſidenti datur retentio bonorum ratione legitimæ donec facta ſit liquidatio num. 32.

Legitima quando debeatur Filio in vita Patris. Cap. CLXXXXI.

1 LEGITIMAM filijs tantum deberi poſt Patris mortem eſt expreſſus *Tex. in l. p. §. ſi puberi ff. de collatione bonorum, et ibi Bartol.* Cum filius viuo Patre nullum penitus habeat ius in legitima, vt habetur in *d. l. p. §. ſi impuberi, et in l. quæritur C. de inoff. teſtam. Ruin. conſ. 149. num. 13. lib. 3. Giurba ad ſtatuta Meſſana cap. 7. gloſ. 18. numer. p. & Gratian. lib. 2. diſcept. forens. cap. 247. num. 59. quos ſequuti ſumus ſupra in cap. 96. num. 4. et 6. lib. pr. quibus addo Beccium cons. 34. num. 18.*

lib.

lib. pr. poſt Coraſium in l. filium quem numer. 81.*C. famil. erciſc.*

Ex qua concluſione inferunt ſcribentes, non re-
neri Patrem pro filio condemnato, vel confi-
2 ſcato, etiam ratione portionis legitimæ filio
debitæ, vt explicat *Bart. in all.* §. *ſi impuberi, et
ſequitur Becc. citato cons.* 34. *num.* 22. *Socin. iun.
cons.* 51. *num.* 5. *lib. pr. Viuius commun. opiu. lib. p.
opiu.* 199., *& opin.* 401. *cum alijs quos recenſit, et
ſequitur Graß. de ſucceſs. tit. de legitima quaſt.* 12.
num. 2. Qui ſeq. num. 4. tradit concluſionem
procedere etiamſi ſtatuto cautum eſſet Patrē
teneri pro filio ad concurrentem quantita-
tem legitimæ, quando ex filio ſuperſunt ne-
3 potes poſt Baldum *in l. qua pæna ff. de his qui
ſunt ſui vel alieni iuris.*

Quia vero in all. *cap.* 96. *num.* 9. *cum ſequ. plur. et
numer.* 42. *cum ſeq. lib. pr.* probauimus in caſu
confiſcationis bonorum Patris, deberi legiti-
mā filijs ipſo Patre etiam viuente naturaliter,
ſed ciuiliter tantum mortuo, Quæritur an
Patre ingrediente Religionem, & ſic per hanc
ciuilem mortem, fiat locus legitimæ debitæ
filijs; & licet *Cin. & Bart. in Auth. ſi qua mulier*
4 *C. de Sacroſ. Eccles.* expreſse tradunt legitimam
non deberi filijs, niſi ſequuta morte naturali,
nec ſufficere mortem ciuilem, quam ſententiā
ſequuntur *Salicet. Fulgoſ. & Iaſ. & Cuchus in auth.
nouiſs. C. de inoff. teſtam. & poſt eos Vaſquez tr.
de ſucceſſionibus real.* §. 12. *nu.* 13.

De AEQVITATE, tamen contrarium verius
eſt, & tenet *gloſ. in cap. tranſmiſſa, qui filij ſint le-
gitimi*, videlicet filios poſſe petere, & conſe-
qui legitimam in bonis Patris, qui Religonem
ingreſſus eſt, quam concluſionem defendit
Bal. nouel. tr. de dote par. p. num. 11. Et hanc te-
nere longe maiorem Doctorum numerum
contra Bartolum ſcribit Pirrus *in tr. de ſnitate
num.* 8. & quam opinionem, vti communio-
rem, & Aequiorem amplectitur Couarun. *in
cap.* 2. *numer.* 7. *extra de teſtam.* dicens eam in
6 in vtroq; foro ſeruari, propter maximam
AEQVITATEM cui innititur.

Prout hanc quoq; ſententiam, vti communiorem
ſequuntur Idem Vaſquez ſibi contrarius
tr. de ſucceſs. creat. §. 21. *num.* 175. quamuis ipſe
quoque de iure canonico non deberi in vita
Patris exiſtimet, Idem probat Cuchus *in dicta
repet. Auth. nouiſs. rubr. legitima, an augeatur
aucto Patris patrimonio nu.* 17. *quos ſequitur Graſs.
dicto* §. *legitima quaſt.* 12. *numer.* 6. Vbi in fine
tradit ab hac ſententia non eſſe recedendum,
Quia Pater ingreſſus Monaſterium pro mor-
7 tuo habetur morte ſcilet ciuili.

Alium adducit caſum Craſsus *loco rel. num.* 5. in
quo ob dilapidationem bonorum ſuorum fa-
13 ctam per Patrem, deberi legitimam filijs in-
quit tradidiſse Baldum *in l. ſi conſtante nu.* 199.
*ff. ſol. matr. quem ſequitur Arrius Pinellus in l. p.
par.* 3. *num.* 75. *C. de bonis mater. poſt Salicet. in l.*
2. *C. ſi quid in fraudem patro.*

Quamuis contrarium verius eſſe ſcribit ibidem
14 Craſsus ex eodem Baldo *in l. non poteſt. in pri-
ma lectura ff. de adopt.* Tunc enim moderatum
remedium à iure datur, vt ſcilicet Patri diſſi-
15 patori interdicatur bonorum adminiſtratio
eiq; detur curator, quare non opus eſt reme-
dio extraordinario ſubſiſtente ordinario,
16 Cum præſertim pater poſsit ſe emendare Itaq;
non ſtatim de legitima aſsignanda agendum,
quæ ante Patris mortem etiam incerta eſt, vt
17 ait Craſſus *cit. num.* 5. *in fine.*

Legitimæ verò ſpeciale illud eſt Priuilegium,
vt licet bona fide alienata à grauato in legi-
timam imputentur ex quadam AEQVITA-
18 TE, ne emptores vexentur, & vt tollantur
circuitus vt poſt Paulum de Montepico *in l.
in quarta num.* 44. *verſ. ſed Aequam. ff. ad l. falci-
diam tradit Bimius conſ.* 274. *num.* 23. *& Peregr.
de fideicom. art.* 3. *nu.* 26. ſi filius velit rem alie-
natam redimere, & legitimam ex integro
19 patrimonio ſibi aſsignari, & arbitrio boni
viri conſequi, id ei conceditur, nec tenetur
rem alienatam retinere, vt docet Imola *in d. l.
in quartam*, Et hanc ſententiam multum hu-
manam, & AEQVITATEM magnam con-
tinere, Inquit Ripa in eadem *l. in quartam, &
ibi Alciat. num.* 23. *quam ſententiam amplectitur
Craſſus* §. *legitima qu.* 17. *num.* 5. *in fine, & in* §.
Trebellianica qu. 9. *ſub num.* 7. *in fine*, & ſecun-
dum quam iudicatum fuiſse in quadam cauſa
ardua teſtatur Peregr. *de fideicom. art.* 36. *num.*
27. *circa medium, quem ſequitur Gratian. lib.* 4.
diſcept. forenſ. cap. 743. *num.* 7. 8. *&* 12, *vbi plures
alios refert*; Quidquid in contrarium affirma-
20 uit Angel. *in eadem l. in quartam*; ſcilicet non
eſse audiendum filium, qui alienando videtur
ſemel legitimam elegiſse in re alienata; Cum
hoc ſpeciali caſu permittatur variatio filij in
21 eligendo legitimam, vt ſubijcit Grac. *numer.*
2. 12. *&* 13.

Quæ legitima de rigore iuris debetur in ſingu-
lis corporibus hæreditarijs, vt Falcidia, &
22 Trebelianica *l. lineam margaritarum ff. ad Treb.
& l.* 2. *C. eodem tit.* Niſi indiuiſibiles ſint;
23 Quia tunc in vno tantum debebitur *l. ſed non
ſi non ſeruies, & l. ſi fadus mihi ff. eodem tit. Ruin.
conſ.* 59. *num.* 21. *lib.* 4. *& latè proſequitur Gratia.
lib.* 4. *diſcept. forens. cap.* 688. *num.* 8. *&* 25. *ac
cap.* 743. *num.* 6.

De AEQVITATE vero Iudex, familiæ erciſ-
cundæ officio ſuo, ne patrimonium comminua-
24 tur poterit legitimam ſiue Tribilianicam, aut
falcidiam aſsignare in vna, vel duabus rebus
l. poteſt ff. de leg. pr. & 2. *C. quando, & quibus
quarta pars lib.* 10. *Peregr. tr. de fideicomiſs. art.* 3.
num. 26. *circa medium Gratian. d. lib.* 4. *cap.* 794.
num. 6. Non enim eſt in facultate hæredis eli-
gere, Quia in communi diuidendo non magis
25 vni quam alteri conceditur electio, vt ibidē
ſubijcit Peregr. qui ſeq. num. 27. tradit locum
non habere iudicis arbitrium vbi teſtator le-
26 gitimam, ſiuè Trebellianicam reliquiſſet in
certis rebus *per l. id autem, & l. cū quo.* §. *finali, &*

& l. querebatur. ac l. acceptis. ff. ad leg. falcid. & l. deducta. §. nummis. ff. ad Trebell. ad rem Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 570. numer. pri. & 12. Qui tamen teſtatur non poſſe grauari
27 filium, vt legitimam deducat in minus vtilibus, ſeu infructuoſis rebus, vt ſubijcit Imola *in cit. l. in quartam, col. 5. & ibi Ripa num. 128. ff. ad l. falcid. et proſequitur Gabriel tit. de legit. concl. 4. in fine, quos refert Gratian. lib. 4. cap. 743. n. 9.*

Cenſetur verò agnita legitima per filium eo ipſo, quòd ille aliquem inſtituit hæredem;
28 Quia tunc dicitur de ea diſpoſuiſſe, *Crau. conſ. 261. num. 5. verſ. ſecundo addo, Menoch. conſ. p. num. 488. cum ſeq. & conſ. 77. num. 22. & 23. Surd. conſ. 128. numer. 23. lib. pr. quoe ſequitur Gratian. lib. 3. diſcept. forens. cap. 594. num. 18.* Qui enim vult cõſequens, cenſetur velle omne
29 neceſſarium antecedens *l. illud dubitari. ff. de acquir. hared.* Idcirco dum diſpoſuit in vltima voluntate filius, cenſetur per ipſum agnita legitima, quia voluntas, tàm facto, quàm ver-
30 bis probatur *l. Paulus reſpondit. ff. rem ratam haberi. l. ſi auia. C. de iure deliber.* Quippe facta
31 ſunt fortiora ad demonſtrandam voluntatem hominis, Decius *in l. non vult. hæres. num. 10. ff. de iure iur. Cran. conſ. 204. num. 11.*

Et ratione legitimæ datur retentio bonorum filio poſsidenti, donec facta ſit eius liquida-
32 tio, vt concludit *Bald. in conſ. 171. col. p. verſ. ſimiliter & filij, lib. pr. ac ſequitur Purpur. conſ. 104. num. 7. Surd. conſ. 248. num. 16. & Gratian. diſcep. forenſ. cap. 731. num. 22.*

S V M M A R I A.

Qui gladio ferit gladio perit num. 1.

Homicida omnis capite plectendus num. 2.

Homicidium committens ad eius neceſſariam deffenſionem non tenetur aliqua pœna num. 3. 6. 12.

Occidere neminem bonum eſt, num. 4. ſed defendens ne quis occidatur Reipub. prodeſt num. 5.

In dubio lex ſemper præſumit quòd inſultatus quidquid fecit ad ſui deffenſ. fecerit num. 7.

Sacerdos celebrans miſſam poteſt impunè occidere agreſſorem, & miſſam deinde perficere num. 8.

Deffenſio neceſſaria iure etiam Diuino permiſſa eſt num. 9. in foro tamen limitatur num. 10.

Si quis te percuſſerit in vna gena porrige ei alteram num. 11.

Deffenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ tantum licita eſt num. 13. quod moderamen circa tria conſiſtit, ideſt circa modum, tempus, & cauſam num. 14. 15. & 16. cum ſeq. plur.

Deffenſio concernit etiam res proprias, ita ut pro earum deffenſione occidi impunè poteſt fur, vbi aliter conſuli non poſſit, num. 15.

Homicidium impunè fit pro deffenſione neceſſaria non ad vindictam num. 18.

Homicidium non erit impunitum ſi in ſe deffendendo exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ num. 19. et excuſaret tam ex culpa, quàm ex dolo num. 20.

Deffendens ſi, et excedens modum occidendo dicitur in culpa, pro qua punitur num. 21.

E deffenſione neceſſaria occidens, nil refert quod alio armorum genere occiderit num. 22. cum ſeq. plur.

ciſori pro deffenſione ſufficit, quod is eſſet in vitæ diſcrimine conſtitutus num. 27.

Deffendere ſe eſt quædam neceſſitas loci, et temporis num. 28.

Occidens pro eius deffenſione non tenetur de delicto, aut ſaltem leuiſſima culpa in deffenſ. num. 29. et 30.

Aggreſſus, ſiue inſultatus non tenetur expectare offenſionem ab Agreſſore, ſed eo ipſo quòd cum armis vidit aggreſſorem contra ſe venientem licitè poteſt ad propriam deffenſionem illum occidere, num. 43. nec tenetur expectare vulnera num. 44. 46.

Diſtinguunt alij inter eum qui fuga poteſt ſalutẽ conſulere, et alium qui non poteſt aufugere num. 48. cum duobus ſeqq. et num. 54.

Quidquid in contrar. vult Corn. nu. 47. ſed contrar. verius vt quis non teneatur aufugere num. 51. cum ſeq. plur.

Inſultus dicitur quando quis mouit ſe de loco ad locum contra alium num. 45.

Ignominia reſultaret ex fuga quam fecit aggreſſus videndo aggreſſorem num. 53.

Decretum Senatus quod aggreſſus non teneatur aufugere, sed occidendo aggreſſorem non moleſtandus num. 56.

D. Franciſci Arguis Senatoris Ampliſs. mentio nu. 55.

Don Io. Arias Senatoris Ampliſs. mentio num. 56.

Decretum aliud Senatus in ea materia num. 57.

Decretum aliud Senatus in ea materia num. 58.

Affinis, ſiue amicus inſultati poteſt occidere aggreſſorem citra pœnam ordinariam num. 59.

Homicidij pœna ordinaria in quibus caſibus locum non obtinet num. 60.

Aggreſſor qui poſt inſultum, aut vulnus occidit aggreſſorem fugientem non dicitur occidiſſe ad neceſſariam deffenſionem, sed ad vindictam num. 61. et ſic tenetur pœna extraordinaria num. 62.

non doloſus num. 64.

Aggreſſorem occidere licet impunè ante factũ, ſed non poſt factum num. 63. niſi poſt vulnus illatum adhuc ſtaret Aggreſſor num. 65.

Fur nocturnus impunè occidi poteſt num. 66. concurrentibus tamen quatuor qualitat. nu. 67.

Quod tamen procedit de Iure ciuili tantum, non de iure canonico num. 68.

Inſidiatores expectantes aduentum alicuius vt offendãt, impunè occidi poſſunt, num. 69.

Si tamen non ſatis tuto periculum euitare poſſet occiſor num. 70. & 71.

Deffenſio mera, & moderata ea dicitur quæ fit quantum expedit tantum num. 72.

Et ita ex circonſtantijs arbitratur Iudex nu. 73.

Qui

Qui ad propriam neceſſariam deffenſam alium occidit impune id agere potuit.

Cap. CLXXXXII.

TRitiſsimum illud eſt Euangelij
dictum, quod qui gladio ferit,
1 gladio perit. Idcirco omnem
homicidam capite eſſe plecten-
dum habetur in *l. p. ff. ad l. Cornel.*
2 *et in l. 3. §. legis Corneliæ de ſicar. ac*
in l. capitalium §. famoſos ff. de pœnis atq; in cap. p.
de homicid. voluntario, et copioſè diximus ſupra in
cap. 102. Adeo quod, qui homicidij reus eſt,
mortis reus eſſe etiam debet.

Attamen ſi quis occidit ad ſui neceſsariam def-
fenſionem, de AEQVITATE, non poteſt ali-
3 qua pœna puniri, ne dum de homicidio, quia
4 licet bonum ſit, neminem occidere *l. vt vim ff.*
de iuſt. et iure, Tamen penſatis omnibus partibus
ſubiectis apparet hanc licentiam in caſu def-
fenſionis prodeſſe reipublicæ, & communi
5 quieti Populorum, vt docet Bologn. *in tr. de*
multiplic. ſignif. et differ. iuris, et facti num. 10.
vers. tamen ſi quis regiſtr. in pr. parte ff. vet. poſt
titulū de iuſtitia, et iure, dum inquit AEQVVM
non eſse puniri eum qui pro neceſsaria def-
6 fenſione alium occidit; Tunc enim non ad
vindictam eum occidiſse præſumit lex, vt
conſideratur in aggreſso occidente aggreſso-
rem, quia in dubio lex ſemper præſumit, quod
7 inſultatus quidquid fecit, ad ſui deffenſionem
fecerit, *Bal. in l. is qui aggreſſorem. C. ad l. Corneliā*
de ſicar. et in l. p. §. cum arietes. ff. ſi quadrup. pau-
per feciſſe dicatur, ac poſt alios latè probat Hector
Felic. alleg. 8. num. 36. et alleg. 13. numer. 5. ac 10.
cum ſequ.

Quam ſententiam amplectitur vniuerſa Docto-
rum Schola nemine contradicente, præſertim
Farinac. de Crim. laſæ Maieſtatis qu. 122. *in ſpeci.*
3. num. 129. Sen. Bell. tr. de his quæ in cont. fiunt cap.
7. num. p. cum seq. lib. 3. Gail. ſingul. obseru. 110. *nu.*
10. *et* 11. *lib.* 2. quo loco meminit ipſe auctor
de traditione Abbatis *in cap. Clerici. il primo. de*
vita, et honeſtate Clericorum, et in cap. ſicut dignum
num. 14. de homicidio, Vbi habetur ſacerdotem
8 celebrantem miſſam, poſse impunè occidere
aggreſsorem, & miſsam deinde etiam perfice-
re, quia neceſsaria deffenſio iure etiam Diui-
9 no permiſsa eſt, & ſine peccato, de qua re
amplè Cabal. *tr. de omni genere homicidij num.* 67.
cum seq. plur. Vbi ex Gabriele *tit. de legit. homicid.*
10 *sub num.* 18. inquit in foro Poli non habere lo-
cum ipſam concluſionem, cum Chriſtianus
miles patienter ferre debeat Inſultus, & con-
tumeliss, ac percuſsores contra vltionem, &
vindictam iuxtà illud Euangelicum, ſi quis te
11 percuſserit in vna gena, præbe ei & alteram,
neq; malum pro malo reddas, quamuis in foro
fori credit occiſorem excuſatum eſse, neque
12 vllam incurrere cenſuram, aut irregularitatē.

Omnis igitur difficultas in eo conſiſtere vide-
tur, quomodo probari debet homicidium ad
neceſſariam deffenſionem fuiſſe commiſſum,
vt pœna euitetur, in qua re per multi ſcriben-
tes affirmarunt, deffēſionem cum moderami-
ne inculpatæ tutelæ eſſe tantum licitam, vt
13 homicidium impunitum remaneat, vt per *l.*
p. C. vnde vi, & l. 3. §. cum igitur. ff. de vi, & vi
armata, tradit Blanch. in eius tract. crimin. in §.
tertia pars deffenſionis. fol. 146. Bal. conſ. 121. *num.*
p. & 2. lib. 4. & Boer. decis. 158. num. 12. vers.
vnde concludit; Quod moderamen circa tria
14 conſiſtere tradunt Doctor. *in l. vt vim. ff. de*
Iuſt. & iure, & Blanch. in il §. tertia pars deffenſ. n. 2.
Nempe circa modum, tempus, & cauſam *Ca-*
15 *ball. tr. de omni genere homicidij num. 94. cum ſeq.*
Senator Bell. all. cap. 7. num. 4. lib. p. vbi etiam
docet id fieri poſſe pro deffenſione rerum, vbi
aliter res deffendi nequeunt poſt *Fachin. lib.*
pr. contr. iur. cap. 31. & Vaſqu. lib. p. cap. 2. contr.
num 4.

Circa modum, vt eodem genere armorum, quo
quis percuſſus fuit, eodem etiam ſe deffendat,
16 & non maiori *d. l. 3. §. cum igitur ff. de vi, & vi*
armata. Gramm. conſ. 63. num. 2. & 3. Ang. & Iaſ.
in d. l. lege vt vim ff. de Iuſt. & iure. Circa tem-
17 pus, vt incontinenti dicatur facti, ſi fiat antē-
quam, qui ſe deffendit diuertat ad alios actus,
ſed ſtet in ipſo actu, ſiuè rixa, & fragranti cri-
mine *l. ſi ex plagis. §. Tabernarius. ff. ad l. Aquil.*
Maſcard. de probationibus concluſ. 1126. *num.* 43.
Ample Sen. Bell. dicto tr. 7. num. 7. Circa cauſam
vt faciat ad deffenſionem, non autem ad vin-
18 dictam *l. ſcientiam §. qui cum aliter ff. ad l. aquil.*
Bartol. in d. l. p. C. vnde vi. Blanch. in all. §. ter-
tia pars num. 3. cum ſeq. plur. Clarus in §. homi-
cidium. num. 34. verſ. ſcias tamen Cepol. conſ. 43.
num. 7. verſ. adhibuit etiam. quos ſeq. Caball. dicto
tr. de omni genere homicidij num. 96. cum ſeq.

Dicens *ſequenti num.* 98. quòd ſi quis excedit in
ſe deffendendo moderamen inculpatæ tutelæ,
homicidium non erit impunitum, neque le-
19 gitimum, ſed punibile, & illud faciens puni-
tur pœna extraordinaria arbitrio iudicis pro
exceſſu tantum iuxtà doctrinam Placæ *in epi-*
tome delict. lib. p. cap. 28. num. 14. verſ. ex his,
Gramm. cit. conſ. 63. num. 10. & 11. Marſil. conſ. 81.
nu. 17. verſ. præterea dico Clar. in dicto §. homicid.
num. 34. verſ. ſcias tamen inquiens hoc proce-
dere, ſiuè exceſſerit modum in ſe deffenden-
do ex culpa, ſiuè ex dolo, quod etiam innuit
20 *Boſſ. in tit. de homicid. nu. 91. verſ. ſed pone Farin.*
qu. 125. num. 396. cum num. ſeq. Vbi ſubdit, cum
qui deffenſionis modum excedit eſſe in culpa
& ſic pro culpa puniri non pro dolo, quam
21 pœnam minimè eſſe debere corporalem, ſed
tantum pecuniariam, vel exilij probat idem
auctor *num.* 398.

Hanc tamen Doctorum moderationem, ſiuè li-
mitationem abſolutè minime procedere ar-
22 bitror quoad primum requiſitum; Nam nihil

referre puto, quod quis alio armorum gene-
re quo eſt armatus, vel capere potuit, aggreſ-
ſorem offendat, & occidat, vt ſe ab iminenti
periculo, & vitæ diſcrimine deffendat, vt ex-
preſsè probat Marius Salomon *in repet. d. l. vt vim num. 6. cum ſeq. plur. ff. de iuſtitia, & iure*,
& in ſpetie quòd inſultatus cum baculo, quod
23 ſe armis deffendere valeat tradit *Bald. in repet. l. p. num. 9. C. vnde vi Angel. de Maleſ. verſ. & dictus ſocius nu. 22. Alex. conſ. 70. ſub nu. 2. verſ. & ne ſtemus in verbis lib. pr. & conſ. 14. num. 6. lib. 3. at in conſ. 129. num. 3. lib. 7. Bertrand. conſ. 273. num. 6. lib. p. quos ſequitur Felic. Alleg. 13. num. 7. & 8.* qui loquitur in eiſdem terminis
Baldi de inſultato cum baculo, qui gladio in-
ſultantem occideret, & de illo qui iniuriantē
interfecerat, & fuit abſolutus ſcribit *Affl. ad*
24 *conſtitu. Regni rubr. 9. numer. 33. ac Maſcard. de probationibus concluſ. 1126. num. 9.* De eo autem
25 qui percuſſus alapha occidit percuſſorem,
Bertrand. *all. conſ. 274. num. 6. lib. p.* Et de alio
qui occidit quendam, dum ſe inclinabat, vt
lapides ad offendendum acciperet, & pro ne-
ceſſaria deffenſione illum occidiſſet. ſcribit
26 Burſat. *conſ. 273. num. p. lib. 3.*
Cum ſufficiat pro excuſatione occiſoris, vt con-
ſtet, quòd agreſſus, erat in vitæ diſcrimine
27 conſtitutus, vt latè probat *Maſcard. de probationibus concluſ. 1126. nu. 13. in fine*, Deffendere
28 enim ſe, eſt quædam neceſsitas loci, & tem-
poris, vt ſubijcit *num. 18. in fine*. Namq; cum
eo caſu modum inculpatæ tutelæ exceſſerit ſe
deffendens, ex leui, vel leuiſsima culpa,
pœna aliqua minimè tenetur pro tali exceſ-
29 ſu, vt probat *Bald. in all. l. vt vim ſub num. 9. verſ. item ſi excedatur modus per leuem culpam ff. de Iuſtitia, & iure, & ibi Claud. de Seiſello numer. 72. in fine, & in repetit. eiuſdem l. numer. 103. in fine verſ. aut vero culpa. Cepol. conſ. 41. numer. 9. verſ. interdum eſt leuiſſima, & num. 10. verſ. & iſta tria, & cons. 42. num. 1. e. in fine. ac conſ. 43. nu. 5. vers., & iſta eſt vna leuiſſima culpa Bologn. cons. 36. col. penult. circa medium verſ. interdum leuiſſima, & conſ. 37. col. 3. verſ. & iſta eſt leuiſſima, Paris. in addit. ad Bart. in l. pr. nu. 10. litt. E. verbo doctrina poſt medium. vers. quid iuris C. vnde vi Marſil. cons. 4. num. 25. Bertazol. cons. p. ſub num. 28. & cons. 135. num. 13. cum ſeq. Alex. de Neuo inter conſ. crim. diuers. cons. 77. numer. 4. lib. pr. Clarus in §. homicid. num. 27. vers. ſecus tamen. & ibi Baiard. num. 107. quos ſequitur Farinac. all. qu. 125. num. 404. & 408.* Quamnis ob leuiſsimam
30 culpam tantum, non ob leuem in exceſſu in-
culpatæ tutelæ impunitum remanere exceſsū
concludit *num. 409. cum duobus ſequentibus.*
Non enim ictus, ſeu verbera à ſe deffendente
ab imminenti vitæ diſcrimine dari poſſunt cū
31 menſura, & deffendens, ſe non poteſt habe-
re ſtateram in manibus, & ictus menſurare,
Quia metus improuiſus inſtantis periculi tol-
lit rectum iudicium, & conſilium deliberandi,
32 Cum homo intenſo dolore, vel timore per-
motus non ſit in plenitudine intellectus, vt
inquit Marſil. *conſ. 81, num. 19. cum seq. & in l. pr. num. 42. cum ſeq. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Affl. ad conſt. Regni, Conſt. Pacis cultum ſub num. 51. verſ. ſi autem deffendendo, & in Conſtitutione aſperitatem rubr. 11. de pena eius qui contra aliquem arma extr. lib. p. num. 18. vers. ſeptimo nota. Bertrand. cons. 290. num. 14. lib. 3. Feder. Scotus conſ. 25. num. 20. lib. 3. tom. 2.* vbi ſubiungit ſæpe
33 occaſionem excedere rationem, & eam pa-
rum tranſgredientem non vituperari per Ari-
ſtol. *lib. 2. Ethic. cap. vltimo Hect. Felic. Alleg. 5. num. 39. par. pr.*
Vt enim inquit Petrus Aerod. *lib. 8. rerum Iudic. tit. 4. de Sicar. cap. 32.* Quis in vltione requirat
34 æqualitatem; Qui infert iniuriā laſciuia. Qui
repellit dolore, & iracundia fertur, fieri itaq;
non poſſe, vt in vlciſcendo moderatio adhi-
beatur. Hoc idem tradit *Caball. all. tr. de omni genere homicidij num. 99. cum seq. plur.* Qui n. 102.
poſt Menoch. de arbitr. caſu 278. concludit à Iu-
dicis arbitrio pendere; an quis exceſſerit
35 modum inculpatæ tutelæ in ſe deffendendo;
Conſiderando quod inſultatus, & accenſus
furore iracundiæ, & iminentis periculi, non
poteſt vti aliqua moderatione, nec diſcernere
36 verū a falſo quod etiam tradere inquit Foler.
in fragmentis poſitis poſt pract. crimin. tit. vnde vi num. 57. Senator Bell. d. cap. 7. num. 7.
Et nimis reſtringeretur deffenſionis facultas, ſi
quis baculo percuſſus, habens ſecurem, vel
enſem, aut ſimile armorum genus, non poſſet
eo vti, & ſe deffendere vulnerando; & occi-
37 dendo etiam aggreſſorem, Cum natura per-
mittat deffenſionem, & nullam faciat diſtinc-
tionē cū quibus armis ſit facienda, vt conſide-
rat Marius Salomon *in d. l. vt vim. sub num. 7. cum plur. seq. & ſequitur Felic. A. leg. 13. num. 10. cum sequ. ac tradit Mascard. all. concl. 1126 num. 39.* vbi
abſurdum eſſe concludit ex Baldo, ſi deffen-
ſio non permitterentur per aliud armorum ge-
nus, quām quo vſus eſt agreſſor, ſiue inſultans.
Eo autem ipſo, quòd conſtat occiſum, ſiuè vul-
neratum fuiſſe aggreſſorem cum armis, ſatis
dicitur etiam conſtare, quòd quidquid egit
38 aggreſſus ad propriam deffenſionem fecit, &
hoc modo lex præſumit quòd inſultatus erat
in periculo, qui inſultatus idcirco non tene-
tur probare per alias coniecturas, quòd quid-
quid fecit, ad propriam deffenſam fecerit,
39 etiamſi ad vindictam factum fuiſſet, & ſic ad
delicti excluſionem, vt conſiderat *Aretin. ad Angelum in tr. de maleſi. in verbo, & dictus Titius, se deffendendo num. 13. & 14. Bertrand. dicta conſ. 290. ſub num.* Prout ſatis probatum fuiſſe ad
deffenſionem actum, vbi cōſtat de aggreſſore,
cumulatiſsimè ſcribit etiam *Mascard. de probationibus plena conclus. 490. Felic. cit. Alleg. 5. sub num. 36. & 37.*
Qui exceſſus excluditur etiamſi, id quod actum
fuit ad deffenſam, ſit maioris detrimēti offen-
40 ſa recepta; Quandoquidem, ſufficit, quod
precef-

preceſserit offenſio, ſiue inſultus cum armis,
adhoc vt defenſio cum armis licita dicatur,
vt declarat Bertrand. cit. conſ 290. ſub numer. 3.
lib. 3. per Tex. in l. pr. & 2. C. de Sicar., & ſequitur
Felic. cit. Alleg. 5. num. 58. Qui num. 40. probat
exceſſum minimè conſiderari ſaltem punibi-
41 le, Vbi incontinenti pro deffenſione inſulta-
tus occidit aggreſſorem inſultātem per Alex.
cons. 119. num. 2. in fine libro ſeptimo, & Bertazol.
cons. pr. num. 40. lib. p. ac Feder. Scottum conſ. 25. nu.
26. lib. 3. tom. 2.
Neq; requiritur vt neceſſario quis ſit poſitus in
vitæ diſcrimine, adhoc, vt licitè poſsit agreſ-
42 ſorem occidere, ſed ſufficit quòd ſit in peri-
culo alicuius offenſæ, vt expreſſe tradit Bart.
in l. p. num. 7. & 8. C. vnde vi Bertand. conſ. 274. ſub
num. 7. lib. p. Alex. conſ. 109. numer. 3. lib. pr. Decius
qui teſtatur de commun. in d. l. vt vim. num. 9. & 10.
ff. de iuſt. & iure. Angel. tr. de maleſic. vers. & dictus
Titius, & ibi add. num. 12. Felic. alleg. 13. num. 6.
Cum inſultatus non teneatur expectare offen-
ſionem ab aggreſſore, ſed eo ipſo quòd cum
43 armis, vel lapidibus ad offendendum aptis,
videt aggreſſorem contra ſe venientem, licitè
poteſt ad propriam defenſionem illum occi-
dere, vt tradit Gramat. voto 24. numer. 3. Burſat.
cit. conſ. 273. ſub num. p. lib. p. Mascard. all. concl.
1126. num. 39. Decian. conſ. 459. num. 4. & conſ. 460.
num. 11. ac conſ. 478. num. 7. Bertazol. conſ. 31. n. num.
p. & 9. conſ. 101. num. 8. & conſ. 111. num. pr. cum
ſeq. plur. Vbi amplè probat inſultatum non te-
44 neri expectare vulnera, ſed preparantem ſe
ad inſultum occidere poteſt Rimin. conſ. 13. nu.
28. Dec. conſ. 678. n. 2. Petrus Gregor. lib. 36. ſyntag.
iur. cap. 2. per totum, & Mascard. cit. concl. 1126.
num. 39. inſultus verò dicitur, quando quis
45 mouit ſe de loco ad locum contra alium, quaſi
in alium ſaltus Bartol. in l. p. §. cum arietes. ff. ad l.
aquil. Ioannes de Amicis conſ. 34. col. fin. quos ſequi-
tur Bertazol. alleg. conſ. 111. num. 4.
Deffenſio itaq; non debet reſtringi, vt inſultatus
non poſsit ſe deffendere etiam armis offen-
46 ſiuus, non expectatis percuſsionibus, vt con-
ſiderat Marius Salomon in cit. l. vt vim ſub num.
7. cum ſeq. plur. ff. de Iuſt. & iure, & poſt alios tra-
dunt Mascard. cit. num. 39. ac Felic. alleg. 13. num. 5.
cum plur. ſeq. Quidquid in contrarium ſcripſit
47 Corneus conſ. 274. num. 12. cum ſeq.
Et quamuis diſtinguant nonnulli inter eum in-
ſultatum qui videns agreſſorem fuga ſibi po-
terat conſulere, & eum qui ſine vitæ diſcri-
mine fugæ ſe date non poſſet ob propinquita-
48 tem aggreſſoris per glos. in clem. pr. de homicid. in
verbo non valens, & ibi Anchar. col. p. in 3. notab. &
Zabarel. num. 26. ac Imola num. 10. Marſil. in l. p. nu.
18. vers. nono limita ff. ad l. Cornel. de Sicar. et in l. is
qui agreſſorem numer. 10. C. eodem tit. Iodoc. in ſius
praxi crim. tit. cui permiſſum occidere cap. 76. nu. 7.
et 8. Vbi infinitos in eam refert ſententiam,
reprobata Baldi, & ſequacium opinione, cum
quis teneatur rixas fugere, nec ſe eis accomo-
49 date l. capitalium §. ſolent ff. de pœnis; Exemplo
Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui ob perſecu-
tionem Herodis fugit in Aegiptum, etiamſi
potuerit ſe defendere, & occulto Iudicio ma-
50 nus Iudeorum in Herodem conuertere glo. in
cap. ſuscepimus, verbo interimerent de homicidio 23.
quæſt. 37. pr.
Verior tamen, & AEQVIOR eſt contraria ſen-
tentia, etiam in perſonis vilibus, nedum gra-
uibus, qui aufugere minimè tenentur, dum
51 Aggreſſorem ad ſe armatum accedentem vi-
dent, vt probat Bart. in d. l. p. ſub nu. 8. C. vnde vi,
& Bal. in cit. l. vt vim. nu. 29. ff. de iuſt. & iure, &
de cōmuni opinione teſtatur Couarru. in Clem.
ſi furioſus de homicid. par. 3. ſub num. 4. Quam ſen-
tentiam amplectitur Iaſ. in d. l. vt vim. num. 12. &
ibi Claud. de Seiſello num. 99. & Curt. num. 61., ac
Dec. nu. 35. affirmantes, Quod licet expectare,
52 & occidere venientem, & properātem ad in-
iuriandum. Hoc idem probat Clar. in §. homicid.
verſ. ſed quomodo amplè, Maſcard. cit. concluſ. 1126.
à num. 13. vſq; ad num. 20. Tum vt cautius eui-
53 tetur vitæ diſcrimen. Tum ad euitandam
etiam ignominiam, quam ex fuga reſultare
tradit ibidem Maſcard. concluſionem hanc ſe-
quitur Bertazol. conſ. 1. num. 23. lib. 1. Burſa. all.
conſ. 273. lib. 3. & cumulatè Felic. d. alleg. 13. nu. 3.
cum pluribus ſeq. vbi num. 5. inquit, quòd quate-
nus vilis perſona aufugere etiam teneretur;
Id tamen non procederet, quando erat adeo
54 vicinus aggreſſori, vt ſine euidenti periculo
id agere nequiret, & ſic quòd non poſſet in-
dubitanter fugam arripiendo iniuriam eui-
tare.
Et ita cenſuit Senatus Excellentiſsimus Medio-
55 lani die 28. Februarij 1634. referente Amplif-
ſimo Senatore D. Frācilco Arguisfanore Feu-
datarij Vrbani Rampini, tunc Vicarij Care-
zani, qui ad propriam deſenſam, occiderat
Carolum Celinum, dum externs armatus ſclo-
pis rotatis vtriuſq; menſuræ cum tribus ſocijs
pariter armatis ſe contulerat Celinus ad d.
Oppidum Carezani, vt occideret Rampinum,
quemadmodū eo peruentus publicè dixerat,
mox veloci paſſu verſus Prætorium inclinatis
ſclopis cum Socijs tenderet; Peruentusq; ad
Ianuam Prętorij, ibi à Rampino qui de Celini
peſſima voluntate certior factus fuerat, & ſca-
las Prætorij ſclopo armatus, cum duobus alijs
deſcenderat; Occiſus ictu ſclopi fuerat Celi-
nus, ac vnus ex eius ſocijs vulneratus; Conſul-
tus enim Senatus Excellentiſsimus à Prætore
Derthonæ de modo procedendi circa Rampi-
56 num, iuſſit Senatus vlteriori moleſtia non eſſe
illum afficiendum, ſed procedendum virili-
ter contra ſocios interſecti.
Idem ſentijſſe videtur Senatus Excellentiſsimus
56 die vltima Martij 1639. referente Ampliſsi-
mo Senatore Don Ioanne Arias Maldonato
Viro in omni ſciētia verſatiſsimo in cauſa An
tonini de Regibus. Quamuis Curię arbitrio
prius negotium remittere. viſum fuerit ipſi
ampliſsimo Ordini.

Prout

Prout die primo Decembris 1590. dum Iulius
Cæſar Aliprandus occidiſſet ad eius defen-
ſionem Io. Antonium Homodeum, qui eodem
actu vulnerauerat eius patrem; Cenſuit Sena-
57 tus, citandum eſſe ipſum Iulium Cæſarem ſub
pæna exilij Senatui arbitraria à tuto Dominio
Mediolani, & die 22. Iunij 1596. ſuper relatio-
58 ne Prætoris Viglecij Cenſuit exulare debere
per ſex menſes à loco delicti Baptiſtam Bazi-
num homicidam, qui probauerat homicidiũ
comiſiſſe ad neceſſariam defenſionem.

Quæ concluſio procederet etiam fauore affi-
nis, vel amici inſultati qui citra pœnam ordi-
59 natiam, poteſt occidere aggreſſorem, vt affi-
nem, vel amicum à periculo liberet, vt poſt
*Marſil. in d. l. vnica num. 243. C. de raptu Virg. &
poſt Clarum in §. homicidam verſ. Item locum, pro-
bat Gail. citata obſeru.* 110. *nu.* 19. *lib.* 2. *ſequenti*
60 *vero num.* 20. explicat cauſas ferè omnes in
quibus, pæna ordinaria homicidij locum non
habet, apud quem videri poſſunt.

Si autem aggreſſor poſt inſultum, vel vulnera il-
lata aufugeret, & inſultatus, ſiue vulneratus
illum inſequeretur, ac occideret. Tunc homi-
61 cidium non diceretur perpettatum ad neceſ-
ſatiam deffenſionem, ſed ad vindictam, & vl-
tionem, & ſic occiſor quamuis vulneratus, nõ
eſſet excuſandus a pæna extraordinaria, tan-
quam prouocatus. Sed tantum ab ordinaria
62 pæna homicidij, vt de communi Doctorum
ſententia teſtatur *Couarru. in Clem. ſi furioſus fol.
3. num. 3. Maſcard. cit. concluſ. 1126. num. 49. Nat-
ta conſ. 6. nu. 5. Baiard. ad Clarum in §. homicidium
num. 90. Boer. conſ. 4. num. 28. Felic. d. alleg. 13. nu.
21. & 22. Feder. Scottus conſ. 25. lib. 3. to. 2. Rumin.
inn. conſ. 174. num. 35. lib. 2., & conſ. 389. in fine, ac
conſ. 360. num. 60. & conſ. 440. num. 24. lib. 4. Ber-
tazol. conſ. 433. nu. 2 & conſ. 434. lib. 2. Felic. alleg.
5. num. 61.*

Et ſic patet quòd longe diferant occidete ag-
greſſorem occurrentem, vt offendat alium, &
63 ſic illum præuenire ſiue ante factum iuxta *l.
vnicã C. quando lice. vnicuiq. ſine Indic. ſe vendic.,
Maſcard. cit. concl.* 1126. *num.* 39. & illum occide-
re poſt factum, dum fugit, poſtquam inſulta-
uit, ſiue vulnerauit; & tunc punitur occiſor, vti
64 culpoſus, non vti doloſus, vt tradit *Maſcard.
all. concl. 1126. num. 49. in fine, Qui ſub num. 47.* in-
quit, idem procedere ſi aggreſſor poſt inſultũ
ſiue illatum vulnus adhuc ſtaret, Nam tunc
65 adhuc habere animum repetendi vulnera
præſumitur, durante rixa, ex *Bar. in l. ſi ex plagis
§. Tabernarius ff. ad l. aquil. Felic. cit. alleg. 13. ſub
nu. 17. verſ. & ex eo.*

66 Quemadmodum etiam impunè, occidi poſse
furem nocturnum diximus in ſuperiori libro
*Cap. 58. num. 27. Clarus in §. homicidium. verſ. Hac
autem concluſio, & in verſ. vltima eſt deffenſio,* Vbi
hanc concluſionem veram eſſe ſcribit cõcur-
rentibus quartuor requiſitis, ſlz. primo quòd
fiat pro deffenſione rerum ſuarum, ſecundo
67 quòd clamet, tertio quòd furẽ non cognoue-
rit, neq; haberet teſtes, qui poterunt illum co-
gnoſcere, & contra illum deponere, vltimo
quòd eum capere non potuerit, quam ſentẽ-
tiam ſequitur *Maſcard. cit. concluſ.* 1126. *ſub num.*
19., vbi tradit eam procedere tantum de iure
68 ciuili, non autem de iure canonico, ex *Felin.
in cap. 2. ſub nu. 4. extr. de homic.*

Quæ concluſio etiam procedit aduerſus Inſidia-
tores expectantes in Inſidijs aduẽtũ alicuius,
69 vt illum occidant; Quia ij præueniri poſſunt,
& impunè interfici, vbi ex huiuſmodi inſidijs
tale periculum adeo imminens ſit, vt non ſatis
70 tuto euitari poſſet, niſi occidendo inſidiato-
res. Qui ſi detineri, aut vitari poſsent, tunc
illius homicidium nõ remaneret omnino im-
71 punitum, ſed extra ordinem puniendum eſſet,
ſecundum *Plat. in Epit. delict. lib. p. cap. 21. nu. 12.
Clar. in cit. §. homicidium verſ. poteſt etiam homici-
da, & verſ. ſed quomodo, quos ſequitur Maſcard. cit.
concluſ.* 1126. *nu.* 24. & 28. Defenſio enim vera,
72 & moderata ea eſt, quæ fit quantum expedit
& ideo non plus facere licet quàm oportet,
nec aliter quam Iudex ex varijs circoſtantijs
73 arbitrabitur. *Bal. in d. l. p. nu. 3. C. vnde vi, & ibi
Accur. verbo moderacione, Blanc. in eius pract. crim.
in 3. parte defenſ. num. 2. fol. mihi 146. Clar. in dicto
§. homicidium verſ. ſcias tamen, Gram. conſ. 64. nu.
2. & Maſcard. loco rell. nu. 30.*

SVMMARIA.

*Intereſſe probari poteſt ſolo iuramento in cauſis ſum-
marijs num. 1.*

*Intereſſe ex mora augetur vſq; ad executionem ſenten-
tia num. 2. & 3.*

*Contrarium de Aequitate cum intereſſe non debeat ex-
cedere eam quantitatem quam verè percepiſſet cre-
ditor num. 4.*

*Mora alia regularis, qua committitur per interpella-
tionem num. 5.*

*Alia irregularis, qua inducitur ex Aequitate per legem
quando quis non adimplet promiſſa ad certam diem,
maximè iuratam num. 6.*

*Intereſſe Pia cauſa aut dotis, vel minoris debitor ſine
interpellatione, Quia mora tunc contrahitur abſq;
interpellatione num. 7.*

*Intereſſe verum, & reale ſemper in vtroq; caſu conſi-
derari debet nu. 8. & nu. 38.*

Locupletari quis non debet cum alterius iactura nu. 8.

*Ad intereſſe poteſt quis in ſententia condemnari, re-
ſeruata liquidatione nu. 9*

*Dilatione pendente ad ſoluendum debitor non cadit in
moram, nec tenetur ad intereſſe niſi conuentum fue-
rit num. 10. & 11.*

*Mora excuſatur debitor ob difficultatem ſoluendi num.
12. & 14.*

*Maximè ſi difficultas ſuperuenit ſine culpa debitoris
num. 15.*

Mora dicitur culpa, & delictum nu. 13.

Aeſtimatio quanti plurimi an debeatur quando fructus

pra-

Digitized by Google

præſumuntur conſumpti, vt Vinum, & Triticum poſt triennium num. 16. & 17.

& negatiuè concludendum eſt num. 18. & 19. & 20.

Fructus poſt conſumptionem veram, vel fictam non dicuntur amplius fructus num. 19.

Fructus non eſſe conſumptos probari debet per contrarium allegantem num. 21.

Fructus prædiorum connumerantur inter res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt num. 22.

Tutor cogitur diſtrahere fructus ne corrumpantur num. 23.

Etiam ſi prohiberetur per ſtatutum omnis alienatio num. 24.

Fructuum conſumptorum prætium computatur in ſortem nec creſcit eorum æſtimatio num. 25.

Fructus non conſumpti non computantur in ſortem, & reputantur, vt ſpecies certa num. 26.

Debitor qui frumentum cũ expenſis non reſtituit iuxta promiſſionem, cogitur ad reſtitutionem frumenti quanti plurimi num. 27.

Triticum adhibita induſtria poteſt durare, etiam vltra triennium num. 28. ſed hoc probare debet creditor num. 29.

Præſumptio legis ſufficit, quod in tanto tempore corrumpi potuerit Triticum num. 30.

Intereſſe proueniens à renouatione tritici dicitur intereſſe quamplurimi num. 31.

Intereſſe aliud eſt quando præſtandum eſt extra ipſam rem, aliud debetur æſtimatio pro re, vel loco rei indebita num. 32.

Intereſſe taxari poteſt per Iudicem ex offitio, etiam ad rationem ſex pro centenario num. 33.

In dubio mos regionis attendi debet circa taxationem intereſſe num. 34.

Intereſſe lucri ceſſantis peti tantum poteſt à mercatoribus, & alijs qui negociari conſueuerunt num. 35.

Intereſſe lucri ceſſantis probari etiam debet à mercatoribus num. 36.

Intereſſe damni emergentis probari concludenter debet num. 37. & 40.

Intereſſe iuſtum dicitur illud quod quis re ipſa patitur num. 39.

Intereſſe probari etiam debet ratione dotis num. 41.

Intereſſe non dicitur probatum habita ratione ad potentiam propinquam num. 42.

Probatio præſumptiua non admittitur vt intereſſe ſit debitum num. 43. cum ſeq.

& num. 48. & num. 63.

Contrarium num: 47. Declar: num. 49.

Intereſſe non probatur ex partium aſſertione num. 44.

Intereſſe ſpecialiter probandum eſt etiam ſi pro parte debiti fuiſſet conuentum, quia pro reliqua debiti portione in ſpecie probandum eſt num. 45. 54. & 57.

Conuentionali diſpoſitionis inſtrumentum non tenetur extendere num. 46.

Intereſſe lucri ceſſantis eo magis plenè probari debet ab eo qui non negotiatur, num. 50.

& quomodo num. 51.

Intereſſe damni emergentis, probatur quando creditor probaſſet totidem nummos, ſub vſuris accepiſſe num. 55.

Tantundem verbum importat eandem ſummam pro qua creditor capit num. 56.

Fructus tantum debentur deductis expenſis nu. 60.

Intereſſe non debetur ſi ſequeſtratum fuit creditum pendente ſequeſtratione num. 61.

Sequeſtrans indebitè tenetur ad intereſſe num. 62.

Reſtitutio in integrum concedi non ſolet aduerſus ſententiam Sen. Med. num. 64.

Pacto de non petendo, reiectum numquam cenſetur num. 65.

Exceptio reiecta ante ſententiam, regulariter proponi non poteſt poſt ſententiam num. 66.

Sententiæ executionem moderari aliud eſt, aliud impugnare eam num. 67.

Intereſſe debetur tantum à die moræ num. 68.

Mora non committitur quando debitum non eſt clarum num. 69.

Intereſſe nullum debetur, non facta ſortis liquidatione num. 70. 71. & 77.

Portio certa hereditatis, non dicitur liquidare certã ſummam debiti num. 72. cum ſeq.

Reus non debet ius ſuum indiſcuſſum relinquere n. 74.

Filius ignorare præſumitur factum Patris num. 75. maximè ſi filius erat minor num. 76.

Sententia lata ſub falſa cauſa non valet num. 78.

Senatores errare non præſumuntur num. 79.

Præſumptio quæ non eſt iuris & de iure, contrariam recipit probationem num. 80.

Error in iure præciſè magis committi poteſt p. Senatores in acceſſorijs cauſæ num. 81. cum ſeq.

Nou. conſtit. tollunt omnem appell. à ſententijs Senat. num. 83.

Nou. Conſtit. tit. de Senat. §. à ſententijs declaratur non procedere in ſententijs inualidis, & ſub falſa cauſa latis num. 84.

Excipere facilius poteſt quam agere num. 85. cum facilius detur exceptio, quam actio num. 86.

Excipiendo poteſt perpetuo dici de nullitate ſententiæ num. 87.

Error in ſententia ſiue calculo quandocunque poteſt deduci ſpatio triginta annorum num. 88.

Declaratio num. 89. & 90.

Atteſtatio publicæ perſonæ probat num. 91.

Intereſſe ob rem non traditam quomodo ſit taxandum. Cap. CLXXXXIII.

MATERIA intereſſe tum frequentiſſima ſit, etiam ob rem non traditam de qua (reſpectu dotis non ſolutæ,) latè actum fuit ſuprà in cap. 64. & cap. 88. Omittendum hic non eſt quomodo, & in qua quantitate taxandũ ſit, quando debitor rem debitam non tradidit creditori, & licet Pomponius I.C. *in l. Theſauris, ff. ad exhibendum, & Imperator Iuſtinianus in l. vlt. C. de fide inſtrumentorum.* Voluerint intereſſe poſſe probari ſolo iuramẽto in ſummarijs cauſis, & in actione ad exhibendum probat *Grat. lib. 2.*

lib.2. diſcept.For. cap.262. num.5. poſt Bar. in l.p. num.5. C.quemadmodum, teſtam.

Quod intereſſe ex mora augetur vſque ad exe-
2 curionem ſententiæ *l. ratio §. cum per vendito-
rem ff. de act. empti l. in fideicomiſſo ff. de vſuris;*
Quia cum habeatur ratio intereſſe, & æſtima-
tionis Iudicis officio, tunc poteſt creſcere
quouſque durat offitium Iudicis, quod eſt
non ſolum vſque ad ſententiam, ſed etiá vſq;
3 ad illius executionem, vt tenet *Bart. in l.3. §. in
hac actione. num.3. ff. commodati, Natta conſ.599.
nu.4. Surd. deciſ.81. in fine, & Gratian. d.cap.243.
num 77.*

Attamen de ÆQVITATE, intereſſe non
debet excedere eam ſummam ſiue quantita-
tem, quam verè percipiſſet creditor ex re ip-
ſa, ſi ea tradita fuiſſet, itaut ſi eodem modo res
4 fuiſſet peritura in manibus creditoris, vt pe-
rijt in manibus debitoris, dum ille moroſus
fuit, ex quo nullum damnum ſentijſſet credi-
tor ex debitoris mora, quaſi tunc eius non in-
ter ſit, nulla facta diſtinctione debiti generis
vel ſpeciei, ad aliquod intereſſe non tene-
retur debitor, vt probat *Surd. deciſ.81. num.3.
& 4. in fine verſ. mihi verò; faciunt trad. per Caſtr.
in l. vnica num.4. C. ſi aduerſus Vſucap. & expreſſè
ſcribit Gratian. d.lib.2. diſcept. forenſ. c.243. n.67.*
5 Et quia mora alia dicitur regularis, quę com-
mittitur per interpell. *l. ſi ex legati ff. de verb. obl.*
Alia irregularis, quæ inducitur, ex ÆQVI-
6 TATE per legem, dum quis non adimplet
promiſſa ad certā diem, maximè iurata *l. cui-
ctis 18. ff. de vſuris, Bart. in l. quoties poſt medium,
verſ. non obſtat, ff. de verb. oblig. Socin. in l. de diuiſ.
num.11. verſ. quod promiſſio dotis, ff. ſol. matrim. &
conſ.176. in princip. lib.2.* ſiue agitur de intereſ-
7 ſe piæ cauſæ, aut dotis, vel minoris. Quia tunc
ſine interpellatione, mora etiam contrahitur
fauore pię cauſę, dotis, & minorum, vt probat
*Bal. in Auth. hoc amplius C. de fideicom. per tex. in l.
Titia, ſeù §. vſuras ff. de leg.1. Socin. conſ.246. nu.8.
in fin. lib.1. latè ſcribit Gratian. lib.3. diſcept. forenſ.
cap.579. num.9. 11. & 24.* ſemper in vtroq; caſu
conſiderari debet intereſſe verum, & reale,
quod ſcilicet illud paſsus ſit creditor. Cum
8 ÆQVITAS non patiatur alterum locuple-
tari cum alieno iactura, *glo. in d. l. de diuiſione. in
verbo poſſeſſio in fine verſ. ſed videtur mulier, ff. ſol.
matr. & ibi Barboſa num 26. Gratian. cit. cap.243.
num.29.* Ad quod intereſſe poteſt quis in ſen-
tentia condemnari, reſeruata eius liquida-
9 tione, vt ſeruatur in parlamento, teſtatur Gui-
do Papæ deciſ.405. num.2. verſ. aduertendum ta-
men Rebuff. in l. vnica in nu.55. C. de ſenten. quæ pro
eo quod intereſt, & latè ſcribit Gratian. lib.3. c.444.
num.4. & 9. cap.677. num.3.*

Mora verò aliqua non dicitur comiſſa per de-
bitorem, etiā ex cauſa pretij rei emptę, quan-
do creditor, ſiue venditor dilationē conceſſit
debitori ad ſoluendum pretium; cum ſtante
10 dilatione non cenſeatur debitor in aliqua
mora *l. ſtella prope finem, ff. ſi cer. pet. & l. ſi cum
except.14. §. quatenus ff. quod metus cauſa. Dec. in
11 l. nulla 88. num.3. de reg. iur.* Quia tunc attenta
partium voluntate, eſſet inęqualitas *l. cum do-
nationis C. de tranſact.* Etiā ſi ex ÆQVITATE,
l. curabit C. de actionibus empti, debeantur vſuræ
per emptorem prędij Domino venditori, etiā
ceſſante mora, vbi dilatio expreſſa data non
eſſet, de qua materia amplè egimus in ſupe-
riori libro *cap.40. per totum pręſertim num.8.*

Et à mora excuſatur debitor ob difficultatem
12 ſoluendi creditori, & conſequenter ob eſtin-
ctionem quanti plurimi *l. thais 41. verſ. lucius ti-
tius ita cauit, ff. de fideicomiſſ. liber. l. diuortio, ff. de
negot. geſtis, & latè probat Gratian. cap.243.
nu.50.* de qua materia actum etiam fuit in ſu-
periori libro *cap.50. num.38. & 86. cum tribus
13 ſeq. & nu.165. & 173.* Quia cum mora ſit cul-
pa, & delictum *l. inter ſtip.83. §. ſtichum in hac
ff. de verb. oblig.* Non poteſt imputari non valēri
14 ſoluere quaſi tunc non dicatur negligere, aut
differre *l.p. in fine, C. de Annal. excepe.* ſi tamen
difficultas ſoluendi ſuperuenit aliquo caſu
fortuito, aut facto alicuius tertij, aduerſus
15 quem non poteſt haberi regreſſus. Tunc diſ-
ficultas ſoluendi excuſaret debitorem, etiam
quantitatis, vel generis ab ęſtimatione quan-
tiplurimi *Socin. conſ.287. nu.31. & Aret. in l. quod
te, ff. ſi cert. pet. quos ſeq. Grat. cit. cap.243. num.52.*

Qui auctor ſeq. num.56. examinat quæſtionem
ſatis frequentem, an huiuſmodi æſtimatio
quantiplurimi debeatur, quando fructus ſunt
16 conſumpti, vel præſumuntur conſumpti, vt
vinum, & triticum poſt triennium cum ſimi-
libus; Et reſoluit, quod ſi debitor aſſerat ſe
conſumpſiſſe, & alienaſſe tales fructus, itaut
ſoluenda ſit æſtimatio loco conſumptorum,
17 tunc erit ſpectanda dicta æſtimatio, vel iuxtà
valorem fructuum tempore perceptionis, vel
ſaltem ſecundum tempus conſumptionis, vt
ſcriptum reliquit Menoch. *remed.15. recupe-
randæ poſſeſſionis num.600. poſt Baldum in l.2. in fi.
verſ. hæres percepit nu.8. C. de fruct. & litis expen.*

Idem dicendum eſſe concludit *Gratian. num.59.*
quando eſſent cōſumpti præſumptione legis;
18 Quia tali caſu tenebitur ſolum ad illorū æſti-
mationem inſpecto tempore, quo conſumpti
præſumuntur, & ſic ad currentem valorem in
fine trium annorum, quaſi æſtimatio creſcere
non debeat fructibus conſumptis; cum poſt
19 conſumptionem veram vel fictam, non dicā-
tur amplius fructus, nec poſſint recipere au-
gumentum, aut diminutionem ſecundum *glo.
in l. vnica verbo vſucapionem, verſ. nec in re mobili,
& ibi Caſtrenſ. num.4. & Aret. in fine. C. ſi aduerſus
vſucap.* quidquid dicat ibidem Baldus id re-
20 mittens Iudicis arbitrio, vt explicat *Gratian.
cit. cap.243. num.60. poſt Neguſ. tract. de pignor.5.
par. membro 5. num.12. circa med. Canalc. tractat. de
tut. num.240 Rota Genuenſ. deciſ.144. num.18. Bar-
boſa in l. diuortio 8. §. interdum ſub nu.43. verſ. quo
ad principalem, ff. ſol. matrim.*

Dicenti verò fructus non eſſe conſumptos, poſt
trien-

21 trienniùm incumbit onus probandi, cum ad-
hibita induſtria poſſint durare vltra ſpatium
triennij *l.ſeq.§.fructus,ff.de vſucap. Aret.in d.l.ſi
diuortio, §.interdum col.4. verſ.ſed poteſt deffendi,
ff.ſol.matrim. & ibi Barboſa num. 43. verſ. Aliud
diuerſum.*

Huiuſmodiq; fructus connumerantur inter res,
22 quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, itaut ad
illarum alienationem non requiratur decre-
tum Iudicis *l.lex qua tutores in fin. C.de adminiſt.
tut.l.vlt.C.eodem tit.Simōe.de decr.lib.3.inſpect.7.
tit.8.num.49. Tiraquell.de retr.ling.§.p.gl.7.n.52.*
In tantum, vt tutor etiam cogatur diſtractio-
23 nem facere huiuſmodi fructuum; cum alias
ad eum ſpectaret periculum, nō diſtrahendo
res, quæ tempore pereunt, *glo.in l.vltima,§.fin.
C.de adminiſtr. tut.* etiāſi prohiberetur per ſta-
tutum omnis alienatio, quia nō comprehen-
24 duntur in diſpoſitione ſtatuti ea quę ſerua-
ti nō poſſunt *glo. vlt.in cap.p.de Cler.agrot.lib.6.
& concludit Gratian. cit.cap.243.num.63.cum ſeq.
plur.*

Eo autem ipſo quòd ſunt conſumpti fructus,
computantur in ſortem, neque ceſſeit eorum
25 æſtimatio, quaſi poſt conſumptionem non di-
cantur amplius fructus, ſed quantitas, & pars
ſortis principalis *l.p.C.de diſtract.pignoris*; ſecus
verò ſi fructus non eſſent conſumpti, vel præ-
ſumerentur extare, quia tunc non computa-
26 rentur in ſortem, neque illam extenuarent,
cum reputentur vt ſpecies certa, de qua non
fieret compenſatio ad quantitatem *Bar.in l.p.
C.de pignor.act. & in l.neque ſcriptura num.6.C.de
compenſ. Neguſant.de pignor.5.par.memb.5.n.11.
& 12.verſ.limitatur autem, quos ſeq. Gratian.all.
cap.243.num.65.* ſi tamen debitor promiſiſſet,
reſtituere frumentum cū expenſis, & intereſ-
27 ſe, ſi non reſtituit tempore promiſſo; cogi po-
teſt ad reddendum frumentum quanti pluri-
mi, etiāſi de iſto quanti plurimi nihil in pro-
miſsione actum eſſet, *Oſaſc.decif.129.num.16.
Ruginel.pract.qu.cap.20.num.9. quos ſeq.Gratian.
lib.5.cap.852.num.35.& 36.*

Neque facit quod adhibita induſtria poſsit fru-
28 mentum durare etiam vltra triennium ſe-
cundum *l.ſequitur §.vſuſfructus, ff.de vſuc.Aret.
in l.diuortio §. interdum col.4.ff.ſol. matrim. Curt.
iun.in l.vinum num.29.ff.ſi certum petatur.* Quan-
29 doquidem eo caſu creditor probare deberet
hanc qualitatem, cum habeat contra ſe præ-
ſumptionem conſumptionis, nec ſufficiat al-
legare, quod ſolitum eſt renouari frumētum,
& quod ex induſtria poteſt durare vltra triē-
nium. Niſi etiam hoc probetur, qua proba-
tione non facta, non eſt recedendum à dicta
præſumptione iuris vt probat *Surd.conſ.81.in
fine poſt Ripam in l.quod te nu.33. verſ.ſed ego du-
bito,ff.ſi cert.pet.Barboſa in d.l.diuortio,§.interdū,*
30 *num.43.ff.ſol.matr.* Quaſi ſufficiat præſumptio
legis, quod in tanto tempore potuerit corrū-
pi *Bar.in l.quoad præſens, n.3. verſ.ſimile dico C.de
murilegal.lib.11. Gratian.loco rel.71.*

Intereſſe autem proueniens à renouatione fru-
31 menti dicitur intereſſe lucri ceſſantis, nō au-
tem intereſſe quanti plurimi, in quo intereſſe
lucri ceſſantis, requiruntur aliæ probationes
ſecundum *Caſtrenſ.in l.3.ff.de eo quod certo loco,
Rimin.iun.conſ.218.nu.99.cum ſeq.Cran.conſ.320.
num.6.Honded.conſ.50.num.30.lib.p.quos ſequitur
Gratian.lib.5.cap.911.num.22. & lib.2. & ſæpius
cit.cap.243. num.74.* vbi ſequenti numero tra-
dit aliud eſſe quando debetur æſtimatio pro
32 re, vel loco rei debitæ; Aliud, quādo eſt præ-
ſtandum intereſſe, quod eſt extra ipſam rem,
vnde meritò renouatio circa illud frumen-
tum non operabitur, *Surd.decif.81.num.6.*

Quidquid alias poſsit Iudex ex officio taxare in
33 tereſſe; etiam ad rationem ſex pro centena-
rio Rota Genuenſ. *decif.194. Anchar. qu.famil.
31.num.15.cum ſeq.lib.2. & Gratian.lib.3.c.524.*
34 *num.12.*& num.13.ſcribit quod in dubio mos
regionis attendi debet circa taxationem in-
tereſſe.

Et quia multa de hac materia intereſſe alias
ſcripſimus in cauſa D.Perſichelli, ea ad co-
modiorem vſum hic ſubijcere opportunum
duximus.

Pro D.Perſichello, Contra DD.Picenardos. In cauſa damnorum, & intereſſe.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

Condemnatio liquidationis dam-
norum, ad quam deuenit D.Vi-
carius Iuſtitiæ contra D. Perſi-
chellum, ſicuti iure nō ſubſiſtit,
tanquam fundata ſuper prætenſ-
ſis damnis, nullo modo proba-
tis, nec debitis; Ita circumſcribenda venit per
Excell.Senatum. Notiſſimi enim iuris eſt ſe-
cundum allegata, & probata, non ſecundum
imaginariam probationem, in intellectu tan-
tum conſiſtentem iudicari debere.

Vt autem plenè liqueat de notorio grauamine
Perſichello illato. Perpendi primo loco debet,
quam damnorum ſpeciem contineat ſenten-
tia Senatus, & quo pacto probanda ſint dam-
na. Secundò quid probatum fuerit per DD.
Picenardos.

Quoad primum in dubium reuocari nō poteſt,
quin damna, & intereſſe de quibus loquitur
35 ſententia, intelligenda ſint ratione tantum
damni emergentis, nō autem lucri ceſſantis;
cum hęc à mercatoribus tantum, & ab his, qui
negociari conſueuerunt peti poſſint, *tex.in l.3.
§.fin.ff.de eo, quod certo loco, vt poſt Dec. Cran.&
alios probat Peregr.conſ.86.nu.3.lib.3.& conſ.70.
num.2.lib.4.Polid.Ripa ſingul.obſer.pri.num.1.* qui
36 num.ſequ. tradit teneri nihilhominus mer-
catores huiuſmodi intereſſe articulare, &
probare præcedente ſemper mora, *Caſt.de por.*

rata,

rata , quaſtione 142. numero 2. & 3.

Pront etiam intereſſe damui emergentis , pari-
ter concludenter probari debet, probando
37 in ſpecie , certam damni quantitatem paſsi
ab eo , qui illud prætendit , vt ſcribunt *Alba
conſil.710.nu.4.verſic.addunt,Sotus de iuſt.& iure
lib.6.q.1.art.3. Peguer.deciſ.32.num.22. quos ſeq.
Ripa alleg.obſer.1.num.4. Coſta d.q.142.num.1.&
quaſt.208.num.5. poſt Menoch.de arbit.in addit.ad
caſ.119.num.27.& 28.*

Itaut verum,& reale, non autem imaginarium,
38 & fictum eſſe debeat huiuſmodi damnum,
ſiue intereſſe,*gloſ.in c.conqueſtus de vſuris, Nau.
de vſur.num.53. verſ.ſecunda conditia, & poſt eos
Roder. de annuis reddit. lib.3.q.5.ſub num.20,*cum
39 tantum dicatur iuſtum intereſſe , quod quis
re ipſa patitur,*D.Bimius conſ.132.ſub num.18.&
conſ.172.nu.20.lib.2.* & damnum illud tantum
dicatur , quod ex noſtro patrimonio exit *l.
damnum ff.de damn.infect. Vinc.de Anna alleg.42.
num.9. Peregr. conſ.98. num.10. lib.1. & conſ.29.
num.8.lib.3. D.Bimius conſ.118.nu.6.lib.2. Petrus
Ant.Anguiſt. conſ.8.num.1.lib.2. & conſ.9.nu.29.
lib.3.*

Quippè quod in ſpetie damna ſiue intereſſe prę-
tendens probare plenè teneatur bona alie-
40 naſſe , & cenſus vendidiſſe, ob creditum per
ipſum prætenſum , & ſibi tempore debito non
traditum,ſcribit *Vrſil.ad Afflict.decis.20.num.5.
& in indiuiduo tradunt Pereg. conſ.18. nu.9. lib.3.
& conſ.71.num.7.lib.4.Roder.d.q.5.num.21.& 22.
Farin.decis.774.num.1. & decis.888. num.3.* qui-
bus locis loquendo de intereſſe damni emer-
gentis , concludunt etiam in materia dotis
(quod magis eſt cum ſit creditum priuilegia-
41 tum) tale damnum emergens non dici pro-
batum , licet conſtet creditorem accepiſſe ad
cambium pecuniarum ſummas; Quoniam ex-
preſſe probandum eſt pecunias ipſas fuiſſe ad
cambia acceptas , ob ſolutionem ſibi non fa-
ctam tempore debito , cum eas ex alia cauſa
accepiſſe potuerit. Et ità pluries iudicatum
fuiſſe per Rotam teſtatur *Farin.locis cit.*Eandē
ſententiam amplectitur *Morot.conſ.65.nu.1.&
Gratian. poſt multos per eam relatos lib.1. diſcept.
forenſ.cap.76.à num.16.vſque ad num.23.& c.240.
num.8.lib.2.& cap.302.num.9.* vbi probat,quod
intereſſe non poteſt conſiderari , nec taxari
42 habito reſpectu ad potentiam propinquam
lucrandi, nec ad qualitatem loci , in quo ſta-
tim reperiātur occaſiones locandi pecunias,
niſi in ſpecie probetur , quod tempore inter-
pellationis talis occaſio adeſſet , & ante eum
idem tradit *Rota Genuen.decis.139. nu.8.* Qua-
tenus intereſſe lucri ceſſantis deberetur hoc
in caſu,quod non deberi ſupra fuit probatū.
43 Ratio eſt , quia præſumptiua probatio non
admittitur,vt intereſſe ſit debitum *Gratian. d.
cap.244.nu.13.Surd.decis.262.n.1.Rolan.conſ.35.
n.18.lib.1.& poſt alios Coſta de port.rata d.q.142.
n.3.* cum verè debeat de ipſo intereſſe conſta-
44 re, nec probetur ex partium aſſertione idem
Gracian.cap.387.nu.16.& ſeq. in tantum vt ſpe-
cialis probatio intereſſe requiratur , etiamſi
pro parte debiti conuentum fuiſset certum
intereſse inter eaſdem perſonas, quia nihilo-
45 minus pro reliqua debita portione non ad-
mittitur intereſse ratione moræ niſi in ſpecie
ſit probatum,vt tradit poſt alios *Gratian.lib.4.
46 cap.716. num.7. & 10.* Noſtrum enim non eſt
extendere diſpoſitiones conuentionales *l. fi-
deiuſſor Magiſtratus §.pro Aurelio ff. de fideiuſſor.*
Neque de tempore ad tempus , aut de re ad
rem, aut de caſu ad caſum vt ſubijcit *Gratian.
loca relato num.5.*

Licet verò non deſint multi, qui tradiderunt in-
47 tereſse poſse etiam probari ex veriſimilitu-
dinibus, & præſumptionibus , quos recenſet,
*Roder.d.lib.3.q.5.ſub num.25. verſ.verum alij plu-
res,& Surd.de alim.tit.1.quaeſt.45.num.43.* Atta-
48 men præterquod verior, AEQVIOR, &
communior eſt contraria opinio , vt ex DD.
calculo elicitur. Procederet etiam ea con-
cluſio tantum in intereſse lucri ceſsantis ,
quod conſideratur in negotiatore,non in in-
49 tereſse damni emergentis , vt explicat ibi,
Surd.num.45.in fine,& Roder.ſub nu.25.

Et quatenus etiam lucrum ceſsans conſiderari
poſset in nobili,& alio nō negociatore(quod
tamen non admittitur) Illud nihilominus
50 plenè articulari, & probari debere etiā ſcri-
bunt omnes videlicet , habuiſse in promptu
prædia emenda,vel annuos redditus,aut alia
res,in quarū emptione lucrari poſset,vt poſt
*Maſcard.concluſ.933.num.24. Roland. & alios pro-
bat Surd.alleg.q.45.num.42. qui num. ſeq.* inquit
51 teſtes ſuper eo deponentes debere de lucro
certitudinaliter deponere , & etiam non in-
terrogati cauſas ſcientiæ reddere .

His attentis videndum reſtat , quid probatum
fuerit per DD.Picenardos, Et ſanè citati ad
ſpecificandum tria publica tantum documē-
ta produxerunt , vnà cum ſententia Senatus.
Primum ſcilicet continens venditionem nō-
nullorum bonorum factam anno 1601.Secun-
dum venditionem annui cenſus libr. 395. 10.
factam Horario Fullo anno 1604. Vltimum
venditionem alterius annui cenſus ducator.
ſeptuaginta factam anno 1617.D.Sfortiæ Pal-
lauicino.

Ex primo Inſtrumento apparet bona fuiſse ven-
dita habita fide pretij pro maiori parte,& ſic
52 non deſeruire conſtat ad probandum aſserta
damna ; maximè cum ratione pretij recepti
non fuerit probatum ad alienationem prędi-
ctam fuiſse deuentū ratione moræ Perſichelli
vt ſup.abūdè docuimus in verſ.Quippè quod;
Idem affirmandum eſt de alijs duobus inſtru-
mentis cēſuum venditorum , ad quorum alie-
nationem fuiſse deuentum ob moram D.Per-
ſichelli pariter minimè fuit probatum .

Quatenus verò damna ipſa ſiue intereſse liqui-
data remanere per dicta documenta,quis af-
firmare mallet.Adhuc tantum ad ratam tem-

poris,

poris,& quantitatis liquidatæ,non pro tota
53 ſumma, & pro toto tempore probata dice-
rentur damna ipſa; Id quod agnouit etiam
D.Vicarius, dum diſtinguendo intereſſe cō-
ſideratum ob alienationes prædictas,ab alio
intereſſe minimè probato, illud in maiori
ſumma,hoc in minori imaginaria tantum ta-
xauit.

Si enim anno 1601. alienata fuerunt bona de
quibus ſupra,habenda eſſet ratio pretij tantū
recepti, & illius damni tantum à dicto tem-
54 pore citra, & pro quantitate fructuum amiſ-
ſorum ob rem alienatam (quæ qualitas neque
etiam fuit probata) *Gratian. cap.67. num.22.*
Mareſcott.lib.2.var.reſol.cap.16.num.7. ad rem
faciunt quæ tradit *Alex.conſ.141.col.2. lib.5.*
dum ait intereſſe damni emergentis proba-
55 ri,quando creditor probaſſet totidem num-
mos ſub vſuris accepiſſe, & ſequitur *Morot.*
d.conſ.65.nu.1. Verbum enim tantumdem,im-
56 portat eandem ſummam pro qua creditor
agit. Adeout ſi probaſſet aliqualem ſummā,
nō tantumdem ſub vſuris accepiſſe, pro ſum-
57 ma accepta ſub vſuris intereſſe probatum
tantum diceretur, id quod innuere videtur
Iaſon.in l.nummis.num.5.ff.de in litem iur. Ad in-
ſtar eius qui petijt centum, & non probauit
intentionem niſi pro quinquaginta, quià pro
alijs quinquaginta non probatis, reus erit
58 abſoluendus iuxta vulg. reg. *l. qui accuſare C.*
de edendo, & in materia intereſſe non probati
facit *l.argentarius §.cū autem ff.de eden.Maſcard.*
conclus.934.num.7.& 12. prout in his terminis
probat *Rolan.alleg.conſ.35.num.7.cum tribus ſeq.*
lib.1.

Cum autem D. Vicarius liquidauerit damna
prædicta pro toto tempore viz.ab anno 1594.
vſque ad annum 1619. quò deuenit ad dictā
liquidationem,taxando primo loco intereſſe
prædictum in rationem octo pro centenario,
pro ſumma capitalis librar. 16. mil. quæ erat
tertia pars redditum Neapolis relictorum
in hereditate Comitis Brocardi; ſecundo lo-
co taxando ipſum intereſſe in rationē quinq;
in ſingulo centenario pro alijs libris 28585.
à dicto anno 1594. vſque ad annum 1604.
Tertiò liquidando aliud intereſſe ab anno
1604. citrà in rationem ſeptem pro cētenario
iuxta inſtrumentum cenſus venditi dicto an-
no pro capitali librarum 5650. Vltimo liqui-
dando intereſſe prædictum pro reliqua ſum-
ma,& pro reliquo tempore in rationē quinq;
pro centenario. Notoriè conſtat de grauami-
ne illato D. Perſichello, & quàm perperam
intereſſe prædictum non probatum, nec de-
bitum,fuerit eo modo taxatum.

Namque reſpectu primæ parcellæ certum eſt
eam non poſſe ſubſiſtere; tum quia tale dam-
num non probauit pars aduerſa; tum quia
neque etiam probauit redditus dictorum ca-
pitalium à dicto tempore citrà perueniſſe ad
59 manus Perſichelli,quam qualitatem neceſſa-
rio probare debuiſſe ſcribit in pūcto *Gratian.*
lib.4.cap.705.num.1.& 12. Tùm quia cum ca-
pitale alterius ex dictis redditibus in ſumma
librarum 10000. extinctum fuerit anno vſq.
1582. viuente D. Hippolita hærede Comitis
Brocardi, nullo modo haberi potuit in con-
ſideratione illius intereſſe ab anno 1594. ci-
trà. Tùm quia quatenus etiam cadere potuiſ-
ſet in conſideratione tale intereſſe (quod ta-
men negatur.) Non niſi deductis expenſis,&
laboribus id poterat taxari: Notorium enim
eſt niſi maxima, cum expenſa, & poſt longos
labores exigi poſſe redditus in Neapolitano
Regno, hoc idemque faſſi ſunt Picenardi in
præcibus Excellentiſs. Senatui porrectis dum
contendebant cogi Perſichellum ad ſibi ſatiſ-
faciendum in pecunia, nō per aſſignationem
dicti poſterioris redditus difficilis exactio-
nis,& maxima cum expenſa, licet confeſſio-
nem ipſam inaniter nunc inficiari non dubi-
60 tant. Certùm eſt enim in iure fructus tantum
deberi deductis impenſis *l.hactenus,& l.ſi pen-*
dentes ff. de vſufruct. Tùm denique quia cum
anno 1601. inſtante q. Equite Sfortia ſeque-
ſtratus fuerit dictus redditus, vt ex ſequeſtro
in actis exhibito conſtat; Dubitari non po-
teſt, quin nedum indebitè taxatum fuerit in-
61 tereſſe ratione tertiæ partis dicti redditus
pro tempore quo ſub ſequeſtro remanſit, vt
in his terminis probat *Rota Genuen. deciſ.61.*
n.4. Sed etiam teneri partem aduerſam ad re-
ſarciendum damnum, quod interim pro alijs
62 duabus partibus paſſus fuit Perſichellus
iuxta *l.qui occidit. §. in hoc ff. ad l.aquil. Menoch.*
conſ.1188.num.65.

Magis palpabile eſt grauamen, quod contine-
tur in ſecunda parcella, ſi enim certitudinali-
ter,& concludenter probādum erat intereſſe
63 excluſa omni veriſimili, aut præſumptiua
probatione vt ſup. probauimus ex *Coſta de por-*
tiõ q.142.nu.3 & Gratian.cap.302.nu.9.& cap.
716.num.7. & 10. Quo pacto, quaue ratione
potuit ſomniatum hoc, & imaginarium, nul-
libique probatum intereſſe taxari.

Idem liquet de grauamine, quartæ parcellæ quæ
pariter imaginarium tantum, & ſomniatum
intereſſe continet ab anno 1604. vſque ad an-
num 1619. & quæ omni in caſu iuxtà conten-
ta in inſtrumēto exhibito taxari debebat ab
anno 1617. citra in ſumma pro qua facta fuit
venditio cenſus contenta in d. inſtrumento.

Et ſic patet non niſi intereſſe prædictum in ſen-
tentia omiſſum, & aliud in tertia parcella
contentum potuiſſe omni in caſu taxari, quæ
ambæ parcellæ vix libras ſeptem mille con-
ſtituiſſent, nedum libras ſexagintamille in
quibus damna ipſa liquidauit D. Vicarius.

Additur præterea, quod intereſſe aliquod non
potuit conſiderari ſtante ceſſione, ſiue dona-
tione facta per qu. Equitem Sfortiam fratri
Perſichelli anno 1592. die primo Decembris,
de iuribus memoratæ hæreditatis, in cauſa

Digitized by Google

prodncta. Et ſi enim Senatus Excellentiſs.
denegauit in iuregrum reſtitutionem petitã
per Perſichellum à ſententia Senatus ſnb præ-
textu dictæ douationis; non tamen ex hoc
potuit D. Vicarius donationem ipſam reij-
cere in iudicio liquidationis dictorũ intereſ-
ſe, Quandoquidem re nõ integra productam
fuiſſe donationem coram Senatu dicitnr, vi-
64 delicet poſt latam ſenrentiam, aduerſns quã
non ſolet reſtitutio in integrum concedi *Me-
noch.conſ.478.nu.16.& ſeq. Riminal.iun.conſ.755.
num. 111.* cuius reſpectu ipſam donationem
non admiſſit Senatus, non autem eam impu-
gnauit, ant nullam declarauit; Adeoqnod ali-
ter dicendum eſt in canſa damnorum, quorũ
liquidationem impedire potuit donario ip-
65 ſa. Nam eorum reſpectu re integra prodncta
dicitur. Ideirco ſtante illius validitate, eius
effectum ſortiri deber ad impediẽdum dam-
norum liquidationem ad inſtar pacti de non
petendo, qnod proptereareiectũ minime cen-
ſetur, *vt poſt Bald. ſcribit Carolus de Craſſis excep.
35. nu.1.*

Quamuis enim exceptio reiecta ante ſententiã,
66 regnlariter vlterius proponi non poſſit poſt
ſententiam *Gloſs.& Bart. in l.p.C. de iuris, & fa-
cti ignor.*, Tamen præterquod exceptio ipſa
non dicitur oppoſita ante ſententiam in hoc
caſn, ſed poſt, & ſic prohibita non eſſet, eo
magis admitti debebat, quia etiam non di-
cebatur impugnare ſententiam, ſed ſolnm
67 moderari executionem reſpectu damnorũ,
vt diſtingnendo tradit *Coſta remed. ſubſid. 28.
num.6.& 8. verſ. ſecundus eſt effectus, & Gracian.
lib.4. diſcept.for. cap.660.num.21.*

Et eo minus intereſſe prædictum potnit taxari,
attento quod notorie liquet ad illud mini-
68 me potuiſſe condemnari D. Perſichellum;
Namque cum damna, & intereſſe debeantur
tantum à die moræ *vul.l. ſocium qui, ff. pro ſocio,
Honded.conſ.38.num.9.& 10.lib.1. Gratian.lib.2.
cap.240.nu.1.* & in materia dotis, *idem Gratian.
cap.244. per totum, & cap.229. num.29. copioſè,
Giurba ad ſtat.Meſſan. cap.15. gloſ.15. num.23. &
Mrrend.lib.2. Contr.iur.cap.40.& 41.*

Quæ mora hoc in caſu non potuir conſiderari,
niſi ſequuta declaratione facta per Excellẽ-
tiſſ. Senatum, & facta liquidatione hæredita-
tis per peritos electos; Certiſsimi enim iuris
69 eſt morem non committi quando debirum
non eſt clarum, & liquidum. *Bald. in l. accept. in
7. oppoſit. C. de vſuris, Soc. Sen. conſ.107. nu.2. lib.1.
Surd. conſ.38. num.13.& conſ.269. num.4. ac deciſ.
260. num.15. latè Menoch. conſ.1027. nu.8.* & poſt
multos alios *Coſta de retrotract. cap.8. caſu 9. nu.
70 2.3. & 4.* Quia intereſſe nullum debetur non
facta liquidatione ſortis, vt probat *Peregr.
conſ.18. nu.11. lib.3. Gracian. dict. cap.244. num.9.
copioſè D. Bimius conſ.245. num.54. lib.3. & Coſta
dict. caſu 9. num.2.* ſi enim non facta liquidatio-
71 ne ſors debita non dicitur, multò minns in-
tereſſe debetur cum non debito principali,
nec illius acceſſorium debeatur, *vulg. iur.*

Et ſi autem lex certa dici poſſet de hæreditatis
portione in vniuerſum debita (quod tamen
72 non admittitur) ideſt de tertia parte hæredi-
tatis per Picenardos prætenſa *arg. l. cum qui-
dam §. ſcium ff. de acquir. hæred. & l. ſed & ſi reſti-
tuatur §. fin. ff. de ind.* Tamen cum ignoraretur
probabiliter per Perſichellum, certa quanti-
tas in ſpetie ad quam aſcendit dicta portio
hæreditatis, ante liquidationem. Non potuit
73 dici eſſe in mora, & ſic teneri ad intereſſe an-
te dictam liquidationem, vt parum longe ab
his terminis, probat *Franc. deciſ. 23. num. 4. in
fine, & num.5. Peregr. d. conſ. 18. num.11. lib. 3.*
vbi ſcribit nõ debuiſſe reum ius ſuum indiſ-
74 cuſſum relinqnere, ſtanre maximè non leui
ambiguitate dictæ litis iuxta tex. *in l. illud ff.
de petit. hæred.*

Tanto magis cum conuentus fuerit Perſichel-
lus ex geſtis per q. eius genitorem, cuius fa-
75 ctum probabiliter ignorare potuit, vt tradit
*Theſaur. deciſ. 247. nu. 3. Menoch. de arbitr. caſu
220. num.51. & dicto conſ.1027. nu.11. Mar. An-
guiſc. conſ.22. num.6.* Quæ conclnſio eo facilius
procedit ſtante minori ætate Perſichelli tem-
76 pore mortis patris, vt diſtinguendo probat
Coſta de facti ſcient. inſpect.74. num.1. Præſertim
cum habuerit iuſtam canſam credendi ſe nõ
fuiſſe debitorem partis hæreditatis petitæ,
attento etiam inſtrumento augumenti dotis
q. Hippolitæ matris ferè totam hæreditatem
77 abſorbentis, quibus ſtantibus non teneri ad
intereſſe à die litis moræ reum conuentum
probat poſt *Curt. iun. conſ.239. num.28. lib.3. Fa-
rinac. deciſ.888. num.3. verſ. Tertio quia, & num.4.
verſ. reſpondebatur.*

Alia etiam ratione condemnatio prædicta ſuſti-
neri nequit, dum ſententia Sen. Excellentiſs.
fundata legitur ſuper aſſerto bilantio, de quo
in actis non apparet, minuſq; illud produxit
Perſichellus, quippè ab vtraqne parte idem
impugnatum fuiſſe conſtat, in comparitione
facta die x. Iulij 1616. per q. Equitem Sfortiã,
& in exceptionibus Perſichelli, & ſic locum
78 haberet diſpoſitio *l.p.C. ſi ex falſis, & l. ſi prætor
§. Marcellus ff. de iudic. Buttigella in l. is apud quem
num.44. C. de eden. Alba conſ.222. num.29. & conſ.
291. num.3.*

Neque releuat quod, cum condemnatio facta
fuerit per Senatum Excell. præſumptionem
79 habet pro ſe, itaut vix credi debeat tantos
Patres in iure erraſſe, & Perſichellum con-
tra ius læſiſſe, Quoniam cum præſnmptio illa
80 non ſit iuris, & de iure recipit probationem
in contrarium, de qua contraria probatione
ob manifeſtam iniuſtitiam, de qna ſupra ſatis
liquet *Menoch. præſumpt.67. lib.2.* qnem ſequi-
tur *Sola ad conſtit. Sabaud. tit. de modo ſuppl. gloſſ.
2. num.29.* Qui ſanè error in iure conſiſtens, eo
facilius committi potuit, dum minime con-
81 cernit deciſionem cauſæ principalis, ſed ac-
ceſſorij, ideſt intereſſe, & damnorum, quorũ
expreſ-

Digitized by Google

expreſsio fortaſsis etiam potuit in ſententia
82 conſcribi, vel citra Senatus mentem, vel aliter, iuxtà ea quæ poſt *Bellameram deciſ. 42. tit.
de lite conteſt. perpendit Franch. deciſ. 509. ſub nu.
2. verſ. & memini*.

Prout pariter non reſiſtit, quod de his agẽdum
83 eſſet in iudicio reuiſionis attenta diſpoſitione Nou. Conſtit. reijciente omnem appellationem, & dictionem nullitatis à ſententijs
Senatus, pręterquam reuiſionem, parito prius
iudicato, & facto depoſito aureorum centum.

Namque præterquam quod non haberet locum
Conſtitutio in ſententijs inualidis, & ſub fal-
84 ſa cauſa latis, vt explicat *Dec. loquendo de ſententia Senatus, Genua, in conſ. 360. num. 2.* Earum
diſpoſitio tantum procederet, vbi principaliter agendo iniuſtitiam hanc, & manifeſtum
errorem deduceret Perſichellus, ſecus autem
85 excipiẽdo in hoc iudicio liquidationis damnorum, in quo de iniuſtitia ſentẽtiæ Senatus
excipere poſſe, probant in puncto conſimilis
Conſtitutionis, *Oſaſc. deciſ. 142. nu. 31. & Cephal.
conſ. 395. num. 44.* quos in terminis conſimilis
conſtitutionis Sabaudiæ, ſequitur & refert
Sola d. gloſſ. 2. num. 25. Et ità parum longe ab
his terminis iudicaſſe Rotam Romanam in
iudicio executionis trium ſententiarum conformium tradit *Gratian. lib. 4. diſcept. 707. per
totum, præſertim num. 1. & 11.* Eo quia non fuerant liquidara damna, nec plenè probata in
prioribus iudicijs, Faciliua etenim datur ex-
86 ceptio, quam actio, & prohibita actione non
cenſetur prohibita exceptio *Surd. conſ. 55. nu.
22. & Gracian. cap. 269. nu. 15.* excipiendo enim
87 perpetuo dici poteſt de nullitate ſententiæ,
quamuis ſecus ſit agendo, *Speculator in tit. de
ſenten. §. iuxta in fine, quem ſequitur Soc. Sen. conſ.
46. num. 42. lib. 4.*

Quatenus etiam de damnis, & intereſſe aliquibus agi poſſet in hoc iudicio; Ex nouis parcellis deductis vna cum manifeſtis erroribus commiſsis in calculatione ad pręiudiciũ
D. Perſichelli per compenſationem iam ſoluta
dicerentur damna ipſa, Reſpectu enim parcellarum nouiter deductarum per Perſichellum, cum eas expreſſe ipſi reſeruauerit ſentẽtia Senatus, Nulli dubium eſt quod tam in
hoc iudicio, quam in quocumque alio deduci
poſſunt, Quo verò ad errores certiſsimum eſt
88 in iure, quandocunque eos poſse deduci intra triginta annos, vt cumulatiſsimè ſcribit
*Coſta de facti ſcient. centur. 1. diſtinct. 94. nu. 2. cum
ſeq. poſt Theſaur. deciſ. 260. num. 7. & ſeq.*

Qui ſanè errores excludi nõ poſſunt eo ſub prætextu, quod Senatus Excel. approbauerit calculationem per peritum factam; Id enim tãtum procederet, vbi quæſtio fuiſſet de errore
89 calculi, & ſuper eo eſſet pronuntiatum, ſecus
autem ſi facto calculo Iudex ſecundum relationem periti deffiniuit negocium, vt hoc in
90 caſu, quia tunc dici non poteſt pronunciatũ
fuiſſe ſuper errore, & tunc iterum videndæ
ſunt rationes vt per *l. vnicam C. de errore calculi
probant Fab. Anna conſ. 6. lib. 1. Gabr. conſ. 61. lib. 2.
quos ſequitur Coſta alleg. diſtinct. 94. num. 6. & 7.*

Cæterum parcellæ deductæ in hoc iudicio plenè etiam probatæ dicuntur; De prima ſiquidẽ
lib. 1770. apparet ex atteſtatione Capſerij Da-
91 tij Mercantiæ, cui ratione publici officij plenè credi debere habetur *in cap. ad audientiam
de præſcript. Surd. conſ. 326. num. 18. Felic. alleg. 16.
num. 7. par. 3. & Giurb. deciſ. 88. num. 12.* nec illius
manus poteſt negari, cum notoria ſit penes
libros, & acta Reg. Cam.

De ſecunda ducar. 200. exactorum ex redditibus Neapolis & in calculo prædicto in debitum erroneæ datorum Patri Perſichelli plenè
liquet ex inſtrumento publico exhibito, &
celebrato die 17. Decemb. 1586.

Tertia parcella aureorum 17. cum dimidio contenta in chirographo ſubſcripto per Aſdrubalem Anguiſſolam, mox per eum recognito
ſatis liquida videtur ex inſtrumento dictæ recognitionis in actis exhibito.

Quarta parcella cõtinens ſolutionem ſalatij factam Illuſtr. Magiſtr. Ordin. Reddit. occaſione ſententiæ latæ anno 1575. die primo Februarij contra Regium Fiſcum. In dubium
reuocari non poteſt, cum certiſsimum ſit pro
huiuſmodi ſententiis perſolui ſolere ſalariũ,
illudque à communiter accidentibus fuiſſe,
idcircò ſolutum in ſumma aureorum ducentum, attenta re graui, & egregia ſumma de
quibus in ipſa ſententia, ex cuius lectura
etiam de certa quantitate dicti ſalarii non
poterit dubium iudicium fieri.

Denique quoad expenſas poſtremo loco factas
ad beneficium dictæ hæreditatis, dum annis
1616. & 1617. idem Illuſt. Magiſtr. viſis binis
relationibus Rationatòris Saluarorræ tandẽ
poſt infinitos labores Perſichelli ordinauit,
vt parcella librarum 37050. in debitum adſcripta qu Comiti Brocardo, deleretur tanquam duplicata cum reſeruationibus in ea
ordinatione contentis.

Licet certa ſumma probata non ſit, attamen ex
relationibus prædictis, & aliis ſcripturis exhibitis facilè ſciri poterit ad quam ſummam
aſcendunt expenſæ ipſæ, quæ iuſtificari non
poſsũt per atteſtationes eorum qui pecunias
receperunt. Nõ latet tamen Perſichellum aureos ducentum, & vltra circa illud negocium
expendidiſſe. Prout id veriſsimum eſſe facillimè ſibi ſuadebit Senatus Excell. habita conſideratione qualitatis, & grauitatis cauſæ, cũ
Reg. Fiſco pendentis. Cum quo inueteratum
eſt, niſi poſt longum interuallum, ac diſpendium non mediocrè poſſe aptarionem librorum obtineri ad illius excluſionem.

Ex his autem liquere creditur, quam iniuſta
fuerit ſententia D. Vicarii, quodque à prætenſis damnis, & intereſſe venit omninò abſoluendus Perſichellus, vel ſaltem iis moderatis habita ratione veri, & probati, non au-

tem ſomniati damni pro certo tempore paſsi per Pieenardos, deelarari debet per Sen. Exc. compenſationem cum memoratis parcellis, ſublatis etiam erroribus in caleulatione prædicta commiſsis, & ita &c. ſaluo ſemper &c. Mediol. die 4. Aprilis. 1625.

Ad Laud. omnipot. Dei, atque Deiparę ſemper Virg. Mariæ.

Iul. Cæſ. Caluinus I.C. C. Dert.

SVMMARIA.

Furioſus teſtari minime poteſt, num. 1.

etiam dilucida haberet interualla, num. 2.

Contrarium verius ſi ſapiens, diſpoſuit, num. 8. 9. & 10.

Quæ ſententia procedit etiam furioſus dilucida non haberet interualla, num. 11.

Seu Romani Iud. in ea materia, num. 12.

Furioſus monachalē habitum ſuſcipere nec profeſſionem emittere nequit, num. 2.

Furioſus obligari neque poteſt Deo, num. 3.

Furioſus quidquid agit ignorat, num. 4.

Qui ſemel incepit fatuizare nunquam liberatur nu. 6.

Furor ſiue dementia, durare præſumitur., num. 7.

Intellectus non omnis imbecillitas tollit teſtamenti factionem, ſed tantum ea quæ demencia ſiue furori accedit num. 13.

Furor alicuius non probatur niſi teſtes deponant illum eſſe furioſum, & ſimul reddant cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati., num. 14.

Quæ cauſæ narrantur ibi, num. 15. cum ſeq.

Mutus teſtari nequit tamen ſapienter teſtando. valet teſtamentum, num. 17 & 18.

Surdus Itidem ibidem.

Stipulatio locum habere non poteſt in muto ſiue ſurdo, num. 18.

Mutus poteſt contrahere matrimonium num. 19.

Surdus itidem num. 19.

Dotis fauore lex fingit ſtipulationem in muto ſiue ſurdo, num. 20.

Decretum Senatus Mediolani quo declarauit teſtamentum à muto ſapienter factum valere num. 21.

Octauiani Picenardi Senatoris, mox Præſidis, mentio, num. 21.

Muti diſpoſitio inter liberos valet tanquam vltima voluntas, num. 22.

Solemnitas leuis ea dicitur, cuius omiſſio vel nullum, vel paruum affert præiuditium, num. 23.

In codicillo facto per cæcum quinque tantum teſtes requiri, tradit Reudum, num. 24.

Teſtamentum peregrini euntis ad Vrbem vel &c. valet etiam ſi quinque tantum teſtes interuenerint, num. 25.

Quinimo etiam ſi duo teſtes interuenerint in illa, ſiue in itinere factum fuit, num. 26.

Peregrinus peregrinando dicitur inſeruire Deo, num. 27.

Hæres ſcriptus per mutum immitendus eſt in poſſeſſionem, ſi ſapiens fuit teſtatus num. 28.

Teſtamentum furioſi, an aliquando valeat.

CAP. CLXXXXIV.

1 ABſolutiſſimi iuris eſt furioſo
prohiberi omnem teſtamenti
factionem, vt decidit Imperator
Iuſtinianus *in §. præterea, &*
§. item furioſi inſtit. quibus, non eſt
permiſſum facere teſtamentum, cū
2 neque profeſſionem facere; nec monachalem
habitum ſuſcipere furioſum, declarauerit
Gregorius Summus Pontifex in *cap ſicut tenor*
litterarum de regular. & tranſeuntibus ad Religio-
3 *nem*. Et ſic furioſum neq; etiam obligari Deo,
& benefaciendo tradit ibidem *Abb. num. 3. per*
cap. fin. de ſucceſs. ab inteſtato; Quidquid enim
4 agit furioſus ignorat, *l. in negotijs ff. de reg. iur. l.*
ſi quis alicui ff. de acquir. hæred. Alciat. conſ. 20. nu.
5. lib. 4. tom. 1. Quod procedere etiam in furio-
ſo diſponente ad pias cauſas tradit *Croseus*
conſ. 5. num. 23. quem ſequitur Ioſeph Ludou. deciſ.
Peruſin. num. 3. par. 1.
Quæritur igitur, ſi furioſus habens dilucida in-
terualla teſtamentum fecie nec appareat,
quod eo tempore eſſet in furore, necne, Sed
teſtamentum ſapienrer diſpoſitum legitur,
Vtrum teſtamentum valeat, & negatiue reſ-
pondiſſe videtur *Caſtrenſ. in l. 4 qui teſtamento, §.*
nec furioſus in p. quæſt. ff. de teſtam. dum inquit,
5 quod qui ſemel incipit fatuizare nunquam
6 liberetur, *Alex. conſ. 141. col. 3. verſ. his præſum-*
ptis lib. 1. & conſ. 85. col. 2. verſ. ſed his non obſtan-
7 *tibus lib. 2. & conſ. 147. lib. 7.* Cum furor ſiue de-
mentiā durare præſumatur, niſi de reſipiſcē-
tia doceatur *glo. in cap. ſi verbo copioſ. de ſucceſſ.*
ab inteſt. Alciat. reg. 2. de præſumpt. 18. Magon. de-
ciſ. Floren. 97. num. 10. Vel niſi probetur eo tem-
pore mentis ſuæ compotem fuiſſe teſtatorem
Bal. in l. furioſ. C. qui teſtam. facere poſſ. Florianus
de S. Petro in l. ſed, & ſi §. iniuriam ff. ad l. aquil. &
Franc. de Aretio in l. qui teſtamentum §. nec furio-
ſus col. 2. ff. de teſtam. Socin. conſ. 47. lib 3.
De AEQVITATE vero contraria ſententia
tutior eſt, Nempe teſtamentum valere, quan-
do ſapienter omnia diſpoſuit, Quia ea præ-
8 ſumptio, quod furioſus ſemper reputatur fu-
rioſus, tollitur per aliam præſumptionem ve-
hementiorem, dum omnia ſapienter diſpo-
ſuit, & ſic ex qualitate actus geſti; Quia ſi
actus geſtus congruit viro ſanæ mentis, præ-
9 ſumendum eſt ſanę fuiſſe mentis tempore te-
ſtamenti, vel contractus, cum iſta ſit fortior
præſumptio, & magis conformis naturæ, vt
poſt Barbatiam probat *Boer. deciſ. 23. num. 88.*
cum ſeq.
Et hanc ſententiam amplectitur *Corneus conſ.*
a 16. ſub num. 15. lib. 3. poſt Io. Andr. Bal. Pontanū,
& alios, dum ex Pontano inquit eam ſapere
AEQVITATEM. Cum enim rite, & recte
teſtatus

Digitized by Google

10 teſtatus eſt præſumitur ſanæ mentis tempore
teſtamenti per *l. quidam in ſuo ff. de condit. inſtit.
& l. his qui ff. de tut. & curat. dand. ab his.* Quam
*concluſ. ſeq. Pariſ. conſ. 88. num. 45. cum ſeq. lib. 7.
Miſinger. ſingul. obſeru. 41. num. 3. cent. 2. & Ioſeph
Ludou. d. deciſ. p. num. 11. cum ſeq.* Vbi num. 13.
11 tradit eam ſententiam procedere etiam ſi
huiuſmodi teſtator furioſus dilucida non ha-
beret interualla, quos ſequitur *Craſſ. de ſucceſſ.
§. teſtamentum, qu. 21. n. 4. & Magon. d. deciſ. Flor.
97. ſub num. 22. verſ. maxime ſi quod.*
Et ita iudicatum fuiſſe per Senatum Romanum
12 de teſtamento ſapienter facto à Sempronio
Iudirano furioſo ſcribit Valer. Max. *lib. 7. cap.
8.* Quia quod ſcriptum erat in tabulis magis
quam quis eas ſcripſiſſet conſiderandum eſſe
cenſuerunt centum viri de cuius Valerij te-
ſtimonio verba faciunt *Boer. all. deciſ. 23. n. 58.
Ioſeph Ludou. cit. deciſ. 1. num. 12. & Magon. recit.
deciſ. 97. ſub num. 22.* Et de qua Senatus Roma-
nus ſententia ſcribit *Petrus Aerodius lib. 5. rer.
iudic. tit. p. cap. 1.* conferunt tradita per *Rendi-
na in eius promptuario titul. 114. de teſtamentis,
num. 10.*
Aduertendum tamen eſt, non omnem intelle-
ctus imbecillitatem auferre, teſtamenti fa-
13 ctionem, ſed eam tantum, quæ furori accedit,
& dementiæ, vt poſt *Iaſ. in d. l. furioſum nu. 2. C.
qui teſtam. fac. poſſ. probat Ferret. conſ. 207. num. 3.
quos ſequitur Magon. cit. deciſ. 97. num. 17.*
Ceterum furor alicuius non probatur, niſi teſtes
14 deponant illum eſſe furioſum, & ſimul red-
dant cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati,
vt poſt *Bal. in d. l. furioſum, & in l. ſolam C. de te-
ſtibus, docet Corneus alleg. conſ. 216. num. 16. lib. 3.*
& de eo qui more venantium ſibilabat tradit
idem *Corneus conſ. 319. num. 2. lib. 1.* Et de alio
15 qui hiberno tempore nudus incedebat, & in
niue iacebat ſcribit *Pariſ. conſ. 87. num. 6. lib. 3.*
Vbi etiam plura alia furoris ſigna cumulat,
& conſ. ſeq. 88. eodem lib. & de proiecente lapi-
des, & famæ loquente agit *Vant. tr. de nullit. ex
defectu mandati num. 17.* de qua re ampliſſimè
16 *Ferret. d. conſ. 207. lib. 1.* vbi octo dementiæ, &
furoris ſigna proponit, ex quibus de furore
plene conſtare probat ac ſequitur *Alex. de
Nevo conſ. 37. nu. 5. Magon. all. deciſ. 97. num. 8.*
Quæ autem dicta ſunt de furioſo, procedũt etiã
17 in Muto, aut Surdo, qui licet teſtari nequeũt
*l. diſcretis, C. qui teſtam. fac. poſſ. Bart. in l. ſi ex falſo
num. 28. ff. de vulg. & pupill. Menoch. conſ. 303. nu.
15.* Quippe neque etiam contrahere vt aliqui
18 voluerunt. Cum vere in ijs ſtipulatio locum
habere non poſſit *l. p. ff. de verb. oblig.*
Tamen ſi matrimonium contraxit, vel dotem
19 promiſsit Surdus aut Mutus cum vterque id
poſsit *l. p. ff. de iure dotium*, tunc præponitur in-
terpoſita, eo modo quo vere potuit interpo-
ni, videlicet per ſeruum, aut per notarium
20 *l. 2. ff. rem pupilli ſaluam fore.* Quia fauore dotis
fingit lex ipſam ſtipulatione licet non inter-
poſitam, vel minus recte interpoſitam tacite,
& recte interueniſſe *l. vnica C. de rei vxor. act.
Bar. in l. p. num. 13. ff. ſol. matrim. quem ibi ſequuntur
Imola num. 15. Alex. num. 25. Claud. de Sirſello col.
3. verſ. in eadem Socin. iun. num. 205. cum tribus ſeq.
cum alijs infinitis quas refert, & ſequitur Rendina
in eius Promptuario tit. de ſtippulat. nu. p. cum ſeq.*
De qua re copioſe egimus ſup. *in cap. 138.*
Et ita cenſuit Senatus Excell. Mediol. menſe
1624. Refer. ampliſsimo D. Senatore Or-
tauiano Pitenardo nunc Illuſtriſsim. Præſide
Magiſtratus Ord. redditruum, & nouiſsime
21 Excell. Sen. electus, declarando valere teſta-
mentum à muto factum, licet ſine debitis ſo-
lemnitatibus, ſed ſapienter, & viro ſapienti
conueniens; prout huiuſmodi muti diſpoſi-
tionem inter liberos valere non vti teſtamẽ-
tum, ſed tanquam quædam vltima voluntas
ſcribit *Angel. in d. l. diſcretiſſ. C. qui teſtam. facere
poſſ. quem ſeq. Menoch. conſ. 317. num. 25.*
Leuis vero ſolemnitas dicitur ea, cuius ommiſ-
23 ſio vel nullum, vel paruum præiudicium af-
fert, vel quæ facti ſubſtantiam non mutat vt
tradit *Bar. in l. vlt. § ſi vero poſtquam in fin. C. de
iure delib. Alex. in rubr. ff. de oper. nou. nuntiat. nu.
12. Io. Hannibal in l. nemo poteſt nu. 329. ff. de leg. 1.
quos ſequitur Rendina in eius promptuar. tit. de te-
ſtam. num. 18. fol. mihi 715 ibi num. 25.* concludit
24 in codicillis factis per cæcũ, quinque tantum
requiri teſtes.
Cuius ſolemnitatis ommiſſio reſp. ſeptem te-
ſtium non vitiat teſtamentum Peregrini eun-
25 tis ad Vrbem, aut ad templum Diuæ Mariæ
Lauretanæ, aut ad templum Diui Iacobi di
Galicia, & ſimilia. Quia ſi in itinere, ſiue in
villa incidit in morbum, & coram duobus tã-
26 tum teſtibus ob hominum raritatem, ſuum
condidit teſtamentum, illud valet ad inſtar
teſtamenti militis teſtantis in caſtris, *iuxta l.
1. ff. de milit. teſtam.* Immo fortiori ratione, cum
ſublimior ſit Princeps Deus ipſe, cui inſeruit
peregrinus peregrinando, quam ſecularis
Princeps, cui inſeruit miles *§. p. in Auth. quo-
modo oportet Epiſc. Rendina d. tit. de teſtam. num. 7.*
Producto vero teſtamento non retardare poteſt
28 immiſſio in poſſeſſionẽ fauore hæredis inſti-
tuti iuxta *l. fin. C. de edicto Diui Adriani.*

SVMMARIA.

*Lege duodecim tabularum vſucapi poterant res mobi-
les per annum & per biennium mobilia, num. 1.*

*Vſucapiuntur de iure ciuili res mobiles per triennium,
immobiles per decennium, num. 2.*

Inter mobilia computantur, etiam ſe mouentia num. 3.

*Mobilia propriè vſucapiuntur, immobilia vero præ-
ſcribuntur, num. 4.*

Dominia rerum in incerto eſſe non debent, num. 5.

Litium finis aliquando eſſe debet num. 6.

Homo liber vſucapi nequit, num. 7.

*Sacræ res, & Fiſci ſeruuſque fugitiuus non poteſt vſu-
capi, num. 9. & 68.*

niſi res ſacra effecta eſſet profana, num. 69.

Vſucapia in duodecim caſibus locum habere nequit remiſſiue num. 10.
Poſſeſſor malæ fidei vſucapere nequit idem ab eo habēs datum etiam per emptionem. num. 11. & 12.
Vſucapi etiam nequeunt fruct. rei, quæ non vſucap. vt lana ouium furtiua, num. 13. & 14.
Secus ſi eſt apud bonæ fidei emptorem num. 15.
Præſcribi non poſſunt ea res quarum alienationem prohibuit teſtator num. 16.
Vel cuius alienatio prohibita eſt per pactum, num. 17.
Declaratur, num. 18.
Præſcribi non poteſt res empta à Prodigo, num. 19.
Vel ab eo qui conſumpturus erat pretium in malos vſus & id ſciebat emptor, num. 21. & 22.
Vel ab eo cui fuerat interdicta adminiſtratio bonorum num. 20.
Emptio facta per luſorem ab alio luſore non valet, num. 23.
Præſcribere non poteſt colonus prædium ſibi à Domino locatum, num. 24.
Licet perſeuerare poſſet colonus in colonia, num. 27.
Dominus prædij quamuis ignorans, ſiue oblitus ciuiliter poſſides, num. 25.
Præſcriptio non inchoatur, niſi prius Dominus poſſeſſionem ciuilem amittat num. 26.
Præſcribi non poſſunt ſeruitutes non habentes cauſam perpetuam aut quaſi vt ſunt iter, via, actus, aquæ ductus, & apulſus pecoris ad aquam, num. 28.
Contrarium obſeruatur in ſeruitutibus habentibus cauſam perpetuam vel quaſi, vt altius tollendi, ædificandi, vel imitendi tignum in parietem, nu. 29. & 30.
Præſcribi etiam non poteſt ius Patronatus in Eccl. præiudicium, num. 31.
Contrar. num. 33.
Ius patronatus acquir. ſi laicus ædificet Eccleſiam, vel illam dotat, num. 32.
Ius patronatus præſumitur ex diuturna conſuetudine nominandi aufferendi Clericus ad beneficium, cuius initij memoria non extat apud homines, num. 34. & 35.
Ius Patronatus antiquum probatur per antiquam ſcripturam etiam ſculptam in lapidibus, num. 36.
Ius patronatus per ſolam famam in antiquis, num. 37.
Si cum ea, concurrat immemorabilis poſſeſſio, num. 38.
Ius patronatus præſcribitur, ſi cum longo tempore immemorabili concurrit, etiam quod pluries euenerit caſus præſentandi, num. 40. 42. cum ſeq. & 47. cum ſequen.
Eccleſiæ multum intereſt non mutare patronos, nu. 41.
Poſſeſſio, vel quaſi præſentandi in iure patronatus, inducitur per vnicum actum. num. 44 & num. 61.
Præſentatio dicitur fructus iuris patronatus, num. 45.
Electio eſt fructus iuris eligendi, num. 46.
Præſcriptiones tot conſiderātur in annuis præſtationibus, quot ſunt anni lapſi non futuri, num. 49.
Ius patronatus præſcribitur ſpatio annorum quadraginta, num. 50.
Si præſcribens habet titulum, num. 51.
Seruitus amittitur per non vſum, num. 52.
Sed id intelligitur reſpectu plurium actorum, num. 53.
Declaratur id procedere pro præteritis actibus, non pro futuris, num. 54.
Praeſcriptio extinctiua dicitur priuatio, num. 55.
Præſcriptio iuris patronatus requirit plures præſentationes, & temporis curſus, num. 56.
Deciſio Rotæ Romanæ in ea materia, num. 57. & 59.
Hieronymi à Baſilicapetri Senatoris mentio num. 58.
Præſcriptio non dicitur inducta, per vnicum actum eligendi ſi electus vixit annis 40. num. 60.
Sed quattuor requiruntur actus electionis num. 62.
Præſcriptionis tempus in his quæ habent iam diſcontinuam eſſe debet duplicatum, num. 63.
Declaratio, num. 64.
Pront declaratio reſpectu præſcrip. 30. vel 40. annorum non reſpectu immemorabilis & centenariæ, num 65. cum ſeq.
Præſcriptio immemorabilis pro veritate habetur, num. 67.
Præſcribi ſpatio centum annorum bona primogenituræ fideicommiſſ. ac feudalia, num. 70.
Etiam in præiuditium minorum, & nondum natorum, num. 71.
cum ſeq. & num. 75. cum ſeq. & 73.
Contra per Gabrielem, num. 72.
Præſcriptio centenaria præiudicat etiam bonis patrimonial. Principis, num. 76. cum ſeq.
Præſcriptio centenaria fundata eſt in præſumptione iuris, & de iure, num. 79.
& contra eam non admittitur probatio in contrarium, num. 80.
Belli tempus ſubducitur in præſcript. num. 81.
atque etiam tempus peſtis, num. 82.
lim. in præſcript. temporis immemorabilis num. 83.
Immunitas non ſoluendi onera quattuor requirit, num. 84. cum ſeq. plur.
Liber exactoris onerum probat quem ſoluiſſe, vel non, num. 87.
Probatio temporis immemorabilis fieri debet per teſtes concludentes opinionem communem eſſe memoriam non extare in contrarium, num. 88.
cum ſeq. licet contrar. ſcribit Natta num. 90.

Quæ nam res, vſucapi nequeant.

CAP. CVC.

REipublicæ vtile valde eſſe cognouerunt legiſlatores, ſi res, & bona aliquo tempore vſucaperentur, Quod tempus lege duodecim tabularum ad annum reſpe-
1 ctu mobilium, & ad biennium reſpectu immobilium conſtitutum, erat, Quamuis Imperatori Iuſtiniano tempus illud ampliari proficuum eſſe placuerit, *in l. p. C. de vſucap. §. p. &*
2 *in §. inſtit. de vſucap.* dum res mobiles triennio vſucapi, immobiles vero per decennium inter præſentes, & per viginti annos inter abſentes
3 ſtatuit, Inter quæ mobilia ſe mouentia, etiam contineri habetur *in l. mouentium ff. de verbor.*
4 *ſignific. ac in d. l. 1. de vſucap. transform.* Propriè vero vſucapiuntur mobilia, Præſcribuntur autem

autem mobilia l. 2. C. in quibus cauſ. ceſſat long. temp. præſcriptio.

Huius ſanctionis duæ conſiderantur rationes,
quarum altera eſt, ne rerum Dominia in in-
5 certo ſint, & ita bono publico conueniat *Co-*
uarru. in cap. poſſeſſ. malæ fid. par. 3. §. 2. nu. 3. verſ.
6 *ſecundo infertur*, Altera vero eſt, vt aliquis ſit li-
tium finis *l. fin. ff. pro ſocio, & habetur in d. §. p. &*
ibi glo. verbo, ne rerum, inſtit. de vſucapion. Facbin.
contr. iur. lib. 7. cap. 13. Cum itaque certum ſit
tempus preſcribendi mobilia, & immobilia,
Quæritur an liber homo, ac res furtiuæ vſuca-
piantur, & iuxta litteralem legis ſenſum, affir-
matiue reſpondendum videtur, dum iſta lex
generaliter de rebus mobilibus, & immobi-
libus loqueretur, generaliter etiã intelligẽda
venit, iuxta *l. 1. §. generaliter ff. de legit. præſcript.*
& probat Alex. conſ. 167. lib. 7. de qua abunde
egimus ſupra *in cap. 118. num. 4.* Præſertim cum
publicam reſpiciat vtilitatem vſucapio, ſeu
præſcriptio, vt ſupra diximus.

De AEQVITATE, tamen non habet locum
vſucapio, ſiue præſcriptio in homine libero,
7 minuſque in rebus furtiuis, vt expreſſe ha-
betur in *§. ſed aliquãdo eum §. ſeq. inſtit. de vſucap.*
& probat Bologn. in tr. de multip. ſig. & differ. iuris,
& facti ſub num. 10. verſ. ſimiliter bonum in fine,
vbi ſcribit quod licet bonum eſſet neminem
locupletari cum aliena iactura; AEQVVM,
nihilominus fuit per vſucapionem inducere
acquiſitionem cum iactura alterius; Quoniã
penſata illa naturali ratione cum damno &
incommoditate quę inſurgebant ex litibus, &
diſcordijs Ciuium in Republica & ex incerti-
tudine Dominiorum apparuiſſe prodeſſe ac-
quiſitionem per vſucapionẽ, ac AEQVVM,
eſſe eam inducere cum certis requiſitis inter-
uenientibus, vt AEQVARENTVR omnes
rationes prædictæ contratiantes; ſed cum po-
ſtea ex curſu ſæpius agitato, notorium eſſe,
cæperit talem vſucapiendi poteſtatem pro-
deſſe Reipublicæ, hoc ius reductum fuit in
communem obſeruantiam, & regulam gene-
ralem, & effectum etiam fuit bonum in gene-
8 re ſubalterno, vt promiſcue bonum, & AE-
QVVM poſſet dici *l. p. ff. de vſucap.* Et quod
poſtea recedendo ab illo iure recepto, AE-
QVA dicatur diſpoſitio, & propterea AE-
QVVM erit res furtiuas, & liberos homines
vſucapi non poſſe.

Prout etiam res ſacras, aut religioſas, & res Fiſci
9 ſeruumvè fugitiuum, minime vſucapi poſſe
decidit Imperator in eodem *§. ſed aliquando,*
& §. ſeq. inſtit. de vſucap. Menoch. conſ. 887. nu. 34.
Facbin. lib. 8. contr. iur. cap. 3. pag. 1476. & latè pro-
bat Azor. lib. 1. inſtit. moral. tit. de rerum diuiſ. cap.
10 *20. litt. E. pag. 67. cum ſeq. par. 3.* vbi duodecim
exprimit caſus in quibus vſucapio locum ha-
bere nequit, videlicet in publicis rebus, Item
in his quæ Principi reſeruata ſunt, ac in his,
quæ ex delicto debentur veluti ex furto, rapi-
na, vſura, & iniuſtitia *d. §. furtiuæ item res inſtit.*
de vſucap. & l. non ſolum ff. de vſucap.

Quod intelligitur non ſolum in primo poſſeſſo-
11 re, qui eſt malæ fidei. Sed etiam in quolibet
alio, qui ab eo etiam bona fide rem emerit,
vel etiam acceperit, vt probat *Azor. loco citat.*
litt. B. pag. 69. vbi limitat concluſionẽ, quando
12 res ipſa in Domini poteſtatem redijſſet, per
§. aliquando inſtit. de vſucap. & per l. ſequitur §.
quod autem ff. de vſucap.

Quæ principalis concluſio ampliatur etiam in
13 fructibus ſiue dependentibus ab ipſa re fur-
tiua, vt in partu Ancillæ furto ſubtractæ, vel
in lana ouium furtiuarum, quæ detonſæ fue-
rant apud furem; Quia vllo modo, nec ipſæ
vſucapi poſſunt, quod etiam procedit, ſi ex
14 ipſa lana factum eſt veſtimentum, Quia cum
ſubſtantiam ſpectemus, veſtis, furtiua eſſet,
l. ſequitur §. ſi ex lana ff. de vſucap. Secus ſi ea ſit
15 apud bonæ fidei emptorem, quia ſtatim em-
ptoris fit *d. l. ſequitur §. de lana ff de vſucap.*

Præſcribi neque etiam poteſt ea res, cuius alie-
16 nationem prohibuit teſtator *l. ſ. C. de vſucap.*
vbi glo. & Bar. Menoch. conſ. 1101. num. 45. Vel
cuius alienatio per pactum prohibita eſt, vt ſi
alienata ſit res alicui, cum pacto ne interim
17 alienetur *l. ſi creditor §. vlt. C. de diſtract. pignor.*
18 Quam tamen concluſionem declarat proce-
dere *Abb. in cap. cum non liceat. de præſcript.* in eo
cui res eſt obligata ex pacto, ne alienetur, nõ
autem in eo, qui nihil contraxit, nec cum tali
pacto rem accepit *Azor. cit. cap. 20. lit. B. fol. 70.*

Quemadmodum præſcribi neq; poſſe rem em-
19 ptam à prodigo, aut luxurioſo, vel luſore
ſcribit *Abb. in cap. ſi diligenti de præſcript.* Quam-
uis ſententiam hanc declarat *Azor. cit. pag. 70*
20 *litt. C.* Vel quando his interdicta fuerat ad-
miniſtratio bonorum per *l. qui fundum, & l. qui*
ſciens ff. pro emptore, Vel ſi illis interdicta non
ſerat bonorum adminiſtratio, Emptor tamen
21 ſciebat eos conſumpturos prætium in malũ
vſum, ludendo, vel luxuriando, & tunc mini-
mè poteſt vſucapere *l. ſi quis eum ſciret, & ibi*
Bart. ff. pro emptore Azor. cit. litt. C. pag. 70. In-
quiens valere contractum, quo quis emit rem
22 ab vno eorum, qui ludunt, quando non putat
eum prætium in ludo conſumpturũ, Alioquin
vſucapere non poteſt, & multo minus valet
23 contractus, quo vnus luſorum emit rem ab
altero luſore *l. vlt. ff de aleatoribus*, quod nota-
tu dignum eſt.

Præſcribere prætetea non poteſt colonus præ-
24 dium ſibi locatum à Domino, quia non ſibi
ſed Domino poſſidet *l. male agitur C. de præſcrip.*
30. vel 40. annorum, Menoch. conſ. 291. num. 35. &
25 Dominus quamuis ignorans vel oblitus ciui-
liter poſſidet *l. ſi id quod. ff. de acquiren. poſſeſſ.*
Antequam verò præſcriptio inchoatur neceſ-
26 ſe eſt vt Dominus poſſeſſionẽ ciuilem amittat
Din. in reg. ad. poſſeſſione de reg. iur. lib. 6. Bar. in l
1. C. de ſeruitutibus ac ample tradit Azor. cit. cap.
20 litt. E. & F. pag. 70. par. 3. Quamuis contra-
27 tium procedere vt in colonia poſſit perſeue-
rare-

Digitized by Google

rate colonum probat Gratian. lib.1. diſcept.for. cap.152.num.6.

Seruitutes autem non habentes cauſã perpetuã
28 aut quaſi perpetuam, vt ſunt iter, via, actus,
aquæ hauſtus, & apulſus pecoris ad aquam,
minime præſcribuntur l. ſeruitutes prædiorum,
ff.de ſeruitut. Vaſquez. controu. Ill. cap.84.num.6.
Contrarium vero obſeruari in ſeruitutibus
habentibus cauſam perpetuam vel quaſi, vt
ſeruitus altius attollẽdi, ædificandi, vel imi-
29 tendi tignum in parietem, ſtillicidium auer-
tendi in tectum, vel arcam vicini l.1.ff.de ſeru.
30 vrb.prædiorum; Præſcribi poſsunt l.2 C.de ſerui-
tutibus, & ample ſcribit Azor. d.lib p.cap.20.litt.
A.pag.67.

Ius Patronatus pariter in præiuditium Eccleſiæ
libere præſcribi minime poteſt, quando con-
ſtat Eccleſiam à tali iure eſſe liberam, ideſt ab
31 aliquo laico fundatam, aut dotatam non eſ-
ſe, Quia eſt ius Eccleſiaſticum, & quaſi spiri-
tuale §. quia inſtitut. de vſucap. & poſt Abb. &
alios multos probat Couarr. d.reg. ſiue cap. poſseſſor
malæ fidei par.2.§.11.num.p.cum ſeq. In præiudi-
cium vero laicorum, ſiue aliorum habentium
ius patronatus in Eccleſia, quam ipſi funda-
32 runt, vel ædificarunt, aut dotarunt, Quia tale
ius Eccleſia laicis tribuat, vt patet ex titulo
de iure patronatus, præſcribi poteſt Menoch.
conſ.702.num.105. Cum ex conſuetudine etiã,
33 & præſcriptione acquiratur ius patronatus
cap.generale de elect.in 6.& cap.querelam de elect.
ac cap. conſultat. de iure patronatus; Ex diutina
conſuetudine enim nominandi, deſignandi,
& offerendi clericos, cuius initij memoria
34 apud homines non extat, veriſimiliter credi-
tur huiuſmodi laicum fundaſse, vel ædificaſ-
ſe, vel dotaſſe Eccleſ. ita vt, ius patronatus
poſſit eſſe pœnes laicum, vt ait glo.in d.cap.con-
ſultationibus de iure patronatus in verbo credeba-
tur, Vel ſecundum rei veritatem, Videlicet,
quia fundauerit, extruxerit, vel dotauerit Ec-
cleſiã, Vel opinione, & communi voto, quia
videtur fundaſſe, extruxiſſe, vel dotaſſe Eccle-
35 ſiã probabiliter videtur, vel quia priuilegio
ſpeciali Romani Pontif. tale ius patronatus
habuiſſe putatur, vt expreſſe probat Azor cit.
cap.20.litt.E.& F.pag.67.& Menoch.alleg.conſ.
701.num.105.

Quod ius patronatus antiquũ probari per ſcrip-
36 turam antiquam ſculptam in lapidibus, co-
lumnis, aut calce tradit Menoch. conſ.241.nu.7.
& Maſcard.de probat. concl 959.num.21. Quod
37 etiam per ſolam famam probari ſcribit idem
Menoch.conſ.218.num.22. & Maſcard. loco rel.nu.
19.cum ſeq. De qua re ſacrum Concil. Trident.
38 ſeſſ.25.de reform.cap.9. Cum qua fama concur-
rere debere immemorabilem poſſeſsionem
inquit Gratian.lib.2.cap.310.nu.80.cum ſeq.

Et in hac præſcriptione in præiudicium, etiam
priuati (non Eccleſiæ) non ſufficere ſolum vi-
detur lapſum longi temporis, cuius initij me-
39 moria apud homines non ſit ſecundum l.p.§.
vlt.ff.de aqua pluu. arcenda, & l.hoc iure §.ductus,
ff.de aqua quotid. æſtiua; Sed etiam quod caſus
40 præſentandi per tot vices euenerit, vt præſ-
criptio induci poſſit arg. tex. in l.cum notiſſimi
§.in ijs C.de præſcript.30. vel 40.annor. Vbi Im-
perator Iuſtinianus ſeq. vtitur verbis.

In ijs etiam promiſſionibus, vel legatis, vel alijs obliga-
tionibus, quæ dationem per ſingulos annos, vel men-
ſes, aut aliquot ſingulare tempus continent tempora
memoratarum præſcriptionum, non ab exordio talis
obligationis, ſed ab initio cuiuſcunque anni, vel men-
ſis, vel alterius ſingularis temporis computari ma-
41 nifeſtum eſt; Cum maxime, multum interſit Eccle-
ſia non mutare patronos, ne nouus patronus incom-
modet, & noceat Eccleſiæ, & ne Eccleſia cogatur ha-
bere patronum, quem nollet, vt ſcribit Azor. cit. lib.
1.cap.23.litt.A.pag.78.

Si enim curſu annorum quadraginta, bis tãtum
eueniſſet caſus præſentandi, obuacationem
beneficij iuris patronatus; Non videtur poſſe
42 induci præſcriptionem per binos actus, Ad
inſtar ſeruitutis non habentis cauſam perpe-
43 tuam, aut quaſi diſcõtinuam al.l. ſeruitus præ-
diorum ff.de ſeruitus, & ſcribit Gratian. lib.4.diſc.
forenſ.cap.681.num.36.

Quamuis per vnicum actum inducta eſſet poſ-
44 ſeſſio præſentandi, vbi effectum habuiſſet;
45 Cum præſentatio ſit fructus iuris patronatus,
qui ad poſſeſſorem pertinent cap. grauis de re-
ſtit.ſpol. Alb.in cap.cum Eccleſ. Sutrina ſub nu.30.
de cauſa poſſeſ. & propriet. & ibi Decin. num.35.
46 inquit, quod electio eſt quaſi fructus iuris
eligendi cap. in litteris de reſtit. ſpol. quam con-
cluſionem probat Oldrad.conſ.31 u. & ſequitur Dec.
conſ.134.num.p. verſ. & aduerſa, & poſt Menoch.
conſ.1057.num.1. Seraph. deciſ.1012.nu.1.& Ve-
ral. deciſ.81. de teſtibus lib.2. ac Maſcard. concluſ.
47 1215.num.4. Cum enim niſi bis euenerit caſus
præſentandi, non poteſt cõſiderari præſcrip-
tio, quæ tantum locum habet, quando tot
euenerunt caſus, quibus vti neglexit patro-
48 nus, vt introduci potuerit præſcriptio Bar. in
l.cum ſcimus num.2. C.de agricol. & conſ.lib.11.
Menoch.conſ.1120. num.9. & 10. Ad inſtar præ-
49 ſcriptionis in annuis præſtationibus, in qui-
bus tot conſiderantur præſtationes, quot ſunt
anni lapſi, non futuri, vt ample probat Guido
Pap.deciſ.406. Boer Deciſ.336.in fi. Theſaur.quæſt.
famil.47.num.9.lib.4. Valaſc. deciſ. ſiue conſultat.
49. num 5. Quidquid incontrarium aſfirmet
num.6.cum ſeq.max.num.8.& Gratian. lib.5.diſc.
forenſ. cap.883.num.14. cum ſeq. & ample probat
Fachin.lib.8.controu.iur.pleno cap.99. & Gail. lib.
2.obſeru.73.

Et ſi vero aliqui, præſcribi poſſe ius patronatus
50 ſpacio annorum quadraginta affirmauerunt,
de quibus Maſcard.cit.concl.1215. nu.4. & Corn.
conſ.47.num.4 lib.3. & Alex.conſ.75.nu.50.lib.4.
vt teſtatur Baldus tract.de præſcript. p.par.quintæ
partis.§.9. num.4. Id tamen intelligitur quan-
51 do præſcribens habet titulum, qui a ſine eo
requiritur tempus immemorabile cẽtum an-
norum,

norum, & vltra, vt explicat *Balbus num. 4. & ſequitur Anto. de Padilla in repet. l. ſi quas actiones num. 55. de ſeruitut. & aqua*, Quia licet per non
52 vſum perdatur ſeruitus, vt in *l. ſi conſtituta ff. quemadmodum ſeruit. ammitantur, cap. de quota, & ibi Imol. de præſcript. Abb. conſ. 206. ſub num. 2. circa medium*; Attamen talis non vſus, non cō-
53 ſideratur reſpectu vnius tantum actus, ſed plurium & plurium, vt de ſe patet, & elicitùr ex traditis per *Abb. citato nu. 2. in conſ. 106.*

Reſpectu namque futurarum præſentationum,
54 quarum nondum euenit caſus, non poteſt currere præſcriptio *l. 1. §. fi. C. de anali except.* Cum enim præſcriptio extinctiua ſit priuatio, quæ
55 ſine habitu dari non poteſt *l. decem. ff. de verb. oblig. & cap. ad diſſoluendum de ſponſal. impub.*; Non poteſt ea conſiderari in caſibus præſentationum, qui nondum aduenerunt; Conferunt tradita per *Abb. in cap. cogere eum. col. 3. de electione*, vbi ſcribit quòd ad probandum præſ-
56 criptionem tituli iuris Patronatus requiruntur plurimæ præſentationes, & temporis curſus *Balb. tract. de præſcript. q. 9. num. 8. fol. 90. in 17. tomo tractat.* & de annua præſentatione docet *Valaſc. cit. deciſ. ſiue conſultatione 49. num. 21.*

Et ita alias obtinuiſſe in Rota Romana, fauore
57 iuris patronatus Inſignis Parochialis Eccl[illegible] Oppidi à Baſilicapetri, mihi teſtatus eſt [illegible]
58 pliſſimus Senator Hieronimus à Ba[illegible]tri, cuius viri perſpicuam doctrinam, [illegible] ingenij acumen ſummopere commendarunt Sapientiſſimi illi Auditores, inter quos ſedebat Illuſtriſs. Cardinalis Plattus Mediolanenſis.

Pro qua ſententia ſtare videtur *Tex. in d. cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſeſſor.* Vbi ſummus Pontifex ſtatuit abſoluendos eſſe Canonicos
59 reos cōuentos, quibus ſpectabat de iure electio Epiſcopi, nō obſtante quòd actores probaſſent ſe per tres vices interueniſſe electioni Epiſcopi, ea præcipuè ratione, quòd ob [illegible]poris breuitatem præſcriptio legitimè [illegible]ſſet inducta, & ibi *Abb. num. 30. & n. 41.* [illegible] *plur. præſertim num. 45.* ſcribit quòd ſi [illegible]s electus vixit per annos quadragin-
60 [illegible]ſcriptio non videtur inducta, quamuis
61 [illegible] poſſeſſio eligendi in ducta ſit *Dec. d. conſ.* [illegible] *num. 1. in fine, & Socin. in dicto cap cum Eccleſ. Sutrina num. 143.* vbi apertè tradit, quod non
62 ſufficiunt tres actus, ſed ſaltem quattuor requiruntur ad præſcribendam proprietatem, ſiue ius eligendi per *l. fin. ff. de ſeruit.*

Pro concordia autem opinionum Doctorum inter ſe pugnantium placet concluſio Abbatis in *all. cap. Eccleſia Sutrina ſub num. 42.* Videlicet
63 quod in iure elligendi, quod habet cauſam diſcontinuam requiratur tempus duplicatū per *l. ſi ſic conſtituta ff. quemadmodum ſeruit. amittantur*, Quamuis *glo. in cap. in ſumma 13. quæſt. 2.* affirmet ſufficere ius elligendi habere conti-
64 nuationem aptitudine, Cum quotidie quis ſit aptus ad elligendum, ſi toties vacaret Eccleſia *arg. l. foramen ff. de ſeruit. vrb. prædiorum*,

Maxime, quando ſeruitus debetur perſonæ non rei, quia tunc adeſt animus, continuans poſſeſſionem *Abb. ſub d. num. 42.*

Intelligenda autem venit principalis concluſio, ſupra firmata reſpectu præſcriptionis trigin-
65 ta, vel quadraginta annorum; Quia vbi de
66 immemorabili & centenaria ageretur, Tunc omnia præſcribi certum eſt, *Honded. conſ. 79. num. 34. cum ſeq. Menoch. conſ. 2. num. 377. & conſ. 606. num. 2. & conſ. 1101. num. 44.* Atque in ſpecie contra bona Eccleſiæ probat idem *Menoc. conſ. 1050. num. 14.* Præſcriptio enim immemo-
67 rabilis pro veritate habetur, vt reſpondit *Bal. conſ. 337. lib. 2. & ſeq. Menoch. conſ. 701. num. 96. cum ſeq. plu. Gratian. lib. 5. diſcep. for. cap. 860. n. 10.*
68 Præterquam in ſpiritualibus & Sanctis, quæ ab hominum cōmertio exemptæ ſunt, & quæ etiam curſu annorū mille prēſcribi nequeunt per laicos, vt inquit *Io. Andreas in cap. 2. de præbendis in 6. quē ſeq. Azor. cit. cap. 20. lit. C. pag. 67.* Vbi tantum limitat hanc concluſionem, quā-
69 do res ſacra, aut ſancta rurſus profana effecta eſſet, veluti ſi capta fuiſſet ab hoſtibus, Quia tunc poſſet vſucapi per *Tex. in l. cum loca, ff. de relig. & ſumpt. funer.*

Quippe etiam in præiuditium primogeniti nōdum nati, & aliorum deſcendentium præſcribi ſpacio centum annorum bona primogeni-
70 turæ, & fideicommiſſi, ac etiam feudalia probat *Rol. conſ. 3. num. 90. lib. 1. quem ſequitur Menoc. conſ. 701. num. 102. cum ſeq.* Qui num. 103. ex Curtio Seniore, & Socin. Inquit in præſcriptione longiſsima, & immemorabili non con-
71 ſiderari minorem ætatem, ſiuè non exiſtentiam, Quod reſpectu primogenituræ, & maioratus probat etiam *Roder. Suarez in alleg. 3. &*
72 *Molin. lib. 4. de primog. Hiſp. cap. 10. nu. 10.* Quidquid in contrarium affirmauit *Gabr. conſ. 163. num. 16. cum ſeq.* per Menochium reprobatus *cit. conſ. 702. num. 111. cum ſeq. plur.*

Quam ſententiam intelligi etiam de feudis, & alijs iuribus fiſcalibus, quæ præſcribuntur ex
73 immemorabili præſcriptione centenaria, dū per Nou. conſtit. Mediol. cautum fuit *in tit. de iure & Priuil. Fiſci cap. nulla*, quod nulla præſ-
74 criptio contra Fiſcum allegari poſſit, niſi ſit tanti temporis, Cuius memoria non ſit in cōtrarium, Quam concluſionem procedere etiā reſpectu bonorum quæ ſunt in patrimonio
75 Principis concludit Menoch. *conſ. 1096. in fin.*
76 Quidquid in contrarium affirmauerit in *conſ. 291. nu. 135.* Hoc idem probare videtur *Vaſq. controu. Ill. cap. 84. nu. 12.* dum inquit, per tempus immemorabile (quod centum annos ſal-
77 tem conſtituit, iuxta tradita per *Honded. citat. conſ. 79. nu. 34. lib. 1.*) acquiri etiam ea quæ ſola
78 Principis conceſsione poſſunt acquiri, ſiue titulus allegetur; Siue tantum tempus.

Cum enim præſcriptio hæc reſultans ex imme-
79 morabili ſit iuris, & de iure *Feliu. in cap. cum d. nobis col. 3. de præſcript. Alex. conſ. 13. col. 3. lib. 1.*
80 Contra eam non admitattur probatio in contra-

rata, quaſtione 142. numero 2. & 3.
Prout etiam intereſſe damni emergentis, pari-
ter concludenter probari debet, probando
37 in ſpecie, certam damni quantitatem paſsi
ab eo, qui illud prætendit, vt ſcribunt Alba
conſil.710.nu.4.verſic.addunt, Sotus de iuſt. & iure
lib.6.q.1.art.3. Peguer.deciſ.32.num.22. quos ſeq.
Ripa alleg.obſer.1.num.4. Coſta d.q.142.num.1. &
quaſt.208.num.5. poſt Menoch.de arbit.in addit.ad
caſ.119.num.27. & 28.
Itaut verum, & reale, non autem imaginarium,
38 & fictum eſſe debeat huiuſmodi damnum,
ſiue intereſſe, gloſ.in c.conqueſtus de vſuris, Nau.
de vſur.num.53. verſ.ſecunda conditio, & poſt eos
Rodr. de annuis reddit. lib.3.q.5.ſub num.20, cum
39 tantum dicatur iuſtum intereſſe, quod quis
re ipſa patitur, D.Bimius conſ.132.ſub num.18. &
conſ.172.nu.20.lib.2. & damnum illud tantum
dicatur, quod ex noſtro patrimonio exit l.
damnum ff.de damn.infect. Vinc.de Anna alleg.42.
num.9. Peregr. conſ.98. num.10. lib.1. & conſ.19.
num.8.lib.3. D.Bimius conſ.118.nu.6.lib.2. Petrus
Ant.Anguiſc. conſ.8.num.1.lib.2. & conſ.9.nu.29.
lib.3.
Quippè quod in ſpetie damna ſiue intereſſe præ-
tendens probare plenè teneatur bona alie-
40 naſſe, & cenſus vendidiſſe, ob creditum per
ipſum prætenſum, & ſibi tempore debito non
traditum, ſcribit Vrſil.ad Afflict.deciſ.20.num.5.
& in indiuiduo tradunt Perg. conſ.18. nu.9. lib.3.
& conſ.71.num.7.lib.4. Rodr. d.q.5.num.21. & 22.
Farin.deciſ.774.num.1. & deciſ.888. num.3. qui-
bus locis loquendo de intereſſe damni emer-
gentis, concludunt etiam in materia dotis
(quod magis eſt cum ſit creditum priuilegia-
41 tum) tale damnum emergens non dici pro-
batum, licet conſtet creditorem accepiſſe ad
cambium pecuniarum ſummas; Quoniam ex-
preſſe probandum eſt pecunias ipſas fuiſſe ad
cambia acceptas, ob ſolutionem ſibi non fa-
ctam tempore debito, cum eas ex alia cauſa
accepiſſe potuerit. Et ità pluries iudicatum
fuiſſe per Rotam teſtatur Farin.locis cit. Eandē
ſententiam amplectitur Menoc.conſ.65.nu.1. &
Gratian. poſt multos per eum relatos lib.1. diſcept.
forenſ.cap.76.à num.16.vſque ad num.23. & c.240.
num.8.lib.2. & cap.302.num.9. vbi probat, quod
intereſſe non poteſt conſiderari, nec taxari
42 habito reſpectu ad potentiam propinquam
lucrandi, nec ad qualitatem loci, in quo ſta-
tim reperiātur occaſiones locandi pecunias,
niſi in ſpecie probetur, quod tempore inter-
pellationis talis occaſio adeſſet; & ante eum
idem tradit Rota Genuen.deciſ.139. nu.8. Qua-
tenus intereſſe lucri ceſſantis deberetur hoc
in caſu, quod non deberi ſupra fuit probatū.
43 Ratio eſt, quia præſumptiua probatio non
admittitur, vt intereſſe ſit debitum Gratian. d.
cap.144.nu.13. Surd.deciſ.262.n.1. Rolan.conſ.35.
n.18.lib.1. & poſt alios Coſta de port.ratæ d.q.142.
n.3. cum verè debeat de ipſo intereſſe conſta-
44 re, nec probetur ex partium aſſertione idem
Gratian.cap.387.nu.16. & ſeq. in tantum vt ſpe-
cialis probatio intereſſe requiratur, etiamſi
pro parte debiti conuentum fuiſset certum
intereſse inter eaſdem perſonas, quia nihilo-
45 minus pro reliqua debita portione non ad-
mittitur intereſse ratione moræ niſi in ſpecie
ſit probatum, vt tradit poſt alios Gratian.lib.4.
46 cap.716.num.7. & 10. Noſtrum enim non eſt
extendere diſpoſitiones conuentionales l. ſi-
deiuſſor Magiſtratus §.pro Aurelio ff. de fideiuſſor.
Neque de tempore ad tempus, aut de re ad
rem, aut de caſu ad caſum vt ſubijcit Gratian.
loco relato num.5.
Licet verò non deſint multi, qui tradiderunt in-
47 tereſse poſse etiam probari ex veriſimilitu-
dinibus, & præſumptionibus, quos recenſet,
Roder.d.lib.3.q.5.ſub num.25. verſ.verum alij plu-
res, & Surd.de alim.tit.1.quaſt.45.num.43. Atta-
48 men præterquod verior, ÆQVIOR, &
communior eſt contraria opinio, vt ex DD.
calculo elicitur. Procederet etiam ea con-
cluſio tantum in intereſse lucri ceſsantis,
quod conſideratur in negotiatore, non in in-
49 tereſse damni emergentis; vt explicat ibi,
Surd.num.45.in fine, & Roder.ſub nu.25.
Et quatenus etiam lucrum ceſsans conſiderari
poſset in nobili, & alio nō negociatore (quod
tamen non admittitur) Illud nihilominus
50 plenè articulari, & probari debere etiā ſcri-
bunt omnes videlicet, habuiſse in promptu
prædia emenda, vel annuos redditus, aut alia
res, in quarū emptione lucrari poſset, vt poſt
Maſcard.concluſ.933.num.24. Roland. & alios pro-
bat Surd.alleg. q.45.num.42. qui aum. ſeq. inquit
51 teſtes ſuper eo deponentes debere de lucro
certitudinaliter deponere, & etiam non in-
terrogati cauſas ſcientiæ reddere.
His attentis videndum reſtat, quid probatum
fuerit per DD. Picenardos, Et ſanè citati ad
ſpecificandum tria publica tantum documē-
ta produxerunt, vnà cum ſententia Senatus.
Primum ſcilicet continens venditionem nō-
nullorum bonorum factam anno 1601. Secun-
dum venditionem annui cenſus libr. 395. 10.
factam Horatio Fullo anno 1604. Vltimum
venditionem alterius annui cenſus ducator.
ſeptuaginta factam anno 1617. D. Sfortiæ Pal-
lauicino.
Ex primo Inſtrumento apparet bona fuiſse ven-
dita habita fide pretij pro maiori parte, & ſic
52 non deſeruire conſtat ad probandum aſserta
damna; maximè cum ratione pretij recepti
non fuerit probatum ad alienationem prędi-
ctam fuiſse deuentū ratione moræ Perſichelli
vt ſup. abūdè docuimus in verſ. Quippè quod;
Idem affirmandum eſt de alijs duobus inſtru-
mentis cēſuum venditorum, ad quorum alie-
nationem fuiſse deuentum ob moram D. Per-
ſichelli pariter minimè fuit probatum.
Quatenus verò damna ipſa ſiue intereſse liqui-
data remanere per dicta documenta, quis af-
firmare mallet. Adhuc tantum ad ratam tem-
poris,

poria, & quantitatis liquidatæ, non pro tota
53 ſumma, & pro toto tempore probata dice-
rentur damna ipſa; Id quod agnouit etiam
D. Vicarius, dum diſtinguendo intereſſe cō-
ſideratum ob alienationes prædictas, ab alio
intereſſe minimè probato, illud in maiori
ſumma, hoc in minori imaginatia tantum ta-
xauit.

Si enim anno 1601. alienata fuerunt bona de
quibus ſupra, habenda eſſet ratio pretij tantū
recepti, & illius damni tantum à dicto tem-
54 pore citra, & pro quantitate fructuum amiſ-
ſorum ob rem alienatam (quæ qualitas neque
etiam fuit probata) *Gratian. cap. 67. num. 22. Mareſcott. lib. 2. var. reſol. cap. 16. num. 7.* ad rem
faciunt quæ tradit *Alex. conſ. 141. col. 2. lib. 5.*
dum ait intereſſe damni emergentis proba-
55 ri, quando creditor probaſſet totidem num-
mos ſub vſuris accepiſſe, & ſequitur *Moror. d. conſ. 65. nu. 1.* Verbum enim tantumdem, im-
56 portat eandem ſummam pro qua creditor
agit. Adeout ſi probaſſet aliqualem ſummā,
nō tantumdem ſub vſuris accepiſſe, pro ſum-
57 ma accepta ſub vſuris intereſſe probatum
tantum diceretur, id quod innuere videtur
Iaſon. in l. nummis. num. 5. ff. de in litem iur. Ad in-
ſtar eius qui petijt centum, & non probauit
intentionem niſi pro quinquaginta, quiā pro
alijs quinquaginta non probatis; reus erit
58 abſoluendus iuxta vulg. reg. *l. qui accuſare C. de edendo,* & in materia intereſſe non probati
facit *l. argentarius §. cū autem ff. de eden. Maſcard. concluſ. 934. num. 7. & 12.* prout in his terminis
probat *Rolan. alleg. conſ. 35. num. 7. cum tribus ſeq. lib. 1.*

Cum autem D. Vicarius liquidauerit damna
prædicta pro toto tempore viz. ab anno 1594.
vſque ad annum 1619. quò deuenit ad dictā
liquidationem, taxando primo loco intereſſe
prædictum in rationem octo pro centenatio,
pro ſumma capitalis librar. 12. mil. quæ erat
tertia pars redditunm Neapolis relictorum
in hereditatē Comitis Brocardi; ſecundo lo-
co taxando ipſum intereſſe in rationē quinq;
in ſingulo centenario pro alijs libris 28585.
à dicto anno 1594. vſque ad annum 1604.
Tertiò liquidando aliud intereſſe ab anno
1604. citrà in rationem ſeptem pro cētenatio
juxta inſtrumentum cenſus venditi dicto an-
no pro capitali librarum 5650. Vltimo liqui-
dando intereſſe prædictum pro reliqua ſum-
ma, & pro reliquo tempore in rationē quinq;
pro centenatio. Notoriè conſtat de grauami-
ne illato D. Perſichello, & quàm perperam
intereſſe prædictum non probatum, nec de-
bitum, fuerit eo modo taxatum.

Namque reſpectu primæ parcellæ certum eſt
eam non poſſe ſubſiſtere; tum quia tale dam-
num non probauit pars aduerſa; tum quia
neque etiam probauit redditus dictorum ca-
pitalium à dicto tempore citrā perueniſſe ad
59 manus Perſichelli, quam qualitatem neceſſa-
rio probare debuiſſe ſcribit in pñcto *Gratian. lib. 4. cap. 705. num. 1. & 12.* Tùm quia cum ca-
pitale alterius ex dictis redditibus in ſumma
librarum 20000. extinctum fuerit anno vſq.
1582. viuente D. Hippolita hærede Comitis
Brocardi, nullo modo haberi potuit in con-
ſideratione illius intereſſe ab anno 1594. ci-
trà. Tùm quia quatenus etiam cadere potuiſ-
ſet in conſiderationē tale intereſſe (quod ta-
men negatur.) Non niſi deductis expenſis, &
laboribus id poterat taxari: Notorium enim
eſt niſi maxima, cum expenſa, & poſt longos
labores exigi poſſe redditus in Neapolitano
Regno, hoc idemque faſſi ſunt Picenardi in
præcibus Excellentiſs. Senatui porrectis dum
contendebant cogi Perſichellum ad ſibi ſatiſ-
faciendum in pecunia, nō per aſſignationem
dicti poſterioris redditus difficilis exactio-
nis, & maxima cum expenſa, licet confeſſio-
nem ipſam inaniter nunc inficiari non dubi-
60 tant. Certùm eſt enim in iure fructus tantum
deberi deductis impenſis *l. hactenus, & l. ſi pen-dentes ff. de vſufruct.* Tùm denique quia cum
anno 1601. inſtante q. Equite Sfortia ſeque-
ſtratus fuerit dictus redditus, vt ex ſequeſtro
in actis exhibito conſtat; Dubitari non po-
teſt, quin nedum indebitè taxatum fuerit in-
61 tereſſe ratione tertiæ partis dicti redditus
pro tempore quo ſub ſequeſtro remanſit, vt
in his terminis probat *Rota Genuen. deciſ. 61. n. 4.* Sed etiam teneri partem aduerſam ad re-
ſarciendum damnum, quod interim pro alijs
62 duabus partibus paſſus fuit Perſichellus
iuxta *l. qui occidit. §. in hoc ff. ad l. aquil. Menoch. conſ. 1188. num. 15.*

Magis palpabile eſt grauamen, quod contine-
tur in ſecunda parcella, ſi enim certitudinali-
ter, & concludenter probādum erāt intereſſe
63 excluſa omni veriſimili, aut præſumptiua
probatione vt ſup. probauimus ex *Coſta de por-tiōe q. 142. nu. 3 & Gracian. cap. 302. nu. 9. & cap. 716. num. 7. & 10.* Quo pacto, quaue ratione
potuit ſomniatum hoc, & imaginarium, nul-
libique probatum intereſſe taxari.

Idem liquet de grauamine, quartæ parcellæ quæ
pariter imaginarium tantum, & ſomniatum
intereſſe continet ab anno 1604. vſque ad an-
num 1619. & quæ omni in caſu iuxtà conten-
ta in inſtrumēto exhibito taxari debebat ab
anno 1617. citra in ſumma pro qua facta fuit
venditio cenſus contenta in d. inſtrumento.

Et ſic patet nonniſi intereſſe prædictum in ſen-
tentia omiſſum, & aliud in tertia parcella
contentum potuiſſe omni in caſu taxari, quæ
ambæ parcellæ vix libras ſeptem mille con-
ſtituiſſent, nedum libras ſexagintamille in
quibus damna ipſa liquidauit D. Vicarius.

Additur præterea, quod intereſse aliquod non
potuit conſiderari: ſtante ceſſione, ſiue dona-
tione facta per qu. Equitem Sfortiam fratri
Perſichelli anno 1592. die primo Decembris,
de iuribus memoratæ hæreditatis, in cauſa

producta. Et ſi enim Senatus Excellentiſs.
denegauit in integrum reſtitutionem petitã
per Perſichellum à ſententia Senatus ſub præ-
textu dictæ donationis ; non tamen ex hoc
potuit D. Vicarius donationem ipſam reij-
cere in iudicio liquidationis dictorũ intereſ-
ſe, Quandoquidem re nõ integra productam
fuiſſe donationem coram Senatu dicitur, vi-
64 delicet poſt latam ſententiam, aduerſus quã
non ſolet reſtitutio in integrum concedi *Me-
noch.conſ.478.nu.16.& ſeq. Riminal.iun.conſ.755.
num.* 111. cuius reſpectu ipſam donationem
non admiſſit Senatus, non autem eam impu-
gnauit, aut nullam declarauit; Adeoquod ali-
ter dicendum eſt in cauſa damnorum, quorũ
liquidationem impedire potuit donatio ip-
65 ſa. Nam eorum reſpectu re integra producta
dicitur. Idcirco ſtante illius validitate, eius
effectum ſortiri debet ad impediẽdum dam-
norum liquidationem ad inſtar pacti de non
petendo, quod propterea reiectũ minime cen-
ſetur, *vt poſt Bald. ſcribit Carolus de Craſſis excep.
35. nu.1.*

Quamuis enim exceptio reiecta ante ſententiã,
66 regulariter vlterius proponi non poſſit poſt
ſententiam *Gloſs.& Bart. in l.p. C. de iuris, & fa-
cti ignor.*, Tamen præterquod exceptio ipſa
non dicitur oppoſita ante ſententiam in hoc
caſu, ſed poſt, & ſic prohibita non eſſet, eo
magis admitti debebat, quia etiam non di-
cebatur impugnare ſententiam, ſed ſolum
67 moderari executionem reſpectu damnorũ,
vt diſtinguendo tradit *Coſta remed. ſubſid.* 28.
*num.6.& 8. verſ. ſecundus eſt effectus, & Gracian.
lib.4. diſcept.for. cap.660.num.21.*

Et eo minus intereſſe prædictum potuit taxari,
attento quod notorie liquet ad illud mini-
68 me potuiſſe condemnari D. Perſichellum ;
Namque cum damna, & intereſſe debeantur
tantum à die moræ *vul.l. ſocium qui, ff. pro ſocio,
Honded.conſ.38.num.9.& 10.lib.1. Gratian.lib.2.
cap.240.nu.1.*& in materia dotis, *idem Gratian.
cap.244. per totum, & cap.229. num.29. copioſè,
Giurba ad ſtat.Meſſan. cap.15. gloſ.15. num.23. &
Merend.lib.2. Contr.iur.cap.40.& 41.*

Quæ mora hoc in caſu non potuit conſiderari,
niſi ſequuta declaratione facta per Excellẽ-
tiſſ. Senatum, & facta liquidatione hæredita-
tis per peritos electos; Certiſsimi enim iuris
69 eſt moram non committi quando debitum
non eſt clarum, & liquidum. *Bald. in l. accept. in.
7. oppoſit. C. de vſuris, Soc. Sen. conſ.107, nu.2, lib.1.
Surd. conſ.38. num.13. & conſ.269. num.4. ac deciſ.
260. num.15. latè Menoch. conſ.1027. nu.8.* & poſt
multos alios *Coſta de retrotract. cap.8. caſu 9. nu.*
70 2.3. & 4. Quia intereſſe nullum debetur non
facta liquidatione ſortis, vt probat *Peregr.
conſ.18. nu.11. lib.3. Gracian. dict. cap.244. num.9.
copioſè D. Bimius conſ.245. num.54. lib.3. & Coſta
dict. caſu 9. num.2.* ſi enim non facta liquidatio-
71 ne ſors debita non dicitur, multò minus in-
tereſſe debetur cum non debito principali,
nec illius acceſſorium debeatur, vulg. iur.

Et ſi autem lex certa dici poſſet de hæreditatis
portione in vniuerſum debita (quod tamen
72 non admittitur) ideſt de tertia parte hæredi-
tatis per Piccnardos prætenſa *arg. l. cum qui-
dam §. ſcium ff. de acquir. hered. & l. ſed & ſi reſti-
tuatur §. fin. ff. de iud.* Tamen cum ignoraretur
probabiliter per Perſichellum, certa quanti-
tas in ſpecie ad quam aſcendit dicta portio
hæreditatis, ante liquidationem. Non potuit
73 dici eſſe in mora, & ſic teneri ad intereſſe an-
te dictam liquidationem, vt parum longe ab
his terminis, probat *Franc. deciſ.* 23. *num.* 4. *in
fine, & num.5. Peregr. d. conſ.* 18. *num.*11. *lib.* 3.
vbi ſcribit nõ debuiſſe reum ius ſuum indiſ-
74 cuſſum relinquere, ſtante maximè non leui
ambiguitate dictæ litis iuxta tex. *in l. illud ff.
de petit. hered.*

Tanto magis cum conuentus fuerit Perſichel-
lus ex geſtis per q. eius genitorem, cuius fa-
75 ctum probabiliter ignorare potuit, vt tradit
*Theſaur. deciſ. 247. nu. 3. Menoch. de arbitr. caſu
220. num.51. & dicto conſ.1027. nu.11. Mar. An-
guiſc. conſ.22. num.6.* Quæ concluſio eo facilius
procedit ſtante minori ætate Perſichelli tem-
76 pore mortis patris, vt diſtinguendo probat
Coſta de facti ſcient. inſpect.74. num.1. Præſertim
cum habuerit iuſtam cauſam credendi ſe nõ
fuiſſe debitorem partis hæreditatis petitæ,
attento etiam inſtrumento augumenti dotis
q. Hippolitæ matris ferè totam hæreditatem
77 abſorbentis, quibus ſtantibus non teneri ad
intereſſe à die litis motæ reum conuentum
probat poſt *Curt. iun. conſ.239. num.28. lib.3. Fa-
rinac. deciſ.888. num.3. verſ. Tertio quia, & num.4.
verſ. reſpondebatur.*

Alia etiam ratione condemnatio prædicta ſuſti-
neri nequit, dum ſententia Sen. Excellentiſs.
fundata legitur ſuper aſſerto bilantio, de quo
in actis non apparet, minuſq; illud produxit
Perſichellus, quippè ab vtraque parte idem
impugnatum fuiſſe conſtat, in comparitione
facta die x. Iulij 1616. per q. Equitem Sfortiã,
& in exceptionibus Perſichelli, & ſic locum
78 haberet diſpoſitio *l.p.C. ſi ex falſis, & l. ſi prætor
§. Marcellus ff. de iudic. Buttigella in l. is apud quem
num.44. C. de eden. Alba conſ.222. num.29. & conſ.
291. num.3.*

Neque releuat quod, cum condemnatio facta
fuerit per Senatum Excell. præſumptionem
79 habet pro ſe, itaut vix credi debeat tantos
Patres in iure errasse, & Perſichellum con-
tra ius læſiſſe, Quoniam cum præſumptio illa
80 non ſit iuris, & de iure recipit probationem
in contrarium, de qua contraria probatione
ob manifeſtam iniuſtitiam, de qua ſupra ſatis;
liquet *Menoch. præſumpt.67. lib.2.* quem ſequi-
tur *Sola ad conſtit. Saband. tit. de modo ſuppl. gloſſ.
2. num.29.* Qui ſanè error in iure conſiſtens, eo
facilius committi potuit, dum minime con-
81 cernit deciſionem cauſæ principalis, ſed ac-
ceſſorij, ideſt intereſſe, & damnorum, quorũ
expreſ-

expreſsio forraſsis etiam potuit in ſententia
82 conſcribi, vel citra Senatus mentem, vel ali-
ter, iuxtà ea quæ poſt *Bellameram deciſ. 42. tit.
de lite conteſt. perpendit Franch. deciſ. 509. ſub nu.
2. verſ. & memini*.

Prout pariter non reſiſtit, quod de his agēdum
83 eſſet in iudicio reuiſionis attenta diſpoſitio-
ne Nou. Conſtit. reijciente omnem appella-
tionem, & dictionem nullitatis à ſententijs
Senatus, prę terquam reuiſionem, parito prius
iudicato, & facto depoſito aureorum centum.

Namque præterquam quod non haberet locum
Conſtitutio in ſententijs inualidis, & ſub fal-
84 ſa cauſa latis, vt explicat *Dec. loquendo de ſen-
tentia Senatus, Genua, in conſ. 360. num. 2.* Earum
diſpoſitio tantum procederet, vbi principa-
liter agendo iniuſtitiam hanc, & manifeſtum
errorem deduceret Perſichellus, ſecus autem
85 excipiēdo in hoc iudicio liquidationis dam-
norum, in quo de iniuſtitia ſentētiæ Senatus
excipere poſſe, probant in puncto conſimilis
Conſtitutionis, *Oſaſc. deciſ. 142. nu. 31. & Cephal.
conſ. 395. num. 44.* quos in terminis conſimilis
conſtitutionis Sabandiæ, ſequitur & refert
Sola d. gloſſ. 2. *num.* 25. Et ità parum longe ab
his terminis iudicaſſe Rotam Romanam in
iudicio executionis trium ſententiarum con-
formium tradit *Gratian. lib. 4. diſcept. 707. per
totum, præſertim num. 1. & 11.* Eo quia non fue-
rant liquidata damna, nec plenè probata in
prioribus iudicijs, Facilius etenim datur ex-
86 ceptio, quam actio, & prohibita actione non
cenſetur prohibita exceptio *Surd. conſ. 55. nu.
22. & Gracian. cap. 269. nu. 15.* excipiendo enim
87 perpetuo dici poteſt de nullitate ſententiæ,
quamuis ſecus ſit agendo, *Speculator in tit. de
ſenten. §. iuxta in fine, quem ſequitur Soc. Sen. conſ.
46. num. 42. lib. 4.*

Quatenus etiam de damnis, & intereſſe aliqui-
bus agi poſſet in hoc iudicio; Ex nouis par-
cellis deductis vna cum manifeſtis errori-
bus commiſsis in calculatione ad prę iudiciū
D. Perſichelli per compenſationem iam ſoluta
dicerentur damna ipſa, Reſpectu enim par-
cellarum nouiter deductarum per Perſichel-
lum, cum eas expreſſe ipſi reſeruauerit ſentē-
tia Senatus, Nulli dubium eſt quod tam in
hoc iudicio, quam in quocumque alio deduci
poſſunt, Quo verò ad errores certiſsimum eſt
88 in iure, quandocunque eos poſse deduci in-
tra triginta annos, vt cumulatiſsimè ſcribit
*Coſta de facti ſcient. centur. 1. diſtinct. 94. nu. 2. cum
ſeq. poſt Theſaur. deciſ. 260. num. 7. & ſeq.*

Qui ſanè errores excludi nō poſſunt eo ſub præ-
textu, quod Senatus Excel. approbauerit cal-
culationem per peritum factam; Id enim tā-
tum procederet, vbi quæſtio fuiſſet de errore
89 calculi, & ſuper eo eſſet pronunciatum, ſecus
autem ſi facto calculo Iudex ſecundum rela-
tionem periti deffiniuit negocium, vt hoc in
90 caſu, quia tunc dici non poteſt pronunciatū
fuiſſe ſuper errore, & tunc iterum videndæ
ſunt rationes vt per *l. vnicam C. de errore calculi
probant Fab. Anna conſ. 6. lib. 1. Gabr. conſ. 61. lib. 2.
quos ſequitur Coſta alleg. diſtinct. 94. num. 6. & 7.*

Cæterum parcellæ deductæ in hoc iudicio ple-
nè etiam probatæ dicuntur; De prima ſiquidē
lib. 1770. apparet ex atteſtatione Capſerij Da-
91 tij Mercantiæ, cui ratione publici officij ple-
nè credi debere habetur *in cap. ad audientiam
de præſcript. Surd. conſ. 326. num. 18. Felic. alleg. 16.
num. 7. par. 3. & Giurb. deciſ. 88. num. 12.* nec illius
manus poteſt negari, cum notoria ſit penes
libros, & acta Reg. Cam.

De ſecunda ducat. 200. exactorum ex redditi-
bus Neapolis & in calculo prædicto in debi-
tum erroneæ datorum Patri Perſichelli plenè
liquet ex inſtrumento publico exhibito, &
celebrato die 17. Decemb. 1586.

Tertia parcella aureorum 17. cum dimidio con-
tenta in chirographo ſubſcripto per Aſdru-
balem Anguiſſolam, mox per eum recognito
ſatis liquida videtur ex inſtrumento dictæ re-
cognitionis in actis exhibito.

Quarta parcella cōtinens ſolutionem ſalarij fa-
ctam Illuſtr. Magiſtr. Ordin. Reddit. occaſio-
ne ſententiæ latæ anno 1575. die primo Fe-
bruarij contra Regium Fiſcum. In dubium
reuocari non poteſt, cum certiſsimum ſit pro
huiuſmodi ſententiis perſolui ſolere ſalariū,
illudque à communiter accidentibus fuiſſe,
idcircò ſolutum in ſumma aureorum ducen-
tum, attenta re graui, & egregia ſumma de
quibus in ipſa ſententia, ex cuius lectura
etiam de certa quantitate dicti ſalarii non
poterit dubium iudicium fieri.

Denique quoad expenſas poſtremo loco factas
ad beneficium dictæ hæreditatis, dum annis
1616. & 1617. idem Illuſt. Magiſtr. viſis binis
relationibus Rationatoris Saluaterræ tandē
poſt infinitos labores Perſichelli ordinauit,
vt parcella librarum 37050. in debitum ad-
ſcripta qu Comiti Brocardo, deleretur tan-
quam duplicata cum reſeruationibus in ea
ordinatione contentis.

Licet certa ſumma probata non ſit, attamen ex
relationibus prædictis, & aliis ſcripturis ex-
hibitis facilè ſciri poterit ad quam ſummam
aſcendunt expenſæ ipſæ, quæ iuſtificari non
poſsūt per atteſtationes eorum qui pecunias
receperunt. Nō latet tamen Perſichellum au-
reos ducentum, & vltra circa illud negocium
expendidiſſe. Prout id veriſsimum eſſe facil-
limè ſibi ſuadebit Senatus Excell. habita con-
ſideratione qualitatis, & grauitatis cauſæ, cū
Reg. Fiſco pendentis. Cum quo inueteratum
eſt, niſi poſt longum interuallum, ac diſpen-
dium non mediocrè poſſe aptationem libro-
rum obtineri ad illius excluſionem.

Ex his autem liquere creditur, quam iniuſta
fuerit ſententia D. Vicarii, quodque à præ-
tenſis damnis, & intereſſe venit omninò ab-
ſoluendus Perſichellus, vel ſaltem iis mode-
ratis habita ratione veri, & probati, non au-

Digitized by Google

tem ſomniati damni pro certo tempore paſsi per Picenardos, declarari debet per Sen. Exc. compenſationem cum memoratis parcellis, ſublatis etiam erroribus in calculatione prædicta commiſsis, & ita &c. ſaluo ſemper &c. Mediol. die 4. Aprilis. 1625.

Ad Laud. omnipot. Dei, atque Deiparę ſemper Virg. Mariæ.

Iul. Cæſ. Caluinus I.C. C.Dert.

SVMMARIA.

Furioſus teſtari minime poteſt, num. 1.
etiam dilucida haberet internalla, num. 2.
Contrarium verius ſi ſapiens, diſpoſuit, nu. 8. 9. & 10.
Quæ ſententia procedit etiam furioſus dilucida non haberet internalla, num. 11.
Sen. Romani Iud. in ea materia, num. 12.
Furioſus monachalē habitum ſuſcipere nec profeſſionem emittere nequit, num. 2.
Furioſus obligari neque poteſt Deo, num. 3.
Furioſus quidquid agit ignorat, num. 4.
Qui ſemel incepit fatuizare nunquam liberatur nu. 6.
Furor ſiue dementia, durare præſumitur, num. 7.
Intellectus non omnis imbecillitas tollit teſtamenti factionem, ſed tantum ea quæ dementia ſiue furori accedit num. 13.
Furor alicuius non probatur niſi teſtes deponant illum eſſe furioſum, & ſimul reddant cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati, num. 14.
Quæ cauſa narrantur ibi, num. 15. cum ſeq.
Mutus teſtari nequit tamen ſapienter teſtando. valet teſtamentum, num. 17. & 18.
Surdus itidem ibidem.
Stipulatio locum habere non poteſt in muto ſiue ſurdo, num. 18.
Mutus poteſt contrahere matrimonium num. 19.
Surdus itidem num. 19.
Dotis fauore lex fingit ſtipulationem in muto ſiue ſurdo, num. 20.
Decretum Senatus Mediolani quo declarauit teſtamentum à muto ſapienter factum valere num. 21.
Octauiani Picenardi Senatoris, mox Præſidis, mentio, num. 21.
Muti diſpoſitio inter liberos valet tanquam vltima voluntas, num. 22.
Solemnitas leuis ea dicitur, cuius omiſſio vel nullum, vel paruum affert præiuditium, num. 23.
In codicillo facto per cæcum quinque tantum teſtes requiri, tradit Reudum, num. 24.
Teſtamentum peregrini euntis ad Vrbem vel &c. valet etiam ſi quinque tantum teſtes interuenerint, num. 25.
Quinimo etiam ſi duo teſtes interuenerint in illa, ſiue in itinere factum ſuit, num. 26.
Peregrinus peregrinando dicitur inſeruire Deo, num. 27.
Hæres ſcriptus per mutum immitendus eſt in poſſeſſionem, ſi ſapiens fuit teſtatus num. 28.

Teſtamentum furioſi, an aliquando valeat.

CAP. CLXXXXIV.

1 ABſolutiſſimi iuris eſt furioſo prohiberi omnem teſtamenti factionem, vt decidit Imperator Iuſtinianus *in §. præterea, & §. item furioſi inſtit. quibus, non eſt permiſſum facere teſtamentum*, cū
2 neque profeſſionem facere, nec monachalem habitum ſuſcipere furioſum, declarauerit Gregorius Summus Pontifex in *cap ſicut tenor litterarum de regular. & tranſeuntibus ad Religio-*
3 *nem*. Et ſic furioſum neq; etiam obligari Deo, & benefaciendo tradit ibidem *Abb. num. 3. per cap. fin. de ſucceſs. ab inteſtato*; Quidquid enim
4 agit furioſus ignorat, *l. in negotijs ff. de reg. iur. l. ſi quis alicui ff. de acquir. hæred. Aleiat. conſ. 20. nu. 5. lib. 4. tom. 1.* Quod procedere etiam in furioſo diſponente ad pias cauſas tradit *Crottus conſ. 5. num. 23. quem ſequitur Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſin. num. 3. par. 1.*

Quæritur igitur, ſi furioſus habens dilucida interualla teſtamentum fecit nec appareat, quod eo tempore eſſet in furore, necne, Sed teſtamentum ſapienter diſpoſitum legitur, Verum teſtamentum valeat, & negatiue reſpondiſſe videtur *Caſtrenſ. in l. qui teſtamento, §. nec furioſus in p. quæſt. ff. de teſtam.* dum inquit,
5 quod qui ſemel incipit fatuizare nunquam
6 liberetur, *Alex. conſ. 141. col. 3. verſ. his præſumptis lib. 1. & conſ. 85. col. 2. verſ. ſed his non obſtan-*
7 *tibus lib. 2. & conſ. 147. lib. 7.* Cum furor ſiue dementiā durare præſumatur, niſi de reſipiſcētia doceatur *glo. in cap. ſi verbo copioſ. de ſucceſſ. ab inteſt. Alciat. reg. 2. de præſumpt. 18. Magon. deciſ. Floren. 97. num. 10.* Vel niſi probetur eo tempore mentis ſuæ compotem fuiſſe teſtatorem *Bal. in l. furioſ. C. qui teſtam. facere poſſ. Florianus de S. Petro in l. ſed, & ſi §. iniuriam ff. ad l. aquil. & Franc. de Aretio in l. qui teſtamentum §. nec furioſus col. 2. ff. de teſtam. Socin. conſ. 47. lib. 3.*

De AEQVITATE vero contraria ſententia tutior eſt, Nempe teſtamentum valere, quando ſapienter omnia diſpoſuit, Quia ea præ-
8 ſumptio, quod furioſus ſemper reputatur furioſus, tollitur per aliam præſumptionem vehementiorem, dum omnia ſapienter diſpoſuit, & ſic ex qualitate actus geſti; Quia ſi actus geſtus congruit viro ſanæ mentis, præ-
9 ſumendum eſt ſanę fuiſſe mentis tempore teſtamenti, vel contractus, cum iſta ſit fortior præſumptio, & magis conformis naturæ, vt poſt Barbatiam probat *Boer. deciſ. 23. num. 88. cum ſeq.*

Et hanc ſententiam amplectitur *Corneus conſ. 216. ſub num. 15. lib. 3. poſt Io. Andr. Bal. Pontanū, & alios*, dum ex Pontano inquit eam ſapere AEQVITATEM. Cum enim rite, & recte

teſtatus

10 teſtatus eſt præſumitur ſanæ mentis tempore teſtamenti per *l.quidam in ſuo ff. de condit. inſtit. & l.bis qui ff.de tut. & curat. dand. ab his. Quam concluſ.ſeq. Pariſ. conſ.*88.*num.*45.*cum ſeq.lib.*7. *Miſinger.ſingul.obſeru.*41.*num.*3.*cent.*2. *& Ioſeph Ludou. d.deciſ.p.num.*11.*cum ſeq.* Vbi num. 13.
11 tradit eam ſententiam procedere etiam ſi huiuſmodi teſtator furioſus dilucida non haberet interualla, quos ſequitur *Craſſ.de ſucceſſ. §.teſtamentum, qu.*21.*n.*4. *& Magon. d.deciſ. Flor.* 97.*ſub num.*22. *verſ. maxime ſi quod.*
Et ita iudicatum fuiſſe per Senatum Romanum
12 de teſtamento ſapienter facto à Sempronio Iuditano furioſo ſcribit Valer. Max. *lib.*7.*cap.* 8. Quia quod ſcriptum erat in tabulis magis quam quis eas ſcripſiſſet conſiderandum eſſe cenſuerunt centum viri de cuius Valerij teſtimonio verba faciunt *Boer. all. deciſ.*23. *n.*58. *Ioſeph Ludou. cit. deciſ.*1.*num.*12. *& Magon. recit. deciſ.*97.*ſub num.*22. Et de qua Senatus Romanus ſententia ſcribit *Petrus Aerodius lib.*5.*rer. iudic. tit. p. cap.* 1. conferunt tradita per *Rendina in eius promptuario titul.* 114. *de teſtamentis, num.*10.
Aduertendum tamen eſt, non omnem intellectus imbecillitatem auferre, teſtamenti fa-
13 ctionem, ſed eam tantum, quæ furori accedit, & dementiæ, vt poſt *Iaſ. in d.l.furioſum nu.*2. *C. qui teſtam. fac. poſſ. probat Ferret. conſ.*207.*num.*3. *quos ſequitur Magon. cit. deciſ.*97.*num.*17.
Ceterum furor alicuius non probatur, niſi teſtes
14 deponant illum eſſe furioſum, & ſimul reddant cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati, vt poſt *Bal. in d.l. furioſum, & in l. ſolam C. de teſtibus, docet Corneus alleg. conſ.*216. *num.*16.*lib.*3. & de eo qui more venantium ſibilabat tradit idem *Corneus conſ.*319.*num.*2.*lib.*1. Et de alio
15 qui hiberno tempore nudus incedebat, & in niue iacebat ſcribit *Pariſ. conſ.*87.*num.*6.*lib.*3. Vbi etiam plura alia furoris ſigna cumulat, *& conſ. ſeq.* 88.*eodem lib.* & de proiecente lapides, & fatuæ loquente agit *Vant. tr. de nullit. ex deffectu mandati num.*17. de qua re ampliſſimè
16 *Ferret. d.conſ.*207.*lib.*1. vbi octo dementiæ, & furoris ſigna proponit, ex quibus de furore plene conſtare probat ac ſequitur *Alex. de Neuo conſ.*37.*nu.*5. *Magon. all. deciſ.*97.*num.*8.
Quæ autem dicta ſunt de furioſo, procedũt etiã
17 in Muto, aut Surdo, qui licet teſtari nequeũt *l.diſcretis, C. qui teſtam. fac. poſſ. Bart. in l. ſi ex facto num.*28. *ff. de vulg. & pupill. Menoch. conſ.*303.*nu.* 15. Quippe neque etiam contrahere vt aliqui
18 voluerunt. Cum vere in ijs ſtipulatio locum habere non poſſit *l.p. ff. de verb. oblig.*
Tamen ſi matrimonium contraxit, vel dotem
19 promiſſit Surdus aut Mutus eum vterque id poſſit *l.p. ff. de iure dotium,* tunc præponitur interpoſita, eo modo quo vere potuit interponi, videlicet per ſeruum, aut per notarium
20 *l.*2.*ff. rem pupilli ſaluam fore.* Quia fauore dotis fingit lex ipſam ſtipulatione licet non interpoſitam, vel minus recte interpoſitam tacite, & recte interueniſſe *l. vnica C. de rei vxor. act. Bar. in l.p.num.*13.*ff. ſol. matrim. quem ibi ſequuntur Imola num.*15. *Alex. num.*25. *Claud. de Sirſello col.* 3. *verſ. in eadem Socin. iun. num.*205. *cum tribus ſeq. cum alijs infinitis quas refert, & ſequitur Rendina in eius Promptuario tit. de ſtippulat. nu.p. cum ſeq.* De qua re copioſe egimus ſup. *in cap.*138.
Et ita cenſuit Senatus Excell. Mediol. menſe 1624. Refer. ampliſsimo D. Senatore Octauiano Picenardo nunc Illuſtriſsim. Præſide Magiſtratus Ord. redditũum, & nouiſsime
22 Excell. Sen. electus, declarando valere teſtamentum à muto factum, licet ſine debitis ſolemnitatibus, ſed ſapienter, & viro ſapienti conueniens; prout huiuſmodi muti diſpoſitionem inter liberos valere non vti teſtamẽtum; ſed tanquam quædam vltima voluntas ſcribit *Angel. in d.l. diſcretiſſ. C. qui teſtam. facere poſſ. quem ſeq. Menoch. conſ.*217.*num.*25.
Leuis vero ſolemnitas dicitur ea, cuius ommiſ-
23 ſio vel nullum, vel paruum præiuditium affert, vel quæ facti ſubſtantiam non mutat vt tradit *Bar. in l. vlt. § ſi vero poſtquam in fin. C. de iure delib. Alex. in rubr. ff. de oper. non nuntiat. nu.* 12. *Io. Hannibal in l. nemo poteſt nu.*329.*ff. de leg.*1. *quos ſequitur Rendina in eius promptuar. tit. de teſtam. num.*18.*fol. mihi* 715 *ibi num.*25. concludit
24 in codicillis factis per cæcũ, quinque tantum requiri teſtes.
Cuius ſolemnitatis ommiſſio reſp. ſeptem teſtium non vitiat teſtamentum Peregrini eun-
25 tis ad Vrbem, aut ad templum Diuæ Mariæ Lauretanæ, aut ad templum Diui Iacobi di Galicia, & ſimilia. Quia ſi in itinere, ſiue in villa incidit in morbum, & coram duobus tã-
26 tum teſtibus ob hominum raritatem, ſuum condidit teſtamentum, illud valet ad inſtar teſtamenti militis teſtantis in caſtris, *iuxta l.* 1. *ff. de milit. teſtam.* Immo fortiori ratione, cum ſublimior ſit Princeps Deus ipſe, cui inſeruit peregrinus peregrinando, quam ſecularis Princeps, cui inſeruit miles *§.p. in Auth. quomodo oportet Epiſc. Rendina d.tit. de teſtam. num.*7.
Producto vero teſtamento non retardare poteſt
28 immiſſio in poſſeſſionẽ fauore hæredis inſtituti iuxta *l. fin. C. de edicto Diui Adriani.*

SVMMARIA.

*Lege duodecim tabularum vſucapi poterant res mobiles per annum & per biennium mobilia, num.*1.
*Vſucapiuntur de iure ciuili res mobiles per triennium, immobiles per decennium, num.*2.
*Inter mobilia computantur, etiam ſe mouentia num.*3.
*Mobilia propriè vſucapiuntur, immobilia vero præſcribuntur, num.*4.
*Dominia rerum in incerto eſſe non debent, num.*5.
*Litium finis aliquando eſſe debet num.*6.
*Homo liber vſucapi nequit, num.*7.
*Sacræ res, & Fiſci ſeruuſque fugitiuus non poteſt vſucapi, num.*9. *&* 68.
*niſi res ſacra effecta eſſet profana, num.*69.

Vſucapio in duodecim caſibus locum habere nequit remiſſiue num.10.

Poſſeſſor malæ fidei vſucapere nequit idem ab eo habes datum etiam per emptionem. num. 11. & 12.

Vſucapi etiam nequeunt fruct. rei, quæ non vſucap. vt lana ouium furtina, num.13. & 14.

Secus ſi eſt apud bonæ fidei emptorem num. 15.

Præſcribi non poſſunt ea res quarum alienationem prohibuit teſtator num. 16.

Vel cuius alienatio prohibita eſt per pactum, num.17.

Declaratur, num:18.

Præſcribi non poteſt res empta à Prodigo, num.19.

Vel ab eo qui conſumpturus erat pretium in malos vſus & id ſciebat emptor, num. 21. & 22.

Vel ab eo cui fuerat interdicta adminiſtratio bonorum num.20.

Emptio facta per luſorem ab alio luſore non valet, num.23.

Præſcribere non poteſt colonus prædium ſibi à Domino locatum, num.24.

Licet perſeuerare poſſet colonus in colonia, num.27.

Dominus prædij quamuis ignorans, ſiue oblitus ciuiliter poſſidet, num.25.

Præſcriptio non incohatur, niſi prius Dominus poſſeſſionem ciuilem amittat num.26.

Præſcribi non poſſunt ſeruitutes non habentes cauſam perpetuam aut quaſi vt ſunt iter, via, actus, aquæ ductus, & apulſus pecoris ad aquam, num.28.

Contrarium obſeruatur in ſeruitutibus habentibus cauſam perpetuam vel quaſi, vt altius tollendi, ædificandi, vel imitendi tignum in parietem, nu.29. & 30.

Præſcribi etiam non poteſt ius Patronatus in Eccl. præiudicium, num.31.

Contrar. num. 33.

Ius patronatus acquir. ſi laicus ædificat Eccleſiam, vel illam dotat, num. 32.

Ius patronatus præſumitur ex diuturna conſuetudine nominandi auffevendi Clericus ad beneficium, cuius initij memoria non extat apud homines, num. 34. & 35.

Ius Patronatus antiquum probatur per antiquam ſcripturam etiam ſculptam in lapidibus, num. 36.

Ius patronatus per ſolam famam in antiquis, num.37.

Si cum ea, concurrat immemorabilis poſſeſſio, num.38.

Ius patronatus præſcribitur, ſi cum longo tempore immemorabili concurrit, etiam quod pluries euenerit caſus præſentandi, num.40.42. cum ſeq. & 47. cum ſequen.

Eccleſiæ multum intereſt non mutare patronos, nu.41.

Poſſeſſio, vel quaſi præſentandi in iure patronatus, inducitur per vnicum actum. num.44 & num.61.

Præſentatio dicitur fructus iuris patronatus, num. 45.

Electio eſt fructus iuris eligendi, num.46.

Præſcriptiones tot conſiderãtur in annuis præſtationibus, quot ſunt anni lapſi non futuri, num.49.

Ius patronatus præſcribitur ſpatio annorum quadraginta, num.50.

Si præſcribens habet titulum, num.51.

Seruitus amittitur per non vſum, num.52.

Sed id intelligitur reſpectu plurium actorum, num.53.

Declaratur id procedere pro præteritis actibus, non pro futuris, num. 54.

Præſcriptio extinctiua dicitur priuatio, num.55.

Præſcriptio iuris patronatus requirit plures præſentationes, & temporis curſus, num.56.

Deciſio Rotæ Romanæ in ea materia, num.57. & 59.

Hieronymi à Baſilicapetri Senatoris mentio num. 58.

Præſcriptio non dicitur inducta, per vnicum actum eligendi ſi electus vixit annis 40. num.60.

Sed quattuor requiruntur actus electionis num. 62.

Præſcriptionis tempus in his quæ habent iam diſcontinuam eſſe debet duplicatum, num.63.

Declaratio, num.64.

Prout declaratio reſpectu præſcrip. 30. vel 40. annorum non reſpectu immemorabilis & centenariæ, num 65. cum ſeq.

Præſcriptio immemorabilis pro veritate habetur, num. 67.

Præſcribi ſpatio centum annorum bona primogenituræ fideicommiſſ. ac feudalia, num.70.

Etiam in præiuditium minorum, & nondum natorum, num. 71.

cum ſeq. & num.75. cum ſeq. & 73.

Contra per Gabrielem, num.72.

Præſcriptio centenaria præiudicat etiam bonis patrimonial. Principis, num.76. cum ſeq.

Præſcriptio centenaria fundata eſt in præſumptione iuris, & de iure, num.79.

& contra eam non admittitur probatio in contrarium, num.80.

Belli tempus ſubducitur in præſcript. num.81.

atque etiam tempus peſtis, num. 82.

lim. in præſcript. temporis immemorabilis num. 83.

Immunitas non ſoluendi onera quattuor requirit, num. 84. cum ſeq. plur.

Liber exactoris onerum probat quem ſoluiſſe, vel non, num. 87.

Probatio temporis immemorabilis fieri debet per teſtes concludentes opinionem communem eſſe memoriam non extare in contrarium, num.88.

cum ſeq. licet contrar. ſcribit Natta num.90.

Quæ nam res, vſucapi nequeant.

CAP. CVC.

REipublicæ vtile valde eſſe cognouerunt legiſlatores, ſi res, & bona aliquo tempore vſucaperentur, Quod tempus lege duodecim tabularum ad annum reſpe-
1 ctu mobilium, & ad biennium reſpectu immobilium conſtitutum, erat, Quamuis Imperatori Iuſtiniano tempus illud ampliari proficuum eſſe placuerit, *in l.p. C. de vſucap. §.p. &*
2 *in §. inſtit. de vſucap.* dum res mobiles triennio vſucapi, immobiles vero per decennium inter præſentes, & per viginti annos inter abſentes
3 ſtatuit, Inter quæ mobilia ſe mouentia, etiam contineri habetur *in l. mouentium ff. de verbor.*
4 *ſignific. ac in d. l. s. de vſucap. transform.* Propriè vero vſucapiuntur mobilia, Præſcribuntur

autem

autem mobilia *l.2. C. in quibus cauſ. ceſſat long. temp. præſcriptio*.
Huius ſanctionis duæ conſiderantur rationes, quarum altera eſt, ne rerum Dominia in in-
5 certo ſint, & ita bono publico conueniat *Couarru. in cap. poſſeſſ. malæ fid. par. 3. §. 2. nu. 3. verſ.*
6 *ſecundo infertur*, Altera vero eſt, vt aliquis ſit litium finis *l. fin. ff. pro ſocio, & habetur in d. §. p. & ibi glo. verbo, ne rerum, inſtit. de vſucapion. Facbin. contr. iur. lib. 7. cap. 13.* Cum itaque certum ſit tempus pręſcribendi mobilia, & immobilia, Quæritur an liber homo, ac res furtiuæ vſucapiantur, & iuxta litteralem legis ſenſum, affirmatiue reſpondendum videtur, dum iſta lex generaliter de rebus mobilibus, & immobilibus loqueretur, generaliter etiã intelligẽda venit, iuxta *l. 1. §. generaliter ff. de legit. præſcript. & probat Alex. conſ. 167. lib. 7.* de qua abunde egimus ſupra *in cap. 118. num. 4.* Præſertim cum publicam reſpiciat vtilitatem vſucapio, ſeu præſcriptio, vt ſupra diximus.
De AEQVITATE, tamen non habet locum vſucapio, ſiue præſcriptio in homine libero,
7 minuſque in rebus furtiuis, vt expreſſe habetur *in §. ſed aliquãdo cum §. ſeq. inſtit. de vſucap. & probat Bologn. in tr. de multip. ſig. & differ. iuris, & facti ſub num. 10. verſ. ſimiliter bonum in fine*, vbi ſcribit quod licet bonum eſſet neminem locupletari cum aliena iactura; AEQVVM, nihilominus fuit per vſucapionem inducere acquiſitionem cum iactura alterius; Quoniã penſata illa naturali ratione cum damno & incommoditate quę inſurgebant ex litibus, & diſcordijs Ciuium in Republica & ex incertitudine Dominiorum apparuiſſe prodeſſe acquiſitionem per vſucapionẽ, ac AEQVVM, eſſe eam inducere cum certis requiſitis interuenientibus, vt AEQVARENTVR omnes rationes prædictæ contrariantes; ſed cum poſtea ex curſu ſæpius agitato, notorium eſſe, cæperit talem vſucapiendi poteſtatem prodeſſe Reipublicæ, hoc ius reductum fuit in communem obſeruantiam, & regulam generalem, & effectum etiam fuit bonum in gene-
8 re ſubalterno, vt promiſcue bonum, & AEQVVM poſſet dici *l. p. ff. de vſucap.* Et quod poſtea recedendo ab illo iure recepto, AEQVA dicatur diſpoſitio, & propterea AEQVVM erit res furtiuas, & liberos homines vſucapi non poſſe.
Prout etiam res ſacras, aut religioſas, & res Fiſci
9 ſeruumvè fugitiuum, minime vſucapi poſſe decidit Imperator in eodem *§. ſed aliquando, & §. ſeq. inſtit. de vſucap. Menoch. conſ. 887. nu. 34. Facbin. lib. 8. contr. iur. cap. 3. pag. 1476. & latè probat Azor. lib. 1. inſtit. moral. tit. de rerum diuiſ. cap.*
10 *20. litt. E. pag. 67. cum ſeq. par. 3.* vbi duodecim exprimit caſus in quibus vſucapio locum habere nequit, videlicet in publicis rebus, Item in his quæ Principi reſeruata ſunt, ac in his, quæ ex delicto debentur veluti ex furto, rapina, vſura, & iniuſtitia *d. §. furtiuæ item res inſtit. de vſucap. & l. non ſolum ff. de vſucap.*
Quod intelligitur non ſolum in primo poſſeſſo-
11 re, qui eſt malæ fidei. Sed etiam in quolibet alio, qui ab eo etiam bona fide rem emerit, vel etiam acceperit, vt probat *Azor. loco citat. litt. B. pag. 69.* vbi limitat concluſionẽ, quando
12 res ipſa in Domini poteſtatem redijſſet, per *§. aliquando inſtit. de vſucap. & per l. ſequitur §. quod autem ff. de vſucap.*
Quæ principalis concluſio ampliatur etiam in
13 fructibus ſiue dependentibus ab ipſa re furtiua, vt in partu Ancillæ furto ſubtractæ, vel in lana ouium furtiuarum, quæ detonſæ fuerant apud furem; Quia vllo modo, nec ipſæ vſucapi poſſunt, quod etiam procedit, ſi ex
14 ipſa lana factum eſt veſtimentum, Quia cum ſubſtantiam ſpectemus, veſtis, furtiua eſſet, *l. ſequitur §. ſi ex lana ff. de vſucap.* Secus ſi ea ſit
15 apud bonæ fidei emptorem, quia ſtatim emptoris fit *d. l. ſequitur §. de lana ff. de vſucap.*
Præſcribi neque etiam poteſt ea res, cuius alie-
16 nationem prohibuit teſtator *l. a. C. de vſucap. vbi glo. & Bar. Menoch. conſ. 103. num. 45.* Vel cuius alienatio per pactum prohibita eſt, vt ſi alienata ſit res alicui, cum pacto ne interim
17 alienetur *l. ſi creditor §. vlt. C. de diſtract. pignor.*
18 Quam tamen concluſionem declarat procedere *Abb. in cap. cum non liceat. de præſcript.* in eo cui res eſt obligata ex pacto, ne alienetur, nõ autem in eo, qui nihil contraxit, nec cum tali pacto rem accepit *Azor. cit. cap. 20. lit. B. fol. 70.*
Quemadmodum præſcribi neq; poſſe rem em-
19 ptam à prodigo, aut luxurioſo, vel luſore ſcribit *Abb. in cap. ſi diligenti de præſcript.* Quamuis ſententiam hanc declarat *Azor. cit. pag. 70.*
20 *litt. C.* Vel quando his interdicta fuerat adminiſtratio bonorum per *l. qui fundum, & l. qui ciens ff. pro emptore*, Vel ſi illis interdicta non ſtat bonorum adminiſtratio, Emptor tamen
21 ſciebat eos conſumpturos prætium in malũ vſum, ludendo, vel luxuriando, & tunc minimè poteſt vſucapere *l. ſi quis cum ſciret, & ibi Bart. ff. pro emptore Azor. cit. litt. C. pag. 70.* Inquiens valere contractum, quo quis emit rem
22 ab vno eorum, qui ludunt, quando non putat eum prætium in ludo conſumpturũ, Alioquin vſucapere non poteſt, & multo minus valet
23 contractus, quo vnus luſorum emit rem ab altero luſore *l. vlt. ff de aleatoribus*, quod notatu dignum eſt.
Præſcribere præterea non poteſt colonus præ-
24 dium ſibi locatum à Domino, quia non ſibi ſed Domino poſſidet *l. male agitur C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum, Menoch. conſ. 291. num. 35.* &
25 Dominus quamuis ignorans vel oblitus ciuiliter poſſidet *l. ſi id quod. ff. de acquiren. poſſeſſ.* Antequam verò præſcriptio inchoatur neceſ-
26 ſe eſt vt Dominus poſſeſſionẽ ciuilem amittat *Din. in reg. act. poſſeſſione de reg. iur. lib. 6. Bar. in l 1. C. de ſeruitutibus ac ample tradit Azor. cit. cap. 20 litt. E. & F. pag. 70. par. 3.* Quamuis contra-
27 rium procedere vt in colonia poſſit perſeuerare-

Digitized by Google

rate colonum probat *Gratian. lib.1. diſcept.for. cap.152.num.6.*
Seruitutes autem non habentes cauſā perpetuā
28 aut quaſi perpetuam, vt ſunt iter, via, actus,
aquæ hauſtus, & apulſus pecoris ad aquam,
minime præſcribuntur *l. ſeruitutes prædiorum, ff.de ſeruitut. Vaſquez. contron. Ill. cap.84. num.6.*
Contrarium vero obſeruari in ſeruitutibus
habentibus cauſam perpetuam vel quaſi, vt
ſeruitus altius attollēdi, ædificandi, vel imi-
29 tendi tignum in parietem, ſtillicidium auer-
tendi in tectum, vel arcam vicini *l.1.ff.de ſeru.*
30 *vrb.prædiorum*; Præſcribi poſsunt *l.2 C.de ſerui-
tutibus, & ample ſcribit Azor. d.lib p.cap.50.litt. A.pag.67.*

Ius Patronatus pariter in præiuditium Eccleſiæ
libere præſcribi minime poteſt, quando con-
ſtat Eccleſiam à tali iure eſſe liberam, ideſt ab
31 aliquo laico fundatam; aut dotatam non eſ-
ſe, Quia eſt ius Eccleſiaſticum, & quaſi ſpiri-
tuale §. *quia inſtitut.de vſucap. & poſt Abb. & alios multos probat Couarr. d.reg. ſine cap. poſseſſor malæ fidei par.2.§.11,num.p.cum ſeq.* In præiudi-
cium vero laicorum, ſiue aliorum habentium
ius patronatus in Eccleſia, quam ipſi funda-
32 runt, vel ædificarunt, aut dotarunt, Quia tale
ius Eccleſia laicis tribuat, vt patet ex titulo
de iure patronatus, præſcribi poteſt *Menoch. conſ.702.num.105.* Cum ex conſuetudine etiā,
33 & præſcriptione acquiratur ius patronatus
cap.generale de elect.in 6. & cap.querelam de elect. ac cap. conſultat. de iure patronatus; Ex diutina
conſuetudine enim nominandi, deſignandi,
& offerendi clericos, cuius initij memoria
34 apud homines non extat, veriſimiliter credi-
tur huiuſmodi laicum fundaſse, vel ædificaſ-
ſe, vel dotaſſe Eccleſ. ita vt ius patronatus
poſſit eſſe pœnes laicum, vt ait *glo.in d.cap.con-
ſultationibus de iure patronatus in verbo credeba-
tur*, Vel ſecundum rei veritatem, Videlicet,
quia fundauerit, extruxerit, vel dotauerit Ec-
cleſiā, Vel opinione, & communi voto, quia
videtur fundaſſe, extruxiſſe, vel dotaſſe Eccle-
35 ſiā probabiliter videtur, vel quia priuilegio
ſpeciali Romani Pontif. tale ius patronatus
habuiſſe putatur, vt expreſſe probat *Azor cit. cap.20.litt.E. & F. pag.67. & Menoch.alleg.conſ. 701.num.105.*

Quod ius patronatus antiquū probari per ſcrip-
26 turam antiquam ſculptam in lapidibus, co-
lumnis, aut calce tradit *Menoch. conſ.241.nu.7. & Maſcard.de probat. concl 959. num.21.* Quod
37 etiam per ſolam famam probari ſcribit idem
Menoch.conſ.218. num.22. & Maſcard. loco rel.nu. 19.cum ſeq. De qua re ſacrum Concil. Trident.
38 *ſeſſ.25.de reform.cap.9.* Cum qua ſama concur-
rere debere immemorabilem poſſeſsionem
inquit *Gratian.lib.2.cap.310.nu.80. cum ſeq.*

Et in hac præſcriptione in præiudicium, etiam
priuati (non Eccleſiæ) non ſufficere ſolum vi-
detur lapſum longi temporis, cuius initij me-
39 moria apud homines non ſit ſecundum *l.p. §. vlt.ff.de aqua pluu.arcenda, & l.hoc iure §.ductus, ff.de aqua quotid. æſtiua*; Sed etiam quod caſus
40 præſentandi per tot vices euenerit, vt præſ-
criptio induci poſſit *arg. tex. in l.cum notiſſimi § in ijs C.de præſcript.30. vel 40.annor.* Vbi Im-
perator Iuſtinianus ſeq. vtitur verbis.

*In ijs etiam promiſſionibus, vel legatis, vel alijs obliga-
tionibus, quæ dationem per ſingulos annos, vel men-
ſes, aut aliquot ſingulare tempus continent tempora
memoratarum præſcriptionum, non ab exordio talis
obligationis, ſed abinitio cuiuſcumque anni, vel men-
ſis, vel alterius ſingularis temporis computari ma-*
41 *nifeſtum eſt; Cum maxime, multum interſit Eccle-
ſia non mutare patronos, ne nouus patronus incom-
modet, & noceat Eccleſiæ, & ne Eccleſia cogatur ha-
bere patronum, quem nollet, vt ſcribit Azor.cit.lib. 1.cap.23.litt.A.pag.78.*

Si enim curſu annorum quadragintā, bis tātum
euenisset caſus præſentandi, obuacationem
beneficij iuris patronatus; Non videtur poſſe
42 induci præſcriptionem per binos actus, Ad
inſtar ſeruitatis non habentis cauſam perpe-
43 tuam, aut quaſi diſcōtinuam *all.l. ſeruitus præ-
diorum ff.de ſeruitus, & ſcribit Gratian. lib.4.diſc. forenſ.cap.681 num.36.*

Quamuis per vnicum actum inducta eſſet poſ-
44 ſeſſio præſentandi, vbi effectum habuiſſet;
45 Cum præſentatio ſit fructus iuris patronatus,
qui ad poſſeſſorem pertinent *cap. grauis de re-
ſtit.ſpol. Alb.in cap.cum Eccleſ.S atrina ſub nu.30. de cauſa poſſeſſ. & propriet. & ibi Socin. num.35.*
46 inquit, quod electio eſt quaſi fructus iuris
eligendi *cap. in litteris de reſtit. ſpol. quam con-
cluſionem probat Oldrad.conſ.312. & ſequitur Dec. conſ.134.num.p.verſ. & aduerſa, & poſt Menoch. conſ.1057.num.1. Seraph. deciſ.1012.nu.1. & Ver-
ral. deciſ.81. de teſtibus lib.2. ac Maſcard. concluſ.*
47 *1515.num.4.* Cum enim niſi bis eueniret caſus
præſentandi, non poteſt cōſiderari præſcrip-
tio, quæ tantum locum habet, quando tot
euenerunt caſus, quibus vti neglexit patro-
48 nus, vt introduci potuerit præſcriptio *Bar.in
l.cum ſcimus num. 2. C.de agricol. & conſ.lib.11. Menoch.conſ.1120. num.9. & 10.* Ad inſtar præ-
49 ſcriptionis in annuis præſtationibus, in qui-
bus tot conſiderantur præſtationes, quot ſunt
anni lapſi, non futuri, vt ample probat *Guido Pap.deciſ.406.Boer Deciſ.336.in fi. Theſaur.quæſt. famil.47.num.9. lib.4. Valaſc. deciſ. ſine conſultat. 49. num 5.* Quidquid incontrarium affirmet
num.6.cum ſeq.max.num.8. & Gratian. lib.5.diſc. forenſ. cap.883. num.14. cum ſeq. & ample probat Fachin.lib.8.contron.iur.pleno cap.99. & Gail. lib. 2.obſeru. 73.

Et ſi vero aliqui, præſcribi poſſe ius patronatus
50 ſpacio annorum quadraginta aſſirmauerunt,
de quibus *Maſcard.cit.concl.1215. nu.4. & Corn. conſ.47.num.4 lib.3. & Alex conſ.75.nu.50.lib.4. vt teſtatur Baldus tract.de præſcript. p.par.quintæ partis.§.9. num.4.* Id tamen intelligitur quan-
51 do præſcribens habet titulum, qui a ſine eo
requiritur tempus immemorabile cētum an-
norum,

notum,

norum, & vltra, vt explicat *Balbus num. 4. & ſequitur Anto. de Padilla in repet. l. ſi quas actiones num. 55. de ſeruitut. & aqua*, Quia licet per non
52 vſum perdatur ſeruitus, vt in *l. ſi conſtituta ff. quemadmodum ſeruit. ammitantur, cap. de quota, & ibi Imol. de præſcript. Abb. conſ. 206. ſub num. 2. circa medium*; Attamen talis non vſus, non cō-
53 ſideratur reſpectu vnius tantum actus, ſed plurium & plurium, vt de ſe patet, & elicitùr ex traditis per *Abb. citato nu. 2. in conſ. 106.*
Reſpectu namque futurarum præſentationum,
54 quarum nondum euenit caſus, non poteſt currere præſcriptio *l. 1. §. fi. C. de anali except.* Cum enim præſcriptio extinctiua ſit priuatio, quæ
55 ſine habitu dari non poteſt *l. decem ff. de verb. oblig. & cap. ad diſſoluendum de ſponſal. impub.*; Non poteſt ea conſiderari in caſibus præſentationum, qui nondum aduenerunt; Conferunt tradita per *Abb. in cap. cogere eum. col. 3. de electione*, vbi ſcribit quòd ad probandum præſ-
56 criptionem tituli iuris Patronatus requiruntur plurimæ præſentationes, & temporis curſus *Balb. tract. de præſcript. q. 9. num. 8. fol. 90. in 17. tomo tractat.* & de annua præſentatione docet *Valaſc. cit. deciſ. ſiue conſultatione 49. num. 21.*
Et ita alias obtinuiſſe in Rota Romana, fauore
57 iuris patronatus Inſignis Parochialis Eccleſ. Oppidi à Baſilicapetri, mihi teſtatus eſt, Am-
58 pliſſimus Senator Hieronimus à Baſilicapetri, cuius viri perſpicuam doctrinam, & ingenij acumen ſummopere commendarunt Sapientiſſimi illi Auditores, inter quos ſedebat Illuſtriſ. Cardinalis Plattus Mediolanenſis.
Pro qua ſententia ſtare videtur *Tex. in d. cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſeſſor.* Vbi ſummus Pontifex ſtatuit abſoluendos eſſe Canonicos
59 reos cōuentus, quibus ſpectabat de iure electio Epiſcopi, nō obſtante quòd actores probaſſent ſe per tres vices interueniſſe electioni Epiſcopi, ea præcipuè ratione, quòd ob temporis breuitatem præſcriptio legitimè non eſſet inducta, & ibi *Abb. num. 30. & n. 41. cum ſeq. plur. præſertim num. 45.* ſcribit quòd ſi Epiſcopus electus vixit per annos quadragin-
60 ta, præſcriptio non videtur inducta, quamuis
61 quaſi poſſeſsio eligendi inducta ſit *Dec. d. conſ. 134. num. 1. in fine, & Socin. in dicto cap cum Eccleſ. Sutrina num. 143.* vbi apertè tradit, quod non
62 ſufficiunt tres actus, ſed ſaltem quattuor requiruntur ad præſcribendam proprietatem, ſiue ius eligendi per *l. fin. ff. de ſeruit.*
Pro concordia autem opinionum Doctorum inter ſe pugnantium placet concluſio Abbatis in *all. cap. Eccleſia Sutrina ſub num. 42.* Videlicet
63 quod in iure elligendi, quod habet cauſam diſcontinuam requiratur tempus duplicatū per *l. ſi ſic conſtituta ff. quemadmodum ſeruit. amittantur*, Quamuis *glo. in cap. in ſumma 13. quæſt. 2.* affirmet ſufficere ius elligendi habere conti-
64 nuationem aptitudine, Cum quotidie quis ſit aptus ad elligendum, ſi toties vacaret Eccleſia *arg. l. foramen ff. de ſeruit. vrb. prædiorum*, Maxime, quando ſeruitus debetur perſonæ non rei, quia tunc adeſt animus, continuans poſſeſſionem *Abb. ſub d. num. 42.*
Intelligenda autem venit principalis concluſio, ſupra firmata reſpectu præſcriptionis trigin-
65 ta, vel quadraginta annorum; Quia vbi de
66 immemorabili & centenaria ageretur, Tunc omnia præſcribi certum eſt, *Honded. conſ. 79. num. 34. cum ſeq. Menoch. conſ. 2. num. 377. & conſ. 606. num. 2. & conſ. 1101. num. 44.* Atque in ſpecie contra bona Eccleſiæ probat idem *Menoc. conſ. 1050. num. 14.* Præſcriptio enim immemo-
67 rabilis pro veritate habetur, vt reſpondit *Bal. conſ. 337. lib. 2. & ſeq. Menoch. conſ. 701. num. 96. cum ſeq. plu. Gratian. lib. 5. diſcep. for. cap. 860. n. 10.*
68 Prætérquam in ſpiritualibus & Sanctis, quæ ab hominum cōmertio exemptæ ſunt, & quæ etiam curſu annorū mille præſcribi nequeunt per laicos, vt inquit *Io. Andreas in cap. 2. de præbendis in 6. quē ſeq. Azor. cit. cap. 20. lit. C. pag. 67.* Vbi tantum limitat hanc concluſionem, quā-
69 do res ſacra, aut ſancta rurſus profana effecta eſſet, veluti ſi capta fuiſſet ab hoſtibus, Quia tunc poſſet vſucapi per *Tex. in l. cum loca, ff. de relig. & ſumpt. funer.*
Quippe etiam in præiuditium primogeniti nō- dum nati, & aliorum deſcendentium præſcribi ſpacio centum annorum bona primogeni-
70 turæ, & fideicommiſſi, ac etiam feudalia probat *Rol. conſ. 3. num. 90. lib. 1. quem ſequitur Menoc. conſ. 702. num. 102. cum ſeq.* Qui num. 103. ex Curtio Seniore, & Socin. Inquit in præſcriptione longiſsima, & immemorabili non con-
71 ſiderari minorem ætatem, ſiuè non exiſtentiam, Quod reſpectu primogenituræ, & maioratus probat etiam *Roder. Suarez in alleg. 3. &*
72 *Molin. lib. 4. de primog. Hiſp. cap. 10. nu. 10.* Quidquid in contrarium affirmauit *Gabr. conſ. 163. num. 16. cum ſeq.* per Menochium reprobatus *cit. conſ. 702. num. 111. cum ſeq. plur.*
Quam ſententiam intelligi etiam de feudis, & alijs iuribus fiſcalibus, quæ præſcribuntur ex
73 immemorabili præſcriptione centenaria, dū per Nou. conſtit. Mediol. cautum fuit *in tit. de iure & Priuil. Fiſci cap. nulla*, quod nulla præſ-
74 criptio contra Fiſcum allegari poſſit, niſi ſit tanti temporis, Cuius memoria non ſit in cōtrarium, Quam concluſionem procedere etiā reſpectu bonorum quæ ſunt in patrimonio
75 Principis concludit Menoch. *conſ. 1096. in fin.*
76 Quidquid in contrarium affirmauerit in *conſ. 291. nu. 135.* Hoc idem probare videtur *Vaſq. contron. Illu. cap. 84. nu. 12.* dum inquit, per tempus immemorabile (quod centum annos ſal-
77 tem conſtituit, iuxta tradita per *Honded. citat. conſ. 79. nu. 34. lib. 1.*) acquiri etiam ea quæ ſola
78 Principis conceſsione poſſunt acquiri, ſiue titulus allegetur; Siue tantum tempus.
Cum enim præſcriptio hæc reſultans ex imme-
79 morabili ſit iuris, & de iure *Felin. in cap. cum d. nobis col. 3. de præſcript. Alex. conſ. 13. col. 3. lib. 1.*
80 Contra eam non admittatur probatio in contra-

Digitized by Google

erarium, vt per glo. & ſcrib. in l. ſine poſſideo C. de
probat. Vaſquez cit. cap. 84. ſub num. 12. verſ. de-
nique cum.

Et in præſcriptionibus ſubducitur tempus belli,
81 Quia eo tempore nulla currit præſcriptio
cap. ex tranſmiſſa, & ibi Abb. col. vlt. de præſcript.
Bal. in tr. de præſcript. in 2. particula 6. partis princ.
num. 3. Menoch. conſ. 265. num. 30. conſ. 612. num. 7.
& conſ. 898. num. 31. cum ſeq. ac conſ. 962. num. 45.
82 cum ſeq. Sicut etiam tempore peſtis non cur-
rit præſcriptio vt copioſè probat Gratian. lib. 3.
diſcept. forenſ. cap. 403. num. 24. & cap. 433. nu. 89.
83 & 90. Quamuis tempus hoc non deducitur
in præſcriptione immemorabili, & centena-
ria vt declarat Theſaur. lun. q. famil. 48. num. 6. &
7. ac num. 10. lib. 4.

Ad immunitatem autem onerum præſcriben-
dã, quattuor concurrere debere ſcribit Alex.
84 conſ. 136. num. 18. lib. 2. videlicet primo, ſcien-
tiam & patientiam Communitatis, ſecundo
bonam fidem præſcribentis, tertio quod ipſe
præſcribens aliquando fuerit requiſitus ſol-
uere, quarto, quod ſic requiſitus recuſauerit
ſoluere Menoch. conſ. 887. num. 48. cum plur. ſeq.

Et incombere onus probandi ei, qui affirmatiuã
85 prætendit ſcilicet, vt quis teneatur ad ſolu-
ionem onerum docet Crau. conſ. 111. num. 11. &
clarius Natta conſ. 446. num. 14. Quando præ-
86 tendens ſe eſſe immunem, eſt in ſtatu liber-
tatis, vt declarat Menoch. conſ. 75. num. 8. qui li-
87 bertatis ſtatus liquet ex libro exactoris, Cum
is probet quem deſcriptum eſſe vel ſoluiſſe,
aut non ſoluiſſe Feſtaſ. de collectis in 3. parte q. 8.
num. 29. Maſcard. de probat. concl. 976. num. 39. cum
ſeq. & num. 47. Rolan. conſ. 92. num. 12. lib. 3. Hector
Felic. alleg. 13. num. 6. & 7. par. 3. quos ſequit. Genua
tr. de ſcript. priu. lib. 5. poſt qu. 9. tit. Notabilia qua-
dam num. 5. Et faciunt etiam trad. per Pereg. tr. de
fideicomm. art. 44. num. 7. quem ſeq. Genua d. lib. 5.
tit. de libro extimi qu. p. num. 19.

Quæ probatio reſpectu temporis immemorabi-
lis, fieri debet per teſtes concludentes, com-
88 munem opinionem eſſe, memoriam non ex-
tare in contrarium Alex. conſ. 16. num. 16. verſ.
nam ad hoc lib. 5. Et quod huiuſmodi opinio
89 communis eſt, & ſemper fuerit, & quod ita
ſemper viderunt, & audiuerunt, nec vnquam
contrar. glo. in cap. 1. verbo memoria de præſcript.
lib. 6. & docet Hond. conſ. 79. num. 36. lib. 1. Quid
90 quid in contrarium diſſentit Natta. conſ. 656.
num. 115.

SVMMARIA.

Theſaurus differt à pecunia, num. 1.

Theſaurus quid ſit, num. 1.

Pecunia vel aliud pretioſum abſconditum ſub terra non dicitur Theſaurus ſi non antiquitus id factum eſt. num. 2. & 3.

Pecunia eſt quæ coactis innoteſcit. num. 4.

Quæ vero omnibus latet dicitur Theſaurus num. 5.

Theſaurus repertus in fundo fit Domini fundi, num. 6. & 10. 18.

Dominium Theſauri cadit in Domino fundi tum ſi illud ignoraret, num. 7.

Dolus item tantum punitur qui alteri nocet, num. 8.

Callidum emptoris factum ſibi prodeſſe non debet nu. 9.

Formica & Vulpis naturali instinctu ſibi prouident futura alimenta num. 11.

Theſaurus inuentori adiudicatur tanquam donum fortunæ, num. 12.

Theſauri inuentio dicitur Dei beneficio, num. 13. & 15. & donum Dei, num. 22.

Theſaurus inuentor debetur, vt vir melior probriorq;, num. 14.

Reſciſſione contractus non datur ob Theſaurum reperto in fundo vendito, num. 16. & 17.

Theſaurus repertus in Sacro aut Religioſo loco pro dimidia ad Inuentorem, & pro alia dimidia ad Eccl. ſpectat, num. 19. & 20.

Idem ſi in fundo, num. 29.

Idem ſi in fundo alieno caſu inuentus fuit, num. 23. cum ſequenti.

Eccleſia melioris conditionis eſſe debet, quam priuatus. num. 20.

Iura antiqua quæ religioſa loca ſubiacere iuriſdictioni temporali diſponebant correcta ſunt, num. 21.

Mobilia clericorum delinquentium ad Eccl. fiſcum ſpectant, cum immobilia patrimonialia dicãtur de iuriſdictione Principis ſæcularis, num. 22.

Theſaurus inuentus dedita opera in alieno fundo totus ad Dominum fundi ſpectat, & inuētor puniendus eſt pœna arbitraria, num. 25. & 26.

Pœna ſemper arbitraria eſt Iudici, quando à lege non fuit expreſſa, num. 27.

Theſaurum quærens, & non inueniens non tenetur ad aliquam pœnam, num. 28.

Theſauri inuentio arte legitima tantum permittitur, non autem arte magica, num. 31. & 33.

Theſaurus repertus in fundis emphyteotic. vel feudali ſpectat ad habentem vtile dominium, nu. 33. & 34.

Si verò repertus fuit per alium dimidia inuentori, altera vero dimidia Domino vtili ſpectat, num. 35.

Sed ſi data opera repertus eſt integer ad Dominum vtilem ſpectat, num. 36.

Domino directi nulla dicitur actio pro Theſauro in fundo reperto, num. 37.

Theſaurus repertus in fundo cuius vſufructus legatus eſt ſpectat ad proprietarium, num. 38.

Theſaurus repertus in fundo dotali pro dimidia ad maritum, & pro alia dimidia ad vxorem ſpectat, num. 39. & 40.

Vir dicitur Dominus fundi dotalis commutabiliter. num. 41.

Theſaurus repertus in fundo hyppotecato per creditorem debetur pro dimidia debitori qui eſt Dominus fundi, num. 43.

Ampliatur, num. 44. & 45.

Theſaurus repertus in fundo filijfamilias debetur pro dimidia eidem filio famil. num. 46.

Qui poſt Patris mortem non tenebitur communicare fratribus, num. 47.

Theſaurus repertus per canem, vel ſuum fodientem pro dimidia debetur Domino canis, vel ſuis, num. 48.

Theſaurus fit illius qui primo illum apprehendidit

non

non qui primo vidit, num. 49. & 51. cum ſeq.

Inuenire propriè eſt per apprahenſionem, num. 50.

Theſaurus dicitur pecunia antiquitus abſcondita cuius memoria non extat & ei Dominus ignoratur, nu. 53.

Theſaurum eſſe affirmans probare debet, num. 54.

Pecunia qualitas docet an ſit Theſaurus necne, ideſt ſi ea non agnoſeatur, num. 55. & 56.

Deciſio in foro Papienſi, & pecunia reſtituta Domino fundi, cum cognoſceretur pecunia, num. 57.

Emptor tenetur ad reſtitutionem pecunia reperta in domo empta ipſo venditore, num. 58.

Idem in pecunia conſumpta in veſte empta, num. 59.

Niſi ex certa ſcientia facta etiam venditore, num. 60.

Emptor maſſa argenti reperti quod poſtea fuit, non tenetur verſus Dominum fundi nec fiſcum in quo fundo repertum fuerat ſi bona fide emit, nu. 61. cum ſeq.

Pratium ſuccedit loco rei, ſi illud habens, habeat ex cauſa lucratiua, num. 63.

Pratium exactum ex re hypothecata in ſubſidium obligatum eſt creditori, num. 64.

Si tamen pratium illud eſt apud creditorem ex cauſa lucratiua, num. 65.

Theſaurus perpetuo fuit in templo Dei quem Gazam vocat D. Gregorius, num. 66. & 68.

& Gazofilatum vocatur locus in quo Theſaurus conſeruatur, num. 67.

Theſaurus templi continebat diuerſa vaſa, & etiam clypeos donatos à Salomone, num. 69.

Aclanecas, & ſupictas aureas quas Dauid à Rege Soſone habuerat, num. 70.

Theſaurum in templis ſuis Ethnicè habere conſueuerunt, & muti ſunt, num. 71.

Pompeus Magnus capta Hieroſolyma, abſtinuit à Theſauro templi, qui conſtabat duobus millibus talentis, num. 72.

Talentum ſexcentis aureis nummis conſtabat, num. 73.

Theſaurus repertus in fundo vendito cui ſpectat.

CAP. CIIIIC.

PAVLVS I. C. *in l. numquam ff. de acquir. rerum Dominio*, deffinit, quid ſit Theſaurus, & quid ſit
1 pecunia, cuique ſpectet Theſaurus inuentus ac cui pertinet pecunia his ſequentibus præciſis verbis.

Theſaurus eſt quædam vetus depoſitio pecuniæ cuius
1 *non extat memoria, Cum iam Dominum non habeat, ſic enim fit eius, qui inuenerit, quod non alterius ſit. Alioquin ſi quis aliquid, vel lucri cauſa, vel metus,*
2 *vel cuſtodia condiderit ſub terra, non eſt theſaurus, cuius etiam furtum fit*, Quam deffinitionem ſequitur, etiam Iuſtin. Imper. *in l. vnica C. de Theſaur. lib.* 10. Hinc ſcribit Io. Guidius *tr. de mineralibus par. 3. tit. de Theſaurit in princip.* Quod
3 vniuerſæ monetæ, & pecuniæ vna pars eſt in vſu, & notitia hominum, Altera eſt hominibus
4 omnino ignota, Quæ cunctis innoteſcit, pecuniæ nomen retinuit, Quæ latet omnibus, eſt
5 dicta Theſaurus, & Theſaurum dici iuxta græcam proprietatem, à poſitione hoc eſt à repoſito vt inquit *Iſidor. in ethim. lib. 16. cap. 17. quem refert Guidius loco relato.*

Vendito autem fundo, in quo emptor inuenit Theſaurum, Quæritur ad quem ſpectet Theſaurus, an ad emptorem, an autem ad venditorem; Pro cuius dubij dilucidatione diſtingui debet inter emptorem ſcientem Theſaurum ibi reperiri abſque Domini fundi ſcientia, & alium emptorem ignorantē, & caſu, ſiue forte fortuna Theſaurum reperientem.

Nam primo caſu licet de iure communi ſpectare
6 videatur ad emptorem fundi, cum in proprio fundo inuenerit Theſaurum, nec venditor de dolo obijcere poſſit, cum in nulla re ſua fraudatus ſit, quia Theſaurus non erat ſuus, neq;
7 eius dominij, aut poſſeſsionis, Cum neſciret in fundo eſſe *l. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. concor. tit. de Theſaur. litt. F. fol. 142. à tergo, & tradit Guidius d.*
8 *tit. 10. num. 7.* Iſque dolus tantum vendicatur legibus, qui alteri damnoſus eſt, vt inquit *Vlp. in l. iuriſgentium ff. de pactis*, his verbis, *Ineſt enim dolus, & fraus ideſt dolus qui conſideratur à lege, fraudem in ſe vt contineat neceſſe eſt, alterique damnum afferat*; Itaque dolum emptori obijcere non poteſt venditor, quo non eſt aliqua ex parte bonis eius imminutus.

De ÆQVITATE tamen (quæ in omnibus
9 rebus requiritur, vt inter bonos bene agatur, & ſine fraudatione) callidum emptoris factū eidem prodeſſe non debet, potiùſq; id perinde habēdum eſt, ac ſi in alieno fundo Theſaurum reperiſſet, vt emptori venditorique partem tribuatur, videturque iam venditorem Theſaurum inueniſſe, cum adhuc fundus eius diceretur, etiam ſi poſtea comparato fundo illum deprehenderit emptor, vt concludit *Conan lib. 3. comment. tit. 4. de Theſaur. cap. 4. lit K. fol.* 142. Qui affirmat ita ipſum fore iudicaturum, ſi huiuſmodi controuerſia incidiſſet.

In ſecundo autem caſu inuentoris ſit Theſaurus
10 cuius oſtendi non poteſt Dominus, ideſt is, qui illum in abſcondito aſſeruauit in futurū, ad inſtar formicæ, & vulpis, quæ animalia na-
11 turali inſtinctu prouident ſibi futura alimen-
12 ta, & ipſi inuentori adiudicatur tamquam donū aliquod fortunæ, vt inquit Triſonius I. C.
12 *in l. ſi is qui, ff. de acquir. rerum dominio*, Quæ in-
13 uentio ab Imperatore in *d. l. vnica C. de Theſau. lib. 10.* Dei beneficium vocatur, Idcirco ipſi emptori adiudicatur, Non quia inuenerit, Sed
14 quia vir melior probiorq; habeatur vt inquit Apolonius, dum cenſebat in huiuſmodi lite, dādum eſſe Theſaurū, ei qui moribus, & probitate alios ſuperaret, Quod magis digno tā-
15 tum Dij beneficium conferre voluiſſe videantur, vt refert Coñan. *cit. cap. 4 lit. H. fol. 142. à ter.* Quā ſententiā ſequitur Rebuff. *ad conſtit. Regn. tit. de reſciſſ. contr. art. vnico gl. 15. n. 30.* vbi probat

non

16 non dari reſciſſionem contractus ob inuen-
tionem Theſauri factam in fundo vẽdito, per
emptorem, ea præſertim ratione, quod ſicuti ſi
res fuiſſet diminuta poſt emptionem, hoc em-
17 ptoris periculo cederet *l.p.ff.de peric.& comod.*
rei vend. Ita ſi ea aucta fuit per inuentionem
Theſauri, vel aliter dicendum eſt.
Et ÆQVITATEM naturalem ſequitũ eau-
cum hoc fuiſſe per Imperatorem Adrianum
habetur in *§.Theſaurus inſtit. de rerum diuiſione*;
18 vt ſcilicet Theſaurus in ſuo loco inuentus, ef-
ficiatur inuentoris, idemque ſtatuiſſe, ſi for-
tuito caſu in ſacro aut religioſo loco inuen-
tus. Idemque ſtatuiſſe habetur in eodem
§ Theſaur. & in glo.in cap.ſi quid inueniſti 14.q.4.
Quamuis ex diſpoſitione *text. in l.p.§.fin. ff. de*
19 *iure fiſci*, medietas debeat ut inuentori, & alia
Fiſco cuius loco ſuccedere Eccleſiam probat
Angel.Aret.& Port.in d.§. Theſauros inſt. de rer.
diuiſ.quam ſententiam amplectitur Io.Guidius d.tr.
de mineral.tit. 10.*de Theſaur. nu.*34. *cum ſeq. lib.*3.
20 Vbi ſubijcit deterioris conditionis eſſe non
debere Eccleſiã, quam priuatum, Imò melio-
ris iuxta *tit. fin. in vſibus feudorum*, Et antiqua
iura de religioſis locis loquentia quæ Impe-
21 ratoris iuriſdictioni ſubiacebant, correcta eſ-
ſe probat *Canalc. deciſ.*15. *num.*2. *de contr. par.*2.
Vbi etiam tradit Eccleſiam habere Fiſcum,
Cui bona mobilia Clericorum delinquentiũ
22 applicantur, Cum immobilia patrimonialia
dicantur de iuriſdictione Principis ſecularis,
& ad eius fiſcum pertineant *Boſſ. tit. de bono-*
rum publicat.num. 64.
Si autem in alieno loco non data opera, ſed for-
tuito caſu, id cõtingerit, dimidiam Domino,
23 alteram dimidiam inuentori deberi ibidem
24 habetur, Quia qui colit, & arat mandato, aut
nomine Domini ÆQVVM videtur, vt eius
inuenti partem Domino concedat, cuius fa-
cto, atque opera effectum eſt quodam modo,
vt Theſaurum repeterit *d.l. vnica C. de Theſaur.*
lib. 10.
Vbi vero ignorante Domino ſtudioſè Theſaurũ
25 quis perquiſiuerit, quia fecit quod non licet
facere in alieno, totus Theſaurus Domini eſt;
inuentor vero nihil habet, qui pæna dignus
eſt potius quã præmio *cit. l. vnica ff. de Theſaur.*
*lib.*10. *Conan. alleg. cap.*4. *litt. B fol.*143. *Io.Guidius*
26 *d.tit.*10. *num.*36. Quam pęnam extraordinariã
eſſe, & ſic arbitrariam probat idem Guidius
*n.*53. Cum arbitraria ſemper ſit pœna, quando
27 à lege non fuit expreſſa *l.ſacrilegij ff. ad l.iul.pe-*
cul & dicit Io.de Platea in d.l.p. in fine C. de The-
*ſaur.lib.*10 Si tamen quis dedita opera quærit
28 ſed non inuenit Theſaurum non committit
pęnam, vt ſubiicit ibidem *Guidius num.*54.
Et ſi in loco ſiue fundo Principis fortuito inue-
29 nitur Theſaurus pro dimidia inuentori, pro
altera dimidia ad Principem ſpectat vt caue-
tur *per l. vnicam. C. de Theſaur. lib.*10. *ac §. The-*
ſauros inſtit. de rer. diuiſ. & probat Conan. cit. cap.
4. *litt. A. fol.*142. *qui litt. C.* ſcribit idem proce-
30 dere in Theſauris inũentis in ſepulcris priua-
torum.
Quæ inuentio Theſauri fieri debet arte legiti-
31 ma, etiam in proprio fundo. Non autem arte
Magica, quæ eſt reprobata *l. p. & per totum tit.*
C. de maleſic. & mathem. & in cap. p. de ſortilegijs;
32 Namque cum Theſauri inuentio ſit donum
Dei *d.l.p. C.de Theſauris*; Sordidis artibus ma-
culari non debet, vt ibidem notat *Bar. & Io. de*
Platea, *ac ſequitur Io. Guidius cit. cap.*10. *num.* 8.
*cum ſeq. num.*45.
Vbi autem fundus, in quo repertus eſt Theſau-
rus ſit feudalis, aut emphiteoticus, hæſitant
ſcribentes cuinam acquiratur, an ſcilicet Do-
mino directa, vel vtili, & communis eſt con-
33 cluſio ſpectare Theſaurum ad habentem vti-
le dominium, ſi is illum inuenit, vt concludit
*Azo. in ſumma d. tit. C. de Theſaur. lib.*10. Cum
enim habeat vtile Dominium, dicitur inue-
34 nire in ſuo emphiteuta, ſiue feudatar. quia
emphiteuta dicitur Dominus per *tex. in l. poſ-*
*ſeſſores C. de fund. patr. lib.*11. Si vero per alium
inuentus fuit fortuito Theſaurus in fundo
35 emphiteotico ſeu feudali, Tunc dimidia ad
Dominum, vtilis, Altera vero dimidia ad in-
uentorem ſpectat, etiam ſi eſſet Dominus di-
recti, Si vero data opera repertus fuit The-
36 ſaurus, integer ad Dominum vtilis ſpectat, vt
poſt alios copioſè probat *Guidius cit. tit.*10. *nu.*
12. *num.*17. & 18. *ac* 19. *Canalc. deciſ.*15. *num.*4. *de*
contr. par. 2. & *nouiſſimè concludit Gratian. lib* 3.
*diſcept. forenſ. pleno cap.*453. *præſertim nu.*5. & 23.
37 *cum ſeq. plur.* Vbi num.26. probatur non dare
actionem de dolo Domino directi nec reme-
dium *l.*2. *C. de reſcind. vend.* quando emphiteuta
ſciens Theſaurum eſſe in fundo illum in em-
phiteuſim à Domino ignorante accepit, mox
Theſaurum inuenit.
E contra vero Theſaurus inuentus in fundo cu-
38 ius vſusfructus alicui fuit legatus ſpectat ad
proprietarium, non autem ad vſufructuariũ;
Itaut ſi vſufructuarius fortuito inueniſſet, di-
midium tantum conſequitur, ad inſtar cuius-
libet extranei, aliaque dimidia ad proprieta-
rium pertinet *Io. de Platea in d.l.p. in fine* 1. *col. C.*
*de theſaur. lib.*10. & ibi *Accur. per l. ſi is qui in alie-*
no § quod ſi ſeruus ff. de acquir. rer. dominio, Socin. in
*rubr. de cauſa poſſeſſ. & propriet. tr. p. art.*5. *qu.*5.
verſ. quintus caſus quos ſequitur Io. Guidius ſapius
*cit. tit.*20. *num.*21. *Caſſan. ad conſuetud. Burg. tit. de*
*inſt. § p. ſub nu.*16. & *Canalc. all. deciſ.*15. *ſub n.*4.
*de contract. par.*2. & *Petr. Gregor. ſintag. iur. lib.*3.
*cap.*11. *num.*4. *de Theſaur.*
Ideirco, ſi maritus in fundo dotali inuenit The-
39 ſaurum, eius dimidiam ad vxorem reſtituere
tenetur, Quia ratione rei debetur vxori Do-
minæ, cui fundum ſoluto matrimonio reſti-
tuere pariter tenetur *Bar. in l. diuortio §. ſi fundũ*
ff. ſol. matrim. & ibi Iaſ. in vlt notab. Quam ſen-
tentiam amplectitur *Guidus cit tit.* 10. *num.*22.
40 Ea ratione quod acquiſitio Theſauri cauſa-
tur, & regulatur à vero Domino non commu-
tabili,

tabili, Non autem à Domino commutabili,
prout eſt in Viro, qui Dominus eſt fundi do-
talis commutabiliter *l. doce ancillam C. de rei*
vindic., Et ideo reſtituet Theſaurum ſoluto
44 a matrimonio pro dimidia tanquam inoentum
in alieno *d. l. diuortio § ſi fundum ff. ſol. matrim.*
Socin. in cit. qu. 5. verſ. ſextus eſt caſus.
Idem procedit in creditore, qui in fundo ſibi
45 hypotecato Theſaurum inuenit, Quia reſpe-
ctu partis ſpectantis Dño fundi debetur de-
bitori, qui eſt Dominus, non ipſi creditori, vt
tenet *glo. in d. l. p. C. de Theſaur. lib. 10. & in d.*
§. Theſauros inſt. de rerum diuiſ. Caſſan. ad conſuet.
Burg. tit. des iuſtes §. p. nu. 16. Quod etiam in-
telligitur, quando creditor prædium pigno-
45 ratum iore dominij impetrauit, Et ante trã-
ſactum tempus biennij in quo debitor poteſt
pignus redimere, Theſaurum inuenit, Quia
ſi pignoratum fundum redimit debitor intra
dict. tempus, ſibi debetur etiam Theſaurus;
45 Tranſacto vero tempore ſpectat ad creditorẽ
tex. vſt ſingularis in d. l. ſi quis in alieno §. finali ff.
de aquir. rer. Domin. Io. de Platea in cit. l. p. C. de
Theſaur. lib. 10. Guidius in all. tit. 10. num. 23.
Prout hoc idem locum habet in filio familias in-
ueniente Theſaurum, qui proprietatem ſibi
46 aquirit, Patri vero vſufructum *toto tit. C. de.*
bonis quæ liber. & tit. C. de bonis maternis, Et poſt
Patris mortem non tenebitur huiuſmodi in-
uentor communicare Theſaurum fratribus *l. fin.*
47 *C. de collat. Guidius ſæpius all. tit. 10. nu. 39.*
Si vero Theſaurus inuentus fuerit per Canem,
aut Surcem fodientem, Tunc aquiritur pro
dimidia Domino Canis ſiue alterius Beſtiæ,
48 altera qd dimidia Domino fũdi ſpectat, vt pro-
bat *Florian. de Sancto Petro in l. Statua ff. de vſuf.*
quem ſequitur Io. Guidius cit. tit. 10. nu. 44.
Nec ſufficit quem primo vidiſſe Theſaur., vt
eum aquirat, ſed neceſſe eſt, vt illum etiam
49 aprehendat, intantum quod ſi vnus primo
vidit Theſaurum, deinde alius illum appræ-
hendidit, ſit illius qui apræhendidit, & ſub
cuſtodia poſſunt *glo. in d. l. 1. C. de Theſaur. lib.*
10. per l. 3. §. Neratius ff. de acquir. poſſeſſ. quam
ſententiam ſequitur Alber. & Bal. in l. item lapilli
ff. de rer. diuiſ., & ibi Cyn. & in l. licet C. de acquir.
poſſeſſ. Cum inuenire propriè ſit per apræhen-
50 ſionem *l. ſi barſatorum C. de fideiuſſ., l. p. C. de The-*
ſaur. lib. 10., & l. nunquam §. Theſaurus ff. de
acquir. rerum dominio Bar. in l. p. qu. 4. ff. de acquir.
poſſeſſ. & poſt alios multos Socin. in d. rubr. de cauſa
poſſeſſ. & propriet. tr. p. art. 5. qu. 4. Qui ſcribit,
51 quod licet *glo. in d. l. p. allegetur in contrarium*,
Tamen hanc concluſionem comprobat, cum
& ſi loquatur alternatiuè adhereat nihilomi-
nus huic ſententiæ, quod requiratur appræ-
henſio *Caſſan. d. tit. des iuſtices in tex. ibi Aduen-*
ner, & trouenes ſub nu. p. vbi tradit, quod verbum
inuenire requirit appræhenſionem, & caption-
nem, quem ſequitur *Guidius in tit. 10. nu. 45. in*
52 *fi. & num. 46.* Quidquid in contrarium, affir-
mate videatur *glo. in l. nunquam §. Theſauros*,
ff. de acquir. rerum domin. & in l. p. § p. ff. de acquir.
poſſeſſ. ac in l. item lapilli ff. de rerum diuiſ. & in §.
Theſauros inſtit. eodem tit. Vbi videtur theſaurũ
quæri primo videnti; Nam communior & ve-
rior eſt ſuperior ſententia ex allegatis.
Difficultas non leuis in eo etiam verſatur; quã-
do pecunia inuenta dicatur Theſaurus, Aut
potius pecunia, cum appellatione theſaurive-
53 niat tantum pecunia antiquitus abſcondita,
cuius memoria & Dominus ignoretur, vt di-
ximus ſuprà ex Paolo in *l. nunquam ff. de acquir.*
rer. Dominio. Pet. Gregor. lib. 3. ſyntag. iuris cap. 12.
ſub num. 2. verſ. Theſauri nomen, Et hoc caſu affir-
54 mans eſſe theſaurum probare tenetur, Quia
actori incumbit onus probandi cum ſit fun-
damentum eius intentionis *iuxta l. actor C. de*
probat. Sed in hoc animaduertendum etiam
55 docet Socin. loco rel. q. 8. ad qualitatem pe-
coniæ inuentæ, videlicet, vtrum ſit antiqua,
An verò ſit noua, quæ à decem, viginti, vel tri-
ginta, aut quadraginta annis citrà fuerit for-
mata; Quia de neceſſitate his ſtantibus, con-
cludendum foret non eſſe proprium Theſau-
rum; ſecus ſi ibi eſſet pecunia ſola, quæ fuiſſet
56 formata tam antiquo tempore, cuius non ex-
tat memoria, vt alias ſe conſuluiſſe in oppido
S. Miniati teſtatur *Io. Guidius tit. 10. num. 48. &*
49. & inquit Canalc. d. deciſ. 15. num. 16. de contrac.
57 *par. 2. alias deciſ. 61.* Vbi ita fuiſſe iudicatum
Papiæ, & reſtituta pecunia Domino domus
ſcribit.
Quæ concluſio adeo vera eſt, vt ſi emptor domus
inueniens pecuniam recõditam in muro do-
mos, quæ fuerat ibidem recondita per vendi-
58 torem, ſiue per eius partem, Non efficitur ip-
ſa pecunia emptoris, ſed venditoris. Vendita
enim domo, non cenſetur vendita ſiue alie-
nata pecunia in muro domus abſcondita, ca-
ſus eſt *in l. à tutore & ibi Bar. & Bal. ff. de rei vind.*
Socin. in all. qu. 5. verſ. item caſus quem ſeq. Guidius
ſæpius all. tit. 10. num. 25. & 26. cum ſeq. Qui nu.
59 30. tradit idem procedere in pecunia reperta
conſuta in veſte vendita, cum non cenſeatur
vendita dicta pecunia *arg. l. p. ff. de his qui in te-*
ſtamento deb. Canalc. d. deciſ. 15. n. 15. Secus autem
60 ſi ex certa ſcientia vendita fuiſſet domus, ſi-
ue veſtis, Et nihil reſeruatum, quia tunc ad
emptorem ſpectatet, vt ſentit idem Guidius
in tit. 10. num. 27. & ex Bar. probat Caſſan. in conſuet.
Burgund. rubr. de iuſtit. §. p. num. 15. arg. l. 1. ff. de his
qui in teſtam. deb. & d. fur. t. ſup. in principio.
Si autem is, qui Theſaurum inuenit vendidit
campſori, qui illum fudit & vendidit, vtrum
non exiſtente ſoluendo ipſi inuentori, ſiue
venditori theſauri, poſſit vel Procur. Cæſaris
(ſi ad Fiſcum pertinebat Theſaurus) vel Do-
minus fondi, (ſi ad eum ſpectabat,) agere con-
tra campſorem ad precium redactum ex ar-
61 gento vel auro fuſo; Et negatiue reſpondit
Thomas Doctius *in l. ſi eum ſeruum ff. ſi certs pet.*
Quia campſor fuit, ſiue cenſetur fuiſſe in bo-
na fide, & habet illud precium ex cauſa one-
Gg roſa,

Digitized by Google

62 roſa, & ſic non lucratur cum iactura alterius, *Guidius cit. tit. 10. num. 40.*

Pretium enim ſuccedit loco rei, ſi is qui habet
precium habeat illud ex cauſa lucratiua; ſecus
63 ex cauſa oneroſa, vt notatur *in l. mater de rei*
vindic. Ex quo limitatur *glo. in l. prima ff. de di-*
ſtract. pignor. qua habetur pretium exactum
64 ex re hyppotecata in ſubſidium eſſe obligatũ
creditori pro qua glo. allegatur *Tex. in l. fin. §.*
licentia, C. de iure delib. Quia illa glo. verum di-
cit, quando pretium eſt apud creditorem ex
65 cauſa lucratiua; Secus ſi ex cauſa oneroſa *glo.*
& Bar. in d. l. 1. ff. de diſtr. pig. & Doct. in d. l. mater
C. de rei vind. & amplè probat *Guidius cit. tit. 10.*
num. 41.

Cæterum Theſaurum fuiſſe perpetuo in templo
Dei, varijs & prætioſis muneribus, oblationi-
bus, veſtibus, vaſis, & pecunijs conflatum, &
66 conſeruatum, quem Gaxam vocauit D. Gre-
gor. *in cap. 3. de offic. Archid.* Et idcirco Ga-
67 zofilacium vocari locum in quo huiuſmodi
Theſaurus aſſeruatur tradit Suidas, quem re-
fert Petr. Gregor. *lib. 15. ſintag. iur. tit. 39. de Of-*
ficiarijs Eccleſ. nu. 6. par. 1. Hinc Ioſue decretum
fecit, quod quidquid auri, & argenti eſſet, &
68 vaſorum aureorum, & ferri Domino conſe-
craretur repoſitum in Theſauris eius; & in
tertio Regum legitur fuiſſe inter Theſauros
69 Dei clypeos dono oblatos à Salomone quos
inuenit Seſac Rex Ægypti, & euexit; Additq;
Ioſeph *lib. 8. antiquit. cap. 10.* lanceas aureas, &
70 ſagittas aureas, quas ſumptas à Rege Sophone
Dauid Deo dedicauerat, & vaſa aurea, & alia
ſuppellectilia ad fuiſſe in templo, quæ refert
Hiſtoria Machabæorum *lib. 1. cap. 1.*

Et hanc ipſam habendi theſauri conſuetudinem
in templis ſuis ethnici imitati ſunt; Multa
enim Dijs ſuis vel melius Idolis ſuſpenderũt
ex manubijs hoſtium, ex victorijs tum ex vo-
to, tum ex largitione, à quibus omnibus qui
Dei numen aliquando olfacerant, nihil etiam
inimico, & hoſtili impetu cladis inferentes
delibabant; ſcribitque Ioſephus Pompeium
Magnum, poſt captum templum Hieroſoly-
72 morum Sanctè à duobus millibus talentorum
in Gazofilazio Templi inuentorum abſtinuiſ-
ſe, vt refert Pe. Greg. *d. cap. 39. nu. 6. per totum*
73 *lib. 15. par. 1.* Talentum vero ſexcentis aureis
nummis conſtare notum eſt, & tradit Cicero
pluribus in locis.

SVMMARIA.

Separatio bonorum vtilis valde, & frequens eſt, nu. 1.

Separatio bonorum ad quorum inſtantiam facienda ſit, num. 2. & 6.

Hæres repræſentat perſonam defuncti num. 3.

Quippe eadem perſona dicitur num. 4.

Aditione hæreditatis confunditur patrimonium hæredis cum bonis hæreditarijs num. 5. 36. num. 136. & 138.

Creditores hæreditarij non poſſunt impetrare ſeparationem bonorum ſed tantum creditores hæredis; num. 6. 7. & 8.

Separatio bonorum conceditur ſeptem concurrentibus de quibus, num. 10. cum ſeq. plur.

Separatio bonorum peti poteſt per creditores hæreditarios etiam lapſo quinquennio ſi pendebat lis ſuper credito, & capta fuerat cum ipſo principali debitore exinde mortuo, num. 12.

Inueſtitura feudalis licet intra annum peti debet tamen lite pendente non currit tempus ipſum, num. 13. cum ſequenti.

Decretum Sen. Taur. in ea materia, num. 15.

Creditores defuncti anteriores præferuntur creditor. hæreditatis, num. 16.

Creditor defuncti ſi eſt chirographarius tamen impetranda eſt ſeparatio, alias potior erit creditor hæredis, num. 17.

Separatio bonorum non fit, quando lis eſt inter legatarios, & creditores cum creditores ſint potiores, num. 18. & 44.

Separationis beneficium non prodeſt ſi ea non fuit petita, & obtenta, num. 19. & 137.

Separatione bonorum non facta præferuntur creditores anteriores nulla facta diſtinctione quod ſint hæreditarij vel hæredes quia tunc omnes dicuntur creditores hæredis, num. 20 22. & 30.

Hæreditas adita ſine beneficio ſeparationis vel inuentarij dicitur patrimonium hæredis, num. 21. & 37.

Deciſio Senatus Mantuani in ea materia num. 24.

qua declaratur num. 50.

Iura plura vbi deueniant in perſonam vnius, tunc vnumquodque retinet propiam naturam, & conſideratur de per ſe, ac ſi duæ eſſent perſonæ, num. 25.

Separatio fit etiam de ſe mouentibus, num. 26.

modo id fiat intra quinquennium à die additionis, num. 27.

Separatio non habet locum inter creditores legatarios, num. 28.

Separatio probanda eſt vti quid facti num. 29. & 187.

Creditor hæreditatis qui ſeparationem non impetrauit, dicitur quod ſecutus eſt fidem hæredis, num. 30. 35. & 53. & num. 139. cum ſeq. & num. 161.

Nouandi animo ſequutum fuiſſe fidem hæredis creditorem dicitur, ſi pignus ab eo recepit num. 31. & 54.

Separatio vbi petita non fuit à creditore peti ea non poteſt ab eius hærede num. 32.

Separationis beneficium dicitur ſubſidiarium, num. 33.

Auctor is iudicium in ea materia, num. 34.

Additio hæreditatis dicitur confundere actiones defuncti, & hæredis. num. 36. & num. 136. & num. 138.

Legatarius hipothecã tantum habere dicitur in bonis defuncti ſi ſatisfactis creditoribus aliquid ſupereſt, num. 39.

& num. 80. cum ſeq. plur.

Legatum nullius eſt effectus quando imminet æs alienum, num. 40. & 47.

Contrarium, num. 162.

Creditores, & hæreditarij poſſunt auocare à legatario quidquid eis fuit ſolutum per hæredem, nu. 41. & 46. cum ſequenti.

maxime ſi hæredes non eſt ſoluendo, num. 59. 60. & 63.

Lega-

Legatarij agunt de lucro creditores vero de damno num. 42. & 48. cum ſequent. limitatur num. 172. cum ſequent.
Declaratur num. 164. & num. 167.
Separatio fit inter creditores hæreditatis, & hæredis num. 43.
Senatus Mediolani iudicat ſola facti veritate inſpecta num. 45.
Apprehenſio bonorum facta à Fiſco cum contradict. creditorum operatur, vt probatum dicatur quem non eſſe ſoluendo num. 51.
Declaratur num. 169.
Soluendo quis non eſſe dicitur ſi cum difficultate exigi poteſt num. 52.
Nouatio non inducitur niſi expreſſe agatur num. 55. & 56.
maxime ſi primeua iura reſeruata fuerint in inſtrumenta num. 57.
limitatur num. 141.
Confuſio vnius patrimonij cum altero non attenditur, quando extant prædia quæ ſeparari poſſunt num. 58.
Hipotheca tacita præfertur perſonali acquiſita num. 61 & 81.
Separatio eſt inanis quando agitur de creditor. et legatarijs eiuſdem defuncti nu. 62.
L. ſi adulta C. de hæred. act. declaratur nu. 64. & 65.
Non entis, nulla ſunt qualitates num. 66.
Clauſula, omni meliori modo &c. in libello inſerta tanquam herba betonica valet ad obtinendum iuxta probata etiam extra petita num. 67.
Declaratur num. 155.
Temporis diuturnitas longa inducit præſumptam ſolutionem debiti num. 68. cum ſeq.
& num. 128. cum ſeq.
Sors ita poteſt diminui ſicut augeri quando poſita eſt in trafico, & negotiatione num. 70.
Promiſſa certa quantitas cum qualitate vt factis calculis teneatur tantum de eo, quod apparebit debitor certũ illud debet, vbi calculi pro actore non ſint n. 71.
Societas præſumitur potius lucrari quam iacturam facere num. 72.
Adminiſtrator aliorum bonorum, cogi non poteſt ad aliquid tradendum, niſi rationibus redditis nu. 73.
Bona fuiſſe in bonis debitoris probari debet, quando agitur hippothecaria contra tertium poſſeſſorem n. 74.
Quæ probatio in ſpecie fieri debet nu. 75.
Probationes factæ inter alias perſonas, & in alia cauſa non releuant in alio iudicio nu. 76. cum ſeq.
Confeſſio facta ad beneficium alterius abſentis nullatenus pro coſtipulante nihil releuat num. 84.
Quidquid autem in contrarium voluerunt aliqui Doctores num. 84. cum ſeq. plur.
Idem reſpectu recognitionis verſus aliquem abſentem num. 85.
Inſtrumentum non probat niſi ad fauorem eorum, qui Notarium rogarunt num. 89.
Confeſſio facta cum iuramento abſente eo ad cuius beneficium fit plene probat contra confitentem nu. 90.
Declaratur num. 91.
Iuramentum præſtitum inter alios abſente parte, mox acceptata ab ea habetur, at ſi facta eſſet ea præſente num. 93. & 95.
Declaratur num. 97.
Diſtinguitur num. 96.
Scriptura dicitur ſemper loqui num. 94.
Confeſſio facta in inſtrumento celebrato inter alios facit tantum ſemiplenam probationem ad fauorem tertij nu. 98. cum ſeq.
Declaratur quando confeſſio non fuiſſet acceptata num. 100.
Scriptura publica differt à priuata ratione fidei, quæ maior adhibetur ſcripturæ publicæ num. 101.
Confitentis mors operatur, vt res deſinat eſſe integra, nec ea poteſt vlterius acceptari nu. 103. & nu. 107. cum ſeq.
Ratificatio fieri debet tempore habili, viz. tempore quo actus de nouo geri poſſet num. 104. cum ſeq. & num. 109.
Priuilegium conceſſum per Imperatorem, quibuſdam abſentibus non poteſt acceptari eo mortuo num. 106.
Inſtrumentum referens non eſt alicuius efficaciæ niſi conſtet de relato num. 110. cum ſeq.
Principis aſſertioni etiam non creditur in præiuditium tertij num. 112.
In ſucceſſorem ſingularem tranſeunt omnia, & actiones cui ſucceditur num. 113.
Obligatio induci non poteſt ſine conſenſu promittentis num. 114.
Conſenſus dicitur medulla, & vis contractus num. 115.
Conſenſus limitatus, limitatum producit effectum num. 116.
Obligationis natura dicitur odioſa, & ideo ſtricte intelligenda eſt num. 118.
Obligationes regulantur modificantur iuxta formam traditam à iure, vel ab homine num. 119.
Hyppotheca generalis poſita in fine inſtrumenti non refertur ad ſuperiora incidenter, enuntiatiuè probata, ſed tantum ad ea quæ principaliter dicta ſunt n. 120.
Genus ipſum reſtringitur ad ſpecies certas quando poſt illud ſequitur numeratio ſpecierum num. 121.
Temporis prioritas non iuuat creditorem nõ habentem hyppotecam ſtante alio creditore cum hyppoteca licet poſteriore in tempore num. 122.
In dubio pro credito dotali reſpondere melius eſt num. 123.
L. ſi vniuerſa C. de legatis declar. num. 124.
Excuſſio fieri debet circa principalis bona antequam tertij poſſeſſores vexentur per creditores hyppotecarios num. 126.
& ſuper excuſſione pronuntiatum ſit num. 127. & 165. & 168.
Redditio rationis dari nequit per hæredes, aut tertios poſſeſſores defuncto principali, & lapſo longo tempore num. 130.
L. finalis §. & ſi præfat. C. de iure deliber. declaratur num. 131.
Separatione bonorum non facta creditores defuncti non præferuntur creditor hæreditarijs, ſed è contra num. 132.
Hæres tenetur legatarijs ſi inuentarium non confecit num. 134. cum ſeq.
Separatio impetrari non poteſt poſt lapſum quinquennij à die aditionis hæreditatis num. 143. cum ſeq.
Separatio fieri debet antequam fiat commixtio bonorum

fine

ſiue vix ipſis comixtis num.145.
Creditores hæreditarij non poſſunt tangere bona hæredis, ſed è contra creditores hæredis tangere poſſunt bona hæreditaria num.146.& 148.cum ſeq.
Lucrum quod facit debitor obligatum dicitur verſus eius creditore num. 147.
Alienum rem obligare quis non poteſt nu. 150.
Separationis beneficiũ principaliter introductum fuit fauore creditorum defuncti num.151.cum ſeq.
& ſic impetrari non poteſt à creditoribus hæredis num.153.
Creditores hyppotecarij hæredis præferuntur creditoribus defuncti non facta ſeparatione nu.154.& 179.
Iuramentum in inſtrumento vim habet ſupplendi defectus ſolemnitatis in eo quod erat poſcitendum num. 156.
Contrarium verius num.157.
Iuramentum æquiparatur clauſula omni meliori modo num.158.
Clauſula omni meliori modo declaratur num.159.cum ſeq.
Legatarius conuenire non poteſt à creditoribus hæreditarijs niſi agatur de legato hæreditatis nu. 166.
Legatarius dotis agere videtur de damno euitando, non de lucro faciendo num. 170.
Dotis priuilegia ad filias tranſit num.171.
Hyppotecaria in re ſequitur perſona num.175.
Creditor agit circa legatarius cum fuit ſatisfactum conditione indebiti, quando pretium illi fuit ſolutum num.176.
vel res tradita vlterius non extabat num.177.
Nihil reddere compellitur qui ſuo comodo vigilauit num. 178.
Inuentario facto dicitur inducta ſeparatio à iure, ſi non ab homine num.180.

Iudicium ſeparationis bonorum quo pacto & quibus concedatur.

CAP. CIIIC.

1 BOnorum ſeparatio, vtilis valde eſt,
& frequens ad euitandam bonorũ
hæreditariorum commixtionem vt
ſcribit Sen.Bell. *tractat.de his quæ in
cont. fiunt cap.* 104. *nu.1.lib.*2. Ad cu-
ius inſtantiam ergo fieri debeat ſeparatio, ex
Iudicis decreto aliquando, ambigitur. Cum
prima facie, tum ad inſtantiam creditorum
defuncti ſiue hereditarios, tum creditorum
2 ipſius hæredis fieri poſſe videatur, eo quia
omnes hæreditatis creditores dicantur, eſto
quod hæres repræſentat perſonam defuncti
3 debitoris §.1.*in Auth.de iure iur.à moriente præſt.*
& dicitur eiuſdem iuris *l. hæredem ff. de reg.iur.*
& amplè probat *Surd.deciſ.*310.*nu.*2.*ac Theſaur.*
4 *qu.famil.*55. *ſub num.*20.*lib.*3. Quippe ſit hæres
eadem perſona cum defuncto, & per additio-
5 nem confundatur teſtatoris patrimonium, &
fiat vnum, & idem cum patrimonio hæredis,
l.debitor C. de pact.l. ſtatim §. additio ff. de ſolut.
*cum alijs adductis per Surd.cit.deciſ.*310. *num.*10.
De AEQVITATE tamen ad inſtantiam tantum
6 creditorum defuncti, ſiue eius hæredis fieri
debere reſpondit Vlpianus *in l.1.ff.de ſeparationibus*; Vt ſcilicet hæreditaria bona ſeparentur
à bonis hæredis, quod AEQVISSIMVM eſſe
ibidem decernit idem Vlpianus. Ne credito-
res hæredis ſe impediant in bonis hæredita-
7 rijs in præiuditium creditorum hæreditario-
rum; E contrà verò hæreditarijs creditoribus
id non licet, quos onerare potuit eorum debi-
tor, adeundo hæreditatem, quæ ſoluendo non
eſt; Sibique imputandum tradit I. C. qui cum
8 tali contraxerit, niſi fraudulenter, & doloſè
egiſſet huiuſmodi debitor vt excipit ibidem
I.C. & tradit *glo. lit.A. in verbo quod non facile.*
Et hanc ſententiam de AEQVITATE procede-
re docet Anton.Oliban.*tr.de action.part.2.lib.*1.
*cap.*14.*num.*54.*fol.mihi* 242. vbi ſubijcit non in
9 omnibus caſibus concedendam eſſe bonorum
ſeparationem, Sed arbitrio Prætoris qui co-
gnoſcit an id conueniat necne, ſeptem præſer-
tim concurrentibus.
10 Et primo, quod ab hærede non nouauerint
creditores. Secundo, quod bona hæreditaria
mixta non ſint, cum bonis hæredis. Tertio,
quod hæredis fidem non ſint ſecuti. Quarto,
quod vſuras ab eo non acceperint. Quinto,
11 quod lapſum non fuerit quinquennium.
Sexto, quod creditores caſtrenſis peculij non
ſint. Vltimo, quod hæres bona hæreditaria
non vendiderit vt explicat *Acur. in l.2. C.de ſeparat.verbo cauſa cognita, & ſequitur Oliban. dicto
cap.*14.*ſub nu.*54.
Peti etiam poteſt ſeparatio hęc per hæreditarios
12 creditores poſt lapſum quinquennij, ſi pen-
debat lis ſuper credito, & cæpta fuerat cum
ipſo principali debitore exinde mortuo, cum
pendente lite, tempus ſeparationis petendæ
dicatur ſtare in ſuſpenſo, vt dicitur de inueſti-
13 tura feudi, quę licet intra annum peti debeat;
Tamen, lite pendente, non currit tempus ip-
14 ſum, cum res dicatur illiquida *arg. l. penult.ff.*
15 *de confeſſis*, & ita bis cenſuiſſe Senatum Tau-
rinenſem teſtatur *Theſaur. qu. famil.*55.*ſub n.*8.
lib. 3. *quem ſequitur Senator Bell. tract. de his quæ
incontin. fiunt cap.*104.*num.*3.*lib.*2. vbi num.5. di-
ſtinguit, quod ſi lis eſt inter creditores, hęre-
dis, & creditores defuncti, ſiue hæreditarios,
& omnes nituntur hyppotheca, non eſt agen-
dum de ſeparatione, cum creditores defuncti
16 anteriores præferantur *Theſaur. d.quæſt.*55.*n.*6.
*lib.*1.
Si verò creditor defuncti eſt tantum chirogra-
pharius, & tunc impetranda eſt ſeparatio,
17 alioquin potior erit creditor hæredis, vt cõ-
cludit *Sen.Bell.loc.rel.ample Surd.plena deciſ.*310
*num.*4. Si autem lis eſt inter creditores, & le-
18 gatarios, non eſt de ſeparatione agendum,
cum creditores ſint potiores legatarijs *l. quoties ff. de ſeparat. ac l.ſi vniuerſa C. de legatis, latè
Franch.deciſ.*246.

Quod

Quod ſeparationis beneficium nullo modo
prodeſt, ſi ſeparatio non fuit, petita, & obten-
19 ta, cum ea ceſſante ceſſat etiam fauor ſepara-
tionis *cap. cum ceſſante de appell.*

Et non facta ſeparatione, præferuntur credito-
20 res anteriores nulla facta diſtinctione, quod
ſint hæreditarij creditores, vel hæredis cre-
ditores. Cum omnes eo caſu dicantur credi-
tores hæredis, & hæreditas adita ſine hoc be-
21 neficio ſeparationis, vel inuentarij, deſinit eſ-
ſe hæreditas, & dicitur patrimonium *l. 1. §. veteres ff. de acquir. poſſeſ.* Et notant *Scrib. in l. quoties duplici in fine ff. de reg. iur.* Idemque di-
cendum eſt inter duos creditores hæredis,
itaut ſicuti ſi eiuſdem perſonæ eſſent credito-
res, hyppothecarius eſſet præferendus ei qui
ſolam haberet perſonalem, vel anterior hyp-
pothecarius poſteriori hyppothecario; Idem
22 ſtatuendum eſt inter ipſos creditores defun-
cti & hæredis vbi ſeparatio non fuit facta, vel
adita hæreditas ſine beneficio legis, & inuen-
tarij cum beneficium inuentarij præſeruet iu-
23 ra, & bona hæredis, ne confundantur cum hę-
reditarijs *tex. eſt in l fi. § in computatione C. de iure delib. & dicit Bal. in l. debitori col. 2. verſ. tertio eſt notandum C. de pactis, Rol. de inuent. §. decima eſt vtilitas nu. 1. cum ſeq. Phanut de inuent. par. 5. n. 19. Oſaſc. deciſ. 181. num. 13. & Surd. conſ. 7. num. 32. Monticula tr de inuent. quæſt. 34. nu. 106. & n. 165.*
24 *fol. 260. tr. diuerſ. de inuent.* Et ita cenſuiſſe Sena-
tum Mantuanum teſtatur Surd. *cit. deciſ. 310. ſub nu. 11. verſ. cenſuit.* ea ratione, quod vbi iu-
ra plurium deuenerint in perſonam vnius;
Tunc vnumquodque retinet naturam ſuam,
25 & conſideratur de per ſe, ac ſi duæ eſſent ſe-
paratæ perſonæ *l. 1. vbi Bal. ff. de off. conſ.*

Huiuſmodique ſeparatio fit, non ſolum de bonis
26 immobilibus, & mobilibus, ſed etiam de ſe
mouentibus, vt de pecoribus, mancipijs, &
alijs rebus ſimilibus, quæ ſeparari poſſunt,
cum prædijs, etiam poſt aditam hæreditatem
27 & poſt confuſionem bonorum modo id fiat
intra quinquennium, à die additionis nume-
randum, cum ea ſint corpora certa *d. l. 1. §. quid ergo. & §. quod dicitur ff. de ſeparat. & probat Sen. Bellonus cit. cap. 104. ſub num. 2. lib. 2.*

28 Quæ ſeparatio non habet etiam locum inter
creditores, & legatarios defuncti, vt ſcribit
Franch. cit. deciſ. 246.

Neque pręſumitur ſeparatio, niſi de ea doceatur,
29 cum ſit quid facti *d. l. 1. § præterea ff. de ſeparat.*
creditorque hæreditarius, qui ſeparationem
30 non impetrauit, dicitur, quod ſequutus fuerit
fidem hæredis *l. 2. C. de ſeparat. & l. creditorib. § quod ſi proprij ff. eod. tit.* Qui tamen textus ad-
dit conditionem, quando nouandi animo ele-
cta fuit fides hæredis: id quod cognoſcitur ſi
31 creditor pignus, ab hęrede acceperit, vel vſu-
ras ab eodem exegerint, vt apertis verbis ha-
betur *in d. l. 1. §. cæterum, & §. ſi quis pignus ff. de ſeparat.*

Vbi autem ſeparatio petita non fuit à creditore,
32 eam peti non poſſe ab eius hærede docet
Franc. *cit. deciſ. 246. circa finem verſ. ſecundum, & verſ. vnde videbatur.* Diciturque remedium ſub-
33 ſidiarium, beneficium ſeparationis, vt ſubij-
cit idem Franch. *loco rel. ſub num. 8. verbo hoc beneficium, & probat Coſta remed. ſubſid. 40. per tot.*
34 Et ita alias reſpondi pro DD. Fratribus Car-
panis contra D. Romam, cuius deciſio facta
per Sen. Excellētiſſimum Mediolani refertur
per Sen. Bell. *cit. cap. 104. num. 6.*, & quia multa
continentur in his ſcriptis quæ materiam di-
lucidant, Motiuum cum reſponſionis, & alijs
his ſubijcere ſtatui ad commodiorem vſum
fori.

Motiuum datum DD. de Roma in cauſa quam habent contra DD. Carpanos.

AN ex eo quod D. Romæ vti creditores
Domini Marci Antonij Latuadæ de-
functi egerint contra Io. Iacobum La-
tuadam eius filium & hæredem, pro
conſecutione crediti, & ad ſui fauorem obti-
nuerint ſententiam, & in eius executione no-
uam obligationem, cum aſſignatione fictabi-
lis. Quo caſu videntur ſequuti fidem hæredis
iuxta diſpoſitionem *l. 2. C. de ſeparat. bonorum.*
35 Et quia ex poſt ſequuta confiſcatione bono-
rum dicti Io Iacobi contradixerunt etiam alij
conſortes Romæ cridis, & obtinuerunt, quod
bona dicti Iacobi appræhenſa eis relaxentur,
pro ſatisfactione crediti ſui; Dici poſſit DD.
Romas iuribus ſuis præiudicaſſe; Tum quia
ob additionem hæreditatis à Ioanne Iacobo
36 factam confuſę videantur actiones iuxta *l. debitor C. de pact. l. ſtudium §. additio ff. de ſolut. Rom. conſ. 40. num. 2.* Vbi inquit quod eo ipſo, quod
hæreditas aditur per filium, deſinit appella-
37 ri hæreditas, ſed appellatur proprium patri-
monium hæredis adeuntis *per l. ſed ſi plures §. filia ff. de vulg. & pup. cum alijs* Quo caſu cum
Carpanorum creditum ſit cum hyppotheca,
viderentur fouere meliora, & anteriora iura;
non ſequuta ſeparatione bonorum, quod re-
38 medium à iure traditum neceſſarium hoc ca-
ſu videbatur *per l. 1. ff. de ſeparat. l. 2. C. de bonis auctor. ind. poſſidendis l. ſi adulta C. de hæred. act. vbi gloſa in verbo ſeparatione.*

Reſolutio pro DD. de Roma contra DD. Carpanos.

PRiuſquam diſſoluamus dubium à Perill.
Domino meo Domino Senatore Paraui-
cino excitatum in cauſa de Roma coram
Excellentiſſimo Senatu vertente, aliqua
præmittere conuenit, quæ libentius nos ad de-
ciſionem articuli perducere poterunt.

Primo erit videndum quo iure DD. Fratres Car-
pani prætendanr auocare bona quæ fuerunt
confiſcata ob condemnationem Io: Baptiſtæ
eorum fratris, & ex quo capite, nam ſi nullam
habent actionem, ſi nullam petitionem iuſti-
ficarunt, malè appellarunt à Sententia Magi-
ſtrali lata fauore DD. de Roma.
Secundo præmitto, quòd legatarius tacitam
hyppothecam tum demum habere dicitur,
39 quando aliquid ſupereſt deducto ære alieno,
l. creditoribus vbi Bar. in fin. Cuman. nu. 1. verſ. item
nota Ang. in fin. Alber. num. 1. ff. de ſeparat. bon. &
idem Alberic. in rub. num. 2. ff. eodem, Cyn. in l. 2. col.
2. verſ. quomodo ergo C. qui pot. in pign. hab. gloſ. in
l. finali in verbo actionem C. de hæredit. action.
Tertio præmitto quod legatum non debetur, &
40 eſt nullum quando imminet æs alienum: Nã
in eo, in quo debet ſolui æs alienum non ſub-
ſiſtit, ſed in eo tantum quod ſupereſt ſoluto
ære alieno l. ſi vniuerſa Cod. de legat. l. prima,
C. de bonis auth. iudic. poſsid. l. prima, §. hæc verba
ff. ſi cui pluſquam per l. falcid. Monticulus in tra-
ctat. de inuent. in princip. numero 11. Roland. in
eodem tract. fol. 90. Phaunt. in eodem tract. par. 1.
num. 141.
Quarto non eſt prætermittendum, quod ſi hæ-
res ſoluiſſet legatum non ſanato ære alieno,
41 poſſunt creditores per cõdictionem indebi-
ti, auocare à legatario quod eidem ſolutum,
& traditum eſt l. final. §. & ſi præfatam verb. li-
centia danda creditoribus C. de iure delib. & ibi glo.
in verbo accommodare. Qui tex. habet locum etiã
ſi hæres ſoluens nõ potireturr benefitio legis,
& inuentarij, nam ratio illius tex. eſt genera-
42 lis, tam quo ad hęredes cum benefirio inuen-
tarij, quam quoad eos, qui non habent benefi-
cium inuentarij, dum dicit tex. legatarios tra-
ctare de lucro; Creditores vero de damno, &
ita ſentiunt Doctores ſupra allegati, quos re-
fert & ſequitur Franch. decif. 246. num. 6. verſ.
nec dicebatur obſtare lib. 3.
Quinto præmitto, quod iuditium ſeparationis,
43 non habet locum niſi quando cõcurrunt cre-
ditores defuncti, cum creditoribus hæredis,
qui cum hærede contraxerunt: Non autem
quando agitur inter creditores defuncti, &
legatarios eiuſdem defuncti, inter quos non
44 eſt tractandum de ſeparatione, ſed de validi-
tate legati, & tacitæ hyppothecæ in concurſu
creditorum defuncti ſuper bonis eiuſdem
defuncti.
Vltimo præmitto, quod Excellẽtiſſimus Senatus
iudicat ſola facti veritate attẽta, prout Illuſt.
45 Magiſtratus poteſt iudicare, & ideo poteſt
iudicare extra petita, modo ex actis conſtet
de iure petitoris, Doctores in l. vinum ff. ſi cert. pet.
Grammat decif. 19. col. 1.
His ita præmiſsis venio ad diſſoluendum dubiũ
primo loco eleuatum ſuper eo, quod Domini
Romæ cum egerint cõtra Iacobum hæredem
& ab eo aſſignationem habuerũt, quaſi ſequuti
fidem hæredis videãtur excluſi à bonis Marci
Antonij, cum non impetrauerunt bonorum
ſeparationem; Dicimus in hoc caſu non eſſe
opus ſeparationis benefitio, cum detur con-
46 ditio indebiti creditori, quando hæres lega-
tario perſoluit, & non eſt ſoluendo d. l. final. §.
& ſi præfatam in ver. licentia danda credit. C. de iur.
delib. Nec ſeparationis remedio opus eſt, quia
creditor indebite ſolutum repetit, licet ab hæ-
rede ſolutum fuerit; Quia nõ eſt nouum quod
vnus ſoluat indebitum, & alius repetat, vt di-
cunt Doctores ſupracitati.
Etenim ad euitandum circuitum, conceditur re-
cta via legatario facultas repetendi indebitũ,
47 ne cogatur agere cum hærede vt repetat, &
ſoluat legatario, & ita poſt alios declarat
Franc. decif. 246. Vbi in fine dicit in hoc caſu
non eſſe neceſſarium beneficium ſeparatio-
nis, etenim hæres non tenetur legatarijs plus
quam reperit in hæreditate, detracto prius
47 ære alieno ex bonis quæ extant tempore mor-
tis, & hoc procedit etiam de iure digeſtorum
antequam eſſet introductum beneficium le-
gis, & inuentarij vt probatur in l. p. §. is qui qua-
draginta in fin. ff. ad trebellian § final. inſtit. de leg.
falcid. Hinc ſequitur quod ſi æs alienum abſu-
meret, ſeu exhauriret vniuerſum cumulum
bonorum; legata, & fideicommiſſa prorſus re-
ſoluerentur; Quoniam rationabilius eſt cre-
48 ditores ad ſuum peruenire, quam legatarios
cum eorum detrimento locupletari l. 1. C. de
bon. auth. iud. poſſ. l. qui autem §. hæc verba ff. ſi cui
pluſquam per leg falcid. Quod ſi ita eſt, conſequi-
tur vt ipſo iure hoc caſu ſeparatio ſit inducta,
49 ita vt non ſit neceſſarium petere vt fiat ſepa-
ratio ab homine, cum lex nolit hæredem per
additionem teneri de ſuo verſus legatarios,
ſed cum præſeruet indemnem, quod ſi conce-
ditur hæredi idem debet cenſeri quo ad cre-
50 ditores hæredis, & ita ſaluari poteſt deciſio
Surdi 310. vt non ſit neceſſaria petitio ſepara-
tionis, quia lex tale quid concedit, quod ha-
bet vim ſeparationis.
Nec eſt ambigendum quin conſtet hæredem
non eſſe ſoluendo, cum omnia bona fuerint
confiſcata, & per fiſcum appręhenſa.
Neque tenetur creditor agere aduerſus tertios
51 poſſeſſores quibus relaxata ſunt bona, nam
per appræhenſionem factam à fiſco, & per cõ-
tradictiones, quis probatur non eſſe ſoluendo
52 Rot. Gen. decif. 90. num. 29. Quis enim non dici-
tur ſoluendo, vbi cum difficultate exigi po-
teſt Dec. in l. fin. num. 11. ff. ſi cert. pet. & ibi Iaſ. nu.
10. Rot. Gen. vbi ſupra num. 29. & 30.
Neque obſtat ſi dicatur imme opus fuiſſe ſepa-
53 rationis beneficio ex quo Domini Romæ fi-
dem Iacobi hæredis ſunt ſequuti ex tex. in d. l.
2. C. de ſeparat. Quia reſpondetur textum pro-
54 cedere quando creditor animo nouandi ſe-
quitur fidem hæredis, ſed hoc non verificat;
55 Cum nouatio non inducatur niſi expreſſè
agatur, vt ex tex. in l. fin. C. de nouat. & in § præ-
terea inſtit. quib. mod. toll obligatio, ergo tex. non
pro-

Digitized by Google

procedit, & ita declarat *gloſ. in l. 1. §. illud ſciendum in verbo qui non nouandi ff. de ſeparat.* Vbi allegat. *d. §. præterea inſtit. quib. mod. tollit obligat.*
ad probandum non aliter induci nouationem
56 atq; approbationem fidei hæredis, quam per
expreſſam nouationem, quidquid olim eſſet
de iure digeſtorum, ſed quorſum hæc? Cum in
iuditio cæpto contra Iacobum adſit clauſula
ſemper ſaluis &c. quę excludit nouationem, &
in inſtrumento agnitionis debiti reſeruata
57 ſunt iura quo in caſu nouatio omnino excluditur *Theſaur. deciſ. 125. num. 5.*

Neque obſtat quod per additionem hæreditatis, ſit facta confuſio patrimonij defuncti cum
patrimonio hæredis, quia reſpondetur non
58 attendi confuſionem vnius patrimonij ab altero, quando prædia extant quæ ſeparari poſſunt vt eſt tex. ad litteram *in l. 1. §. quid ergo ff. de ſeparat.* Vbi tex. dicit, quid ergo ſi prædia extant, vel mancipia, vel pecora, vel aliud quod ſeparari poterit, hic vtique impetrari poterit ſeparatio; Rurſus dicimus etiamſi cōfuſa eſſet ſubſtantia defuncti cum ſubſtantia hæredis. Nihilominus tamen dari conditio-
59 nem indebiti contra legatarium. Quando hęres non eſt ſoluendo, nec tunc opus eſſe beneficio ſeparationis, ſi autem hæres eſt ſoluen-
60 do, quia ille habeat bona propria tunc ipſe tenetur, & ita intelligitur tex. *in l. fin. C. de hæred. action.*

Minus obſtat quod legatarij habeant tacitam
61 hypothecam, quæ præfertur habenti perſonalem actionem, & hoc caſu videatur neceſſaria bonorum ſeparatio per text. *in l. 2. C. de bon. auth. iud. poſſid. & in l. adulta C. de hæred. act.*

Reſpondemus ſeparationem eſſe fruſtratoriam,
62 quando agimus de creditore & legatario eiuſdem defuncti, vel habentibus cauſam ab eis, & de bonis eiuſdem defuncti, vt ſuprà dictum eſt; Cum loco ſeparationis lex concedat creditori condictionem ad reperendum id, quod ab hærede indebite ſolutum fuit, qui ſi
63 res eſſet integra, non teneretur ſoluere legatarijs, niſi ſoluto ære alieno, & ille tex. procedit quando neceſſaria eſt ſeparatio, & quando creditor animo nouandi fidem hæredis ſequutus fuit.

Neque obſtat tex. in *l. ſi adulta C. de hæred. act.* Vbi habetur quod adulta creditrix defuncti hæres pro tertia parte, non eget beneficio reſti-
64 tutionis in integrum aduerſus hæreditatem aditam ne ammittat ſuum creditum, cum poſſit impetrare bonorum ſeparationem quæ videtur neceſſaria.

Quia reſpondetur ibidem agi de adulta creditrice defuncti patrui ex adminiſtratione tu-
65 telæ, & inter creditores cohæredum, nam in bonis cohæredum eius creditores erant potiores, quia contraxerant cum hærede ante additam hæreditatem, ideo ſi adulta volebat ſatisfieri in bonis defuncti erat neceſſaria bonorum ſeparatio, ſed in caſu noſtro agimus de bonis defuncti tàm creditoris, quàm legatarij, & ambo ducunt originem ab eodem defuncto, & de bonis eiuſdem defuncti agitur, non autem de bonis hæredis permixtis cum bonis defuncti; Cum Iacobus nulla bona pro-
66 pria habuerit, ideo ſeparatio non eſt neceſſaria, quia non entis nullæ ſunt qualitates *l. eius qui in Prouintia ff. ſi cert. pet.*

Neq; vero mouere debet Excellentiſſimum Senatum, quod ita ad vnguem in petitione Dominorum de Roma, non fuerit petitum: Quia ſatis eſt quod ex narratis, & ex verificatis in proceſſu conſtet de bono iure Dominorum de Roma, vt in vltimo præmiſſo dictum fuit, præſertim ſtantibus clauſulis omni meliori modo &c. non ſe aſtringen. &c. Nam tales
67 clauſulæ tanquam herba betonica valent ad obtinendum, iuxta probata etiam extra petita *Iaſ. in §. omnium num. 21. inſtit. de action. Crau. conſ. 241. num. 45. & abundè Peregr. conſ. 31. lib. 5.*

Ex quibus remanent dubia ſublata ſaluo ſemper infallibili iudicio Excellentiſſimi Senatus.

Laus Chriſto Redemptori noſtro.

Pro Marco Antonio Carpano contra Conſortes Romas.

Notum fac mihi Domine viam in qua ambulem.

CRedita quorum vigore conſortes Romę prætendunt præferri Marco Antonio Carpano in bonis q. Io: Iacobi Latuadæ confiſcati ſunt duo. Alterum eſt duarū partium ex tribus lib. 14. mill. quas Marcus Antonius pater dicti Io. Iacobi confeſſus eſt recepiſſe a q. Alexandro Roma; pro quibus duabus partibus recognouit ſe debitorem erga Alexandrum Coliatum Procuratorem Franciſci Romæ vti hæredis in ſolidum Equitis q. Io. Baptiſtæ Romæ cui promiſit etiam reddere bonam rationem de altera ex dictis partibus, nempe de tertia, olim ſpectante præfato Equiti cum hyppotheca omnium bonorum ſuorum apparente de dicta recognitione, & obligatione publico inſtrumento rog. ſub die 15. Nouembris 1584

Alterum eſt libr. 6410. 17. quas Io. Iacobus promiſit ſoluere Paulo Camillo Romæ ſub die 30. Aprilis 1604. repetendo originem dicti debiti ab aſſerta quadam obligatione facta vt dicitur per dictum Marcum Antonium anno 1584. non ſub die 15. Nouembris vt præcedens recognitio, & obligatio, ſed ſub die 10. Octobris cuius obligationis inſtrumentum non fuit adhuc viſum, nec productum.

Ego vt oſtendam potiorem eſſe cauſam d. Carpani,

pani, qui deducit ius ſuum ex legato dotis fa-
cto per dictum Marcum Antonium Hyppoli-
tæ eius filiæ & matri dicti Carpani in eius te-
ſtamento condito anno 1584. pro qua ſe obli-
gauit etiam Io. Iacobus anno 1586. cum obli-
gatione omnium bonorum ſuorum, reſpectu
libr. 21. mill. quæ eidem Hyppolitæ ſoluendæ
remanebant, necnon ex inſtrumento depoſiti
facti in manibus dicti Io. Iacobi per dictam
Hyppolitam anno 1601. in ſumma libr. 14109.
Conſidero quod licet inſtrumentum illud re-
cognitionis factæ erga Coliatum anno 1584.
Sit anterius omnibus inſtrumētis, ſuper qui-
bus fundat ſe Carpanus; tamen nihil ad rem
facit; quia reſpectu Franciſci Marcus Anto-
nius obligauit quidem ſe, & bona ſua pro ter-
tia parte ſpectante ad Equitem Io. Baptiſtam,
ſed nō obligauit ſe præcisè ad reſtitutionem,
ſed ſolum ad reddendam bonam rationem.
Quæ ratio (argumentor ego) aut fuit reddita,
aut non. Si fuit reddita cum idem Franciſcus
ſupponatur habuiſſe multa negocia commu-
nia cum dicto Marco Antonio; & nihilomi-
nus tàm ipſe, quàm eius hæredes tacuerint
per tātum tempus, nempè per ſpatium viginti
ſeptem annorum, nemo non facile credet illis
68 fuiſſe ſatisfactum, vt determinat in propoſito
Afflict. In decis. 13. num. 2. & pluribus ſequen. Berò.
conſ. 19. num. 9. lib. 3. Menoch. conſ. 457. num. 1. qui
in eandem Sententiam citat. etiam *Pariſ. conſ.*
83. num. 27. lib. 1. & conſ. 137. num. 12. lib. 4. & vl-
tra eos Bertaz. conſ. ciuili 118. num 6. & ſeqq. Vbi
oſtēdit hoc procedere etiamſi tempus, in quo
69 creditor tacuit præſcriptionem non inducat,
quidquid ſenſerit *Romin. iun. quem ipſe reprobat*
conſ. 315. num. 6. & ſeq. Pacian. conſ. 113 num. 1. &
pluribus ſeq.
Si non fuit reddita, dicti hæredes multo minus
poſſunt agere ad conſequutionem dictæ ter-
tiæ partis; Cum capitale, ita potuerit diminui
70 ac augeri, prout ita determinant *Salic. inter*
conſilia Baldi conſ. 61. num. 1. lib. 2 Cæphal. conſ. 268.
num. 12. Rota Gen. in deciſ. 24. num. 5. & 6. Hector
Felic. poſt alios quos citat tract. de ſocietate cap. 31.
num. 64. 69. 70 71. vbi nominatim reſpondet
deciſioni Socini, & Decij *in l. pecuniam quam ff.*
ſi cert. petat. quæ fuit adducta in publica audiē-
tia per Dominum meum Ciualerium; Quate-
nus aiunt ſi per aliquem promiſſa. ſit certa
quantitas cum hoc vt ſi facto calculo de mi-
71 nori quantitate appareat illa debeatur; exe-
cutionem in quantitate promiſſa non poſſe
retardari prætextu quod illa quantitas minui
poſſit, cum ibi ſecundum eum agatur de obli-
gatione pura, reſoluenda ſub conditione, ſi de
minori quantitate appareat; hic vero de quā-
titate in totum incerta, quæ non poteſt verifi-
cari, niſi rationibus expunctis; ſubmouetque
ibi quoque rationem illam ex aduerſo tactam;
quod ſocietas præſumatur potius lucrari, quā
72 iacturam facere de qua idem Socin. *conſ. 24.*
lib. 1. Quam ſententiam probarunt etiam Par-
lador. Auendan. Cancer. & alij quos ad lon-
gum refert, & ſequitur *Marius Giurba videndus*
in deciſ. Siciliæ 15. num. 2. & pluribus ſeq. & conclu-
ſiue num. 6. Hoc demum generale eſt, vt qui bo-
73 na aliena adminiſtrauit, non poſſit cogi ad
aliquid dandum, vel tradendum ante ratio-
nes ſolidatas vt proſequitur *Anchar. conſ. 235.*
ante num. 2. verſ. preterea, Crau. conſ. 275. num. 13.
verſ. tertio principaliter, Fachin. poſt alios lib. 8. con-
trou. iuris cap. 58. per totum.
Rurſus non probarunt hæredes dicti Franciſci,
bona de quibus agitur fuiſſe in bonis Marci
74 Antonij, vt fuiſſet neceſſarium iuxta *tex. in l.*
Paulus ff. de pignor. Merito &c.
Neque obſtat proceſſus quidam productus per
partem aduerſam, in quo continentur atte-
ſtationes quorumdam teſtium examinatorū
inter eam & Reg. Fiſcum circa hoc particula-
re; Quia teſtes illi non probant, ſi in ſonte vi-
deantur, cum deponunt in genere de bonis
Marci Antonij, & non in ſpecie de talibus bo-
75 nis vt eſſet neceſſarium, & deponant etiam de
auditu, qui ideo non probant ad tex. *in l. ſolam*
C. de teſtibus. Minus verò quia dicti teſtes fue-
runt etiam recepti inter alias perſonas, & in
76 alia cauſa. Igitur non probant in hac pœnitus
diuerſa, vt tradiit omnes *in l. 2. C. de eden. Felyn.*
in cap. cauſam quæ num. 4. de teſtibus. quod potiſſi-
mum dicendum eſt, quia fuit in facultate par-
77 tis illos denuò examinari facere in hac cau-
ſa, nec tamen hoc curauit, vt proſequitur
Menoch. de arbitr. iudic. caſu 111. num. 2.
Pro alia tertia parte pro qua Marcus Antonius
ſi recognouit erga Coliatum, ſed non ſe obli-
gauit, vtrum fundata remaneat intentio hæ-
redum D. Franciſci, necne dicendum eſt, vt
paulo poſt dicetur de credito Pauli Camilli.
Qui cum prætendat illas lib. 6410. Aut dedu-
cit ius ſuum ex illo ipſo inſtrumento recogni-
tionis anni 1584. quaſi cum ipſe ſit hæres Ale-
xandri Romæ pro certa parte, ipſe quoq; de-
beat habere ſuam portionem dictarum lib. 14.
mille quas Marcus Antonius confeſſus eſt, aut
ex obligatione erga eum facta per Io. Iaco-
bum anno 1604.
Si primum tria illi obſtant
Primum eſt, quod non conſtat illum eſſe hære-
dem Alexandri, nec mediatè, nec immediatè,
cum ipſe nihil circa hoc probauerit vt fuiſſet
neceſſarium.
Secundum, quòd nulla ex dicto inſtrumento re-
ſultat hyppotheca ad fauorem eius ſi dictum
inſtrumentum paulo diligentius perpenda-
tur, licet enim in eo dicatur Marcum Antoniū
cōfeſſum fuiſſe ſe recepiſſe illas libras 14. mil-
le. Non dicitur tamen illas recepiſſe ſub hyp-
78 potheca, nec valet conſequentia, talis tales
pecunias recepit, ergo bona ſua obligauit.
Fateor in fine dicti inſtrumenti adeſſe hyp-
pothecam bonorum dicti Marci Antonij, ſed
79 talis hyppotheca debet referri ad obligatio-
nem tunc contractam per dictum Marcum
Anto-

Digitized by Google

Antonium erga Franciſcum Romam pro tertia parte ſpectante ad Equitem Io. Baptiſtam, non ad alia ibi enunciata: quod certum eſt intuenti dictum inſtrumentum, vt nihil clarius eſſe poſſit.

Et licet Dominus meus Ciualerius opponat hic,
quod vbi etiam conſortes Romæ nõ haberent
hyppothecam; deberent præferri dicto Car-
80 pano, venienti ex legato dotis facto eius matri, iuxtà *tex. in l. ſi vniuerſę C. de leg.* & item quod debeant præferri illi venienti ex depoſito facto penes Io. Iacobum anno 1602. Cum creditores defuncti habentes perſonalem, præfe-
81 rantur crediroribus hypothecarijs, per hæredem factis iuxta *deciſ. Surd.* 310. Tamen oppoſitum eſt verius. Quod enim pertinet ad primum verum eſt, quod creditores in bonis defuncti, præferuntur legatarijs, ſed hoc in-
82 telligitur, præſuppoſito quod hæreditas non ſit ſoluendo prout ita loquitur *text. in d. l. ſi vniuerſa*, circa quod ſuppoſitum, nihil adhuc probauit pars aduerſa. Tollitur etiam facile ſecundum, quia quod creditores chyrographarij defuncti præferantur creditoribus hyppo-
83 thecarijs hęredis, procedit ſolum quando facta eſt ſeparatio bonorum hæredis, & defuncti, vel verè vel ſaltem fictè per confectionem inuentarij vt declarat *Surd. ibi num. 8. & nu. 13. & ſeqq.* At nos ſumus in caſu penitus diuerſo; quia hic nulla præſupponitur facta ſeparatio bonorum, & Mediolani ceſſat etiam beneficium inuentarij vt eſt omnibus notiſſimum.

Amplius admiſſo ſimpliciter obiecto (citra præiuditium) non video adhuc, quomodo pars aduerſa probet ſuum prætenſum creditũ contra Marcum Antonium, etiam reſpectu actionis perſonalis, Cum confeſſio per eum facta
84 ſuper qua ſe fundat, fuerit facta ea abſente, & nullo pro ea acceptante vel ſtipulante, ad *tex. in l. certum §. ſi quis abſente ff. de confeſſis*, Quod pariter dico de rertia illa parte, pro qua Marcus Antonius ſe recognouit erga Coliatum,
85 ſed non ſe obligauit, cum nullibi conſtet dictã recognitionem fuiſſe acceptatam per Coliatum, quippe qui nec mandatum haberet ad illam acceptandam. Coliatus enim non fuit deputatus Procurator ſimpliciter à Franciſco Roma; ſed à Frãciſco vti hęrede Eq. Io. Baptiſtæ ad ſolum finem capiẽdi poſſeſſionem omnium bonorum, & iurium in hæreditate relictorum, qua in hæreditate cum non fuerit niſi tertia pars dictarum lib. 14. mill. de qua ſupra loquuti fuimus, idem non potuit habere mandatũ, niſi pro illa tertia parte, vt cumq; deinceps incidenter fuerit recognitus, etiam pro illa tertia parte, nulla tamen per eum facta acceptatione dictæ recognitionis, vt mox dictum fuit.

Neque obſtat opinio quorũdam, qui tenuerunt,
86 quod quando confeſſio facta eſt in publico inſtrumento; probaret etiam ad fauorem tertij abſentis per *tex. in l. deſiderium vbi Bald. C. depo-*
87 *ſiti*, quia de tali opinione tanquam ſingulari, & minime vera non eſt habenda ratio. Etenim quòd confeſſio facta in inſtrumento ad fauorem tertij, plenè non probet, voluit *Bart. in l. admonendi num. 32. ff. de iureiur.* vbi quærit ſi duo fratres ſimul hæreditatem diuiſerunt, & in inſtrumento diuiſionis continetur quod vnus reſtituit alteri centum; quæ ille mutuo acceperat à Sempronio, & poſuerat in domo, an talis confeſſio plene probet ad fauorem Sempronij necne, & ibi decidit eam probare tan-
88 tum ſemiplene *per text. in l. capite quinto ff. ad l. Iuliam de adulterijs*. Quam deciſionem ſequitur communiter DD. communem inter cæteros teſtatur *Curt. iun. ibi num. 43. Ripa num. 155. vbi reſpondet ad tex. in d. l. deſiderium*. Et dicit Curt. Sen. ibi *num.* 138. quod ſi tex ille intelligeretur vt volunt illi qui tenent oppoſitum, deſtruerentur omnia iuta ſequitur *Ruin. conſ. 152. n. 16. lib. 5.* Vbi ait in caſu dictæ legis, ideò decidi quod inſtrumentum probet ad fauorem tertij, quia vtraque pars illud allegabat: quod ante eum dixerunt *Bald. & Salycet. in d. l. deſiderium*. Ex quibus poſſunt colligi aliæ ſolutiones ad illum tex. Confirmat vero ibi Ruin. hanc concluſionem, quia vt ipſe dicit, inſtrumentum
89 non poteſt probare, niſi ad fauorem illorum, qui rogarunt notarium, *§. nos autem in auth.* de *tabell.* inter quos cum non reperiatur tertius abſens nulla ratione ad eius fauorem probare poteſt. Et hanc eandem partem late defendit etiam *Surd. conſ. 60. nu. 19. & pluribus ſeqq. Decian. conſ. 35. num. 26. & ſeqq. lib. 3.* qui illam amplius comprobat ex egregia deciſione *Specul. in tit. de locato § nunc aliqua verſ. 74.* de qua per eum.

Non obſtat ſecundo, quod in dicto inſtrumento
90 adſit iuramentum, & quod ſtante iuramento, confeſſio plenè probet etiam abſente parte vt proſequitur *Gabr. poſt alios in tit. de confeſſis concl. 1. num. 41. & 43.* Vbi de magis communi atteſtatur, Reſpõderunt enim hoc procedere reſpe-
91 ctu perſonæ in cuius gratiam emanauit iuramentum, non alterius, vt diſtinguit formaliter *Surd. in dicto conſ. 60. num. 23. verſ. minus aduerſatur.* Iuramentum enim in caſu de quo agitur, non emanauit niſi in gratiam Franciſci Romæ ſeu eius procuratoris. Vnde quo ad illum ceſſat proculdubio cõcluſio de qua ſupra, & intrat alia contraria, quæ habet iuramentũ
92 præſtitum inter alios, alijs nec prodeſſe, nec obeſſe vt reſpondit *Iaſ. conſ. 36 per totum lib. 3. Decian. conſ. 35. num. 28. lib. 5. Surd. in d. conſ. 60. nu. 24. & ſeq.*

Non obſtat tertio, & poſtremo, quod opponi poſſet, ſcilicet, quod confeſſio de qua agitur, dicatur facta in ſcriptis; cum de ea conſtet
93 publico documento, quod vbi cum ea peruenerit ad partem, & fuerit acceptata perinde ſit ac ſi facta fuiſſet preſẽte parte cum ſcriptu-
94 ra dicatur ſemper loqui, vt ſentit *Paul. de Caſt. in l. nuda ratio num. 2. ff. de donat.* quatenus reprehendit ibi Bartol. qui volebat confeſſionem
factam

Digitized by Google

95 factam in ſcriptis plenè probare ſolum quã-
do ſcriptura facta fuit mano propria confitẽ-
tis, non alterius; prout ita, vltra Paulum ſentit
etiam *Grat.conſ.83.num.15. & duobus ſeqq. lib.1.*
Reſpondetur enim veriorem videri in pro-
poſito ſentẽtiam Bartoli *in d.l.nuda ratio*, quod
96 aliud ſit in cõfeſſione, facta in ſcriptura pro-
pria manu, & aliud in confeſſione per alium
reducta in ſcriptis. Quam ſententiam probat
Ruin.conſulendo in dicto conſ.152.num.18.& Surd.
in d.conſ.60.num.22.& ſeq. Vbi multipliciter
oſtendit de tali confeſſione non eſſe iudican-
dum, niſi vt de ſimplici confeſſione facta viua
voce.

Sed omiſſa hac diſputatione, alio, & ſecundo
modo clarius reſpondeo, propoſitionem ex
aduerſo allegatam procedere ſolum, quando
97 agitur de eo in cuius gratiam facta eſt ſcriptu-
ra, prout loquuntur DD. *in d.l.nuda ratio &*
Gabr.in alleg.tit.de confeſſis concl.1.num.57. Secus
ſi agatur de alio, qui eſt caſus noſter. Ita ſentit
apertè *Bart.in dict.l.admonendi num.32.* quatenus
dicit confeſſionem factam in inſtrumento ce-
98 lebrato inter alios, facere tantum ſemiplenã
probationem ad fauorem tertij; preſupponit
enim proculdubio Bart. tale inſtrumentum
99 ad manus tertij perueniſſe, quia aliter tertius
vti non poſſet etiam ad ſemiplenam proba-
tionem, & hæc fuit, vt puto ego intentio om-
nium Doctorum, qui in hoc Bart. communiter
ſequuntur.

Denique & ſi ageretur de eo in cuius gratiam
fuiſſet facta confeſſio in ſcriptis, & ſcriptura
ad illum perueniſſet, talis confeſſio, Adhuc
100 nihil videretur releuare quia non fuit ac-
ceptata, re integra, nempe viuo confitente, vt
videntur requirere Doctores, ita enim nomi-
natim decidit *Anton. de Butrio in cap. vlt. nu.12.*
circa medium verſ.in extraiudiciali confeſſione, de
confeſs.Roman.in d.l.nuda ration num.12. late Marſil.
in ſing.375.per totum.Decian.conſ.108.nu.77.lib.2.
Surd.conſ.136.num 43 Qui DD. licet vt plurimũ
loquantur de confeſſione facta in ſcriptura
publica, cum publica in alio non differat a pri-
101 uata niſi ratione fidei, quæ maior adhibetur
ſcripturæ publicæ, quam priuatæ. Quæ fides in
propoſito non videtur poſſe inducere aliquã
alterationem in confeſſione, quando, & in
ſcriptura priuata, dum dicimus illam nõ pro-
bare mortuo confitente, ſemper pro indubi-
102 tato præſupponamus illam eſſe ſcripturam
confitentis.

Militat vero in vtroque caſu eadem ratio, quia
per mortem confitentis res deſinit eſſe inte-
103 gra, cum eius voluntas dicatur deficere, quo
caſu ea non poteſt etiam ratificari, cum ratifi-
catio debeat fieri eo tẽpore quo actus de no-
104 uo geri poſſet, iuxta notata *in l. bonorum ff.*
rem ratam haberi. Quare *Paul.de Caſtro conſ.195.*
nu.3.lib.2. reſpondit donationem factam No-
105 tario recipiẽti, & ſtipulanti nomine abſentis,
mortuo donatore, non potuiſſe acceptari per
ipſos donatarios, cum res deſijſſet eſſe inte-
gra. Quæ deciſio, vt mihi quidẽ videtur, nobis
deſeruire poteſt à fortiori, quia in caſu noſtro
confeſſio non præſupponitur per aliquem ac-
ceptata vel ſtipulata nomine abſentis prout
erat in caſu Pauli de Caſtro, & illam deciſionẽ
probat *Dec.conſ.226.num.8. Rub. Alex. conſ.132.*
ad fin. Alciat.in cap.cum contingat nu.330.& 331.
de iure iur. Crau. conſ.252.num.1. Ceph. qui alios
multos allegat conſ.440. num.30. & pluribus ſeqq.
Plot.conſ.54.num.27.& ſeq. Caball.conſ.168.nu.6.
lib.1.& facit conſ.Alex.24.nu.9.lib.4. vbi reſpõ-
106 dit priuilegium conceſſum ab Imperatore,
quibuſdam nobilibus abſentibus, non po-
tuiſſe acceptari poſt eius mortem, cum non
fuiſſet eo viuente acceptatum, & ibi allegat
deciſ. Botrij de qua ſupra, & Alex. in ſimilibus
termin. ſequitur *Alb. conſ.774. num.21.*

Ita vero quod confeſſio facta in publico inſtru-
mento non probet niſi fuerit acceptata, viuo
107 confitente, determinat punctualiter *Surd. in*
d.conſ.60.num.17.& ſeq. licet non allegat multa
ex prædictis. Qua cõcluſione attenta infertur,
talem confeſſionem, quo ad tertium, non fa-
cere ſemiplenam probationem, cum non ſit
rationabile, quod confeſſio non probet poſt
mortem confitentis ad fauorem illius, in cuius
108 gratiam celebratum fuit inſtrumentum; &
probet ad fauorem tertij. Infertur etiam ve-
riſſimum eſſe illud quod ſupra dictum fuit ex
recitato inſtrumento anni 1584. non ſolum nõ
reſultare hypothecam ad fauorem Pauli Ca-
milli, ſed nec actionem perſonalem, & hoc
etiamſi probaret ſe eſſe hæredem Alexandri.

Tertium, & vltimum quod obſtat dicto Paulo
Camillo, illud eſt, quod vbi ex inſtrumento
prædicto anni 1584. reſultaret ad eius fauo-
rem, non ſolum actio perſonalis, ſed hypo-
theca, Talis actio & hypotheca eſt inefficax
ad excludendum Carpanum illamet ratione,
qua inefficax eſt reſpectu hæredum Franciſci,
quia ſcilicet obligatio Marci Antonij, eſt ſo-
lum rationis reddendæ, & non pecuniæ præ-
cisè reſtituendæ, & quia non fuit concluden-
ter probatum bona de quibus agitur, fuiſſe in
bonis dicti Marci Antonij. Quæ rationes per-
cutiunt illam tertiam partem quam præten-
dunt hæredes Franciſci iure proprio. Addo
nunc, quod cum Paulus Camillus, & hæredes
d. Franciſci reſpectu dictæ tertiæ partis, non
ratificauerit dictum Inſtrumentum, niſi poſt
contractam obligationem, tàm per dictum
Marcum Antonium, quàm per Io. Iacobum
erga Hyppolitã, ex cuius perſona venit Car-
panus eius filius, talis ratificatio in omnem
caſum non poſſet trahi retrò in præiudicium
109 dicti Carpani per ea quæ tradunt *Caſtr. in d.*
conſ.195.num.3. Tiraquel. de retract. conſang §.1.
gloſ.10.nu.69. Oſaſc.in deciſ.119.num.26. & Hond.
conſ.38.nu.24.lib.1.

Si verò demum Paulus Camillus, omiſſo illo in-
ſtrumento anni 1584. prætenderet præferri

Carpano

Carpano ex inſtrumento obligationis erga eum factæ per Io. Iacobum Lattuadam anno 1604. Nemo non videt inſtrumētum illud eſſe poſterius omnibus inſtrumentis quibus nititur Carpanus, quod ideò illi non poteſt ſuffragari.

Nec quicquam facit quod dictum inſtrumentū ſe referat ad aliud inſtrumentum confeſſionis factæ per Latuadam anno 1584. in ſumma libr. 14. mill. Quia aut volumus illud inſtrumentum confeſſionis ibi enuntiatum eſſe illud idem quod fuit factum erga Coliatum, de quo hactenus loquuti fuimus, aut diuerſum.

Si volumus eſſe illud idem quaſi per errorem dictum fuerit illud fuiſſe rogatum ſub die 10. Octobris cum deberet dici ſub die 15. Nouēbris, reſponſio in promptu eſt, relationem habitam ad dictum inſtrumentum erroneam eſſe, quia in illo inſtrumento anni 1584. non dicitur Latuadam recepiſſe ab Alexandro Roma illas lib. 14. mille, cum promiſſione & obligatione ſua, & bonorum ſuorum, vt erroneè præſupponitur in inſtrumento referente; ſed dicitur ſolum, eum recepiſſe dictas pecunias ſine aliqua mentione hyppothecæ, bonorum, quam hyppothecam tunc ſolum de nouo cōſtituit ad fauorem Franciſci Romæ pro reddenda ratione tertiæ partis dictarum librarū 14. millium, quæ ſpectabat ad Equitem Ioan. Baptiſtam; itaque inſtrumentum referens in
110 hoc caſu non eſt alicuius efficaciæ iuxta *conſ. Dec. conſ. 63. num. 6.* vbi latè probat ſcripturæ referenti nō adhiberi fidem quando ex ſcriptura relata de veritate aliter non apparet *Curt. Iun. conſ. 24. num. 3. & conſ. 94. num. 10. Crau. conſ. 987. num. 56. & 57. Rot. Roman. deciſ. 40. nu. 4. par. 2. in nouiſſimis.*

Si vero volumus inſtrumentum illud relatum eſſe diuerſum ab illo de quo ſupra loquuti fuimus alia ratione inſtrumentum referens nihil probat ad fauorem Pauli Camilli, Quia cū inſtrumentum relatum, non exhibeatur, inſtrumentum referens poteſt habere diem repetitam, cui ideò non debet credi in præiudi-
111 cium tertij, vt de hoc eſt tex. formalis *in l. repetita vbi in ſpetie Florian. de S. Petro ff. de fide inſtrumentorum, tradunt omnes in l. ſcripturas C. qui pot. in pign. hab. Paul. de Caſt. conſ. 46. num. 4. lib. 2.*
112 vbi vult non credi etiam aſſertioni Principis in præiudicium tertij, quando poteſt habere diem repetitam *Alciat. conſ. 44. num. 4. lib. 1. latiſſime Tiraquel. de retract. conuen. §. 1. gloſ. 7. nu. 43. & ſeqq. Alba conſ. 547. num. 19. & 20. Surd. conſ. 479. num.* 8. Nullo igitur caſu probat dictum inſtrumentum quatenus ducit hyppothecam ab anno 1584.

Suppoſita autem dicta relatione cum conſtet dictum inſtrumentum eſſe poſterius omnibus inſtrumentis; quibus nititur Carpanus proculdubio de eo non eſt habenda aliqua ratio in hac cauſa.

Cōcluditur itaque eundem Carpanum eſſe præferendum memoratis conſortibus Romis in hac contentione de anterioritate, & poſterioritate creditorum. Mirum vero cuiquam videri non debet, quod cum ipſe nitatur in hoc iuditio creditis per eum contractis, cum Io. Baptiſtam eius fratre confiſcato, contendat præferri conſortibus Romis vigore dicti crediti dotalis, & depoſiti; Quia cum ipſe habeat hyppothecata omnia iura dicti Io. Baptiſtæ, clarijuris eſt, eum poſſe vti omnibus illis iuribus & rationibus, quibus potuiſſet vti Ioan. Baptiſta in eius bonis defendendis, cum om-
113 nia iura actoris tranſeant in ſingularem ſucceſſorem ad *Bart. in l. tertius §. ſi prius ff. de aqua pluu. arcen.* Et ita &c. Mediolani die 25. Auguſti 1618.

Laus Deo & Beatiſsimæ Virgini Mariæ.

P. Paulus Flamenus.

Pro Dom. Marco Antonio Carpano.

Adſit Virtus Spiritus ſancti.

FVndamentum hyppothecæ quo nituntur DD. Conſortes Romæ aduerſus bona poſſeſſa à Domino Carpano, proculdubio originem habere patet ab inſtrumēto recognitionis factæ anno 1584 die 15. Nouembris per Dominum Marcum Antonium Latuadam verſus Alexandrum de Colliate vti Procuratorem ſpecialem Domini Franciſci Romę. Quare omiſſis alijs ſuper quibus cumulatiſſimè ſcripſerunt Domini coaduocati, ex quibus tutus videtur Dominus Carpanus; deducendo punctum ad dictum inſtrumentum; Sane negare non poterit qui cauillari nolit, quin bona D. Latuadæ hypothecata fuerint tātum pro tertia parte dictarum librarum 14. mille, videlicet pro reddenda ratione ipſius tertiæ partis, & conſequenter ad habendum debitam rationem ipſius tertiæ partis tantum agere poſse hyppothecaria dictos DD. Romas liquet.

Verba namque recognitionis prædictæ continent quod D. Latuada recognoſcit dictum Coliatum, vti Procuratorem D. Franciſci Romæ dominum duarum partium ex tribus pro indiuiſo illarum librarum 14. mille, & quarum tertia pars ſpectabat ad præfatum Equitem Io. Baptiſtam de Roma &c. Et à die mortis eiuſdem Equitis citra, ſpectat, & ſpectabit, ad dictum D. Franciſcum vti hæredem in ſolidum eiuſdem Equitis vt ſupra, (mox ſequuntur) & promittit (obligando omnia bona ſua) reddere bonam rationem præfato Procuratori dicto nomine de dicta tertia parte dictarum pecuniarum, & earum vtilium ad omnem requiſitionem præfati D. Franciſci.

Et ſic

Et ſic conſtat fuiſſe tantum hypothecata bona
ipſius Domini Latuadæ pro redditione ratio-
nis dictæ tertiæ partis, Quando quidem con-
ſenſus prædicti D. Latuadæ promittentis re-
ſtrictus videtur ad reddendum rationem di-
ctæ tertiæ partis, non ad alia, ſineque conſen-
114 ſu promittentis induci nõ poteſt obligatio,
l. non omnis; l. ſi ego ff. ſi cert. pet. Eſto quod abſur-
dum eſſet aliter aſſerere *Crau. conſ. 929. num. 21.*
& Rimin. iun. conſ. 577. num. 13. lib. 5.

Vis etenim, & medulla contractus dicitur con-
115 ſiſtere in conſenſu vt inquit *Galin. in rubr. ff. de*
verb. oblig. nu. 96. quem ſequitur Rimin. d. conſ. 577.
num. 13. Ea propter conſenſus limitatus pro-
116 ducit limitatum effectum *l. in agris ff. de acqu.*
rer. dom. Surd. conſ. 513. num. 13. Prout limitata
117 obligatio, limitatum pariter producit effe-
ctum, quia cancellos ſuos intra quos poſita eſt
tranſcendere non poteſt *Ancbar. conſ. 332. Rim.*
iun. d. conſ. 577. num. 14. Vnde quatenus conſen-
ſus Domini Latuadæ, in obligando bona tan-
tum ad reddendum rationem dictę tertię par-
tis reſtrictus fuit, ampliationem aliquam pati
118 non poteſt; eſto quia natura obligationis
dicitur odioſa, & ideò ſtrictè intelligenda *l.*
eius qui ff. ſi cert. per Rimin. iun. d. conſ. 577. num. 7.
& 10.

Præterea obligationes regulantur, & modifi-
119 cantur iuxta formam traditam à iure vel ab
homine *l. diligenter ff. mandati Rim. iun. conſ. 577.*
num. 13.

Verum hoc in caſu obligatio prędicta facta tan-
tum fuit per D. Latuadam de reddendo ratio-
nem dictæ tertiæ partis pecuniarum vt ſupra
dictum fuit. Ergo ad plus non tenentur eius
bona, & plus petere non poſſunt DD. Conſor-
res Romæ; Maxime vero, ex quo neque etiam
hyppotheca generalis in fine inſtrumenti ap-
poſita refertur ad ſuperiora incidenter, &
120 enuntiatiuè prolata, ſed tantum ad ea, quæ
principaliter dicta ſunt, & expreſſa fuerunt
Ruin. conſ. 181. num. 3. vol. 2. Caphal. conſ. 543. n. 16.
& poſt eos Rimin. iun. conſ. 819. nu. 8. & 29. Quan-
to minus ergo referri poteſt ad alia, hyppo-
theca pro tertia tantum parte conſtituta.

Conferunt quæ tradit *Rimin. d. conſ. 819. num. 3. per*
l. quæſitum §. penult. & l. cum delanionis § eum fun-
dum ff. de fundo inſtructo poſt Bart. in l. verba ff. de
alim. & cib. leg. Videlicet, quod quando poſt
121 genus ſequitur numeratio ſpecierũ, Genus
ipſum reſtringitur ad ſpecies expreſſas, Addo
ego Cornenm *conſ. 4. num. 6. lib. 2.* quo loci opti-
mis rationibus, ac indubitatis fundamentis
concluſionem ipſam deffendit; in propoſito
autem caſu poſt recognitionem factam reſpe-
ctu duarum partium dictarum libr. 14. mille,
ſequitur ſpetialis obligatio reſpectu tantum
redditionis rationis tertiæ partis dictarum
pecuniarum, & ſic pro dicta tantum redditio-
nem agere poſſunt Aduerſantes; Quandoqui-
dem defficiente hypotheca pro dictis dua-
bus partibus dictarum librarum 14. mille,
quibus D. Latuadam in Dominum recogno-
uiſſe DD. Romam ſupponitur.

Non eſt quod agere poſſint aduerſus D. Carpa-
num ratione prioritatis temporis niſi pro red-
ditione rationis dictę tertię partis, Quia prio-
ritas temporis non iuuat creditorem non ha-
bentem hypothecam ſtante alio creditore
122 cum hypotheca, licet poſteriore in tempo-
re *tex. in l. creditor §. ſi primus vbi Bart. ff. qui pot. in*
pign. habeat. Decian. reſp. 22. num. 4. lib. 3. & Rimin.
alleg. conſ. 819. num. 17. qui loquitur in proprijs
123 terminis de credito dotali pro quo in dubio
reſpondere melius eſſe docet idem Auctor
ibidem num. 6. *per l. in ambiguis ff. de regul. iur.*

Diſpoſitio enim *l. ſi vniuerſa C. de leg.* qua cauetur
124 creditores defuncti eſſe præferendos lega-
rario, quamuis hypothecam non habeant,
minime reſiſtit caſui noſtro, eſto quod intelli-
gitur textus ille quatenus ageretur de legata-
rio ſimplici, & puro ſecus autem, vbi legatum
125 factum eſt in extinctionem præcedentis de-
biti præſertim dotalis, quia tunc etiam per
hypothecariam à teſtatore ſpecialiter ad-
ſcriptam legatarij cauſa aut fauori derogatũ
generali non intelligitur, quod magis eſt *Ro-*
manus ſing. 592. Crau. conſ. 594. num. 3. facit etiam l.
creditoribus iuncta glo. in verbo potuit, & in l. quo-
ties ff. de ſeparat.

Additur inſuper quod actio hypothecaria exer-
126 ceri non poteſt contra tertium poſſeſſorem,
(vt eſt D. Carpanus.) antequam bona princi-
palis diſcutiantur *§. ſed neq; in Auth. de fideiuſ.*
Bart. in Auth. hoc niſi debitor C. de pignoribus.

Quippe ſuper ipſa excuſſione prius pronuntia-
127 tum non ſit vt per *Maluaſ. conſ. 19. nu. 6. tradit*
Surd. conſ. 191. num. 10. lib. 2. & conſ. 209. num. 22.
Grammat. deciſ. 99. quos ſequitur Addition. ad Ole-
ban. tr. de act. par. 2. lib. 1. cap. 29. num. 59 fol. 375.
Vnde ex quo non conſtat hoc in caſu fuiſſe fa-
ctam excuſſionem de bonis dicti q. Marci An-
tonij minuſque ſuper ea excuſſione fuiſſe pro-
nuntiatum, repellendi veniunt DD. Romæ in
hoc iuditio tanquam actione carentes.

Quamquam cum agere tantum poſſint DD. Con-
ſortes Romæ ex vi dictæ inſtrumentalis obli-
gationis ad conſequendam redditionem ra-
tionis pro dicta tertia parte, & pro vtilibus
ab ea prouenientibus, attento longo tempo-
ris curſu; ac ſtante morte dicti promittentis,
& Io: Iacobi eius filij, reddita præſumitur ip-
ſa ratio, ac adequatæ parcellę, ſtante quod his
duobus qualitatibus præcipue concurrenti-
bus præſumitur factam fuiſſe ſolutionem, ac
128 redditam rationem; vt præter citatos a DD.
Coaduocaris egregiè probat Per Illuſt. D. Se-
nator Bellonus affinis, & alias præceptor
meus *in tr. de his quæ in contin. fiunt cap. 68. per tot.*
Maximè verò num. 4. quo loci concluſionem
hanc Ciceronis authoritate comprobat in
Oratione pro Quincio, cuius verba etiam poſt
Menoch. refert Pacian. vir maxime eruditio-
nis *in conſ. 113. num. 12.* vbi aſſumptum noſtrum

mirifice

mirifici, & ſuſius, quam cæteri deffendit, &
probat; Ex taciturnitate enim annorum 20.,
129 omnia compoſita fuiſſe, & rationes reddi-
tas præſumi tradit *Caſtr. conſ. 126. num. 1. in fine
verſ. Vnde credendum eſt. lib. 2. quem ſequitur Ca-
phal. conſ. 240. nu... lib. 2. & melius in conſ. 8. per
totum lib. 1.*

Et eo minus hoc in caſu conſequi nunc poſſunt
dictæ rationis redditionem ipſi conſortes Ro-
mæ, eo quia tanquam malè inſtructi, & ignari
eorum quæ geſſit dictus q. Marcus Antonius
vna cum Ioanne Iacobo eius filio tertij poſſeſ-
ſores bonorum à dicto Ioanne Iacobo Latua-
130 da relictorum ad ipſam rationis redditio-
nem minimè tenentur *l. qui in alterius de reg. iur.
& l. fin. ff. pro ſocio, Caphal. d. conſ. 8. in fin. & ſeq.
lib. 1.*

Concluſio igitur eſt, actionem hyppothecariam
DD. Conſortum de Roma extendi tantum ad
obtinendam redditionem rationis dictæ ter-
tiæ partis, ipſamq; rationis redditionem præ-
ſumi iam fuiſſe datã ex curſu tanti temporis,
Et ſic vti notoriè iniuſtam circumſcribendam
eſſe ſententiam Illuſtris Magiſtratus quod iu-
ris eſſe cenſeo ſaluo &c. Mediolani die 10. Ia-
nuarij 1621. Ad laudem O. Dei atq; Deiparæ
ſemper Virginis Mariæ.

Iulius Cæſar Caluinus I. C. Coll.
& Orator Derthonæ.

Pro Domino Carpano
Contra D. Conſortes de Roma.

Adſit Virtus Spiritus Sancti.

Firma, & inconcuſſa adhuc remanent ea quæ
contra D.D. de Roma excitata fuerunt à
Perilluſtri D. Senatore non obſtantibus de-
ductis ad ſolutionem dubiorum.

Namq; pro clariori intelligentia huius contro-
uerſiæ, ne ex variatione facti, Ius etiam di-
uerſimodè deducatur. Præmittendum in pri-
mis eſt agi hic inter creditores defuncti (vt
ſupponuntur DD. Romæ) & creditores hære-
dis (vt eſt D. Carpanus) qui eius actionẽ exer-
cuit aduerſus bona Io. Iacobi Latuadæ hæ-
redis defuncti mediante obligatione bis facta
matri eiuſdem Carpani; Non autem inter
creditores defuncti, & legatarios eiuſdem, vt
perperam ſupponitur in dictis reſolutionibus
motiui; licet enim factum fuerit legatum do-
tium à q. Marco Antonio verſus matrem D.
Carpani; Nihilominus obligatio ſuſcepta eſt
à Io. Iacobo hærede, non ſolum pro reſiduo
dictorum dotium, ſed etiam pro alijs pecu-
nijs, & ſic aduerſus ipſum hæredem mediante
dicta obligatione egit D. Carpanus non au-
tem vigore legati.

Quibus ſic ſtantibus non releuare patet reſpon-
ſionem datam primo obiecto. Videlicet non
opus fuiſſe ſeparationis beneficio, ex quo da-
tur cõdictio indebiti creditori, quãdo hæres
legatario perſoluit. Agitur enim hoc in caſu
de creditore hæredis, non de legatario. Et
ſic nõ conuenire reſponſionem liquet. Quam-
uis etiam *Tex. in l. fin. §. & ſi præfatam, additur
C. de iure deliber.* procederet quotieſcunq; hæ-
res perſoluiſſet legatario de bonis defuncti;
131 quia eum conſtet eo caſu ſoluiſſe hæredem
de bonis defuncti, inanis videretur ſeparatio;
In hac autem facti ſpecie (dato, non tamen
conceſſo, quòd vti legatario, non vti creditori
hæredis fuiſſet ſolutum) non apparet Reg. Fiſ-
cum hæredis locum obtinentem ſoluiſſe D.
Carpano de bonis M. Antonij defuncti; Ve-
rum tamen de bonis Io. Iacobi hæredis, vt
cantat datio in ſolutum ergo &c.

Præterea ad rem etiam non facit Franci *deciſ.
246.* è regione adducta, Contrarium enim ex-
preſsè ibi concludit auctor ipſe in fine, dum
tradit, quòd quatenus facta non eſt ſeparatio
bonorum (cum Inuentarij beneficium tantum
operetur fauore hæredis non creditorum) cre-
132 ditores defuncti non præferuntur creditori-
bus hæreditarijs, ſed è contra per *Petrum de
Bella pert. in l. eo C. qui pot. in pign. hab. Ang. in l.
p. §. ſciendum ff de ſeparationibus.* Et omni in caſu
ſeparationis beneficium non fuiſſet neceſſa-
rium in facti ſpecie propoſita per Francum *re-
lt. deciſ. 246.* Eo quia in eo agebatur inter cre-
133 ditorem, & legatarios ipſius defuncti, id quod
non conuenit caſui noſtro, in quo vt ſupra di-
ctum fuit agitur inter creditores defuncti, &
creditorem hæredis.

Quod autem hæres non teneatur legatarijs pluſ-
quam reperit in hæreditate detracto prius ære
alieno, ex bonis quæ erunt tempore mortis.
etiam ſi factum non fuerit Inuentarium, Con-
134 trarium verius habetur *in §. ſi verò non fecerit
in Auth. de hæred. & falcid.* vbi traditur, quòd
hodie, ſi non eſt factum Inuentarium, hæres
135 tenetur creditoribus, & legatarijs vltra vi-
res hæreditarias *Iaſ. conſ. 28. ſub nu. 7. verſ. hodie
lib. 3,* Cum aditione hæreditatis confundantur
136 actiones *vulg. l. eleganter, & l. ſi rem la 2. ff. de
pignor. actione late Sebaſtianus Monticula in tr. di-
uerſ. de Inuentar. quæſt. 234. nu. 163. fol. 260.*

Cæterum quòd ſeparatio cenſeatur inducta hoc
in caſu, Tantum abeſt, vt hoc verum ſit, qui-
nimo à iure omnino alienum id eſſe dicatur.
137 Tum quia ſeparatio, quæ in facto conſiſtit,
omnino peti debet per creditores defuncti,
antequam fiat bonorum comixtio *l. p. §. præ-
terea ff. de ſeparat.*, Tum etiam quia de ea vti in
facto conſiſtente docere debent DD. Romæ
vulgatis iuribus; Comixtio autem bonorum
fit per aditionem hæreditatis, vbi factum non
eſt Inuentarium, quia tunc bona hæredis, &
138 defuncti dicuntur comixta, & in vnum re-
dacta patrimonium *l. ſed & ſi plures §. filio ff. de
vulg. & pupil. l. p. §. præterea ff. de ſeparat. Mon-
ticula recit. quæſt. 234. nu. 106. fol. 254. nu. 143.
cum ſeq.*

Præterea certũ eſt, quod DD. Romæ omittendo

Hh bene-

benefitium ſeparationis dicuntur ſequti fidē
Io. Iacobi hæredis, non ſolum per *Text. cit. in*
139 *l. 2. C. de ſeparat.*, *ſed etiam id habetur in l. cre-*
ditoribus §. *quod ſi proprij ff. eodem tit.* dum ibi le-
gitur. Quod ſi ſeparationem petijt, & ſic à
perſona hæredis receſsit, dicitur defuncti bo-
na ſequutus creditor, Ergo à contrario ſenſu,
non petita ſeparatione, hæredis fidem ſequu-
tus dicitur creditor, non obſtantibus alijs ver-
140 bis eiuſdem Text., quod id procedat quan-
do nouandi animo electa eſt fides hęredis, quę
nouatio non inducitur niſi expreſſe agatur
iuxta l. fin. C. de nouationibus.

Si quidem præter quòd nouatio inducitur non
modo ſi expreſſe de hoc actum eſt, Sed etiam
ſi tacitè ex coniecturis id dignoſcatur, vt latè
141 comprobat *Menoch. præſumpt. 134. nu. 36. lib.*
3, & conſ. 702. num. 13. iuncto conſ. 710. num. 6.
Sequendo etiam *Tex. in dicta l. p. ff. de ſeparat.* §.
Cæterum declarat quando dicatur nouarum, &
in ſequentibus verbis obiectum ſoluere vi-
detur. Quippe cum ſequuti ſunt nomen hære-
dis, nec poſſunt iam ſe ab eo ſeparare, qui
quodammodo eum elegerunt, ſed, & ſi vſuras
142 ab eo ea mente, quaſi eum eligendo exege-
rint, idem erit probandum. Item quæritur ſi
ſatis acceperunt ab eo, an impetrent ſepara-
tionem, & non puto, ſic enim ſequuti ſunt eum
forte quem nouerunt, quid ergo ſi ſatis ido-
neum non acceperunt, & ſibi imputent, Prout
etiam ſubiungit Tex. quod ſi pignus ab hære-
de acceperit creditor non eſt ei concedenda
ſeparatio. §. *ſi pignus loco cit.* Vt Dominum Pau-
lum Camillum vnum ex dictis actoribus pi-
gnus, & vſuras à Io. Iacobo hærede accepiſſe
ex inſtrumento celebrato anno 1604 liquet,
& ſic clara adeo ſunt verba ipſius Tex. vt ſuper
ijs erroneum eſſet hæſitare.

Separationem vero adhuc fieri poſſe fauore di-
ctorum creditorum, eſto quod adhuc prædia
extare ſupponitur, iuxta litteralem traditionē
143 *dicta l. p.* §. *quid ergo* omnino negatur; Cum
id verum nō eſſe habeatur ex lectura eiuſdem
Tex. dum ſequendo tradit. Quod dicitur poſt
multum temporis ſeparationem impetrari nō
poſſe, ita erit accipiendum, vt vltra quinquen-
nium poſt aditionem numerandum ſeparatio
non poſtuletur, & conſequenter vbi prædia
ipſa extarent (quod omnino negatur, nec pro-
batum eſt per D. Romas) adhuc ſeparationem
ipſam impetrare nequirent, Tum attento lap-
144 ſu triginta annorum, nedum quinquennij,
Tum quia vbi huiuſmodi ſeparationem non
petierunt creditores ipſi, eam nec petere va-
lent illorum hæredes, *Franch. alleg. deciſ. 246.*
circa fin. verſ. ſecundum, & verſ. vnde videbatur,
Tum deniq; quia ſeparatio fieri debet ante-
quam fiat comixtio bonorum, ſiue vix ipſis
comixtis iuxta *Text. ind. l. p.* §. *præterea ſcien-*
145 *dum, &* §. *quod dicitur ff. de ſeparat. Monticula in*
dicto tr. de inuent. diuerſ. quæſt. 232. nu. 173, Et ta-
men conſtat hoc in caſu non fuiſse petitam ſe-
parationem ipſam à creditotibus Marci An-
tonij defuncti, nec antequam facta eſset co-
mixtio bonorū ipſius defuncti cum bonis Io.
Iacobi eius hæredis, quem nulla bona propria
habuiſse hucuſq; minime probarunt D. Romæ,
vt tamen inaniter ſupponitur in dicta reſſo-
lutione motiui.

Non ſubſiſtunt pariter alia deducta, ad docendū,
non dari ſeparationem quando agitur de cre-
ditore, & legatario ducentibus originem ab
eodem defuncto. Quandoquidem vt ſupra
probatum eſt, Agitur hoc in caſu inter credi-
tores defuncti, & creditores eius hæredis, in
quibus terminis maxima ineſt differentia; Si-
cuti diuerſi ſunt creditores hæreditarij de-
functi à creditoribus hæredis, Quia ſecundum
dictam *l. primam* §. *Item ſciendum l. p. & l. ſi cre-*
ditores §. *proprij ff. de ſeparat.* Creditores hære-
146 ditarij non poſsunt tangere bona hæredis,
quamuis creditores hæredis agere valent ad-
uerſus bona hæreditaria ſatisfactis creditori-
bus defuncti, ea ratione, quia hæres debitor,
qui habet bona, etiam futura obligata, Tene-
tur, verſus eius creditores, & ſic cum poſsit
quotidie lucrari, illud lucrum ex hæreditate
147 ſpectat eius creditoribus latè Monticula *al-*
leg. quæſt. 232. nu. 171. cum ſeq. fol. 193. Franch.
recit. deciſ. 246. Qui in fine verſ. Vnde videbi-
tur, extra dentes tradit, quod creditor, hære-
dis habens hyppothecam præfertur, creditori
148 defuncti ſi non fuit impetrata ſeparatio bo-
norum, Non enim facta ſeparatione bonorum
tenetur hæres de proprio verſus creditores
hæreditarios, ſed prius ſatisfit creditori hære-
149 dis *l. debitor verſ. quid ergo vbi gloſ & Bart. ff.*
de ſeparationibus. Etiam ſi ambo creditores eſ-
ſent hyppothecarij, quod magis eſt, quia rem
150 alienam obligare quis non potuit, vlz. nec
defunctus rem hæredis, nec hæres rem defun-
cti Monticula *loco cit. nu. 172. verſ. contra quam*
legem, & verſ. ſecundo tempore, verbo, ſed an hodie.

Inſuper benefitium hoc ſeparationis introductū
fuit principaliter in fauorem creditorum de-
151 functi, quod dicitur ſubſidiarium, Cuman
in l. creditoribus verſ. ſed probo ff. de ſeparat. Franch.
cit. deciſ. 246. ſub num. 8. verbo hoc benefitium, &
Coſta de remed. ſubſid. remed. 40. per totum, Quod
ſane ſeparationis iudicium intentatur, quan-
do creditores ipſi verentur ne hæredes fiant
non ſoluendo, aut ne creditores hæredis alie-
nent etiam bona hæreditaria, aut ex eorum
bonorum venditione partem aliquam ferant,
152 vt per totum tit. de ſeparat. *Morot. reſp. 67.*
nu. 5. Aſini tr. de execut. §. *7. cap. 21. nu. 2. quos*
ſequitur Coſta tr. de ratione ratæ quæſt. 45. nu. p. &
5. Nec poteſt à creditoribus hæredis benefi-
153 tium hoc impetrari, *per dictam l. primam* §. *ex*
contrarij ff. de ſeparationibus.

Quare ſi hoc beneficio vti neglexerunt Dñi Ro-
mæ, ſibi imputent, iura enim vigilantibus,
non dormientibus ſubuenire notiſsimum eſt.

Et ex his tolluntur ea, quæ ex aduerſo deducta
ſunt;

Digitized by Google

ſunt; Excellentiſsimum ſlz. Senatum, non debere aliquod conſtituere fundamentum ſuper omiſsione non petitæ, nec impetratæ ſeparationis, cum conſtet de bono iore Dominorum de Roma, ſtantibus maxime clauſulis omni meliori modo &c. non ſe tamen aſtringena &c. in petitione ioſertis.

Quandoquidem cum ſeparatio non fuerit petita à creditore ipſo, minuſq; tempore congruo, & ante comixtionem bouorum; Dici non poteſt conſtare de bono iure ipſorum de Roma, ex quo non facta ſeparatione creditores hypothecarij hæredis, præferendi ſunt creditori-
154 bus defuncti iuxta deciſ. Franch. ſupra citatam, Clauſulæ etiam ipſe non poſsunt ſupplere defectum tam patens, tum iuribus ſupra deductis. Tum etiam ſi ſecus diceretur, quęcumq; iudicia, quantumuis nulla per hoiuſmodi clauſulas ſemper ſubſiſterent, (cum ex ſtilo practicantium huiuſmodi clauſulæ in
155 omnibus petitionibus apponi ſoleant) Innaniſq; propterea redderetur totus titulus de ſeparationibus, atq; alij tit. tum ff. tum Cod. omnino deſtruerentur, quod ſatis abſurdum eſſet affirmare; Vt dicitur de iuramento, quod licet vim habere ſupponatur ſupplendi deffe-
156 ctus ſolemnitatis in eo, quod expreſſe paciſcendum erat iuxta doctrinam *Crau. conſ.* 748. *nu.* 3. Tamen communis concluſio eſt, vt iuramentum non operetor in his; quæ debent ſpe-
157 cificari *l.* 4. *§. quaſitum*, *& ibi Bald. ſi quis caut. Alex. Trentacinq; lib. p. var. reſol. tit. de reſcriptis, & priuil. reſol.* 8. *ſub nu.* 2. *verſ. & ſecunda facit*. Iuramentomq; æqoiparari hniuſmodi clauſulæ omni meliori modo docet *Marta tr. de clauſul.*
158 *par.* 3. *clauſ.* 56. *nu.* 7. qui Auctor nu. 4. cum pluribus ſequentibus ex *Hondedeo conſ.* 40. *num.* 39. *& conſ.* 45. *nu.* 48. *lib.* 1. *ac per Franc. de Ponte conſ.* 42. *nu.* 25. pleniſsime declarat clauſulam
159 hanc, omni meliori modo, reſtringi ad expreſſa tantum, nec operari vt ſaciat actum valere, quoad incognita, maxime veto io libellis vt hoc in caſu; & ſic ooo conferre patet Doctrinam Crau. & Peregr. locis ex aduerſo ci-
160 tatis, Tanto magis, qnia vtſupra probatum fuit, huius ſeparationis beneficio vtj non poſſunt Dñi Romę, tamquam hæredis creditores.

Nec video pariter congruentet reſponſom Textum *in l.* 2. *C. de bonis auctoritate Iudicis poſſid. ſiue de ſeparationib.* in motiuo excitata quæ huic noſtro aſsumpto ſummopere artidet, & cuius verba hic refferre iuuat vlz. vt quoties ſeparatiooem bonorum poſtulaot cauſa cognita impetrent. Reportabis igitut conueoientem deſiderij tui fructum, ſi te non hætedum fidem ſecutum, ſed ex neceſsitate ad iuditium eos
161 prouocare demonſtraueris. Quaſi inſerre voluerit ibi Imperator Gordianus, quod ſi ſeparationem non impetrauerit hæreditarius creditor, ſequendo hoc pacto fidem hæredis, eius deſiderij froctum minime reportabit, vt Innuit *Oliban. tr. de actionibus par.* 2. *lib. p. cap.* 14. *num.* 54. *per totum*.

Minuſq; releuant ea, quæ ante dubij ſolutionem præmittere maluit Egr. Aduocatus DD. Romæ, & qoæ vbi negotium pertractaretur inter creditorem, & legatarium, dicta ſunt; Non ſi diſceptatio vigeret inter creditores defuncti, & creditores hæredis, vt io hoc noſtro caſu; Et quo ad primum ſuppoſitum, ex lectura proceſſus agitati coram Illuſt. Magiſtrato optime liquet de iure D. Carpaoi aduerſus booa Dñi Io. Baptiſtæ eius fratris confiſcati, vlz. tum ex teſtamentis DD. Vrſiuæ, & Margaritæ eius ſororum ad quas ſpectabant duæ partes ex quatuor bonorom relaxatorum per dictum Illuſt. Magiſtratum pro ſumma librarum 28. mille omnibus ipſis fratribus, & ſororibus, Tum etiam ex inſtrumento obligationis factæ per dictum D. M. Antonium eius fratrem, anno 1609. pro ſumma librarum 6500. vltra damna, & intereſſe, quæ inſtrumenta ſpecificata etiam fuerunt coram Excellentiſsimo Seoatu.

Quo ad ſecuodum ſuppoſitum, legatarium vlz. tunc demum habere hyppothecam, quando aliquid ſupereſt, deducto ære alieno.

Prætetquod, vtſupra adductum fuit, verſamur extra houc caſum; Cum agatur hic, inter creditores defuncti, & creditores hæredis; Con-
162 trarium etiam ſeotire videtur *gloſ. in l. is, cui §. qui prior ff. vt in poſſeſſ. leg. de qua Bal. in l. ſi poſtquam nu.* 3. *C. eodem tit.*

Nec militare videretur aliquam diuerſitatis rationem, ſi legatum factum eſt de re certa, vt
163 affirmat Bal. loco citato, noo obſtaute quod creditor ſine hyppotheca non poſsit alionde ſatisfieri; Parum intereſt quod legatum ſit de re certa, & habeat in ea re hyppothecam, aut ſit pro certa ſumma, in omnibus rebus defuncti quatum hyppothecam habeat legatarius (quod tameo ſuperabonde dictum ſit) Bene verum eſt quod ſi legatum contiueret omuia bona, vlz. vniuerſam hæreditatem, tunc poſ-
164 ſet conueniri legatarius, ſecus ſi fuudum tantum, vel certam ſummam, vt hoc in caſu *l. fi. C. de hæred. act. Guid. Pap. deciſ.* 460. *præſertim nu.* 2. *&* 3.

Tertia conſideratio non releuat, eſto qnod adhuc oon docuiſſent DD. Romæ, quod non ſupereſſent tot booa, deducto ære alieno, quibus legatum perſoloi poterit (vbi de legato ageretur, quod falſum eſſe ſupra probatum extat)
165 quo caſu creditores defuncti nõ præferuntur legatarijs vt per *Nattam conſ.* 199. *nu.* 8. *Surd. deciſ.* 116. *nu.* 12. *ac Mariſcot. lib. p. var. reſol. cap.* 23. *nu.* 10, Et ſic non procedere coocluſionem adductam patet, cum quatenus etiam per recitatam ſimplicem, & nudam confeſſionem M. Antonij, probatum dici poſset creditum DD. de Roma; Adhuc tot bona in eius hæreditate relicta fuerunt, vt & creditoribus, & legatarijs ſatisfieri commode potuerit, & cõſequenter ſubſiſtere legatum eo tempore diceodum eſt.

Contra quartum ſuppoſitum obſtat diſpoſitio

Hh 2 *d. l.*

d.l.fin. C.de hæred.act.& l.p.§.ſi hæres ff.ad trebell.
quibus habetur, quòd legatarius non poteſt
166 conueniri à creditoribus hæreditarijs, niſi
ageretur de legato hæreditatis, Quia tunc cõ-
ueniri poſſet, ſecus vbi de fundo, vel certa
ſumma ſit mentio in legato *Guid. Pap. allegat.
deciſ.460.nu.2.& 3.* Præterea doctrina Franchi
in *cit. deciſ.* 246. procedit, diſtinguendo de hæ-
rede, qui eſt ſoluendo, vel non, Quia vbicumq;
non eſt ſoluendo, iudicandum eſſe tradit au-
ctor ipſe, competere creditori condictionem
167 indebiti contra legatariũ, qui in bonis hæ-
reditarijs impetrauit immixtionem, & poſtea
adiudicationem, Verumtamen hoc in caſu
ſoluendo erat hæredi præter hoc legatum, &
ſi bona ad alios peruenerunt, ex mora DD. de
Roma ſibi imputent, ad eaq; actionem diri-
gant, Cum prius ipſos tertios poſſeſſores ex-
168 cutere teneantur, vt deciſum fuit per Sacr.
Concil. Neapol. teſte *Franchò deciſ.* 270. *nu.* 2.
Prout hoc idem tradit fauore legatarij, & in
præiuditium creditoris, *Phanuc. intr. de Inuent.
diuerſ. quæſt. 242. num. 142. fol.* 386., Et licet
bona dicti Io. Iacobi hæredis fuerint confiſca-
ta; Relaxata tamen etiam fuerunt omnia ipſa
bona tertijs creditoribus, etiam poſteriori-
bus, & alijs perſonis, vnde ceſſat difficultas
169 excuſsionis conſiderata in Fiſco, & conſe-
quenter auctorit. additio, *Rota Genuæ deciſ. 90.
nu. 29. & 30.*

Quamquam etiam non procedit hoc in caſu ra-
tio ipſius *l. fin. §. & ſi præfatum C. de iure delib.*,
quod ſcilicet legatarius tractat. de lucro, Cre-
ditores vero de damno, Nam Carpanus age-
re hic dicitur de damno euitando, ne amittat
170 dotes maternas, ac alia credita eiuſdem *l. p.
ff. ſol.matrim.*, Cuius dotis priuilegium tran-
171 ſire ad filios, docet *gloſ. in l. vnica C. de priuil.
dot. Barboſ. in d. l. 4. nu. 14. par. 6. ff. ſol. matrim. &
Amator. Roderiquez. tr. de priuil. cred. art. primo
nu. 17. par. 1.*

Additur etiam, quod non omnia legata dicun-
tur lucratiua, cum nonnulla ſint, quæ ſapiunt
172 æs alienum, iuxta tradita in *cap. quamquam
de vſuris lib. 6. vbi Hoſtienſ., & alij, Monticula all.
tr. de Inuent. quæſt. 234. nu. 108. fol.* 254. quo loci
ſcribit, quod longè differũt legatarij lucroſi,
173 ab alijs quorum legata ſapiunt æs alienum,
vt dotis, vel legitimæ, Imo agere non poſſe
creditores aduerſus filios legatarios in legiti-
ma, vel dote, ſi olim viuo Patre, citra fraudem
174 creditorum conſtituta fuiſſet, & per *l. 2. C.
de his quæ in fraudem cred. docet Monticula recitata
quæſt. 234. nu. 103. fol.* 254.

Rurſus creditores defuncti, vel agunt hyppo-
thecaria aduerſus legatarios, Vel agunt con-
dictione indebiti: hyppothecaria agunt, quan-
175 do res eſt data legatarijs, quia illa eſt in
rem, quæ ſequitur poſſeſſorem arg. *l. ſi fundus
§. in venditione ff. de pignor.*, Condictione inde-
176 biti quando non fuit data res, ſed vendita,
& pretium illius ſolutum *l. non eſt nouum ff. de
pignor. act.*, Idem dicitur quando res ſoluta le-
177 gatarijs non extabat, ſed erat conſumpta,
quia in eorum vtilitatem conuerſa fuit, *Rol.
quæſt. 142. nu. 5. in tr. diuerſ. inuent. fol.* 83. Atqui
hoc in hac facti ſpecie res data omni in caſu
fuiſſet D. Carpano, viz. bona Conceſiæ, non
autem illorum pretium, Ergo cum DD. Romæ
hyppothecaria nõ agant, Aduerſus bona ipſa
agere nequirent, minuſq; condictione inde-
biti ad pretium de quo actu non eſſet.

Nec omitto quod tradit Monticula recitata *qu.
234. nu. 118. per l. puppillus ff. quæ in fraudem cre-
ditor*, viz. quod nihil reddere compellitur, qui
178 ſuo commodo inuigilauit, quando creditor
anterior non habet hyppothecam, Et ſic, non
habentibus hyppothecam DD. Romis, ali-
quid reddere non tenetur D. Carpanus, qui
eius commodo inuigilaſſet, obtinendo datio-
nem in ſolutum dictorum bonorum Io. Iaco-
bi, pro parte eius crediti, quod ſuperabunde
tamen dictum ſit.

Igitur concludendum eſt, circumſcripta ſenten-
tia Ill. Magiſtratus, non eſſe audiendos D. Ro-
mas aſſertos creditores defuncti, aduerſus D.
Carpanum creditorem hæredis; Eſto quod
bonorum ſeparationem non impetrarunt quo
caſu creditores hæredis præferuntur credito-
ribus defuncti, etiam hyppothecarijs quod
179 magis eſt, vt terminaliter decidit *Franch. all.
deciſ. 246. poſt Petrum de bella Pertica, & Angelũ*,
Et expreſſe cautum eſt in *d. l. p. ff. de ſeparationib.*
Maxime vero cum non appareat hic de inuẽ-
tario facto à Io. Iacobo, itaut dici poſſit ſepa-
180 rationem eſſe à iure inductam, ſi non ab ho-
mine factam, iuxta deciſ. *Surd.* 310. *relatam*,
quam minimè habere locum hoc in caſu ma-
nifeſtè liquet ex Doctrina eiuſdem Surdi *nu.*
17. ad quem vti ad Sacram Ancoram confuge-
runt DD. Romæ, & ita iuris eſſe cenſeo ſaluo
&c. Mediolani die 10. Maij 1621.

Ad laud. omn. Dei, atq; Deip. ſemper Virg. M.

*Iulius Cæſar Caluinus I. C. Coll.
& Orator Derthonæ.*

SVMMARIA.

Morte rei ante ſententiam vlterius de delicto, & pœna agi poteſt num. 1.

Mors omnia ſoluit num. 2.

etiamſi iuditium expreſſum fuiſſet num. 3.

Pœna pro delicto non tranſit ad hæredes num. 4.

Decretum Senatus in ea materia nu. 5.

Caſus in quibus contra hæredes delinquentis agi poteſt remiſſiue nu. 6.

Hæredi non prodeſt admiſſio ad Nou. deffenſiones banniti qui interim deceſſit nu. 7. 9. & 30. cum ſeq.

Contrarium verius nu. 10.

qui poteſt deffenſ. rei pro mortuo proponere n. 12. 14. & 25. & 26.

Diſtinguitur quando aliqua diligentia ſupereſt agenda,

vt

vt tortura inferenda, vel quando nihil ſupereſt agendum nu. 22. cum ſeq. plur.
Declar. nu. 36. & 37. cum ſeq.
Hæres cenſetur eadem perſona cum defuncto nu. 8.
Banniti poſſunt admitti ad nouas deffenſiones intra annum, vel biennium nu. 11.
Admiſſio ad nouas deffenſiones dicitur quædam in integrum reſtitutio nu. 13.
Priuilegium quod eſt contra ius ſpeciale, vt admiſſio ad nou. deffenſiones tantum in hæredes nu. 15.
Admiſſio ad nouas deffenſiones non eludit quoquomodo condemnationem, ſed permittit, vt poſſit contrarium probari, & dicitur gratia Iuſtitiam continens num. 17.
Circa bannitum exequitur ſententia quando admiſſus ad non. deffenſiones nihil probauit quod releuet num. 18.
Decretum Senatus in ea materia nu. 19.
Decretum aliud Senatus nu. 21. & 22.
Decretum aliud contrar. Senatus nu. 23. & 24.
Fiſcus dicitur habere fundatam intentionem in ſententia contra bannitum prolata nu. 20.
Papirij Cattanei Senatoris mentio nu. 22.
In admiſſione ad nou. deffenſiones apponi conſueuit cum ipſo bannito ſe in poteſtate conſtituere termino dierum decem nu. 27.
Conditio in admiſſione ad nou. deffenſiones appoſita omnino adimpleri debet nu. 28.
Admiſſio ad nou. deffenſiones in condemnationibus pecuniarijs, in quibus non eſt neceſſaria perſonalis comparitio apponi ſolet clauſula, vt intra menſem præſtentur deffenſiones nu. 29.
Bona confiſcata remanent penes Fiſcum etiamſi condemnatus eſſet admiſſus ad nou. deffenſiones donec feratur ſententia nu. 33. & 35.
Confiſcatio ea fit ratione delicti non ratione contumatiæ num. 34.
Admittuntur tantum ad nou. deffenſiones ij qui de delicto conuicti non ſunt nu. 39.
Terminus dierum 10. ſtatutus bannito admiſſo ad nou. deffenſiones ad ſe appræſentandum non prorogatur num. 40. & 41.
Admiſſus ad nou. deffenſiones, & tortus ſi negauit dicitur purgaſſe inditium nu. 42.
Admiſſionis ad nou. deffenſiones remedium dicitur ſingulare, & vnicum in hoc Mediolani Dominio nu. 43. & 49.
Admiſſio ad nou. deffenſiones conceditur infra annum quo ad perſonam, & bona, & infra biennium quo ad perſonam tantum nu. 44. ac 45.
Decretum Senatus in ea materia nu. 46.
Deffenſiones fieri debent per admiſſum infra biennium num. 47.
Ampliatur nu. 48.
Nullitas condemnationis, & manifeſta ſolet magni faci per Senatum nu. 50.
Decretum Senatus in ea materia nu. 51. & 52.
Decretum aliud Senatus nu. 54.
Quod iniuſticia abſtulit reſtituit iuſtitia nu. 53.
Nullitas condemnationis reſultat ſi poſt tranſmiſſam perhemptoriam citationem per curiam terminatur pœna in quam condemnandus eſt citandus cum iterum citari debeat nu. 55.
Sententiæ criminales notorie iniuſtæ circonſcribi ſolent per Senatum nu. 56.
Iniuſtitia notoria æquiparatur nullitati nu. 56.
Decretum Senatus in ea materia nu. 56. & 88.
Iniuſtitia ſententia, & iudicia ad arbitrium reducantur num. 57.
Bannitus, captus, & admiſſus ad nou. deffenſiones licet pro delicto principali attentis deffenſionibus eſſet abſoluendus damnari tamen ſolet ad remum ob contraventionem banni nu. 59.
Bannito non ſpectat iudicare banni validitudinem nu. 59.
Decretum Senatus in ea materia nu. 60.
Accuſator, ſiue Fiſcus non admittitur ad nouam probationem contra eum qui fuit admiſſus ad nou. deffenſiones nu. 61. & 62.
Sed bene admittuntur ad excludendam probationem rei admiſſi nu. 66. cum ſeq.
Minor in pænalibus non reſtituitur in necem alterius num. 63.
Admiſſio ad nou. deffenſiones ſicuti gratioſa eſt ad fauorem condemnati, ita in eius odium non debet retorqueri nu. 65.
Pœna non tranſit ad hæredes, ſi reus mortuus eſt poſt ſententiã diffinitiuam; ſed tantum intra tempus quo poterat appellare vbi appellatio in criminalibus admittitur nu. 70. cum ſeq.
Mors ſuperuenta pendente tempore ad appellandum æquiparatur appellationi nu. 72.

Admiſſio banniti ad nouas defenſiones interim defuncti, an proſit eius hęredibus, ita vt ij probare, admittantur defuncti innocentiam.

CAP. CIIC.

QVemadmodum fauore rei, & eius
hęredum, ſuperuenta illius mor-
te actum eſt de delicto, & illius
1 pæna, Quod delictum extingui
dicitur per mortem delinquen-
tis *l. vnica, & ibi Doctores C. de deli-
ctis defunctorum, & l. defuncto C. de publ. iudicijs &
l. ex iudiciorum ff. de accuſationib. ac diximus ſupra*
2 *in cap. 103. nu. p. cum ſeq.* Cum mors omnia ſol-
3 uat *§. deinceps in Auth. de nuptijs*, Etiamſi iudi-
cium inceptum fuiſſet, vt diſponit *Tex. in l. p. C.
ſi reus, vel accuſator mort. fuer.*
Pæna enim non tranſit ad hæredes *d. l. vnica, & l.*
4 *pupillus §. in hæredes de reg. iur. ac probat Bertaz.
conſ. Crim. 181. nu. 9. cum ſequenti lib p. & ſequit.
Peregr. de Iur. Fiſci lib. 4. tit. 5. nu. p. cum ſequenti,
Et nouiſſime tradit Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ.*
5 *cap. 862. nu. 28.* Ac cenſuit Senatus Excellen-
tiſsimus die 11. Auguſti 1552. in cauſa Petri
Martiris Montij de quo Senatus conſulto actũ
fuit in dicto cap. 103. quo loci expreſsi fue-

6 runt caſus in quibus contra hæredes delin-
quentis agi poteſt.

Ita neq; hæredes agere in cauſa poſſe ad ſui cō-
modum dicendum eſt, vbi reus principalis
7 deceſſit, cum iuxta vulgarā regulam, qui ſen-
tit commodum, ſentire etiam debeat incom-
modum, Et è contra; Eadem enim perſona cū
8 defuncto reputatur hæres *vul. §. p. in Auth. de
iure iur. à mor. præſtito*, Idcirco ſicuti defuncto
reo extinctum dicitur iuditium Criminale cæ-
ptum, nec agi poteſt de delicto, nec de pæna
vt ſupra diximus, Eadem ratione neq; illius
hæredē iuditium proſequi poſſe videtur, nec
proponere eius defenſiones, Ne ad imparia
iudicentur defunctus, & hæres, qui eadē per-
ſona dicitur cum defuncto iuribus citatis, &
tradit *Boſſ. tit. de remedijs Iuſtitiæ contra ſententia
in fine, & probat Menoch. conſ.* 89. *nu.* 7., 39. & 41.
& *conſ.* 181. *nu.* 99. *ac copioſè ſcribit Gratian. lib.* 4.
diſcept. forenſ. cap. 783. *nu.* 27. *cum ſeq.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius vi-
10 detur, Vt pote ſi bannitus ſiue damnatus in
contumatiam, admiſſus ad nouas deffenſiones
intra annum, vel biennium, ex Senatus con-
11 ſulto (iuxta *Tex. in l. p. §. ſi quis vltro ff. de quæ-
ſtionibus, & in l. Diui ff. de pænis*) deceſſiſſet ante-
quā deffenſiones præſtaret, vt de eius innocen-
tia conſtaret, Et perſonæ ac bonorum libera-
12 tionem obtineret, Tunc etiam defuncto ban-
nito, non præſtitis deffenſionibus, Poterit hæ-
res pro ſuo intereſſe, ipſarum litterarum vti
beneficio, vt concludit *Abb. & cæteri Scrib. in
cap. ſignificauit de reſcriptis, & in cap. quia de
Iudic.*

Litteræ enim iſtæ Senatus dicuntur, quædam in
13 integrum reſtitutio, quæ tametſi, ſit priuile-
14 gium, Attamen tranſit in hæredem *l. ſolum ff.
de reſtitut. in integrum*; Prout priuilegium, quod
15 eſt contra ius ſpeciale, vt hoc, in hæredes etiā
tranſit *cap. olim tibi, & ibi Abb. 3. notab. de vero
ſignif. Dec. in rep. in omnibus cauſis id obſeruat. col.
p. & 3. de reg. iur.*

Quæ litteræ non elidunt quoquomodo cōdem-
nationem, ſed tantum permittunt, vt poſſit
16 contrarium probari, Et dicuntur litteræ gra-
17 tiæ Iuſtitiam contenentes, vt tradit *Boſſ. tit. de
remed. contra bannum n. p. & n. 3. ac tit. de remedijs
Iuſtitiæ contra ſententiam ſub nu.* 15. *poſt medium*,
Et de quibus litteris ample Oldradus *tr. de re-
ſcript. in Præludio* 7. *nu.* 89., & *n.* 230. *cum ſeq. fol.
mihi* 85., Vnde non factis deffenſionibus, vel
non probata innocentia banniti, exequitur
18 contra eum ſententia, ac ſi admiſſus minimè
fuiſſet ad nouas deffenſiones, vt ſubijcit *Boſſ.
dicto tit. de remedijs contra bannum ſub nu. p. verſ.
& Senatus, & ſequitur Clar. qu.* 44. *verſ. Quæro
19 quando reus, qui teſtator*, Ita Senatum reſcrip-
ſiſſe Prętori Cremonæ die 8. Nouemb. 1546.
20 Quia tunc Fiſcus dicitur habere fundatam in-
tentionem *Farin. qu.* 11. *num.* 100. *cum ſeq. & late
probat Coſta tr. de re integra diſtinct.* 48. *num.* 4. &
alio non probato per bannitum, ſententia
exequi debet, Et ita ſepiſſimè poſtea etiam
Cenſuit idem Senatus Excellentiſsimus prę-
21 ſertim die 12. Ianuarij 1589. ad relationem
Prętoris Caſalis Maioris contra Andreā della
parte pro multis delictis ad furcas damnatum,
ſed de nullo conuictum, prętérquam defra-
ctura carcerum, qui captus admiſſus fuerat ad
non. defenſ. ſed nihil præſtiterat iubendo, vt
ille ſuſpenderetur, & die vltimo Iulij 1619.
referente Ampliſs. Senatore Papirio Catta-
22 neo, Idem Cenſuit contra quemdam condem-
natum in pęnam capitis, & qui admiſſus ad
non. deffenſ. nihil præſtiterat iubendo, vt exe-
cutioni mitteretur ſententia.

Quamuis die 12. Ianuarij 1584. ad relationem
23 Prætoris Mediolani, Cum quemdam de Ma-
rianis appellato l'Uffelino damnatū ad furcas
ob furta, mox captum, & admiſſum ad nouas
deffenſiones, licet nihil pręſtitiſſet, iuſſit illum
remigare debere quinquennio, licet nihil aliud
haberet contra ſe, quàm dictum Socij. Prout
die 29. Nouembris eodem anno 1584. In. Ru-
24 beus capitaliter damnatus ob tentatam vim
in quandam Virginem, contra quem tantum
extabant leuia inditia, Cum nihil præſtitiſſet
in Nouis deffenſionibus, ad quas fuerat ad-
miſſus, damnatus fuit ad remum quinquennio
ad relationem Egr. Vicarij Iuſtitiæ, licet multi
ex DD. Senatoribus voti fuiſſent, vt executio-
ni mitteretur condemnatio.

Et hanc principalem concluſionem comprobat
idem *Boſſ. cit. tit. de remedijs Iuſt. circa ſententiam
ſub nu.* 15. *verſ. contingit hodie*, Vbi ſcribit tum
de iure, tum ex ÆQVITATE, & conſcientia
25 eſſe admittendos hęredes defuncti ad no-
uas deffenſiones, ad probandum illius inno-
centiam, vt bona confiſcata recuperarent,
quæ ſalua conſcientia retinere nō poteſt Prin-
ceps, ſiue Fiſcus, Quam ſententiam etiam pro-
cedere arbitraretur idem auctor, etiam ſi con-
demnatus deceſſiſſet antequam litteras ipſas
26 pręſentaſſet, vel ſe perſonaliter conſtituiſſet;
Modo lapſum non eſſet tempus dierum decem
in ijs expreſſum, ad ſe in Iuſtitiæ poteſtatem
ponendum *Peregrin. de iure Fiſci lib.* 4. *tit.* 5. *num.*
36. *Cartar. de effecut. ſententiæ cap. p. nu.* 34. *cum ſeq.
Oſaſc. deciſ.* 106. *nu.* 3. & *Odd. conſ.* 72. *nu.* 56. Niſi
de rigore iuris, conditio quę de more apponi
ſolet in huiuſmodi reſcriptis, ipſo ſlz. ſe con-
ſtituente termino dierum decem, deficeret,
27 quæ nullo modo poteſt hæredi conuenire,
Namq; non adimplera ipſa conditione inanis
eſt omnis probatio, ſiue prætenſio hæredis, vt
28 ſubijcit ibidem in fine Boſſius, inquiens, quod
vbi condemnatus ſe in termino conſignaſſet,
litterę ipſę perpetuarent, & hęredi prodeſſent.
De qua conditione, & termino dierum decem
loquitur decretum Senatus æditum die 26.
Octobris 1548., & regiſtratum in prima Add.
ad Nou. Conſtit. fol. 24. Quo decreto etiam
29 cauetur, quod in condemnationibus pecu-
narijs in quibus neceſſaria non eſt perſonalis
conſti-

conſtitutio, deffenſiones præſtandæ ſunt intra
menſem à die admiſsionis, aliter eo termino
elapſo executionem non eſſe diferendam.

Verum contrarium ſtatuiſſe in cauſa cuiuſdam
Panigarolæ Senatum Excellentiſsimum ſcri-
bit *Clar. qu. 44. verſ. Dixi quod*; Vbi expreſſe
tradit quod ſi reus ad nonas deffenſiones ad-
miſſus ſe conſtituit in carceribus, Vt fieri ſo-
30 let, & ſuperueniente infirmitate decedat, fir-
ma remaneat eius bonorum confiſcatio, nulla
habita ratione probationum per eum factarũ
(quod magis eſt) neq; earum, quas eius hære-
des facere intenderent ad demonſtrandum
illius innocentiam.

Quam ſententiam iterum amplexum fuiſſe Se-
natum Excellentiſsimum in quadam cauſa
31 ibidem teſtatur Illuſtriſsimus Præſes Bru-
gnolus in additionibus eius propria manu fa-
ctis ad clarum loco relato, Dum ait quod ſi
ante mortem Senatus ſtatuiſſet quid agen-
dum, & poſt mortem fuiſſent præſentatæ litte-
ræ, in quibus reus abſolutus eſſet. Videretur
confiſcationem eſſe ſublatam; Si vero aliqua
32 adhibenda eſſet diligẽtia, puta tortura; Tunc
maneret confiſcatio; cum potuiſſet forte reus
ex tortura fateri delictum, Quam ſententiam
amplectitur *Coſta d. tr. de re integ. diſtinct. 48. nu.
6. cum ſeq. poſt Oddum conſ. 72.* Bona etenim cõ-
fiſcata ſiue deſcripta, ob condemnationem
rei remanent pænes Fiſcum, neq; reo relaxan-
33 tur, in hoc Dominio, niſi purgato crimine, &
condemnatione per contrariam ſententiam,
Talis namq; deſcriptio, & ſucceſsiue confiſ-
34 catio fit ratione delicti, non ratione contu-
maciæ, merito eius effectus non tollitur, niſi
35 ſequuta abſolutione, vt probat ibidem *Clar.
in dicto verſ. Dixi quod, circa medium*.

Pro concordia tamen ipſarum opinionum arbi-
tror priorem habere locum quando ex pro-
bationibus factis, vel per ipſum admiſſum ad
36 nou. deffenſiones, vel per illius hæredes, ple-
nè conſtat de innocentia illius, Quia tunc, ſi
Princeps in conſcientia retinere non poſſet
bona ipſa confiſcata, vt docet *Boſſ. loco citato cir-
ca finem, & admittit Clar. eodem verſ. Dixi quod,
verbo vix tamen credo, & ſequitur Coſta de Re inte-
gra d. diſtinct. 48. nu. 3.* Cuius tamen doctrinam
in ſeq. nu. 6. non admittit, dum concludit non
37 releuare probationes à reo cæptas, Immo
poſt perfectas, quibus perſpicue liqueat de in-
nocentia condemnati. Quia opinio hæc con-
trariatur citatę deciſioni Boſsij, & Clari in lo-
cis relatis.

Secundam verò opinionem locũ habere, quan-
do de innocentia ipſa adhuc aliquantulum
38 hæſitari poteſt, & adhibenda eſſet tortura ad
purganda indicia, vt conſiderauit Illuſtriſsi-
mus Præſes Brugnolus in citata additione
manuſcripta.

Non enim omnes condemnati admitti ſolent ad
nonas deffenſiones intra biennium, ſed tantũ
39 ij, qui de delicto conuicti non ſunt, nec indi-
cia contra eos adeo vrgeant, vt veriſimiliter
ſe tueri nequeant, niſi falſos teſtes exhibeant,
vt poſt Clarum *in q. 94. nu. 12. copioſe probat Ca-
ball. reſol. crimin. lib. 2. caſu 110. quos ſequitur, &
tradit Oldra. d. prædudio 7. nu 89. & ſcribit Senator
Bell. d. tr. de his quæ incont. fiunt cap. 75. num. 2.
Coſta remed. ſubſid. 120. nu. 33.* Qui Auctor ſcri-
bit ſub num. 32. terminum præfixum dierum
decem ſtatutum cõdemnato, ad ſe conſignan-
40 dum in litteris admiſsionis ad nou. deffenſ.,
nullo modo ſolere prorogari per Senatum.
Itaut vbi lapſus ſit terminus ipſe à die con-
ceſſæ admiſsionis etiam incuria petentis, ta-
lem admiſsionem inefficacem, & inualidam
41 redditur ipſarum litterarũ diſpoſitio, vt ſæpe
declarauit Senatus.

Si vero examinatus reus, ideſt admiſſus ad nou.
deffenſiones, & tortus, vt fieri ſolet in his ca-
42 ſibus, negauerit delictum, purgata dicitur
eius contumacia, quæ ad illum ſuffocandum
tendebat, ſi alia vrgentiora non militabant
contra eum indicia, & ſic abſoluendus venit,
vt ſcribit *Coſta cit. diſtinc. 48. nu. 5. poſt Bal. Natt.
& alios relatos per Farinac. qu. 11. num. 102.*

Quod remedium admiſsionis ad nou. deffenſ.
eſt vnicum in hoc Mediolani Dominio ad eui-
tandã cõdemnationẽ in contumaciam factam
43 contra bannitum captum, vt tradit Boſſ. *cit.
tit. de remedijs contra bannum nu. p.*, modo tamen
lapſus non ſit annus quoad perſonam, & bona,
& fluxum non ſit biennium quo ad perſonam
44 tantum, vt habetur in *l. p. C. de requir. reis, &
trad. Clar. in qu. 44. verſ. viſum eſt in fine, & verſ.
Dixi etiam in fine, & Odd. conſ. 72. nu. 43.* & de-
clarant Nou. Conſt. *in tit. de accuſat. 5. §. non in-*
45 *telligant in fine*, Et cenſuit Senatus die 15. Ia-
46 nuarij 1580. de quo Senatus conſulto Oldrad.
in *d. prælud. 7. nu. 89.* Prout etiam id iuſsit S.R.
M. per decretum datum Tomarij die 17. Apri-
lis 1581. verſ. Intendiamo ancora, regiſtrat. in
ſecundis Addit. ad Nou. Conſt. fol. 4. Vbi
47 etiã expreſsim habetur, quod huiuſmodi def-
fenſiones fieri debeant intra biennium, Non
autem quod ſimpliciter admittuntur cõdem-
nati ad nou. deffenſ. intra dictum tempus,
Quamuis ex quadam AEQVITATE, non ſo-
leat Senatus recuſare deffenſiones factas etiã
48 poſt lapſum biennij, modo admiſsio, & per-
ſonalis conſtitutio condemnati facta ſit du-
rante biennio, de qua re ample *Sen. Bell. cit.
cap. 75. nu. 2. & 3. lib. 2.* vbi ita cenſuiſſe Sen.
Excellentiſsimum referente Ampliſsimo Se-
natore Montio teſtatur.

Alia enim omnia remedia appellationis, nullita-
tis dictionis, & reclamationis reijciuntur in
49 cauſis criminalibus in hoc Mediolanenſi Do-
minio per Nouas Conſtit. *in tit. de Senatoribus
§. cum autem criminale, & cap. & demum atq; &
in tit. de accuſat. §. d ſententijs atq; explicat Boſſ. cit.
nu. p. ac Oldrad. all. prælud. 7. nu. 89. & nu. 230.
poſt Plottum conſ. 52. nu. 38. ac D. Senatorem Bell.
tr. de his quæ incontin. fiunt cap. 45. nu. 8.*

Quam-

Digitized by Google

Quamuis vbi nullitas condemnationis ſit eui-
dens, & manifeſta, ſoleat Senatus Excellen-
tiſsimus eam magnificare, & idcitco cōdem-
50 nationes circonſcribere iuxta *Tex. in l. 4. §.*
condemnat. & ibi Caſtrenſ. & Ripa ff. de re Iudic.
51 *Oldra. de reſcriptis d. prælud. 7. num. 230*, Et ita
cenſuit die 25. Iunij 1619. fauore cuiuſdam in
contumatiã condemnati in pęnam capitis per
Prætorem Caſelatum ſolum, etiamſi ex for-
ma Reſcripti Sen. Excell. procedere deberet
Prætor cum interuentu Auditoris illius Feu-
datarij qui Auditor fuerat eo tempore Am-
pliſs. Sen. Bellonus, antequam Senator eſſet
electus, Etiamſi iſte condemnatus eſset adhuc
intra tempus petendi nouas deffenſiones, vt
teſtatur idem Sen. Bellonus *in all. cap. 45. nu. 8.*
lib. 2., Quia cum nullitas eſſet euidens, & ma-
52 nifeſta, & reſultatet ex eiſdem actis; Senatus
citconſcripſit condemnationem, & ſic quod
53 iniuſtitia abſtulerat reſtituit iuſtitia, vt per *Od-*
dum ſubijcit Oldra. cit. nu. 230. in fin.
Prout memini idem declaraſſe poſtea Senatum
Excellentiſsimum anno 1631. fauote cuiuſdã
54 banniti, & detenti in Ciuitate Papiæ, quippe
in conforratorio iam aſſeruato vt deeapitare-
tur, elapſis terminis ad petendum nouas def-
fenſiones, Nam cum aquieſcere non poſset
cōdemnatus dictæ ſententiæ eo ſub prætextu,
quod minime citatus fuerat perhemptorie ad
videndum ſe condemnari, vt contiuuo prote-
ſtabatur, & Protectores Carceratorum inſu-
daſſent, vt facti veritas in lucem prodiret;
Compertumq; deniq; fuiſſet, citationem ip-
ſam non ad condemnati domum, ſed ad aliam
fuiſſe dimiſsam, Senatus circonſcripta con-
demnatione iuſsit ex integro procedendum
eſſe contra detentum, qui conſtitutua reus, &
præſtitis deffenſionibus fuit mediante tortura
ad purgandum inditia tandem abſolutu a.
Idem cenſuit Senatus die 19. Nouembris 1624.
referente Ampliſs. Senatore Bellono fauore
cuiuſdam Morani condemnati Papiæ In pæ-
nam arbitrandam per Senatum. Eo quia poſt
tranſmiſſam perhemptoriam citationẽ ad vi-
dendũ proponi in Curia in quam pænã veniret
ille damnandus, & declarata pæna per Curiã
ad condemnationem deuentum fuerat, vlte-
riua non citato reo, & ſic nulliter cum citari
iterum debuiſset.
Eadẽq; ratione ſolet Senatus ſententias in cauſa
55 criminalibus latas notorie iniuſtas circũſcri-
bere, ac etiã quandoq; temperare pænã impo-
56 ſitam; Cũ notoria iniuſtitia ęquiparetur nulli-
tati; Et ita cenſuit die 30. Ianuarij 1620. refe-
rente Ampl. Senat. Meltio, & die 17. Decem-
bris, ac die 27. Auguſti eiuſdẽ anni, vt teſtatur
Senator Bellonus all. cap. 45. in fine, de qua materia
Farin. q. 30. Quamuis in his deciſ. ad arbitrium
ſæpe numero reducuntur, & inditia, & pręten-
57 ſa iniuſtitia, Et ſic non ſemper idem ſeruatur,
ſed ad beneplacitum iuxta caſuum cōtingen-
tiam, Et præſertim in dicto Senatua Conſul-
tus Edito die 27. Auguſti, In quo caſu vocatus
fuerat N. tãquã teſtis in cauſa homicidij à Præ-
tore Montisbelli deinde retentus, tanquam
ſuſpectus per nouem menſes in carcere quo
fracto, N. aufugerat, qui citatus in cōtumatiã,
58 tanquam homicida fuit, ex ordine Senatus
(domi tum expedito) condemnatus in pænam
ordinariam; Captus deinde lapſo biẽnio mul-
ta vtrinq; fuerunt in hac cauſa conſiderata,
Tandem Senatus venit in ſententiam comut-
tandam eſſe pænam condemnando N. in pænã
remi quinquennalis; De qua materia efracto-
rum carcerum, latè agit *Farin. plena q. 30.*
Si tamen bannitus contraueniens banno captus
eſſet, etiamſi bannum ſiue condemnatio nul-
litatis defectum pareretur, Et ſic circonſcribi
deberet; Attamen ſolet Excellentiſsimus Se-
natus, iuxta diſpoſitionem proclamationum
59 Excellentiſsimi Gubernatoris damnare ad re-
mum per triennium, huiuſmodi captum, Vel
ſaltem trium ictuum funis; Cum bannito mi-
nimè ſpectet iudicare banni validitatem, aut
nullitatem, & ipſi banno iterum contrauenire,
60 & ita cenſuit Senatus Excellentiſsimus eodem
anno 1619. die 2. Octobris, vt teſtatur idem
Senator Bellonus *cit. cap. 75. in fine lib. 2.*
Non eſt autem hic prætermittenda vtilis, & fre-
quentiſsima ea quæſtio, An ſicuti condemna-
to admiſſo ad Nou. deffenſiones, licet proba-
tiones facere de eius innocentia, & inditia
delicti elidere; Pari ratione liceat etiam Fiſ-
co, vel querelãti alias probationes facere circa
delictum ipſum poſt huiuſmodi admiſsionem
ad Nouas deffenſiones, Quam quæſtionem ab
aliquo minimè tactam fuiſſe notat *Baiard. ad*
Clarum cit. q. 44. ſub num. 25. verſ. Tamen ego credo
cum plur. ſequen. Vbi fundamenta hinc inde po-
ſita, vna cum reſolutione dubiorum compi-
lata per Excellentiſsimum Oddum, concludit,
61 non eſſe admittendum Fiſcum, ſiue Querelan-
tem ad nouas delicti probationes faciendum
per *Tex. in l. auxilium § in delictis ff. de minoribus*
Boſſ. in tit. ſi aduerſus rem iudicatam nu. 13. Thobias
Nonius conſ. 105. nu. 7., & Ant. Gabr. lib. 7. commu.
concluſ. tit. de crimin. concluſ. 13. in fine; Vbi ve-
tius, & AEQVIVS hoc eſſe dicit, quos ſequi-
tur Oddus *ibi relatus per Baiard. nu. 30. cum. ſeq.*
& ſub nu. 33. verſ. pro reſolutione, Tum quia ſi
negligens fuit in priori iuditio Fiſcus, Incon-
ueniens eſt, vt eius negligentia ſibi proficua ſit
62 in iuditio admiſsionis ad Nou deffenſ. Oddus
de reſtit. in integr. q. 47. art. 11., & Baiard. loco cit.
nu. 34. Tum quia ſicut minor in pænalibus nõ
63 reſtituitur in necem, vel pænam alterius *l. au-*
xilium ff. de minoribus l. ſepulcri ff. de ſepulcro,
viol., & l. in cauſæ la p. ff. de minor. ac tradunt Scrib.
in l. p. §. nunciatio, & ibi Ruin. nu. 234. ff. de op. nou.
nunciat., & latè probat Oddus de reſtit. in integr. qu.
89. nu. 21. cum ſeq. in 2. parte; Ita multo minus
reſarciri poteſt Fiſcus, cum in necem, & pænã
alterius agit, & ſic eſſet magis priuilegiatus.
Quam minor cum eius iure vtatur in obtinen-
da reſti-

64 da reſtitutione in integrum *l.p.C.de ſent.aduer.*
Fiſcum lata, ac tradit Baiard.ad cit. q.44.num.31.,
Tum etiam quia ſicut gratioſa dicitur inſtan-
tia Nouarum deffenſionum ad fauorem con-
demnati conceſſa, Ita in eiuſdem odium re-
torqueri non debet contta reg. vt tradit Od-
65 dus relatus per *Baiardum loco cit. num. 39.*
Si vero Fiſcus, vel querelans nouas probationes
facere intenderet ad elidendam deffenſionem
66 rei, & illius probationes; Admittendus eſt,
Puta conuincendo teſtes per reum productos
de mendacio ratione loci, vel temporis per
alios teſtes nouiter examinandos; Quia nihil
eſt quod ei imputari poſsit, Et ſic non ex ali-
quo priuilegio ſpeciali, ſed iure communi id
facere poterit; Si enim prius id non fecit;
Cauſa fuit, quia non prius ipſe reus huiuſmo-
68 di probationibus ad ſuam innocentiam oſtē-
dendam vſus fuit, vt ſcribit *Odd. relat. per Ba-*
iardum loco cit. nu. 34. propè finem, & ſequit. Coſta
de re integra cit. diſtinct. 48. ſub nu. 8., Qui Oddus
dicto nu. 34. in fine, & nu. 39. Eo fortius compro-
bat concluſionem ipſam; Cum per eum re-
primantur ſimul, & ſemel reorum calliditā-
tes, quando dolo malo huiuſmodi probatio-
nes eorum innocentiæ differunt poſt condem-
69 nationem ad Fiſci fauorem factam, Et etiam
Fiſci nimias feſtinationes in deueniendo ad
condemnationes reorum, & confiſcationes
bonorum, non præcedentibus legitimis pro-
bationibus, quando illas habere poſſunt.
Cæterum pœna confiſcationis bonorum, non
tranſit ad hęredes, ſi reus mortuus eſt poſt ſē-
tētiam deffinitiuam, ſed tamen intra tempus,
70 quo poterat appellare ſecundum diſpoſitionē
Iuris Communis (& ſic vbi ex municipali lege
prohibita non ſit appellatio, vt in hoc Me-
diolani Dominio) *gloſ. not. in l. ex iudiciorum ff.*
de accuſat., & latè probat Gomez. de delictis cap. p.
nu. 82. verſ. Item adde, ac copioſiſſime Oddus cit. conſ.
72. *nu.* 58. *per totum*; Vbi decemſeptem enu-
merat Doctores hanc concluſionem proban-
tes, & vti communiorem deffendentes, repro-
71 bato Bar. & alijs in eadem l. ex iudiciorum
contrarium volentibus, Quia tunc mors ſu-
perueniens pendente tempore ad appellandum
72 æquiparatur appellationi, quo ad hoc, ne sē-
tentia contra hæredes exequi poſsit, vt eſt
expreſſus *Tex. in cap. non ſolum de appellationibus*
lib. 6. ac ſcribit Odd. cit. nu. 58. verſ. Et quod Sapien-
tes Iudices.

SVMMARIA.

Fidem fallere nefas eſt nu. 1. & 3.

Honeſtati publicæ nihil magis debetur quam vt promiſ-ſa adimpleantur nu. 2.

Venditor tenetur rem tradere cum effectu num. 4. 12. & 46.

Locationis contractus eſt ſimilis emptioni nu. 5.

Locator non excuſatur ſi ſemel rem locatam tradidit, ſed fuit euicta nu. 6.

Quia tenetur ad patientiam per factum ſucceſſiuā nu. 7.

Contrar. nu. 10. 11.

Locandi actus dicitur ſemper habere tractum ſucceſ-ſiuum nu. 8.

Locator dicitur promittere factum ad quod præcisè te-netur nu. 9.

Lex benignior, & Aequior eſt cum locatore, quam cum venditore nu. 13.

Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt nu. 14. ſed limitatur aliquando ibidem.

Locator liberatur ſi aliam rem æquè comodam loco re in-tegra obtulit nu. 15.

Res integra dicitur, vbi proceſſus adhuc non fuit publi-catus nu. 16.

Vel ante ſententiam nu. 17.

Conductor agere poteſt de euictione contra locatorem etiamſi non denontiaſſet nu. 18.

Emptor non poteſt agere de euictione niſi denontiaſſet num. 19.

Locator agere poteſt contra eū penes quem reperiretur res locata, & contra conductorem nu. 20. & 21.

Excuſſioni locus non fit ſi res conducta eſt penes ſtipen-diatum, aut militem quia difficilis eſt recuperationis nu. 22. & 23.

Furtiua rei emptor tenetur eam dimittere non recepto pretio nu. 24.

In dubio non præſumitur quis ſcienter emiſſe rem fura-tam, niſi exiguitas pretij, & conditio venditoris id ſuadeant nu. 25.

Venditor an poſſit loco pretij tot bona in ſolut. trade-re emptori, quando bona vendita fuerunt euicta nu. 26. cum ſeq.

& negatiue reſpondere videtur nu. 28. cum ſeq.
& nu. 36. 43. cum ſeq. ac nu. 49. cum ſeq.

Contrar. nu. 55. & 59.

Declaratur concluſio nu. 60. cum ſeq.

Correlatiuorum eadem eſt diſciplina nu. 28.

Correlatiua dicuntur emptor, & venditor nu. 30.

Debitor regul. non poteſt cogere creditorem ad accipien-dum bona loco pecuniæ nu. 32.

Auth. Hoc niſi debitor. & Nou. Conſtitut. Medio-lani nu. 32.

L. 2. C. de reſcind. vendit. procedit tàm fauore vendi-toris, quàm emptoris nu. 33. & 34.

Ratio vbi eadem militat in contrahent. eadem vigere debet diſpoſitio nu. 35. 37.

Vir, & vxor dicuntur correlatiua nu. 38.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus nu. 39.

Reſciſſo contractu venditionis res omnis ab vtraq; parte reducitur ad priſtinum ſtatum nu. 40. & 41.

Quod procedit etiam in præiuditium Eccleſiæ num. 42.

Emptor re euicta agere poteſt ad intereſſe contra vendi-torem nu. 45.

Venditor dicitur obligatus ad factum nu. 47.

Renuntiari an valide poſſit beneficio Auth. hoc niſi de-bitor C. de ſolut. & affirmatiue reſpondendum vi-detur nu. 48.

Vendens rem alienam ignoranter putans eſſe ſuam te-netur ad intereſſe nu. 51.

Venditor ſequta euictione rei venditæ tenetur ad reſti-tutionem pretij etiamſi in reuenditione conueniſſet ſe velle teneri de euictione nu. 52. cum ſeq.

Ven-

Venditoris pactum ne teneatur de euictione, vel ad pretij reſtitutionem non releuat cum continere dicatur dolum nu. 54.
Conſtitutiones in titulo de bonis in ſolutum dandis §. caſus autem declarantur nu. 56. & nu. 70.
Ratio diuerſa militat inter emptorem, & venditorem, id circo diuerſum ius metiri debet nu. 57.
Petri Petracinij Senatoris mentio honorif. nu. 58.
Venditores ad venditiones deuenire ſolent, vt in pecunia pretium conſequantur nu. 58.
Emptori qui animum aquirendi habuit alia bona loco reſtitutionis pretij pluris aſſignari poſſunt nu 59.
Declar. concluſ. nu. 60. cum plur. ſeq. & nu. 69. cum plur. ſeq.
Emptore inuito alia res loco empta tradi non debet vbi priorem rem emiſſet ex affectione nu. 61. cum ſeq.
Affectioni in emptione rei multum eſt tribuendum nu. 62. 63. 66.
Prædia maiorum noſtrorum ex affectione emere ſolemus num. 63.
Filij teſtatoris cōferuntur in venditione rei legatæ n. 64.
Intereſſe nullū verſari dicitur habere hos, vel alios nummos, ſecus tantum eſt vbi res loco pecuniæ conſequitur num. 65.
Emens rem cuius partem alterius eſſe poſt compertum eſt, in totum potius abſtiuiſſet nu. 67.
In Communionem incidere quis inuitus non debet nu. 68.
Debitor ex cauſa cenſus dare non poteſt bona in ſolutum nu. 72.
Cenſus conſtituuntur habita ratione fructuum qui percipiuntur ex re ſubiecta cenſui nu. 74. & 76.
Decretum Senatus in ea materia nu. 75.
Decretum aliud Senatus nu. 79. & 80.
In cenſus cauſis proceditur ſumarie, & excluſiue remota omni ſuſpicione, & appellatione quoad ſuſpenſiuum effectum nu. 77.
Inſtrumentum publicum habet executionem paratam contra nominatos in eo nu. 78.
Decretum Senatus quod fide iuſſor cenſus breui termino indicaret bona libera principalis debitoris, in quibus executio fieri poſſet reiecta exceptione excuſſionis nu. 81. cum ſeq.
Conſtitutionum beneficium in tit. de bonis in ſolutum dandis competit etiam clericis creditoribus, quia eorum fauorem reſpicit nu. 83.
Conſtitutionibus Mediolani tit. de bonis in ſolutum dandis cauetur vt bona in ſolutum data intra annum redimi poſſint eodem pretio nu. 83.
Quæ tamen non habent locum in bonis datis in ſolutum ex cauſa onerum nu. 84.
Decretum Senatus quo conceditur tempus modicum ad parandas peculias ratione onerum nu. 85. cum ſeq.
Lucrum tertiæ partis, quando bona in ſolutum data ſunt ſpectat ad creditorem ipſum, ſi bona intra annum redimantur per agnatum debitoris nu. 87. cum ſeq. & ibi traduntur rationes deciſionis nu. 89. & 90.

Locator qui domum, vel rem locatam tradere non poteſt, liberatur tradendo æque idoneam, vel præſtando intereſſe.

CAP. CIC.

1 Fidem fallere nefas, eſſe habetur *in l. p. ff. de Conſtitut. Principum, & in l. p. ff. de pactis*, De qua re actum fuit ſupra *in cap. 15. nu. 3, & cap. 67. nu. 3. lib. p.* Cum nihil honeſtati publicæ magis debea-
2 tur, quā, vt ea quæ inter contrahentes fieri placuit, bona fide præſtentur; Seriptaq; promiſſionis cautione contrahentes fallere impro-
3 bum videatur, vt ſcribit *Antonius Robertus lib. p. rerum iudicatarum cap. 2. verſ. pro Titio.*

Sicuti enim venditor tenetur rem tradere cum
4 effectu *l. ex empto ff. de action. empti, Socin. Iun. conſ. 84. nu. 19. lib. 2*; Ita locator ad rei locatæ traditionem, cum effectu tenetur, Cum locationis contractus ſimilis ſit emptioni, vt expo-
5 nit Paulus I. C. *in l. p. & l. 2. §. Adeo autem ff. locat.* & cauit Imperator *in §. p. Inſtit. eodem tit. de contrahen. empt. in princip. Eſt etiam Tex. in l. Veteres cum ſeq. ff. de act. empt. & latè probat Caroc. tr. de locato, & conducto par. p. tit. de ſimulatione locationis nu. p. & 2. fol. mihi 46. à tergo, & par. 4. de euictione nu. 2. fol. 207. à ter.*

Prout idem tenet Caroc. *cit. par. 4. tit. de euictione nu. 4.* Vbi expreſſe probat locatorem non excuſari, ſi ſemel rem locatam tradidit, & ea
6 fuit euicta, Quia tenetur ad patientiam per factum ſucceſsiuum, Itaut, quandocunq; mole-
7 ſtetur conductor, teneatur locator, vt notatur in *l. corruptionem C. de vſuris, & in l. 2. ff. de verb. obligat. Ceſal. conſ. 557. & conſ. 577. num. 3. cum ſeq. & conſ. 718. num. 9. Marin. Frecc. tr. de præſent. Inſtrumentorum par. 7. q. 9.* Actus enim
8 locandi, ſemper dicitur habere in ſe tractum ſucceſsiuum, vt ſcribit *Alcia. in l. 2. §. & harum nu. 43. ff. de verborum obligat.*, Et locator dicitur promittere factum, ad quod præciſè te-
9 netur, vt inquit Vlpianus *in l. Vbi autem §. fundi ff. de verb. oblig. & probat Freccia d. tr. de præſentat. Inſtrumentorum par. 7. qu. 9. nu. 3.*

De AEQVITATE tamen, vbi rem locatam tradere nequit locator, tradendo aliam æque idoneam, vel præſtando intereſſe liberatur, Vt expreſſe reſpondit idem Vlpianus *in l. ſi qui*
10 *domum ff. locati*, his præciſis verbis.

Si quis domum bona fide emptam, vel fundum locauerit mihi, iſq; ſit euictus dolo malo, Culpaue eius, Pomponius ait, Nihilominus eum teneri ex conducto ei qui conduxit, vt ei præſtetur frui, quod conduxit licere, Plane ſi dominus non patiatur, Et locator paratus ſit aliam habitationem nonminus commodam præſtare, AEQVISSIMVM eſſe ait abſolui locatorem.

Quam ſententiam ſequitur ibidem Caſtrenſ. & nota-

notabilem eſſe dicit, ac probat Carae.cit. tit.de
euictione nu.8. cum ſeq, Vbi limitari idcirco tra-
11 dit in hoc regula, quod locatio ſit ſimilis ven-
ditioni, namq; licet venditor non liberetur,
12 niſi præciſè tradita re venditori, vt explicat
glo. in dicta l. ſi quis domum verbo locatorem ff. lo-
cati, Cum lex begninior, & AEQVIOR ſit cum
13 locatore quam cum venditore, vt inquit Ca-
roc. loca rel. nu. 10., Qui limitari etiam ſcribit
d. nu. 10. diſpoſitionem l. 2. §. p. ff. ſi certum pet.,
14 Vbi aliud pro alio inuito creditore ſolui non
poteſt, Quia hoc non procedere conſtat in
locatore volente tradere rem æque commo-
dam.

Hanc tamen concluſionem tantum procedere
declarat Caroc. loco citato num. 26. ſi re integra,
15 aliam rem æquè commodiorem obtulerit.
Ideſt ante traditionem, ſecus vero poſt, vt
probat etiam Coſta tr. de re integra diſtinct. 88.
num. 11. & 12, Vbi declarat rem integram ad
16 huc dici ante publicationem proceſſus, Vel
ante ſententiam; Aut etiam pendente appel-
latione, quando venditor haberet intacta, &
illeſa iura probationis, atq; deffenſionis poſt
17 Abb., & Portium conſ. 125. num. 30. cum ſeq. ac
Brederod. de appell. par. 2. tit. 35. pag. 604. verſ.
vigeſimo octauo poteſt.

Prout de euictione agere poteſt cōductor aduer-
ſus locatorem, etiamſi non denuntiaſſet; In
18 quo differt à venditione, in qua requiritur
19 denuntiatio antequam de euictione poſsit
agere emptor Ruin. conſ. 77. verſ. non obſtat lib.
3. quem ſequitur Caroc. d. p. 4. tit. de euict. nu. 27.

E contra ſi res locata amiſſa fuerit, mox repe-
riatur pænes tertium, puta furem, & locator id
ſciat; Contra eum agere poteſt, Vel contra
conductorem cuius culpa res amiſſa fuit, iuxta
20 l. mater. C. de rei vendic. Quamuis conductor
conuentus, petere poſsit, vt excutiatur prius
21 detentator rei, quod fiet arbitrio Iudicis
l. cum in plures. §. veſtimenta. ff. locati. Caroc. cit. par.
7. concluſ. 2. nu. p. qui nu. 3. ſcribit, quod ſi res
ſit difficilis recuperationis, vt puta ſi equs lo-
22 catus perueniſſet ad ſtipendiatum, ſiue mili-
23 tem; Tunc excuſsioni locus non erit, ſed
AEQVITATI. d. l. mater. C. de rei vendicat. Alex.
& Iaſ. in l. 2. ff. quod ſatiſd. cogantur Gratus conſ.
87. col. ſi. lib. p. & Anton. Gabriel. commun. con-
cluſ. tit. de fideiuſſ. concl. p. nu. 68., Quia eo caſu
tenebitur conductor ſoluere æſtimationem,
Capell. Tholoſ. decïſ. 202. quem ſequitur Caroc. loca
rel. nu. 6., Quamuis emptor rei furtiuæ tenea-
24 tur illam dimittere, & ſolutum pretium amit-
tere. §. conceptum. inſtit. de obligat. ex delicto; In
dubio tamen non præſumitur empta ſcienter
25 res furtiua, Niſi exiguitas pretij, & perſonæ
venditricis conditio, id ſuadeant, Doct. in l. in
ciuile. C. de furtis. l. ſeruus. ff. depoſiti, & l. ſeruus
cuiuſdam. ff. de cond. ind. Boer. deciſ. 218. & Gluſ-
ſian. tr. de pretio, & æſtimat. lib. p. cap. 6. verſ.
emptor rei pag. 29.

Ad hoc autem propoſitum Quæritur, an eui-
cta re empta teneatur venditor ad reſtitu-
tionem pretij, etiamſi de euictione minime
promiſiſſet, vt latè actum fuit ſupra in cap. 162.
per totum, pecuniamq; in promptu non ha-
beat venditor, Vtrum loco pretij tot bona in
26 ſolutum dare poſſit, iuxta diſpoſitionem Auth.
hoc niſi C. de ſolut., & §. quod autem in Auth. de
fideiuſſ. de qua materia ſcripſimus in ſuperiori
libro cap. 44. nu. 6. cum ſequenti; An vero in
hoc Dominio obſtare dicatur diſpoſitio Nou.
27 Conſt. in tit. de bonis in ſolutum dandis. §. caſui
vero; Quibus prohibetur bona in ſolutū dari
pro pretio rei venditæ.

Et quòd bona in ſolutum dare excludatur ven-
ditor per diſpoſitionem dictarum Nouarum
28 Conſtit. facit vulgata regula, quòd correlati-
uorum eadem eſt diſciplina, & diſpoſitum in
vno, locum etiam habere debet in alio, vt di-
ximus ſupra in cap. 175. num. 27. Sicut emptor
pro pretio rei emptæ, non poteſt dare bona in
ſolutum; Ita concludendum videtur in ven-
29 ditore, qui pretium receptum reſtituere te-
netur l. fin. C. de indicta viduit. toll. & l. p. & 2.
C. de cupreſſis. lib. 10, Prout correlatiua eſſe
30 emptorem, & venditorem tritum eſt, ac tra-
dit Menoch. conſ. 136. nu. 9. Et ſicut regulariter
non poteſt debitor cogere creditorem ad re-
cipiendam rem, vel ſpeciem pro pecunia de-
bita, niſi beneficio, Auth. hoc niſi C. de ſolut. &
31 Nou. Conſtit. in hoc Dominio tit. de bonis in ſolutum
dandis; Ita e conuerſo non poteſt creditor co-
gere debitorem pro pecunia ſibi debita, dare
32 rem vel ſpeciem l. Domini prædiorum. C. de agri-
colis, et cenſit. lib. 11. Bertazol. tr. de clauſul., clauſ.
41. gla. 6. nu. p. Giurba deciſ. 49. nu. 16.

Quam cōcluſionem ſequi videtur Rebuff. ad Con-
ſtit. Regn. tr. de reſciſſ. contr. art. vnico glo. 15. n. 4.
dum inquit, quod Reſciſsio contractus ob læ-
ſionem enormiſsimam, de qua in l. 2. C. de re-
33 ſcind. vendit., locum habet tàm fauore vendi-
toris; quàm etiam ipſius emptoris ad æquali-
tatem ſeruandam inter contrahentes l. fin. C.
de fruct. & litis expenſ., & cap. in Iudicijs, ac cap.
non licet. de reg. iur. lib. 6, de qua diximus in ſu-
periori libro cap. 6. nu. 13. & tamen verba præ-
34 ciſa tex. in d. l. 2, loquuntur tantum de vendi-
tore, non de emptore; Sed quia æqualitas in-
ter eos ſeruanda eſt vti correlatiua, inductio-
nem faciunt Doctores, vt habeat etiam locum
in emptore læſo, non tantum in venditore, per
glo. ibidem in verbo elegerit iuxta l. in contract. C. ex
quibus cauſis maior.

Eadem enim militare videtur ratio in vno, quæ
in altero ex contrahentibus, Et ſic eadem
35 procedere debet diſpoſitio iuxta Tex. in l. ſi
ſeruus §. quòd vero. ff. de furtis; Et hanc ſententiā
comprobat Ploctus in l. ſi quando. nu. 553. de in
litem iur. Quamuis pro contraria opinione il-
36 lum allegat Coſta tr. de portione Rata qu. 26. nu.
10. propterea allucinari Coſtam in hoc con-
ſtat.

Hoc, idem enim conſideratur in diſpoſitione
Auth.

Digitized by Google

Auth. Præterea C. vnde Vir. & Vxor., quæ licet
37 loquitur de muliere indotata; Tamen eius
diſpoſitio procedit etiam in viro paupere, qui
idcirco conſequi poteſt quartam ex beneficio
dictæ Auth. in bonis vxoris prædefunctæ, &
diuitis; Ex identitate rationis, cum ſint cor-
38 relatiua Vxor, & Vir, vt probant *Scrib. in d.
Auth. & Præterea*, Et communem dicit Viuius
*in commun. opinion. verbo Vxor. nu. 7. Craſſus de ſuc-
ceſ. ab inteſt. q. 39. nu. 8.*, niſi fortè liberi com-
munes ſuperſtites eſſent, qui matri ſuccede-
rent, & ipſe Vir haberet idcirco vſumfructum
39 tantum, namq; eo caſu ceſſaret quartæ peti-
tio, cũ ceſſaret inopia, Ioſeph Ludouic. *concl.
35. ampl. 5. Gail. pract. obſer. lib. 2. obſer. 98. nu.
5. Coſta remed. ſubſid. 2. nu. 2. quos ſequitur Fon-
tanell. de pactis Nuptial. lib. 2. cl. 5. glo. 8. part. 2.
nu. 38. cum ſeq.* Vbi reprobat Federicum Scot-
tum contrarium affirmantem *in conſ. 5. nu. 12.
& 38. lib. 3. tom. p.*

Secundo, quia reſciſſo contractu venditionis,
vel ob læſionem vel aliter, res omnis ab vtraq;
parte reducitur ad priſtinum ſtatum, & prout
40 erat ante venditionem *glo. in cap. p. de reſtitut.
in integrum in verbo, per beneſitium lib. 6.*, Vnde
ſi venditor recuperat bona alienata; Emptor
etiam recuperare debet pretium ſolutum, cu
41 quilibet quod ſuum erat recuperet, *l. quod ſi
minor. §. reſtitutio ff. de minor. & l. intra vtile C. de
repudijs*, Ne aliqua ex partibus ſit in damno,
vel in lucro, Et ſicut venditor recuperat bo-
na alienata, Ita emptor recuperare debet pre-
tium ſolutum, Vt etiam in præiuditium Ec-
42 cleſiæ procedere (quod magis eſt) ſcribit *Abb.
in cap. p. num. 3. verſ. tertio nota. de reſtitut. in in-
tegrum, quam ſententiam ſequitur Redoan. tr. de
rebus Eccleſ. non alien. qu. 78. cap. 4. nu. 21. cum
ſeq. & cap. 5. nu. 7.*

Sicuti ergo emptori debetur pretium ſolutum
reſciſſo contractu, Ita eadem ratione eidem
deberi patet, ſi res vendita, fuit euicta, vel fa-
43 cto venditoris, vel eius datoris, cum ſemper
dicatur rem euictam fuiſſe facto, ſiue culpa
venditoris, ſi factum prouenit etiam ex eius
datore *arg. l. cum à Matre C. de rei vendic.*, *& l. ſi
ab eo. C. de liberali cauſa, Menoch. conſ. 718. nu. 4.
Faciunt etiam tradita per eundem Menoch. conſ. 89.
nu. 53. Socin. Iun. conſ. 116. num. 61. cum ſeq. &
conſ. 128. nu. 113, & num. 131. lib. p.* Et probat
Caballi. tr. de euict. §. 5. nu. 43. & nu. 51.

Hanc ſententiam amplecti videtur Caſtrenſ. per-
peram æque per Coſtam cit. *in d. l. ſi quis domum
ff. locati*, dum per illum rex. concludit, quod ſi
locator domum locatam non poſsit tradere
conductori, ſed paratus ſit aliam habitatio-
nem, non minus cõmodam prẹſtare, AEQVIS-
SIMVM eſſe abſolui locatorem; Secus vero
in venditore, qui aliam rem loco venditæ, &
euictæ, ſiue loco pretij tradere inuito emptore
44 nequit, vt explicat *ibi glo. in verbo, locatorem*;
Quia tunc non eſſe audiendum venditorem
concludit ibidem Caſtrenſ. num. 2. & illum
eſſe condemnandum ad intereſſe; Ex qua con-
cluſione recedere non videtur *Gluſſ. tr. de
bonis in ſolutum dandis cap. 22. ſub nu. 122. per l. 2.
C. de reſcind. vend.* licet ore ſtricto tantum at-
tingat, quippe innuat potius quæſtionẽ hanc

Propterea cum re euicta agere poſsit emptor ad
45 intereſſe aduerſus venditorem *l. fideiuſſor C. de
dolo malo Specul. in tit. de obligat. & ſolut. §. ſequi-
tur nu. 9. verſ. Aut præſtari poteſt lib. 4. fol. mihi
367. & probat Salic. in l. non dubitatur C. de euict.
ac tradit Rebuff. ad conſtit. Regni tit. de contumatia
art. 6. quos ſequitur Caballin. d. tr. de euict. §. 2. nu.
5, & 21*, Quia venditor tenetur rem tradere
46 cum effectu vt ſupra diximus *l. ex empto ff. de
action. empt. Socin. Iun. conſ. 84. nu. 19. lib. 2.* Ob-
47 ligatus ad factum qualis eſt venditor, ſi non
adimplet remanet obligatus ad intereſſe, vt
probat Ludouic. *deciſ. Peruſ. 64. num. 32. par.
2*, Vbi amplè examinat materiam dictæ Auth.
hoc niſi, & plures ad eam notat limitationes
nu. 23. cum ſeq., De qua materia amplè *Franch.
deciſ.* 81. vbi nu. 3. cum ſeq. tradit, an valide
48 renuntiari poſsit beneficio *d. Auth. Hoc niſi C.
de ſolut.*, adduciq; pro vtraq; parte Doctorum
opiniones, Quamuis affirmatiuam ipſe teneat
in fine, Vbi ita iudicatum fuiſſe per Sacrum
Concil. teſtatur.

Hæſitandum idcirco non videtur quin ad pretij
ſoluti veram reſtitutionem faciendam agere
49 poſsit, & ad illud præciſe teneatur venditor
vt probat idem *Caſtrenſ. in l. Titius cum decederet
nu. 3. ff. de act. empti.*

Quem emptorem propterea cogi non poſſe vi-
detur ad accipiendum bona in ſolutum, tan-
50 quam excluſum per Nouas Conſtit. in all. ca-
ſus vero; Non enim diceretur ſatisfactum
per dationem aliorum bonorum in ſolutum.
Dum non bona empta, ad quæ affectio cade-
bat, ſed alia contra eius voluntatem eidem
dare contenderet venditor; Qui cum ad om-
ne intereſſe teneatur verſus emptorem, Etiam
ſi rem alienam putans eſſe ſuam ignoranter
51 vendidiſſet *d. l. Titius cum decederet §. fin. ff. de
action. empti, & probat Caſtrenſ. in all. l. ſi quis do-
mum nu. 5. ff. locati*; multo magis ad huiuſmodi
intereſſe teneretur dum rem vere propriam,
licet alteri obligatam, inſcio ipſo emptore
alienauit.

Quemadmodum etiam tenetur venditor ad pre-
tij reſtitutionem ſequta euictione, etiamſi in
contractu venditionis, expreſsè fuiſſet con-
52 uentum ſe nolle teneri de euictione. Cum di-
uerſum ſit, non teneri de euictione, & teneri
53 ad pretij recepti reſtitutionem *tex. in l. empto-
rem §. pen. ff. de action. empti, & probat Rubeus
Alex. conſ. 252. ſub nu. 3*, de qua materia actum
fuit ſupra in *cap. 162. nu. 7, & 8*, & copioſè pro-
bat Fontanell. *de pactis nuptial. lib. 2. clauſ. 5.
glo. 8. par. 14. nu. 95. cum plur. ſeq.* Vbi præſer-
tim probat venditoris, ſiue alterius contra-
hentis pactum, ne teneatur de euictione, nec
ad pretij reſtitutionem, Nõ releuare quando
doloſe

Digitized by Google

doloſe id fecit contrahens, Ideſt, ſi doloſe ta-
54 cuit imminentem euictionem, vel ſententiam
iam contra ſe datam, Et ita cenſuiſſe illum
Sen. teſtatur Fontanell.

55 Contrarium tamen expreſſe tenet Coſta *cit. qu. 26. nu. 10. de port. rata*. Non teneri ſlz. emp-
torem ad accipiendum loco pretij tot bona
in ſolutum, & ſic minimè illum eſſe compre-
henſum in Nouis Conſtit. *cit. §. caſus vero*. Cum
diuerſa ſit in eo caſu ratio emptoris, & ven-
ditoris, Quamuis authoritate, & Caſtrenſ. &
Ploti ibi per Coſtam relata contrarium affir-
mare videantur.

Ea præcipua huius opinionis ratio eſſe videtur;
Quòd ſicuti venditor rem vendidiſſe præſu-
mitur, vt pretio in pecunia numerata vteretur.
Propterea illum non poſſe effectum venditio-
nis conſequi, vbi emptor bona in ſolutum lo-
co pretij dare permitteretur iuxta generalem
propoſitionem conſtitutionis, quàm reſtrictã
56 eſſe patet in *d. §. caſus vero* reſpectu pretij rei
venditæ; Ita emptor, qui rem loco pecuniæ
ſolutæ habere voluit, illam emendo; Eius
finem etiam obtinere dicitur, dum loco rei
emptæ, & euictæ, aliam rem in ſolutum acci-
pere cogitur, & ſic diuerſa militat ratio inter
emptorem, & venditorem, Idcirco etiam di-
57 uerſa concluſio ſequi debet *arg. d. l. ſi ſeruus §. quod vero. ff. de furtis, Maſtril. deciſ. 139. num. 17. par. 2, Gratian. deciſ. Marchiæ 184. nu. 10*.

Quam ſententiam ſibi AEQVIOREM videri,
mihi teſtatus eſt Ampliſſ. & Doctiſſ. Senator
58 Petrus Petracinus, ea præcipue ratione, quod
certum eſt venditorem ad alienationem de-
ueniſſe, vt pretio in pecunia conſiſtente vte-
retur. Propterea eius loco bona in ſolutum
ſibi tradere prohibuerunt Nouæ Conſtit., In
emptore vero certum eſt adfuiſſe animum
emendi, ſiue aquirendi bona pecuniam alijs
exburſando; Idcirco pecuniæ loco, bona ei
aſsignari poſſe (in caſu euictionis) cum lucro
tertij pluris, Et ſic caſum ipſum minime com-
59 prehendi in Nou. Conſtit. cui ſententię aquie-
niſſe partes pariter affirmauit idem Ampliſſ.
Senator.

Conciliari tamen poſſe, mihi videtur, contra-
rias ipſas ſententias ſequenti diſtinctione, Vt
60 ſlz. prima opinio procedat, quando quis emit
prædium, aut domum ex particulari affectio-
ne; Vt puta ſi propè eam habitaret, vel alia
ibi poſsideret bona emptor; Aut dilatandæ
cauſa domus atrium, ſiue viridarium, & ſimi-
lium, proprietatem contiguam emiſſet; Quia
tunc, cum ex particulari affectione domum,
ſiue prædium aquiſiuiſſe dicatur; Merito vbi
res empta euincatur, eius pretium in pecunia
ſibi reſtituendum venit, non in aliare, ne ipſo
inuito, loco pecuniæ aliam proprietatem in
61 qua deeſt affectio accipere cogeretur contra
l. cum à quo. & l. manifeſtè C. de ſolut. Et ne loco
rei ſibi valde cõmodæ, quam idcirco ex affe-
ctione emerat, ea euicta, loco pretij aliam in-
62 commodam recipere cogatur, cui affectioni
multum eſt tribuendum iuxta *l. ſi in empt. ff. de minoribus*; ſæpe enim ducimur ad emendum
ea prædia, in quibus cadit affectio, etiam
63 mutato pretio, vt ea, quæ fuer. maiorum
noſtrorum, vt probat *Tiraquel. de retr. linager. in præfatione. num. 37. in fine, & ſequitur Gratian. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 766. num. 25. cum ſeq.*
Hinc tradit idem Tiraquel. *loco rel. nu. 38. poſt Guid. pap. conſ. 97. in vltimo dubio*, Quod ſi te-
ſtator portionẽ bonorum reliquerit Monaſte-
rio Mendicantium, Eaq; poſtea vendantur
ad commodum Monaſterij, filij Teſtatoris
64 De AEQVITATE debeant præferri alijs ex-
traneis emere volentibus, ſi tantum offerant.
Et licet quantum ab alijs reperitur nullum in-
tereſſe dicatur verſari, habere hos, vel alios
nummos, Tamen ſecus dicendum eſt vbi res
65 loco pecuniæ conſequitur *l. nummis §. de in li- tem iur., Fontanell. de pactis nuptial. clauſ. 4. glo. 9. nu. 14. par. 2. lib. p.* Non enim veriſimiliter
66 ab initio rem emiſſent, ſi ſibi cõmoda, & alijs
bonis iuncta ea non fuiſſet, Vt conſideratur
in eo, qui rem emit, cuius partem alterius eſſe
67 poſtea compertum eſt, Quia in totum potius
abſtinuiſſet, iuxta *l. quæro. ff. de actionib. empt. Berou. conſ. 158. nu. 39. cum ſeq. lib. 1. Curt. Iun.*
68 *conſ. 74. nu. p.* Ne inuitus incideret in commu-
nionem contra *l. fundus ff. de contrab. empt. ad rem, Menoch. conſ. 1106. nu. 23. & Surd. conſ. 135. nu. 23. cum ſeq. & Giurba deciſ. 52. nu. 7.*

Secunda vero concluſio locum haberet, quotieſ-
cunq; ceſſante penitus affectione emptoris, ad
69 rem emptã, ſolo aquirendi animo rem emiſ-
ſet; Quia tunc parum referret, quod prædium,
ſiue domũ magis in vno, quàm in alio loco ha-
beret, Et ſic loco prædij empti; Ceſſante
enim affectione, dici non poteſt eius intuitu
deuentum fuiſſe ad emptionem; fuerunt tra-
dita per *Menoch. conſ. 151. nu. 1.*

Præterea notandum eſt Nouas Conſtit. loqui de
venditionibus voluntarijs, Non autem de ne-
70 ceſſarijs; Si enim in diuiſionibus vna pars
alteri debitrix remaneret pecunię quantitatis
pro æqualatione, Tunc bona in ſolutum dari
poſſent loco pecuniæ; Nec per ipſas Nouas
Conſtit. prohibita cenſeretur datio bonorum
in ſolutum, ſub prætextu, quod pro pretio rei
71 venditæ, bona in ſolutum dari nequeant, vt
probat *Gluſſ. citat. cap. 22. nu. 525. in fi. lib. 2. de bonis in ſolutum dandis*.

Prout ab ipſarum Conſtitut. beneficio excludi-
tur debitor ex cauſa cenſus conſtituti ad for-
72 mam bullæ Sanctiſſimi Pontificis Pij Quinti;
Quia licet expreſsè non fiat mentio in ipſis
Nouis Conſtit. de debitoribus ex cauſa cen-
ſus, ſed tantum de debitoribus ex cauſa ficti
ſimplicis, vel libellarij, aut Penſionis; Atta-
men cum eadem militare dicatur ratio in ma-
teria cenſus, quæ militat in debitoribus ficti
73 ſimplicis, & Penſionis, Cum cenſus conſti-
tuantur habita ratione fructuum, qui perci-

Digitized by Google

piuntur ex re ſubiecta ſolutioni cenſus; Ea-
dem etiam diſpoſitio ſequi debet iur. vulgar.;
74 Et ita cenſuit Sen. Excell. die 14. Iunij 1606.
referente Ampliſs. Senatore Papirio Catta-
75 neo in quadam cauſa cenſuarium.
Quæ concluſio procedit etiam de Iure commu-
76 ni, vt ſiz. beneficio *Auth. hoc niſi C. de ſolut.*
gaudere nequeat debitor ea cauſa cenſus, nec
etiam pro redemptione capitalis cenſus, vt
poſt latam diſputationem probat Io. Gutie-
rez *Pract. qu. lib. p. qu. 146. quem ſequitur Fon-
tanel. tr. de pactis nuptial. clauſ. 4. glo. 18. par. 5.
nu. 9. cum ſeq. plur. lib. p.*
In cauſis etenim cenſus ſumariè, & executiuè
proceditur remota omni ſuſpenſione, & ap-
77 latione, ſaltem quoad ſuſpenſiuum effectum,
Cum de credito perſpicuè conſtet ex publico
Inſtrumento, quod habere dicitur executio-
nem paratam contra nominatos in eo, *Alex. in
78 l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus cap. 12. verſ. de re
Iud. Folerius in d. praxi cenſuali, tit. tanquam res.
Iud. num. 13. cum ſeq. & nu. 43.* Et ita cenſuit
79 Sen. Excellentiſs. die 8. Martij 1599. fauore
Didaci Sangres, litteraſq; ſuperinde dedit
Egr. Prætori Alexandriæ; Prout iterum hoc
80 confirmauit die 30. Octobris 1630. fauore Io.
Vincentij, & Corneliæ de Pectinarijs per lit-
teras patentes ſubſignatas per Egr. Secreta-
rium Beſutium.
Quemadmodum etiam cenſuit Sen. die 15. No-
uembris 1613 quod fideiuſſor breui termino
81 ſtatuendo indicaret bona libera principalis
debitoris, in quibus executio fieri poſſet ob
cenſus maturatos, Aliter executio fieret in
bonis ipſius fideiuſſoris, reiecta exceptione
excuſsionis principalis per fideiuſſorem peti-
82 ta; litteraſq; dedit I. C. Domino Octauia-
no Medæ cauſæ Commiſſario, quam cóncluſio-
nem iuri conſentaneam eſſe probat *Foler. d. tr.
de cenſibus tit. tanquam res Iud. nū. 12, & nu. 18.
fol. 210.* In alio vero fideiuſſore cenſuit Sena-
tus die 22. Ianuarii 1632. ſuper precibus
Gaſparis Barchiochi, vt vbi extarent bo-
na principalis debitoris, ex quibus pecu-
nia debita promptè redigi poſsit excuſſio
ipſius principalis in primis fieret expen-
ſis, & periculo fideiuſſoris ſuperſedendo à
moleſtia contra ipſum fideiuſſorem. Quæ lit-
teræ datæ fuerunt ad Egt. Prætorem Nouariæ.
Quarum Nouarū Conſtit. beneficium competit
83 etiam clericis creditoribus, quia eorum fa-
uorem reſpiciunt, & ſic debitores cogere poſ-
ſunt clerici ad ſoluendū in pecunia numerata,
Vbi ſint in caſibus excepti ab ipſis Nou. Con-
ſtit. vt probat *Burſa conſ. 181. num. 3. lib. 2. &
84 ſeq. Bimius conſ. 236. nu. 28. lib. 3.*
Et quia Conſtitutiones in caſibus, in quibus bo-
na in ſolutum dari poſſe prouident; diſpo-
nunt etiam, vt bona ipſa eodem pretio intra
annum poſsint redimi; Redemptio hæc non
85 admittitur in bonis in ſolutum datis ex cauſa
onerum *Bar. in l. ordo col. 2. C. de execut. rei Iudic.*

Et ita ſæpiſsime cenſuit Senatus; Pro quibus
oneribus etiam non conceduntur induciæ,
Quamuis ex AEQVITATE aliquando conce-
85 dere ſoleat Senatus tempus modicum ad pa-
randas pecunias, Vt cenſuit Senatus Excell.
die 3. Iunij 1619. remittendo tempus ipſum ad
86 arbitrium Senatoris referentis, de qua re actū
eſt in ſuperiori libro *cap. 44. nu. 34. cum ſeq.*
Vbi autem facta datione bonorum in ſolutum
deducta tertia parte iuſti pretij ad formam
ipſarum Nou. Conſtit. intra tempus à ſtatuto
determinatum Agnatus debitoris redimere
intenderet bona ipſa, ad illum minime ſpe-
ctaret lucrum illius tertiæ partis credito-
87 ri aſsignatam; Sed ad eundem credito-
rem; Cum agnatus admittendus ſit ad re-
trahendum pro iuſto pretio deducta dicta
88 tertia parte, vt cenſuit Sen. Excellentiſs.
die 6. Martij 1559. in publica audientia pe-
nes Egr. Secretarium Pattelanum; Cuius de-
ciſionis præcipuè fuerunt rationes, Tum ad
euitandum fraudes ne debitor ſubmitteret
agnatum ad proprium beneficium; Tum quia
89 ſi ipſe debitor redimiſſet iuxta facultatē ſibi
traditam per eaſdem Nou. Conſtit. Illa tertia
pars recaſura eſſet in obligationē verſus alios
90 eius creditores, id quod non contingeret ſi
redemptio facta eſset per Agnatum.

SVMMARIA.

Falſitates in teſtamentis de facili committi poſſunt nu. 1.
Hæredis expreſſio per ipſum Teſtatorem proprio ore fieri debet in Teſtamentis nuncupatiuis nu. 2.
Legis proprium offitium eſt obuiare malicijs hominum nu. 3. & 71.
Teſtes ſeptem audire debent vocem teſtatoris ſine ſcriptura teſtantis nu. 4.
Hæredis inſtitutio explicite, non implicite fieri debet in teſtamento nuncupatiuo nu. 5. cum ſeq. & nu. 7. & nu. 7. 34. 37. 38. & 68. cum ſeq.
Contrar. verius implicitè per relationem ad aliud fieri poteſt Inſtrumento nu. 8. 22. 23. nu. 70.
Declar. nu. 24. & 28.
Ord. ſtat. nu. 29. nu. 81. cum ſeq. plur.
Dictio omnino neceſſitatem importat nu. 6.
Paria ſunt certum per ſe, aut per relationem ad aliud num 9.
Forma per æquipollens adimpleri poteſt fauore teſtamenti num. 10.
Publicum fauorem reſpiciunt ſecretæ hæredis inſtitutiones nu. 11.
Ad euitandas Inſidias, & odium eorum, qui à Teſtatore morte lucrum conſequi ſperant nu. 12.
Teſtamenta benignè ſunt interpretanda ideſt id quod veriſimile eſt nu. 13.
Teſtamenti pro validitate in dubio iudicatum eſt n. 14. cum ea ſit ſequenda opinio, quæ ſtat pro teſtamento num. 15.
Teſtatori ſat eſt, quod indubitato ſigno hæredem oſtendat num. 16.
etiamſi ſchedula aliorum manu eſſet ſcripta nu. 20.

modo

modo teſtator non aſſeruiſſet eſſe ſcriptam manu propria num. 21.
Expreſſio triplex, vna generalis, alia ſingularis, tertia ſpecialis nu. 17. nu. 74. cum ſeq.
Teſtator ſi referens ad certum quid vt inſtitutio hæredis de qua in ſchedula exiſtente panes &c. dicitur ſpecialiter exprimere nu. 18. 22. cum ſeq. nu. 75. & 76.
Exprimi ſi quid debet nominatim pro forma ſatisfactum dicitur ſi expreſſio ſit ſpecialis licet non indiuidua nu. 19. & 20.
Contrar. nu. 45. cum ſeq.
Identitas tum ſcriptura omnino probanda eſt eo caſu num. 24.
Idcirco à tergo ſcribi debet per Notarium num. 27. 53. nu. 89. & nu. 112. & 116.
Notario credendum eſt in teſtamentis, maxime quando tantum rogatus eſt de ſolemnitate, dum nomen hæredis continetur in ſchedula ſeparata nu. 25. & nu. 106.
Ordinatio Ill. Magiſtratus in ea materia nu. 29.
Io. Baptiſta Villodra Quæſtoris mentio honorif. nu. 30.
D. Alfonſo del Rio Reg. Fiſc. mentio nu. 32.
Bartholomei Sertory I. C. mentio num. 33.
Dictio nuncupatiui ſign. propalare verbis palam nu. 35. & 36.
Conſuetudo obſeru. contraria legum diſpoſitioni debet in ſpecie probari nu. 39.
Conſuetudo vnius ex Ciuitatibus Dominij Mediolani non infert ad alias Ciuitates nu. 40.
Doctor non allegans obſeruantiam, ſiue conſuetudinem eius Patriæ illam excludere videtur nu. 41.
Conſuetudo tollere non poteſt ea, quæ lex pro forma ſtatuit nu. 42.
Schedula in qua ſeparatim à teſtamentis ſcriptum eſt nomen hæredis conſignari debet propria manu teſtatoris nu. 47. 73.
Hæredis inſtitutio ab ipſa mente, & voluntate teſtatoris dependere debet non ab arbitrio alieno num. 49. cum ſeq.
Forma aliqua teſtandi non eſt admittenda in qua fraus potentialiter adhiberi poteſt nu. 51. cum ſeq.
Inſtitutio facta ad interrogationem Notarij non valet, vbi aliter non conſtet de teſtatoris voluntate nu. 55. cum ſeq.
Contrar. ſub nu. 86. & 87. & nu. 9. cum ſeq. plur.
Ignorantia teſtatoris præſumitur, vbi non probetur eius ſcientia contentorum in ſchedula nu. 57.
& conſequenter actus ab ignorante factus dicitur nullus nu. 58. cum ſeq. plur.
Teſtis vnus teſtamentarius negans audiuiſſe Teſtatorē diſponentem vitiat teſtamentum num. 63. & 117.
Pendet Iudicis arbitrio nu. 134.
Contrar. nu. 118. cum ſeq. plur. & nu. 123. cum plur. ſeq. & nu. 126. 128.
Notarij præſentia non ſupplet num. Teſtium nu. 64. cum ſeq. plur.
Contrar. nu. 67. & nu. 127. nu. 131. cum ſeq. plur.
Error in nomine non vitiat inſtitutionem quando certum eſt de qua Teſtator ſenſerit nu. 72.
Hæredis nomen in teſtamento in ſcriptis calamo eſt notandum nu. 78.
L. aſſe toto ff. de hæred. inſtit. correcta dicitur per l. iubemus C. de teſtamentis nu. 79.
Contrar. deffendit Bal. nu. 80.
Relatum eſt in referente nu. 83.
Expreſſio per relationem ad aliud ſufficit etiam in his, quæ ſunt de forma nu. 83.
Expreſſio licet inducta eſſet pro forma non tamen præſcriptus eſſet modus exprimendi nu. 84.
Per æquipollens adimpleri poteſt id, quod non requiritur pro forma abſolutè, ſed tantum ad certum effectum, puta ad certificandum hæredem ne fraus fiat voluntati teſtatoris nu. 85.
Conſuetudo à permultis Doctoribus approbata nō poteſt in dubiū reuocari, niſi contrariū probetur n. 92. & 94.
Conſuetudo Ciuitatis prædominantis, vt Mediolani, & Tribunalis ſupremi influit in alias nu. 93.
Subſcriptio teſtatoris probari non poteſt niſi ex comparatione litterarum, vel ex teſtibus qui viderint ſubſcribere nu. 99.
Sigilla ſiue ſignacula Teſtatoris ſupplent eius ſubſcriptiones ſchedulæ in qua ſcriptū eſt nomen hæredis n. 104.
Publica ſcriptura effecta dicitur ea quam inter ſuas abbreuiaturas poſuit Notarius nu. 105.
Inſtrumentum teſtamenti nuncupatiui probat teſtamentum quo ad eſſentiam, & ſolemnitatem, ſine examinatione, & recognit. Teſtium nu. 107.
Etiam ſi omnes teſtes eſſent mortui nu. 108. cum ſeq.
Notarij rogitus anotatus ſuper dorſo ſchedulæ cum nominat. Teſtium, quam Teſtator dixit eſſe ſuum teſtamentum probat teſtamentum nu. 110.
Notario creditur præſentanti rogitum ſuum, quod ſit originalis nu. 111. & 113.
Teſtamentio voluntatis identitas, ſeu certitudo, & perſeuerantia, ſiue error probari poſſunt minor. numero teſtium cum in ea non conſiſtat forma, aut ſubſtantia teſtamenti nu. 114.
Teſtis ſubſcriptio facta teſtamento æquiparatur iudiciali depoſitioni nu. 125.
Teſtes non deſcripti in teſtamento, qui tamen fuerunt præſentes admittuntur, quia non adhibentur ad originem probationis, ſed ad ſupplementum num. 129.
Facilius eſt coadiuuare, quam fundare nu. 130.
Suſpitio falſi in ciuilibus habetur pro falſitate nu. 133.
In dubio pro validitate teſtamenti eſt pronuntiandum num. 135.
Clauſula codicillaris ſufficit pro valida hæredis inſtitutione in vim fideicommiſſi, cum nutu relinqui poſſit, & ſufficiat numerus quinq; teſtium nu. 135.
Clauſula codicillaris appoſita cenſetur in teſtamento licet expreſſe non legatur nu. 136.
Teſtamentum factum cum clauſula quod extendatur ad dictamen Sapientis. Poteſt Sapiens addere in extenſione ea, quæ ſunt de ſtilo, & conſuetudine, & de natura actus de ſolito apponi pro eius maiori validitate nu. 136.
Statuta non habent effectum extra territorium ſtatuentium nu. 137.
Inſtitutio hæredis facta ad interrogationē tertij non valet num. 138.
Contrarium num. 139.
Diſtinguuntur plures caſus nu. 139. cum plur. ſeq.
Teſtator articulatè non loquens ex deffectu naturali, ſi eſt ſanæ mentis validè teſtatur, etiam ad interrogationem Notarij nu. 140.

Decif. Sen. Taurinenſis in ea materia nu. 141.

Teſtator qui ob morbum linguam tumefactam habebat, & balbutiere incipiebat validè etiam teſtatur, vbi ſit ſana mentis, & teſtes eius verba intelligebant n. 142

Teſtator qui ob morbi grauitatem loqui non poteſt tantum inter liberos valet teſtari nu. 143.

Filiorum fauore valet etiam teſtamentũ Furioſi n. 144.

Secus inter extraneos nu. 145.

Nutu etiam declaratur voluntas teſtatoris nu. 146. ſed in hoc circonſpecti valde eſſe debent Iudices, & conſulentes nu. 147.

Teſtamentum ad interrogationem per nutum factum regulariter non valet nu. 148.

Teſtamentum ſcriptum per Notarium iuſſu teſtatoris valet etiam ad eius interrogationem factum ſecus ſi iuſſu alterius num. 149. 150. cum ſeq. & nu. 154. 157. cum ſeq.

Teſtamentum ſolemniter factum in quo diu perſeterauit Teſtator non dicitur reuocatum per ſecundum ad interrogationem alterius factum in articulo mortis num. 151. cum ſeq. plur. etiam reſpectu legatorum nu. 156.

Teſtamentum inualidum eſt ſi illud factum fuit ad interrogationem alterius, & ſcriptum aliena manu, quam teſtatoris, vel Notarij nu. 159. niſi aliter de præambula teſtatoris voluntate ſit teſtandi conſtet nu. 160.

In dubio ſtandum eſt atteſt. Notarij atteſtantis ſe ſcripſiſſe teſtamentum de mandato teſtatoris nu. 161.

In dubio vbi non conſtat Notar. fuiſſe vocatum iuſſu teſtatoris, & ad eum acceſſiſſe, vt teſtamentum faceret ad eius interrogationem, præſumitur vocatum fuiſſe ab intereſſatis nu. 162.

Teſtamentum nuncupatiuum, an validum ſit, etiamſi hæredis inſtitutio explicitè facta non fuerit coram teſtibus, ſed implicitè, & per relationem ad aliud.

CAP. CC.

AD falſitatis occaſionem tollendum in teſtamentis, in quibus de vniuerſo morientium patrimonio agitur, & in quibus id-
1 circo de facili falſitates committi poſſe veriti ſunt legiſlatores *l. fin. C. de fideicommiſſ.*, ſolemnitates multas in conficiendis vltimis tabulis adinuenerunt, de quibus *in l. hæredes palam ff. de Teſtam.*, *in l. hac conſultiſſima, & in Auth. hoc, inter §. per nuncupationem, & in l. Iubemus C. de teſtam.*
2 inter quas ſolemnitates expreſſio nominis hæredis ore teſtatoris facienda connumeratur, vt ibidem deciditur, ac in §. *ſed hæc quidem inſtit. de teſtamentis*, cum legis ſit proprium
3 malicijs hominum obuiare *l. in fundo ff. de rei vendic.*

Etenim in l. palam, Vulpianus inquit, *Hæredes palam ita ut exaudiri poſſint nuncupandi ſunt*, & in dicto §. Per nuncupationem Imper. ſequentibus vtitur verbis; *Per nuncupationem quoq; hoc eſt ſine ſcriptura, teſtamenta non aliàs valere ſancimus, quam ſi ſeptem teſtes (vt ſupra dictum eſt) ſimul vno, eodemq; tempore collecti Teſtatoris vo-*
4 *luntatem, vt teſtamentum ſine ſcriptura facientis audierint.*

In allegata autem l. Iubemus, ſic decidit idem Imperator, *Iubemus omnino teſtatorem ſi vires habeat ad ſcribendum nomen hæredis, vel hæredum in ſua ſubſcriptione, vel in quacunq; parte teſtamenti ponere, Vt ſit manifeſtum ſecundum illius voluntatem hæreditatem eſſe tranſmiſſam; Sin autem ex morbi acerbitate, vel litterarum imperitia, hoc facere minime potuerit teſtibus teſtamenti præſentibus, nomen vel nomina hæredum ab eo nuncupari, vt omnino ſciant teſtes, qui ſint ſcripti hæredes, & ita certo hæredis nomine ſucceſſio procedat.*

Cum itaq; verba dictorum textuum clariſsima ſint. Non eſt quod hæſitari poſsit hæredis in-
5 ſtitutionem aliter factam validam eſſe, videlicet quando explicitè facta non fuit hæredis nominatio à teſtatore præſentibus teſtibus, ſed per relationem ad aliud; Præſertim attenta dictione omnino, qua ibi vſus eſt Imperator, & quæ neceſſitatem importat *Clem. p. vbi glo. in verbo omnia de vita, & honeſt. Cleric. & poſt*
6 *alios tradit Decian. conſ. 356. in princip. & ſeq. Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 973. num. 23.*

Et hanc ſententiam ſequuntur quamplures ex Scribentibus præſertim: *Caſtrenſ. in l. ſi ita ſcripſerit 38. nu. 3. & 4. ff. de condit. & demonſtr. Aret. in d. l. hæredes palam num. 2. ff. de teſtam. latiſſime Iaſ. in d. l. hac conſultiſſima ſiue Auth. hoc inter §. per nuncupationem nu. p. cum ſeq. plur. C. eodem tit. & latius in l. vbi autem 75. §. illud col. 2. & ff. de verborum obligat. Guido Papæ deciſ. 455. nu. p. & ibi Additur in verbo nominatim.*

Quam concluſionem amplectitur Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib. p. tit. 7. ſub nu. 7. verſ. & hanc eſſe magis communem*, & ita iudicatum
7 fuiſſe per Senatum Sabaudiæ, teſtatur Faber. in eius codice Fabriano *lib. 5. tit. 40. de teſtam. definit. fol. 618. & latè comprobat Gratian. d. lib. 5. diſcept. forenſ. pleno cap. 973. Prout eandem ſequitur D. Merenda lib. 3. controuerſ. pleno cap. 50. maxime nu. 3. cum ſeq.*

De AEQVITATE tamen contraria opinio ve-
8 rior, & communior eſt; Valere ſlz. hæredis inſtitutionem implicitè factam, etiam in teſtamento nuncupatiuo per relationem ad aliã ſcripturam, & primo per regulam, paria eſſe
9 certum per ſe, vel per relationem ad aliud *l. ait Prætor §. p. & ibi Bar. & in l. in ſumma ff. de re iudic. tex. in l. quem hæred. ff. de rebus dubijs.*

Secundo quia fauore teſtamenti forma per æqui-
10 pollens poteſt adimpleri, vt ſcribit D. Crotus *in repet. l. p. §. ſi quis ita ſub nu. 18. ff. de verborum oblig. Rimin. Iun. conſ. 759. nu. 65.*, & publicum fauorem reſpicere ſecretas hæredum
11 inſtitutiones tradunt Scrib. & docet experientia ad euitandũ odium, ſiue inſidias eorũ, qui

12 qui à teſtatorum morte lucrum conſequi ſpe-
tant, vt poſt Clarum in §. *teſtamentum qu. 4. tra-
dit Coſta Remed. ſubſid. 82. in principio*. Benigne
etiam, ideſt ſecundum AEQVITATEM inter-
pretanda ſunt teſtamenta, Iuxta id quod ve-
13 riſimile eſt, Vt per *l. ſi teſtamentum C. de Inſtit.
& ſubſtit. ſcribit Suarez tr. de captat. volunt. ſub
nu. 13. verſ. & optime*, & pro validitate teſta-
14 menti etiamſi nõ agatur de intereſſe piæ cauſę
cõſiderata AEQVITATE probat *Theſaur. Inn.
qu. famil. 99. ſub nu. 30. poſt Caphalum conſ. 546.
num. 54.*

Prout fauorẽ teſtamenti ea ſequenda eſt opinio,
quæ ſtat pro illius validitate eſt, *Tex. in l. ſi pars
15 ff. de inoff. teſtam.*, Etiamſi opinio ipſa non eſ-
ſet communis (quod magis eſt) vt probat *Al-
ciat. conſ. 126. ſub nu. 9.* eo magis ergo conclu-
ſio hæc procedere debet, quia cõmunis eſt, &
fere ab omnibus recepta, vt infra oſtenditur.

Satis enim eſt, vt teſtator indubitato ſigno hæ-
16 redem oſtendat *Tex. in l. quoties §. ſi quis nomen
ff. de hæred. inſtit.* Certumq; dicitur illud non
tantum per ſe, ſed etiam per relationem ad
aliud *l. certum ff. ſi certum petatur, & l. pen. C. de
ſentent. quæ ſine certa quant.*

Et triplex eſt expreſsio, vna generalis, alia ſin-
gularis, & tertia ſpecialis ſecundum *Bar. in l.
17 p. ff. ſi quis in ius voc. non ierit*; ſub qua ſpeciali
expreſsione contineri videtur huiuſmodi te-
ſtatoris diſpoſitio, ſe referens ad certum quid,
18 vti ad ſchedulam alteri conſignatam, in qua
ſcriptum erat hæredis nomen, vt probat Nat-
ta *in repet. Auth. quod ſine num. 27. C. de teſtam.*,
Vbi ſcribit quod ſi requiritur aliquid pro for-
ma nominatim exprimi, ſatisfactum dicitur ſi
expreſsio ſit ſpecialis, licet non in indiuiduo
19 *l. 2 ff. de liber. & poſth. & l. Titius vbi Bar. eodẽ tit.*

Huius principalis ſententiæ auctores ſunt Bar. &
Bald. ibi *in l. ſi ita ſcripſero ff. de condit. & de-
monſtr.* vbi licet prima facie contrarium pro-
bare videatur; Tamen deinde hanc conclu-
ſionem vti veriorem amplectitur, Hic in *l. Aſſe
toto ff. de hæred. inſtituendis; quos ſequitur Caſtrenſ.
in l. vbi autem 74. §. ſed quinimo num. 2. ff. de ver-
borum obligat. & in d. l. hac conſultiſſima, ſiue Auth.
Hoc inter § per nuncupationem C. de teſtam. atq;
etiam in l. hæredes palam ff. eod. tit.*, in quibus lo-
20 cis ſcribit procedere concluſionem, etiamſi
ſchedula non eſſet ſcripta manu teſtatoris;
Modo teſtator non aſſeruiſſet contrarium,
21 nempe illam eius manu ſcriptam fuiſſe, quia
tunc neceſſario eius manu ſcripta eſſe debe-
ret huiuſmodi ſchedula, aliter nulla reddere-
tur hæredis inſtitutio; Cum non diceretur
conſtare de identitate ſchedulæ *Padil. in l. cum
quidam ſub nu. 13. ff. de leg. ſecundo.*

Quam ſententiam ſequitur Alex. *in l. vbi autem §.
illud nu. 3. ff. de verborum obligat., & in conſ. 176.
nu. 5. in fine cum ſeq. lib. p. & in conſ. 4. nu. 7. lib. 7.*
Prout eandem amplectitur Angel. *in d. l. Aſſe
toto ff. de hæred. inſtit., & Socin. Sen. in d. l. ſi ita
ſcripſero num. 3. ff. de condit. & demonſtr. ac conſ.
173. nu. 2. lib. 2, Crottus in repert. l. p. §. ſi quis,
etiam in fine ff. de verb. oblig. Doct. ſi. Alciatus cit.
conſ. 126. lib. 9*, Vbi ab hac opinione non eſſe
recedendum teſtatur *Rub. Alex. conſ. 14. nu. 7.
& 8, & conſ. 95. Affl. deciſ. 143. nu. 6.*

Et hanc opinionem eſſe magis communem, & à
Scribentibus magis communiter receptam
22 probat poſt Corn. *in d. §. per nuncupationem;
Gabriel. lib. 4. tit. de teſtam. concluſ. 11. præſertim
nu. p. & 7, Pariſ. conſ. 19. nu. 13. lib. 3*, Vbi in-
quit, nedum in legatis, ſed etiam in hæredis
23 inſtitutione procedere hanc concluſionem
ſecundum magis communem opinionem, &
concluſionem vulgatam eam eſſe teſtatur
*Boer deciſ. 14. nu. 20, Oddus conſ. 64. nu. 17, &
conſ. 88. nu. 32. ac Portius Imolenſis commun. con-
cluſ. 20. per totum*, vbi hanc eſſe communio-
rem, & veriorem concluſionem docet.

Prout de eadem communi opinione teſtatur
Natta *in repet. cit. Auth. quod ſine ſub nu. 26. verſ.
& iſta opinio quod inſtit. C. de teſtam. Vaſqu. de ſuc-
ceſ. lib. 2. §. 17. num. 53. par. p.* Vbi ſubiun-
git difficultatem tantum eo caſu ſtare circa
identitatem ſchedulæ, quæ de facili poteſt
24 mutari, & per ſimilitudinem caracteris imi-
tari, & idcirco ſuſpecta videtur iſta relatio,
Quamuis ſententiam ipſam vti magis com-
munem ſequendam eſſe concludit; De qua
ſententia teſtatur etiam Bellonus *conſ. 85. nu.
11, & Clarus in §. teſtamentum qu. 36, & Rimin.
Sen. conſ. 254. nu. 7. cum ſeq.*

Si etenim creditur Notario in teſtamento nun-
cupatiuo, vbi rogatus eſt tàm de tenore teſta-
menti, quàm de ſolemnitate eiuſdem, Quan-
to fortius ei credi debet in teſtamento in
ſcriptis, vel nuncupatiuo in quo hæredis no-
men implicitè exprimitur, per relationem ad
25 ſchedulam, & in quo rogatus dicitur tantum
de ſolemnitate, vt inquit Gozad. *conſ. 3. nu. 12.
cum ſeq. & ſub nu. 15. verſ. Quia ſi creditur.*

Deniq; ex recentioribus magis communem eſſe
ſententiam hanc probarunt *Suarez. cit. tr. de
captatoria volunt. ſub nu. 17. verſ. ſic debes intelli-
gere, Cran. conſ. 143. num. 6. Couaru. in cap. cum
tibi ſub nu. 5. verſ. ſatis tamen crederem Maſcard.
de probat. concluſ. 1353. nu. 73. Clar. in §. Teſta-
ment. qu. 3. verſ. ſed pone plena qu. 36., Apoſtilla
ad Gomez. var. reſol. lib. p. cap. 2. lib. 6. num. 7,
Craſſus de ſucceſſ. §. teſtamentum ſub nu. 10. & §.
inſtitutio qu. 16. nu. 3. Amatus deciſ. 15. nu. 31.
cum ſeq. Marta deciſ. 190. nu. 3, & 4. ample Card.
Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 4. tit. 3. nu. 11.
& Pratus de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. inter-
pretat. p. dub. 3. col. 1. nu. 12. fol. mihi 187. par. 2.
Decian. reſponſo 74. nu. 18. lib. 5. Rimin. Inn. conſ.
759. nu. 64, & 65.* Vbi ſcribit verſ. Vnde dici-
tur, quod tunc teſtator virtualiter, & cum
effectu nomen hæredis expreſsit, & ſic for-
26 mam legis adimpleuiſſe, nõ autem per æqui-
pollens, Quam ſententiam ſequitur Menoch.
*conſ. 630. nu. 21. Surd. conſ. 378. nu. 15, Sola ad
conſtit. Sabaud. tit. de vlt. volunt. glo. 2. num. 2.*

cum ſeq., Vbi conſulit teſtatores, vt ad euitan-
dam omnem hęſitationem circa identitatem
27 ſchedulæ in qua eſt nominatus hæres, curent
per Notarium apponi à tergo ipſius ſchedulæ
tempus, nomina teſtium, locum, & rogitum
ex Claro in recit. qu. 36.
Sicuti eandem ſententiam vti magis communē,
& AEQVIOREM amplectitur *Martha de ſuc-
ceſs. legali par. 4. qu. p. art. 30. nu. 20. cum plur.
ſeq.* & reprobato Iaſone, *Peregr. conſ. 80. nu. 5.
in fine lib. 2; Guidob. Aduoc. 27. nu. 2, & Aduoc.
33. nu. 19. Caroc. deciſ. 51. nu. 7. Fuſar. conſ. 41.
num. 4. Beatus Medices deciſ. Senenſi 97. num. 23.
cum ſeq. plur: Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap.
605. num. 35, Ludou. Lana. in ſuo conſil. de forma
teſtam. nuncupatiui num. 66, & ampliſs. Tomatus
deciſ. 68. præſertim nu. 84. cum plur. ſeq.*, Vbi in-
finitos Doctores in hanc adducit ſententiam,
& ad contrariū tenentes reſpondet. Idemq;
etiam probat *Deciſ. 82. nu. 19. cum plur. ſeq.*,
Cui ſententiæ tandem etiam accedit Gra-
28 tian. in ipſomet *cap. 973. nu. 43. cum ſeq.*, poſt-
quam eam expreſſe reprobauerat, data iden-
titate cedulæ in qua continetur nomen hære-
dis, & ad quam ſe retulit teſtator. Quam ſen-
tentiam ſequitur *Coſta remed. ſubſid. 82. nu. 4.*
& nouiſsimè comprobat Cyriacus in quem
poſt hac ſcripta incidi *lib. 3. contrlandou. 407. nu.
340. cum ſeq. plur. à nu. 351.*
Et ita ſuperiori anno 1637. die 12. Februarij
AEQVITATEM amplectendo poſt exactiſ-
29 ſimam diſcuſſionem iudicauit Ill. Magiſtra-
tus Extraord. Redd. huius Dominij. Refe-
rente Integerrimo, & Præſtantiſsimo D. Quæ-
30 ſtore Io. Baptiſta Villodræ, in cauſa oppu-
lentæ hæreditatis, & teſtamenti conditi per
Com. Franciſcum Cribellum, coram quo Tri-
bunali per delatorem fuerat notificata va-
cans ipſa hæreditas; eo ſub prætextu, quod
teſtamentum eo modo factum non valeret;
Decernendo propterea hæredis inſtitutio-
nem eo modo factam ſubſiſtere, & teſtamen-
tum valere fauore D. Com. Othonis Man-
delli; Præſertim quia eo caſu, poſtquam de
voluntate teſtatoris præambula appareret,
fuerat aliena manu ſcriptum teſtamentum, &
31 illud ſubſcribere cæpiſſet Teſtator, licet à
morbo grauatus, ſubſcriptionem perficere
non potuerit, & ſic iuxta doctrinam *Abb. in
cap. relatum de teſtamentis*; De AEQVITATE
validum erat teſtamentum, vt etiam conſul-
uit Collegium Patauinum inter *Conſil. vlt. vo-
lunt. conſ. p. nu. 6. quos ſequitur Theſaur. qu. fo-
renſ. 99. nu. 30. lib. p.*
Et quia articulus ipſe vna cum alijs iuris con-
cluſionibus pleniſsime fuit diſcuſſus, & truti-
natus, ſubijciantur ſubtiliſſimæ oppoſitiones
Eximij I. C. ac occultiſsimi Reg. Aduocati
Fiſcalis D. Don Alfonſi del Rio, poſtea Am-
32 pliſs. Senatoris Electi pro mortuo datæ, Vna
33 cum reſponſione Eruditiſs. I. C. D. Bartholo-
mei Sertorij eiuſdem D. Comitis Othonis
Aduocati.

Votum Fiſci circa teſtamentum Co. Franciſci Cribelli.

NVllum debere iudicari teſtamentum Co.
Franciſci Cribelli contendit Fiſcus. Non
obſtantibus omnibus allegatis pro eius vali-
ditate per Com. Ottonem Mandellum hæ-
redem inſtitutum in eo, Agimus enim de te-
ſtamento nuncupatiuo, in quo inſtitutio hæ-
redis. exprimi debet taliter coram teſtibus,
& nuncupari, vt audiant explicitè ab ore te-
34 ſtatoris nomina hæredum inſtitutorum, vt
eſt textus *Clarus in l. hac conſultiſſima §. per nun-
cupationem. Et in l. Iubemus C. de teſtamentis, &
§. ſed hac quidem. inſtituta eodem titulo. l. heredes
palam. l. ſi quis cum teſtamentum. ff eo.* quæ om-
nia iura, ſi eorum verba legantur, id euiden-
ter probant, & hoc innuit vis, & efficacia ver-
35 bi nuncupari, quod ſignificat propalare ver-
bis palam, vt colligitur ex *d. l. Heredes. & ex
Cicerone 3. officiorum*, & perpendit *Donell. lib. 6.
c. 10.* dicens requiri, & audientiam ſoni, &
intelligentiā ſermonis, vt de auditis teſtifica-
36 ri teſtes poſſint, ponderans, illa verba *§. Per
nuncupationem.* Voluntatem audierint, non
aliter verificari, & ad idem adducens, alia
ſimilia quæ ſunt in *d. §. fin. inſt. eodem ſua vo-
luntate coram eis nuncupata, Iuncta l. coram Titio
209. de verb. ſig.* cuius doctrinam amplectitur
Oſuald. ad eundem Donellum in d. loco. Et quis
poterit in controuerſiam ponere talem fuiſſe
mentem Legislatorum cum in *dicta lege Iube-
mus*, hæc reperiantur verba expreſſa, *in elogio,
quod ſine ſcriptura conficitur neceſſe eſt teſtatorem
voce exprimere, nomen vel nomina heredum*, quæ
verba omnino excludunt aliam formam te-
ſtandi per relationem ad ſcripturam in pun-
cto iuris, cum illa forma implicita non conti-
37 neat vocis expreſsionem de nomine hære-
dum. Et ideo in puncto iuris, nullus vnquam
de hac doctrina dubitauit, nec minus veram
dixit, ſed ſolum admittunt obſeruantiam cō-
38 trariam, vt perpendit *Gratian. in ſua diſceptat.
973. per totam.* Itaque non conſiſtit difficul-
tas in eo, an in puncto iuris eſſet neceſſaria
expreſsio nominum hæredum, ſed an atten-
ta obſeruantia cōtraria de qua teſtantur Do-
ctores defendi valeat ex hoc capite memora-
tum teſtamentum.
In hoc ergo Fiſcus inſiſtit, quod etiam tali ad-
miſſa obſeruantia corruere debet teſtamen-
tum hoc de quo quæritur, Primo, quia ob-
ſeruantia, & conſuetudo, quæ eſt iuris diſpo-
39 ſitioni contraria, debet in ſpecie probari,
quod vigeat in Ciuitate Papiæ, nec aliter
præſumi poteſt, vt in puncto pluribus ratio-
nibus docet *Gratian. vbi ſupra à num. 37. vſq; ad
44.* & licet D. Iulius Clarus, qui de hac atte-
ſtatur conſuetudine, videatur illam probare,
ex quo credi debet Doctori alleganti con-
ſuetudinem, tamen cum in hoc ſtatu diuerſa
ſint ſingularum Ciuitatum ſtatuta, & conſue-
udti-

Digitized by Google

tudines, non poteſt trahi, ad Ciuitatem Pa-
piæ huiuſmodi argumentum, vti diuerſa, à
Ciuitate Mediolani, ſeu Alexandriæ de qua-
40 tum conſuetudine loqui poterat Iulius Cla-
rus, Quinimo talis præſumptio omnino,
ceſſat ex doctrina Iaſonis, qui cum eſſet Pa-
pienſis, ignorare non debuerat ſuæ patriæ ta-
41 lem obſeruantiam, & tamen abſolutè tenet
nullum eſſe huiuſmodi forma teſtamentum
confectum *in d. l. hac conſultiſſima. §. per nuncu-
pationem nu. 1. vſque ad 4. & in l. Vbi autem 79.
§ illud. de verborum obligationibus*. Et dum in
l. hac conſultiſſima C. qui teſtam. facere poſſint nu. 5.
diſputat ſuper eo, an ſtatuto vel conſuetudi-
42 ne poſsit derogari diſpoſitioni illius legis.
Negatiue reſpondet eo, quod inducta per le-
ges pro forma teſtandi, non credit obſeruan-
tia contraria tolli poſſe, & credibile non eſt,
quod vbi in Ciuitate Papiæ, in qua ſcribebat,
dum talia dixit, adeſſet ſimilis obſeruantia
his in locis, de ea non meminiſſet.

Deinde (quod præcipuum eſt in præſenti cauſa)
data etiam tali obſeruantia, debet talis con-
currere indubitabilitas in ſcriptura, ad quã
ſit relatio vt nulla fraus potuerit adhiberi.
Hæc enim eſt cauſa finalis illius ſolemnitatis,
ſcribendi vel nominandi hæredes, vt ex iuri-
bus ſupra allegatis colligitur, & ideo, dato
ſolum de poſsibili, quod in ſcriptura ad quam
ſit relatio aliquid potuerit ſcribi contra, vel
præter teſtatoris intentionem, ſeu volunta-
tem non debet aliquo modo, illa ſcriptura
admitti, in præſenti caſu non eſt hoc aliquo
modo Iuſtificatum, non enim fuit ſcriptura
manu teſtatoris confecta, non fuit verifica-
tum quod ab ipſo fuerit viſa dum ſcriberetur,
ſed ſolum quod ad eum fuit allata vt ſubſcri-
beret, & quod infirmitate præuentus non po-
tuit ſubſcriptionem perficere, quis quæſo ne-
gare poteſt quod potuerit in tali ſcriptura
aliena manu conſcripta aliquid præter inten-
tionem teſtatoris addi, vel ommitti? cum
nec per ſe ſcripſerit, nec perfectè legiſſe con-
ſtet, propterea neſcit Fiſcus intelligere quo-
modo tuta conſcientia pro validitate huius
teſtamenti iudicandum ſit, eo quod conſtet
de traditione ſcripturę illius, ſi quidem etiam
conſtat, quod in ſcriptura ipſa quæ tradeba-
tur, ſtante forma qua fuit compilata, in loco
ſcilicet diuerſo, & ſeparato à loco vbi teſta-
tor iacebat, & conſequenter ab eo non viſa,
ſtante etiam tempore, nimirum dum teſtator
adeo infirmitate erat aggrauatus, vt ſe ſub-
43 ſcribere non valuerit, aliquid addi, vel om-
mitti poterat diuerſum à voluntate, & mente
teſtatoris, & hoc iudicio Fiſci reddit illam
ſcripturam dubiam. Licet de eius identitate
conſtet, quia non conſtat taliter ſcriptam, vt
conſtet de identitate voluntatis teſtatoris,
quin aliter præſumi non poſsit, Ideo, Docto-
res Communiori calculo firmant, neceſſe eſ-
44 ſe, vt conſtet ſcriptam fuiſſe manu teſtatoris,
vt tradunt, *Bartolus in l. ſi ita ſcripſero, de condit.
& dem. Crotus in l. 1. §. ſi quis ita de Verb. obliga-
tionibus Boerius deciſ. 240. nu. 5. Rodericus Suarez
de Captatoria voluntate num. 12. Natta, in auth.
quod ſine qu. 10. & 11. C. de teſtam. Zantus in Reſ-
ponſo. pro vxore nu. 71. & 76. Pariſius conſilio 19.
num. 26. lib. 3. vbi ait quod omnes ita affirmant vno
ore, ſequitur Michael Graſſus in §. inſtitutio qu. 16.
nu. 4. & 5. vbi Couarruuia contrariam opinionem
reicit, & hanc Bartoli, magis communem, & verio-
rem affirmat, ſequitur cum multis alijs Doctoribus
Iacobus Menochius conſilio 313. nu. 45. & nu 46.
numerat aliquos tenentes, ſufficere quod conſtet de
identitate, licet ſit aliena manu ſcripta ſchedula ſed
nu. 9. ſubiungit. Verum ab illa prima vt magis re-
cepta recedendum non videtur*, a quorum ſenten-
tia durum eſſet recedere cum eiſſet plures li-
mitationes iuris diſpoſitionis admittere, ni-
mirum, & inſtitutionem coram teſtibus, non
panditam prætextu obſeruantiæ; obſeruan-
tiam Papiæ non verificatam, ſcripturam à te-
ſtatore non conſcriptam, vel ab eo ſcribi vi-
ſam, & in ſumma talem in qua fraus potuerit
committi, Nec aliquid iudicio Fiſci releuare
debet, quod non credatur commiſſa, quia ſuf-
ficit, quod potuit committi, vt non admitta-
tur pro forma ſufficienti ad teſtandum, non
enim leges aquieſcunt, eo quod non commit-
tatur, ſed requirunt quod committi non poſ-
ſit, & ideo licet ſtare poſsit, quod abſq; eo
quod manu teſtatoris, vel alterius nomen hæ-
redis ſcribatur; inſtitutio hæredis vera fuiſ-
ſet, tamen ne poſset committi fraus, fuit or-
dinatum pro forma hæc ſolemnitas. Et eius
45 ommiſsio teſtamentum annullat, vt colligi-
tur, *ex §. ſed hoc etiam inſtituta de teſtamentis*. Si-
cut etiam poteſt eſſe, quod licet Vnus de
ſeptem teſtibus deficeret, non tamen fuiſset
fraus commiſsa, tamen non inde valeret ar-
gumentũ quod vbi deficeret Vnus, teſtamen-
46 tum eſset ſuſtinendum, *contra textum. in l. ſi
vnq. C. de teſtam.* Et ratio eſt. quia licet defi-
ciat fraus, non tamen adimpleta eſt forma te-
ſtandi, à ſimili. Ergo concludendum eſt,
quòd licet in præſenti caſu non credatur ali-
qua fraus commiſsa per Comitem Mandel-
lum, deficit forma, ſcilicet nuncupatio hære-
dum, hæc forma vt poſsit dici adimpleta per
æquipollens. Iuxta Doctorum ſententiam
tenentium poſse hæredem nuncupari implí-
citè, & per relationem ad ſcripturam, Opor-
tet, quod ſcriptura talis ſit, quæ æquipolleat
nuncupationi. Nimirum vt ab ipſius teſtato-
ris manu proueniat, ſicut nuncupatio, ab ore
47 illius prouenire debuiſset, ad quod cõducit
ratio *tex. in l. illa inſt. 32. de hæredibus inſtituen-
dis*, quod vero ab alterius manu prouenit, dũ
non conſtitiſset iubente, vidente, & legente
teſtatore fuiſse conſcriptum, nullo modo po-
teſt iudicari formæ æquipollere, cum non
ſit ita difficilis alteratio in ſcriptura aliena
manu conſcripta, reſpectu voluntatis teſta-
toris,

toris, Sicut eſſet difficilis, Si manu ſua, vel
ſaltem ipſo Vidente, & legente fuiſſet con-
ſcripta, Ac ideo optima ratione Doctores
non admittunt aliam ſcripturam, quam te-
ſtatoris manu conſcriptam, vt per æquipol-
lens dicatur ſatisfactum formæ à lege præ-
ſcriptæ circa nominandos, & voce nuncu-
pandos hæredes, nec tuto poteſt aliter indi-
cio Fiſci iudicari. Cum daretur occaſio com-
mittendi in teſtamentis plurimas fraudes, ſi
in Tribunalibus admitterentur hæ ſcripturæ,
in quibus aliquid præter voluntatem teſtato-
rum addi, vel ommitti poſſit, & ſummè in
hoc inuigilandum eſt his temporibus, quibus
non pauci ſunt caſus, grauiſſimarum falſita-
tum, & fraudum in vltimis Elogijs commiſ-
ſarum, ne ſcilicet admittatur forma aliqua
teſtandi, in qua poſſit fraus committi poten-
tialiter, & facultatiuè, non conſiderato an
in facto, committatur.

Ex his, facile reſponderi poteſt contrariam ſen-
48 tentiam tenentibus quibus ſe ſubſcripſit *Fu-
ſarius conſilio* 41. *num.* 27. *&* 41. præſupponen-
do ſemper, quod Fiſcus non vim facit in eo,
an requiratur, quod ſchedula ſit conſcripta
manu teſtatoris, vel ne, ſed in eo, quod dato
etiam poſſe admitti ſchedulam aliena manu
conſcriptam, id deberet intelligi, quando
taliter conſtat ſcripta, vt conſtet etiam teſta-
torem eam vidiſſe, legiſſe, & vno verbo cer-
tificatum plenè fuiſſe de continentia ſcriptu-
ræ. Nam vbi hæc indubitabilitas non ſit, &
49 potuerit decipi, etiam ſi conſtet de identita-
te ſchedulæ ſignatæ Fiſcus contendit, non eſſe
ſatisfactum formæ teſtandi, ſeu inſtituendi,
in qua requiritur, quod ex ipſamet mente, &
voluntate teſtatoris, non arbitrio alieno de-
pendeat, vt dicitur in *d. l. illa inſtitutio*. Pona-
mus enim exempli gratia, quod in præſenti
caſu, aliquid præter voluntatem teſtatoris
fuerit ab illis ſuis amicis conſcriptum teſta-
tor non legit, teſtes nec Notarius audierunt,
non ne, debent ſuccedere aliqui præter vo-
luntatem defuncti, non eſt valde abſurdum
admittere, quod perſona non certificata, &
quæ conſtet ipſiſmet teſtibus, ac Notario,
quod ſit plenè certificata, debeat actũ adeo
magnum abſoluere, qualis eſt inſtitutio. In
quia leges, ne aliquo modo fraus poſſet com-
mitti tot ſolemnitates totq; teſtes adhibue-
runt, & quod tota fides reducatur ad arbi-
trium duorum vel trium, qui dicant, ſcrip-
ſiſſe, prout teſtator diſpoſuit, non ne idem
50 eſſet teſtari, hoc modo, ac dicere, inſtituo
quos titius voluerit, nam virtualiter inſtituti
erunt qui voluerint ſcribi ab illo, ſi non ſu-
mus certi, quod ſcripſit, quos teſtator nomi-
nauit, Equidem ſi ſuper hoc fuiſſet conſul-
tus Fuſarius, & talis hypotheſis, ei propoſita,
nullo modo talem inſtitutionem admiſiſſet,
vt ſcilicet ſi conſtitiſſet de identitate ſche-
dulæ, licet fuiſſet talis, quod teſtator potue-
rit decipi, nec conſtet plenè de ea fuiſſe cer-
tificatum, nihilominus valeat inſtitutio:
Quia repugnat omni iuri, & Iuſtitiæ admit-
tere formam aliquam in qua fraus potentia-
51 liter poſſit adhiberi, vt probat *textus in d. l.
Iubemus C. de teſtamentis*. Quinimo lecto ipſo
conſilio Fuſarij, & caſu per eum propoſito,
facile colligitur, quod vbi talis caſus fuiſſet
ei propoſitus, ſententiam noſtram tenetet,
defendit enim ibi teſtamentum cuiuſdam cõ-
ſcriptum manu cuiuſdam Doctoris, & de
quo plenam habuit notitiam ipſe teſtator, &
52 teſtes fuerunt certificati de contiuentia diſ-
poſitionis. vt colligitur ex his, quæ dicit *num.*
28. his verbis. *Hoc autem noſtro caſu, conſtat de
identitate ſcripturæ, quam teſtes examinati, opti-
mè recognouerunt, quia fuit conſcripta manu Do-
ctoris Cicadæ, & interlineata ab ipſo teſtatore, &
recitata, tùm coram Doctore Cicada, tum etiam
coram altero Doctore Medicinæ, & teſtes, camdem
ſcripturam recognouerunt, non ſolum ex exteriori
facie, ſed quod magis eſt, ex qualitate diſpoſitionis
facta, de qua ſigillatim edocti fuerunt*. Quare di-
cit idem Fuſarius non obſtar, quæ adducta
fuerunt *nu.* 5. in quo ipſe retulerat Doctores
tenentes, non valere ſchedulam conſcriptam
aliena manu, ſubiungent, *Nam Bartolus dixit,
ſat eſſe, quod conſtet de voluntate teſtatoris, &
53 ſcripturæ identitate*, hæc ſunt verba Fuſarij.
Ex quibus, & ex ratione per eum pro funda-
mento allegata, clariſſime colligitur, quod
ſemper hoc pro conſtanti retinet, quod de-
bet conſtare de voluntate teſtatoris, & ſcrip-
turæ identitate, prout conſtabat, in illo caſu,
& quod vbi nõ conſtitiſſet de voluntate, ſed
de ſola identitate ſcripturæ, non auſus fuiſſet
defendere tale teſtamentum.

Et pro confirmatione huius veriſſimæ ſenten-
tiæ, quod ſcilicet, non ſufficit ſola identitas
ſcripturæ ad quam teſtator ſe retulit, niſi
etiam conſtet de voluntate teſtandi, prout
in ſcriptura continetur, adducit Fiſcus aliam
Doctorum ſententiam circa teſtamentum fa-
ctum ad Notarij interrogationem quærunt
enim Doctores, an ſi acceſſerit Notarius cum
aliqua ſcriptura ad teſtatorem, & interroga-
uerit eum vtrum ita teſtetur, prout in illa
54 ſcriptura cõtinetur, & ipſe reſpondeat quod
ſic, vtrum teſtamentum valeat, & reſpondent
non valere, niſi aliter conſtet de eius animo,
& voluntate ita teſtandi, quia ſæpè teſtatores
ægrotantes, & in extremis laborantes, vt
rem gratam faciant captantibus eorum hæ-
55 reditates, & vt liberentur à moleſtia inter-
rogantium ſolent ita reſpondere, citra ani-
mum, & voluntatem liberam ita teſtandi, &
ob id niſi aliunde conſtet de eorum volunta-
te non ſufficit, quod de ſcriptura non dubi-
tetur. *Ita docet Romanus conſilio* 306. *in fine, Cy-
nus, Socinus Senior, Iaſon, Ruinus, Gratus, Soci-
nus Iunior, Syluanus, & alijs, quos refert, & ſequi-
tur Iacobus Menochius conſil.* 45. *num.* 17. *& licet*

Adm

Alexander conſil. 33. lib. 3. contrarium ſuſtine-
re conetur, tamen eius opinio non eſt recep-
56 ta, & communis Doctorum eſt in contrariũ,
vt notat apoſtilla ad conſilium Romani in
verbo inualida, & ad eundem Alexandrum
in eodem conſilio 33. verbo non valet, vbi
dicit apoſtilator, quod Alexander ſolitus
erat ſcribere ad fauorem teſtamentorum ſu-
ſpectorum, quodque illius conſilium non eſt
iuſtum. Ex quibus omnino concludendum
eſt, quod in noſtro caſu, teſtamentum non
poſſit ſuſtineri, cum non ſolum non probe-
tur voluntas teſtatoris ita diſponendi, ſed
nec probetur, ſcientia eorum, quæ in illa
ſcriptura continebantur.

Præterea conſiderat Fiſcus pro hac opinione,
quod non probata ſcientia contentorum in
ſcriptura cum agatur de re, quæ conſiſtit in
57 facto, debet ignorantia præſumi *l. præſumitur.
de regulis iuris lib. 6. l. Verius, & ibi gloſa in ver-
bo obligatam de probationibus.* Et conſequen-
58 ter actus ab ignorante factus, redditur nul-
lus, quia ignorans factum non creditur velle
*l. mater decedens §. vltimo, et ibi gloſſa, & Doctores
de inoſſicioſo teſtamento l. manifeſtiſſimi C. de fur-
tis l. tres fratres ff. de pactis l. non eſt ferendus de
tranſactionibus l. 1. §. voluntatem. ſoluto matr. l.
nec ignorans C. de Donationib. Docet Clarus §. feu-
dum q. 63. Menochius conſ. 402. num. 83. Surdus
deciſ. 228. nu. 10. Et innumeri alij quos plena manu
congeſſit Galleratus de renuntiat. lib. 3. cap. 9.* Et
cognitio, ac certificatio, quæ debet præce-
dere actum, vt non dicatur factum ab igno-
rante nullo modo præſumitur, niſi etiam pro-
59 betur, quando verſatur circa quid extrinſe-
cum ab ipſo actu, *vt colligitur ex l. quacumque
§. fin. de public. in rem actione, dicit communem
Maſcardus de probationibus concluſione* 283. Cum
itaque agatur hic de ſcriptura facta ſepara-
tim, ab actu illo rogandi teſtamentum, non
conſcripta, ab ipſo teſtatore, non lecta, nec
viſa, Fiſcus iure optimo contendit teſtatorẽ
ignorantiam habuiſse de contentis in illa, &
inſtitutionem factam ab ignorante ipſam in-
ſtitutionem. Et conſequenter nullius eſſe
60 momenti. Sicut fuiſſet quodlibet aliud in-
ſtrumentum ab ignorante, & non certificato
factum teſte Gallerato vbi ſupra, & hoc ſolũ
ſatis eſt ad victoriam Fiſco, cum aduerſarius
contrarium non oſtendat, nec ex informa-
tionibus ſumptis appareat, tum quia teſtes
de hoc non deponunt, tum quia ſunt varij, &
contrarij; Et patiuntur alias exceptiones,
quæ ſeparatim in facto fuerunt iuſſu Magi-
ſtratus excitatæ.

Vltimo loco Fiſcus nullitatem prætendit ex de-
61 fectu numeri ſeptenarij, requiſiti in teſtibus
teſtamentarijs, qui non requiruntur ſimpli-
citer, vt interſint, ſed vt vocem teſtatoris in
actu teſtandi, & hæredem nuncupandi au-
diant, & intelligant. Vt colligitur expreſsè
ex d. §. per nuncupationem in d. l. hac conſultiſſima
*ibi non alias valere ſancimus, quam ſi ſeptem teſtes
ſimul vno, eodemq; tempore collecti, teſtatoris vo-
luntatem audierint*, quæ verba requirunt vnico
contextu intelligere à voce; & ore teſtatoris
voluntatem ſuam (ſiue expreſsè, ſiue implici-
tè; vt volunt aduerſarij) hoc vnum eſt,
quod debent eſſe in illo actu certi, per audi-
tum vocis teſtatoris de eius mente, & volun-
tate, vt docet *Donellus dicto lib. 6. c. 10.* & idem
oſtendit *textus in d. §. ſed hæc quidem inſtituta de
teſtamentis* ibi, *Et ſua voluntate coram eis nuncu-
pata*, quæ dictio, *coram eis*, ſignificat vt teſtes
illo actu, non ſolum præſentes, ſed audientes,
& intelligentes teſtatoris voluntatem eſſe
debeant, vt ponderat in d. loco. *Donellus arg.
tex. in l. coram Titio 209. de verb. ſig.* At in hoc
caſu vnus de illis ſeptem adhibitis, negat ta-
62 lia audiuiſſe ab ore teſtatoris qualia, alij te-
ſtes audiviſſe dicunt, & conſequenter non
eſt ſatisfactum. Legis ſolemnitati, quæ ſep-
tem teſtium, non ſolum præſentiam, ſed au-
ditum vocis teſtatoris requirit, vnde ſumus
in caſu legis. *Si vnus C. de teſtamentis*, quod
vno deficiente de ſeptem teſtibus, corruit te-
ſtamentum, deficit enim teſtis, quia licet
præſentialiter interfuit, à teſtatore volunta-
tem prætenſam non audiuit, paria enim ſunt
in teſtamento, quod teſtis non ſit præſens,
63 vel quod non intellexerit voluntatem te-
ſtatoris, vt expreſsè dicitur *in d. l. coram titio* ibi,
*non videtur præſente eo fieri, niſi is intelligat facit
textus in l. & ab antiquis verſ. ſic tamen, vt ipſi te-
ſtes cognoſcant C. de teſtamentis. Docet Farinac. de
falſit. q. 158. nu. 162. Boſſ. de fal. nu. 38. Docet Hoto-
manus in §. teſtes inſt. de teſtamentis*, quem ſequi-
tur *Oſualdus ad Donellum d. c. 10. in fine facit textus
in l. hæredes palam 21. de teſtamentis*, in qua re-
64 quiritur, quod numerus ſolemnis teſtium
exaudiat à teſtatore nomen hæredis, docet
Mynſingerus in §. teſtes num. 8. de teſtamentis latè
*Simon. de Pratis de interpretat. vltim. volunt. lib.
2. interpret. 1. Dubitat. 2. ſolut. 3. n. 48. cum ſequen-
tibus*. Et eſt adeo manifeſtum in iure, vt am-
plius in hoc probando non ſit elaborandum
ſolummodo, ſatisfaciendũ eſt cuidam obie-
ctioni, huic fundamento factæ nimirum præ-
ſentiam Notarij hoc ſupplere, vel aliorum,
qui ibi interuenerunt, ſed hoc iudicio Fiſci,
leue admodum fundamentum eſt, nam quo
ad alios præſentes, non poſſunt dici teſtes te-
ſtamentarij; vtpotè qui de teſtatione teſta-
toris non fuerunt rogati, prout rogari eſſe
65 debuerunt *l. hæredes palam §. in teſtamentis ff. de
teſtamentis, auth. rogari C. de teſtib. Docet Clarus
in §. teſtamentum q. 58. in princ. Craſſus lib. 2. c. 5.
q. 56. latè Farinac. de teſtib. q. 62. num. 534.* Quo
ad Notarium vero, eſt abſolutiſſimum in iu-
66 re, quod non computatur in numerum teſtiũ,
quando ipſe conficit inſtrumentum, & quod
in hoc caſu, quia non verſamur in probanda
voluntate, ſed in adimplenda ſolemnitate
teſtamentaria, nõ admittitur diſpoſitio legis
Domi-

Rurſus non adigit (ex eodem *Gratiano*) quod
nuncupatio nominis hæredis tàm quo ad au-
ditum,& ſcientiam teſtium quàm quo ad ex-
præſsionem, & vocem Teſtatoris, ſit de for-
ma, debeantq; proinde adimpleri explicitè,
& ſpecificè, non implicitè, & per æquipol-
lens, putà per relationem ad aliud.

Enimuerò negatur, quòd indiuidualis expræſ-
ſio ſit de forma, cum ſufficiat exprimere no-
81 men hæredis per relationem ad aliud, ità
reſpondet *Magdalen. de num. teſt. cap.* 27. *nu.*
14. *Ludouic. Lana de teſtam. nuncup. clauſ. nu.* 52,
& nu. 58. *in fin.* verſ. *Immò hoc procedit etiam in
his quæ ſunt de forma*, & reprobando Gratian.
82 è contrà citatum, ità concludit *Thomat. deciſ.*
82. *num.* 29. & in indiuiduo *Alex. in dicta l.* 1.
nu. 7. *ff. de lib. & poſthum.*

Vltrà quòd etiam in his, quæ ſunt de forma,
ſufficit expræſsio per relationem ad aliud,
83 quia relatum eſt in differente verè, & pro-
priè, vt in ſpecie probat *tex. in d. l. aſſe toto ff.
hæred. inſtit.* & exornat ad rem *Ludouic. Lana
loco cit. nu.* 55. *& ſeqq.* & idem ſenſit *Didac. in
cap. cum tibi ſub nu.* 5. *in fin. de teſtam.*

Tantò magis in noſtro caſu, quia vbi poſſet dici
indicta expræſsio de forma non tamen præ-
ſcriptus eſt pro forma modus exprimendi,
84 vt ſubtiliter reſpondendo ad obiectum con-
ſiderat *Magdalen. loc. cit. num.* 16. *&* 17. & re-
probando *Gratian.* in loco contra relato reſ-
ſoluit *Thomat. dicta deciſ.* 82. *nu.* 30.

Et quando quid non requiritur pro forma ab-
ſolutè, ſed tantum ad certum effectum, putà
hoc noſtro caſu ad certificandum hæredem
ne fraus fiat voluntati Teſtatoris, vt per *Mag-*
85 *dalen. vbi ſupra nu.* 18. tunc adimpleri poteſt
per æquipollens verum, & proprium, puta per
relationē ad aliud, vt pluribus relatis reſol-
uit *Magdalen. vbi ſupra nu.* 19. 20. *&* 21. benè
Alex. dicta l. 1. *nu.* 5. 6. 7. *ff. de lib. & poſthum.*

Et demum *Gratianus* ipſe ſibi contradicit in *di-
ſcept.* 605. *nu.* 36. *&* 37. vbi atteſtatur opinio-
nem *Bartoli* etiam in inſtitutione hæredis eſſe
communiter approbatam, & ibi reffert mul-
tos Auctores hoc ipſum in indiuiduo com-
probantes, & in hac *diſceptat.* 973. in qua no-
bis aduerſatur, plene reprobatur per *Rotam
Maceratenſem* apud *Thomat. d. deciſ.* 82. vbi ref-
fert ità iudicatum. Præterquamquod ſi con-
ferantur Auctores relati per *Gratianum*, & ci-
tati per nos in priori conſultatione, nemò
non videt, longe plures, & grauiores hanc
noſtram fouere, & ſecundum eam fuiſſe plu-
ries per ſuprema Tribunalia iudicatum.

Addo, quòd plures ex Auctoribus allegati per
Gratianum dicta diſcept. 973. in principio, non
merentur allegati pro ſua opinione.

Nam *Aretinus in d. l. hæredes palam*, licet hinc in-
de arguat, tamen quando ſcriptura, ad quam
ſit relatio, eſt indubitata, tenet opinionem
86 noſtram, vt per eum *nu.* 1. *in fin.* & ita etiam
de ipſo *Aretino* obſeruat *Alciat. d. conſ.* 601.

Iaſon citatus in *dicta l. hac conſultiſſima* §. *per nun-
cupationem, & in l. vbi autem* §. *illud ff. de verb.
oblig.* videtur ſibi contrariari in *l. fin. nu.* 15.
*Cod. de fideicommiſſ. & in d. l. iubemus Cod. de te-
ſtam.* vbi *nu.* 10. concludit ex communi DD.
opinione ſat eſſe, quòd Notarius nominet
hæredem ad præſentiam teſtatoris, & Teſta-
tor annuat, licet ipſe Teſtator hæredis no-
men ore proprio non exprimat; & quamuis
nu. 11. *&* 12. in contrarium arguat, requiri
ex eo *textu* pro forma, vt Teſtator propria
voce exprimat nomen hæredis ad claram te-
ſtium intelligentiam, hancq; expræſsionem
non poſſe adimpleri per æquipollens, atta-
men *nu.* 10. *in fin.* dicit ſe dubitationis gratia
87 promouere hanc difficultatem contra com-
munem, *& nu.* 12. *ante fin.* verſ. *tenendo tamen
communem* inquit à communi non eſſe rece-
dendum, deinde *Iaſ.* in locis contractatis
expreſsè reprobatur per *Alciatum d. conſ.* 601.
per *Clar. d. q.* 36. *& per alios.*

Mantica de coniecturis vltim. volunt. lib. 5. *tit.* 7. *nu.*
7. apertè tenet opinionem noſtram, multis
pro ea congeſtis Auctoribus, quam eo ſolo
caſu (vt ibi liquet) reprobat, quando Teſta-
88 tor voluiſſet Teſtari in ſcriptis, nec perfeciſ-
ſet, tunc enim inquit, eam formulam neq. ſu-
ſtineri vti teſtamentū nuncupatiuum, ſed id
contingit ex ſpeciali ratione præſumptæ vo-
luntatis Defuncti.

Clarus in §. *teſtamentum d. q.* 39. in fine ſtat pro
nobis, quia reprobato *Iaſone* noſtram opi-
nionem atteſtatur eſſe magis communem, &
dicit ab ea non eſſe in practica recedendum,
licet in puncto iuris non modicam patiatur
difficultatem, quod plenè confirmat *d. q.* 4.

Guidopap. d. quæſt. 459. obiter loquitur, non ad-
uertens ad leges loquentes in inſtitutione
hæredis, nec ad magnam Auctorum claſſem
in inſtitutione hæredis idem defendentium.
Nec Addentes ad eum merentur contracita-
ri, quia *Crauetta in d. conſ.* 162. nobis per plura
argumenta deſſeruit, dum concludit ſuffice-
re inſtitutionem generalem, quæ poſsit ve-
roſimiliter, vel per relationem certificari in
perſona certa, licet iure caueatur, quòd in-
ſtitutio debeat nominatim fieri, & de perſo-
na certa.

Anton. Faber in Cod. tit. de teſtam. diffinit. 4. *&* 20.
non examinat quæſtionem, nec aduertit ad
leges, quæ in contrarium vrgent, nec ad Au-
ctores contrarium exactè defendentes.

Tiraquel. de ll. connub. glo. 7. *num.* 193. non poteſt
dici quod ſequatur opinionem vltimo loco
relatam, quia eam recitat per illa verba; *ſunt
tamen aliqui, qui id negant procedere in hæredis in-
ſtit.* Quod & ex eo confirmatur dum pro prio-
re affert ſex Auctores, pro poſteriore duos
tantum inter quos *Aretinus*, qui (vt ſuperius
vidimus) noſtram ſequitur.

Bellamera conſ. 1. *ſub nu.* 32. verſ. *iuxta quod quæ-
ritur, de pluribus Conſtitutionib.* licet videatur

genere

tenere opinionem contrariam, tamen *ſub nu.*
37. concludit, valere hunc formulam quan-
do ſcriptura eſt ita certificata, vt nec alterari
89 nec alia ſupponi queat; nec enim ſpeciale
aliquod in iure reperitur, quia id liceat apud
acta, & non alibi, ſed totum dependet à cer-
titudine, & ſecuritate ſcripturæ.
Ruinus in dicta l. ſi ità ſcripſero, licet multa hinc
inde deducat, tamen *nu.6. in fin.* affirmat Do-
ctores magis communiter tranſire cum opi-
nione *Bartoli*, *& nu.7.* alia deducit in confir-
mationem noſtræ opinionis, in qua tandem
vti poſtremo amplificata reſsidere videtur.
Romanus in l. hæredes palam, nihil contrà noſtram
teſtandi formulam, prout nec *Albericus*; im-
mò *Albericus* dicit ex communi valere inſti-
tutionem hæredis factam ad interrogationẽ
90 Notarij, etiamſi Teſtator ſimpliciter reſpon-
derit, quod *ſic*.
Odofredus in l. Iubemus, dicit quod hæres debet
nuncupari, nimirum voce teſtatoris nomen
exprimi, ſed an ità ſemper explicitè, & indi-
uidualiter, vt non poſsit implicitè, vel per re-
lationem ad aliud, ipſe non aperit, & nihilo-
minus quando fit inſtitutio per relationem
ad aliud, Teſtator voce ſua exprimit nomen
hæredis, ſaltem implicitè, dicendo, *inſtituo
eum &c.* & ſic adeſt, & ſonus vocis, & audi-
tus, ac intelligentia teſtium.
Iacobus de Arena in l. hæredes palam, nihil de hac
formula, & quatenus dicit non valere inſti-
tutionem ad interrogationem Notarij, lo-
91 quitur contrà communem, vt teſtantur *Iaſ.
Alberic. Cyn.* & alij ex aduerſo per *Gratianum*
relati.
Cyn. in l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem ni-
hil planè de hoc caſu, in *l. autem Iubemus* no-
bis fauet, dum defendit, tenere inſtitutionẽ
ad interrogationem alterius, tametſi Teſta-
tor non expreſſerit ore ſuo nomen hæredis,
ſed ſimpliciter reſponderit, quod *ſic*. Et de-
mum in fine ſubdit, *quod paria ſunt voce nuncu-
pare, vel ſcribere, & ſicut ſcriptura poteſt alij com-
mitti, ità & vocalis nuncupatio*, & proinde li-
quet, vocalem nuncupationem poſſe ex men-
te *Cyn.* adimpleri per æquipollens, quod ip-
ſum deſſeruit pro reſponſione ad *Fulgoſium*.
Donellus deniq; tametſi vim faciat in ſono vocis,
& ſpecifica verbali nuncupatione, nõ tamen
reſpondet ad leges in contrarium facientes.
Quare firmum remanet, quòd opinio noſtra ex
legum ſanctionibus, ex rationum pondere,
ex Doctorum numero, ex rerum iudicata-
rum auctoritate præcellit, & diſceptationem
Gratiani, tàm quo ad iura, & rationes, quàm
quo ad Auctores remanere profligatam, vt
D. Comiti non ſit ad obſeruantiam veluti ad
Sacram Ancoram (ſicuti putabat Regius Fiſ-
cus) recurrendum, ſed, quod dicetur de ob-
ſeruantia in praxi, abundanter deductum
cenſeri.
Secundò principaliter, inſiſtit Regius Fiſcus,
quòd obſeruantia iſtius formulæ in teſtando
non ſit formiter probata; præſertim in Ciui-
tate Papiæ, in qua conditum fuit teſtamen-
tum.
At verò præterquam quòd, nobis opus non eſt
probatione obſeruantiæ, quibus & iura, ra-
tiones, & communis Doctorũ aſſiſtunt; dùm
Alciatus in conſilio 601. Clarus in dicta quæſt. 36.
dixerunt, prædictam noſtram opinionem fo-
re in praxi ſeruandam, facillimum eſt, vt in
Regione noſtra, qui, aliquibus de cauſis vo-
luerunt vltimas eius voluntates non publi-
cari ante obitum, formulam illam in praxi
ſeruarint, ſequendo conſilium *Alciati*, *& Cla-
ri*, duo certè iuris & praxis luminaria in Sta-
tu Mediolanenſi.
Accedat, quòd dùm *Craſſus in §. teſtamentum
quæſt.* 10. prima *nu.* 4. *Pariſ. conſ.* 19. *nu.* 14. *lib.*
3. *Clar. §. teſtamentum dicta q. 36. in fine. Thomat.
dicta deciſ.* 82. *num.* 20. *&* 28. atteſtantur de
communi obſeruantia in genere, & plures
alij de obſeruantia diuerſarum Curiarum, vt
Maſtrill. de obſeruantia Regni. *deciſ.* 190. *nu.*
4. in prouincia Marchiæ, & in Ciuitate Aeſij
Thomat. deciſ. 68. *nu.* 86. *& deciſ.* 82. *num.* 20.
in ditione Senenſi *Medices dicta deciſ.* 97. & de
alijs prouincijs alij, quos reffert *Gratian. dicta
diſcept.* 973. *nu.* 42. qui vult dicere aduerſus
communem obſeruantiam, quod aliud ſerue-
92 tur in certo loco, tenetur hanc tanquam li-
mitationem probare, ex traditis per *DD. in l.
regula. ff. de reg. iur.*
Quibus additur, quòd dùm *Clarus* Ciuis Alexan-
drinus propè Papiam, & valdè practicus in
Vniuerſo Mediolani Statu, & luminare ma-
ius Mediolanenſis Senatus, atteſtatur in *di-
cta q. 36.* de communi obſeruantia, intelligit
de communi obſeruantia totius Status, cum
in toto Statu eſſet verſatus, tùm ob multa
munera, quæ multis in locis ſubierat, tùm
quia Senatus eſt Curia Curiarum, & Senator
cenſetur verſatus in omnibus Dominij Cu-
rijs, cum omnia negotia grauiora Curiarum
Status confluant ad Senatum, & dum atteſta-
tur de obſeruantia Senatus in teſtamento Se-
93 natoris Vicecomitis, vtriq; obſeruantia Ci-
uitatis Dominantis, & Tribunalis Supremi
influit in alijs. *glo. in l. ex ea. in fin. ff. de poſtu-
lan.* alioquin *Clarus* non dixiſſet ità commu-
niter obſeruari, ſed in aliquibus tantum
locis.
Immò dùm *Alciatus in conſ.* 601. qui erat Medio-
lanenſis, & in foro Papienſi Verſatus, *Clarus*
Alexandrinus in dicta *q. 36. Nicolaus Bellonus*
Papienſis *in conſ.* 85. *Coſta Papienſis de remed.
ſubſid. cap.* 82. *Menochius* pariter Papienſis in
conſ. 639. *nu.* 20. *&* 21. *& conſ.* 878. *nu.* 5. ap-
probant hanc teſtandi formulam, creden-
dum omnino eſt, quod ſit recepta in illo Pa-
94 pienſi foro, præſertim cum in caſu Papienſi
Comitis Aureliani de Beccaria eam ſuſtineat
Menoch. d. conſ. 878. *nu.* 5.

piuntur ex re ſubiecta ſolutioni cenſus; Ea-
dem etiam diſpoſitio ſequi debet iur. vulgar.;
74 Et ita cenſuit Sen. Excell. die 14. Iunij 1606.
referente Ampliſs. Senatore Papirio Catta-
75 neo in quadam cauſa cenſuarium.
Quæ concluſio procedit etiam de iure commu-
76 ni, vt ſlz. beneficio *Auth. hoc niſi C. de ſolut.*
gaudere nequeat debitor ex cauſa cenſus, nec
etiam pro redemptione capitalis cenſus, vt
poſt latam diſputationem probat Io. Gutie-
rez *Pract. qu. lib. p. qu. 146. quem ſequitur Fon-
tanel. tr. de pactis nuptial. clauſ. 4. glo. 18. par. 5.
nu. 9. cum ſeq. plur. lib. p.*
In cauſis etenim cenſus ſumariè, & executiuè
proceditur remota omni ſuſpenſione, & ap-
77 latione, ſaltem quoad ſuſpenſiuum effectum,
Cum de credito perſpicuè conſtet ex publico
Inſtrumento, quod habere dicitur executio-
nem paratam contra nominatos in eo, *Alex. in*
78 *l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus cap. 12. verſ. de re
Iud. Folerius in d. praxi cenſuali, tit. tanquam res
Iud. num. 13. cum ſeq. & nu. 43.* Et ita cenſuit
79 Sen. Excellentiſs. die 8. Martij 1599. fauore
Didaci Sangres, litteraſq; ſuperinde dedit
Egr. Prætori Alexandriæ; Prout iterum hoc
80 confirmauit die 30. Octobris 1630. fauore Io.
Vincentij, & Corneliæ de Pectinarijs per lit-
teras patentes ſubſignatas per Egr. Secreta-
rium Beſutium.
Quemadmodum etiam cenſuit Sen. die 15. No-
uembris 1613 quod fideiuſſor breui termino
81 ſtatuendo indicaret bona libera principalis
debitoris, in quibus executio fieri poſſet ob
cenſus maturatos, Aliter executio fieret in
bonis ipſius fideiuſſoris, reiecta exceptione
excuſſionis principalis per fideiuſſorem peti-
82 ta; litteraſq; dedit I. C. Domino Octauia-
no Medæ cauſæ Commiſſario, quam cóncluſio-
nem iuri conſentaneam eſſe probat *Foler. d. tr.
de cenſibus tit. tanquam res Iud. nu. 12, & nu. 18.
fol. 210.* In alio vero fideiuſſore cenſuit Sena-
tus die 22. Ianuarii 1632. ſuper precibus
Gaſparis Barchiochi, vt vbi extarent bo-
na principalis debitoris, ex quibus pecu-
nia debita promptè redigi poſsit excuſſio
ipſius principalis in primis fieret expen-
ſis, & periculo fideiuſſoris ſuperſedendo à
moleſtia contra ipſum fideiuſſorem: Quæ lit-
teræ datæ fuerunt ad Egr. Prætorem Nouariæ.
Quarum Nouarū Conſtit. beneficium competit
83 etiam clericis creditoribus, quia eorum fa-
uorem reſpiciunt, & ſic debitores cogere poſ-
ſunt clerici ad ſoluendū in pecunia numerata,
Vbi ſint in caſibus exceptis ab ipſis Nou. Con-
ſtit. vt probat *Burſa conſ. 181. num. 3. lib. 2. &*
84 *ſeq. Bimius conſ. 236. nu. 28. lib. 3.*
Et quia Conſtitutiones in caſibus, in quibus bo-
na in ſolutum dari poſſe prouident; diſpo-
nunt etiam, vt bona ipſa eodem pretio intra
annum poſsint redimi; Redemptio hæc non
85 admittitur in bonis in ſolutum datis ex cauſa
onerum *Bar. in l. ordo col. 2. C. de execut. rei Iudic.*

Et ita ſæpiſsime cenſuit Senatus; Pro quibus
oneribus etiam non conceduntur induciæ,
Quamuis ex AEQVITATE aliquando conce-
85 dere ſoleat Senatus tempus modicum ad pa-
randas pecunias, Vt cenſuit Senatus Excell.
die 3. Iunij 1619. remittendo tempus ipſum ad
86 arbitrium Senatoris referentis, de qua re actū
eſt in ſuperiori libro *cap. 44. nu. 34. cum ſeq.*
Vbi autem facta datione bonorum in ſolutum
deducta tertia parte iuſti pretij ad formam
ipſarum Nou. Conſtit. intra tempus à ſtatuto
determinatum Agnatus debitoris redimere
intenderet bona ipſa, ad illum minime ſpe-
ctaret lucrum illius tertiæ partis credito-
87 ri aſsignatam; Sed ad eundem credito-
rem; Cum agnatus admittendus ſit ad re-
trahendum pro iuſto pretio deducta dicta
88 tertia parte, vt cenſuit Sen. Excellentiſs.
die 6. Martij 1559. in publica audientia pe-
nes Egr. Secretarium Pattelanum; Cuius de-
ciſionis præcipuè fuerunt rationes, Tum ad
euitandum fraudes ne debitor ſubmitteret
agnatum ad proprium beneficium; Tum quia
89 ſi ipſe debitor redimiſſet iuxta facultatē ſibi
traditam per eaſdem Nou. Conſtit. Illa tertia
pars recaſura eſſet in obligationē verſus alios
90 eius creditores, id quod non contingeret ſi
redemptio facta eſset per Agnatum.

SVMMARIA.

Falſitates in teſtamentis de facili committi poſſunt nu. 1.
Hæredis expreſſio per ipſum Teſtatorem proprio ore fieri debet in Teſtamentis nuncupatiuis nu. 2.
Legis proprium officium eſt obuiare malicijs hominum nu. 3. & 71.
Teſtes ſeptem audire debent vocem teſtatoris ſine ſcriptura teſtantis nu. 4.
Hæredis inſtitutio explicitè, non implicitè fieri debet in teſtamento nuncupatiuo nu. 5. cum ſeq. & nu. 7. & nu. 7. 34. 37. 38. & 68. cum ſeq.
Contrar. verius implicitè per relationem ad aliud fieri poteſt Inſtrumento nu. 8. 22. 23. nu. 70.
Declar. nu. 24. & 28.
Ord. ſtat. nu. 29. nu. 81. cum ſeq. plur.
Dictio omnino neceſſitatem importat nu. 6.
Paria ſunt certum per ſe, aut per relationem ad aliud num 9.
Forma per æquipollens adimpleri poteſt fauore teſtamenti num. 10.
Publicum fauorem reſpiciunt ſecreta hæredis inſtitutiones nu. 11.
Ad euitandas Inſidias, & odium eorum, qui à Teſtatore morte lucrum conſequi ſperant nu. 12.
Teſtamenta benignè ſunt interpretanda ideſt id quod veriſimile eſt nu. 13.
Teſtamenti pro validitate in dubio iudicatum eſt n. 14. cum ea ſit ſequenda opinio, quæ ſtat pro teſtamento num. 15.
Teſtatori ſat eſt, quod indubitato ſigno hæredem oſtendat num. 16.
etiamſi ſchedula aliorum manu eſſet ſcripta nu. 20.

modo

modo teſtator non aſſeruiſſet eſſe ſcriptu manu propria num. 21.

Expreſſio triplex, vna generalis, alia ſingularis, tertia ſpecialis nu. 17. nu. 74. cum ſeq.

Teſtator ſi referens ad certum quid vt inſtitutio hæredis de qua in ſchedula exiſtente penes &c. dicitur ſpecialiter exprimere nu. 18. 22. cum ſeq. nu. 75. & 76.

Exprimi ſi quid debet nominatim pro forma ſatisfactum dicitur ſi expreſſio ſit ſpecialis licet non indiuidua nu. 19. & 26.

Contrar. nu. 45. cum ſeq.

Identitas tum ſcripturæ omnino probanda eſt eo caſu num. 24.

Idcirco à tergo ſcribi debet per Notarium num. 27. 53. nu. 89. & num. 12. & 116.

Notario credendum eſt in teſtamentis, maxime quando tantum rogatus eſt de ſolemnitate, dum nomen hæredis continetur in ſchedula ſeparata nu. 25. cen. 106.

Ordinatio Ill. Magiſtratus in ea materia nu. 29.

Io. Baptiſtæ Villodræ Quæſtoris mentio honorif. nu. 30.

D. Alfonſo del Rio Reg. Fiſc. mentio nu. 32.

Bartholomæi Sertorij I. C. mentio num. 33.

Dictio nuncupatiui ſign. propalare verbis palam nu. 35. & 36.

Conſuetudo obſcura, contraria legum diſpoſitioni debet in ſpecie probari nu. 39.

Conſuetudo vnius ex Ciuitatibus Dominij Mediolani non infert ad alias Ciuitates nu. 40.

Doctor non allegans obſeruantiam, ſiue conſuetudinem eius Patriæ illam excludere videtur nu. 41.

Conſuetudo tollere non poteſt ea, quæ lex pro forma ſtatuit nu. 42.

Schedula in qua ſeparatim à teſtamentis ſcriptum eſt nomen hæredis conſignari debet propria manu teſtatoris nu. 47. 73.

Hæredis inſtitutio ab ipſa mente, & voluntate teſtatoris dependere debet non ab arbitrio alieno num. 49. cum ſeq.

Forma aliqua teſtandi non eſt admittenda in qua fraus potentialiter adhiberi poteſt nu. 51. cum ſeq.

Inſtitutio facta ad interrogationem Notarij non valet, vbi aliter non conſtet de teſtatoris voluntate nu. 55. cum ſeq.

Contrar. ſub nu. 86. & 87. & nu. 9. cum ſeq. plur.

Ignorantia teſtatoris præſumitur, vbi non probetur eius ſcientia contentorum in ſchedula nu. 57.

& conſequenter actus ab ignorante factus dicitur nullus nu. 58. cum ſeq. plur.

Teſtis vnus teſtamentarius negans audiuiſſe Teſtatorē diſponentem vitiat teſtamentum num. 63. & 117.

Pendet Iudicis arbitrio nu. 134.

Contrar. nu. 118. cum ſeq. plur. & nu. 123. cum plur. ſeq. & nu. 126. 128.

Notarij præſentia non ſupplet num. Teſtium nu. 64. cum ſeq. plur.

Contrar. nu. 67. & nu. 127. nu. 131. cum ſeq. plur.

Error in nomine non vitiat inſtitutionem quando certum eſt de qua Teſtator ſenſerit nu. 72.

Hæredis nomen in teſtamento in ſcriptis calamo eſt notandum nu. 78.

L. aſſe toto ff. de hæred. inſtit. correcta dicitur per l. iubemus C. de teſtamentis nu. 79.

Contrar. deffendit Bal. nu. 80.

Relatum eſt in referente nu. 83.

Expreſſio per relationem ad aliud ſufficit etiam in his, quæ ſunt de forma nu. 83.

Expreſſio licet inducta eſſet pro forma non tamen præſcriptus eſſet modus exprimendi nu. 84.

Per æquipollens adimpleri poteſt id, quod non requiritur pro forma abſolutè, ſed tantum ad certum effectum, puta ad certificandum hæredem ne fraus fiat voluntati teſtatoris nu. 85.

Conſuetudo à permultis Doctoribus approbata nō poteſt in dubiū reuocari, niſi contrariū probetur n. 92. & 94.

Conſuetudo Ciuitatis prædominantis, vt Mediolani, & Tribunalis ſupremi influit in alias nu. 93.

Subſcriptio teſtatoris probari non poteſt niſi ex comparatione litterarum, vel ex teſtibus qui viderint ſubſcribere nu. 99.

Sigilla ſiue ſignacula Teſtatoris ſupplent eius ſubſcriptiones ſchedulæ in qua ſcriptū eſt nomen hæredis n. 104.

Publica ſcriptura effecta dicitur ea quam inter ſuas abbreuiaturas poſuit Notarius nu. 105.

Inſtrumentum teſtamenti nuncupatiui probat teſtamentum quo ad eſſentiam, & ſolemnitatem ſine examinatione, & recognit. Teſtium nu. 107.

Etiam ſi omnes teſtes eſſent mortui nu. 108. cum ſeq.

Notarij rogitus anotatus ſuper dorſa ſchedulæ cum nominat. Teſtium, quam Teſtator dixit eſſe ſuum teſtamentum probat teſtamentum nu. 110.

Notario creditur præſentanti rogitum ſuum, quod ſit originalis nu. 111. & 113.

Teſtamento voluntatis identitas, ſeu certitudo, & perſeuerantia, ſiue error probari poſſunt minor. numero teſtium cum in ea non conſiſtat forma, aut ſubſtantia teſtamenti nu. 114.

Teſtis ſubſcriptio facta teſtamento æquiparatur iuditiali depoſitioni nu. 125.

Teſtes non deſcripti in teſtamento, qui tamen fuerunt præſentes admittuntur, quia non adhibentur ad originem probationis, ſed ad ſupplementum num. 129.

Facilius eſt coadiuuare, quam fundare nu. 130.

Suſpitio falſi in ciuilibus habetur pro falſitate nu. 133.

In dubio pro validitate teſtamenti eſt pronuntiandum num. 135.

Clauſula codicillaris ſufficit pro valida hæredis inſtitutione in vim fideicommiſſi, cum nutu relinqui poſſit, & ſufficiat numerus quinq; teſtium nu. 135.

Clauſula codicillaris appoſita cenſetur in teſtamento licet expreſſe non legatur nu. 136.

Teſtamentum factum cum clauſula quod extendatur ad dictamen Sapientis. Poteſt Sapiens addere in extenſione ea, quæ ſunt de ſtilo, & conſuetudine, & de natura actus de ſolito apponi pro eius maiori validitate nu. 136.

Statuta non habent effectum extra territorium ſtatuentium nu. 137.

Inſtitutio hæredis facta ad interrogationē tertij non valet num. 138.

Contrarium num. 139.

Diſtinguuntur plures caſus nu. 139. cum plur. ſeq.

Teſtator articulatè non loquens ex deffectu naturali, ſi eſt ſanæ mentis validè teſtatur, etiam ad interrogationem Notarij nu. 140.

Deciſ. Sen. Taurinenſis in ea materia nu. 141.

Teſtator qui ob morbum linguam tumefactam habebat, & balbutiere incipiebat validè etiam teſtatur, vbi ſit ſanæ mentis, & teſtes eius verba intelligebant n. 142

Teſtator qui ob morbi grauitatem loqui non poteſt tantum inter liberos valet teſtari nu. 143.

Filiorum fauore valet etiam teſtamentũ Furioſi n. 144.

Secus inter extraneos nu. 145.

Nutu etiam declaratur voluntas teſtatoris nu. 146. ſed in hoc circonſpecti valde eſſe debent Iudices, & conſulentes nu. 147.

Teſtamentum ad interrogationem per nutum factum regulariter non valet nu. 148.

Teſtamentum ſcriptum per Notarium iuſſu teſtatoris valet etiam ad eius interrogationem factum ſecus ſi iuſſu alterius num. 149. 150. cum ſeq. & nu. 154. 157. cum ſeq.

Teſtamentum ſolemniter factum in quo diu perſeuerauit Teſtator non dicitur reuocatum per ſecundum ad interrogationem alterius factum in articulo mortis num. 151. cum ſeq. plur.

etiam reſpectu legatorum nu. 156.

Teſtamentum inualidum eſt ſi illud factum fuit ad interrogationem alterius, & ſcriptum aliena manu, quam teſtatoris, vel Notarij nu. 159. niſi aliter de præambula teſtataris voluntate ſic teſtandi conſtet nu. 160.

In dubio ſtandum eſt atteſt. Notarij atteſtantis ſe ſcripſiſſe teſtamentum de mandato teſtatoris nu. 161.

In dubio vbi non conſtat Notar. fuiſſe vocatum iuſſu teſtatoris, & ad eum acceſſiſſe, vt teſtamentum faceret ad eius interrogationem, præſumitur vocatum fuiſſe ab intereſſatis nu. 162.

Teſtamentum nuncupatiuum, an validum ſit, etiamſi hæredis inſtitutio explicitè facta non fuerit coram teſtibus, ſed implicitè, & per relationem ad aliud.

CAP. CC.

1 AD falſitatis occaſionem tollendum in teſtamentis, in quibus de vniuerſo morientium patrimonio agitur, & in quibus idcirco de facili falſitates committi poſſe veriti ſunt legiſlatores *l. fin. C. de fideicommiſſ.*, ſolemnitates multas in conficiendis vltimis tabulis adinuenerunt, de quibus *in l. hæredes palam ff. de Teſtam.*, *in l. hac conſultiſſima, & in Auth. hoc, inter §. per nuncupationem, & in l. Iubemus C. de teſtam.*
2 inter quas ſolemnitates expreſſio nominis hæredis ore teſtatoris facienda connumeratur, vt ibidem deciditur, ac in §. *ſed hæc quidem inſtit. de teſtamentis*, cum legis ſit proprium
3 malicijs hominum obuiare *l. in fundo ff. de rei vendic.*

Etenim in l. palam, Vulpianus inquit, *Hæredes palam ita ut exaudiri poſſint nuncupandi ſunt*, & in dicto §. Per nuncupationem Imper. ſequentibus vtitur verbis; *Per nuncupationem quoq; hoc eſt ſine ſcriptura, teſtamentu non aliàs valere ſancimus, quam ſi ſeptem teſtes (vt ſupra dictum eſt) ſimul vno, eodemq; tempore collecti Teſtatoris vo-*
4 *luntatem, vt teſtamentum ſine ſcriptura facientis audierint.*

In allegata autem l. Iubemus, ſic decidit idem Imperator, *Iubemus omnino teſtatorem ſi vires habeat ad ſcribendum nomen hæredis, vel hæredum in ſua ſubſcriptione, vel in quacunq; parte teſtamenti ponere, Vt ſit manifeſtum ſecundum illius voluntatem hæreditatem eſſe tranſmiſſam; Sin autem ex morbi acerbitate, vel litterarum imperitia, hoc facere minime potuerit teſtibus teſtamenti præſentibus, nomen vel nomina hæredum ab ea nuncupari, vt omnino ſciant teſtes, qui ſint ſcripti hæredes, & ita certo hæredis nomine ſucceſſio procedat.*

Cum itaq; verba dictorum textuum clariſsima ſint. Non eſt quod hæſitari poſsit hæredis in-
5 ſtitutionem aliter factam validam eſſe, videlicet quando explicitè facta non fuit hæredis nominatio à teſtatore præſentibus teſtibus, ſed per relationem ad aliud; Præſertim attenta dictione omnino, qua ibi vſus eſt Imperator, & quæ neceſsitatem importat *Clem. p. vbi glo. in verbo omnia de vita, & honeſt. Cleric. & poſt*
6 *alios tradit Decian. conſ. 356. in princip. & ſeq. Gratian. lib. 5. diſcept. forenſ. cap. 973. num. 03.* Et hanc ſententiam ſequuntur quamplures ex Scribentibus præſertim *Caſtrenſ. in l. ſi ita ſcripſerit 38. nu. 3. & 4. ff. de condit. & demonſtr. Aret. in d. l. hæredes palam num. 2. ff. de teſtam. latiſſime Iaſ. in d. l. hac conſultiſſima ſiue Auth. hoc inter §. per nuncupationem nu. p. cum ſeq. plur. C. eodem tit. & latius in l. vbi autem 75. §. illud col. 2. & ff. de verborum obligat. Guido Papæ deciſ. 455. nu. p. & ibi Additur in verbo nominatim.*

Quam concluſionem amplectitur Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib. p. tit. 7. ſub nu. 7. verſ. & hanc eſſe magis communem*, & ita iudicatum
7 fuiſſe per Senatum Sabaudiæ, teſtatur Faber in eius codice Fabriano *lib. 5. tit. 40. de teſtam. definit. fol. 618. & latè comprobat Gratian. d. lib. 5. diſcept. forenſ. pleno cap. 973, Prout eandem ſequitur D. Merenda lib. 3. controuerſ. pleno cap. 50. maxime nu. 3. cum ſeq.*

De AEQVITATE tamen contraria opinio ve-
8 rior, & communior eſt; Valere ſcz. hæredis inſtitutionem implicitè factam, etiam in teſtamento nuncupatiuo per relationem ad aliã ſcripturam, & primo per regulam, paria eſſe
9 certum per ſe, vel per relationem ad aliud *l. ait Prætor §. p. & ibi Bar. & in l. in ſumma ff. de re iudic. tex. in l. quẽm hæred. ff. de rebus dubijs.*

Secundo quia fauore teſtamenti forma per æqui-
10 pollens poteſt adimpleri, vt ſcribit D. Crottus *in repet. l. p. §. ſi quis ita ſub nu. 18. ff. de verborum oblig. Rimin. Iun. conſ. 759. nu. 05.*, & publicum fauorem reſpicere ſecretas hæredum
11 inſtitutiones tradunt Scrib. & docet experientia ad euitandũ odium, ſiue inſidias corũ,

qui

Digitized by Google

12 qui à teſtatorum morte lucrum conſequi ſpe-
rant, vt poſt Clarum *in §. teſtamentum qu. 4. tra-
dit Coſtu Remed. ſubſid. 82. in principio*. Benigne
etiam, ideſt ſecundum AEQVITATEM inter-
pretanda ſunt teſtamenta, Iuxta id quod ve-
13 riſimile eſt, Vt per *l. ſi teſtamentum C. de Inſtit.
& ſubſtit. ſcribit Suarez tr. de captut. volunt. ſub
nu. 13. verſ. & optime*, & pro validitate teſta-
14 menti etiamſi nõ agatur de intereſſe piæ cauſę
cõſiderata AEQVITATE probat *Theſaur. Inn.
qu. famil. 99. ſub nu. 30. poſt Caphalum conſ. 546.
num. 54.*

Prout fauore teſtamenti ea ſequenda eſt opinio,
quæ ſtat pro illius validitate eſt, *Tex. in l. ſi pars
15 ff. de inoff. teſtam.*, Etiamſi opinio ipſa non eſ-
ſet communis (quod magis eſt) vt probat *Al-
ciat. conſ. 126. ſub nu. 9.* eo magis ergo conclu-
ſio hæc procedere debet, quia cõmunis eſt, &
fere ab omnibus recepta, vt infra oſtenditur.

Satis enim eſt, vt teſtator indubitato ſigno hæ-
16 redem oſtendat *Tex. in l. quoties §. ſi quis nomen
ff. de hæred. inſtit.* Certumq; dicitur illud non
tantum per ſe, ſed etiam per relationem ad
aliud *l. certum ff. ſi certum petatur, & l. pen. C. de
ſentent. quæ ſine certa quant.*

Et triplex eſt expreſsio, vna generalis, alia ſin-
gularis, & tertia ſpecialis ſecundum *Bar. in l.
17 p. ff. ſi quis in ius voc. non ierit*; ſub qua ſpeciali
expreſsione contineri videtur huiuſmodi te-
ſtatoris diſpoſitio, ſe referens ad certum quid,
18 vti ad ſchedulam alteri conſignatam, in qua
ſcriptum erat hæredis nomen, vt probat Nat-
ta *in repet. Auth. quod ſine num. 27. C. de teſtam.*,
Vbi ſcribit quod ſi requiritur aliquid pro for-
ma nominatim exprimi, ſatisfactum dicitur ſi
expreſsio ſit ſpecialis, licet non in indiuiduo
19 *l. 2 ff. de liber. & poſth. & l. Titius vbi Bar. eod. tit.*

Huius principalis ſententiæ auctores ſunt Bar. &
Bald. ille in *l. ſi ita ſcripſero ff. de condit. & de-
monſtr.* vbi licet prima facie contrarium pro-
bare videatur; Tamen deinde hanc conclu-
ſionem vti veriorem amplectitur, Hic in *l. Aſſe
toto ff. de hæred. inſtituendis; quos ſequitur Caſtrenſ.
in l. vbi autem 74. §. ſed quinimo num. 2. ff. de ver-
borum obligat. & in d. l. hac conſultiſſima, ſiue Auth.
Hoc inter § per nuncupationem C. de teſtam. atq;
etiam in l. hæredes palam ff. eod. tit.*, in quibus lo-
20 cis ſcribit procedere concluſionem, etiamſi
ſchedula non eſſet ſcripta manu teſtatoris;
Modo teſtator non aſſeruiſſet contrarium,
21 nempe illam eius manu ſcriptam fuiſſe, quia
tunc neceſſario eius manu ſcripta eſſe debe-
ret huiuſmodi ſchedula, aliter nulla reddere-
tur hæredis inſtitutio; Cum non diceretur
conſtare de identitate ſchedulæ *Padil. in l. cum
quidam ſub nu. 13. ff. de leg. ſecundo.*

Quam ſententiam ſequitur Alex. *in l. vbi autem §.
illud nu. 3. ff. de verborum obligat., & in conſ. 176.
nu. 5. in fine cum ſeq. lib. p. & in conſ. 4. nu. 7. lib. 7.*
Prout eandem amplectitur Angel. *in d. l. Aſſe
toto ff. de hæred. inſtit., & Socin. Sen. in d. l. ſi ita
ſcripſero num. 3. ff. de condit. & demonſtr. ac conſ.
173. nu. 2. lib. 2, Crottus in repert. l. p. §. ſi quæ,
etiam in fine ff. de verb. oblig. Doct. ſ. Alciatus cit.
conſ. 126. lib. 9*, Vbi ab hac opinione non eſſe
recedendum teſtatur *Rub. Alex. conſ. 14. nu. 7.
& 8, & conſ. 95. Affl. decíſ. 143. nu. 6.*

Et hanc opinionem eſſe magis communem, & à
Scribentibus magis communiter receptam
22 probat. poſt Corn. *in d. §. per nuncupationem;
Gabriel. lib. 4. tit. de teſtam. concluſ. 11. præſertim
nu. p. & 7, Pariſ. conſ. 19. nu. 13. lib. 3*, Vbi in-
quit, nedum in legatis, ſed etiam in hæredis
23 inſtitutione procedere hanc concluſionem
ſecundum magis communem opinionem, &
concluſionem vulgatam eam eſſe teſtatur
*Boer decíſ. 14. nu. 20, Oddus conſ. 64. nu. 17, &
conſ. 88. nu. 32. ac Portius Imolenſis commun. con-
cluſ. 20. per totum*, vbi hanc eſſe communio-
rem, & veriorem concluſionem docet.

Prout de eadem communi opinione teſtatur
Natta *in repet. cit. Auth. quod ſine ſub nu. 26. verſ.
& iſta opinio quod inſtit. C. de teſtam. Vuſqu. de ſuc-
ceſ. lib. 2. §. 17. num. 53. par. p.* Vbi ſubiun-
git difficultatem tantum eo caſu ſtare circa
identitatem ſchedulæ, quæ de facili poteſt
24 mutari, & per ſimilitudinem caracteris imi-
tari, & idcirco ſuſpecta videtur iſta relatio,
Quamuis ſententiam ipſam vti magis com-
munem ſequendam eſſe concludit; De qua
ſententia teſtatur etiam Bellonus *conſ. 85. nu.
11, & Clarus in §. teſtamentum qu. 36, & Rimin.
Sen. conſ. 254. nu. 7. cum ſeq.*

Si etenim creditur Notario in teſtamento nun-
cupatiuo, vbi rogatus eſt tàm de tenore teſta-
menti, quàm de ſolemnitate eiuſdem, Quan-
to fortius ei credi debet in teſtamento in
ſcriptis, vel nuncupatiuo in quo hæredis no-
men implicitè exprimitur, per relationem ad
25 ſchedulam, & in quo rogatus dicitur tantum
de ſolemnitate, vt inquit Gozad. *conſ. 3. nu. 12.
cum ſeq. & ſub nu. 15. verſ. Quia ſi creditur.*

Deniq; ex recentioribus magis communem eſſe
ſententiam hanc probarunt *Suarez. cit. tr. de
captatoria volunt. ſub nu. 17. verſ. ſic debes intelli-
gere, Cran. conſ. 143. num. 6. Couaru. in cap. cum
tibi ſub nu. 5. verſ. ſatis tamen crederem Maſcard.
de probat. concluſ. 1353. nu. 73. Clar. in §. Teſta-
ment. qu. 3. verſ. ſed pone plena qu. 36., Apoſtilla
ad Gomez. var. reſol. lib. p. cap. 2. lib. 6. num. 7.
Craſſus de ſucceſſ. §. teſtamentum ſub nu. 10. & §.
inſtitutio qu. 16. nu. 3. Amutus decíſ. 15. nu. 31.
cum ſeq. Marta decíſ. 190. nu. 3, & 4. ample Card.
Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 4. tit. 3. nu. 11.
& Prasus de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. inter-
pretat. p. dub. 3. col. 1. nu. 12. fol. mihi 187. par. 2.
Decian. reſponſo 74. nu. 18. lib. 5. Rimin. Iun. conſ.
759. nu. 64, & 65.* Vbi ſcribit verſ. Vnde dici-
tur, quod tunc teſtator virtualiter, & cum
effectu nomen hæredis expreſsit, & ſic for-
26 mam legis adimpleuiſſe, nõ autem per æqui-
pollens, Quam ſententiam ſequitur Menoch.
*conſ. 630. nu. 21. Surd. conſ. 378. nu. 15, Sola ad
conſtit. Sabaud. tit. de vlt. volunt. glo. 2. num. 2.*

cum ſeq., Vbi conſulit teſtatores, vt ad euitan-
dam omnem hæſitationem circa identitatem
27 ſchedulæ in qua eſt nominatus hæres, curent
per Notarium apponi à tergo ipſius ſchedulæ
tempus, nomina teſtium, locum, & rogitum
ex Claro in vecis. qu. 36.

Sicuti eandem ſententiam vti magis communẽ,
& AEQVIOREM amplectitur *Mantha de ſuc-
ceſs. legali par. 4. qu. p. art. 30. nu. 20. cum plur.
ſeq.* & reprobato Iaſone, *Peregr. conſ. 80. nu. 5.
in fine lib. 2; Guidob. Aduoc. 27. nu. 2, & Aduoc.
33. nu. 19. Caroc. decıſ. 51. nu. 7. Fuſar. conſ. 41.
num. 4. Marius Medices deciſ. Senenſi 97. num. 23.
cum ſeq. plur. Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. cap.
605. num. 35, Ludou. Lana. in ſuo conſil. de forma
teſtam. nuncupatiui num. 66, & ampliſs. Tomatus
deciſ. 68. præſertim nu. 84. cum plur. ſeq.*, Vbi in-
finitos Doctores in hanc adducit ſententiam,
& ad contrariū tenentes reſpondet. Idemq;
etiam probat *Deciſ. 82. nu. 19. cum plur. ſeq.*;
Cui ſententiæ tandem etiam accedit Gra-
28 tian. in ipſomet *cap. 973. nu. 44. cum ſeq.*, poſt-
quam eam expreſſe reprobauerat, data iden-
titate cedulæ in qua continetur nomen hære-
dis, & ad quam ſe retulit teſtator. Quam ſen-
tentiam ſequitur *Coſta remed. ſubſid. 82. nu. 4:*
& nouiſsimè comprobat Cyriacus in quem
poſt hæc ſcripta incidi *lib. 3. contrãu. 407. nu.
340. cum ſeq. plur. à nu. 351.*

Et ita ſuperiori anno 1637. die 12. Februarij
AEQVITATEM amplectendo poſt exactiſ-
29 ſimam diſcuſſionem iudicauit Ill. Magiſtra-
tus Extraord. Redd. huius Dominij. Refe-
rente Integerrimo, & Præſtantiſsimo D. Quæ-
30 ſtore Io. Baptiſta Villodræ, In cauſa oppu-
lentæ hæreditatis, & teſtamenti conditi per
Com. Franciſcum Cribellum, coram quo Tri-
bunali per delatorem fuerat notificata va-
cans ipſa hæreditas, eo ſub prætextu, quod
teſtamentum eo modo factum non valeret;
Decernendo propterea hæredis inſtitutio-
nem eo modo factam ſubſiſtere, & teſtamen-
tum valere fauore D. Com. Othonis Man-
delli, Præſertim quia eo caſu, poſtquam de
voluntate teſtatoris præambula appareret,
fuerat aliena manu ſcriptum teſtamentum, &
31 illud ſubſcribere cæpiſſet Teſtator, licet à
morbo grauatus, ſubſcriptionem perficere
non potuerit, & ſic iuxta doctrinam *Abb. in
cap. relatum de teſtamentis*, De AEQVITATE
validum erat teſtamentum, vt etiam conſul-
uit Collegium Patauinum inter *Conſil. vlt. vo-
lunt. conſ. p. nu. 6. quos ſequitur Theſaur. qu. fa-
mil. 99. nu. 30. lib. p.*

Et quia articulus ipſe vna cum alijs iuris con-
cluſionibus pleniſsime fuit diſcuſſus, & truti-
natus, ſubijciantur ſubtiliſſimæ oppoſitiones
Eximij I. C. ac occultiſsimi Reg. Aduocati
Fiſcalis D. Don Alfonſi del Rio, poſtea Am-
32 pliſs. Senatoris Electi pro mortuo datæ, Vna
33 cum reſponſione Eruditiſs. I. C. D. Bartholo-
mei Sertorij eiuſdem D. Comitis Othonis
Aduocati.

Votum Fiſci circa teſtamentum Co. Franciſci
Cribelli.

NVllum debere iudicari teſtamentum Co.
Franciſci Cribelli contendit Fiſcus. Non
obſtantibus omnibus allegatis pro eius vali-
ditate per Com. Ottonem Mandellum hæ-
redem inſtitutum in eo, Agimus enim de te-
ſtamento nuncupatiuo, in quo inſtitutio hæ-
redis. exprimi debet taliter coram teſtibus,
& nuncupari, vt audiant explicitè ab ore te-
34 ſtatoris nomina hæredum inſtitutorum, vt
eſt textus *Clarus in l. hac conſultiſſima §. per nun-
cupationem. Et in l. Iubemus C. de teſtamentis, &
§. ſed hac quidem. inſtituta eodem titulo, l hæredes
palam. l. ſi quis cum teſtamentum. ff eo.* quæ om-
nia iura, ſi eorum verba legantur, id euiden-
ter probant, & hoc innuit vis, & efficacia ver-
35 bi nuncupari, quod ſignificat propalare ver-
bis palam, vt colligitur ex *d. l. Hæredes. & ex
Cicerone 3. officiorum*, & perpendit *Donell. lib. 6.
c. 10.* dicens requiri, & audientiam ſoni, &
intelligentiã ſermonis, vt de auditis teſtifica-
36 ri teſtes poſſint, ponderans, illa verba §. *Per
nuncupationem.* Voluntatem audierint, non
aliter verificari, & ad idem adducens, alia
ſimilia quæ ſunt in d. §. *fin. inſt. eodem ſua vo-
luntate coram eis nuncupata, Iuncta l. coram Titio
209. de verb. ſig.* cuius doctrinam amplectitur
Oſuald. ad eundem Donellum in d. loco. Et quis
poterit in controuerſiam ponere talem fuiſſe
mentem Legislatorum cum in *dicta lege Iube-
mus*, hæc reperiantur verba expreſſa, *in elogio,
quod ſine ſcriptura conficitur neceſſe eſt teſtatorem
voce exprimere, nomen vel nomina hæredum*, quæ
verba omnino excludunt aliam formam te-
ſtandi per relationem ad ſcripturam in pun-
cto iuris, cum illa forma implicita non conti-
37 neat vocis expreſsionem de nomine hære-
dum. Et ideo in puncto iuris, nullus vnquam
de hac doctrina dubitauit, nec minus veram
dixit, ſed ſolum admittunt obſeruantiam cõ-
38 trariam, vt perpendit *Gratian. in ſua diſceptat.
973. per totam.* Itaque non conſiſtit difficul-
tas in eo, an in puncto iuris eſſet neceſſaria
expreſsio nominum hæredum, ſed an atten-
ta obſeruantia cõtraria de qua teſtantur Do-
ctores defendi valeat ex hoc capite memora-
tum teſtamentum.

In hoc ergo Fiſcus inſiſtit, quod etiam tali ad-
miſſa obſeruantia corruere debet teſtamen-
tum hoc de quo quæritur, Primo, quia ob-
ſeruantia, & conſuetudo, quæ eſt iuris diſpo-
39 ſitioni contraria, debet in ſpecie probari,
quod vigeat in Ciuitate Papiæ, nec aliter
præſumi poteſt, vt in puncto pluribus ratio-
nibus docet *Gratian. vbi ſupra à num. 37. vſq; ad
44.* & licet D. Iulius Clarus, qui de hac atte-
ſtatur conſuetudine, videatur illam probare,
ex quo credi debet Doctori alleganti con-
ſuetudinem, tamen cum in hoc ſtatu diuerſa
ſint ſingularum Ciuitatum ſtatuta, & conſue-
udi-

rudines, non poteſt trahi, ad Ciuitatem Pa-
piæ huiuſmodi argumentum, vti diuerſa, à
Ciuitate Mediolani, ſeu Alexandriæ de qua-
40 tum conſuetudine loqui poterat Iulius Cla-
rus, Quinimo talis præſumptio omnino,
ceſſat ex doctrina Iaſonis, qui cum eſſet Pa-
pienſis, ignorare non debuerat ſuæ patriæ ta-
41 lem obſeruantiam, & tamen abſolutè tenet
nullum eſſe huiuſmodi forma teſtamentum
confectum in *d. l. hac conſultiſſima. §. per nuncu-
pationem nu. 1. vſque ad 4. & in l. Vbi autem 79.
§ illud. de verborum obligationibus*. Et dum in
l. hac conſultiſſima C. qui teſtam. facere poſſint nu. 5.
diſputat ſuper eo, an ſtatuto vel conſuetudi-
42 ne poſsit derogari diſpoſitioni illius legis.
Negatiue reſpondet eo, quod inducta per le-
ges pro forma teſtandi, non credit obſeruan-
tia contraria tolli poſſe, & credibile non eſt,
quod vbi in Ciuitate Papiæ, in qua ſcribebat,
dum talia dixit, adeſſet ſimilis obſeruantia
his in locis, de ea non meminiſſet.
Deinde (quod præcipuum eſt in præſenti cauſa)
data etiam tali obſeruantia, debet talis con-
currere indubitabilitas in ſcriptura, ad quã
ſit relatio vt nulla fraus potuerit adhiberi.
Hæc enim eſt cauſa finalis illius ſolemnitatis,
ſcribendi vel nominandi hæredes, vt ex iuri-
bus ſupra allegatis colligitur, & ideo, dato
ſolum de poſsibili, quod in ſcriptura ad quam
ſit relatio aliquid potuerit ſcribi contra, vel
præter teſtatoris intentionem, ſeu volunta-
tem non debet aliquo modo, illa ſcriptura
admitti, in præſenti caſu non eſt hoc aliquo
modo Iuſtificatum, non enim fuit ſcriptura
manu teſtatoris confecta, non fuit verifica-
tum quod ab ipſo fuerit viſa dum ſcriberetur,
ſed ſolum quod ad eum fuit allata vt ſubſcri-
beret, & quod infirmitate præuentus non po-
tuit ſubſcriptionem perficere, quis quæſo ne-
gare poteſt quod potuerit in tali ſcriptura
aliena manu conſcripta aliquid præter inten-
tionem teſtatoris addi, vel ommitti? cum
nec per ſe ſcripſerit, nec perfectè legiſſe con-
ſtet, propterea neſcit Fiſcus intelligere quo-
modo tuta conſcientia pro validitate huius
teſtamenti iudicandum ſit, eo quod conſtet
de traditione ſcripturę illius, ſi quidem etiam
conſtat, quod in ſcriptura ipſa quæ tradeba-
tur, ſtante forma qua fuit compilata, in loco
ſcilicet diuerſo, & ſeparato à loco vbi teſta-
tor iacebat, & conſequenter ab eo non viſa,
ſtante etiam tempore, nimirum dum teſtator
adeo infirmitate erat aggrauatus, vt ſe ſub-
43 ſcribere non valuerit, aliquid addi, vel om-
mitti poterat diuerſum à voluntate, & mente
teſtatoris, & hoc iudicio Fiſci reddit illam
ſcripturam dubiam. Licet de eius identitate
conſtet, quia non conſtat taliter ſcriptam, vt
conſtet de identitate voluntatis teſtatoris,
quin aliter præſumi non poſsit, Ideo, Docto-
res Communiori calculo firmant, neceſſe eſ-
44 ſe, vt conſtet ſcriptam fuiſſe manu teſtatoris,
vt tradunt, *Bartolus in l. ſi ita ſcripſero, de condit.
& dem. Crotus in l. 1. §. ſi quis ita de Verb. obliga-
tionibus Boerius deciſ. 240. nu. 5. Roderitus Suarez
de Captatoria voluntate num. 12. Natta, in auth.
quod ſine qu. 10. & 11. C. de teſtam. Zantus in Reſ-
ponſo. pro vxore nu. 71. & 76. Pariſius conſilio 19.
num. 26. lib. 3. vbi ait quod omnes ita affirmant vno
ore, ſequitur Michael Graſſus in §. inſtitutio qu. 16.
nu. 4. & 5. vbi Cunarruua contrariam opinionem
reiicit, & hanc Bartoli, magis communem, & verio-
rem affirmat, ſequitur cum multis alijs Doctoribus
Iacobus Menochius conſilio 313. nu. 45. & nu. 46.
numerat aliquos tenentes, ſufficere quod conſtet de
identitate, licet ſit aliena manu ſcripta ſchedula, ſed
nu. 9. ſubiungit: Verum ab illa prima vt magis re-
cepta recedendum non videtur*, a quorum ſenten-
tia durum eſſet recedere cum eſſet plures li-
mitationes iuris diſpoſitionis admittere, ni-
mirum, & inſtitutionem coram teſtibus, non
panditam prætextu obſeruantiæ obſeruan-
tiam Papiæ non verificatam, ſcripturam à te-
ſtatore non conſcriptam, vel ab eo ſcribi vi-
ſam, & in ſumma talem in qua fraus potuerit
committi, Nec aliquid iudicio Fiſci releuare
debet, quod non credatur commiſſa, quia ſuf-
ficit, quod potuit committi, vt non admitta-
tur pro forma ſufficienti ad teſtandum, non
enim leges aquieſcunt, eo quod non commit-
tatur, ſed requirunt quod committi non poſ-
ſit, & ideo licet ſtare poſsit, quod abſq; eo
quod manu teſtatoris, vel alterius nomen hæ-
redis ſcribatur; inſtitutio hæredis vera fuiſ-
ſet, tamen ne poſset committi fraus, fuit or-
dinatum pro forma hæc ſolemnitas. Et eius
45 ommiſsio teſtamentum annullat, vt colligi-
tur, *ex §. ſed hoc etiam inſtituta de teſtamentis*. Si-
cut etiam poteſt eſse, quod licet Vnus de
ſeptem teſtibus deficeret, non tamen fuiſset
fraus commiſsa, tamen non inde valeret ar-
gumentũ quod vbi deficeret Vnus, teſtamen-
46 tum eſset ſuſtinendum, *contra textum. in l. ſi
auqᵗC. de teſtam.* Et ratio eſt, quia licet defi-
ciaᵗ fraus, non tamen adimpleta eſt forma te-
ſtandi, à ſimili. Ergo concludendum eſt,
quòd licet in præſenti caſu non credatur ali-
qua fraus commiſsa per Comitem Mandel-
lum, deficit forma, ſcilicet nuncupatio hære-
dum, hæc forma vt poſsit dici adimpleta per
æquipollens. Iuxta Doctorum ſententiam
tenentium poſse hæredem nuncupari impli-
citè, & per relationem ad ſcripturam, Opor-
tet, quod ſcriptura talis ſit, quæ æquipolleat
nuncupationi. Nimirum vt ab ipſius teſtato-
ris manu proueniat, ſicut nuncupatio, ab ore
47 illius prouenire debuiſset, ad quod cõducit
ratio *tex. in l. illa inſt. 32. de hæredibus inſtituen-
dis*, quod vero ab alterius manu prouenit, dũ
non conſtitiſset iubente, vidente, & legente
teſtatore fuiſse conſcriptum, nullo modo po-
teſt iudicari formæ æquipollere, cum non
ſit ita difficilis alteratio in ſcriptura aliena
manu conſcripta, reſpectu voluntatis teſta-
toris,

toris, Sicut eſset difficilis, Si manu ſua, vel
ſaltem ipſo Vidente, & legente fuiſset con-
ſcripta, Ac ideo optima ratione Doctores
non admittunt aliam ſcripturam, quam te-
ſtatoris manu conſcriptam, vt per æquipol-
lens dicatur ſatisfactum formæ à lege præ-
ſcriptæ circa nominandos, & voce nuncu-
pandos hæredes, nec tuto poteſt aliter iudi-
cio Fiſci iudicari. Cum daretur occaſio com-
mittendi in teſtamentis plurimas fraudes, ſi
in Tribunalibus admitterentur hæ ſcripturæ,
in quibus aliquid præter voluntatem teſtato-
rum addi, vel ommitti poſſit, & ſummè in
hoc inuigilandum eſt his temporibus, quibus
non pauci ſunt caſus, grauiſſimarum falſita-
tum, & fraudum in vltimis Elogijs commiſ-
ſarum, ne ſcilicet admittatur forma aliqua
teſtandi, in qua poſsit fraus committi poten-
tialiter, & facultatiuè, non conſiderato an
in facto, committatur.

Ex his, facile reſponderi poteſt contrariam ſen-
48 tentiam tenentibus quibus ſe ſubſcripſit *Fu-
ſarius conſilio 41. num. 27. & 41.* præſupponen-
do ſemper, quod Fiſcus non vim facit in eo,
an requiratur, quod ſchedula ſit conſcripta
manu teſtatoris, vel ne, ſed in eo, quod dato
etiam poſse admitti ſchedulam aliena manu
conſcriptam, id deberet intelligi, quando
taliter conſtat ſcripta, vt conſtet etiam teſta-
torem eam vidiſse, legiſse, & vno verbo cer-
tificatum plenè fuiſse de continentia ſcriptu-
ræ. Nam vbi hæc indubitabilitas non ſit, &
49 potuerit decipi, etiam ſi conſtet de identita-
te ſchedulæ ſignatæ Fiſcus contendit, non eſſe
ſatisfactum formæ teſtandi, ſeu inſtituendi,
in qua requiritur, quod ex ipſamet mente, &
voluntate teſtatoris, non arbitrio alieno de-
pendeat, vt dicitur in *d. l. illa inſtitutio*. Pona-
mus enim exempli gratia, quod in præſenti
caſu, aliquid præter voluntatem teſtatoris
fuerit ab illis ſuis amicis conſcriptum teſta-
tor non legit, teſtes nec Notarius audierunt,
non ne, debent ſuccedere aliqui præter vo-
luntatem defuncti, non eſt valde abſurdum
admittere, quod perſona non certificata, &
quæ conſtet ipſiſmet teſtibus, ac Notario,
quod ſit plenè certificata, debeat actũ adeo
magnum abſoluere, qualis eſt inſtitutio. In
qua leges, ne aliquo modo fraus poſset com-
mitti tot ſolemnitates totq; teſtes adhibue-
runt, & quod tota fides reducatur ad arbi-
trium duorum vel trium, qui dicant, ſcrip-
ſiſse, prout teſtator diſpoſuit, non ne idem
50 eſset teſtari, hoc modo, ac dicere, inſtituo
quos titius voluerit, nam virtualiter inſtituti
erunt qui voluerint ſcribi ab illo, ſi non ſu-
mus certi, quod ſcripſit, quos teſtator nomi-
nauit, Equidem ſi ſuper hoc fuiſset conſul-
tus Fuſarius, & talis hypotheſis, ei propoſita,
nullo modo talem inſtitutionem admiſiſset,
vt ſcilicet ſi conſtitiſset de identitate ſche-
dulæ, licet fuiſset talis, quod teſtator potue-
rit decipi, nec conſtet plenè de ea fuiſse cer-
tificatum, nihilominus valeat inſtitutio:
Quia repugnat omni iuri, & Iuſtitiæ admit-
tere formam aliquam in qua fraus potentia-
51 liter poſsit adhiberi, vt probat *textus in d. l.
Iubemus C. de teſtamentis*. Quinimo lecto ipſo
conſilio Fuſarij, & caſu per eum propoſito,
facile colligitur, quod vbi talis caſus fuiſſet
ei propoſitus, ſententiam noſtram teneret,
defendit enim ibi teſtamentum cuiuſdam cõ-
ſcriptum manu cuiuſdam Doctoris, & de
quo plenam habuit notitiam ipſe teſtator, &
52 teſtes fuerunt certificati de continentia diſ-
poſitionis. vt colligitur ex his, quæ dicit *num.
28.* his verbis. *Hoc autem noſtro caſu, conſtat de
identitate ſcripturæ, quam teſtes examinati, opti-
mè recognouerunt; quia fuit conſcripta manu Do-
ctoris Cicadæ, & interlineata ab ipſo teſtatore, &
recitata, tùm coram Doctore Cicada, tum etiam
coram altero Doctore Medicinæ, & teſtes, eamdem
ſcripturam recognouerunt, non ſolum ex exteriori
facie, ſed quod magis eſt, ex qualitate diſpoſitionis
facta, de qua ſigillatim edocti fuerunt*. Quare di-
cit idem Fuſarius non obſtar, quæ adducta
fuerint *nu. 5.* in quo ipſe retulerat Doctores
tenentes, non valere ſchedulam conſcriptam
aliena manu, ſubiungent, *Nam Bartolus dixit,
ſat eſt, quod conſtet de voluntate teſtatoris, &
53 ſcripturæ identitate*, hæc ſunt verba Fuſarij.
Ex quibus, & ex ratione per eum pro funda-
mento allegata, clariſſimè colligitur, quod
ſemper hoc pro conſtanti retinet, quod de-
bet conſtare de voluntate teſtatoris, & ſcrip-
turæ identitate, prout conſtabat, in illo caſu,
& quod vbi nõ conſtitiſset de voluntate, ſed
de ſola identitate ſcripturæ, non auſus fuiſset
defendere tale teſtamentum.

Et pro confirmatione huius veriſsimæ ſenten-
tiæ, quod ſcilicet, non ſufficit ſola identitas
ſcripturæ ad quam teſtator ſe retulit, niſi
etiam conſtet de voluntate teſtandi, prout
in ſcriptura continetur, adducit Fiſcus aliam
Doctorum ſententiam circa teſtamentum fa-
ctum ad Notarij interrogationem quærunt
enim Doctores, an ſi acceſſerit Notarius cum
aliqua ſcriptura ad teſtatorem, & interroga-
uerit eum vtrum ita teſtetur, prout in illa
54 ſcriptura cõtinetur, & ipſe reſpondeat quod
ſic, vtrum teſtamentum valeat, & reſpondent
non valere, niſi aliter conſtet de eius animo,
& voluntate ita teſtandi, quia ſæpè teſtatores
ægrotantes, & in extremis laborantes, vt
rem gratam faciant captantibus eorum hæ-
55 reditates, & vt liberentur à moleſtia inter-
rogantium ſolent ita reſpondere, citra ani-
mum, & voluntatem liberam ita teſtandi, &
ob id niſi aliunde conſtet de eorum volunta-
te non ſufficit, quod de ſcriptura non dubi-
tetur. *Ita docet Romanus conſilio 306. in fine, Cy-
nus, Socinus Senior, Iaſon, Ruinus, Gratus, Soci-
nus Iunior, Syluanus, & alijs, quos refert, & ſequi-
tur Iacobus Menochius conſil. 45. num. 17. & licet*

Alex-

Alexander conſil. 33. lib. 3. contrarium ſuſtine-
re conetur, tamen eius opinio non eſt recep-
56 ta, & communis Doctorum eſt in contrariũ,
vt notat apoſtilla ad conſilium Romani in
verbo inualida, & ad eundem Alexandrum
in eodem conſilio 33. verbo non valet, vbi
dicit apoſtilator, quod Alexander ſolitus
erat ſcribere ad fauorem teſtamentorum ſu-
ſpectorum, quodque illius conſilium non eſt
iuſtum. Ex quibus omnino concludendum
eſt, quod in noſtro caſu, teſtamentum non
poſſit ſuſtineri, cum non ſolum non probe-
tur voluntas teſtatoris ita diſponendi, ſed
nec probetur, ſcientia eorum, quæ in illa
ſcriptura continebantur.

Præterea conſiderat Fiſcus pro hac opinione,
quod non probata ſcientia contentorum in
ſcriptura cum agatur de re, quæ conſiſtit in
57 facto, debet ignorantia præſumi *l. præſumitur.
de regulis iuris lib. 6. l. Verius, & ibi gloſa in ver-
bo obligatam de probationibus*. Et conſequen-
58 ter actus ab ignorante factus, redditur nul-
lus, quia ignorans factum non creditur velle
*l. mater decedens §. vltimo, et ibi gloſſa, & Doctores
de inoſſicioſo teſtamento l. manifeſtiſſimi C. de fur-
tis l. tres fratres ff. de pactis l. non eſt ferendus de
tranſactionibus l. 1. §. voluntatem . ſoluto matr. l.
nec ignorans C. de Donationib. Docet Clarus §. feu-
dum q. 63. Menochius conſ. 402. num. 83. Surdus
deciſ. 228. nu. 10. Et innumeri alij quos plena manu
congeſſit Galleratus de renuntiat. lib. 3. cap. 9.* Et
cognitio, accertificatio, quæ debet præce-
dere actum, vt non dicatur factum ab igno-
rante nullo modo prę̨ſumitur, niſi etiam pro-
59 betur, quando verſatur circa quid extrinſe-
cum ab ipſo actu, *vt colligitur ex l. quacumque
§. fin. de public. in rem actione, dicit communem
Maſcardus de probationibus concluſione* 283. Cum
itaque agatur hic de ſcriptura facta ſepara-
tim, ab actu illo rogandi teſtamentum, non
conſcripta, ab ipſo teſtatore, non lecta, nec
viſa, Fiſcus iure optimo contendit teſtatorē
ignorantiam habuiſſe de contentis in illa, &
inſtitutionem factam ab ignorante ipſam in-
ſtitutionem. Et conſequenter nullius eſſe
60 momenti. Sicut fuiſſet quodlibet aliud in-
ſtrumentum ab ignorante, & non certificato
factum teſte Galleratio vbi ſupra, & hoc ſolũ
ſatis eſt ad victoriam Fiſco, cum aduerſarius
contrarium non oſtendat, nec ex informa-
tionibus ſumptis appareat, tum quia teſtes
de hoc non deponunt, tum quia ſunt varij, &
contrarij; Et patiuntur alias exceptiones,
quæ ſeparatim in facto fuerunt iuſſu Magi-
ſtratus excitatæ.

Vltimo loco Fiſcus nullitatem prætendit ex de-
61 fectu numeri ſeptenarij, requiſiti in teſtibus
teſtamentarijs, qui non requiruntur ſimpli-
citer, vt interſint, ſed vt vocem teſtatoris in
actu teſtandi, & heredem nuncupandi au-
diant, & intelligant. Vt colligitur expreſsè
ex d. §. per nuncupationem in d. l. hac conſultiſſima
ibi *non alias valere ſancimus, quam ſi ſeptem teſtes
ſimul vno, eodemq; tempore collecti, teſtatoris vo-
luntatem audierint*, quæ verba requirunt vnico
contextu intelligere à voce; & ore teſtatoris
voluntatem ſuam (ſiue expreſsè, ſiue impli-
citè, vt volunt aduerſarij) hoc vnum eſt,
quod debent eſſe in illo actu certi, per audi-
tum vocis teſtatoris de eius mente, & volun-
tate, vt docet *Donellus dicto lib. 6. c. 10.* & idem
oſtendit *textus in d. §. ſed hæc quidem inſtituta de
teſtamentis* ibi, *Et ſua voluntate coram eis nuncu-
pata*, quæ dictio, *coram eis*, ſignificat vt teſtes
illo actu, non ſolum præſentes, ſed audientes,
& intelligentes teſtatoris voluntatem eſſe
debeant, vt ponderat in d. loco. *Donellus arg.
tex. in l. coram Titio 209. de verb. ſig.* At in hoc
caſu vnus de illis ſeptem adhibitis, negat ta-
62 lia audiuiſſe ab ore teſtatoris qualia, alij te-
ſtes audiuiſſe dicunt, & conſequenter non
eſt ſatisfactum. Legis ſolemnitati, quæ ſep-
tem teſtium, non ſolum præſentiam, ſed au-
ditum vocis teſtatoris requirit, vnde ſumus
in caſu legis. *Si vnus C. de teſtamentis*, quod
vno deficiente de ſeptem teſtibus, corruit te-
ſtamentum, deficit enim teſtis, quia licet
præſentialiter interfuit, à teſtatore volunta-
tem prætenſam non audiuit, paria enim ſunt
in teſtamento, quod teſtis non ſit præſens,
63 vel quod non intellexerit voluntatem te-
ſtatoris, vt expreſsè dicitur *in d. l. coram titio* ibi,
*non videtur præſente eo fieri, niſi is intelligat facit
textus in l. & ab antiquis verſ. ſic tamen, vt ipſi te-
ſtes cognoſcant C. de teſtamentis. Docet Farinac. de
falſit. q. 158. nu. 162. Boſſ. de fal. nu. 38. Docet Hoto-
manus in §. teſtes inſt. de teſtamentis*, quem ſequi-
tur *Oſualdus ad Donellum d. c. 10. in fine facit textus
in l. hæredes palam 21. de teſtamentis*, in qua re-
64 quiritur, quod numerus ſolemnis teſtium
exaudiat à teſtatore nomen hæredis, docet
Myſingerus in §. teſtes num. 8. de teſtamentis latè
*Simon. de Pratis de interpretat. vltim. volunt. lib.
2. interpret. 1. Dubitat. 2. ſolut. 3. n. 48. cum ſequen-
tibus*. Et eſt adeo manifeſtum in iure, vt am-
plius in hoc probando non ſit elaborandum
ſolummodò, ſatisfaciendũ eſt cuidam obie-
ctioni, huic fundamento factæ nimirum præ-
ſentiam Notarij hoc ſupplere, vel aliorum,
qui ibi interuenerunt, ſed hoc iudicio Fiſci,
leue admodum fundamentum eſt, nam quo
ad alios præſentes, non poſſunt dici teſtes te-
ſtamentarij; vtpotè qui de teſtatione teſta-
toris non fuerunt rogati, prout rogari eſſe
65 debuerunt *l. hæredes palam §. in teſtamentis ff. de
teſtamentis, auth. rogati C. de teſtib. Docet Clarus
in §. teſtamentum q. 58. in princ. Craſſus lib. 2. c. 3.
q. 56. latè Farinac. de teſtib. q. 62. num. 134.* Quo
ad Notarium vero, eſt abſolutiſſimum in iu-
66 re, quod non computatur in numerum teſtiũ,
quando ipſe conficit inſtrumentum, & quod
in hoc caſu, quia non verſamur in probanda
voluntate, ſed in adimplenda ſolemnitate
teſtamentaria, nō admittitur diſpoſitio legis

Domi-

Domitius de teſtamentis ita docent. *Baldus conſil.*
413. lib. 1. Bellamera conſ. 42. num. 12. dicit com-
munem Tuſchus lit. N. concluſ. 98. per totam, fa-
cit textus expreſſus *in l. hac conſultiſſima §. ulti-*
mo C. qui teſtamenta facere poſſunt, ex qua colli-
67 gitur quod tabellio vltra teſtes requiritur, &
ita declarat *ibi gloſa verbo clauum*, quando fio
ſcriptura de teſtamento, & expreſsius colli-
gitur, ex *§. ſed & ſi inſtrum. in auth. de inſtrumen-*
torum cautela, & fide dicit communem *Roland.*
conſ. 43. nu. 21. lib. 3. Bertrandus conſil. 325. num. 2.
vol. 8. Franciſ. Marc. deciſ. 144. in 1. par. Et ita iu-
ris eſſe Fiſcus exiſtimat.

A. del Rio F.

Pro
D. Comite Ottone Mandello
Contrà
Regium Fiſcum, & Delatorem.

Reſponſio ad motiuum.

TEſtamentum q. Domini Comitis Fran-
ciſci Cribelli per relationem ad ſcripturã
clauſam, & ſigillatam, eodem actu per Teſta-
torem Notario conſignatam, valere uti te-
ſtamentum nuncupatiuum, & de identitate
voluntatis, & ſcripturæ concludenter con-
ſtare, iam alias probauimus in allegationi-
bus impræſsis.

Nunc id ipſum denuo reuocatur in dubium ex
voto Regij Fiſci ſubtiliter ſanè compillato,
cuius ordinem inſequendo, ſingula eius ca-
pita ſubſtantialiter examinabimus, vt valli-
ditas eiuſdem teſtamenti quoties excuſſa, to-
ties magis inconcuſſa ſubſiſtat.

Primo igitur contendit Regius Fiſcus, nomina-
tionem hæredis ità ſpecificam eſſe debere, &
taliter nomen hæredis coram teſtibus expri-
mi, & nuncupari, vt illud Teſtes explicitè
68 exaudiant ab ore Teſtatoris, iuxtà *tex. in l.*
heredes palam, & l. ſi quis cum teſtamentum ff. de
teſtam. l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem, &
l. iubemus Cod. eod. ac §. fin. inſtit. eod. nedùm quo
ad verborum ſonum, ſed & quo ad intelligen-
tiam ſermonis, ità vt omnis implicita nun-
patio non continens vocis expræſsionem de
nomine hæredum, vel certam hæredis nun-
69 cupationē concidat ex *Hugone Donello, Oſvaldo,*
do, & alijs apud *Gratian. diſceptat. for. 973. per*
totam.

Cæterum, quod nuncupatio nominis hæredis
non ità præcisè indicta ſit, quin opportunè
dicatur fieri per relationem ad aliam ſcrip-
70 turam certam, probant *textus* (qui cauillari
non poſſunt) *in l. aſſe toto ff. de hæredibus inſti-*
tuendis vbi *Papinianus* inquit, *quem hæredem co-*
dicillis fecero, hæres eſto: Titium codicillis hæredē
inſtituit, eius quidem inſtitutio iure valet, ideoq; li-
cet codicillis dari hæreditas non poſſit, tamen hac te-
ſtamento data videtur; alter *textus in l. inſtitutio*
talis ff. de condit. inſtitution. vbi *Vlpianus* ità *proin-*
de, & ſi ità ſcripſerit, cuius nomen codicillis ſcrip-
ſero, ille mihi hæres eſto pari ratione dicendum erit,
inſtitutionem valere, & in l. quoties 9. §. ſi quis no-
men ff. eod. vbi *Vlpianus* ait. *Si quis nomen hære-*
dis quidem non dixerit, ſed indubitabili ſigno eum
demonſtrauerit, quod pene nihil à nomine diſtet, non
tamen eo, quod cōtumeliæ cauſa ſolet addi, valet in-
ſtitutio; ex quibus verbis, & ex quo poſteriori
textu Vlpianus declarat, quid ipſemet ſenſerit
in dicta *l. hæres palam*, dum dixit, *hæredis nomen*
debere palam corã teſtibus nuncupari, ex qua di-
cendi formula poſtmodum Imperatores for-
marunt leges illas *in l. iubemus, & in l. hac con-*
ſultiſſima §. per nuncupationem Cod. de teſtam. &
71 *§ fin. inſtit. eod.* omnis etenim Imperatorum
conatus eò tendit, vt (quemadmodum ad-
monuit *Vlpianus in d. §. ſi quis nomen*) hæredis
inſtitutio ità certa ſit, vt fraus menti Teſtato-
ris fieri non poſsit, ſicut explicat *Iuſtinianus*
in d. l. iubemus in principio, illis verbis, *vt ſit ma-*
nifeſtum, ſecundum illius voluntatem, hæreditatem
eſſe tranſmiſſam, & ibi, *vt omnimodo ſciant teſtes,*
qui ſint ſcripti hæredes, & ità certo hæredis nomine
ſucceſſio procedat, quod & obſeruauit *Duarenus*
ad tit. de hæredibus inſtituendis cap. 3. quomodo
hæredes inſtituendi ſint *col. 2.* his præſertim
verbis. *Quod autem dicimus de nomine, idem eſt*
intelligendum de demonſtratione, quæ facta ſit eo ſi-
gno, & nota, quæ nominis vice fungatur. Demon-
ſtratio tantam vim habet, quantam nominatio, nihil
enim refert an quis ità dixerit, Titius mihi hæres
eſto, an dixerit; hic mihi hæres eſto, quem digito
oſtendo, quod & probat *textus in l. ſi in nomine*
Cod. de teſtam. vbi error in nomine non vitiat
inſtitutionem, quando certum eſt, de quo
72 Teſtator ſenſerit, & ob id non tàm nominis
expræſſio, quàm perſonæ certitudo in hære-
dis inſtitutione attenditur, etiam de iure
nouiſsimo.

Ex quibus legum Sanctionibus moti Doctores,
ex magis communi aſſenſu firmarunt, ſuſti-
neri formulã teſtandi, de qua agimus, quem-
admodū in priore allegatione probauimus,
adductis in id quadraginta ſeptem Aucto-
ribus; quorum calculo adiungimus *Felin. in*
c. ſuper quæſtionum nu. 7. de off. deleg. vbi exem-
plis confirmat *Peregr. de fideicommiſſ. art. 33.*
nu. 57. verſ. quam etiam in inſtitutionibus directis
profitentur ſcribentes omnes, Fontanell. de pact. nup-
tial. clauſ. 5. glo. 10. p. 1. nu. 18. in fin. & nu. 19. vbi
allegat *Caſtilion*, & alios. *Hieronim. Gabr. conſ.*
169. nu. 33. lib. 1. Manent. conſ. 60. nu. 9. Padilla in
l. cum quidam nu. 13. & 14. ff. de legat. 2.

Et id quidem firmarunt recenſiti patres pro
maiori parte in ea magis dubitabili formula
teſtandi per relationem ad ſcripturam exi-
ſtentem pænes Tertium, putà pęnes Guardia-
num Sancti Franciſci, in qua fraus facilius
fieri poterat, quàm in ea, de qua nos agimus,
nimirum quando Teſtator ſcripturam illam,
ad quam ſe retulit in teſtando, clauſam, &
quatuor ipſius ſigillis munitam, eodem actu

mani-

manibus proprijs, & ad præſentiam teſtium
73 conſignauit Notario, vt obſeruat *Ludouic.*
Lana de forma teſtam. nuncup. clauſi, num. 26. 27.
& infrà, *& num. 65. in fin. & ſeqq.* qui Notarius
(vt ex authentico legitur) rogitũ teſtamenti,
& conſignationis ſchedulæ annotauit ſuper
dorſo eiuſdem ſchedulæ, & eiuſdem folij, ſu-
per quo deſcripta eſt hæredum inſtitutio, &
quæ deinde ſchedula, paucis inde diebus de-
functo Teſtatore, fuit ſolemniter per Nota-
rium ad id requiſitum præſentata in iudicio,
& ſolemniter ad præſentiam Teſtium, & No-
tarij, qui omnes illam pro eadem recogno-
uerunt, fuit aperta, & publicata; in hac ſanè
formula nihil omninò incertitudinis, tàm
quo ad certitudinem hæredis, quàm quo ad
identitatem ſchedulæ remanere videtur, vt
planius infrà apparebit.

Tenuerunt etenim interpretes, nominationem
hæredis poſſe eſſe triplicis generis, aliam ge-
neralem, aliam ſpecialem, aliam ſingularem,
74 ſeu indiuidualem, ſpecialem intelligendo
pro ea, quæ fit per relationem ad aliquam
certam ſcripturam, & hanc dici veram, &
propriam expreſsionem, & nominationem,
vt latè poſt alios annotauit *Ruin. in l. Gallus. §.*
& quid ſi tantum, nu. 167. ff. de lib. & poſthum.
Bart. & alij *in l. 1. ff. de vulgar.* vbi *Ripa nu. 64.*
dicit per hanc ſatisfieri conditionibus, &
formæ, & in propria ſpecie pluribus cumula-
75 tis *Magdalen. in tract. de numero teſtium in teſta-*
mentis requiſito. limit. 12. cap. 27. nu. 10. 11. 12.
& ſeqq. fol. mihi 324. Ludouic. Lana dicto tract.
num. 61.

Et eſſe impliciram nominationem, ſed tamen
76 propriam, ſenſere *Bart. in d. l. ſi ità ſcripſero.*
ante fin. *ff. de condit. & demonſtr.* ibi *Caſtrenſ.*
Socin. & alij *Boer. deciſ. 240. ſub nu. 5. verſ. &*
ſic implicitè, & propriè videtur nominaſſe, & nun-
cupaſſe hæredes deſcriptos. Ludouic. Lana d. tract.
de teſtam. nuncup. num. 55. & ſeqq. Caball. conſ.
106. nu. 20. lib. 5. Alciat. conſ. 601. per tot. Me-
noch. Clar. Fuſar. & ferè omnes in prioribus
ſcriptis citati.

Neq; reſiſtunt argumenta ſeù Reſponſiones
Gratiani, nec Auctoritates eorum, quos
ipſe adduxit.

Non inquam reſponſio ſub *nu. 28. & infrà* ad *tex.*
77 *in d. l. aſſe toto*. Etenim nullum in hoc *textu*
verbum, ex quo colligatur, actum ibi fuiſſe
de teſtamento in ſcriptis. Verba ſiquidem
illa, *ità ſcriptum eſt*, poſſunt etiam refferri ad
teſtamentũ nuncupatiuum, in quo poſt nun-
cupationem hæredis, Notarius inſtrumentũ
conſcribit, quod ſupponit *gloſa* in figuratio-
ne caſus, dùm introducit teſtatorem nõ ſcri-
bentem, ſed loquentem, & nuncupantem no-
men hæredis, & *textum* hunc in teſtamento
nuncupatiuo intelligunt ibi *Bald. & Angelus*,
quatenus eum inducunt ad caſum noſtrum,
& alij quot quot ad idem illum citarunt. Vi-
tetà quod in ratione ſui nil videntur differre
teſtamentum in ſcriptis, & nuncupatiuum
quo ad ſpecificam nominationem hæredis,
cum; & in teſtamento in ſcriptis nomen hæ-
redis calamo ſit nominatim nuncupandum,
78 vt in nuncupatiuo per vocem, ſicut probat
Tex. in d. l. hæredes palam. Et melius *in d. l. iu-*
bemus in principio ibi. *Nomen hæredis, vel hæ-*
redum in ſua ſubſcriptione, vel in quacunq; parte
teſtamenti ponere. Et paulo infrà. ibi. *Quod ſi*
non fuerit obſeruatum, & nomen hæredis, vel hære-
dum, non fuerit manu teſtatoris ſcriptum, vel voce
coram teſtibus nuncupatum, hoc teſtamentum ſtare
minimè patimur, mox ibi, *vel in eius hæredis in-*
ſtitutione, cuius nomen neq; lingua neq; manus Te-
ſtatoris ſignificauit: & hoc ſenſit apertè *Salice-*
tus in d. l. iubemus. nu. 3. in fin. Cyn. pariter in fine.

Non etiam ſatisfacit cõſideratio *Gratiani*, quòd
79 *textus in d. l. aſſe toto* ſit correctꝰ per *l. iubemus.*
Cod. de teſtam. & alia iura initio per Regium
Fiſcum citata; cum id dicat *Gratianus* marte
ſuo nullius auctoritate ſuffultus, nec legum
correctio admitti debeat, niſi de directo
ſibi ad inuicem contradicant, quod tunc eſ-
ſet, ſi poſteriora prohiberent hæredem fieri
per relationem quoq; ad certum, At cum in
relatione ad certum inſit nominatio hæredis
palam, & ex voce Teſtatoris ad claram teſtiũ
intelligentiam facta, dum dicit (rogando
notarium, & teſtes) *hæc eſt mea vltima volun-*
tas, in qua hæredem inſtitui, & legata feci, ſatis
concordant leges omnes in nominatione
palam facta, dùm nulla ſpecificè exigit indi-
uidualem, & magis conueniunt omnes in
virtute finis, dùm ſigno indubitato demon-
ſtratur hæres; atq; ita *textum* illum in *l. aſſe*
toto non eſſe correctum ſenſere *Baldus, & An-*
80 *gelus* ibi dùm illum induxerunt ad deciſio-
nem caſus noſtri, nec non & clarius *Alex. in*
conſ. 176. num. 5. in fin. & ſeqq. lib. 5. dùm reſ-
pondet ad dictam *l. iubemus*, *& l. hac conſul-*
tiſſima. §. per nuncupationem quemadmodum in
l. 1. nu. 7. vbi pulcrè *ff. de lib. & poſthum.*

Vt nec quoq; ſatisfacit alia *Gratiani* reſponſio,
quod in *l. Aſſe toto*, nomen hæredis exaudie-
rint teſtes in codicillis; nam hoc nihil, quia
ad caſum noſtrum ſat eſt; quòd in teſtamento
nõ fuerit ſpecificatum nomen proprium hæ-
redis, ſed tantum implicitè per relationem
ad aliam ſcripturam, (quod magis eſt) fa-
ciendam, & tamen teneat vel teſtamentum.

Prout nec quoq; vrget, quod in dicta *l. aſſe toto*,
ſcriptura, ad quam fit relatio, eſſet indubi-
tata, nam & inferius demonſtrabitur, hanc
quoq; ſic reddi indubitatam, vt vlterius de
ipſius identitate hæſitari nequeat.

Deinde verò non reſpondet *Gratianus* ad dictam
l. quoties §. ſi quis nomen ff. de hæredibus inſtit. quæ
clarius vtiq; probat aſſumptum noſtrum, &
eſt eiuſdem *Vlpiani*, qui compilauit *Textum*
legis, hæredes palam, cuius poſtea verba tran-
ſumpturunt *Imperatores in l. hac conſultiſſima §.*
per nuncupationem, & l. iubemus in contrarium
citatis.

Rurſus

Digitized by Google

Ruſus non adigit (ex eodem *Gratiano*) quod
nuncupatio nominis hæredis tàm quo ad au-
ditum,& ſcientiam teſtium quàm quoad ex-
præſsionem, & vocem Teſtatoris, ſit de for-
ma, debeantq; proinde adimpleri explicitè,
& ſpecificè, non implicitè, & per æquipol-
lens, putà per relationem ad aliud.

Enimuerò negatur, quòd indiuidualis expræſ-
ſio ſit de forma, cum ſufficiat exprimere no-
81 men hæredis per relationem ad aliud, ità
reſpondet *Magdalen. de num. teſt. cap.* 27. *nu.*
14. *Ludouic. Lana de teſtam. nuncup. clauſ. nu.* 52.
& nu. 58. *in fin.* verſ. *Immò hoc procedit etiam in
his quæ ſunt de forma*, & reprobando Gratian.
82 è contrà citatum, ità concludit *Thomat. deciſ.*
82. *num.* 29. & in indiuiduo *Alex. in dicta l.* 1.
nu. 7. *ff. de lib. & poſthum.*

Vltrà quòd etiam in his, quæ ſunt de forma,
ſufficit expræſsio per relationem ad aliud,
83 quia relatum eſt in referente verè, & pro-
priè, vt in ſpecie probat *tex. in d. l. aſſe toto ff.
hæred. inſtit.* & exornat ad rem *Ludouic. Lana
loco cit. nu.* 55. *& ſeqq.* & idem ſenſit *Didac. in
cap. cum tibi ſub nu.* 5. *in fin. de teſtam.*

Tantò magis in noſtro caſu, quia vbi poſſet dici
indicta expræſsio de forma non tamen præ-
ſcriptus eſt pro forma modus exprimendi,
84 vt ſubtiliter reſpondendo ad obiectum con-
ſiderat *Magdalen. loc. cit. num.* 16. *&* 17. & re-
probando *Gratian.* in loco contra relato reſ-
ſoluit *Thomat. dicta deciſ.* 82. *nu.* 30.

Et quando quid non requiritur pro forma ab-
ſolutè, ſed tantum ad certum effectum, putà
hoc noſtro caſu ad certificandum hæredem
ne fraus fiat voluntati Teſtatoris, vt per *Mag-*
85 *dalen. vbi ſupra nu.* 18. tunc adimpleri poteſt
per æquipollens verum, & proprium, puta per
relationẽ ad aliud, vt pluribus relatis reſſol-
uit *Magdalen. vbi ſupra nu.* 19. 20. *&* 21. benè
Alex. dicta l. 1. *nu.* 5. 6. 7. *ff. de lib. & poſthum.*

Et demum *Gratianus* ipſe ſibi contradicit in *di-
ſcept.* 605. *nu.* 36. *&* 37. vbi atteſtatur opinio-
nem *Bartoli* etiam in inſtitutione hæredis eſſe
communiter approbatam, & ibi reffert mul-
tos Auctores hoc ipſum in indiuiduo com-
probantes, & in hac *diſceptat.* 973. in qua no-
bis aduerſatur, plene reprobatur per *Rotam
Maceratenſem* apud *Thomat. d. deciſ.* 82. vbi reſ-
fert ità iudicatum. Prætérquamquod ſi con-
ferantur Auctores relati per *Gratianum*, & ci-
tati per nos in priori conſultatione, nemò
non videt, longe plures, & grauiores hanc
noſtram fouere, & ſecundum eam fuiſſe plu-
ries per ſuprema Tribunalia iudicatum.

Addo, quòd plures ex Auctoribus allegati per
Gratianum dicta diſcept. 973. in principio, non
merentur allegati pro ſua opinione.

Nam *Aretinus in d. l. hæredes palam*, licet hinc in-
de arguat, tamen quando ſcriptura, ad quam
ſit relatio, eſt indubitata, tenet opinionem
86 noſtram, vt per eum *nu.* 1. *in fin.* & ita etiam
de ipſo *Aretino* obſeruat *Alciat. d. conſ.* 601.

Iaſon citatus in *dicta l. hac conſultiſſima §. per nun-
cupationem, & in l. vbi autem §. illud ff. de verb.
oblig.* videtur ſibi contrariari in *l. fin. nu.* 15.
*Cod. de fideicommiſſ. & in d. l. iubemus Cod. de te-
ſtam.* vbi *nu.* 10. concludit ex communi DD.
opinione ſat eſſe, quòd Notarius nominet
hæredem ad præſentiam teſtatoris, & Teſta-
tor annuat, licet ipſe Teſtator hæredis no-
men ore proprio non exprimat; & quamuis
nu. 11. *&* 12. in contrarium arguat, requiri
ex eo *textu* pro forma, vt Teſtator propria
voce exprimat nomen hæredis ad claram te-
ſtium intelligentiam, hancq; expræſsionem
non poſſe adimpleri per æquipollens, atta-
men *nu.* 10. *in fin.* dicit ſe dubitationis gratia
87 promouere hanc difficultatem contra com-
munem, *& nu.* 12. *ante fin.* verſ. *tenendo tamen
communem* inquit à communi non eſſe rece-
dendum, deinde *Iaſ.* in locis contracitatis
expreſsè reprobatur per *Alciatum d. conſ.* 601.
per *Clar. d. q.* 36. *& per alios.*

Mantica de coniecturis vltim. volunt. lib. 1. *tit.* 7. *nu.*
7. apertè tenet opinionem noſtram, multis
pro ea congeſtis Auctoribus, quam eo ſolo
caſu (vt ibi liquet) reprobat, quando Teſta-
88 tor voluiſſet Teſtari in ſcriptis, nec perfeciſ-
ſet, tunc enim inquit, eam formulam neq; ſu-
ſtineri vti teſtamentũ nuncupatiuum, ſed id
contingit ex ſpeciali ratione præſumptæ vo-
luntatis Defuncti.

Clarus in §. teſtamentum d. q. 39. in fine ſtat pro
nobis, quia reprobato *Iaſone* noſtram opi-
nionem atteſtatur eſſe magis communem, &
dicit ab ea non eſſe in practica recedendum,
licet in puncto iuris non modicam patiatur
difficultatem, quod plenè confirmat *d. q.* 4.

Guidopap. d. quæſt. 459. obiter loquitur, non ad-
uertens ad leges loquentes in inſtitutione
hæredis, nec ad magnam Auctorum claſſem
in inſtitutione hæredis idem defendentium.
Nec Addentes ad eum merentur contracita-
ri, quia *Cravetta in d. conſ.* 162. nobis per plura
argumenta deſſeruit, dum concludit ſuffice-
re inſtitutionem generalem, quæ poſsit ve-
roſimiliter, vel per relationem certificari in
perſona certa, licet iure caueatur, quòd in-
ſtitutio debeat nominatim fieri, & de perſo-
na certa.

Anton. Faber in Cod. tit. de teſtam. diffinit. 4. *&* 20.
non examinat quæſtionem, nec aduertit ad
leges, quæ in contrarium vrgent, nec ad Au-
ctores contrarium exactè defendentes.

Tiraquel. de ll. connub. glo. 7. *num.* 193. non poteſt
dici quod ſequatur opinionem vltimo loco
relatam, quia eam recitat per illa verba; *ſunt
tamen aliqui, qui id negant procedere in hæredis in-
ſtit.* Quod & ex eo confirmatur dum pro prio-
re affert ſex Auctores, pro poſteriore duos
tantum inter quos *Aretinus*, qui (vt ſuperius
vidimus) noſtram ſequitur.

Bellamera conſ. 1. *ſub nu.* 32. verſ. *iuxta quod quæ-
ritur, de pluribus Conſtitutionib.* licet videatur

genere

tenere opinionem contrariam, tamen *ſub nu.*
37. concludit, valere hunc formulam quan-
do ſcriptura eſt ita certificata, vt nec alterari
89 nec alia ſupponi queat; nec enim ſpeciale
aliquod in iure reperitur, quia id liceat apud
acta, & non alibi, ſed totum dependet à cer-
titudine, & ſecuritate ſcripturæ.

Ruinus in dicta l. ſi ità ſcripſero, licet multa hinc
inde deducat, tamen *nu. 6. in fin.* affirmat Do-
ctores magis communiter tranſire cum opi-
nione *Bartoli*, *& nu.* 7. alia deducit in confir-
mationem noſtræ opinionis, in qua tandem
vel poſtremo amplificata reſidere videtur.

Romanus in l. hæredes palam, nihil contrà noſtram
teſtandi formulam, prout nec *Albericus*; im-
mò *Albericus* dicit ex communi valere inſti-
tutionem hæredis factam ad interrogationē
90 Notarij, etiamſi Teſtatór ſimpliciter reſpon-
derit, quod *ſic*.

Odofredus in l. Iubemus, dicit quod hæres debet
nuncupari, nimirum voce teſtatoris nomen
exprimi, ſed an ità ſemper explicitè, & indi-
uidualiter, vt non poſsit implicitè, vel per re-
lationem ad aliud, ipſe non aperit, & nihilo-
minus quando fit inſtitutio per relationem
ad aliud, Teſtator voce ſua exprimit nomen
hæredis, ſaltem implicitè, dicendo, *inſtituo
eum &c.* & ſic adeſt, & ſonus vocis, & audi-
tus, ac intelligentia teſtium.

Iacobus de Arena in l. hæredes palam, nihil de hac
formula, & quatenus dicit non valere inſti-
tutionem ad interrogationem Notarij, lo-
91 quitur contrà communem, vt teſtantur *Iaſ.
Alberic. Cyn.* & alij ex aduerſo per *Gratianum*
relati.

Cyn. in l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem ni-
hil planè de hoc caſu, in *l. autem Iubemus* no-
bis fauet, dum defendit, tenere inſtitutionē
ad interrogationem alterius, tametſi Teſta-
tor non expreſſerit ore ſuo nomen hæredis,
ſed ſimpliciter reſponderit, quod *ſic*. Et de-
mum in fine ſubdit, *quod paria ſunt voce nuncu-
pare, vel ſcribere, & ſicut ſcriptura poteſt alij com-
mitti, ità & vocalis nuncupatio*, & proinde li-
quet, vocalem nuncupationem poſſe ex men-
te *Cyn.* adimpleri per æquipollens, quod ip-
ſum deſſeruit pro reſponſione ad *Fulgoſium*.

Donellus deniq; tametſi vim faciat in ſono vocis,
& ſpecifica verbali nuncupatione, nō tamen
reſpondet ad leges in contrarium facientes.

Quare firmum remanet, quòd opinio noſtra ex
legum ſanctionibus, ex rationum pondere,
ex Doctorum numero, ex rerum iudicata-
rum auctoritate præcellit, & diſceptationem
Gratiani, tàm quo ad iura, & rationes, quàm
quo ad Auctores remanere profligatam, vt
D. Comiti non ſit ad obſeruantiam veluti ad
Sacram Ancoram (ſicuti putabat Regius Fiſ-
cus) recurrendum, ſed, quod dicetur de ob-
ſeruantia in praxi, abundanter deductum
cenſeri.

Secundo principaliter, inſiſtit Regius Fiſcus,
quòd obſeruantia iſtius formulæ in teſtando
non ſit formiter probata, præſertim in Ciui-
tate Papiæ, in qua conditum fuit teſtamen-
tum.

At verò præterquam quòd, nobis opus non eſt
probatione obſeruantiæ, quibus & iura, ra-
tiones, & communis Doctorū aſſiſtunt; dùm
Aleiatus in conſilio 601. *Clarus in dicta quæſt.* 36.
dixerunt, prædictam noſtram opinionem fo-
re in praxi ſeruandam, facillimum eſt, vt in
Regione noſtra, qui, aliquibus de cauſis vo-
luerunt vltimas eius voluntates non publi-
cari ante obitum, formulam illam in praxi
ſeruarint, ſequendo conſilium *Aleiati*, *& Cla-
ri*, duo certè iuris & praxis luminaria in Sta-
tu Mediolanenſi.

Accedat, quòd dùm *Craſſus in §. teſtamentum
quæſt.* 1e. prima *nu.* 4. *Pariſ. conſ.* 19. *nu.* 14. *lib.*
3. *Clar. §. teſtamentum dicta q.* 36. *in fine. Thomat.
dicta deciſ.* 82. *num.* 20. *&* 28. atteſtantur de
communi obſeruantia in genere, & plures
alij de obſeruantia diuerſarum Curiarum, vt
Maſtrill. de obſeruantia Regni. *deciſ.* 190. *nu.*
4. in prouincia Marchiæ, & in Ciuitate Aeſij
Thomat. deciſ. 68. *nu.* 86. *& deciſ.* 82. *num.* 20.
in ditione Senenſi *Medices dicta deciſ.* 97. & de
alijs prouincijs alij, quos reſfert *Gratian. dicta
diſcept.* 973. *nu.* 42. qui vult dicere aduerſus
communem obſeruantiam, quod aliud ſerue-
92 tur in certo loco, tenetur hanc tanquam li-
mitationem probare, ex traditis per *DD. in l.
regula. ff. de reg. iur.*

Quibus additur, quòd dùm *Clarus* Ciuis Alexan-
drinus propè Papiam, & valdè practicus in
Vniuerſo Mediolani Stato, & luminare ma-
ius Mediolanenſis Senatus, atteſtatur in *di-
cta q.* 36. de communi obſeruantia, intelligit
de communi obſeruantia totius Status, cum
in toto Statu eſſet verſatus, tùm ob multa
munera, quæ multis in locis ſubierat, tùm
quia Senatus eſt Curia Curiarum, & Senator
cenſetur verſatus in omnibus Dominij Cu-
rijs, cum omnia negotia grauiora Curiarum
Status confluant ad Senatum, & dum atteſta-
tur de obſeruantia Senatus in teſtamento Se-
93 natoris Vicecomitis, vtiq; obſeruantia Ci-
uitatis Dominantis, & Tribunalis Supremi
influit in alijs. *glo. in l. ex ea. in fin. ff. de poſtu-
lan.* alioquin *Clarus* non dixiſſet ità commu-
niter obſeruari, ſed in aliquibus tantum
locis.

Immò dùm *Alciatus in conſ.* 601. qui erat Medio-
lanenſis, & in foro Papienſi Verſatus, *Clarus*
Alexandrinus in dicta *q.* 36. *Nicolaus Bellonus*
Papienſis *in conſ.* 85. *Coſta Papienſis de remed.
ſubſid. cap.* 82. *Menochius* pariter Papienſis in
conſ. 639. *nu.* 20. *&* 21. *& conſ.* 878. *nu.* 5. ap-
probant hanc teſtandi formulam, creden-
dum omnino eſt, quod ſit recepta in illo Pa-
94 pienſi foro, præſertim cum in caſu Papienſi
Comitis Aureliani de Beccaria eam ſuſtineat
Menoch. d. conſ. 878. *nu.* 5.

Tertio principaliter inſiſtit Regius Fiſcus ſu-
per eo, vt neceſſe ſit, ſchedulam illam eſſe
ſubſcriptã à Teſtatore, vt de identitate cer-
titudinaliter conſtet, alioqui non ſuſtineri,
95 ex Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. et demonſtr.
Cret. in l. 1. §. ſi quis ità. ff. de verb. oblig. Boer.
deciſ. 240. nu. 5. Roderic. Suarez. de captatoria vo-
luntate nu. 12. Natta in auth. quod ſine quaſt. 10.
& 11. Cod. de teſtam. Zuntus in reſponſo pro vxore
nu. 71. & 76. Pariſ. conſ. 19. nu. 26. lib. 3. Craſſ.
§. inſtitutio. quaſt. 16. num. 4. & 5. Menoch. conſ.
313. nu. 45. & 46.
Verùm confutationis labor iàm pridem præri-
pitur per Fuſarium d. conſ. 41. nu. 26. in fin. 27. &
28. & latè ſub nu. 41. circa med. verſ. Nec ob-
ſtat auctoritas Menochij, & infrà, vbi ſingillatim
Auctores ex aduerſo citatos, & eorum ratio-
nes excutit, ac apte conuellit. Quòd agno-
uit Regius Fiſcus, dùm aliter non declinat
conſultationem, & fundamenta Fuſarij, niſi
quia ibi teſtes erant inſtructi de continentia
ſubſtantiæ, & liquebat de identitate ſcriptu-
ræ, vt per eundem Fuſarium num. 28. quorum
neutrum hoc caſu concurrere ſupponit; At
retento quod ex veriori, & magis communi
opinione, ſubſcriptio Teſtatoris non ſit ne-
96 ceſſaria in teſtamento nuncupatiuo ad eſſen-
tiam, nec ad probationem, cum aliter con-
ſiſtere, & probari queat (vt defendit Fuſa-
rius) & Doctores citati tùm per Menochium,
tùm per Regium Fiſcum loquantur euentua-
liter, ſeù contingenter, nimirum, vt quando
Teſtator aſſeruit ſubſcripſiſſe, debeat de ſub-
ſcriptione conſtare, & illa recognoſci per
comparationem litterarum, & nullus excep-
to Menochio, aut paucìſsimi ſint, qui dicant
97 non poſſe identitatem ſcripturæ probari niſi
per ſubſcriptionem Teſtatoris, & contrarij
multo plures nobiſcum aſtruant, & hæc ve-
rior probetur (ſicut exactè obſeruauit Fuſa-
rius) id vnum nunc nobis ſufficit ex Fuſario;
quod ſubſcriptio Teſtatoris non ſit neceſſa-
ria, & quòd aliter identitas voluntatis, &
ſcripturæ probari poſsit, quia de identitate
voluntatis, & ſcripturæ indubitanter hoc
caſu liquere, oſtendetur inferius.
Et ſanè, quis non videt, fragilem nimis eſſe
probationem identitatis à ſubſcriptione, cũ
facillimè poſsit manus Teſtatoris imitari, &
98 vna ſcriptura cum ſimili ſubſcriptione loco
alterius ſupponi, vt pluribus probat Gratian.
in contracitata diſcep. 973. nu. 50. & infrà. vbi
nu. 55. oſtendit, non ſatis eſſe ad probatio-
nem identitatis, ſchedulæ quod ſubſcriptio
ſit concludenter recognita, cum plures po-
tuerit Teſtator feciſſe, ante & poſt, vel eſſe
folia alba per Teſtatorem ad aliud ſubſcrip-
ta, & poſtea completa, & ſic non eſſe eandem
ſchedulam, quæ fuit tradita Notario, quod
antè Gratianum rectè obſeruauit Corn. in l. hac
conſultiſſima §. per nuncupationem, in fine Cod. de
teſtam. Ruin. conſ. 193. nu. fin. lib. 2. Aretin. in l.
hæredes palam. num. 1. poſt med. ff. de teſtam. vbi
quod non poteſt identitas ſcripturæ ex ſub-
ſcriptione Teſtatoris probari niſi per duos
99 modos, videlicet vel ex comparatione litte-
rarum, vel ex teſtibus, qui viderint ſubſcri-
bere, & vtrumq; eſſe fallacem aſſirmat. Socin.
ſen. conſ. 142. nu. 6. in fin. & nu. 7. lib. 1.
Ideoq; rectius ſenſerunt ij, qui ſubſcriptionem
Teſtatoris, in hoc nuncupatiuo clauſo non
100 eſſe neceſſariã, & aliter identitatẽ probari
poſſe tenuerunt, nimirum Caſtrenſis in l. hac
conſultiſſima. §. per nuncupationem num. 3. verſ.
mihi non videtur neceſſarium hic quod debeat con-
ſtare manu teſtatoris, ſed ſufficit conſtare, quod illa
ſit ſcriptura de qua Teſtator ſenſit & idem in dicta
l. hæredem palam. num. 3. Iaſ. in auth. quod ſine.
nu. 1. in fin. verſ. niſi probaretur, quod talis ſche-
dula eſſet ſcripta à Notario, vel Tertio de mandato
Teſtatoris. Cod. de teſtam. vbi arguit à pari inter
ſchedulam ſubſcriptam manu Teſtatoris in-
ter liberos, & ſubſcriptã à Notario de man-
dato Teſtatoris, etiam in priuilegio dato
ſchedulæ ſcriptæ, vel ſubſcriptæ à patre. ibi
Natta. q. 11. Alex. conſ. 176. nu. 3. verſ. Secun-
do reſpondeo lib. 5. pulcrè Socin. Sen. conſ. 173.
num. 2. lib. 2. qui non ſolum dicit, non eſſe
neceſſariam ſubſcriptionẽ Teſtatoris ex ſen-
tentia Caſtrenſis, & aliorum, ſed multo fortio-
rem eſſe probationem identitatis, quę deſſu-
mitur ex conſignatione facta Notario, & eius
101 rogitu, quam ex ſubſcriptione Teſtatoris,
quod idem repetit Socin. ipſe conſ. 142. nu. 6.
in fin. & nu. 7. lib. 1. Clar. in §. Teſtam. quaſt. 4.
nu. 3. Anto. Gabr. comm. concluſ. tit. de teſtam.
concluſ. 11. nu. 7. idem Alex. conſ. 14. nu. 16. lib.
6. vbi æquiparat ſubſcriptionem Teſtatoris,
& Notarij. Zunta in reſponſo pro vxore num. 89.
Ludouic. Lana d. tract. num. 17. & fol. mihi 123.
Fulgoſ. conſ. 56. col. 1. verſ. pari ratione videretur
dicendum, ſi teſtamentum eſſet ſcriptum manu No-
tarij, quod mihi probat textus in d. l. quoties §.
ſi quis nomen ff. de hæredibus inſt. vbi ſufficit de
identitate conſtare indubitato ſigno, & id
102 demum ſenſere omnes, qui hac de re agen-
tes, non ſe reſtrixerunt ad ſubſcriptionem
Teſtatoris, ſed generaliter ad omne genus
probationis, per quod indubitanter poſſet
conſtare de identitate ſcripturæ, vt ſignanter
Didac. in cap. cum tibi nu. 5. de teſtam. Aret. in l.
hæredes palam. ſub nu. 1. Clar. d. q. 36. in fin. Ri-
minald. ſen. dicto conſ. 254. nu. 10. Thomat. d. de-
ciſ. 82. nu. 22. & ſeqq.
Vltrà quòd, videtur hoc noſtro caſu interue-
niſſe ſubſcriptio Teſtatoris, dùm teſtes aſſir-
mant (vt audio) Teſtatorem cæpiſſe ſubſcri-
bere, ſed præ morbo non potuiſſe perficere
ſubſcriptionem, & ipſos recognouiſſe ipſam
imperfectã Teſtatoris ſubſcriptionem, quare
vbi ſubſcriptio fuiſſet neceſſaria, adhùc cen-
103 ſeretur adimpletum ex traditis per Gratian.
diſcept. for. 429. num. 9. 10. & 11. & vlterius
appoſita fuerunt ſignacula Teſtatoris ipſo
vidente,

vidente, & iubente in locum ſubſcriptionis,
quàm præmorbo facere nequiuit, vt teſtes
Religioſi, & alij affirmant, quo caſu ſigilla
104 ſupplent vicem ſubſcriptionis, quando cō-
ſtat eſſe ſigillum Teſtatoris, & appoſitum ad
præſentiam ipſius. *Menoch. de arbitr. caſu 113.*
nu. 6. 10. & 11. Maſcard. de probat. verbo, *ſigil-*
lum concluſ. 1308. *num.* 5. *& 7. verſ. concordare*
tamen poteris, vbi nu. 10. probat ſigillum præ-
ſumi appoſitū de mandato Domini, & idem
repetit *num.* 43.

Et quòd ſecurior videatur probatio identita-
tis, quæ inſurgit ex conſignatione facta No-
tario, quàm quæ ex ſubſcriptione Teſtatoris,
vltrà conſiderationes *Socini Senioris* in locis
proximè relatis, ex eo etiam probatur, quòd
dùm Notario facta eſt conſignatio ſcripturæ
ad præſentiam ſeptem teſtium, & Notarius
fuit de conſignatione rogatus, & ſcripturam
illā poſuit inter ſuas Abbreuiaturas, dicitur
effecta publica, ſicuti publica ſunt alia docu-
105 menta ipſius Notarij, & omnimodam me-
rentur fidem, ac faciunt probationem indu-
bitatam, vt probat Tex. *in l.* 2. *in princip. ff.*
quemad. teſtam. aperiantur. vbi *gloſ.* in verbo
publicum, ſubdit, etiam ſi non viuant teſtes,
& ibi *Bartolus nu.* 1. *in fin.* ſubdit, quòd ſi cre-
ditur Notario in teſtamento nuncupatiuo,
106 tàm de tenore teſtamenti, quàm de ſolēni-
tate, multo magis quando eſt rogatus de ſo-
lemnitate tantum, quod idem ſequitur ibi
Imola in princip. inſtrumentū enim teſtamenti
107 nuncupati probat teſtamentum quoad eſ-
ſentiam, & ſolemnitatem ſine examinatione,
& recognitione teſtium. *Corn. in l. hac conſul-*
tiſſima nu. 14. *&* 15. *Cod. de teſtam.* vbi proinde
notat, tantum eredi inſtrumento Notarij,
quantū ſeptem teſtibus, & teſtatur ità com-
muniter obſeruari. Plenè poſt alios *Gratian.*
diſcept. for. 429. *nu.* 6. 7. *&* 8. vbi ex *Caſtrenſi*
108 ampliat, etiamſi omnes teſtes eſſent mor-
tui, vt amplius non poſſent examinari *Bald.*
Caſtr. Alex. & Corn. in l. 1. *Cod. de teſtam. Iaſ.*
in l. fin. Cod. de fideicom. & optime in *l. publi-*
cati nu. 4. *Cod. de teſtam.* vbi ſubiungit, hodie
ceſſare ſolemnitates publicationis, & reco-
gnitionis ob plenam probationem, quam fa-
109 cit inſtrumentum Notarij *Mantica de conie-*
cturis vltim. vol. lib. 1. *tit.* 6. *num.* 7. vbi reffert
plures atteſtantes de communi obſeruantia.
Socin. iun. conſ. 89. *nu.* 21. *lib.* 1. vbi dicit, hoc
eſſe propter publicam fidem Notarijs præſti-
tam. *Craſſ. in §. teſtamentum quæſt.* 10. *num.* 3.

Et licet teſtamentum in ſcriptis nihil releuet,
niſi omnes teſtes recognoſcant ſuam, & Te-
ſtatoris ſubſcriptionem, tamen quando Te-
ſtator conſignauit Teſtamentū clauſum No-
tario coram Teſtibus dicens, illud eſſe ſuum
teſtamentum, & volens quod de dicta conſi-
gnatione ſit rogatus, & Notarius ſuper dor-
ſo ſcripturæ poſuit rogitum, & nomina Te-
110 ſtium, tunc talis rogitus Notarij probat
identitatem, & ſolemnitatem abſq; alia re-
cognitione, ſiue teſtes viuant, ſiue ſint mor-
tui (tanta adhibetur Notario fides) *Io. de*
Imola in d. l. 2. *ff. quemadmod. teſtam. aper. in*
princip. quod etiam tangit ibi *Bartol. Fulgoſ.*
conſ. 56. *col.* 1. *Caſtrenſ. in l. iubemus nu.* 7. *Cod.*
de teſtam. & l. 2. *nu.* 3. *Cod. eod. Iaſ. conſ.* 67. *nu.*
2. *lib.* 3. *Rol. conſ.* 36. *num.* ... *lib.* 1. *Ludouic.*
Lana d. tract. nu. 68. 69. 70. & hæc eſt illa cau-
tela, ad probandam certitudinatiè identita-
tem huius ſchedulæ, quam laudauit *Clar. d. §.*
teſtamentum. q. 4. *nu.* 3. *in fin.* nimirum vt à ter-
go ipſius ſchedulę Notarius ſcribat tempus,
nomina teſtium, & rogitum, nè poſtea con-
tingat dubitari de identitate ſcripturę, quam
cautelam probarunt. *Ludouic. Lana Belamer.*
Medices, Thomat., ac alij in primis ſcriptis al-
legati; Quando etenim rogitus teſtamenti,
& conſignationis factæ Notario eſt ſuper
dorſo, & tergo eiuſdem originalis ſchedulæ,
ſicut creditur Notario præſentanti rogitum
111 ſuum, quod ſit originalis. *l. ſi quis Decurio.*
Cod. de falſ. Alex. conſ. 105. *num.* 2. *in princip.*
verſ. *quod illa ſit matrix, & originalis ſcriptura,*
lib. 2. ità non poteſt non ei credi de identita-
te ſchedulæ, cum illa ſit pars ſubſtantialis
rogitus, & non poſſit de eius identitate du-
bitari, quin dubitetur de matrice rogitus
ſcripta ſuper eadem ſchedula, cum tamen in
exhibitione, & identitate matricis omnes
cōueniant, quòd ſtandum ſit Notario, quan-
do habet ſolemnia; alioquin omnes imbro-
niaturæ Notariorum deficerent ex poſſibili
falſitatis, ſeù alterationis fabricatione.

Quarto principaliter inſiſtit Regius Fiſcus,
quod non conſtet de identitate voluntatis
Teſtatoris circà perſonas hæredum, & lega-
ta, cum ex proceſſu liqueat Teſtatorem nec
ſcripſiſſe, nec legiſſe ſchedulam teſtamenti,
& legatorum, facileq; potuerint illi Reli-
gioſi, vnum in ſchedula ſcripſiſſe, & aliud
verbotenus Teſtatori retuliſſe, vel aliquid
de iniunctis per Teſtatorem omiſiſſe.

Verum facile tollitur obex, quia identitas
ſcripturę euincit identitatem voluntatis Te-
ſtatoris, qui dùm ad præſentiam Notarij, &
Teſtium inſtituit eos, qui deſcripti ſunt pro
hæredibus in dicta ſchedula eo ipſo, quòd
112 conſtat de ſchedula, conſtat de identitate
voluntatis circa perſonam hæredis; & qui
vult dicere, quòd Teſtator de alio ſenſerit,
quàm quod legatur in ſchedula per eum cō-
ſignata Notario; tenetur concludenter pro-
bare.

Nec obſtat aſſerta poſsibilitas alterationis,
nam & Notarius poſt mortem Teſtium, po-
teſt impune addere, vel adimere teſtamen-
to, abſq; eo quod poſsit per aliquem de fal-
ſo conuinci, nec tamen hæc poſsibilitas at-
tenditur; ſic & quando ſcriptura eſt manu
Teſtatoris conſcripta, poteſt in nuncupatiuo
imitari manus, & altera loco illius ſupponi,

Digitized by Google

& tamen hæc poſsibilitas ſuppoſitionis alte-
rius cum imitatione manus, ex voto Fiſci nō
attenditur.

Deinde ceſſat hic omnis amaritudo, cum ſal-
tem per ſex teſtes ex inſtante Fiſco examina-
tis, conſtare credatur, quòd Teſtator ore ſuo
expreſsit illis Religioſis, & D. Codalo no-
mina hæredum, quos inſtituere volebat ni-
mirum Comitis Ottonis, Marchionis Ca-
nellarum, & Comitis Lumelli, nec non le-
gata, quæ facere intendebat, & quòd illi poſt
compillatas ſchedulas, reuerſi ſunt ad Te-
ſtatorem, & D. Codalus recitauit Teſtatori
contenta in ſchedulis tàm quo ad hæredes,
quàm quo ad legata, ſcilicet quod ſcripſe-
rant hæredes Comitem Ottonem, Comitem
Lumelli, & Marchionem Canellarū, & quod
Teſtator in ſignum approbationis cæpit ſub-
ſcribere, ſed cum perficere non potuerit, iuſ-
ſit omnes ſigillari, & in continenti vocato
Notario conſignauit ei plicum ſigillatum,
dicens quod eſſet rogatus de dicta ſua vlti-
ma voluntate; nam ex his plenè probata eſt
identitas voluntatis, & perſeuerantis, vſq;
113 ad rogitum, cum omnia geſta fuerint in
continenti, Teſtatore ad nullos alios extrin-
ſecos actus diuertente: *DD. in l. hæredes pa-
lam. §. vno contextu. ff. de teſtam. & in l. cum an-
tiquitas. Cod. eod.* quæ voluntatis identitas,
ſeu certitudo, & perſeuerantia, vel error mi-
114 nori teſtium numero probari poſſunt, cum
in ea non conſiſtat forma, aut ſubſtantia Te-
ſtamenti, ad *tex. in l. duo ſunt Titij, cum ibi not.
ff. de teſtam. tutela. l. in tempus §. quoties. in fin. ff.
de hæredibus inſtit. l. falſa. §. ſed ſi controuerſia. ff.
de condit. & demonſtr. in l. hæredes palam. §. ſi
quid poſt. & l. quoties. §. ſi quis in nomine ff. de te-
ſtam. in l. ſi in nomine, in l. errore. in l. ſi vnus. §.
De ijs autem. Cod. eod. Io. Anton. Bellon. conſ. 7.
Surd. conſ. 356. & in conſ. 414. num. 63. in fin.
64. 65. 66. 67. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præ-
ſumpt. 36. nu. 16.* teſtamentum etenim à No-
115 tario editum non egebat aliqua probatio-
ne, ſed validum erat, & cæperat habere exe-
qutionem ſine aliqua probatione, porrò li-
cet ad inſtantiam Delatoris fuerint exami-
nati teſtes ad adimendam fidem teſtamento
ijdem tamen teſtes deponunt de certitudine
voluntatis teſtatoris, quod in fortiori tenuit
Fuſar. dicto conſ. 41. nu. 28. vbi ex depoſitione
illius Doctoris Cicadæ, & alterius Doctoris
Medicinæ deponentium de identitate ſche-
dulæ, & de identitate contentorum in ea, cō-
ſuluit, omnem de identitate ſchedulæ, & vo-
luntatis Teſtatoris quæſtionem ſublatam
eſſe, quod prius expoſuit ibi *Fuſar. nu. 23. in
fin. Caball. dicto conſ.* 106. *num.* 28. *in fin. & 29.*
cum alijs iam citatis in prioribus ſcriptis.

Quinto principaliter vrget Regius Fiſcus con-
trà identitatem ſchedulæ; ſed obex hic iam
fuit eliſus tùm ex probationibus, & argumē-
tis dictæ identitatis, quæ cumulata fuerunt
in prioribus allegationibus, ad quæ Regius
Fiſcus nullum dedit reſponſum, tùm ex hic
denuo ſuperadditis, cum pluribus, quæ in
116 hac ſpecie nobis ſuppeditant *Riminald. ſen.
dicto conſ. 254. nu. 8. & ſeqq. Fuſar. dicto conſ. 41.
Caball. conſ. 106. Thomat. deciſ. 82. Zuata in reſ-
ponſo pro vxore. Lana. d. tract. de teſtam. nuncu-
patiuo clauſo.* Et omnem euellunt ſcrupulum
recognitiones Iudiciales Notarij, & teſtium
de ea nedùm coram D. Prætore Papiæ ad
præſentiam Regij Fiſci, ſed & in proceſſu rur-
ſus fabricato ad inſtantiam Delatoris factæ,
in quo ſanè proceſſu ſupponitur, quòd DD.
Codalus, & illi duo Religioſi tanquam illi,
qui ſchedulas confecerunt de mandato Te-
ſtatoris, & viderunt eum (poſt intellectam
ab eis ſchedularum continentiam) incepiſſe
ſubſcribere, tùm de eiuſdem mandato ſigil-
larunt eas quatuor ſigillis ipſius Teſtatoris,
omnia in facto proprio depoſuerint, & reco-
gnouerint tùm in ordine ad identitatem vo-
luntatis, tùm in ordine ad identitatem ſche-
dulæ, in idq; etiam conuenerit Paueſius, qui
omnibus prædictis interfuerat, & alij.

Sextò, & vltimo principaliter inſiſtit Regius
Fiſcus ſuper depoſitione vnius ex teſtibus
teſtamentarijs, qui dicat non vidiſſe ſchedu-
lam conſignari per Teſtatorem Notario, nec
Teſtatorem, quod dixiſſe Notario in actu
Rogitus, ſed fuiſſe Notarium, qui interpella-
uit teſtes, vt eſſent præſentes, & teſtes dictæ
vltimæ voluntatis D. Comitis, de qua ipſe
117 erat rogatus; quæ depoſitio negatius facit
vacillare fidem teſtamenti, iuxta tex. cum
ibi not. *in l. 1. §. ſi quis negat. ff. quemad. teſtam.
aperi. l. ſi vnus. Cod. de teſtam.*

Sed enim, vbi teſtis hic ità dixiſſet, prout ex
aduerſo ſupponitur, quod ignoramus, cum
adhùc non ſit publicatus proceſſus, attamen
eius depoſitio nihil facit, quia cum in actu
rogitus teſtamenti paſſus fuerit ſe deſcribi
pro teſte conſignationis factæ per Teſtato-
118 rem Notario, videtur eam affirmaſſe, vt
amplius non liceat eam inficiari, benè *Surd.
conſ. 414. num. 76. 77. & 78.*

Inſuper, cum vocati teſtes iudicialiter coram
D. Prætore Papiæ, omnes recognouerint hanc
ſchedulam pro ea, quæ per Teſtatorem fuit
conſignata Notario, & ſignanter ipſe No-
uellinus ad præſentiam aliorum ſeptem Te-
ſtium rogato de ipſa recognitione altero in-
ſtrumento; attenditur prima hæc iudicialis
depoſitio, non ſequens contraria, in qua
119 præſumitur ſubornatus *glo. Abb. & Felin. in
cap. cum in tua. extra de teſtibus*, & in terminis
conuerſo caſu *Petr. Anto. Anguiſſol. conſ. 73.
num. 4. & 5. & 9. lib. 6. Farinac. quæſt. 66. num.*
124. & infrà. *Gargiare. patrocin. 27. nu. 32. in fin.*

Nec attenditur, ſi dicat, Notarium non feciſſe
mentionem de conſignatione ſchedulæ in
actu ipſius recognitionis, quia magis cre-
120 ditur Notario, & inſtrumento *Farinac. de
falſ.*

Digitized by Google

falſ. q. 158. num. 187. & infrà.
Et eum ſemel depoſuerit pro valliditate teſta-
menti; illudq; ſub ea fuerit editum, & exe-
quutioni miſſum, non potuit deinde ex con-
traria depoſitione facta ex internallo facere
121 illud vacillare, nec præiuditium afferre hæ-
redibus, *Petr. Anto. Anguiſſol. d. conſ. 73. nu.
67. Farin. de falſ. q. 158. nu. 62.* vbi quod quan-
do vigore inſtrumenti eſt lata ſententia, vel
122 capta poſſeſsio, teſtis illud amplius vacilla-
re non facit. *Boſſ. tit. de falſit. nu. 13. Surd. conſ.
414. nu. 77. in fin. & nu. 78.* vbi in fortiori lo-
quitur, de prima depoſitione tacita, ſicut di-
citur de Notario poſt editum inſtrumentũ,
aſſerente illud eſſe falſum, qui partibus (qui-
123 bus iam eſt ius quæſitum). non præiudicat.
*Caſtr. in l. ſeia. ff. ad velleia. Petr. Anto. Anguiſ-
ſol. d. conſ. 73. nu. 8. Boſſ. tit. de falſit. nu. 12. 95.
& ſeqq. Farinac. q. 156. nu. 10. & ſeqq. ac nu. 58.
& deinceps.*
Tanto magis quia prima depoſitio pro viſione
conſignationis eſt veroſimilior, tùm ob præ-
ſumptionem ſuſtinendi actum, & excluden-
dæ falſitatis à Notario probo, & eximendi
tot teſtes à falſa depoſitione, ſed etiam quia
ipſemet Nouellinus in depoſitione, quàm fe-
cit coram Iudice Papienſi pro D. Comite An-
tonio Cribello aſſeruit, vidiſſe fieri conſi-
gnationem Notario, licet non dixerit à qui-
bus, vndè & inſtrumentum conſignationis,
et aliud recognitionis ſchedulæ vti conſi-
gnata, & prior illa depoſitio ex hac media in
conclaſionem poſtremę remanſere magis, ma-
giſq; confirmata, & ipſe de falſo conuictus
nedum ex duobus publicis documentis, &
duabus prioribus ſuis depoſitionibus iudi-
cialibus, ſed & ab omnibus alijs teſtamen-
tarijs teſtibus, ac alijs qui interfuerant rogi-
tui teſtamẽti, ac alijs ſeptem adhibitis dein-
de in rogitu recognitionis ipſius ſchedulæ,
124 quo caſu non idcircò facit vacillare teſta-
mentum. *Roman. in d. l. 1. §. ſi quis neget verſ.
& aduertendum, quòd aut apparet manifeſtè ff.
quemad. teſtam. aper. Capic. deciſ.* 192. vbi lo-
quitur de teſte, qui ſubſcripſerat teſtamento,
& poſtea negabat audiuiſſe verba Teſtatoris,
& Notarij; & decíſum fuit non ob id vacilla-
re teſtamentum, ſed nihilominus eſſe vali-
dum, & æquiparat ſubſcriptionem iudiciali
125 depoſitioni, *Alciat. conſ. 599. nu. 2.* vbi quod
contradictio ſeptimi tanquam conuicti de
126 falſo non attenditur *Menoch. de arbitrar. ca-
ſu. 105. num. 22. & 23.* vbi dicit in hoc pluri-
mum poſſe Iudicis arbitrium *Grammat. conſ.
crim. 67. nu. 5. & 6. Gratian. diſcept. forenſ. 843.
num. 17. Surd. d. conſ. 414. num. 76. 77. & 78.*
& optimè *nu. 85. & ſeqq.*
Adſtipulatur quoq; prædictis, quòd vbi eius
depoſitio officere in aliquo poſſet, adhuc
videretur ſuſtineri poſſe teſtamentum ex di-
cto Paueſij dati in conteſtem ab eodem No-
127 teſtimo; & ex alijs coniecturis, & ex dicto

Notarij, ac aliorum ſuplentium vicem iſtius.
*DD. in d. §. ſi quis negec in l. in exercendis. Cod. de
fide inſtrum. in l. cum precibus. Cod. de probat.*
Canoniſtæ in *cap. cum Ioannes Heremita. de fide
inſtrum. Grammat. dicto conſ. crimin. 67. nu. 5. in
fin. & numero ſexto, Fulgoſ. conſ. 79.* vbi con-
cludit, ſuſtineri ex dicto Notarij cum con-
iecturis. *Boſs. in tit. de falſit. nu. 30.* & infrà.
latè *Surd. conſ. 414. nu. 95. & ſeqq.* vbi probat,
ſupleri ex diuerſis cõiecturis ibi relatis, quæ
caſui noſtro ad dorſum congruunt. plura
*Farinac. quæſt. 158. nu. 142. & ſeqq. Menoch. de
arbitrar. caſu 105.*
Quod procedit, non ſolum quando adſunt ex
alij ex teſtamẽtarijs in maiori numero, ſed &
alij nõ deſcripti pro teſtibus, qui tamen fue-
128 rint præſentes, quamuis agatur de teſta-
mento, *Alberic. in l. cum precibus. num. 3. poſt
med.* verſ. *Et prædicta vera puto, niſi adſtrueretur
fides inſtrumento per alios teſtes non ſcriptos in te-
ſtamento, qui dicerent ſe præſentes fuiſſe,* & paulo
infrà ibi. *niſi fides ei adſtruatur per alios inſcrip-
tos, vel non inſcriptos. Cod. de prob. Alciat. conſ.
599. nu. 2. Boſſ. tit. de falſ. nu. 30.* verſ. *ſed ſi eſt
neceſſarius. Bald. in l. In exercendis. num. 10. Cod.
de fide inſtrum.* vbi quod licet non ſint rogati,
tamen admittuntur, quia non adhibentur
129 ad originem probationis, ſed ad ſupple-
mentum; & facilius eſt coadiuuare, quam
fundare, *Farinac. d. quæſt. 158. nu. 157.*
Vel etiam poſſet quo ad actum rogitus, & con-
ſignationis ſuſtineri ex verbis per Notarium
præſente, & confirmante Teſtatore, (vt ſup-
130 ponitur hunc teſtem dixiſſe) prolatis. *Gra-
tian. diſcept. for. 843. nu. 20. & ſeqq. Surd. conſ.
414. nu. 25. & ſeqq.* vbi numeris ſeqq. alia con-
gerit in confutationem huius depoſitionis,
& rurſus alia *num.* 73. 74. & infrà, ac iterum
nu. 80. in *fin.* 81. & deinceps.
Quod autem Notarius poſsit ſupplere vicem
vnius teſtis ex ſua depoſitione, quando agi-
131 tur de teſtamento nuncupatiuo, nec ſcrip-
tura eſt de ſubſtantia actus diſponit. *textus in
l. Domitius* cum ibi not. *ff. de teſtam. Alberic. in
l. cum precibus, num. 4. ante fin.* verſ. *Ego autem
dicendum puto, quod aut ſcriptura eſt de ſubſtantia
8. Cod. de probat. Corn. in l. hac conſultiſſima, nu.
fin. Cod. qui teſtam. facere poſſ. Fulgoſ. conſ. 79. col.*
2. poſt med. verſ. *primum quidem ſupereſt ipſe
tabelio, Boſs. tit. de falſ. nu. 33. Menoch. de arbi-
trar. dicto caſu 105. num. 39. & ſeqq.* & cum hac
diſtinctione conueniunt *Bald. Bertrand. Taſch.
Rol.* & alij per Regium Fiſcum ex aduerſo
citati.
Notarius enim, præfertur vni teſti, immò æqui-
paratur duobus, vt in puncto huius conſigna-
132 tionis tradit, *Gratian. diſcep. for. 843. nu. 18.*
Et generaliter quando dictum vnius faciat va-
cillare, vel elidatur dicto aliorum, vel Nota-
rij, vel fortioribus veritatis argumentis lat-
tradit, *Thomat. deciſ. 50. à num. 340. ad 487*
& paſsim, vbi plenè excutit, quomodo ſuſpi

cio

cio falſi habeatur in ciuilibus pro falſitate;
133 & multa etiam ad rem noſtram, *Surd. d. conſ.* 414.

Vel demùm, an teſtamentum ex dicto vnius
contradicentis, & aliorum illud coadiuuan-
tis, vacillet in fide, vel non totum pendet ex
134 diſcreto Iudicis arbitrio, vt per *Farinac. d. q.*
158. nu. 63. Surd. d. conſ. 414. nu. 100. *& ſeqq.*
vbi in numeris antecedentibus inſtruit Iu-
dicem, quomodo regulare debeat arbitrium
ſuum.

Et in dubio etiam (licet nos verſemur in claris)
135 pro vallidirate teſtamenti eſſet inclinandū,
Surd. d. conſ. 414. num. 101. *Medices dicta deciſ.*
97. num. fin.

Quod ſi mero iure teſtamentum hoc non tene-
ret ob deffectum vnius teſtis, vel nominatio-
nis hæredis, ſuſtineri deberet ex iure ſpecia-
li, quia conditum ab Equite S. Iacobi à Spata
habente priuilegia militaria, immò verò tan-
quam conditum à verò milite reuerſo è ca-
ſtris infirmo cum obligatione, & animo re-
deundi, quemadmodum in prioribus ſcrip-
tis probatum extat.

Demùm ſuſtineretur ex clauſula codicillari in
vim fideicommiſſi, in quo nec eſt neceſſarius
rogitus teſtium, nec ſolemnis nuncupatio
hæredum, cum nutu relinqui poſsint, & ſuf-
135 ficit numerus quinque teſtium conteſtium,
licet alius contradiceret, *Alex. conſ. 17. nu. 17.*
lib. 3. Iaſ. conſ. 124. num. 8. & 17. lib. 1. Surd.
conſ. 414. nu. 103.

Quæ clauſula cenſetur appoſita, vbi etiam ex-
136 preſsè non legatur. *Grammat. deciſ. 62. Ma-*
nent. conſ. 61. nu. 12. & poteſt addi ex inter-
uallo tanquam de ſtylo, & conſuetudine,
quia ea præſumitur fuiſſe mens Teſtatoris.
Manent. dicto conſ. 61. nu. 111. & pluribus ſeqq.
maximè cum adſint in fine, verba, *& exten-*
datur &c. Manent. dicto conſ. 61. nu. 108. & quan-
do iuſsit Teſtator debere extendi ad dicta-
men ſapientis, poteſt ſapiens addere in ex-
tenſione ea, quæ ſunt de ſtylo, & conſuetu-
dine, & de natura actus, & ſolita apponi pro
maiori eius vallidirate *Pax ſcala de conſ. ſa-*
pientis lib. vlt. cap. 7. & in antecedentibus, &
in ſpecie de clauſula codicillari idem *Pax ſca-*
la dicto lib. vltim. cap. 14. col. 3. in fin. verſ. pote-
rit abſq; dubio ſapiens codicillarem clauſulam in-
cludere, tanto magis cum illa verba finalia
ibi. *Et hæc eſt ipſius Teſtatoris mens, & intentio,*
& extendatur &c. aliud magis propriè impor-
tare non poſsint, quàm clauſulam codicilla-
rem, & alias ad maiorem diſpoſitionis valli-
ditatem apponi ſolitas.

Quod ſi etiam penitus deficiente teſtamento,
res ad cauſam inteſtati reduceretur, indè
meliorem factam eius conditionem crederet
D. Comes Otto, cum ſit Teſtatori proxi-
mior, nec eum lædunt ſtatuta Papiæ præfe-
rentia Agnatos Cognatis, tùm quia non af-
ficiunt clericum, præſertim cum & Teſtator
eſſet Eques, & Comes Antonius Cribellus
concurrens, foret eodem tempore clericus,
& ſic de hæreditate Equitis inter clericos,
tùm quia non habent effectum extra Territo-
137 rium Papienſem, vbi multa bona ſita ſunt,
nec alia ſtatuta locorum paritèr officient,
quia ibi tanquam inter forenſes ſeruandum
ius commune, vt ſtudioſis iàm excuſſum eſt
allegationibus.

Sed nō diſcedit D. Comes à Teſtamento, cuius
vallidiratem ſuſtinere debet in honorem, &
reuerentiam Teſtatoris, Magni Equitis, &
beneuoli Affinis, & quam ex prædictis in
aperto elucere contendit. Sub cenſura ta-
men &c.

Bartholomæus Sertorius.

Hæſitant præterea Scribentes, an inſtitutio fa-
cta ad petitionem, ſiue interrogationem ter-
tij valeat; Et eam minimè valere, nec Teſta-
138 mentum tenere, ſcripſit *Caſtrenſ. in d. l. h. c*
conſultiſſima §. vt cum humanam C. qui teſtam. fa-
cere poſſ., *quam opinionem ſequitur Romanus in l.*
gerit. ff. de acquir. hered. poſt Io. Andr. in tit. de
teſtam. §. verſ. quid ſi is.

Contrarium tamen decidit *glo. in d. l. Iubemus,*
verbo quemadmodum C. de teſtam. dum inquit,
139 quod ſi alius exprimat, & ipſe teſtator pro-
fiteatur ſe agnoſcere verbis, & reſpondide-
rit, id ſufficere concludit, quam ſententiam
ſequitur ibidem *Bald. & Alex. & amplectitur*
Roman. conſ. 306. incip. Propoſita conſultatio, ac
Aretinus in cita ta l. haredes palam de teſtam. Corn.
conſ. 261. ſub nu. 18. lib. 4. verſ. Præterea teſtes,
Ac poſt alios probat Apoſtilla ad Gomez. de ſucceſſ.
lib. p. cap. 1. litt. B. nu. 6. & Iacobus Ant. Mau-
rus Alleg. 55. ſub nu. 4. ac Rimin. Sen. conſ. 254.
num. 6.

Diſtinguendo tamen, has opiniones conciliare
ſtudet *Crotius in all. l. p. §. ſi quis ita nu. 13. cum*
ſeq. plur. ff. de verborum obligat. Et primo quan-
do teſtator eſt impeditus in loquela, Ita quod
non poteſt clarè intelligi à teſtibus, licet ſit
ſanæ mentis, & hoc caſu dicitur loqui non
140 articulatè ex deffectu naturali, & idcirco
valet teſtamentum ad interceſsionem No-
tarij factum *Alex. conſ. 33. col. 3. lib. 3. Theſaur.*
plena qu. famil. 56. lib. p. Vbi ita iudicaſſe il-
141 lùm Senatum, teſtatur, *& in qu. 99. num. 27.*
in fine, & nu. 28. lib. 2. Addo Cyriacum poſt
hæc ſcripta viſum *libro 3. de controu. iuris, con-*
trouerſ. 407. nu. 104. & ſub nu. 155.

Secundo quando propter morbum habebat te-
ſtator linguam tumefactam, & impeditam,
142 & balbutire incipiebat, Teſtes tamen eius
verba intelligebant, & tunc, data mentis ſa-
nitate, teſtamentum validum eſſe habetur
in l. quoniam indignum C. de teſtam. Rom. conſ. 39.
col. 3. & Alex. cit. conſ. 33. col. 3.

Tertio quando teſtator loqui non poteſt graua-
143 tus infirmitate, & tunc ſi inter liberos teſta-
tur valet teſtamentum, cum inter liberos

teſtari

Digitized by Google

teſtari poſsit omiſsis multis ſolemnitatibus,
vt habetur in l. conſultiſsima §. ex imperfecto, &
in Auth. Quod ſine, & ibi Scrib. præſertim Natta
C. de teſtam., Quorum liberorum fauore va-
144 lere teſtamentum etiam furioſi, cenſuit
Sen. Roman. de teſtamento iudicans, vt di-
ximus ſupra in cap. 194. ex Valer. Max. & Pe-
tro Aerodio lib. 5. tit. p. cap. p. Si vero inter
145 extraneos, nullum eſt Bal. & cæteri in d. l. iu-
bemus, præſertim Corneus col. 4. C. de teſtam. licet
nutu etiam declarari poſsit voluntas ali-
146 cuius, non minus quam verbis l. nutu ff. de
lega. 3. & cap. cum apud de Sponſal. & probat
Crottus loco rel. num. 14. & 15. ac ſcribit Iaſ. in l.
fin. nu. 15. C. de fideicom. & in d. l. Iubemus nu. 10.
C. de teſtam. Quamuis eo caſu valde circon-
147 ſpectũ eſſe debere Iudicem, aut conſulen-
tem, omnibus qualitatibus perpenſis ſcribit
Theſaur. tit. qu. famil. 99. nu. 26. cum ſeq. lib. 2.
148 Vbi regulariter nõ valere teſtamentum ad
interrogationẽ per nutum factum, concludit
ſi non conſtaret de præambula voluntate te-
ſtatoris.
Quarto, aut Notarius ſcripſit teſtamentũ iuſſu
Teſtatoris, aut illud ſcripſit de alieno man-
dato, & primo caſu valere teſtamentum etiã
149 ad interrogationem Notarij, ſi illud teſta-
mentum fuerit deinde lectum coram Teſta-
tore reſpondente, tantum per Monoſilabam
quod ſic, vel ſimil, vt poſt glo. Bart. & alios
probat Crottus cit. loco nu. 18. Dec. conſ. 489. per
totum Boer. decis. 35. num. 5. Crau. conſ. 117. &
conſ. 143. num. 13. Prattus de interpret. vlt. vo-
lunt. lib. 2. interpretat. p. dubit. 2. ſol. p. nu. 50.
Plottus conſ. 168. nu. 4. Surd. conſ. 414. nu. 52.
& latiſs. Peralta in rubr. de hæred. inſtit. nu. 80.
Cephal. conſ. 546. nu. 19. quos ſequitur Theſaur.
d. q. famil. 99. nu. 3. & 4. & 12. cum ſeq. lib. 2.
Secundo autem caſu nullius eſt effectus, & mo-
menti huiuſmodi teſtam., etiam ſi interro-
150 gatus an velit illud eſse ſuum teſtamentum
affirmatiuè reſpondeat, vt probat Io. Andr.
in d. §. in primis inſtit. de teſtam. in addit. incip.
Pileus, & ſequitur Caſtrenſ. conſ. 374. viſo pun-
cto, vbi inquit illa verba Io. Andreæ eſſe no-
tabilia, & vera, cum magna diſcretione di-
cta, Roman. cit. conſ. 306. lib. 3. Ruin. conſ. 8. lib. 3.
& Clar. in §. teſtam. qu. 37. nu. 5.
Et ita ſe alias conſuluiſſe teſtatur Crottus loco
rel. ſub nu. 21. Vbi etiam ampliat idem pro-
cedere quando fuerat factum primum teſta-
151 mentum ſolemne, in quo Teſtator perſe-
uerauit per plures annos. Mox in articulo
mortis ad alterius interrogationem aliud
teſtamentum facere ſibi placuit; Quia tunc
nõ cenſetur primum reuocatum ex Caſtren-
152 ſe citato conſ. 374. Faciunt tradita per The-
ſaur. all. qu. famil. 99. ſub nu. 12. verſ. ſeptimo
erit attendendum.
Tunc enim Teſtator infirmus, & proximus mor-
ti, tedio affectus. Ad Affinium, ſiue aliorũ
ſuggeſtionem potius, quam ex propria diſ-
153 poſitione ſic teſtari, & reſpondere ad inter-
rogationem, præſumitur Socin. conſ. 229. Pri-
mo aſpectu col. 5. quem ſequitur Iac. Antonius
Maurus cit. alleg. 55. ſub nu. 4. circa medium.
Quemadmodum de voluntate, & diſpoſitione
Teſtatoris ſcriptum dicitur; Quando id man-
154 dauit Notario teſtator, etiamſi ad illius in-
terrogationem poſteà reſpondit ſe ita teſtari,
Hanc principalem concluſionem ſequitur
Theſaur. cit. qu. 99. num. 6. cum ſeq. & Marta
pleno voto 89. Vbi multas requiri qualitates
pro validitate teſtamenti tradunt, & præſer-
tim abeſſe debere interrogationem ſuggeſti-
uam, quam talem eſſe ſcribunt, Si Notarius
155 interrogaret Teſtatorem, an vellet inſtitue-
re hæredem Titium; Hanc opinionem ſe-
quitur etiam Raudenſis deciſ. Piſana 45. ſub nu.
55. Martius deciſ. Sturnſi 18. num. 3. cum ſeq. &
nouiſsimè Cyriacus citata controuerſ. 407. nu. 300.
cum ſeq. lib. 3.
Eoq; caſu, ſicuti non valet hæredis inſtitutio;
Ita neq; etiam legata ſuſtineri poſſunt, ſcili-
156 cet, quando teſtator ob morbi grauitatem
articulatè loqui nequit, nec teſtamentum eo
modo ſcribi mandauit l. 2. ff. de leg. p. & l. in
bello §. codicilli ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. & d.
l. hac conſultiſs. §. ex imperfecto C. de teſtam. &
probat Crottus loco relato ſub nu. 21. verſ. vlti-
mus caſus, ac Natta in repet. Auth. quod ſine ſub
nu. 261. verſ. quia ex teſtamento nuncupatiuo im-
perfecto.
In his tamen omnibus caſibus declaratur pro-
cedere firmatas concluſiones, quando Teſta-
157 tor interrogatus fuit à Notario, Non au-
158 tem à propinquis cum alijs perſonis ſuſpe-
ctis, vt probat Theſaur. cit. q. famil. 99. ſub n. 9.
& ſub nu. 15. quidquid dicat Plot. in conſ. 168.
nu. 14. & inter conſ. vlt. volunt. lib. p. & hæſitat.
Bell. conſ. 62. num. 8. Becc. conſ. 102. num. 8. ac
Aloyſ. de Leo in d. l. Iubemus.
Et vbi ſcriptura teſtamenti facta eſſet manu al-
terius, quam Notarij ſiue Teſtatoris mortis
159 proximi. Tunc indiſtinctè inualidum eſſe
teſtamentum ad interrogationem etiam No-
tarij factum concludunt Scribentes, niſi ali-
160 ter de præambula Teſtatoris volũtate ſic te-
ſtandi conſtaret, vt poſt Specul. & alios pro-
bat Plottus cit. conſ. 168. nu. 15. inter conſ. vlt.
volunt. lib. p. qui teſtatur ita cenſuiſse Sena-
tum Excell. Mediolani in cauſa Marliana, in
qua reſpondit etiam Alba conſ. 414. num. 61.
cum ſeq. quos ſequitur Marta voto 89. nu. 6. cum
ſeq. & Theſaur. cit. qu. 99. num. 16. & 17. lib. 2.
ac Raudenſ. d. deciſ. Piſana 45. num. 18. cum ſeq.
plur. & nu. 30. poſt Card. Mantic. de coniectur. vlt.
volunt. lib. 2. tit. 6. num. 10. & Burſa. conſ. 307.
nu. 54. lib. 3.
In dubio vero ſtandum eſt atteſtationi Notarij
161 affirmantis ſe ſcripſiſse teſtamentum de
mandato Teſtatoris, vbi Notarius ſit proba-
tæ famæ, vt determinauit Collegium Pata-
uinum in conſ. p. vlt. volunt. & refert, ac ſequitur
The-

Digitized by Google

Theſaur. cit. qu. famil. 99. nu. 14. Qui verſ. ſed ſi, Inquit, quod ſi Notarius acceſsiſset ad Teſtatorem., & non conſtaret à quo vocatus fuiſset, & introductus, Præſumeretur in du-
162 bio vocatus, & admiſsus ab intereſsatis.
His extremam apoſui manum die 20. Maij 1638 in quo die Diuis Bernardino, ac Theodoro dicato ortum habui; Dignetur D. O. M. longiorem concedere ætatem, vt ad huius AEQVITATIS materiam explicandam pergere valeam.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

ABſurdum vitandi gratia omnis capienda,& interpretatio cap. CI.num.147. cum ſeq.
Abſens canonicus pro Eccleſia fingitur eſſe præſens cap.159.nu.57.
Abſentia teſtis quando excuſat eius repetitionem cap. 179. nu. 79. Et interim an reus detentus ſit relaxandus fideiuſſori nu.80.cum ſeq.
Abolitio generalis, quã decretum gratioſum nun cupant exprimere ſolet delicta, quæ ab eo excludun tur cap.171.nu.40.
Abolitio generalis criminum non prodeſt calumnioſis accuſatoribus nu. 37. Vbi ſpecialiter de hoc facta non ſit mentio nu.38.& ibi declaratur.
Abſolutio rei dicitur fauorabilis cap. 129.nu.17.
Abſolutio à iuramento operatur, vt quis os habeat apertum ad proponendum exceptionem cap. 172. num.42.
Actor vbi ſemiplenè probauit eius intentionem Reus verò illius exceptionem pariter ſemiplene circa incompatibilia non defertur tunc iuramentum ſuppletorium cap.143.nu.50.
Actor cogi poteſt ad iurandum ſe pecuniam ſoluiſſe cap 172.nu.27.
Actor etiam in criminalibus fundare debet eius intentionem cap.179.nu.96.
Actus ex errore factus non nocet cap. 102.nu.12.
Actus omnis ex perſona agentis, & patientis determinatur cap.102.nu.18.
Actus factus ad alterius cõfirmationem eodem tempore factus dicitur cap.147.nu.34.
Acta, & probationes factæ coram Arbitro probant etiam in alio iudicio ordinario cap. 148. nu. 22.
Actus poteſt reiterari quando pro parte non fuit ſatisfactum menti concedentis cap. 125.nu.134.
Actus nullus ſæpè etiam pœna coercetur cap. 189. nu. 20.
Actio, & paſſio in eodem ſubiecto cadere nequit cap.139.nu.28.
Actiones ita ſunt proponendæ coram arbitris ſicut coram alijs Iudicibus cap.148.nu.23.
Acceſſorium ſequitur naturã principalis cap. 139. nu. 14.
Acceſſorium ceſſat,ceſſante principali cap. 190.n.47.
Accuſator ſiue Fiſcus, non admittitur ad nouam probationem, contra eum qui fuit admiſſus ad nou. deffenſ.cap. 198. num. 62. Sed admittitur ad elidendum probationes admitti nu.69,cum ſeq.
Accuſatio ſola, aut carceratio, ſiue inquiſitio non reddit quem criminoſum, ſed condemnatio requiritur cap.190.nu.113.
Accuſator calumnioſus vide verbum calumnioſus.
Accuſator fungi non poteſt officio teſtis cap. 158. nu. 31.& 32.
Accuſator qui non probauit delictum excuſatur à pœna calumniæ, ſi ſe fundauit ſuper fama publica cap. 171. nu. 27. Declaratur nu. 30.
Accuſator licet non probauit concludentes ſed tantũ quoquomodo excuſatur à calumnia nu. 28. Quia ſufficit ſubminiſtraſſe aliqua iudicia nu. 29.
Accuſator temeritas tribus detegitur modis num. 48. cum ſeq.
Accuſator poteſt cuſtodiri in carcere ne confugiat aut corrumpatur cap.179.nu.41.
Accuſator poteſt nouos teſtes ꝓducere in criminibus poſt deductionẽ capitulorum ad deffenſam nu.88.
Aduocatus vel procurator qui ob infamiam non debuit admitti non reddit proceſſum nullum cap. 117. num. 37.
Aduocatus qualis eſſe debeat ibidem n. 38. cum ſeq.
Aduocatus non accuſat ſed defendit cap.ſupra n. 42.
Aduocatus debet cõmendare Aduocatum Aduerſarij non vituperare num.43.& 44.
Aduocare in crimine leſæ Maieſtatis omnibus prohibitum eſt etiam pro Patri ſine licentia Principi num. 46.
Aduocati offitium nobile, & honorabile cap. 117. num. 1.
Aduocatus eſſe prohibetur infamia notatus cap. 117. num. 2.
Aduocati non poſſunt eſſe collectores collectarum ibidem nu.3.
Aduocati non poſſunt perſonali munere grauari nu.4.
Aduocatus eſſe quis non poteſt in cauſa in qua aſſeſſor vel Iudex fuit nu.32.
Aduocatus quanto tempore ſtudere debeat antequã I.C.fiat cap.101.nu.10.
Aduocati aliquando, & ipſi impune occidunt clientes cap.176.nu.44.
Adulterio Comes eſt parracidium viri cap.167. num. 70.
Adulterij, abortus Veneficij,& Inceſtus delicta complicatas in ſe cauſas habere dicuntur nu.76.
Adoptiuus filius dicitur fictus filius cap.159.nu.58.
Ad annullandam ſpecialem reuocationem ænormiſſimæ læſionis quæ requirantur cap. 101. nu.40.41.& 42.
Adminiſtrantes rempubl. non ſolum à malo ſed etiam à ſuſpicione mali alieni eſſe debent cap. 104. nu. 4.
Adminiſtrator aliorum bonorum cogi non poteſt ad aliquid tradendum,niſi rationibus redditis cap.197 num. 73.
Aditio hæreditatis ſuas trahit obligationes cap. 110.nu.55.
Aditio ipſo iure nulla poteſt impugnari ab eo qui adijt cap.110.nu.46.
Aditio hæreditatis dicitur confundere actiones defuncti,& hæredis cap. 197. nu.536.& num.136. ac 138.
Adam videns Aeuam dixit,hoc eſt os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea cap.167.nu. 43.
Admiſſio ad Nouas deffenſiones conceſſa bannito, dicitur quædam reſtitutio cap.198.nu.13.
Admiſſio ad No. deffenſiones non elidit quoquomodo condemnationem, ſed permittit vt poſſit contrarium probari, & dicitur gratia continens iuſtitiam num.17.

In Admiſſione ad nouas deffenſiones in cōdemnationibus pecuniarijs, in quibus non eſt neceſſaria perſonalis conſtitutio, in hoc Dominio Mediolani ſolet apponi clauſula vt intra menſem præſentur deffenſiones cap. 198. nu. 29.

Admiſſio ad No. deffenſiones ſicuti graciosa eſt ad fauorem condemnati, Ita in eius odium non debet retorqueri nu. 65.

Admittuntur tantum ad No. deffenſiones ij qui de delicto conuicti non ſunt cap. 198. nu. 59.

in Admiſſione ad Nou. deffenſ. apponi ſolet clauſula ipſo bannito ſe in poteſtate conſtituente termino d erum decem nu. 37.

Admiſſus ad No. deffenſiones, & tortus ſi negauit dicitur purgaſſe indicia nu. 42.

Admiſſionis ad No. deffenſiones remedium dicitur ſingulare & vnicum in Mediolani Dominio nu. 43. & 49.

Admiſſio ad No. deffenſiones conceditur intra annū quoad perſonam, & bona, & infra biennium quod perſonam tantum num. 44. & ſeq. Decretum Sen. num. 46.

Ælij Seiani filij capite damnati ob latris delictum cap. 113. nu. 32.

Æs alienum ex quibus pecunijs præſumatur ſanatum per Tutorem cap. 101. nu. 65.

Affectus quando puniatur, in delictis cap. 101. num. 32. 37. 38. 39. 40. & 46. & 66.

Affectioni in rei emptione multum eſt tribuendum cap. 199. nu 62. 63. & 66.

Afflicto non eſt addenda afflict. cap. 107. nu. 2.

Afflictio non eſt adenda afflicto cap. 190. nu. 109.

Afflictus repræhenditur cap. 128. nu. 11. & 18.

Affinis, ſiue Amicus inſultati, poteſt occidere aggreſſorem citrà pœnam ordinariam c. 192. nu. 59.

Affirmatiua

Agens ad contractus reſciſſione ob læſionē enormiſſimam quando poſſit agere cap. 101. nu. 49.

Agens ad pretij reſtitutionem tenetur ad omnia, vt ille, qui agit de euictione nempe denonciare cap. 162. nu. 28.

Agere inuitus nemo compellitur cap. 173. nu. 19. limitatur in remedio reſcindente, & reſciſſorio nu. 20.

Agnationis conſeruandæ cauſa ſufficiens, & ad inducendum fideicommiſſum cap. 101. nu. 96.

Aggreſſor ille præſumitur qui erat rixoſus cap. 130. nu. 50. vbi plures alij caſus traduntur in quibus quis aggreſſor præſumitur vſq; ad num. 55.

Aggreſſor in dubio præſumitur qui ſe retrahebat num. 57.

Aggreſſus qui occidit Aggreſſorem non tenetur de homicidio ſed pœna extraordinaria nu. 62. ſed id impune agere poteſt num. 64.

In Aggreſſore an præſumitur animus occidendi nu. 63. Vide verbo in dubio.

Aggreſſus, ſiue inſultatus, non tenetur expectare offenſionem ab aggreſſore, ſed eo ipſo quod cum armis vidit aggreſſorem contra ſe venientem licitè poteſt ad deffenſionem propriā occidere cap. 192. num. 43. Nec tenetur expectare vulnera num. 44. & 46. Diſtinguitur num. 47. 48. & 51. cum ſeq. plur.

Aggreſſus qui poſt inſultum, aut vulnus occidit aggreſſorem fugientem occidit, non dicitur occidere ad neceſſariam defenſionem, ſed ad vindictam cap. 192. n. 61., Et ſic tenetur pœna extraord. nu. 62.

Aggreſſorem occidere, tantum impune poteſt ante factum, id eſt vulnus receptū non autem poſt factū nu. 63., niſi poſt illarum vulnus, adhuc ſtaret Aggreſſor nu. 65.

Decretum Senatus in ea materia nu. 56., 57., & 58.

Aloyſij Belcredis Senatoris mentio honorif. cap. 103. nu. 7. cap. 179. nu. 32.

Alfonſi Mainardi Senatoris mentio honorif. cap. 134. num. 78.

Alfonſi del Rio Fiſcalis generalis mentio cap. 100. num. 32.

Alienā rem obligare quis non poteſt cap. 197. nu. 150.

Alienatio in emphiteuta facta cenſetur potius repudiatio, quam alienatio cap. 115. nu. 13.

Alienatio neceſſaria dicitur quæ fit ſine facto alienātis cap. 165. nu. 45. exemplificatur nu. 46.

Alienatio minoris, nō ſeruatis ſolemnitat. ſtatuti non valet, Etiamſi tendat ad eius vtilitatem cap. 177. num. 19.

Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt cap. 199. nu. 14., limitatur ibidem.

Altare vnum detegi non debet, vt aliud cooperatur cap. 128. nu. 256.

Altari qui inſeruit de altari viuere debet cap. 164. nu. 12. & 13.

Alienæ rei furatæ, & conſumptæ loco reſtitui debet tantumdem cap. 135. nu. 7. & 8.
Contrar. verius in pecunia nu. 23.

Aliena res ad alium peruenta non ſubſiſtente cauſa ob quam retinere poſſit reſtitui debet Domino etiamſi nullū inter ipſos negotium contractum ſit num. 9. & 10.

Aliena res poteſt vendi ſine mandato, licet non tranſeat dominium in emptorem cap. 160. num. 38. Et venditor tenetur de euictione nu. 38.

Alimenta tolli neq; à lege poſſunt cap. 128. num. 205.

Alimenta omnia debentur officio Iudicis exceptis ijs, quæ debentur ex teſtamento cap. 166. num. 29.

In Alimenta præſtare debemus ijs, qui inſeruiunt nobis cap. 167. nu. 17. Contrarium nu. 18.

Alimenta vxoris compræhendunt victum, veſtitum, ſalarium, & victum ancillarum nu. 115.

Alimentorum cauſa non dicitur dependere à cauſa matrimonij tantum nu. 118.

Alimentorum prouiſio retrotrahitur ad diem petitionis, & dicuntur alimenta præſentis temporis num. 119.

Alimenta præſtanda ſunt anticipate nu. 127.

Alimentorum cauſa pendente ſuſpenditur principalis cauſa nu. 127. Contrarium obſeruatur num. 118. cum plurib. ſeqq.

Alimentorum cauſa dicitur continere vitam hominis cap. 177. nu. 20.

Amici rei per duellionis de iure antiquo capite mulctabantur cap. 103. n. 33. 34.

Amici fideliores ſunt, & Socij cap. 103. num. 35.

Amicitiæ inter virum, & vxorem tria ſunt fundamenta sl. honeſtas, fructus, & delectatio cap. 167. num. 48.

Amoris perfectiſſimi exemplum traditur cap. 167. nu. 55. cum ſeq. plur.

Ambroſij Sancti ſententia cap. 113. nu. 4.

Ambitio dominandi capit quod alienum eſt, nec vlla acceſſione ſatiatur cap. 155. nu. 60.

Animantes omnes præſcripta habent patiendi tempora, homo ſolus indiſcreta, & confuſa cap. 128. num. 38.

Anima cunctis alijs rebus præferenda eſt cap. 144. nu. 49.

Animus occidendi ſemper præſumitur in Aggreſſore cap. 130. nu. 63.
Anterioritas inſtrumentorũ vbi nõ appareat ob incertitudinẽ, alterum alteri præualere non debet cap. 174. nu. 30. limitatur fauore Fiſci dotis, & Eccleſ. num. 31.
Annulus, quo vxor deſponſatur eſſe debet aureus, Quia ſicut aurum excellit omnia metalla, Ita amor coniugalis habere debet perpetuitatem cap. 167. num. 50.
Annulus ſicut ob rotunditatem, finem habere non dicitur, ita amor coniugalis nu. 51.
Annulus quare vxori ponitur in quarto digito nu. 52.
Annuam dilationẽ obtinens poteſt cedere bonis cap. 107. nu. 78.
Annus in materia fructuum, quando incipiat remiſſiue cap. 164. nu. 17.
Annus in emptione fructuum iuriſdictionalium intelligitur de duodecim menſibus, non habito reſpectu, à quo tempore ſit cæptus cap. 165. num. 27.
Annus cæptus habetur pro completo in fauorabilibus cap. 168. nu. 69.
Annus cæptus habetur pro completo, quando tempus fuit appoſitum per ablatiuum, ſecus per genitiuum, vel accuſatiuum nu. 70. & 71.
Antonij Galitæ Senatoris mentio honorif. cap. 138. nu. 36.
Antonius Leua Virfortis, ſed ſeuus cap. 136. num. 83.
Angeli Belmeſerij mentio honorif. cap. 118. num. 25.
Anima cunctis rebus præfertur cap. 180. nu. 8.
Approbatio diuiſionis poſt ætatem perfectam, an tollat omnem læſionem cap. 101. nu. 171.
Appellans non poteſt renuntiare appellationi in præiudicium appellati cap. 101. nu. 572.
Appellatio deſerta dicitur vbi lapſi ſint decẽ dies, nec Iudex articuli declarationẽ fecit cap. 125. nu. 120. contrar. nu. 121. cum ſeq. plur.
Appellatio regulariter non datur, vbi agitur de momentanea poſſeſſione nu. 4.
Appellatio eſt remedium fauorabile cap. 125. nu. 7.
Appellatio ſi admittitur de minori præiuditio agitur, quam ſi reijciatur cap. 125. nu. 8. & 25.
Appellationi in dubio deferendum eſt, in quacunq; materia nu. 11., 12., & 13.
Appellatio etiam in caſu prohibito admittenda eſſet in dubio nu. 19.
Appellatio in dubio non dicitur deſerta nu. 23. & 24.
Appellandi tempus eſt continuum, quod currit de momento ad momentum nu. 25. & 26.
Appellans proſequi debet appellat. intra annũ nu. 35.
Appellans quando ſumma ope niti debet, & cum importunitate petere Apoſtolos nu. 36.
Appellans tenetur diligentiã adhibere, vt commiſſio ſtatim fiat nu. 40. & 98.
Appellans ſuſtinere debet inſtantiam num. 44. & 45.
Appellans ob inſtantiæ lapſum dicitur confeſſus n. 46.
Appellatum non eſſe, & appellationem deſertam paria ſunt nu. 48.
Appellatio finit per deſertionem num. 49. & 50.
Appellans reus ſemper præſumitur fugere nu. 51.
Appellatio deſerta remanet, non obtenta eius, vel articuli commiſſione intra decennium nu. 52., 60., & 106. licet ſequenti die facta ſuſtinetur nu. 61.
Appellans non inſtando dicitur negligens eſt priuatur beneficio appellationis nu. 55., 50., 59., 98., & 107.
Appellanti incumbit onus conſeruandi inſtantiam appell. nu. 62.
Appellans dicitur deſeruiſſe appellationem quando articuli commiſſionem non inſtetit, vel pro reſponſione Apoſtolorum non comparuit num. 67. & 68.
Appellans longius tempus habere non debet ad commiſſionẽ articuli obtinendam, quã Iudex ad illum definiendum nu. 108., & 109.
Appellans differre nequit appellationis cauſam adhibitum nu. 110., & 111.
Appellatus poſt ſententiam exequi facere ſi dilata eſt appræſentatio reſcripti appellatorij nu. 116.
Appellatio vbi regulariter non admittitur in dubio admittenda non eſt, quia fieri debet interpretatio, quæ exceptioni magis congruit cap. 125. nu. 6.
Appellationis admiſſio tacita non inducitur per ſilentium Iudicis articuli cap. 125. nu. 126. & 127., ac nu. 138. contrar. nu. 130.
Appellanti cum appellato quomodo ſuccurritur quando Iudex articuli, nihilominus præueniat nu. 128. cum ſeq. nu. 41.
Appellatio regulariter non datur à ſequeſtro cap. 156. num. 64.
Appellatio non datur à ſententia interlocutoria, vbi non continet notorium grauamen cap. 156. nu. 65. & 68.
in Appellatione ab interlocutoria exprimi debẽt ſpeciatim grauamina cap. 156. nu. 66. contrar. nu. 67.
Appellatio dicitur remedium oppreſſorum num. 69.
Appellatio ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum non datur in cauſa alimentorum cap. 167. num. 123. & 124.
Appellatione rei continetur etiam illius cap. 137. num. 21.
Apices iuris, qui dicantur cap. 114. nu. 17.
Apoſtolorum loco in Mediolani Dominio ſuccedit clauſula, & dubio emergente committitur articulus cap. 125. nu. 37., 65., & 66.
Appræhenſio bonorum facta per Fiſcum, cum contradictionibus creditorum operatur, vt probatum dicatur, quem non eſſe ſoluendo cap. 197. nu. 51. declaratur nu. 169.
in Arbitramentis proceditur de Æquitate cap. 148. num. 1.
Arbitrator qui loco primi ſubrogandus eſt eiuſdem qualitatis, & conditionis eſſe debet nu. 13. limitatur in Regibus, & Principibus num. 19.
Et hoc tàm ſi compromiſſum factum fuit voluntariè, quàm neceſſariò nu. 18.
Ariſtotelis ſententia circa Iudicium Arbitrorum cap. 148. nu. 2.
Ariſtodemi hiſtoria circa imolationem propriè filiæ pro ſalute Patriæ cap. 171. nu. 18.
Arma non ſumenda de domo rei cap. 149. nu. 1., 2., & 3. limit. nu. 11., 12., & 15.
Armorum delatio prohibita alicui non intelligitur in itinere villico cap. 129. nu. 31.
Arbor impediens agrum alienum vſq; ad is pedes altius, coercenda eſt cap. 120. nu. 2.
Arboris iuſtè plantatæ rami, an fundi debeat ab eius magnitud. & pendentiam in fundo vicini nu. 120. nu. 8. 9. & 10.
Arboris radices ad fundamentum domus vicini peruenientes, an ſuccedere poſſit vicinus propria auctoritate nu. 1. cum ſeq. plur.
Argumentum à contrario ſenſu eſt validiſs. cap. 118. num. 69.
Argumentum valet à feudis ad primogenituram cap. 101. nu. 112. & 114.

Argumentum à maioratu Hiſpanorum ad maioratu Italiæ non valet cap. 101. nu. 135. & 136.
Argumentum à ceſſante ratione procedit ex legis interpretatione cap. 110. nu. 31.
Artifices non liberantur ceſſione bonorum pro debito promiſſi facti cap. 107. num. 62.
Artis ſuæ vnumquiſq; eſt auctor, & diſputator idoneus cap. 119. num. 7.
Argentarius qui pro alio fideiuſſit non poteſt opponere exceptionem excuſſionis cap. 114. nu. 2. & 3.
Architectis peritis ſtatur in æſtimatione domus, vel rei cap. 119. num. 12.
Aſſertio vulnerati etiam iurata, quod nam Iudicium faciat circa delinquentem cap. 132. nu. 1. 4. 5. 6. 9. & 12. & nu. 19.
Vide in verbo vulnerati.
Athenienſium inſtitutum vocandi in iudicio Ciues, vt rationem redderent, quomodo ſibi alimenta pararent cap. 135. nu. 30. 40. & 41.
Aſſiduus vſus vni rei deditus artem, & ingeniũ ſæpe vincit cap. 101. nu. 14.
Aſtrologorum reprobatio quod circa vitalem partum iuditium protulerunt cap. 128. num. 46. & 47.
Aſſeſſores finito offitio tenentur exhibere domeſticas perſonas cap. 149. nu. 25.
Aſcendens non ſuccedit in emphiteuſi, ſicut deſcendens cap. 183. 1. & 4.
Contrar. verius nu. 5.
Aſcendens in feudis non ſuccedit deſcendenti cap. 183. nu. 3.
Aſtra inclinant, ſed non neceſſitant cap. 128. num. 48.
Atteſtatio priuata in præiuditium tertij, nihil releuatur cap. 101. nu. 177.
Atteſtatio contraria aſſertioni iuratæ in Inſtrumento non probat cap. 101. nu. 179.
Atteſtatio publicæ perſonæ probat cap. 193. num. 91.
Attendi ſemper debet qua contemplatione quid geſtum eſt cap. 128. nu. 218.
Athenienſium lex prohibens ne Vxores ſequantur Viros in exilium miſſos cap. 167. nu. 57.
Auuocata cauſa per Senatum alij inferiores Iudices incompetentes fiunt cap. 148. nu. 17.
Augumentum dotis, Vide verbum dos.
Auaritia dicitur Iuſtitiæ ſæua inimica, & Nouerca cap. 113. nu. 7.
Auctoritas diſponentis pro lege habetur cap. 128. nu. 173.
Auctoris ſententia fauore Monaſterij lata circa deuotionem cap. 105. nu. 15.
Auctoris iuditium in cauſa repudiationis hęredit. iam additæ cap 110. nu. 9.
Auctoris obſeruatio in caſu cuiuſdam Principis cap. 119. nu. 36.
Auctoris ſententia circa dimiſſionẽ damnatorum ad remum, qui è naufragio ſeruati ſunt cap. 121. num. 41.
Auctoris obſeruantia circa Xenia, ſiue munera cap. 104. nu. 53.
Auctoris Iuditium circa saluumconductum cap. 106. nu. 21. cum ſeq. plur.
Auctoris Iuditium circa reconuentionem non obſtan. iuditio cap. 112. nu. 41. & 48.
Auctoris reſponſum circa qualitates noui compromiſſarij cap. 148. nu. 14.
Auctoris reſponſum quoad pactum redimendi fuit perpetuum ob læſionem enormiſs. cap. 116. nu. 14.
Auctoris ſententia in materia laudemij debiti Domino directi cap. 151. nu. 71.
Auctor, rixæ. Vide verbo rixæ.
Auctoris ſententia circa appellationis deſertionem ob non petitam articuli commiſſionem cap. 125. num. 119.
Auctoris Iudicium circa admitti, vel non appellationem per ſcientiam Iudicis cap. 125. nu. 85.
Auguſtini Sancti ſententia de Theodoſio Imperatore cap. 155. nu. 35. cum ſeq.
Auth. de fideiuſſ. §. fideiuſſor, & ibi glo. declaratur cap. 139. nu. 4.
Auth. de nuptijs §. fin. declaratur cap. 124. nu. 3.
Auth. apud Eloquentiſſimum, locum habet in quolibet Principe tàm Eccleſiaſtico, quàm Temporali cap. 179. nu. 114.
Auxiliator tenetur eadem pęna qua occiſor in delictis cogitatis cap. 130. nu. 29. & 12.
Aufugens ſtatim poſt delictum, ſi eſt ex domeſticis domus, in qua homicidium fuit patratum præſumitur occiſor cap. 130. nu. 76. & 78.
Aufugere non tenetur aggreſſus, maximè ſi eſt nobilis, Vide in verbo Aggreſſus, de qua materia in cap. 192.
Decretum Senatus in ea materia cap. 192. nu. 56.

B

BAnnitus amiſſit omnia beneficia ſtatutorũ Ciuit. licet non amittat beneficiũ iuris ciuilis cap. 110. nu. 67. & 69.
Bannitus tanquam miles admiſſus non poteſt impune offendi cap. 110. nu. 68.
Banniti tollerantia quos effectus producat nu. 69. 70. & 71.
Bánnitis ſecuritas data ſeruanda eſt cap. 128. nu. 181. cum ſeq. Hæc tollenda etiam per viam legis generalis nu. 184.
Vide infra verbo offendens.
Banniti admitti poſſunt ad No. deffenſiones intra annum, vel biennium cap. 198. nu. 12.
circa Bannitum exequitur ſententia, quando admiſſus ad No. deffenſiones, nihil præſtitit quod releuet nu. 18. Decreta Senatus num. 19. 21. & 22. 23. & 24.
Bannitus captus, & admiſſus ad No. deffenſiones, licet pro delicto principali attentis deffenſ. eſſet abſoluendus, damnari tamen ſolet ad remum ob contrauentionem banni nu. 59.
Bannito non ſpectat iudicare banni validitatem nu. 59. Decretum Sen. nu. 60.
Balthaſſaris Lambertenghi Senatoris mentio cap. 131 num. 8.
Bartholomæi Sertorij I. C. mentio cap. 200. num. 33.
Baſilij Sancti ſententia detractionem falcidiæ cap. 145. nu. 26.
Beneficium excuſſionis, Vide excuſſio.
Beneficiatus qui magnam penſionem ſoluere promiſit ſibi imputet detrimentum cap. 141. nu. 6.
Beneficia ſcindi non poſſunt nu. 22.
Beneficijs translatio dicitur diuidua nu. 14.
Beneficio priuatus, Vide verbum Priuatus.
Beneficiatus habet tantum adminiſtratione bonorũ Eccleſiaſticorum ad inſtar vſufructuarij num. 2. cap. 164.
Beneficiatus dicitur poſſidere ex cauſa onetoſa cap. 164. nu. 16.
Bellum publicum quando dicatur cap. 141. nu. 6.
Belli Iuſtitia ex tribus dignoſcitur nu, 8. 9. & 10.

Digitized by Google

Bellum iuſtum dicitur quando motum eſt à Principe habente iuſdicendi bellum nu. 11. 12. 16. & 17.
Bellamus, vt abſq; iniuria in pace viuamus num. 20.
Belli in materia melius eſt occurrere in tempore cap. 121. nu. 22.
Bellum iuſtum dicitur quod fit ob præcedentes iniurias nu. 23. 24. & 25.
Bellare bonos decet, vt ſubdâtur mali vicini num. 26.
Belli timor, & ſuſpicio habetur pro bello num. 27., & peior ipſo bello nu. 28.
Belli indicendi ius, & iuſtitiam diſputare non debent milites, vel ſubditi nu. 29. & 30.
Belli iuſtitia dupliciter conſideratur cap. 121. nu. 14.
Belli iniuſtitia obligat partem ad damna, & expenſas cap. 121. nu. 44. etiam ſi defendendo nu. 45.
Bellum à Gallis in Italiam geſtû anno 1494. cap. 136. nu. 2. quod durauit vſq; ad annum 1540. num. 13.
Bella non tàm ferro, quàm clementia feliciter geruntur cap. 155. nu. 41.
Belli tempus ſubducitur in præſcriptionibus cap. 195. nu. 81., atq; etiam peſtis tempus nu. 82. limitatur in præſcriptione temporis immemorabilis num. 83.
Benignior, & æquior ſienda eſt interpretatio cap. 118. num. 67.
Bedæ notabilis ſententia circa bellum, quod in Italia perpetuatur cap. 136. nu. 1.
Bernardi opinio circa interpretat. l. hac edictali reſſel. cap. 123. nu. 61.
Bernardi Sancti ſententia contra detractores cap. 180. nu. 36.
Bernardi Sancti ſententia contra eos, qui Iudicibus ſunt contumaces cap. 190. nu. 18.
Beſtiarum morientium, mortiferi morſus eſſe ſolent; cap. 190. nu. 99.
Bonæ fidei effectus aliqui enarrantur cap. 114. nu. 18. & 19.
Bona Eccleſiæ dicuntur patrimonium Chriſti, cap. 174. nu. 35.
Bona hypothecata dicuntur pro liberatione animæ, & pro malè ablatis cap. 180. nu. 7.
Bona fuiſſe in bonis debitoris probari debet, quando agitur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, cap. 197. nu. 74. quæ probatio in ſpecie fieri debet num. 75.
Bona confiſcata remanent pœnes Fiſcum, etiamſi condemnatus, ſiue confiſcatus eſſet admiſſus ad No. defenſionem aduerſus condemnationem, donec feratur alia ſententia cap. 198. num. 33. & 35.

C

CAim primus homicida, & effuſor humani ſanguinis cap. 102. nu. 3.
Cauticus eſt petere abſolutionem à iuramento, quando agitur ad contractus reſtitutionem cap. 101. num. 45.
Caducitas quando incurritur emphit. cap. 115. num. 27.
Calumnioſus accuſator in capitali iudicio inculpatus capite damnatus fuerat capite punietur cap. 150. num. 83.
Calumniæ præſumptio reſultat, dum quis reſtitutionê petit iterum, qui iam fuit obauditus cap. 154. num. 87.
Calcidenſium lex circa Iudicum, & legatorum electionem cap. 101. nu. 9.
Calore iracundiæ ſeductus præſumitur quãdo poſt offenſionê ad extraneos actus diuertit offenſus cap. 102. num. 67.
Calumniæ Fiſcales magnâ calumniantium pœna ſunt animaduertendæ cap. 174. num. 5.
Calumnioſus non idcirco dicitur accuſator, quia reus fuit abſolutus cap. 171. nu. 17. ratio nu. 25. cũ ſeq.
Calumnia accuſatoris reſultat, dum cõtrarium apparet eius, quod expoſuit accuſator nu. 22.
Calumnia in animo conſiſtit, & ex dolo oritur nu. 31.
Calumniari regulariter dicitur, qui in Criminalibus non probat nu. 36.
Calumnioſus accuſator tenetur ad damna, & expenſas duplicatas cap. 171. nu. 42.
Calumniari eſt falſa crimina intendere nu. 49.
Calumniatoris hæredes tenentur etiam ad huiuſmodi damna, & expenſas nu. 44. & 45.
Calumnia eo tempore coerceri debet, quo agitur de cauſa præſente accuſatore cap. 190. nu. 105.
Canonem in pecunia ſoluere obligatus tenetur, cuius anno ſolueret cap. 115. nu. 31.
Canonis ſolutio qualis apparet talis præſumitur præceſſiſſe conceſſio cap. 151. nu. 32.
Canonem ſoluens, vel penſionem, petere poteſt à Domino, vt ſibi exhibeatur cauſa, & res, ob quas canonem ſoluere tenetur cap. 175. nu. 19. Quod tum procedit in emphiteuſi recenti, non autem antiquæ in iuditio petitorio nu. 20. declaratur nu. 22.
Carnale comercium facit iudicium de homicidio contra eum, qui cum vxore occiſi rem habebat cap. 167. n. 71. exemplum traditur Tarquinij nu. 72.
Capones tradere obligatus ratione ficti, vel liuelli viuos tradere eos debet cap. 104. nu. 58. lim. nu. 59.
Captiuitatis iura, quod ad perſonas inter Chriſtianos non obſeruantur nu. 36. & 37.
Captus qui non fuit cum armis vetitis, ſed ſeruitus cũ ijs, quando puniri poſſit cap. 129. nu. 27.
Capta in bello iuſto capientium fiunt cap. 121. num. 5. & 7. diſtingue nu. 15. & 33.
Capta in bello ſpectant ad Ducem nu. 47.
Captus ab hoſtibus fingitur mortuus cap. 159. nu. 25. & 26.
Caſus contingens non inducit, aut tollit læſionem etiam in fideicommiſſis cap. 128. nu. 111.
Cancellariæ Senatus Mediol. formulæ in concipiendis litteris patentibus pro immunitate 12. liberorũ conceſſis cap. 128. nu. 34.
Caroli V. Imperatoris munificentia cap. 125. nu. 41.
D. Caroli Colomi mentio honorif. cap. 106. num. 20.
Caroli Ciualerij I.C. mentio cap. 128. num. 64.
Caroli Pirouani I.C. mentio, & infortunium cap. 105. num. 5.
Caroli Antonij Magiſtrij Senatoris mentio cap. 180. num. 39.
Catonis ſolemnis ſententia de furibus cap. 104 num. 50.
Cauſa conſeruandæ agnationis ſufficiens ad inducendum fideicommiſſum cap. 101. nu. 96.
Cauſa repugnans ſolum quantati Iuriſdictionis admittit reconuentionem cap. 112. nu. 6. 7. & 8.
Cauſa iuſta indicendi bellum quæ cap. 121. num. 18. & 19.
Cauſa ſemel introducta coram Supr. Tribunali ab eo cognoſci debet, etiamſi ceſſaret priuilegium, ob quod cauſa fuit auuocata cap. 148. nu. 15.
Cauſarum earum cognitio ſpectat de iure ad Senatum cap. 148. num. 32. etiam priuatiuè, quo ad alios Iudices nu. 33.
Cauſæ in delictis principaliter eſſent conſiderandæ cap. 132. nu. 21. & 23.

Cauſa ſimul eſt cum eo, cuius eſt cauſa, & ſine cauſa nihil eſt nu. 22.

Cauſa ob quam ad alienationem rei Eccleſiæ deuentum eſt, ſi reperitur effectum habuiſſe, præſumptio eſt, quod pecunia in eam cauſam ſit conuerſa cap. 160. nu. 54.

Cauſam qui damno ſiue delicto præbuit, tenetur ad illius emendationem cap. 180. nu. 48. cum ſeq.

Caſus enarrantur, in quibus circa heredes delinquentis agi poteſt cap. 198. nu. 6.

Cautela mulieris ad euitandam diſponit l. hac edictali cap. 123. nu. 19. 20. & 21.

Cautela ad euitandam læſionem minoris cap. 160. nu. 51. & 52.

Cautela traditur ad euitandam pœnam ob omiſſionem rerum in inuentario factam cap. 184. num. 3. Quæ tantum improbatur nu. 4.

Cap. Nam, & ego de verborum ſignificat. declaratur cap. 128. nu. 11. 15. & 16.

Ceſſio bonis non poteſt amplius moleſtare in perſona debitor cap. 108. nu. 1.

Ceſſionis remedium dicitur miſerabile nu. 2. & 3.

Ceſſio bonorum, an reuocari poſſit num. 34. 35. 36. & 37.

Ceſſionis beneficio expreſsè renuntiari non poteſt valide num. 37.

Cedens bonis non poteſt agere contra eius debitores num. 40.

Cedens bonis proſequi nequit litem actionis iniuriarum cæptam nu. 41.

Ceſſione bonorum citādi ſunt omnes creditores nu. 42. & 43.

Cedenti bonis veſtes viles relaxantur num. 6.

Cedenti bonis relaxanda ſunt alimenta in bonis poſtea acquiſitis nu. 8. 9. & 24.

Cedens bonis qua ignominia afficiatur num. 11. 13.

Ceſſionis remedium, quibus prohibeatur nu. 14. cum ſeq. plur.

Ceſſionis remedium eſt ſubſidiarium nu. 21.

Ceſſionis remedium, quibus in caſibus denegetur cap. 180. nu. 14. cum ſeq. plur. vſq; ad nu. 32.

Ceſſionem ignominioſam faciens non tenetur amplius debitor, qui ad meliorem fortunam deueniſſet cap. 108. nu. 44. & 45.

Ceſſionarius dotis, non gaudet eius priuilegijs circa intereſſe cap. 166. nu. 66. contrarium nu. 65.

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus cap. 199. nu. 39.

Cæptum non habetur pro completo in Ciuili materia cap. 165. nu. 5.

Centum annorum ſpatio, animas liberari à Purgatorio, tradit Simon de Pretis cap. 184. nu. 25. & 26. Quod tamen reprobatur nu. 27. cum ſeq.

Cæſaris Montij Card. & Archiep. Mediolani mentio honorif. cap. 104. nu. 52.

Cenſus ſiue redditus dicuntur ſemper fructus pendentes cap. 150. nu. 82.

Cenſus aut liuelli ratione caponos dare obligatus eos viuos tradere debet cap. 104. nu. 58. limit. 59.

Cenſus Dominus habet actionem pro cenſibus maturatis tam aduerſus cenſuarium, quàm aduerſus poſſeſſorem fundi cenſui ſuppoſiti cap. 145. nu. 4.

Cenſus conſtituitur habita ratione fructuum, qui percipiuntur ex re cenſui ſuppoſita cap. 199. num. 74. & 76. Decretum Senatus in ea materia nu. 79.

in Cauſis cenſuum proceditur ſummariè, & executiuè remota omni ſuſpitione, & appellatione, quoad ſuſpenſiuum effectum nu. 77.

Ceſſante ratione, ceſſat ſtat. ac legis diſpoſitio cap. 110. nu. 65.

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus cap. 166. nu. 42.

Ceſſante cauſa delicti ceſſare, dicitur delictum cap. 190. nu. 107. & 108.

Cibis ſuauiſſimis potius, quam ſaluberrimis ſæpe delectamur cap. 103. nu. 36.

Cypriani ſententia notanda circa Epiſcoporum obligationem cap. 141. nu. 2.

Cypriani Sancti ſententia notanda cap. 102. num. 22.

Ciceronis ſententia circa arbitria cap. 148. nu. 3.

Ciceronis ſententia de bonis incultis ratione belli, cap. 136. nu. 3.

Ciceronis ſententia, circa qualitatem iudiciorū cap. 158. num. 43.

Ciceronis ſententia contrà impudicos cap. 167. n. 75.

Ciceronis ſententia contra eos, qui aliena vitia apertè dixerunt cap. 180. nu. 35.

Citatio rei ad vidēdum examinari, ſiue repeti teſtes, tolli poteſt per conſuetudinem, in qua deffenſio non conſiſtit cap. 179. nu. 72. contrar. num. 108. Quia omitti non poteſt etiam per Principem ibidē amplia etiam ſit cauſa delegata eſſet, vt procederet Delegatus ſecundum conſilium nu. 109. & manu Regia nu. 100.

Ciuilis ratio, ciuilia iura corrumpere poteſt cap. 172. nu. 52. cum ſeq.

Ciuitas ſalua eſſe poteſt, ſi Ciues obtemperant ſuis Magiſtratibus cap. 190. nu. 19.

Charitas benè ordinata à ſe ipſo incipit cap. 107. n. 38.

Charitatiuum ſubſidium quando liceat Prælato imponere cap. 136. nu. 32.

Charitatiui ſubſidij ſumma quanta eſſe debeat n. 31.

Chriſtiani remiges capti ab hoſtibus, aut liberati non ſunt amplius moleſtandi, etiamſi tempus condemnationis non eſſet finitum cap. 121. nu. 34.

Clauſula codicillaris ſufficit pro valida hæredis inſtitutione in vim fideicommiſſum ad relinqui poteſt ad præſentiam quinq; teſtium cap. 200. num. 135.

Clauſula codicillaris appoſita cenſetur in teſtamento, licet expreſsè non legatur nu. 136.

Clauſula omni meliori modo in libello inſerta, tanquam herba betonica valet ad obtinendum, iuxta probata etiam vltra petita cap. 197. nu. 67. declaratur nu. 155.

Clauſula generalis recepta in teſtamento, vel codicillis ſummoperè teſtatoris mentem declarat, cap. 101. nu. 130.

Clauſula ſola facti veritate inſpecta quando operetur cap. 114. nu. 23.

Clauſula quibus dederit in inueſtitura emphiteotica appoſita extraneos etiam hæredes vocare dicitur cap. 151. nu. 60. & eo caſu laudemium non debetur num. 72.

Clauſula, omni meliori modo declaratur cap. 197. nu. 159. cum. ſeq.

Clericus actor coram Iudice ſeculari eundem Iud. ſortitur in reconuentione cap. 112. nu. 33. & 34. limit. nu. 35.

Clericus prohibetur aduocare pro alijs in cauſis ſecularibus cap. 117. nu. 18. limit. num. 19. 20. 22. & 23. & 25.

Clericus quando honorarium poſſet recipere pro aduocatione nu. 24.

Clerici delinquentis mobilia ad Eccleſiam, Fiſcum ſpectant, ſecus immobilia, quæ ad Principem ſecularem

Digitized by Google

culæ rem pertinere videntur cap. 196. nu. 22.
Coactio excludit propoſitum, & intentionem faciendi cap. 190. nu. 83.
Coaceruatio plurium actionum, an fieri poſſit, vt cõſtituatur redd. annuus aureorum mille, cuius cognitio, idcirco ſpectat ad Sen. cap. 148. nu. 29.
Coaceruatio fit etiam reſpectu fructuum, ſiue interuſuriorum plurium annorum, adhuc vt conſtituatur capitale annui redd. aur. mille nu. 35.
Codicilli dicuntur vna, & eadem diſpoſitio, cum teſtamento cap. 154. nu. 1.
Codicilli facti dicuntur, ſiue finguntur eodem tempore, quo teſtamentum nu. 2.
in Codicillis fieri non poteſt hæredis inſtitutio, ſed tantum legata, vel eorum declaratio nu. 4.
in Codicillis poteſt relinqui hæreditas per fideicommiſſum cap. 154. nu. 14.
in Codicillo facto per Cæcum, quinq; requiruntur teſtes cap. 194. nu. 24.
Colonus, ſiue Conductor, finita locatione non tenetur denuò reconducere cap. 176. n. 1. contra, nu. 2. cum plur. ſeq.
Collectarum ſiuè onerum exactor agere poteſt tàm contra deſcriptum in æſtimo, quàm contra poſſeſſorem cap. 145. nu. 5.
Comes Fontium mens in puniendis occioſis cap. 135. num. 43.
Commiſſum omne in bello, ei totum imputetur, qui bello cauſam dedit cap. 121. nu. 46.
Commiſſio reuiſionis procedere debet, ſecundum iuris ſolemnitates cap. 148. nu. 6. & 7. contrar. verius nu. 9.
Commiſſione non facta articuli ſaltem intra decem dies, poſtquam Iudex declarauit illum eſſe committendum, appellatio deſerta remanet cap. 125. nu. 33. 39. & 44.
Commiſſio appellationis inſtari debet, cum ex officio non concedatur, aliter ſuccedet, illius deſertio nu. 53. cum plur. ſeq. & nu. 74.
Commiſſio articuli ſuccedit loco Apoſtolorum num. 75. & nu. 106.
Comparatio litterarum quomodo probetur cap. 180. num. 16.
Compenſatio admittitur in creditore non obſtante impetrata moratoria cap. 107. nu. 20. 21. & 22.
Compenſatio non admittitur in penſionibus, cap. 141. nu. 63.
Compenſantur fructus cum ſumptibus in re Eccleſiæ factis, quando contractus reſcinditur ob omiſſas ſolemnitates cap. 160. nu. 25. diſtinguitur num. 27. & 28.
Compromiſſibilis cauſa ſemper ita durat cap. 148. num. 2.
Compromiſſum factum in vno loco in eodem fieri, iterum debet mortuo primo compromiſſore num. 20.
Compromitti poteſt cauſa magna redd. aur. mille nõ obſtant. Conſt. Mediol. nu. 28. contrar. obſeruatur num. 30.
Compromiſſi prorogatio, dicitur noua obligatio cap. 156. nu. 52.
Communis vſus loquendi attendi debet in conſuetudine quando verba ambiguitatem contrar. poſſunt parere cap. 101. nu. 131.
Communitates, Vide verbum Vniuerſitates.
Communitates, Terrarum, & Oppidorum ex Statut. Mediol. non tenentur recipere ſequeſtrationes, niſi in certis caſibus cap. 156. nu. 33.
in Communionem incidere quis inuitus non debet cap. 199. nu. 68.
Communio bonorum inter fratres conſideratur ad immunitatem conſeruandam cap. 128. num. 109.
Communio parit diſcordiã cap. 128. num. 139. cum ſeq.
Communionis fides ſocietatis ratione inhabiles gaudent beneficio habilium nu. 107.
Comixtionẽ ſiue conſumptionẽ pecuniæ probare nõ tenetur is ad quem pecunia aliena prouenit bona fide, ſed ad aduerſarium hoc ſpectat vlz. illud adhuc extare cap. 135. nu. 34.
Connexa ſimul terminanda hic ne continentia cauſæ diuidatur cap. 112. nu. 47.
Condemnatus ex iuramento in litẽ tenetur ad quantitatem iuratam nu. 7. contrar. nu. 8. & 11.
Condemnatus in ſumma principali, ſæpe abſoluitur ab expenſis cap. 190. nu. 49.
Condẽnatio ad damna, & expenſas fieri nequit, niſi æquè fiat condemnatio pro principali delicto n. 50.
Condemnatus extraordinariè deffectu iudiciorum, non poteſt condemnari ad intereſſe partis nu. 104.
Condemnati facilius in criminalib. torquendi ſunt, vt conſcios detegant cap. 190. nu. 34. & 35.
Condemnatio reſtitutionis rerum furto ſubtractarũ, fieri debet in eodem iudicio, in quo condemnatur fur cap. 180. nu. 30.
Condemnatio pecuniaria, ſiue mulcta nondum exacta cõnumeratur inter fructus pendentes cap. 151. num. 81.
Concilij Tridentini diſpoſitio, quod Epiſcop. redd. annuus mille Paroch. aureorum centum ſaltem relinquatur quando eis imponit penſiones, cap. 141. nu. 30.
Concuſſionis nomine continentur munera recepta per officiales cap. 104. nu. 7.
Confeſſio facta Iudici, vt Iudici per vnum ex litigatoribus, licet non conſtet de ea ex actis præiudicat confitenti cap. 112. nu. 18. 19. 23. 24. & 25.
Confeſſio extraiudicialis probata per duos teſtes integros ſemiplenam probationem inducit cap. 143. nu. 49.
Confeſſio delinquentis, ſiue vera, ſiue ob contumaciã præiudicat confitenti cap. 131. nu. 5.
Confeſſio teſtatoris verſus creditorem operatur, vt potius debeatur ex cauſa legati, quam mutui, quãdo de debito aliunde non conſtat cap. 172. nu. 37. Vide infra verbo Teſtator.
Confeſſio facta per reum coram Iudice incompetente facit iudicium ad torturam cap. 179. nu. 70.
Confeſſio creditorum, ſiue legatariorum non eſſe in hæreditate, niſi talia bona, prodeſt valde hæredi cap. 181. nu. 16.
Confeſſio facta in tormentis, non dicitur voluntaria, & doloſa, licet falſa cap. 190. nu. 8.
Confeſſio facta cum iuramento etiam abſente eo, ad cuius beneficium facta fuit, plenè probat circa cõfitentem cap. 197. nu. 90. declaratur nu. 91.
Confeſſio facta in ſcriptis abſente parte, mox acceptata ab ea habetur, ac ſi facta eſſet ea præſente nu. 93. & 95. diſtinguitur nu. 96. & 97.
Confeſſio facta in inſtrumento celebrato inter alios, facit tantum ſemiplenam probationem fauore tertij cap. 197. nu. 98. cum ſeq. Declaratur quando confeſſio non fuiſſet acceptata nu. 100.
Confitentis mors operatur, vt res deſinat eſſe integra,

nec ea poteſt vlterius acceptari num. 103. & 107. cum ſeq.

Confeſſio facta ad beneficium alterius abſentis, nullo pro eo ſtipulante, nihil releuat cap. 197. nu. 84. cum ſeq. contrar. nu. 86. cum ſeq.

Confirmatio actus nulliter geſti nõ datur vitio in cõfirmatione perſeuerante cap. 110. nu. 51.

Confiſcatio bonorum venit ipſo iure in crimine læſę Maieſtatis cap. 103. nu. 37.

Confiſcatio delinquentium non tollit obligationem eius fideiuſſoris cap. 130. nu. 4. & 5. contrar. nu. 6. & 7.

Confiſcatio bonorum delinquentis poteſt per Fiſcum repudiari nu. 15.

Confiſcatio confundit actiones quas Fiſcus habebat circa bona confiſcati nu. 20.

Confiſcatio confert omnes actiones, etiam paſſiuas in Fiſcum nu. 24.

Confiſcatus liberatur ab omnibus creditoribus n. 29.

Confiſcatio principalis dicitur liberatio fideiuſſoris num. 35.

Confiſcationes bonorum reſeruari debent Vaſſallis, ſi delinquentes ſint eorum ſubditi, Etiamſi proceſſus formatus ſit per maiorem Magiſtratum cap. 189. nu. 52.

Confiſcatio bonorum fit ratione delicti, non ratione contumaciæ cap. 198. nu. 34.

Confuſio vnius patrimonij cum altero non attenditur, quando extant prædia, quę ſeparari poſſunt cap. 197. nu. 58.

Copia proceſſus, Vide in verbo Exemplum.

Contrarietas teſtis non attenditur ſi concernit, non ſubſtantiam negotij, quantum ad illum arguẽdum de falſo cap. 190. nu. 61. & 62. Exemplum refertur nu. 63., & ſi non probet huiuſmodi teſtis num. 64. & 68.

Coniunctio nulla maior, quam cum anima cap. 145. num. 12.

Conditio reſpiciens futurum tempus, non dicitur purificata, ſi prius fuerat ea extincta cap. 157. nu. 4. limitatur nu. 6. fauore nuptiarum.

Conditio hęredis, & vxoris defuncti legatariæ in conficiendo inuentario impar eſt cap. 182. nu. 16.

Conditio in admiſſione ad nouas deffenſiones conceſſa bannito, adimpleri omnino debet cap. 198. num. 28.

Conſequens qui vult etiam neceſſarium antecedens velle debet cap. 101. nu. 140.

Conſilium non factum etiam punitur in delictis cap. 102. nu. 33.

Conſeruatores officiorũ quinquennium tantum durant cap. 112. n. 49.

Conſeruatoris iuriſdictio delegata eſt à S. P. nu. 50. ac temporalis, & momentanea dicitur nu. 51. finiturq; morte.

Conſeruatoriæ nu. 45. denuntiatio fieri debet Epiſcopo, intra menſem à die deputationis nu. 52.

Conſeruator eſſe non poteſt Vicarius generalis num. 53. nec is, qui non eſt conſtitutus in dignitate Eccl. num. 54.

A Conſeruatore ſemel legitimè electo nõ licet recedere re non integra nu. 55.

Conſtitutiones Mediolani in tit. de donationibus §. hæc autem declarantur cap. 105. nu. 2. 3. 4. 10. 11. & 12.

Conſtitutio tollens aliam conſtitutionem non compræhendit iuratam cap. 107. nu. 32.

Conſtitutio pœnalis inhabilitans reum propter delictum non compræhendit ſola ſuſpicione grauatum cap. 118. nu. 43. & 44.

Conſtitut. Mediol. §. homicid. de pœnis, declarantur cap. 102. nu. 61.

Conſtit. Mediol. in tit. de ſaluiſconductibus, declaratur cap. 107. nu. 8. & 9.

Conſtit. Mediol. in tit. de bonis in ſolutum dandis, declaratur cap. 107. nu. 52.

Conſtit. Mediol. de iur. & priuileg. Fiſci declarantur, vt bona delinquentis Fiſco hypothecata remaneant à die commiſſi delicti cap. 111. nu. 12.

Conſtitut. Mediol. in tit. de ſaluiſconductibus circa quinquennales dilationes, cap. 107. nu. 8. & 9.

Conſtit. Mediol. in tit. de oneribus §. Communitates declarantur cap. 136. nu. 18. & 19.

Conſtit. Mediolani tit. de appell. circa commiſſionẽ, appell. intra quatriduum, declarantur cap. 125. num. 81.

Conſtit. Mediol. tit. de appell. circa terminum aſſignatum ad proſequendam appellatione, declar. num. 85. cum plur. ſeq. & nu. 105.

Conſtit. Mediol. in tit. de appell. declaratur quis eorũ ſit finis nu. 109.

Conſtit. Mediol. in tit. de immunitate. 12. liberorum declaratur quæ cum concurrat, cum diſpoſitione iuris communis cap. 128. nu. 1. & 138.

Conſtit. Mediol. in tit. de pęnis §. matrimonia clandeſtina, declarantur cap. 168. nu. 53. 63. & 64.

Conſtitut. Mediol. finalis cauſa cap. 168. nu. 76. cum ſeq.

Conſtit. Mediol. in tit. de accuſationibus imponunt pœnam duplicatarum expenſarum calumnioſis delatoribus cap. 171. nu. 1.

Conſtit. Medinlani in tit. de pœnis §. ſi quis fecerit robariam, declarantur cap. 180. nu. 42.

Conſtit. Mediol. tollunt omnem appellationem à ſententijs Senatus cap. 193. nu. 83.

Conſtitutiones Mediol. in tit. de Senator. §. à ſententijs, declarantur non procedere in ſententijs inualidis, & ſub falſa cauſa latis nu. 84.

Conſtit. Mediol. in tit. de bonis in ſolutum dandis §. caſus autem, declarantur cap. 199. nu. 56. & nu 70.

Conſtitutionis beneficium in tit. de bonis in ſolutum dandis, competit etiam Clericis creditoribus num. 83. quia eorum fauorem reſpicit.

Conſtit. in tit. de bonis in ſolutum dandis, cauetur vt bona in ſolutum data, redimi poſſint intra annum eodem pretio nu. 83., non habet tamen locum in bonis datis in ſolutum, ex cauſa onerum nu. 84.

Commodum poſſeſſionis rei, potiſſimum conſiſtit in fructuum perceptione cap. 150. nu. 4.

Conſuetudo Franciæ donandi officialibus cap. 104. nu. 56.

Conſuetudo cuiuſcumq; Regionis eſt optima legum interpres cap. 104. nu. 57.

Conſuetudo Mediol. vt emphiteuſis ad extraneos nõ tranſeat cap. 151. nu. 18.

Conſuetudine varia exiſtẽte attenditur vltimus actus num. 53.

Conſuetudo Ciuitatis Neapol. ſi quis moriens non cott. & l. hac edictal. cap. 123. nu. 104.

Conſuetudo loci attenditur in diſtribuendis oneribus cap. 128. nu. 133. & 134.

Conſuetudo contraria legũ diſpoſitioni, debet in ſpecie probari cap. 200. nu. 39.

Conſuetudo vnius ex Ciuitatibus Dominij Mediolani non

qui non infert ad alias Ciuitates nu. 40.
Conſuetudo tollere non poteſt ea quæ lex pro forma ſtatuit nu. 42.
Conſuetudo à per multis Doctoribus approbata non poteſt in dubium reuocari, niſi contrarium probetur nu. 92. & 94.
Conſuetudo Ciuitatis prædominãtis, ſiue Tribunalis Superioris influit in alios nu. 93.
Coniecturarum melior eſt probatio quantitatis pretij ad indagandum emphiteuſim cap. 175. nu. 6.
Complacentia ſubſecuta, æquiparatur mandato cap. 159. nu. 56.
Conſultor ſi ommiſit dare conſilium Iudex debet alij committere cap. 125. nu. 135. cum ſeq.
Conſulens in Camera pro vna parte poteſt aduocare pro altera cap. 117. nu. 27. cum plur.
Conſules Romani alternis diebus, vel menſibus imperabant cap. 187. nu. 62.
Contumax condemnatus in cauſa delicti famoſi, quando non notatur infamia cap. 118. num. 45. & 46.
Contumatialis condemnatio capitalis non ſemper committitur executioni etiam lapſo tempore admiſſ. ad Nou. deffenſ., ſed habita ratione qualitatis delicti, & inditiorum in hoc Mediolani Dominio, cap. 131. nu. 12.
Conductor cogitur perſeuerare in locatione finita rei Fiſcalis, vbi maximos percepit fructus, neq; reperitur conductor, qui in futurum tantam penſionem ſoluere velit cap. 176. nu. 4.
Conductor cogitur perſeuerare in locatione finita, quando ex nimia fructuum perceptione bona debilitaſſet nu. 8.
Conductor cogitur perſeuerare in locatione finita, quando in ea continuauit poſt tempus conuentum num. 15.
Conductor ſi vult recedere debet denuntiare nu. 17. & 18.
Conductor ob omiſſam denunciationem non tenetur ad damna, & intereſſe locatoris, quando per eum nulla prouiſio fieri potuiſſet nu. 29.
Conductor qui conductioni renunciare nequiuit ob exercitum, excuſatur nu. 30.
Conductio renouata dicitur quando conductor moratus eſt in re conducta per tempus plus quam modicum arbitrio boni viri nu. 31. cum ſeq. declarat. num. 33.
Conductio non dicitur renouata, quando facta fuit circa operas, Quia tunc Dominus fundi dicitur potius conductor, & præſtans operas locator cap. 176. num. 36. & 37.
Conductio renouata diuerſimodè cenſetur, licet diuerſo tempore, ſi diuerſimodè fructus colliguntur nu. 49. cum plur. ſeq.
Conductio in prædijs Vrbanis renouata cenſetur prout habitauit conductor nu. 53.
Conductio nõ cenſetur tacitè renouata in rebus mobilibus, vel ſe mouentibus nu. 54.
Conductor qui non ſoluit penſionem non poteſt ex renouata conductione agere, inuito locatore nu. 58. Contrarium volente locatore nu. 59.
Conductio tacitè renouata, continet eaſdem obligationes Camerales, de quibus in prima conductione cap. 176. nu. 65. & 66.
Conductio tacitè renouata, intelligitur tantum de prima, non autem multiplicata nu. 67.
Conductio renouata non cenſetur, quando in primo instrumento appoſitum fuit pactum expreſſum, quod non intelligatur facta relocatio finito tempore nu. 68.
Conductor tacitæ reconductionis beneficio vti non poteſt, ſi conduxit à muliere, vel minore, omiſſis ſtatuti ſolemnitatibus nu. 73. & 75.
Conductio, ſiue locatio non adimpletur tacendo, quando locator non præſtitit id quod præſtare tenebatur nu. 35.
circa Conductorem creditum probare dicitur locator per exhibitionem inſtrumenti locationis nu. 63. & nu. 64.
Conductio noua reſultat per taciturnitatẽ locatoris, & conductoris ſaltem eo anno nu. 20, 21, & 22.
Conducens ad certum tempus, finito quoq; tempore Colonus eſt nu. 23.
Conductor agere poteſt contra locatorem, etiamſi non denunciaſſet impedimentum ſuperuentum in re conducta cap. 199. nu. 18.
Contractus ſi nullus eſt probandum eſt pecuniam ad vtilitatem minoris conuerſa cap. 134. nu. 84. ſi vero validus probari debet per minorem pecuniam malè conſumptam nu. 85.
Contractus vbi ipſo iure non eſt nullus non debentur fructu à die celebrationis, etiamſi contractus reſcindatur cap. 101. nu. 52.
Contractus reſciſſionẽ petens ob ænormiſſam læſionem Iud. proponere poteſt non impetrata abſolut. à iuramẽto cap. 101. nu. 44. quamuis cautius ſit petere nu. 45.
Contractus talis præſumitur qualis à partibus denominatur cap. 105. nu. 16. & 17. limit. nu. 18.
Contractus donationis, vel innominatus, ex quibus qualitatibus arguatur cap. 105. nu. 20. & 25.
Contractus emphiteoticus de neceſſitate non requirit ſcripturam cap. 115. nu. 20.
Contractus ex conuentione legem accipiunt, cap. 116. nu. 4.
ad Contractus reſciſſionem comparantur binæ ſpecies doli ſlz. re ipſa, & ex propoſito cap. 101. nu 32. Vide in verbo læſio.
in Contractibus non ſubintelligitur clauſula rebus ſic ſtantibus cap. 136. nu. 12.
in Contractu tempore belli celebrato cenſetur habita fuiſſe ratio incommodi, quod à bello proficiſcitur nu. 14.
in Contractibus eſt neceſſarius conſenſus cap. 128. nu. 165. quod proceditur etiam in præſumpto conſenſu in multis caſibus nu. 166. cum plur. ſeq.
Contrahens cum minore, vel Eccleſia omiſſis ſolemnitatibus debitis, dicitur eſſe in dolo cap. 160. nu. 11 & 37.
Contractus Eccleſiæ, ſiue minorum reſcinditur tribus concurrentibus nempè læſione, ſolemnitatis omiſſione, & quod læſio ſit notabilis num. 30.
Contractus minoris, ſiue filij familias, ſine ſolemnitatibus ſtatuti, quamuis inualidus ſit, tamen validus dicitur ad commodum ipſorum contrahentium cap. 168. nu. 39.
in Contractibus non ſolum quod licet, ſed etiã quod honeſtum eſt conſideratur nu. 78.
Conuentionales diſpoſitiones noſtrum nõ eſt extendere cap. 193. nu. 46.
Conſenſus dicitur medulla, & vis cõtractus cap. 197. num. 115.
Conſenſus limitatus, limitatum producit effectum nu. 116.

Confron-

Confrontatio cum reo vtilis ad euitandum teſtium repetitionem cap. 179. nu. 1.
Confrontatio cum reo, illum magis vrget nu. 2.
Confrontatio teſtis cum reo vtrum neceſſaria ſit n. 5.
Confrontatio fieri debet, vbi id petat reus nu. 9. Sed caute id agendum eſt nu. 10. & 11.
Confrontatio eſt euitanda inter eos, quibus reuerentia debetur nu. 11. & 12.
Confrontatio vtilior eſt, quam repetitio nu. 13.
Confrontatio, & repetitio teſtium fieri debet, cum omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi teſtes numquam eſſent examinati nu. 16.
Confrontandi ſunt teſtes ſinguli ſeparatim cum reo. nu. 17. contra Iodochi ſententiam nu. 18.
Confrontatio fieri debet inter teſtem, & reum, quando reus negat, id quod affirmauit teſtis nu. 21. & 22., Quamuis illius omiſſio proceſſum non vitiat nu. 23.
Confrontatio non eſt facienda, quando reus fatetur, id quod teſtis teſtatur nu. 24.
Confrontatio fieri debet, poſtquam reus examinatus negat ad euitandos circuitus cap. 179. nu. 25. & 27.
Confrontatio teſtis cum reo omittitur, quando imminere poteſt teſti vitę periculum ob rei potentiam num. 28.
Correi certi quorum vnus incertus occidit, non probant, nominando eum qui occidit, ſed omnes torquentur cap. 130. nu. 23. & 25. licet relinquatur Iudicis arbitrio nu. 26.
Correlatiuorum eadem eſt natura, & probatio cap. 175. nu. 27. cap. 199. nu. 28.
Correlatiua dicuntur emptor, & venditor cap. 199. num. 30.
Creditum ex cauſa penſionis domus locatæ eſt valdè priuilegiatum cap. 107. nu. 69.
Creditor quando poſſit conuenire debitorem cedentem pro bonis poſtea acquiſitis cap. 108. num. 46. 47. & 48.
Creditori agenti hyppotecaria non obſtante nullitate datur retentio rei in ſolutum acceptæ, donec ei ſit ſatisfactum cap. 111. nu. 9. & 16. limit. nu. 11.
Creditor chirographarij, qui primo executioné habuit præfertur, licet ſit poſterior cap. 111. nu. 13. limit. num. 14.
Creditores funerarij dicuntur priuilegiati nu. 26.
Creditores chirographarij in concurſu cũ hyppothecarijs vltimam capiunt partem num. 28.
Creditore ſuccedente debitori confuſa, & ſublata remanet omnis actio illius etiam fideiuſſoris, cap. 139. nu. 10. & 11.
Creditore inuito aliud pro alio ſolui non poteſt nu. 2. etiam ſi melius id eſſet creditori nu. 5. & 29. limit. quando agitur de cauſa lucratiua nu. 14.
Creditũ ſine hyppoteca, vel perſonali actione, quod tantum naturaliter, debetur fingitur ſolutum per aditionem hæreditatis à creditore facta cap. 150. num. 9.
Creditori primo hyppotecaria competit ius euitandi pecuniam ſolutam ſecundo creditori, cap. 135. num. 21.
Creditor diligens, qui diu tacuit, præſumitur ſatisfactus, ſi expectauit mortem debitoris cap. 159. num. 9. & 10.
Creditor vendens rem debitoris, regulariter non tenetur de euictione cap. 162. num. 12. Sed quando non eſt verè creditor nu. 13.
Creditor prior tempore, quod potior ſit in hyppoteca fallit Fiſci fauore in bonis poſt contractum acquiſitis cap. 174. nu. 13.
Creditor anterior ex cauſa tutelæ præfertur Fiſco etiã in acquiſitis poſt contractum num. 20., Quod procedit etiam in dote nu. 21.
Creditor magis priuilegiatus præfertur ei, qui eſt minus priuilegiatus cap. 176. nu. 72.
Creditores, & legatarij citati ad videndum confici inuentarium, nõ poſſunt ſe fundare ſuper eius nullitate, eo quia alij non fuerunt citati cap. 181. num. 26. & 27.
Creditores hæreditarij non poſſunt impetrare ſeparationem bonorum, ſed tantum creditores hæredis cap. 197. nu. 6. 7. & 8.
Creditores defuncti anteriores præferuntur creditoribus hæredis nu. 16.
Creditor defuncti ſi eſt chirographarius, nec impetranda eſt ſeparatio, alias potior erit creditor hæredis cap. 197. nu. 17.
Creditor hęreditatis, qui ſeparationem non impetrauit, dicitur quod ſecutus eſt fidem hæredis nu. 30. 35. & 53. & nu. 139. cum ſeq. & nu. 161.
Creditores hæreditarij, poſſunt auuocare a legatario, quidquid ei fuit per hæredem ſolutum num. 41. & 46. cum ſeq., maximè ſi hæredi non eſt ſoluendo nu. 59. & 60.
Creditores hæreditarij non poſſunt tangere bona hæredis, ſed è contra creditores hæredis tangere poſſunt bona hæreditaria nu. 146. & 148. cum ſeq.
Creditores hyppotecarij hæredis, p æ eruntur creditoribus defuncti non facta ſeparatione, num. 154. & 179.
Creditor agit contra legatarium, conditione indebiti, quando pretium illi fuit ſolutum nu. 176. vel res tradita vlterius non extat nu. 177.
Crimen læſæ Maieſt. non requirit diffinitiuam, ſed ſufficit declaratio, vt bona confiſcari poſſint cap. 103. nu. 28.
Criminum frequentia maiorem expoſtulat pœnam etiam pro delicto non valdè grauiore, vt in furto cap. 180. nu. 20.
Culpa ſiue negligentia propria ſibi eſſe nõ debet proficua cap. 110. nu. 13.
Culpa, & dolus proprius nemini patrocinari debet cap. 125. nu. 97.
Cumulatio iudiciorum non admittitur, vbi ſententia facta in vno iudicio, parit exceptionem in alio cap. 173. nu. 10.
Cumulatio remedij reſcindentis, & reſciſorij cõceditur ſub tacita conditione, dummodo veniat concedenda reſtitutio nu. 14. & 15.
Curiæ Cremonenſis decretum circa hæredes interfecti, vt detegerent delinquentes cap. 179. num. 43.

D

DAmnato ad ſupplicium relaxantur veſtes viles cap. 108. num. 7.
Vide ſupra in verbo condemnatus.
Damna, & expenſæ in quibus condemnatus fuit calumnioſus querelans probantur ſolo iuramento in litem cap. 171. nu. 43.
Datio in ſolutum nulla deffectu citationis, vel maior debito eſt reuocanda cap. 111. nu. 61.
Datio in ſolutum dicitur neceſſaria alienatio tàm ratione dotis, quàm per ſubhaſtationem cap. 165. nu. 32. & 33. declaratur nu. 34. 36. & 37. ſubdeclaratur num. 40.
Datium portus eſt de legalibus cap. 116. nu. 15.

Deus

Deus aliquando permittit malos in bonorum obiurgationem prorumpere cap. 113. nu. 17.
Debitoribus quibus non eſt ſoluendo conceditur de Æquitate dilatio ad ſoluendum cap. 107. nu. 1. & an ille poſſit moleſtare eius debitore durante dilatione nu. 13. & 14. 15. diſtinguitur nu. 18. cum ſeq.
Debitor vt moratoriæ beneficio vti poſſit cauere debet de ſoluendo debitum cap. 107. nu. 21.
Debita ſpeciatim exprimi debent à debitore in impetratione moratoriæ nu. 73.
Debitor qui quinquennalem dilationem obtinuit, & ea vſus eſt non poteſt poſtea cedere bonis nu. 77.
Debitor cedens bonis poteſt dimitti nudus cap. 104. nu. 4. contrar. de Æquitate nu. 5.
Vide in verbis cedens bonis.
Debitor cautus eſſe debet in ſoluendo vero creditori cap. 110. nu. 37.
Debitor ſoluens hæredi omiſſa diligentia, cum quibus conditionibus ſit hæres non liberatur num. 42.
Debitor moroſus tenetur ad id quod debet cum legitim. vſuris cap. 142. nu. 9. & 12.
Debitum diuidi non poteſt, vt euitetur cognitio Superioris Tribunalis reclamante reo, ſecus eo aſſentiente cap. 148. nu. 64. 65. 66.
Debitoris infortunium creditori nocere non debet cap. 128. nu. 241.
Debitum, & creditum ſunt ſemper correlatiua cap. 176. nu. 64.
Debitor, qui frumentum cum expenſis non reſtituit iuxta promiſſionem, cogitur ad reſtitutionem frumenti quantiplurimi cap. 193. num. 27.
Debitor regulariter non poteſt cogere creditorem ad accipiendum bona in ſolutum loco pecuniæ cap. 199. nu. 32. limit. nu. 31.
Debitor ex cauſa cenſus, dare non poteſt bona in ſolutum nu. 72.
Decennali ſolutione penſionis probata cogi poteſt ſoluens ad ſoluendum etiam in futurum cap. 175. num. 25.
Declaratur reſpectu tertij nu. 28. & 29.
Decennij curſu præſcribitur actio emphiteotica, dum quis tanto tempore ſoluit Canonem cap. 151. n. 25.
Decennij curſu præſumitur interueniſſe conſenſum Domini directi ex conceſſione emphiteuſis nu. 27. & 28.
Decedente aliquo ex filijs primi matrimonij ante parentem, qui ſecundum matrimonium contraxit transmittitur eius portio ad eius filios, non ad extraneos cap. 123. nu. 88.
Deciſio fruſtra expectatur de eo, quod tacitè ſub intelligitur cap. 125. ne. 140.
Deciſio in terminis habetur vti caſus legis, & ſequenda eſt cap. 139. nu. 8. & 9.
Deciſio Rotæ contra hæredem Prælati, qui alienauerat rem Eccleſ. non adhibitis debitis ſolemnitatibus cap. 164. nu. 18.
Decretum Senatus Mediolani circa eum, qui alium vulnerauit putans eſſe eius inimicum, cap. 102. num. 32.
Decreta Senatus in eadem materia nu. 57. cum ſeq. plur.
Decretum Senatus in eadem materia nu. 68.
Decretum Senatus circa donationē Eccl. fact. cap. 105. num. 27.
Decretum Senatus circa ſaluumconductum conceſſum ab eo, qui auctoritatem nō habebat cap. 106. nu. 18.
Decretum ſiue deciſio Sacri Concil. circa eandem materiam nu. 17.
Decretum Senatus quod non obſtante renuntiationē facta litteris dilatorijs concedantur dilationes cap. 107. nu. 47.
Decretum Senatus à quo excluditur à beneficio Conſtitutionis debitor ex cauſa adminiſtrationis n. 52.
Decretum Senatus in cauſa ceſſionis bonorum n. 12.
Decretum Senatus circa homicidium cōmiſſum per errorem cap. 102. nu. 48.
Decretum Senatus circa homicidam cap. 102. nu. 28.
Decretum Senatus Mediolani, quo declaratur ſtatutū loqui de infamia iuris non facti cap. 118. nu. 20. 21. & 51.
Decretum Senatus quod pœna non tranſeat ad hæredes cap. 103. nu. 5. & 6.
Decretum Senatus quo, ſaluiconductus quinquennales prorogari nequeunt cap. 107. nu. 10.
Decretum Senatus circa cauſæ auocationem cap. 148. nu. 34. & 36.
Decretum Senatus quo reiecta fuit auocatio cauſæ, ex quo non conſtabat per ſcripturam de ſumma petitā nu. 41.
Decretum Iudicis in contractu adhibitum excludit omnem ſuſpicionem, & metum reuerentialem nu. 44.
Decretum Senatus Pedemontani, quod laudemiū nō debeatur quando emphit. tranſitoria erat ad quoſcunq; cap. 151. nu. 62.
Decretum Senatus Mediolani, quod partus viuus natus præſumatur natus tempore, quo viuere poſſet cap. 178. nu. 25. & 26.
Decretum Senatus Mediolani, quod immunitas ratione 12. liberorum procedat, etiamſi poſt aſſumptas informationes mortuus ſit vnus ex filijs, antequam naſceretur duodecimus nu. 76.
Decretum Senatus Mediolani, quod immunitas prædictum effectum ſortiatur à die petitionis nu. 67. ratio nu. 68.
Decretum Senatus quo declaratur immunitatē prædictam durare etiam poſt obitum patris etiam morientibus multis ex filijs nu. 79.
Decretum Senatus quo declaratur immunitates prædictas procedere etiam pro bonis poſtea acquiſitis poſt mortem patris nu. 95. & 97. etiam ratione mercaturæ nu. 96. 97. 98. & 100. Quamuis contrarium ſtatui videtur per Nou. Conſt. nu. 99.
Decretum Senatus Mediolani, quod ratione incertitudinis, quis fuerit primus in euaginando enſem dimittantur ambo ij, qui enſes euaginarunt cap. 129. nu. 15. & 16.
Decretum Senatus Mediolani, quod ratione incertitudinis delinquentis dimittantur imputati nu. 12. & 14.
Decretum Senatus, declarans ſtatutum prohibens foreſi delationem armorum, procedere in Ciuitate, & Oppidis inſignibus non in itinere nu. 29.
Decretum Senatus quo capitaliter damnatus fuit primus, qui lethaliter vulnerauerat in rixa eum, quem Socius deinde lethaliter pariter vulnerauerat, & is mortuus fuerat condemnato ſecundo ad remū cap. 130. nu. 21.
Decretum aliud Senatus in eadem materia num. 22.
Decretum Senatus quo declaratur Socios criminis ab vno incerto ex ipſis commiſſi non probare contra nominatum per reos nu. 24.
Decretum Senatus quo auctorem rixæ teneri de delicto

ſicto in eo comiſſo, declaratur num. 33. & 34. ac nu. 37. Aliud ſimile decretum nu. 41.
Decretum Senatus quod condemnatus in contumatia ratione homicidij ab incerto ex certis commiſſi non dicatur verus homicida cap. 131. num. 7.
Decretum Senatus quo declaratur ſecundum indicia legitima non aſſertionem vulnerata cap. 132. num 38.
Decretum Senatus aliquando ex magna cauſa reuocantur nu. 29. & 30.
Decreta Senatus quod pendente iudicio, reſtitutionis petitæ aduerſus aditam hæreditatem non impeditur executio ſententiarum cap. 134. nu. 77.
Decretum Senatus Taurinen. quo conceditur repetitio pecuniæ Domino à creditoribus poſterioribus iuris cap. 135. nu. 16.
Decretum Senatus Mediol. quo declaratur pecuniã furto ſubtractam, & creditoribus iuris ſolutam nõ extare vti comixtã, & idcirco non deberi Domino, qui furtum paſſus eſt nu. 37. & 38.
Decretum Senatus quo declaratur immunitatẽ ratione 15. liberorum prodeſſe etiam fratri cum fratre immuni in communi viuente cap. 128. nu. 102.
Decretum Senatus Taurinenſis, quo declaratur immunitatem procedere etiam quo ad onera bellica nu. 116. & nu. 231.
Decretum S. R. M. pro immunitate public. interpræ-tum Gymnaſij Ticinenſis nu. 125.
Decretum Senatus Mediol. quo declar. dict. immunitatem non ſe extendere ad onera ordinaria num. 132.
Decretum Senatus Taurinenſis, quo declaratur immunitatem non habere locum in diuite in præiuditium pauperum nu. 141.
Decretum Senatus Taurinenſis, quo declaratur dict. immunitatem non procedere in expenſis factis ratione peſtis nu. 154.
Decretum Senatus quo declaratur filios diuerſã vxorũ conſtituere numerũ duodecim liberorum, cap. 158. nu. 159. cum ſeq.
Decretum Senatus quo declaratur dict. immunitatẽ procedere, etiã ſi aliqui ex filijs ſeorſum à patre viuarit num. 161. etiam poſt patris obitum modo ad diuiſiones bonorum non deuenerint nu. 162.
Decretum Senatus quo declaratur huius modi immunes teneri ad conſtructionem Pontium, & Viarum nu. 249.
Decretum Senatus Mediol. contra illum, qui contraxit matrimonium clandeſtinum cap. 168. num. 65. & 66. & nu. 73.
Decretum Senatus Mediolani, quo permittitur contrahi matrimonium etiam intra carceres, ſed nihilominus procedendum eſſe contra delinquentes ob clandeſtinum matrimonium nu. 75.
Decretum gratioſum, Vide Abolitio generalis.
Decretum Senatus contra reum in confrontatione grauatum per pupillum annorum nouem cap. 179. num. 14.
Decretum Senatus contra iniuriantem, qui antequã carceres exiret decantaret palinodiam cap. 180. num. 40.
Decretum Senatus, quo damnati fuerunt plures latrones ad mortem, ob robariam librarum quatuor etiamſi aſſes tantum viginti cuilibet obueniſſent in diuiſione cap. 180. nu. 44.
Decretũ Senatus, quod inter plures feudatarios exercitium iuriſdictionis per ſortem initium haberet, cap. 187. num. 67. 69. & 70.
Decretum Senatus, quo declaratur Præturas pro biennio ſuſtineri, etiamſi eligens pro vno tantum anno exercitium iuriſdictionis haberet nu. 71. & 72.
Decretum Sen. quo declaratur proteſtationem damnati ad mortem factam contra eius priorẽ confeſſionem, non releuare cap. 190. nu. 78.
Decretum Senatus, quo liberauit illum, qui cum tormentis falſo faſſus fuerat homicid. per ipſum commiſſum nu. 89.
Decretum Senatus Mediolani, quo declaratur teſtamentum à muto ſapienter factum valere cap. 194. num. 21.
Decretum Senatus, quo fideiuſſor cenſus breui termino indicaret bona libera principalis debitoris, in quibus executio fieri poſſet, reiecta exceptione excuſſionis cap. 199. nu. 81. cum ſeq.
Decretum Senatus, quo conceditur tempus modicũ ad parandas pecunias ratione onerum num. 85. cum ſeq.
Delatio operatur ſingulare beneficiũ l. hac edictali, in quo non requiritur aditio hæreditatis cap. 123. num. 84.
Delegati iuriſdictio eſt odioſa, & non prorogabilis de vna ſpecie, vel perſonã ad aliã cap. 112. num. 9.
Deliberati animi qualitas in delictis quando ceſſat, cap. 102. nu. 25.
in Delictis mitior ſententia amplectenda eſt, vbi opiniones dubiæ ſunt cap. 105. nu. 14.
Delictum quando animo deliberato commiſſum dicatur cap. 105. nu. 62.
Delicta pro quibus etiam poſt mortem proceditur enarrantur cap. 103. nu. 15. cum ſeq. plur.
Delictum remanere non debet impunitum cap. 108. num. 15.
Delinquens in officio priuandum eſt cap. 117. nu. 35.
Delictum quando irrogat infamiam cap. 118. nu. 39.
in Delictis ſufficit dolus in genere cap. 102. num. 21.
Delicta impunita remanere non debet cap. 129. nu. 1. cap. 131. nu. 18.
ob Delictum ab vno incerto commiſſo omnes puniuntur vnica pœna ſoluta nu. 1. 4. & 7.
Contrarium verius nu. 8. declat. nu. 11. & 13. ſub diſtinguitur, & declaratur iterum nu. 18. & 20.
Delinquente mortuo extinguitur delictum, & omnis pœna pecuniaria cap. 102. nu. 2.
Delinquendi materia non eſt relinquenda cap. 107. nu. 30. & 44.
Delinquentibus pluribus extantibus vnus eligitur puniendus cap. 129. nu. 6.
Delinquens conſulto grauius punitur cap. 130. nu. 3.
Delicta ſine cauſa committi non ſolent cap. 132. nu. 20.
Delicto qui cauſam dat pro ea ad pœnam tenetur cap. 165. nu. 22.
Delictum præſumitur commiſſum ab eo, ſiue ad eius inſtantiam, cui proficit, ſiue eius intererat cap. 167. num. 79.
Delinquendi occaſio, non poteſt per conuentionem paciſci cap. 172. nu. 49.
Delictorum frequentia maiorem expoſtulat pœnam etiam pro delictis non tamen grauibus cap. 180. num. 50.
Delictum niſi voluntariè conuertitur cap. 190. nu. 87.
Delationes caute audiendæ ſunt, vt veritas diligentiſſimè inquiri poſſit cap. 174. nu. 6.
Deffenſio neceſſaria, iure etiam Diuino permiſſa eſt cap. 195.

cap. 192. nu. 9. limitatur in foro poli nu. 10.

Deffenſio cum moderamine inculpatę tutelę tantum eſt licita nu. 13. Quod moderamen circa tria verſatur, ideſt circa modum, tempus, & cauſam num. 14. cum ſeq. plur.

Deffenſio concernit etiam res proprias, itaut pro earũ deffenſione occidi impune poſſit per vbi aliter conſuli non poſſit nu. 15.

Deffenſores mulierum, quæ de viri morte participarunt male agunt & Dei iram incurrunt cap. 167. nu. 77. & 78.

Deffendens ſe, & excedens modum occidendo, dicitur in culpa pro qua punitur cap. 192. nu. 21.

pro Deffenſione neceſſaria occidens, nil refert quod alio armorum genere occiderit num. 22. cum ſeq. plur.

Deffendere ſe, eſt quædam neceſſitas loci, & temporis nu. 28.

Deffenſio mera, & moderata ea dicitur, quæ fit quantum expedit tantum cap. 192. nu. 72., Et ita ex circumſtantijs arbitratur Iudex nu. 73.

Deffenſiones fieri debent per condemnatum admiſſum ad Nouas deffenſiones infra biennium cap. 198. nu. 47. Ampliatur num. 48.

Defficere à iuratis promiſſionibus, quando permittatur cap. 135. nu. 54.

Defficiente onere præſtandi auxilium, debet etiam defficere commodum ex onere inductum, cap. 184. nu. 43.

Deſcriptio fructuum prohibita nõ cenſetur, licet prohibita ſit ſequeſtratio cap. 156. nu. 24. & 25.

Deſcriptione mobilium, ſecreta patrimonij pandi dicuntur nu. 26., bonaq; læditur exiſtimatio nu. 27.

Deſcriptio fructuum conceditur, ſiue debitoris impenſa, ſed in hoc diſcretus eſſe debet Iudex cap. 190. nu. 45.

Denuntiatio finitæ locationis, fieri ſaltem debet in fine vltimi anni cap. 176. nu. 16.

Denuntiatio tempore à lege ſiue ſtatuto præſcripta, an ſemper requiratur nu. 27.

Determinata non egent determinatione cap. 167. nu. 104.

Deductio vnius, quando impediat deductionem alterius cap. 123. nu. 46.

Deportatus licet liberatus dicatur à patria poteſtate, tamen reſtitutus ex Principis reſcripto, iterum ſubijcitur patriæ poteſtati cap. 159. nu. 27. cum ſeq.

Declaratum fauore primogeniti cenſetur declaratũ fauore ſucceſſorum in primogenitura cap. 101. nu. 120.

Declaratione ſecuta in crim. læſæ Maieſt. Fiſcus vendicat omnia bona rei etiam in tertiũ alienata cap. 103. nu. 38.

Declaratoria ſententia in crim. læſæ Maieſt. retrotrahitur ad tempus commiſſi delicti cap. 103. nu. 38.

Deſertio appellationis, quando committatur cap. 115. num. 57.

Deſcendentes inter & tranſuerſales maxima eſt diferentia ratione dilectionis cap. 101. nu. 110.

Deſcendens ex linea fœminina primus inueſtiti in emphiteuſi dicitur hæres legitimus cap. 151. n. 63.

Demoſthenes punitus ob crimen repetundarum cap. 104. nu. 47.

Dictio nihil eſt vniuerſalis cap. 164. nu. 22. 23.

Dictio aliqua vniuerſalis recipit reſtrinctionem ad euitandum abſurdum cap. 118. nu. 9. 62. & quando præſtet nu. 90. cum ſeq. plur.

Dictio nihil vniuerſalis negatiua, nihil excludit cap. 104. nu. 23.

Dictio in infinitum perpetuitatem denotat cap. 101. num. 95.

Dictio aliqua vniuerſalis eſt cap. 118. 9. 62. & 90.

Dictio in perpetuum in materia præſertim emphiteotica intelligitur, vt nullo vnquam tempore redeant bona ad Dominum directum cap. 151. nu. 8.

Dictio quaſi eſt nota improprietatis cap. 123. nu. 50.

Dictio pænes ſe, declarat verè, & realiter confitentẽ recepiſſe rem de qua agitur cap. 172. nu. 34.

Dictio pænes, longè pluſ ſignificat, quam dictio apud num. 35.

Dictio in perpetuum, Vide verbo Perpetuum.

Dictio Tantundem, Vide verbo Verbum tantumdem.

Dictio omnino, neceſſitatem importat cap. 200. n. 6.

Dictio nuncupatiui, ſignificat propalare verbis palam nu. 35. & 36.

Diſamator dicitur fur honoris, nec detentus dimitti debet, niſi ſatisfacto iniuriato cap. 180. nu. 32. cum ſeq.

Difficilius eſt iram continere, quam miracula facere iuxta D. Gregorium cap. 171. nu. 11.

Difficilè eſt contra dolorem ægris corporibus durare cap. 190. nu. 28. & 29.

Diffugia rei eidem patrocinari non debent cap. 167. num. 121.

Dilatio ad ſoluendum conceditur debitoribus cap. 107. nu. 1. & 4.

Dilatoriæ litteræ, ſiue ſaluoconductus concedũtur per annum nu. 3. & aliquando per quinquennium nu. 5. & 7.

Dilationes ad ſoluendum conceduntur etiã militibus nu. 11. & 12.

Dilatio conceſſa non valet ſi facta non fuit mentio in precibus de priori dilatione cap. 107. nu. 48.

Dilatio conceſſa principali non iuuat fideiuſſorem ſi hoc non exprimatur cap. 107. nu. 65.

Dilatio ſemel tantum prorogari debet cap. 122. nu. 2. & 3. & probato impedimento datur tertia nu. 4. & etiam quarta ex cauſa nu. 5. & 6.

Dilatio ad ſoluendum conceſſa alicui an cenſeri debeat communis eius debitori cap. 107. nu. 13. 14. & 15.

Dilatio ad ſoluendum conceditur etiam militibus, cap. 107. nu. 11. & 12.

Dilationi communi vtriq; parti ad probandum, an per reum renuntiari poſſit in præiudicium actoris cap. 122. nu. 8. cum ſeq. plur.

Dilationes probatoriæ de iure communi ſunt continuæ nu. 10. & 11.

Dilatione conceſſa non modo teſtes, ſed etiam inſtrumenta produci poſſunt nu. 15. ſecus ſi dilatio tantũ data ſit ad producendum inſtrumenta nu. 17.

Dilatio maior non eſt danda, cui minor debetur cap. 125. nu. 41.

Dilatione pendente ad ſoluendum, non cadit in moram debitor, nec tenetur ad intereſſe, vbi non ſit conuentum cap. 193. nu. 10. cum ſeq.

Diuortij inter cauſas non enumeratur dos non ſoluta cap. 167. nu. 20.

Dies conceptionis eſt incertus cap. 128. nu. 56.

Dies aſſignati in reſcripto appellatorio currere incipiunt à die præſentationis, & petitionis executionis 125. nu. 82.

Dies decem dati Iudici articuli pro eius deciſione nõ

currunt ſi præſentatio reſcripti fuerit dilata per menſem cap. 125. nu. 112. cum ſeq. plur.
Dilectio inter virum, & vxorem debet eſſe in omni perfectione, quæ ſignificatur per annulũ quo vxor à viro deſponſatur cap. 167. nu. 49.
Diligentibus non negligentibus iura ſubueniunt cap. 147. nu. 7.
Diligentia ambitioſa differt ab inſolentia incurioſa cap. 155. nu. 18.
Diſtinctione conciliantur opiniones cap. 125. nu. 28. 29. 30. & 31.
Diuerſa ratio, diuerſum ius facit cap. 138. nu. 36.
Diuiſio non parit contrauentionem, ſed alimenta in extraneo cap. 101. nu. 152.
Diuiſio non præiudicat primogenituræ, ſi ignoranter facta fuit cap. 101. nu. 125.
Diuiſio incommoda hereditatis operatur, vt hæredi ſiue legatario ſoluatur æſtimatio cap. 144. num. 36.
Diuiſio inter filios primi matrimonij, & ſecundi quomodo ſit facienda cap. 143. nu. 13.
Diuinum Iudicium ob commiſſa ſcelera notandum cap. 100. nu. 70.
Diuiſiones fiebant Sorte inter Romanos, cap. 187. num. 46.
Diuiſiones ſæpè fiunt hoc modo, vt maior diuidat, minor vero eligat nu. 46.
Doctor non allegans conſuetudinem eius patriæ illã excludere videtur cap. 100. nu. 41.
Doctorum traditiones intelligi debent ſecundum leges, & rationes quas allegant cap. 105. nu. 14.
Doctoris auctoritas circa opinionem multorum, nihil releuat cap. 137. nu. 38.
Doctores veniunt appellatione nobilium cap. 156. num. 37.
Doctoratus lauream quando conſecutus eſt auctor cap. 166. nu. 37.
Doctorum opinionem fauore filiorum dicitur continere Æquitatem cap. 168. nu. 47.
Doctori diſtinguenti ſtandum eſt cap. 170. nu. 21.
Dolus præſumitur ex læſione enormiſſ. etiam ex propoſito cap. 101. nu. 28. & 29.
Dolo de futuro renunciari non poteſt nu. 30.
Dolus re ipſa, & ſic ex præſumpto parificatur dolo ex propoſito nu. 31.
Dolus de futuro dicitur ille, qui in contractibus cadit ob enormiſſimam læſionem nu. 36. & cap. 116. nu. 10. & 11.
Dolus re ipſa annullat contractum bonæ fidei, ſicut dolus ex propoſito nu. 49.
Dolus qui in contractibus eſt incidens non dans cauſam, & ideo non annullat contr. nu. 53.
Dolus qui re ipſa elicitur dicitur verus dolus nu. 51.
Doli præſumptio reſultans ex enormiſſima læſione compenſatur cum negligentia minoris num. 73. & 74.
Dolus, & animus conſideratur in accidente cap. 102. num. 11.
Dolo tacens circa vnum non porrigitur ad aliud num. 13.
Dolus ex propoſito præſumitur in emptore non ob vilitatem pretij cap. 116. nu. 10. & 11.
Dolo petitur quod ſtatim reſtitui debet cap. 139. n. 26
Dolus nec metus in dubio præſumitur cap. 142. num. 19
Doloſè is dicitur agere, qui facit contra Iudicis præceptum cap. 142. nu. 25.
Doloſus dicitur, qui aliud ſimulat aliud agit num. 26. & 27.
Dolus cognoſcitur ab effectu ſicut arbor à fructibus nu. 28. cum ſeq.
in Dolo is dicitur eſſe, qui indebitè ſequeſtrat fructus, vel pecuniam, vel aliam rem nu. 30.
in Dolo eſſe quis dicitur, qui in precibus tacuit exprimenda, & tacenda expreſſit nu. 31.
in Dolo eſt, qui alienam rem à non Domino ſcienter emit num. 32, Et qui viliſſimo pretio emit nu. 33.
Dolus ſemper ineſt in mendacio nu. 24.
Doloſus occupator tenetur ad omne intereſſe etiam affectionis nu. 10.
Dolus in proxeneta non præſumitur ex ſimplici mendacio, ſed tantum quando ex eo conſequitur lucrum, vel illud ſperat cap. 146. nu. 40. cum ſeq.
Dolus præſumitur ex lucro nu 41.
Doloſus ille dicitur, qui conſtanter affirmat pro certo, id de quo certus non eſt, quod falſum poſtea repertum eſt nu. 44.
Dolus præſumitur in eo, qui immunitatem rumpere ſatagit cap. 128. nu. 123. cum ſeq.
Dolus rei eidem patrocinari non debet cap. 167. nu. 121.
Doloſus dicitur, qui affirmat id quod ignorat cap. 171. nu. 33.
Doloſus præſumitur, qui mentitur ad eius vtilitatem num. 34.
Dolum committit, qui petit pecuniam, quam verè non numerauit cap. 172. nu. 48.
Doloſa omiſſio in inuentario facta præſumitur quando omiſſa fuit res magni valoris cap. 182. num. 11. Et qua pœna teneatur omittens doloſe nu. 9. & 10.
Dolus non concurrit in his, quæ coactè fiunt cap. 190. nu. 81.
Dolus is tantum punitur, qui alteri nocet cap. 196. num. 8.
in Dominio Mediolani raro ordinaria pœna punitur auctor rixæ, in quo commiſſum fuit homicid. cap. 102. nu. 7.
Dominium bonorum rei læſæ Maieſt. amittitur ipſo iure, licet effectus expectet declaratoriã cap. 103. nu. 31. 37. & 38.
Dominium fortius, & potentius eſt hyppoteca cap. 135. nu 15.
Dominiũ rerum in incerto ſtare non debent cap. 195. num. 3.
Dominium, aut poſſeſſio theſauri, cadit in Domino fundi venditi, cum is illud ignoraret cap. 196. num. 7.
Dominandi ambitio capit, quod alienum eſt, nec vlla acceſſione ſatiatur cap. 155. nu. 60.
Dominus arboris poteſt inuito vicino per tres dies colligere fructus in vicini prædio, dummodo ei damnum non afferat cap. 120. nu. 4. & vbi impeditur agere poteſt actione interdicti de glande legenda nu. 5.
Dominus directi ſuſpectam habere dicitur anticipatam ſolutionem canonis cap. 144. nu. 30.
Dominus directi ſicuti cogere nequit emphit. ad ſoluendum Canonem anticipare, ita neq; ipſi cogi poteſt nu. 31.
Domino directi incumbit onus probandi, quando negat illum deſignatum pro emphiteuſi eſſe fundũ obligatum cap. 151. nu. 35.
Domini directi conſenſus non eſt neceſſarius, quando in

do in

do in emphiteuſi ſuccedit is, qui erat vocatus in inueſtitura cap. 151. nu. 67.
Dominum ſe credere nequit, qui non habet titulum habilẽ ad translationem Dominij cap. 169. nu. 18.
Dominus ex aliqua neceſſitate poteſt conductorem, ſeu inquilinum pendente locatione expellere cap. 176. nu. 2. Contra conductor deſerere locationem num. 3.
Dominus rei furto ſubtractæ, recuperare eam poteſt etiam non ſoluto pretio cap. 180. nu. 1.
Domini plures ſibi impedimento eſſe ſolent in iuriſdictione exercenda cap. 187. nu. 57.
Dominus cui Vaſſallus non inſeruit in bello poteſt feudum reuocare cap. 188. nu. 7.
Domini directi intereſt feudum tutò, & rectè custodiri nu. 41.
Dominus reſarcire debet damnum Vaſſallo, ſi eius intuitu datum illi fuiſſet nu. 48.
Dominus in quot caſibus Vaſſallum priuare poteſt feudo, remiſſiuè cap. 189. nu. 7.
Domini mater conueniri iudicialiter non poteſt per Vaſſallum, niſi prius impetrata venia nu. 11.
Dominus non poteſt priuare Vaſſallum ſeudo, ſi ille vocatur à Curia ex alia cauſa, quam feudali, & non comparuit cap. 189. nu. 31.
Dominus concedens iuriſdictionem intelligitur à ſe non abdicare ius ſimul, & ſeparatim procedendi etiam in prima inſtantia cap. 189. nu. 32. Declar. nu. 34. & 35.
Dominus prædij, quamuis ignorans, ſiue oblitus Ciuiliter poſſidet cap. 195. nu. 25.
Domino directi, nulla datur actio pro theſauro in fundo reperto cap. 156. nu. 37.
Domus Dominus tenetur reddere rationem de delicto in domo commiſſo cap. 130. nu. 66. & torqueri debent omnes ſamiliares domus num. 71. & ille prius qui eſt malæ ſamæ nu. 74. 75. & 86.
Donatio facta Eccleſiæ ſine inſinuatione, an valeat cap. 105. nu. 1. Et quid ſi non fuit publicata iuxta diſpoſit. Nou. Conſt. nu. 2. cum ſeq.
in Donatione ratione ſtipulationis requiritur præſentia donatarij nu. 12. ſecus ſauore Eccleſ. nu. 24.
Donatio aliquo modo oneroſa non dicitur donatio, ſed contractus innominatus cap. 105. nu. 19.
Donatio non debet deſeruire prætextu, alicuius retributionis nu. 20.
Donatio facta fauore Eccl. non eget inſinuatione num. 22.
Donatio bonorum omnium nulla facta reſeruatione facta Eccl. valet nu. 25.
Donatio facta Eccl. quamuis non acceptata non poteſt reuocari nu. 28. & 29.
Donationis publicatio inuenta eſt ad euitandas fraudes nu. 28.
Donatio quæ vltra commodum donatarij reſpicit cõmodum tertij dicitur donatio ob cauſam nu. 30.
Donatio ſacta ob cauſam non requirit publicationẽ, nec inſinuationem, nec requiritur à iure municipali nu. 31 & 32.
Donatio reſpiciens vtilitatem donantis, & eius animæ ſalutem dicitur facta ob cauſam nu. 34.
in Donatione non eſt locus penitentiæ etiam re integra nu. 35.
in Donatione generali non continentur bona donatori debita ex fideicommiſſo cap. 101. nu. 162.
Donatio gratis facta non inducit obligationem in futurum cap. 125. nu. 102. cum ſeq.
Donatio differtà pacto de donando cap. 169. num. 13.
Dos non dicitur ſoluto matrimonio cap. 109. nu. 13. limit. nu. 17. cum ſeq. plur. & nu. 27. cum ſeq. plur. & nu. 131.
Dos conſtante matrimonio dicitur patrimoniũ mulieris eoq; ſoluto patrimoniũ filiorum, ſiue mariti num. 15.
Dos recuperata à muliere cum onere reſtituendi alijs retinet nomen, & priuil. dotis nu. 21. 22. 23. & 42.
Dos datur propter onera matrimonij, & plures fauores pro liberorum procreatione conſequitur n. 24.
Dos ſine matrimonio ſtare non poteſt quomodo intelligenda nu. 29. & 30.
Dotis priuileg. tranſit in filios poſt vxoris mortem, etiamſi adhuc ea non fuerit ſoluta nu. 32. cum ſeq. plur.
Dotis priuileg. dicitur perſonale nu. 33.
Dotis priuileg. tranſit ad filios non iure hæreditario, ſed filiationis nu. 35, 36, 38, 39, & 40.
Dos ſoluto matrimonio antequam reſtituatur dicitur adhuc dos nu. 42.
Dotis promiſſionis ſtatus non dicitur mutatus per ſolutionem matrimonij morte vxoris nu. 44.
Dos incerta non releuat cap. 138. nu. 2. contrar. nu. 7. Vide infra verbo Incertitudo.
Dos quantitas dicitur certa, quæ colligi poteſt ex facultatibus promiſſoris cap. 138. nu. 8. & 20. Declar. num. 9.
Dotis fauore tacita inducitur hyppotheca num. 13.
Dotis fauore per ſolutionem interuſurij præſumitur promiſſio dotis, & interuſuriorum nu. 15.
Dotandi onus ſpectat ad Patrem, & eo mortuo ad fratres, ſiue ad Tutorem nu. 18. 19. & 37.
Dotis promiſſio facta in genere per Patrem, aut fratres, ſiue Tutorem declaratur arbitrio Iudicis nu. 21., & facta per extraneum nu. 30. cum ſeq.
Dos ſolui debet marito, vt onera matrimonij ſuſtinere valeat cap. 138. nu. 27.
pro Dotis promiſſione pronuntiandum eſt nu. 28.
Dotis quantitas remiſſa arbitrio, alicuius ſi eã non declarauit, arbitrio boni viri declarare debet cap. 138. nu. 30. cum ſeq.
Dos ſemel ſoluta per Patrem, vel fratrem filiæ, iterum ſolui non debet cap. 137. nu. 2. & 3. Contrar. verius vbi ea conſumpta ſit, abſq; mulieris culpa, & indotata ea remaneat nu. 4. 6. & 9. limit. 7. & 10. & 18. Declar. nu. 16. & 17.
Dotatio dicitur neceſſitas præciſa cap. 137. nu. 5.
Dos conſtituta diminui non debet, etiamſi diminutæ ſint facultates dotantis nu. 22. & 30.
Dos auctis ſacultatibus dotantis augeri debet nu. 23. Contrar. nu. 28. & 30.
Dos debetur tempore contracti matrimonij, vt eius oneribus deſeruiat nu. 26.
Dos iterum tradi debet filiæ, vel ſorori, ſi omnẽ adhibuit diligentiam, vt illam recuperaret, ſed inutiliter nu. 32. & 33. Declar. & limit. iuxta nu. 35. & 37. & remittitur Iudicis arbitrio nu. 10.
Dotaſſe is non dicitur, qui dotem dedit poſtea ab alio euictam nu. 39.
Dos conſtituta tempore matrimonij non dicitur dolosè facta, ſi poſtea augeantur, vel diminuantur facultates patris nu. 29.
Dotis augumentum vti doti acceſſorium pari paſſu ambulat cum ipſa dote cap. 152. nu. 61.
Dotis augumentum non poteſt alienare vxor vidua exiſtentibus filijs, licet poſſit alienare dotem cap. 152.

152. nu. 62., Idem procedit reſpectu iocalium, & ex cauſa paratorum nu. 63.
Dos conſtante matrimonio pertinet ad maritum cap. 153. nu. 5.
Dos reſtitui non poteſt vxori conſtante matrimonio num. 6.
Dotalia pacta alterari non poſſunt, niſi duobus concurrentibus, cum mulieris conſenſu, & eius vtilitate nu. 13. quod declaratur nu. 14.
Dotalis rei venditione facta per virum, & vxorem ſimul, poteſt ſola vxor eam redimere, non obſtante iuramento nu. 21. cum ſeq.
Dotem incertam leg. itam declarare tenetur Iudex ex officio, etiam ſi in libello, hoc non fuerit petitū cap. 157. nu. 14.
Dotis priuilegia durant etiam poſt mortem vxoris, vbi ſuperſint liberi cap. 166. nu. 1. limit. nu. 7.
Dotis donatio omnis prohibetur donec durat dotis priuilegium nu. 2.
Dotis datio inducit ex ſui natura tacitam promiſſionem dandi alimenta nu. 4.
Dotis debitor conſtituitur in mora per interpellationem cap. 166. nu. 19.
Dos datur pro oneribus matrimonij portandis nu. 51. Contra per Romanum, qui reprobatur nu. 52.
Dos debetur ſtatim, atq; maritus ſuſtinet onera matrimonij, vbi aliud non fuerit conuentum num. 54. Et ſic intereſſe ab eo tempore debetur ibidem, Quod etiam procedit, ſi dos remiſſa fuerit ad arbitrium tertij nu. 55.
Dotis augumentum, & ſimilia æquiparātur doti cap. 166. nu. 57. Quamuis circa illius intereſſe variant Scribentes nu. 58. cum plur. ſeq.
Dotem intra biennium ſoluere debet extraneus, qui illā promiſit non expreſſo tempore ſoluendi eam num. 63.
Dotis ceſſionarius, non gaudet eius priuilegijs circa eius intereſſe cap. 166. nu. 66., licet contrarium habeatur nu. 65.
Dos datur, vt inſeruiat oneribus matrimonij num. 10. cap. 167.
Dos non ſoluta talis non poteſt appellari nu. 12. cap. 167.
Dotis fructus, vt plurimum ſufficientes non ſunt pro alimentis vxoris cap. 167. nu. 96.
Dotis reſtitutio fit viuente etiam viro, quando factū fuit diuortium cū vxore cap. 167. nu. 106 cum ſeq. Vide in verbo Vxor.
Dos ſemper, & vbiq; priuilegiata cap. 168. nu. 6. 10. limitatur nu. 13. & 15.
Dos ſemel tradita viro cum ſolemnitatibus à minore muliere, poteſt deinde ſecundo, & etiam tertio viro, iterum tradi ſine ſolemnit. nu. 18.
Dotis cauſa dicitur pia nu. 25.
Dos inſeruit oneribus matrimonij, idcirco illius vſufructus non ſpectat ad patrem nu. 27.
Dos conſtituta per actum tacitum, vera dos cenſetur nu. 29., & ſit locus lucro dotis eo caſu nu. 30.
Dotis conſtitutio dicitur acceſſoria ad matrimonium num. 35.
Dos ſolui etiam debet ex bonis fideicommiſſo aſcēdenti ſuperſtitis cap. 170. nu. 20.
Dos in tacita hyppoteca præfertur anterioribus creditoribus tacitā pariter habentibus cap. 174. nu. 10.
in Doos cauſa proceditur de bono, & æquo cap. 185. nu. 43.
Dotis fauore lex fingit ſtipulationē in muto cap. 194. num. 20., Idem in Surdo.
Decretum Senatus Mediolani in ea materia num. 21.
Dolor iuſtus excuſat accuſatorem à pena cap. 171. nu. 7, 8, 12, & ſeq. Etiam reſpectu calumniæ nu. 24.
Deciſio Senatus in ea materia nu. 24.
Dolor iuſtus vix tempetari poteſt cap. 171. num. 15.
Dux Vrbini pro homicidio Cardinalis Alideris Papienſis perduellis non fuit moleſtatus cap. 103. num. 30.
Duces Mediolani habent ius indicandi bellum præſcriptum, licet Imperatorem recognoſcāt cap. 131. num. 5.
Dux Sabaudiæ arbiter fuit inter Duces Florentiæ, & Ferrariæ cap. 101. nu. 63.
Dux vel Baro bellum mouens contra Regem incidit in crimen læſæ Maieſtatis cap. 188. nu. 27.
Duobus inſtrumentis celebratis eodem die, altero cū horæ expreſſione, altero ſine, anterior cenſetur is, qui poſſidet etiam ſi hora expreſſa non fuerit cap. 174. nu. 11.
Duobus inſtrumentis celebratis eodem die, & hora in dubio Fiſci fauore pronunciandum eſt num. 27. Etiam in præiudicium poſſidentis nu. 29.
Vide reliqua in verbo In dubio.
Duobus in eodē naufragio extinctis, quis prior mortuus ſit præſumendum cap. 187. nu. 14.
Dubia, & incerta magis præſumenda ſunt perpetua cap. 125. nu. 18.

E

Eccleſia ſemper minor dicitur cap. 101. num. 71.
Eccleſijs, & Pijs locis multa de Æquitate conceduntur, quæ alias prohibita ſunt cap. 105. num. 8. & 9.
Eccl. & Pij loci in cauſis reiciuntur omnes ſolemnitates, ſubtilitates, & ſuperſtitiones nu. 26.
in Eccleſia, & Pio loco ceſſat præſumptio fraudis, & doli nu. 27.
pro Eccleſ. in dubio pronuntiandum eſt cap. 105. num. 37.
Eccleſia, Fiſcus, & Pupillus æquiparantur cap. 107, num. 54.
Eccleſia cui factū fuerat legatum annuum ſi deſtructa fuit, legatum tranſit ad Eccleſ. Roman. cap. 144. nu. 44 & 45.
Eccleſiæ fauore cogitur reus edere Inſtrumenta cap. 149. nu. 8. & 9. quod procedit etiam fauore Piæ cauſæ nu. 10. Declar. nu. 12. & 13.
Eccleſia pro prędijs poſtea, acquiſitis tenetur ad onera ordinaria cap. 136. nu. 89.
Eccleſia tenetur ad onera impoſita pro deffenſione Ciuitatis tempore obſidionis nu. 146. Ampliatur nu. 251. & 252.
Eccleſ. in caſu neceſſitatis tenetur ad onera cap. 128 nu. 246. cum ſeq.
nu. 248., ſupponunt tum Eccleſiaſtici, vt id ab eorū Iudicibus competentib. impetretur, vt ſępius vidi practicari.
Eccleſia, & minor æquiparantur cap. 160. nu. 7.
Eccleſiaſtica bona alienari poſſunt, quando Eccleſiæ vtilitas, ita poſtulat cap. 160. nu. 1.
Eccleſia non tenetur ad pretij reſtitutionem, quando contractus alienationis fuit nullus nu. 4. & 12. Contrarium verius nu. 13. & 14. Diſtinguitur nu. 27. cum plur. ſeq. & nu. 37. cum ſeq.
Eccleſia tenetur etiam ad reſtitutionem ſumptuum factorum in re vendita, quæ reuocatur, antequa u emptor rem dimittat nu. 20. & 22.

Eccleſia

Digitized by Google

Eccleſia recuperat rem venditam, ſi ſibi vendere non expediebar nu. 31.
Eccleſia, & minor recuperat rem venditam, ſi læſus fuit in pretio nu. 32.
Eccleſia dicitur cultrix, & nutria iuſtitiæ nu. 41.
Eccleſiæ bona dicuntur patrimonium Chriſti cap. 174. nu. 35.
Eccleſia propter incertitudinem loci, & quotæ agendo ſuccumbit in probando emphiteuſim cap. 175. num. 7.
Eccleſia Romana repræſentat Dominum cap. 184. num. 34.
Eccleſiæ omnes ab Eccelesia Romana emanarunt num. 36.
Eccleſiæ multum intereſt non mutare patronos cap. 195. nu. 41.
Eccleſia melioris conditionis eſſe debet, quam priuatus cap. 196. nu. 20.
Eccleſia non poteſt declarare caducitatem contra alienantem, ſi non conſtat de inueſtitura ob antiquitatem cap. 151. nu. 88.
Eccleſia cogere poteſt ad Canonis ſolutionem, eum qui illum ſoluere erat ſolitus nu. 91. & 92.
Ædificata ſolo cedit cap. 126. nu. 15.
Ædititium conſtructum in pheudali ſolo pheudale eſt, & pheudi naturam accipit nu. 16.
Æſtimatio quanti plurimi an debeatur, quãdo fructus præſumuntur conſumpti, vt vinum & triticum poſt triennium cap. 193. nu. 16. & 17. & negatiuè eſt concludendum nu. 18. & 19.
Æquitas ratione grauioris delicti acerbius agit cap. 102. nu. 26. 30. & 31.
de Æquitate promiſſum eſt, aliquando Magiſtratibus munera, ſiue xenia capere cap. 104. num. 11. & 12. cum ſeq.
Æquitas non patitur, vt quis cum alterius iactura locupletetur cap. 107. nu. 16.
Æquitas vbi ſimilis, & ius ſimile ſtatui debet cap. 120. nu. 18.
Æquitatis munus eſt ſupplere in his, in quibus lex defficit cap. 163. nu. 9.
per Æquipolens adimpleri poteſt id, quod non requiritur pro forma abſolutè, ſed tantum ad certum effectum, puta ad certificandum hæredem ne fraus fiat voluntati teſtatoris cap. 200. nu. 85.
Æqualitas inter contrahentes eſt ſeruanda, vbi ei expreſsè non ſit renuntiatum cap. 116. nu. 3.
Æqualitas inter filios ſeruanda cap. 124. num. 5.
Æqualitas ſeruanda eſt inter contrahentes cap. 163. nu. 6. 8. & 10.
Aequalitas contemnitur aliquando ad euitandum bellum cap. 187. nu. 35.
Aetas 25. annorum requiritur ad obtinendum curam animarũ cap. 141. nu. 60., In Canonicatibus vero, & alijs beneficijs ſufficit ætas annorum 14. num. 59.
Aetas annorum 30. requiritur, vt quis Epiſcopus poſſit creari nu. 61.
Edulium quid ſit cap. 104. nu. 21.
Eadem militante ratione, idem ius ſtatui debet cap. 136. nu. 93.
Ægidij Eminentiſs. Cardinalis Albornotij Mediolani Gubernatoris mentio cap. 179. nu. 31.
Egiſſe quis præſumitur ex ea cauſa, quæ ſibi melior eſt cap. 158. nu. 119.
Electio in communi diuidundo, non magis vni, quam alij conceditur cap. 191. nu. 25.
Emphiteuta quando caducitatem incurrit cap. 115. nu. p. cum ſeq. plur. & quando cũ emphiteuta emptor nu. 11. cum ſeq. plur.
Emphiteuta promittens ſoluere Canonem de fructibus rei emphiteuticæ non tenetur, niſi pro anno quo fructus recolegit nu. 24. & 25.
Emphiteuta qui promiſit ſoluere certum quid demonſtrationis, & non taxationis gratia quando cadat non ſoluendo Canonẽ, etiã ſi fructus non perpepit cap. 115. nu. 28. cum ſeq.
Emphiteuta poteſt à principio ſoluere Canonem pro quindecim annis cap. 144. nu. 23. cuius ſit effectus nu. 24. Contrar. nu. 27. 28.
Emphiteuſis Eccleſiæ ad extraneos non tranſit cap. 151. nu. 1. Contrar. nu. 5. cum ſeq.
Emphiteuſis perpetua comprehendit etiam extraneos hæredes nu. 7.
Emphiteuta qui rem emphiteoticam meliorauit, vel ruinoſam refecit expenſas amittere non debet nu. 11. & 12.
Emphiteuſis quo caſu dicatur hęreditaria, & ad extraneos hæredes tranſitoria nu. 13.
Emphiteuſis conceſſa vſq; ad certum tempus eo durante ad extraneos hæredes etiam tranſit nu. 15.
Emphiteuſis etiam Eccleſiæ conceſſa abſq; temporis pręfinitione præſumitur conceſſa in perpetuum nu. 16.
Emphiteoticus contractus nullam propriam habet naturam præter eam, quam partes ei imponunt nu. 21.
Emphiteuſis de qua non conſtat, niſi mediante Canonis ſolutione præſumitur tranſitoria ad quoſcunq; hæredes nu. 22.
Emphiteuſis inducitur ex ſolutione diuturna, ſaltem decennij Canonis nu. 22, 23, 24, & 25.
Emphiteuta ſoluens per longum tempus Canonem tenetur docere de inueſtitura nu. 29. & 30.
Emphiteuta qui ſoluit Canonem, vti talis poteſt conueniri nu. 31.
Emphiteuta fundum emphiteoticum non deſignans ſibi præiudicat, vt totum eius patrimonium obligatum pro eo remaneat nu. 33.
Emphiteuta ad euitandum omne damnum deſignare debet Domino fundum, ſaltem deteriorem nu. 34. Declaratur nu. 36. & 37.
Emphiteuſis conceſſa præſumitur cum ijs pactis, quibus concedi ſolet ex conſuetudine Regionis, ſiue Domini directi nu. 39. & 40. Declarat. in dubio nu. 41. & 42.
Emphiteuſis conceſſa ſecundum conſuetudinẽ Regionis, etiam ſine ſolemnitatibus requiſitis valet nu. 43. & 44.
Emphiteuſis ſemel ad extraneos tranſlata ad alios etiam extraneos tranſit nu. 46.
Emphiteuſis Eccleſ. pro ſe filijs, & hęred. tranſit etiam ad extraneos hæredes nu. 48.
Emphiteuſis Eccleſ. in hoc Dominio tranſit tàm ad maſculos, quã ad fœminas ordine ſucceſſiuo, iuxta diſpoſitionem ſtatut. Mediol. nu. 50. 51. & 52.
Emphiteuſis in dubio præſumitur conceſſa cum pactis ampliſſimis nu. 56. & 57.
Emphiteuſis potius quam cenſus Eccleſ. fauore præſumitur nu. 58. Præſertim quando Canon non eſt commenſurabilis fructibus rei, pro qua ſoluitur nu. 59.
Emphiteuta ſuccedẽs ab inteſtato in re emphiteutica non tenetur ad laudemium, ſecus ſi ex teſtamento;

Digitized by Google

quia tunc requiritur Domini conſenſus num. 68. & 69. Diſtinguitur nu. 75.
Emphiteutæ tot inueſtiti dicuntur quot ſunt in inueſtitura nominati nu. 70.
Emphiteutæ fauore. in dubio pronunciandum eſt nu. 54.
Emphiteoticum prædium datum pro dote extimatũ, dicitur potius alienatio, quam dotis traditio cap. 165. nu. 35.
Emphiteutæ facto, non poteſt fieri præiudicium Domino directi nu. 41.
Emphiteuta tenetur indicare bona emphiteotica cap. 175. nu. 1. Præſertim ſingularis ſucceſſor nu. 2.
Emphiteuta eo ipſo, quod non indicat bona emphiteotica, omnia bona per eum detenta emphiteotica cenſentur, præſertim ſi ea poſſidet in certa regione, de qua fit mentio in inueſtitura cap. 175. nu. 3. Contrar. nu. 4. & 8.
Emphiteuta in ius alterius ſuccedens non tenetur bona emphiteotica denotare, & cur nu. 12. & 13.
Emphiteuta tenetur oſtendere Domino inſtrum. inueſtituræ, aliter expelli poteſt à re emphiteotica num. 14.
Emphiteuſis perpetua præſumitur num. 23.
Emphiteutæ aſſignationi tot bonorum in eo territorio, è quibus percipi poſſit ſolita penſio, aquieſcere debet Dominus directi cap. 175. nu. 9. ratio nu. 10. & 11.
Emphiteuta tenetur ad exhibitionem inueſtituræ, in qua ſe fundat cap. 151. nu. 84. limit. in emphiteuſi antiqua nu. 86, 87, 89, & 90.
Emphiteuſis conceſſa ob benemerita, latè eſt interpretanda nu. 85.
Emphiteutæ ſimplex recognitio probat poſſeſſionem Domini directi nu. 95.
Emphiteutæ incumbit probare ſe Canonem ſoluiſſe nu. 96. & 98. cap. 151. & ſic in hoc limitatur regula, quod actor debeat probare ſe creditorem.
Emphiteuta non poteſt denegare ſolutionem Canonis, etiamſi ſolemnitates debitæ non interueniſſent in contractu emphiteotico cap. 151. nu. 98.
Emphiteuſis Eccleſiaſtica non tranſit ad filios naturales etiam legitimatos nu. 100. lim. nu. 101. cum ſeq.
Emancipatio tollit patris poteſtatem cap. 148. nu. 52.
Emptor cogitur retrouendere intra terminũ, ſecus eo elapſo cap. 115. nu. 2.
Emptori læſo competit idem remedium, quod venditori cap. 116. nu. 13.
Emptor rei Eccleſiaſticæ non ſeruatis debitis ſolemnitatibus, tenetur etiam ad fructuum reſtitutionẽ cap. 160. nu. 9. etiam in conſcientia num. 10. & 23.
Emptor damnum ſentire non debet, ſi ſumptus longè ſuperant fructus nu. 26.
Emptor ratione pretij ſoluti facit fructus ſuos cap. 160. nu. 33.
Emens ſcienter rem Eccleſiæ, vel minoris omiſſis debitis ſolemnitatibus dicitur in dolo nu. 37.
Emens rem alienatam à non Domino rem dimittere tenetur, nec poteſt ſupplere pretium nu. 39.
Emptori, qui in pretio læſus fuit competit actio ad contractus reſciſſionem nu. 40.
Emptor non poteſt quidquam innouare in bonis emptis, pendente iudicio reſciſſionis contractus nu. 57.
Emptor damnum ſentire non debet, cum ſumptus longè ſuperant fructus cap. 160. nu. 26.
Emptor compelli non poteſt ad dimittendum rem pro iuſto pretio cap. 161. nu. 3.
Emptor poteſt ſupplere pretium vſq; ad litis conteſtationem cap. 161. nu. 7.
Emptor conſequi debet fructus pro tempore, quo pretio ſoluto caruit, ſi coactus retrouenditionem fecit venditori cap. 163. nu. 7.
Ementi fructus iuriſdictionales vnius anni, ſpectat pæna pro maleficio eo anno commiſſo, licet condemnatio facta fuerit ſequẽti anno cap. 165. n. 26.
Emptor prædij non ſoluto pretio, tenetur ad intereſſe cap. 169. nu. 1.
Emptor prædij non poteſt lucrari fructus, niſi ſoluto integro pretio nu. 3. & 5.
Declar. quia lucratur fructus ad ratam pretij ſoluti nu. 8. & 9.
Emptor, qui partem tantum pretij ſoluit non dicitur acquiſiuiſſe dominium nu. 4.
Emptor non dicitur poſſidere, ante rei emptæ traditionem nu. 6.
Emptor non debet locupletari cum iactura venditoris cap. 169. nu. 10.
Emptoris periculo periret res, ſi ſolutum fuit pretium ſub pacto de vendendo tantum nu. 27.
Emptio facta per luſorem ab alio luſore non valet cap. 195. nu. 23.
Emptoris calidum factum ſibi prodeſſe non debet cap. 196. nu. 9.
Emptor tenetur ad reſtitutionem pecuniæ repertæ in domo empta, ipſi venditori cap. 196. nu. 58., Idem de pecunia conſuta in veſte empta nu. 59., niſi ex certa ſcientia facta eſſet venditio nu. 60.
Emptor maſſæ argenti reperti, quod poſtea fudit, non tenetur verſus Dominum fundi, nec Fiſcum, in cuius fundo fuerat repertum argentum, ſi bona fide emit nu. 61. cum ſeq.
Emptor re euicta agere poteſt ad intereſſe contra venditorem cap. 199 nu. 45.
Emptori, qui animum acquirendi habuit alia bona loco pretij reſtituendi, cum lucro tertij pluris aſſignari poſſunt, quando res empta euicta fuit cap. 199. nu. 59. Declarat, concluſio nu. 60. cum plur. ſeq. & nu. 69. cum ſeq. plur.
Emptore inuito alia res loco emptæ, & euictæ tradi non debet, vbi rem emiſſet ex affectione num. 61. cum ſeq.
Emens rem, cuius partem alterius eſſe poſtea compertum eſt, in totum potius abſtinuiſſet nu. 67.
Emptor agere non poteſt de euictione, niſi denuntiaſſet cap. 199. nu. 19.
Epiſcopi ob penſiones graues impoſitas bonis menſæ Epiſcopalis impotentes fiunt ſucurrere pauperibus cap. 141. nu. 1.
Epiſcopus poteſt penſionem imponere ſuper redditibus beneficij nu. 24.
Epiſcopis remanere debet ex menſa Epiſcopalis redditus annuus aureorum mille ex diſpoſit. Sacr. Cõcil. Tridentini nu. 31.
Error, & dolus, ex quibus excludatur in contractibus cap. 101. nu. 83.
Error iuris non excuſat percipientem fructus, quando ius reſiſtit cap. 169. nu. 23.
Errore potius, quam doloſè quid certum præſumendum eſt ad delicti excluſionem cap. 190. nu. 66.
Error in iure facilè magis comitti poteſt per Senatum in acceſſorijs cauſæ, quã in principali negotio cap. 193. nu. 81. cum ſeq.

Digitized by Google

Errot in ſententia, ſiue calculo, quandocumq; deduci poteſt ſpacio triginta annorum nu.88. Declaratur nu.89.

Error in nomine, non vitiat reſtitutionem, quando certum eſt, da quo teſtator ſenſerit cap.200. nu.72.

Eſculenta, & poculenta in anno excedere, non debent aureos centum cap.103. nu. 27.

Eſculenta, & poculenta dono data Magiſtratui vendi non debent nu. 32. & 33.

Eſculenta, & poculentæ recuſare inurbanum eſt nu. 34. cum ſeq.

Aeſtimatio vice rei fungitur cap.144. nu.19.

in Aeſtimandis prædijs deducendæ ſunt expenſæ, quę fieri ſolent pro colligendis fructibus nu. 25.

Extenſio non datur in odioſis cap.128. nu. 110.

da Euictione non tenetur, qui mediante tranſactione rem dimittit cap. 162. nu.1.
Declaratur nu. 9. & 10.

de Euictione, qui non tenetur, obligatus eſt ad pretij reſtitutionem nu. 5.6. & 7.
Contrarium verius de Aequitate num. 89. & 11.
Deciſ. Senatus Taurinenſis nu. 16. & 17.

Aeua Virago nuncupata, & quare cap.167. num.43.
Vide in verbo Mulier.

Euangelica denuntiatio operatur, vt debitor audiatur, quando aliud remedium ſibi non competit cap. 172. nu.17.

Exceptioni nullitatis, & ijs, quæ contra bonos mores fiunt renuntiari non poteſt cap. 108. nu. 38.

Exceptio litis pendentię tantum præſtat, quantũ exceptio rei iudic. cap 112. nu.52. Declar. nu.43.

Exceptio rei iudicatæ non obſtat, niſi de neceſſitate concludat nu. 44.

Exceptio ius tertij tangens Aequitati conuenit num. 27. cap. 114.

Exceptiones inutiles, & fruſtatoriæ non ſunt admittendæ cap. 114. nu.39.

Exceptio firmat regulam cap.1419. nu.31.

Exceptio excuſſionis fauore fideiuſſoris prohibetur per ſtatut. Mediol. 169. lib.2. cap.114. nu.32.

Exceptio non numeratæ pecuniæ, proponi debet intra biennium cap. 172. nu. 1., licet antiquitus intra quinquennium proponi potuiſſet nu. 2. ſecus de iure Canonico nu. 5.6. & nu.16.

Exceptio non numeratę pecuniæ intra bienniũ transfert onus probandi, aduerſario nu. 6.; Poſt bienniũ autem eam probare tenetur proponens nu. 8. cum habeat præſcriptionem contra ſe nu. 21.

Exceptio non numeratæ pecuniæ duobus modis prouidet reo nu. 10. & 11.

Exceptio non numeratæ pecuniæ proponitur etiam poſt biennium, non agendo, ſed excipiendo cap. 172. nu. 12. & 13.

Exceptio rei non traditæ &c. difficilis eſt probationis num. 20.

Exceptio non numeratæ pecuniæ probari non poteſt poſt biennium, niſi per confeſſionem aduerſarij, vel niſi probatio coarctata ſit loco, & tempore, aut per teſtes, qui fuerunt præſentes nu. 22. 23. & 24.

Exceptio non numeratæ pecuniæ, probatur etiam quando poſt primum inſtrumentum confeſſionis receptionis pecuniæ, ſequitur alia ſcriptura, in qua ſit promiſſio ſoluendi nu. 25.

Exceptio non numeratæ pecuniæ probari non poteſt per iuramentum cap. 172. nu.26.

Exceptio non numeratæ pecuniæ, procedit etiam in contractibus dotalibus nu. 24. & tunc conceditur maior dilatio ad eam proponendam nu. 29.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ proponere nequit, qui in inſtrumento faſſus eſt pecuniam, vel rem penes ſe extare nu. 33.

Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi non poteſt apud Hiſpanos, & Gallos etiam intra biennium nu. 54., Quamuis non impediatur debitor in illius probatione nu. 55.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ proponere nequit, qui negat promiſſionem, ſiue ſcripturam à ſe factam nu. 59.

Exceptionem hanc quando proponere debeat hęres, ſi defunctus eſt intra biennium nu. 30. 31. & 32.

Exceptionem hanc deducere nequit, is qui ei renunciauit; Sed poteſt tamen probare intra biennium pecuniam, vel rem non fuiſſe traditam num. 44. 45. & 46. Contra nu. 50. & 51.

Exceptiones omnes competentes principali, regulariter competunt etiam fideiuſſori cap. 185. nu. 5.

Exceptio compenſationis opponi poteſt in ſecunda inſtantia, & poſt latam vltimam ſententiam nu. 10.

Exceptio excuſſionis dicitur exceptio ordinis nu. 21. & de apicibus iuris nu.24. Contr. nu. 32.

Exceptio excuſſionis adinuenta fuit ad rigorem iuris conſeruandum nu. 25. Contra nu. 37.

Exceptio excuſſionis reijcitur in caſibus, in quibus proceditur ſummariè, de plano &c. num. 28. & 34. Contrarium verius nu. 28. & 29.

Exceptio excuſſionis non admittitur inter Mercatores num. 27., Idem ab arbitratore num. 29. & 30. Contra nu. 36. & 38.

Exceptio excuſſionis opponitur per modum intereſſe non per modum præpoſterationis ordinis num. 35.

Exceptio excuſſionis, fortius opponi poteſt à tertio poſſeſſore nu. 40. & 41.

Exceptio excuſſionis opponi poteſt per tertium poſſeſſorem, etiam contra mulierem agentem hypotecaria actione pro eius dote cap. 185. nu. 42.

Exceptio excuſſionis, quæ competit tertijs poſſeſſoribus, continere dicitur Aequitatem nu. 44.

Exceptio excuſſionis duplex nu. 45.

Exceptio, quæ competit ex legis beneficio opponi debet ante litem conteſtatam nu. 49. ſi vero competit ex conuentione, quandocumq; opponi poteſt nu. 50.

Exceptio excuſſionis, dicitur dilatoria, quæ non impedit, quin creditor poſſit experiri, ſed ſuſpendit donec principalis debitor excutiatur nu. 68.

Exceptio propoſita ante litem cõteſtatam poteſt probari poſt conteſtationem nu. 69.

Exceptio excuſſionis, clarè proponi debet non ſub inuolucro verborum nu. 70.

Exceptio excuſſionis, vbi oppoſita non fuit in cauſa principali, opponi neq; poteſt in cauſa appellationis nu. 74.

Exceptio excuſſionis non admittitur in Saluiano interdicto nu. 82.

Exceptio excuſſionis omittitur, quando obligatio fuit ſuſcepta in forma Cameræ nu. 83.

Expenſæ, & damna dicuntur acceſſoria ad pœnam in Criminalibus cap. 190. nu. 46.

Exceptio reiecta ante ſententiam, regulariter proponi non poteſt poſt ſententiam cap. 193. nu. 66.

Excipere facilius quis poteſt, quam agere nu. 45. cum facilius detur exceptio, quam actio nu. 86.

Excipiendo poteſt perpetuo dici de nullitate ſententiæ nu. 87.

Expreſſio

Expreſſio teſtatoris triplex, vna generalis, alia ſingularis, tertia ſpecialis cap. 200. n. 17. & 74. cum ſeq.

Exprimi ſi quid debet, nominatim pro forma ſatisfactum dicitur, ſi expreſſio ſit ſpecialis, licet non in indiuiduo nu. 19. & 26., Contra nu. 45. cum ſeq.

Expreſſio per relationem haud ſufficit etiam in his, quæ ſunt de forma nu. 83.

Expreſſio licet inducta eſſet pro forma, non tamen præſcriptus eſſet modus exprimendi nu. 84.

Expilatæ hæreditatis crimen comprehenditur ſub ſtatuto furti cap. 180. nu. 14.

Expilator hæreditatis, tenetur extraordinaria pœna, non furti nu. 15. 24. & 25.

Expilatæ hæreditatis crimen committitur ante illius aditionem nu. 16.

Expilatoris bona hyppotecata dicuntur verſus damnum paſſum nu. 17.

Excuſſionis exceptio an admittenda ſit, quando Iudex procedit ſola facti veritate inſpecta cap. 114. nu. 1. cum plur. ſeq. & nu. 14. 23. cum ſeq. plur. & negatiuè nu. 5.

Excuſſionis exceptio, dicitur de apicibus iuris nu. 14. & 16.

Excuſſionis exceptio, an vitiet iudicium hyppotecarium cap. 114. nu. 6.

Excuſſionis exceptio introducta fuit ad rigorem iuris conſeruandum nu. 7. & 8.

Excuſſionis benefitium non perimit; vel impugnat obligationem fideiuſſoris, ſed reſpicit modũ procedendi nu. 9.

Excuſſionis benefitio excluſus fideiuſſor, an dicatur læſus nu. 10. 24. ac nu. 25.

Excuſſionis benefitium quo modo introductum nu. 11. & 12.

Excuſſioni exceptio admittitur de Aequitate etiam à Iudice procedente ſola facti veritate inſpecta n. 14. 15. & 16.

Excuſſionis exceptio comprehendit ordin. Iudicis, & ius partis nu. 20. 21. & 22.

Excuſsionis exceptio omittitur inter Mercatores litigantes nu. 25.

Excuſsionis exceptio competit tertio nu. 26. & 27.

Excuſsio ceſſat cognita impotentia principalis num. 45. cum ſeq. plur.

Excuſsio inanis eſt, quando excluditur inopia debitoris nu. 36.

Excuſſio ceſſat quando principalis debitor mortuus eſt cap. 114. nu. 40.

Excuſſionis benefitium opponere poteſt Officialis, qui tenetur pro eius familia cap. 185. nu. 93.
Vide ſupra in verbo Exceptio.

Excuſſionis beneficium non eſt incognitum fideiuſſoribus cap. 186. nu. 3.

Excuſſionis benefitium non amittit fideiuſſor per iuratam renuntiationem generalem, dummodo ex præſumptione iuris non deficiat conſenſus renuntiantis nu. 10. & 11.

Excuſſionis benefitium oritur poſt renuntiationem fideiuſſoris, tempore ſlz. rei iudicatę nu. 16.

Excuſſio fieri debet contra principalem, & eius bona, antequam tertij poſſeſſores vexentur pro credito hyppotecario cap. 197. nu. 126., atq; ſuper excuſſione ſit pronuntiatum nu. 127. & 165.

Excuſſioni locus non eſt, ſi res conductoris eſt penes ſtipendiatum, aut militem, Quia difficilis eſt recuperationis cap. 199. nu. 12. & 13.

Excluſus ſemel quando non ſemper excluſus cenſeatur cap. 101. num. 117.

Excluſus ſemel, ſemper excluſus dicitur cap. 150. nu. 3. lim. nu. 10. & 11.

Excluſus ſemel proceditur in re omnino extincta nu. 12.

Exercitus quibus conſtituatur cap. 136. num. 97. 98. 104. & 105.

Exercitus dicitur ab exercitio nu. 102. & nu. 103.

Exemplum ſiue copia proceſſus non authentica, nihil probat cap. 190. nu. 51.

Executio iuris quæ ſit, & quæ facti cap. 151. nu. 5.

Executio perfecta, quot modis dicatur nu. 15. 18. 20., & 21.

in Executionibus proceditur corã diuerſis Iudicibus cap. 112. nu. 16.

Excuſſio, ſiue liquidatio bonorum confiſcati fieri nõ poteſt niſi lapſo tempore edicti, quod de iure publicatur cap. 139. nu. 30. quod tempus ſex menſes continet virtute Nou. Conſtit. nu. 31.

Executio ſententiæ duplex alia conſiſtens in actu poſitiuo, alia in actu negatiuo, quæ verificatur in inhibitione cap. 134. nu. 39.

Expenſæ magnæ in re feudali factæ, quando recuperari poſſunt cap. 101. nu. 187.

Expenſæ colligentiorum, fructuum deducendæ ſunt in æſtimatione fundi cap. 144. nu. 25.

Expenſæ factæ pro ſubhaſtatione, & ſolutione mercedis proxenetæ deducitur à pretio pro quo ſoluitur Gabella cap. 146. nu. 24.

Expenſæ non augent ſummam, vt cauſam Senatoriã efficiant cap. 148. nu. 63.

Expenſæ pro teſtium repetitione, quæ extra Ciuitatẽ fiunt, licet ad Fiſcum ſpectarent, ad partem tum ſpectant, tũ ad reum cap. 179. nu. 95. cum ſeq. plur, remittitur tamen Iudicis arbitrio nu. 101.

Expenſis rei omnia onera, & ſuffragia Iuſtitiæ fieri debent, ſi ſoluendo eſt, aliter expenſis actoris, ſiue Fiſci cap. 179. nu. 98.

Experientia curſu tantum temporis acquiritur cap. 101. nu. 15.

Experientia eſt efficax rerum magiſtr. cap. 151. nu. 3.

Ex culpatio correi debilitat vires eius teſtificatus cap. 190. nu. 79.

Exhibere eſt in actis pręberę cap. 138. nu. 6.

Extraiudicialis proteſtatio, non derogat iudiciali cõfeſſioni cap. 190. nu. 76.

Expreſſum dicitur, quod ex coniecturis apparet cap. 109. nu. 3. & 4.

Extenſio fieri non poteſt in pœnalibus etiam ex maioritate rationis cap. 180. nu. 19.

Extremis probatis medium probatum dicitur cap. 136. num. 81.

Exactor publicus moderatus, & benignus eſſe debet cap. 155. nu. 14. cum ſeq. & nu. 20.

Exactiones illegitimæ permittendæ nõ ſunt cap. 172. nu. 14. & 15.

F

FAuore alicuius, quod eſt conceſſum in eiuſdem odium non poteſt retorqueri cap. 107. num. 18. Diſtinguitur nu. 19.

Fauori ſuo poteſt quis renunciare cap. 122. nu. 9.

Facilius impeditur quid fieri, quam iam factum cap. 123. nu. 16.

Factum in quibus dicatur, quod tantum cæptum eſt cap. 111. nu. 21.

Factum non dicitur, quod nõ durat factum cap. 148. nu. 4. vel ſupereſt aliquid agendum nu. 5.

Fabricij

Fabricij Zumalli I.C. mentio cap. 136. nu. 20.

Facultas ſupplendi pretium, vel rem reſtituere ob læſionē in pretio, cui ſpectet cap. 161. num. 1. 2. & 8.

Falcidiæ locus non eſt in legatis relictis Piæ cauſæ cap. 145. nu. 24. & in quibus alijs caſibus denegatur remiſſiuè nu. 25.

Fama hominis decolorari dicitur per infamiam facti, & mortaliter vulnerari per infamiā iuris cap. 118. num. 33.
· Vide verbo Infamia.

Fama bona impinguat oſſa cap. 180. nu. 34.

Farinæ loco poteſt tradi frumentum in legatis, cap. 144. nu. 15. ſecus in mutuos.

Farina propriè non dicitur fructus prædij nu. 16.

Facto alicuius contingens habetur ac ſi is feciſſet cap. 165. nu. 43.

Factum quod reſpicit, probandum eſt ab allegante cap. 170. nu. 19.

Factum de facto, tolli etiam de facto debet cap. 190. num. 44.

Facto vbi opus eſt, verba non ſufficiunt cap. 190. nu. 53.

Facta ſunt fortiora ad demonſtrandum hominis voluntatem cap. 191. nu. 31.

Falſum deponens in iudicio Criminali, tenetur ad pœnam, qua punitus fuiſſet accuſatus, ſi de delicto conuictus eſſet cap. 190. nu. 1., ac etiam linguæ abſciſſionis num. 2. vltra damnorum refactionem num. 3. & 4. limitat. quando quis coactè, & vi tormentorum falſum dixit num. 6.

Falſitas punibilis tantum eſt, quæ voluntariè, & doloſè committitur nu. 7. nu. 80. & 83.

Falſum dicens pro ſui excuſatione, etiam extra tormenta, nulla pœna tenetur nu. 37. & 90. Ampliatur num. 9.

Falſitas non per poſſibile, ſed per neceſſe probari debet nu. 56.

Falſitas non ſequitur data poſſibile veritate num. 67.

Falſitas punibilis, committi non poteſt ſine dolo num. 81.

Falſum dicens ad ſui exonerationem, Deum tantum habet vltorem nu. 92.

Falſi crimen ſine cauſa, aut ſine commodo delinquē-tis, committi non ſolet num. 106.

Falſi crimen irrogat magis infamiam, quam cætera crimina nu. 114.

Falſitates in teſtamentis de facili committi poſſunt cap. 200. nu. 1.

Falſitatis ſuſpicio habetur pro falſo in Ciuilibus cap. 200. nu. 133.

Facilius eſt coadiuuare, quam fundare cap. 200. nu. 130.

in Feudis mortuo primogenito ſine filijs maſculis ſuccedit ſecundògenitus, & ſic ſucceſſiuè cap. 101. nu. 111.

in Feudorum inueſtituris apponi ſolet pactum ad meliorandum nu. 187.

Feudum legari regulariter non poteſt cap. 145. num. 22., ſed eo legato debetur illius æſtimatio num. 23.

Feudatarius, Vide in verbo Vaſſallus.

Fæmina quo ad iuris ignorantiam æquiparatur Ruſtico, & minori cap. 110. nu. 34.

Ferrantis Doſennę Sindici Fiſcalis mentio cap. 171. num. 23.

in Fideicōmiſſo attēditur proximitas cap. 101. n. 156.

Fides vti priuata ſcriptura non facit fidem cap. 101. num. 173.

Fides data adimpleri debet cap. 138. nu. 29.

Fide ſub publica quis decipi non debet cap. 106. nu. 12. & 13. cap. 128. nu. 17[illegible]. & 177. cum ſeq. ac nu. 181.

Fidem inconcuſsè ſeruare conſueuit Populus Romanus cap. 155. nu. 50. Exempla ibi enarrantur nu. 51. cum ſeq.

Fides non facit fidem cap. 190. nu. 57.

Fidem fallere nefas eſt cap. 199. nu. 1. & 3.

Fideiuſſor qui ſe principaliter obligauit non gaudet beneficio excuſſionis cap. 114. nu. 33. & 34. Vide verbum Excuſſio.

Fideiuſſor qui ſine mandato pro alio promiſit non habet regreſſum contra principalem, niſi ille eſſet obligatus verſus creditorem cap. 139. nu. 2. & 3., & nu. 36. cum ſeq.

Fideiuſſor vtitur omnibus exceptionibus competentibus principali nu. 12. limit. nu.

Fideiuſſoris obligatio dicitur acceſſoria ad obligationem principalis nu. 13.

Fideiuſſorem qui vult exigere tenetur ei cedere actionem cōtrà principalem aliter repellitur nu. 17. & 18.

Fideiuſſor qui ſoluit pro delinquente regreſſum habet contra bona eius etiam ex diſpoſitione Nou. Conſtit. nu. 22.

Fideiuſſor poteſt conſequi à principali certum præmium prò actu fideiuſſionis nu. 23., ſed ſi eſt mulier non iuuatur beneficio Velleiani nu. 24.

Fideiuſſor dicitur exercere actum meritorium nu. 39. ideo damnum ſentire non debet nu. 40.

Fideiuſſor quinq; modis intercedit pro alio num. 43.

Fideiuſſores non poſſunt obligari ſine ſtipulatione cap. 159. nu. 7. limit in cauſa tutelæ nu. 8.

Fideiuſſio de re ſequeſtrata exhibenda non extinguitur finita cauſa principali, ſed durat etiam in iudicio appellationis cap. 156. nu. 47.

Fideiuſſio de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo extinguitur finito iudicio nu. 48., & etiam per lapſum inſtantiæ nu. 49. & 50.

Fideiuſſio in caſu compromiſſi prorogati ſine conſenſu partis extinguitur nu. 51., niſi talis facultas conceſſa eſſet ipſi arbitro nu. 53.

Fideiuſſio ratione dotis ſeruandæ inualida eſt cap. 170. nu. 24. ſecus pro eiuſdem ſolutione nu. 27.

Fideiuſſor non tenetur ex ſecunda locatione tacitè prorogata, etiam ex conſequentia primæ cap. 176. num. 9.

Fideiuſſoris obligatio extendi non poteſt in futurum, neq; de vna cauſa in aliam, neq; quando mutatur Iudex, res, locus, vel actio nu. 11.

Fideiuſſio eſt ſtricti iuris, nec recipit extenſionem, etiam ſi in ſecundo contractu facta ſit proteſtatio, citra præiudicium fideiuſſionis nu. 13. limit. nu. 14.

Fideiuſſor ſoluens non oppoſitis exceptionib. quę ſibi competebant, non habet mandati actionem cap. 185. nu. 2. Si tamen fideiuſſor edoctus erat de facto ex quo exceptio oriebatur nu. 3.

Fideiuſſor non tenetur proponere exceptiones non reſpicientes factum, quæ dicuntur de apicibus iuris num. 4.

Fideiuſſor opponere debet exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſi ea competit principali cap. 185. num. 7.

Fideiuſſori competit exceptio diſſolutæ obligationis, ſi competit principali nu. 8.

Fideiuſſori competit exceptio compenſationis, quæ

competebat

competebat principali num. 9.
Fideiuſſor opponere poteſt exceptiones competentes principali, etiam inuito ipſo principali nu. 11. & 12.
Fideiuſſor opponere poteſt exceptionem nouationis, ſi ea competebat principali nu. 13.
Fideiuſſori non competit exceptio declinatoria, quæ principali competebat nu. 14.
Fideiuſſori non competit exceptio perſonalis, quæ competebat principali nu. 15. & 16.
Fideiuſſores accipiuntur ad finem, vt ſi principalis non ſit ſoluendo, fideiuſſor teneatur nu. 18.
Fideiuſſori minoris, qui fuit læſus ſui facilitate, non competit exceptio, quæ minori fauet nu. 19.
Fideiuſſori competit exceptio excuſſionis principalis, vel cedendarum actionum nu. 20. niſi principaliter ſe obligaſſet nu. 53. & 76., & vbi principalis eſſet abſens nu. 22., vel habitaret in aliqua arce nu. 23.
Fideiuſſor indemnitatis dicitur ille, qui promiſit ſoluere, quanto minus principalis ſol uiſſe num. 51.
Fideiuſſor indemnitatis non tenetur, niſi in ſubſidium num. 52.
Fideiuſſor qui principaliter ſe obligauit dicitur exceſſiſſe metam fideiuſſoris indemnitatis num. 54.
Fideiuſſor principaliter obligatus dicitur alter reus cum debitore principali, cum ſint ambo æqualiter obligati cap. 185. nu. 55.
Fideiuſſor principaliter obligatus, cōuenitur vti principalis nu. 56.
Fideiuſſor etiam principaliter obligatus, non tenetur ante excuſſionē, quando promiſſio non eſſet pura, nec de præſenti, ſed habens tractum in futurum, & ad ſummam indeterminatam, ſecus ſi ad ſummam certam nu. 58. & 59.
Fideiuſſoris obligatio, non dicitur ſubeſſe, vbi conditio non eſt purificata nu. 60. etiamſi promiſſio eſſet iurata no 63.
Fideiuſſor ſub conditione, non dicitur intercedere per modum conditionis, ſed per modum cauſæ nu. 61.
Fideiuſſor qui renontiauit beneficio excuſſionis, non poteſt eam opponere nu. 66.
Fideiuſſores in Dominio Mediolani, paſſim vti principales obligantur nu. 75.
Fideiuſſor principaliter obligatus, licet non poſſit excuſſionis exceptionem opponere, non tamen impeditur, quin interim agere valeat contra confideiuſſorem æque obligatum nu. 77. & 78.
Fideiuſſor in ſexdecim alijs caſibus opponere nequit benefitium excuſſionis nu. 81.
Fideiuſſores etiam præſtantur ratione offitij num. 84.
Fideiuſſores Officialium non tenentur ad debita, quæ contraxerunt Officiales durante officio num. 86. niſi fideiuſſio in omnem caſum eſſet concepta nu. 87. vt in Catalonia nu. 88., neq, tenetur ad pœnam corporalem, ſed tantum pro pecuniaria nu. 89. cum ſeq.
Fideiuſſor pro Officiali non tenetur, quando ante tempus ſindicatur nu. 96. Contrarium ibidem, & tenetur etiam ſi expreſſum fuiſſet Iudicis nomen, coram quo obligatus eſt nu. 100.
Fideiuſſoris differentia coram vno Iudice, an teneatur coram alio nu. 98. cum ſeq.
Fideiuſſor poteſt renuntiare benefitio excuſſionis, cap. 186. num. 1., & generalis renuntiatio videtur ea compræhendere num. 2. Contrarium num. 6. & 8.
Fideiuſſoribus non eſt incognitum benefitium excuſſionis cap. 286. nu. 3.
Fideiuſſio onus magnum in ſe continere dicitur cap. 190. nu. 51.
Filij rei criminis læſæ Maieſtatis de iure antiquo capitali pœna tenebantur cap. 103. no. 30.
Filij ob criminis grauitatem puniuntur etiam cum Patre cap. 103. nu. 31. exemplū datur in filijs Elij Seiani nu. 32.
Filio infamia inducitur ſi malo nomine notatus ſeriò ille fuit cap. 118. nu. 70.
Filio contrahenti cum Patre, quando pecunia perueniſſe præſumitur cap. 153. nu. 30.
Filius tenetur ex proprijs bonis dotare matrem iuuenem, & indotatam cap. 138. nu. 38.
Filius viuente Patre nullam habet actionem ad hæreditatem auitam cap. 148. nu. 46. limit. num. 47., & 48.
Filius prȩſumitur à paterna hæreditate habuiſſe, quidquid poſſidet nu. 49. & 50. Declar. nu. 51.
Filia quæ dotanda iterum eſt conferre debet actionē, quam habet contra bona viri cap. 137. nu. 34.
Filia Victricus, ſiue Nouerca æquales in lucro legis, Hac edictali eſſe debent, licet inæquales ſit in prouidentia teſtatoris cap. 123. no. 4, 5, 7, & 8.
Filiorum fauor naturali Ciuili, & Canonica ratione magis conſideratur, quam Eccleſiæ, & pauperum cap. 123. nu. 29.
Filius an hæreditatem Patris, ſiue Matris adire debeat vt benefitium l. hac edictali obtineat nu. 81., & 83.
Filius non priuatur benef. l. hac edictali ob non confectum inuentarium nu. 95. neq, etiam legitima, ſed ea detracta tenetur in ſolidum ad reſiduum nu. 96. & 97.
Filius inſtitutus in ſola legitima non tenetur facere inuentarium nu. 98.
Filius conſentiens ſecundo matrimonio matris, non dicitur renuntiare benefitio l. hac edictali nu. 106. cum ſeq. plur.
Filius an poſſit repudiare hæreditatem, & retinere legitimam nu. 113. cum ſeq. plur. & n. 119. & 120.
Filius in legitima propriè non eſt hæres nu. 117.
Filius non poteſt pro parte acceptare hæreditatem, & pro parte non nu. 123.
Filius inſtitutus in certa re hæreditaria cum grauamine, poteſt eam retinere, & dicere volo legitimam meam, & quod eſt vltra eam repudiare cap. 125. nu. 126.
Filius quando repudiata patris hæreditate poſſit rem emphiteoticam obtinere pro ſe, & hæredibus acceptam nu. 131.
Filio relictum ſuppletur à lege ipſo iure, vſq; ad ſupplementum legitimæ nu. 6.
Vide in verbo Legitima.
Filio aliquo decedente cui tranſmittatur portio, ſibi debita ex l. hac edictali cap. 123. nu. 88.
Filiorum fauore opinio continet Aequitatem, cap. 123. nu. 28. & 30.
Filiorum vno prioris matrimonij repudiante lucrū l. hac edictali, an eius portio accreſcat alijs nu. 85. limit. nu. 46. cum ſeq.
Filios plures procreantes laude digni ſunt cap. 128. nu. 136.
Filius mortuus in bello pro Republica, ſiue Principe computatur in numero duodecim liberorū ad obtinendam immunitatem nu. 139.
Filiorum duodecim onus ſuſtinens, nunquam dici poteſt diues cap. 128. nu. 256.

Filij

Filij poſtea mortui non tollunt beneficium Patri, qui ob num. filiorum excuſatus fuit à Tutela cap. 128. nu. 71.
Filius gaudet immunitate Patris nu. 127.
Filius legitimatus dicitur fictè legitimus cap. 159. nu. 59.
Filius, qui patris excarcerationem neglexit poteſt exheredari cap. 152. nu. 53. & 54.
Filij ſunt etiam cauſa priuilegij cap. 166. nu. 8., cum ſint reliquiæ onerum matrimonij nu. 6.
Filij gaudent priuilegio dotis, quo gaudebat mater circa intereſſe nu. 24.
Filij ali debent à patre, & in ſubſidium tantum à matre nu. 43.
Filij familias contrahere nequeunt ſine patris cõſenſu cap. 168. nu p. C. de iure communi nu. 41.
Filia nupta eximitur à patria poteſtate nu. 20. Contrarium nu. 22.
Filia effecta Vidua, non reincidit in patriam poteſtatem nu. 21., Contrarium nu. 22.
Filia effecta Vidua agere poſſe videtur ad dotis recuperationem ſine patris conſenſu nu. 23. Maximè vero quando abeſſet pater, vel eſſet ſuſpectæ vitæ num. 24.
Filia minor validè renuntiare poteſt abſq; alia ſolemnitate, quando pater congruenter illam dotauit nu. 44., ſecus circa alia bona etiam materna num. 45.
Filijs debetur legitima ex bonis patris etiam eo viuēte, ſi bona dilapidat pater cap. 191. nu. 13. Contrar. verius nu. 14. & 15.
Filius ſi bona alienata redimere vult, & legitimam ex toto patrimonio conſequi, ei id permittitur nu. 19. Contra nu. 20.
Filius aliquando videtur ſemel elegiſſe legitimam nu. 21.
Filius grauari non poteſt, vt legitimam habeat in bonis minus vtilibus nu. 27.
Filio poſſidenti, datur retentio bonorum ratione legitimæ, donec facta ſit eius liquidatio nu. 22.
Filia validè contrahere nequit cum patre ſine Iudicis decreto, præterquam in caſu dotis cap. 168. nu. 46.
Filius familias Clericus eſſe poteſt in iudicio ſine patris conſenſu, quoad bona ſiuè redditus Eccleſiaſticos nu. 47.
Filius nubens ante ætatem annorum 24. ſine conſenſu patris, Ex conſtitutione Barcinonenſi poteſt exheredari per patrem nu. 52.
Filia minimè nupta per patrem ante annum 25., ſi luxurietur, non poteſt exheredari per patrem nu. 55.
Filia nubens ſine conſenſu patris, dicitur vſurpare patris officium nu. 57.
Filius familias non poteſt ſine conſenſu patris contrahere, vel in iudicio eſſe cap. 170. nu. 9.
Filius quando teneatur pro pecunia cum patri recepta. Vide infra in verbo Pater, & in verbo Mater.
Filius familias conducens domum, obligatur etiam ſi non interuenerit Patris conſenſus cap. 177. nu. 1-5., Idem reſpectu Vectigalium nu. 16.
Filius obligatus pro patre, non poteſt opponere exceptionem excuſſionis cap. 185. nu. 80.
Filius ignorare præſumitur factum patris cap. 193. nu. 75. Maximè ſi filius eſt minor nu. 76.
Filij Teſtatoris præferuntur alijs in emptione rei legatæ, quæ eſt diſtrahenda cap. 199. nu. 64.
Fiſcus incipit in pœnis habere hyppotecam in bonis delinquentis à die condemnationis cap. 111. num. 11. Secus in cõfeſſionibus quia à die commiſſi delicti bona hyppotecata remanent Fiſco nu. 12.
Fiſcus reus conuentus non tenetur edere actori cap. 149. nu. 9.
Fiſci fauore cogitur reus edere inſtrumenta num. 6. Declar. nu. 12. & 13.
Fiſco incumbit onus probandi partum editum eſſe tempore, quo viuere non poſſet ad excludendam immunitatem 12. liberorum cap. 128. nu. 57.
Fiſcus non dicitur creditor delinquentis, ſiue in eius bonis ante ſententiam cap. 165. nu. 19. & 20.
Fiſco ſiue querelanti incumbit onus probandi minorem ætatem eius, qui matrimonium contraxit cap. 168. nu. 80., Cum alioquin maior eſſe præſumeretur nu. 81.
Fiſcus ſiue querelans probare tenetur puellam non eſſe viduam, vt procedatur nu. 83.
Fiſcum lienam vocare ſolebat Imperator Traianus cap. 174. nu. 2.
contrà Fiſcum in dubio iudicandum eſt nu. 1. Contra nu. 32. declar. nu. 34.
Fiſci cauſa mala numquam eſt niſi ſub bono Principe nu. 3.
Fiſci inſtrumentũ in dubio prius quam priuati factũ præſumitur nu. 8.
Fiſcus et dos quoad ius hyppotecæ pari iuuantur priuilegio nu. 9.
Fiſcus præfertur anterioribus creditoribus in bonis poſt contractam obligationem acquiſitis per debitorem cap. 174. nu. 14. Ratio affertur nu. 15. & 16. limit. nu. 19. & 20.
Fiſcus in pari cauſa potior dicitur nu. 17.
Fiſci fauore non inſpicitur ordo tacitæ, vel expreſſæ conuentionis, ſed acquiſitionis nu. 18.
Fiſcus quibus caſibus præferatur anterioribus creditoribus etiam expreſſam hyppotecam habentibus nu. 37. cum plur. ſeq.
Fiſcus in delictis non dicitur creditor ante ſententiã cap. 190. nu. 39.
Fiſcus non habet hyppotecam in pœnis, niſi à die condemnationis nu. 40.
Fiſcus dicitur habere fundatam intentionem in ſententia contra bannitum latam cap. 198. nu. 20.
Fiſcus in obtinenda reſtitutione in integrum vtitur iure minoris nu. 64.
Fingere, & præſumere inter ſe valdè differũt cap. 159. num. 1.
Fingendo lex quando aliquid ſtatuit, verè facere dicitur nu. 37.
contra Fictionem legis non admittitur probatio in contrarium, vt aduerſus præſumptionem nu. 2. & 12. Contra nu. 68. & ibi declaratur.
Fictio locum habet in caſu certo, licet falſo, Præſumptio vero in caſu dubio cap. 159. nu. 6.
Fictio eſt in re certa contraria veritati pro veritate aſſumpta nu. 11. cum ſeq.
Fictio eſt indubitatæ falſitatis pro veritate aſſumptio in caſu poſſibili ex iuſta cauſa ad inducendum aliquem iuris effectum Æquitati naturali non repugnantem nu. 13. exemplum nu. 14.
Fictio dicitur implere id quod de eſt cap. 159. nu. 15.
ad Fictionem non recurritur, vbi veritas actus ſecundum veritatem valere poteſt nu. 16.
Fictio non porrigitur ad id quod per rerum naturam eſt impoſſibile, Quia quod naturaliter fieri non poteſt, Ciuiliter etiam fieri nequit nu. 17. cum ſeq.

Fictio

Fictio requirit habilitatem vtriuſq; extremi num. 20.
Fictio alia tranſlatiua, alia declaratiua nu. 21.
Fictio admittitur tantum in his, quæ ſunt facti nu. 12.
Fictio dicitur continere rigorem nu. 23., Contrar. verius nu. 29. & 30.
Fictio contra naturalem Aequitatem inducta etiam à iure, nihil operatur nu. 31.
Fictio ceſſat ceſſante Aequitate nu. 32. & 35.
Fictio inducitur tantum à iure, non ab homine cap. 159. nu. 36. & 67.
Fictio iuris pro veritate habetur etiam in contractibus nu. 38., quidquid in contrarium affirmauerit Menoch. 181. citatus nu. 39.
Fictiones plures ſimul non poſſunt cõcurrere eodem tempore circa eandem rem, ſiue ſubiectum nu. 40. Secus, diuerſo tempore, vel circa diuerſa num. 42. & 43.
Fictio non extenditur de caſu ad caſum num. 44., niſi fictio eſſet vniuerſalis nu. 45.
Fictio extenditur tantum in fauorabilibus materijs nu. 46.
Fictio non aufert ius alteri quæſitum nu. 47.
Fictio tranſlatiua non retrotrahitur quoad actus perfectos, ex quibus fuit ius quæſitum tertio, ſed tantum quoad imperfectos nu. 50. exemplum traditur nu. 51.
Fictione legis dicitur filium ſuccedere in locum patris nu. 52.
Fictione legis filius in vtero exiſtens habetur, ac ſi natus eſſet ad ſui, & parentum commodum num. 53. & 54.
Fictio non extenditur, vbi agitur de pæna legali num. 69., Secus in conuentionali cum mitius agatur cum lege, quam cum homine nu. 70.
Fictione quod eſt tale, non dicitur propriè tale nu. 72.
Forenſes, & mulieres ligantur diſpoſitione ſtatuti, vel proclamatis prohibẽtis delationem armorum cap. 129. nu. 28.
Formica, & Vulpis naturali inſtinctu ſibi futura alimenta prouident cap. 196. nu. 11.
Focolariorum iure conceſſo illorum augumentum, quando ſpectat ad Dominum directi nu. 12. & 13. cap. 127.
Fodrum quod coronarium munus à nonnullis appellatur quid ſit cap. 174. nu. 40. cum plur. ſeq., Quod Imperat. fuit præſtitum à Ciuit. Mediol. num. 43. cum ſeq. plur.
Folerius dat conſilium Aduocatis, vt petant adhiberi forenſiores Medicos ad tollendum iuditium lætale vulnerat. & quomodo hoc ſit articulandum cap. 119. nu. 27.
Forma pudenda in cedendis bonis non eſt de ſubſtãtialibus cap. 108. nu. 13. Ideo ea de facili prætermittitur nu. 44. cum ſeq.
Forma aliqua teſtandi non eſt admittenda, in qua fraus potentialiter adhiberi poteſt cap. 200. nu. 51. cum ſeq.
Fortuna lubrica eſt, nec in vita teneri poteſt, vt Scytæ dixerunt Alexandro Magno cap. 155. nu. 65.
Fortuna ſine pedibus eſſe dicitur nu. 66.
Fratres mẽdicantes, vt plurimum incapaces ſunt proprietatis cap. 144. nu. 9.
Fratres in Communione viuentes, vt Socij partem habent in qualibet parte bonorum cap. 128. num. 104.
Fratres dicuntur Socij nu. 105.
Fratrum bona hypotecata dicuntur pro dotibus vxoris fratris, ſi cõtracta inter eos fuit ſocietas cap. 170. nu. 3.
Fratres Socij omnium bonorum tenentur etiam ad dotationem filiæ fratris nu. 4.
Frater quando teneatur ad reſtitutionem dotis vxoris fratris. Vide in verbo Mater, & in verbo Pater.
Fratris obligatio pro reſtitutione dotis vxoris fratris valet cap. 170. nu. 25. Deciſio Magiſtratus eodẽ num. 25.
Franciſci Oſij I.C. Cauſidici mentio cap. 118. nu. 22.
Franciſci Puteobonelli Regentis mentio honorifica cap. 166. nu. 36.
Franchi antiqui populi cum mendaces eſſent periuriũ ſermonis genus, non criminis eſſe arbitrabantur cap. 155. nu. 63.
Fructus arboris pendentes in domo vicini ſpectant ad Dominum arboris cap. 120. nu. 1. Contrar. n. 3. Vide verbum Arbor.
Fructus conſiderantur deductis expenſis cap. 144. num. 20.
Fructus ante litem conteſtatam non veniunt in condit. ex l. hac edictali excepta, & partem, quæ debetur loco legitimæ cap. 123. nu. 94.
Fructus rei venditæ cum pacto redimendi ſpectant ad redimentem cap. 163. nu. 1.
Contrarium verius nu. 4., nempè ad ratam temporis, Declaratur nu. 11.
Fructus dotalis fundi, diuiduntur inter vxorem, & hæredis viri ad ratam temporis nu. 5.
Fructus dicuntur deductis expenſis nu. 12.
Fructus diuidendi ſunt ad ratam temporis, quando venditio facta fuit ad vitam nu. 13., vel finem habet vſusfructus per mortem Vſufructuatij nu. 14.
Contrarium probat Coſta, niſi Vſufructuarius anno integro perdurauit nu. 15.
Fructus feudi finiti ob mortem Vaſſalli, quomodo diuidendi cap. 163. nu. 16.
Fructus bonorum parafrenalium perceptorum per virum, vidente vxore, non dicuntur ei donati n. 17. Decretum Senatus in ea materia nu. 18.
Fructus beneficij ad ſucceſſorem in beneficio ſpectãt cap. 164. nu. 1. 4. 5. & 6.
Contrarium verius, cum ad ratam temporis diuidi debeant inter hæredes, & ſucceſſorem num. 7. & 8.
Fructus beneficiorum conceduntur Clericis ob miniſterium, quod exhibent Eccleſijs nu. 11.
Fructus Eccleſiarum percipientes, onera etiam ſuſtinere debent cap. 164. nu. 15.
Fructus Ciuiles, qui, & qui naturales num. 19. & 20. cum ſeq.
Fructus beneficij quomodo diuidantur inter hæredes beneficiati, & ſucceſſorẽ in beneficio vigore conſtitutionum Prouincialium Metropolis Mediolanenſis cap. 164. nu. 19.
Fructus ſemel tantum in anno regulariter colliguntur ex prædijs ruſticis cap. 176. nu. 48.
Fructus poſt conſumptionem veram, aut fictam, non dicuntur amplius fructus cap. 193. nu. 19.
Fructus non eſſe conſumptos probari debet per contrarium allegantem nu. 21.
Fructus prædij connumerantur inter res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt nu. 22.
Fructum conſumptorum pretium, computatur in Sortem, nec creſcit eorum æſtimatio nu. 25.
Fructus non conſumpti, non computãtur in Sortem, & reputantur, vt ſpecies certa nu. 26.

Fructus tantum debentur, deductis impenſis nu. 60.
Fraudibus obuiandum eſt, non via eis aperienda, cap. 165. nu 42.
Fruſtra ſibi debitum ferri petit, quod alteri debet minimè impendit cap. 167. nu. 92. cum ſeq.
Fruſtra dubitatur, vbi habemus caſum legis cap. 171. nu. 6.
Fumi venditores qui cap. 104. num. 54. Seuerè puniti ab Imperatore Alex. ſeuero nu. 55.
Fundamento erroneo ſublato ceſſat concluſio cap. 128. nu. 18.
Furioſus, & ſimiles finguntur nunquam conſenſiſſe cap. 159. nu. 19.
Furioſus teſtari minimè poteſt cap. 194. nu. 1. etiamſi dilucida interualla haberet nu. 5. Contrarium nu. 8. 9. & 10. ac 11. Senatus Romani iudicium circa teſtamentum Furioſi nu. 12.
Furioſus Monacalē habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere nequit nu. 2.
Furioſus obligari neq; poteſt Deo nu. 3. cap. 194.
Furioſus quidquid agit ignorat nu. 4.
Furor, ſiue Dementia durare præſumitur nu. 7.
Furor alicuius non probatur, niſi teſtes deponant illū eſſe furioſum, & ſimul reddat cauſam ſcientiæ etiā non interrogati nu. 14., Quæ cauſæ explicantur nu. 14. cum ſeq. plur.
Fugiens ſtatim poſt homicidium comiſſum in domo, ſi eſt domeſticus dictæ domus præſumitur occiſor cap. 130. nu. 76. & 78.
Fugam parans habetur, ac ſi aufugiſſet nu. 80.
Fugit impius nemine perſequente nu. 77.
Fugam qui carceribus facere poteſt, & nō fugit maximum innocentiæ ſignum dare dicitur cap. 132. nu. 34.
Furti condemnatus efficitur infamis, ſi furtum fuit plenè probatum, vel per confeſſionem rei cap. 118. nu. 50.
Furto operam præſtans tenetur in ſubſidium ad furti reſtitutionem cap. 146. nu. 34.
Furti ratione datur actio Domino contra furem in hyppoteca eius bonorum cap. 135. nu. 2. ac etiam quemcunq; debatorem bonorum furis nu. 3.
Furtiuæ rei conceditur repetitio vero Domino etiam non ſoluto pretio num. 4. Contra nu. 5. & ſimul conceditur actio cōtra recipientem, & conſumantem alienam pecuniam nu. 6.
Furata res excludit bonam fidem eius penes, quem reperta eſt nu. 17. & 18.
Furtiua res præſcribi nunquam poteſt nu. 20.
Furtum comittere etiam dicitur ille, qui rem alienam retinet, & contrectat, etiam ſi ab initio ad ipſum bona fide perueniſſet nu. 21.
ad Furatam pecuniam iam mixtam non habet actionem Dominus, niſi probetur eandem eſſe, ſiue extare cap. 135. nu. 24, 25, 29, & 30.
Furtum comittit, qui rem mobilem, vel ſe mouentem tenet poſt tempus conuentum cap. 176. num. 55. cum ſeq.
Furtum comittit, qui iumētum alio rſum duxit, quam quo, vtendo acceperat nu. 56. & 57.
Furis bona hyppotecata non videntur verſus Dominum, qui furtum paſſus eſt cap. 180. nu. 2. Contrarium verius nu. 5.
Furtiua condictio datur contra furem nu. 3. & 4.
Furis hæres tenetur pro viribus hæreditarijs verſus damnum paſſos nu. 6.
Furti ſub nomine venit crimen expilatæ hæreditatis num. 11. & 12. Contrarium obſeruatur num. 12. & num. 15.
Fur detentus, non eſt relaxandus, niſi prius reſtituto furto, ſi de illo plenè conſtat nu. 27.
Fures plures omnes in ſolidum tenentur pro eadem ſumma inter eos diuiſa, Itaut quilibet ad pœnam ſtatuti pro tota ſumma furti teneatur nu. 41. & 43.
Furti actione tenetur, qui bona in mari proiecta tempore tempeſtatis accepit nu. 45.
Furti pœna tenetur, qui ſarcinam, vel alia è rheda, vel curru lapſa accepit cap. 180. nu. 46.
Furti pœna tenetur, is qui odij cauſa, vel aliter &c. fregit ianuam domus, per quam furtum commiſſum eſt nu. 47.
Fur nocturnus, impunè occidi poteſt concurrentibus, tamen quatuor qualitatibus, de quibus num. 66. & 67. cap. 192., Secus de iure Canonico nu. 68.
Furtiuæ rei emptor, tenetur eam dimittere, non recepto pretio cap. 199. nu. 24.

G

GAlli omnia fortium virorum eſſe profitebantur cap. 155. nu. 48.
Gaza dicitur theſaurus Templi Salomonis cap. 196. nu. 67.
Geminata promiſſio ex interuallo facta reſcindi non poteſt ſub prætextu læſionis cap. 101. nu. 82.
Geminationis vi receditur à regulis iuris nu. 84. limit. nu. 85.
Geminatio actus enixam mentem contrahentium ſignificat num. 86. & ſolemnitates ſupplet, ac erroris præſumptionem ordinat dicto num. 86.
Geminatio actus magis enixam mentem contrahentium ſignificat cap. 148. nu. 43.
Geminatio actus inducit magnā ſcientiam cap. 152. nu. 38.
Generalis diſpoſitio non comprehendit id quod dotis cauſa datum eſt cap. 152. nu. 36.
Generalis renunciatio hæreditatis non comprehendit legata cap. 123. nu. 130.
Generalis diſpoſitio non comprehendit actum geminatum cap. 152. nu. 37.
Vide verbo Lex.
Generalis renunciatio hæreditatis non comprehendit legitimam cap. 123. nu. 128.
Generalis prouiſio non continet ea, quæ ſpecialem requirunt expreſſionem cap. 171. nu. 39.
Generationis permanentia eſt ſignum Diuinę largitionis cap. 167. nu. 88.
Genus ipſum reſtringitur ad ſpecies certas, quando poſt illud ſequitur numeratio ſpecierum cap. 197. nu. 121.
Gregorij Sancti ſententia notanda cap. 101. num. 11.
Gregorij Sancti ſententia contra Iudices cap. 155. nu. 25. & 27.
D. Gregorij ſententia circa eos, qui Altari inſeruiunt cap. 164. nu. 14.
D. Gregorij ſententia contra iniuriantes cap. 180. nu. 37.
Gratificationi locus etiam eſt in pœnis cap. 129. nu. 5.
Grex cēſetur vnicum corpus intellectuale, licet multitudinem animalium contineat cap. 128. nu. 207.
Gratificationi locus eſt in priuatis rebus, quæ ad patrem ſpectat cap. 187. nu. 41.
In Regnis vero, & magnis hæreditatibus Populo tantum, & magnatibus ſpectat electio nu. 42., Et Sortis teſtimonio ſi ambo cōueniant, vel aliter terminari non poſſit nu. 43. & 44.

Digitized by Google

H

HAbitans in vno loco ignorare non præſumitur comiſſa in eo loco cap. 130. num. 69. exemplũ affertur notabile nu. 70.
Habitatio continetur ſub nomine alimentorum, & idcirco debetur ei, cui alimenta ſunt præſtanda. cap. 177. nu. 19.
Hæbreorum mos circa electionem Iudicis cap. 101. nu. 18.
Hæbreus factus Chriſtianus non poteſt puniri de delictis comiſſis, dum erat Hæbreus cap. 121. num. 43.
Hæreditatis ademptio non admittitur in pœnam facti alieni cap. 101. nu. 149. cum ſeq.
Hæreditas appræhenſa nulli reſtituenda, non dicitur amplius hæreditas, ſed patrimonium hæredis cap. 109. nu. 20.
Hæreditas ſolo animo aditur per actus, qui citra nomen hæredis fieri nequeunt cap. 110. nu. 22.
Hęres ſemel non poteſt amplius deſinere eſſe hęres cap. 110. nu. 24.
Hæres ad lites trahit ſecum omnes obligationes cap. 110. nu. 55.
Hæres Officialis, quando de eius delicto teneatur cap. 103. nu. 8. & 9. Exemplum Scipionis Africani, qui attenta eius morte defenſus fuit per Lucium nu. 7.
Hæreditate adita, qui repudiare intendit ob læſionem inprimis reſtituere debet omnia habita ex ea cap. 110. nu. 18. & 19.
Hæres tenetur ad ſolutionem cenſuum maturatorum ante mortem teſtatoris, qui legauit fundum, ſuper quo ius conſtitutum erat cap. 145. nu. 2.
Hæres tenetur liberare rem legatam Piæ cauſæ ab omni cenſu, & onere cap. 145. nu. 9. & 10.
Hæres anno malus, ſiue irregularis dicitur is cui bona addicuntur, quando hæres non adiuit hæreditatem nu. 34.
Hæreditatis aditione confunduntur actiones hæreditariæ, & hæredis, ac extinguuntur obligationes cap. 150. nu. 5.
Hæreditas vbi ex poſt in alium transfertur, reſoluitur confuſio actionum nu. 6. Declar. nu. 7. & 8.
Hæres emphiteutæ, qui ſucceſſit in factum alterius, dicitur habere iuſtam cauſam ignorantiæ cap. 151. nu. 38.
Hęres dicitur eadem perſona cum defuncto cap. 151. nu. 74.
Hæres ſcriptus emphiteutæ tenetur infra annum petere inueſtituram, ſiue eius renouationem alias incurreret caducitatem nu. 76. limit. nu. 77.
Hæredis aditio, quando dicatur damnoſa.
Vide in verbo æs alienum, verbo vexationes.
Hæreditatis æſtimatio ratione vſusfructus, quomodo fieri debeat cap. 123. nu. 77.
Hæres poteſt hæreditatem repudiare, & legatũ acceptare nu. 121.
Hæres extraneus inſtitutus ab vno ex filijs immunitate gaudentibus, quatenus ad diuiſionem cum alijs fratribus deuenerit, & amiſerit immunitatem cap. 128. nu. 110. cum ſeq. plur. ſed non idcirco præiudicat alijs fratribus nu.
Hęres fingitur eadem perſona cũ defuncto cap. 159. nu. 65. cap. 198. nu. 8.
Hæredibus viri conceditur annus poſt viri mortem ad proponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 30. Quando matrimonium ſolutum fuit intra biennium nu. 31. Si vero poſt biennium exceptio hæc intra tres, menſes proponi debet nu. 32.
Hæreditatis petitio ſimul proponi poteſt, cum querela inofficioſi cap. 173. nu. 12.
Hæredes interfecti, cogi poſſunt ad detegendum delinquentes cap. 179. num. 42., Curię Cremonenſis decretum in ea materia nu. 43.
Hæres furis, Vide verbum Fur.
Hæredi eius qui inuentarium non confecit ſubuenitur per reſtitutionem in integrum cap. 181. nu. 10., Et quid eo caſu ſit probandum num. 11. 12. & 13.
Hæres qui legatum ex fructibus ſoluere debet, ſi non ſoluit, probare debet fructus non fuiſſe ſufficientes ad euitandum bonorum hyppotecam cap. 181. nu. 22.
Hæredis ſcientia de contentis in teſtamento arguitur quando is fuit præſens teſtamento nu. 25.
Hæres qui doloſè omiſit res hæreditarias deſcribere in inuentario graui tenetur pœna cap. 182. nu. 1. & beneficium inuentarij amittit nu. 5. 6. & 7.
Hæres tenetur ad requiſitionem creditorum hæreditariorum edere eis copiam inuentarij proprijs expenſis nu. 12.
Hæres minus grauatus præſumitur, quam fieri poteſt cap. 184. nu. 1.
Hæredis inſtitutio in perſona incerta inefficax eſt cap. 187. nu. 12. & 13.
Hæres ſcriptus per mutum, immitendus eſt in poſſeſſionem hæreditatis, ſi ſapienter fuit teſtatum cap. 194. nu. 28.
Hæres repræſentat perſonam defuncti cap. 197. n. 3. Quippe eadem perſona dicitur nu. 4.
Hæreditatis aditione, confunditur patrimonium hæredis, cum bonis hæreditarijs num. 5, 36, 136, & 138.
Hæreditas adita ſine beneficio ſeparationis, vel inuentarij, dicitur patrimonium hæredis num. 21. & 37.
Hæres tenetur legatarijs, ſi inuentarium non confecit nu. 134. cum ſeq.
Hæredi non prodeſt admiſſio ad No. deffenſiones banniti, qui interim deceſſit cap. 198. num. 7. 9. & nu. 30. cum ſeq.
Contrarium verius nu. 10. cum plur. ſeq. & nu. 15.
Diſtinguitur nu. 31. cum ſeq. plur. Declaratur nu. 36. & ſeq. plur.
Hæredis expreſſio per ipſum teſtatorem ore proprio, fieri debet in teſtamentus nuncupatiuis cap. 200. nu. 2.
Hæredis inſtitutio explicitè, non autem implicitè fieri debet in teſtamentis nuncupatiuis cap. 200. nu. 5. cum ſeq. duobus nu. 14, 37, 48, 68. cum ſeq.
Contrarium verius per relationem ad aliud nu. 8. 22, 23, & 70. Declaratur nu. 24. & 28. Sententia Magiſtratus nu. 29. 81. cum ſeq. plur.
Hæredis inſtitutio ab ipſa mente, & voluntate teſtatoris dependere debet, non ab arbitrio alieno nu. 49. & 50.
Hæredis nomen in teſtamento in ſcriptis calamo eſt notandum nu. 78.
Hæredum inſtitutiones, ſecretas eſſe debere vult publicus fauor cap. 200. nu. 11. & 12.
Hieronymi Parauicini Senatoris mentio cap. 148. nu. 37, & cap. 128. nu. 61.
Hieronymi à Baſilicapetri Senatoris mentio cap. 148. num. 42.

Digitized by Google

num. 42. cap. 195. num. 58.
Hyppotecarijs creditoribus tàm tacitè, quàm expreſsè ſatisfaciendũ eſt iuxta ordinem temporis cap. 111. nu. 22. & 23.
Hyppotecaria tacita non differt ab expreſſa num. 24.
Hyppotecæ tacitę priuilegium ratione dotis, tranſit etiam ad extraneos cap. 109. nu. 41.
Hyppoteca in tacita conductione non præfertur expreſſæ cum alijs contractæ cap. 176. num. 69., Niſi creditor eſſet priuilegiatus, vt Fiſcus num. 70. cum ſeq.
Hyppoteca in quibus caſibus tacitè contrahitur cap. 180. nu. 10.
Hyppoteca non cõperit legatario ſuper bonis, quando ex fructibus tantum debetur legatum, cap. 181. nu. 20.
Hyppoteca tacita præfertur perſonali actioni, cap. 197. nu. 61. & 81.
Hyppoteca generalis poſita in fine inſtrumenti non refertur ad ſuperiora incidenter, & enunciatiue prolata, ſed tantum ad ea, quæ principaliter dicta ſunt nu. 120.
Hyppotecaria in rem, ſequitur perſonam nu. 175.
Homicida capite plectitur cap. 102. num. 1. etiam ex ſtatutis locorum nu. 1.
Homicida primus fuit Cayn nu. 3.
Homicida voluntarius ab Altari etiam euelli poteſt num. 4.
Homicida quando verè, & realiter conſentit homicidio, licet errauerit cap. 102. nu. 26.
in Homicidio quando ſufficiat dolus in genere n. 27.
Homicida præmeditatus omnino punitur pæna ordinaria cap. 102. nu. 34.
Homicida ſiue caſus, ſiue induſtr. pro Patricida habetur nu. 35. limit. nu.
Homicidium nullum prudens eſt nu. 36.
Homicidium voluntarium, & animo deliberato dolo non caret, licet erratum ſit in perſona num. 50, 55, & 56.
Homicidium deliberatum, ſiue præmeditatum quod nu. 63.
Homicidæ duo eſſe poſſunt lethaliter ambo vulnerantes, & eo caſu ambo ordinaria pæna tenentur cap. 130. nu. 16. Contrar. nu. 17. 18. & 22. Decretum Senatus nu. 22.
Homicida in rixa raro ordinaria pæna punitur Mediolani nu. 20.
Homicidium commiſſum in domo præſumitur, commiſſum ab inhabitantibus, & ſic à Domino domus nu. 66., Popul. Roman. ſententia nu. 67. & 68.
Homicida verus dicitur, qui in contumaciam damnatus eſt ob homicid. ab incerto ex certis commiſſo cap. 131. nu. 1. & 2.
Contrar. verius nu. 3. & 7. ac nu. 12.
Homicida omnis capite plectitur cap. 192. nu. 2.
Homicidium comittens ad eius neceſſariam deffenſionem non tenetur aliqua pæna nu. 3. 6. & 12.
Homicidium non erit imputãdum, ſi in ſe deffendendo exceſſerit homicida, moderamen inculpatæ tutelæ nu. 10. & exceſſerit tàm in culpa, quàm ex dolo nu. 20.
Homicidij pæna ordinaria, in quibus caſibus locum non habeat nu. 60.
Homicidium impunè comitti poteſt pro deffenſione neceſſaria, non ad vindictam nu. 18.
Hoſtem inteſtinum amici ſpecie ſuſtinere non debemus cap. 155. nu. 56.
Homines oculos in Iudices ſicut in ſpeculum conuertunt cap. 101. nu. 1.
Hominum cædes, an Natiuitates ſin frequentiores difficilè eſt ſcire cap. 102. nu. 44.
Hominem regere ars artium eſt, & diſciplina diſciplinarum cap. 106. nu. 4.
Homines qui de alijs habent iudicare, ſæpè multos habent aduerſarios, & perſecutores propter Iuſtitiam cap. 113. nu. 13.
Homo animalium omnium in rectorem cuſtodem ſuum ingratiſſimus cap. 106. nu. 2.
Homo extra ſit extra corpus ſuum cap. 155. num. 37.
Hominum adiectione augetur Imperium, non diuitijs cap. 167. nu. 86.
Homo viuere præſumitur vſq; ad centum annos cap. 184. nu. 7.
Homines Vaſſalli inſeruire non poſſunt cõtra Dominum, quin incidat in crimen læſæ Maieſt. num. 28. cum ſeq. plur.
Homines omnes, qui in Regno ſunt, ſub poteſtate ipſius Regni ſunt nu. 25.
Homo liber vſucapi nequit cap. 195. nu. 7.
Honeſtati publicę, nihil magis debetur, quam vt promiſſa adimpleantur cap. 199. nu. 2.

I

IActantia omnis à bonis moribus eſt aliena cap. 117. nu. 45.
Identitas ſcripturæ omnino probanda eſt, quando teſtator ſe refferr ad ſcripturam cap. 200. num. 24. 27. & 53.
Ignominia cedentium bonis cap. 108. nu. 11. & 44. cum ſeq. Vide verbo Læſio.
Ignominia reſſultaret ex fuga, ſi aggreſſus videndo aggreſſorem aufugiſſet, & ideò impunè ſe deffendendo potuit aggreſſorem occidere cap. 192. nu. 53.
Ignorantię tempus non currit cap. 125. nu. 99.
Ignorantia iuris præſumitur in muliere cap. 152. nu. 19.
Ignorantia teſtatoris præſumitur, vbi non probetur eius ſcientia contentorum in ſchedula cap. 200. nu. 57.
Ignorantia eius, qui actum fecit, reddit illum nullum nu. 58. cum ſeq. plur.
Immunitas 12. liberorum circa beneficium, latiſſimè interpretandum cap. 128. nu. 2. & 58. & quare cõceſſa nu. 85.
Immunitas prædicta conceditur modo duodecimus fil. viuus edatur, & ſic duodecim eo tempore viuant filij nu. 35. & 74.
Immunitas hæc effectum habet à die petitionis viuo edito partu nu. 66. & 67.
Immunitas hæc durat etiam poſt obitum Patris, etiã ſi aliquis ex filijs deceſſerit modo alij in communione viuant nu. 78. & nu. 198.
Immunitas durat quouſq; viuit vnus ex filijs durante communione nu. 80.
Immunitas hæc ſe extendit ad bona poſtea acquiſita non ſolum per Patrem, ſed etiam per fratres num. 34. etiam ratione mercaturæ nu. 97. cum quatuor ſeq. & nu. 96.
Immunitas hæc prodeſt etiam fratri habitãti in communione cum fratre, qui immunitatem obtinuit cap. 128. nu. 101. 103. cum plur. ſeq.
Immunitati non officit, etiam ſi vnus ex fratribus hæredem inſtituiſſet extraneum, quo ad alios fratres ſimul habitantes nu. 108. cum ſeq.

Immunitas hæc ſe extendit etiam ad onera bellica, & militum hoſpitationes nu.114. lim.ſubſtituente cauſa neceſſaria n. 120. cũ ſeq.plut.declar.nu.238.
Immunitas hæc dicitur clauſa in corpore iuris, quę reuocata non cenſetur per reuocationem Generalem immunit. nu.117. & nu.225.
Immunitas ex contractu ſublata ob neceſſitatẽ Principis nu. 124.
Immunitas conceſſa filio interpræti publico extenditur etiam ad bona Patris, in cuius eſt poſſeſſione, & cum quo viuit nu. 126. Ampl.etiam fauore fratrum, cum quibus viuit nu. 126.
Immunitas ceſſare debet, vbi de atis, & focis agitur cap. 136. nu.8.
Immunitas cauſa cognoſci debet per Sen. Excellentiſs. iuſſu S.R.M.nu.38.
Immunitas conceſſa ab oneribus, licet intelligi debeat de impoſitis tantum nu. 57. Tamen vbi verba ſunt ampliora ad futura etiam trahitur nu. 39. 40. & 42. nu.58. etiam reſpectu onerum belli cauſa impoſitorum nu. 50. ac 60.
Immunitas ab oneribus conceſſa pro rebus, extenditur etiam ad futura onera nu. 44. etiam reſpectu belli, ſi tunc vigebat bellum tempore conceſſionis num.61. & 63.
Immunis ab uno onere dicitur etiam exemptus ab eo onere, quod imponitur loco primi, maximè quãdo immunitas conceſſa fuit à Communitate, & ſic in eius tantum præiuditium nu. 52. 69. & 70.
Immunis ab omnibus oneribus, talis etiam præſeruati debet ab oneribus extraordinarijs nu. 56.
Immunitas oneroſa ex contractu magis priuilegiata, dicitur quam gratioſa Eccl. conceſſa cap. 128. nu. 128.
Immunitas ratione 12. liberorum diuerſimodè ſtatuitur in diuite, & paupere nu.140.143. & nu.226.
Immunis ratione 12. liberorum tenetur ad expenſas factas tempore obſidionis nu. 144.
Immunis ratione 12. liberorum tenetur ad neceſſariã refectionem murorum Ciuitatis cap. 128. nu. 48.
Immunis ratione prædicta tenetur ad expenſas factas tempore Peſtis nu. 149. & 153. Item ad expenſas ob inediam, ſiue charitatem factas num. 159. limit. nu.243. Declar. nu.244.
Immunitas ipſa dicitur grauis, & oneroſa nu. 163.
Immunitas hæc dicitur conceſſa ex contractu oneroſo nu. 164.
Immunitas conceſſa modo, quod adimpleatur eo impleto, ſtatim reſultat contractus immunitatis nu. 171.
Immunitas hæc tolli non poteſt, ſub quouis prætextu publicæ vtilitatis nu. 179. cum ſeq.
Immunitas hæc dicitur oneroſa in eo, in quo oneroſitas æquipollet immunitati in eo autem in quo exceditur dicitur gratioſa nu. 187.
Immunitas hæc de iure communi conceditur, etiam ſi pater, & filij ſeorſum viuant, ſecus ex diſpoſitione Nou. Conſtit. nu.188.
Immunitas conceſſa ob merita tranſit etiam ad fœminas nu. 191.
Immunitas de iure communi concedebatur. Decurſionibus habẽtibus filios n. 192. Alijs vero perſonis ob ſexdecim filios nu. 193. ex diſpoſitione vero Nou.Conſtit. ob 12. filios nu.199.
Immunitas de iure communi ad onera municipalia, & perſonalia, tantum ſe extendebat nu. 194. quæ patre mortuo ad filios non pertinebat nu. 195.
Immunitas hæc cõceditur ob nutrimentum tot filiorum nu. 204.
Immunitas magna non poteſt dici ob ſpem lubricam nu. 210.
Immunibus iſtis, quæ onera ſpectent num. 215. cum ſeq. plut.
Immunis declarationi ſtandum eſt, quando res eſt dubia nu. 220.
Immunitas ratione 12. liberorum non venit in generali prohibitione, cum requirat ſpecialem prouiſionem nu. 225.
Immunis factus à lege, non tenetur etiam pro inſolitis nu. 230.
Immunes ratione 12. liberorum comprehendit etiã onera pro conſeruatione Status impoſita nu. 237.
Immunitas ratione 12. liberorum non tenentur ad onera ex cauſa belli, niſi defficientibus aliorum bonis, & ſic ob præciſam neceſſitatem nu. 238.
Immunitas conceſſa ex contractu oneroſo, tolli non poteſt ob quamcunq; neceſſitatem num. 242. cum ſeq. & longè differt ab alijs immunitatibus num. 259. cum ſeq.plut.
Immunes ratione 12. liberorum nõ tenentur ad conſtructionem Pontium, & Viarum nu. 249.
Immunitas hæc fauorabilis, vndiq; dicitur num.158.
Immunitas hæc ab extraordinarijs tãtum verius præſeruat immunes nu.128. & nu.200. limit. aliquando etiam ab ordinarijs nu.140.
Immunitas non ſoluendi onera quatuor requirit, de quibus in cap.195. nu. 84. cum plur. ſeq.
Incertitudo delinquentis ex certis pluribus operatur, vt omnes extraordinaria pœna teneantur cap.130. nu. 14. quæ pœna pecuniaria, vel exilij eſſe debet nu. 15.
Incertitudinis ratione in delictis omnes abſoluuntur nu.84. & 85.
Incertum quomodo æſtimandum cap. 128. num. 221. cum ſeq. plur.
Incertum dicitur quod generaliter dictum eſt cap. 138. nu. 1.
Incertitudo reddit ſtippulationem inutilem num. 2. lim. in dote nu.8, 10, 11, 17, & 24.
Incertitudo remouet omnem conſenſum nu. 3.
Incertitudo reddit omnem diſpoſitionem inefficacẽ nu. 5. & 11.
Incertitudo tẽporis, quo duo actus facti videntur illos vitiat cap.129. nu.21.
Incertitudo delinquentis ex certis efficit, vt omnes abſoluantur nu.22. & 24.
Incertitudo delinquentis, quando excludatur nu. 25. & 26.
Incerto occiſore ex certis exiſtente omnes in contumatia capitaliter damnantur cap.130. num.1.7. & 10. Contr. nu. 11. in caſu autem deliberato omnes tenentur nu. 2. & 12.
Incertitudinis ratione circa perſonarum qualitates actus vitiatur cap.187. nu. 9. cum plur. ſeq.
Incertitudinis ratione circa primogenitos bona inter eos diuiduntur, etiam contra diſpoſitionem teſtatoris nu. 26. etiam in feudalibus nu. 27. & ita obſeruatum fuit nu. 28.
Incrementum latens, quod fit per alluuionem pertinet ad Vaſſallum cap. 127. num. ſecus de diſcreto nu. 2. & 3.
Incrementum accedens feudo abſq; induſtria Vaſſalli reſpectu vtilis aquiritur Vaſſallo, reſpectu vero directi ad Dominum ſpectant nu. 4. & 5. limit. nu. 6. 7. 8. 9.

In

In claris non admittuntur coniecturæ, nec declarationes, ſiue interpretationes cap. 101. nu. 126. Et cap. 167. nu. 102. cum ſeq.
Infamia duplex iuris, & facti cap. 118. nu. 1. quid ſit iuris, & quid facti nu. 2. & 3.
Infamia alia dicitur Canonica nu. 4. & 63.
In Infamia iuris lex loqui intelligitur nu. 15.
Infamia iuris non irrogatur per extraordinariam pœnam num. 18. & 19.
Infamia facti excludit quem, ab acquirendis non ab acquiſitis nu. 31.
Infamia facti difficilè irrogatur nu. 34.
Infamia diluitur emendatione vitæ nu. 35.
Infamia iuris tanquam accedens, & ſequela delicti non poteſt ſtare ſine ſubiecto principali n. 37.
Infamia iuris dicitur, Quia à iure inducitur nu. 38.
Infamia facti notatas non dicitur prorſus Turpis, ſed leui macula aſperſus nu. 59.
Infamis appellatione intelligitur de eo, qui infamis eſt per ſententiam nu. 61.
Infamia facti irrogatur interlocutoria Iudicis et ignominioſis verbis in litigantes dictis num. 71. & 72.
Infamia notati dicuntur quos lex tanquam infames ſignat nu. 85.
Infamia alia de homine, alia inter homines num. 87.
Infamia alicuius, & infamia de aliquo differunt nu. 88. & 89. & quæ intrinſeca, ac alia extrinſeca.
Infamia facti irrogatur per ſimplicem accuſationem contra alium porrectam nu. 96.
Infamatus per ſententiam dicitur de iure infamatus nu. 100.
Infamia miniſtri redundat in Magiſtratum cap. 103. nu. 24 & 26.
Infamia alia iuris, & de iure alia iuris tantum cap. 118. nu. 95. & 99.
Ingrediens religionem dicitur Deo nubere cap. 157. nu. 11.
Inuentarium in gratiam Fideicommiſſarij fieri debet, etiamſi Teſtator illud remiſiſſet cap 181. nu. 33.
Inuentarij beneficium grande eſt cap. 181. nu. 14.
Inuentarium confici debet iuxta conſuetudinē loci cap. 181. nu. 15.
in Inuentarij confectione citandi ſunt omnes creditores hæreditarij cum legatarijs nu. 23. Vel ſaltem illi, qui certi ſunt nu. 24.
Inuentarij beneficium diuidi poteſt nu. 28.
Inuentarij omiſſio continet læſionem ex propria culpa cap. 181. nu. 2.
Inuentarium nullum eſt, ſi omiſſio de aliquibus ſcienter facta fuit nu. 29.
in Inuentario omiſſio ignoranter facta præſumitur, ſi res omiſſa eſſet tenuis valoris nu. 30.
Inuentaria alia ab hæredibus, alia à Tutoribus, alia in gratiam fideicommiſſarij fiunt nu. 32.
in Inuentarijs omiſſio doloſè facta præſumitur, quando res omiſſa erat magni valoris cap. 182. nu. 11., & de illius pœna nu. 9. & 10.
Inuentarium dicitur caput omnium tanonum nu. 20.
Inuentarium ſolemne conficere tantum debent hæredes nu. 21.
Inuentarium non faciens de repertis in domo, in quā quis de facto intrauit, præſumitur omnia occupaſſe nu. 22.
Inuentarij beneficium, præſeruat iura, & bona hæredis, ne confundantur cum hæreditarijs cap. 197. nu. 23. & 37.
Inuentario facto dicitur inducta ſeparatio à iure, ſi non ab homine nu. 180.
Impubes quidquid agit, aut vidit ignorat cap. 154. nu. 22.
In dubio pro immunitate 12. liberorum pronuntiandum eſt cap. 128. nu. 59.
In dubijs opinionibus ea eſt recipienda, quam approbauit conſuetudo loci, in quo lis agitur nu. 262.
In dubio bona allodialia præſumuntur cap. 151. n. 55.
In dubio pro litteris ſaluiconductus iudicandum eſt cap. 107. nu. 42.
In dubio lex, ſiue ſtat. intelligitur, loqui de infamia iuris non facti cap. 118. nu. 15.
In dubio contra percuſſorem iudicādum eſt cap. 119. nu. 29.
In dubio fauore rei eſt iudicandum nu. 32.
In dubio pro validitate contractus pronunciandum eſt cap. 101. nu. 93.
In dubio pro ſaluoconductu pronuntiandum eſt cap. 106. nu. 16.
In dubio allegans non habere probationes tenetur hoc probare cap. 142. nu. 15.
In dubio dolus, aut metus non præſumitur nu. 19.
In dubio emphiteuſis præſumitur conceſſa, vt ad extraneos hæredes tranſeat cap. 151. nu. 19. & 20.
In dubio emphiteuſis præſumitur conceſſa in perpetuum nu. 17.
In dubio conceſſa dicitur emphiteuſis ſecundum cōſuetud. Regionis nu. 41. Declar. nu. 42.
In dubio pronuntiandum eſt pro emphiteuta nu. 54.
In dubio aſsiſtens delicto præſumitur ex propoſito aſtitiſſe cap. 139. nu. 44., Contrar. num. 45., & eo caſu ad torturam ſuper ea qualitate proceditur nu. 46.
In dubio aggreſſor, ſiue inſultans quis præſumatur nu. 49. cum plur. ſeq. vſq; ad nu. 60.
In dubio offenſor nunquam præſumitur deffenſor nu. 66.
In dubio deliquiſſe is præſumitur, qui fugam capit nu. 78. & 79.
In dubio lex fauet filijs à matre derelictis contra extraneum cap. 123. nu. 27.
In dubio quod minus præiudicat conceditur cap. 125. nu. 9.
In dubio appellatio admittenda eſt nu. 19., ſecus vbi regulariter in eo caſu non datur nu. 5. & nu. 10.
In dubio pronuntiandum eſt appellationem eſſe admiſſam per Iudicis ſilentium cap. 125. nu. 143.
In dubio, & in obſcuris inſpicimus, quod eſt veriſimilius, & quod plerumq; fieri ſolet cap. 170. n. 17.
In dubio fauore Fiſci iudicandum eſt in cauſa oneroſa, ſecus vero in cauſa lucratiua cap. 174. nu. 7.
In dubio fauore Fiſci pronunciari debet, ſi duo inſtrumenta eodem die, & hora fuerunt celebrata. nu. 27. etiam in præiudicium poſſidentis nu. 29.
In dubio pro dote, vel Eccleſia iudicandum eſt num 32., maximè ſi de damno euitando agitur nu. 34 Sententia auctoris in ea materia nu. 33. cap. 184. nu. 17.
Vide in verbo Dos, & Eccleſia.
In dubio præſumitur pro actu benigniori, ſi agitur inter duos priuilegiatos nu. 36.
In dubio iure familiaris inhabitaſſe vxorem domum, quam conduxerat vir præſumitur cap. 177. nu. 3.
In dubio, & paribus exiſtentibus rationibus vtriuſq; partis, debet Iudex vtriq; rem in iudicio deductā æque adiudicare cap. 187. num. 20. Quod tamen

Digitized by Google

procedit in dubijs tantum num. 21. & ſi ambæ partes ad lucrum aſpirarent nu. 23.
In dubijs rebus mediam viam eligere debemus n. 21.
In dubijs Sorte dirimitur controuerſia nu. 38.
In dubio præfertur in feudis, ſiue primogenituris is, qui eſt in poſſeſſione nu. 40.
In dubijs Sortis iudicio, licet ſtare n. 45.
In dubijs quæſtionibus, poteſt quis ad libitum iudicare cap. 189. nu. 22.
In dubio lex præſumit ſemper quod inſultarus quidquid fecit, ad ſui fecerit deffenſionem cap. 192. nu. 7.
In dubio mos Regionis attendi debet circa taxationem intereſſe nu. 34.
In dubio pro credito dotali reſpondere melius eſt, nu. 197. nu. 123.
In dubio non præſumitur, quem ſcienter emiſſe rem furtiuam, niſi exiguitas pretij, & conditio venditoris hoc ſuadeat cap. 199. nu. 25.
In dubio ſtandum eſt aſſertioni Notarij atteſtantis ſe ſcripſiſſe teſtamentum de mandato teſtatoris cap. 200. nu. 161.
In dubio, vbi non conſtat Notarium fuiſſe vocatum iuſſu Teſtatoris, & ad eum acceſiſſe, vt teſtamentũ faceret ad eius interrogationem, Præſumitur vocatum fuiſſe ab intereſſatis cap. 200. nu. 162.
In dubio iudicandum eſt pro teſtamenti validitate cap. 200. nu. 14. & 15.
In dubio pro teſtamenti validitate eſt pronunciandũ cap. 200. nu. 135.
Inſtitutio hæredis facta ad interrogationem Notarij non valet, vbi aliter non conſtet de teſtatoris voluntate cap. 200. nu. 55. cum ſeq.
Contrar. nu. 86. 87. & 90. cum ſeq. plur.
Cætera vide in verbo Hæres.
Inſtitutio hæredis facta ad interrogationem tertij nõ valet num. 138. Contrar. nu. 139. Diſtinguuntur plures caſus nu. 139. cum ſeq.
Indicia ſunt Iudici arbitraria cap. 132. num. 13. 14. & 15.
Indicia quæ oriantur ex fama, erubeſcentia, trepidatione, & inimicitia, ac fuga nu. 10. 11. & 12.
Impedimentum non præſtat, quod de iure non ſortitur effectum cap. 110. nu. 54.
Implicationes faciles ſunt in qualibet Regione cap. 166. nu. 13. cum ſeq.
Imperare eſt ars artium omnium cap. 106. nu. 6.
Impacientia ſuppoſitorum tormentis, qui mon potius malunt falſum fatendo, quam vera narrendo cap. 190. nu. 27. & 93. exemplum traditur
Impoſſibile ſubire quis non debet cap. 129. num. 6.
Imperatores Arcadius, & Honorius Vmbram, dumtaxat Imperij ſuſtinebant cap. 155. nu. 43.
Imperatoris Anthemij reſponſio notanda ad B. Epifanium pro pace dando Riumito genero cap. 154. nu. 55.
Imperator dicitur Mundi Dominus cap. 288. nu. 26.
Immiſſus in actuali poſſeſſione hypporecaria ſunt mixta ex primo decreto remanet poſſeſſor legitimus etiam Domino non expulſo ante annum reuocabiliter, & poſt annum irreuocabiliter cap. 116. nu. p. & 3. declar. nu. 2. & nu. 4.
Incipiens actum, præfertur cuiuis, licet non perficiat cap. 165. nu. 13.
Deciſio Senatus Neapolitani nu. 15.
Inſtrumentum publicum dicitur probatio facta cap. 101. nu. 65.
Inſtrumentum tollit fidem priuatæ ſcripturæ contrarium continentis cap. 101. nu. 174.
Inſtrumentum in iudicio non productum, non dicitur Iudici cognitum cap. 113. nu. 28.
Inſtrumenta de nouo reperta ſufficiunt ad retardandã ſententiam latam mediante iuramento ſuppletorio cap. 143. nu. 56.
Inſtrumenta etiam poſt didicita teſtificata produci poſſunt cap. 122. nu. 16. cap. 123. nu. 122.
Inſtrumentis antiquis indubitata lux veritatis aſſiſtit cap. 175. nu. 5.
in Inſtrumentis apponi non ſolent primo renuntiationes ſpeciales, deinde generales cap. 186. nu. 9.
Inſtrumentum non probat, niſi ad fauorem eorum, qui Notarium rogarunt cap. 197. nu. 89.
Inſtrumentum referens, non eſt alicuius efficatiæ, niſi conſtet de relato nu. 110. cum ſeq.
Inſtrumentum publicum, habet executionem paratã contra nominatos in eo cap. 199. nu. 78.
Inſtrumentum teſtamenti nuncupatiui probat teſtamentum quoad eſſentiam, & ſolemnitatem, ſine teſtium recognitione cap. 200. nu. 107. cum ſeq.
Inſolitum dicitur in materia immunitatis, id quod ſpatio mille annorum vna vice contingit cap. 128. nu. 228.
Inſolitum quid in alia materia nu. 229.
Inſolitum agens dicitur ſuſpectus, & machinari in alterius præiudicium cap. 190. nu. 112.
Infinitas euitanda eſt cap. 184. nu. 22., niſi verba ſint apta ad eam inducendam nu. 23. & cap. 166. nu. 7.
Inimicitia quod non faciat inditium cap. 133. nu. 10.
Inuenire propriè eſt per appræhenſionem cap. 196. nu. 50.
Iniquum putauit Popul. Rom. vt poſt multos annos quis rationem adminiſtrationis reddere teneretur cap. 103. nu. 64. exemplum deffenſ. Scipionis Africani nu. 7.
Iniquitas nullo modo eſt admittenda cap. 128. num. 142.
Iniquum eſt vnũ puniri pro delicto alterius cap. 159. nu. 24.
Inſtantia appellationis expirat, non ſolum ob lapſum triennij, ſed etiam ob tempus à lege præfinitum minori ſpacio cap. 125. nu. 78. limit. 79.
Inſtantia lapſa deſerta remanet appell. nu. 80.
Inſtantia compromiſſi non currit, niſi à die acceptationis cap. 125. nu. 94. & 95.
Interuſuria, Vide verbum Intereſſe.
Intereſt parti, quod terminus ad probandum ſtatutus, & lapſus non repetatur cap. 147. nu. 9.
Interuallum dicitur continere biennium cap. 152. nu. 22.
Intereſſe, ſiue interuſurij augumentum non dicitur inducere nouationem cap. 109. nu. 7. & 8.
Intereſſe variati poteſt ex temporis curſu cap. 143. nu. 35.
Intereſſe, ſiue interuſuria dicũtur acceſſoria ad Sortem cap. 148. nu. 38.
Intereſſe poſt mortem vxoris ratione dotis debetur, tantum vel ex conſuetudine, vel ob moram debitoris cap. 166. nu. 9.
Intereſſe ſolutum, vbi non debeatur extinguit Sortem nu. 10., cum vſura dicatur nu. 12.
Intereſſe moderatum conuenirĩ poteſt inter creditorem, & debitorem ratione damni emergentis ab initio contractus nu. 22.
Intereſſe dotis non ſolutæ decurſum conſtante matrimonio

Digitized by Google

monio diſert ab eo, quod finito matrimonio prætenditur nu. 20.

Intereſſe dotis dicitur acceſſorium ad eam Iudicis officio nu. 27.

Intereſſe dotale promiſſum debetur iure actionis cap. 166. nu. 28.

Intereſſe etiam non promiſſum debetur viro à debitore moroſo ratione dotis, ſtantibus matrimonialibus oneribus nu. 39.

Intereſſe dotale non promiſſum, minimè deberi ſoluto matrimonio arbitratur auctor nu. 40.

Intereſſe non conuentum debetur tantum eo caſu, quo alimenta præſtanda ſunt nu. 44.

Intereſſe dotale non promiſſum debetur marito, tribus concurrentibus, nempè quod maritus ſuſtineat onera matrimonij nu. 45.

Intereſſe quod de iure pręſtari debet mulieri taxari etiam poteſt à Teſtatore nu. 62.

Intereſſe dotis regulatur iuxta Regionis ſtilum num. 67., quando defficit præciſa lex, ſiue ſtatutum taxans intereſſe nu. 68.

Intereſſe ſiue vſuræ recompenſatiuæ, quæ cap. 169. nu. 2.

Intereſſe probari poteſt ſolo iuramẽto in cauſis ſummarijs cap. 193. nu. 1.

Intereſſe ex mora augetur vſq; ad executionem ſententiæ nu. 2. & 3. Contr. nu. 4.

Intereſſe Pię cauſæ, aut dotis, vel minoris debetur ſine interpellatione, Quia mora tunc contrahitur abſq; interpellatione nu. 7.

Intereſſe verum, & reale ſemper in vtroq; caſu conſideratur, non fictum nu. 8. & 38.

ad Intereſſe poteſt quis in ſententia condemnari reſeruata liquidatione nu. 9.

Intereſſe proueniens à renouatione tritici dicitur intereſſe quantiplurimi nu. 31.

Intereſſe aliud quod præſtatur extra rem, aliud quod debetur loco rei debitæ nu. 32.

Intereſſe taxari poteſt per Iudicem ex officio nu. 33.

Intereſſe lucri ceſſantis peti tantum poteſt à Mercatorib. & alijs negotiatoribus ſolitis nu. 35.

Intereſſe lucri ceſſantis probari etiam debet à Mercatoribus nu. 36. Et concludenter nu. 37. & 40.

Intereſſe iuſtum dicitur, quod quis re ipſa patitur nu. 39.

Intereſſe probari etiam debet ratione dotis nu. 41.

Intereſſe non dicitur probatum habita ratione ad potentiam propinquam nu. 42.

Intereſſe nõ probatur ex partium aſſertione cap. 193. nu. 44.

Intereſſe ſpecialiter probandum eſt, etiamſi pro parte debiti fuiſſet conuentum, Quia pro reliqua debiti parte in ſpecie eſt probandum num. 45. 54. & 57.

Intereſſe lucri ceſſantis, eo magis plenè probari debet ab eo, qui non negotiatur num. 30. & quomodo nu. 51.

Intereſſe damni emergentis probatur, quando creditor probaſſet totidem numero ſub vſuris accepiſſe nu. 55.

Intereſſe non debetur, ſi ſequeſtratum fuit creditum pendente ſequeſtratione nu. 61.

Intereſſe debetur tantum à die moræ nu. 68.

Intereſſe non comittitur, quando debitum non eſt clarum nu. 69.

Intereſſe nullum debetur, non facta Sortis liquidatione nu. 70. cum ſeq. & nu. 77.

Intereſſe nullum verſari dicitur hôs, vel alios nummos habere, ſecus tamen eſt, vbi res loco pecuniæ conſequitur cap. 199. nu. 65.

Intepretatio fit in dubijs, non in claris cap. 167. num. 103.

Io. Baptiſtæ Villodræ Quæſtoris mentio honorif. cap. 106. nu. 19. & cap. 135. nu. 36. cap. 200. nu. 30.

Io. Petri Alæ I. C. mentio cap. 118. nu. 24.

Io. Baptiſtæ Vicecomitis Senatoris mentio cap. 192. nu. 56.

Inquiſitio formari poteſt contra reum abſentem ex depoſitionibus teſtium examinatorum ſine eius citatione cap. 179. nu. 62.

Inueſtituris duabus eodem tempore factis præualet ea, quæ eſt plenior cap. 174. nu. 12.

Inueſtitura feudalis, licet intra annum peti debeat, Tamen lite pendente nõ currit tempus ipſum cap. 197. nu. 13. cum ſeq.

Decretum Senatus Taurinenſis in ea materia n. 15.

Inuecta, & illata in domo hyppotecata ſunt pro illius penſione cap. 177. nu. 13.

Inſtitutio diuidi non poteſt cap. 123. nu. 122.

Innouare ſemper periculoſum eſt ex Ariſtotele cap. 179. nu. 73.

Inſultus dicitur quando quis mouit ſe de loco ad locum contra alium cap. 192. nu. 45.

Inſolens dicitur ſuperbus fatuus cap. 155. nu. 17.

Inſolentia dicitur prauus vſus, quaſi contra ſolitum & debitum naturæ curſum cap. 155. nu. 18.

Iracũdus nullo modo eſſe debet Iudex cap. 155. n. 23 & 29.

Ira in ſinu ſtulti requieſcit nu. 24.

Ira moderata interdum laudatur nu. 31. Vnde dicitur iraſcimini, ſed nolite peccare ex D. Paulo nu. 32.

Ira melior eſt riſu, quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis nu. 33.

Ira immoderata dicitur potius furor cap. 155. nu. 34.

Iracundia minuit dies, & ante tempus ſeneſcere facit, ac amicis priuat nu. 38.

in Iudicio in quo proceditur ſola facti veritate inſpecta reiciuntur iuris apices cap. 114. nu. 5.

Iudicio Peritorum in quo non ſtatur cap. 119. num. 113.

Vide verbum Periti.

Iudex non debet ab alio diſcere ea, quæ ſunt determinanda cap. 101. nu. 3.

Iudices verſatiſſimi, & Doctiſſimi eſſe debent nu. 2.

Iudicis officium neceſſariũ eſt ad quem neceſſario cõfugere compelluntur litigantes nu. 4.

Iudicis munus antequam quis ſuſcipiat, qua ætate eſſe debeat, & per quantum tempus ſtudere legali ſcientiæ debuerit nu. 5. & 6.

Iudex ſcientiam, & experientiam habere debet n. 12.

in Iudicis ſcientia magis, quam experientia requiritur nu. 13.

de Iudice ignaro opinio Boadill. nu. 17.

Iudex recedere minimè debet ab Æquitate nu. 22.

Iudex tàm diu dicitur Iudex, quàm diu iuſtus eſt nu. 23.

Iudex bonus abſtinere debet à gratia odio, & pretio cap. 104. nu. 5. & à muneribus nu. 6.

Iudex cauſæ poſt latam ſententiam, an poſſit munera accipere ab eo, qui obtinuit cap. 104. nu. 37. cum ſeq. plur. Improbato Anchar. & Menoch. nu. 40.

de Iudicibus Socrates ſententia notãda cap. 104. nu. 48. & 49.

Iudices

Iudices tria reminiſci opportere cap. 106.
Iudicis culpa alijs nocere non debet cap. 125. num. 129.
Iudicis negligentia non excuſat partem, quæ poteſt per recurſum ad ſuperiorem ſibi prouideri nu. 130. cum ſeq.
Iudex fraudibus occurrere debet nu. 133.
Iudicis geſta ſunt ſtricti iuris, & nihil continēt præter expreſſa nu. 137.
Iudicis ſilentium non inducit appellationem nu. 138. contra nu. 139. cum ſeq. plur.
Iudex à quo, & Iudex articuli æquiparantur in admittenda, vel deneganda appellatione num. 145. cum ſeq.
Iudicis, & appellantis negligentia, quando interuenire dicantur nu. 152.
Iudex omnia ſubtiliter videre debet cap. 110. nu. 25.
Iudices iudicare debent ſecundum allegata, & probata cap. 113. nu. 1. & 17. etiam ſola facti veritate inſpecta procedere debent nu. 3. limit. nu. 29.
Iudex Dei L.T. in terra vocabit. cap. 113. nu. 5. & 3.
Iudicum prærogatiuę nu. 7, 8, 9, 10, & 11.
Iudices non auaritiam, ſed liberalitatem ſectari debent cap. 113. nu. 8. & 12.
Iudicis animus moueri poteſt etiam ex ijs, quæ ſibi ex actis non conſtat nu. 20. & 21.
Iudex in cauſis, ſiue ſummis, ſiue modici mométi quátenus tractatis quomodo iudicare debeat nu. 30. cum tribus ſeq.
Iudex ſententiam dicere tenetur, quando proceditur in ſcriptis ex his, quæ vt iudex non vt priuatus cognouerit nu. 32.
Iudex durante ſuo officio non poteſt aduocare in cauſis pendentibus coram alijs iudicantibus cap. 117. nu. 33. & 34.
Iudex ſententiam certam in re incerta ferre non poteſt nu. 40.
Iudē temporalis pœnam extraordinariam pro delicto famoſo non videtur tollere infamiam nu. 49.
Iudex ex gratia poteſt poſt lapſum terminum ad probandum, alium terminum ſtatuere cap. 147. nu. 16.
Iudex in ſententijs cauſam non exprimit contr. quando contra reū non obſtantibus partiū probationib. profert ſententiam nu. 29. cap. 31.
Iudicis arbitrium regulari debet ſecundum iura n. 30.
Iudici de facto procedenti, de facto etiam reſiſti poteſt cap. 148. nu. 55.
Iudici non parendo fit locus iuramento in litem nu. 59.
Iudex quamuis primam ſententiam cognoſcat nullā, tamen abſtinere non debet à condemnando, vel abſoluendo reum cap. 148. nu. 69.
Iudicis diligentiam patefacere ſolet delinquētes etiā incertos cap. 129. nu 26.
Iudicis arbitrium regulatur iuxta iuris diſpoſitionem, itaut lex præſumat Iudicem eo non ab vſurum cap. 134. nu. 72.
Iudex à quo non reſpondendo in termino videtur appellationem admittere cap. 125. nu. 123.
Iudex articuli limitatam habet iuriſdictionem n. 121.
Iudex articuli vigore reſcripti Senatus expreſsē declarare debet admittendo, vel denegando nu. 124.
Iudex articuli dat reſponſum loco Apoſtolorum ſuper admiſſione, vel reiectione Apoſtolorum n. 38.
Iudex eſſe non debet iracundus cap. 155. num. 23. & 29.
Iudex ſequeſtri tranſmiſſi, nō ſit Iudex inter partes, vbi alias non eſſet competens cap. 156. nu. 55.
Iudex quilibet poteſt ſequeſtra concedere, quando periculum eſt in mora nu. 56.
Iudex ex officio declarare debet quantitatem dotis inceſtæ legatæ, etiamſi hoc petitum non eſſet in libello cap. 157. nu. 14.
Iudex ad ſui informationem poteſt recipere etiam teſtes inhabiles cap. 158. nu. 25.
Iudex ex officio diligentiſsimus eſſe debet in veritate indaganda cap. 158. nu. 26.
Iudicis arbitrio relinquitur, quid releuet pueri teſtimonium in delictis cap. 158. nu. 42. & 43.
Iudex ſupremus iubere poteſt eum expertū vnguentum, quod ſalubre eſſe affirmauit, vt contingit Romæ, & extinctæ Veneficæ nu. 67.
Iudex ex aſpectu pronunciare poteſt, quem eſſe minorem, vel maiorem cap. 168. nu. 82.
Iudex in materia pœnali ſequi ſemper debet partem humaniorem, vbi caſus expreſſus non fuit ſpecialiter cap. 171. nu. 15.
Iudex diligentiſsimus eſſe debet in perquirenda veritate cap. 171. nu. 46. cum ſeq.
Iudices ſæpè in inimicitias, & diſsidia incidunt cap. 179. nu. 106.
Iudex qui furem dimiſit ante reſtitutionem rei furatæ tenetur in ſolidum verſus damnum paſſum cap. 180. nu. 28., etiam eo non petente nu. 29.
Iudex procedens ad vlteriora, dicitur tacitè exceptionem propoſitam repellere cap. 185. nu. 71. cum ſeq.
Iudicis tacita pronuntiatio ſufficit, ſi pendente iudicio probetur debitorem principalem non eſſe ſoluendo nu. 73.
Iudicis mutatio, non mutat iudicium cap. 185. nu. 97.
Iudicis arbitrium plurimum valet in faciendis diuiſionibus iuriſdictionum cap. 187. nu. 68.
Iudex ſi iubendo exercet officium ſuum non punitur is, qui ei paret cap. 190. nu. 12.
Iudicis iuſſus excuſat eum, qui deliquit nu. 13.
Iudices dicuntur legis miniſtri nu. 15.
Iudicibus, & alijs Magiſtratibus obedire recuſans ipſimet legi contrauenit nu. 16.
Iudicibus, & Magiſtratibus non obediens mulcta, vinculis, verberibusq; eſt coercendus nu. 17.
Iudices, & Magiſtratus ſemper honeſta, & recta præcipere ſolent nu. 20.
Iudicis quod voce non promitur, corpore doloris exprimitur nu. 22.
Iudex ſecundum allegata, & in actis redacta iudicare debet nu. 54.
Iudicio reſciſsionis pendente, interim cōtractus executioni mittitur cap. 160. nu. 55.
Iudicia non ſunt incipienda ab executione cap. 156. nu. 3. & 4.
Iuriſdictionis exercitium incipi debet à primogenito cap. 187. nu. 58. cum ſeq. plur. & nu. 64.
Decretum Senatus in ea materia nu. 65. & 66.
Iuriſdictio licet indiuidua ſit, diuiditur tamen eius exercitium; dum alter pro certo tempore, alter pro alio eam exerceat, & ſic pœnes plures in ſolidum reperitur nu. 55.
Iuſtitiæ adminiſtratores, Vide Iudex.
Iuſta cauſa excuſat querelantem à calumniæ pœna. cap. 171. nu. 16.
Iuſtius eſt proportionabiliter vincere, quam in totum ſuccumbere cap. 175. nu 8.
Iuſtitia Imperium ſecurum, non magnitudo facit, cap. 155. nu. 63.

Iudæus

Digitized by Google

Iudæus factus Chriſtianus punitur pro delictis commiſsis tempore quo erat Hæbreus cap. 140. num. 1. Contrar. nu. 8. Declar. nu. 92. limit. nu. 11.
Iudæus Chriſtianus fieri non debet, niſi lapſis 40. diebus à die petitionis ſe baptizari nu. 12. & 13.
Iudæus effectus Chriſtianus etiam in fraudem delicti per eum commiſsi extraordin. punitur num. 14.
Iudæi ex Æquitate etiam ſunt iudicandi num. 15. 19. & 20. Contrar. nu. 18.
Iudæi habent priuilegia tacitæ hyppothecæ pro dote nu. 16.
Iudæi ligantur ſtatutis locorum in temporalibus nu. 17. & 21. ſecus in ſpiritualibus.
Iudæorum paruuli baptizari non poſſunt inuitis eorũ parentibus, vel tutoribus nu. 22. Contrar. conſentiente Auo nu. 25.
Iudæorum filij pubertati proximi baptizari poſſunt inuitis parentibus num. 23. & 24. Ideſt modò annum decimum habeant & vſum rationis nu. 25.
Iudæis conceditur patria poteſtas ſicut Chriſtiani num. 26.
Iudæi bona immobilia poſsidere nequeunt num. 27.
Iudæi poſt biennium proponere nequeunt exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 32.
Iudæi conſequi nequeunt dignitates, neq; honores, neq; habere congreſſus cum Chriſtianis num. 28. cap. 146.
Iudæi prohibentur ſtare ante appothecam Chriſtiani cauſa vendendi merces nu. 29.
Iudæi cogi non poſſunt inuiti ad ſuſcipiendum Baptiſmum nu. 30.
Iudæis nõ competit remedium iuramenti ſuppletorij cap. 145. nu. 3. limit. nu. 11. & 12.
Iudæus in rigore eſt iudicandus cap. 143. nu. 4. Contrar. nu. 5.
Iudæi, & Infideles dicuntur infames nu. 6. & 7.
Iudæo, vel alia perſona infami hærede in teſtamento facta poteſt impugnare teſtamentum per coniunctum prætermiſſum à Teſtatore num. 8. & 9.
Iudæus dicitur teſtis inhabilis, & examinatus non probat ſemiplenè nu. 10.
Iudæus qui iurauit pro obſeruatione contractus tenetur ſeruare iuramentum alias punitur nu. 59. & 60.
Iudæi ligantur communibus legibus nu. 61.
Iuramentum præſtitum inter alios, nec prodeſſe, nec obeſſe alijs valet cap. 197. nu. 91.
Iuramentum æquiparatur clauſulæ, omni meliori modo cap. 197. nu. 158.
Iuramenti forma quæ præſtabatur à Iudicibus circa munera cap. 404. nu. 41.
Iuramentum nõ debet eſſe vinculum iniquitatis cap. 101. nu. 46.
Iuramentum ſuppletiuum datur, quando quis ſemiplenè probauit cap. 145. nu. 1. & 45. cum ſeq.
Iuramentum in litem præſtatur accuſatori, ſiue actori, vbi reus doloſè, vel violenter egit cap. 141. num. 1. etiamſi non adeſſet difficultas probationis nu. 13.
Iuramentum in litem habetur pro plena probatione etiam ratione intereſſe nu. 2.
Iuramentum in litem, in quibus caſibus admittantur nu. 3. & 4.
Iuramentum in litem defertur etiam ob latam culpam num. 5.
Iuramentum affectionis etiam præſtatur nu. 6.
ex Iuramentis in litem condemnationis tenetur ad quantitatem iuratam nu. 7. Contrar. num. 8. & 10.
Iuramentum ſuppletorium conceditur ex ÆQVITATE cap. 143. nu. 2.
Iuramentum ſuppletorium in quibus caſibus deferri nequeat, qui ferè 40. enarrantur à nu. 13. vſq; ad nu. 44.
Iuramentum ſuppletorium defertur actori, qui ſcripturam exhibuit ex qua reſultat, probatio per comparationem litterarum nu. 47.
Iuramentum ſuppletorium defertur tantum actori nu. 51. limit. nu. 53. & 54. & remittitur arbitrio Iudicis nu. 52.
Iuramentum præſtatur tàm actori, quàm reo, ſed ei ſemper qui melius eſt informatus nu. 54.
Iuramentum ſuppletorium præſtatur, vel in ipſo actu ſententiæ, vel ante nu. 55.
Iuramentum ſuppletorium nõ defertur, quando tàm actor, quàm reus ſemiplenè probauit contraria cap. 143. nu. 50.
Iuramento hęredis ſe non habere, nec habuiſſe inſtrumentum inueſtituræ antiquæ ſtandum eſt cap. 175. nu. 18.
Iuramentum in litem competit, contra quoſcunque qui inuentarium conficere tenebantur cap. 182. nu. 19.
Iuramẽtum intelligi debet ſecundum naturam actus, ſuper quo imponitur cap. 185. nu. 64.
Iuramentum recipit omnes conditiones à iure ſubintellectas nu. 65.
Iuraſſe quis præſumitur eadem facilitate in contractibus, ſi indoctus fuit de beneficio cui renunciauit nu. 12.
Iuramentum fidelitatis continere ſolet, quod iurans non adiuuabit nullum alium ipſo excepto Domino cap. 188. nu. 11.
Iuramentum in inſtrumento, vim habet ſupplendi deffectus ſolemnitatis in eo, quod expreſsè erat paciſcendum cap. 197. nu. 156. Contrar. nu. 157.
Iura parentes hortantur ad ęqualitatem in liberos ſeruandum, licet non vetent in æqualitatem cap. 101. nu. 160.
Iura ſemper in ſpecie, & in concreto loquuntur cap. 102. nu. 19.
Iurium productio generica nihil releuat cap. 138. num. 4.
Ius Canonicum attenditur tantum, quando defficit ius Ciuile cap. 145. nu. 13.
Ius ſemel extinctum non reuiuiſcit amplius cap. 150. nu. 1. limit. nu. 4. cum ſeq.
Ius naturale non poteſt corrumpi à iure Ciuili cap. 123. nu. 18.
Ius ſi violandum eſt regnandi gratia violandum cap. 135. nu. 46.
Ius in armis nu. 47. Baiazetis exemplum nu. 49.
Ius Canonicum reicit omnes apices iuris cap. 185. nu. 39.
Ius Patronatus acquiritur, ſi Laicus ædificat Eccleſiã, vel illam dotet nu. 32. cap. 195.
Ius Patronatus præſumitur ex diuturna conſuetudine nominandi, & offerendi Clericum ad beneficiũ cuius initij memoria non extat apud homines nu. 34. & 35.
Ius Patronatus antiquum probatur per antiquam ſcripturam etiam ſculptam in lapidibus cap. 195. nu. 36.
Ius Patronatus probatur per ſolam famam in antiquis nu. 37. ſi cum ea concurrat poſſeſſio immemorabilis nu. 38.
Ius Patronatus pręſcribitur ſpatio annorum quadraginta,

Digitized by Google

g inta, ſi præſcribens habet titulum nu. 50. & 51.
Ius agnationis ex conſtitutione primogenituræ non tollitur in totum, ſed tantum minuitur ſiue potius differtur cap. 101. nu. 116.
Ius Patronatus pręſcribitur, ſi cum tempore immemorabili concurrit etiam, quod plures euenerit caſus præſentandi cap. 195. nu. 40. & 42. cum ſeq. plur.
Iura antiqua, quæ Religioſa loca ſubiacere iuriſdictioni temporali diſponebant correcte ſunt cap. 196. nu. 21.
Iura plura vbi deueniant in perſonam vnius, tunc vnũ quodq; retinet propriam naturam, & conſideratur de per ſe, ac ſi duæ eſſent perſonæ cap. 197. nu. 25.

L

LApſa inſtantia dicitur finitum iudicium cap. 112. nu. 25.
Latrocinium facilius creditur in viro, quam in muliere, ſecus veneficium cap. 167. nu. 65.
Laudare, & affirmare differunt cap. 146. nu. 45.
Laudemium non debetur Domino directi, quando ſucceſſit in iure emphiteutæ qui erat vocatus in inueſtitura cap. 151. n. 61, 64, & 65. Et cap. 150. n. 83.
Laudemium debetur Domino directi ob conſenſum quem præſtat nouo emphiteutæ ob viuam inueſtituram cap. 151. nu. 66.
Laudemium non debetur ex neceſſaria alienatione nu. 73.
Laudemium non exactum connumeratur inter fructus pendentes cap. 165. nu. 28. & cap. 150. nu. 79.
Laudemium non exactum pertinet ad ſucceſſorem nu. 29. Contrarium nu. 30. & num. 78. & 80. cap. 151.
Laudemium non debetur, quando agitur de alienatione neceſſaria rei emphiteoticæ nu. 31.
Laudemium quod debetur quandò fundus emphiteoticus datus fuit in dotem eſtimatam iterum ſolui debet, ſi fiat dotis reſtitutio ob viri mortem cap. 165. nu. 38.
Laudemium ſolutum pro venditione, debetur iterum pro retrouenditione nu. 59.
Legio Sena armatorum millia cõtinet cap. 136. n. 99.
Legata facta Eccleſiæ, vel Piæ cauſæ reſcindi non debent cap. 145. n. 27. Exempl. traditur contra eum qui legata huiuſmodi reuocauerat factus ſanus nu. 28.
Legato fundo ſeruitutes, & alia onera reſpicientia dominium, & ſubſtantiã rei legatæ tranſeunt cum re cap. 145. nu. 41.
Legatario commodum aliquando remanere debet de legato deducto onere ei impoſito cap. 145. nu. 19.
Legatarius præſumitur magis dilectus in re legata, quam ipſe hæres num. 20. etiamſi hęres eſſet coniunctus nu. 21.
Legata quæ dilationẽ non patiuntur præſtanda ſunt etiam ante aditam hæreditatem num. 30. & etiam ante confectionem inuentarij num. 36. contra per Iaſonem nu. 31.
Legati acceptatio datur etiam cum repudiatione hæreditatis nu. 34.
Legatum adimitur per alienationem rei legatę factã à Teſtatore num. 37. etiam redempta re ab eodem Teſtatore nu. 37. Contrar. fauore Piæ cauſę num. 38. & ſi rei pars tantum fuiſſet alienata nu. 39.
Legata quando adempta cenſeantur remiſſiuè n. 40.
Legatarius pro vnico legato non tenetur accipere proprietatem idoneam cap. 144. nu. 104. Contrar. nu. 6. & 20.
Legatarius onerandus non eſt difficultatibus nu. 3.
Legatum annuum factum in perpetuum Eccleſię, vel Ciuitati debetur vſq; ad centum annos tantum nu. 38. Contrar. nu. 40.
Legatum annuum ſimpliciter factum differt à legato annuo in perpetuum factum nu. 42. & 48.
Legato certo numero amphoratarum vini alicuius fundi, ſi minus natum eſt amplius non debetur cap. nu. 26.
Legato fundo illud legatum videtur cum annexo onere cap. 145. nu. 1. Contrar. fauore Piæ cauſę nu. 9. maximè quando legatum factum fuit cum onere celebrandi miſſas vel &c. nu. 18.
Legatum rei tantum continere dicitur, quantum Teſtator ius in ea habebat cap. 145. nu. 6. & 7.
Legatum rei alienæ factum Piæ cauſę, vel perſonæ coniunctę valet; ſecus alijs perſonis factum cap. 145. nu. 11.
Legatum quod fauore coniunctorum valeat ſuſtinetur, etiamſi factura ſit Piæ cauſæ nu. 14. Ampliatur etiam fauore amicorum nu. 15.
Legatum factum Piæ cauſæ large interpretari debet nu. 16. & 17.
Legato vſufructu omnium bonorum Patri, vel Matri non intelligitur in eo comprehenſa legitima cap. 123. nu. 79. & 80.
Legatarius ſi prædecedit teſtatorẽ, caducum redditur legatum cap. 157. nu. 5.
Legatum ſub conditione factum, non debetur niſi purificata conditione nu. 3.
Legata, & teſtamenta non vicientur ob accidentia deficientia cap. 157. nu. 8.
Legatum factum fauore futuri matrimonij debetur etiamſi tale matrimonium contractum eſſet ante legatum nu. 6. & 9. ac 10.
Legatum factum pro maritanda incerta puella, non tenet cap. 157. nu. 11.
Legatum incertę dotis, declaratur per Iudicem, & debetur legatarię nu. 13.
Legatum dotis pro maritagio, locum etiam habet, ſi mulier ſpiritualiter nubat cap. 157. nu. 15.
Legato facto, vt ſoluatur annua penſio ex fructibus eius bonorum; Tunc datur actio ſolum contra percipientes fructus cap. 181. nu. 18. Si vero fructus non ſunt ſufficientes non tenetur hęres ad legati ſolutionem nu. 19. Secus ſi adiecta non fuit qualitas prædicta nu. 21.
Legata regulariter ſtrictè ſunt interpretanda cap. 184. nu. 2.
Legatum annuum factum in perpetuum, reſtringitur ad centum annos nu. 4. & 5. etiamſi factum eſſet Eccleſiæ num. 4. Contrarium verius nu. 11. etiam fauore aliarum perſonarum nu. 8.
Legatum annuum, & legatum vſusfructus æquiparantur nu. 6.
Legatum annuum perpetuum pręſcribi non poteſt nu. 10.
Legatum factum de fructibus certi fundi habetur, ac ſi legatus fuiſſet illius vſufructus nu. 12.
Legatum vſusfructus expirat ſpacio centum annorũ num. 13.
Legatum annuum impoſitum hęredibus nominatis, extinguitur in perſona primi hæredis num. 14. & 16.

Legatum

Legatum annuum perpetuum factum Eccleſiæ, ſi ea deſtructa fuit, adhuc durat, & debetur Eccleſiæ Romanæ nu. 15.
Legatum Eccleſiæ factum, præſumitur factum contemplatione Chriſti nu. 35.
Legatum annuum factum contemplatione ſeruitutis, quæ fit Eccleſiæ, ea ceſſante ceſſat legatum. nu. 37.
Legatum factum dignitati, illud debetur etiam mutata perſona cap. 184. nu. 38.
Legatum alimentorum debetur tàm à primo, quàm à ſecundo hærede viuente legatario nu. 39.
in Legatorum interpretatione cõſideranda ſunt verba Teſtatoris, an illa demonſtratiuè, an verò reſtrictiuè expreſſa ſint nu. 40.
Legatum annuum factum Ciuitati, ea deſtructa finitum cenſetur nu. 41.
Legatarius hypporecam tantum habere dicitur in bonis defuncti, ſi ſatisfactis creditoribus aliquid ſupereſt cap. 197. nu. 39. & 80. cum ſeq. plur.
Legatum nullius eſt effectus, quãdo imminet æs alienum nu. 40. & 47. Contrarium nu. 162.
Legatarij agunt de lucro, creditores vero de damno nu. 42 48. & ſeq. limit. nu. 172.
Legatarius dotis, agere videtur de damno euitando, non de lucro faciendo nu. 170.
Legatarij conueniri non poſſunt à creditoribus hæreditarijs, niſi agatur de legato hæreditatis cap. 197. nu. 166.
Legitima ſemel per filium recepta à patre vlterius cõſequi eam nequit cap. 137. nu. 1.
Legitima aſſignata filio per patrem augeri non debet auctis patris facultatibus nu. 24. Contrarium n. 27.
Legitima debetur tãtum tempore mortis patris n. 25.
Legitima filiorum non eſt detrahenda, priuſquam portio vxori debita detrahatur cap. 123. nu. 2.
Legitima primo loco deducenda, deinde bona æqualiter diuidenda inter filium, & Vitricum, ſiue Nouercam, iuxta l. hac edictali nu. 50. 54. & 59.
Legitima vt portio debita ex diſpoſitione l. hac edictali capitur diuerſo iure nu. 10, 12, 13, & 14.
Legitimam conſequitur filius tanquam æs alienum nu. 15.
Legitima prohiberi non poteſt per ſtatutum num. 43.
Legitima dicitur ęs alienum impropriè nu. 48. & 49.
Legitima viuente patre non dicitur debita re, nec ſpe cap. 123. nu. 51.
Legitima non comprehenditur ſub ſtatuto loquente de ęre alieno nu. 52.
Legitima non debetur Fiſco ob delictum comiſſum à filio patre viuente nu. 53.
Legitima non cenſetur ſublata in omni diſpoſitione, niſi expreſsè de ea diſpoſitum ſit nu. 62.
Legitimæ ſupplementũ à legatarijs, quando debeatur nu. 65.
Legitima diminuitur per ſtatuta non in totum tolli poteſt nu. 60. Contr. nu. 36. & 37. 38. cum ſeq. & nu. 42. & 45.
Legitima filijs relicta ad libitum de reſiduo diſponere poſſunt parentes nu. 67. limit. nu. 69. & 71.
Legitimam an poſſit acceptare fil. & hęreditatem repudiare, vt euitet vexationes creditorum nu. 113. cum ſeq plur. cap. 123.
Legitima debetur omni remoto onere nu. 114.
Legitima non perditur propter innobedientiam hæredis, vel ob non confectum inuentarium nu. 115.
in Legitimam filij, quę imputentur, & quæ non num. 124. & 125.
Vide in verbo Filio.
in Legitimá non imputatur, quod capitur ex diſpoſitione l. hac edictali nu. 9.
Legitima filij excepta poteſt mater relinquere omnia alia cuicunq; cap. 124. nu. 4.
Legitima debetur tàm aſcendentibus, quàm deſcendentibus cap. 183. nu. 7.
Legitima filijs tantum debetur poſt patris obitũ cap. 191. nu. 1. & 4. limit. nu. 5. 6. 7. 8. & 9.
Legitima debetur tàm deſcendentibus, quàm aſcendentibus, & æquiparatur nu. 12.
Legitima dicitur incerta ante patris obitum nu. 17.
Legitima de rigore iuris debetur ex ſingulis corporibus hæreditarijs nu. 22., niſi ſint indiuiſibiles num. 23. Contrarium nu. 24.
Legitima ſiue trebellianica, vbi relicta fuiſſe in certis corporibus hæreditarijs locum non habet arbitr. boni viri in eius electione nu. 26.
Legitima agnita cenſetur per filium eo ipſo, quod aliquem inſtituit hęredem cap. 191. nu. 28.
Vide in verbo Filius.
Lex duodecim tabularum quid ſtatuerit circa dona Magiſtratuum, & narratur exemplum cap. 104. nu. 18.
Legis diſpoſitionem de repetundis non obſeruauit Pomp. Romanus circa Senatores cap. 104. nu. 10.
Lex Iulia repetundarum quos excipiat nu. 1.
Lex ſi quis poſtea, & l. Vbi cæptum ff. de iudicijs declarantur nu. 12. 15. & 18.
Lex prohibens quod eſt contra bonos mores non appoſita pæna intelligitur arbitrio Iudicis cap. 117. nu. 36.
Lex vbi non diſtinguit, nec non diſtinguere debemus cap. 118. nu. 6.
Lex p. C. de dotis promiſſione declaratur cap. 138. nu. 34.
Lex p. C. de fideiuſſoribus, declaratur cap. 139. nu. 33.
Lex ſi quando ff. vndeui requirit dolum cap. 142. nu. 14.
Lex vbi cæptum ff. de iudicijs locum habet etiam in arbitram. cap. 148. nu. 21.
Lex hac edictali C. de ſecundis nuptijs, declarata cap. 123.
Lex hac edictali diſpoſitio tolli poteſt pro ſtatutum, non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè cap. 123. num. 31. & 32.
Lex continens ius voluntarium, & poſitiuum tolli poteſt non ius naturale, & neceſſarium nu. 33.
Legum correctio non inducitur per ſubauditos intellectus nu. 34.
Lex hac edictali procedit non ſolum in Patre, aut Matre, ſed etiam in Auus, & Auia, Proauus, & Proauia nu. 72. circa in materia ſtatut. nu. 73. & 74.
Lex hac edictali procedit etiam quando facta fuit donatio filijs ſecundi matrimonij in capitulis matrimonialibus nu. 99. 100. & 101. limit. nu. 102. & 103. Declar. nu. 104. & 105.
Lex hac edictali non ſolum odium mariti, & mulieres reſpicit, ſed fauorẽ filiorum primi matrimonij nu. 105.
Lex hac edictali in quo fundata eſt nu. 110. & num. 111.
Lex in dubio fauet filijs à Matre derelictis contra extraneum nu. 27.
Lex hac edictali extenditur etiam ad vſufructum relictum Nouercæ, vel Vitricæ cap. 123. nu. 76.

Lex hac

Lex hac edictali diſpoſitio dicitur odioſa cap. 124. nu. 1. 2.

in Lege ſemper habilia præſuponitur cap. 125. nu. 87.

Lex vel ſtatutum quotieſcunq, cogit Iudicem ad expeditionem cauſæ intra certum tempus, intelligitur ſi pars petiert, vel inſteterit nu. 91.

Lex quod certatum, & l. Vxoris abortu de poſth. inſtit. declar. cap. 128. nu. 7. cum ſeq. plur.

Lex loquitur omni tempore nu. 118.

Lex eſt dogma commune Prudentum Virorum num. 119.

Lex generalis non derogat ſpeciali prouiſioni l. fi. C. ad Velle. cap. 152. nu. 34.

Lex generalis non compræhendit caſum dotis nu. 35. cum ſeq.

Lex generalis non compræhendit actum geminatum cap. 152. nu. 37.

Vide in verbo Generalis diſpoſitionis.

Lex Indorum qua Vxores conflagrari iubebatur cum Viris occiſis, ad euitandum Vxorum machinationes cap. 167. nu. 61.

Lex Athenienſium, qua prohibitum erat, ne Vxores ſequerentur Viros in exilium miſſos nu. 57.

Lex generaliter loquens, generaliter etiam eſt intelligenda cap. 171. nu. 9.

Lex Ciuilis, alia lege, vel conſuetudine abrogari non poteſt cap. 172. nu. 56.

Legum diſpoſitiones trahuntur de ſimilibus ad ſimilia cap. 180. nu. 18.

Leges ita ſcribi non poſſunt, vt omnes caſus ibi exprimi valeant, licet in ijs compræhendantur cap. 183. num. 8.

Leges dilatandæ ſunt ex identitatis ratione nu. 10.

Lege duodecim tabularum, vſucapi poterant res immobiles per annum, & per biennium immobilia cap. 195. nu. 1.

Lex ſi adulta C. de hęreditarijs actionibus, declaratur cap. 197. nu. 64. cum ſeq.

Lex ſi vniuerſæ C. de legatis, declaratur nu. 124.

Lex fin. §. & ſi præfatione C. de iure delib. declaratur nu. 131.

Lex 2. C. de reſcind. vendit. procedit tàm fauore venditoris, quàm emptoris cap. 199. nu. 33. & 34.

Lex benignior, & æquior eſt cum locatore, quam cum venditore nu. 15.

Legis proprium officium eſt obuiare malitijs hominũ cap. 200. nu. 3. & 71.

Lex aſſe toto ff. de hæred. inſtit. correcta dicitur per l. Iubemus C. de teſtamentis nu. 79.

Contrarium defendit Bal. nu. 80.

Læſionis probatio non requiritur in minore ad obtinendam reſtitutionem, quando ipſo facto læſus dicitur, vt ex lapſu inſtantię, & ſemel cap. 134. nu. 31.

Lęſio ipſo facto non reſultat ex emptione, venditione, & ſimilibus nu. 32.

Lęſio plenè probanda eſt per minorem, quando ipſo facto de ea non conſtat ad obtinendam reſtitutionem nu. 33. & 35.

Læſio in aditione hęreditatis plenè probanda eſt ad obtinenda reſtitut. quando ſcilicet adſunt creditores hæreditarij, & ea ſit damnoſa nu. 34. & 45. cum ſeq. quidquid in contrar. dixerint nonnulli ibi relato nu. 42. & 44.

Læſionis probatio taliter eſſe debet, vt animum Iudicis impellat ad ita credendum nu. 53. 66. & 70. cum ſeq.

Læſionis probatio, vbi dubia ſit deneganda eſt reſtitutio minori nu. 38.

Læſio in aditione hæreditatis conſideratur habita ratione temporis aditionis non poſt nu. 50.

Læſio ſuperueniens poſt contractum non attenditur ad illius reſciſſionem nu. 51.

Lęſio quæ ad obtinendam reſtitutionem proponitur continere debet nouam cauſam in iudicio, adhuc non deducta nu. 73. & 74.

Vide in verbo Probatio, & verbo Contr.

Læſionem recipiunt contractus etiam ob temporis mutationem cap. 136. nu. 4. & 8. & ſic reduci debent nu. 5. Contrarium verius nu. 11. cum ſeq. plur.

Læſio quando dicetur enormiſſima Iudicis arbitrio remittitur cap. 101. nu. 43. & 188.

Læſio quantis modis conſideratur nu. 47.

Læſioni ſupplendi facultatẽ amittit, qui doloſè egit cap. 101. nu. 48.

Læſo in contractu ſuppleri poteſt pretium, ſiue damnum nu. 50.

Læſio ex vilitate pretij reſultans non impedit effectũ emptionis nu. 55.

Læſio non conſideratur in donatione num. 56. neq; in ſpiritualibus nu. 57. cum ſeq. vbi declaratur.

Læſio etiam vltra dimidiã non conſideratur ad contractus reſciſſionem nu. 61.

Lęſionis prætextu non reuocantur locationes rerum Fiſci nu. 62.

Læſionis ratione non conceditur reſciſſio, ſiue reſtitutio, niſi intra quadriennium, à die celebrationis, contractus petatur à maioribus, à minoribus vero poſtquam ad 20. annum peruenerunt nu. 66. 67. Quid de Eccl. num. 68. Declar. nu. 69. cum plur. ſeq. Ampliat. vſq, ad ann. 30. nu. 87.

Læſionis enormiſſimæ renuntiatio, quando valeat nu. 79. & 80.

de Læſione enormiſſima plenè conſtare debet, ad hoc vt quis reſciſſionem impetret nu. 88.

Læſio enormiſſima excluditur per Iudicis præſentiam nu. 92.

Lęſio regulariter non preſumitur etiam in minore nu. 94.

Lęſio duplum, vel triplum excedens magni facienda nu. 168.

Læſio in legitima, vel legato conſideratur habita ratione temporis mortis Teſtatoris nu. 180.

Lęſio non conſideratur ratione partis, ſed totius nu. 181.

Lęſio, & deceptio facilè committitur inter imbecillas, vel ruſticas perſonas nu. 189.

Lęſio quando, & in quibus conſiderari non poteſt nu. 190.

Lęſio enormiſſima ceſſat ſi pretium paulò minus tertia parte, & paulò plus quarta diminuatur ratione pacti cap. 116. nu. 7.

Lęſio ex inęqualitate pretij reſultans non impedit effectus emptionis cap. 101. nu. 55.

Lęſio non conſideratur in donatione nu. 56.

Lęſio quę conſideratur in contractu mulieris quoad dotem, non habet locum in illius augumento cap. 152. nu. 59.

Lęſo ſpectat facultas iuſti pretij ſupplendi, vel reſtituendi rem venditam cap. 161. num. 1. & num. 2. & nu. 8.

Lęſionis cauſa datur actio contra emptorem, & etiã contra eum ad quem res vendita peruenerit cap. 173. nu. 13.

Lęnitas

Lenitas in delictis puniendis cauſa præbet alijs cap. 102. nu. 43.
Lenitas in reos, non pertinet ad damnatos cap. 190. nu. 36.
Liberatio ſine ſufficienti mandato eſt inefficax cap. 110. nu. 43.
Libellus in iudicio reſcindentis, & reſciſorij quomodo concipi debeat cap. 173. nu. 16.
Licentia aſſociandi differt à iuſſu de poſſidenda ſicut executio iuris ab executione facti cap. 111. nu. 4.
Litteræ dilatoriæ, ſiue ſaluiconductus pro quo tempore concedantur cap. 108. n. 3. & 5.
Littera dicitur quæ poteſt videri, & corporeo oculo legi cap. 110. nu. 31.
Liber exactoris onerum probat quem ſoluiſſe, vel nō cap. 195. nu. 87.
Libertus liberti mei nō dicitur meus libertus cap. 188. nu. 23.
Libertatis fauore non datur regreſſus à priuatione ad habitum cap. 121. nu. 40.
Liberi diuturnitatis memoriam nobis in æuum relinquunt cap. 197. nu. 82.
Vide in verbo Filij.
Litibus iniuſtis, quæ inquietari abhorrent leges cap. 101. nu. 91.
Lis finita dicitur, quando facta fuit executio cap. 156. nu. 54.
Lite pendente ſuper validitate matrimonij alli interim debet vxor à viro cap. 167. nu. 116. & ſeq.
Litium fini fauendum eſt cap. 173. nu. 21.
Lis conteſtata dicitur in Criminalibus per ſolam rei reſponſionem cap. 179. nu. 26.
Litium finis aliquando eſſe debet cap. 195. nu. 6.
Longiquitas temporis idem operatur, quod ſcriptura cap. 115. nu. 21. 22. & 23.
Locupletari cum aliena iactura quis non debet cap. 133. nu. 8.
Locupletior ille factus præſumitur ad quem aliena pecunia peruenit cap. 134. nu. 82. limitatur in minore, vbi hoc non ſit probatum nu. 83.
Locupletari quis non debet cum alterius damno cap. 195. nu. 9.
Locatio non cenſetur renouata, niſi conductor perſeueret in locatione cap. 174. nu. 19.
Vide ſupra in verbo Conductor.
Locatio tranſit ad heredes, & ſucceſſores nu. 26.
Locator non excuſatur, ſi ſemel rem locatam tradidit, ſed fuit euicta cap. 199. nu. 6. Quia tenetur ad patientiam per factum ſucceſſiuum nu. 7. Contrarium nu. 10. & 11.
Locationis contractus eſt ſimilis emptioni cap. 199. nu. 5.
Locandi actus dicitur habere tractum ſucceſſiuum nu. 8.
Locator dicitur promittere factum ad quod præciſe tenetur nu. 9.
Locator liberatur, ſi aliam rem equè commodam loco primæ obtulit re integra nu. 15.
Locator agere poteſt contra eum, penes quem reperitur res locata, vel contra conductorem, cuius culpa res amiſſa fuit nu. 20. & 21.
Ludouici Acerbi Senatoris, & Præſidis mentio honorif. cap. 128. nu. 131.
Ludouici Turconi Senatoris mentio honorifica cap. 179. nu. 58.
Lucarci ſententia ob malam vicinitatem cap. 128. nu. 227.
Lucrum quod facit debitor, obligatum dicitur verſus eius creditores cap. 197. nu. 147.
Lucrum tertiæ partis quo bona in ſolutum data ſunt, ſpectat ad creditorem ipſum, ſi bona intra annum redimantur per agnatum debitoris cap. 199. num. 87. cum ſeq. plur.
Luſoris emptio facta ab alio luſore nō valet cap. 195. nu. 23.

M

Magiſtratus exercere in propria Patria prohibuit Imperator Conſtantinus cap. 101. nu. 18.
Magiſtratus etiam actu Iudices eſculenta, & poculenta accipere poſſunt nu. 24. præſertim quando nullum, vel tenue ſalarium habet nu. 25.
Magiſtratus plura munera id eſt eſculenta, & poculenta prò paucis diebus accipere poſſunt num. 28. 29. & 30.
Magiſtratum tria reminiſci oportere cap. 106. nu. 1.
Magiſtratibus, & I. C. debetur ſalarium propter dignitatem cap. 146. nu. 17. cum ſeq.
Malitijs hominum non eſt via aperienda cap. 129. nu. 2. & 3.
Martialis ſententia contra connubium cap. 128. nu. 222.
Matthæi Bimij Senatoris mentio cap. 176. nu. 26.
Maior eſt labor perſonæ, quam rerum cap. 107. nu. 44.
Maioribus etiam ex cauſa conceditur reſtitutio in integrum, quæ dicitur irregularis cap. 134. nu. 3.
Maior quando reſtituatur in integrum, cap. 181. nu. 1. cum plur. ſeq. Et infra verbo Reſtitut.
Malis ex duobus minus eligendum eſt cap. 138. n. 38.
Malum omne iniuſtè factum præſumitur cap. 130. nu. 61.
Mandatum ſpeciale requiritur in alienatione rei emphiteoticæ cap. 115. nu. 10.
Mariti longa abſentia conſtituit mulierem extra caſum ſtatuti cap. 110. nu. 14.
Maritus abſens expectari debet pro obſeruatione ſtatuti in cōtractibus vxoris, ſi propinqua eſt abſentia 30. cap. 110.
Maritus non poteſt conferre plus in vxorē, quam in liberis prioris matrimonij, & è contra cap. 123. num. 1.
Maritus lucratur dotem mortua vxore cap. 123. nu. 60. & 61.
Maritus pro ſe excarcerando validè poteſt alienare etiam bona dotalia cap. 152. nu. 55. limitat. nu. 57.
Maritus non poteſt ex interuallo addere pactum, acquiſitioni factæ nomine vxoris in eiuſdem præiudicium cap. 153. nu. 15.
Maritus, & vxor ſimul vendentes rem pro dote hypotecatam, cenſetur principalis cōtrahens, & vxor poſita ad cautelam cap. 153. nu. 10. & 17. Ampliat. etiam in patre, & filio ſimul contrahentibus nu. 18.
Maritus onera matrimonii ſuſtinere cogitur, & dotem integram ſimul conſeruare cap. 166. nu. 16. Vxor verò contra ad libitum de ea diſponit nu. 17.
Maritus qui nomen debitoris in dotem accepit, non poteſt intereſſe conſequi ab aſſignante cap. 166. nu. 18.
Maritus tenetur alimentare vxorem, etiamſi dotem non habuit cap. 167. nu. 1. Reſtringitur inter indotatam, & eā quę licet dotata, tamen dotem exigere non potuit vir cap. 167. nu. 4. & 7.
Maritus tenetur ad ſumptus funeris vxoris cum in viri infamiam redundet ſi vxor inſepulta remaneret num. 5.

Maritus ſi dotem exigere non potuit, vxorem alimẽtare non tenetur cap. 167. nu. 7. Et eam expellere poteſt nu. 8. etiamſi partem dotis exigiſſet nu. 15. Contrarium verius num. 21. cum ſeq. Declaratur nu. 31.
Maritus non cogitur habere vxorem indotatam n. 9.
Maritus alimentare non tenetur vxorem de ſuo num. 13. Deciſio Senatus Sicil. nu. 15.
Maritus ſine dote vxorem non duxiſſet nu. 14.
Maritus compelli poteſt ad habitandum cum vxore à Iudice Eccleſiaſtico per cenſuras, quam à Seculari pecuniaria pęna nu. 27.
Idem procedit in vxore non ſoluta dote nu. 28.
Mariti negligentia in exigenda dote, vxori non debet nocere nu. 30.
Maritus eo tantum caſu expellere poteſt vxorem, ob ſibi non traditam dotem, quando illam promiſit vxor, non eius pater, aut frater num. 31. licet tuta neq; videtur hęc concluſio nu. 32.
Maritus tenetur etiam alimentare vxorem, ſi ab eo receſſit ob ſæuitiam nu. 36. & 37.
Maritus poteſt leuiter verberare vxorem, & diſcretè corrigere nu. 38. Sed non excedere nu. 39.
Maritus relinquet patrem, & matrem, & adhęrebit vxori ſuę, & erunt duo in carne vna nu. 44.
Maritus non poteſt repetere alimenta vxori prę ſtita, etiamſi dos promiſſa ei non fuit ſoluta num. 98. Maximè ſi vxor erat infirma nu. 100.
Contrarium quando fuit proteſtatus nu. 102.
Maritus tenetur ad ſolutionem ęris alieni contracti per vxorem ratione eius alimentorum num. 105. limitatur nu. 114.
Marij Antonini opinio reprobata cap. 151. num. 52.
Mater interueniens cũ viro receptioni dotis filij prę ſumitur potius interueniſſe animo intercedendi pro marito, quam ſe obligandi cap. 170. nu. 23.
Mater minor excuſatur à pena priuationis legitimę ob non petitum Tutorem filio cap. 101. nu. 171.
Mater filio aſſignata legitima poteſt alia bona relinquere cuicunq; cap. 124. nu. 4.
Mater, & filij ſimul viuentes tenentur ad reſtitutionem dotis vxoris alterius ex filijs, quam receperunt cap. 170. nu. 22.
Matrimonium poteſt conſiſtere ſine dote cap. 138. nu. 33.
Matrimonium magnatum requirit ſcripturam cap. 146. nu. 56.
Vide infra verbo Nuptię.
Matrimonia impediri nequeunt cap. 137. nu. 11.
Matrimonium ſpirituale fingitur, ac ſi eſſet temporale cap. 159. nu. 60.
Matrimonialia inter onera continetur filiorum educatio cap. 166. nu. 3.
Matrimonialia onera comprehendunt alimentationem vxoris nu. 41. Quę ceſſant ea mortua num. 49. & 50.
Matrimonia contrahuntur affectu non dotibus cap. 167. nu. 2.
Matrimonij contractus à traditione perficitur cap. 167. nu. 11.
Matrimoniũ eſt contractus nominatus, in quo propter vnius non adimplementũ, non licet alteri agere ad reſciſſionem, ſed illum compellere ad implementũ cap. 167. nu. 29.
Matrimonium prohibitum eſt de iure Canonico inter occiſorem, & adulterum nu. 74.
Matrimonium honeſtum, ſanctiſſimum, vtile, & delectabile eſt nu. 81. & 83.
Matrimonia vtiliſſima ſunt Reipublicæ nu. 88.
Matrimonij onera, pręcipuè conſiſtunt circa vxoris alimentationem nu. 95.
ad Matrimonium quem inuitare ſub pęna priuationis prohibitum eſt cap. 168. nu. 61.
Deciſio Senatus Sabaudię nu. 62.
Matrimonium nullo modo impediri de iure poteſt nu. 75.
Matrimonium malis artibus affectans, vltimo ſupplicio damnatus nu. 79.
Matrimonia libera eſſe debent num. 32.
Materia, & materiatum non differunt in genere, niſi ſecuta eſſet irreuocabilis materię in materiatum migratio cap. 144. nu. 13.
Materiatum loco materię eiuſdem ſubſtantię ſolui poteſt nu. 11. Secus eſt diuerſitate ſubſtantię nu. 12.
Materia directi ędificij ęſtimanda cap. 126. nu. 6.
Maturatio in craſſioribus fructibus non tàm cito fit, quàm in tenuioribus cap. 128. nu. 51.
Medicorum iudicio ſtatur, an vulnus ſit lethale, nec ne, vel remanſura cicatrix cap. 210. nu. 9. ſed præfertur Chirurghi iuditium ei, quod pręſtitit Medicus cap. 119. nu. 39. & 40.
Medicus an reconductus dicatur cap. 176. num. 38. cum ſeq.
Medicus qui ante tempus conuentum recedit non conſequitur ſalarium pro retroacto tempore n. 40. limit. fauore Religionis, in quam intrauit num. 41.
Medicorum priuilegia nu. 42.
Medici liberius, quam cæteri homines viuunt, cum impunè occidant ſępè proximum nu. 43.
Mediolanenſis populi miſeranda iudicia tempore Antonij Leiuę cap. 136. nu. 84.
Medium tanquam aureum in quo conſiſtit virtus ſequi debemus cap. 134. nu. 77.
Meliorationes notabiles in re feudali ſpectãt ad Vaſſallum, ſi citra eius culpa feudũ reuertatur àd Dominum cap. 126. nu. 2. & 3.
Melioramentorum tria genera, & quæ nu. 8. 9. & 10.
Melioramentorum valor quomodo affirmari debeat nu. 12. & 17. & fieri debet habita ratione temporis reſtitutionis nu. 18. & quomodo ſoluendus, an ſtz. Dominus poſſit ſaxa, & rudera tradere num. 13. & 14.
Melius eſt nocentem dimittere, quam innocentem damnare cap. 129. nu. 9. & 16. & cap. 131. num. 9.
Melius eſt non ſoluere, quam ſolutum repetere cap. 185. nu. 1.
Menochius declaratus cap. 105. nu. 36.
Menſis, & anni expreſſio ſufficit in reatibus, & in Inquiſitionibus cap. 190. nu. 70.
Merces recipiens à Mercatore intelligitur ſtatim animo ſoluendi, maximè ſi Mercator eſſet exterus cap. 107. nu. 57.
Merces Chriſtianorum ex manibus hoſtium infidelium captæ, quando fiant capientium cap. 121. nu. 34. & 35.
Metus reuerentialis erga virum, vel patrem non ſufficit ad reſciſionem contractus cap. 142. nu. 20. 22. & 23. niſi præceſſiſſent minæ, vel verbera nu. 21.
Metus non præſumitur etiamſi donatio facta fuiſſet in Arce, vbi aliter non probetur nu. 24.
Metus præcedens, purgatur per ſpontaneam ſolutionem exinde factam cap. 172. nu. 40.
Mendacium eorum qui tormentis ſupponuntur dum accuſatoris amicos nominant cap. 190. nu. 26.

Mendacium eſt falſa iuris ſignificatio cum voluntate fallendi nu. 85.
Mentietur in tormentis, qui dolorem pati poteſt, & qui non poteſt nu. 95. 96. cum ſeq.
Minoris melior eſt conditio poſſidentis, ſi contra alium minorem agit cap. 101. nu. 60.
Minores 17. annis aduocare nequeunt cap. 117. n. 5.
Minor, Vide Mater.
Minor annorum 14. prohibetur habere beneficium ex diſpoſitione Sac. Concil. Tridentini cap. 147. nu. 57. ſecus ſi ad eam ætatem perueniſſet.
Minorum annorum 14. dicitur capax Canonicatus etiam in Cathedrali nu. 59.
in Minoribus conſideratur infirmitas intellectus cap. 134. nu. 1.
Minores damnum ſentire non debent nu. 2.
Minori datur electio remedij ordinarij, vel extraordinarij in actu neceſſarias, vt in eo facto per Tutorem, ſecus in voluntario cap. 134. nu. 8.
Minor læſus ex contractu Tutoris de rigore non reſtituitur nu. 24. ſecus de Æquitate nu. 24.
Minorum contractus non ſemper reſcindendi ſunt, ſed ad bonum, & Æquum redigendi nu. 39.
Minoris multum intereſt non habere lites nu. 44.
Minor non tenetur ad pretij reſtitutionem, ſi alienatio fuit facta nulliter, & pretium malè conſumptũ cap. 160. nu. 5. 6. & 8. ac nu. 12. Contrarium nu. 16. Declaratur nu. 42. & 43.
Minorem ex alieno damno lucrum conſequi non debet cap. 160. nu. 44.
Minor tenetur probare pretium malè conſumptum, vt contractus reſcindatur, ſi contractus fuit validus nu. 45. ſecus ſi fuit nullus nu. 46. Contrar. nu. 48. & 49.
Minor in mutuo non tenetur probare ſe læſum, ſed ad aduerſarium ſpectat probare pecuniam in eius vtilitatem verſam nu. 50.
Idem in Eccleſia, & Monaſterio.
Minores contrahere non poſſunt, niſi adhibitis debitis ſolemnitatibus cap. 168. nu. 1.
Minor obligatur etiam pro augumento dotis, vbi nõ ſit exceſſus verius ſororem etiam omiſſis ſolemnitatibus nu. 19.
Minoris ſiue filij familias contractus factus ſine ſolemnitatibus ſtatuti, quamuis inualidus, validus tamen dicitur ad commodum ipſorum cõtrahentium cap. 168. nu. 29.
Minores puberes de iure communi contrahere poſſunt, & valide obligantur nu. 40.
Minor contrahit matrimonium ſine ſolemnitatib. ſed non poteſt conſtituere dotem nu. 48.
Contrarium verius nu. 49.
Minor adultus tenetur ad penſionem domus, quam conduxit, etiam omiſſis ſolemnitatibus ſtatuti cap. 177. nu. 17.
Minoris contractus ſine ſolemnitatibus valet, quando concernit eius alimenta, vel modicam continet ſummam nu. 21. & 22.
Minor Mercator, efficaciter obligatur etiam non adhibitis debitis ſolemnitatibus nu. 26.
Minor non conficiens inuentarium reſtituitur in integrum cap. 181. nu. 3.
Minor non tenetur de falſo cap. 190. nu. 101. ſaltem pœna ordinaria nu. 102.
Minor pro delicto non poteſt condemnari ad damna, & intereſſe partis, niſi eſſet legitimè conuictus, vel confeſſus nu. 103.
Minor ſibi contrarius excuſatur à falſitate cap. 190. nu. 63. cum ſeq.
Minor in pœnalibus non reſtituitur in necem alterius cap. 198. nu. 63.
Milites exhibere tenentur Duci capta in bello cap. 121. nu. 48.
Mobilia in domo exiſtentia præſumuntur eſſe Domini domus ideſt viri, ſi ipſe Dominus eſt, vel vxoris, ſi eius propria eſt domus cap. 148. nu. 53.
Mobilium appellatione veniunt etiam ſe mouentia cap. 195. nu. 3.
Mobilia propriè vſucapiuntur, Immobilia vero præſcribuntur nu. 4.
Mobilia Clericorum delinquentium ad Eccleſiaſt. Fiſcum ſpectant, cum immobilia patrimonialia dicãtur de iuriſdictione Principis ſecularis cap. 196. nu. 22.
Monaſterium, ſiue Eccleſia dicitur corpus non moriturum vti Ciuitas cap. 144. nu. 37.
Monaſterium in quo ingreſſus eſt Religionem filius non habetur loco filij reſpectu legitimæ patris cap. 191. nu. 11.
Modicum tempus excuſat conductorem, qui poſt tempus denunciauit cap. 176. nu. 76.
Deciſio Senatus in ea materia nu. 77.
Modica ſumma quæſit, pendet à Iudicis arbitrio cap. 177. nu. 23. & 24.
Mora modici temporis non eſt magni præiudicij cap. 107. nu. 6. & 26.
Mora in dote non committitur, niſi quando fuit promiſſa marito cap. 166. nu. 64.
Moroſus debitor tenetur ad intereſſe nu. 21.
Mora committitur per lapſum diei promiſſionis cap. 166. nu. 38.
Moram committit, qui detinet rem quam ſuam minimè eſſe ſcit cap. 169. nu. 10.
Mora alia regularis, quæ committitur per interpellationem, alia irregularis, quæ inducitur per legem, dũ quis non adimplet promiſſa ad certam diem nu. 5. & 6. cap. 193.
Mora debitoris excuſatur ob difficultatem ſoluendi nu. 12. & 14., maximè ſi difficultas ſuperuenit ſine debitoris culpa nu. 15.
Mora dicitur culpa, & delictum nu. 13.
Mora non committitur, quando debitum non eſt clarum cap. 193. nu. 69.
Moratoria non iuuat emptorem domus ratione pretij cap. 107. nu. 67.
Moratoria non valet in cauſa debiti ex pretio rei venditæ, ſiue comeſtibilium, & animalium num. 68 & 69.
Moratoriæ tempus incipit currere à die datæ litterarum non à die præſentationis nu. 70.
Mors omnia ſoluit cap. 103. nu. 1. & cap. 198. num. 2.
Mortuo delinquente extinguitur delictum, & omnis pœna pecuniaria, ac iudicium nu. 2. & 3.
Morte Summi Pontif. concedentis finitur iuriſdictio data conſeruator cap. 112. nu. 45.
Moriens non præſumitur ſanæ mentis cap. 132. nu. 2.
Mortuo vno ex duodecim filijs iam natis ante declarationem immunitatis, & natiuitatẽ duodecim immunitas ſortitur effectum, vbi informationes aſſumptæ erant cap. 128. nu. 65, 68, 69, 70, 74, & 75.
Mortuus mundo fingitur is, qui Profeſſus eſt in Religione cap. 159. nu. 63., Idem cenſetur de deportato nu. 64.
Mortem alicuius prædicens, tenetur de eius interitu,

ſi violenter fuit necatus cap. 167. num. 73.
Mortuus qui ſurrexit, horrenda narrauit de flammis Inferni, & frigoribus cap. 184. nu. 30.
Morte rei ante ſententiam, vlterius de delicto, & pœna agi non poteſt cap. 198. nu. 1.
Mors ſuperuecta pendente tempore ad appellandum, æquiparatur appellationi cap. 198. nu. 72.
Monitio generalis fit reo in criminib. loco, citationis cap. 179. nu. 83. Decretum Senatus in ea materia quoad teſtes poſtea examinatos nu. 87. & 89.
Mulier indotata remanere non debet cap. 107. nu. 56.
Mulier adeundo hæreditatem, dicitur quaſi contrahere cum creditoribus, & legatarijs cap. 110. nu. 2. & 41.
Mulier in quibus caſibus contrahere poſſit ſine conſenſu viri remiſſiuè nu. 6. 7. & 8.
Mulieres omnes propter infirmitatem conſilij in poteſtatem Tutorum eſſe voluerunt antiqui legiſlatores cap. 110. nu. 10.
Mulier habens maritum bannitum, vel ad remum condemn. reputatur Vidua nu. 11. eiq; competit priuileg. Viduis conceſſum nu. 12.
Mulier quæ fecit diuortium cum marito, gaudet beneficio Viduis conceſſo nu. 13. & 14.
Mulier reſtituere debet res hæreditarias, cui reuocare intendit nu. 18. & 19.
Mulieri non ſubuenitur niſi fuerit decepta cap. 110. nu. 20.
Mulieres dicuntur fragilis conſilij nu. 28.
Mulier fragilitate propria non culpa decepta dicitur nu. 35. & 36.
Mulieri non traditur libera dotis diſpoſitio per contigentem caſum lucri dotis cap. 110. nu. 60. cum ſeq.
Mulier poteſt renuntiare Sen. C. Velleiano nu. 66.
Mulier, & Fiſcus ſpeciali priuilegio præferuntur habentibus tacitam non autem expreſſam hyppothecam cap. 111. nu. 25.
Mulieres aduocare nequeunt cap. 117. num. 8. limit. 24.
Mulier præſumitur omnia bona dediſſe in dotem viro ſi ille regalis eſt dignitatis, vt tãtam mereatur dotem cap. 138. nu. 21.
Mulierem indotatam remanere non eſt ferendum nu. 28.
Mulieri Viduæ indotatæ debetur quarta cap. 138. nu. 35.
Mulieres captæ cum armis veritis, vt plurimum dimittuntur impunè cap. 129. nu. 30.
Mulier ſecundo nupta, quæ per adulterium dotem amiſit ea applicata ſecundo viro non nocet filijs primi matrimonij ea mortua nu. 75. cap. 125.
Mulieres in Nazo Inſula pariebant omnes in octauo menſe, & partus viuebant cap. 128. nu. 20.
Mulieres etiam decimo menſe pariunt, & vndecimo nu. 39. & 40.
Mulierum obligatio non valet, niſi in quantum eorũ melioratur conditio cap. 152. nu. p. 39. & ſeq.
Mulieris confeſſio de recepta pecunia facta cum iuramento ſimul cum viro facta præſumitur in fraudem legis, & mulierem adhibita, vt pro viro fideiuberet cap. 152. nu. 2. Etiamſi fateatur pecuniam in eius vtilitatem verſam nu. 3.
Mulier tenetur pro pecunia tantum ad eius manus peruenta cap. 152. nu. 5.
Mulieris obligatio non tenet, quotieſcunq; indotata remaneret nu. 6. & 8.
Mulieris maritatæ obligatio etiam iurata extorta præſumitur metu reuerentiali cap. 152. nu. 13.
Mulieris obligatio etiam iurata pro patre, aut fratre, non valet, vbi indotata remaneret cap. 152. num. 14.
Mulier valide renunciat beneficio Velleiani, ſi contrahit cum alio, quam cum viro nu. 26. cum plur. ſeq. Maximè ſi obligatio facta fuit fauore dotis alterius mulieris cap. 152. nu. 33.
Mulier in multis caſibus efficaciter obligatur nu. 45. cum ſeq. plur.
Mulier præſumitur ignorare diſpoſitionem Velleiani Sen. Conſ. nu. 48.
Mulier ſi ob plures obligationes indotata remaneret, poſteriores tantum obligationes annullare poteſt vſq; ad dimidiam dotis partem nu. 79. Deciſio Senatus Pedemont. nu. 77.
Mulieres dicuntur teſtes inhabiles etiam in Codicillis cap. 154. nu. 4. Contrarium verius num. 9. 11. & 12.
Mulieres regulariter dicuntur inconſtantes, & corruptibiles nu. 6.
Mulier dicitur teſtis habilis in teſtamentis factis tempore peſtis nu. 42. cum ſeq.
Mulier creata fuit de Coſta Adæ, adhoc vt vir magis eam diligeret, & ei inſeparabilius inhæreret cap. 167. nu. 41.
Mulier formata fuit non de pede hominis, ne omnino videretur famula, nec de capite, ne videretur domina, ſed de coſta, vt videretur collateralis nu. 42.
Mulieris ſexus eſt natura inualidus, & vix præſente cuſtodia conſeruari poteſt, periculoſiuſq; committitur ſuæ cuſtodiæ, ſi tamdiu ſeparetur à viro per abſentiam nu. 59.
Mulieres in Ciuitate Mediolani contrahere nequeũt, niſi adhibitis certis ſolemnitatibus cap. 168. num. primo.
Mulieres dotem valide conſtituere poſſunt omiſſis ſolemnitatibus ſtatuti nu. 16., etiamſi minor eſſet nu. 17.
Contra nu. 48. & 50.
Mulier etiam minor ſecundo nubens, nulla promiſſa dote cẽſetur priorem dotem dediſſe ſecundo viro cap. 168. nu. 28.
Mulieres difficilè poſſunt nubere ſine dote nu. 31.
Mulieres indotatæ malè à viris tractari ſolent num. 36.
Mulier nubens pari non infimo, dicitur prudenter agere nu. 54.
Mulier tenetur ad ſolutionem penſionis domus, quã conduxerat vir, pro tempore quo illam inhabitauit cap. 177. nu. 1. Contr. verius nu. 2.
Mulier iure familiaritatis inhabitaſſe domum cenſetur poſt viri mortem, ſi ea erat propria viri num. 4., maximè ſi eſſet Tutrix nu. 5.
Mulier quæ domum conduxit, omiſſis ſolemnitatib. non tenetur ad penſionem nu. 6. & 7.
Contrarium verius nu. 8.
Mulier obligatur pro alimentis receptis habita fide pretij nu. 11. Auctoritatis Indicium nu. 12.
Mulier recipiendo efficaciter obligatur, etiamſi ſtatuti ſolemnitates non obſeruauit nu. 14.
Mulier, & minor poſſunt alienare pecuniam ſine ſolemnitates ſtatuti cap. 177. nu. 25.
Mutus licet teſtari nequeat, tamen ſapienter teſtãdo,
valet

valet teſtamentum cap. 194. nu. 17. cum ſeq.

Mutus poteſt contrahere matrimonium nu. 19.

Muti diſpoſitio inter liberos valet, tanquam vltima voluntas nu. 22.

N

NAtus ſtatim decedens habetur, ac ſi natus non eſſet, vel ac ſi natus eſſet mortuus cap. 128. nu. 3. 17. & 18.

Natus viuus, ſed naturaliter viuere nequiens habetur, ac ſi natus eſſet mortuus, nec ſit locus eius hæred: nu. 4. Contrar. in materia immunitatis nu. 5. & 23.

Natus nu. 5, 6, 8, 10, & 11. menſe viuere etiam poſſe probatur nu. 30.

Natus in dubio præſumitur menſe habili ad viuendum ſi natus eſt viuus nu. 31. & 53.

Natus ſexto menſe duobusq; diebus iuſto tempore Natus dicitur nu. 42.

Natus octauo menſe cur viuere non poſſe tradunt Philoſophi nu. 43. ſi aliquando viuunt num. 44. 46. & 47.

Natus viuus ſecundum regulam naturæ viuere poſſe dicitur nu. 49.

Vide verbo Partus.

pro Nato habetur in ventre poſitus ad ſuum fauorē, quando proximum eſt tempus naſcendi cap. 128. num. 68.

Natus extra dominium ex originario abſente cauſa Magiſtratus fingitur natus in dominio cap. 159. nu. 62.

Neceſſarium non dicitur illud, quod ad abundantem cautelam proponitur cap. 125. nu. 148.

Neceſſitas eo caſu conſideratur quando onera paulò minus, quam integros fructus annuos abſorbent cap. 128. nu. 239.

Neceſſitas facit licitum, quod alias erat illicitum cap. 159. nu. 33.

Neceſſitas in quam quis ſponte ſe coniecit non habetur in conſideratione cap. 165. nu. 44.

Neceſſitas caſualis contingit, vel à lege, vel à natura cap. 165. nu. 47.

Deciſio Senatus Taurinenſis in ea materia nu. 48.

Neceſſitatis cauſa receditur à regulis iuris cap. 187. nu. 25.

Neceſſitatis tempore multa admittuntur, quæ alias non admitterentur cap. 188. nu. 46.

Neceſſitas excuſat à furto cap. 190. nu. 10.

Neceſſaria alienatio dicitur, quæ fit ſine facto alienātis cap. 165. nu. 45. Exempla proponuntur nu. 46.

Nemo inuitus cogitur perſeuerare in locatione finita debito tempore locatori denunciata cap. 176. nu. 5.

Nemo poteſt duobus Dominis inſeruire cap. 188. nu. 5.

Negligentia vnius alteri nocere non debet, ſed ſibi præiudicare non prodeſſe debet cap. 147. num. 8. & 11.

Negligentibus neq; etiam ſuffragatur Æquitas cap. 147. nu. 12.

Negligentia Iudicis, Vide ſupra in verbo Iudex.

Negligentia impedit beneficium reſtitutionis in integrum cap. 181. nu. 5.

Negatio quādo minimè faciat rem dubiam cap. 125. nu. 32.

Negatiua magis negat, quam affirmatiua affirmat cap. 172. nu. 3.

Negans promiſſionem, ſiue ſcripturam à ſe factam, non poteſt proponere exceptionem non numeratæ pecuniæ num. 59.

Negans promiſſionem, ſiue ſcripturam, in duplum condemnandus eſt nu. 60.

Negatiuus ſermo non finitur in primo actu, nec intelligitur de actu primo cap. 185. nu. 62.

Nepotes ex filio præſertim mortuo computantur in numero filiorum ad obtinendam immunitatem iure communi inſpecto cap. 128. nu. 85. cum ſeq. plur. ſecus iure Nou. Conſtit. Mediolani nu. 93.

Nepotes plures ex filio repræſentant tantum eorum Patrem, & ſic vnum tantum filium num. 82. cum ſeq.

Nicolai Leizaldi Senatoris mentio cap. 165. num. 24.

Nihil differt iuſtam cauſam non fouere, vel iure non deficiente carere legitimis probat. cap. 134. nu. 69.

Nihil difficilius eſt, quam benè imperare cap. 155. num. 42.

Nihil reddere tenetur, nec compellitur, qui ſuo commodo vigilauit cap. 197. nu. 178.

Notario credendum eſt in teſtamentis, maximè quādo tantum rogatus eſt de ſolemnitate, dum nomen hæredis continetur in cedula ſeparata cap. 200. nu. 25. & 106.

Sententia Magiſtratus Extraordinarij in ea materia nu. 29.

Notarij præſentia non ſupplet numerum teſtium nu. 64. cum ſeq. plur. Contrarium num. 67. 127. 131. cum ſeq.

Notarius condemnatus de crimine comiſſo extra officium Notariatus non poteſt priuari Tabellionatu, etiamſi irrogaret infamiam cap. 128. num. 26.

Vide de verbo Tabellio.

Notarij rogitus adnotatus ſuper dorſo ſchedulæ cum nominibus teſtium, quam teſtator dixit eſſe ſuum teſtamentum, probat teſtamentum cap. 200. num. 110.

Notario creditur, præſentanti rogitum ſuum, qui ſit originalis nu. 111. & nu. 113.

Noſtrum quod eſt auferri nobis non poteſt ſine facto noſtro cap. 135. nu. 1.

Nobilis quis dicatur, arbitrio Iudicis relinquitur cap. 156. nu. 36.

Nouatio non inducitur, niſi verbo expræſſus fuerit actus cap. 109. nu. 5. ſiue ex coniecturis ea eliciatur nu. 2. & 13.

Nouatio inducitur ex incompatibilitate pactorum in inſtrumentis conuentorum nu. 45. & 50.

Nouatio non fit fauore dotis nu. 11. & 12. & 45. Ampliatur nu. 46.

Nouatio aliquando non eſt, ſed declaratio cap. 109. nu. 9. & 10.

Nouatio facta dicitur per continuationem in conductione cap. 176. nu. 10.

Nouandi animo ſequutum fuiſſe hæredis creditorem dicitur, ſi pignus ab eo recepit cap. 197. num. 31. & 54.

Nouatio non inducitur, niſi expræſsè agatur cap. 197. nu. 55. & 56. maximè ſi prima ſua iura reſeruata fuerint in inſtrumento nu. 57. lim. nu. 141.

Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe cap. 190. nu. 55.

Non entis nullæ ſunt qualitates cap. 197. nu. 66.

Nuptijs diſpoſita locum etiam habent in ſponſalibus cap. 146. nu. 12.

Vide verbo Matrimonium.

Nuptiæ ſecundæ decorum adulterium appell. num. 123. nu. 25.

Nullum quod eſt nullum producere poteſt effectum cap. 106. nu. 10. & cap. 110. nu. 47. & 54. cap. 111. nu. 7.
Nullitas Iuriſdictionis, & auctoritatis eſt inſanabilis nu. 11.
Nullitas non includit in ſe iniuſtitiã cap. 110. nu. 48.
Nullitatis ſcientiam non habentis ratificatio nihil operatur cap. 110. nu. 49.
Nullitas allegari non poteſt niſi ab eo, cuius fauore determinata fuit à lege non autem ab eo, qui nullitatem committit cap. 105. nu. 10.
Nullitas aliquando tollitur per amplitudinem perſonæ cap. 158. nu. 47. vbi exemplum refertur.
Nullitas actus vti inuentarij reſpiciens intereſſe alterius, non poteſt deduci per tertium cap. 181. num. 26. & 27.
Nullitas condemnationis banniti, vbi ſit manifeſta ſolet magni faci per Senatum cap. 198. nu. 50.
Decretum Senatus in ea materia num. 51. & 52. ac 54.
Nullitas condemnationis reſultat, ſi poſt tranſmiſſam peremptoriam citationem, ſtatuatur pęna per Curiam ſiue Iudicem, in quam condemnandus eſt citandus, quia iterum citari debet per huiuſmodi ſtatutionem pœnæ nu. 55.
Nummularius opponere nequit exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 57.
Nummullarij, & argentarij opponere non poſſunt exceptionem excuſſionis cap. 185. nu. 79.
Numerus pluralis verificatur in plurib., ordine tamen ſucceſſiuo in primogenitura cap. 101. nu. 113.
Numerus certus iugerũ datus in inueſtitura ſiue &c. taxationis vilitatem ſuſtinet cap. 127. nu. 10.
in Numero 12. liberorum ad obtinendam immunitatem computantur iure communi, in ſpecie etiam filij legitimati ex reſcripto cap. 128. nu. 156. Contr. ex diſpoſit. Nou. Conſtit. nu. 58.
Numerata pecunia præſumitur lapſo biennio à die contractus cap. 172. nu. 9.
Nutu etiam declaratur voluntas teſtatoris cap. 200. nu. 146. Sed in hoc circunſpecti valde eſſe debent Iudices, & conſulentes nu. 147.

O

OBligatio dotãdi filiam, aut ſororem dicitur obligatio legalis cap. 137. nu. 14.
Obligatio legalis ſemper durat, donec durat cauſa finalis inductiua ipſius obligationis nu. 15.
Obligationibus pluribus cõtractis per mulierem maritatam, ita ut indotata remaneret, ſi promiſſa omnia adimpleuiſſet, annullare poterit poſteriores obligationes, neq; ad dimidiam dotis partem cap. 152. nu. 70. & 77.
Obligatus in forma Cameræ, non poteſt proponere exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 41.
Obligatio induci non poteſt ſine conſenſu promittentis cap. 197. nu. 114.
Obligatio limitata, limitatum producit effectum nu. 117.
Obligationis natura dicitur odioſa, & ideo ſtrictè intelligenda eſt nu. 118.
Obligatio regulatur, & modificatur iuxta formam traditam à iure, vel ab homine cap. 197. nu. 119.
Obſtetricum iudicio ſtatur, an partus ſit maturus, & an ſit defiorata mulier cap. 119. nu. 10.
Obſtetricum iuditium certam non habet rationem, ideo non debet pręualare præſumptioni naturali cap. 128. num. 52.
Obſeruantia Tribunaliũ huius Dominij dum exemplum iurium Fiſcalium edi iubent præuia proteſtatione ijs nõ vtendi in Fiſci præiudicium cap. 149. num. 5.
Obſeruantia ſubſequta declarat præcedens priuilegium cap. 136. nu. 34.
Obſeruantia ſubſequta declarat immunitatem conceſſam, & qualitatem obligationis nu. 36. & 37.
Obſeruantia Regionis ſeruari debet in exigendis expenſis factis ratione repetitionis teſtium cap. 179. num. 99.
Obſeruantia in Dominio Mediolani, circa feudorum diuiſiones per Sortem cap. 187. nu. 51.
Ocioſi ſplendide viuentes, & parum, aut nihil habentes, aut fures, aut ſicophantæ eſſe debent cap. 135. num. 4.
Octauiani Picenardi Pręſidis mentio cap. 194. nu. 21.
Occidere volens hominem in genere pœna ordinaria tenetur cap. 102. nu. 20.
Occidens vnum loco alterius, quæ pœna teneatur nu. 49. 50. 51.
Occidens prætereuntem dum ſe deffendit ab aggreſſore non tenetur pœna ordinaria cap. 102. nu. 54.
Occidens vnum loco alterius non dicitur habuiſſe animum occidendi, nec doloſè egiſſe nu. 6. & 7. Contrar. quando verius nu. 7. 12. & 13.
Occiſus in domo repertus præſumitur occiſus ab inhabitantibus, & ſic à Domino domus cap. 130. nu. 66. Sententia Populi Rom. nu. 67. & 68.
Occidere neminem bonum eſt cap. 192. num. 4., Sed deffenſione nequis occidatur Reipublicæ prodeſt num. 5.
Occiſoris pro deffenſione ſufficit, quod is eſſet in vitę diſcrimine conſtitutus nu. 27.
Occidens pro eius deffenſione non tenetur de leui, aut ſaltem leuiſſima culpa in deffenſione num. 29. & 30.
Occiſor impunè occidit inſidiatores ipſum expectantes, vt offenderent, ſi ſatis tutò euitare eos nõ poterat nu. 70. cum ſeq.
Occupator doloſus tenetur ad omne intereſſe cap. 142. nu. 10.
Offenſor in dubio nunquam præſumitur deffenſor, cap. 130. nu. 66.
Offendens ſiue capiens bannitum habentem ſaluumconductum ſub conditione, vt in Caſtris pro milite inſeruiret non poteſt moleſtari, ſi extra Caſtra offenſionem fecit, Quamuis non gaudeat beneficio, Proclamatis cõcedentis præmium capientibus bannitos cap. 165. nu. 25.
Decretum Senatus in ea materia nu. 25.
Offenſor in dubio non præſumitur deffenſor, ſcilicet deffenſionis cauſa offendiſſe cap. 130. nu. 66.
Officij ratione multa promittuntur, quæ alias prohibita ſunt cap. 117. nu. 17.
Officia neceſſaria, vt Præturarum, aut ſimilium, non cenſentur tacitè renouata cap. 176. num. 45. cum ſeq.
Officialis qui tenetur pro eius familia intelligitur ciuiliter tantum cap. 185. nu. 91., & ſic pro pœna pecuniaria tantum nu. 92.
Officialis perpetuus quandocunq; poteſt ſindicari, ſecus biennalis nu. 94. niſi Principis auctoritate nu. 95.
Omiſſio facta in precibus eorum, quæ acta ſunt doloſè facta dicitur cap. 148. nu. 60.

Omiſſio

Omiſſio inuentarij, vel in eo, Vide ſupra in verbo Inuentarium.
Omnia non poſſunt ſcriptis comprehendi cap. 183. num. 9.
Onera realia, vel mixta tranſeunt cum re cap. 145. num. 2.
Onus augumenti ſalis, & menſualis, impoſiti fuit loco aliorum onerum, quæ prius ſoluebantur cap. 136. nu. 25.
Onus menſualis impoſitum fuit in hoc Mediolani Dominio anno 1548. num. 24. 33. 75. & 76. cum ſeq.
Onus menſuale dicitur ſubſidium menſuale nu. 26.
Onus menſuale ita appellatur, quia diſtributum fuit per ſingulos menſes nu. 27.
Onus ſubſidij quid ſit nu. 29. & 30.
Onus taxi Æquitatus quando impoſitum nu. 45. cum ſeq. & num. 91., Quando auctum num. 47. & 48. ac 49.
Onus taxi Æquitatus fuit ſubrogatum loco hoſpitationis militum Æqueſtris nu. 50. ac nu. 92.
Onere ordinario dupplicatum totum dicitur onus ordinarium nu. 54.
Onera belli dicuntur extraordinaria nu. 65.
Onus vt ſciatur quid ſit prima cauſa inſpicienda eſt nu. 86.
Onera adinuenta fuerunt ad ſimilitudinem illius, quod Roman. ſoluebatur nu. 88.
Onera ordinaria loco tributorum impoſita prædialia dicuntur cap. 136. nu. 90.
ad Onus menſuale, qui tenetur, ad militum hoſpitationes etiam tenetur nu. 9. & è contra nu. 95.
Onus imbotatus dicitur reale nu. 96.
Onera æqualiter diuidenda ſunt cap. 128. nu. 40.
Onera illius qui duodecim habet liberos intollerabilia dicuntur nu. 201.
Onus menſualis dicitur extraordinarium nu. 137.
Onus quod à pluribus fertur leuius, & facilius portatur nu. 130.
Onera ſpectantia bonis alterius fratris communibus ab alio fratre diſtingui non poſſunt nu. 106.
Onera bellica ad Principem ſpectant cap. 128. num. 206.
Onere duplici quis grauari non debet cap. 161. nu. 6.
Opinio fauorabilis Eccleſiæ dicitur Æquior ſententia cap. 105. nu. 38.
Opinio Doctoris liberans quem à muneribus Æquior interpretatur cap. 128. nu. 23.
Optio ſupplendi læſionem amittitur ab eo, qui doloſè egit cap. 101. nu. 48.
Ordinatio Magiſtratus Extraord. Redd. fauore fideiuſſoris contra Fiſcum cap. 139. nu. 44.
Oratio noſtra, in ſinu noſtro conuertetur cap. 184. nu. 31.
Ordinario remedio ſubſiſtente ceſſat extraord. cap. 134. nu. 4. 10. & 11. & cap. 179. nu. 5.
Ordo iudicij turbari nequit cap. 156. nu. 2.
Ordo iudicij non eſt præpoſterandus cap. 173. nu. 23.

P

PActum nudum regulariter non parit actionem cap. 138. nu. 11.
Pactum redimendi tempore ob læſionem enormiſſimam fit perpetuum cap. 115. nu. 5. & 6.
Pactorum incompatibilitas, & diuerſitas quomodo conſideretur cap. 109. nu. 6.
Pactum de non alienando rem emphiteoticam irrequiſito Dño quomodo intelligatur cap. 115. nu. 16.
Pacta ſunt ſeruanda cap. 116. nu. 1. & cap. 133. nu. 1.
Pacta continentia læſionem alterius ſeruare iniquum eſt cap. 133. nu. 7.
Pactum retrouendendi dicitur graue cap. 161. nu. 4.
Pactum retrouendendi dicitur pars pretij cap. 161. nu. 5.
Pactum de vendendo, non operatur, vt emptor lucretur fructus cap. 169. nu. 11. Etiamſi ſoluta eſſet pecunia loco arræ compenſanda in pretio nu. 14.
Pacta inſolita inducunt fraudis ſuſpicionem, cap. 169. nu. 16.
Pactum de vendendo cum ſolutione totius pretij, operatur vt emptor lucretur fructus nu. 24. & 26.
Pactum de non petendo, reiectum nunquam cenſetur cap. 193. nu. 165.
Pacianus inuehit in Iudices indoctos cap. 149. nu. 14.
Parlamentum Franciæ reſcindere non ſolet alienationes rerum Eccleſiarum, vel minorum, vbi non concurrit læſio notabilis cap. 160. nu. 29.
Parentes relicta legitima filijs poſſunt de alijs bonis diſponere ad eorum libitum cap. 101. nu. 159. & cap. 123. nu. 3. & nu. 67.
Parentes excuſantur à calumnia ratione necis filiorū cap. 171. nu. 35.
Pacem qui vult, bellum parare debet cap. 121. nu. 21
Paria ſunt non habere ſalarium, vel tenue cap. 104. nu. 26.
Paria ſunt quid noui ſuperueniſſe, vel facultas probandi in materia probationum cap. 147. nu. 21.
Par in parem non habet imperium cap. 189. num. 47.
Parochus recipiens Canonem poſt caducitatem incurſam ab emphiteuta ſibi præiudicat, ſecus in Prælato, qui Canonem recepit, ſiue auctoritate capituli cap. 151. nu. 99.
Pauli Belloni Senatoris mentio cap. 104. nu. 36.
Papirij Cattanei Senatoris mentio honorif. cap. 132. nu. 31. cap. 163. nu. 89. cap. 198. nu. 22.
Pauli Apoſtoli ſententia contra mercedem laborum cap. 146. nu. 15.
Pauli Apoſtoli ſententia, vt viri diligant vxores, & è contra cap. 167. nu. 45. cum ſeq. plur.
Paria ſunt certum per ſe, aut per relationem ad aliud cap. 100. nu. 9.
Pater cuius conditio facta eſt deterior non tenetur redotare filiam, quæ dotem amiſit cap. 137. nu. 19. & 35. niſi in quantum virtus eiuſdem ſubſtantiæ adeſſe arbitr. Iudicis nu. 19. 20. & 35.
Pater tenetur alere filiam etiam dotatam, ſi dos amiſſa eſt etiam culpa filiæ cap. 137. nu. 8. Contr. nu. 4. 6. & 9.
Vide in verbo Dos.
Patre viuente, filius nullam habet actionem ad hæreditatem auitam cap. 148. nu. 46. limitatur nu. 47. & 48.
Pater filium alere tenetur, niſi ipſe ſit pauper, & filius ſe ipſum alere poſſit cap. 107. nu. 39.
Patri pecuniam perueniſſe ex contractu per ipſum, & filium factum præſumitur cap. 153. num. 28. limit. nu. 29. & 30.
Pater, & filius ſimul vendentes rem pro materna dote hyppotecatam, cenſetur principaliter pater, & filius poſitus ad cautelam cap. 153. nu. 18.
Patrimoniū debetur iure hæreditario cap. 123. nu. 82.
Pater fingitur promiſiſſe pro filio, qui ipſo præſente creatus fuit Decurio cap. 159. nu. 66.
Pater contra filium interrogari non poteſt, & è contra, ita ſeruus contra Dominum cap. 153. nu. 57.

Patris

Patris conſenſus non eſt neceſſarius in filij contractu, quando vſusfructus bonorum filij non ſpectat ad patrem cap.168. nu. 26.
Patris negligentia in maritandis filijs ſibi præiudicat num.51.
Patris bona hyppotecata dicũtur pro dote nurus, ſi ille curam habebat filij cap. 170. nu.11. & 22.
Pater, & filius vbi ſimul recipiunt dotem nurus præſumitur ad patrem perueniſſe, vbi ille ſolus adminiſtrabat nu.13. Secus ſi vterq; adminiſtrabat, quia tunc pro dimidia quilibet tenetur nu. 14.
Pater in dubio alere præſumitur filium nu. 15.
Patres vt plurimum bona filiorum adminiſtrant cap. 170. nu. 16.
Patri acquiritur vſuſfructus bonorum filij nu. 18.
Pater in ius vocari non poteſt à filio ſine venia cap. 189. nu. 14.
Pater adoptiuus dicitur impropriè pater nu. 16.
Pater impropriè dicitur Princeps nu. 15.
Pater non tenetur pro filio condemnato etiam pro portione legitimæ cap. 191. nu.2. quamuis hoc per ſtatutum caueretur nu. 3.
Patri diſſipanti bona, interdicitur adminiſtratio nu. 5. & ei datur curator nu.6.
Patri debetur legitimà in bonis filij, qui Religionem ingreſſus eſt nu. 10.
Pauperes à iudicandi munere prohibentur cap. 101. nu. 19.
Pauperem neminem bonum eſſe in adagio habebant ſpartiatæ nu. 20.
Pauperes malè audiunt in exercendis muneribus nu. 21.
Paupertate in pari iudicandum eſt pro valetudinario cap. 107. nu. 42.
Pauperes qui dicantur Iudicis arbitrio relinquitur nu. 41.
Partus viuus, & perfectus editus licet paulò poſt ſit mortuus, non habetur, ac ſi natus non eſſet, vt abortus cap. 128. nu. 12. 13. & 29. & ſic rumpit teſtamẽtum nu. 21.
Partus octimeſtris poſſet viuere nu. 18. 19. & 20. 44. & 45. & rumpit teſtamentum nu. 21.
Vide in verbo Natus.
Partus vitalis cenſetur quando viuus, & perfectus editur nu. 24.
Partum vnum naſci ſufficit, vt immunitatem conſequatur Pater nu. 29.
Pecuniam alienam ſine dolo malo conſumens, etiã ſi ab alio furto ſubtractam non tenetur reſtituere cap. 135. nu. 26. 27. & 28.
Pecuniæ conſumptæ Dominium amittit Dominus nu. 30.
Pecuniæ vſus eſt conſumptio nu. 31.
Pecunia ad duos perueniens, pro rata ad vtrumq; dimidia perueniſſe dicitur cap.170. nu. 5. & 6.
Pæna homicidij ad hoc, vt locum habeat duo requiruntur factum, & conſilium id eſt propoſitum cap. 102. nu. 23.
Pęna homicidij extraord. quomodo comittatur n.24.
Pæna imponenda pro modo culpæ nu. 52.
Pæna non tranſit ad hæredes cap. 103. nu.4. & 5.
Pæna pecuniaria delinquentis in officio, vt tranſeat ad hæredes duo requiruntur nu.8 & 90.
Pæna confiſcationis in crimine læſæ Maieſt. habet locum tantum in primo capite nu. 39. cum ſeq. niſi ex Edicto Principis impoſita eſſet huiuſmodi pæna nu. 41.
Pæna repetundarum afficiebat etiam Comites, qui contrauentionem ſuauiſſent Magiſtratus, vel quidquam ob id accepiſſent cap. 104. nu. 42. cum ſeq. plur.
Pæna repetundarum tenetur, qui vel accuſandi, vel non accuſandi gratia quid accipiunt nu.46.
Pæna repetundarum punitus Demoſthenes nu. 47.
Pænalis diſpoſitio loquens de infamia intelligitur de infamia iuris non facti cap. 118. nu.32.
ex Pæna extraordinaria non ſumitur argumentum infamiæ diſpenſatæ cap. 118. nu. 47. 48. & 52.
Pæna conuentionalis non trahitur ad fictam conuentionem cap. 159. num. 71.
Pænitentiæ locus non eſt etiam re integra in donatione facta fauore Eccl. cap. 105. nu. 35.
Pænæ nondum exactæ dicuntur fructus pendentes cap. 165. nu. 2. & 3.
Pænæ ſolutio ſit ratione præcedentis condemnationis nu. 8.
Pænæ pars debita ratione condemnationis differt ab ea, quę debetur ratione ſummę debitæ nu. 11.
Pænæ finales ante factã condemnationem non dicuntur fructus Fiſci nu. 17. & 18.
Pæna à iure communi impoſita contra calumnioſos accuſatores in criminalibus cap. 171. num. 2. & 4. cum ſeq.
Pæna à iure communi impoſita in Ciuili Iudicio contra temerè litigantibus nu. 3.
in Pęnis irrogandis ſæpè frequentia potius quam grauitas delicti attenditur cap. 180. nu. 21.
Pæna duplici quis affici non debet cap. 182. num. 2. & 8.
Pæna ſemper arbitraria eſt Iudici, quando à lege non fuit expreſſa cap. 196. nu. 27.
Pæna pro delicto non tranſit ad hæredes cap. 198. nu. 4. Decretum Senatus in ea materia nu. 5. Declaratur nu.6.
Pæna non tranſit ad hæredes, ſi reus mortuus eſt poſt ſententiam diffinitiuam, ſed tamen intra tempus quo poterat appellare, vbi prohibita non ſit in Criminalibus, vt in Dominio Mediolani cap. 198. nu. 70. cum ſeq.
Pæna à Teſtatore impoſita in caſu contrauentionis circa hæredes, vel ſubſtitutos ad terrorem potius, quam vt in effectu ea debeatur, impoſita cenſetur cap. 101. nu. 145. & 146.
Petens dilationem ad ſoluendum, non poteſt proponere exceptionem nõ numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 39.
Periurium ob coactionem, non punitur cap. 190. nu. 84.
Peregrinus, peregrinando dicitur inſeruire Deo cap. 194. nu. 27.
Peregrini euntis ad Vrbem, vel &c. teſtamentum valet, etiam ſi quinq; teſtes tantum interuenerint cap. 194. n. 25., Quippè etiam interuenientibus duobus teſtibus ſi pago, ſiue itinere factum fuit n. 26.
Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur malè ablatũ cap. 180. nu.
Perſonalis exceptio dicitur minor ætas Clericatus, ceſſionis beneficium, & mutatio Status cap. 185. nu. 17.
Perſonæ quę in ius vocari non poſſunt ſine venia cap. 189. nu. 17.
Penſiones conſtitutas ſuper Epiſcopatibus reijcere ſolet Sen. Pariſiens. cap. 141. nu. 3.
Penſiones paſſiones vocantur nu. 4.

Penſio

Penſio Eccleſiaſtica excedere non debet medietatem fructuum beneficij nu. 5.
Contrar. nu. 7. cum tantum tertiam partem continere poſſit penſio nu. 8.
Penſio dicitur iuſta quando ea deducta ſupereſt beneficiato, vnde ſe alat nu. 11.
Penſio excedens tertiam partem fructuum beneficij reducenda eſt ad ipſam tertiam partem num. 12. Diſtinguitur nu. 15. & 16.
Penſio conſtituitur ſuper bonis, & iure temporali, ſiue ſuper redditibus Eccleſ. tantum nu. 18. & 20.
Penſio conſideratur ſuper redditibus Eccleſ. tanquã ſeruitus quædam ad inſtar vſusfructus nu. 19.
Penſio ordinata eſt per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi non per modum quotæ nu. 21.
Penſio ſuper bonis Epiſcopatus, vel Parochialium diſcreta eſſe debet nu. 28.
Penſionario incumbit onus probandi, quod remaneant Epiſcopo mille, & Parocho centum diſpoſita per Sacr. Concil. Trident. nu. 31.
Penſio ſoluenda eſt de ſemeſtre in ſemeſtrem nu. 32.
Penſio redimi non poteſt ſine labe ſimoniæ nu. 33.
Penſionem cadere non poteſt vexationem nu. 34.
Penſio permutari non poteſt nu. 35. limit. nu. 37.
Penſio non poteſt alteri renunciari nu. 36.
Declaratur nu. 37.
Penſio diminui debet quando redditus beneficij magnum paſſi ſunt detrimentum propter bellum, vel aliter nu. 31. limitatur nu. 40.
Penſio non ſoluta penſionario tempore debito debetur eius heredibus nu. 41.
Penſio maturata debetur penſionario à ſucceſſore in beneficio, non autem ab heredibus beneficiati nu. 40. & 44. limitat. nu. 45. & 47.
Penſio eſt onus reale coherens beneficio nu. 43.
Penſio dicitur imponi fructibus non ſuper tempore, num. 46.
Penſio poteſt etiam aſſignari Laico in ſtipendium, vel ſubuentionem num. 48. & dicitur hæc penſio, quid merè temporale, num. 49. Nec extinguitur penſionario effecto milite, ſiue Vxorato nu. 50.
Penſio extinguitur morte penſionarij nu. 51.
Penſio gratuita dicitur beneficium, & pro ea tenetur penſionarius ad decimas nu. 52., ſed tantum ad ratam ea ſoluitur per penſionarium, & beneficiatum duplicatur nu. 53.
Penſio concedi poteſt pueris annorum ſeptem n. 54.
Penſio nondum exacta debetur ſucceſſori cap. 165. num. 3.
Penſio de iure antiquo concedebatur etiam infanti cum diſpenſatione Summi Pontificis nu. 55. quod ſublatum fuit per diſpoſit. Sac. Concil. Tridentini 56. contra 58.
Penſio extincta cenſetur ſi Penſionarius aſcendat ad Summum gradum Pontificatus nu. 64. prout omnia alia beneficia per eum obtenta vacare dicũtur num. 65.
ad Penſiones non tenetur is, qui priuatus eſt beneficio ob eas non ſolutas cap. 141. nu. 62.
Penſio debetur heredibus penſionarij, ſi fructus ſuper quibus fuerat conſtituta erant recolecti tempore mortis penſionarij, licet adhuc dies ſolutionis non adueniſſet cap. 164. nu. 23. Conſuetudo Rotæ in ea materia nu. 24.
Penſio debetur tantum pro rata fructuum perceptorum, ſi omnes percepti non erant cap. 164. nu. 25. 31. & ſeq. plur.
Penſio quę pro fructibus debetur eodem modo iudicatur, ſicut de ipſis fructibus nu. 26. cum ſeq.
Penſionarius ſi deceſſit ante Feſtum S. Io. Baptiſtæ quo tempore debetur penſio ipſius termini ex conſuetudine, nihil debetur eius heredibus nu. 29., Si vero moriatur poſt, ſed ante Feſtum Natiuitatis Domini dimidiam tranſmittit nu. 30.
Penſio ſoluta ante terminum maturatum retineri poteſt per heredes ad ratam fructuum nu. 33.
Penſio Eccleſiaſtica non ſubiacet caſui fortuito, nec ideæ Fortunæ nu. 35.
Contrarium obſeruatur in penſione profana nu. 36. cum ſeq.
Peritis in arte credendum eſt cap. 119. nu. 1. cum ſeq. plur.
Peritorum iudicio ſtatur, cuius manus ſit ſcriptura, num. 11.
Periti cum iuramento de credulitate votũ ſuum proferre debent nu. 15. cum plur. ſeq.
Periti habentur loco teſtium nu. 16. & 38.
Periti duo regulariter ſunt adhibendi n. 17. niſi vnus tantũ in eo loco repeтiretur nu. 18. & 19. cum ſeq.
Peritorum iudiciũ proferri non debet ad nutum partium nu. 21.
Peritis peritoribus ſtatur nu. 26. maximè pro eo num. 26, 28, 29, 30, & 31.
Peritorum iudicium diſtinctè, & ſeparatim ab vno quoque eorum recipiendum nu. 33. 34. & 35.
Peritorum iudicium coram ipſo Iudice recipi debet num. 37.
Peritis æqualibus exiſtentibus ſtandum eſt iudicio eorum, quod magis veriſimile videtur cap. 119. num. 41.
Peritorum iudicio iniquo non ſtatur cap. 119. nu. 14.
Perſonalis comparitio ſponte facta in iudicio per imputatum de delicto tollit omnem ſuſpicionem delicti cap. 130. nu. 81., Contrar. aliquando nu. 82. & cap. 132. nu. 30. & 33. ac nu. 32.
Perſonæ Egregiæ examinandæ ſunt in eorum domibus cap. 175. nu. 115. ſed hoc declaratur procedere in Ciuilibus, non in Criminalibus cauſis nu. 116.
Periculum vbi maius eſt plenius eſt prouidendum, cap. 110. nu. 44.
Pendente tempore ad liquidandum bona confiſcati ſuperſederi debet à moleſtia contra illius fideiuſſorem condemnatum verſus Fiſcum, cap. 139. nu. 32.
Pecunia vel aliud abſconditum ſub terra, non dicitur Theſaurus, ſi antiquitus id factum non fuit cap. 196. nu. 2. & 3.
Pecunia eſt quæ cunctis innoteſcit num. 4., Quæ verò omnibus latet, dicitur Theſaurus nu. 5.
Pecuniæ qualitas docet, an ſit Theſaurus, nec ne quia ſi non agnoſcitur eſt Theſaurus nu. 55. cum ſeq.
Deciſio in foro Papienſi circa materiam nu. 57.
Peſtis dicitur bellum Diuinum cap. 158. num. 151. & maior cauſa dicitur peſtis quam bellum num. 152.
Peſtis ad expenſas tenentur immunes ratione 12. liberorum nu. 154.
Videtur verbo Immunitas.
Petri Pauli Buttinoni Senatoris mentio cap. 128. nu. 127.
Petri Cardinalis Camporei mentio cap. 168. num. 74.
Petri Petracinij Senatoris mentio cap. 199. nu. 58.
Perpetuitatis qualitas ſi extenditur vltra centũ annos cap. 144. nu. 41. & 43.
Perpetuum illud dicimus, quod durat centum anno-

rum

Digitized by Google

rum ſpatio cap. 184. num. 8. Quippè vltra centum annos nu. 20.
in Perpetuum dictio, regulari debet ſecundum ſubiectam materiam nu. 24.
in Perpetuum dictio reſpectu Ciuitatis, vel Oppidi dicitur donec ea durat nu. 42.
Petitio actoris attenditur circa ſummã debitoris non debitam cap. 148. nu. 59.
Petitio fundata eſſe debet ſuper ſcripturam, vt auocari poſſit nu. 40.
Pia cauſa quo fine cenſeatur vocata in fideicommiſſis, ſiue primogenituris cap. 101. nu. 146.
Philoſophis tres, qui nihil poſſidebant, & tota die philoſophiæ incumbebant interrogat. quomodo alimenta haberent cõptæhenſum eſt ſe noctu operas præſtare molitori, & hortulano cap. 135. nu. 4.
Platonis ſententia contra conſulto delinquentes cap. 130. nu. 4.
Plutarchi ſententia notanda pro Iudicibus viz. Quod ſi malè rexeris Dijs diſplicebis, ſi benè hominibus cap. 179. num. 105.
Pluralis numerus. Vide verbo numerus.
Pluralis numerus non verificatur in vnico primogenito cap. 101. nu. 141.
Pluris trabem, vel ſaxum &c. deicientes, & hominem occidentes, omnes lege Aquil. tenentur cap. 130. nu. 8. idest ad damna non ad pœnam nu. 15.
Plus qui facit quam debet beneſacit, quod debet, & laude dignus eſt cap. 144. nu. 34.
Plus quod eſt relictum Vitrico, ſiue Nouercæ auocatur, & filio aſſignatur ex diſpoſitione l. hac edictali cap. 123. nu. 55. cum ſeq. plur.
Portio filij per Patrem promiſſa intelligitur de legitima cap. 148. nu. 54.
Portio debita ex l. hac edictali dicitur lucratiua cap. 123. nu. 8. Et quod dicatur pœnalis nu. 17. nec imputetur in debitum filio creditori legitimæ nu. 18.
Portio certa hæreditatis, non dicitur liquidare certam ſummam debiti cap. 193. nu. 72. cum ſeq.
Poſſeſſionis rei commodum, potiſſimum conſiſtit in fructuum perceptione cap. 156. nu. 4.
Poſſeſſores ex cauſa lucratiua, vt vſufructus, & fideicommiſſi differunt valde à poſſeſſoribus ex cauſa onerosa, & beneficiatis cap. 164. nu. 16.
Poſſeſſor bonæ fidei tantum, facit fructus ſuos cap. 169. nu. 17. 19. & 22.
Poſſeſſor malæ fidei vſucapere nequit idem ab eo habens datum etiam per emptionem cap. 195. nu. 11. cum ſeq.
Poſſeſſio vel quaſi præſentandi in iure Patronatus inducitur per vnicum actum cap. 195. num. 44. & nu. 61.
in Poteſtate noſtra non eſt facere, quod ſit verus homicida, vel fur, qui homicidium, vel furtum minimè commiſit cap. 131. nu. 6.
Populus læniendus eſt verbis clementibus, & ſic ſeruit, duris vero exaſperatur ſæpeq; rebellat cap. 155. nu. 19.
Pompeus Magnus, capta Hieroſolima abſtinuit à Theſauro Templi, qui conſtabat duobus milibus talentis cap. 196. nu. 72.
Præſcriptio decennij intra quod datur via executiua per ritum quomodo interpretatur cap. 111. nu. 16.
Præſcriptio emphiteuſis fauore Eccleſiæ, vel alterius Domini procedit contra eum, qui per decennium ſoluit cap. 175. nu. 24.
Præſcriptio procedit tàm fauore Dñi, quã ſoluis n. 26.
Præſcribi non poſſunt eæ res, quorum alienatio prohibita eſt cap. 195. num. 16. cum ſeq. Declaratur num. 18.
Præſcribi non poteſt res empta à prodigo nu. 19. vel ab alijs de quibus nu. 20.
Præſcribi poſſunt ſpacio centum annorum bona primogenituræ, fideicommiſſaria, ac feudalia cap. 195. nu. 70. etiam in præiudicium minorum, & nondum natorum nu. 71. cum ſeq. Contra per Gabrielem nu. 72.
Præſcriptio centenaria præiudicat etiam bonis patrimonialibus Principis nu. 76. cum ſeq.
Præſcriptio centenaria fundata eſt in præſcriptione iuris, & de iure nu. 79. & contra eam non admittitur probatio in contrarium nu. 80.
Præſcriptiones tot conſiderantur in annuis præſtationibus, quot ſunt anni lapſi non futuri nu. 49.
in Præſcriptione deducitur tempus belli, aut peſtis nu. 49. cum ſeq. limit. in præſcript. immemorabilibus nu. 83.
Præſcribere non poteſt Colonus prædium ſibi à Domino locatum cap. 195. num. 24. licet perſeuerare poſſit in locatione nu. 17.
Præſcriptio non inchoatur, niſi prius poſſeſſionem amittat Dominus ciuilem nu. 26.
Præſcribi non poſſunt ſeruitutes non habentes cauſã perpetuam, aut quaſi, vt ſunt via, iter, actus, aquæductus, & apulſus pecoris ad aquam nu. 28. Contrarium obſeruatur in ſeruitutibus habentibus cauſam perpetuam, vel quaſi, vt altius tollendi ædificandi, vel immittendi Lignum in parietem nu. 29. & 30.
Præſcribi etiam non poteſt ius patronatus in Eccleſiæ præiudicium nu. 31. Contrarium nu. 33.
Præſcriptio extinctiua dicitur priuatio nu. 55.
Præſcriptio iuris patronatus, requirit plures præſentationes, & temporis curſum nu. 56. Deciſio Rotæ in ea materia nu. 57. & 59.
Præſcriptio non dicitur inducta per vnicum actum eligendi, ſi electus viuit annis 40. num. 60. Sed quatuor requiruntur electionis actus nu. 61.
Præſcriptionis tempus in ijs, quę habent cauſam diſcontinuam, eſſe debet duplicatum nu. 63. Declar. num. 64. Prout declaratur reſpectu præſcriptionis triginta, vel quadraginta annorum, non reſpectu immemorabilis, & centenariæ nu. 65. cum ſeq.
Præſcriptio immemorabilis pro veritate habetur nu. 67.
Præſcribi nunquam poſſunt ſpiritualia nu. 68.
Præuaricati eſt vera crimina abſcondere cap. 171. nu. 50.
Prætores, & Capitanei Ciuitatum Dominij Veneti exercitium iuriſdictionis diuidunt inter ſe, dum alter de die, alter noctis tempore eam exercet cap. 187. nu. 63.
Præueniſſe in cauſa is dicitur, qui partes citauit cap. 165. nu. 14.
à Præſenti non arguitur in præteritum cap. 136. num. 79. Contrarium aliquando nu. 80.
Præfertur in præbenda ille, qui obtinuit litteras monitorias, & præceptorias, & qui litteras executiuas reportauit cap. 165. nu. 12.
Præſumpio ſtat pro validitate contractus cap. 101. nu. 89.
Præſumptio illa capienda eſt, quæ ſuſpicionem turpis quæſtus excludit cap. 101. nu. 164.
Præſumptiones ſufficientes ſunt ad condemnandum in

Digitized by Google

in Ciuilibus, ſecus vero in Criminalibus cap. 131. nu. 10. limit. in ſubſidium nu. 11.

Præſumptio ſtat pro ſententia, & contra appellantem cap. 125. nu. 14.

Præſumptio excluditur per lucem probationis cap. 159. num. 2. etiamſi præſumptio ſit iuris, & de iure, maximè quando agitur de partis confeſſione cap. 159. nu. 4. & 5.

Præſumptiones in caſu oculto, habentur pro liquidiſſimis probationibus cap. 167. nu. 80.

Præſumpoio ſemper capienda eſt, quæ delictum excludit cap. 190. num. 58., Imo ſubtiliſſima facienda eſt ſemper interpretatio pro delicti excluſione nu. 59. & nu. 69.

Præſumptio legis ſufficit, quòd tanto tempore corrumpi potuit inocum cap. 193. nu. 30.

Præſumptio, quæ non eſt iuris, & de iure, contrariam recipit probationem nu. 80.

Præſertim ſi mulier eſſet iuuenis num. 7. limit. vbi dimidia dotis eidem remaneret nu. 8. & 9. cum ſeq. Decr. Conſilij Neapol. nu. 12. & Sen. Taurin. num. 69. Contrarium voluit ſpecul. nu. 70.

Pretium redemptionis captiuorum connumeratur inter debita Piæ cauſę cap. 107. nu. 51.

Pretium in comeſtibilibus, & animalibus ſtatim ſolui debet, vbi dilatio data non fuit à venditore nu. 6.

Pretium remiſſum arbitrio alicuius, ſi non fuit declaratum remiſſū dicitur arbitrio boni viri cap. 138. nu. 32. & 35. Item de dote, & alijs rebus.

Pretium ſolutum viro, & vxori, pro dimidia ad vtrūq; perueniſſe præſumitur cap. 155. num. 1. & 2. Contrarium verius nu. 4. 19. & 20. Declaratur nu. 27.

Pretium ſolutum matri, & filio, ſiue nepoti ſimul pro dimidia ad vtrumq; perueniſſe præſumitur nu. 26., Idem procedit in venditione facta per matrem, & filium nu. 28., dummodo filius non ſtaret ſub protectione patris nu. 29. & è contra nu. 30.

Pretium conſumptum per minorem non officit emptori, ſi illud ſeruans ſeruandis ſoluit cap. 160. nu. 34.
Secus ſi omiſſis ſolemnitatibus ſoluit nu. 35. Decretum Regis Siciliæ ibidem nu. 36.

Pretium ſuccedit loco rei, ſi illud habens habeat ex cauſa lucratiua cap. 196. num. 63.

Pretium ex actum ex re hypothecata in ſubſidium obligatum eſt creditori nu. 64., Si tamen pretium illud eſt apud creditorem ex cauſa lucratiua n. 65.

Præuentioni locus eſt inter Dominum, & Vaſſallum circa cognitionem cauſarum cap. 189. nu. 53.

Præſentatio dicitur fructus iuris patronatus cap. 195. num. 45.

Præſentandi poſſeſſio, vel quaſi inducitur per vnicum actum nu. 44. & nu. 61.

Præmium à ſtatuto deſignatum Iudici, datur principaliter propter probitatem, & ſcientiam ipſius cap. 165. nu. 1.

Præmium debetur ei, qui perfecit opus, non ei, qui illud incepit nu. 4. & 11.
Contrarium nu. 7.

Prǫmium non debetur labori eius, qui in caſſum laborauit nu. 6.

Prǫmium debetur ei, qui erat Iudex tempore cōmiſſi delicti, non condemnationis, ſiue exactionis pęnę cap. 165. nu. 16. Contrarium nu. 17.

Prǫmium diuidendum ex Æqualiter inter eum, qui bannitum captiuum fecit, & eum qui conuocauit homines, vt ille detineretur nu. 23. & 24.

Deciſio Senatus in ea materia nu. 25. & 15.

Prǫmij ſpe ſollicitari quis poteſt ad contrahendum matrimonium cum aliquo ex tali familia cap. 168. nu. 59. & 60.

Præmium promiſſum ei, qui primus Ciuitatem ingreditur, ſi duo ingreſſi ſimul ſunt eodem tempore, vtriq; debetur cap. 187. nu. 31.
Scipionis Africani iudicium in ea materia nu. 32. & 34. Contraria ſententia inter Lacedemones nu. 34.

Primi motus non ſunt in noſtra poteſtate cap. 130. nu. 5.

Priuatus beneficio ob penſionem non ſolutam, non tenetur ad ipſas penſiones cap. 141. nu. 65.

In Primogenitura quando lapſu tēporis excluditur leſio, & ſic reſciſio contractus cap. 101. nu. 77. & 78.

Primogenitus dicitur ille qui natu eſt maior nu. 97.

Primogenitus vnus tantum eſſe poteſt num. 98. limit. cap. 187. nu.

Primogenito mortuo efficitur primogenitus ſecundogenitus cap. 101. nu. 99. 102. 106. 108. cum ſeq. & nu. 18.

Primogeniti qualitas conſideratur tempore vltimę ſucceſſionis tantum nu. 100.

Primogeniti qualitas nunquam moritur, ſed perpetua ſui natura dicitur nu. 101.

Primogeniti nomine venit etiam is quem nemo antecedit nu. 103.

Primogenitus cum non durauerit habetur, ac ſi natus non eſſet nu. 104.

Primogenito mortuo quando non continuatur illud ius in ſecundogenitis nu. 107.

Primogenitura conſtituta à tranſuerſale, ratione conſeruandę agnationis; large interpręt̄da eſt n. 155.

Primogenitus dicitur, qui nunc talis reputatur, licet viuente primogenito diceretur ſecundogenitus nu. 119.

Primogeniti inſtitutio, vbi non poteſt habere locum, in deſcendentibus ceſſat diſpoſitio nu. 121.

Primogenituræ ſucceſſio in ſuſpenſo remanet donec ſubeſt ſpes ſucceſſionis nu. 122.

Primogenitura renunciare quis poteſt tàm expreſſè, quàm tacitè nu. 123., & eo caſu ſit locus ſecundogenitos nu. 124.

Primogenitura inſtituta poſt obitum trium hęredum inſtitutorum per gradus intelligitur diſcretiuè nu. 132.

Primogenitura in contractu conſtituta ſtricte, in vltimis voluntatibus large eſt interpręt̄anda num. 133. cum ſeq.

Primogenito vocato compręhenditur ſecundogenitus ſucceſſiuo nu. 143.

in Primogenitura conſideratur eius perpetuitas num. 157.

Primogenito vocato per nomen appellatiuum compręhenſus, cenſetur etiam ſecundogenitus illo deficiente, & ſic ſucceſſiuè cap. 101. nu. 153.

Primogenitura renunciatio non pręiudicat vocatis ad eam cap. 101. nu. 151.

Primogenitus honoratior eſſe debet cap. 187. num. 1.

Primogeniti in veteri teſtamento, duplicem partem habebant ex omnibus parentum bonis cap. 187. nu. 2.

Primogeniti in Francia longè melior eſt conditio n. 3.

Primogeniti vocantur Domini aliorum fratrum nu. 4.

Primogenitus ſuccedit ſemper in Regno nu. 5.

Primogeniti duo aliquando eodem pactu naſcuntur;

vt

Digitized by Google

vt legitur in Geneſi num. 6.

Primogenitis duobus exiſtentibus, neuter ſuccedere debet in primogenitura, ſiue Regno num. 7., Sed alter eligitur per Magnates nu. 8., Declaratur nu. 14., Contrarium verius nu. 14. cum plur. ſeq. & nu. 26. ac nu. 24.

Principalis vtendo beneficio fideiuſſionis abſq; eius mãdato factæ dicitur ratificare fideiuſſionem cap. 139. nu. 38.

Principalis tenetur in delictis de facto acceſſorij cap. 130. nu. 43.

Principalis de Æquitate prius conueniri debet cap. 185. num. 31.

Principali deſtructo corruit acceſſorium cap. 199. nu. 48.

Princeps non habet facultatem reuocandi promiſſa nu. 185. cum ſeq.

Princeps ex contractu obligatur etiam verſus ſubditum cap. 128. nu. 174. cum ſeq., limitatur quando ex cauſa receditur nu. 176.

Princeps quomodo decipiatur in conſilijs cap. 155. nu. 42. cum ſeq.

Princeps cauere debet ab ambitione dominandi cap. 155. nu. 89.

Principe habente ius indicendi bellum diſputare non debent milites de Iuſtitia belli cap. 121. num. 29. & 30.

Princeps eſt lex animata cap. 101. nu. 191.

Princeps ſuperiores nõ recognoſcens poteſt per edictum imponere pœnam confiſcationis pro quouis delicto cap. 193. nu. 42.

Princeps ex cauſa poteſt concedere moratoriam nulla appoſita conditione cauendi cap. 107. num. 71.

Principes omnes qui ſuperiorem non recognoſcunt poſſunt bellum indicere cap. 121. nu. 4.

Principes omnes Italiæ habent ius præſcriptum indicendi bellum nu. 6.

Princeps Fiſcalibus lucris inhians maximã Reipublicæ calamitatem infert cap. 174. nu. 4.

Princeps non poteſt conferre iuriſdictionem in alium quin ſibi remaneat maior iuriſdictio cap. 189. nu. 37. & 38.

Principis aſſertioni non creditur in præiudicium tertij cap. 197. nu. 111.

Principalis Montij Senatoris mentio cap. 104. nu. 51.

Priuilegium perſonale nõ egreditur perſonã cap. 107. nu. 66.

Priuilegiatus non vtitur priuilegio aduerſus æque priuilegium dotis, Vide verbo Dos.

Priuilegia perſonalia non tranſmittuntur ad filios, niſi quando ipſi ſunt in cauſa priuilegij nu. 37.

Priuilegium tacitè hypotecæ, Vide Hipotecæ.

in Priuilegij impetratione, quod non lædit ſaltem niſi modice non requiritur partis citatio cap. 107. nu. 75.

Priuilegium qui habet ab aliquo, non poteſt eo vti eo inuito contra ipſum concedentem cap. 122. num. 10. Secus contra alios nu. 11.

Priuilegij vbi reliquiæ remanent, licet finalis illico cauſa ceſſet, non tamen ceſſat priuileg. cap. 128. nu. 72. & 73.

Priuilegiatus præſcari debet nõ priuilegiato cap. 174. nu. 16.

Priuilegiatos interduos quando agitur, ne vterque vincerur, In dubio præſumitur pro actu benigniori nu. 36.

Priuilegium conceſſum per Imperatorem quibuſdã abſentibus, non poteſt acceptari eo mortuo cap. 197. nu. 196.

Priuilegium quod eſt contra ius ſpeciale, vt admiſſio ad nouas deffenſiones tranſit ad hæredes cap. 198. nu. 15.

Prædia quæ fuerunt maiorum noſtrorum ea ob affectionem emere ſolemus cap. 199. nu. 63.

Principium inſpicitur, non finis, quando finis habet neceſſariam dependentiam à principio cap. 165. nu. 9. & 26.

Pro reſtu ſemper eſt iudicandum cap. 110. nu. 57.

Proteſtatio declarat mentem proteſtantis cap. 167. nu. 99. & nu. 101.

Proteſtatio habendi teſtes pro repetitis eſſe debet libera, & clara cap. 179. nu. 5. cum ſeq., Et poteſt reuocari re integra nu. 52.

Proteſtatio damnati contraria eius confeſſioni iuratæ nihil releuat cap. 190. nu. 77.

Prœmium declarat finem contrahentium cap. 102. nu. 144.

Productio iurium, Vide ſupra verbo Iurium productio.

Prouiſio Summi Pontificis de præbenda vacatura Titio, non comprehendit eam, quæ tempore dati reſcripti iam vacabat cap. 157. nu. 12.

Probatio præſumptiua non ſufficit ad probandum deffectum contractus facti à minore cum decreto Iudicis cap. 191. nu. 90.

Probationes pleniſſimæ, & vrgentiſſimæ requiruntur ad tollendam fidem Inſtrumento nu. 175.

Probatio reſultans ex ſcriptura priuata non tollit inſtrumentalem nu. 176.

Probatio à communibus accidentibus ſufficit num. 143.

Probatio debet de neceſſitate concludere cap. 110. nu. 45.

Probatio nulla maior quam partis confeſſio, vbi ea non inficiatur cap. 113. nu. 22. & 23.

Probationes in delictis luce meridiana clariores eſſe debent cap. 118. nu. 41.

Probationes omnes ſunt Iudici arbitrariæ cap. 142. nu. 16.

Probatio plena requiritur ad docendum, quidquid per vim factum fuit nu. 17. niſi clandeſtinè, vel doloſè factum fuiſſet, Quia tunc ſtatur eius iuramento contra qualitatem, & quantitatem rerum n. 18.

Probatio ſemiplena reſultat ex fuga rei à loco in quo officium geſſit, & reſpondere idcirco recuſauit cap. 143. nu. 48.

Probationes vbi de nouo ſuperuenisſent, & hoc cum iuramento affirmaret is, qui probare intẽdit nouus terminus ei ſtatui debet cap. 147. nu. 17. non obſtante ſtatuto prohibente, quod in cauſa nullitatis nouæ probationes non fiant num. 18, & 19. Quod etiam procederet ſi notitiã probationum habuiſſet, ſed habere & ſic potuiſſet nu. 29, eas non contrarium poteſt à parte probari nu. 22.

Probationes huiuſmodi admittuntur etiam in cauſis, de quibus proceditur de Æquitate nu. 23.

Probationes eſſe non poſſunt ſine termino num. 24. Contrar. in improbationibus nu. 25.

Probationibus paribus exiſtentibus ferenda eſt ſententia pro reo nu. 26. Declar. nu. 32. ſed hoc Iudicis arbitrio, remittitur nu. 27.

Probationes ſunt Iudici arbitrariæ num. 28. cap. 134. nu. 70.

Pro-

Probationum ſiue inſtrumenti exemplum in termino ſtatuto productum fuit, poteſt poſt lapſum termini exemplum authenticū, ſiue originale produci n. 33.
Probatio læſionis plenè requirantur in iudicio reſcindente cap. 134. nu. 40. in reſciſorio vero præſumptiua ſufficit nu. 41. Contrar. nu. 45. cum ſeq.
Vide verbum Læſio.
Probatio plena exiſtimatur, quæ Iudicis animum ad ita credendum impellit nu. 71.
Probatio quod partus editus ſit nono, vel ſeptimo menſe impoſſibilis videtur cap. 128. nu. 55.
Probationum facultas anguſtiari non debet cap. 158. nu. 21.
in Probationum difficultate, lex contentatur ea probatione, quæ fieri poteſt cap. 158. nu. 22.
Probatio quod pretium male ſit conſumptum per minorem, coniecturis perficitur cap. 160. nu. 53.
Probationibus paribus exiſtentibus, pro Fiſco etiamſi ſit actor pronunciandum eſt in cauſa onerosa cap. 174. nu. 23.
Probationibus exiſtētibus paribus regulariter eſt reus abſoluendus nu. 25. limit. in Fiſco nu. 23.
Probatio præſumptiua non admittitur, vt intereſſe ſit debitum cap. 193. nu. 43. cum ſeq. & nu. 48. & 63. Contrarium nu. 47. Declaratur nu. 49.
Probatio temporis immemorabilis fieri debet per teſtes cōcludentes communem opinionem eſſe memoriam non extare in contrarium cap. 195. num. 88. cum ſeq. Contrarium tradit Natta nu. 90.
Probationes factæ inter alias perſonas, & in alia cauſa, non releuant in alio iudicio cap. 198. n. 76. cum ſeq.
Proclama, Vide verbum Statutum.
Procraſtinatio in gerendis rebus quando odioſa ſit cap. 125. nu. 22.
Promiſſio conſeruationis indemnitatis non probat interceſſionem in creditoris præiudicium cap. 152. nu. 42.
Promiſſum viro, & vxori, pro dimidia vtriq; debetur cap. 153. nu. 3.
Promittens aliquid ſoluere non expreſſo tempore intelligitur de præſenti cap. 166. nu. 56.
Promittens ſoluere pro alio, regulariter non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 58.
Promiſſum ſub ſpe futuræ numerationis tacitam habet conditionem, ſi pecunia fuerit numerata cap. 185. nu. 6.
Promittens aliquem ſeruare idemnem conueniri nō poteſt, niſi excuſſo debitore principali num. 46. Etiam non obſtante renunciatione beneficij de fideiuſſoribus nu. 47. Contra nu. 48.
Promiſſa certa quantitate, cum qualitate, vt factis calculis, teneatur tantum de eo, quod reſultabit debitor, certum illud debetur, vbi calculi non ſint facti cap. 197. nu. 71.
Proceſſus factus contra matrem Principis ad inſtantiam Vaſſalli, non impetrata venia, nullus dicitur cap. 189. nu. 19.
Proxenetæ debetur merces ſi contractus perfectus fuit cap. 146. nu. 13. limit. nu. 6. etiamſi executioni non fuit miſſus nu. 9. cum plur. ſeq.
Proxeneta non dicitur aliquam attuliſſe vtilitatem, vbi negotium non fuit perfectum nu. 2.
Proxenetæ officium in Ciuitate vtile valde dicitur nu. 6.
Proxenetæ ſummæ prudentiæ, & auctoritatis habebantur apud Græcos nu. 7.
Proxeneta dicitur quia explorat voluntates hominū contrahere volentium nu. 8.
Proxenetæ labor præmium requirunt num. 14. Itaut ad ratam laborum ei ſit tradendum nu. 15. & 16.
Proxenetę merces ſoluta ab initio non recuperatur, etiamſi cōtractus non ſubſiſtat num. 17. cum illius officium ſit tractare non concludere nu. 8.
Proxenetæ debetur ſalarium officio Iudicis nu. 19.
Proxenetæ debetur merces ab eo ex contrahentib., à quo fuit illius opera requiſita nu. 20. licet repetatur ab eo, cuius culpa à contractibus receſſum eſt nu. 21.
Proxenetæ ſoluitur merces ab vtroq; ex contrahentibus ad ratam nu. 23.
Proxeneta illiciti contractus ſit infamis num. 29. & eius pœna nu. 30. cum plur. ſeq.
Proxeneta contractus illiciti, ſiue fraudolenti dicitur miniſter delicti nu. 35. cum ſeq. plur.
Proxeneta abundat mendacijs nu. 37.
Proxeneta tenetur de dolo, & lata culpa, ſi lucri cauſa laudauit aliquem idoneum, licet ſciret illum vergere ad inopiam nu. 38. cum ſeq. & nu. 42.
Proxeneta regulariter non eſt idoneus teſtis nu. 45. & 46. limit. nu. 47. cum ſeq. plur. vſq; ad nu. 63.
Proxenetis duobus diſcordantibus circa concluſionē contractus non eligitur tertius nu. 65.
Proxenetæ ſalarium aureos centum non poteſt excedere nu. 69.
Proxeneta non poteſt petere ſalarium, niſi poſt perfectum negotium nu. 66. cum ſeq. plur.
Proſperæ res mutationi proximæ, & obnoxiæ eſſe ſolent cap. 155. nu. 64.
Propetij ſententia contra mulieres cap. 154. nu. 8.
Prorogatio compromiſſi, dicitur noua obligatio cap. 176. nu. 52.
Publica cauſa alienum ius lędere nequit cap. 128. nu. 232. niſi aliter fieri nequeat nu. 233. & tunc ſoluto pretio nu. 234.
Publicum fauorem reſpiciunt ſecretæ hæredum inſtitutiones cap. 200. nu. 11. ad euitandas inſidias, & odium eorum, qui à teſtatorum morte lucrum conſequi ſperant nu. 12.
Pueri, & vinum veraces cap. 158. nu. 41.
Puerorum, ſiue paruulorum teſtimonia dicuntur iudicia nu. 40.
Puniri quis non poteſt pro ijs, quæ coactè fecit cap. 190. nu. 9. & 11.

Q

QVando declaratio dicatur non nouatio cap. 109. nu. 9. & 10.
Qualitates repetitæ in contractibus, vel vlt. voluntatibus arguunt enixam, & firmam voluntatem cap. 101. nu. 27.
Qualitas animi deliberati quando ceſſat cap. 102. num. 25.
Qualitas ſuperflua, non eſt in conſideratione ad falſitatem inducendam cap. 190. nu. 71.
Quē de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio cap. 139. nu. 27.
Qui commodum ſentit incommodum etiam ſentire debet cap. 147. nu. 31.
Qui gladio ferit gladio perit cap. 102. nu. 2.
Qui publicam pecuniam fęneratur dicitur crimen peculatus committere cap. 103. nu. 23.
Qui vtitur ad priuatum vſum publicis rebus peculatum committere dicitur nu. 24. & 25. & ibi Alcibiadis exemplum.

Qui hominibus preſſe deſiderat, Deum præire contendit cap. 160. nu. 3.
Qui permittit labi tempus videtur aquieſcere appellationi cap. 125. nu. 47.
Qui ad indignationem facilis eſt, erit ad peccandum procliuior cap. 155. nu. 28.
Qui altari inſeruit de altari viuere debet cap. 164. nu. 12. & 13.
Qui vult conſequens, cenſetur velle antecedens cap. 191. nu. 29.
Qui gladio ferit gladio perit cap. 192. nu. 1.
Qui ſemel incipit fatuizare, nunquam liberari præſumitur cap. 194. nu. 6.
Quilibet tenetur de eo quod fecit, quando apparet præciſè de vulneribus ab vno quoq; illatis occiſo in rixa cap. 130. nu 6.
Quilibet poteſt renunciare fauori ſuo cap. 107.
Quod fauore alicuius conceſſum eſt in eiuſdem odiũ retorqueri non debet cap. 107. nu. 18. Diſtinguitur nu. eodem cum ſeq. & cap. 138. num. 25. cap. 134. nu. 9.
Quod tibi non nocet, & alteri prodeſt concedi debet cap. 144. nu. 17.
Quod principaliter agitur attendi debet, non quod in conſequentiam venit cap. 168. nu. 58.
Quod iniuſtitia abſtulit, reſtituit Iuſtitia in circumſcriptionibus ſententiarum Criminalium nulliter latarum cap. 198. nu. 53.
Quintus Scæuola de iure Pretorio conſultus ad Furiũ, & Caſſellium conſulentes reijciebat cap. 119. n. 8.

R

Ratificatio, ſiue confirmatio actus geſti requirit ea, quæ ſunt neceſſaria in primo actu cap. 110. nu. 39. & 50.
Ratificatio actus nulliter geſti, dempta nullitate ſi Iuſtitiam non habet, ratificantẽ nihil releuat cap. 110. nu. 49.
Ratificatio præcedentis actus tollit omnem ſuſpicionem præcedentem metus cap. 148. nu. 45.
Ratificatio fieri debet tempore habili, viz. tempore quo actus de nouo geri poſſet cap. 197. num. 164. cum ſeq. & nu. 109.
Ratihabitio retrotrahitur, ſed non in præiudicium tertij, cui fuit ius acquiſitum cap. 159. nu. 48. cum ſeq.
Ratihabitio per fictionem legis, æquiparatur mandato cap. 159. nu. 55.
Ratio eadem eſt partis quo ad partem, quæ eſt totius quo ad totum cap. 123. nu. 38.
Ratio eadem vbi eſt idem ius ſtatui debet cap. 125. nu. 43. & nu. 69.
Ratio vbi eadem militat in contractibus, eadem vigere debet diſpoſitio cap. 199. nu. 37.
Ratio diuerſa militat inter emptorem, & vẽditorem, Ideirco diuerſum ius metiri debet cap. 199. nu. 57.
Reconuentio locum habet ratione exceſſus in quantitate cap. 112. nu. 11.
Reconuentio in quantitate, & qualitate locum non habet cap. 112. nu. 2. Contrar. nu. 6. 7. & 8.
Reconuentionis regula nu. 3. & 4.
Reconuentio cauſæ ſpiritualis non datur coram Laico Iudice nu. 4.
Reconuentio poteſt proponi coram eodem Iudice tàm Delegato, quàm Ordinario, & cap. num. 10. & 11.
Reconueniri an poſſit actor pro eodem negotio, pro, quo alias conuentus fuerat ipſe actor coram alio Iudice, licet non fuerit iudicatum num. 11. & 12. cum ſeq.
Reconuentio terminare debet coram eo Iudice, coram quo fuit propoſita nu. 28.
Reconuentionis cauſa opponi non poteſt declinatoria nu. 30. & 31. cum ſeq.
Reconuentio locum habet regulariter in omnibus rebus. Contr. ac obligationibus cap. 112. nu. 59.
Reconuentio fieri non poteſt de contentis in primo iudicio iam finito nu. 40. & 46.
Reconuentoni locus non eſt coram arbitrat. cap. 148 nu. 24. ratio deducitur nu. 25.
Redditio rationis dari nequit per hæredes, aut tertios poſſeſſores defuncto principali, & lapſo longo tempore cap. 197. nu. 130.
Redditus qui implicari debent, quando Teſtator ita mandauit cap. 101. nu. 169. nu. 170.
Redditus datiorum in Dominio Mediolani venduntur in ratione duorũ pro centenario cap. 116. n. 16.
Redditus materia per quos tractetur nu. 17. & 18.
Redditus iuſtus dicitur quando viginti annorũ curſu ſorti equatur nu. 19.
Redimens rem venditam tenetur etiam vltra pretiũ reſtituere mercedem traditam Proxenetæ, & ſimilibus cap. 146. nu. 22.
Relatum eſt in referente cap. 200. nu. 83.
Regula quod æqualitas inter fratres ſit ſeruanda quando locum habeat cap. 101. nu. 158.
Regula quod ſecundogenitus ſemel excluſus ſemper cenſeatur excluſus quomodo procedat cap. 101. nu. 117.
Regula quod dies termini non computetur in termino limitatur in materia appellationis nu. 27.
Regulariter intentionem ſuam quis probare tenetur cap. 160. nu. 47.
Regula quod ſemel placuit &c. non procedit in his, quæ ſunt publici iuris cap. 179. nu. 53.
Reipublicæ intereſt mulieres eſſe dotatas cap. 138. nu. 26.
Reipublicæ intereſt ne cõmercia impediantur, & litibus Mercatores inuoluantur cap. 136. nu. 32.
Reipublicæ intereſt Ciuitates hominibus implere cap. 128. nu. 35. & nu. 202.
Religionem ingreſſus dicitur conditionem meliorem feciſſe cap. 101. nu. 59.
Religionem ingrediens dicitur Deo nubere cap. 157. nu. 16.
Religionem ingrediens, habetur pro mortuo cap. 191. nu. 7.
Remedium ceſſionis quibus caſibus non admittatur cap. 108. nu. 14. cum plur. ſeq. & dicitur remedium ſubſidiarium nu. 21.
Reſcriptum ſalui conductus dicitur reſcriptũ gratiæ cap. 106. nu. 8.
Reſcriptum conceſſum fauore impetrantis ad aliud protrahi non debet cap 107. nu. 17.
Reſcripti cõtinentia verificari debet antequam illud executione mittatur cap. 148. nu. 58.
Reſcriptum Senatus Mediolani in cauſa appellationis declaratur, quo ad deſertionem cap. 125. n. 70. cum ſeq. plur. nu. 82. & 83.
Reſcriptum diſtinctionem non faciens, nec nos diſtinguere debemus nu. 83.
Reſcindendi contractum ius ſpectans mulieri tranſit ad hæredes cap. 132. nu. 73.
Contrarium nu. 74. cum ſeq.
Reſciſo contractu ob omiſſas ſolemnitates dicitur titulus

tulus redactus ad non titulum cap. 160. num. 24.
Reſciſionis contractus iudicio pendente; interim executioni mittitur contractus cap. 160. n. 55. Decretum Sen. Neapol. nu. 56.
Reſcindens iudicium concernit reſciſionem contractus, ſiue actus cap. 173. nu. 1. & 2.
Reſcindens remedium ponit contrahentē in eo ſtatu, in quo erant ante contractum n. 5.
Reſcindens, & reſciſorium iudicium vnū poſt aliud proponi debet nu. 6. Deciſio Sen. Granonopolit. nu. 8. Contrarium verius nu. 11.
Reſciſoria actio non naſcitur niſi poſt obtentam reſtitutionem aduerſus contractum num. 7. Ratio exponitur nu. 9.
Reſciſoria actio in quibus locum obtinere poſſit, traditur remiſſiuè nu. 17.
Reſciſorium remedium locum tantum habere in realibus voluerunt multi nu. 18.
Reſciſoria actio alia datiua, alia natiua dicto cap. 173. nu. 24.
Reſciſorium iudicium eſt quando reſciſſo cōtractu, vel actu, agitur ad rei reſtitutionem nu. 4. & 5.
Reſciſio contractus non datur ob Theſaurum repertum in fundo vendito cap. 196. num. 16. & 17.
Reſciſo contractu venditionis, res omnis ab vtraq; parte reducitur ad ſtatum priſtinum cap. 199. nu. 40. & 41. Quod etiam procedit in præiudicium Eccleſiæ nu. 41.
Repetitio teſtium, dicitur remedium ordinarium cap. 179. nu. 4.
Repetitio teſtium neceſſaria eſt in Criminalibus, & fieri debet citato reo nu. 6. ſi ille eſt præſens nu. 7.
Repetitio teſtium non fit, quando reus condemnatus in Contumacia, admittitur ad Nouas deffenſiones nu. 8. & nu. 92. cum ſeq.
Repetitio teſtium non eſt neceſſaria, quando reus proteſtatus eſt, ſe eos habere pro repetitis nu. 49.
Repetitio teſtium non eſt neceſſaria, quando reus faſſus eſt delictum nu. 54. cum ſeq. licet cautior eſſet nu. 56.
Repetitio teſtium non eſt neceſſaria in crimine læſæ Maieſtatis, Aſſaſinij, & alijs grauioribus delictis nu. 60.
Repetitio teſtium neceſſaria non videtur, quando illi ſunt omni exceptione maiores cap. 179. nu. 63.
Repetitio teſtium neceſſaria non eſt, ſi eorum dictis ſtare conuenissent partes num. 64. Contrarium nu. 65.
Repetitio teſtium pro facta habetur, quādo illi mortui ſunt nu. 66. Maximè ſi reus fuit citatus, vel inquiſitus ante eorum mortem nu. 67.
Repetitio teſtium omittitur, quando examinantur poſt factam monitionem generalem reo num. 82. ſi ita ſtylus neget nu. 90.
Repetitio fieri non debet, quando ſtylus Curiæ reſiſtit nu. 94.
Repetitio teſtium, fieri debet, etiam quod procedatur ſola facti veritate inſpecta nu. 107.
Repetitio teſtium fieri debet per ipſummet Iudicem vbi legitimè impeditus non ſit nu. 111. & 112.
Reſtitutio in integrum non retardat executionem ſententiæ, quando fuit petita poſt cæptam executionem, & ſic re non integra cap. 111. nu. 17.
Reſtitutio in integrum ponit contrahentes in priori ſtatu cap. 135. nu. 2.
Reſtitutionis remedium odioſum nu. 3. & 4. Contrar. verius cum ſit fauorabile nu. 6. 9. & 10.
Reſtitutionis remedium dicitur fauorabile etiam reſpectu maiorum nu. 6.
Reſtitutionis beneficium num concedatur ſemper minoribus cap. 134. nu. 5. & 6.
Reſtitutio remedium extraord. num. 6. & 10.
Reſtitutio conceditur, vel ratione ætatis, & læſionum ſimul cap. 134. nu. 18. & 19.
Reſtitutio quæ conceditur ratione ætatis, & læſionis deneganda eſt, vbi militat remedium ordinarium nu. 20.
Reſtitutionis beneficium dicitur fauorabile minoribus nu. 25. declarat. nu. 26.
in Reſtitutione petenda ceſſat optio minori, quando non ceſſat actio 27. Declaratur ſi minor agit non ſi excipit nu. 28. Ampliatur procedere etiam in cauſis Eccleſ. & Vniuerſitatum nu. 30.
Reſtitutio conceditur minoribus duobus cōcurrent. viz. facilitate in contractu, & dolo aduerſarij cap. 134. nu. 49.
Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem denegatur quotieſcunq; res non eſt integra nu. 53. Vt ſi fuiſſent venditæ aliquæ res hæreditariæ nu. 53.
Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem non conceditur niſi prius reſtitutis omnibus habitis ex hæreditarijs bonis nu. 54. cum ſeq. plur. etiam reſpectu fructuum abſq; alimentorum deductione nu. 57.
Reſtitutio aduerſus aditam hæreditatem peti, & definiri debet intra quadriennium à die perfectę ętatis nu. 58. quod tempus poteſt de partium conſenſu prorogari nu. 59.
Reſtitutio aliquando etiam conceditur lapſo quadrienio ex aliqua iuſta cauſa Iudici arbitraria n. 60.
Reſtitutio aduerſus binas conformes retardat earum executionem nu. 61. Contrar. nu. 62. & 63. Extenditur nu. 78.
Reſtitutio non impedit executionē ſententiæ, quando illa non eſt multum conſiderabilis cap. 134. nu. 80.
Reſtitutio conceſſa non retardata executione ſententiarum dicitur reſpicere commodum vtriuſq; partis cap. 134. nu. 75. Maximè ſi fideiuſſionem preſtat de reſtituendis ijs qui ſentētias exequuntur nu. 76.
Reſtitutio non retardat executionem ſententię, quādo iam fuit executioni miſſa, vel ſaltem pro parte nu. 78.
Reſtitutio Ducatuum Mantuani, & Montisferratenſis cum Stato Rheccioſum, attenta pace cap. 155. nu. 45.
Reſtitutione conceſſa Eccleſiæ, ſiue minori, res omnis ab vtraq; parte reducitur ad priſtinum ſtatum cap. 160. nu. 17. Et quilibet quod ſuum eſt recuperat nu. 18. & 19.
Reſtitutionis beneficium competit minori, vel Eccleſiæ, quando debito tempore non denunciauit Domino finem locationis cap. 176. nu. 54.
Reſtitutionis rei furatæ condemnatio fieri debet in eodem iudicio, in quo fur condemnatur cap. 180. nu. 30.
Reſtituitur maior, quando læſus fuit ſine propria culpa cap. 181. nu. 1. De ruſtico nu. 8. & 9.
Reſtitutio in integrum concedi non ſolet aduerſus ſententiam Senatus cap. 193. nu. 64.
Res quæ in rebus honoratijs non eſt abeſſe dicitur cap. 101. nu. 137.
Rem præſtare dicitur, qui præſtat æſtimationem cap. 144. nu. 18.

Res quæ non eſt mea, ad alium ſpectare debet cap. 169. nu. 21.

Re poſt obligationem acquiſita ex pecunia mutuantis, qui eam ſibi ſpecialiter obligauit ceſſat Fiſci priuilegium cap. 174. nu. 2.

Res integra dicitur, vbi proceſſus adhuc non fuit publicatus cap. 199. num. 16. Vel ante ſententiam num. 17.

Renunciatio enormiſſimæ læſioni valet nu. 24. Contras. verius cap. 101. nu. 27. & 37.

Renunciatio ſpecialiter facta læſioni enormiſſimæ non valet etiam ſi iurata nu. 39.

Renunciatio Velleiani facta per mulierem dicitur inualida cap. 152. nu. 16. cum ſeq.
Contrarium nu. 23. Diſtinguitur nu 41. Maximè ſi ex interuallo fuiſſet renunciatum nu. 21. & 25.

Renunciatio Velleiani inefficax eſt in Regno Neapolitano ex ſpeciali pragmatica cap. 152. num. 30. & 59.

Renunciatio hyppothecę facta per Vxorem valet, quando Viro contrahenti conſentit licet non valeat obligatio cap. 152. num. 66. cum ſeq. plur. & num. 71. Quod tamen procedit reſpectu tantum eius cuius fauore renunciauit nu. 72.

Renunciatio differt à pacto de retrouendendo cap. 169. nu. 22.

Renunciari poteſt cum iuramento exceptioni non numeratæ pecuniæ cap. 172. nu. 43. 45. & 46. licet talis renuncians poſſit intra biennium probare pecuniam non numeratam fuiſſe nu. 44. & nu. 50. Contr. nu. 50. & 51.

Renunciatio generalis, omnia comprehendit cap. 186. nu. 4.

Renunciatio generalis non continet caſum dotis, quæ ſpecialem, ſiue expreſſum deſiderat cap. 186. nu. 5.

Renunciatio generalis, non intelligitur de maioribus iuribus cap. 186. nu. 7.

Renunciatio Velleiano cũ iuramento facta per mulierem, non valet niſi ſcientiam habuiſſet beneficij Velleiani nu. 13.

Renunciatio generalis fideiuſſoris omni legum auxilio intelligitur, & reſtringi debet ad eas omnes exceptiones, quæ fideiuſſori competebant tempore factæ renunciationis nu. 14. Contra nu. 17.

Renunciari valide poteſt beneficio, Auth. hoc niſi debitor C. de ſolutionib. cap. 199. nu. 48.

Reuiſio competit aduerſus arbitramentum cap. 148. nu. 4.

Reuiſio ab arbitr. cõmittitur I.C. de Collegio ex diſpoſit. Nou. Conſtit. nu. 5.

Reuiſionis Iudex procedere debet ſecundum ſolemnitates iuris nu. 6. & 7. Contrar. nu. 9.

Reuiſio ab arbitramentis pari paſſu ambulat cũ appellatione nu. 8.

Reuiſio ab arbitramento iure communi inſpecto peti debet coram Iudice ordinario, coram quo iudicium fuiſſet agitatum, ſi ad compromiſſum non eſſet deuentum nu. 26. In Dominio Mediolani petitur a Senatu, vel à Principe nu. 27.

Reuerentia ſola, quæ Patri debetur, aut marito, & ſimilibus, non ſufficit ad probandum metum reuerentialem cap. 152. nu. 15.

Reus quando poſt mortem damnari poteſt cap. 103. nu. 11. & 12.

Reus criminis læſæ Maieſtatis impunè occidi poteſt cap. 103. nu. 29. & exemplum traditur nu. 30.

Reus in iudicio pulſatus, quando per modum exceptionis poſſit opponere, id quod in alio iudicio contra ipſum inſtructo propoſuerat, & adhuc pendente cap. 112. nu. 37. & 38.

Reus quando actori edere teneatur cap. 149. nu. 15. cum plur. ſeq. & nu. 23.

Reus edere tenetur actori in Criminalibus iudicijs num. 24.

Reum ad ſe tuendum vti poteſt quibuſcunq; deffenſionibus etiam contrarijs cap. 134. nu. 29.

Reus an poſſit renunciare dilationem cõmunem ad probandum in præiudicium actoris cap. 122. n. 8. cum ſeq. plur.

Reus conuentus alendus eſt ex fructibus rei ſequeſtratæ, vbi aliunde non habeat cap. 156. num. 71. Aliter litem deſerere cogeretur nu. 72.

Reo licere debet, quod actori permittitur cap. 173. nu. 22.

Reus inſtrumentum edere tenetur ad fundandam Eccleſię, vel Fiſci intentionem cap. 175. num. 15. niſi ſucceſſiſſet in factum alterius nu. 16. Et paratus eſſet iurare ſe non habere, nec habuiſſe inſtrumentum nu. 17.

Rei oculati eſſe debent, quando fit annotatio in proceſſu per Notarium, quod fuit conſignatus cum monitione generali, Proteſtando ſe velle citari ad quoſcunq; actus cap. 179. nu. 91.

Redimendi pactum dicitur graue cap. 161. nu. 4.

Reus non debet ius ſuum indiſcuſſum relinquere cap. 193. nu. 74.

Retrouendendi pactum dicitur graue cap. 161. nu. 5.

Remiſſio mercedis, quando fieri, vel denegari debeat remiſſiuę cap. 164. nu. 38.

Reuerentia quæ Domino debetur eius vxori, & matri etiam debetur cap. 189. nu. 12.

Retrotractio fundata eſt in Æquitate cap. 165. n. 10.

Reipublicæ adminiſtratio inimicitias, & dirilia affert cap. 179. nu. 106.

Relinquere parentibus non minus pium eſt, quam deſcendentibus cap. 183. nu. 6.

Rex Thebanorum Regnum binis filijs reliquit, vt alternis annis regnarent, Ex quo ad bellum deuenerunt, & perierunt cap. 187. nu 61.

Romanæ Curiæ ſtylus vim legis obtinet cap. 141 nu. 9.

Romana Curia tanquam omnium magiſtra ſequenda eſt ab inferioribus nu. 10.

Romuli conſilium in conſtituendo Senatu Romano cap. 101. nu. 7.

Romulus, & Solon nullum ſupplicium legibus conſtituerant in parricidas, quia exiſtimare nequiuerunt poſſe in hominum animos incidere tantum ſcelus cap. 190. nu. 110. cum ſeq.

Ruginelli opinio reprobata cap. 125. num. 63. 64. & 70.

Rixæ auctor tenetur de omnibus malis ſubſequtis in ea, ſi non conſtat de certo delinquente cap. 130. nu. 27. 29. 30. & 32.

Rixæ auctorem perſequuntur iura nu. 28.

Rixę auctor tenetur de omnibus delictis ab alijs commiſſis nu. 32. limit. nu. 42. & 47.

Rixæ auctor dicitur ille, qui dat operam rei illicitæ nu. 36.

Rixæ auctor, qui homicid. in ea ab alijs commiſſum ratum habuit, tenetur pœna nu. 38. & 39.

Rixæ auctor pœna ordinaria tenetur per homicid. commiſſo in rixa, quando curauit colligi ſocios,

& vi

& vi fieri aliquid tentauit nu. 39. & 40.

Rixæ auctor non tenetur pæna ordinaria, quando qui occidit ad rixã ſuperuenit, vti affinis, vel amicus nu. 42.

Rixæ auctor excuſatur à pæna ordinaria, quando cõſtat de certo occiſore nu. 47.

Rixæ auctoris pæna in hoc Dominio Mediol. qualis irrogari ſolent nu. 37. & 38.

Ruſtici excuſantur à falſitate, etiamſi ſint ſibi contrarij cap. 190. nu. 74. cum ſeq.

Ruſtici ex ſtatuto Mediolani, non tenetur accipere in ſequeſtrum res nobilium cap. 156. num. 34. & 35.

Ruſticis, & alijs ex iuſta cauſa iura ſubueniunt per reſtitutionem in integrum cap. 181. nu. 8. & 9.

S

SAgacitas, & prudentia mulieris probandum eſt ab eo, qui in ea ſe fundat cap. 110. nu. 29. & 30.

Sacerdos celebrans miſſam, poteſt impunè occidere aggreſſorem, & miſſam deinde etiam perficere cap. 192. nu. 8.

Sacræ res, & Fiſcales, aut fugitiuus ſeruus non poteſt vſucapi cap. 195. nu. 9. & 68., niſi res effecta eſſet profana nu. 69.

Salis onus, ſiue augumentum impoſitum in Dominio Mediolani anno 1556. cap. 136. nu. 21. & 74.

Salis augumentum impoſitum dicitur ijs, qui illud ſoluerunt non Communitatibus nu. 22.

Salis nouum augumentum impoſitum anno 1558. nu. 23. ac alia tria augumenta exinde fuerunt impoſita nu. 107.

Saluiani ſententia notanda contra reuocationes legatorum factorum ad Eccl. cap. 145. nu. 29.

Saluusconductus, Vide verbo Securitas.

Saluiconductus conceduntur etiam Vniuerſitatibus cap. 107. nu. 4.

Saluusconductus quinquennalis prorogari non poteſt, ex declar. & decret. Senatus nu. 10.

Saluusconductus denegatur in pluribus cauſis cap. 107, nu. 23. cum plur. ſeq.

Saluusconductus conceditur etiam pro debito iurato nu. 35.

Saluiconductus breuioris temporis nempè trium, vel ſex menſium conceditur per Sen. etiam inuita parte, vel ſine eius conſenſu nu. 74. cum ſeq.

Satisfactum dicere non debemus, ſi non durat ſatisfactio cap. 137. nu. 40.

Secundogenitus. Vide verbo Primogenitus.

Si veritatis conceſſio ſpectat ad Principem cap. 106. num. 7.

pro Securitate in dubio iudicandum eſt nu. 16.

Securitas conceſſa à Iudice inferiore inualida eſt, & non attendenda cap. 106. nu. 9. & 13. Contrar. nu. 12. & 13.

Securitas licet concedi non debeat, conceſſa tamen ſeruanda eſt nu. 14. & 15.

Securitas data bannito ſeruanda eſt, neq; tollenda etiam per legem generalem cap. 128. nu. 181. cum ſeq. plur.

Scientia magis, quam experientia in Iudice requiritur cap. 101. nu. 13.

Scientia ſublata in Iudice deeſt bonum nu. 16.

Scriptura publica effecta dicitur ea quam inter ſuas abbreuiaturas poſuit Notarius cap. 200. num. 105.

Scriptura dicitur ſemper loqui cap. 197. nu. 94.

Scriptura publica differt à priuata ratione fidei, quæ maior adhibetur publicæ nu. 101.

Scriptor poteſt retinere quinternos, donec ſibi fuerit ſatisfactum de mercede cap. 160. nu. 21.

Schedula in qua ſeparatim à teſtatore ſcriptum eſt nomen hæredis, ſcripta eſſe debet propria manu teſtatoris cap. 200. nu. 44. & 95. Contrarium nu. 96. cum ſeq. plur. & nu. 100. cum ſeq.

Schedula in qua ſeparatim ſcriptum eſt à teſtatore nomen hæredis conſignari debet propria teſtatoris manu nu. 47. & 73.

Senatus Mediolani cõcedit moratorias modici temporis debiti etiam in caſibus Priuilegiatis, cap. 107. nu. 63. & 64.

Senatus Mediolani decretum, Vide verbo Decretũ.

Senatui Romano licebat mitigare pænas legum cap. 104. nu. 9.

Senatoribus Mediolani non eſt prohibitum recipere eſculenta, & poculenta cap. 104. nu. 31.

Senatus Mediol. iudicat ſola facti veritate inſpecta cap. 148. nu. 67. & cap. 197. nu. 45.

Senatores dicuntur Iudices Æquitatis, non autem nullitatis nu. 68.

Senatus Taurinenſis ſe oppoſuit iuſſioni eius Principis, vn iun cõtrariæ, dum immunitatẽ duodecim liberorum violare volebat cap. 128. num. 147. & obtinuit nu. 216. cum ſeq. plur.

Senatus Romani ſententia contra eum, qui indiciatus tantum erat à vim paſſo libidinis cauſa cap. 158 nu. 45.

Senatores errare non præſumuntur cap. 193. nu. 79

Senecæ ſententia notanda cap. 102. nu. 28.

Senecæ ſententia contra Tantali pænam cap. 128. nu. 299.

Senecæ ſententia aduerſus mulieres cap. 154. nu. 7.

Senecæ ſententia contra eos, qui dominandi ius deſiderant cap. 155. nu. 67.

Sententia declaratoria in crimine læſæ Maieſtatis retrotrahitur ad tempus commiſſi criminis cap. 103. nu. 38.

Sentẽtia Iudicis incerta ex actis, ex inſtrumẽto tamen certa quod in actis non eſt, neq, de eo fit mentio in ſententia, an valida ſit cap. 113. nu. 26. cum ſeq.

Sententia lata ad relationem Periti nunquam tranſit in iudicatum cap. 119. nu. 22. cum tribus ſeq.

Sententia præſumitur potius lata ſuper poſſeſſione ſucceſſiua, quam momentanea cap. 125. num. 17.

Sententiæ executionem moderari aliud eſt, aliud impugnare eam cap. 193. nu. 67.

Sententia lata ſuper falſa cauſa non valet nu. 78.

Sententiæ criminales notoriæ iniuſtæ circumſcribi ſolent per Senatum cap. 198. nu. 56.

Sequeſtratio fructuum conceditur in præiudicium appellantis cap. 125. nu. 15. limit. nu. 16.

Sequeſtratio de iure communi prohibita eſt cap. 156. num. 1.

Sequeſtratio conceditur, quando vrget vehemens ſuſpicio dilapidationis cap. 156. nu. 7.

Sequeſtratio conceditur, quando prima facie conſtat de credito actoris nu. 9.

Sequeſtratio fit in criminalibus, quando agitur de crimine perduellionis nu. 10.

Sequeſtratio fit, quando imputatus de delicto aufugit nu. 11.

Sequeſtratio conceditur contra Colonum, vel Conductorem non ſoluentem penſionem, cap. 156. num. 12.

Sequeſtratio fit in cauſa appellationis ſubſiſtente timore dilapidationis cap. 156. nu. 13. & 14.

Sequeſtratio conceditur in mariti præiudicium,

Pp 3 quando

quando malè ſe gerit in re dotali nu. 15.
Sequeſtratio fit, quando frater conferre tenetur, nec poteſt cauere nu. 16.
Sequeſtratio conceditur, quando filius mouet quæſtionem proclamandi de poſſeſſione filiationis ad libertatem cap. 156. nu. 17.
Sequeſtratio fit, quando debitor eſt ſuſpectus de fuga nu. 18.
pro Sequeſtratione concedenda, requiritur ſummaria cauſæ cognitio, ſine partis citatione nu. 19.
Sequeſtratio fit ob timorem armorum ad euitanda ſcandala cap. 156. nu. 20.
Sequeſtrum non tollitur per ſatisdationem, quando factum fuit ob timorem ſcandalorum, qui adhuc durat cap. 156. nu. 44.
Vel factum fuit de mandato Principis nu. 45.
Sequeſtrum nõ tollitur ſatisdatione, quando factum fuit ad effectum ſoluendi nu. 46.
Sequeſtranti non conceditur nouus terminus ad probandum, vbi præfixus eſt à ſtatuto nu. 57. cum ſeq.
Sequeſtrum ſemel reuocatum, fieri iterum non poteſt in eadem cauſa cap. 156. nu. 60.
Sequeſtratio fieri nequit de pecunia parata ad penſionem domus, nec de ſalario Doctoris legentis, aut ſtipendio militis, niſi conſtaret de debito per publicum inſtrumentum nu. 21.
Sequeſtrari quæ prohibita ſunt remiſſiuè nu. 22.
Sequeſtratio fieri poteſt etiam in die feriata ad honorem Dei nu. 28., Quamuis tolli nequit etiam in die feriato nu. 29.
Sequeſtro renunciari poteſt etiam in die feriato cap. 156. nu. 30.
Sequeſtra fieri tantum poſſunt inſtante parte nu. 31. cum ſeq.
Sequeſtratio videtur tollere poſſeſſionẽ rei licet eam non tribuat actori num. 28. Contrarium verius, quod ſiz. non tollat poſſeſſione nu. 39.
Sequeſtri medicina eſt fideiuſſio num. 40.
Sequeſtratio tollitur etiam per iuratoriam cautionẽ, quando perſona eſſet honeſta nu. 41.
Sequeſtrum nõ tollitur ſatisdatione, quando factum fuit inter perſonas, inter quas prohibita eſt ſatisdatio nu. 43.
Sequeſtratio de iure communi prohibita eſt cap. 156. num. 1.
Sequeſtratio conceditur, quando vrget ſuſpicio vehemens dilapidationis nu. 7.
Sequeſtratio conceditur, quando prima facie conſtat de credito actoris nu. 9.
Sequeſtratio in criminalibus fit, quando agitur de crimine perduellionis nu. 10.
Sequeſtratione pendente, non dicitur res affecta litigioſi vitio nu. 63.
Sequeſtratio fit aliquando etiam reſpectu perſonarũ cap. 156. nu. 74. cum ſeq. plur.
Sequeſtratio bonorum in criminalibus prohibita eſt cap. 190. nu. 38. & 41., limitatur quando imminet vehemens ſuſpicio dilapidationis nu. 42.
Sequeſtratio neq; etiam conceditur in ciuilibus de iure communi nu. 43.
Sequeſtrans indebitè, ad intereſſe tenetur cap. 193. nu. 62.
Separationis iuditio pendente, vel terminato competunt remedia ad dotis reſtitutionem cap. 110. num. 62.
Separatorum vnus alterius onera ſuſtinere non debet cap. 136. nu. 43.
Separatio bonorum vtilis valdè, & frequens eſt remedium cap. 197. nu. 1.
Separatio bonorum ad cuius inſtantiam facienda ſit nu. 2. & 6.
Separatio bonorum conceditur ſeptem concurrentibus, de quibus nu. 10. cum ſeq. plur.
Separatio bonorum peti poteſt per creditores hęreditarios etiam lapſo quinquennio, ſi pendebat lis ſuper credito, quæ cœpta fuerat cum ipſo principali debitore, deinde mortuo nu. 12.
Separatio bonorum non fit, quando lis eſt inter legatarios, & creditores, qui potiores ſunt nu. 18.
Separatione thori ſecuta, compellitur vir ad reſtitutionem dotis, vna cum eius augumento cap. 167. nu. 106.
Separationis beneficium non prodeſt, ſi ea non fuit petita, & obtenta cap. 197. nu. 19. & nu. 137.
Separatione bonorum non facta, præferuntur creditores anteriores, nulla facta diſtinctione, quod ſint hæreditarijs, vel hæredis, quia tunc dicuntur omnes creditores hæredis nu. 20. 22. & 38.
Separatio fit etiam de ſe mouentibus nu. 26. modo id fiat intra quinquennium à die aditionis nu. 27.
Separatio non habet locum inter creditores, & legatarios cap. 197. nu. 28.
Separatio probanda eſt, vti quid facti nu. 39. & nu. 137.
Separatio vbi petita non fuit à creditore, peti neq; poteſt ab eius hærede nu. 32.
Separationis beneficium dicitur ſubſidiarium nu. 33. iudicium auctoris nu. 34.
Separatio fit inter creditores hæreditarios, & hæredis nu. 43.
Separatio eſt inanis, quando agitur de creditoribus, & legatarijs eiuſdem defuncti nu. 62.
Separatio bonorum non facta, creditores defuncti non præferuntur creditoribus hæreditarijs, ſed è contra nu. 132.
Separatio impetrari non poteſt poſt lapſum quinquennij à die aditionis hæreditatis num. 143. cum ſeq.
Separatio fieri debet antequam fiat cõmixtio bonorum nu. 145.
Separationis beneficium principaliter introductum fuit fauore creditorum defuncti nu. 151. cum ſeq. Et ſic impetrari non poteſt à creditoribus hæredis nu. 153.
Separatio fit inter creditores hæreditarios, & creditores hæredis cap. 197. nu. 43.
Seruus ſubire cogitur vitæ diſcrimen pro ſalute Domini cap. 188. nu. 36.
Seruus examinari non poteſt contra Dominum, nec illum accuſare nu. 37., limitatur in crimine læſæ Maieſtatis nu. 38.
Seruorum egregia facta pro Dominis narrantur cap. 188. nu. 39.
Seruus fugitiuus vſucapi non poteſt cap. 195. nu. 9. & 68.
Seruitus amittitur per non vſum cap. 195. nu. 52. ſed id intelligitur reſpectu plurium actorum num. 53. Declaratur id procedere pro præteritis actibus nõ pro futuris nu. 54.
Silentium Iudicis, Vide ſupra in verbo Appellatio, & verbo Iudex.
Sigilla, ſiue ſignacula teſtatoris ſupplet vicem eius ſubſcriptio ſchedulę, in qua ſcriptum eſt nomen hæredis cap. 200. nu. 104.

Scipionis

Scipionis Africani iudicium in præmiando duos milites, qui ſimul in Ciuitatem ingreſſi fuerant cap. 187. nu. 32.

Si quis te percuſſerit in vna genna porige ei alteram, vt iubet Dominus cap. 192. nu. 11.

Socratis damnatio ob calumnioſam imputationem etiamſi carceres exijſſe poſſet cap. 130. nu. 82.

Solemnitates quæ interuenire debeant in conceſſione emphiteuſis cap. 151. nu. 9. & 14.

Solemnitatibus debitis interuenientibus alienari poſſunt bona Eccl. ne dum in emphit. conceden. 20.

Solemnitates interueniſſe non præſumuntur in contractibus, ſi de ijs apertè non conſtat cap. 176. 74.

Solemnitatis deffectus introductæ de rigore reddit actum nullum cap. 181. nu. 7.

Solemnitas leuis, ea dicitur, cuius omiſſio, vel nullū, vel paruum affert præiudicium nu. 23.

Sociorum auxilia in bellis, quæ gerebantur per Romanos binas continebant legiones cap. 136. num. 100.

Societas contracta dicitur ſi fratres ſimul viuant, ac exigant redditus, ac communi nomine expendant cap. 170. num. 1., Etiamſi aliquis ex fratribus eſſet minor nu. 2.
Contrar. nu. 7. 8. & 10.

Societas lucrari potius præſumitur, quam facere iacturam cap. 197. nu. 72.

Solutio quando facta cenſeatur ex pecunijs communibus cap. 101. nu. 167.

Soluere plus dicitur, qui ante diem ſoluit cap. 144. num. 32.

Solui poteſt materiatum loco materiæ eiuſdem ſubſtantiæ num. 11. ſecus ex diuerſitate ſubſtantiæ num. 11.

Solutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio cap. 155. num. 1. limitatur fauore Fiſci num. 2. Contrarium nu. 5.

Solutiones fiendę Fiſco, fieri debent in loco deſtinato nu. 3.

Soluens Officiali Fiſci non ſeruata ſolemnitate ſibi imputet nu. 4.

Solutio facta Officialibus Fiſci ratione contractus, probari poteſt per teſtes, vel per priuatam ſcripturam nu. 12.

Soluens partem debiti confeſſati non poteſt pro reſiduo allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ cap. 178. nu. 38. Idem procedit in eo, qui petit dilationem ad ſoluendum nu. 39.

Solutio per triginta annos facta Domino pro re emphiteotica, ſufficiens dicitur probatio dominij, in rei vendicatione intētata contra tertium cap. 175. nu. 30.

Soluendo quis non eſſe dicitur, ſi cum difficultate exigi poteſt cap. 197. nu. 52.

Soluens penſionem, ſiue canonem, poteſt illam denegare, & petere, vt ſibi oſtendatur titulus nu. 93.
Si tamen is ſucceſſit in factum alienum nu. 94.

Sortis iudicio in dubijs licet ſtare cap. 187. nu. 47.

Sortis iudicium locum tātum habet in quæſtionibus iuris non facti nu. 47., Contrarium nu. 48. quando maximè id petunt partes nu. 50.

Sortis iudicium fallax, & incertum, quod vt plurimū ad parum idoneos deferat nu. 52.

Sortis iudicium, Fortunæ iudicium dicitur nu. 53.

Sortis iudicium, locum non habet niſi in caſibus à iure expreſſis nu. 54.

Sorte fiebant diuiſiones inter Romanos nu. 46.

Sorte diuidi ſolent feuda in Mediolani dominio cap. 187. nu. 51.

Sorsita diminui poteſt, ſicut augeri, quando poſita eſt in trafico, & negotiatione cap. 197. nu. 70.

Specialia duo ſimul admittuntur fauore dotis etiā ſi ex eodem fonte naſcantur cap. 138. num. 12. & 14. & cap. 137. nu. 12. & 13.

Specialia duo ſimul admittuntur in quacunq; materia, quando ex diuerſis fontibus oriuntur num. 16.

Specialia duo ſimul concurrere nequeunt cap. 159. nu. 41.

Specierum enumeratio in renunciationibus ſępè plus operatur, quam ipſa generalitas cap. 101. nu. 25.

Spiritualibus in cauſis Iudex ſæcularis nullo modo cognoſcere poteſt cap. 112. nu. 5.

Sponſor dicitur, qui intercedit per alio ſine eius mandato cap. 139. nu. 42.
Vide ſupra verbo Fideiuſſor.

Spoliatus antę omnia reſtituendus eſt cap. 148. n. 56.

Specialitas in vno caſu præſuponit contrarium de iure communi in conſimili cauſa cap. 181. nu. 4.

Spontanea conſtitutio in carceribus. Vide verbum Conſtitutio ſpontanea.

Stipulari rem ſuam, qui nequit cap. 101. nu. 163.

Stipulatio locum habere nequit in ſurdo, ſiue muto cap. 194. nu. 18.

Statutum pænale loquens in caſu vero locum non habet in caſu ficto nu. 82. cap. 118.

Statutum puniens mulieres portantes perlas intelligitur de veris non de fictis nu. 83.

Statuti verba vbi non conueniunt, neq; etiam diſpoſitio nu. 84.

Statutum interpretari debet potius ab alio ſtatuto, quam à iure communi nu. 98.

Statuta interpretanda ſunt ſecundum communem vſum loquendi nu. 101.

Statutum loci inferioris non dicitur honeſtum, ſi cōtradicit ſtatutis loci ſuperioris nu. 102.

Statutum Mediolani 169. lib. 2. prohibet exceptionē excuſſionis cap. 114. nu. 32.

Statutum loquens de dolo intelligitur de dolo vero, non præſumpto cap. 101. nu. 34.

Statuta quando dicantur facta in odium Eccleſ. cap. 105. nu. 5. 6. & 7.

Statuta loquentia de donationibus non habēt locum in donatione ob cauſam cap. 105. nu. 33.

Statutum prohibens ceſſionem bonorum non valet cap. 108. nu. 39.

Statutum Papiæ 125. in ciuil. declar. cap. 109. nu. 26.

Statutum Papię 98. in ciuil. declar. cap. 110. num. 1. cum plut. ſeq. & nu. 17. 33. 56. 63. & 64.

Statutum habens duas rationes finales, ſiue impulſiuas, vna ceſſante non ceſſat ſtatutum cap. 110. nu. 27.

Statuti prohibentis contractus mulierum, ſine conſenſu Viri, & duorum attinentium, quæ ſit ratio cap. 110. nu. 17. & 26.

Statutum loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto cap. 110. nu. 32.

Statutū loquens de infamia, de qua intelligatur cap. 118. nu. 5. cum ſeq. plut. & nu. 53.

Statuta pænalia dicuntur odioſa cap. 118. num. 13. & nu. 54. cum ſeq.

Statutum iuris communis correctorium ſtrictè eſt interpretandum nu. 17. & 27.

Statutum conuenire debet cum iure communi, quo magis fieri poſſit nu. 57. & ſi commune effectum

habet

habet contra ius commune duplicem habere debet nu. 58. cap. 118.
Statuentes quod omiſerunt conſulto omiſiſſe cenſentur cap. 118. nu. 14.
Statutum reſtringendum eſt ne contineat duo ſpecialia nu. 65.
Statuti verba vbi referri poſſunt ad factum, & ad ius, referri debent ad ius tàm in ciuilibus, quam in criminalibus nu. 66.
Statuta de coaptandis I.C. in Collegi benignè, & largè ſunt interpraetanda nu. 68.
Statuto dubio exiſtente recurri debet ad ius commune nu. 73. Quia interpraetari debet ſecundum ius commune nu. 74.
Statuta interpraetatur obſeruantia ſubſecuta nu. 75. & 76. nu. 99.
Statutum imponens pœnam teſti dicenti falſum intelligitur de falſitate ſubſtantiali nu. 77.
Statutum prohibens delationem ſclopi rotati, non videtur à licere deferentem ſclopum non aptum nu. 78.
Statutum ſiue decretum prohibens officialibus accipere munera non comprachendit Fiſcales num. 79.
Statutum non comprachendit caſum improprium num. 80.
Statutum prohibens appell. à ſententijs conformibus intelligitur de ſententijs verè conformibus nu. 81.
Statuto ſtante quòd inſtrumenta executioni poſſint mitti nulla obſtante temporis praeſcriptione non poteſt exequi poſt annos centum cap. 144. nu. 39.
Statuta pœnalia ſtrictè interpraetanda ſunt cap. 129. nu. 10.
Statutum loquens de homicida intelligitur de vero homicida, qui propriè occidit cap. 131. nu. 3.
Statuta pœnalia ſtrictè interpraetanda ſunt nu. 4.
Statuti diſpoſitione incompatibili exiſtente cum diſpoſitione legis, tacitè derogatum cenſetur diſpoſit. legis cap. 123. nu. 35.
Statuto excludi poſſunt filij à legitima matris nu 36. 37. & 38.
Statutum poteſt contingenter priuare filios legitima non certitudinaliter nu. 39. & 42. ac 45.
Statutum diſponens Virum lucrari dotem non intelligitur de legitima filijs debita nu. 40.
Statutum Derthonae in ea materia declarat nu. 44.
Statuto deferente Viro dimidiā dotis, Haec non datur Matri in illa dimidia nu. 46. & 47.
Statuta ſtrictè intelligenda non amplianda ad legitimam non expreſſam nu. 64.
Statuto vel conſuetudine dante vitrico vſumfructum totius dotis eius vita durante nō tollitur quin filius ſtatim legitimam conſequatur nu. 78.
Statutum Mediolani 305. lib. p. tollit diſpoſit. l. hac edictali nu. 112.
Statutum interpraetandum debet ne contineat abſurditatem cap. 125. nu. 42.
Statutum Mediolani 99. lib. 2. de conceſſione appellationis declaratur cap. 125. nu. 92. & 93.
Statutum generale, comprachendit etiam caſum dotis cap. 168. nu. 2. & 3., Contrarium verius num. 4. 5. & 7.
Statutum nunquam excludit rationabilem, & bonam interpraetationem nu. 8.
Statutum diſponens de pactis, & donationibus non comprachendit donationem ex cauſa dotis nu. 9.
Statutum fieri non poteſt in praeiudicium matrimonij cap. 168. nu. 11.
Statutum fieri non poteſt quod ſit praeiudiciale doti, Et conſequenter alienationi, & contractui, qui fiunt ex cauſa dotis nu. 12.
Statutum prohibens mulierem alienare bona in praeiudicium filiorum primi matrimonij, praeterquam de certa parte; non habet locum, quando ipſa mulier in dotem dedit omnia bona ſecundo viro nu. 37., limit. nu. 38.
Statuta interpraetanda ſunt, vt minus corrigant ius commune nu. 42. & 43.
Statuta priuantia haereditate filiam ſe nubentem ſine conſenſu patris, aut filiorum, non dicuntur diſponere contra ſubſtantiam matrimonij, ſed tantum circa bona nu 56.
Statutum Mediolani de Domicello, declaratur cap. 171. nu. 20. & 21.
Statuto Mediolani cauetur (reſpectu locationis bonorum ſitorum extra Ciuitatem) fieri denunciationem in Calendis Maij, intra vero in Calendis Auguſti cap. 176. nu. 24.
Statuto Bononiae cauetur denunciationes fieri per trimeſtre ante locationis finem ne relocatio locum habeat nu. 25.
Statuto Mediolani in cap. 389. lib. p. cauetur, ne conductor poſſit recedere è re conducta niſi ſatiſfacto locatore nu. 60. & 61.
Statutum Papiae in ciuil. 78. in eadem materia nu. 62.
Statutum pœnale pro homicidio, locum non habet in homicidio ſine dolo commiſſo cap. 190. nu. 86.
Statuta non habent effectum extra territorium ſtatuentium cap. 200. nu. 137.
Subrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur cap. 136. nu. 51. 53. & 87.
Subrogatus vtitur eodem iure quo ille in cuius locū ſubrogatur cap. 125. nu. 77. & 118.
Subſidiarium remedium dicitur fundatum in Æquitate num. 12. nec conceditur niſi deficiente omni alio remedio cap. 134. nu. 13.
Subſidiaria vbi ſint duo remedia, ſed vnum magis ſubſidiarium, quam aliud, ceſſat magis ſubſidiario, alio ſubſiſtente nu. 23.
Subditus poteſt contra Patriam, vel Fiſcum agere nō impetrata venia cap. 189. nu. 4.
Subditus quis dicitur vel ob domicillium, vel ob originem cap. 189. nu. 27. & 30.
Subditus arctius obligatur Domino, quam Vaſſallus nu. 28.
Superfluum eſt ad aliud remedium confugere, vbi magis vtile per ſe habere quis poſſit cap. 125. nu. 149.
Suffragia proſunt alijs exiſtentibus in Purgatorio, ſi damnatus eſt ille pro quo fiunt cap. 184. nu. 32.
Superſedentia in cauſis conceditur aliquando per Principem quando Reus detentus eſt, vel abſens, Reipublicae cauſa, & refertur exemplum cap. 107. nu. 12.
Surdus teſtari nequit, ſapienter tamen teſtando valet teſtamentum cap. 194. nu. 17. & 18.
Surdus poteſt contrahere matrimonium nu. 19.
Superbia regnat his temporibus cap. 155. nu. 39.
Suſpiciones, & inditia poſſunt purgari per reum mediante tortura cap. 118. nu. 42.
Suſpicio falſi in ciuilibus habetur pro falſitate cap. 200. nu. 33.
in Succeſſorem ſingularem tranſeunt omnia iura, & actiones eius, cui ſuccedit cap. 197. nu. 113.
Sutor nihil vltra crepidam cap. 128. nu. 63.

Sugeſtiua interrogatio dicitur quando Notarius interrogat teſtatorem, an velit inſtituere Titium hęredem, & tunc nullum dicitur teſtamentum cap. 200. nu. 155. Etiam reſpectu legatorum nu. 156.

Suauiſſimum, & iucundiſſimum eſt habitare iugales in vnum cap. 167. nu. 85.

Subornatio teſtis clam fieri ſolet cap. 179. nu. 103., Auctoris obſeruantia in ea detegenda nu. 104.

Subſcriptio teſtatoris probari non poteſt, niſi vel ex comparatione litterarum, vel ex teſtibus, qui viderint ſubſcribere cap. 200. nu. 99.

T

TAciti, & expreſſi licet regulariter ſit eadem virtus, Tamen aliquando eſt virtus taciti cap. 120. nu. 93. & cap. 125. nu. 144.

Taciturnitate vtriuſq; partis reſultat noua locatio ſaltem ad annum cap. 176. nu. 20. 21. & 22.

Talentum ſexcentis aureis nummis conſtabat cap. 195. nu. 73.

Tabellionatus officium eſt Nobile cap. 118. nu. 23., & dignitas impropriè cap. 118. nu. 60. Vide verbo Notarius.

Tantumdem verbum, importat eandem ſummam, pro qua creditor agit cap. 193. nu. 56.

Tertulliani ſententia notanda cap. 158. nu. 33.

Tempus præmeditationis ad comittendum delictum apenſatum, relinquitur Iudicis arbitrio cap. 103. nu. 64. 65. & 66.

Tēporis curſu variari poteſt intereſſe cap. 144. n. 35.

Tempus Iudici datum ad cauſę deciſionem non currit niſi a die præſentationis reſcripti cap. 125. n. 96.

Tempus completum annorum 18. ad euitandam pęnam ob clandeſtinum matrimonium cap. 168. num. 72.

Temporis diuturnitas longa, inducit præſumptionem ſolutionis debiti cap. 197. nu. 68. cum ſeq. & nu. 128. cum ſeq.

Temporis prioritas nō iuuat creditorem non habentem hypothecam, ſtante alio creditore cum hypoteca licet in tempore poſteriore nu. 122.

Teſtatoris mens, & vltima voluntas omnino obſeruari debet cap. 101. nu. 154.

Teſtatorum voluntates ſuum habere debere effectū intereſt Reipublicæ nu. 155.

Teſtatoris confeſſio verſus creditorem excludit exceptio nem non numeratæ pecuniæ cap. 172. num. 36. Vide ſupra verbo Confeſſio teſtatoris.

Teſtatoris voluntatis identitas, ſeu certitudo, & perſeuerantia, ſiue error poſſunt probari minori teſtiū numero, cum in ea non conſiſtat forma, aut ſubſtantia teſtamenti cap. 200. nu. 114.

Teſtamento facto cum clauſula, quod extendatur ad dictamen Sapientis, Poteſt Sapiens addere in extenſione ea, quæ ſunt de ſtylo, & conſuetudine, & de natura actus ſolita apponi pro eius maiori validitate nu. 136.

Teſtator articulatè non loquens ex deffectu naturali, qui eſt ſanę mentis, validè teſtatur etiam ad interrogationem Notarij nu. 140. Deciſ. Sen. nu. 141.

Teſtator qui ob morbum linguam tume factam habebat, & balbutire incipiebat, validè teſtatur, vbi ſit ſanę mentis, & teſtes eius verba intelligebant cap. 200. nu. 142.

Teſtator qui ob morbi grauitatē loqui non poteſt teſtari valet tantum inter liberos nu. 143.

Teſtamentum inualidum eſt, ſi illud factum fuit ad alterius interrogationem, & ſcriptum aliena manu, quam Teſtatoris, vel Notarij nu. 159. niſi aliter de pręambula voluntate Teſtatoris, ſic teſtandi cōſtet nu. 160.

Totila immaniſſimus in Diuinos cap. 155. nu. 40.

Tormentis ſuppoſiti ſæpè plus veritate fatentur, dum maiorem metum tormentorum, quam mortis habent cap. 190. nu. 21.

Torturæ repetitio maximi eſt effectus num. 30. & 31.

Tormenta euitare deberi in liberis hominibus ſuadet D. Auguſtinus nu. 32.

Tormentorum vi ſæpè falſitates deponunt torti ad inſtar præcipitati, qui atrahit non tantum quod impedit, verum etiam quod occurrit nu. 98.

Teſtes non probant contra Iudicem, ſiue Magiſtratum, niſi magnus ſit eorum numerus cap. 153. nu. 14.

Teſtes iurant in termino licet examinētur validè poſt terminum in ciuilibus cap. 147. nu. 35.

Teſtes inhabiles admittuntur in ſubſidium in criminalibus cap. 132. nu. 15. 16. 17.

Teſtes in teſtamēto maſculi eſſe debent, & omni exceptione maiores cap. 154. nu. 3.

Teſtes in teſtamentis adhibentur tam ad probandum veritatem, quàm ad excludendum fraudes, & falſitates nu. 5.

Teſtes quinq; tantum in Codicillis requiruntur, in teſtamentis vero ſeptem nu. 10.

Teſtes in Codicillis eſſe debent puberes nu. 18., aliter nullum eſſet teſtamentum nu. 19.

Teſtium numerus in teſtamentis requiritur pro forma nu. 20. & 25.

Teſtes in Codicillis liberi non ſerui eſſę debent num. 23.

Teſtium inhabilitas detecta poſt conditum teſtamētum, non annullat teſtamentum, ſed tantum ea, quæ erat notoria cap. 154. nu. 28.

Teſtis deffectus in contractibus non ſuppletur per aliorum ſufficientiam nu. 29.

Teſtis habilis dicitur in vltima voluntate, etiamſi aliquid fuerit legatum nu. 31.

Teſtis habilis non dicitur in teſtamento, ſi eſt Pater, aut frater, ſiue Patruus hæredis inſtituti nu. 32.

Teſtis non dicitur habilis in teſtamento ſi eſt mutus, aut furioſus nu. 33.

Teſtes contra vltimas voluntates præſentes eſſe debent in eodem loco cum teſtatore cap. 154. nu. 34.

Teſtes teſtamentarij audire debent diſpoſita à teſtatore nu. 35. cum ſeq. plur.

Teſtes teſtamentarij rogati eſſe debent nu. 38. & ſi rogatus fuit Tabellio, ſcribendus eſt num. 39. Quod etiam procedit in cauſa pia nu. 40. Contrarium probat Gomez. nu. 41.

Teſtes de vniuerſitate in ciuilibus admittuntur pro ea cap. 158. num. 1. Præſertim in probat. finium num. 2., Declaratur nu. 3. & 4., Diſtinguitur inter Vniuerſitatem magnam, & paruam nu. 12.

Teſtes de Vniuerſitate in criminalibus non probant nu. 5. neq; etiam ad defenſam nu. 6., Contrarium verius nu. 7.

Teſtes domeſtici probant ad defenſam nu. 8.

Teſtis vnus plenè probat ad defenſam nu. 9.

Teſtes de Vniuerſitate non admittuntur fauore alterius de vniuerſitate eadem contra extraneum nu. 10.

Teſtes de Vniuerſitate, parua dicuntur de eadem habitatione cū eo pro quo deponunt cap. 158. n. 14.

Terminus

Digitized by Google

Terminus perhemptorius à Iudice ſtatutus ad probandum habet vim interlocutoriæ Iudicis cap. 147 nu. & tranſitum facit in iudicatum nu. 2.

Terminus ad probandum elapſi vlterius non auditur qui illum labi permiſit nu. 3. 4. & 9. Contrar. nu. 13. & 14.

Terminus ad probandum ſtatutus dicitur non ſolum fauore eius, qui probare intēdit, ſed etiam ad faciliorem, & breuiorem exitum litis nu. 10.
Vide ſupra verbo Probationes.

Terminus &c. Vide ſupra in verbo Dilatio.

Terminus ſtatutarius ſubrogatus loco termini legalis circa appellationem intelligitur reſtrictus ad qualitatem legalis cap. 125. nu. 71. 72. 76. & 105.

Terminus legalis reſtrictus in reſcripto intelligitur reſtrictus cum eiſdem qualitatibus nu. 117.

Terminus dierum decem ſtatutus bannito admiſſo ad No. deffeſiones, ad ſe conſignandum, non prorogatur cap. 198. nu. 40. cum ſeq.

Teſtatoris ſubſcriptio probari non poteſt niſi vel ex comparatione litterarum, vel ex teſtibus, qui viderunt ſubſcribere cap. 200. nu. 99.

Teſtamentum ad interrogationem per nutum factū regulariter non valet cap. 200. nu. 148.

Teſtamentum ſcriptum per Notarium iuſſu Teſtatoris valet etiam ad eius interregationē factum, ſecus ſi iuſſu alterius num. 149. cum ſeq. plur. vſq. ad 160.

Teſtamētum ſolemniter factum in quo diu perſeuerauit teſtator, non dicitur reuocatum per ſecundū ad interrogat. alterius factum in articulo mortis nu. 151. cum plur. ſeq.

Teſtamenti appellatione veniunt etiam codicilli largo modo cap. 101. nu. 108.

Teſtamentum, & Codicilli vna, & eadem cenſetur diſpoſitio nu. 129.

Teſtamenti ius omne corruit vbi hæreditas nū adeatur cap. 145. nu. 32.

Teſtatoris bona addicuntur cauſa ſeruandorum legatorum nu. 33.

Teſtamenti cauſa ſi ſemel ceſſauit amplius reuiuiſcere nequit cap. 150. nu. 2.

Teſtamentum rumpit partus, qui viuus natus eſt cap. 128. nu. 6. Declat. nu. 7. 8. 9. & 10. & 36.

Teſtamenta maius continent præiudicium, quā Codicilli cap. 154. nu. 13.

pro Teſtamentorum confirmatione, maximus conceditur fauor nu. 30.

Teſtator vbi iuſſit legata ſolui de bonis ſuis, vlterius non tenetur hæres, etiamſi inuentarium non confeciſſet, modo conſtet de bonis hæreditarijs cap. 181. nu. 17.

Teſtamenti verba non ſunt amplianda cap. 184. nu. 51.

Teſtamentum Peregrini valet etiam ſi quinq; tantum teſtes interuenerint cap. 194. nu. 25., & ſi factum fuit in itinere, vel pugno ſufficiunt duo teſtes num. 26.

Teſtamenti pro validitate in dubio eſt iudicandum cap. 200. nu. 14. & 15.

Teſtamēta benignè ſunt interpretanda, id eſt id quod veriſimile eſt nu. 13.

Teſtator ſat eſt quod indubitato ſigno hęredem oſtēdat num. 16., etiamſi ſchedula aliena manu eſſet ſcripta nu. 20. & 21.

Teſtator ſe referens ad certum quid, vt inſtitutio hæredis, de qua in ſchedula exiſtente penes talem, dicitur ſpecialiter exprimere hęredem num. 18. 22. cum ſeq. & nu. 75. & 76.

Teſtes de Vniuerſitate magna dicuntur idonei pro vno de Vniuerſitate etiam contra extraneum tam in criminalibus, quàm in ciuilibus nu. 25. & 26.

Teſtes de Vniuerſitate admittuntur contra Prælatum pro Vniuerſitate nu. 17.

Teſtes de Vniuerſitate admittuntur in ſubſidium, pro Vniuerſitate, quando aliter haberi non poteſt veritas nu. 18. & 19.

Teſtis melius informatus admittendus eſt licet domeſticus in delictis nu. 23.
Declaratur nu. 24.

Teſtis plures habens contra ſe exceptiones non probat nu. 27.

Teſtes de Vniuerſitate non probant, quando ipſi interuenerunt in mandato dato Sindico ad querelandum nu. 28., ſiue concurrunt ad expenſas illius nu. 29.

Teſtis ſalariatus ab Vniuerſitate non probat pro ea nu. 30.

Teſtes de Vniuerſitate licet admiſſi in caſibus permiſſis non probant, niſi dimidium eius, quod releuat depoſitio aliorum teſtium omni exceptione maiorum num. 33., Et hoc remittitur Iudicis arbitrio nu. 35.

Teſtes exceptionem patientes nihil probant, quando contrarium depoſuerunt alij teſtes integri nu. 36.

Teſtis qui ſe obtulit licet regulariter non probat, tamen aliquando ob perſonæ qualitatem, plenè probat nu. 47. & 48.

Teſtes impuberes regulariter non admittuntur in criminalibus nu. 37. lim. nu. 38. & 39.

Teſtium nimia potentia, ſiue amplitudo aliquando diminuit eorum fidem cap. 158. num. 51. cum ſeq.

Teſtes in criminalibus cogi poſſunt, vt veniant ad iudicium nu. 53. Secus in ciuilibus, quia Egreg. Perſonæ examinantur domi num. 54. Exemplum Vgolaniæ Veſtalis Virginis nu. 55.

Teſtificatus Patroni cōtra Clientem proditionis ſpeciem continere dicitur cap. 158. nu. 58.

Teſtes coacti ad deponendum, ſi non erant examinandi, non faciunt iudicium legitimum num. 61. Secus ſi voluntariæ nu 62. Contrarium nu. 63.

Teſtis integritas vitæ ſufficit aliquando pro plena probatione nu. 46., exemplum traditur ibidem.

Teſtes vbi corrupti à querelante fuerunt is condemnatur in pœnam calumniæ cap. 171. nu. 25., Secus ſi tanquam infames non probarunt nu. 26.

Teſtes falſi ad offenſam, excluduntur à beneficio decreti gratioſi cap. 171. nu. 41.

Teſtis qui reum cognouit de viſu, & de nomine, neceſſario non eſt confrontandus cap. 179. nu. 19. Secus ſi de viſu tantum nu. 20.

Teſtium nomina aliquando minimè publicantur, quando illis imminet periculum vitæ, ob rei potentiam nu. 28. Decretum Senatus in ea materia nu. 30.

Teſtes vbi ob mortem repeti non poſſunt, legendum eſt reo eorum examen, ad eum vrgendum nu. 29.

Teſtes coguntur ad cōfrontationem ceſſantibus cauſis legitimis vitę periculum concernentibus nu. 33.

Teſtes compelli poſſunt ad perhibendum teſtimoniū cap. 179. nu. 34.

Teſtis citatus ad reperēdum, ſi contumax eſt, mulctatur, mox citatur ſub pœna falſi nu. 35.

Teſtes qui mulctam paſſus eſt, ſi citatus ſub pœna falſi comparet, euitat mulctæ ſolutionem nu. 37.

Teſti

Teſti legitur primum examen, quando is eſt repetendus nu. 44., Quamuis hoc à Iudicis arbitrio pendet nu. 45., etiamſi contrarium proteſtaretur reus nu. 46. cum ſeq. plur.
Teſtes non repetiti citata parte, licet indicium legitimum non faciant, tamen aliquando argumentum producunt, num. 61. & nu. 93.
Teſtes, ſiue correi ad mortem condemnati habentur pro repetitis, & confrontatis quoad eos, quos nominarunt nu. 68., Quod etiam procedit in Curia Eccleſiaſtica nu. 69. 71. & 74. cum ſeq.
Teſtis qui variat in repetitione circa ſubſtantialia, nec reddit ſufficientem cauſam variationis; Tunc vti ſuſpectus ſubornationis poteſt torqueri num. 102.
Teſtes tenentur perſonaliter comparere ad iudicium nu. 113.
Teſtes in criminalibus examinari debent coram Iudice, vbi non ſint legitimè impediti teſtes num. 117. Quia tunc ad eos accedit Iudex nu. 118.
Teſtis abſentia excuſat eius repetitionē vt mors cap. 179. nu. 79. cum ſeq. plur.
Teſtis dictum vbi poteſt aliqua interpretatione verificari, de falſo non eſt arguendus cap. 190. nu. 60.
Teſtis contrarietas non infertur, quando teſtis primò negauit, deinde ſaſſus eſt in eodem examine, cum melius memoriam excitauerit nu. 65.
Teſtis non tenetur deponere de certa die, quando ille non eſt de ſubſtantia delicti cap. 190. num. 72.
Teſtis probat ſpolium, etiamſi erat in tempore num. 73.
Teſti aſſerenti ſe falſum in iudicio depoſuiſſe non creditur nu. 77.
Teſtis non tenetur de falſo, quod ſponte depoſuit ſuper crimine in quo fuit Socius nu. 100.
Teſtis contrarietas, Vide ſupra in verbo Contrarietas.
Teſtes ſeptem audire debent vocem teſtatoris ſine ſcriptura teſtantis cap. 200. no. 46.
Teſtis vnus teſtamentarius negans audiuiſſe teſtatorem ſic deponentem, viciat teſtamentum cap. 200. nu. 62. 63. & 167., Quod pendet à Iudicis arbitrio nu. 134.
Contrarium nu. 118, cum plur. ſeq. vſq; ad num. 129.
Teſtis ſubſcriptio facta teſtamento, æquiparatur iudiciali depoſitioni nu. 125.
Teſtes non deſcripti in teſtamento, qui tamen fuerunt præſentes admittuntur, quia non adhibentur ad originem probationis, ſed ad ſupplementum nu. 129.
Temeritas ex ſtultitia, & incōſulte prouenit cap. 171, nu. 32.
Theſaurus repertus in fundo ſit Domini fundi cap. 196. nu. 6. 16. & 18.
Theſauri inuentio dicitur Dei beneficium nu. 13. & 15. cap. 196.
Theſauri inuentor habetur, vt vir melior, atq; probior nu. 14.
Theſaurus repertus in Sacro, aut Religioſo loco, pro dimidia ad inuentorem, & pro alia dimidia ad Eccleſiam ſpectat nu. 19. & 20.
Idem ſi in fundo alieno caſu fuit inuentus num. 23. cum ſeq.
Theſaurus inuentus dedita opera in alieno fundo, totus ad Dominum fundi ſpectat, & inuentor puniendus eſt pæna arbitraria nu. 25. cum ſeq.
Theſaurum quærens, & non inueniens, non tenetur ad aliquam pænam nu. 28.
Theſauri inuentio, arte legitima tantum permittitur, non autem arte magica nu. 31. cum ſeq.
Theſaurus repertus in fundo emphiteotico, vel feudali, ſpectat ad habentem vtile dominium nu. 33. cum ſeq. Si vero repertus fuit per alium, dimidia inuentori, altera vero dimidia Domino vtili ſpectat nu. 5. Sed ſi data opera repertus eſt, integer ad Dominum vtilem ſpectat nu. 36.
Theſaurus repertus in fundo, cuius vſuſfructus eſt legatus, ſpectat ad proprietarium nu. 38.
Theſaurus repertus in fundo dotali pro dimidia ad maritum, & pro alia dimidia ad vxorē ſpectat cap. 196. nu. 39. cum ſeq.
Theſaurus repertus in fundo hypothecato per creditorē, debetur pro dimidia debitori, qui dicitur Dominus fundi nu. 43. cum ſeq. plur.
Theſaurus repertus in fundo filij familias, debetur pro dimidia ipſi filio famil. nu. 46., qui poſt Patris mortem non tenetur communicare fratribus num. 47.
Theſaurus repertus per canem, aut ſuem fodientem debetur pro dimidia Domino animalis nu. 48.
Theſaurus inuentori adiodicatur tanquam donum fortunæ cap. 196. nu. 12.
Theſaurus differt à pecunia, & quid ſit cap. 196. nu. 1. & nu. 53.
Theſaurum eſſe affirmans probare debet cap. 196. nu. 54.
Theſaurus fuit perpetuo in templo Dei quem Gazam appellat D. Gregorius nu. 66. & 68.
Theſaurus templi continebat diuerſa vaſa, & etiam clipeos à Salomone donatos nu. 69. lanceas, & ſagittas aureas habitas per Dauidem à Rege Sofone nu. 70.
Theſaurus in Templis ſuis Ethnici habere conſueuerunt nu. 71.
Theſaurus ſit illius quo primo illum apprehendidit, non qui primo vidit cap. 196. num. 49. & 51. cum ſeq.
Tergiuerſari eſt in vniuerſū ab accuſatione deſiſtere cap. 171. nu. 51.
Theodori Triultij Eminentiſs. Cardinalis mentio honorifica cap. 187. nu. 29.
D. Thomæ ſententia contra iniuriantes cap. 180. nu. 38.
Triticum adhibita induſtria poteſt durare etiam vltra triennium cap. 193. nu. 28. Sed hoc probandū eſt ab allegante nu. 29.
Tolerantia banniti quid operetur ne ille amittat iura Ciuitatis cap. 110. nu. 69. & 71.
Tolerabilia dicuntur ea quæ vetus conſuetudo probauit cap. 151. nu. 45.
Tranſlatio beneficij dicitur diuidua cap. 141. nu. 14.
Tributum quid cap. 174. nu. 39.
Tranſactio minoris ſuper alimentis valida eſt cap. 177. nu. 18.
Triginta anni requiruntur in præſcriptione emphiteuſis ad præiuditium tertij cap. 151. nu. 26.
Tutor non poteſt nouare in præiuditium Pupilli cap. 109. num. 47. Idem in Adminiſtratione dicitur nu. 47.
Tutor, & Curator etiamſi alias prohibiti, Aduocare poſſunt pro ſuis pupillis, & minoribus cap. 117. nu. 16. & 17.
Tutoribus non permittitur ſubripere res hæreditarias, & creditores defraudare cap. 134. nu. 21.
Tutores alij neceſſarij, alij voluntarij nu. 22.

Tutor cogitur diſtrahere fructus, qui ſeruando ſeruari non poſſunt, ne corrumpantur cap. 193. nu. 23. Etiamſi prohiberetur omnis alienatio num. 24.

Turbatio Iuriſdictionis inter Iudices quomodo intelligatur, & committatur cap. 148. nu. 57.

Tueri quæquis habet conſultius eſt, quam extendere cap. 150. nu. 61.

Tyranidis tunc oritur cum ſine fundo impenſa, & largitio eſt cap. 135. nu. 42.

V

Valor rei attenditur habita conſideratione tempore petitionis, vt cauſa auocetur, nec ne cap. 148. nu. 61. & 62.

Vaſſallus tenetur ex fructibus feudi reparare, & reficere arces, & cauere ne res deterior fiat cap. 101. nu. 184. Quod tamen intelligitur quo ad expenſas modicas, & neceſſarias nu. 185. cum ſeq.

Vaſſalli delinquentis morte pœna tranſit ad ſucceſſores in crimine læſæ Maieſtatis cap. 105. nu. 28.

Vaſſallus cadem à re feudali, ſi eius culpa feud. detrimentum paſſus eſt cap. 126. nu. 1.

Vaſſalli facto vbi feudũ ad Dominũ directi deuoluitur expenſas meliorationũ acquirit Dominus nu. 5.

Vaſſallus bona fide ædificans in re feudali recuperat expenſas, vel vtitur retentione donec ſibi reſtituatur nu. 7. eadem retentione vti poteſt hæres Vaſſalli nu. 11.

Vaſſallus non tenetur nouam ſuſcipere Inueſtituram pro incremento ſupemento cap. 127. nu. 11.

Vaſſallus quis eſſe poteſt duorum Dominorum cap. 188. nu. 1.

Vaſſallus tenetur ſeruire eius Domino in bello expẽſis proprijs nu. 2. ſi tamen fructus fundi hoc patiuntur nu. 3.

Vaſſallus duorum Dominorum, qui inuicem bellum gerunt, neutri inſeruire debet nu. 4.
Contrarium verius nu. 6. 8. & 10.

Vaſſallus priorem fidelitatem ſemper ſeruare tenetur nu. 9.

Vaſſallus qui ſecundo Domino auxilium præſtat cõtra priorem Dominum, non dicitur hoc facere animo nocendi nu. 12. & 13.

Vaſſallus ſecundo Domino auxilium præſtat contra priorem Dominum caducitate excuſari non poteſt cap. 188. nu. 15.

Vaſſallus qui ob antiquitatem ignorat quis ex duobus Dominis ſit antiquior, neutro in perſona ſeruire debet nu. 16.
Contrarium nu. 17. cum ſeq. plur.

Vaſſalli mei ſubditus, non dicitur ſubditus meus nu. 22. & 24.

Vaſſallus cogitur inſeruire Domino, quando ille proficiſcitur cum Imperatore ad coronam ſuſcipiendã nu. 32.

Vaſſallus licet Domino inſeruire debeat, non tamen tenetur vitam ſuam poſtponere vitæ, & ſaluti Domini nu. 33. & 34.

Vaſſallus etiam clamore iuuare Domino tenetur nu. 35.

Vaſſallus tenetur pati, vt Dominus poſſit ponere præſidium militare in Arce ob proximum bellum, pro eius deffenſione, vel vicini loci nu. 40. Declaratur nu. 42.

Vaſſallus pati debet vt Dominus ponat cuſtodem in Arce, pro eius intereſſe, ſi illum ſuſpectum habet nu. 43. Alias Vaſſallum renitentem poteſt feudo priuare Dominus nu. 44. Declaratur modo Vaſſalli cuſtodia non eiciatur num. 45. & 46.

Vaſſallus non tenetur reſarcire Domino expenſas factas pro meliori eius deffenſione nu. 49.

Vaſſallus poteſt belli tempore, aut ob eius ſuſpicionẽ cogere ſubditos ad faciendas excubias nu. 50. Declaratur nu. 51.

Vaſsallus poteſt iudicialiter conuenire Dominum venia non impetrata cap. 189. nu. 1. & 3.
Deciſ. Cam. Imperialis nu. 2. & nu. 21.
Contrarium verius nu. 6. 8. 9. 10. cum ſeq.
Diſtinguitur ſi Dominus eſt Princeps nu. 15.

Vaſſallus non tenetur verſus Dominum, vt libertus verſus Patronum nu. 5.

Vaſſallus impetrans veniam conueniendi Dominum etiam inferiorem Principe tutius agit cap. 188. nu. 23. quamuis neceſſario non teneatur nu. 24.

Vaſſallus Iudex eſſe poteſt contra Dominum nu. 25.

Vaſſallagij ius non facit quem ſubditum nu. 26.

Vaſſalli iuramentum quod nam nu. 29.

Vaſſallus vti non poteſt priuilegio ſibi per Dominum conceſſo aduerſus ipſum Dominum nu. 36.

Vaſſallis Dominij Mediolani non dicitur cõceſſa iuriſdictio in præiudicium ipſius Principis, qui poteſt in cauſis ſimul procedere nu. 39. & ſic maior Magiſtratus nu. 40. & 41.

Venditor prędij ſi onera non ſoluebat cenſetur vendidiſſe cum eadem immunitate cap. 136. num. 41.

Venditio rei alienę valet tantum in præiuditium venditoris non Domini rei cap. 101. nu. 161.

Venditori læſo vltra dimidiã, quę remedia competunt cap. 116. nu. 8. & 12. Et quæ emptori nu. 13.

Vendens rem cum pacto, ne teneatur de euictione ad eam non tenetur cap. 162. nu. 2.

Venditor ex natura contractus, tenetur de euictione cap. 162. nu. 3. etiamſi de ea actum non eſſet n. 4.

Venditor creditor regulariter non tenetur de euictione nu. 12. limitatur quando non eſt verè creditor nu. 13.

Vendens nomen debitoris, tenetur præſtare illud eſſe verũ, & debitores ceſſos veros debitores cap. 162. num. 18. & 19. Auctoris iudicium in ea materia nu. 20.

Venditor offerendo pretium pro redemptione fundi alienati dicitur perfeciſſe ex ſui parte c. 163. nu. 2.

Venditione perfecta, fructus ſunt ementis nu. 3.

Venditor non poteſt gaudere re, & pretio cap. 169. nu. 25.

Venditor tenetur rem tradere cum effectu cap. 199. nu. 4. 12. & 46.

Venditor an poſſit loco pretij tradere tot bona in ſolutum emptori, quando bona vendita euicta fuerunt cap. 199. nu. 26. cum ſeq. Et negatiuè agitur nu. 28. cum ſeq. nu. 36. 43. & num. 49. cum ſeq. Contrarium nu. 35. & 59. Declaratur nu. 60. cum ſeq.

Venditor dicitur obligatus ad factum nu. 47.

Vendens rem alienam ignoranter, putans eſſe ſuam, tenetur ad intereſſe nu. 51.

Venditor ſecuta euictione rei venditę tenetur ad reſtitutionem pretij, etiamſi in venditione conueniſſet, ſe nolle teneri de euictione cap. 199. num. 52. cum ſeq.

Venditoris pactum ne teneatur de euictione, vel ad pretij reſtitutionem, non releuat, cum continere dicatur dolum nu. 54.

Venditores ad alienationes deuenire ſolent, vt in pecunia pretium conſequantur nu. 58.

Vene-

Digitized by Google

Veneficium grauiſſimum dicitur delictum cap. 167. nu. 63.
Veneficium facilius creditur in fęmina nu. 65.
Veneficio plus Romæ abſumptos fuiſſe tempore Q. Fabij Maximi per Matronas in Viros num. 66. & 170. capitali judicio punitas nu. 68.
Veritas ſæpè haberi non poteſt à reis, vel ob mortis metum, vel ob gloriam cap. 190. nu. 23. Exemplum memorabile traditur nu. 24. & 25.
Verba legis, ſiue ij vbi non conueniunt locum non habet diſpoſitio cap. 183. nu. 2.
Velleiani beneficium ceſſat, fauore libertatis cap. 152. nu. 50., Idem fauore pietatis nu. 51.
Velleiani ceſſat, quando mulier ſe obligauit cum decreto Iudicis nu. 52.
Ventre prægnante ſi mortuus eſt Pater, conceditur immunitas filijs 12. computato eo, qui in ventre eſt cap. 128. nu. 77.
in Ventre poſitus pro nato habetur ad ſuum fauorem ſi proximum eſt naſcendi tempus cap. 128. nu. 68.
Veſtes mulierum ſequeſtrari nequeunt, etiam pro pēſione domus, ſi ipſa non conduxit cap. 156. nu. 13.
Verbum, Vide ſupra Dictio.
Verba intentioni, non intentio verbis ſeruire debet cap. 101. nu. 139.
Verba intelligenda ſunt ſecundum mentem proferētis cap. 110. nu. 40.
Verba vniuerſalia ſunt reſtringenda ſecundum ſubiectam materiam cap. 118. nu. 94. & patiuntur exceptionem nu. 95.
Verbum omne in legibus, & teſtamentis aliquid operari interpretandum eſt cap. 144. nu. 46. & etiam in quacunq; materia nu. 47.
Verba in cōtractibus eſſe non debent otioſa cap. 185. nu. 57.
Verbum Tantumdem, Vide in verbo Tantundem.
Verbera in ingenuis mulieribus aliena ſunt cap. 167. nu. 40.
Vexationes ſufficientes dicuntur ad hoc vt minor reſtituatur aduerſus aditam hæreditatèm cap. 134. nu. 42. & 43. Contrar. nu. 45. cum ſeq.
Vicinus damnum ſentiens ob pendentiam arboris vicini, quod habeat remedium cap. 120. n. 6. nu. 30. & 40.
Vicinus altius ædificare non poteſt ne luminibus vicini afficiatur, neq; arborem plantare eodem ratione cap. 120. nu. 17. 19. & 20.
Vicinitas eſt in propinqua amicitia parte, cum amici, & vicini æquiparatur cap. 158. nu. 11.
Vicinus in criminalibus non dicitur idoneus teſtis cap. 158. nu. 12.
Viles perſonæ in ſubſidium admittuntur ad dignitates, & honores cap. 146. nu. 60.
Vilitas pretij probat malam fidem emptores, & è contra cap. 116. nu. 19.
Vilitas pretij nō immutat naturam contractus modo non conſiſtat in vno numo cap. 101. nu. 54.
Viro ad inopiam vrgente, triplex competit actis vxori ad dotis recuperationem cap. 110. nu. 58. & 59.
Vir iuſtus militans etiam ſub Rege Sacrilego rectè eo iubente bellegerat cap. 121. nu. 31.
Vir prǽſumitur remiſiſſe intereſſe dotalia, ſi diu tacuit, neq; à debitore ea exegit cap. 166. nu. 25. Maximè ſi dotem poſtea recepit nulla facta reſeruatione circa intereſſe maturata nu. 20. limit. vbi superſint filij nu. 30. Diſtinguitur nu. 31. & 32. Vide infra verbo Vxor.
Viri hæredes inſtare debent dotis ſolutionem aliter fructus compenſare tenetur in Sortem cap. 166. nu. 46. & ſeq. Idem procedit ei filijs mortua matre nu. 48. cum plur. ſeq.
Vir ſecundus conſequitur etiam vſuras ab hæredibus primi viri ratione dotis non ſolutæ cap. 166. nu. 61.
Vir, Vide ſupra verbo Maritus.
Vir dicitur Dominus fundi dotalis comutabiliter cap. 196. nu. 41.
Vir, & Vxor dicuntur correlatiua cap. 199. num. 38.
Virtus præmia meretur, & ſi cauſa quo aſpirabat non peruenit cap. 102. nu. 45.
Vidua etiam minor contrahere poteſt matrimonium ſine conſenſu patris, aut propinquorum cap. 168. nu. 83.
Vidua fingitur mulier, quæ habet virum inutilem cap. 159. nu. 61.
Vitia realia cohærent rebus ad quoſcunq; tranſeuntibus cap. 135. nu. 19.
Viuere poſſe quis præſumitur annos 15. cap. 144. nu. 21.
Vis illata puellæ libidinis cauſa in maximam illius redundat iniuriam cap. 171. nu. 19.
Vis publica quando committatur cap. 178. nu. 1.
Vis publica etiam ſine armis committitur nu. 2. Contrar. nu. 3.
Vis publica cōmittitur per eum, qui cum telo ſtas in publico fuerit nu. 4.
Vis publica cōmittitur etiam per vnum armatum nu. 5. Contra quod vis priuata tunc dicitur nu. 7. Decretum Senatus in ea materia nu. 8.
Vltimus actus attenditur quando conſuetudo eſſe varia cap. 151. nu. 53.
Vniuerſalis negatiua totum excludit cap. 104. nu. 23.
Vniuerſitas aliud eſt, aliud ſinguli de vniuerſitate cap 128. nu. 235.
Vniuerſitatis vita nullo modo taxari poteſt cap. 144. nu. 22.
Vniuerſitatis opera eorum Sindicorum, ſiue Conſiliariorum alienare poſſit bona ſtabilia cap. 136. nu. 15. cum promiſſione immunitatis num. 16. 66. 67. ac nu. 68.
Vſucapi poterant lege 12. tabularum res mobiles per annum, Immobilia vero per biennium cap. 195. nu. 1.
Vſucapiuntur de iure ciuili res mobiles per trienniū, Immobilia vero per decennium nu. 2.
Vſucapiuntur propriè mobilia, Immobilia vero præſcribuntur nu. 4.
Vſucapio in duodecim caſibus locum habere nequit remiſſiuè nu. 10.
Vſucapi etiam nequeunt fructus rei, quæ non vſucapitur, vt lana ouium furtiuatum nu. 13. & 14. Ieſus ſi eſt apud bonæ fidei emptorem nu. 15.
Valenti non fit iniuria, nec dolus cap. 101. nu. 26.
Volens interficere, & duos accidens tenetur de vtroque homicidio cap. 102. nu. 10.
Voluntas origo factum eſt in delictis, & ideò ea attenditur, vt pęna erogetur cap. 102. nu. 46.
Voluntas facti probatur cap. 110. nu. 23.
Voluntas ſenſusq; Ciuium fragilis flexibiliſq; eſt erga Prætoris, & Iuſdicentes cap. 113. nu. 15. & 16.
Voluntatis meræ, quæ ſunt neceſſitati non ſubiacent cap. 125. nu. 102. & limit. nu. 104.
Voluntas tàm facto, quàm verbis probatur cap. 191. nu. 30.
Vſuras exercēs dicitur furtū cōmittere cap. 146. n. 33.

Vſus aſſiduus vni rei deditus artem,& ingenium ſæpè vincit cap. 101. nu. 14.
Vſusfructus non transmittitur ad hæredes fructibus nundum recollectis, qui ad proprietarium ſpectant cap.164.nu.3.
Deciſio Sacri Conſilij Neapolitani in ea materia nu.4. & 10.
Vſufructuarius tenetur ad onera, & collectas,gabellas cenſus. penſiones,& ſimilia annalia,quæ ratione fructuum debentur cap. 145.num 8.
Vtile per inutile non vitiatur cap.189.num.48. Conſuetudo in his eſt attendenda nu. 50.
Vtile videri debet, quod eſt honeſtius cap. 101. num, 166.
Vtile per inutile non vitiatur in diuiduis cap.141. nu. 13.
Vtilitatem publicam reſpiciunt legata Eccleſ. facta cap. 144. nu. 50.
Vtile Dominium cum directo difficiliter conſolidari aborrent leges cap. 151. nu.4.
Vtile quod eſt, acceptatum præſumitur ex ſola ſcientia cap. 128. nu 221.
Vtilitas publicæ cauſę alienum ius lędere non poteſt nu. 232., niſi aliter fieri nequeat num. 233., & tunc ſoluto pretio nu. 234.
Vtilitas venditoris etiam minoris ſemper pręfertur ſolemnitatibus cap. 160. nu. 43.
Vulnuſculum nō habetur in conſideratione cap. 130. nu. 19.
Vulnerati aſſertio iurata, quod nam inditium faciat contra delinquentem cap. 131. num. 1. 4. 5. 6. 9. & 11.
Vulneratus dicitur effectus inimicus illius à quo vulneratus eſt cap. 132. nu. 3.
Vulnerato lętaliter examinato ſtatim ſuper eius dictu relaxatur captura contra nu. 7. & 8.
Vulnerati aſſertioni ſtatur tantum in ſubſidium n. 28. nec attenditur quando teſtes contra deponunt nu. 24. & 38. Item quando imputatus ſponte compareret num. 29.
Vulneratus carceratur, quippè torturæ ſubijci etiā poteſt, vt delinquentes detegat cap. 179. nu. 38.
Auctoris obſeruantia in ea materia nu. 39.
Decretum Senatus in eadem materia nu. 40.
Vulpes, & Formicæ naturali inſtinctu ſibi futura alimenta prouident cap. 196. nu. 11.
Vxore mortua dos amplius non dicitur, nec gaudet Priuilegio dotis cap. 109. nu. 14. limitatur num. 43. & 44.
Vxore mortua liberis exiſtentibus dotis recuperat. à marito, cuius ſit effectus cap. 109. nu. 25. & 26.
Vxor & maritus ſibi dari aliquid ſtipulanti dimidiam conſequitur Vxor cap. 153. nu. 3.
Vxor ſi ſuffocata, vel occiſa reperta fuit in domo, pręſumitur occiſa à Viro cap. 130. num. 72. maximè ſi Dominus domus ſtatim Curiæ non denuntiauit nu. 73.
Vxor mortua maritus lucretur dotem cap. 123. n. 60. & 61.
Vxoris obligatio etiam iurata præſumitur extorta metu reuerentiali cap. 152. nu. 13.
Vxor valide obligatur per mariti incarcerat. num. 50.
Vxoris in dedecus redundat viri carceratio num. 56.
Vxor non tenetur pro obligatione iurata facta cum viro, niſi probetur verſum in eius vtilitatē cap. 153. nu. 7. 9. & 10.
Vxor non poteſt reſiſtere voluntati viri nu. 8. & 10.
Vxoris confeſſio facta in iudicio cum viro adhibitis debitis ſolemnitatibus illam obligat nu. 12.
Vxor redimere poteſt rem dotalem per ipſam, & maritum alienatam, non obſtante iuramento cap. 153 nu. 21. & 22.
Vxor vbi pro dote cauta eſt in alijs bonis mariti, non poteſt venire contra venditionem, ſiue promiſſionem per ipſam factam cap. 153. nu. 24. & 25.
Vxore mortua non debetur vlterius intereſſe dotis non ſolutæ cap. 166. nu. 7. & 8. 11. & 13. limitat. quando ſuperſunt liberi nu. 23.
Vxor, & vir dicuntur correlatiui, quippè Socij nu. 14. Sed non ſemper vtuntur eodem beneficio nu. 15.
Vxor Vidua effecta, ali debet ex bonis viri cap. 167. nu. 3.
Vxori indotatæ debetur quarta pars hæreditatis viri, vt ex ijs dotetur nu. 6.
Vxor in ſeruitio Mariti eſſe debet ei cooperando cap. 167. nu. 16.
Vxor dimitti tantum poteſt ea cauſa fornicationis nu. 19.
Vxoris expulſio dicitur remedium illicitum nu. 23.
Vxorem pænes ſe habentem, nec alimentare abſurdum valde eſt nu. 24.
Vxor eiecta à Marito, inuitatur ad delinquendum nu. 25.
Vxor compellere poteſt virum ad cohabitandum cū ea nu. 26. Et è contra nu. 27.
Vxore expulſa ob dotem non traditam viro non prohibetur maritus interim agere ad dotis conſequtionem nu. 33. & 34., vna cum vſuris debitis ante expulſionem nu. 35.
Vxores antiquitus ſe comburi faciebant in rogo cum viri cadauere nu. 53. id quod adhuc obſeruatur apud indos ibid. & ſeq.
Vxores hoc tempore, vt plurimum parum dilligunt viros, immo odio habent nu. 60.
Vxor particeps de Viri nece, dicitur parricida cap. 167. nu. 69.
Vxor participaſſe de homicidio Viri præſumitur, ſi carnale habebat comercium cum aliquo num. 71.
Vxor prudens à Deo propriè datur nu. 84.
Vxor non habitans cum marito citra neutrius culpā alimentanda tantum eſt à Viro ſecundum dotis redditus nu. 94. Declaratur nu. 97.
Vxor in quibus caſibus poſſit recuperare dotem viuente viro remiſſiuè nu. 107. cum plur. ſeq.
Vxor lite pendente ſuper validitate matrimonij, interim ali debet à viro num. 116. Et vbi ſucumbat vxor non tenetur ad reſtitutionem nu. 117.
Vxores quæ cum viris interfectis ignem recuſabant, pro impudicis habebantur nu. 62.
Vxor non tenetur actione criminali ob expilationem aliquorum in viri hæreditate cap. 180. nu. 22. limit. nu. 23.
Vxor legataria omnium mobilium, viri excuſatur à pœna omiſſionis beneficij inuentarij, ſi aliqua in eo deſcribenda omiſſit cap. 182. nu. 14. & 15., & 17. Sed contra eam iuratur in litem nu. 18.

FINIS.

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI.

HAbes hic (Benigne Lector) partem ſecundam Tractatus de Æquitate. Egregij I.C. Caluini opus quidem eruditione elaboratum, omniq; doctrina ad normam iuriſprudentiæ, foriq; noſtri praxim refertum . Cœterùm mendis, quæ ſolito officinarum more paſsim irrepſere, impolitum, quas tamen ipſe pro tua prudentia peritè æſtimabis, facileq; corriges, vices in hoc ſupplens Auctoris, qui pro ſua ab hoc Dominio abſentia, natiuum operi ſuo candorem reſtituere nequit. Vale.

1410445

Biblioteca Nazionale V.E. III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google